ALEXAN
HISTOR
ECCLES
TO XV

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE I
NUMERO 49

BIBLIOTECA

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE I
NUMERO 49

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE I
NUMERO 119

BIBLIOTECA O. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

3220

R. P. NATALIS ALEXANDRI

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM

IN S. FACULTATE PARISIENSI DOCT. & EMERITI PROFESSORIS

HISTORIA ECCLESIASTICA

VETERIS NOVIQUE TESTAMENTI

Ab orbe condito ad Annum post Christum natum millesimum sexcentesimum:
Et in loca ejusdem insignia Dissertationes Historicæ, Chronologicæ,
Criticæ, Dogmaticæ.

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA,

Notis & Animadversionibus, quoad Historiam & Dissertationem novi Testamenti, aucta ad castigationem & illustrationem opinionum quorundam Auctoris,

OPERA ET STUDIO

CONSTANTINI RONCAGLIA

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI.

Quibus accedunt, præter animadversiones

A P. JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis ejusdem in secunda Lucensi editione inserta, aliæ insuper ejusdem Auctoris noviter elucubratæ.

TOMUS DECIMUS QUINTUS.

BIBLIOTECA DEI MIN. CAPPUCCINI
MONTEFUSCO
LETT. F. PALC. N. 6.
VOLUME N. 1.

VENETIIS, MDCCLXXI.
SUMPTIBUS SOCIETATIS.

Superiorum Permissu.

BIBLIOT. D. F. M. CAP.

INDEX

Capitum, Dissertationum, Quæstionum, Articulorum Voluminis XV. Historiam Ecclesiasticam XIII. & XIV. Sæculi continentis.

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus qui Romanam & Universalem Ecclesiam rexere Sæculo XIII. pag. 1.

Art. I. De Innocentio III. ibid.
Art. II. De Honorio III. 23
Art. III. De Gregorio IX. & Cœlestino IV. 27
Art. IV. De Innocentio IV. 35
Art. V. De Alexandro IV. 42
Art. VI. De Urbano IV. 46
Art. VII. De Clemente IV. 50
Art. VIII. De Gregorio X. 53
Art. IX. De Innocentio V. Hadriano V. Et Joanne XXI. 55
Art. X. De Nicolao III. 57
Art. XI. De Martino IV. & Honorio IV. 59
Art. XII. De Nicolao IV. 63
Art. XIII. De S. Cœlestino V. 65
Art. XIV. De Bonifacio VIII. 66

CAPUT II.

De Pontificibus qui Romanam & Universalem Ecclesiam rexerunt Sæculo XIV. 73.

ART. I. DE Benedicto XI. ibid.
Art. II. De Clemente V. 75
Art. III. De Joanne XXII. 80
Sub eodem Articulo De Benedicto XII. 93
Art. IV. De Clemente VI. 96
Art. V. De Innocentio VI. 103
Art. VI. De Urbano V. 110
Art. VII. De Gregorio XI. 112
Art. VIII. De Urbano VI. 116
Art. IX. De Bonifacio IX. 121

CAPUT III.

De Hæresibus, & Erroribus in Ecclesia exortis Sæculis XIII. & XIV. 125.

ART. I. DE Albigensibus. ibid.
§. I. De Albigensis Hæreseos, Exordiis. ibid.
§. II. De Albigensium Erroribus, Disciplina, Moribus. 126
§. III. De Albigensium Impugnatoribus. 130
§. IV. De Sacra Militia adversus Albigenses. 133
§. V. De Conciliis adversus Albigenses celebratis. 137
Art. II. De Almarico, & ejus Hæresi. 143
Art. III. De Joachimi Abbatis Errore. 145
Art. IV. De Erroribus Anonymi Authoris qui Librum edidit Evangelii æterni. 146
Art. V. De Stadinghiis, Circumcellionibus, & Flagellantibus. 149
Art. VI. De Erroribus a Guillelmo Episcopo, & Sacra Facultate Theologica Parisiensi, anno 1240. damnatis. 154
Art. VII. De erroribus Guillelmi de Sancto Amore, & Joannis de Poliaco. 156
Art. VIII. De Erroribus a Stephano Parisiensi Episcopo damnatis annis

annis 1270. & 1277. 162
Art. IX. De Erroribus Petri Joannis Olivi. 163
Art. X. De Fraticellis. 169
Art. XI. De Hermanno, Geraldo Segarelli, Dulcino: Et de Beguardis & Beguinis. 171
Art. XII. De Arnaldo de Villanova, Lolhardis, Cecco Asculano, & Ekardo. 173
Art. XIII. De Marsilii Patavini, & Janduni Hæresibus. 176
Art. XIV. De Palamitis. 177
Art. XV. De Erroribus Joannis de Mercuria & Nicolai de Ultricuria. 180
Art. XVI. De Erroribus Magistri Simonis, Fratris Guidonis, & Magistri Ludovici, a Sacra Facultate Parisiensi damnatis. 183
Art. XVII. De Bertoldi de Rorbach, Martini Gonsalvi, Nicolai Calabri, Janovezii, & Berengarii erroribus. 184
Art. XVIII. De Erroribus Magistri Joannis de Calore, & Fratris Dionysii Soulechat. 185
Art. XIX. De Erroribus Joannis de Latone, & Arnaldi Montanerii: Et de Turlupinorum Hæresi. 186
Art. XX. De Erroribus Raymundi Lulli, & Raymundi Neophyti. 187
Art. XXI. De Erroribus in Anglia disseminatis, & a Simone Langham Cantuariensi Archiepiscopo, de consilio Doctorum damnatis. 196
Art. XXII. De VVickleffi Hæresi. 198
§. I. Quis Author? *ibid.*
§. II. De VVickleffi erroribus. Et primum de iis quos contra Deum & Christum evomuit. *ibid.*
§. III. De VVickleffi erroribus contra Ecclesiam, & varios ejus Ordines ac membra. 199
§. IV. De Erroribus VVickleffi circa Sacramenta. 202
§. V. De aliis Vickleffistarum Erroribus. 204
§. VI. De multiplici VVickleffianæ Hæreseos damnatione. 205
§. VII. De Scriptoribus qui VVickleffianam Hæresim confutarunt. 214
§. VIII. Discipulorum ac Sectatorum suorum Errores quosdam VVickleffus, sibi etiam interdum contradicens evertit. *ibid.*
Art. XXIII. De Erroribus Fratris Joannis de Montesono. 217

CAPUT IV.

De Scriptoribus præcipuis VIII. Sæculi. 226.

Art. I. DE Niceta Choniate, Saxone Grammatico, Dodechino, Helinando, Petro de Valle Cernaii, Guthero, Arnoldo Lucensi, Ottone a Sancto Blasio, Gervasio Tilberiensi, Guillelmo de Seliniano, Gervasio Doroberniensi, & Radulpo de Diceto. *ibid.*

Art. II. De Beato Jordano, Cæsario Heisterbacensi, Rigordo, Sancto Francisco, Sancto Antonio Patavino, Conrado a Liktenavv, Gaufredo de Belloloco, Roderico Ximene, Luca Tudensi, Sancto Edmundo, Jacobo de Vitriaco, Alexandro Halensi, & Joanne a Sancto Ægidio. 228

Art. III. De Bartholomæo Brixiano, Guillelmo Parisiensi, Roberto de Sorbona, Matthæo Paris, Vincentino Bellovacensi, Hugone de Sancto Caro, Petro de Tarentasia, Alberto Stadensi, Joanne Columna, Humberto de Romanis, Gerardo Fracheto, Pantaleone & Anonymo Scriptore Annalium Colmariensium. 231

Art. IV. De Thoma Cantipratano, Alberto Magno, Sancto Thoma Aquinate, Raymundo Martini, & Guillelmo Peraldo. 236

Art. V. De S. Bonaventura, Manuele Caleca, S. Raymundo de Pennaforti, Brocardo & Udalrico, Joanne Teutonico, Martino Polono, Jacobo de Voragine, Thoma Sprotto, Guillelmo Throno, Rogero Bacono, Ruperto de Russia, Theodorico Appoldiensi, Conrado Germano, & Stephanardo. 242

Art. VI. De Henrico de Segusio, Henrico Gandavensi, Durando Speculatore, Guidone de Baysio, Richardo de Mediavilla, & Guillelmo Nangio. 249

CAPUT V.

Art. I. De Engeberto Admoatensi, Joanne a Sancto Geminiano, Raynerio, Bernardo Guidone, Henrico Sterone, Dino, Eberardo, Siffrido, Nicolao Triveto, Joanne de Parisiis, & Joanne Dans Scoto. 250

Art. II. De Ægidio Colunna, Antonio Andrea, Petro Aureolo, Joanne Bassolis, Herveo Natali, Francisco Mayronis, Augustino Triumpho, Guidone de Perpiniano, Astesano, Ludolpho Carthusiano, & Monaldo. 258

Art. III. De Nicephoro Callisto, Theodoro Anagnoste, Durando a Sancto Portiano, Nicolao de Lyra, Lupoldo Bambergensi, Alvaro Pelagio, Petro Paludano, Nicephoro Gregora, Joanne de Baccone, Guillelmo Okam, Bartholomæo a S. Concordio, & Ptolomæo Lucensi. 263

Art. IV. De Joanne Andrea, Joanne Villanio, Simeone a Cassia, Petro Bertrando, Roberto Holkot, Alberico de Rosate, Nicolao Cabasila, & Nicolao de Gorram. 268

Art. V. De Adamo Goddano, Thoma Argentinensi, Gregorio Ariminensi, Bartolo, & Baldo, Joanne Calderino, Joanne Taulero, Henrico Susone, & Alphonso Vargas. 270

Art. VI. De Francisco Petrarcha, Nicolao Oresmio, Joanne Ruisbrochio, Ranulpho Hygden, Joanne Trevisa, Joanne Malvernæo, Guillelmo Conventriensi, Thoma Stubs, Alberto Argentinensi, Sancta Catharina Senensi, Sancti Raymundo Capuano, Henrico Knygton, Gerardo Zutphaniensi, & Gerardo Magno, Marsilio ab Ingen, Radulpho de Rivo, & Nicolao Eymerico. 272

C A-

BIBLIOTECA C. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

CAPUT VI.

De Conciliis Nationalibus & Provincialibus quibus ſancita eſt eſt Diſciplina Sæculi XIII. & XIV. 276.

Art. I. De Concilio Londinenſi ann 1220. *ibid.*
Art. II. De Concilio Aveiionenſi. 278
Art. III. De Concilio Pariſienſi. 280
Art. IV. De Concilio Monſpelienſi. 283
Art. V De Concilio Oxonienſi. 284
Art. VI. De Concilio Germanico. 286
Art. VII. De Concilio Narbonenſi. 287
Art. VIII. De Concilio Toloſano. 288
Art. IX. De Concilio apud Caſtrum Goiterii. 289
Art. X. De Concilio Biterrenſi. 290
Art. XI. De Conciliis Arelatenſibus. 291
Art. XII. De Conciliis duobus Turonenſbus a Juhello Archiepiſcopo celebratis. 294
Art. XIV. De Concilio Londinenſi ab Ottone Sedis Apoſtolicæ Legato congregato. 295
Art. XIV. De Concilio apud Campinacum. 296
Art. XV. De Concilio apud Vallem Guidonis. 298
Art. XVI. De Concilio Biterrenſi. *ibid.*
Art. XVII. De Concilio Valentino. 299
Art. XVIII. De Concilio Salmurenſi. *ibid.*
Art. XIX. De Concilio Albienſi. 300
Art. XX. De Concilio Burdegalenſi. 301
Art. XXI. De Concilio Roffiacenſi. 302
Art. XXII. De Concilio Monſpelienſi. 303
Art. XXIII. De Concilio Colonienſi. *ibid.*
Art. XXIV. De Conciliis apud Copriniacum. 304
Art. XXV. De Concilio Lambethenſi. 305
Art. XXVI. De Concilio Nannetenſi. *ibid.*
Art. XXVII. De Concilio Viennenſi in Auſtria. 306
Art. XXVIII. De Concilio Londinenſi. 307
Art. XXIX. De Conciliis apud Caſtrum Gonterii, Andegavenſi, Senonenſi, Compendienſi, & Avenionenſi. 310

Art.

Art. XXX. De Concilio Redonensi. 311
Art. XXXI. De Conciliis Saltzburgensibus. *ibid.*
Art. XXXII. De Conciliis Salmuriensi, & Bituricensi. 313
Art. XXXIII. De Conciliis Langesiensi, & Pontodomarensi. 314
Art. XXXIV. De Conciliis duobus Avenione celebratis, annis 1279. & 1282. 315
Art. XXXV. De Concilio Budensi. 316
Art. XXXVI. De Concilio Andegavensi. 319
Art. XXXVII. De Concilio Coloniensi. *ibid.*
Art. XXXVIII. De Concilio Lambethensi. 320
Art. XXXIX. De Concilio Turonensi. 322
Art. XL. De Concilio Ravennate. *ibid.*
Art. XLI. De Concilio Bituricensi. 323
Art. XLII. De Concilio Herbipolensi. 324
Art. XLIII. De Concilio Insulano. 325
Art. XLIV. De Concilio Rothomagensi. 326
Art. XLV. De Conciliis Auscitanis, & Nulgariolensibus. 329
Art. XLVI. De Conciliis Compendiensibus. 330
Art. XLVII. De Concilio Coloniensi. 331
Art. XLVIII. De Conciliis Ravennatibus II. III. & IV. 332
Art. XLIX. De Concilio Vallisoletano. 334
Art. L. De Conciliis Senonensi & Parisiensi. 335
Art. LI. De Concilio Toletano. *ibid.*
Art. LII. De Conciliis Avenionensibus, duobus. *ibid.*
Art. LIII. De Conciliis Marciacensi, Silvanectensi & Compendiensi 338
Art. LIV. De Concilio Rothomagensi. *ibid.*
Art. LV. De Concilio apud Castrum Gonterii. 339
Art. LVI. De duobus Conciliis Toletanis. *ibid.*
Art. LVII. De Conciliis duobus Londinensibus. 340
Art. LVIII. De Concilio Noviomensi. 341
Art. LIX. De Concilio Parisiensi. *ibid.*
Art. LX. De Concilio Biterrensi. 342
Art. LXI. De Concilio Andegavensi. *ibid.*
Art. LXII. De Concilio Vaurensi. 343
Art. LXIII. De Concilio Saltzburgensi. 346

CAPUT VII.

De Politia Ecclesiastica XIII. & XIV. Sæculi. 349

ART. I. DE Metropolitanis. ibid.
Art. II. De Episcopis. 351
Art. III. De Clericis. 377
Art. IV. De Canonicis & Clericis Regularibus. 398
Art. V. De Monachis, & Sanctimonialibus. 400
Art. VI. De Bonis Ecclesiæ, & eorum administratione, Sæculi XIII. & XIV. 428
Art. VII. De Immunitatibus, & Oneribus Ecclesiarum. 432

CAPUT VIII.

De Imperatoribus Orientis XIII. & XIV. Sæculo. 440.

ART. I. DE Alexio Duca, e Theodoro Lascari, Græcis, Balduino, Henrico, & Petro, Latinis in Oriente Imperatoribus. ibid.
Art. II. De Joanne Duca, Græco, Roberto Corteniaco, Joanne Bryennio, & Balduino II. Latinis Imperatoribus. 443
Art. III. De Theodoro & Joanne Lascaribus, & Michaele Paleologo. 445
Art. IV. De duobus Andronicis Palæologis, Græcorum Imperatoribus: Et de Otthomano & Urchane Turcarum Regibus. 450
Art. V. De Joanne Cantacuzeno, Græcorum Imperatore. 452
Art. VI. De Joanne & Manuele Palæologis, Græcorum Imperatoribus. Et de Amurathe & Bajazethe Turcarum Regibus. 454

CAPUT IX.

De Imperatoribus Occidentis XIII. & XIV. Sæculo. 457

ART. I. DE Philippo, & Ottone IV. *ibid.*
Art. II. De Friderico II. Henrico Lantgravio Turingiæ, & Guillelmo Hollandiæ Comite. 459
Art. III. De Rodulpho Habspurgensi, & Adolpho Nassavio. 460
Art. IV. De Alberto Austriaco, & Henrico Lutzemburgensi, hujus nominis VII. 461
Art. V. De Ludovico Bavaro. 468
Art. VI. De Carolo IV. Bohemo & VVenceslao. 477

CAPUT X.

De Regibus Hispaniæ, Sæculis XIII. & XIV. 478

ART. I. DE Philippo Augusto. *ibid.*
Art. II. De Ludovico IX. 486
Art. III. De Ludovico IV. 488
Art. IV. De Philippo III. Audace nuncupato. 502
Art. V. De De Philippo Pulchro. 506
Art. VI. De Ludovico X. Philippo V. & Carolo IV. 508
Art. VII. De Philippo Valesio. 509
Art. VIII. De Joanne Rege. 512
Art. IX. De Carolo V. sapiente cognominato. 514
Art. X. De Caroli VI. Gestis Sæculo XIV. 521

CAPUT XI.

De Regibus Hispaniæ, Sæculis XIII. & XIV. 524.

ART. I. DE Alphonso VIII. Castellæ; aliis IX. Alphonso Legionis, Petro II. Aragonum, & Alphonso II. Lusitaniæ Regibus. *ibid.*
Art. II. De Henrico, & Ferdinando Castellæ, Jacobo I. Aragonum, Sanctio II. & Alphonso III. Lusitaniæ Regibus. 526

Art.

Art. III. De Alphonso X. Castellæ Rege, Sanctio ejus filio & Successore, Petro III. & Alphonso II. Aragonum, & Dionysio Lusitaniæ Regibus. 530
Art. IV. De Ferdinando IV. & Alphonso XI. Castellæ & Legionis; Jacobo II. & Alphonso IV. Aragonum Regibus. 533
Art. V. De Petro Crudeli, Henrico, & Joanne I. Castellæ Regibus, Petro IV. Aragonum: Alphonso IV. Petro & Ferdinando Lusitaniæ. *ibid.*
Art. VI. De Henrico III. Castellæ, Joanne I. & Martino Argonum, & Joanne I. Lusitaniæ. 535
Art. VII. De Henrico III. Castellæ, Joanne I. Lusitaniæ Regibus, 537

CAPUT XII.

De Regibus Angliæ, XIII. & XIV. Sæculi. 539.

ART. I. DE Joanne Rege, sine Terra nuncupato. *ibid.*
Art. II. De Enrico III. 541
Art. III. De Eduardo I. 546
Art. IV. De Eduardo *II.* 547
Art. V. De Eduardo III. 549
Art. VI. De Richardo II. 550

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SÆCULI XIII. ET XIV. SYNOPSIS.

CAPUT PRIMUM.

De Pontificibus qui Romanam & Universalem Ecclesiam rexere Sæculo XIII.

ARTICULUS I.

DE INNOCENTIO III.

LOTHARIUS ex illustrissima Comitum Signiæ Domo præclaris animi dotibus generis ornavit claritatem. Liberalibus sacrisque studiis Romæ, Parisiis, ac Bononiæ insigniter excultus Theologus ac Jurisconsultus doctissimus evasit, ut ejus Opera ac Responsa testantur. Annum dumtaxat vigesimum-nonum ætatis attigerat, cum in numerum Cardinalium a *Clemente* III. Titulo *Sanctorum Sergii & Bacchi* adlectus est, ex clarissimo Canonicorum *S. Petri* Collegio. Annum agens ætatis trigesimum septimum, defuncto *Cælestino* III. summa omnium Ordinum lætitia, flens ipse, ejulans & repugnans, electus est Pontifex, nomenque sibi sumpsit, *Innocentius* III. Idibus Januarii anno 1198. Cum vero Diaconus tantum

Innocentii III. Creatio.

voluntatis studere incremento & utilitatibus Regni Francorum, quam ipsius Imperii significavit; Rationesque exposuit quæ *Ottonis* confirmationem non solum Ecclesiæ, sed Galliæ rebus magis opportunam esse suaderent. „ Unde, *inquit*, inter cæteros Re-
„ ges Catholicos & Principes Christianos Serenitatem tuam prærogativa dilectionis am-
„ plectimur, & ad ea quæ honorem tuum, & incrementum Regni Francorum respiciunt,
„ propensius aspiramus; utpote in cujus exaltatione exaltari credimus Apostolicam Se-
„ dem, & in cujus depressione, quod absit, ipsam deprimi crederemus. *Et infra* : In
„ approbatione vero, immo ante approbationem Regis ipsius, tam Regiæ Serenitatis
„ quam Regni Francorum memores nos noveris extitisse, cum ab eo tam per scriptu-
„ ram suam, quam per proprium juramentum sufficientem receperimus cautionem; ut
„ super facto tuo consiliis nostris & monitis acquiescat. Præterea, cum carissimo in
„ Christo filio nostro Ludovico primogenito tuo, qui in Regnum tibi, Domino facien-
„ te, succedet, proximæ affinitatis vinculo sit adstrictus, & multis Principibus tam con-
„ sanguineis quam affinibus tuis cum consanguinitate, tum affinitate conjunctus exi-
„ stat, promotionem ejus Regno Francorum credimus expedire ...... Verum præter
„ alias cautiones, quas ab illo poteris recipere, Ecclesia Romana tam te quam Re-
„ gnum tuum semper faciet ab ipso securum, & ei, si, quod non credimus, mali-
„ gnari forte præsumpserit, juxta officii nostri debitum se opponet. Usque adeo enim
„ Regni Francorum diligimus libertatem, ut non solummodo contra eum, sed contra
„ omnem hominem qui illud molestare præsumeret, pro ejus immunitate staremus, &
„ ejus defenderemus pro viribus dignitatem. *His demum verbis Epistolam concludit* : Si-
„ cut damnosum reputares & grave, si Romanus Pontifex contra Regnum Francorum
„ cuiquam, & maxime Imperatori faveret; ita grave nobis existeret & molestum, si
„ Rex Francorum cuiquam contra Romanam Ecclesiam, præsertim super Imperio Ro-
„ mano faveret. ABSIT IGITUR UT VEL REX FRANCORUM DESERAT UM-
„ QUAM ROMANAM ECCLESIAM, VEL ECCLESIA ROMANA DESIT UM-
„ QUAM REGNO FRANCORUM.

Alia occasione ad Regem Christianissimum scripsit in hæc verba : *Quam sincerum dilectionis affectum erga te ac filium tuum, & Regnum Franciæ habeamus, novit ille qui testis est in cœlo fidelis, cujus super hoc testimonium secure possumus invocare. Adeo quippe Regni tui exaltationem diligimus, privilegiata semper opera commendantes quæ processerunt de ipso, quod* ÆQUANIMIUS ECCLESIÆ ROMANÆ, QUAM IPSI REGNO SUSTINEREMUS MAGNUM ALIQUID ADVERSITATIS ACCIDERE; *cum facilius hæc quam illud posset ab imminenti periculo liberari.*

Ottonem IV. Imperatorem coronavit *Innocentius* III. anno 1209. cum Sacramentum præstitisset de obedientia, & reverentia Romanæ Ecclesiæ & Summo Pontifici, ejusque Successoribus exhibenda, de servanda Canonicarum electionum libertate, de Hæreticis delendis, de omnium possessionum Ecclesiæ restitutione facienda, vel procuranda, de Regno Siciliæ in ejus fide continendo, de pace cum *Philippo* Rege Francorum facienda. *Juramentum istud Ottonis* extat in Regesto *de Negotio Imperii*, Epistola 77.

Innocentii III. gesta contra Ottonem IV.

V. Recens Sacramentum insigni perfidia violavit *Otto*, castra plurima Ecclesiasticæ ditionis, urbesque Apuliæ invadens, ut *Rigordus* in Vita *Philippi Augusti*, & Chronicon *Fossæ Novæ*, Urspergensis Abbas, & *Richardus de Sancto Germano* testantur. Quamobrem *Matthæus Parisius* mendacii convincitur & calumniæ, qui dissidium inter *Innocentium* III. & *Ottonem IV.* inde ortum scripsit, quod Papa plurima oppida ad Imperium spectantia occupasset. Frustra monitum *Ottonem* anathemate confixit Pontifex, illiusque in dies crescente contumacia, subditos ejus fidei Sacramento solvit, ut constat ex *Rigordo*, & ex variis *Innocentii* III. Epistolis, scilicet 193. libri 13. Potestati, Consiliariis, & universo populo, Pisanis inscripta; Epistola 210. inscripta Archiepiscopo Ravennatensi & suffraganeis ejus; Epistola 78. libri 14. inscripta Albanensi Electo, Sedis Apostolicæ Legato; Epistola 101. inscripta Judici Turritano; Epistola 20. libri 15. inscripta Maguntinensi & Magdeburgensi Archiepiscopis, Sedis Apostolicæ Legatis; Epistola 131. inscripta Episcopo Taurinensi, & Præposito Sancti Gaudentii Novariensis; Epistola 84. inscripta Episcopo Ariminensi; epistola 138. inscripta populo

Ale-

Alexandrino, &c. *Ottonis* abdicationem, & *Friderici* electionem a Germaniæ Principibus factam, ab Œcumenica Synodo Lateranensi IV. cui præerat *Innocentius*, confirmatam esse, testis est *Richardus a S. Germano* in Chronico.

Gesta pro Regno Ungariæ. Lib. I.

VI. Ungariæ Regno prospexit, eoque civili bello flagrante, concessit *Henrico* Regi ut Strigoniensis Archiepiscopus cruce signatus Hierosolymitanam profectionem differret, quoadusque pacatum Regnum esset, quia Regi necessarius erat (*Epistola V.*) Indulsit etiam ut *Mozonem* Comitem & alios viginti primariæ nobilitatis viros eodem voto obstrictos, quorum consilio & opera ad pacem stabiliendam egebat, retineret. (*Epistola* 270.) Pacem *Andreæ* Duci cum eodem Rege imperavit, sub pœna Anathematis. (*Epistola* 271.) Cum defuncto *Henrico Ladislaus* ejus filius adhuc puer in Regnum successisset, sub *Andreæ* patrui tutela in ejus tuitionem & commoda ferventissimis studiis idem Pontifex incubuit, ut constat ex Epist. 36. & sequentibus lib. 8. usque ad 42. ab *Odorico Raynaldo* ad an. 1205. num. 54. & 55. laudatis. Idem Rex Hierosolymitanam expeditionem, cui se devoverat, adornans, *Innocentium* rogavit ut filium Regem inaugurari Apostolico Diplomate juberet, publicæ pacis hostes anathemate configeret, jura Strigoniensis Archipræsulis, quoad Regum præsertim coronationem, confirmaret. Has Literas ex libro Privilegiorum Ecclesiæ Romanæ descriptas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1214. num. 8. & 9. Idem Pontifex causam matrimonii Regis Bohemiæ, qui legitima repudiata uxore, aliam superduxerat, Salisburgensi Archiepiscopo cognoscendam atque judicandam commisit, Epist. 62. l. 9. quam apud *Odoricum Rainaldum*, ad an. 1206. num. 14. legere est.

Gesta pro Regnis Hispaniæ

VII. *Alfonso* Castellæ Regi, & *Ferdinando* ejus filio, bellum adversus Saracenos, qui in eorum ditiones irrruperant, gerentibus, animos addidit, Hispaniæque jussit Præsulibus, ut Censuras Ecclesiasticas in eos Reges distringerent, quicum ipsis pactas inducias, initamve pacem violarent, quamdiu bello Saracenico essent occupati (Epist. 3. 4. & 5. lib. 14.) Publicas supplicationes pro felici ejusdem belli exitu Pontifex indixit, quarum ordinem post Epistolam 181. lib. 15. legere est. Eidem Regi admirabilem de Saracenis Victoriam gratulatus est. (Epist. 183. ejusdem lib.) Regis Legionensis incestas cum nepte, Regis Castellæ filia nuptias diremit, ac *Rainerio Sedis Apostolicæ Legato* dedit in mandatis, ut nisi contractum nefarium quantocius dirimerent, sententiam excommunicationis in eorum personas, & Interdicti in eorum ditiones promulgaret, ad condignam usque satisfactionem; sive latam a *Guillelmo* Cardinali, Sedis ejusdem Legato, confirmaret. Jussit etiam, iisdem censuris percelleret Navarræ Regem, qui pactas cum Rege Castellæ inducias fregerat, & Castella Fidelitatis per vim occupaverat. (Epist. 92. & 93. lib. 1.) *Rainerius* Regi Legionensi in copula incesta pertinaci, Regnoque sacris interdixit. Compostellano Archiepiscopo, cunctisque Regni illius Præsulibus mandavit, ad incestas nuptias dissolvendas curam omnem adhiberent. Dispensationem rogantibus Regibus negavit. Archiepiscopo Toletano & Episcopis Palentino & Zamorensi postulantibus ut ob triplex Regno imminens periculum, ab Hæreticis, a Saracenis, & a Christianis Interdictum solveret; gratiam aliquam faciendam duxit, quia *Ubi multitudo est in causa, detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat*. Interdictum itaque ex parte relaxavit, & ad tempus Divinorum Officiorum indulta celebratione, Ecclesiastica prohibita sepultura. Regis Legionensis, ejusque neptis, quam pro uxore habebat, excommunicationem aggravavit, vetans, ne illis præsentibus, quocumque divertissent, Divina celebrarentur Officia; prolem, si quam susciperent, spuriam & illegitimam declaravit. (Ex Gestis *Innocentii*, cap. 58. & Epist. 78. lib. 2. Compostellano Archiepiscopo, & universis Episcopis in Regno Legionensi constitutis inscripta.) Necessaria fuit ac utilis hac in causa *Innocentii III.* severitas: Rex enim, ejusque neptis, incestas nuptias dissolventes, absolutionis beneficium promeriti sunt, ut constat ex Epistolis 67. 93. & 96. lib. 7. a *Rainaldo* laudatis ad annum 1204. num. 70.

Eodem anno Romam profectus Rex *Petrus Aragonum*, a Portuensi Episcopo, jubente Pontifice, unctione sacra delibutus est, & Pontificis manibus coronatus. Tum fidelitatem & obedientiam *Innocentio*, ejus Successoribus, & Ecclesiæ Romanæ, fidei

Catholicæ defensionem, libertatis & immunitatis Ecclesiasticæ custodiam juravit super sancta Evangelia, regnumque suum Romanæ Ecclesiæ fiduciarium & vectigale constituit, ut constat ex Gestis *Innocenti III.* cap. 121. & ex Epistola 229. libri 7. scripta ab *Odorico Raynaldo* ad hunc annum, num. 71. Eidem Regi concessit *Innocentius*, ut ejus Successores Reges, ac Reginæ a Tarraconensi Archiepiscopo Cæsaraugustæ inaugurarentur. Pontificium ea de re Diploma in Gestis *Innocentii* cap. 122. descriptum est. Eidem Principi expeditionem adversus Saracenos adornanti permisit ut donationes ante legitimæ tempus ætatis factas rescinderet, modo Ecclesiis aliisque piis locis factæ, absque Ecclesiastici Judicis sententia non revocarentur. (Epistola 28. libri 14.) *Sancium* Lusitaniæ Regem, Regnumque ipsius, Sedis Apostolicæ stipendiarium, in *Beati Petri* suamque clientelam accepit. (Epistola 441. libri 1.) Eumdem ursit ut debitum Ecclesiæ Romanæ censum solveret. (Epistolis 448. & 449.) Eumdem Ecclesiæ libertates & jurisdictionem tyrannorum more violantem severe coarguit Epistola 8. libri 14. in qua verba illa observatione digna sunt: *Obsecramus te, Fili carissime, per misericordiam Jesu Christi quatenus illa mensura contentus, quam Deus tibi donavit, ad Ecclesiastica Jura non extendas aliquatenus manus tuas, sicut nec nos ad Regalia Jura manus nostras extendimus; relinquens nobis Judicium Clericorum, & nos Laicorum Judicium tibi relinquimus: quia, secundum Apostolum, Servus Domino suo stat aut cadit; ne si alienum tibi Officium usurpaveris, exemplo Oziæ Regis divinam sentias ultionem:* Lethali morbo Rex percussus, ad saniorem mentem rediit, cui pœnitentiam *Innocentius* gratulatus est, & Testamentum rogatus confirmavit, exceptis quæ de Monasteriis quibusdam disposuerat, nisi forsan de Jure Patronatus intellexisset: *Cum juxta Canonicas sanctiones nulla sit Laicis de rebus Ecclesiasticis disponendi attributa facultas.* Absolutionem vero Ecclesiasticis Censuris, quas propter violentam Clericorum Religiosorum virorum captionem incurrerat, a Bracarensi Archiepiscopo electo ipsi impensam confirmavit. (Epistolis 58. 59. & 60. libri 14.

Ecclesiastica & Regiæ potestatis fines.

Gesta pro Regnis Septentrionalibus.

IX. Norvegiam adversus *Sueronem* Tyrannum, qui Ecclesiam Populumque opprimebat, tuitus est; Nidrosiensi Archiepiscopo, aliisque Præsulibus jussit, ut fautores ipsius anathemate percellerent, & Bergensem Episcopum ejus partibus studentem sacra dejicerent Dignitate. (Epistolis 382. & 384. lib. 1.) Contra eumdem Tyrannum finitimos Dacorum Suecorumque Reges excitavit. (Epistola 383.) Pravas consuetudines in Utlandia inolitas correxit. (Epistola 420.) Donationes Ecclesiis, Monasteriis, & piis quibuslibet locis in Dania per *Scotationem* factas, firmas & irrevocabiles esse jussit. (Epistola 428.) Erat autem hæc donandi forma: Modicum terræ seu bene valentes, seu ægritudine suprema decumbentes accipere consueverant, aut in extremitate pallii, quod manu Episcopi, vel alterius Prælati Ecclesiastici sustinebatur, aut super Altare aliquo involutum panniculo ponendum coram testibus. Hujusmodi porro signum, non tam factæ donationis, quam traditæ possessionis argumentum esse judicans *Innocentius III.* eos, qui donationes & testamenta sic facta cavillarentur, Censuris Ecclesiasticis coercendos edixit.

Gesta in causa Philippi Augusti qui Isemburgim repudiaverat, & Mariam superduxerat.

X. *Philippum Augustum* Francorum Regem, monitis, obsecrationibus, increpationibus, censuris, ad *Isemburgim* repudiatam uxorem recipiendam, & *Mariam*, Ducis Moraviæ filiam superductam, dimittendam compulit. Parisiensi primum Episcopo dedit in mandatis, ut Regem ea de re suo nomine conveniret. Deinde plures ad ejus Majestatem Literas dedit, ut eum ad officium revocaret, scilicet Epistolas 171. 348. libri 1. *Petrum S. Mariæ* in Via Lata Cardinalem in Gallias Legatum misit, cum ut Regem Censuris Ecclesiasticis urgeret ad Reginam uxorem recipiendam, tum ut pacem, vel inducias ipsum inter & Regem Anglorum *Joannem* conciliaret. (Epistolis 345. 346. 347. & 355.) Regnum Franciæ subjacere decrevit Interdicto, nisi Rex pacem vel inducias ad quinquennium saltem concederet, quoniam amborum Regum dissidium bellumque pertinax, in detrimentum Christianæ rei, tam in ipsorum Regnis, quam in Hierosolymitano, vergebat. Atque judicium de querela Regis Anglorum ad Sedem Apostolicam pertinere respondit, *non ratione feudi, sed ratione peccati.* (Epistola 166. lib. 6. ad Abbatem *Casemarii*, Legatum Apostolicum data.) Induciæ secundum *Innocentii* vota ini-

ææ sunt, ut constat ex Epistolis 24. & 25. libri 2. At in Regem insanis irretitum amoribus Ecclesiastica severitate fuit opus. Quamobrem Legatus Apostolicus Divione primum, deinde Viennæ Allobrogum celebrato Concilio, sacris toti Regno Francorum interdixit, ut *Innocentii* Gesta, & *Rigordus* testantur. *Philippus* Rex, missis Romam Oratoribus, & juratoria cautione oblata, quod Judicio Legatorum acquiesceret, Pontificem rogavit, Interdictum tolleret. *Octavianum* Ostiensem Episcopum a Latere Legatum in Gallias misit *Innocentius* hujus causæ cognitorem. Sedis Apostolicæ mandatis paruit, *Philippus*, *Isemburgin* recepit, *Mariam* remisit superductam: at Reginam maritali non tractavit affectu. Hinc ipsius ad Pontificem querelæ, quæ lacrymas excutiant. (Epistola 85. libri 6. quam *Raynaldus* refert ad an. 1203. num. 59.) Studium omne ac diligentiam adhibuit Pontifex ut infelicem Reginam viro conciliaret ab ipsa alieno. Dissolutionem matrimonii Apostolica Auctoritate fieri postulavit *Augustus*, causatus consummatum non fuisse. Contrarium juraverat Regina, in eaque confessione constans erat. Quare omnem dirimendi conjugii spem ademit Pontifex, ita inter alia rescribens: *Non auderemus super hujusmodi casu de nostro sensu pro te aliquid diffinire, propter illam sententiam Evangelicam, quam ipse Christus expressit:* Quod Deus conjunxit, homo non separet. *Cum absque dubio nec Sanctorum exempla, nec Patrum Decreta intentioni tuæ in hoc articulo suffragentur. Verum si super hoc * absque Generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam & mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan * Ordinis & Officii nobis periculum immineret: cum contra præmissam Veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare.* (Epistola 106. l. 15. data an. 1212.) Legatur & sequens ad Fratrem *Guarinum*.

** Absque Generalis deliberatione Concilii se non posse aliquid in hac causa determinare profitetur Pontifex.*

** Ordinis & Officii periculum sibi imminere ait, si contra Christi sententiam dispenset.*

XI. * *Philippi* Regis liberos ex superducta susceptos idem Pontifex natalibus restituerat, post matris ipsorum obitum, anno quarto Pontificatus. Literas Pontificias de legitimatione prolis Regiæ edidit *Baluzius* ad calcem libri V. Epistolarum *Innocentii*, pag. 684. Cum vero eamdem gratiam *Willelmus* Comes Montispessulani pro filiis ex superducta pariter susceptis postulasset, illam negavit Pontifex, disparem esse causam ostendens. Quia Rex Legati Apostolici sententia fuerat ab uxore separatus, & aliam superduxerat, ex qua geminam susceperat prolem, antequam Apostolica de non contrahendo cum altera prohibitio ad ipsum perveniret. Comes vero proprio judicio uxorem temere dimiserat. Rex affinitatem matrimonium dirimentem *Isemburgi* Reginæ objecerat, ad eamque probandam testes induxerat coram Legato, cujus sententia missa fuerat in irritum solummodo propter judiciarium ordinem non servatum. Pendente autem quæstione affinitatis, de filiis ex superducta susceptis dubitari poterat an legitimi essent vel illegitimi. At Comes nihil objecerat uxori, quod divortium induceret. Tandem Rex se Judicio Sedis Apostolicæ subjecerat in eo, quod propria auctoritate facere potuisset. *Insuper* (inquit Pontifex) *CUM REX IPSE SUPERIOREM IN TEMPORALIBUS MINIME RECOGNOSCAT, sine juris alterius læsione in eo se Jurisdictioni nostræ subjicere potuit & subjecit, in quo forsitan videretur aliquibus quod per se ipsum, non tamquam pater cum filiis, sed tamquam Princeps cum subditis, potuerit dispensare.* Comes autem aliis suberat, quorum assensus erat necessarius ut ejus liberi legitimationis honore donarentur. *Tu autem*, inquit, *aliis nosceris subjacere. Unde sine ipsorum forsan injuria, nisi præstarent assensum, nobis in hoc subdere te non posses; nec ejus auctoritatis existis, ut dispensandi super his habeas potestatem.* Rationibus *igitur his inducti, Regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex Veteri, quam ex Novo Testamento tenentes, quod non solum in Ecclesiæ Patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verumetiam in aliis regionibus, certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem causaliter exercemus; non quod alieno juri præjudicare velimus, vel potestatem nobis indebitam usurpare, cum non ignoremus Christum in Evangelio respondisse: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei, Deo.*

** Philippi Regis liberos natalibus restituit. Eamdem gratiam negat Montispessulani Comiti. Rex Francorum superiorem in temporalibus non recognoscit.*

XII. Antiquam litem inter Ecclesiam Turonensem & Dolensem finivit, posterioremque, ut Suffraganeam, priori ceu Metropoli in perpetuum subjacere decrevit. (Epistola 82. ad *Bartholomæum* Turonensem Archiepiscopum scripta, & sequentibus.) Ecclesiæ libertatem ab Autisiodorensi Comite violatam tuitus est, & Episcopum ab injuria vindica-

BIBLIOTECA D. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

dicavit. (Epistolam 149. l. 6.) *Philippo Augusto* Regi, qui bona ejusdem Episcopi fisco addixerat, commendavit, ut eum pristinæ gratiæ bonisque restitueret, atque a Comitis tyrannide liberaret; atque ita Decessorum suorum pietatem æmularetur, qui, ob exceptos defensosque Pontifices & Episcopos, laudem consecuti sunt immortalem. *Meruerat* (inquit) *perpetuæ laudis titulos Regnum ipsum, ex eo quod Ecclesias & Viros Ecclesiasticos in suis Immunitatibus conservabat, defendebat Ecclesiasticam libertatem, & non solum non sæviebat in suos; sed alienos etiam undique concurrentes, qui propter justitiam sustinebant exilium, recipiebat hilariter, & honorifice pertractabat, suis copiis eorum inopiam sublevando. Hoc autem Apostolica Sedes non solum in membris suis; sed in seipsa etiam est experta, cum in suæ necessitatis articulo refugium ad Regnum Francorum habuit, ibique devote suscepta, & honorifice pertractata, non parum a suis angustiis respirarit, immo etiam vires resumpserit, per quas, faciente tamen Domino, & justitiam in judicium convertente, in statum felicitatis antiquæ, quæ cecidisse visa fuerat, fortior resurrexit.* Senonensi Archiepiscopo, qui Suffraganei sui injurias ignave dissimulabat, jussit ut Censuris Ecclesiasticis ipsius oppressores coerceret. (Epistola 151.) Oppressum vero Episcopum hortatus est, staret, sicut steterat hactenus pro Ecclesiæ libertate, nec cederet ascendentibus ex adverso, sed viriliter procederet in eos, animam suam, si necesse esset, pro ovibus positurus. (Epistola 152.)

Apud Odoricum Raynaldum, ad annum 1203. Autisiodorensis Episcopi causam suscitit Innocentius.

Philippum Augustum qui Regalia Autisiodorensis & Aurelianensis Episcoporum, id est, bona quæ ab ejus Majestate fiduciario jure tenebant, ceperat, ob causas quasdam, quas ipse justas arbitrabatu, hortatus est, ut Ecclesiasticæ libertatis, quam in Regno suo custodire solebat illæsam, adeo ut cæteris Principibus proponeretur in exemplum, rationem haberet. Suggesserant cuidam Pontifici, Regem non solum *Regalia*, sed etiam decimas & alia spiritualia cepisse: at non ita ferem habuisse, *Rigordus* testis veracissimus testatur. Qua de re legenda est Epistola 190. libri 13. & Epistola 52. lib. 14. ad Senonensem Archiepiscopum, & ejus Suffraganeos scripta qua ipsis jubet ut pro Coepiscopis suis apud Regem sequestres sint, illiusque rogent Majestatem, ut in gratiam Sedis Apostolicæ pacem illis concedat, salvo suo, illorumque jure. *Excellentiam Regiam rogantes attentius & monentes, hoc a sua magnificentia petentes in donum, ut pro reverentia nostra Judicio supersedeat, salvo jure tam illorum, quam suo, illosque restituat, donata nobis emenda, sicut per literas suas promisit, si quam sibi exhibere tenentur; ut ex quo intendit facere nobis gratiam, faciat eam plenam, prout eum facere ac nos recipere decet; ita quod propter hoc Magnificentiæ suæ grata teneamur vicissitudine respondere.* Quia de jure temporali agebatur, de copiis scilicet opportuno tempore non subministratis, & de mulcta propterea imposita, captione & detentione Regalium, seu feudorum; solas admonitiones summa urbanitate conditas, precesque, non mandata adhibuit *Innocentius III.* De eodem negotio scripsit rursus ad Senonensem Archipræsulem Epistolam 30. libri 15. & ad Regem Christianissimum Epistolam 40. Episcopi, quorum Regalia Rex cœperat, Sententiam interdicti in Diœceses suas tulerant: Rex eam solvi a Pontifice rogabat, Judicium in curia sua ipsis offerens. Æquum esse contendebat *Innocentius* ut ante restituerentur ipsis capta bona, quam Judicium experirentur: id cum jure communi, tum Regni consuetudine sancitum esse. Factum suum excusabat *Philippus Augustus*, quod in Regalia dumtaxat manum injecisset. Nullam esse hujusmodi excusationem ait Pontifex: siquidem Rex domos, supellectilem, cæteraque bona detinebat, quæ Regalium nomine non censebantur, Sede etiam vacante. *Super eo autem*, inquit, *quod te nisus es excusare, quod aliud non saisieris quam Regalia, quod quam cito Regalia ad manus tuas deveniunt, domos & omnia facis saisiri; illud forte cum Sedem Episcopalem vacare contigit, fieri tantummodo consuevit, & tunc non solummodo domos, verumetiam decimas & oblationes, necnon & quæque alia quæ invenis, facis omnino saisiri, & in quibusdam Ecclesiis confers Præbendas vacantes. Quæ quidem constat non debere Regalium nomine nuncupari; ad quæ etiamsi constaret Episcopos deliquisse, Sede nequaquam vacante, manus non debueras extendisse.* Preces denique minis admixtas adhibet Pontifex, ut Regem ad pacem Episcopis concedendam inducat. *Nos ergo*, inquit, *Serenitatem tuam rogandam duximus & monendam, pro ma-*

Regalium usus.

magno dono petentes, quatenus pacem Ecclesiæ in tuo Regno conserves, hoc maxime tempore, quo ipsa in multis aliis Regnis nimium perturbatur: ita quod dictis Episcopis restitutis, & Interdicti sententia relaxata, nisi hoc nobis velis ex toto donare in Curia tua de ipso negotio, secundum approbatam consuetudinem cognoscatur; cumque aliis oporteat te intendere quæ ad honorem & commodum tuum magis respiciunt, expedias te ab istis quæ tibi modicum afferunt utilitatis & laudis, ne propter tantam patientiæ nostræ moram, ex qua propter favorem tuum dictorum Episcoporum gravamen non solum dissimulasse, verum etiam neglexisse videmur, Apostolicæ auctoritatis cogamur adhibere censuram. Tandem missis in irritum, quæ Senonensis Archipræsul, Commissarius Apostolicus, hac in causa, contra Juris ordinem gesserat, Autisiodorensi & Aurelianensi Episcopis auctor fuit, ut amica cum Rege Christianissimo compositione litem finirent. Intellexit enim prudentissimus Pontifex, se in causa mere temporali alias quam Mediatoris partes agere non debere. (Epist. 109. libri 15.) „ Fraternitati vestræ (*inquit*) „ consulimus bona fide, quatenus cum carissimo in Christo filio nostro Philippo Re- „ ge Francorum Illustri, quanto melius poteritis componere studeatis; quoniam arcus qui „ semper est tensus, vires amittit, nisi aliquoties extendatur; & nonnumquam Re- „ ges & Principes melius vincuntur mansuetudine, quam rigore. Nos enim Media- „ toris fungentes officio sicut illum, sic & vos, monitis & exhortationibus ad amica- „ bilem debemus concordiam invitare.

De Regalia causis in Curia Regis Christianissimi, secundum approbatam consuetudinem judicari agnoscit Innocentius III.

Auctor est Episcopis, ut amica cum Rege compositione litem finiant.

Reges melius vinci mansuetudine, quam rigore, docet Innocentius.

XIII. Cum *Joannes* Angliæ Rex Stephanum Sancti Chrysogoni Presbyterum Cardinalem, Cantuariensem Archiepiscopum canonice electum recipere contumaciter recusaret, ac Monachos Cantuarienses electionis auctores ex Anglia ejecisset; petulantes insuper & atroces literas scripsisset ad *Innocentium III.* Pontifex Regno universo Sacris interdixit, ut *Matthæus Parisius* ad annum 1208. testatur. Qua de re legenda Epistola *Innocentii* 113. libri 10. Hesta *Innocentii III.* cap. 131. Epistola 219. libri 10. Flecti visus est Pontificis constantia Regis animus, ad recipiendum Archiepiscopum, Monachos exules revocandos. Regalia per Abbatem Belliloci Summo Pontifici tradidit conferenda. Pontifex Londoniensi, Eliensi & Wigorniensi Episcopis in mandatis dedit, ut ea Cantuariensi Archipræsuli conferrent vice sua, nisi Rex ipsa conferre dignaretur. Quod vehementer optare se significavit. *serenitatem Regiam* (inquit) *rogamus attentius & propensius exhortamur, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenus hoc nobis liberaliter concedas in donum, ut per te ipsum memorato Archiepiscopo præfata Regalia largiendo, debitam ab eo fidelitatem recipias, nostris in hoc potissimum consiliis acquiescens, Magnificentiæ tuæ absque dubio profuturis*. His tantum conditionibus Interdictum solvi jussit Pontifex. Id constat ex Epistolis 80. 90. 141. 211. & 221. libri 11. At cum Rex tyrannidem in Ecclesiam & Clericos exerceret graviorem, Pontifex illum anathemate percussit, ipsiusque subditos a sacramento fidelitatis, cujus religione ipsi erant adstricti, absolvit, anno 1211. ut refert *Matthæus Parisius*. Sententiam ab *Innocentio* in *Joannem* Regem latam Anglicani Episcopi exules in Galliis promulgarunt, & *Philippum Augustum* Regem Christianissimum ad Regnum ejus occupandum Pontificio nomine incitarunt. Missus erat cum illis ab Innocentio III. *Pandulphus* Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, cui secreta mandata dederat, ut Angliæ Regem de gratia Sedis Apostolicæ, de restitutione Communionis securum faceret, si Formulæ Pacis sibi præscriptæ subscribere vellet. De sententia *Innocentii in Joannem* ita scribit *Matthæus Parisius* ad annum 1212. „ Papa gravi mœrore propter desolationem Regni Angliæ confe- „ ctus, de consilio Cardinalium, Episcoporum, & aliorum virorum prudentium, sen- „ tentialiter definivit, ut Rex Anglorum Joannes a Solio Regni deponeretur: & alius, „ Papa procurante, succederet, qui dignior haberetur. Ad hujus quoque sententiæ exe- „ cutionem, scripsit Dominus Papa potentissimo Regi Francorum Philippo; quatenus „ in remissionem omnium suorum peccaminum hunc laborem assumeret: & Rege „ Anglorum a Solio Regni expulso, ipse & Successores sui Regem Angliæ jure per- „ petuo possiderent. Scripsit insuper omnibus Magnatibus, Militibus, aliisque bellato- „ ribus per diversas nationes constitutis, ut ad Regis Anglorum dejectionem sese cru- „ ce signarent, Regemque Francorum in hac expeditione ducem sequentes, vindica-

Gesta Innocentii cum Joanne Anglorum Rege.

Ipsum excommunicavit.

Non exauctoravit. Cardinalis Perronius, refellitur.

„ re

„ re injuriam universalis Ecclesiæ laborarent. Statuit præterea, ut quicumque ad ex„ pugnandum Regem illum contumacem opes impenderent vel auxilium; sicut illi qui „ sepulchrum Domini visitant, tam in rebus, quam in personis, & animarum suffra„ giis in pace Ecclesiæ securi permaneant.

In Epist. ad Comitem Montispessulani.

Innocentius III. qui tam religiose contestatus est nolle se *alieno juri præjudicare*, vel *potestatem sibi indebitam usurpare*, cum non ignoraret Christum in Evangelio respondisse: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo*: Potestatem sibi non tribuit exauctorandi Regem Angliæ, quamvis Regnum esset Ecclesiæ Romanæ vectigale, priscorum pietate & beneficentia Regum: sed solum declarandi quam pœnam ille mereretur ob libertatis Ecclesiasticæ oppressionem, tyrannidem in Clericos, & Viros Religiosos, Sedis Apostolicæ & latarum ab ea censurarum contumacem contemptum. Declaravit autem ipsum Regni abdicationem mereri: quam pœnam ipse non inflixit Pontifex, sed Regem Christianissimum, cujus Rex Angliæ feudatarius erat, impullit ut ipsi irrogaret. Atque ne sacramenti Religione Angli ad ipsius Majestatem contra Ecclesiam tuendam adstrictos se putarent, ipsos fidelitatis sacramento absolvit. Cujus absolutionis vis ea fuit dumtaxat, ut Regis excommunicati communionem vitare, nec ipsum consiliis & opera juvare tenerentur adversus Ecclesiam; non ut ipsius subditi esse desinerent, eique in aliis rebus parere non deberent. Id significari dumtaxat puto his *Parisii* verbis: *Innocentius Papa, cum Rex Anglorum Joannes, Nuntiis ejus sibi monita prædicantibus salubria, acquiescere contempsisset, Reges, & alios omnes tam pauperes quam potentes ad Coronam Angliæ spectantes, a Regis fidelitate & subjectione absolvit: districte & sub pœna excommunicationis prohibens universis & singulis, quatenus ipsum in mensa, consilio, & colloquio arctius evitarent*. Et certe *Judicium de feudo* ad se non pertinere, sed *peccati* dumtaxat *censuram*, professus est Innocentius III. Epistola 166. libri 6. Judicium tamen de rebus temporalibus, *ratione peccati*, ad Sedem Apostolicam pertinere ostendens, quoad reprehensionem scilicet ac censuram, nec-non spiritualium irrogationem pœnarum: Eam porro fuisse, quam diximus *Innocentii tertii* mentem ex eo constat, quod post Sententiam in *Joannem* Angliæ Regem prolatam, & missum in Gallias & in Angliam *Pandulphum* cum F. *Durando* adhoc ipsum Regis nomine honestaverit Pontifex, Epistolamque ad illum dirigendam ita inscripserit: *Joanni illustri Regi Angliæ spiritum consilii sanioris*. (234. *libri* 15.). Et in Mandatis *Pandulpho & Durando* datis: *Regis præsentiam adeatis, monentes & exhortantes, &c. Sed si Rex maluerit, &c. Quibus idem Rex omnem rancorem & indignationem remittat &c. Injungendo super hoc ipsi Regi, &c. Quod si forte præfatus Rex &c.*

Quantum porro sit in argumento isto ponderis, nemo non sentiet, qui noverit *Innocentium* III. *Ludovici* Principis, filii *Philippi Augusti* Oratoribus, jus ipsius ad Regnum Angliæ contra *Joannem* Regem defendentibus, objecisse, eum Regio Jure privatum non fuisse lata in ipsum a Baronibus Franciæ propter *Arturi* cædem sententia: quia *Rex Francorum & Ludovicus filius ejus, post sententiam a Baronibus Franciæ in Regem Angliæ latam, ipsum Regem appellaverunt, & pro Rege habuerunt, & cum eo tamquam cum Rege Angliæ treugas statuerunt*. Ad quæ responderunt *Ludovici* Nuntii, *Quod post sententiam a Baronibus in Regem, numquam illum pro Rege habuerunt, sed ipsum Regem depositum appellaverunt*. Ita refert *Matthæus Parisius* ad annum 1216. in Historia Anglicana pag. 193. Qui vero id objiciebat *Innocentius*, putas *Joannem* Regem appellasset lata in ipsum exauctorationis sententia? Tandem nondum a censuris absolutus Joannes, *contulit in perpetuum jure dominii Romanæ Ecclesiæ Regna sua, per ipsam & ab ipsa tenenda sub annuo censu septingentarum marcarum de Anglia, & de Hibernia trecentarum*: & ea de re Literas dedit sic inscriptas: *Joannes Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, Dux Normanniæ & Aquitaniæ, Comes Andegaviæ, omnibus Christi Fidelibus præsentem Chartam inspecturis, salutem*. Et infra: *Non vi inducti, nec timore coacti, sed nostra bona spontaneaque voluntate, ac communi consilio Baronum nostrorum, offerimus & libere concedimus Deo, & SS. Apostolis ejus Petro & Paulo, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matri nostræ, ac Domino nostro Papæ Innocentio, ejusque* Catho-

Epist. 79. lib. 16.

Catholicis Successoribus, totum Regnum Angliæ, & totum Regnum Hiberniæ cum omni jure & pertinentiis suis, pro remissione peccatorum nostrorum, & totius generis nostri, tam pro vivis quam defunctis. Et amodo illa a Deo & Ecclesia Romana tamquam feudatarius recipientes & tenentes, in præsentia prudentis viri Pandulphi, Domini Papæ Subdiaconi & familiaris, fidelitatem exinde prædicto Domino nostro Papæ Innocentio ejusque Catholicis Successoribus, & Ecclesiæ Romanæ, secundum subscriptam formam facimus & juramus; & homagium ligium in præsentia Domini Papæ si coram eo esse poterimus, eidem faciemus; Successores & hæredes nostros de uxore nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo Summo Pontifici qui pro tempore fuerit, & Ecclesiæ Romanæ, sine contradictione debeant fidelitatem præstare, & homagium recognoscere, &c. Lege Epistolas *Innocentii* 77. 78. 79. 80. 81. & 82. libri 16. Cum autem id præstitit *Joannes* Angliæ Rex, nondum pax inter ipsum & *Innocentium tertium* facta erat, nondum erat Ecclesiæ reconciliatus & communioni restitutus. Siquidem absolutus postea fuit ab Archiepiscopo Cantuariensi, & aliis Episcopis ab exilio revocatis, ut *Matthæus Parisius* refert: interimque de his quæ cum Pandulpho Rex egerat, certior factus Pontifex, Tusculanum Episcopum Sedis Apostolicæ Legatum in Angliam destinavit *pro reconciliatione Regis ac Regni*, ut ipse scribit Epistola 83. ad Regem Francorum. Itaque vere exauctoratus non fuerat ab *Innocentio tertio* Joannes Angliæ Rex: nec ipsum ut Regno dejectum Pontifex Maximus spectabat: alioqui ab ipso non accepisset oblationem Regnorum Angliæ & Hiberniæ, & fidelitatem pro hujusmodi Regnis, quorum, in ea hypothesi, non fuisset amplius dominus, & quorum jure ipsum per sententiam suam excidisse existimasset. Denique, ante illam *Joannis* Regis oblationem, Regnum Angliæ temporaliter subjectum non fuisse Ecclesiæ Romanæ, profitetur *Innocentius tertius* Epistola 130. libri 16. qua illam admittit, & ratam habet: *Te ipsum*, inquit, *& Regna tua etiam temporaliter ei subjicere decrevisti, cui noveras spiritualiter esse subjecta, ut in unam Vicarii Christi personam, quasi corpus & anima, Regnum & Sacerdotium uniantur, ad magnum utriusque commodum & augmentum*. Qua igitur ratione potestatem exauctorandi Regem sibi *Innocentius* tribuisset? Ista satis attenta consideratione non expenderant doctissimi Cardinales *Bellarminus* & *Perronius*, qui hac historia sunt abusi ad probandum indirectæ potestatis Romani Pontificis in Regum temporalia perniciosum non minus Ecclesiæ, quam Regnorum paci figmentum. Quod erroris monstrum si propugnasset *Innocentius tertius*, sibi ipsi palam ac aperte contradixisset: contra Scripturam Sacram & Traditionem sensisset: quamvis argui non posset hæreseos, in quæstione quæ fidei summam non spectat, nec Ecclesiæ judicio omnino eliquata & finita est.

XIV. Albigensium damnavit Hæresim *Innocentius Tertius*, ad eamque exscindendam Legationis Apostolicæ munus imposuit Religiosissimis viris *Rodulpho* & *Petro de Castro Novo* Abbatiæ Fontis Frigidi Monachis, jussitque una cum Abbate Cisterciensi in Archiepiscopum Narbonensem inquirerent, eumque sacra exuerent dignitate, quod in causa fidei ignave se gessisset. Sacram etiam expeditionem ad eamdem hæresim extirpandam indixit, ad idque Christianissimi Regis pietate tam dignum opus *Philippum Augustum* excitavit: *Raymundum* Tolosanum Comitem Hæreticorum fautorem anathemate confixit. Synodum Œcumenicam Lateranensem Quartam an. 1215. celebravit, in qua Albigensium Hæreses, *Joachimi* Abbatis Libellus, & *Almaricus* damnati, de subsidio Terræ Sanctæ actum est, Ecclesiastica Disciplina sancita. Qua de Synodo singularem Dissertationem dabimus. *Simoni Montisfortis* Comiti Ditiones *Raymundi* Tolosani Comitis, cum omnibus redditibus commisit, ad usque Concilium Generale, cujus Decreto causa *Raymundi* finienda erat. *Innocentii Tertii* Literæ ad *Simonem* Comitem ea de re datæ extant post Concilium Monspeliense Tom. XI. Conciliorum parte 1. Labbeanæ Editionis, pag. 106.

Innocentii III. pro Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctione sollicitudo.

XV. De Ecclesiæ Græcæ cum Romana conjunctione sollicitus, Legatos ad *Alexium Angelum* Orientis Imperatorem misit Constantinopolim *Innocentium Tertius* anno Pontificatus altero, cum prius ad ipsum Imperator honorificam Legationem misisset. Ad illum & ad Patriarcham Regiæ Urbis Literas dedit, quibus Græcos a Romana Ecclesia

omnium Fidelium Matre & Magiſtra nullo jure diſcedere potuiſſe oſtendit, utque ipſos ad unitatem revocent, hortatur. (Epiſtolis 353. & 354. libri 1.) Eccleſiam Conſtantinopolitanam regebat *Camaterus* Patriarcha Schiſmaticus. Is ad *Innocentium* reſcribens, ipſius de utriuſque Eccleſiæ conjunctione piam ſollicitudinem laudavit : Tum ipſi dubium propoſuit; Quomodo Romana Eccleſia univerſalis appellari poſſet; cur item Mater omnium Eccleſiarum vocaretur, cum titulus iſte Hieroſolymitanæ potius convenire videatur, quæ tempore & dignitate ſecundum fidem prior eſt. Ipſi reſpondit Pontifex doctiſſimus, & Romanæ Eccleſiæ Primatum luculente probavit Epiſtola 209. libri 2. quæ in ejus etiam Geſtis, & ab *Antonio Auguſtino*, ad calcem 3. Compilationis Decretalium edita eſt. Ad primam vero quæſtionem reſpondit, Eccleſiam duabus de cauſis univerſalem vocari. *Intelligentia namque dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi; cum non res ſermoni, ſed rei ſermo ſit ſubjectus. Dicitur enim univerſalis Eccleſia, quæ de univerſis conſtat Eccleſiis, quæ Græco vocabulo Catholica nominatur. Et ſecundum hanc acceptionem vocabuli, Eccleſia Romana non eſt univerſalis Eccleſia, ſed pars univerſalis Eccleſiæ, prima videlicet, & præcipua, veluti caput in corpore; quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit, ad cæteros autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur univerſalis Eccleſia illa una quæ ſub ſe continet Eccleſias univerſas. Et ſecundum hanc nominis rationem Romana tantum Eccleſia univerſalis nuncupatur; quoniam ipſa ſola ſingulari privilegio dignitatis cæteris eſt prælata; ſicut & Deus univerſalis Dominus appellatur, non quaſi jam diviſus in ſpecies ſpecialiſſimas, aut etiam ſubalternas, ſed quoniam univerſa ſub ejus Dominio continentur.* Ad alteram quæſtionem reſpondet, Romanam Eccleſiam matrem dici, *non ratione temporis*, ſed *ratione potius dignitatis*. Sicut licet *Andreas* prius venerit ad fidem quam *Petrus*, prælatus eſt tamen Petrus Andreæ, & in Apoſtolorum Catalogo ſemper primus, quaſi præcipuus præmittitur; non quod *Petrus* ſit prior tempore, ſed potior dignitate. Præterea iſtud diſcriminis inter Romanam & Hieroſolymitanam Eccleſias intercedit, quod illa dicenda ſit *Mater fidei, quoniam ab ea Sacramenta fidei proceſſerunt; iſta vero dicenda ſit Mater Fidelium, quoniam privilegio dignitatis univerſis Fidelibus eſt prælata. Sicut Synagoga dicitur mater Eccleſiæ, quoniam & ipſa præceſſit Eccleſiam, & Eccleſia proceſſit ab ipſa: nihilominus tamen Eccleſia mater eſt generalis, quæ novo ſemper fœtu fœcunda concipit, parit & nutrit; concipit catechizando quos inſtruit; parit baptizando quos abluit; nutrit communicando quos reficit.* Juſſit demum Patriarchæ, ut per ſe, vel ſi juſtis impedimentis detentus eſſet, per Procuratores idoneos, & aliquos de majoribus Eccleſiarum Prælatis, ſtatuto tempore ad Concilium vocatus accederet, *Apoſtolicæ Sedi reverentiam & obedientiam, ſecundum ſtatuta Canonum præſtiturus*. Scripſit de eodem ſacræ unionis negotio ad Imperatorem *Alexium* Epiſtolam 202. quæ in ejus etiam Geſtis edita eſt. Conſtantinopoli a Latinis expugnata, *Balduino* Flandriæ Comiti Conſtantinopolitanum Imperium gratulatus eſt. (Epiſtola 153. libri 7.) Pactiones inter Venetos & Francos Cruce ſignatos de ereptis Græcorum Imperio ditionibus dividundis factas confirmare noluit rogatus a *Balduino* Imperatore, & *Dandulo* Venetorum Duce *Innocentius*, quod Eccleſiæ libertati & æquitati adverſarentur. Duas vero præ cæteris irritas eſſe juſſiſit, alteram qua ſtatutum, ut Eccleſiarum poſſeſſiones, reſervata Clericis portione, qua honorifice vitam ſuſtentarent, Francos inter Venetoſque dividerentur; alteram qua decretum ut ad eam partem e qua delectus non foret Imperator, electio Patriarchæ ſpectaret. (Epiſtola 208. libri 7.) Idem conſtat ex Geſtis *Innocentii* cap. 96. & 97. *Thomam* Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum, patria Venetum, a Latinis Conſtantinopolitanum Patriarcham electum Romæ conſecravit, Pallioque & magnis Privilegiis ornavit. Inter Francorum Clericos & Venetos orta diſſenſio, illis promotionem Patriarchæ per obreptionem factam objicientibus, illiſque negantibus obedientiam, & ad Sedem Apoſtolicam appellantibus. Contentionem iſtam ſedavit compoſuitque *Benedictus*, Tituli *Sanctæ Suſannæ* Presbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus. Compoſitionem Pontifex confirmavit. Diploma confirmationis legere eſt in Geſtis *Innocentii Tertii* cap. 101. *Pelagium* Albanenſem Epiſcopum Cardina-

Quo ſenſu Eccleſia Romana Univerſalis appellatur.

Eccleſia Hieroſolymitana, mater Fidelium omnium.

dinalem in Orientem Legatum misit, ut Græcos ad Ecclesiæ unitatem revocare satageret. (Epistolis 104. 105. & 106. libri 16.)

XVI Armenorum Catholicus, & *Leo* minoris Armeniæ Rex devotionem suam ac obedientiam erga Romanam Ecclesiam *Matrem omnium Ecclesiarum & fundamentum Legis totius Christianitatis*, ad *Innocentium Tertium*, missis Oratoribus, scriptisque literis professi sunt. Regi coronam, ac vexillum *S. Petri* misit Pontifex. Rex de injuriis super successione Antiocheni Principatus a Comite Tripolitano & Hospitalariis irrogatis Pontificem appellavit. Legantur Epistolæ 219. & 220. 252. 253. 255. libri 2. & Gesta *Innocentii tertii* cap. 109. & sequentibus. Eidem Regi concessit ut præter Romanum Pontificem nullus Latinus in ipsius Majestatem vel Regnum, vel homines Regni, sive Latinos, sive alios cujuscumque conditionis, excommunicationis aut interdicti posset sententiam promulgare. (Epist. 43. libri V.) Summam Armeniæ Ecclesiæ cum Romana his temporibus conjunctionem testatur Epistola Catholici Armenorum ad *Innocentium Tertium* ejusdemque Responsum Pontificis. Vel sola Epistola Catholici Armenorum inscriptio ostendit quam magnifice de Romani Pontificis primatu sentirent. „ Post Deum, „ qui est caput omnium bonorum, Apostolicam Sedem tenenti, & Summo Capiti totius terrenæ Sedis magno Christi Confessori, primæ domui hospitalitatis totius populi & religionis, & Successoris Beati Petri majoris nati post Christi Principis & Patris totius mundi, sedenti secus Deum, & portanti Christum in corpore suo, Innocentio Dei gratia Summo Pontifici & Universali Papæ Summæ Sedis Romanæ Urbis, „ quæ Imperiali triumpho universum mundum suo subjugavit dominio, & nostro in „ Christo Patri spirituali, tantæ civitatis gloria sublimato, Gregorius minimus Episcopus Catholicus omnium Armenorum, peccator, & servus Fidelium Christi, omnesque „ Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Sacerdotes & Clerici sub nostro regimine viventes orationes in Dominos assiduas. *Gesta pro Armenia Ecclesia.*

XVII. Bulgaros ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam revocavit, missa ad *Joannitium* seu *Calojohannem* Bulgarorum Regem Legatione, cujus munus imposuit *Dominico* Archipresbytero Brundusino, scriptisque amantissimis Literis, Legationem ac Literas Pontificias maxima cum reverentia suscepit *Calojohannes*; humilemque obedientiam Sedi Apostolicæ professus, se ac Regnum suum illius sacro Principatui subjecit. Secundum hæc, *Leonem* Tituli *S. Crucis* Presbyterum Cardinalem Legatum Apostolicum in Bulgaria misit *Innocentius*, qui coronam, sceptrum, atque vexillum *S. Petri*, Regi suo nomine offerret, eumque auctoritate Apostolica inungeret, ac coronaret. Trinovitanum etiam Archiepiscopum totius Bulgariæ & Blaciæ Primatem constituit, magnisque adauxit Privilegiis. Episcopos & Presbyteros Bulgarorum & Blacorum, qui in Ordinatione & Consecratione sua sacram non receperant unctionem, hoc perfici jussit sacri ritus supplemento: ac deinceps manus eorum qui ordinarentur Presbyteri, manus & caput eorum qui consecrarentur Episcopi, Romano more inungi, qui ex Apostolorum exemplo, & ex divino præcepto de Sacerdotibus veteris Testamenti inungendis derivatus est. Trinovitanus Archiepiscopus, aliique duo Archiepiscopi recens creati Pallio donati sunt, cum fidelitatis & obedientiæ sacramentum B. Petro, sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedi, *Innocentio* Papæ, & ejus Catholicis Successoribus jurassent. Lege Epist. 266. libri 2. Epistolas 115. 116. 117. 119. libri 5. & *Gesta Innocentii Tertii* a capite 65. ad 78. *Gesta pro Ecclesia Bulgarorum.*

XVIII. Quæ pro Disciplina Ecclesiastica instauranda & conservanda decrevit *Innocentius Tertius* exponemus ex parte, cum de Politica Ecclesiastica sermo erit. Dispensationum concedendarum duas passim regulas statuit in suis Epistolis & Decretis, *urgentem necessitatem, aut evidentem utilitatem*; ac Romanum Pontificem *Moderatorem Canonum* atque *dispensatorem, non dominatorem* agnoscit, lib. 16. Regesti Epistola 154. Observantiam regularem in Religiosis Congregationibus & Monasteriis restituit, firmavitque; ac omnium Ordinum Cœnobia variis donavit Privilegiis, quæ in ejus Regesto passim leguntur. *S. Dominicum*, qui cum Tolosano Episcopo *Fulcone* ad Concilium Lateranense venerat, benigne suscepit, ab eoque conditum FF. Prædicatorum Ordinem approbavit, *Theodorico* *Sacri Regiminis Regulæ quas secutus est Innocentius III.*

rico teste in Vita *S. Dominici*. Sanctum etiam *Franciscum* non minori benignitate complexus est, ejusque Regulam ac Ordinem admisit[3], ut refert *Wadingus* in Annalibus Minorum. Ordinem etiam *SS. Trinitatis de Redemptione Captivorum* confirmavit. *S. Homobonum* Cremonensem, Sanctam *Cunegundem* Imperatricem, *S. Wulstanum* Wigorniensem Episcopum in album Sanctorum retulit[3]. Xenodochium Sancti Spiritus in Saxia, Ordinemque instituit.

Innocentii III. eruditio & Opera. XIX. *Innocentii Tertii* eximiam eruditionem ejus Opera testantur, Epistolæ per annos singulos in Regesto digestæ, cujus libri 3. 4. pars quinti, 6. 7. 8. & 9. nondum editi sunt: cæteros Editio doctissimi *Baluzii* omnium accuratissima & locupletissima publici juris fecit: *Commentarius in septem Psalmos Pœnitentiales*; libri tres *De contemptu mundi*; liber unus *De eruditione Principum* in Bibliotheca Cœnobii Patavini S. Justinæ, O. B. MS. libri sex *De Officio Missæ*, unus *De Sacramento Baptismi*, tres *De Veneratione Sanctorum*, Homiliæ quatuor *De Consecratione Pontificis*, &c. Hymnorum *Stabat Mater dolorosa*, & *Ave Mundi spes Maria*, auctor creditur.

Innocentius III. a calumnia vindicatur. XX. *Magnæ probitatis & sapientiæ* Pontificem, *cui nullus secundus tempore suo*, merito prædicat *Rigordus* coævus Auctor. Avaritiæ labem ipsi inique aspergit *Matthæus Parisius* maledicus Auctor. Quem calumniæ convincit Scriptor coævus Gestorum ipsius Innocentii cap. 143. „ Dominus Innocentius suum jactans in Domino cogitatum, operibus pietatis plenius insistebat. Nam valida cum famis invaluisset inedia, & tunc ipse moraretur Anagniæ, protinus remeavit ad Urbem, & cœpit necessarias eleemosynas indigenti populo liberaliter erogare[3]. Sic autem fecit illas distribui, ut qui verecundabantur publice mendicare, pecuniam occulte reciperent, de qua sustentarentur per singulas septimanas; illi vero qui publice mendicabant, singulis diebus panem acciperent ad sufficientiam universi, (quorum tanta erat multitudo, ut excederet numerum octo millium personarum) alii autem in eleemosynaria domo reciperent alimenta. Quantam vero pecuniam in hoc opus expenderit, novit ille qui nihil ignorat. Ab initio quippe promotionis suæ ad eleemosynas deputavit universos proventus ad se pertinentes de oblationibus Basilicæ S. Petri. Præterea de cunctis proventibus suis faciebat integram decimam in opus eleemosynæ separari, & de residuo, licet occultas, sæpissime tamen largas eleemosynas impendebat. Universales oblationes provenientes ad pedes ipsius, secundum antiquam consuetudinem accipiebat Eleemosynarius erogandas. Faciebat ergo famelicos refici, nudos vestiri, virgines pauperculas maritari, parvulos expositos nutriri. Subveniebat frequenter Monachis & Monialibus indigentibus, & Reclusis & Eremitis; Domos etiam Religiosas visitabat multoties, & a debitis liberabat. Circuibat & investigabat diligenter Eleemosynarius ejus pauperes ac debiles, maxime Nobiles; dabatque illis sigilla, ut per eos qui ipsa referrent, singulis hebdomadibus pecuniam acciperent ad victum; & sæpissime talibus quindecim libras per hebdomadam impendebat; exceptis illis qui quotidie recipiebant aut cibos, aut nummos, aut vestes. Permittebat etiam idem benignissimus Pontifex pauperculos parvos ante mensam suam post finem refectionis venire, ipsisque de his, quæ coram eo remanserant victualia, exhiberi. Sabbatis quoque faciebat Mandatum, lavans ac tergens & osculans pedes duodecim pauperum & singulis duodecim nummos impendens, faciens refectionem omnibus ministrari. „ Ejus deinde munificentiam in fundatione & dotatione Hospitalis Spiritus Sancti, & in Ecclesiis ornandis commemorat. Quamobrem avaritiæ absque insigni calumnia notari non potest. A luxu adeo abhorruit, ut ligneis, & vitreis vasis uteretur, tribus dumtaxat ferculis mensam suam instructam vellet, domesticis ministeriis Viros Religiosos adhiberet.

Innocentii III. obitus. Cardinales ab ipso creati. XXI. Obiit *Innocentius Tertius* Perusii 16. vel 17. Kalendas Augusti, anno 1216. cum annos duodeviginti, menses sex, & dies novem Ecclesiam rexisset. Inter Cardinales ab *Innocentio Tertio* creatos celebres imprimis fuere, *Hugolinus*, ad Titulum primo S. *Eustachii*, deinde ad Ostiensem & Veliternum Episcopatum assumptus, *Innocentii Tertii* & *Honorii Tertii* Legationibus in Tuscia & Gallia functus, *SS. Francisco* & Do-

Dominico amicissimus, demum Summus Pontifex Gregorius IX. *Gerardus* ex Monacho Cisterciensi, & Abbate Pontiniacensi *S. Nicolai in Carcere Tulliano* Diaconus Cardinalis. *Benedictus*, ex Titulo *S. Susannæ* ad Portuensem Episcopatum translatus, Legatione Constantinopolitana ornatus. *Leo Brancaleo* ex Congregatione Canonicorum Regularium *S. Frigdiani Lucensis*, Diaconus Cardinalis *S. Luciæ in Septisolio*, deinde Presbyter *S. Crucis in Jerusalem*, atque in Germaniam & Saxoniam pro negotiis Imperii, postea in Bulgariam Legatus. *Joannes* Comes Anagninus, *Innocentii Tertii* affinis, *S. Mariæ in Cosmedin* Cardinalis Diaconus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellarius. *Nicolaus de Romanis*, Episcopus Tusculanus, in Angliam ad componendam pacem Regnum inter & Sacerdotium Legatus, *S. Dominico* summa familiaritate conjunctus. *Rogerius*, Tituli *S. Anastasiæ* Presbyter Cardinalis, vir doctissimus. *Guido*, Romanus e Perleonea familia, *S. Nicolai in Carcere Tulliano* Diaconus Cardinalis ab *Innocentio Tertio*, Prænestinus Episcopus ab *Honorio Tertio* creatus. *Joannes* ex Subdiacono & Notario Sedis Apostolicæ Diaconus Cardinalis *S. Mariæ in Via Lata*, Legationibus in Angliam & Galliam insignis. *Jacobus Gualla de Bicheriis*, ex Canonico Regulari Vercellensis Episcopus, Juris utriusque Laurea insignis, *Sanctæ Mariæ in Porticu* Diaconus Cardinalis, postea *SS. Silvestri & Martini* Titulo *Equitii* Presbyter, contra Albigenses in Gallias, in Angliam, & ad *Fridericum secundum* Legatus. *Octavianus*, ex comitibus Signiæ, *Innocentii Tertii* consobrinus. *Gregorius de Crescentio*, Titulo *S. Theodori* Diaconus Cardinalis, in Daniam, Sueciam, Poloniam, ac Bohemiam missus ab *Honorio Tertio* Legatus. *Pelagius Calvani*, Hispanus, professione Monachus, *S. Luciæ* primum, deinde *S. Cæciliæ* Titulo Cardinalis, Episcopus tandem Albanensis, in sacra Expeditione qua Damiata expugnata est, Legatus. *Petrus Saxo*, Anagninus, *S. Pudentianæ* Titulo *Pastoris* Cardinalis, Germanica Legatione ornatus. *Stephanus de Ceccano*, ex Abbate de Fossanova O. C. Titulo *S. Angeli* Diaconus Cardinalis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerarius, deinde Titulo *SS. duodecim Apostolorum* Presbyter *S. Dominico* amicissimus, qui ejus nepotem *Neapoleonem* a mortuis excitavit. *Stephanus Langtonus*, in Sacra Facultate Theologica Parisiensi Doctor & Professor, ex Canonico & Cancellario ejusdem insignis Ecclesiæ & Universitatis, Titulo *S. Chrysogoni* Cardinalis, & Cantuariensis Archiepiscopus, Commentariorum in universam Scripturam Sacram, Distinctionis Bibliorum in Capita, Quæstionum Theologicarum, Sermonum, & Vitæ *S. Thomæ Cantuariensis* Auctor. *Petrus Duacensis*, *S. Mariæ in Aquiro* Diaconus Cardinalis, *Innocentii III.* Legatione in Galliis functus, in causa divortii *Philippi Augusti* Regis, & contra Albigenses, ab *Honorio III.* Sabinensis Episcopus renunciatus. *Raynerius Capocius*, Deiparæ Virginis pius cultor, *S. Dominico* familiaris, Titulo *S. Mariæ in Cosmedin* Diaconus Cardinalis, Viterbiensis Episcopus, maximis *Honorii* III. & *Gregorii* IX. Legationibus functus. *Romanus Bonaventura* Sancti Angeli Diaconus Cardinalis, Legatione in Galliis functus contra Albigenses ex mandatis *Honorii* III. a *Gregorio* IX. Portuensis Episcopus renuntiatus. *Bertrandus* seu *Bertramus*, *S. Georgii in Velabro* Cardinalis, eadem Legatione ornatus. *Stephanus*, Titulo *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis. *Robertus de Corceon*, Anglus, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Summæ Theologicæ auctor, *S. Stephani in Cœlio Monte* Cardinalis, in Gallias ad Albigensium hæresim exscindendam, & sacræ expeditionis maturandum negotium, missus ab *Innocentio* III. Legatus. *Rodulphus*, Gallus, ex Archidiacono Attrebatensi in Sacrum Collegium cooptatus, deinde Attrebatensis Episcopus, *Alebrandinus Cajetanus*, S. Eustachii, deinde S. Susannæ Titulo Cardinalis, tandem Sabinensis Episcopus, &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 16. edit. primæ hanc velut meam propositionem notant Religiosi Censores: *Absque deliberatione generalis Concilii se non posse in causa matrimonii dispensare, profitetur Pontifex.*

R. De dispensatione in causa Matrimonii eo loci non loquor, sed de Matrimonii legitimi dissolutione. Nec quæro quid possit vel non possit Pontifex; quem certe Matri-

trimonium legitimum dissolvere non posse, sive absque Concilio, sive cum Concilio; certum est, maxime si sit consummatum, sicut suum cum Philippo Augusto consummatum fuisse Isemburgis Regina juraverat: Sed refero dumtaxat quid responderit Innocentius III. a Rege rogatus, ut Matrimonium Apostolica Auctoritate dirimeret. *Absque Generalis deliberatione Concilii se non posse aliquid in hac causa determinare, profitetur Pontifex*. Hæc Observatio mea quam bene conveniat cum Innocentii III. Responso, patebit ex ejus collatione cum ipsius Pontificis verbis ibidem a me descriptis.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 17. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Rex Francorum superiorem in temporalibus non agnoscit*.

R. Verba sunt Innocentii III. a me relata: Cum REX IPSE, inquit, SUPERIOREM IN TEMPORALIBUS MINIME RECOGNOSCAT. Hancne Propositionem ex Decretalibus etiam expungi vellent Religiosi Censores?

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 19. Religiosi Censores hanc Propositionem reprehendunt: *Dum agitur de temporalibus, Papa non præcipit, sed rogat Regem*.

R. Mera facti quæstio.

SCHOLION IV.

Ad pag. 20. ejusdem Articuli, Religiosi Censores hanc notam appinxerunt: *Ad quid se extendat Regaliæ usus*.

R. Religiosorum Censorum terriculamentum est Regaliæ nomen, ubicumque occurrit. De Jure Regaliæ aut ejus extensione hic non ago. Historica tantum facta refero: *Factum suum (inquam) excusabat Philippus Augustus, quod in Regalia dumtaxat manum injecisset. Nullam esse hujusmodi excusationem ait Pontifex: si quidem Rex domos, suppellectilem, cæteraque bona detinebat quæ Regalium nomine non censebantur, Sede etiam vacante, Tum Innocentii verba exhibeo id probantia*.

SCHOLION V.

Pag. 21. ejusdem Articuli hanc Propositionem Religiosi Censores notant: *De Regaliis judicandum secundum consuetudines Regni*.

R. Hæc Propositio quæ jus spectat, non est mea, sed hæc merum factum narrat & exponit: *De Regaliæ causis in Curia Regis Christianissimi, secundum approbatam consuetudinem judicari agnoscit Innocentius Tertius*. Id probat Innocentii III. testimonium ibi descriptum, quod observatione hac marginali notatur.

SCHOLION VI.

Ibidem hanc Propositionem notant Religiosi Censores: *Papa agnoscit quod in temporalibus solum exercere potest munus Mediatoris*.

R. Facti res est. *De Innocentio Tertio* scripsi: *Intellexit prudentissimus Pontifex, se in causa mere temporali alias quam Mediatoris partes agere non posse*. Cum Innocentii III. verbis hæc optime conveniunt, in ea, de qua agebatur, causa scribentis: *NOS ENIM MEDIATORIS FUNGENTES OFFICIO, &c.*

SCHO-

SCHOLION VII.

Pag. 24. ejusdem Articuli Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Papa Regem Angliæ non exauctoravit.*

R. De Gestis *Innocentii Tertii* cum *Joanne* Angliæ Rege agitur. Historiæ res est, & mera facti quæstio.

SCHOLION VIII.

In eodem Articulo, pag. 28. Religiosi Censores hæc obelo notant: *Bellarminus & Baronius hac historia, abusi ad probandum indirectæ potestatis Romani Pontificis in Regum temporalia perniciosum non minus Ecclesiæ, quam Regnorum paci figmentum. Nec id propugnasset Innocentius contra Scripturam & Traditionem: quamvis argui non posset hæreseos in quæstione quæ fidei summam non spectat, nec Ecclesiæ judicio omnino eliquata & finita est.*

R. Ex Sacræ Facultatis Parisiensis & Ecclesiæ Gallicanæ sententia loquitur Doctor Gallus ejusdem Theologicæ Facultatis, quæ doctrinam illam *Tamquam novam, falsam, erroneam, verbo Dei contrariam, Pontificiæ Dignitati odium conciliantem, Schismati occasionem præbentem, supremæ Regum auctoritati a Deo solo dependenti derogantem, Principum Infidelium & Hæreticorum conversionem impedientem, pacis publicæ perturbativam, Regnorum, Statuum, Rerumque publicarum eversivam, subditos ab obedientia & subjectione avocantem, & ad factiones, rebelliones, seditiones, & Principum parricidia excitantem*, improbavit & confixit Censuris in Librum *Antonii Sanctarelli* & Theses *Francisci Malagola* latis. Opinionem de qua primaria Christiani orbis Academia, & amplissima, florentissima, Romanæ Ecclesiæ conjunctissima semper Ecclesia Gallicana ita censent, figmentum non minus Ecclesiæ quam Regnorum paci perniciosum appellare licuit. Doctissimos Cardinales *Bellarminum* & *Baronium* refellere fas fuit, salva, quæ tantis nominibus debetur, veneratione. Cœterum quæstionem illam de indirecta Romani Pontificis potestate in temporalia Regum, summam Religionis & Fidei non spectare dixi, iterumque dico. Ne igitur ut violatæ Religionis reos Catholicos Doctores lacessant Theologi, qui *Bellarmini* opinionem hac in quæstione sequuntur ac tuentur: *Non sit nobis Religio in phantasmatis nostris: Melius est enim qualecumque verum, quam omne quidquid pro arbitrio fingi potest*; (inquit S. Augustinus, lib. *De vera Religione*, cap. 4.) in Hæreticos arma convertamus, in eorumque conversionem communibus studiis ac laboribus incumbamus, nos mutuo ut fratres diligamus & complectamur, in ipso opinionum, quas Ecclesia Theologorum disputationi permittit, conflictu: & in hoc genere quæstionum alter dicat alteri: *Si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod perveniemus ut idem sapiamus, & in eadem permaneamus Regula*, fraternæ scilicet charitatis.

SCHOLION IX.

In eodem Articulo, p. 34. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa duas causas dispensandi agnoscit, evidentem utilitatem, & urgentem necessitatem. Est enim Papa moderator Canonum, non Dominator.*

R. Id agnoscit *Innocentius III.* lib. 16. Regesti Epist. 154. Hancne Epistolam ex *Innocentii* Regesto expungi vellent Religiosi Censores?

Nota.

EX responso quo, ut refert P. Natalis n. 10. Innocentius Philippo Augusto rescripsit numquam se dirempturum ipsius conjugium cum Isemburge, Launojus duo inferri posse autumavit. Primum est agnovisse suam potestatem Concilio subesse, ac deinde

non esse ab errore immunem, quam prærogativam eidem œcumenico Concilio videtur tribuere. At quale dubium hic exponendum aderat, in quo definiendo fallibilis esse posset Romanus Pontifex, infallibilitate vero præditum Concilium? De re indubia agebatur, de indissolubilitate scilicet Matrimonii rite celebrati, & consummati, cujus vinculum solvi non posse & ipsum jus divinum illis verbis expressit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Ob hanc rationem Gallorum Regis petitioni hunc Sacræ Scripturæ textum opposuit, illud addens, quod ei adnuendo divinam offensam, mundanamque infamiam incurrisset. Ex hoc autem dignoscitur intelligere non voluisse, potuisse Concilium dispensationem, quam ipse denegabat, concedere, ac proinde superiorem obtinere auctoritatem. Dum igitur dixit: *Si super hoc absque generalis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaremus &c.* noluit significare id posse Concilium, quod ipse non poterat; agebatur etenim de re concedenda, quam jus divinum indubium prohibuerat. Mens proinde Innocentii erat, quod si per impossibile, quod Rex exposcebat una cum Concilio concessisset, non sibi metuendum erat de Ordinis Officiique sui amissione: ubi etenim ipse solus contra jus divinum dispensasset, hæresis crimine inquinatum credere potuissent; atque ratione hujus noxæ œcumenicum valet Concilium in Romanum Pontificem animadvertere.

Et quidem, nemo qui omnium Ecclesiæ sæculorum praxim exploraverit, adinveniet non potuisse Pontificem ex sola sua potestate in omni Ecclesiæ, seu Conciliorum lege justa causa suadente dispensare, & quodcumque juris divini dubium declarare. Ubi ergo actum esset de lege humana, sive etiam divina non satis clara non observanda, scientissimus Pontifex sibi esse necessariam Concilii opem non rescripsisset. Cum vero de aperta Divinæ Legis transgressione ageretur, significare certe non intellexit potuisse Concilium, quod ipse præstare non valebat, sed sibi metuendum a Concilio Oecumenico, si contra id quod Evangelium docet, egisset. His si addas postrema illa Innocentii verba apud Natalem: *Cum contra præmissam Veritatis sententiam nostra non possit auctoritas dispensare*, semper magis supra dicta confirmantur. Hujusmodi sane verbis iterum manifestavit certum esse ex jure divino Regis matrimonium fuisse indissolubile; poterat ne ergo, audeam dicere, ita desipere, ut crediderit Concilii auctoritate jure divino posse derogari? Admittenda proinde est, quam supra dedi, explicatio, ne audacissime dicamus tantum Pontificem tam inchoærentia scripsisse.

Nota.

BOssuet *p.* 2. *l.* 14. *cap.* 41. tandem actum prorsus credit de Pontificum infallibilitate, objiciendo Innocentium III. Capitulo Cistercienſi respondisse sacrilegam confessionem non esse sub Sacramentali secreto celandam. At primo, minime ex Cathedra definiunt Pontifices, ut sæpe dictum est, quando ad particularium interrogata, quid ipsi sentiant respondent. Non ergo, etsi tunc errent, Pontificum definitionum infallibilitas proscribenda. Audiamus deinde quæ de præfato casu habeat Cæsarius *Histor. Memorab. l.* 3. *cap.* 32. ut infra refert etiam P. Natalis: *In domo quadam*, inquit, *Cistercienſis Ordinis Monachus quidam sine ordine celebravit: hoc cum die quadam Abbati suo retulisset in confessione, nec tamen cessare vellet a tanta præsumptione, Abbas dolens ac lacrymans ut a blasphemia tam magna desisteret, miserum rogavit, monuit, & præcepit, sed non profecit*. De hujusmodi casu Innocentium consuluerunt, qui respondit hanc confessionem *esse prodendam, quia talis confessio non est confessio, sed blasphemia*. Qua vero ratione culpandus hic fuerit Innocentius, & dicendum cum Bossuet Deum ipsius errorem permisisse *ad infallibilitatis præsumptionem retundendam*, penitus ignoro. Ea sacramentali sigillo obtegenda sunt, quæ revelantur in confessione saltem ex pœnitentis intentione sacramentali, quamvis ob aliquam deinde causam suo careat valore, & Confessarius deneget absolutionem. Nemo autem opinabitur aliquem accusantem peccatum, sed animo obdurato in eo perseverandi, uti de præfato Monacho Cæsarius narrat, velle confessionem, quam Christus instituit, peragere, ac proinde ex aliqua ratione sacramentalem. Immo accedens ad Confessarium ea prava intentione ut

velit

velit potius in ſuo peccato deinceps obſordeſcere, convincitur nolle illud ſacramentaliter eidem Confeſſario manifeſtare.

Nota.

MIrantur non pauci Natalem crediḋiſſe eam fuiſſe Innocentii III. mentem, quod Francorum Rex nullum in temporalibus haberet ſuperiorem, ita ut Summus Pontifex numquam poſſet cum eo niſi mediatoris munus exercere. Nullus fortaſſe Pontifex indirectam in temporalia poteſtatem exercuit, ſicut Innocentius, cum putaret ab ejus uſu non abſtinendum, dum ita Eccleſiæ bonum expoſceret, vel peccati vindicta. Quædam ex ipſius geſtis deſcriptis a Franciſco Pagio delibabo ad ſolam hiſtoriæ veritatem declarandam.

Contendentibus igitur de Imperio Philippo Sueviæ Duce, & Othone filio Henrici Ducis Saxoniæ, Innocentius Othonis electionem, & coronationem confirmavit, ut ipſius literæ teſtantur, quæque etiam habentur *c. Venerabilem de elect.* Sed audiantur quæ hac de re Pagius ſcribat n. 26. *Cum Innocentius Pontifex*, ait, *auditis Nunciis Competitorum Imperii ſcilicet Philippi Suevi, & Othonis Saxonis, eorumque, qui coronam Imperii Rogerio Friderico Siciliæ Regi, filio Henrici poſtremi Imperatoris, licet adhuc puerulo deberi aſſerebant, eo quod Principes Imperii fidem ei ſuam adhuc in cunis vagienti, vivente Patre, jurejurando obſtrinxiſſent, ſingulorumque rationibus mature ponderatis cauſam Ottoni adjudicaſſet: an. 1200. miſſis in Germaniam Octaviano Oſtienſi, & Guidone Præneſtino Cardinalibus Epiſcopis, id cunctis declarandum curavit, & obedientiam Ottoni præſtari juſſit, atque a Philippo excommunicato recedere*, Extant de hoc in regeſto Innocentii l. 3. ſuper negotia Imperii quampluriMæ ad ipſum Pontificem ſcriptæ, & ab eo ad diverſos epiſtolæ. Narrat deinde quod cum Otho ab Innocentio monitus ab aliis infeſtandis, & ab invadenda Eccleſia Romana non ceſſaret, primo ab eodem Innocentio fuit excommunicatus; & cum non reſipiſceret, tandem fuit declaratus ſanctæ Eccleſiæ hoſtis, jure Imperii exſpoliatus, ac ſubditos a fidelitatis ſacramento abſolvit. Hæc omnia Pagius narrat ut relata ab Urſpergenſi, Godefrido, Rigordo, Pariſio & aliis. Scio plures Ottoni addictos Innocentii mandatis non obtemperaſſe; at negari non poteſt Innocentium in temporalibus non ſe immiſcuiſſe, ac proinde multos Germaniæ Principes tam Eccleſiaſticos, quam ſæculares, Othone dimiſſo, in Imperatorem Rogerium Fridericum Siciliæ regem ſalutaſſe.

Cum etiam acerrime inter ſe dimicarent Joannes Angliæ Rex, & Philippus Auguſtus Rex Francorum, Innocentius, miſſis Legatis, utrique non armis, ſed legibus diſcordiam conſopiendam imperavit, & hanc ob cauſam ſcripſit Decretalem *Novit, de Judic.* ubi ratione peccati de temporalibus Regum agnoſcere potuiſſe affirmat. Gallus quidem ab armis non ceſſavit; at Papæ auctoritatem non negando ſuam inobedientiam excuſare non omiſit appellando a Legato ad Pontificem, ut refert Spondanus ad an. 1203. Dum vero poſtea Joannes Angliæ Rex in Eccleſiam manus extenderet, ac in Eccleſiaſticos ſæviret, illum regno privavit, quod Francorum Regi conceſſit. Negat id Natalis in ſeptimo Scholio, ſed audiatur Pagius in Vita Innocentii n. 51. „ Innocentius his au„ditis an. 1212. maturo habito cum Patribus conſilio, contra eumdem Joannem Re„gem quod religionem contemptui haberet, quod monita Pontificia nihili penderet, „quod Eccleſiam Anglicanam acerrime perſequeretur, & univerſalem maxime turbaret, „quod quæ ipſius populi conducerent ſaluti nihil reſpiceret, primo cunctos ei quoquo „modo ſubjectos ab ejus fide, & obſervantia abſolvit, diſtricte mandans omnibus, ut „menſam, colloquiumque ejus averſarentur; deinde ipſummet Regno, regiaque omni „poteſtate exuit; poſtremo Philippum Regem Francorum ad quem omnes exules An„gli recurrerant, hortatus eſt ad eum bello laceſſendum, ut publicum Dei & Eccleſiæ „hoſtem, conceſſo ei ejuſque Succeſſoribus ipſius regno &c. Hæc omnia conſtant ex „Matthæo Pariſio, Weſtmonaſterienſi, & Polydoro, de quibus etiam plures extant „in Regiſtro Vaticano Innocentii epiſtolæ.

Iis non acquieſcit Natalis & probare nititur Innocentium ſolum declaraſſe Angliæ

 Re-

Regem abdicationem mereri, eamque pœnam non ipsum Innocentium inflixisse, sed ad eam irrogandam, Galliæ Regem impulisse. Ad id probandum observat adhuc postea Joannem Anglum Regis nomine appellasse; ex quo cum ostenderet regia majestate expoliatum non judicasse, neque credere est voluisse antea illum e solio dejicere.

At hujusmodi P. Natalis in hoc facto historico opinio omnino corruit, si quæ ipsius scriptores tradidere, considerentur. Solius Parisii verba, quæ refert n. 13. expendantur, dicit quod Innocentius ex Cardinalium Episcoporum &c. consilio solemniter *definivit ut Rex Anglorum Joannes a solio Regni deponeretur, & alius Papa procurante succederet.* Quis autem non videat definitivam sententiam de aliquo rebus suis expoliando pronunciari non posse, nisiqui ita judicat aliquam in easdem res jurisdictionem obtinere? At, ne locus esset ambigendi vere in Angliæ Regem depositionis, & exauctorationis sententiam Innocentium tulisse, scripsit Parisius sententiæ executionem Philippo Francorum regi demandatam, quod aperte demonstrat sententiam ab ipso Papa fuisse pronunciatam. *Ad hujus quoque*, ait Parisius, *sententiæ executionem, scripsit Dominus Papa, &c.* Neque me movet Innocentium postea non cessasse Joannem Anglum Regis nomine nuncupare. Totus erat optimus Pontifex in eo ad meliorem frugem reducendo; unde nil mirum si adhuc Regis nomine demulceret, postquam illum exauctorandum putasset. Cum vero nil Francos cogeret, ut Joannem adhuc post depositionem Regem appellarent, ex hujusmodi agendi ratione inferri potuit Innocentius in eo regium jus agnovisse.

Neque a supradictis recedendum; quia Joannes nondum Innocentio reconciliatus regna Angliæ, & Hiberniæ, unaque fidelitatem obtulerit, & Pontifex acceptaverit; ac proinde ipsorum Dominum adhuc agnovisse videtur. Id optime conciliari potest cum exauctorationis sententia, quam in ipsum tulerat Innocentius; cum etenim Angliæ Regnum non dimisisset, ac ut suorum Regnorum Dominum adhuc se gereret, ipseque Innocentius postea noluerit Galliæ Regem Angliam invadere, optime potuit quæ Joannes obtulerat, & a quorum possessione non fuerat exturbatus, accipere. Iis addas illum Romanæ Ecclesiæ reconciliare decrevisse; unde locus non erat disceptandi an quod suum esset, offerret; latam enim in ipsum sententiam Innocentius postea rescindendam judicavit. Videnda quæ hac de re scripsit Franciscus Pagius, in Vita Innocentii.

Sed & illud addendum Andreæ Duci Regis Hungariæ filio Innocentium scripsisse, ut votum belli sacri exsolveret, diris, alias feriendo, & paterna hæreditate privando, ut habetur etiam ex *cap. licet de Vot.* Confirmasse Simoni Monfortio dominium civitatis Tolosanæ Raimundo Comiti a Concilio apud Montem Pessulanum ablatum, idemque Montfortio collatum. Contulisse Regiam Dignitatem Bohemiæ Ducibus, quam jamdiu ab Imperatoribus obtinuerant, ac demum per Archiepiscopum Moguntinum etiam Ecclesiæ Romanæ nomine coronasse. Cum proinde Innocentius toties in temporalia Principum suam exercuerit auctoritatem, deceptus sane est Natalis, dum credidisse putavit non posse cum Principibus nisi Mediatoris munus exercere.

Lapsus etiam est Natalis, dum in nota marginali innuit Innocentium consuetudinem approbasse, qua in Galliis de Regaliis judicabatur. Ut legenti palam fiet, mens Innocentii erat, ut de Regaliis judicium non institueretur nisi juxta probatam consuetudinem atque intelligere voluit, hujusmodi eam non esse qua domus, supellectilis &c. Regalium nomine a Rege detinebantur.

Nota.

Leguntur in Scholio VIII. censuræ Facultatis Parisiensis ita proscribentes sententiam de indirecta Pontificis potestate in temporalia Principum, ut eam abominandam tamquam Fidei fundamentis, Verbo nempe Dei scripto, & tradito adversam exhibeant. His tamen censuris primo opponunt non semel eamdem Facultatem errasse in propositionibus proscribendis. Deinde dicunt præfatam sententiam in Ecclesia Gallicana viguisse, ut ostendi alibi in Animadversionibus de præfata indirecta potestate. Postremo

eisdem

eisdem censuris illas opponunt, quibus magni nominis Theologi opinionem negantem Pontifici eamdem potestatem confodiunt. Petrus Bertrandus seu Durandus Episcopus Meldensis *Tract. de Jurisd. Eccl. q.* 3. hæreseos damnat illos, qui negant posse Ecclesiam ratione peccati in temporalia se extendere. Idem pronunciavit Æneas Silvius, in Oratione adversus Australes apud Muratorium *Anecdot. tom.* 2. Baronius ad an. 800. n. 14. impietatis & infidelitatis arguit, qui negaret Summum Pontificem ex sua potestate Imperium in Carolum M. transferre non potuisse. B. Augustinus Triumphus in *proœm. lib. de potest. Eccl.* dicit verum & certum esse Pontificem indirecta in temporalia potestate potiri. Sed & legendus Sanderus *De Visib. Monarch. Eccl. l.* 2. *cap.* 4. & quæ habet Cardinalis Perronius apud Gramondum ad an. 1615. Interim vero dum video Theologos se ita mutuo confodere, unius Sedis Apostolicæ censuras, non particularium Facultatum, agnosco irreformabiles.

Nota.

MIrum non est Innocentium ad urgentem necessitatem, aut evidentem utilitatem causas concedendarum Dispensationum revocasse; in his enim duobus capitibus omnes illæ includuntur, quas passim sacrorum Canonum Interpretes expendunt. Et ita, si aliquando Pontifex dispenset ut suam benignitatem subditis manifestet, & hoc utile est Ecclesiæ; decet enim Pastorem suis ovibus se benignum exhibere. Optime vero Innocentius sibi non adscribit Canonum esse Dominatorem, sed Moderatorem; quæ etenim sacri Canones comprehendunt, multoties Pontificis non subsunt potestati, una etenim a legibus naturali & divina præcipiuntur. Sed neque sacrorum Canonum Dominatorem seipsum potest appellare; quia saltem non sine culpa absque justa causa dispensaret, si scilicet rerum vicissitudines aliter non exposcerent: unde S. Leo I. epist. 98. ad Rusticum ajebat: *Sicut quædam sunt quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt quæ pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari*. Verum hac de re alibi fusius dictum est.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE INNOCENTIO III.

Quæ fuerit Pontificis mens, sententiam depositionis in Joannem Sine terris Angliæ Regem dicentis.

FRustra profecto nititur P. Alexander cum lata ab Innocentio sententia non depositum reipsa a Regno Anglorum Regem, sed minis tantummodo territum defendit. Matthæus Paris, cui unico auctori standum esse omnes facile concesserint, dictam a Pontifice depositionis sententiam plus vice simplici affirmat. *Tum Papa... de consilio Cardinalium, Episcoporum, & aliorum virorum prudentium sententialiter definivit, ut Rex Anglorum Joannes a solo Regni deponeretur, & alius, Papa procurante, succederet &c.* An tanti moliminis res fuisset mera, & pura minitatio pœnæ, quam refractarius Ecclesiæ Rex promeruisset? an pro sola minarum comminatione tot summorum virorum consultatione opus fuisset? Insuper Parisius ad annum 1213. scribit fratres quosdam milites Templi a Pandulpho Pontificis ablegato missos clam regem Angliæ convenisse, exposuisseque venire se Pandulphi nomine, pacis cum Pontifice formulam oblaturi: *Qua poteris*, addunt, *Deo, & Ecclesiæ reconciliari; Licet in curia Romana a jure Regni Angliæ abjudicatus fueris, & sententialiter condemnatus*: & post multa tandem ita concludentes inducit: *Poteris ex clementia Sedis Apostolicæ regnum recuperare* (jam ergo amiserat) *a quo pro contumacia abjudicatus fuisti*. Denique ex Matthæi, quin & omnium qui tunc rebus agendis intererant, mente, Joannem regem reipsa abdicationis sen-

ſententiam ex Pontifice tuliſſe demonſtrant ea, quæ idem Matthæus eodem ipſo anno narrat: tradit enim regem *juxta quod Romæ fuerat ſententiatum*, reſignaſſe coronam ſuam in manus domini Papæ &c. Romana ergo ſententia ſecedere regno juſſus fuerat; id vero cum antehac non præſtitiſſet, ut gratiam Sedis Apoſtolicæ promereretur, parendum ſibi prius cenſuit, & regno dimiſſo, dein abſolutionis gratiam obtinere.

At enim quomodo fieri potuiſſet ut Innocentius exauctoratum a ſe Joannem, Regis adhuc titulo ornaret? Id utique facile aſſequemur, ſi Innocentii mentem totamque agendi cum Joanne rationem exploraverimus. Non inhiabat profecto regno Angliæ Innocentius, non pravo odio Joannem inſectabatur; illud volebat unice, ut corrigeretur. Satis igitur habuit illum terrere dicta in eum depoſitionis ſententia; executionem differendam aliquandiu cenſuit, quin & totam Regi Galliarum commiſit. Quoadusque igitur executio illa pendebat, noluit illum Regis ſaltem titulo privare, ne magis magiſque hominem exarcerbaret. Eodem conſilio, lata quamvis palam ſententia regno illum expoliaſſet; adhuc tamen clam Pandulphum Subdiaconum admonuit ne Regem omni ſpe redintegrationis privaret, Pariſio teſte. Pandulphus vero in Gallias veniens nihil habuit antiquius, quam ut accingentem ſe Galliarum Regem ad arma in Angliam inferenda, prohiberet vetando ne quid novi moliretur, ſed tantiſper expectaret quoadusque omnes oblatæ pacis conditiones Anglus reciperet, vel recuſaret. Ita Radulphus Coggeshabe in libello de motibus Angliæ apud Martene vet. Mon. To. V. Nihil igitur præcipitandum ratus Pontifex in eo negotio, quemadmodum urgendam nimis executionem ſententiæ ſuæ non duxit, ita nec ultra exaſperandum ſibi Anglum, regium etiam titulum adimendo judicavit. Priori greſsu jam dato per ſententiam abdicationis; alterum, de executione nempe ſententiæ, ſuſpendit. Id inſuper in more poſitum fuit apud Innocentium, ut privatos licet ſententia a ſe lata Principatu viros nobiles, priſtino tamen titulo non deſtitueret. Lege epiſtolam ejus 102. Regeſt. lib. 15. ad Raymundum Uticenſem Epiſcopum A. S. L. in qua de Raymundo Toloſano Comite hæc ſcribit. *Licet Raymundus Toloſanus Comes in multis contra Deum, & Eccleſiam culpabilis ſit inventus &c. ſit excommunicatus ab ipſis* (Legatis Apoſtolicis) *& expoſita terra ejus; unde jam ex parte non modica* terram amiſit &c. Audis vocari illum Toloſanum Comitem, licet Legatorum Apoſtolicorum ſententia ditione ſua mulctatum? In ipſa pariter Lateranenſis Concilii ſententia, qua Raymundus a Comitatu Toloſano excidit; nihil tamen ſecius *Toloſanus Comes* ſine addito appellatur.

Fateor abſtinendum Innocentio fuiſſet ab eo titulo, ſiquidem juris leges attendiſſet; at in gratiam conſuetudinis, & forte etiam ad deliniendum Regis animum aliquantiſper ab iis recedendum judicavit.

Addit P. Alexander, Joannem Regem Angliam totumque regnum ſubjeciſſe Pontifici, idque ab eo præſtitum antequam Pontificis nomine abſolutus priſtino in Regnum juri reſtitueretur. Qui vero id fieri potuiſset, ſi Pontificia ſententia ab omni in regnum jure excidiſſet? Hunc nodum ipſi P. Alexandro extricandum propono. Quidquid ille pro ſe, id & mihi dictum ſumpſero. Narrat Pariſius inter primas componendæ pacis conditiones hanc exactam a Pontifice, ut Rex ſententiæ Pontificiæ parens, regno ſe demitteret. Id vero in ſolemni procerum conventu actum eſt, *ubi idem Rex, juxta quod Romæ fuerat ſententiatum, reſignavit coronam ſuam cum Regnis Angliæ & Hiberniæ in manus Domini Papæ*. Hæc ſolemni abdicatione peracta, Rex ditionem illam ſuam tranſtulit jure perpetuo in Romanos Pontifices. *Facta autem reſignatione* (id notes velim) *dedit Papæ, & ejus ſucceſſoribus regna prædicta*. Quid ſupererat illi juris in regnum, quod Pontificibus donaret? Si juxta Pontificis ſententiam regno ceſſit; id continuo ad Regem Galliæ devolutum erat, nec integrum dein Joanni Regi ſupererat Pontifici illud concedere. De hac juris regalis perverſione quid judicet P. Alexander libens intelligerem. Ego vero ſic ſentio; accuratam legum normam ab hoc judicio, ubi omnia acta ſunt bona fide, exigi minime oportere. Pontifex non leges, quærebat, ſed perverſi Regis emendationem. Cæterum & tunc pariter nihil aliud admiſſum, niſi quod eſſet maxime ex lege, pronum eſſet judicare. Quamquam enim Pontifex ſententiam abdicationis pronunciavit, ejus tamen executionem, quam Galliarum

rum Regi commiserat, tantisper suspendit, (ut ex Radulpho superius animadverti) quoadusque animus Regis Angliæ tentaretur, num saniora consilia admitteret, num propositas pacis leges probaret. Manebat interim jus suum eidem Anglorum Regi integrum, cui dein morem Pontifici gesturus, cessit; in ea tamen cessione simul voluit, ut non alter quam Pontifex regnum illud sibi detineret, non alteri remitteret.

Jurisjurandi vinculum, quo adstricti in Regem suum Angli tenebantur relaxatum ab Innocentio tradit Parisius. Relaxationem istam interpretatur P. Alexander: *ut Regis excommunicati communionem vitarent; nec ipsum consiliis, & opera juvare tenerentur adversus Ecclesiam; non ut ipsius subditi esse desinerent, eique in aliis rebus parere non deberent.* Innocentii mentem non ex aliis melius quam ex Innocentio ipso indagari posse arbitror. Prodit vero Innocentius ipse per se quid sentiret cum subditos sacramenti in principem suum religione exsolvit, hæc scribens in Raymundum Tolosæ comitem Epist. 26. lib. 11. *Cum juxta sanctorum Patrum canonicas sanctiones ei, qui Deo fidem non servat, fides servanda non sit, a communione fidelium segregato, utpote qui vitandus est potius quam fovendus, omnes qui dicto Comiti fidelitatis, seu societatis, aut fœderis hujusmodi juramento tenentur adstricti auctoritate Apostolica denuncietis ab eo interim absolutos, & cuilibet Catholico viro licere, salvo jure Domini principalis, non solum persequi personam ejusdem; verum etiam occupare ac detinere terram ipsius, &c.* En igitur quid est juramenti vinculo relaxare; non tantum ab armis pro ipso ferendis abstinere, sed & arma in ipsum inferre. Id vero, nemine quocumque excepto, non subdito, non altero quoque homine omnibus indiscriminatim licet. Quis credat animatos ita in Dominum suum homines nihilo tamen secius in obsequio & servitute perseverare? Dicamus ergo id, quod est. Innocentius III. id sensit de relaxatione juramenti, quod ante illum Gregorius VII. aliique nonnulli.

ARTICULUS II.

De HONORIO III.

DIE ab *Innocentii Tertii* obitu altera, *Cencius* Sacri Collegii Camerarius Titulo *Sanctæ Luciæ in Silice* Diaconus primum Cardinalis, tum vero *SS. Joannis & Pauli* Presbyter, electus est Pontifex, nomenque sibi sumpsit, *Honorius tertius*. Nihil magis ipsi cordi fuit, quam sacræ contra Saracenos Expeditionis promotio, missis in Galliam, Germaniamque Legatis, datis ad Principes Crucesignatos Literis, decreta vigesima in sacrum subsidium conferenda. (Ep. 8. 51. 53. 81. & 104. libri 1.) Cusentino Archipræsuli Sedis Apostolicæ Legationem imposuit, ut Crucesignatis Messanam confluentibus fauste precaretur Apostolico nomine, eosque ad rem prudenter ac strenue gerendam sanctissimis præceptis informaret. (Epistola 500.) Albanensi Episcopo Legationis in Christiano Exercitu provinciam imposuit, solemnes pro religioso agmine supplicationes toto orbe indixit, celebravitque Romæ, in quibus Principum Apostolorum capita nudis pedibus gestavit, (ut constat ex Epistola 739. l. 2.) Germanicæ Crucesignatorum copiæ in Lusitania substitere, ubi *Alcazar* castro Saracenorum munitissimo expugnato, cæsisque duobus Regibus, ac infinita multitudine, admirabilem de barbaris victoriam reportarunt. (Epistolis 817. & 818. libri 2.) Inde in Syriam profecti *Pelusium* obsedere. Quibus & literis, & stipendiis magna cura transmissis animos addidit magnanimus Pontifex. Interim *Theodorum Angelum Comnenum* Epiri Dynastam ad unitatem & obedientiam Ecclesiæ redeuntem, postquam *Joannem Columnam* S. R. E. Cardinalem, quem detinebat, aliosque captivos dimisisset, absolvi jussit, ac in clientelam Apostolicam recepit, & Crucesignatos a bello ipsi inferendo, minis etiam anathematis intentatis, deterruit. (Epistolis 881. & 882. libri 3.) Pelusium sive Damiata a Christiano exercitu expugnata est anno 1219, teste *Godefrido* in Annalibus. Sed, dum in Italia Crucesignatorum copiæ curis *Ugolini* Ostiensis Episcopi, Sedis Apostolicæ Legati contraherentur, & Marchio Montisferrati profectionem adornaret, Christiana Classis a Saracenis combusta, Damiata ad deditionem compulsa est, ut *Godefridus & Richardus*

a Sancto Germano testantur. Hujus cladis causa *Friderici* Imperatoris moræ, qui cruce ad pompam magis, quam ad pietatem insignitus, urgente licet precibus minisque *Honorio*, profectionem in dies differebat. Qua de re lugubres Pontificis querelas legere est Epist. 61. lib. 6. Is vero celeberrimum Principum colloquium Veronæ indixit ad quod *Fridericum* ipsum, Regem Hierosolymorum, & *Pelagium* Albanensem Episcopum, Sedis Apostolicæ in Syria Legatum evocavit ut de bello sacro redintegrando communibus consiliis ageretur. Quo tempore cum intestinis seditionibus Orientale Imperium laboraret, in factiosos anathema vibravit Pontifex, *Theodorum Comnenum* qui *Robertum* Constantinopoleos Imperatorem bellu lacessebat, ad pacem est hortatus; *Roberto*, datis ad ipsum literis animos addidit. Pontificias his de rebus literas describit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1222. a Num. 14. ad 22. Non solum moras nectebat *Fridericus* Imperator, & Pontificem inanibus promissis deludebat, sed suis commodis unice studens, ea agebat, quæ Christianæ rei dispendium non leve inferebant. *Joannem* Hierosolymorum Regem, socerum suum, Regno exuit, frustra rogante *Honorio* ut cum ipso pacem & amicitiam coleret. Quamobrem Pontifex optimi Principis, qui totum penem Occidentem peragrarat ut sacram expeditionem promoveret, calamitati compassus, Ditionis Ecclesiasticæ partem ipsi commisit administrandam. Id constat ex Epist. 496. & 497. lib. 11.

II. *Petrum* Autisiodorensem Comitem, Constantinopolitanum Imperatorem electum, Romæ coronavit, Patriarchæ Constantinopolitani servatis juribus, ut professus est data ad ipsum Epistola 525. libri 1. Componendis Italiæ motibus initio Pontificatus adjecit animum: Pisanos Sardiniam Romanæ Ecclesiæ vectigalem Insulam infestantes, ejusque dominationem affectantes, *Ugolini* Sedis Apostolicæ Legati opera ad officium reduxit. Massæ Marchisiam Regno Sardiniæ investivit. (Epistola 479. libri 1. & 751. libri 2.) *Fridericum* Imperatorem coronavit anno 1220. ab eoque ditionis *Mathildis* Comitissæ restitutionem impetravit. Leges etiam confirmavit, se auctore ab ipso latas, cum inauguratus est. Tuendæ adversus Mauros Hispaniæ curas adhibuit, *Roderico* Toletano Archiepiscopo, Sedis Apostolicæ Legato permittens tum ut partem pecuniæ in Hierosolymitanum subsidium imperatæ in Maurici belli sumptus averteret; tum etiam ut eos qui se transmarinæ expeditioni devoverant, voto commutato, adversus Mauros concitaret, Crucesignatis Indulgentias concessit. *Sanctii* Navarræ Regis qui sacræ militiæ nomen dederat, suscepit patrocinium. Miramomelinum humanissimis literis delinire conatus est, ut Christianos in ditionibus suis degentes honeste tractaret, atque ex Legis Evangelicæ præscripto vitam instituere permitteret. (Epistolis 264. 334. 369. 454. & 559. libri 3.) *Ferrandum*, non obstante natalium vitio (ex incestis nempe, ideoque ab Ecclesia dissolutis nuptiis procreatus erat) Regni Castellæ legitimum hæredem declaravit, eumque ac regnum in clientelam Sedis Apostolicæ suscepit, ut pacatis Hispaniis, motus omnes in Saracenos verterentur. Lusitaniæ Regem, qui Ecclesiam in servitutem redigebat, Monasteria ipsa & Xenodochia premebat vectigalibus, in Bracarensis Archiepiscopi, Censuris Ecclesiasticis ipsum emendare satagentis, bona grassabatur, acerrime increpuit Epistolis 296. libri 5. & 313. libri 6. *Henricum tertium* Angliæ Regem, post *Joannis* Patris obitum, in tutelam Sedis Apostolicæ suscepit, Legatumque Apostolicum misit in Angliam, qui jura ipsius, ac partes tueretur. (Epistola 32. libri 1.) Cisterciensi & Clarevallensi Abbatibus qui gratia apud *Philippum Augustum* Regem Christianissimum, & *Ludovicum ejus* filium, plurimum poterant, jussit ut Pontificio nomine utrumque adirent, & per sacra quoque obtestarentur, ut ab invadendis pupilli Regis, & Sedis Apostolicæ fiduciarii, ditionibus temperarent, illique restitueret ablata *Ludovicus* Princeps, & se a Sede Apostolica vinci pateretur, quod nequaquam indecorum est. (Epistola 81. libri 1.) Tuitionem tamen jurium *Henrici* non eo se animo suscepisse contestatus est: ut Regis Regnique Francorum potentiam minueret, cum Reges, Principes, & Regnum Francorum, ob immortalia erga Sedem Apostolicam beneficia sincere diligeret, sed uno studio æquitatis. (Epistola 21. libri 1.): *Quantum*, inquit, *Romana Ecclesia Regni Francorum turbationem desideret evitare; immo quantum ejus tranquillitatem affectet, facile poterit intelligere, quisquis devotionem*

Regum Christia-

tionem

tionem ipsius Regni ad illam & grata subsidia, quæ in illo invenit tempore oportuno, intenta mente voluerit cogitare. Quis enim nesciat, quod Reges & Regnum Francorum semper in Apostolicæ Sedis devotione firmiter persliterunt; quod semper in difficilibus arduisque negotiis adstiterunt ei studio indefesso: & nunc contra hæreticam pravitatem, nunc contra Paganorum barbariem eidem devote & humiliter obsequendo, illam utrisque formidabilem reddiderunt? Hæc quidem obsequia, & alia quæ recenseri sub Epistolari brevitate non possent, & merita nihilominus Ecclesiæ Gallicanæ, cujus fides ac devotio nullo umquam tempore defecerunt, pro nobis sufficienter (ut credimus) fidejubent, quod inter cætera Regna mundi illud quadam prærogativa diligimus charitatis, ejusque statum semper tranquillum esse cupimus & felicem. Absit enim ab Apostolica Sede, & a Nobis; qui ei, disponente Domino, præsidemus, ut nobis tantorum veniat oblivio meritorum, & ut tantæ ingratitudinis vitio laboremus; quod iis non studeamus obsequiis, sinceris affectibus respondere. Lege & Epistolam 404. libri 2. apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1217. Num. 70. qua *Philippum Augustum* ursit ut filium ex Anglia revocaret. Rex princepsque, Sedis Apostolicæ reverentia in medio victoriarum cursu se continuere, & Romani Pontificis gratiam, vel ipso Angliæ Regno duxere potiorem; ut colligitur ex *Honorii* Epistola 809. libri 2. ad *Ludovicum* Principem data, cujus fragmentum describit *Odoricus Raynaldus* Num. 79. Pacem inter Ludovicum Serenissimum Christianissimi Regis filium & Henricum Angliæ Regem confirmavit. (Epistola 1096. libri 2.)

nissimorum & Ecclesiæ Gallicanæ in Sedem Apostolicam merita. Philippus Augustus ejusque filius Ludovicus, Summi Pontificis reverentia, Anglicum bellum intermittunt.

III. Exscindendæ Albigensium hæresi traducendisque ad fidem Catholicam Hæreticis curam adhibuit omnem. Parisiensem Academiam, quam viris doctissimis ac religiosissimis ornatam noverat, per literas adhortatus est, ut selectos e gremio suo Doctores Theologos Tolosanam in Provinciam dirigeret, *qui causam Dei agentes, ex animo lectioni, prædicationi & exhortationi vigilanter insisterent.* S. Dominico, & Fratribus Prædicatoribus, Tolosæ ad *S. Romani* degentibus gloriosos labores in Hæreseos extirpatione gratulatus est, & ad perseverantiam est hortatus. *Gratiarum*, inquit, *omnium Largitori gratiarum dignas referimus actiones in gratia Dei quæ data est vobis, in qua, & statis, & stabitis finaliter, ut speramus, quia interius charitatis flamma flagrantes, exterius famæ fragratis odore, qui & sanas delectat, & reficit mentes infirmas: quibus etiam ne remaneant steriles, spirituales mandragoras, tamquam studiosi Medici exhibentes, eas semine verbi divini vestra salutari facundia fœcundatis, sic velut servi fideles talenta vobis credita erogantes, ut eadem reportetis Domino geminata; sic sicut invicti Christi athletæ, scuto fidei & galea salutis armati, non timentes eos qui corpus possunt occidere, verbum Dei quod est penetrabilius omni gladio ancipiti, magnanimiter contra Fidei extiteritis inimicos, sic in hoc mundo vestras animas odientes, ut in vitam æternam custodiatis easdem, &c.* Integram Epistolam describit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1217. Num. 50. & 51. *Bertrandum* Tit. *SS. Joannis & Pauli* Presbyterum Cardinalem, Legatum Apostolicum in Gallias contra Albigenses misit Honorius III. jussitque ut *Jacobum* Aragonum Regem Monfortio Comiti bellum inferre vetaret, Anathemate in ipsum, interdictoque sacro in ejus terras vibrato, nisi mandatis Apostolicis pareret, (Epistolis 241. 692. 828. lib. I.) *Philippo Augusto* gratias egit, quod *Divino Spiritu incitatus* bellum Tolosanis Hæreticis intulisset. (Epistolis 49. & 50. libri III.) Legatum alterum, *Conradum* scilicet Cardinalem Episcopum Portuensem in Tolosanam Provinciam misit, qui in extirpationem Hæreseos incumberet, anno 1221. Fuxensem * & Convenarum * Comites, & *Raymundum Juniorem*, Raymundi Tolosani olim Comitis filium, ab Hæreticorum patrocinio avocare conatus est; huncque ob contumaciam exuit Principatu, quo Ecclesiæ & Regis Christianissimi benignitate fuerat donatus, cum ejus parens Tolosano Comitatu privatus est. (Epistolis 682. 688. lib. 5. & 43. lib. 6.) Christianissimo Regi omnium redditutim Ecclesiasticorum vigesimam in Regno suo, in sumptus belli adversus Albigenses, & indulgentias omnibus qui sacro bello nomen darent, concessit. (Epist. 486. lib. 7.) Tertium in Gallias Legatum misit anno 1225. *Romanum* S. Angeli Diaconum Cardinalem, ad sacram expeditionem contra Hæreticos promovendam. (Epistola 175. & sequentibus libri 9.) Scripsit etiam ad *Ludovicum*

Honorius III. Sacram Facultatem Parisiensem hortatur, ut selectos e gremio suo Theologos ad Albigensium conversionem dirigat. FF. Prædicatoribus gloriosos labores pro Hæreticorum conversione gratulatur.

* *De Foix*
* *De Cominges.*

Octavum Philippi Augusti filium & successorem, ut in Hæreticorum exterminium incumberet. Ejus Epist. apud *Duchesnium*, Tom. V. p. 857. legere est.

IV. De proferendis Ecclesiæ finibus solicitus *Honorius*, Encyclicas ad præcipuos Latini orbis Archiepiscopos, & Cluniacensis, Cisterciensis, Clarevallensis Cœnobiorum Abbates, Epistolas dedit, quibus jussit ut Sacerdotes pietate & doctrina insignes, ad quævis subeunda pericula, & mortem ipsam pro Christi fide perferendam paratissimos, ad se mitterent, quibus Evangelii Infidelibus prædicandi munus imponeret, *Guillelmum* Episcopum Mutinensem, eximiæ pietatis virum, in Septentrionales regiones Legatum misit, ut Livoniæ, Prussiæque populos Evangelica doctrina informaret. Pragensis Episcopi dubiis respondens, carnium esum sexta feria, in quam Natale Domini incidit, licitum declaravit iis, *qui nec voto, nec regulari observantia sunt adstricti*. (Epistola 44. lib. 1.) Episcopo Florentino vetuit, ne quem in Clerum cooptaret, donec Florentini Legem iniquam rescidissent, qua Clericos a paterna adeunda hæreditate prohibuerant. (Epistola 40. lib. 3.) *Guillelmum* Archiepiscopum Bituricensem, *Hugonem* Lincolniensem Episcopum, *Guillelmum* Roschildensem Abbatem, *Laurentium* Dublinensem Archiepiscopum, *Guillelmum* Archiepiscopum Eboracensem, in Sanctorum numerum retulit. Ordines Religiosos FF. Prædicatorum, FF. Minorum, & FF. Eremitarum B. Mariæ de Monte Carmelo confirmavit Apostolicis Diplomatibus, quæ Bullarii Romani Tom. I. leguntur. *S. Dominico* & Sociis Ecclesiam *S. Xysti* Romæ contulit, novumque Ordinem magnificis ornavit præconiis, ejus Professores vocans *Ligna pomifera in Ecclesiæ paradiso plantata*: De quibus sperabat in Domino, *Quod poma nova & vetera, quæ Sponsus legitur Sponsæ servasse, ministraturi essent esurientibus animabus*. (Epistola 654. libri 4.) Officium Magistri Sacri Palatii instituit, auctore *S. Dominico*, cui illud gerendum commisit: atque in posterum fere a solis ex Ordine FF. Prædicatorum Doctoribus gestum est.

V. Obiit optimus Pontifex 15. Calendas Aprilis anno 1227. cum annos decem & menses octo Ecclesiam rexisset. Eruditum Pontificem Sermones aliquot *S. Dominico*, alios Abbati Cisterciensi dicatos scripsisse, Vitam *Cælestini* III. Pontificis Maximi, librum Censuum Romanæ Ecclesiæ, &c. observat *Augustinus Oldoinus* S. J. in Additionibus ad *Ciaconium*. Inter Cardinales ab ipso creatos, celebres fuere, *Joannes Columna*, Tit. *S. Praxedis* Presbyter, Apostolicus in Oriente Legatus qui columnam, Christi Domini pœnis & sanguine consecratam, Hierosolymis Romam asportavit. *Ægidius Hispanus*, Tit. *Sanctorum Cosmæ & Damiani* Cardinalis, deinde Toletanus Archiepiscopus. *Bertrandus Sabellus*, Honorii nepos SS. *Joannis & Pauli*, Tit. *Pammachii* Cardinalis, Gallicana Legatione contra Albigenses perfunctus. *Conradus*, ex Abbate Cisterciensi Cardinalis Episcopus Portuensis, qui Legationem in Galliis contra Albigenses obiit, in Hispania & Germania pro Terræ Sanctæ subsidio, in Palæstina cum Crucesignatis, vir eximiæ sanctitatis & doctrinæ, Summo Pontificatu eo magis dignus, quo ipsum recusavit. Ordini FF. Prædicatorum addictissimus, cum in Ecclesia Parisiensi ejusdem Ordinis ferventius oraret Spiritu raptus, librum vidit, in quo hæc verba legebantur, *Laudare, Benedicere, & Prædicare*: Quæ Dominicani Ordinis officia in Ecclesia designant, ut observat *Petrus Frizon* e sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, in *Gallia purpurata*. Ex eodem ordine Cisterciensi ad Cardinalitias Tusculani Episcopatus Infulas ab *Honorio* III. assumptus est, F. *Nicolaus de Claromonte*, Nobilis Siculus. His adde *Petrum de Capua*, Campanum in Academia Parisiensi sacræ olim Theologiæ Professorem, Patriarcham Antiochenum, & Cardinalem Tit. S. Crucis in Jerusalem. *Bartholomæum*, Gallum, Sanctæ Pudentianæ Tit. Pastoris Cardinalem Presbyterum, &c.

ARTICULUS III.

DE GREGORIO IX. ET CÆLESTINO IV.

I. HOnorio III. in Pontificatum successit *Ugo* seu *Ugolinus*, Anagnia nobili Campaniæ urbe, ex illustrissima Comitum Signiæ domo oriundus, Ostiensis Episcopus, virtutibus & doctrina summæ non impar dignitati, quam *S. Franciscus* ipsi a Deo auguratus fuerat. Ut primum coronatus est, bellica undique contrahere curavit auxilia in Palæstinam contra Saracenos submittenda. *Fridericum* Imperatorem hortatus est ut promissam jam olim profectionem maturaret. Precibus ac monitis non cedenti minas incussit. (Lib. 1. Epistola 11.) Ipsum in sinu voluptatis stertentem, geminatis literis, & *F. Gualonis* Dominicani facundia, quem ad ejus misit Majestatem, ut ipsi consilia pontificia exponeret, excitare conatus est. *Fridericus* Christianum exercitum ad transfretandum paratum Brundusii ferventissima æstate subsistere coegit, ubi *Lantgravius Thuringiæ* & Crucesignatorum pars maxima pestifera lue sublati sunt. Tanti mali auctorem *Fridericum*, sæpius iterati reum perjurii, anathemate solemni ritu confixit Pontifex. (Epistola 177. lib. 1. quam apud *Raynaldum* legere est ad annum 1227. Num. 30.) Urspergensis Abbas, *Henricus Stero*, & alii Scriptores consentiunt. Obelo configenda sunt hæc Abbatis Urspergensis verba ad annum 1226. *Gregorius* IX. *tamquam superbus, primo Pontificatus sui anno cœpit excommunicare Fridericum Imperatorem pro causis frivolis & falsis, postposito omni ordine judiciario, sicut idem Imperator in Epistolis suis rescripsit Principibus Alemanniæ*, &c. Partium studio horrendum in modum abreptum esse opportuit hunc Auctorem qui Sanctissimo Pontifici tam insolenter insultat, nec aliunde probat *Friderici* Innocentiam, quam ex ipsiusmet literis. At non solum Auctor Vitæ *Gregorii* IX. in Codice Vaticano MS. & ab *Odorico Raynaldo* passim laudatæ, sed & *Matthæus Parisius*, quamvis Romanis Pontificibus minus æquus, *Fridericum* perjurii & profligatæ Christianæ rei aperte damnat. *Quod factum Imperatoris* (inquit Parisius) *damnose nimis redundavit in dedecus & in præjudicium totius negotii Crucifixi. Ob hanc ergo causam, juxta multorum opinionem ostendit se ut prædictum est, Mundi Salvator in Cruce clavis confixum, & cruore conspersum populo Christiano; quasi singulis & universis super injuria sibi ab Imperatore illata quereretur*. Omnem interim operam diligentiamque adhibuit *Gregorius* ut *Fridericum* ad officium revocaret, sed inanes conatus suos animadvertens, celebrata Romæ Synodo ipsius excommunicationem in Cœna Domini promulgavit, anno 1228, Primo ob violatum Sacramentum transfretandi, certumque numerum militum, & pecuniam transmittendi in subsidium Terræ Sanctæ. 2. Ob Tarentinum Archiepiscopum Sede sua dejectum. 3. Ob spoliatos bonis Templarios. 4. Ob infractas concordiæ leges cum Celanensi Comite, & *Raynaldo de Aversa* initas. 5. Ob *Rogerium* Comitem Cruce signatum, sub Apostolicæ Sedis protectione receptum Comitatu, aliisque terris injuste spoliatum, & filium ejus in captivitate detentum, spretis Apostolicis de illius dimissione Mandatis. Locis etiam omnibus in quibus versaretur contumax Imperator, sacris interdictum est: ac pœnæ Hæreticorum ipsi intentatæ, si Interdictum violaret. Id constat ex Epistola *Gregorii* ad Episcopos Apuliæ 180. libri 1. *Fridericus* Romanos in Pontificem concitavit, qui seditione facta ipsum ex Urbe ejecere. Qui Perusium se recipiens, cives immani discordia divisos conciliavit, ut ejus acta testantur. Nec vero spiritualibus tantum armis, sed etiam temporalibus, *Gregorio IX.* adversus Ecclesiæ hostes certandum fuit, ut Siciliam a *Raynaldi*, quem *Fridericus* in Orientem transfretans Siciliæ Proregem reliquerat; & Marcham Anconitanam a *Bertoldi* ejus fratris grassatione ac tyrannide tueretur. Qua in calamitate, Gallicanæ Ecclesiæ Præsules duo Bellovacensis & Claromontanus, cum exercitu Alpes superarunt, ut Romanæ Ecclesiæ adversus Tyrannos opem ferrent. (Ex Actis *Gregorii* IX. & Chronico *Richardi a S. Germano*.) Legenda etiam Epistola ejusdem Pontificis ad Januenses, 66. lib. 2. apud *Odoricum Raynaldum*, ad ann. 1228. Num. 16.

Gregorius IX. a calumnia vindicatur.

Fridericum III. excommunicat Gregorius IX.

Porro cum *Fridericum* turpe & exitiosum Christianæ rei fœdus cum Sultano Babyloniæ inivisset, cujus Capita in Epistola *Geroldi* Patriarchæ Hierosolymitani, quæ est 34. Regesti Gregoriani lib. III. & post easdem Patriarchæ Literas legere est, apud *Odoricum* autem *Raynaldum*, ad annum 1229. Num. 15. & in Epistola ipsius *Gregorii* ad Austriæ Ducem 38. lib. III. Cum, inquam, gladium ex altari *B. Petri* sumptum Sultano *Mahometi* cultori tradidisset, cum Templum Domini Saracenica superstitione permisisset inquinari; cum Orientalium Christianorum terras Paganorum furori ac tyrannidi exposuisset, nullum seipsis subsidium allaturum pollicitus; cum Hierosolyma nullis propugnaculis munivisset, Sanctamque Civitatem Sultani Damasceni, cum quo nullas pepigerat inducias, expositam incursionibus & vastitati reliquisset, *Gregorius* magnanimus Pontifex omnes ipsius subditos Sacramenti, quo ipsi obstricti erant, religione absolvit. Quod factum indirecte potestatis Ecclesiæ in temporalia Principum eidem Jure feudi minime subditorum assertoribus nullatenus favet, cum *Fridericus* II. ob Siciliæ Regnum Romanæ Ecclesiæ beneficiarius esset. Quod Pontifex in sententia adversus ipsum lata expressit. *Item excommunicamus eum & anathematizamus, pro eo quod ab oppressione pupillorum, orphanorum, & viduarum, seu Nobilium, & aliorum hominum Regni, vel destructione ejusdem, quod ad Romanam Ecclesiam specialiter noscitur pertinere; pro quo Ecclesiæ Romanæ Juramentum fidelitatis exhibuit, & Homagium præstitit, monitus non cessavit. Item, quia contempta excommunicatione, ad Mandatum Apostolicum non rediit: omnes qui sunt ei Juramento fidelitatis adstricti & specialiter homines Regni, a Juramento, quo sibi tenentur, denuntiavimus & denuntiamus absolutos, quia Deo & sanctis ejus adversanti, atque ejus præcepta calcanti, nulli fidelitatem servare tenentur.* (Epistola 46. libri 3. apud Raynaldum, ad annum 1219. Num. 37. & 38.) His fulminibus territus *Fridericus* Oratores ad *Gregorium* misit, pacem rogavit in qua concedenda haud difficilem se præbuit mansuetissimus Pontifex. Cum enim pariturum se Mandatis Apostolicis, sacras electiones permissurum, Ecclesiasticam restituturum libertatem, damna Ecclesiæ illata resarciturum, & belli sumptus refusurum, promissaque, datis obsidibus, firmaturum, coram *Joanne* Sabinensi Episcopo, & *Thoma S. Sabinæ* Presbytero Cardinali, Sedis Apostolicæ Legati jurasset ab iisdem Communioni & gratiæ Ecclesiæ restitutus est. Instrumentum ea de re ab Arelatensi Archiepiscopo & Vintoniensi ac Bellovacensi Episcopis, rogantibus Legatis confectum, ex libro III. Gregoriani Regesti descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1230. Quo anno Pontifex regressus in Urbem est. Unde ad reformandam Siculam Ecclesiam animum convertens, illius Regni Præsules hortatus est ut Clericorum incontinentiam frænarent. (Epistola 65. libri 4.) Persarum in Syriam irruptione certior factus *Gregorius*, Encyclicis Literis Fideles universos ad arma in ipsos capessenda excitavit. (Epistola 129. libri 4.) Sultanum Damascenum, Caliphium Baldacensem, ac Miramamolinum Africæ, literis ad Christi cultum traducere cum frustra tentasset, missis etiam e sacro FF. Minorum Ordine Viris Religiosis, qui Christianæ Fidei dogmata ipsis exponerent, Christianos Principes, atque imprimis *S. Ludovicum* ad expositionem contra illos provocavit. (Epistola 304. libri 8.) *Alatinum* Sultanum Iconii, qui honestissimam ad suam Sanctitatem Legationem miserat, ac Christianæ Religionis professionem ad hortatus, atque Legatos Apostolicos ad eum se missurum pollicitus est. (Epistola 478. libri 7.) *Friderici* Imperatoris petulantes Literas ad se datas anno 1236. Apologeticis retudit, quibus inter alia ipsi merito exprobravit, quod Regis Tuneti nepotem, qui ad Sedem Apostolicam, ut Christiana Sacra amplecteretur iter arripuerat, in custodia detineret, ut Saraceno Principi gratificaretur; & quod crucem prædicari, sive sacram expeditionem ab Evangelicis Præconibus denuntiari, ad eamque Fideles excitari non pateretur. (Epistola 253. libri 10.) Anno 1239. *Fridericum* monitis, precibus non acquiescentem, immo vetera novis cumulantem criminibus, anathemate ritu solemni confixit, ejusque subditos a Juramento fidelitatis absolvit. Sententiam *Gregorii* Albertus Stadensis, & *Matthæus Parisius* referunt, Anno 1240. Synodum Œcumenicam Romæ celebrandam indixit, ad quam ut Præsules ex omnibus Regnis atque Provinciis accedere facilius possent, *Fridericum* Pontificiæ ditionis

Gregorius IX. Friderici II. Subditos a Juramento fidelitatis absolvit. Quod factum non favet assertoribus indirectæ Potestatis Romanorum Pontificum in temporalia Regum.

ditionis terras armis infestantem de Induciis interpellavit, qui iis assentiri recusavit, nisi cogendæ Synodi propositum abjiceret, atque ab iisdem Insubres excluderentur, ut ipse significavit datis ad *Henricum* Anglorum Regem Literis. Encyclicas *Gregorii* pro Synodi convocatione Literas, ex ejus Regesto descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1240. Num. 53. Concilii, cujus sententia se exutum iri Imperio prævidebat, *Fridericus* celebrationem prohibere studuit, minis deterrens Episcopos a Romano itinere. Per *Gregorium* non stetit quin Sacerdotium inter & Imperium pax iniretur, si Fridericus arma feritatemque deponere, & Ecclesiæ satisfacere voluisset, Tartarorum enim in Ungariam irruptio, illataque *Belæ* Ungariæ, & *Colomano* Ruthenorum Regibus clades, Pontificium pectus urgebat ad pacem optandam, offerendamque perduelli adversus Apostolicam Sedem Imperatori, ut deinde ad propulsandos Tartaros omnium arma verterentur. Id constat ex Epistolis *Gregorii* IX. ad Carinthiæ ducem, & ad *Belam* Regem Ungariæ, 91. & 108. libri 15. At pacem *Fridericus* recusavit, rebus secundis insolens, & Romæ totiusque Italiæ dominationi inhians.

Gregorii IX. Studia pro pace Christianorum Principum & populorum.

II. Nihil antiquius *Gregorio* IX. fuit Christianorum Principum ac populorum pace. Ideo inter Florentinos & Senenses, inter Romanos varias in factiones divisos, inter Longobardos & *Fridericum* inter Angliæ & Scotiæ Reges, inter Regem Daniæ & Crucigeros conciliavit. Ad conciliandos cum Florentinis Senenses Legatum misit *Joannem Vicentinum* ex Ordine FF. Prædicatorum Virum Sanctissimum, & miraculorum gloria celebrem, quem quanti faceret, hæc ipsius verba demonstrant Epistola 69. libri 8. *Placeret nobis si Dominus tibi inspiraret, ut assumpta legatione pro Christo, non tantum salutem corporum, sed in utraque civitate lucrum quæreres animarum. Præcipere tibi nolumus qui Spiritu Dei duceris, cui nos obedire tenemur, sed oramus ut tibi ab illo in quo per ministerium tuum languentium multitudo respirat, potius inspiretur, hanc utriusque civitatis universitati, quæ jam periisse videntur, facere gratiam, ne irreparabilem nobiscum pariter compellaris flere jacturam:* Ottonem Cardinalem summa Legati Apostolici auctoritate instructum misit in Angliam & Scotiam cum ut pacem inter Reges faceret, tum ut collapsam disciplinam instauraret. Quod præstitit celebrata Londini Synodo, anno 1237.

Gesta Gregorii IX. pro Regno Francorum.

III. *S. Ludovicum* Regem Francorum, justum, bellum *Henrico* Anglorum Regi inferre parantem, quod Gallorum Procerum perduellium factionem fovisset, ab eo consilio abducere suis literis conatus est. Summum erga Regem Francorum studium his literis significat. *Pro prærogativa*, inquit, *devotionis & fidei inclytæ recordationis Regum, & Regni Francorum ad Reges ipsos, & Regnum semper exuberavit Apostolicæ Sedis affectus, & nos qui eidem Sedi licet immeriti præsidemus, firmiter proponimus in hujusmodi dilectione imitari Prædecessores nostros Romanos Pontifices, quantum cum nostra possumus honestate, de conscientia bona & corde sincero, ad incrementum tuum, & Regni ejusdem, efficaciter aspirantes.* Decimas Albigensis belli causa *Ludovico Octavo*, a Legato Sedis Apostolicæ, & Synodo Bituricensi decretas *S. Ludovico* eius filio solvi jussit, & intempestivas Cleri Gallicani contra tam justam exactionem querelas compescuit Epistola 154. libri 1. Gallorum Procerum motus in *Sanctum Ludovicum & Blancam* Reginam Matrem, Apostolica auctoritate Carnotensi Episcopo commissa, ut discordiæ incentores Anathemate configeret, reprimere studuit, Epistola 4. an. 1230. data.

Orta inter eumdem Regem & Rothomagensem Archiepiscopum controversia, quod Archipræsul ab ejus Majestate ob latam in quosdam excommunicationis Sententiam in jus vocatus, coram ipsius tribunali respondere recusasset, se Romano tantum Pontifici obnoxium contendens, ideoque ejus bona fisco fuissent adicta; *Gregorius IX.* causam ad se evocavit, Regem rogavit Archipræsuli bona restitueret; Parisiensi & Sylvanectensi Episcopis dedit in mandatis ut Regios Administros ad ea restituenda, quæ detinebant censuris cogerent, Provinciam Interdicto, si opus esset, subjiceret. In literis ad Regem hæc observatione digna: „ In quo tanto tibi, tamquam filio Ecclesiæ speciali, dolemus & timemus amplius quanto personam tuam inter cæteros „ Principes Christianos sinceritatis brachiis specialius amplexamur, cum Regnum Fran- „ corum

Regnum Francorum benedictum

semper in Apostolicæ Sedis devotione permansit.

„ corum benedictum adeo semper in Apostolicæ Sedis devotione permanserit, ut ab ea „ nullo umquam, sicut credimus, sit tempore discessurum. Monemus itaque Celsitu- „ dinem Regiam, rogamus, & obsecramus, &c. „ (libri 6. Epistola 175.) Leges quæ Jurisdictionem Ecclesiasticam imminuere videbantur, ab eodem Rege Procerum consilio latas, quibus sancitum erat, ut ejus subditi ad Forum Ecclesiasticum vocati sistere se ac respondere non tenerentur, quin immo si Judex Ecclesiasticus in eos excommunicationis sententiam ob contumaciam tulisset, ejus bona occuparentur, rogavit Regem ut revocaret, atque Christianorum Imperatorum exemplo, Theodosii, Valentiniani, Caroli Magni, ipsiusque Successorum, ac Progenitorum suorum, Ecclesiæ libertatem, Jurisdictionem, Immunitatem, sartam tectam tueretur. Hinc est, *inquit*, quod

Gregorius IX. Ecclesiasticam libertatem in Ecclesia Galicana tuetur.

„ Excellentiam Regiam rogandam duximus & monendam, quatenus ob Divinæ Ma- „ jestatis reverentiam & Apostolicæ Sedis honorem, statutum prædictum, & alia Eccle- „ siasticæ contraria libertati in irritum revocans, & a dictis Baronibus faciens revoca- „ ri, ac Ecclesiam Gallicanam in pristino statu & honore conservans, eam non mole- „ stes, nec patiaris ab aliis molestari. Quinimmo Viros Ecclesiasticos indita tibi cœlitus „ potestate protegens & defendens rebelles Ecclesiæ ad ipsius mandatum & unitatem „ redire compellas. „ Ejus denique Majestati significat, se in solemni Imperatoris *Friderici* inauguratione excommunicationem in eos omnes promulgasse, qui in posterum servari mandarent & curarent „ Statuta edita, & consuetudines vel potius abusiones „ introductas contra Ecclesiasticam libertatem, nisi ea de Capitularibus suis, infra duos „ menses post hujusmodi publicationem Sententiæ, facerent amoveri. „ Dedit ejusdem argumenti literas Pontifex ad Navarræ Regem, ad Comitem Campaniæ, ad Proceres Regni, utque Leges illas pro viribus abolere studerent, imperavit. Senonensi etiam & Turonensi Archiepiscopis jussit, ut Regem ac Proceres ad eas antiquandas urgerent. (Epistolis 384. 385. & 386. libri 9.) Excitata Bellovaci seditione, Rex idem Sanctus ad eam compescendam, auctoresque & conscios plectendos eo se contulit. Questus est Episcopus Jurisdictionem infringi suam; (utriusque enim Fori potestatem habebat) Nihilominus Rex Sanctius Justitiæ zelo incensus, & publicæ tranquillitatis rationem habens, reos partim capite damnavit, partim pecuniis mulctavit, partim exilio; Episcopum ipsum, ob libras octingentas stipendiorum nomine non solutas, civitates ejecit, Ecclesiæ reditibus in Fiscum redactis. Remensis Archiepiscopus, aliique Provinciæ Præsules, Regem monuere, rogavere, ut pristinam Ecclesiæ Bellovacensi dignitatem ac Jurisdictionem restitueret. Repulsam passi, Provinciam interdicto supposuere. Hac de causa celebrata Concilia apud S. Quintinum, Noviomi, & Laudunis, annis 1232. & 1233. *Gregorius* ea de re certior factus, Sententiam confirmavit: Regem semel iterumque monuit, obsecravit, ut violata Bellovacensis Ecclesiæ Jura damnaque illata resarciret: cumque ejus Majestatem ad controversiam illam componendam propensam intelligeret, Episcopis Sylvanectensi & Meldensi dedit in mandatis, ut Sacrorum usum auctoritate Apostolica restituerent, Episcopo & Capitulo Bellovacensi, Remensi Archiepiscopo, aliisque ejusdem Provinciæ Præsulibus præcepit, ut salva Ecclesiæ dignitate, faciles se ad pacem cum Rege Christianissimo ineundam præberent. Id constat ex Epistolis 4. 5. 220. & 221. libri 10. Regesti *Gregorii IX.* Ecclesiasticæ Disciplinæ adeo severus custos fuit ut P. Principem, *Philippi Augusti* Regis filium nothum, Noviomensem Episcopum electum, consecrari vetuerit; quia etsi cum ipso dispensasset ut ad honores & dignitates posset assumi, non tamen ad Episcopatum. (Epistola 115. libri 14.) *Dispensationes enim* (inquit) *& indulgentiæ, quæ defectum natalium patientibus super dignitatibus & honoribus generaliter conceduntur, non extenduntur ad Episcopatus, nisi de ipsis specialiter exprimatur in eis; nec sub dignitatum & honorum Ecclesiasticorum nomine, cum de illis in genere loquitur Lateranense Concilium; felicis memoriæ Innocentius Papa Prædecessor noster voluit Episcopalem Dignitatem includi.*

Gregorius IX. P. Principi, Philippi Augusti filio notho, dispensationem negat ut ad Episcopatum, non obstante natalium vitio promoveri possit.

IV. Albigensium hæresi profligandæ incubuit, & *Sanctum Ludovicum* Regem ad Sacrum illud negotium, ab Avo & Parente feliciter cœptum, perficiendum hortatus est; ob idque *Romanum* Cardinalem in Gallias Legatum misit. Gregorii verba ad Sanctum Regem ea de re scribentis Epist. 45. libri 11. observatione digna sunt. „ Negotium, „ *inquit*

Ludovicum IX. Regem Christianissimum ad bellum contra Hæreticos conficiendum hortatur.

„ *inquit*, quod agitur adversus Albigenses Hæreticos, negotium est pacis & fidei orthodoxæ, pro qua semper stetit Regnum Francorum, tamquam in ipsius soliditate fundatum; & Progenitores tui personas posuerunt & bona, causam ad honorem Dei, ac Regni prædicti gloriam prosequentes, ita quod ejus devotio universo mundo specialiter existere nuntiatur. Hujusmodi autem devotionis fervore succensus recordationis inclytæ Pater tuus, tamquam verus Israelita, prosecutus est negotium memoratum, & illud feliciter prosequendo, de terrenis ad superna migravit, &c. Legati industria, & *Sancti Ludovici* Regis auctoritate deleta hæresis est. *Raymundo* Comiti & Tolosanis pax oblata, & Conventu Meldis indicto, per ipsorum Oratores, cum Legato & Episcopis concepta, confectaque, a Sanctissimo Rege confirmata est. *Raymundus Junior*, Comes, Ecclesiæ Communioni restitutus, Tolosani reconciliati, Tolosæ Synodus celebrata, in qua pacis a *Raymundo* Comite, & Tolosæ Optimatibus atque Consulibus, solemni sacramento confirmatæ sunt, in suspectos de hæresi habita quæstio, celebrata Arausiæ a Legato Apostolico Synodus altera, in qua de pœnitentiis ipsis infligendis actum est, literæque ea de re ad Episcopum Tolosanum datæ anno 1228. Id constat ex *Bernardo* in Chronico Romanorum Pontificum. *Stephanum* Cluniacensium Priorem, & *Robertum* Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, Inquisitores contra Hæreticorum reliquias instituit idem Pontifex, Epistolis 309. & 340. libri 6. Rogavit etiam *S. Ludovicum*, ut Tolosanum Comitem adigeret ad Hæreticos ab Aula sua submovendos, Legibusque coercendos. Paruit Comes, & severas Leges contra ipsos edidit anno 1233. quas apud *Papyrium Massonum* libri III. Annalium legere est. At postea seditione adversus Fidei Inquisitores Tolosæ agitata, cujus auctores non coercuit, in suspicionem venit apud *Gregorium IX.* qui ipsi acerrimis literis jussit ut emendaret, secundum Legati Apostolici mandata, quæ violenter gesta erant, Censurarum Ecclesiasticarum minis ipsi intentatis. (Epistola 58. libri 10.).

Gregorii IX. Desi de propaganda cura. Fidei propagatio per FF. prædicatores.

V. Proferendis Ecclesiæ finibus studuit *Gregorius IX.* Dominicanos ad lucem Evangelii Prutenis inferendam, hortatus est, Epistola 62. libri 4. Pomeranos ac Pozolucenses FF. etiam Prædicatorum opera ad Christi fidem traductos, ad perseverantiam hortatus est, utque ipsorum monitis semper obtemperarent. *Dictos quoque Fratres*, inquit, *inconfusibiles Domini operarios, & cooperatores vestræ salutis, pio amore venerabiliter amplectentes non deficiatis ipsorum doctrinam desiderabiliter amplexari, eorum monitis efficaciter obsequendo.* Recens denique conversam gentem in Sedis Apostolicæ clientelam suscepit. (Epistola 97. libri 5.) Curoniis, Christiana Sacra complexis, Leges Privilegiaque dedit anno 1232. Græcæ, Latinæque Ecclesiæ conjunctionem mediatus est. Qua de re scripsit ad Græcorum Patriarcham Epistolam 56. libri 6. & Epistolam 111. libri 7. duosque ex Ordine *Sancti Dominici*, & totidem ex Ordine FF. Minorum Religiosos Viros Constantinopolim Nuntios misit, de tanto acturos negotio. Collationis ab ipsis Nicææ cum Græcis habitæ, de causis Schismatis, Acta, quæ ipsimet ad *Gregorium* scripsere, legere est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum 1233. Num. 5. & sequentibus. Hanc irritam collationem fecit Græcorum pertinacia. *Nymphæ* in Bythinia Synodus a Græcis habita anno 1233. quæ post multam disceptationem, Professionem Fidei, seu potius erroris de Processione Spiritus Sancti a solo Patre, ad Gregorium misit. *Belæ* Ungarorum Regi auctor fuit, ut Græcis ac Bulgaris, qui Romanæ Ecclesiæ Jurisdictionem exusserant, & ad Græcos defecerant, bellum inferret, & sacra expeditione per FF. Prædicatores & Minores promulgata, Principes Christianos ad succurrendum Imperio Constantinopolitano Latinorum, adversus *Joannem Ducam Vatacium* Græcorum Imperatorem, ipsorum hostem infensissimum hortatus est. Ad Saracenos, qui Nuceriæ in Apulia agebant, ad fidem Christi invitandos *Fratres Ordinis Prædicatorum pacis Angelos destinavit*. (Epistola 310. libri 7.).

Ad Jacobitarum Orientalium Patriarcham * ad fidem & obedientiam Romanæ Ecclesiæ conversum, gratulatorias literas dedit. (Epistola 172. libri 11.) Præcipuam eo in negotio navavit operam *Philippus* Dominicanorum in Terra Sancta Prior, qui relationem ad *Gregorium IX.* ea de re misit, eumdemque Patriarcham Ordinis nostri habitum suscepisse commemorat. Missos etiam ejusdem Ordinis viros ad Jacobitarum Ægy-

** Huic 60. Provinciæ parebant. Chaldæi, Medi, Persæ, Armeni.*

Ægyptiorum Patriarcham, ejusque & ipsi subditarum Gentium conversionis spem affulgere maximam significat. Idem promisisse Nestorianorum * Patriarcham. Idem Patriarcham Jacobitarum Ægyptiorum * pollicitum fuisse, jamque prohibuisse ne subditi sui circumciderentur. Maronitas Libani jam ad Ecclesiæ unitatem rediisse, in eaque perseverare]. Dominicanos etiam in Armeniam missos, Rege, Baronibusque rogantibus, ad linguam ediscendam. Sacri illius Instituti Professores Prædicationibus suis ac Doctrina infinitam propemodum animarum multitudinem illis in regionibus Christo lucrari; solos Græcos in suo schismate manere pertinaces. Hanc Relationem apud *Matthæum Parisium* in Historia Anglorum ad annum 1237. legere est. Ad *Rusudem* Georgianorum Reginam, quæ ejus Sanctitatem honorificis Literis convenerat, auxilia contra Tartaros poposcerat, Georgianorum Ecclesiam Romanæ conjungere se velle significarat, scripsit *Gregorius IX.* misitque ex Ordine FF. Prædicatorum octo pietate ac doctrina præstantes viros, qui sanctæ unionis opus consummarent. *Ad hoc*, inquit, *dilectos filios Fratres Huguicionem, Jacobum, Benevenu-tum, Rubinum, Petrum, Bernardum, Lambertum, & Guizardum, Ordinis FF. Prædicatorum, potentes in opere ac sermone, in quibus vivificat vita doctrinam, & doctrina vitam informat, dum hoc in eorum moribus legitur, quod sermonibus explicatur, ad vestram præsentiam venientes: immo Christum in ipsis benigne recipere, & eorum salubria monita exaudire curetis.* (Epistola 198. libri 13.)

** Hic majoris Indiæ Regni Sacerdotis Joannis, atque Orientis vicinioorum aliorum Sacris præerat.*

**Huic subdita erat minor India, Æthiopia, & Lybia, cum Ægypto.*

VI. Toletanæ Ecclesiæ Privilegia confirmavit *Gregorius Nonus*. (Epistola 201. libri XIII.) *Franciscum* Ordinis FF. Minorum conditorem, *Antonium*, Olyssiponensem, ejusdem Ordinis, *Virgilium* Salisburgensem Archiepiscopum, *Dominicum* Ordinis FF. Prædicatorum Parentem, *Elisabetham* Andreæ Regis Ungarorum filiam, in Sanctorum album retulit. Romanorum Pontificum Decretales a *S. Raymundo de Pennaforti* Ordinis FF. Prædicatorum, Capellano suo ac Pœnitentiario collectas & in ordinem redactas, promulgavit, & in Judiciis servari, atque in Gymnasiis publice doceri jussit anno 1234. Parisiensis Academiæ Doctores, qui Theologiam & Scripturam Sacram, adhibitis Philosophorum sententiis & inanibus ratiociniis, potius quam SS. Patrum testimoniis, exponebant, acriter corripuit, jussitque perversam docendi Methodum emendarent. (Epistola 20. libri 11.) Ex ejus Literis aliqua describere operæ pretium est, quo intelligant omnes quomodo Theologia docenda sit. *Quidam apud vos*, inquit, *spiritu vanitatis, ut uter, distenti, positos a Patribus terminos profana transferre satagunt novitate, Cœlestis Paginæ intellectum, SS. Patrum studiis certis expositionum terminis limitatæ, quos transgredi non solum est temerarium, sed profanum, ad doctrinam Philosophicam naturalium inclinando, ad ostentationem scientiæ, non profectum aliquem auditorum; ut sic videantur non Theodocti, seu Theologi, sed potius Theophanti. Cum enim Theologiam, secundum approbatas Traditiones Sanctorum, exponere debeant, & non carnalibus armis, sed Deo potentibus destruere omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & captivum in obsequium Christi omnem reducere intellectum: ipsi doctrinis variis & peregrinis abducti, redigunt caput in caudam, & ancillæ cogunt famulari Reginam, videlicet documentis terrenis cœleste], quod est gratiæ, tribuendo naturæ. Profecto scientiæ naturalium plus debito insistentes, ad infirma & egena elementa mundi, quibus, dum essent parvuli, servierunt, reversi & eis denuo servientes, tamquam imbecilles in Christo lacte, non solido cibo vescuntur, & videntur cor nequaquam gratia stabilisse; propter quod spoliati gratuitis, & in suis naturalibus vulnerati, ad memoriam non reducunt illud Apostoli, quod ipsos legisse credimus tam frequenter.* „ Profanas vo-„ cum novitates, & falsi nominis scientiæ oppositiones devita, quam quidam appe-„ tentes, exciderunt a fide. *O improvidi & tardi corde in omnibus, quæ divinæ gratiæ assertores, Prophetæ videlicet, Evangelistæ, ac Apostoli sunt locuti! Cum natura per se quidquam ad salutem non possit, nisi gratia sit adjuta, dicant Præsumptores hujusmodi, qui doctrinam naturalem amplexantes, verborum folia & non fructus auditoribus suis apponunt, quorum mentes quasi siliquis pastæ, vacuæ remanent & inanes . . . Nonne dum ad sensum doctrinæ Philosophorum ignorantium Deum sacra Eloquia divinitus inspirata extortis expositionibus, immo distortis inflectunt, juxta Dagon Arcam fœderis collocant, & adorandam in templo Domini statuunt imaginem Antiochi? Et dum fidem conantur plus debito,*

Gregorius IX. Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoribus Theologiæ recte docendæ modum tradit.

Apud Odoricum Raynaldum ad annum 1228. n. 29.

debito, ratione astruere naturali, non ne illam reddunt quodammodo inutilem & inanem? . . . . Absit de cætero quod pulcherrima mulierum, a Præsumptoribus stibio peruncta oculos, coloribus adulterinis fucetur, & quæ a suo sponso circumamicta varietatibus, & ornata monilibus, splendida procedit ut Regina, consutis Philosophorum semicinctiis, veste sordida induatur. Absit ut boves fœdæ ac confectæ macie, quæ nullum dant saturitatis vestigium, speciosas devorent, crassasque consumant. Ne igitur hujusmodi dogma temerarium & perversum ut cancer serpat, & inficiat plurimos, oporteatque filios perditos plorare Rachelem, præsentium vobis auctoritate mandamus & districte præcipimus, quatenus prædicta vesania penitus abdicata, sine fermento mundanæ scientiæ doceatis Theologicam puritatem; non adulterantes verbum Dei Philosophorum figmentis, ne circa altare Dei videamini lucum velle contra præceptum divinum plantare, & mellis commixtione sacrificium fermentare doctrinæ, in sinceritatis & veritatis azymis exhibendum: sed contenti terminis a Patribus institutis, mentes auditorum vestrorum fructu cœlestis eloquii saginetis, ut foliis verborum semotis, limpidas aquas & puras, tendentes ad hoc principaliter, ut vel fidem astruant, vel mores informent, hauriant de fontibus Salvatoris, quibus refecti, interna crassitudine delectentur. Et in altero Diplomate: *Magistri vero & Scholares Theologiæ, in Facultate quam profitentur, se studeant laudabiliter exercere, nec Philosophos se ostendant, sed satagant fieri Theodocti, nec loquantur in lingua populi & populi linguam Hebræam cum Azotica confundentes, sed de illis tantum in Scholis quæstionibus disputent, quæ per libros Theologicos & Sanctorum Patrum Tractatus valeant terminari.*

Theologicum studium tendere debet principaliter ad fidem adstruendam & mores informandos.

Ortam inter eamdem Academiam & Regem Christianissimum *Ludovicum* IX. discordiam sedare conatus est idem Pontifex, Regem ac Reginam Matrem per literas hortatus, ut dissipatam ac translatam a Magistris & Scholasticis Studiorum Universitatem Parisios revocaret, solitam libertatem, Juraque & privilegia a *Philippo Augusto* Rege ipsis concessa restitueret, illisque de damnis illatis, & irrogatis injuriis fieri satis juberet. Episcopis Cenomanensi & Sylvanectensi, & Archidiacono Catalaunensi dedit in mandatis, ut apud Regem pro Academia sequestres essent: Parisiensem, incentorem discordiæ severius increpuit. (Epistola 88. 89. & 95. libri 3.) Posterior illa ad *S. Ludovicum* Regem, & *Blancam* Reginam Matrem data eximiis laudibus Regnum Francorum & Parisiensem Academiam effert. „ In tribus, *inquit*, quæ appropriatione nomi-„ nis tribus in Sancta Trinitate personis attributa noscuntur, potentia, sapientia & „ nignitate videlicet, Regnum Francorum ejusdem S. Trinitatis imitando vestigium, pa-„ tet præ Regnis aliis a longe retro temporibus floruisse; in strenuitate Militum potens, „ in Clero literarum scientia prædito sapiens, & in Clementi Principum bonitate be-„ nignum, *&c.* Sapientia vere nutritur studio literarum quo quasi fluvio de loco deli-„ ciarum egresso, non solum Regnum prædictum irrigatur & fœcundatur post Spiritus San-„ cti gratiam, verumetiam Paradisus Ecclesiæ generalis, cujus alveus Parisiensis civi-„ tas, ex eo quod idem Studium Parisiis viguit, hactenus noscitur extitisse. Unde ve-„ stra credimus interesse, solicita diligentia, & solicitudine satagere diligenti, ut Stu-„ dium diebus vestris translatum alibi ac Parisiis, illuc quasi flumen ad alveum revoce-„ tur, ne forsan ex translatione hujusmodi ad nihilum redigatur, per plura loca divisum; „ velut fluvius distortus ab alveo, & in rivos divisus arescit; & per hoc cœlum clau-„ di Scripturæ, ac imbrem suum nubes, continere contingat, & incomplutam terram „ universalis Ecclesiæ remanere, nec-non in tenebras solem & Lunam converti, stellas „ involvi caligine hujusmodi tenebrarum, ac sic de prædicto Regno deleri Trinitatis „ vestigium prælibatum. Quoniam in vestram ignominiam redundaret, si diebus ve-„ stris idem Regnum hujusmodi privatum gloria redderetur, nec expediret quod in „ ipso Regnantibus tanti honoris adscriberetur amissio, quam suis servare temporibus „ Reges incliti ex innata sibi clementia propensius studuerunt, ex diversis mundi natio-„ nibus in supradicta civitate collectam multitudinem, ad aquas sapientiæ hauriendas, „ benignius confoventes ac provide supportantes, si quando excedebat. „ Ejusdem Academiæ Leges ac Privilegia renovavit, Epistola 23. lib. 5. quam ipsam *Sapientiæ officinam*, Lutetiamque *Scientiarum parentem* prædicat. Tolosanam confirmavit Academiam a Ray-

Gregorii IX. in Parisiensem Academiam beneficia.

Regni Francorum & Academiæ Parisiensis elogia.

Regnum Francorum potentia, sapientia, & benignitate Principum insigne. Parisiensis Academia fluvius sapientiæ, Paradisum Ecclesiæ Generalis irrigans & fœcundans. Lutetia Scientiarum parens.

 mundo

mundo juniore Comite Tolosano institutam. Ordinem B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum approbavit.

VII. Obiit senio curisque confectus *Gregorius IX.* an. Christi 1241. ætatis prope centesimo, cum annis quatuordecim & mensibus quinque Ecclesiam rexisset. Inter Cardinales ab ipso creatos celebres fuere *Joannes Halgrinus* Gallus, ex Abbatisvilla oriundus in Academia Parisiensi Sacræ Theologiæ Doctor & Professor, & Concionator egregius, *S. Petri* Abbavillæi, Congregationis Cluniacensis Prior, ex Decano insignis Ecclesiæ Ambianensis Bisuntinus Archiepiscopus, ad Cardinalitias Sabinensis Episcopatus Infulas a *Gregorio* IX. promotus, ejusque Legationibus ad *Jacobum* Regem Aragonum, & ad *Fridericum* II. Imperatorem perfunctus, Auctor Ecclesiasticus Commentarii in *Cantica Canticorum*, Sermonumque plurimorum. *Gaufridus Castilioneus*, Mediolanensis, *Urbani III.* nepos, ex *Altaeumba* Cisterciensis Ordinis Cœnobio, Titulo *S. Marci* Cardinalis Presbyteri, deinde Sabinensis Episcopus renunciatus, variisque *Gregorii* IX. Legationibus functus, ac demum ejus successor. *Raynaldus* ex Comitibus Signiæ, *Gregorii* IX. nepos, *S. Eustachii* Diaconus Cardinalis, deinde Ostiensis Episcopus, Ordinis FF. Minorum Protector, tandem Summus Pontifex *Alexander* IV. *Sinibaldus de Fisco*, ob eximiam Juris peritiam *Luminare Mundi* nuncupatus ex Albingavensi Episcopo & S. R. E. Vicecancellario, Cardinalis Tit. *S. Laurentii in Lucina*, & postea Summus Pontifex *Innocentius* IV. *Otho Candidus*, Guillelmi Marchionis Montisferrati filius, *S. Nicolai in carcere Tulliano* Cardinalis, deinde Portuensis Episcopus, Sedis Apostolicæ Legatione in Anglia maxima cum laude functus, Mathematicus insignis, Lugduni quo *Innocentium* IV. secutus fuerat, mortuus, & in Æde FF. Prædicatorum sepultus. *Jacobus de Vitriaco*, Gallus, Argentolii ad Sequanam in Diœcesi Parisiensi natus, Canonicus Regularis, insigni vir pietate & eruditione beatæ *Mariæ Oigniacensi* sacra familiaritate conjunctissimus, ab eaque institutus hæres, Crucis contra Saracenos fervidus Prædicator, Episcopus Acconitanus in Palæstina, deinde Cardinalis Episcopus Tusculanus, Auctor Ecclesiasticus. *Nicolaus Anagninus* Tit. *S. Marcelli* Cardinalis, Sedis Apostolicæ in Armeniam Legatus, *Jacobus de Pecoraria*, Placentinus ex Monacho Cisterciensi & Abbate Cœnobii SS. *Vincentii & Anastasii* ad Aquas Salvias, & *Honorii* III. Pœnitentiario, Cardinalis Episcopus Prænestinus a *Gregorio* IX. creatus, & ad *Fridericum* II. Legatus, aliisque Legationibus gloriose perfunctus. *Robertus Ummarcote*, seu de *Somercote*, Anglus, Tit. *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis. *Raymundus de Pons*, Gallus Petragoricensis Episcopus. *Simon de Soliaco*, Gallus, Bituricensis Archiepiscopus, Tit. *S. Cæciliæ* Presbyter Cardinalis, & Sedis Apostolicæ in Galliis Legatus. *S. Raymundus Nonnatus*, Ordinis *B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum* Professor, *S. Petri Nolasci* discipulus, durissimam pro redimendis captivis in Africa, quo tertio navigarat, sponte passus captivitatem, Tit. *S. Eustachii* Cardinalis. *Franciscus Cassardi*, Delphinas e *Fayeto* in Diœcesi Gratianopolitano oriundus, Juris utriusque peritissimus, Archiepiscopus Turonensis, Tit. *S. Martini* Presbyter Cardinalis Lugduni in Æde FF. Prædicatorum sepultus.

Cælestinus IV. VIII. Trigesimo a *Gregorio* IX. obitu die Pontifex electus est *Gaufridus Castilioneus*, morum integritate, doctrina, experientia, par summæ dignitati, qui sibi nomen sumpsit *Cælestinus* IV. Ex Ordine Cisterciensi ad Cardinalitias Infulas a *Gregorio* IX. assumptum superius diximus. Dies dumtaxat septemdecim Pontifex vixit, ut *Bernardus Guidonis* in Chronico Romanorum Pontificum testatur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 52. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Factum Gregorii Noni absolventis subditos Friderici II. a Juramento fidelitatis, non favet assertoribus indirectæ potestatis Romanorum Pontificum in temporalia Regum, quia Imperator erat Beneficiarius Ecclesiæ ratione Regni Siciliæ.*

R. De singularis cujusdam Argumenti pondere quæstio est. Summus Pontifex in sententia adversus *Fridericum* II. lata hoc expressit, quod ab oppressione pupillorum, orphanorum, & viduarum seu nobilium & aliorum hominum Regni Siciliæ, vel destru-

ſtructione ejuſdem, *Quod ad Romanam Eccleſiam ſpecialiter noſcitur pertinere; pro quo Eccleſiæ Romanæ Juramentum fidelitatis exhibuit, & homagium præſtitit, monitus non ceſſavit.* Verba ipſa Pontificiæ ſententiæ ſunt.

Nota.

SI Franciſco Pagio fides adhibenda ſit, dicere oportet bis Gregorium nonum Friderici ſubditos a fidelitatis ſacramento abſolviſſe. Prima vice id fecit anno 1228. dum reſcivit Fridericum, neglecta abſolutionis gratia, excommunicatione etenim ipſum innodaverat, ad ſacrum bellum veluti per ludibrium proceſſiſſe, ut oſtendit poſtea turpis quam iniit ſocietas cum Sultano Babylonis. Ita Pagi in Vita Gregorii n. 15. Secundo, ut idem narrat n. 45. & 46. excommunicatione confixit an. 1230. omneſque ſubditos jurisjurandi religione, qua ſive Imperii, ſive Regni ratione illi eſſent obſtricti, ſolvit. Ita autem in Fridericum iterum animadvertendi minor fortaſſe cauſa fuere ipſius facinora in Siciliæ regno perpetrata; nam cauſas ita cum ipſo agendi Gregorius declarando, ait Romanum Pontificem e ſua Sede expellere tentaſſe, Apoſtolicam Sedem, Eccleſiaſticamque libertatem conculcaſſe, Eccleſiarum bona diripuiſſe, Fidei dilatationem impediſſe &c. aliiſque enarratis ita ſe geſſiſſe dicit, ut de fide Catholica non bene ſentire videretur. Ex præfatis autem patet Gregorium non ſolum auctoritatem exercere intendiſſe in Fridericum, ut Romanæ Eccleſiæ ratione in Regni Siciliæ fiduciarium, ſed etiam ut Imperatorem.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE GREGORIO IX.

Quo jure ſubditos Friderici Imperatoris ab ejus fide & obſequio exemerit?

JUratam Friderico a ſubditis populis fidem remiſit Gregorius ipſo P. Alexandro aſſentiente; id vero eo tantum jure meritoque a Pontifice præſtitum P. Alexander contendit, quod Imperator Romanæ Eccleſiæ ob acceptum ab ea jure feudi Siciliæ Regnum ſubjectionem juraſſet. At ſi non alio jure id egiſſet Pontifex, armare tunc Siculos in Regem potuiſſet, non vero reliquas gentes nullo ſibi jure ſubjectas. Omnes tamen, nemine excepto, ab omni religionis violatæ metu liberos Gregorius pronunciavit. Quamquam Siculos maxime, quod in Siciliæ Regno Romanæ Eccleſiæ obnoxio tyrannidem exercendo perfidiam cæteris ſceleribus adjeciſſe. *Omnes, qui ſunt ei juramento fidelitatis adſtricti, & ſpecialiter homines Regni, a juramento, quo ſibi tenentur, denuntiamus abſolutos.*

ARTICULUS IV.

De Innocentio IV.

CUM a *Cæleſtini IV.* obitu Sedes Apoſtolica annum unum, menſes octo, & dies quindecim vacaſſet, quod e re Eccleſiæ videretur ad electionem Pontificis non procedere, donec Cardinales Amalphitano carcere a *Friderico* detenti, reſtituta libertate ad eam convenire poſſent, tandem communibus ſuffragiis Pontifex renuntiatus eſt *Sinibaldus* Tit. *S. Laurentii in Lucina* Cardinalis, qui ſibi nomen ſumpſit *Innocentius IV.* Electo *Fridericus* gratulatus eſt Imperator, miſſiſque Oratoribus devotionem ac reverentiam erga Sanctam Sedem profeſſus eſt. Nihil magis in votis habuit Pontifex optimus, quam concordiam Sacerdotii & Imperii. Quamobrem Legatos miſit ad *Fridericum*, P. Archiepiſcopum Rothomagenſem *Willelmum* Epiſcopum Mutinenſem, & *Guillelmum* Abbatem S. *Facun-*

Innocentii IV. Geſta in Cauſa Friderici II. Imperatoris.

Facundi in Hispania; ipsisque Commonitorium dedit, secundum quod rem cum Imperatore gererent. *Fridericus* plura querelarum Capita contra Pontificem objecit, quibus ille abunde fecit satis Epistola 89. libri 1. ad Legatos data. Imperator novos Oratores misit ad *Innocentium*, qui de pace tractarent, *Balduino* Imperatore Constantinopolitano, & *Raymundo* Tolosano Comite sequestribus. Hanc Procurationem Magistris *Petro de Vinea*, & *Thadeo de Suessa*, Curiæ suæ Judicibus commisit. Hi in frequentissimo Conventu Cardinalium, Prælatorum, Senatus populique Romani, Imperatoris nomine jurarunt ipsum Mandatis Summi Pontificis & Ecclesiæ pariturum circa singula capita, propter quæ fuerat a *Gregorio IX.* excommunicatus, ac pro damnis, quæ ante vel post excommunicationem Ecclesiis & personis Ecclesiasticis intulerat, satisfacturum. Id constat ex Diplomate *Friderici*, quod legere est apud *Matthæum Parisium* ad annum 1244. & ex Epistola *Innocentii IV.* ad *Lantgravium Thuringiæ* 645. libri 1. Propositas

Innocentius Quartus in Gallias se recipit. Concilium Oecumenicum Lugduni celebrat.

inendæ concordiæ Leges, *Parisius* ad eumdem annum recenset. *Fridericum* superbi levisque animi Principem cito pœnituit, quod se ad parendum Pontificis Mandatis, præstito per Oratores suos sacramento, obstrinxisset. Conditiones pacis nullas admissurum se contestatus est, nisi anathemate solveretur. Pontifici struxit insidias, quas evasit ille Januam fugiens, indeque in Gallias se recipiens, *Ludovico* Rege sanctissimo permittente ejusque Sanctitati auxilium omne, quod ejus Decessores Reges afflictis Pontificibus impenderant, promittente. *Lugduni* cum Cardinalibus, ac Prælatis domesticis, omnique Comitatu receptus, Oecumenicam Synodum indixit, celebravit, an. 1245. in qua in *Fridericum* Imperatorem excommunicationis & exauctorationis fulmina emisit. De qua Synodo, & *Friderici* causa, in Dissertationibus agemus. Post Synodum, Principes Electores ad *Lantgravium* Thuringiæ, Imperatorem salutandum adhortatus est, quod secundum ipsius vota cessit. Interim *Fridericus* ad abstergendum, quæ ipsi nusta fuerat, hæreseos labem Archiepiscopum Panormitanum & Episcopum Papiensem cum quibusdam Abbatibus, & Viris Religiosis in fidem suam inquirere jussit, misitque ad *Innocentium IV.* Oratores, confectum ea de re Instrumentum ejus Sanctitati oblaturos, & juramento, fidei ipsius integritatem asserturos. Inquisitionis istius nullam rationem habuit Summus Pontifex, quod absque auctoritate facta esset: quod Inquisitores & Procuratores isti *Friderico* addicti essent, & eorum consanguinei in ejus Aula mererentur; quod tandem ipsum, licet exauctoratum, Imperatorem & Regem appellassent. Id testantur *Innocentii IV.* Literæ ad universos Christi Fideles scriptæ, quas apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad an. 1246. Num. 18. *Petrum Capocium* Cardinalem, in Germaniam Legatum misit, qui Fridericanos Censuris Ecclesiasticis coerceret. *Henrico Lantgravio* defuncto *Willelmum* Hollandiæ Comitem, in Conventu Principum, Regem Romanorum eligi curavit Apostolicus Legatus. Misit etiam Legatos *Innocentius* in Germaniam, Italiam, Hispaniam, Norvegiam, ut Christianos Principes ad arma contra *Fridericum* Ecclesiæ Persecutorem capessenda concitaret. Cum idem Princeps Clericos, Pontificis obedientes Mandatis, bonis omnibus exui, & in exilium amandari edixisset, Censuras in ipsum latas aggravavit *Innocentius* Epistola 44. lib. 5. ad omnes Germaniæ Prælatos data; & sacram in ipsum, ejusque filium *Conradum*, Expeditionem promulgari jussit, amplissimis Indulgentiis propositis. (Epistola 812. lib. 4.) Mortuo *Friderico*, Lugduno discessit Pontifex, in Italiam reversurus, anno 1251. Discedentem devotissima Legatione convenit *Blanca*, Regina Mater *S. Ludovici*, tum in Syria agentis, Regni, eo absente, Moderatrix, ejus Sanctitati Regni vires obtulit, illamque adeundi significavit desiderium, si per valetudinem licuisset, ut constat ex Epistola *Innocentii* ad ejus Majestatem data 60. libri 8. Cives etiam Lugdunenses in clientelam Sedis Apostolicæ suscepit, ob ipsorum in suam Sanctitatem, totamque Curiam officia, quæ verbis magnificis commendat Epistola 316. & 317. libri 8. Sabaudiæ Comitem, multosque Italiæ populos, qui *Friderici* partibus adhæserant, ad officium revocavit. *Ezelino* Fridericianæ persecutionis in Marchia Tarvisina incentori & administro, de hæresi graviter suspecto, diem dixit: Tarvisino Episcopo & Priori Mantuanæ PP. Prædicatorum familiæ dedit in Mandatis, ut eum ceu Hæreticum vitandum, Fideliumque armis petendum palam denuntiarent (Epistola 75. libri 8.) *Conradum* Friderici filium,

hæ-

hæredem paternæ tyrannidis, in Sicilia infestum habuit. Quem ut frangeret, misso in Gallias Apostolico Legato, Regnum *Carolo* Andegaviæ & Provinciæ Comiti *S. Ludovici* fratri, certis conditionibus in Diplomate expressis, in feudum possidendum obtulit. Conditiones erant. *Ut Comes fidem Summo Pontifici obstringeret: Ut, si Regnum forte ad fœminam devolveretur, illa Ecclesiæ hosti non nuberet, nec Romana Ecclesia & Pontifice inconsultis: Ut Sicilia cum Imperio deinceps ab eadem persona non teneretur. Ut Leges omnes a* Friderico *&* Conrado *latæ abrogarentur: Ut electiones sacræ libere fierent, secundum Canones: Regi mors Prælati denuntiaretur, si ita haberet consuetudo, sed ejus consilium vel consensus ante vel post electionem non exigeretur: Ut Hæredes Regni in minori ætate custodiæ Sedis Apostolicæ committerentur: Ut nullus Clericus vel persona Ecclesiastica ejusdem Regni in civili vel criminali causa conveniretur coram Sæculari Judice, nisi ratione feudorum: Ut nulla vectigalia Clero imponerentur: Ut in Ecclesiis vacantibus Rex seu Princeps nulla haberet Regalia, &c.* (*Epist.* 40. *&* 53. *lib.* 10. *apud* Odoricum Raynaldum ad ann. 1253. Num. 2. 3. & sequent.) Ob *S. Ludovici* absentiam perfici tunc res ista non potuit. Unde aliud postea consilium iniit *Innocentius*, & Siciliæ ac Apuliæ Regnum *Henrico Angliæ* Regi in feudum obtulit pro *Eadmundo* minore ipsius filio, ut *Matthæus Parisius* ad annum 1254. testatur.

Siciliæ Regnum Carolo S. Ludovici fratri certis conditionibus ab Innocentio Quarto oblatum.

II. Fidei apud gentes barbaras propagandæ studuit *Innocentius IV.* in Prussiam, Norvegiam, Græciam, Bulgariam, Æthiopiam, Indiam, ad Jacobitas, Nestorianos, Tartaros, Saracenos, missis ex Ordine præsertim FF. Prædicatorum Viris Religiosis, qui Fidei Catholicæ veritatem ipsis exponerent. Jacobitarum & Nestorianorum Primates, Romanam Ecclesiam, & Summum Pontificem reveriti, Fidei suæ Confessiones ad ipsum misere, quas ex ipsius Regesto exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1247. Literas a Sultanis Saracenorum ad eumdem Pontificem datas idem Auctor describit, quæ quidem urbanissimæ sunt, & magnificis illum titulis exornant. *Sanctum, Illustrem, Puvum, excellentem, temporalium contemptorem, Dei cultorem, Venerabilem, Scientem, Magnum, Caput Sectæ Christianæ, & Ducem filiorum baptismatis, sedentem super Sedem Simonis, ornatum habentem intellectum Sanctis Theologicis, Papam Romæ* prædicat Babyloniæ Soldanus, Fratres Prædicatores ad se missos commendat, sed securum illis non fuisse scribit coram Sapientibus Saracenis de Religione disserere, ob linguæ Arabicæ minus expeditum usum, & propter *incessum per viam humilitatis Monachatus*. Cæterum, *signa virtutis* in eis emicuisse & *Insignia scientiæ* ex eorum vultibus irradiasse, & *vestigia contemptus mundi & Religionis in eis esse manifesta, & mores eorum laudabiles & decoros*. Minus honeste a Tartaris susceptus est *Ascelinus* cum Sociis Prædicatoribus, qui nequidem in conspectum Magni Cham sunt admissi, quod trinam genuflexionem in signum subjectionis Papæ & Romanæ Ecclesiæ suo Imperio exigeret. Post multas ærumnas dimissi Legati, superbus a *Bajotnoyo* Literas ad Summum Pontificem retulere. Semen nihilominus Evangelii sparserunt, fructum suo tempore daturum. Legationis istius Relationem scriptam a *Simone*, Ascelini in ea obeunda Socio, legere est apud *Vincentium Bellovacensem*, Speculi Historialis lib. 31. cap. 46. Anno 1253. a *Sancto Ludovico* Rege Francorum commonitus Pontifex ut Religiosos Viros in illas regiones mitteret, quoniam nonnulli ex Tartaris Baptismo fuerant initiati, conversionisque spes affulgebat plurimorum; Episcopo Tusculano Sedis Apostolicæ Legato dedit in mandatis, ut ex FF. Prædicatorum & Minorum Ordine Viros Apostolicos, ad fundandas, propagandas, & regendas in illis partibus Ecclesias, Episcopos consecraret. Quibus etiam dispensandi circa impedimenta matrimonii, ex gradibus consanguinitatis, vel aliunde orta, & uno Jure Canonico instituta, concessit potestatem. (Epistola 58. lib. 10.)

Innocentii IV. cura de fide propaganda.

FF. Prædicatores ad Saracenos & Tartaros mittit; necnon ad Turcarum Sultanum.

Ad Turcarum etiam Sultanum scripsit, & Fratres Prædicatores misit, qui verba salutis annuntiarent. *Dilectos filios*, inquit, *Fratres Ordinis Prædicatorum, viros in Dei Lege peritos, latores præsentium, ad tuam Nobilitatem destinamus, in quibus Divinus Spiritus pias aures omnem docebit de Deo, ejusque Justitia & futuro sæculo veritatem*, &c. (Epistola 28. lib. 10.) Misso ad Græcorum Imperatorem *Joanne Parmensi*, Ordinis FF. Minorum Generali Ministro, illius Ecclesiæ cum Romana conjunctionem procurare conatus est. Cypri Insula, Albaniæ, aliæque Provinciæ Græcorum

Schiſmate infectæ, ad ſanctam Unionem, & *Innocentii* obſequium traductæ ſunt anno 1250. ut conſtat ex ipſius Epiſtolis 59. 61. & 62. libri 8. Legere juvabit & illam, quam ad *Ottonem* Tuſculanum Epiſcopum Cardinalem dedit, de controverſia inter Archiepiſcopum Nicoſienſem Latinum & Epiſcopos Græcos Regni Cypri orta, de quibuſdam articulis. Eſt inter Epiſtolas *Innocentii IV.* Tom. XI. Conciliorum Labbeanæ Editionis P. 1. Epiſtola 10. Ad hæreſeon extirpationem ſanctiſſimas Leges promulgavit, illaſque confirmavit, quas *Fridericus* olim Imperator condiderat. Extant in eadem Conciliorum Collectione, & Tom. I. Bullarii Romani. In Lombardia, Romandiola, Marchia Anconitana, & Tarviſina tunc Hæretici graſſabantur, contra quos Fratribus Prædicatoribus ſacræ Inquiſitionis munus demandavit, juſſitque ut Poteſtates, Rectores, Conſilia, & Communitates civitatum, per Excommunicationem in perſonas, & Interdictum in terram latum, ad iſtarum Legum executionem auctoritate Apoſtolica compellerent. Scripſit præterea ad *S. Raymunde Pennaforti*, Ordinis Prædicatorum Generalem Magiſtrum, & ad Provincialem Hiſpaniæ, ut Fratres ejuſdem Ordinis, ex Regno Aragoniæ ſelectos, Inquiſitores in ea Provinciæ Narbonenſis parte, quæ Aragonum Regi parebat, auctoritate Apoſtolica inſtituerent. Eſt Epiſtola 7. *Innocentii IV.* in Labbeana Conciliorum collectione. Ubi ſuum de Fidei & divini cultus propagatione deſiderium ſignificavit, de Fratribus prædicatoribus hæc habet: *In his autem Nobis Fratres veſtri Ordinis Dominus ſpecialiter voluit eſſe Adjutores: qui ſpretis mundi diſſoluti blanditiis, ſub Religionis arctæ vigore in voluntate Chriſto ad placitum famulantes, de Fidelium campo extirpare noxia, & in eo plantare ſalubria, nec non muniti ſpirituali pro defenſione Fidei armatura, errorum laqueis irretitos eripere, ac in regione diſſimilitudinis converſantes ad unitatem Matris Eccleſiæ revocare diligentia indefeſſa procurant, proficientes ſibi per vitæ meritum, & aliis verbo pariter & exemplo*, &c.

Sacræ Inquiſitionis Munus FF. Prædicatoribus demandat Innocentius Quartus.

III. Libros Talmudis, eorumque Gloſsas, ſimileſque libros erroribus ſcatentes & blaſphemiis, in toto Franciæ Regno, ut igne damnaret, *S. Ludovicum* idem Pontifex rogavit, prohibuitque ne Chriſtianas filiis ſuis nutrices conducere Judæi ſinerentur. Pariſienſium Theologorum ſtudium pro fidei integritate a Judaico fermento ſervanda ſub *Gregorii IX.* Pontificatu emicuerat; ſiquidem Talmudicos libros damnaverant, & publice combuſſerant, Rege Sancto favente; ut conſtat ex *Innocentii IV.* Litteris ad ejus Majeſtatem datis. Harum verba reticere mihi religio eſſet, quæ & Doctorum Pariſienſium laudem continent, & ſacræ Facultati *Doctrinalis Judicii* auctoritatem confirmant: *Et licet*, inquit, *dilectus filius Cancellarius Pariſienſis, & Doctores Regentes Pariſiis in Sacra Pagina, de mandato felicis recordationis Gregorii Papæ Prædeceſſoris noſtri, tam prædictum abuſionis librum, quam alios quoſdam cum omnibus Gloſſis ſuis perlectos in poteſtate, ac examinatos, ad confuſionem perfidiæ Judæorum, publice coram Clero & populo incendio concremarint . . . . Quibus Tu tamquam Catholicus Rex & Princeps Chriſtianiſſimus, impendiſti ſuper hoc auxilium & favorem; pro quo Regalem Excellentiam dignis in Domino laudibus commendamus . . . . Celſitudinem Regiam rogamus & obſecramus in Domino noſtro Jeſu Chriſto, ut qui exceſſus hujuſmodi deteſtabiles & enormes, commiſſos in contumeliam Creatoris, & injuriam nominis Chriſtiani, prout pie incœpiſti, laudabiliter proſequendo, faciens debita ſeveritate percelli, tam prædictos abuſionum libros, reprobatos per Doctores eoſdem, quam generaliter omnes, cum Gloſſis ſuis, qui per ipſos examinati & reprobati fuerint, mandes per totum regnum tuum, ubicumque reperiri poterunt, igne cremari*. Vetuit idem Pontifex, ne Pariſienſis Univerſitatis alumni, extra Lutetiam, per Literas Apoſtolicas, ſuper litibus inter eos exortis, traherentur, atque a vectigalibus immunes eſſe juſſit.

Libros Talmudis aliosque a Sacra Facultate Pariſienſi examinatos & reprobatos, ut S. Ludovicus igne cremari jubeat per totum Regnum hortatur.

IV. Gallicanæ Eccleſiæ Libertates adverſus Proceres quoſdam contra Clerum conjuratos tuitus eſt *Innocentius IV.* Inito ſcilicet fœdere ut Epiſcoporum Juriſdictionem everterent, & Cleri Privilegia, quemquam ad Tribunal Eccleſiaſticum trahi, quaſi lege lata, prohibuerant, niſi ſuper hæreſi, matrimonio, vel uſuris: bonorum proſcriptionem, & membrorum mutilationem actoribus comminati. Atque iſtius factionis Protectores elegere Burgundiæ Britanniæque Duces & Comites Engoliſmenſem & S. Pauli, qui omnes & ſingulos tuerentur, quibus adverſus Epiſcopos & Clericos res eſſet, inſuperhabitis

Eccleſiæ Gallicanæ Libertates Innocentius IV. contra Proceres tuetur.

Excom-

Excommunicationis sententiis. Cujus quidem fœderis quicumque participes esse vellent, reddituum suorum centesimam ad communis defensionis opus conferre tenerentur. Duas Conjuratorum Chartas hujus rei testes, unam Gallico, alteram Latino scriptam idiomate, apud *Matthæum Parisium*, ad annum 1247. legere est. Is *Fridericum* Imperatorem exauctoratum horum motuum existimatum auctorem fuisse scribit, propter hæc verba, quibus Dictum suum concludunt Proceres conjurati: *Ut reducantur ad statum Ecclesiæ primitivæ, & in contemplatione viventes, nobis activam vitam ducentibus, ostendant miracula, quæ dudum a sæculo recesserunt.* Quæ gemina sunt verbis extremis Fridericianæ Epistolæ ad Principes datæ. *Semper*, inquit, *fuit nostræ voluntatis, Clericos, cujuscumque Ordinis, ad hoc inducere, & maxime maximos, ut tales perseverarent in fine quales fuerunt in Ecclesia primitiva, Apostolicam vitam ducentes, humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque Clerici solebant Angelos tueri, miraculis coruscare.* De his certior factus *Innocentius* ad Cœtum Eccles. Gallicanæ Literas dedit, & Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, cæterosque Ecclesiasticos Viros, constanti animo stare jussit pro defensione Ecclesiasticæ Libertatis, opem Sedis Apostolicæ ipsis pollicitus. *Sperantes*, inquit, *in illo qui colligationes impietatis, & fasciculos deprimentes sua virtute dissolvit ac considerantes quod Ecclesia, contra quam etiam portæ inferi non prævalebunt, consuevit in tribulatione, juxta verbum Propheticum, dilatari, statuatis vosmetipsos in defensione Ecclesiasticæ libertatis, exemplo Prophetæ, civitatem munitam, & columnam ferream, nihil penitus metuentes, sed cordis armati constantia, quam nulla possit persecutionis penetrare sagitta, murum pro domo Domini vos viriliter opponentes; ea libertate in cujus possessione adhuc existitis, & qua hactenus usi estis, confidenter utamini: & contra rebelles procedentes, prout convenit, Statuta contra libertatem Ecclesiasticam attentata irrita nunciando, vos, aut subditos vestros ipsius non permittatis commodo spoliari; pro firmo scientes, quod cum Ecclesiam Gallicanam speciali affectione inter cæteras orbis Ecclesias diligamus, vobis omnimodum in conservatione Jurium & Libertatum vestrarum, dante Domino consilium & auxilium impendemus. Cæterum cum olim felicis recordationis Honorius Papa Prædecessor noster, in omnes aliqua statuta contra Ecclesiasticam Libertatem edentes, Excommunicationis sententiam tulerit, nos ipsius tenorem, ut eam solemniter publicari & servari in vestris Diœcesibus, non obstantibus Indulgentiis vel Privilegiis, quibuscumque ab Apostolica Sede concessis, appellatione postposita, faciatis, vobis duximus transmittendum.* (Epistola 85. lib. 4.) Tusculano etiam Episcopo, Sedis Apostolicæ Legato, dedit in mandatis, ut Statuta illa contra Ecclesiasticam libertatem condita nullius esse momenti ac roboris denuntiaret, illorumque Auctores, Scriptores, Patronos, & omnes nefariæ in Clerum conjurationis participes, anathemate percelleret: Pertinaces vero Privilegiis omnibus ab Apostolica Sede impetratis, & feudis; si quæ ab Ecclesiis tenerent, privandos, eorumque filios a Clero, & omni Ecclesiastico Beneficio excludendos significaret. (Epistola 36. libri 4.) Addit *Parisius*, Pontificem hanc factionem discussisse, collatis in Conjuratorum consanguineos opimis Beneficiis, pluriumque obtinendorum spe injecta, nec-non Indulgentiis & muneribus erogatis.

Innocentii IV. in Regnum Francorum Beneficia.

V. De *Sancti Ludovici* in Ægypto captivitate, & clade Christiano Exercitui a Saracenis illata, dolorem concepit maximum, invictumque in adversis Principem amantissimis Literis consolatus est. Datis etiam ad Gallicanos Præsules, ipsis jussit ut preces publicas pro Rege, & pro Terræ Sanctæ negotio indicerent, & qualibet hebdomada Sermonem adhortationis ad populum in suarum Diœceseon Ecclesiis curarent haberi, ut ad Regis subsidium excitaretur. Priori FF. Prædicatorum Parisiensium promulgandi e suggestu sacram Expeditionem in Francorum Navarræque Regnis, Provincia, Britannia minori, Burgundia, &c. demandavit provinciam, & summa ad reos quorumvis criminum absolvendos auctoritate instruxit anno 1253. (Epistola 612. libri 10.) Sanctam Capellam, rogante, qui eam fundaverat, Sancto Rege, immunitatis privilegio donavit anno 1244. Istud etiam eidem Regi Privilegium contulit, ut absque singulari Sedis Apostolicæ Mandato in Regnum Francorum Excommunicationis vel Interdicti sententiam ferre posset. Omnibus & singulis pro Rege Francorum

Privilegium insigne Regi Francorum concessum.

Indulgentia concess-

sa pro Rege Christianissimo orantibus.

rum orantibus decem dierum Indulgentiam ab *Innocentio IV.* fuisse concessam observat *S. Thomas* in 4. Sententiarum, distinct. 2. Quæst. 1. Art. 4. Quæstiuncula 3. Centum dierum postea concessit Clemens VII. unius anni Leo X. ut *Durandus* lib. 2. *De Ritibus Ecclesiæ*, cap. 33. commemorat.

Canonizationes Sanctorum & Approbationes Religiosorum Ordinum.

VI. *Edmundum* Cantuariensem Archiepiscopum in Sanctum album solemni ritu retulit anno 1246. *Sanctum Guillelmum* Briocensem Episcopum in minori Britannia, anno 1247. *S. Petrum* Martyrem Ordinis FF. Prædicatorum, anno 1253. *S. Stanislaum* Cracoviensem Episcopum ac Martyrem anno 1253. (Vitam *S. Petri* Martyris a *Thoma Lentino* ejusdem Ordinis coævo Scriptore editam Patres *Henschenius* & *Papebrochius* inter Acta Sanctorum mensis Aprilis, Tom. 3. ad diem 29. retulere. De eodem legendum *Senonensem Chronicon* libri 4. cap. 35.) Placentiæ Academiam erexit. Fratribus Eremitis in Tuscia dispersis Regulam *S. Augustini* & singularem habitum dedit. Carmelitarum Regulam ab *Hugone a S. Caro*, Cardinali ex Ordine FF. Prædicatorum assumpto, recognosci jussit ac temperari, eamque declarationem & mitigationem confirmavit anno 1243. Diplomate quod incipit, *Quod honorem*. Ordinem *Servorum B. Mariæ* approbavit. Congregationem Monachorum Sylvestrinorum in Eremo *S. Benedicti de Monte Fano* sub regula ejusdem Sancti Patriarchæ recens institutam, sub protectione Sedis Apostolicæ suscepit, multisque Privilegiis donavit, an. 1247. Diplomate quod incipit: *Religiosam vitam eligentibus*. Sanctam *Claram* Virginem supremo morbo decumbentem invisit, ejusque exequias honestavit.

Innocentius Quartus a calumnia vindicatur. Thomas Cantipratensis l. 2. c. 10. refellitur. Innocentii IV. eruditio. Cardinales ab ipso creati.

VII. Obiit optimus Pontifex anno 1254. 7. Idus Decembris, Neapoli, cum annos undecim, menses quinque & dies quatuordecim sedisset. Quæ de ejus obitu referuntur a *Thoma Cantipratensi* somnia, merito ab accuratis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus exploduntur. Ob rescissa scilicet FF. Prædicatorum & Minorum Privilegia divinitus percussum paralysi, vocis officium ad mortem usque amisisse fabulatur. At suas habuit rescindendorum hujusmodi privilegiorum rationes prudentissimus Pontifex, cujus memoria Sacris FF. Prædicatorum & Minorum Ordinibus venerabilis & cara esse debet, ob immortalia quæ eis contulit beneficia. Putidius mendacium est quod de revelatione facta cuidam Cardinali de *Innocentii IV.* accusatione ad divinum tribunal, ejusdemque Judicio, nullius hac in parte vir judicii, sed insignis calumniator *Parisius* effutiit. Glossas in Jus Canonicum, aliaque Opera edidit eruditissimus Pontifex doctrina sua promeritus, ut *Pater Juris & Pater veritatis* passim appellaretur. Viros pietate & doctrina insignes in Collegium Cardinalium adscripsit, quibus Pileum Purpureum contulit, ut novum splendorem Ordini Eminentissimo conciliaret. Inter ipsos celebres fuere *Petrus de Collemedio*, Italus, Archiepiscopus Rothomagensis; Episcopus Cardinalis Albanensis in Concilio Lugdunensi renuntiatus; *Guillelmus ad Honorio* III. in Livoniam & Prussiam ad Christi Evangelium prædicandum, Ecclesiasque fundandas, cum auctoritate Legationis Apostolicæ missus, dignitate Vicecancellarii S. R. E. & Mutinensi Episcopatu postmodum ornatus, variis sub *Gregorio IX.* Legationibus pro Ecclesiæ utilitate præclare functus, demum Cardinalitiis Infulis & Episcopatu Sabinensi adauctus. *Zelantissimus Prædicator & Laudator Nominis Jesu, assertor Fidei & totius veritatis, vir permagnæ sanctitatis*, prædicatur in Epitaphio, quod ipsi positum est Lugduni, ubi diem obiit, apud FF. Prædicatores. *Otho* sive *Odo de Castro Rodulphi* Gallus ex Parisiensis Ecclesiæ Cancellario, Cisterciensis Ordinis Monachus, & Grandis Sylvæ Abbas, demum Episcopus Cardinalis Tusculanus, Sedis Apostolicæ in Galliis pro sacra Expeditione procuranda Legatus, cum *S. Ludovico* in Syriam profectus. *Petrus de Barro*, ex Igniacensi Abbate Ordinis Cisterciensis primum Titulo *S. Marcelli* Presbyter Cardinalis, deinde Sabinensis Episcopus Apostolica Legatione in Hispania functus. *Guillelmus de Talleante*, Gallus, O. B. Monachus, Abbas *S. Facundi* Legionensis Diœcesis, in Hispania; SS. duodecim Apostolorum Presbyter Cardinalis, missus ad *Fridericum* Imperatorem pro pace impetranda Legatus. *Joannes de Toleto*, Anglus, O. C. Monachus, *S. Laurentii in Lucina* Presbyter Cardinalis, postmodum ab *Urbano IV.* Portuensis Episcopus creatus. *Hugo a S. Caro*, Ordinis FF. Prædicatorum, in Facultate Parisiensi Sacræ Theologiæ Doctor & Professor, in Orientem pro unione Ecclesiæ Græ-

cæ

cæ procuranda cum F. *Petro* ejusdem Ordinis viro religiosissimo & doctissimo, & duobus Ordinis FF. Minorum Professoribus, a *Gregorio IX.* missus Cardinalis Tituli *S. Sabinæ*, primus ex suo Ordine ad Eminentissimam Dignitatem assumptus primum in Urbe veteri, ubi e vivis excessit sepultus, deinde in Ecclesiam FF. Prædicatorum Lugdunensium translatus. *Goffridus Castilioneus*, Cœlestini III. consanguineus, Titulo *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis. *Octavianus Ubaldinus*, Florentinus, ex Episcopo Bononiensi, *S. Mariæ in Via Lata* Diaconus Cardinalis. *Petrus Capoccius*, Romanus, *S. Gregorii in Velabro* Diaconus Cardinalis Majestatis Pontificiæ contra Fridericum II. & Gibellinos intrepidus Defensor. *Joannes Cajetanus Ursinus*, Romanus, *S. Nicolai in Carcere Tulliano* Diaconus Cardinalis. *Guillelmus* & *Othobonus* Flisci ex Lavaniæ Comitibus, Genuenses, ipsius *Innocentii IV.* Nepotes, pietate & meritis conspicui, quorum prior Titulo *S. Eustachii*, alter Titulo *S. Hadriani*, Cardinalis Diaconus, difficillimis legationibus cum laude functi. *Jacobus Herebertus* Gallus, O. C. Monachus, Cardinalis Episcopus Portuensis. *Stephanus*, Hungarus, ex Archiepiscopo Strigoniensi Cardinalis Episcopus Prænestinus. *Richardus* Casinensis Abbas. *Odo Rigault*, Gallus ex Ordine FF. Minorum ad Archiepiscopatum Rothomagensem, deinde ad Cardinalitias Infulas ab *Innocentio IV.* assumptus, ob eximias virtutes, *Regula vivendi ac Præsulum forma nuncupatus*, &c.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 83. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Quæ de Innocentii IV. obitu referuntur a Thoma Cantipratensi somnia, merito ab accuratis Historiæ Ecclesiasticæ Scriptoribus exploduntur*; *scilicet ob rescissa FF. Prædicatorum & Minorum Privilegia divinitus paralysi percussum &c.*

R. Narrationem istam somnium & fabulam merito appellavi, optimi Pontificis memoriam vindicans. Id verum esse volunt Religiosi Censores Pontificem rescindendo privilegia quædam exorbitantia Fratrum commisisse crimen ultione divina dignum, & plaga insanabili a Deo propterea percussum. Hæc figmenta ante me explosit *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis ad an. 1254. Num. 79. & 71. Satis esse debuit Religiosis Censoribus quod observaverim Innocentium IV. singulari benevolentia Ordines FF. Prædicatorum ac Minorum complexum, pluribus cumulasse beneficiis, eorumque opera in propaganda fide, & in magnis aliis Ecclesiæ negotiis usum fuisse.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE MARTINO IV.

Sententia in Petrum Aragoniæ Regem pronunciata, qua Regno illum exuit.

MOre suo P. Alexander contendit ex sententia Pontificis hujus, qua Aragoniæ Regem exauctoravit, nihil evinci posse, quo jus inesse Pontifici saltem ex obliquo in temporalia Regum, demonstraretur. Quod enim Aragonium Regem abdicaret hæc illum peculiaris, nec in alios reges admittitans, ratio persuasit: Aragoniæ nempe Reges Apostolicæ Sedis vectigales esse. Mihi tamen consideranti constantem hanc agendi rationem in pluribus ejus ætatis Pontificibus, quorum alii alios principes dejecerunt, hæc insidet persuasio; censuisse Pontifices hoc sibi jus competere ut in Principes omnes admissorum criminum reos gladium illum auctoritatis suæ exererent. Cæterum Aragonienses Reges subjectos sibi habuisse Pontifices, idemque in illos jus exercuisse, quo in Siculos utebantur, vix ac ne vix quidem persuaderemur. Numquam enim

enim Regnum illud *five* Martinus, five alii quicumque Pontifices fuum dixerunt, uti fuam paffim *appellarunt* Siciliam. Fateor equidem Petrum Aragonium, avum Petri hujus in *quem* Martinus fententiam tulit, fe fuumque regnum Pontificibus Romanis fubjeciffe juratum. Hæc tamen fubmiffio erat religiofa, non civilis, nihilque ex hoc juris adjici volebat Romanis Præfulibus, nifi hoc tantummodo, ut religiofum quoddam vectigal ex Aragonia exigerent. Id vero quodcumque fuiffet fubjectionis argumentum poft Petrum illum omnino ceffaffe ex eo colligo, quod Martinus totam hanc hiftoriam didiciffe fe ex Archivis Vaticanis in hac, de qua nunc agimus, fententia profeffus eft. Quid enim Vaticana monumenta confuluiffe opus erat, fi vectigal illud, & fubmiffionis argumentum perfeverabant?

Nec dixeris Martinum in ea faltem fuiffe perfuafione, ut Aragonienfes fibi tributarios crederet, arbitraretur que inde fibi fatis competere juris, ut tamquam in Regno fuo pro poteftate ageret. Efto ita judicaverit, norat tamen jus illud maxime ambiguum effe utpote quod nec Pater ejus, nec Petrus ipfe filius argumenta illa priftinæ fubjectionis exhibuerant & confirmaverant; quare tanquam in jure dubio numquam id commififfet, ut eo folo prævalens regem e Regno fuo depelleret. Hinc commemoratione priftinæ auctoritatis fuæ ufus eft tantummodo ut Petri Regis delictum exaggeraret, non vero ut ex eo poffe fe affereret, quod alias haud quaquam potuiffet.

Integram Decretalium Innocentii IV. collectionem qualis in Concilio Lugdunenfi ab eo celebrato lecta, & admiffa, tum ab eodem Innocentio per fuas encyclicas ad chriftianas academias tranfmiffa eft, ego & MSS. Codd. evulgavi in Supplemento ad Concilia Labbei tom. II. pag. 1071. Sanctiones quidem in ea contentæ fere omnes in fextum Decretalium transfufæ leguntur; adhuc tamen quædam occurrunt fruftra in eo libro quærendæ, ubi e. g. Decretum fecundum de committendis a Sede Apoftolica ejufque Legatis caufarum judiciis nonnifi *perfonis dignitatibus præditis, aut in Ecclefiis cathedralibus, feu aliis collegiatis honorabilibus inftitutis; nec alibi quam in locis majoribus & infignibus, ubi Jurifperitorum copia fuppetit.* Aliud eft ibi pariter decretum fub Gregorii IX. nomine editum in cap. *Præfentium de teftib. & atteft. in* VI. quod in ea collectione Innocentius inferit, retento tamen nomine Gregorii IX. Demum additur ibi conftitutio contra Fridericum Imperatorem. Eft etiam alia de libertate Novitiorum ante profeffionem copiam illis faciens regrediendi ad fæculum, neque enim coactos voluit ad perfeverandum in religione nifi poft profeffionem præmiffam.

ARTICULUS V.

DE ALEXANDRO IV.

RAynaldus *five* Reginaldus, e ftirpe Comitum Signiæ Cardinalis Epifcopus Oftienfis paucis poft obitum *Innocentii IV.* diebus, Pontifex, electus eft, vir orandi ftudio, abftinentiæ laude, manfuetudine fingulari fpectatiffimus, ut *Matthæus Parifius* teftatur. *Ezelinum* Tyrannum, Ecclefiæ ditionibus infeftum, Anathemate contrivit, armique Fidelium repreffit. *Philippo* Ravennati Epifcopo contra ipfum commiffa Legatio. *Alphonfo* Caftellæ Rege facram expeditionem in Mauros adornante, *Alexander IV.* Lupo Marrochitano Epifcopo dedit in mandatis, ut in Hifpania & Vuafconia per fe ac idoneos Concionatores Crucem prædicaret, ac Fideles ad fanctam Militiam profitendam excitaret. (Epiftola 397. libri 1.) Munus eidem injunxit circumfcribendi fines Carthaginenfis, Sylvenfis, & Pacenfis Diœcefeon, Saracenorum tyrannidi nuper ereptarum; & novos Epifcopatus erigendi in urbibus quæ in pofterum fubigerentur. (Epiftola 703.) Lituanis aliifque Paganis in Poloniam irrumpentibus, Crucis vexillum explicari, & facræ militiæ claffícum perfonare juffit. Munus iftud *Bartholomæo de Bohemia*, Ordinis FF. Minorum ferventiffimo Concionatori demandavit, Epiftola 564. libri 1. Nec irrita fuit ejus prædicatio. Nam *Othocarus* Bohemiæ Rex cruce infignitus, plures provincias fubegit, & ad Chriftiana facra traduxit. Ecclefiæ Regienfi Metropoliticam Livoniæ, Eftoniæ, & Pruffiæ confirmavit Dignitatem, cum antea Metropolita[illegible]

ſedem non haberet. (Epiſt. 342.) *Jacobo* e Trecis, ex Archidiacono Leodienſi Patriarchæ Hieroſolymitano Legationem Apoſtolicam in Syria, & in Chriſtiano contra Saracenos Exercitu commiſit. (Epiſt. 767. libri I.) Conſtantinopolitano Latinorum Imperio a Græcis concuſſo, & Achaia ac Peloponneſo in ſummo diſcrimine conſtitutis, Literas ad Argolicenſem Epiſcopum, alioſque Præſules dedit, ut ad iſtarum conſervationem Provinciarum congrua ſubſidia conferrent. (Epiſtola 29. libri I.) Interdictum in ditiones *Boleslai* Sileſiæ Ducis latum confirmavit, graviores pœnas intentans, niſi Uratislavienſem Epiſcopum, quem vinculis tradiderat, libertate donaret. (Epiſtola 477. libri 2.) In contumacem Pontifex Sacram Expeditionem indixit. Qua de re legendi Rerum Polonicarum Scriptores, præſertim *Longinus* lib. 7. De Græcæ Eccleſiæ conjunctione cum Romana ſollicitus, Urbevetano Epiſcopo Legationem Apoſtolicam ad *Theodorum Laſcarim juniorem* Græcorum Imperatorem commiſit. Oblatas *Innocentius IV.* a Græcis Unionis conditiones ab eodem fuiſſe approbatas, *Alexander* teſtatur. Solam additionem ad Symbolum moram aliquam injeciſſe, quod iſtius Controverſiæ Romanum Pontificem Judicem agnoſcere detrectarent. Difficultatem tamen ab *Innocentio* diſcuſſam fuiſſe, conſentiendo ut Symbolum abſque additione vocis, *Filioque* ſervarent Græci, modo in ipſo Fidei dogmate cum Romana convenirent Eccleſia. De Romani Pontificis Auctoritate, illiuſque uſu has Græci propoſitiones obtulerant: *Romanæ Sedi, ejuſque Summo Pontifici, præ cæteris Patriarchalibus Sedibus, ſummi recognitionem ac profeſſionem in Eccleſia Catholica Principatus. II. Canonicam obedientiam Innocentio ejuſque Succeſſoribus Canonice intrantibus exhibendam. III. Prærogativam appellandi Romanam Eccleſiam, cum ſacræ perſonæ Eccleſiaſticæ Græcorum a Superioribus ſuis crediderint ſe gravari. IV. Liberum recurſum ad ſedem Romanam in Quæſtionibus, quas inter Prælatos, & alias perſonas Eccleſiaſticas Græcas contingerit ſuboriri. V. OBEDIENTIAM IN SENTENTIIS, QUAS PONTIFEX ROMANUS SACRIS NON ADVERSAS CANONIBUS PROMULGABIT. VI. In Conciliis eidem Pontifici primam Sedem, & primam ſubſcribendi vicem, cum ſubſcriptiones fuerint faciendæ. VII. In QUÆSTIONIBUS FIDEI, ſi quæ ibidem fortaſſis emerſerint PRÆ ALIIS DARE SENTENTIAM, quam, DUMMODO EVANGELICIS ET CANONICIS NON OBVIET INSTITUTIS, obedienter cæteri ſuſcipient & ſequentur. VIII. In aliis vero Eccleſiaſticarum Perſonarum cauſis & negotiis, quæ in Conciliis tractabuntur Sententiis, quas Romani Pontificis dictabit auctoritas, DUMMODO SACRORUM NON ADVERSENTUR CONCILIORUM DECRETIS, cæteri acquieſcent.* Ita refert *Alexander IV.* Epiſtola 325. libri II. Quas Propoſitiones ſubjicere operæ pretium fuit, ut meminerint Viri Theologi nullum eſſe faceſſendum negotium his qui ipſas vel æquivalentes propugnaverint, nec male ipſos de Sede Apoſtolica mereri, qui doctrinam ab *Innocentio IV.* Pontifice doctiſſimo, & *Alexandro* IV. ejus Succeſſore Sanctiſſimo approbatam tuentur: noverintque ſic explicatum Romanæ Sedis Primatum, & Pontificiæ Poteſtatis uſum, ad revocandos in Eccleſiam Hæreticos & Schiſmaticos plurimum conducere. Cum his porro conſentiunt Sacræ Facultatis Pariſienſis, & Gallicanæ Eccleſiæ hoc de argumento pronuntiata, quamquam aliis expreſſa verbis.

Propoſitiones a Græcis oblatæ Innocentio IV. & Alexandro IV. & ab iiſdem Pontificibus approbatæ.

Explicatio Primatus Romani Pontificis.

Theobaldo Campaniæ Comiti & Navarræ Regi conceſſit *Alexander* IV. ut ab Epiſcopo Pampilonenſi ritu ſolemni inauguraretur. (Epiſtola 688. libri III.) Controverſiam Græcos inter & Latinos Epiſcopos in Cypro ortam compoſuit, Epiſtola 121. libri 6. Vacante Occidentis Imperio, *Conradinum* Friderici II. nepotem eligi prohibuit, ſub pœna Excommunicationis Electoribus infligenda. Diploma ea de re datum ad Moguntinum Archipræſulem, Tom. I. Romani Bullarii editum eſt. Infeſtos ſemper Gibellinos habuit, quorum factione ſeditio in Urbe facta; Pontifex & Cardinales fugere compulſi, ac Viterbium, indeque Anagniam ſecedere. Inquiſitorum Hæreticæ Pravitatis (quod munus FF. Prædicatoribus & Minoribus demandatum erat) auctoritatem multis Diplomatibus confirmavit, amplificavit, explicuit, in Romano Bullario editis. *B. Claram* Virginem, primam *Sancti Franciſci* Filiam ſpiritualem, ſecundique Ordinis Matrem, in Sanctorum album retulit, Diplomate quod incipit, *Clara claris præclara meritis*. Veritatem Stigmatum *Sancti Franciſci* comprobavit anno 1255. &

in

Stigmata S. Francisci. in *Sacrilegos triumphalium* illorum *Stigmatum* impugnatores & obtrectatores, judicialis severitate disciplinæ animadverti jussit, Diplomate quod incipit: *Benigna operatio*, Tom. I. Bullarii Romani. Varias Eremitarum Congregationes, quarum aliæ sub nomine *Sancti Guillelmi*, aliæ *Joannis Boni*, aliæ sub aliis nominibus erectæ erant, sub eodem habitu ac Regula *Sancti Augustini*, ejusdemque Prioris Generalis regimine adunavit, anno 1256. Diplomate quod incipit: *Licet Ecclesiæ Catholicæ*.

Sacræ Inquisitionis Officium contra Albigensium Reliquias FF. Prædicatoribus Minoribus demandatum. II. Exscindendis Albigensium Hæreticorum reliquiis Apostolicam sollicitudinem adhibuit *Alexander* IV. Sacro inquisitionis in universo Regno munere Priori Provinciali FF. Prædicatorum Franciæ, & Guardiano FF. Minorum Parisiensium demandato rogante *Sancto Ludovico* Rege. Ad damnationem porro Hæreticorum, vel perpetuam incarcerationem, ipsos procedere jussit de consilio Episcoporum Dioecesanorum vel eorum Vicariorum, *Ut in tantæ animadversionis Judicio*, inquit, *non postponenda Pontificum auctoritas intercedat*. (Epistola 752. libri 1.) Priori FF. Prædicatorum Parisiensium jam ante commiserat auctoritatem exequendi Leges in Hæreticos latas, tam in Consiliis Legatorum Sedis Apostolicæ, quam in Pactis olim conventis inter Ecclesiam Romanam & Regem Christianissimum ex una parte, & *Raymundum* quondam Comitem Tolosanum ex altera. (Epistola 245. libri 1.) Ortas contra FF. Prædicatores & Minores in Academia Parisiensi turbas compescuit, ipsosque Magistrorum Collegio, e quo exacti fuerant, restituit, rescissis durioribus eorumdem Magistrorum sæcularium contra ipsos Statutis. *Academiæ Parisiensis Elogium.* Magnificis porro præconiis eamdem Academiam toto jam orbe Christiano celeberrimam exornat: *Quasi lignum vitæ*, inquit, *in Paradiso Dei, & quasi lucerna fulgoris in Domo Domini est in Sancta Ecclesia Parisiensis Studii disciplina. Hæc quippe velut fœcunda eruditionis Parens, ad irrigandam sterilem orbis faciem fluvios de fontibus sapientiæ salutaris cum impetu foras mittens, ubique terrarum Dei lætificat civitatem, & in refrigerium animarum flagrantium siti justitiæ, aquas justitiæ dividit publice in plateis. Ibi nimirum ordinatus est per providentiam Conditoris ad opus, ad custodiam, Doctorum Ordo præcipuus, ut ad vitæ fructum rationabilis creaturæ deducat affectum, ne in gustum mortis vetita veteris prævaricationis illecebra seducatur: Ibi humanum genus originalis ignorantiæ cæcitate deforme per cognitionem veri luminis, qua scientia pietatis sequitur, reddita visionis specie reformatur, ibi præcipue dat Dominus Sponsæ suæ os, & sapientiam ac linguam mysticis eloquiis eruditam, cui resistere nequit omnis adversitas reproborum.* (Epistola 277. libri 1.) Academiæ discordiam fovit, inceditque magis *Willelmus de S. Amore* libro adversus Religiosos Mendicantes edito, quem *De Periculis Novissimorum Temporum* inscripsit. *Guillelmi de S. Amore liber damnatus.* Libri examen selectis Cardinalibus, aliisque viris eruditis commisit Summus Pontifex. *Humbertum* Ordinis Prædicatorum Generalem Magistrum, & *Albertum Magnum* ejusdem Ordinis Doctorem Sanctissimum, nec-non *S. Bonaventuram* Ministrum Generalem Ordinis FF. Minorum contra adversarios fortiter disputantes, invictisque argumentis errorum Capita confutantes audivit, ac demum Librum *Perniciosum & detestabilem, libellum non veritatis, sed mendacii, non eruditionis, sed derogationis, non monentem, sed mordentem, non instruentem veraciter, sed fallentem*, damnavit utpote perversa dogmata continentem *contra potestatem & auctoritatem Romani Pontificis & Episcoporum; contra illos qui propter Deum sub arctissima paupertate mendicant; mundum cum suis opibus voluntaria inopia superantes: contra eos qui salutem animarum zelantes ardenter, & Sacris Studiis procurantes, multos in Ecclesia Dei operantur spirituales fructus, contra Mendicantium Religiosorum statum*, &c. Hunc, inquam, Tractatum tamquam *iniquum, scelestum, & execrabilem* & documenta in eo tradita, *ut prava, falsa, & nefaria*, damnavit *Alexander* IV. jussitque, ut qui Libellum istum penes se haberent, illum infra octo dies comburerent, sub pœna Excommunicationis. *Alexandri* Diploma quod incipit, *Romanus Pontifex* datum Anagniæ III. Nonas Octobris anno 1256. Tom. I. Romani Bullarii editum est. *FF. Prædicatorum & Minorum commendatio.* Cum vero Academiæ partem maximam in partes traxisset M. *Guillelmus*, Apostolica licet auctoritate ex albo Doctorum expunctus, ac de ipsius restitutione tractatus haberent in singulis Comitiis, ut ab iis Viros excluderent Religiosos, ipsis

ipsis Ecclesiasticas Censuras Summus Pontifex minatus est, nisi *Guillelmi* patrocinium desererent, pacemque cum FF. Prædicatoribus, & minoribus servarent; *Quorum* inquit, *Sacra Plantatio sanctam fœcundat & venustat Ecclesiam. Et qui sicut merito religionis & vitæ decora membra universalis Ecclesiæ sunt censendi, sic eodem merito, & participatione doctrinæ, Universitatis vestræ debent pars non incongrua, nec indigna videri*: (Epistolis 162. & 197. libri 5.) Posterior illa Parisiensem Academiam his verbis commendat: *Ex alto fuisse conspicimus Civitati Parisiensi provisum, quod honorificata decore Studii Generalis, & tantorum Universitate Scholarium illustrata, præluceat orbis civitatibus, orbemque lucidum reddiderit sui luminis claritate. Ipsa quidem Universitas fons irriguus consuevit esse virtutum, universale speculum, Mater studere volentium, & Magistra scientiarum, ad singulos dona derivans, cunctosque illustribus radiis doctrinarum clarificans.* *Parisiensis Academia commendatur.*

III. Apostolicam beneficentiam in *Ludovicum* Regem Sanctissimum, totumque Galliarum Regnum *Alexander* IV. explicuit, statuens ne Sedis Apostolicæ Legati, vel alii Præsules, ipsius Majestatem, Reginam, eorumque Successores, Excommunicationis vel Interdicti Sententia configere possent. Regnum Franciæ his præconiis exornavit: *Sublime Regnum Franciæ, Solium præeminentiæ coruscans titulis, generositate, magnanimitate, ac strenuitate clarius cæteris, & excelsius innotescit; sed dum Fidei suæ solem, devotionis ignem, & speculum operum, quibus præfulget, attendimus, aspicimus ipsum his tribus luminaribus copiosius radiare, & exempli fulgorem ad alios effundere potiorem. Ex hoc genere suscepit Mater Ecclesia, & suscipit filios benedictionis & gaudii, filios factis & fama pollentes, filios opportuni auxilii & favoris.* Decem insuper dierum Indulgentiam contulit iis omnibus qui pro Rege preces funderent. (Epistola 349. libri 5.) Eumdem Regem præclaris laudibus ornavit Epistola 133. lib. 3. qua ejus scrupulos circa aliquorum restitutionem bonorum, quæ an juste ad se pervenisset dubitabat, discussit, ejusque eleemosynas restitutionis vicem subire declaravit, nisi certæ personæ occurrerent, quibus damna suis a Ministris aut copiis forte illata restituerentur. *Honorii* III. & *Innocentii* III. Decreta contra Libertatem Ecclesiasticam opprimentes confirmavit *Alexander* IV. datis ad Archiepiscopos & Episcopos Gallicanos literis, quibus ipsos ad ejus defensionem hortatus est; *Ut Ecclesia Dei adversus exteriores insultus muros fortitudinis habere probaretur, non parietes inclinatos.* (Epistola 496. libri 5.) Presbyteros concubinarios Decretis coercuit, prohibens ne quis ipsorum Sacris interesset; Designatorum Præsulum inaugurationem ultra semestre spatium differri vetuit. Ordinem Militarem *Sancti Lazari* Hierosolymitani, sub *Sancti Augustini* Regula confirmavit. Concilium Viterbii celebrandum indixit anno Pontificatus septimo pro Sacra Expeditione adversus Tartaros in Ungariam & Poloniam irrumpentes decernenda; sed morte interceptus, est, 8. Kalendas Junii, cum annos sex menses quinque & dies totidem Ecclesiam rexisset. Unicum creavit Cardinalem *Thesaurum Beccarium*, virum sanctum Congregationis Vallis-Umbrosæ Abbatem Generalem. *Alexander IV. in Regnum Francorum beneficia.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 87. & 88. Edit. primæ religiosi Censores hæc reprehendunt: *Propositiones quibus explicatur Papæ Primatus, a Pontificibus approbatæ; quas aliis terminis defendit Clerus Gallicanus . . . Qui eas propugnant, non censendi male mereri de Sede Apostolica.*

R. Propositiones quasdam de Romani Pontificis Auctoritate, illiusque usu, Sedi Apostolicæ a Græcis oblata, *Innocentius Quartus*, & *Alexander Quartus* approbarunt. Facti res est, id Alexander Quartus testatur. An cum his conveniat *Sacræ Facultatis Parisiensis & Ecclesiæ Gallicanæ doctrina*, collatio illarum ostendit. Si re vera consentiant (ut ego quidem existimo) de Sede Apostolica non male mereri certum est sacram Facultatem Parisiensem, & Ecclesiam Gallicanam, quæ doctrinam ab Innocentio Quarto Pontifice doctissimo, & Alexandro Quarto successore illius sanctissimo approbatam tuentur. Ut ut est, Gallicana Ecclesia in Fidei Dogmate cum Romana omnino

consentit & concordat, scilicet in asserendo propugnandoque Romani Pontificis Primatu non solum *honoris*, sed jurisdictionis, divino jure, in tota qua late patet Ecclesia instituto. *Si quod* in modo explicandi Pontificiæ Potestatis usum discrimen est, id ad humanas *opiniones* pertinet.

Nota.

CUm Græcorum propositiones videantur summi Pontificis potestatem intra sacrorum Canonum cancellos coarctare, easque Pontifex probaverit, suam subjectionem eisdem Canonibus fassus esse videtur, simulque errori obnoxium esse, dum extra Canones aliquid definiret. Verum hæc non inferenda ex Græcorum propositionibus ita demonstro. Si igitur agatur de fidei articulo proponendo, & Pontifex (id evenire non posset, si ex Cathedra definiret) aliquid credendum decerneret adversus ea, quæ jam per sacros Canones tamquam ad fidem pertinentia, essent definita, utique illi parendum non esset: iis etenim quæ jam ut fidei capita per sacros Canones sunt declarata, & ipsi Pontifices ipsaque Concilia subjiciuntur. Proinde S. Simplicius Papa Ep. ult. apud Labb. quæ est ad Acacium ita ajebat: *Ne aliquis dubius orationis, & trepidus mentis expectet novi aliquid post Chalcedonense Concilium contra definitiones ipsius retractari: quia per universum mundum indissolubili observatione retinetur, quod a Sacerdotum universitate est constitutum, & sicut apparuit cælesti toties affectione firmatum. Unde divino judicio reluctatur quisquis ejusdem venerabilis definita Concilii post tot divinæ indignationis exempla non sequitur.*

Ubi vero ageretur de Pontificum sententiis adversus sacros Canones, sed fidei articulos non continentes, si aliud temporum circumstantiæ non exposcant, excusabilis esset inobedientia; hujusmodi etenim sententiæ vel adversarentur juri naturali, & divino, quod sæpe in sacris Canonibus continetur, vel publicæ Ecclesiæ utilitati, quam sacri Canones respexere. Non mirum ergo, si liberum sibi esse Græci voluerint judicio Papæ non obsequi, quoties sacros Canones non attenderet, idque summi Pontifices concederent; hoc etenim concedendo solum demonstrarunt fas sibi non esse, ordinarie loquendo, in judicando a sacris Canonibus recedere, non vero sacros canones ab ea prodiisse potestate, cui & ipsi subderentur. Cæterum cum ratio dictet, ipsis Ecclesiæ PP. ubique suffragantibus, quandoque ex diversa personarum vel temporum ratione a sacris Canonibus jus dumtaxat positivum continentibus, esse recedendum, stultum sane esset credere noluisse Græcos Pontificiis decretis non obedire, quoties justa impellente causa sacros Canones Pontifex non attenderet.

Quod si dicatur Græcos saltem supposuisse posse Romanos Pontifices in quæstionibus fidei ab evangelicis, & canonicis institutis deviare, respondendum est, quod etsi ita credidissent de Romano Pontifice solemniter definiente, quod tamen ex illorum non constat propositionibus, nil mirum esset; qui etenim jam diu schismate excœcati omnes Romani Pontificis prærogativas respuerant, & poterant sibi propositiones falsa suppositione laborantes efformare. Romani vero Pontifices non quod supponebant, sed quasi affirmabant approbarunt, ut Ecclesiæ Græcæ cum Romana toties tentata concordia non perturbaretur.

ARTICULUS VI.

De URBANO IV.

POst *Alexandri IV.* obitum, cum Sedes Apostolica duobus mensibus & duabus hebdomadibus vacasset, ob Cardinalium, qui octo dumtaxat supererant, discordiam, extra Sacrum Collegium Pontificem eligere coacti, consentientibus suffragiis *Jacobum Trecensem*, ab urbe Galliæ non ignobili nuncupatum, infimo genere ortum, patre scilicet *Pantaleone*, sutore veteramentario, sed virtutibus ac doctrina, per inferiores Dignitatum gradus, ex Trecensi nimirum Canonico, Archidiacono Laudunensi, & Leodiensi,

si, ad Episcopatum Virdunensem, indeque ad Patriarchales Hierosolymitanæ Ecclesiæ provectum Infulas, & Apostolica Legatione in Oriente, ac in Regionibus Septentrionalibus præclare functum, in Sedem Apostolicam extulerunt 4. Kalendas Septembris anno 1261. qui pridie Nonas coronatus, nomen sibi sumpsit *Urbanus* IV. Graves ipsi curas peperere Terræ-Sanctæ a Saracenis illatæ clades; Constantinopolitani Latinorum Imperii a Græcis eversio; contendentium de Imperio Principum dissensio, & Siciliæ, aliarumque Provinciarum a *Manfredo* Tyranno infestatio. De Terræ-Sanctæ calamitate lugubres ad *Ludovicum* Galliarum Regem Sanctissimum literas dedit, ejusque imploravit auxilium. (Epistola 206. lib. 11.) Centesimam quinquennalem, quam in Galliis, Rege Sancto consentiente, pro Christianorum Syrorum subsidio colligi jusserat, Tyrio Archiepiscopo, eam ob rem in Gallias misso pendi mandavit. In solvendo ære subsidiario, cum pro isto, tum pro Imperii Constantinopolitani negotio, difficiles admodum se præbuere Gallicani Præsules, quos Pontifex graviter increpuit. Ejus Epistolas apud Odoricum *Raynaldum*, ad annum 1263. Num. 12. & 20. legere est. Pro Constantinopoli e Græcorum manibus eripienda Sacram expeditionem indixit; cujus promulgandæ munus Ministro Provinciali FF. Minorum in Francia demandavit. (Lib. 1. Epist. 129.) *Michael Palæologus* Græcorum Imperator, sive gratiæ radiis illustratus, sive ut Crucesignatorum imminentem sibi exercitum averteret, Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctionem se vehementer optare & pro viribus procurare velle significavit. Ejus Literas ac Oratores summa lætitia & humanitate excepit *Urbanus*, & ad ejus Majestatem quatuor ex Ordine FF. Minorum selectos misit Religiosos Viros, qui de sacræ unionis negotio cum ipso, Græcisque Præsulibus tractarent. (Epistola 158. lib. 11. quam refert *Raynaldus* ad annum 1263. Num. 28.) Anno sequenti, cum ab eodem Imperatore Literas reverentiæ erga Sedem Apostolicam testes per Crotoniensem Episcopum accepisset, ipsi abolendi consilium Schismatis gratulatus est, misitque cum eodem Præsule duos Apocrisiarios, qui negotium promoverent. (Epistola 134. lib. 3.) *Alfonso* Castellæ & Legionis Rege, & *Richardo* Angliæ Regis Fratre de Imperio contendentibus, neutri favere voluit, sed electionis utriusque merita discutere; utrumque interim Regis Romanorum Electi nomine decernens honestandum. (Epistolis 220. & 221. libri 11.) Cum vero in concilianda inter utrumque Principem concordia frustra laborasset, ac se Romanæ Ecclesiæ Judicio subjecissent, diem ipsis ad causam dirimendam constituit. Adfuere *Alfonsi* Regis Oratores, *Richardus* Princeps Procuratores nullos misit, sed moram excusavit, Anglicani Regni turbas causatus. Ampliationem Pontifex concessit. (Epistola 302. lib. 3.) Et quia in illa dissensione quidam Germaniæ Principes *Conradinum* Friderici quondam Imperatoris nepotem, Cæsarem creare moliebantur, id intentato Anathemate prohibuit. (Epistola 102. lib. 1. ad Regem Bohemiæ data.) Quod Res Siculas spectat *Manfredum* in Campaniam cum Saracenorum auxiliaribus copiis irrumpentem, contracto Crucesignatorum Exercitu fugavit *Urbanus IV.* Jacobum Aragonum Regem ab ineunda cum ipso affinitate deterrere conatus est. (Epistola 92. lib. 1.) Qui cum propriis rationibus Ecclesiæ bonum postposuisset, *Ludovicus* Rex Sanctissimus, cujus primogenito *Philippo Ysabella* Aragonii filia desponsa erat, ea de re certior factus, hanc affinitatem Ecclesiæ studio respuit. Quamobrem ipsi gratulatus est *Urbanus* IV. Cujus Literas *Odoricus* ad annum 1262. Num. 17. refert. In iis hæc ad S. Regis commendationem leguntur. *Digne Petri Successor & Vicarius Jesu Christi, teste veritate fatetur, Te singulare suæ fortitudinis brachium: merito te prædicat incommutabilem ac præcipuum Ecclesiæ Defensorem. Sicut enim Petrus, Jacobus & Joannes a Domino in Montem Excelsum assumpti, & post Transfigurationem ipsius, apparentibus illis Moyse & Elia, tandem voce Patris audita timentes, in faciem ceciderunt, sed tacti & auditis per ipsum confortationis eloquiis, neminem nisi solum Jesum vidisse leguntur: Sic nos & Fratres, ingruentibus diversarum procellarum fluctibus, & multiplicibus turbinibus tempestatum, quæ in hujus mundi pelago multoties concutiunt Petri navem, in altitudine cogitationis erecti, levamus in circuitu nostræ considerationis aciem; sed in urgentium necessitatum articulis, efficaciter Ecclesiæ assistentem Te solum singulariter intuemur.* Cum Siciliæ Regnum Anglus a *Manfredi* Tyrannide eripere negle-

Sacræ expeditionis indictio.

Gratulatur Urbanus IV. Sancto Regi Ludovico IX. quod Aragonii Regis affinitatem Ecclesiæ studio respuisset.

glexisset, sed nec tunc valeret ob civile bellum quo flagrabat Anglia, illud in *Carolum* Andegavorum Comitem *Sancti Ludovici* Fratrem de Cardinalium consilio transtulit anno 1263. de Angliæ Rebus interim plurimum solicitus, omnemque *Henrico* Regi ad eas componendas spondens opem: quam ob rem, & Legatum misit in Angliam, *Guidonem* Sabinensem Episcopum, & ad Richardum Regis Fratrem literis scripsit, ut eum in officio fraterni amoris & obsequii contineret. (Epistolis 10. & 184. libri 3.) *Carolum* Andegavorum Comitem, dum inter ipsum & Sedis Apostolicæ Legatum de conditionibus Regni Siculi suscipiendi ageretur, Romani Urbis senatorem crearunt, quam electionem Pontifex confirmavit, certis conditionibus de consilio Cardinalium præscriptis, quarum præcipua hæc erat, Ne ad vitam summum Urbis Magistratum susciperet, sed quousque dumtaxat Siciliæ Regnum sibi subjecisset; ne Pontificis temporalis Romæ Principatus obscuraretur, ejusque imminueretur auctoritas. (Epistola 84. lib. 3.) Ad debellandum *Manfredum* valido exercitu, ad exercitum conscribendum pecuniis erat opus; ideo decimam Ecclesiasticorum in Gallia redituum Carolo assignavit Pontifex *modo sine gravi scandalo Ecclesiæ Gallicanæ* id fieri posset. Ad reprimendos interea *Manfredi* conatus, dum spes erat advolaturum brevi *Carolum* cum Exercitu, subsidiariis *S. Ludovici* & *Alfonsi* Pictaviæ Comitis fratrum suorum copiis adaucto, Legatos creavit, qui tuendis Ecclesiæ ditionibus invigilarent, & Cruce signatorum copias contraherent, ad Saracenos quos impius *Manfredus* immiserat, profligandos. Parta non absque miraculo victoria, *Urbanum* & pios omnes recreavit, *Percivallo* infidelium duce, alterius instar *Pharaonis*, Negræ fluminis aquis absorpto, cæsisque Germanorum Gibellinorum copiis. *Belam* Ungarorum Regem ab affinitate cum Tartaris contrahenda deterruit, intentato Anathemate. (Epistola 111. lib. 3.) *S. Richardum* Episcopum Cicestrensem in Anglia, in album Sanctorum retulit anno 1260. Diplomate quod incipit: *Exultet Angelica turba cœlorum*. S. Richardi Vitam duplicem edidere PP. *Henschenius & Papebrochius* inter Acta Sanctorum mensis Aprilis; unam ex *Joanne Capgravio* acceptam cujus Auctor Anonymus; alteram a F. *Radulpho*, Ordinis Prædicatorum scriptam. Inquisitorum hæreticæ pravitatis auctoritatem explicuit, confirmavit Diplomatibus in Romano Bullario editis. Secundam Regulam sacris Virginibus Ordinis *S. Claræ*, priori quam *S. Franciscus* tradiderat mitiorem, & teneri sexus infirmitati paulo magis accommodatam tradidit, quam quæ profitentur Sanctimoniales, *Urbanistæ* propterea nuncupantur. Extat in Bullario Romano. Congregationem Montis Virginis, O. B. Privilegiis ornavit. Solemnitatem Sanctissimi *Corporis Christi*, feria 5. post Octavam Pentecostes, quotannis in Ecclesia universa ritu solemni celebrandam instituit, Diplomate quod incipit, *Transiturus de hoc mundo ad Patrem*, dato in Urbe veteri anno 1262. Huic occasionem dedit cum miraculum quo sacramentales species in sanguinem versæ corporale sub Hostiæ forma intinxere, cum in illud gutta vini consecrati, negligentia Sacerdotis esset effusa: tum Revelatio olim facta Sanctæ *Julianæ* Leodiensi Virgini, secundum quam, prævio gravissimorum Theologorum examine, & approbatione, scilicet Jacobi Archidiaconi Leodiensis, postea Summi Pontificis ipsius Urbani IV. *Guidonis* Cameracensis Episcopi, & *Hugonis a sancto Caro* Provincialis Ordinis FF. Prædicatorum Franciæ, deinde S. R. E. Cardinalis, Leodiensis Ecclesia Sacram illam Festivitatem celebrandam susceperat. Qua de re legenda *S. Julianæ* Vita inter Acta Sanctorum mensis Aprilis a PP. *Henschenio & Papebrochio* edita, *Joannis Diæstemii* Prioris *S. Jacobi* Leodiensis Tractatu, apud *Bzovium*, ad annum 1230. & *Joannis Chapeavillæus* Canonicus Leodiensis, in Tractatu *De Origine Festi Corporis Christi*.

Carolo Andegavensi Comiti Siciliæ Regnum offert.

Ecclesiæ Gallicanæ scandalum creare veretur.

Urbanus IV. Tom. 1.

Tom. 2.

Institutio Solemnitatis Sanctissimi Corporis Christi.

Summam in optimis ac eruditis Cardinalibus creandis adhibuit diligentiam *Urbanus IV.* In Sacrum Collegium cooptavit *Guidonem Grossum* Gallum, *Lumen Juris* a *Durando Speculatore* appellatum, ob singularia merita, primum a *S. Ludovico* inter Comites Consistorianos conscriptum, deinde mortua uxore ad Archidiaconatum, postea ad Episcopatum Aniciensem, mox ad Archiepiscopatum Narbonensem promotum, ex quo ad Sabinenses Cardinalitias Infulas assumptus est, & postea Summus Pontifex fuit Clemens IV. *Henricum de Bartholomæis*, alias *De Segusio* ab urbe natali appellatum,

Cardinales ab Urbano IV. creati.

virum

virum Juris utriusque peritissimum, *Guillelmi Durandi* Mimatensis Episcopi Magistrum, Sistaricensem Episcopum, deinde Archiepiscopum Ebredunensem, ex quo ad Ostienses Infulas assumptus est, eamque Summam Juris in Eminentissima Dignitate constitutus absolvit, quæ *Ostiensis* vulgo appellatur. Lugduni apud FF. Prædicatores sepultus est. *Rodulphum de Chevrieres* Gallum *S. Ludovici* Galliarum Regis Cancellarium, mox Episcopum Albanensem. *Simeonem Paltinerium*, Canonicum Paduanum, de quo cum calumniæ quædam ad Sedem Apostolicam delatæ essent, vetuit ne Insignia sumeret, donec essent discussæ. *Ancherum* Gallum, Trecensem Archidiaconum Laudunensem, Nepotem suum. *Ubertum*, Astensis Ecclesiæ Archidiaconum, *Jacobum Sabellum* Nobilem Romanum. *Godfredum de Alatro*, Henricum. *Guillelmum de Graio*, Gallum, Theologum Parisiensem, Archidiaconum Remensem, postea Lugdunensem Decanum. *Simonem Mompitium*, ex Bria oppido in Gallia natum; ex Thesaurario Turonensis Ecclesiæ, Pontificii Sacelli Sacerdotem, deinde Anicensem Episcopum electum, quam ille Dignitatem recusavit. Huic suorum Privilegiorum confirmationem, cum Legationem Apostolicam in Galliis obiret, debet Academia Pariensis. *Guidonem* Gallum, Cisterciensem Abbatem, quem *Virum Angelicum, virtutum & scientiæ splendoribus illustratum*, ipse Pontifex *Urbanus* IV. prædicavit, in Epistola ad Cistercienses. *Jordanum Piruntum de Comitibus*, Terracinensem. *Hannibaldum Hannibaldensem de Molaria*, in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum Sacri Palatii Magistrum, Ordinis FF. Prædicatorum, Commentariorum in 4. Sententiarum libros Auctorem, *S. Thomæ Aquinati* familiarem. *Matthæum Rubeum Ursinum*, Nobilem Romanum. Beneficentiæ suæ ac pietatis unicum in patrio solo, urbe nimirum Trecensi reliquit Monumentum *Urbanus* IV. Ecclesiam sub invocatione *S. Urbani* Pontificis & Martyris Deo sacram, in qua duodecim Canonicos instituit, cum Decano, Thesaurario, & Cantore, ac Sedi Apostolicæ absque medio subjecit. Christianæ mansuetudinis egregium exemplum dedit *Urbanus* IV. iis a quibus captus & spoliatus olim fuerat, cum Nuntii Apostolici munus in Germania obiret, injuriam remittens, & restitutionem condonans ut constat ex ipsius Epistola ad priorem Confluentini Conventus Ordinis FF. Prædicatorum, cui munus concedendæ ipsis Absolutionis demandavit. Incipit his verbis: *Gemma nulla splendidior in Summi Pontificis ornatu geritur, quam sit humilitas Regina virtutum*. Est 731. lib. 3. eamque refert *Raynaldus* ad annum 1264. Num. 30. Probos & doctos Præsules Ecclesiis præfici jussit, illiteratos qui ad Sacras Dignitates adrepserant, exauctorari. Cum Ebredunensem & Narbonensem Archiepiscopos ad Cardinalitias Infulas promovendos Romam evocasset rogaretque *S. Ludovicus* Rex Francorum, ut aliquandiu in Galliis morari ipsos permitteret, ut exortam inter *Margaretam* Reginam, & *Carolum* Andegaviæ Comitem Fratrem suum de Provinciæ Comitatu controversiam componerent, renuit Pontifex, respondens non deesse Regi alios insignes prudentia in politicis negotiis viros; istos vero Ecclesiæ Romanæ necessarios esse, cujus commoda propriis rationibus ejus Majestatem anteponere, compertum habebat. Cæterum in Epistola ad Sanctum Regem data, quæ est 135. lib. 1. Regnum Francorum hoc ornat præconio: *Hoc est Regnum, in cujus integritatis odore, prædicta Ecclesia in cæterorum fere Regnorum, & Provinciarum orbis terræ scissuris afflicta, & animo fatigata respirat. Hoc est Regnum, cujus potentia eidem Ecclesiæ contra ejus persecutores in cunctis ipsius tribulationibus constantia semper adfuit inconcussa. De hoc etiam Regno semper Reges prodiere Catholici, qui claris fidei & devotionis titulis præsigniti, Deo se gratos per sanctæ conversationis merita, & Ecclesiæ prædictæ acceptos per obedientiæ promptitudinem exhibere multipliciter curaverunt*. Obiit *Urbanus IV.* Perusii sexto Nonas Octobris anno 1264. cum annos tres, mensem unum, & dies quatuor Ecclesiam rexisset. Quæ de illo diximus, *Gregorii* Decani Bajocensis, & *Theodorici Vallicoloris*, Poetæ coævi, qui ejus Vitam, ille soluta oratione, iste carmine scripserunt, testimonio nituntur. Quæ Monumenta publici juris fecit *Papirius Massonus* in Vitis Romanorum Pontificum.

Regni Francorum Elogium.

SCHOLION.

In hoc Articulo p. 97. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa timet scandalizare Clerum Gallicanum.*

R. *Urbanus Quartus* Carolo Andegavorum Comiti, S. Ludovici Fratri, Siciliæ Regi creato, ad debellandum Manfredum Siciliæ tyrannum, Decimam Ecclesiasticorum in Gallia redditaum assignavit, modo *SINE GRAVI SCANDALO ECCLESIÆ GALLICANÆ* id fieri posset. Historiæ res est, ipsius Urbani Quarti verbis a me probata. Merito timuit optimus Pontifex ne amplissimam & florentissimam Ecclesiam offenderet, qui sibi, ut Christianis reliquis metuendum esse intellexit; ne vel unum de pusillis qui in Christum credunt scandalizaret.

ARTICULUS VII.

De Clemente IV.

CUM post *Urbani IV.* obitum Romana Sedes mensibus quinque vacasset, Pontifex electus est *Guido* Sabinensis Episcopus, qui sibi nomen sumpsit, *Clemens IV.* Ipsum curæ multiplices ac gravissime exercuere. *Manfredi* tyrannidem imprimis edomare aggressus, suscepta de transfundendo in *Carolum* Andegaviæ Comitem Siciliæ Regno a Prædecessore suo, consilia urgere cœpit; & Simoni Cardinali Sedis Apostolicæ Legato injunctum ab *Urbano IV.* munus confirmavit Sacræ Expeditionis in Siciliam promovendæ, atque maturandæ. (Epistola 1. lib. 1.) Romam adiit, perruptis omnibus obicibus *Carolus*, moxque a Cardinalibus, quibus id munus Pontifex demandaverat, Regni Siculi investituram per vexillum accepit, initis solemnibus pactionibus, quas ex libro Privilegiorum Ecclesiæ Romanæ *Raynaldus* exscripsit ad annum 1265. Num. 14. & seq. A quinque deinde Cardinalibus cum *Beatrice* conjuge inauguratus est die sacra Epiphaniæ anno 1266. Publicum Instrumentum ea de re confectum ex MS. Codice Vaticano apud *Odoricum Raynaldum* legere est. Reportatam a *Carolo* novo Rege in Sicilia victoriam, deletos Gibellinos, *Manfredum* cæsum, ejus uxorem, filiosque ac præcipuos Duces captos, cum accepisset Pontifex, Victori gratulatus est, Epistola 121. lib. 1. *Conradino* Regnum Siciliæ affectanti diem dixit, & contumacem Anathemate confixit. (Epistolis 17. & 403. lib. 3.) Cumque res novas in Italia moliri pergeret, ac suis cum Gibellinis circumquaque grassaretur, eum omni Jure in Regnum Hierosolymitanum exuit, ejus fœderatos pariter anathemate perculit, ac in locis ipsi faventibus Sacrorum Justitium indixit. (Epist. 1. lib. 4.) Interea *Carolum* Siciliæ Regem novis honorum titulis ornaverat, pacisque publicę in Etruria Servatorem creaverat, quamdiu vacaret Imperium, ut Gibellinos edomaret; ut constat ex Epist. 18. lib. 3. & *Guillelmo de Thuringo* Ordinis FF. Prædicatorum Professori dederat in Mandatis, ut parere ipsius Majestati detrectantes censuris percelleret. Literas ea de re datas laudat *Odoricus Raynaldus* ex MS. Vallicellanæ Bibliothecæ. Siciliæ civitates plures, ac oppida ad *Conradinum* defecere, *Friderico* Castellæ Regis fratre, *Ludovico* Bavariæ Duce, aliisque conjurationis facem prætendentibus, & cum Nuceriæ Saracenis irrumpentibus. Sed & *Henricus* Senator similis seditionis incentor in Urbe fuit. Quam ob rem a Pontifice excommunicatus & in ordinem redactus est: Senatoris munus ad *Carolum* translatum Siciliæ Regem, Romani in ejus verba jurare jussi. (Epistola 4. lib. 4.) Non multo post Gibellinorum copiæ a *Carolo* in Sicilia fusæ, commisso prælio in Palentina planitie, quod acre diuturnumque fuit. *Conradinus* & præcipui Duces in fuga intercepti, in vincula conjecti, capitisque sententia damnati sunt. Hunc finem habuit *Friderici* quondam Imperatoris stirps maledicta, *Henricus* Exsenator perpetuo carceri traditus est. Senatoris ornatus dignitate *Carolus*, Romam triumphali pompa se contulit, Senatoriæ possessionem iniens Dignitatis; mosque profligatis Ducum suorum opera Gibellinorum in Sicilia superstitum reliquiis, Siculos in deditionem accepit. Incredibilem tam faustus nuntius *Cle-*

Carolus Andegaviæ Comes Rex Siciliæ inauguratur.

menti

centi IV. voluptatem attulit, dolore tamen mixtam, quod cruenta nimium fuisset victoria.

Aliis etiam Regnis providit Optimus Pontifex, *Jacobi* Aragonum Regis, & *Alfonsi* Castellæ sacram in Saracenos Africanos Expeditionem promovit, attributa ipsis omnium redditum Ecclesiasticorum in suis Regnis centesima. *Bela* Ungariæ Rege auxilium contra Tartarorum incursus rogante, Sacram Militiam in Ungaria, Regnisque finitimis indixit, & Strigoniensi atque Colocensi Archiepiscopis dedit in mandatis, ut verbum Crucis cum per se, tum per alios prædicarent. (Epistola 112. lib. 1.) Daniam intestino bello flagrantem, misso illuc Legato *Guidone* Titulo *Sancti Laurentii in Lucina* Presbytero Cardinali, pacare studuit. (Epistola 89. libri 1.) Ut civiles Angliæ motus sedaret, & ad colendum Regis imperium revocaret perduelles, *Octobonum*, *Sancti Adriani* Diaconum Cardinalem, in Angliam, Walliam, Scotiam, & Hiberniam Legatum destinavit. (Epistola 38. libri 1.) Qui rebelles devinxit Anathemate, Regem etiam Christianissimum hortatus est, ut ad eam conjurationem frangendam Anglo auxiliares copias submitteret. Epistolam refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1265. num. 66. Accepto de calamitoso Syriæ statu, & Soldani Babylonii progressibus Nuncio, cum cæteros Principes Christianos, tum maxime *Sanctum Ludovicum* ad succurrendum hortatus est. Sacræ Militiæ prædicandæ munus Priori Provinciali FF. Prædicatorum Franciæ, & FF. Minorum Ministris commisit. Literas *Raynaldus* refert ad annum 1265. num. 43. S. Regi *Ludovico* gratulatus est, quod ad rem Christianam instaurandam una cum tribus filiis expeditionem in Syriam vovisset: ipsique triennalem, ad alendum Militem, decimam attribuit, *Simoni* Titulo *S. Cæciliæ* Cardinali Apostolicam in Galliis commisit Legationem, ut pia Regis consilia promoveret. (Epistola 32. lib 3.) Gallicanus Clerus æquissimam exactionem ægre tulit: Oratores misit ad Sedem Apostolicam ut onus excuteret. Hi præteritas rei Christianæ clades in decimarum exactionem invidiose derivarunt: minati sunt rebellionem, censuris etiam fulminantibus. At eorum minas gravioribus Pontifex retudit: *Procuratores vestri*, inquit, *de vestro speciali, ut dixerunt mandato, ad quod implendum se suis juramentis obligaverant, coram nobis & nostris Fratribus imprudenter effundere, immo potius impudenter evomere præsumpserunt. Primo quidem quod vobis elegeratis potius excommunicationum sustinere sententias, quam nostris circa hujusmodi obedire mandatis; adjicientes secundo ad prædicti confirmationem erroris, jam apud vos infixam & immobilem transisse sententiam, quod non cessaret exactio tributorum, donec cessaret devotio subditorum. O miserabilis, nedum mirabilis in personis tam gravibus temerariæ præsumptionis audacia, quæ salutis prope prodiga, & in ejus detrimentum armata, obedientiæ, quæ cunctis victimis est præstantior, Anathemata præponit; & abbreviatam adeo manum judicat generalis Vicarii Jesu Christi, ut non post contemptas suas sententias habeat ultra quid faciat: Qui tamen & contemptores hujusmodi privare potest habitis beneficiis, & inhabiles reddere ad habenda; deponere, degradare, & exequi quod statuit, invocato brachio sæculari; ut si cessat subditorum devotio, non dormitet coercitio contemptorum. Quamquam illa terrere plus debeat executio contumaces, quam in cœlis ille prosequitur, qui ligatum apud se reputat, quod a suo Vicario, exigente justitia, ligatur in terris.* Denique ipsis merito exprobrat, quod in Sancto Rege juvando Laicis inferiores essent, qui non modo pecuniam, sed sanguinem ipsum profundebant. Epistolam *Clementis* refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1267. nu. 55. Etsi vero in Sanctum Regem propensissimus esset, quod natione Gallus, & ab ejus Majestate inter Sacri Consistorii Comites olim adlectus, & ob egregia tanti Principis in Ecclesiam merita, sic tamen erat affectus, ut ejus non annueret postulatis, nisi æquitate niterentur. Unde ad ipsum scripserat statim post electionem suam: *Probrosum Tibi non reputes nostræ ac tuæ honestatis intuitu, pati in aliquibus Te repulsam, qui legisse Te recolis & audisse, Vas electionis præclarum, Apostolorum Principis Coapostolum, non auditum petitione tertio repetita* (Epistola 12. lib. 1.)

Clemens IV. Principes Christianos ad bellum sacrum hortatur; maxime S. Ludovicum Francorum Regem.

Cum Narbonensis Archiepiscopus hæreseos fama aspersus fuisset, delatusque quasi in Curia Romana degens dixisset, Corpus Christi in Eucharistia *essentialiter* non esse, sed tantum sicut *signatum sub signo*; & hanc celebrem esse Parisiis opinionem adiecisset, ipsum

Puritati fidei conservande invigilat Clemens IV.

ipsum arguit, dicta revocare, & recta sapere jussit *Clemens IV.* Ille Apologeticum Libellum ad Pontificem dedit, & calumniam Fidei suæ expositione diluit. Pontificis & Archipræsulis Literas refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1267. numero 35. & 36. Eadem tempestate *Thidericus Bavarus*, Hamaburgensis Canonicus, publice docere ausus fuerat, I. *Quod Corpus Christi non sit in Sacramento Altaris, vere & proprie, sed significative. II. Quod non sumitur corporaliter, sed spiritualiter. III. Quod aperitur cœlum, & descendunt Angeli, & species rapiuntur in cœlum, & ibi fit Transubstantiatio.* Qua de re certior factus Pontifex, Archiepiscopo Bremensi jussit, ipsum ad ejurandos publice errores adigeret, contrariumque fidei dogma prædicandum. Si vero redire contingeret ad ingenium, vinctum Romam mitteret. Epistolam *Clementis IV.* refert *Raynaldus* ad eumdem annum num. 55.

Controversiam de Imperio, quæ ad Apostolicam Sedem sub *Urbani quarti* Pontificatu delata fuerat, *Clemens quartus* dirimendam suscepit, *Richardus Henricum* filium majorem-natu Instrumentis omnibus ad probandam causæ suæ æquitatem munitum miserat. *Alfonsus* Rodulphum instituerat Procuratorem, sed is nudis verbis electionis ipsius merita tuebatur. Quam ob rem jussit Pontifex ut stata die argumenta suæ causæ authenticis Instrumentis firmata depromeret. Ad audiendos vero testes, Francofurtum in Germania, in Gallis Parisios, in Italia Bononiam, in Hispania Burgos designavit. (Lib. 3. Epist. 4. 13. 14. & 15.) Peremptorium subinde terminum, *Alfonso* Castellæ Rege rogante, produxit, quod Silvensis Episcopus, ejus Orator, cui Instrumenta ad causam fulciendam tradiderat, a prædonibus occisus esset; Oratorum alter morbo afflictus, & in oppido, cui *Podio Bonisii* nomen, longa obsidione conclusus fuisset. (Lib. 4. Epistola 16.) Comperendinationem ægre tulere Principes Electores, de novo Rege Romanorum eligendo iniere consilium, *Othocarum* Bohemiæ Regem de celebrandis Comitiis interpellantes. Pontificem consuluit *Othocarus* Romanæ Ecclesiæ devotissimus Princeps. Vetuit ille novam electionem celebrari. Si fieret, irritam dixit. *Clementis quarti* ad Bohemiæ Regem Literas ex Vallicellano Codice *Raynaldus* refert ad annum 1268. numero 43.

Tractat. de Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctione.

Auditis *Michaelis Palæologi* Græcorum Imperatoris Oratoribus, idem Pontifex habitum sub *Urbano quarto* de Unione utriusque Ecclesiæ tractatum instauravit, missa ad ipsum Fidei expositione, quam, utpote *Doctrinæ Evangelicæ consonam, a SS. Patribus traditam & Romanorum Pontificum in suis Synodis definitione firmatam*, retractari vetuit etiam in Synodo Orientis. *Clementis* Literas ad Imperatorem & Patriarcham Græcorum refert *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1267. Num. 72. & 80. Ad negotium autem promovendum, Viros Religiosos ex Prædicatorum Ordine Apocrisiarios misit Constantinopolim, quos a Magistro Generali ejusdem Ordinis designari voluit. Epist. 333. Tomo II. cujus fragmentum exhibet *Raynaldus*, ad eumdem an. num. 81.

Aragonum Regi dirimendi ob conjugis lepram matrimonii potestatem negat. Ad continentiam proposito S. Ludovici Regis eorum Exemplo hortatur. Clementis IV. modestia.

Regi etiam Aragonum *Jacobo* victoriam de Saracenis Granatensibus reportatam gratulatus est, ejusque Majestatem est hortatus, ne tantorum victor hostium a libidine vinceretur, suamque gloriam adulterii labe contaminaret. (Epistola 215. lib. II.) Cumque *Therasiam* conjugem lepra infectam esse exposuisset, ac propterea contractum dissolvi rogasset Matrimonium, iniqua postulata constantissime repulit integerrimus Pontifex: *Sustine*, inquit, *manum Domini: quam fortuitus casus induxit, culpæ non imputes patientis. An credis, si omnes Reginæ per mundi climata constitutæ, leprosæ fierent, daremus Regibus ob hanc causam licentiam cum aliis mulieribus contrahendi? Scias pro certo, quod omnes & singuli paterentur repulsam, etsi Domus Regia, nulla prole superstite, in radice prorsus aresceret, & in ramis. Ea propter (Fili carissime) Deum habens præ oculis, illum benignissimum Regem Franciæ, cum quo tibi amicitiam copulasti, tibi statuens in exemplum, vide quantum in diebus ejus processeris.* (Epist. 146. lib. II.

Heduvigem Poloniæ Ducissam in Sanctorum album retulit, anno 1267. Diplomate quod incipit, *Exultat.* Ordines Religiosos multis gratiis ornavit, de quibus legenda Bullaria. Admirabilis fuit *Clementis IV.* modestia, qui cum in summis temporum difficultatibus Ecclesiasticas opes pro Ecclesiæ utilitate profunderet, in suos tantum propinquos beneficia temperabat. Nepotem pristina fortuna contentum esse jussit; Neptem mediocris

diocris conditionis viro collocari: queinquam suorum ad se accedere, & preces ullas commendatitias sibi porrigere vetuit. Epistolam tanti Pontificis pietate gloriosaque humilitate dignam quam ad *Petrum Grossum de S. Ægidio* nepotem suum dedit, etsi in Ecclesiasticis *Odorici Raynaldi* Annalibus edita sit, prætremittere non possum, quin huic Operi velut monile pretiosum inseram: *Multis*, inquit, *de nostra promotione gaudentibus, non soli sumus qui certius immensitatem oneris experimur; Et ideo quod aliis gaudium, nobis metum subministrat & fletum. Sane ut scias qualiter his auditis debeas te habere, scire te volumus, quod humilior debes esse: Neque enim quod nos vehementer humiliat, nostros debet extollere, maxime cum honor sæculi momentaneus sicut nos transeat matutinus. Nec ad nos te, vel fratrem tuum, vel de nostris aliquem venire volumus sine speciali mandato, quia spe sua frustratos, si secus præsumerent, oporteret redire confusos. Sed nec in tuæ sororis nuptiis gradum quæras propter nos altiorem: quia nec nos haberes propitios, nec in aliquo adjutores. Si tamen eam cum filio simplicis militis desponsaveris, in trecentis Turonensibus argenti tibi proponimus subvenire: & si altiorem quæras, nec a nobis denarium speres unum: & hoc ipsum secretissimum esse volumus & tibi & matri solummodo esse notum. Illud etiam scias quod nullum, nullamque de sanguine nostro sub nostræ sublimitatis obtentu instari volumus: sed tam Mabiliam, quam Ceciliam illos viros habere volumus quos haberent si essemus in simplici Clericatu. Giliam visita, & dic ei quod locum non mutet, sed remaneat apud Susam, & omnem maturitatem & habitus honestatem observet; & preces pro aliquo non præsumat assumere; nam ei pro quo fierent, essent inutiles, & ipsis qui rogaverint, damnosæ: & si per aliquos ex hac causa munera offerantur, ea respuat, si vult nostram gratiam obtinere.* Duas ejus filias innuptas mansisse ob tenuitatem dotis, quod eas ex patrimonio Crucifixi dotare nollet, *S. Antoninus* tradit III. Parte Chronici Tit. 20. Cap. I. §. 11. *Platina* vero unam nupsisse marito suæ conditionis, cui trecentas libras Turonenses dotis nomine numerari jussit, ea conditione ne quid umquam amplius peteret; alteram Sanctimonialem fuisse. Ejus animi magnitudinem præclaræ hæ ostendunt sententiæ. *Ab omni extorsionis & quæstus specie abstinemus: Nec divitiæ nos sibi subjiciunt, quas numquam nobis permisimus dominari: immo quod læti referimus, quem servum habere nequeunt, & comitem dedignantur.* (Tom. 2. Epistolis 12. & 65.) Ipsum Juris peritissimum fuisse, Concionatorem facundissimum, Cantorem egregium, summæ virum abstinentiæ, qui a carnium esu temperaret, asperrimo cubaret lecto, lineis ad carnem non uteretur, summam in cæteros benignitatem exerceret, omnes denique Sanctissimi Pontificis expleret numeros, *Jordanus* & *Ptolomeus Lucensis* testantur. Obiit Viterbii in vigilia *Sancti Andreæ* anno 1268. & in ea urbe apud FF. Prædicatores sepultus est. Annis tribus, mensibus novem, diebus viginti quinque Ecclesiam rexit. Non omittendum quod *Platina* de ipso commemorat, ejus Nepotem „ Clericum fuisse, quem ubi comperit tres „ Præbendas habere, optionem facere compulit, ut quam vellet ex his retineret, duas „ relinqueret. Verum instantibus amicis, non solum quæ habebat, nepoti dimitteret, „ sed majora & plura tribueret, respondit vir sanctissimus, se Deo, non autem car- „ ni & sanguini acquieturum. Deum ita velle, ut sua in pias causas erogarentur, nec esse dignum Petri successorem, qui plus cognationi, quam pietati & Christo tribueret. *S. Thomæ* Aquinati Neapolitanum Archiepiscopatum obtulit; quem eximia humilitate recusavit Doctor Sanctissimus. Cardinalem renunciasse legitur unicum, *Bernardum Aiglerium*, natione Gallum, Saviniacensem primum, deinde Lirinensem, ac demum Casinensem Abbatem.

ratio in suos tantum propinquos beneficia temperantis.

ARTICULUS VIII.

De Gregorio X.

CUM ob Cardinalium varia contrariaque studia Sedes Apostolica, post *Clementis IV.* mortem, annos duos, menses novem, & dies duos vacasset, Cardinales omnem suam novi eligendi Pontificis auctoritatem in sex e Collegio, edito Compromisso

Gregorius IX. per compromissum Electus.

ſo refuderunt. Qui *Thealdum* Placentinum, Archidiaconum Leodienſem, tunc agentem in Syria cum *Chriſtiano* Exercitu, elegere; levis quidem literaturæ, ſed ſingularis prudentiæ, ac *eximiæ* probitatis virum, quamvis Cardinalis non eſſet, immo nec Epiſcopus. *Peracta* eſt electio Kalendis Septembris anni 1271. & ſummo cæterorum Cardinalium conſenſu approbata. Accepto electionis Decreto, & urgentibus Cardinalium literis, in Occidentem navigavit, in Italiam appulit, Romæ anno 1272. 6. Kalendas Aprilis inauguratus eſt. Synodum Œcumenicam indixit anno Pontificatus primo, datiſque ad *Michaelem Palæologum* Græcorum Imperatorem literis, pium illius ſtudium pro unionis negotio commendavit. (Epiſtola 37. libri 1.) Indictam Synodum celebravit Lugduni anno 1274. Nonis Maji: in qua Græci Spiritus Sancti a Patre Filioque Proceſſionem feſtis vocibus agnovere, Chriſtianis contra Saracenos ſe conjunxere Tartari: Terræ Sanctæ Decreta ſunt auxilia: ſaluberrimis decretis ſancita diſciplina eſt. Miſerat paulo ante *Alphonſus* Hiſpaniæ Rex Oratores ad *Gregorium*, Aldemarum Ordinis Prædicatorum Profeſſorem, & *Fernandum* Canonicum Zamorenſem, qui Imperii Inſignia ejus conferri Majeſtati poſtularent. Reſponderat Pontifex, controverſiam dirimi non poſſe, niſi *Richardi* Electoribus vocatis & auditis. (Epiſtola 35. libri 1.) At Lugdunenſis tempore Concilii, a re Eccleſiæ eſſe judicavit, *Rodulphi* Romanorum Regis electi Oratores ad Sacramenta ejus nomine nuncupanda, ac Privilegia Romanæ Eccleſiæ a veteribus conceſſa Imperatoribus confirmanda admittere. Declarationem ab iiſdem exegit electi Regis nomine, Siciliam Imperio non eſſe obnoxiam, quæ a Præſulibus Germaniæ confirmata eſt. Eadem promiſſa Lauſanæ coram Pontifice confirmavit *Rodulphus* anno 1275. Eumdem Principem paulo poſt Romanorum Regem confirmavit, ipſique inſignia Imperii pollicitus eſt, & cæteros Principes ipſi conciliare ſtuduit. *Alphonſo* imprimis Caſtellæ Regi ſuaſit, ut Imperii juribus cederet, cum *Rodulphus* ab omnibus Electoribus, uno excepto, creatus eſſet, Aquiſgrani coronatus, ſummaque pace regnaret in Germania, quæ non erat in grave Chriſtianæ rei diſpendium perturbanda. Si cederet, omnium Eccleſiaſticorum in ſuis ditionibus redditnum decimam ipſi ad ſexcennium attributum iri, ad bellum contra Saracenos Africæ conficiendum. Qui cum Imperii nihilominus retineret Inſignia, Pontifex Hiſpalenſi Archiepiſcopo dedit in Mandatis, ut incuſſo Cenſurarum terrore ipſum a cœptis abduceret. Ceſſit tandem Anathematis metu Rex Catholicus Italiæ Provinciis ac civitatibus pacandis, & Gibellinorum Guelforumque factionibus extinguendis, totis viribus ſtuduit prudentiſſimus Pontifex, ut omnium arma in hoſtes fidei ſtringerentur. Concordiam inivit Florentiæ antequam in Gallias ad celebrandam Synodum ſe conferret: ſed Præfecti, quem *Carolus* Siciliæ Rex in Etruria conſtituerat, imprudentia, & minis quas Gibellinis intentavit, ſtatim abrupta eſt. Partium contumacia *Gregorium X.* impulit Florentiam ut ſubjiceret Interdicto. Rex Cypri, *Hugo e Luſiniano* & *Maria* Boemundi Principis Antiocheni filia de Regno Hieroſolymitano contendebant. Illa graviſſime conqueſta eſt hunc titulum a *Gregorio* fuiſſe Æmulo ſuo collatum. Reſcripſit Pontifex, non fuiſſe ſui conſilii, ea appellatione Cypri Regi attributa, ipſius jura infringere ac labefactare. (Epiſtola 5. libri 1.) Nazareno Archiepiſcopo, & Panneadenſi ac Bethleemitano Epiſcopis juſſit ut in utriuſque jura inquirerent, inſtructamque litem ad Sedem Apoſtolicam tranſmitterent. (Epiſtola 10. libri 1.) Transfudit poſtea *Maria* ſua in Regnum Hieroſolymitanum jura in *Carolum* Siciliæ Regem. Unde id nomen Siculis Regibus adjunctum eſt: inane quidem, cum nec ipſe Regnum illud vindicare potuerit bellis difficillimis implicitus, nec alii poſt ipſum hoſti eripere auſi fuerint, umbra ſola contenti. *Gaufrido de Bello Loco* Ordine FF. Prædicatorum Profeſſori, qui *Sancto Ludovico* Francorum Regi annis viginti a Confeſſionibus fuerat, juſſit ejus Vitam conſcriberet. (Epiſtola 8. libri 1.) *Philippum Tertium* Regem Chriſtianiſſimum ad ſubſidiarias copias in Syriam ſubmittendam adhortatus eſt. (Epiſt. 33. libri 11.) Gratias ejus Majeſtati maximas habuit, quod Venuſinum Comitatum, ad ſe a patruo *Alfonſo* qui *Raimundi* Toloſani Comitis filiam duxerat, cum ditione reliqua devolutum, quem Romana Eccleſia ſibi jure debitum contendebat, rogante Legato Pontificio, eidem Eccleſiæ tradidiſſet. (Epiſtola 2. libri 11.) Eidem Regi gratulatus eſt, quod ſumptis Crucis

Synodum Generale Lugduni celebrat.

Rodulphus Imp. electionem confirmavit.

cis Insignibus, sacram Expeditionem in Syriam adornaret: illique Gallicani Cleri decimas attribuit, & *Simonem* Titulo *Sanctæ Ceciliæ* Presbyterum Cardinalem in Galliis Legatum creavit, ut Fideles Cruce insigniret. (Epistolis 17. & 19. libri 3.) Pisanos obsequutas olim *Conradini* partes Anathemate confixos, & Sacris prohibitam civitatem, Ecclesiæ reconciliavit, misso eam ob rem *Joanne Viterbiensi*, Ordinis FF. Prædicatorum Professore, Apostolica auctoritate instructo. Pactionem inter Norvegiæ Regem & Nidrosiensem Archiepiscopum confirmavit idem Pontifex. *Alfonsum* Lusitaniæ Regem ob violatam Ecclesiæ libertatem severe corripuit, & hanc basim esse docuit Regnorum. *PRÆ CAETERIS REBUS*, inquit, *QUIBUS CHRISTIANA REGNA FUNDANTUR, SOLIDIUS EST TUTELA ECCLESIASTICÆ LIBERTATIS. Cum enim eadem Libertas sit Fidei munimentum, & fidei religio societatis humanæ sit vinculum, quo populorum multitudines sub Principibus continentur, Libertatis ipsius, quod absit, Privilegio violato, perfidiæ patebit insultibus immunitum fidei fundamentum. Ideoque hostis humani generis dolosa malignitas superiorum invida Potestatum, dum ad præcipitanda principalia Culmina studio iniquæ intentionis aspirat, sciens se in obruendo civilis regiminis Principatu prævalere non posse, quamdiu Legibus reverentiam libera Divini & Ecclesiastici cultus Religio subministrat, primum Principum oculos vesani consilii præcantatione perstringit, quo eis bonum videtur & utile, tamquam oppositam votis suis Ecclesiasticam subvertere Libertatem.* Primus Romanorum Pontificum in Palatio Apostolico piarum largitionum Præsidem constituit *Gregorius X.* & huic muneri Fratrem Laicum ex Ordine Dominicano præfecit, quem e partibus transmarinis secum duxerat. Ita refert *Ptolomæus Lucensis*. Inter Cardinales ab ipso creatos celeberrimi fuere *Vicedominus de Vicedominis*, ejus nepos, ex Ordine FF. Minorum ad Aquensem Archiepiscopatum assumptus, inde vero ad Prænestinum Episcopatum translatus; *S. Bonaventura* ejusdem Ordinis, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus ac Professor, & totius Ordinis Seraphici Generalis Minister, Eboracensis olim Archipræsul designatus, Cardinalis Episcopus Albanensis; *Petrus de Tarentasio*, Ordinis Prædicatorum, in Academia Parisiensi Sacræ Theologiæ Doctor & Professor, ex Lugdunensi Archiepiscopatu ad Ostiensem translatus; *Bertrandus a Sancto Martino*; Gallus ex Arelatensi Archiepiscopo, Cardinalis Episcopus Sabinensis; *Theobaldus de Ceccano*, Italus, Abbas Fossæ Novæ, Ordinis Cisterciensis, &c. Obiit Sanctus Pontifex die decima Januarii anno 1276. Aretii, cum sedisset annos ab electione quatuor, menses quatuor, & dies decem; a consecratione tres annos, novem menses, quindecim dies. Miraculis post mortem claruisse, *Ptolomæus Lucensis*, *Sanctus Antoninus*, & Aretinæ Ecclesiæ Monumenta testantur, nec non Vaticanus Codex a *Bzovio* laudatus. Sacris honoribus dignus judicatus est a Congregatione Rituum.

Ecclesiastice Libertatis tutelam Regnorum basim esse docet Gregorius X.

Cardinales ab ipso creati.

ARTICULUS IX.

DE INNOCENTIO V.

ADRIANO V.

ET JOANNE XXI.

I. JUstis *Gregorio X.* persolutis a Cardinalibus in Conclavi inclusis, secundum legem ab ipso in Synodo Lugdunensi latam, electus est Summus Pontifex *Petrus de Tarentasia*, Episcopus Ostiensis ex Ordine FF. Prædicatorum assumptus, vitæ integritate, & eruditione præcellenti, quam ejus Opera testantur, celeberrimus, qui sibi nomen sumpsit, *Innocentius V.* Dissidentes Genuenses ad mutuam concordiam revocare conatus est: Lucanos inter & Pisanos pacem conciliavit. Hispalensi Archiepiscopo dedit in mandatis ut sacram Militiam contra Saracenos Africæ, in Aragoniæ Regno promulgaret. Ovetensi Episcopo urgendi solutionem decimarum. *Alfonso* Castellæ Regi in subsidium belli sacri, munus imposuit. Majora pro rei Christianæ amplificatione, defensione, ac ornatu meditabatur Optimus Pontifex, cum spes ingentes ab Ecclesia de illius regimine conceptas,

Innocentius V.

mors acerba præcidit anno ipso 1276. die 22. Junii, sexto mense Pontificatus per unum alterumve diem inchoato. Lateranensi Basilica sepultus est, *Carolo* Siciliæ Rege ipsius exequias honestante.

Adrianus V. Joannes XXI.

II. *Innocentio V.* substitutus est *Ottobonus*, patria Genuenas, Titulo *Sancti Adriani* Diaconus Cardinalis, qui propterea sibi nomen sumpsit *Adrianus V.* Obiit Viterbii, altero ab electione sua nedum expleto mense, cum nondum Sacerdos consecratus esset, die 18. Augusti, in eadem urbe apud FF. Minores sepultus. Constitutionem *Gregorii* de Conclavi Cardinalium ipsum suspendisse testatur ejus Successor *Joannes XXI.*

III. *Adriano V.* successit *Petrus Juliani*, patria Lusitanus, Cardinalis Episcopus Tusculanus, qui sibi nomen elegit, *Joannes XXI.* Eximiæ vir doctrinæ fuit, præsertim in Physicis & re Medica, Prudentiæ gravitatisque minoris quam in tanta Dignitate par esset. Suspensionem Gregorianæ Constitutionis de Cardinalium Conclavi a Decessore suo decretam confirmavit. Paucis post Inaugurationem diebus, *Carolus* Siciliæ Rex Clientelaris Principis officia ipsi detulit. Editas ea de re Tabulas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1276. num. 38. *Philippo* Galliarum, & *Alphonso* Castellæ & Legionis, Regibus, mutuo bello Syriacam expeditionem, quam *Philippus* voverat, retardantibus, inducias imperavit *Joannes*, Concilii Œcumenici Lugdunensis Decretum executus. Misit Religiosos viros *Hieronymum* Ordinis FF. Minorum Generalem Ministrum, & *Joannem de Vercellis* Ordinis Prædicatorum Magistrum Generalem, qui Reges ad pacem hortarentur. Quin etiam *Simoni* Cardinali, Sedis Apostolicæ Legato, in mandatis dedit, ut Censurarum terrore ipsis arma extorqueret. *Petro* Aragonum Regi decimas ad propulsandos Mauros in Regnum suum irruentes attribuit, Epistolis 143. & 144. libri 2. *Guidoni* Flandriæ Comiti, & Marchioni, Namurcensi, qui Syriæ defensioni arma consecrarat, decimas Belgicas pariter concessit. (Epistola 102. lib. 1.) Datis ad *Stephanum* Parisiensem Episcopum Literis, jussit in auctores errorum inquireret, quos nonnulli Scholastici in Parisiensi Academia diffundebant: ac se dolere vehementer significavit, quod novi errores Parisiis pullulassent, *Ubi fons vivus sapientiæ salutaris abundanter hucusque scaturierat, suos rivos limpidissimos, fidem patefacientes Catholicam usque ad terminos orbis terræ diffundens*. Lusitaniæ Regem, ne Libertatem Ecclesiasticam læderet, amantissimis literis hortatus est. Ad *Michaelem Palæologum* Græcorum Imperatorem Legatos Apostolicos misit, *Jacobum* ac *Salvium* Ordinis FF. Prædicatorum Professores, qui ipsum ad Sanctæ Unionis opus consummandum, & corroborandum Pontificio nomine hortarentur. Paruit Imperator juratam suis ab Oratoribus in Synodo Lugdunensi Unionem, sacramento coram Legatis confirmavit, ut constat ex ipsius Literis ab *Odorico Raynaldo* relatis ad annum 1277. num. 21. Vacantem Sedem invenere Legati reduces. Obierat enim tam infelici quam inopinata morte *Joannes XXI.* soluta cameræ suæ contignatione inter ligna & lapides collisus, & sex dumtaxat dies post casum vixerat. Ipsum hoc genere mortis expiasse nimium sui amorem ac incredibilem in se ipso ac sua dignitate complacentiam, quippe qui cameram illam intrans sese in speculo toties quoties intuebatur, & indigna levitate solvebatur in risum, tradit *Ptolomæus Lucensis*, cui *Jordanus Martinus Polonus*, & *Bernardus Guido* consentiunt. Obiit Viterbii, hebdomade Pentecostes, quæ an. 1277. mense Majo celebrabatur, & in Ecclesia *S. Laurentii* sepultus est. Unicam pene in ipso virtutem commendat *Ptolomeus Lucensis*, quod Pontificiæ Dignitatis fastigium lubens demitteret ad colloquendum cum viris quibusque literatis, etsi pauperes & ignobiles essent, illos complecteretur, foveret, beneficiis cumularet. Cardinalem creavit unicum, *Erardum de Lesignis* seu *Lisingiis*, natione Gallum, Diœcesis Lingonensis Episcopum Autisiodorensem, cum forte Romam ad tuenda contra Comitem Ecclesiæ suæ jura profectus esset.

Parisiensis Academia fons vivus sapientiæ salutaris.

ARTICULUS X.

De Nicolao III.

PRotracta post *Joannis XXI.* obitum ad sex menses Pontificis electione, ob studia partium, quæ Cardinalium libertate fovebantur, abrogata nimirum Gregorii X. Constitutione de Conclavi, tandem electus est *Joannes Cajetanus*, Romanus, ex Ursina domo, cui adhuc infantulo *S. Franciscus* supremam a Deo auguratus fuerat dignitatem. Diaconus erat Cardinalis *S. Nicolai in Carcere Tulliano*, a quo nomen sibi sumpsit, *Nicolaus III.* Ingentis animi, & singularis in rebus gerendis prudentiæ vir fuit, eaque morum gravitate præditus, ut vulgo *Compositus* diceretur. Electus est die *S. Catharinæ* Martyri sacra, die vero *S. Stephani* Protomartyris inauguratus, anno 1277. *Rodulpho* Regi Romanorum, & *Carolo* Siciliæ, bellum meditantibus pacem imperavit. Cessit Etruria *Carolus*, quam ut publicæ pacis Servator, Imperio vacante, moderabatur. Urbis etiam Imperio, quod Senatorio nomine a *Clemente IV.* acceperat, discessit jubente Pontifice, qui singularem ipsius modestiam cum tanta potentia conjunctam suspexit, commendavit: *Felicitatem*, inquit, *Carolus habet a Domo Franciæ, ingenii perspicacitatem a Regno Hispaniæ, discretionem verborum a frequentatione Romanæ Curiæ. Alios possemus superare, istum autem non poterimus.* Urbis administrationem ad Romanos Pontifices revocavit, prohibuitque solemni Constitutione, Senatoriam Dignitatem Regibus aut Principibus exteris deferri, & annuum fore deinceps edixit Magistratum. (Epist. 76. lib. 1. 6. Decretal. inserta, Tit. *De Electione & Electi potestate c. Fundamenta.*) *Rodulphus* Cæsar universa Romanæ Ecclesiæ Privilegia & Donationes a priscis Imperatoribus factas Diplomate confirmavit, misitque Oratorem ad *Nicolaum III.* F. Conradum Ministrum Provincialem FF. Minorum superioris Germaniæ, qui eas nomine suo ratas haberet assentireturque ut Pontifex omnem illam ditionem Sedi Apostolicæ vindicaret, quæ Imperialibus Diplomatibus tum confirmatis exprimebatur. Publicas ea de re Tabulas ex Vaticana & Vallicellana Bibliotheca descriptas apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad annum 1278. num. 47. & seq. Cumque paulo post *Rodulfus* Imperialis Scrinii Præfectus, in Italiam cum potestate missus, Ecclesiasticæ ditionis populos in verba Imperatoris Sacramento adegisset, Augustus novo Diplomate Romanæ Ecclesiæ jura confirmavit, novumque misit Oratorem *Gotifredum*, qui gesta ab Imperialis Scrinii Præfecto rescinderet. Romandiolam, Exarchatum Ravennatem, & Bononiam recepit *Nicolaus III.* operam in reducendis ad Romanæ Ecclesiæ temporalem Principatum populis navante *Joanne Viterbiensi*, Ordinis FF. Prædicatorum Professore. Pacem inter *Alphonsum* Hispaniæ, & *Philippum* Francorum, Reges, conciliare conatus est, jussitque Hispano, Oratores Tolosam mitteret, ubi Sedis Apostolicæ Legati, auditis etiam *Philippi* Christianissimi Regis Oratoribus, controversiam, quæ belli fomes erat, æquitate componerent. Post importunam Hispani comperendinationem, Legati Pontificii, Regumque Oratores Burdigalam convenere; de pace vel induciis multa præclare dicta, confectum nihil: Ex quo gravissimum dolorem hausit Pontifex, qui Legatos Romam revocare coactus est. Misit nihilominus Legatum alterum in Hispaniam, Reatinum Episcopum, qui *Alfonsum* Regem a violandis Ecclesiæ Juribus, & Ecclesiastica libertate opprimenda absterreret. Septem Ecclesiæ libertati ab *Alfonso* illata vulnera ex Regesto *Nicolai III.* descripsit *Raynaldus* ad annum 1279. num. 24. I. Quod tertias decimarum usurparet, olim quidem patri suo ac sibi a Sede Apostolica concessas, sed ad certum tempus, quod finitum jam olim erat. II. Quod *Custodiam Ecclesiarum Cathedralium vacantium & Monasteriorum* sibi arrogans, vacationis tempore fructus occuparet. III. Quod Ecclesiis Compostellanæ & Legionensi gravamina inferret insolita. IV. Quod sacras Præsulum electiones libere peragi non permitteret. V. Quod indebita subsidia Viris Ecclesiasticis imperaret. VI. Quod Clerici ad sæcularia tribunalia traherentur, &c. Fœdus *Rodulfum Augustum* inter & *Carolum* Siciliæ Regem *Nicolaus III.* jungere conatus est, illudque affinitate confirmare. (Epistola 32. lib.

Caroli Si-cil… [illegible]

Vulnera Ecclesiæ libertati ab Alfonso Hispaniæ Rege inflicta. Legatum in Hispaniam ob eam ausam mittit Nicolaus III.

lib. 2.) Contracta inter ipsos affinitas est secundum Pontificis votum, & filia Rodulfi *Clementia* Regis Siciliæ ex filio nepoti *Carolo Martello* collocata est. *Rodulfus* urgente Pontifice, comitatum Provinciæ, Imperii fiduciarium, *Carolo* attribuit, salvis *Marghrita* Francorum Reginæ Juribus, quibus detrahere non intendebat. Quæ si in Aula Imperiali judicio experiri vellet, secundum leges controversia dirimeretur. Id anno 1279. factum quo item anno *Caroli* Salernitani Principis Regis Siciliæ filii pia diligentia sacrum *B. Magdalenæ* corpus in *S. Maximini* villa inventum, *Bernardus Guido*, *Jordanus*, & *Ptolomæus Lucensis* testantur.

Florentinorum dissensiones sedavit *Nicolaus III.* Gibellinorum & Guelforum factionibus extinctis. *Ladislaum* Ungariæ Regem, Cumanis Paganis faventem, ad officium revocare studuit, injectis Censurarum minis, jussitque ut *Firmano* Episcopo, Sedis Apostolicæ Legato, morem gereret. (Epistola 7. lib. 11.) *Petri* Bajocensis Episcopi contra Regem & Principes Francorum patrocinium suscepit. Variis criminibus accusabatur, nullius convincebatur. Quamobrem negavit Pontifex ipsum damnari posse, licet id optarent Principes, cum etiam sæcularis vox illa sit Principis: *In alterius injuriam beneficia concedere, nequaquam nostri moris existit*. Ecclesiæ Græcæ cum Romana conjunctionem in Concilio Lugdunensi factam firmari curavit, datis pluribus ad *Michaelem Palæologum* Imperatorem, ad *Andronicum* ejus filium, ad Patriarcham, cæterosque Præsules Græcos literis. Prædicationem Verbi Dei pro Judæorum conversione Fratribus Prædicatoribus demandavit Diplomate quod incipit, *Vineam Soret*, Tom. I. Bullarii Romani edito. Varia pœnarum genera in Catharos, aliosque Hæreticos promulgavit, Diplomate quod incipit: *Noverit universitas vestra:* (ibidem.) FF. *Minorum* Regulam explicuit celebri illa Constitutione, *Exiit qui seminat*, qua rerum omnium, quæ religiosæ familiæ concederentur, usu Fratribus permisso, dominium Sedi Apostolicæ reservavit. Quod dominium *Joannes* XXII. Extravag. *Ad conditorem*, ut fictitium & nullius utilitatis abdicavit. *Gregorii* IX. Literas de Stigmatibus *S. Francisci* confirmavit (Epistola 155. libri 11.) Quinque ex Ordine Minorum Viros Religiosos ad *Joannem* Abagham Orientalium Tartarorum Regem & ad Magnum omnium Tartarorum Cham seu Imperatorem misit, qui Christianam Fidem illis in regionibus sererent & excolerent.

Regulam FF. Minorum explicat Nicolaus III.

A calumnia vindicatur.

Nicolaum III. conjurationis adversus *Carolum* Siciliæ Regem a *Prochita* initæ cum *Petro* Rege Aragonum, & *Palæologo* Imperatore, de invadenda Sicilia, quod postea cæsis tota Insula Francis executi sunt, conscium fuisse, Ricordanus, Villanus, S. Antoninus, Blondus, Fazellus, Summotius Itali Scriptores asserunt. Atque infensum *Carolo* fuisse *Nicolaum*, ob repulsam quam passus erat, cum quibusdam verborum aculeis, cum ab ipso postulasset, ut neptem suam *Ursino* nepoti uxorem traderet. Vitio etiam vertitur eidem Pontifici nimium in nepotum suorum commoda Studium, & quod alterum Insubriæ, alterum Etruriæ Regem creare meditaretur. At quod primum caput spectat, nefarium de Gallorum cæde consilium cum *Nicolao* III. fuisse communicatum, falsum est, ut colligitur ex Ægidii Cardinalis Viterbiensis testimonio. *Cædes Gallorum*, inquit, *in Sicilia facta* (*Vesperas Siculas dicunt*) *Turbari in Italia omnia, Nicolao extincto custode pacis.*

Cardinales a Nicolao III. creati.

Vacantibus Ecclesiis nullus Pontifex celerius ac maturius consuluit, quas statim optimo cuique committebat, in mora periculum esse ratus. Cardinales creavit pietate, doctrina, rerum gerendarum peritia præstantissimos, *F. Latinum Frangipanis*, ex sorore nepotem, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, quem ad Ostiensem Episcopatum assumpsit, *F. Robertum Kilvvarbium*, natione Anglum, in Academia Parisiensi Sacræ Theologiæ Doctorem ac Professorem, Cantuariensem Archiepiscopum a *Gregorio* X. creatum, quem ad Portuensem Episcopatum transtulit, multis in Philosophiam, ac Theologiam editis Commentariis celebrem. *F. Bentivengam* Italum, Tudertinum Episcopum, ex ordine Fratrum Minorum assumptum, quem Cardinalem Episcopum Albanensem renunciavit. *Jordanum Ursinum*, germanum suum, quem *Magnæ excellentiæ & innocentiæ virum* prædicat Ptolemæus Lucensis. *Ordeonum*, Lusitanum, Archiepiscopum Bracarensem, quem Cardinalem Episcopum Tusculanum creavit. *Gerardum Blancum*, ex agro Pasmensi, Paupere familia natum Jureconsultum ac Patronum celeber-

leber-

leberrimum, Protonotarium Apostolicum, quem Cardinalem Tit. 12. Apostolorum, & *Martinus* IV. Episcopum Sabinensem creavit. *F. Hieronymum Asculanum* Ordinis Minorum Generalem Ministrum. *Jacobum Columnam*, Nobilem Romanum, *S. Mariæ Majoris* Archipresbyterum, quem *Magnæ maturitatis & innocentiæ* virum *Ptolomæus Lucensis* appellat. *Joannem Vercellensem*, Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magistrum, Patriarcham Hierosolymitanum designavit, quam Dignitatem invicta respuit constantia vir piissimus. *Joannem de Aurelianis* Parisiensis Ecclesiæ Cancellarium, ad ejusdem Regiæ Urbis Episcopatum promovit: sed vir pientissimus & ab omni ambitione alienus, Prædicatorum Ordinem profiteri maluit, quam Episcopales Infulas suscipere, opibusque ac beneficiis dimissis, in majori nostro Conventu Parisiensi sacrum habitum suscepit, teste *Guillelmo Nangio* in Gestis *Philippi* III. Regis. Obiit *Nicolaus* III. in Castro Suriano ex apoplexia, in Octava Assumptionis Deiparæ Virginis, anno Christi 1280. cum annis duobus & mensibus novem, minus duobus diebus, Ecclesiæ præfuisset. Ejus corpus Romam delatum, in Basilica *S. Petri*, in Sacello, quod in *S. Nicolai* memoriam erexerat, conditum est.

ARTICULUS XI.

DE MARTINO IV. ET HONORIO IV.

Martini IV. Electio.

I. POst *Nicolai* III. obitum orti ex Hannibaldensium & Ursinorum æmulatione tumultus vacationem Sedis ad sex menses protraxere. Electus tandem est communibus suffragiis, 8. Kalendas Martii, die Cathedræ *S. Petri* sacra, anno 1281. *Simon de Bria*, natione Gallus, Tit. *S. Cæciliæ* Presbyter Cardinalis, qui cum olim in Ecclesia *S. Martini* Turonensis Canonicus & sacri ærarii Præfectus fuisset, *Martinus* appellari voluit. *Martinus secundus* dici deberet, prout eum vocat *Stero* in Annalibus, sed usus obtinuit ut *Martinus quartus* dicatur. *Moribus generosus & magnanimus, & a cupiditate pro se vel suis alienus, Ecclesiasticique Juris zelator*, a *S. Antonino* prædicatur, qui & de ipso refert rem quæ Pontificibus ac Præsulibus omnibus debeat esse documento. Scilicet cum ejus frater, audito creationis ipsius nuncio, confestim ex Gallia ad eum gratulabundus accurrisset, protinus eum remisisse modicis cum muneribus, & expensis tantum itineris, *Bona esse Ecclesiæ, non sua*, dicens, quæ in consanguineos profundere non liceret. Ante *Martinum quartum* electum fuisse *Joannem Vercellensem* Ordinis Prædicatorum Generalem Magistrum, ut quidam ejusdem Ordinis Auctores dixere, fabula est, Ptolomæi Lucensis, & S. Antonini, silentio, aliorumque gravissimorum Auctorum qui de Romanis Pontificibus scripsere, aut Ecclesiasticam Historiam edidere auctoritate convicta. Modeste admodum de se sensit *Martinus* IV. variisque excusationibus summam declinare dignitatem conatus est. Obluctanti Cardinalitia vestis ab Electoribus discerpta, ut ipse narrat in Literis Encyclicis post electionem suam scriptis. *Carolo* Siciliæ Regi Senatoriam Dignitatem a *Nicolao* III. ereptam restituit, rescissa ejusdem Pontificis Constitutione, Flaminiam sive Romandiolam ab invasione *Guidonis* Comitis Montisfeltri, Gibellinorum Ducis, vindicatam Ecclesiæ asseruit, reique gerendæ præfecit *Joannem de Epa* Nobilem Gallum. *Michaelem Palæologum* Græcorum Imperatorem devinxit anathemate, quod ab Unione in Concilio Lugdunensi per Oratores suos jurata, & proprio deinde Sacramento coram Legatis Apostolicis confirmata, defecisse videretur: Vetuitque Principibus omnibus Christianis, ne cum illo fœdus inirent, jamque initium divellerent, imperavit. Diploma ea de re datum legere est Bullari Rom. T. I. Siculorum proditionem ac immanitatem qua solemnibus Paschatis diebus, tota insula, uno eodemque tempore, dum Campanæ ad Vespertinum Officium pulsarentur (unde *Sicularum Vesperarum* nomen) omnes ad unum Gallos, cujuslibet sexus, ætatis, conditionis, ordinis, confoderunt, execratus est *Martinus* Pontifex. Anathematis sententiam in Panormitanos, & eos omnes tulit, qui Regnum Ecclesiæ Romanæ stipendiarium & *Carolo* fiduciario jure traditum invaderent, vel conju-

Vox Pontifice digna.

Modestia.

Siculorum proditionem ac immanitatem in Gallos execratur, & Caroli Regis causam tuetur.

ratis

ratis opem ferrent. *Gerardum* Sabinensem Episcopum in Siciliam Legatum misit ut populos ad officium revocaret. *Petrum* Aragoniæ Regem nefariæ conjurationis participem frustra monitum ut a Regno Siculo sibi temperaret, nec armis *Carolum* Regem infestaret ac perduelles Ecclesiæ, & ejus Majestati tueretur, diris devovit. Pugnaturis pro *Carolo* si in prælio caderent, eamdem concessit Indulgentiam, quam Crucesignatis pro Terræ Sanctæ defensione sui Decessores concesserant. Pactum Reges inter singulare certamen, Burdegalæ committendum, centum Equitibus utrimque concurrentibus, intentato anathemate prohibuit. Magno rerum suarum damno Pontificia Mandata neglexit Carolus & Burdegalam se contulit, ubi se delusum tandem agnovit, non comparente Aragonio. Tandem *Petrum* Ecclesiasticas censuras contemnentem Pontifex Aragoniæ Regno, & Cataloniæ ac Valentiæ Principatibus privatum dixit; ejus subditos a Juramento fidelitatis absolvit; ipsumque & Siculos, cœterosque Mandatorum & Censurarum Apostolicarum contemptores, anathemate confixit; Universitates, Civitates & Castra Interdicto supposuit, lata sententia apud Urbem veterem, 12. Kalendas Aprilis anno 1283. Quam apud *Odoricum Raynaldum*, Num. 15. legere est. Aragoniæ vero Regnum, cæterasque *Petri* ditiones *Philippo* Regi Christianissimo attribuit, *Carolo Valesio* filio suo minori, ex ipsius *Petri* sorore suscepto, armis vindicandas, ac sub clientela Sedis Apostolicæ, certis conditionibus possidendas. Missus in Gallias qui tantæ molis negotium exequeretur, *Joannes Choletus*, Tit. S. Cæciliæ Cardinalis. Cujus facultates, & conditiones novo Regi præscribendas *Martinus* explicat Epistola 7. lib. 3. quam *Odoricus Raynaldus* exhibet Num. 25. Quin etiam triennales Decimas *Philippo* Regi concessit ad belli sumptus tolerandos.

Petrum Aragoniæ Regem Regno ac ditionibus privatum dicit lata sententia. Edita etiam est Tom. XI. p. 1. Conc. Collect. Labbeana.

Ex *Martini IV.* facto doctissimi Cardinales *Bellarminus* & *Perronius* haud recte colligunt Ecclesiæ potestatem indirectam in Regum omnium temporalia. Quamvis enim justa visa fuerit *Martini* Sententia: Regibus cæteris ac supremis Principibus, qui Regna sua, & ditiones fiduciario jure ab Ecclesia non tenent, nullatenus præjudicat. Regnum enim Aragoniæ Sedi Apostolicæ obnoxium sive feudatarium censebat Martinus IV. ex quo *Petrus* II. Rex Aragonum Romæ ab *Innocentio* III. coronatus an. 1204. sceptrum & diadema super altare *S. Petri* deposuit, & de manu ejusdem Pontificis militarem ensem accepit, *Regnumque suum B. Petro Apostolorum Principi obtulit, illudque sibi constituit censuale per Privilegii paginam, quam eidem tradidit*, cujus tenor est talis: *Cum corde credam & ore confitear quod Romanus Pontifex, qui est B. Petri Successor, Vicarius sit illius per quem Reges regnant . . . . . Ego Petrus Dei gratia Rex Aragonum, comes Barcinoniæ, & Dominus Montispessulani cupiens principali post Deum, B. Petri, & Apostolicæ Sedis protectione muniri, Tibi Reverendissime Pater & Domine Summe Pontifex Innocenti, & per te sacrosanctæ Romanæ Apostolicæ Sedi offero Regnum meum: illudque Tibi & Successoribus tuis in perpetuum, divini amoris intuitu, & pro remedio animæ meæ, & progenitorum meorum constituto censuale, ut annuatim de Camera Regis ducentæ quinquaginta massenutinæ Apostolicæ Sedi reddantur, ac Successores mei specialiter ei fideles & obnoxii teneamur. Hoc autem lege perpetua servandum fore decerno, quia spero firmiter, & confido quod Tu & Successores tui, Me & Successores meos, & Regnum Prædictum auctoritate Apostolica defendetis . . . Ut autem hæc Regalis Concessio inviolabilem obtineat firmitatem, de consilio Procerum Curiæ, &c. sigilli mei feci munimine roborari*. Extat lib. 7. Epistolarum Innocentii III. Epistola 129. & in Gestis ejusdem Pontificis ab Illustrissimo Præsule *Bosqueto*, & Clarissimo *Baluzio* editis, cap. 121. In Concilio Lugdunensi I. jussu *Innocentii IV.* lectum est approbantibus Patribus. Descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1204. Num. 73. Istud vero *Martinus IV.* in Sententia sua profert, ut Reges Aragonum *Sedi Apostolicæ specialiter fideles & obnoxios teneri* probet. Quamvis honorario dumtaxat stipendio Rex *Petrus* Regnum suum erga Sedem Apostolicam obstrinxisset, Sed aliud existimavere Pontifices. Cæterum potestatem in eorum temporalia, qui Ecclesiæ feudatarii non essent sibi arrogasse non videtur *Martinus IV.* Siquidem suæ contemptores Sententiæ privaturum se comminatur *terris, feudis, & juribus, quæ a Romana*,

Doctissimi Cardinales Bellarminus & Perronius refelluntur.

Ex facto Martini IV. perperam colligitur indirecta Romani Pontificis potestas in temporalia Regum. Refert etiam Zurita in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus gestarum.

na, vel aliis quibuscumque tenent Ecclesiis, seu personis Ecclesiasticis. Præterea, eo nomine exauctoratum a *Martino IV.* Petrum, quod Regnum Aragoniæ Romanæ Ecclesiæ feudum ac beneficium censeret, confirmat *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus gestarum. 11. *Kalendas Aprilis Martinus P. M. Urbe veteri, de Collegii sententia, Petrum Aragonium nti Ecclesiæ subdititium, & perduellionis convictum Regno ac ditionibus omnibus mulctat, & Catholicis Principibus occupandas exponit.* Et infra ad annum 1284. *Nonis Maji indictione 12. apud Urbem veterem Martinus P. M. Carolo Philippi Regis Francorum filio Aragonii Valentinique populi Regna & Principatum Cataloniæ attribuit: non secus ac si sub Ecclesiæ Imperium ditionemque recidissent. In ejus veluti sacræ expeditionis subsidium omnium Ecclesiasticorum redditunm, proventuum, & obventionum Regni Galliæ decimam Regi Francorum in quadriennium largitur.*

Verum quid juniorem exterumque Auctorem laudare opus est, cum id testetur domesticus & coævus Auctor *Guillelmus Nangius* in Chronico ad annum 1282. *Petrum*, inquit, *Aragoniæ Regem, qui contra Ecclesiæ Romanæ inhibitionem fecerat se in Regem Siciliæ coronari, & fuerat propter hoc excommunicationis vinculo innodatus, Martinus Papa per sententiam privavit a Regno Aragoniæ, & ab his omnibus quæ ab illo de Romana Ecclesia in feudum tenebantur, ejusque vassallos ab ipsius fidelitate absolvens, Regnum Aragoniæ cum suis pertinentiis Carolo Regis Franciæ Philippi filio, nepoti scilicet dicti Petri, contulit, & concessit.*

Ut in *Petrum* Ecclesiæ perduelem pœnas decrevit, ita in *Alfonsum* Castellæ ac Legionis Regem Pontificiam caritatem explicuit *Martinus* IV. illi enim adversus *Sanctum* filium, qui eum Regno depulerat, auxiliatricem dexteram porrexit, Præsulesque Hispanos, nec non Religiosorum Equitum Magistros, ipsi opem ferre jussit. (Epistolis 31. 33. & 35. lib. 1.) *Eduardum* Angliæ Regem, qui Syriacæ expeditionis consilia abjecerat, ac Decimas *Eadmundo* fratri attribui postulabat, hortatus est ut votum exsolveret: cumque in Decimas tota Anglia collectas manus injecisset, acerrimis ipsum perstrinxit Literis, ac restitutionem imperavit. (Lib. II. Epistolis 21. & 58.) Concordiæ Leges Clerum inter & Regem Lusitaniæ *Dionysium* constituit, anno 1284. Mortuo *Carolo* Siciliæ Rege, & filio ipsius Salernitano Principe in Catalonia captivo, *Martinus* Pontifex Regni gubernacula *Roberto* Comiti Attrebatensi confirmavit, cui *Carolus* ipse moriens commendaverat; eique in Administratione adjunxit *Gerardum* Sabinensem Episcopum, Sedis Apostolicæ Legatum. (Epistolis 12. & 14. lib. 4.) Obiit Sanctissimus Pontifex, miraculis post obitum clarus, ut auctor Vitæ MS. Martini Polani Continuator, & *Guillelmus Nangius* testantur, Perusii 4. Kalendas Aprilis anno 1285. Cardinales creavit meritis insignes viros, *Bernardum de Languissello*, natione Gallum, Archiepiscopum Arelatensem, quem ad Portuensem Episcopatum transtulit, *Hugonem Atratum*, Anglum, in Mathematicis & Medicina doctissimum. *Joannem Choletum*, Gallum, rebus maximis gerendis prudentia, industria, animique magnitudine parem. *Gervasium de Chilncam*, Cœnomanensem, Ecclesiæ Parisiensis Archidiaconum, *Comitem Glusianum de Casate*, civem & Archidiaconum Mediolanensem. *Gaufridum de Barbo*, Gallum, Parisiensis Ecclesiæ Decanum. *Benedictum Cajetanum*, *Anagninum*, qui postea fuit Summus Pontifex *Bonifacius* VIII. *Cardinales Martini IV.*

II. *Martino* IV. consentientibus suffragiis substitutus est *Jacobus Sabellus*, Nobilis Romanus, *Sanctæ Mariæ in Cosmedin* Diaconus Cardinalis, 4. Nonas Aprilis eodem anno 1285. qui sibi nomen sumpsit, *Honorius* IV. In Parisiensi Academia se literis operam dedisse, & Catalaunensis Ecclesiæ fuisse Canonicum, testatur Epistolis 263. & 431. libri 1. Siculorum libertati consuluit, eosque durioribus levavit oneribus, edita Constitutione, quam apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad annum 1285. num. 29. *Philippum* III. Regem Christianissimum in Aragonia Expeditione defunctum, Fidelium omnium precibus commendavit, iis qui pro ipso Dominicam Orationem recitarent, concessis decem dierum Indulgentiis. (Epistola 94. libri 11.) Venetos Sacris restituit, quibus, ob favorem *Petro Aragonio* præstitum, ipsis inter- *Honorii IV. electio, & res gestæ.*

interdictum fuerat a *Bernardo* Portuensi Episcopo *Martini IV.* Legato. (Epistola 12. libri 1.) Florentino Magistratui, ob Leges contra libertatem Ecclesiasticam latas, diem dixit. (Epistola 163.) *Guillelmo* Montis-ferrati Marchioni, cujus spectante familia Terdonensis Episcopus ex insidiis cæsus fuerat, jussit Sedi Apostolicæ se sisteret, ipsius Judicium subiturus. Qui cum impossibilitatem, aut certe summam difficultatem exposuisset, Consanensi Episcopo & Priori Provinciali FF. Prædicatorum in Lombardia dedit in mandatis, ipsum absolverent, pœnis impositis quas præscribit Epistola 224. libri 1. *Jacobum Petri* Aragonii filium, paternæ tyrannidis hæredem, qui Siciliæ sceptra corripuerat, ejusque matrem *Constantiam*, Manfredi Tyranni filiam anathemate confixit. Archiepiscopo Lugdunensi, & Episcopis Eduensi & Vapincensi provinciam commisit inquirendi contra *Ludovicum* Sabaudum qui Viennensem Archiepiscopum captivum abduxerat, & iniquum ab eo Sacramentum extorserat, utque juramenti religione Archipræsulem solverent; Principem, aliosque injuriæ auctores anathemate plecterent. (Epistola 37. libri 1.) *Henricum* Wratislaviensem & Silesiæ Ducem, Ecclesiasticis Juribus & libertati infestum, solemni ritu a Firmano Episcopo Anathemate devinctum denuntiari, & Sacrorum Justitium in ejus ditionibus indici mandavit. (Epistola 428. libri 1.) *Ladislaum* Ungariæ Regem, qui repudiata uxore cum pellicibus polluebatur, & Cumanos, Tartaros, Neugerios, Saracenos, in familiaritatem admittebat acerrime corripuit, Reginam recipere, & maritali affectu complecti; Infideles a suo consortio ablegare jussit, anathemate, & Sacri Belli contra ipsum & Infideles indictione, intentatis. (Epistola 264. libri 11.) Pactiones ab *Eduardo* Anglorum Rege inter *Carolum* II. Siciliæ Regem, & *Alfonsum*, Petri olim Aragoniæ Regis filium constitutas, rescidit Epistola 47. libri 11. Novam Mendicantium sectam, sub nomine Ordinis Apostolorum a nescio quibus institutam, damnavit Diplomate quod incipit: *Olim felicis*, anno 1286. Extat in Bullario Romano. Obiit Romæ die Cœnæ Domini 3. Aprilis, an. 1287. cum annis duobus & uno die sedisset. Cardinalem creavit unicum *Joannem Buccamantium*, Montis-Regalis in Sicilia Archiepiscopum: *Viros dicens & eosdem bonos ac doctos, non etiam rudes & rerum humanarum ignaros, in tantum Collegium cooptandos esse*: ut refert *Platina* in ejus Vita.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 230. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Ex facto Martini Quarti exauctorantis Regem Aragoniæ, non probatur Reges non fiduciarios exauctorari posse a Romano Pontifice.*

R. Ex facto & sententia *Martini Quarti* Pontificis Maximi in Petrum Aragonum Regem, perperam colligi indirectam Romani Pontificis potestatem in temporalia Regum, qui Regna Ditionesque suas fiduciario jure ab Ecclesia non tenent, ex ipsa *Martini Quarti* Sententia, aliisque Historiæ Monumentis probavi. Sed nullum ex iis argumentis concuti volunt Religiosi Censores, quibus usus est Cardinalis *Bellarminus* ad opinionem suam quoquo modo fulciendam.

Nota.

Ex iis, quæ gesserunt Pontifices in Principes Romanæ Ecclesiæ fiduciarios, sane perperam inferretur eadem adversus non fiduciarios aggredi potuisse. At modo quæstionem juris non attingendo, observant periti Critici tunc adeo invaluisse opinionem de indirecta Pontificum in temporalia potestate, ut ex ea tantum ratione agerent; unde nil mirum si Bellarminus & Perronius etiam Martini factum proferant ad suam constabiliendam sententiam.

A R-

ARTICULUS XII.

De NICOLAO IV.

MEnse post obitum *Honorii IV.* decimo, die Cathedræ *Sancti Petri* solemni, anno 1288. Pontifex electus est *Hieronymus Asculanus*, Tit. *S. Pudentianæ* Cardinalis, ex Ordine FF. Minorum assumptus, qui sibi nomen sumpsit *Nicolaus IV.* Suscepta Ecclesiæ administratione, statim ad componendas res Siculas animum applicuit. Siculis jussit ad Ecclesiæ obsequium redirent; *Jacobo* Regni invasori ut ab eo discederet, objecto graviorum terrore pœnarum. (Epistolis 1. & 30. libri 1.) *Bonifacio* Ravennati, & *Petro* Montis-Regalis, Archiepiscopis, Sedis Apostolicæ Legatis pro urgenda *Caroli* Salernitani Principis & Siciliæ Regis liberatione, *Raynerium* Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, socium adjunxit, jussitque ut *Alfonso Aragonio* Judicium apud Sedem Apostolicam intentarent, nisi *Carolum* in libertatem assereret; eumdemque *Alfonsum* gravissimis literis ad æquitatem flectere conatus est. (Epistola 6. libri 1.) *Philippo* IV. Galliarum Regi Decimas Ecclesiasticas ad triennium attribuit, ad Aragoniam expugnandam. Dimissus est e carcere *Carolus* Salernitanus Princeps filiis duobus obsidibus datis, secundum pacta Olerone conventa, asperrimisque conditionibus impositis: quas nisi impleret, ad Catalanam custodiam reverti teneretur. Eas vero Pontifex rescidit, Anathematis sententiam tulit in Aragonium, Regem Christianissimum ad arma in illum convertenda excitavit, ut ad æquiores concordiæ leges descenderet. *Carolum* beneficiarii Principis officio functum, Siciliæ Regem coronavit. Clientelaris Sacramenti formulam ex *Nicolai* Regesto descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1289. Num. 12. Venetos, qui terras Aquilejensis Patriarchæ invaserant, ad restitutionem compulit, intentato Anathemate. (Epistola 122. libri 1.) Leges a *Friderico* II. quondam Imperatore in hæreticos latas confirmavit, ac executioni mandari jussit datis ad Magistratus Arelatensis, Aquensis, & Ebredunensis Provinciarum literis. (Epistola 260. libri 1.) Præclaro quo flagrabat Fidei propagandæ studio, Concionatores Religiosos ex FF. Minorum Ordine ad Sclavos misit; Dominicanis in Saracenorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Vvalachorum, Colchorum, Syrorum, Iberorum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nestorianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum &c. terris, propagandi verbi divini Provinciam demandavit. (Epistola 44. libri 1.) Adeo effloruit apud Tartaros Christiana Religio, ut *Argon* Rex, *Elegages & Tuctanes* Reginæ, Christo nomen dederint, ad quas extat Epistola *Nicolai* IV. decima sexta libri 1. & 12. ad *Argonem*. Auditis Lusitani Regis Oratoribus, ipsum cum Episcopis conciliavit. Ejus nomine polliciti sunt Oratores, ipsius Majestatem ab injuriis erga Ecclesias temperaturam. Confectæ coram selectis Cardinalibus publicæ Tabulæ, quibus controversa capita quadraginta continentur, quibus læsum jus Ecclesiasticum Lusitani Præsules quærebantur. His apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad annum 1289. num. 17. His constitutis, Sacrorum usum Lusitaniæ restituit, & omnibus, qui anathemate constricti erant, ob violatam Ecclesiæ libertatem impetrandæ a Sacerdotibus absolutionis potestatem contulit. (Epistola 102. libri 11.) FF. Prædicatorum Olissiponensium Priori, & FF. Minorum Guardiano, munus imposuit absolvendi Regem a Censuris, ea lege ut in solemnibus Regni Comitiis rata haberet, quæ ab Oratoribus suis in Romana Curia gesta erant. (Epistola 100. libri 11.) *Philippum* IV. Regem Christianissimum rogavit, Legem rescinderet Ecclesiæ incommodam, qua cautum erat, ne Episcopi Procuratorum opera, sed præsentes in Regia, Judicio disceptarent. (Epistola 127. libri 11.) *Siffridum* Archiepiscopum Coloniensem, acie victum, & a conjuratis Principibus in vincula conjectum, libertati reddi jussit, intentato Anathemate, cujus distringendi Provinciam Archiepiscopo Trevirensi commisit. (Epistola 371. libri 11.) Constitutionem de Cardinalibus in Conclavi recludendis, a *Gregorio X.* in Concilio Lugdunensi latam, abrogavit. (Epistola 1. libri 11.) Universos Romanæ Ecclesiæ redditus duas in partes distri-

Missiones ad fidem propagandam.

Ecclesiæ libertas in Lusitania vindicata Nicolao IV.

distribui sanxit, quarum altera Pontificio ærario, Cardinalibus altera cederet, inter eos æquo jure dividenda. (Epistola 47. libri 11.) Quam constitutionem obsolevisse, Annalium Ecclesiasticorum Scriptores observant, aliaque ratione Pontifices Cardinalibus pauperibus providere. Inclinatis Syriæ rebus, captaque a Soldano Tripoli, & excisa *Ptolemaide*, sacram expeditionem indixit. *Eduardum* Regem voto pridem obstrictum, ad maturandam profectionem hortatus est; Regem Christianissimum, aliosque Principes, ad auxiliares copias submittendas excitavit. Diploma ad Fideles universos ea de re datum, quod incipit his verbis, *Illuminat super vos Dominus vultum suum*, editum est Tomo I. Bullarii Romani. *Gerardum* Sabinensem Episcopum, & *Benedictum* Sancti Nicolai in carcere Tulliano Diaconum Cardinalem, in Galliam Legatos misit, qui controversiam inter *Alfonsum* & *Carolum Valesium*, de Aragoniæ & Valentinæ Regnis agitatam finirent, durioraque Pacta, pro libertate *Caroli* Siciliæ Regis vi extorta, temperarent. (Epistolis 2. & 3. libri 3.) Cum in Anglia Jurisdictionis Ecclesiasticæ libertatem Regii Magistratus labefactarent, nec Literas Apostolicas de negotiis ad forum Ecclesiasticum spectantibus tradere Judicibus impune liceret, sed illarum executio Regia Jussione prohiberetur; Ad hæc, Ecclesiastici Viri extra Regnum auctoritate Apostolica non sinerentur evocari: Regii demum Judices causas Ecclesiastici fori ad tribunalia sua traherent, spretis Canonibus; *Eduardum* Regem primo per *Guillelmum de Heudon*, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, Apostolico nomine commonitum, rogavit, immo ipsi jussit ut pravas consuetudines Edicto generali emendaret; misitque Grossetanum Episcopum, qui rem urgeret. (Epistolis 43. & 46. libri III.) Studia literarum promovit, excitata apud Montempessulanum Academia. Ulissiponensem a *Dionysio* Lusitaniæ Rege erectam confirmavit, Privilegiis ornavit. Grajaci alteram institui permisit a Bisuntino Archiepiscopo. Regulam Tertii Ordinis *S. Francisci* approbavit, Diplomate quod incipit: *Supra Montem*. Probos & eruditos in cognatorum loco tantum habuit, (inquit *Ægidius* Cardinalis Viterbiensis.) Cardinales creavit ob eximias virtutes & eruditionem Eminentissimis Infulis dignissimos; *Matthæum de Aquasparta*, Ordinis FF. Minonorum Generalem Ministrum; *Hugonem de Billonio*, Gallum, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, in Academia Parisiensi Doctorem Theologum: *Petrum Peregrossum*, Mediolanensem, Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium: *Neapoleonem Ursinum*, Nobilem Romanum, Parisiensis Ecclesiæ Canonicum; *Petrum Columnam*, Nobilem Romanum; *Theobaldum Stampensem*, Anglum, &c. Obiit optimus Pontifex die sacra Parasceves IV. Aprilis, anno 1292. annum agens Pontificatus V. In ipsum iniquior est *Walsinghamus* in Historia Anglorum ad annum 1287. ubi de Minorum Ordine, ex quo fuerat assumptus, ait: *Hic Idolum (ut dicitur) Fratrum ejusdem Ordinis, multa privatim statuit; quæ faciunt non solum superbire Minores; sed etiam insanire.*

Nicolaus IV. Sacram expeditionem in Syriam indicit.

Ecclesiæ libertatem in Anglia tuetur.

Nicolai IV. Cardinales.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE hoc Pontifice Nicolao IV. fabellam jucundam legi in chronico Hermanni Corneri ordinis Prædicatorum, qui medio sæculo XV. vivebat, quam hic dare verbis ejus juvat, eamque accepisse se ex Egghardi chronico affirmat. „ Cum se moriturum cerneret, convocavit omnes Cardinales, quibus coram eo positis, absolvit eos „ de Cardinalatu, de plenitudine potestatis, & mox vocatis tot Fratribus sui ordinis „ creavit eos in Cardinales, præcipiens eis ne amplius quemcumque eligerent in Papam „ nisi de ordine suo, nec creari permitterent Cardinalem nisi de eodem ordine. Papa „ autem Nicolao defuncto Cardinales antiqui, de absolutione sua nihil curantes, transtulerunt se in Perusium, & ibidem Cœlestinum elegerunt. Novelli vero Cardinales unum de eorum cœtu elegerunt in summum Pontificem, Ecclesiam proh! dolor dividentes & schisma facientes. „ Et de tali vesania remansit vulgare verbum usque in præsens, quamvis ego non credam hoc verum esse „ quod ordo Minorum sem-

ſemper ſingularem habeat Papam. Et in præſentiarum ſunt quidam in ſuperioribus partibus de ordine eodem dicti Fraticelli qui Papam habent, quem vulgus nominat S. Papam. Quanta quanta hæc narratio ad fabellas rejicienda eſt cum de Cardinalium omnium abdicatione, & e ſchiſmate inde nato ne verbum quidem habeatur a ſcriptoribus rerum Pontificiarum, qui per hos annos hiſtorias ſuas ſcribebant, ac præſertim Amal-Augerium de Biterris, qui cum anno 1321. opus ſuum de Romanis Pontificibus clauſit, ac Urbano V. dicavit. Eſt opus iſtud ab Eccardo in Corp. hiſt. tom. 2. vulgatum; ſilet etiam Martinus Minorita apud eundem Eccardum, qui chronicon perduxit ſuum uſque ad annum 1346. quamvis hic, cum Minorita eſſet, ordini ſuo favere maxime debuit. Silet & Continuator Theodorici Nihemi ab eodem Eccardo vulgatus ibidem; Martinus Fuldenſis ejuſdem Eccardi opera editus, ita & Joannes Vitoduranus in ſuo chronico ibidem legendo; & Andreas Ratisbonenſis ac denique omnes. Inſuper hoc ſchiſmate profeciſſet Ludovicus Bavarus, obtendens ſe non antipapam elegiſſe ſed potius faviſſe juri Minoritarum, rejectoque pſeudopontifice utpote a Cardinalibus non veris electo obtendiſſet operam a ſe dari ut Pontifex ad ordine Minoritarum prout jus, & æquitas poſcebat eligeretur. Apage igitur fabellas, quas a Fraticellis fabricatas jure, meritoque ſuſpicari poſſumus perduellionem ſuum a Romano Pontifice fucato hoc pigmento honeſtaturis.

Quo tempore vixerit Eggardus ille cujus in hac re teſtimonio utitur Cornerus, incompertum mihi eſſe fateor. Verum cum poſt annum 1367. laudari amplius a Cornero non legerim, hinc ad eum uſque annum opus ſuum deduxiſſe non immerito exiſtimaretur.

ARTICULUS XIII.

De S. CÆLESTINO V.

I. Annis duobus, menſibus tribus & una die a *Nicolai* IV. obitu Sedes Pontificia vacaverat, ob Cardinalium obſtinatam diſſenſionem, cum divinitus afflati, agente etiam *Latino* Epiſcopo Oſtienſi *Petrum de Murrone* Sanctiſſimum Eremitam, novæ Congregationis Religioſæ, quæ Cœleſtinorum poſtea dicta eſt, Auctorem, in remota Apuliæ ſolitudine rerum divinarum contemplationi & corpori macerando intentum ſummo conſenſu elegere, die 5. Julii, anno 1294. Fugam meditatus, ſolo Numinis metu ad Summam Dignitatem ſuſcipiendam adduci potuit. Aquilæ inauguratus, *Gregorii* X. Decretum de Cardinalibus vacante Sede in Conclavi continendis renovavit. Neapoli quam Romæ ſedere maluit, quod multorum adverſus ipſum concitavit offenſionem. Quantum emicuit ejus ſanctimonia, etiam in ſupremæ faſtigio Dignitatis, miraculis comprobata, tantum ejus ad res gerendas imperitia ſe prodidit. Ejus ſimplicitate Curiæ Miniſtri abutebantur, quorum fraudibus, ſæpe tribus aut quatuor perſonis idem Beneficium tribuebatur, quandoque membrana pura, ſed bullata, (inquit *Ptolemæus* Lucenſis in hiſtoria Eccleſiaſtica.) Cardinalibus quibuſdam præſertim *Benedicto Cajetano* ipſum divini judicii metu urgentibus ut ſe Pontificatu abdicaret, ne Dei Eccleſia ejus imperitia periclitaretur, facile aſſenſum præbuit; & quia dubium erat an Pontifex Dignitate cedere poſſet, Conſtitutionem edidit, qua ceſſionem hujuſmodi jure fieri poſſe pronuntiavit. Secundum hanc, die *Sanctæ Luciæ* ſacra, in Conſiſtorio Pontificatu ſe exuit, lecta ceſſionis Formula his concepta verbis: *Ego Cœleſtinus Papa V. motus ex legitimis cauſis, id eſt, cauſa humilitatis & melioris vitæ, & conſcientiæ illæſæ, debilitate corporis, defectu ſcientiæ, & malignitate plebis, & infirmitate perſonæ, & ut præteritæ conſolationis vitæ poſſim reparare quietem, ſponte ac libere cedo Papatui: & expreſſe renuncio loco & dignitati, oneri & honori, dans plenam & liberam facultatem ex nunc Sacro Cœtui Cardinalium eligendi & providendi dumtaxat canonice univerſali Eccleſiæ de Paſtore.* Hujus auctor Formulæ fuit *Benedictus Cajetanus* Cardinalis. De Ceſſione *Cœleſtini* varia fuere hominum judicia. Deo placuiſſe facinus iſtud, & *Humilitatis exemplum ſtupendum cunctis, imitabile paucis*, ut loquitur *Jordanus*, miracula poſt

S. Cœleſtinus oneri Pontificatus impar.

abdicationem ab ipso patrata fidem fecere. Ipsius factum verbis exquisitis commendat *Petrarcha* libri 2. *De Vita Solitaria*, cap. 18. Ejus Vitam metro scripsit *Jacobus Cajetanus de Stephanescis*, Cardinalis a Bonifacio VIII. creatus. Eamdem soluta ediderunt oratione Cardinalis *Petrus de Alliaco*, illique suppar *Mafeus Vegius*. Vitæ suæ eremiticæ initia Sanctus ipse simplici stylo descripsit. Hæc omnia Monumenta, præter Mafæi Vegii Lucubrationem, *Bollandi* continuatores ediderunt inter Acta Sanctorum mensis Maii, Tomo IV. ad diem 19. Electionis ejus & abdicationis historiam scriptis commendarunt *Ptolemæus Lucensis* in Annalibus & in Historia Ecclesiastica MS. lib. 22. & *Guillelmus Nangius*. Præter laudatas *Cœlestini V.* Constitutiones, extat altera qua Congregationem a se institutam multis Privilegiis adauxit, Tom. I. Bullarii Romani. Incipit his verbis: *Et si cunctos Ordines*. Mensibus quinque, diebus novem Pontificatum tenuit. Tredecim Cardinales creavit, *Simonem de Bello-Loco* Gallum, Bituricensem Archiepiscopum ex Ordine Cisterciensi assumptum, *Berardum Gothum*, Gallum, Burdigalensem, *Thomam de Ocra*, Italum, Congregationis Cœlestinorum alumnum, *Sancti Joannis in Plano* Abbatem, *Joannem Monachum*, Gallum, Parisiensis Ecclesiæ Canonicum, Juris utriusque peritissimum, *Petrum Aquilanum*, Archiepiscopum Beneventanum, ex ordine *S. Benedicti*, & Congregatione Casinensi assumptum, *Guillelmum Ferrerium*, Gallum, Missiliensis Ecclesiæ Præpositum; *Nicolaum de Nonancuria*, Gallum, *Robertum*, in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum Cisterciensem Abbatem, *Simonem*, Gallum, Ordinis Cluniacensis Professorem, Cœnobii Charitatis ad Ligerim Priorem, *Landulphum Brancacium*, Nobilem Neapolitanum, *Benedictum Cajetanum*, Anagninum, *Joannem de Castrocœli*, ex Casinensi Monacho Beneventanum Archiepiscopum, *Guillelmum de Longis* Bergomensem. Obiit Cœlestinus V. in Arce Fumonis, ubi ipsum *Bonifacius VIII.* recluserat, metuens ne ipsius simplicitate aliqui ad schisma faciendum abuterentur; anno Christi 1296. ætatis 86. 4. Kalendis Junii. A *Clemente V.* in album Sanctorum solemni Ritu relatus est.

Cœlestini V. Cardinales.

ARTICULUS XIV.

DE BONIFACIO VIII.

VAcante Sede per *Cœlestini* V. abdicationem Cardinales in Conclavi inclusi ex *Gregorii* X. Constitutione, ab eodem sancto viro renovata, *Benedictum Cajetanum*, Anagninum, Tit. SS. Silvestri & Martini Presbyterum Cardinalem, consentientibus suffragiis Pontificem elegere, ipso Natalis Domini pervigilio, anno 1294. Quamvis a *Carolo* Neapolitano Rege urgeretur ut Neapoli subsisteret, Romam statim se contulit, ibique in Basilica *S. Petri*, summo omnium Ordinum applausu, inauguratus est. In sua Consecratione Fidei Professionem præstitit, secundum priscum morem & Formulam in Diurno Romanorum Pontificum præscriptam. Hanc ex MS. Vaticano refert Bzovius. *Octo universalia Concilia ad unum apicem immutilata servare: Decreta Canonica Prædecessorum Pontificum, quæcumque Synodaliter statuerunt, & probata sunt, confirmare, & indiminuta servare. Si qua emerserint contra Canonicam Disciplinam, Cardinalium consensu directione, consilio emendare; Sacros Canones, & Canonica Instituta Pontificum, ut divina & cœlestia Mandata custodire; Ecclesiam, quam regendam suscipiebat, non deserere, non abdicare, nec ex quacumque causa, cujuscumque metus vel periculi occasione dimittere, nec se ab ipsa segregare.* Pontifex electus Deo & Ecclesiæ ritu solemni promisit. Nomen sibi sumpsit *Bonifacius VIII.* Cœlestinum Decessorem suum perquiri jussit, & comprehensum in arce Fumonis in Ernicis, custodiæ mandavit, Schismatis metu; cum non deessent qui ejus abdicationem vitiosam esse ac illegitimam, ac proinde nullam, quæ consecuta fuerat, *Bonifacii* ipsius electionem propugnarent, ac sancto viro suaderent, ut Pontificatus Insignia resumeret, ut *Ptolomæus Lucensis* in Historia Ecclesiastica, & *Petrus de Alliaco* Cardinalis in ejus Vita, commemorant. Atque ut electionem suam tueretur, *Cœlestini* Constitutionem de licita Pontificatus abdicatione confirmavit, alia a se edita, quam retulit in Sextum Decretalium, Cap. *Quoniam* Tit. *De Renun-*

Renuntiatione. Librum de eodem argumento scripsit *Ægidius Columna*, Ordinis Eremitarum *Sancti Augustini* Professor doctissimus & *Bonifacii* electionem Actaque in *Cœlestinum* tuitus est. Ut primum inauguratus est Pontifex, pacis inter Christianos Principes stabiliendæ curam suscepit, missis ad Reges Galliæ & Angliæ, nec-non ad *Adolfum* Regem Romanorum Legatis quos re infecta in Urbem rediisse doluit. Feliciorem habuit exitum tractatus pacis inter Francos & Aragonios instauratus. Fœderis leges fuere, ut *Jacobus* Aragonius omni jure in Siciliam cederet, *Carolus Valesius* jura in Aragoniam, Valentiam, & Comitatum Barcinonis a Sede Apostolica concessa, Summo Pontifici remitteret, Aragonius libertate donaret obsides Regis Siculi filios. Regnorum suorum investituram a Legato Pontificio acciperet, eaque ut Beneficium Sedis Apostolicæ recipere se profiteretur. *Blancam* Caroli Regis filiam, uxorem duceret; istius filius *Jacobi* sororem, ut affinitate duplici firmata pax, nullis machinis concuteretur: Latæ in Aragonium & ejus ditiones Censuræ solverentur: centum millia marcarum argenti, Aragonio, ad compensandam Siciliæ jacturam, & viginti quinque millia pro dote *Blancæ*, numerarentur. Navatam in pace conficienda operam *Philippo* Regi Christianissimo gratulatus est his verbis: *Lætamur in te, fili benedictionis & gratiæ, quod de manuum tuarum operibus fructus pacis colligimus, & placidæ caritatis dulcedinem probatis affectibus degustamus. Hos quidem fructus talis arbor debet natura producere, qua genus tuum fide præclarum, sinceritate prælucens devotos ad Christum & Sanctam Ecclesiam sponsam suam fundatores in orbem quietis amœnæ produxit, & zelatores fervidos status prosperi totius Fidei Christianæ lactavit*. Quamquam vero dira omnia imprecatus sit Pontifex iis qui fœdus tam faustis hominibus initum dissolverent, pacemque turbarent; quamvis *Fridericum* Regis Aragonii Fratrem ad illud confirmandum promissis magnificis illicere sit conatus, Siculi Gallicæ dominationis odio eumdem *Fridericum* Regem crearunt. Quos nullis beneficiis, nullis minis ad officium revocare Pontifex potuit. *Friderico* jussit, Regio nomine, insignibus & Siciliæ administratione abstineret, irritam dixit ejus electionem ac inaugurationem; Siculos contumaces Ecclesiasticarum Censurarum fulminibus obruit, Privilegiis a Sede Apostolica indultis privavit, bello tandem frangere aggressus est, *Jacobum* Aragonium Regem, Sardiniæ & Corsicæ fiduciariis Ecclesiæ Romanæ insulis donatum, nec-non *Carolum Valesium* Christianissimi Regis Fratrem, & *Robertum* Comitem Attrebatensem, ad bellum contra Siculos conficiendum impulit. Semel iterumque ancipiti Marte pugnatum est; pacem demum *Carolus Valesius* inter *Fridericum* & *Carolum* Regem his legibus firmavit, ut *Fridericus* Eleonoram *Caroli* Regis filiam uxorem duceret; *Philippus* Princeps Tarentinus ejusdem *Caroli* filius libertate donaretur; Siciliam *Fridericus* dotis profectitiæ nomine retineret; post ejus obitum ad *Carolum* & ejus hæredes postliminio rediret, numeratis *Friderici* hæredibus centum millibus unciarum auri. Ista constant ex *Friderici* Literis, quas describit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1311. Numero 3. *Fridericum* in gratiam recepit Pontifex, solvit censuras quibus devinctus erat, Panormitanos Ecclesiæ conciliavit, Pacta ad Ecclesiæ Romanæ utilitatem accommodata & temperata confirmavit, anno 1303. Diploma *Bonifacii* ea de re datum, ex lib. 9. ipsius Regesti descripsit *Odoricus Raynaldus* num. 24.

Bonifacius VIII. pacem inter Francos & Aragonios conficit.

II. Gravis Bonifacium inter & Columnenses emersit discordia, quod Gibellinorum partibus addicti essent, & *Friderico* Siciliæ Tyranno suadente, res novas in Ecclesia Romana molirentur. Jussit Pontifex, publicæ studio securitatis, ut Prænesten & Castra Columnæ & Zagarolii, ad nutum suum custodienda traderent. Perduelles pœnis gravissimis damnare conatus est: *Jacobum & Petrum* Cardinales exauctoravit. Eorum nepotes ad quartam usque generationem Beneficiis Ecclesiasticis exclusit, fautores Sacerdotiis privandos statuit: *Jacobo & Petro* diem dixit, infra quam nisi ad Apostolicum Tribunal se sisterent, bonis omnibus quæ in ditione Ecclesiastica & Siciliæ Regno possidebant, mulctarentur. Illi ut nobilitate, opibus, clientelis, amicis erant potentissimi, plurimos in partes traxere, & vulgato in *Bonifacium* famoso libello, ipsum non esse Pontificem quod malis artibus electus fuisset, vivente *Cœlestino*, quem ad illicitam abdicationem impulerant, effutierunt: quos propterea Schismaticorum pœnis damnavit, bonis mulctavit, ad publica quævis munera cum ipsis, tum eorum nepotibus aditum

Bonifacii VIII. in Columnenses severitas.

præclusit; Civitates, Castra & loca in quibus recepti essent, ac publice morarentur, Interdicto subjecit, priorem sententiam in ipsos latam confirmavit, excommunicatione, mulctatione bonorum & proscriptione additis. Utramque sententiam ex MSS. Vaticanis descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1297. numero 27. & 35. Edita quoque in illos est a Bonifacio Constitutio, quam libro sexto Decretalium inseruit, capite. *Ad succidendos*, Ext. *De Schismaticis*. Deinde cum dignitatem ac bona schismate nefario, ac fœdere cum Ecclesiæ hostibus tueri pergerent, sacram in ipsos expeditionem indixit. Prænestinam civitatem perduellem, a Columnensibus stantem excidi jussit, aratro sulcari, sale conspergi: Urbem alteram quæ Papalis vocaretur, juxta condidit, in quam Prænestinus Episcopatus transferretur. (Epistolis 57. 58. & 67. libri V.)

Gesta Bonifacii VIII. pro Regnorum Christianorum pace.

III. *Adolfo* Romanorum, *Philippo IV.* Francorum & *Eduardo* Angliæ Regibus, inducias indixit *Bonifacius VIII.* anno 1296. Post biennium pacem inter *Philippum & Eduardum* sanxit, cum Rex uterque in ipsum velut arbitrum compromisisset. Publicas ea de re Tabulas ex *Bonifaciano* Regesto exhibet *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1298. num. 11. In alia etiam Regna providentiam Apostolicam protulit, Germaniam, Hispaniam, Daniam, Ungariam, Scotiam in quibus & Libertatem Ecclesiasticam, & pacem pro virili asseruit, procuravit. *Sanctii* Castellæ Regis filios ex *Maria*, quam contra Leges Canonicas duxerat, susceptos, natalium dignitate donavit. (Epistola 80. lib. 7.) *Alberto* Romanorum Regi diem dixit, ut suspicionem qua laborabat, necis *Adolfo* Regi per insidias illatæ, ad Sedem Apostolicam dilueret. Si parere detrectaret, ab ejus obsequio discederent Germaniæ Principes. Pontificis misericordiam imploravit *Albertus*, ipsiusque animum ita mitigavit, ut eum Romanorum Regem ritu solemni confirmaret anno 1303. (Epistola 21. lib. 9.) Daniæ Regem Anathemate confixit, quod Lundunensem Archiepiscopum in vincula conjecisset. Bellis civilibus flagrabat Italia, antiquis Gibellinorum & Guelforum, novis Alborum & Nigrorum, Pistorii exortis factionibus, crudeliter scindebatur. Omne studium adhibuit *Bonifacius* VIII. ut eas factiones dissolveret, populos mutuo & cum Ecclesia conciliaret. Missi eum ob finem Legati, *Carolus Valesius* Andium Dux Romam vocatus, quem magnis honoribus exceptum Pontifex Ditionis Ecclesiasticæ Ducem, & Paciarium seu Pacificatorem Etruriæ creavit Dignitate a *Clemente IV.* jam olim instituta ut perduelles edomaret. (Epistola 69. lib. 7.) Florentiam progressus cum exercitu *Carolus*, magna pompa exceptus est, non tamen absque Gibellinæ & Albæ factionis invidia; cujus Duces ac fautores plerique omnes exilio damnati, eorumque disjectæ domus, prædia direpta atque vastata. Involutus ista clade fuit *Dantes Aligerius*, Poeta & Philosophus insignis, unus e præcipuis Urbis Gubernatoribus, quos Priores vocabant, quem propterea mirum nuo est *Philippo* Francorum Regi, & *Carolo Valesio* adeo fuisse infensum, in suisque Poematibus eos pene ad Inferos detrusisse. Occidentis finibus haud circumscripti erant *Bonifacii* ingentes animi, in Syriam usque nobiles curas extendebat, ac Sacram Expeditionem instaurare totis viribus conabatur. Inanes conatus reddidit Principum dissensio, qui privatis bellis impliciti, ad sacrum fœdus adduci non potuere. In Saracenos arma converterant Armeniæ & Georgiæ Reges. *Cassanus* Tartarorum in Perside Rex, misso ad Pontificem Oratore, ut Latini Principes secum vires jungerent, flagitabat, ad Christiani nominis hostem debellandum. Soli Genuenses classem instruxere Crucesignatam, Illustribus Matronis bona sua, mundumque muliebrem ad id opus & militum stipendia conferentibus: quarum generosam pietatem Pontifex, Epistola 61. lib. 7. commendavit. *Rogerio de Lauria* potentissimo apud Siculos Duci, Gerbam & Cherchinas, objacentes Africæ Insulas, quas Barbaris eripuerat, jure fiduciario Sedis Apostolicæ libertate possidendas attribuit. (Epist. 115. lib. 1.) Grave *Bonifacium VII.* inter & *Philippum Pulchrum* Regem Christianissimum dissidium exarsit, de quo in Dissertationibus agemus.

Dissidium Bonifacii VIII. cum Rege Christianissimo.

Varia Bonifacii gesta.

IV. Apostolorum & Evangelistarum, nec-non quatuor Ecclesiæ Doctorum Festa ritu duplici celebrari sanxit *Bonifacius VII.* Ejus ea de re Decretum extat, cap. *Gloriosus*, Tit. *De reliquiis & veneratione Sanctorum*, in Sexto. *Ludovicum* sanctissimum Principem, *Caroli* Siciliæ Regis filium, qui sacro FF. Minorum Ordini nomen dederat, Tolosanum Episcopum creavit. (Epistola 630. libri 11.) Recens exortam Fraticellu-

cellorum Sectam damnavit. (Epistola 86. lib. 11.) *Ludovico IX.* Francorum Regi Sanctorum cultum decrevit anno 1297. Diplomate quod incipit, *Gloria laus & honor Patri luminum*. Religiosos viros ex Ordine *S. Dominici* in Orientem misit ad Christianam Religionem propagandam. (Epistola 2. lib. 5.) Jubilæum, anno quolibet centesimo recurrente, SS. Apostolorum Basilicas lustrantibus comparandum promulgavit anno 1300. quo infinita prope hominum multitudo in Urbem religionis ergo confluxit. Lege, cap. *Antiquorum*, Ext. *De Pœnitentiis & Remissionibus*, & Tractatum *Jacobi Cajetani*, Diaconi Cardinalis S. Georgii, *De centesimo seu Jubilæo Anno*, ex Codice Vaticano editum in Bibliotheca Patrum. Romæ, Firmi, Avenione, Scholas publicas excitavit. Controversias Regulares inter & sæcularem Clerum composuit anno 1303. Statuit scilicet ut Religiosi Viri morientibus Sacramenta Eucharistiæ & Extremæ Unctionis non administrent: Ut possint in suis Ecclesiis ad sepulturam eos admittere, qui in Communione Christiana defuncti sunt: Non arceantur ab audiendis Confessionibus, sacris concionibus habendis, eleemosynis excipiendis: Licentiam petant audiendi Confessiones a Prælatis: quam si recusent, auctoritate Apostolica id munus obeant: Ne in aliorum Ecclesiis sine facultate Confessiones audiant: Ne Parochi Eucharistiæ & Unctionis-Extremæ Sacramenta illis negent, qui conscientiam apud Religiosum Sacerdotem expiarint. (Decretali *Super Cathedram*, Tit. *De Sepulturis*, quam alii Pontifices revocarunt.) Sextum Decretalium a *Guillelmo* Archiepiscopo Ebredunensi, *Berengario* Biterrensi, & *Richardo* Senensi, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellario, jussu suo compilatum promulgavit an. 1297. 5. Nonas Martii: Hunc Ecclesia Gallicana, Regnumque non recipiunt. Pontificatus *Bonifacii VIII.* anno 1. Christi 1294. Sacra Deiparæ Virginis Ædicula, in qua Filium Dei de Spiritu Sancto, Angelo nunciante concepit, e Dalmatia in Picenum miraculo delata, in Recinetensis agri Sylva, piæ Matronæ, cui *Lauretæ* nomen, propria consedit: Inde Lauretanæ Domus B. Virginis appellatio, quam & in ipso Piceno ter sedem infra annum mutasse repetito miraculo, memoriæ proditum est. Qua de re legendus *Horatius Turselinus* S. J. Scriptor elegans, in *Historia Lauretana*. Prioratum *S. Antonii* Viennensis in Abbatiam erexit, & ejusdem Monasterii Præfectum Abbatem Generalem totius Ordinis Canonicorum *S. Antonii*, sub Regula *S. Augustini*, esse & dici voluit, jussitque ut signum T. secundum priscum morem in veste præferrent, eosque ab Episcoporum Jurisdictione absolutos, Sedi Apostolicæ nullo medio subjecit, Diplomate quod incipit, *In dispositione*, Tom. 1. Bullarii Romani. Gibellinos adeo execrabatur, ut *Porcheto* Genuensium Archipræsuli, Feria quarta in Capite Jejunii Quadragesimalis, caput sacris Cineribus aspergendum ritu Catholico offerenti, immutatis Ecclesiæ verbis dixerit: *Memento homo quia Gibellinus es, & cum eis ibis in Cineres*. Ita refert Cardinalis *Ægidius* Viterbiensis in Historia MS. Addit *Platina*, in ejus oculos cineres conjecisse, non in caput, ut mos est. Eumdem ob nomen factionis Archiepiscopatu privavit, licet postea in integrum restituerit, cum intellexisset Cardinales Columnenses, quemadmodum ipse suspicabatur, Genuam non petiisse Ecclesiam Cathedralem *Sanctæ Cæciliæ*, civitatis Albigensis, Canonicis Sæcularibus, pulsis inde Regularibus, commisit, instante *Bernardo Castaneto* Albigensi Episcopo, ut refert *Platina*; sive potius Regulares ipsos sæculari toga donavit. Barbarum illum morem, quo defunctorum corpora in longinquas terras transferenda, calce fervente decoqui, concidi vel comburi consueverant, edita Constitutione sustulit. Cardinales creavit meritissimos, *Jacobum Thomasinum* ex sorore nepotem, Ordinis FF. Minorum Professorem: *Franciscum* Neapolionis, Ursinum, Nobilem Romanum: *Andream Amagninum* ex illustri Comitum Signiæ Domo, Ordinis Fratrum Minorum virum sanctum, qui paupertatem & humilitatem religiosam pluris fecit Infulis, quas constantissime recusavit. *Jacobum Cajetanum de Stephaneschis* Romanum, virum eruditum, & scriptis clarum. *Franciscum Cajetanum*, ex fratre nepotem, Juris peritissimum, *Petrum de Piperno*, ex Canonico Cameracensi & Archidiacono Brabantino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellarium: *Gonsalvum Roderici*, Nobilem Hispanum, Toletanum Archiepiscopum. *Theodoricum Rainerium*, Urbevetanum, Pisa-

Controversiæ Regulares inter & Sæcularem Clerum compositæ.

Sextus Decretalium.

Lauretana Virginis Deiparæ Domus.

Ordo Canonicorum Regularium S. Antonii.

Bonifacii VIII. in Gibellinos odium.

Albigensis Ecclesiæ Regulares Canonici a Bonifacio VIII. toga sæculari donati.

Bonifacii VIII. Cardinales.

Pisanum Archipræsulem. *Gentilem de Montefloris*, Italum, Ordinis FF. Minorum Theologum, Legationibus Sedis Apostolicæ cum laude perfunctum, memoriæ ipsius *Bonifacii* in Concilio Viennensi egregium vindicem. *Nicolaum Bocasinum*, Tarvisinum, Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magistrum, virum eruditum & pium, cui varias Legationes commisit, & quem Successorem habuit. *Lucam de Flisco* ex Comitibus Lavaniæ, *Hadriani V.* Pontificis Maximi nepotem. *Richardum Petronum*, Nobilem Senensem, Juris utriusque Doctorem S. R. E. Vicecancellarium. *Leonardum Patrassum*, Capuanum Archiepiscopum. *Joannem Minium*, Picenum, Ordinis FF. Minorum Ministrum Generalem. *Petrum Hispanum*, Burgensem Episcopum. *Ægidium Romanum*, Bituricensem Archiepiscopum, ex Ordine FF. Eremitarum *S. Augustini* assumptum inter *Bonifacii VIII.* Cardinales addunt nonnulli; Cardinalem fuisse negant alii: de re dubia nihil pronuntiare malim.

Bonifacii VIII. magnanimitas,

V. Obiit *Bonifacius VIII.* dolore & senio confefectus, quinto Idus Octobris, quinto, & trigesimo die, postquam Anagniæ a *Nogareto* captus fuerat, anno 1303. cum annos octo, menses novem & dies duodeviginti Ecclesiam rexisset. Caput muro concussisse, digitos corrosisse, desperato similem mortuum esse, *Ciaconius*, & *Spondanus* post *Nicolaum Gillium* scripsere. At *Sancti Antonini*, *Platinæ*, *Pauli Æmilii*, aliorumque silentium, & *Bonifacii* celebrata magnanimitas, id de ipso credere vetant. *Magnanimum & imperterritum* Sanctus Antoninus vocat: qui Anagniam urbem, Palatiumque suum ab hostibus circumseptum videns, seque in eorum potestate proxime futurum, ait: *Ex quo proditorie sicut Jesus Christus captus sum, & deditus in manibus inimicorum ut occidar, ut Papa mori decerno*. Tantorum animorum Pontificem caput muro concussisse, digitos corrosisse, quis sibi persuadeat? *Hujus memoriam* (inquit *Andreas Victorellus in Additionibus ad Ciaconium*) *Paulo V. Ecclesiam regente, eruto ejus, ut transferretur, cadavere, Roma recoluit. Intacta membra, ornatusque, sensus venerationis quasi sola imperterritæ virtutis umbra excitarunt. Extremæ digitorum in ipsis manibus partes tot sæculis (Dei nutu) integræ, prorsus falsum corrosionis commentum refellunt, arguuntque eorum vel malitiam, vel inscitiam, qui commento indignissimo tanti Pontificis dignitati morsus incutere sunt visi.* Hæc ille. Integerrimæ Fidei Pontificem fuisse, purumque criminum quos illi Columnenses, & *Philippi Pulchri* Francorum Regis Ministri, fervente dissidio affinxere, certum est. Nævi tamen expers non fuit ejus administratio. Inimicitiæ cum Rege Christianissimo susceptæ, nævus fuere non levis; de quo *S. Antoninus* post *Joannem Villani* ita scribit: *Orta igitur maxima dissensione & inimicitia inter Regem Franciæ & Papam Bonifacium, alter alterum fortiter impugnabat, & dejicere conabatur. Bonifacius utroque gladio utebatur: excommunicationes, & alios Processus terribiles contra Regem fulminans, Albertum confirmatum in Regem Romanorum ad sumendam coronam Imperii sollicitans, ut postea ex illa parte Alemanniæ, quæ Franciam respicit, bellum contra Regem moveret, & Flandrensibus inimicis Regis faveret.* Nimium consanguineorum amorem eidem vitio vertit S. Archipræsul Florentinus. *Consanguineos*, inquit, *nimis dilexit & exaltavit: cum tamen dicat Psalmista: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* Ipsum ambitionis & avaritiæ *Platina* & alii accusant. Cæterum virum doctissimum fuisse, magni animi, in amicos liberalem, Jurium Ecclesiæ acerrimum defensorem, *Sanctus Antoninus* mox laudatus observat. *Orbis stuporem* vocat *Petrarcha* lib. 21. *De otio Religiosorum*. De illo dictum esse a *Cœlestino V.* ipsius Sanctissimo Decessore, *Intravit ut vulpes, regnabit ut leo, morietur ut canis*, idque eventu comprobatum, Auctores nonnulli scripsere. Quod *tamen falso & temere usurpatum a malevolis, & Principum assentatoribus, plerique existimant, quoniam Platina, valde alioqui pronus ad notandas Pontificum maculas, nihil tale retulit; sed nec alii qui eorum Vitas descripsere.* Verba sunt *Genebrardi*, Theologi Parisiensis, & Aquarum Sextiarum Episcopi, in Chronico, ad an. 1303.

Integerrima fides,

Dissidium cum Rege Christianissimo.

*Chronic. parte 112. Tit. 20. cap. 8. * 10. & 21.*

SCHO-

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 142. Edition. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Papa emisit Professionem Fidei secundum formam Diurni Romani*.

R. Hanc Professionem emisisse *Bonifacium VIII.* scripsi. Ex MS. Vaticano refert *Bzovius* in Annalibus, & ex Bzovio Augustinus Oldoinus in Additionibus ad Ciaconium Romæ editis.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, p. 150. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Ecclesia Gallicana Sextum Decretalium non recipit*.

R. Facti quæstio est. Qui Gallicanam Jurisprudentiam norunt, me hac in re falsi non incusabunt aut erroris. Id ipsa Sexti Glossa confirmat in cap. 13. *Generali* Tit. De Electione: *Constitutiones*, inquit, *istius compilationis non fuerunt receptæ in hoc Regno propter istam Controversiam*.

SCHOLION III.

Pagina 153. ejusdem Articuli, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Nævus fuere non levis Bonifacii VIII. ipsius inimicitiæ cum Rege Galliæ*.

R. Hujus rei post *Joannem Villani* testis est S. *Antoninus*, cujus verba eo loci descripsi.

Nota.

Fidei professionem, quam ex Bzovio emisisse Bonifacium VIII. scripsit Natalis, supposititiam merito existimat Franciscus Pagius in ipsius vita num. 10. Non inficias ibo antea Romanos Pontifices fidei professionem emisisse, ut palam fit ex solemni antiqua formula, quam ex codice MS. Antonii Augustini refert Baronius ad an. 869. aliisque, quas postmodum edidit Joannes Garnerius in libro diurno Romanorum Pontificum: quapropter erravit Ciaconius, qui putans Bonifacium eamdem fidei professionem recitasse, scripsit omnium primum id præstitisse. Opinatur Pagi num. 12. tempore Urbani II. Romanos Pontifices ab hac fidei professione cessasse, cum ex ipsius epistola encyclica, quam ibi ex Mabillonio refert, habeatur non fidei professionem emisisse, sed tantum declarasse omnibus Gregorii VII. prædecessoris sui vestigiis inhæsurum. Idem cum habeat Bertoldus in Chronico ad an. 1088. conjicit loco fidei professionis encyclicas literas substitutas fuisse. Garnerius etiam in *appendice ad Notam cap. 2. Libri Diurni Romanorum Pontificum* observat nec Cœlestinum V. nec Bonifacium aliquam fidei professionem emisisse. Sed & alia suadent esse supposititiam. Eam igitur referunt tam Bzovius ad anno 1294. num. 12. ex Codice MS. Vaticano, quam Raynaldus in appendice ad tom. 3. ex MS. Archivii Vaticani; at ubi Bzovius ejusdem initio habet *anno Dominicæ Incarnationis* 1249. *Indictione* VIII. Raynaldus legit *an.* 1295. *Ind. VII.* & ubi in fine professionis apud Bzovium legitur: *Filiorum meorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium*, apud Raynaldum habetur, *Fratrum meorum*, *&c.* In utroque postea Exemplari Bonifacius dicitur *Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus Cardinalis*, *&* *electus*, cum ipse in suis literis encyclicis post consecrationem datis habeat: *Nos tunc S. Martini Presbyterum Cardinalem in Summum Pontificem canonice elegerunt*. In utroque demum exemplari in fine dicitur: *anno*, *mense*, *&* *indictione ut supra*, cum tamen initio nulla mentio mensis fiat. Hæc sufficerent ut memoratam professionem fictitiam vehementer præsumeremus, sed & alia nihilominus addenda.

Jacobus Cardinalis Cajetanus, seu Stephanescus in duobus libris, quos de Romani Pontificis electione & coronatione inscripsit, nil præteriisse videtur de iis quæ Bonifacius Neapoli, & Romæ egit antequam consecraretur; & nihilominus nec verbum habet præfatæ fidei professionis. Refert deinde Mabillonius *Musæi Italici tom.* 1. Romæ sibi fuisse exhibitam Bonifacii professionem, ejusque Glossatorem adnotasse eam pluribus

in locis vidiſſe, eamque Galliæ Regem a Bonifacio exegiſse, ut dignoſceret an ipſius introitus eſſet canonicus; ſicut olim Childebertus Rex eam ob cauſam a Pelagio I. Fidei profeſſionem expoſtulavit. Sed & hic novum figmentum apparet: ut enim Rex Galliæ de Canonica Bonifacii electione certus redderetur, non erat Fidei profeſſio expoſtulanda, nemo etenim de ipſius orthodoxia dubitabat, ſed potius an Cœleſtinus legitime Pontificatum abdicaſſet; illegitimam etenim illius fuiſſe abdicationem Bonifacii hoſtes jactabant. Eam ob cauſam Bonifacius poſt ſuam conſecrationem conſuetas literas encyclicas ad Præſules, Reges &c. mittens, eos certiores facit Cœleſtinum ſponte Pontificatum dimiſiſſe, ac Cardinales communibus ſuffragiis ipſum ad Pontificatum aſſumpſiſſe. Cæterum ideo Childebertus a Pelagio fidei profeſſionem expetiit, quia per calumniam accuſatus fuerat de Dominica Incarnatione non ſicut Sanctum Leonem I. ſentire, eamque calumniam decebat fidei profeſſione diluere.

Nota.

JOannes Villanus liberiore, quam par erat, calamo Bonifacii vitia ſcripſit, eumque exſcripſit Ciaconius, alia etiam quamvis falſa addens; atque ita Calviniſtæ Mornæo materiam ſuppeditarunt, unde contra Bonifacium alte latraret. Quamvis igitur verum ſit non omnia poſſe excuſari quæ Bonifacius geſſit, ut apud Gretzerum *exam. myſt. preſſ. cap.* 56. & Coquæum in *Antimornæo*; pluribus etiam virtutibus exornatum alii conſiderarunt, ut apud Pagi in fine Vitæ Bonifacii.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE BONIFACII VIII.

Fidei profeſſione: an ſincera ſit vel potius ficta.

BOnifacium VIII. in ipſo ineundi Pontificatus limine formulam emiſiſſe illam, cujus excerptum hic P. *Alexander* exhibet, *Bzovius*, Raynaldus, aliique certum tenent. P. Franciſcus Pagi in Breviario Pont. Tom. III. ſuſpicioſam illam arguit, tum quod apud Raynaldum & Bzovium varie effertur, tum quod caret pariter temporis adſcriptione in principio, quamquam in fine dicitur annum & diem in principio adnotato eſſe; ac denique ibi de ſe dicit: *Benedictus Diaconus Cardinalis electus*, cum reipſa tunc ageret *Presbyterum Cardinalem tit. S. Martini*. Non poſſum tamen ſuſpicionibus hiſce viri doctiſſimi aſſentiri: nam variantes leves ſunt adeo, ut facile in ſcriptores varios referri poſſint. Si quid utique ad creandam in veterum ſcripta ſuſpicionem valeret lectionum in variis codicibus varietas, nihil eſſet adeo firmum, quod ea ratione non convelleretur. De adſcriptione certi temporis nihil eſt, quod cavillemur; nam in codice Taurinenſi, ubi ego hanc ipſam fidei formulam offendi, ſuus rite annus & indictio adnotati ſunt in exordio. Deeſt menſis, ſed nec legitur in fine menſem in principio ejuſdem formulæ ſignatum eſſe. Ambiguitatis utique daret aliquid titulus Diaconi Cardinalis, quem ſibi Benedictus tribuit, cum jam inde a Nicolao IV. Papa ex Diacono in Presbyterum Cardinalem tranſiſſet. Forte tamen Diaconum ſe Cardinalem appellare maluit, quod hoc titulo notior eſſet; paſſimque ita appellaretur ut ex Ptolemæo Lucenſi Hiſt. Eccl. lib. 24. cap. XXXVI. colligo. *Anno &c. Bonifacius VIII. in cathedra Petri locatur. Hic natione Campanus & de Anania oriundus; hic ante dictus dominus Benedictus Gaytani Diaconus Cardinalis*. Nec res caret veteri exemplo: nam Julianus Cæſarinus dictus eſt Diaconus Cardinalis tit. S. Angeli tunc etiam poſtquam ad titulum S. Sabinæ tranſierat, atque ita vel ab ipſo Ciaconio dum enumerat Cardinales electores Eugenii IV. appellatur, quamquam ſub præcedenti Pontifice Martino V. novum titulum S. Sabinæ jam aſſumpſerat. Ita ergo ambiguitatibus Pagii ſublatis ſinceritas profeſſionis hujus Bonifacianæ aſſeratur; quam forte præ oculis habuit Guido de Bayſio ſub Archidiaconi Bononienſis nomine inter Canoniſtas celebris in ſua illa pro Bonifacii orthodoxia Apologia quam ego in volumine III. Supplementi ad Labbei Concilia pag. 375. ex MS. codice

vulga-

vulgavi. En ejus verba: *Hic igitur a Spiritu S. edoctus est ut tomum sive epistolam suæ fidei ad universam Ecclesiam destinaret, per quam destruerentur detrahentium falsitates.*

Non abs re futurum arbitror si de hoc Pontifice, cujus dubia est, saltem si variis scriptoribus fides adhibeatur, fama, excerptum quoddam exhibeam longioris adnotationis, quam ad obitum ejusdem in meis ad Raynaldum animadversionibus dedi.

Cæterum Bonifacius ingentis animi dotes in Pontificatum contulit, quamquam sæculari potius principatui, quam Ecclesiastico aptiores. Nam præter quam quod jure civili, & Canonico fuit excultissimus, ut ætatis suæ nemini cederet, in rebus tractandis dexteritate quamquam non semper felici eventu præstitit. Divitias, quibus majestatem Pontificatus sustineret, compararit maximas, ex quo avaritiæ notam incurrit. In summa dignitate magnificus, Pontificias ædes splendide ornavit; teste Ferreto Vicentino Hist. lib. III. Constantiam vero summo Sacerdote dignam præsetulit, quam tamen si prudentia temperasset, & rebus Ecclesiæ melius consuluisset, & ipse notam evasisset hominis furiosi, & violenti. Quamquam vero plura sunt, quæ in illo jure forte, meritoque reprehenduntur, longe tamen plura nonnisi per calumniam viro, ambitioso, forte avaro & violento impacta sunt. Quam enim historiam narrat de illo Ferretus Vicentinus & F. Pippinus, hanc inter calumnias rejiciendam censeo. Ferunt illi, accitum a Bonifacio Guidonem de Monteferetro, Religionem Franciscanorum jam professum, rogatumque ab eo fuisse ut artem doceret qua Prænestina Columnensium arx caperetur; sed Monachus nonnisi proditorio astu casuram intelligens, Pontificem rogavit ut veniam sibi de commissis indulgeret, nec novis sceleribus committendis adigeret Bonifacius, de commissis & committendis absolutionem impertiit; tum institit, ut quæ apta censebat suggereret. Tum Monachus persuasit, ut cum hostibus suis paciscens, pollicitis dein non staret. Hanc historiam quamquam & Dantes ejus temporis poeta carmine expressit Inferni cap. 27. ab adversariis in odium Bonifacii confictam esse suadet tum eximia Bonifacii rerum sacrarum, & Canonicarum scientia, cum spectata Guidonis pietas, quæ post susceptam Religionis vestem tanta fuerat, ut de illo scripserit rerum Astensium Anonymus ætatis illius scriptor cap. 23. Non est inventus similis illi: per spatium annorum trium obedientissimus ibi (in Monasterio) *fecit amariorem & austeriorem pœnitentiam*. Frustra etiam accusatur superbum ejus responsum quo missos ab Alberto Romanorum Rege electo Legatos primo rejecit: ferunt enim sedentem, diadematum, armatumque stricto capulo ensis, quo erat accinctus: *nonne*, dixisse, *possum imperii jura tueri? Ego sum Imperator*. Ita legitur in historia F. Pippini lib. 4. cap. 41. Sed Ferretus Vicentinus, qui sane Bonifacii vitia non dissimulat, nonnisi modeste loquentem ea occasione Pontificem inducit. Queritur enim apud illum Pontifex de electione se inscio, & inconsulto facta, quam probare se nequaquam posse salvo Pontificio jure affirmat.

CAPUT II.

De Pontificibus qui Romanam & Universalem Ecclesiam rexerunt Sæculo XIV.

ARTICULUS I.

De Benedicto XI.

Justis *Bonifacio* VIII. persolutis, summo Purpuratorum Patrum consensu substitutus est *Nicolaus Bocasinus*, Tarvisinus, Cardinalis Episcopus Ostiensis, ex Ordine FF. Prædicatorum assumptus, vir sanctus & eruditus, qui *Benedictus* appellari voluit, & XI. istius nominis numeratur, quamvis X. dicendus esset. *Fridericum* Regem Trinacriæ, qui Anathematis pœnam incurrerat, Regnumque Interdicto fecerat obnoxium ob violatam fidem de censu Romanæ Ecclesiæ pendendo pro fiduciarii Principis Officio, communioni restituit, templa aperiri jussit, inducias ad solvendum censum perhumaniter ampliavit. (Epistola 24.) Sententiam excommunicationis in eos, qui *Bonifacii* Decessoris sui thesaurum diripuerant, promulgavit, a qua nisi prævia restitutione absolvi non possent. *Bernardum Roiardi*, Archidiaconum Xantonensem, Capellanum suum aucto-

auctoritate Pontificia *instructum* in Campaniam misit, ut ad illius recuperationem operam navaret. (*Epistola* 21.) Disciplinæ Ecclesiasticæ in Servia & locis finitimis ob Græcorum schisma collapsæ curam Antibarensi Archiepiscopo commendavit: Serviæ Regem *Orosium* ad ejurandum schisma literis amantissimis hortatus est. (Epist. 125. & 149.) Pacandis Italiæ Provinciis, quæ Guelforum & Gibellinorum, Alborum & Nigrorum factionibus miserum in modum erant laceratæ, *Nicolaum* Episcopum Ostiensem, ex Ordine Prædicatorum assumptum, Legatum Apostolicum & Paciarium creavit. (Epistola 69.) Optimates Florentinos, qui pacis consilia disturbarant, & seditioni in Legatum excitatæ faces injecerant, ad dicendam causam Apostolico Tribunali sistere se jussit. (Epistola 170.) *Albertum* Romanorum Regem gravissimis literis commonuit, ut Arces ac Jura Moguntinæ Ecclesiæ erepta restitueret, & indignis pactionibus ad quas Archiepiscopum adegerat, rescissis, benigne cum eo transigeret. (Epistola 577.) *Jacobi II.* Regis Aragonum Oratores ad Clientelare Sacramentum, ejus nomine præstandum ob Sardiniam & Corsicam Insulas jure fiduciario a *Bonifacio VIII.* impetratas, recepit; ad easque comparandas decimas redditnum Ecclesiasticorum in Regnis suis ad triennium concessit, ut *Zurta* refert. Legationem & literas ab *Insibraimo* Christianorum Orientalium Patriarcha, Chaldaico idiomate conscriptas suscepit, reverentiæ ipsius erga Romanam Ecclesiam ceu cæterarum matrem & magistram, & Summum Pontificem, ut omnium Christianorum Pastorem ac Judicem, testes. Illas ex libro Privilegiorum Ecclesiæ Romanæ Latine exhibet *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1304. Num. 23. *Caroli Valesii*, Comitis Andegavensis, consilia de Expeditione in *Andronicum*, Schismaticum Orientis Imperatorem, conficienda; & de dotalibus Catharinæ Constantinopolitanæ Imperatricis, uxoris ipsius, Juribus vindicandis, laudavit: illique Apostolica præsidia peramanter pollicitus est: & Sylvanectensi Episcopo in mandatis dedit, ut legata, cæterasque obventiones Terræ Sanctæ subsidio destinata, exceptis decimis, ad hoc bellum conficiendum derivaret: quæ etiam ad hoc opus convertendæ essent, si Crucesignatorum copiæ in Syriam non trajicerent. (Epistola 802. & 803.) Quid Regi Christianissimo *Philippo Pulchro*, & Regno Francorum præstiterit *Benedictus XI.* dicam in dissertatione de dissidio *Bonifacii octavi* cum eodem Rege. *De Benedicto XI.* legantur *S. Antoninus* Chronici p. 3. Tit. 20. & *Leander* lib. 3. De Viris Illustribus ordinis Prædicatorum. Admirandum præbuit in tanto fastigio humilitatis exemplum cum Matrem pretiosis ornatam vestibus se non agnoscere simulavit; vilibus indutam prout solita erat, honorifice suscepit, & maximo cum gaudio amplexatus est. Regularium quieti consuluit eorumque privilegia ampliavit, Diplomate quod incipit, *Inter cunctas solicitudines*. Extat lib. 5. Extravag. communium, Tit. *De Privilegiis*. Rescidit Constitutionem *Bonifacii*, quæ incipit, *Super Cathedram*. FF. Prædicatores & Minores sine Antistitum & Presbyterorum licentia Confessiones audire posse & Pœnitentes absolvere declarat. Confessos Fratribus ad eadem peccata Proprio Sacerdoti rursus confitendum non teneri: Neque Lateranensis Concilii Canonem id postulare. Demum Regulares eos, qui apud se peccata deponunt, monere debere, & in concionibus adhortari, ut propriis Sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno, *asserendo id ad animarum profectum proculdubio pertinere*. Sed novis emergentibus illius Constitutionis occasione inter Episcopos Parochialesque Presbyteros dissidiis contra *Benedicti* consilium, qui studio pacis ipsam ediderat, eam prudenter abrogavit *Clemens V.* in Concilio Viennensi, & *Bonifacianam* innovavit, *Sacro instante & approbante Concilio*.

Regularium Privilegia ampliavit Benedictus XI.

Tres dumtaxat Cardinales creavit *Benedictus XI.* omnes ex Ordine FF. Prædicatorum, viros pietate & doctrina eximios, *Nicolaum de Albertis*, Italum patria Pratensem, Theologum Parisiensem, Spoletanum Episcopum, qui ipsius *Benedicti Clementis V.* gravissimis Legationibus functus est. *Guillelmum Murlesfeldium* Anglum, Baccalaurum Parisiensem, & Sacræ Theologiæ in Oxoniensi Academia Professorem. *Gualterum Winkterburnum*, pariter Anglum, *Eduardo* Regi a Confessionibus. *Malesfeldius* morte præventus Infulas non accepit.

Cardinales a BenedictoXI. creati.

Ad vitam immortalem translatus est Sanctissimus Pontifex, miraculis etiam post obitum clarus, die sexta Julii an. 1304. cum menses octo, dies 17. Ecclesiam rexisset. Perusii, qua in urbe obiit, apud FF. Prædicatores sepultus. Veneno a Florentinis,

Ejus obitus & Sanctitas.

nis propinato extinctum Auctores plerique tradunt. In sacrilegi veneficii suspicionem venit *Bernardus Delitiosi*, Minor Monspeliensis, cum *Arnoldo de Villa-Nova* conjuratus, ut constat ex Diplomate *Joannis* XXII. ad Archiepiscopum Tolosanum, & Appamiensem ac S. Pauli Episcopos, dato Avenione 17. Calendas Augusti, Pontificatus anno tertio, quo ipsos hujus causæ Judices constituit, & ex Actis quæstionis in ipsum *Bernardum* ab iisdem Præsulibus habitæ, quæ in Archivis Inquisitionis Carcassonensis asservantur, & quorum Excerpta fidelissima præ manibus habeo, quæ docet damnatum quidem non fuisse, ut plene convictum hujus & aliorum scelerum, sed ad perpetuum tamen carcerem damnatum, in vinculis ferreis, pane laboris, & aqua angustiæ sustentandum. Regium vero Cognitorem a minori appellasse ad Pontificem Maximum, ac postulasse, ut dictus *Bernardus* Curiæ sæculari capite plectendus traderetur. Quod non obtinuit: sed tantum ut exueretur habitu Ordinis, nec ab alio quam ab ipso Pontifice indicta ipsi abstinentia temperaretur. Hæc observasse satis. Laudata Instrumenta, si opus foret, integra proferre, & typis mandare operosum non esset.

ARTICULUS II.

DE CLEMENTE V.

Gesta in electione Clementis V.

CUm Sedes Apostolica mensibus undecim vacasset, Cardinalibus duas in partes divisis, quarum una Italum, & *Bonifacii* VIII. memoriæ, consanguineisque & amicis addictum, Gallum altera, vel Regi Christianissimo amicum, eligere in animo habebat: *Nicolaus Pratensis* Ostiensis Episcopus Cardinalis, ex Ordine FF. Prædicatorum assumptus, concordiæ viam proposuit, ut scilicet una pars tres ex Ultramontanis ad Pontificatum idoneos nominaret, altera unum ex illis eligere infra dies quadraginta teneretur; & hic ab omnibus seu Canonice electus Pontifex haberetur & coleretur. *Francisco Cajetano*, Bonifacii VIII. nepoti, & alterius partis capiti, placuit propositio, ea tamen lege, ut ipse cum suis tres illos nominaret. Pactio partis utriusque subscriptionibus firmata est. Tres Archiepiscopos Gallos, *Philippo* Regi infensos, Cajetana factio proposuit. Horum unus erat *Bertrandus de Agutis*, alias *Gothus* seu de *Gotho*, Burdigalensis Archiepiscopus a *Bonifacio* Papa creatus, qui ob injurias a *Carolo Valesio* Regis fratre consanguineis suis illatas, Regi subinfensus erat. Nec alii duo erant in ejus Majestatem propensiores. Cardinalis Pratensis, Regis Christianissimi Gallicique nominis studiosissimus, partium suarum Cardinales ad electionem Burdigalensis Archipræsulis inclinavit, eoque adduxit, ut consilio cum nemine communicato, *Philippum Regem* eade re certiorem facerent, ut *Bertrandum* sibi devinciret. *Quem cum nossent avidum honoris & gloriæ, ut Vasconem, & ad omnia inflexibilem, ut illa consequeretur, sperabant facile inducendum ad omnem partem, & amicitiam contrahendam cum Rege Franciæ, & illum ad optata exauditurum, sicut rei postmodum probavit eventus*. Verba sunt *S. Antonini*. Rex acceptis a Cardinali Pratensi literis, Burdigalensem Archiepiscopum, ad S. Joannis Angeli oppidum in Sanctionibus, ad secretum colloquium vocatum, ita sibi obstrinxit, ut nihil non agere in ejus gratiam sponderet, si ejus opera & favore Summus Pontifex crearetur. Sex ab ipso gratiarum capita postulavit. I. Ut veniam absolutissimam concederet læsæ in *Bonifacio* Pontificiæ Majestatis. II. Ut consciis & fautoribus eamdem gratiam faceret. III. Ut decimas omnium redditüum Ecclesiasticorum in Galliis, ad resarciendas Flandrici belli expensas in annos quinque sibi assignaret. IV. Ut *Bonifacii* VIII. Acta rescinderet universa, memoriamque damnaret. V. Columnensibus Infulas restitueret, aliosque nonnullos suæ Majestatis amicos ad Eminentissimam promoveret Dignitatem. VI. Suo tempore & loco declarandum reservavit. Templariorum extinctionem fuisse creditum est. Quæ omnia cum Archipræsul se accurate impleturum jurejurando promisisset, Rex Nuntium ad Cardinalem Pratensem misit, rogavitque ut negotium electionis ipsius promoveret. Electus est itaque ab una parte *Bertrandus*; altera pars secundum pacta conventa assen-

assensum præbuit. *Electionis* Decreto quindecim omnino Cardinales subscripsere. Tot enim erant in Conclavi, non viginti-quinque ut male apud *Odoricum Raynaldum* legitur. Illud ex MS. P. *Syrmondi* edidit P. *Cossartius*, collatum cum apographo authentici Diplomatis, quod servatur in Tabulario S. *Andreæ* Burdigalensis Metropoleos. Ad Electum statim a Sacro Collegio missum est cum Literis, quibus ipsius Sanctitatem etiam atque etiam orabant, ut ad Sedem Romanam accederet. Decretum ut recepit die 21. Julii, anni 1305. illudque die sequenti *B. Mariæ Magdalenæ* sacra, in Metropoli sua publicavit, sumpto sibi nomine, *Clemens V.* Inde Lugdunum accedens, in Ecclesia *Sancti Justi*, solemni ritu coronatus est, die 14. Novembris. Celebritas infaustis ominibus peracta: Dux enim Britanniæ, *Gaillardus de Goto* frater Pontificis, aliique Nobiles, cum plebe promiscua, ruina cadentis muri, dum solemni pompa per urbem procederet, oppressi, collisi. *Carolus Valesius* graviter vulneratus. Pontifex equo delapsus, excussa Tiara, carbunculum amisit ingentis pretii. His auspiciis Pontificia Sedes in Gallias translata est, cum maximo rei Christianæ & publicæ pacis in Italia detrimento: Ibique amplius 70. annis mansit, quam propterea Captivitatem Babylonicam Itali nuncuparunt. Peractis solemniis, novus Pontifex ea, quæ Regi ante inaugurationem, juraverat, implere cœpit. Columnenses pristinæ restituit dignitati, novem alios Cardinales Gallos, & unum Anglum creavit; decimas in quinquennium Regi attribuit, Decretales duas *Bonifacii*, unam quæ incipit, *Clericis Laicos*, alteram quæ incipit, *Unam Sanctam* quatenus Regi Christianissimo, Gallicanæ Ecclesiæ, & Regno officiunt, revocavit; omniaque ex eis secuta pro infectis haberi jussit: statuens nihilominus contra quoscumque Laicos exigentes seu extorquentes ab Ecclesiis Ecclesiasticisque personis tallias seu collectas, aut actiones quascumque, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium, vel favorem: nec non & circa præstandas subventiones Laicis ab Ecclesiarum Prælatis, ac aliis Viris Ecclesiasticis, inviolabiliter observari, quod super his in Lateranensi, aliisque Generalibus Conciliis fuerat constitutum.

Clementis V. cura de Religione propagan. da.

Propagandæ studiosus Fidei, *Joannem de Corvino* Ordinis FF. Minorum Professorem, qui Evangelium ab annis pluribus in Tartarorum Imperio, aliisque regionibus Orientis magno cum fructu prædicabat, Cambaliechensem Archiepiscopum, & totius Legatum Orientis creavit, septemque ex eodem Ordine selectos viros, pietate & eruditione præstantes, Episcopali adauctos dignitate ad illum misit, qui ipsi in Evangelio, & recentis Ecclesiæ regimine velut Suffraganei collaborarent. *Carolum Valesium* ad Constantinopolitanam Expeditionem conficiendam hortatus est, decimis ad biennium ipsi attributis. *Friderico* etiam Trinacriæ Regi, & *Philippo* Tarentino Principi, utriusque Siciliæ decimas ad parandas copias auxiliares adscripsit. Venetos, quorum res in Imperio e Græcorum manibus eripiendo agebatur, ad ejusdem belli sacri societatem excitavit. (Epistola 220. lib. 1.) Armeniæ Cyprique Regibus rogantibus, Christianis in Syria contra Saracenos opem ferre, sacra expeditione indirecta decrevit, ut constat ex ipsius Epistolis ab *Odorico Raynaldo* ad annum 1306. descriptis. *Andronicum* Græcorum Imperatorem in schismate pertinacem Anathemate perculit. (Epistola 264. lib. 11.) *Carolo Martello* Ungariæ Regnum adjudicavit, adversus *Ottonem* Bavariæ Ducem ipsius æmulum, edita Constitutione, quæ in ejus Regesto Epistola est 302. lib. 2. & refertur ab *Odorico Raynaldo* ad annum 1307. Num. 15. & sequentibus. *Dulcinum* impurissimum Hæresiarcham damnavit, ejusque Sectatores sacra indicta Militia exterminavit, anno 1308. ut *Bernardus Guido* in Chronico Romanorum Pontificum, *Joannes Villani* lib. 8. cap. 84. & *S. Antoninus* III. P. Tit. 21. cap. 1. §. 1. testantur. *Henrici Lucemburgensis* electionem in Regem Romanorum confirmavit, non absque *Philippi* Francorum Regis, qui Imperium ambibat, invidia, ut *Joannes Villani*, & *S. Antoninus* observant. Ad *Urosium* Rassiæ Regem, qui Græcorum schisma ejurare meditabatur, piumque consilium significaverat Pontifici missis Oratoribus, Nuntios destinavit, *Ægidium* Gradensem Patriarcham, ex Ordine Fratrum Prædicatorum assumptum, cum ejusdem Ordinis & Fratrum Minorum Procuratoribus Generalibus, quibus Formulam Fidei tradidit, quam profiteretur, & di-

Dulcini Hæresiarchæ damnatio.

& disciplinæ leges quas ipsi ejusque Regno imponerent. (Epistola 21. & sequenti lib. 3.) Varios fuisse Legatorum labores, quia policitis rationibus a piis consiliis deterritus est *Urosius*, Bernardus Guido testatur. Francos inter Belgas, & Anglos fœdus adstrinxit *Clemens V.* ut eorum arma in Saracenos converteret. Urgente Francorum Rege ut *Bonifacii* VIII. memoria damnaretur, ossaque ejus, tamquam Hæretici, exhumata in ignem mitterentur: Ejus postulata prudenter delusit Pontifex prima vice: consilio scilicet *Nicolai* Cardinalis Pratensis ejus Majestati significavit, *Bonifacium* damnari non posse, quin Cardinales ab eo creati redigerentur in ordinem: eosdem porro esse a quibus ipse Pontifex creatus fuerat: Damnari etiam non posse Romanum Pontificem, nisi in Œcumenica Synodo legitime convictum. Se vero illam indicturum hac de causa, & aliis gravissimis. Ita referunt *Villani*, lib. 8. cap. 91. & *S. Antoninus* Tit. 21. cap. 1. §. 2. ad annum 1307. id referunt Annales Ecclesiastici. Rege nihilominus vehementius postea urgente, Pontifex denuntiavit omnibus volentibus quidquam in accusationem aut defensionem *Bonifacii* proponere, ut se Avenione ad mediam Quadragesimam sisterent, ultra quod tempus nemini præberetur audientia. *Nogaretus* & *Plessiacus*, magno comitatu ad Aulam Pontificiam accessere, veteres accusationes instauraturi. *Franciscus Cajetanus*, Bonifacii nepos, avunculi Pontificis memoriam adversus accusantium audaciam fortiter defendit. Acta contra *Bonifacium* & pro ipso prolata, & rationes utrimque allegatas, inter Probationes Historiæ celebris illius Dissidii legi possunt. Pontifex tandem a Rege impetravit, ut totum istud negotium Sedis Apostolicæ judicio permitteret. Quod qua ratione composuerit, in Dissertatione *de Bonifacii* VIII. & *Philippi* Regis Dissidio exponam.

Concilii Viennensis indictio, celebratio, & alia Clementis V. gesta.

Synodum Œcumenicam Viennensem indixit, celebravitque *Clemens Quintus* anno Christi 1311. in qua Templariorum Ordo abrogatus & extinctus est; vindicata *Bonifacii* VIII. memoria; Beguardi & Beguinæ damnati. Eorum, nec-non *Petri Joannis Olivi* errores reprobati & proscripti; Actum de subsidio Terræ sanctæ: Ecclesiastica Disciplina saluberrimis Decretis sancita est. *Roberti* Siciliæ Regis, Ecclesiæ Romanæ fiduciarii defensionem contra *Henricum* Imperatorem suscepit *Clemens*, latamque in eum, ceu Majestatis reum, & Imperii proditorem, exauctorationis & capitis pœnam abrogavit, tum ex eo quod a Judice armato, hosteque infensissimo, quem Rex tute adire ad suum defensionem non poterat, & in loco pariter non tuto, ob immane odium, quod Pisanis cum Rege erat, in absentem nec legitime in jus vocatum, lata fuisset; tum præcipue quod Siciliæ Rex, ratione personæ vel Regni, Jurisdictioni Imperii subditus non esset. Edita est ista *Clementis V.* Constitutio Cap. *Pastoralis*, Tit. *De Sententia & Re judicata*, inter Clementinas. Idem Pontifex *Cœlestino V.* sub nomine *Sancti Petri* Confessoris sacros honores decrevit, anno 1313. Diplomate quod incipit his verbis, *Qui fecit magna*. Constitutiones * in Concilio Viennensi editas, quæ ab Auctore vulgo *Clementinæ* nuncupantur, in Consistorio promulgavit 12. Kalendas Aprilis ejusdem anni.

**Clementinæ.*

Cardinales ab ipso creati.

Ad obsolescentem sensim Fidelium pietatem excitandam, *Urbani IV.* Diplomate de Solemnitate Corporis Christi celebranda renovavit, Cap. *Si Dominum*, *De Reliquiis & veneratione Sanctorum*. Quin & Religiosam Processionis pompam instituisse, Vaticanæ Bibliothecæ Inscriptio testatur. Academiam Perusii erexit. Hebraicæ, Caldaicæ, Arabicæ, & Græcæ linguarum studium in præcipuis orbis Christiani Academiis, maxime in Parisiensi omnium nobilissima, propagandæ Fidei ergo institui jussit. Cardinales creavit, *Petrum de Taillefer*, Lemovicensem, Tolosanum Episcopum, *Arnaldum Frangerii*, seu *Frigerii*, Gallum, Burdigalensem Archiepiscopum, *Berengarium Fredeole*, patria Narbonensem, Biterrensem Episcopum, *Thomam Jossium*, Anglum, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, olim *S. Thomæ* sub *Alberto M.* condiscipulum, Theologicis lucubrationibus & Commentariis in Genesim, in Psalterium, in Proverbia, in Cantica, in libros *sancti Augustini De Civitate Dei*, &c. celebrem Armacanum Archiepiscopum: *Nicolaum de Freauvilla*, Nobilem Normannum, Conventus Rothomagensis Ordinis FF. Prædicatorum alumnum, in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum, *Philippo Pulchro* Regi Christianissimo a Consiliis & Confessionibus, quem idem *Clemens*

men; Legatione Apostolica in Gallias ornavit, ad sacram expeditionem promovendam: *Stephanum de Suisy*, Parisiensem, ex Archidiacono Burgensi Franciæ Cancellarium: *Petrum Arnaldi* Bearnensem, Ordinis Benedictini Monachum & *Sanctæ Crucis* Burdigalensis Abbatem: *Guillelmum de Forges*, Gallum ex Novempopulania, sibi affinitate conjunctum: *Arnaldum de Pelagrua*, Burdigalensem, quem pro recuperanda Ecclesiasticæ ditioni Ferraria Legatum a Latere in Italiam misit. *Nicolaum Gotum*, suum ex fratre nepotem: Arnaldum de Faltuerio * Gallum Arelatensem Archiepiscopum: *Bertradum de Bordis*, Gallum Episcopum Albigensem: *Raymundum de Fargis*, Gallum, suum ex sorore nepotem: *Arnaldum Novelli* Gallum Ordinis Cisterciensis Monachum, & Montisfrigidi in Diœcesi Narbonensi Abbatem. *Bernardum a Garvo*, *de S. Liberata*, Diœcesis Burdegalensis, consobrinum suum: *Arnaldum d'Aux*, ex pago de Auxio Diœcesis Condomiensis oriundum, Pictavensem Episcopum: *Jacobum de Ossa*, patria Carducensem, filium *Arnaldi* tenuis admodum fortunæ viri, ex Forojuliensi Avenionensem Episcopum. *Guillelmum de Mandagoto*, Gallum, virum Juris utriusque consultissimum, Avenionensem Antistitem; *Guillelmum Godinum*, Bajonensem, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum, Sacri Palatii Magistrum, ab eodem Pontifice in Castellam Legatum a Latere missum, ad Ecclesiæ Regnique negotia componenda; *Vitalem de Furno*, Gallum, patria Vasatensem Ordinis FF. Minorum Theologum insignem: *Michaelem du Bec*, Gallum, Parisiensis Ecclesiæ Canonicum, & *S. Quintini* Decanum. *Guillelmum Testam*, Gallum, patria Condomiensem. *Petrum S.* Severi de Rostagno, Ordinis Benedictini, in Diœcesi Tarbiensi Abbatem. Quatuor uno eodemque tempore Cardinales habuit sacer Prædicatorum Ordo, *Nicolaum de Albertis*, *Pratensem*, *Thomam Jossium*, *Nicolaum de Freauvilla*, & *Guillelmum Godinum*. Obiit *Clemens V.* apud Rupem-Mauram supra Rhodanum, 12. Kalendas Majas, anno 1314. cum annos octo, mensibus decem, diebus quindecim sedisset. Ejus corpus Uzestæ in Diœcesi Vasatensi conditum est. Confictas in ejus odium calumnias, ob Sedis in Gallias translationem, & Ordinis Templariorum extinctionem, Itali Scriptores vulgarunt, nimiumque credulus *S. Antoninus* literis mandavit.

** De Fleuqueriis, seu De Falgueriis alii vocant.*

Quatuor simul Ordinis Dominicani Cardinales.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE CLEMENTE V.

An vera sit historia de electione Clementis, quæ vulgo traditur.

VEniam ab æquis Lectoribus me impetraturum facile confido, si quæ olim mihi dubiam efficiebant historiam de electione Clementis in Pontificem, prout vulgo narratur, hæc iterum produxerim ex meis ad Raynaldum adnotationibus accepta.

Nota.

INcidit in hunc annum electio Episcopi Burdegalensis in Pontificem, cujus rei annus, mensis & dies optime in annalibus adnotatur. De reliquis hic nonnulla discutienda sunt. Narrat Raynaldus ex Bernardo Guidonis Cardinales solidis mensibus undecim conclavi inclusos de eligendo Pontifice deliberasse. Sed Bernardi verba non ita intelligenda sunt, ac si toto tempore illo Cardinales inclusi perseveraverint; nam Ferretus Vicentinus, qui circa annum 1330. historiam suam scribebat, auctor est, Cardinales cum brevi inter se convenire haud posse intelligerent, *ædes suas & cubilia petiisse*, *donec*, addit idem scriptor, *iterum die fixa in secreto Pontificalis aulæ diversorio convenerunt*. Ibi vero cum res peragenda differretur, Perusini, *moræ impatientes*, *ædem in quam convenerant, tecto sublato,ætheri ostenderunt, victumque illis negantes, omnibus utensilibus privatos fore spoponderunt*. Atque ita tandem coacti Cardinales cum in vi-

rum.

rum sui cœtus convenire sese haud posse intelligerent, ad exteros conversi, *Burdegalensem Episcopum de gente Vascona, id auro regio donisque maximis* (a Philippo datis) *exhortantibus, & Petri* (Columnensis, Cardinalitia dignitate a Bonifacio privati) *studio incessabili, præ cæteris in Apostolorum sede plurium* assensu Papam decernunt. Hæc auctor Italus eorum temporum, & locorum vicinus, quo nomine fidem præ cæteris seu tempore seu loco remotioribus, adeoque, & Bernardo Guidonis Gallico scriptore meretur. Totam Conclavis hujus historiam & pactiones occultas narrat Joannes Villani, ex quo S. Antoninus cæterique omnes cum Annalista sua omnia desumpserunt. Rem profecto adeo accurate prosequitur Villanus, ut comperta narrare existimari possit. Verum fidem Villani in multis, ac præsertim in pactionibus iniquis cum Gallo initis quas hic memorat, suspiciosam mihi ea reddunt, quæ statim subdo. Primo igitur animadversione dignum censeo, omnes illos Pontifices, qui res maxime arduas aggressi sunt, invidiæ, & calumniis adeo patuisse, ut historiæ rerum ab illis gestarum caliginis plurimum ex iis, quæ adversarii commenti sunt, offundatur. Quam multæ enim de Gregorio VII. de Innocentio III. de Bonifacio VIII. oblocutiones, & calumniæ? Accidit id pariter & Clementi V. cujus nomen ex oppressis Templariis publicam invidiam incurrit. Hinc eædem de illo, ac de reliquis Pontificibus fabellæ. Sparsa de Clemente commenta ceu veras historias Villanus, sincerus quidem, sed non criticus historicus, sæpe adoptavit, quod & adnotat Spondanus ad A. 1314. 2. fabellam referens quam Villanus lib. 9. cap. 58. de Clemente narrat. Nil est ergo cur ejusdem Villani fides in retexenda historia Conclavis, in quo Clemens renunciatus fuit Pontifex, asserta reputetur. Suspicionem hanc in illum promovet silentium reliquorum omnium, qui tunc florebant, scriptorum, præsertim de iniquis indebitisque illis pactionibus, quibus Clemens Pontificatum sibi apud Philippum Regem nundinatus fuit, si Villanum audiamus. Cum vero auctores & æquales laudo, non illos tantummodo commemoro, quibus nomen Pontificium in veneratione esse & in pretio solet. Neque enim id totum silet tantummodo Bernardus Guidonis cæterique auctores quatuor vitæ Clementis, quos Baluzius in vitis Paparum Avenionensium produxit. Sed & idem silentium servavit Ferretus Vicentinus, qui Paparum censor est severus; silet & Fr. Pippinus, qui anno 1314. historiam suam absolvit, quique Pontificum vitia non dissimulat; silent pariter Augerius de Biterris apud Eccardum, quem & legas apud Baluzium, Martinus Minorita, Theodoricus Niemius, Joannes Vitoduranus, Andreas Ratisponensis apud Eccardum Tom. II. Historic. med. ævi; silet denique Nangii continuator ad hunc annum. Insuper nonnulla eidem historiæ insunt in quibus manifesti mendacii reus Villanus tenetur. Primo enim per compromissum, ut vocant, a Nicolao Pratensi electum Clementem statuit; sed in decreto electionis, a Raynaldo hic producto, mutilo tamen & mendoso, & a Cossartio in collect. Labbean. Tom. XIV. col. 1370. Ven. edit. ex autrogapho integro putoque vulgato, constat per scrutinium, & suffragia secreta renunciatum fuisse Pontificem. Simultatis Archiepiscopi hujus Burdegalensis cum Philippo causam repetit Villanus ex injuriis a Gallis illatis in Vascones quosdam e familia Archiepiscopi. Sed F. Pippinus aliam plane diversam exhibet; narrat enim Burdegalensem unum ex omnibus in solemni Gallicanorum Præsulum conventu restitisse Philippo, dum ab obsequio Bonifacii VIII. subducere sese nitebatur. Iratum sibi propterea Regem evitaturum clam se subduxisse e Regno sub militari amictu, venientemque clam Astam Fr. Isnardo Papiensi, qui tunc in Monasterio Fr. Prædicatorum Priorem agebat, sese aperuisse, a quo monastice cucullatum in loca tuta subductum. Monachum illum dein Clemens donavit, ait historicus, Episcopatu Antiocheno, addita Ticinensis Episcopatus administratione. Tum addit idem Pippinus hist. lib. 4. cap. 41. *Mortuo Papa Bonifacio interventu quorundam Prælatorum, & nobilium restitutus est ad gratiam Regis, ex cujus postmodum interventu, & ex contracta familiaritate ac benevolentia Cardinalium* (cum quibus in fuga sua aliquandiu egerat, eodem teste,) *ad Papatum pervenit*. Hæc retulisse verbis ejusdem scriptoris juvit, ut intelligamus qua ratione idem Archiepiscopus Cardinalium gratiam iniverit. Hanc simultatis causam præferendam illi censeo, quam Villanus indicavit; cum Pippinus Ordinis Prædicatorum

rum Monachus *Italus*, ex fratre sui Ordinis Italo didicisse potuerit. Sed in viam regrediamur. *Inter pactiones* cum Philippo initas duas hasce omnium primas recitat Villanus, ut *Pontifex* Regem ipsum *perfecte reconciliaret Ecclesiæ sacrosanctæ; tum ut censuras excommunicationis contra Regem & Regios prolatas amoveret*. Vix credo, id commisisse Philippum, ut qui, ne id quidem petens, a Benedicto XI. a censuris omnibus, si quas incurrisset, absolutus fuerat, absolutionem a novo Pontifice non obtineret tantummodo, sed & mercaretur. Ad regios quod attinet vel eo nomine subditi Philippi designantur, vel captionis Bonifacii auctores: subditos reconciliaverat Benedictus; complices captionis ut Guillelmum de Nogareto &c. ne quidem Clemens restituit, nec nisi sero tandem anno 1311. multis exoratus ac dura pœnitentia injuncta admisit. Denique a Pontificatu iniquis pactionibus empto Clementem liberant laudes, quibus Ferretus Vicentinus, non sane Pontificum assentator, Clementis V. memoriam posteris commendavit histor. lib. III. *Nec putandum est*, scribit de illo cum de judicio in Templarios egisset, *tam salubrem, tam Deo gratum pastorem odio, vel prece corruptum a justitia declinasse; nam omnia bene & sapienter ab eo gesta nemo mentis integer ambigit*. Laudes istæ Clementem ab omni iniquæ pactionis nundinatio ne absolvunt. Non nego tamen Philippi opera, & forte etiam donariis Clemente inscio, inductos Cardinales quosdam ut virum hunc in Pontificem maximum deligerent. Id enim uno fere assensu æquales omnes scriptores affirmant.

ARTICULUS III.

DE JOANNE XXII.

I. Dissidentibus post *Clementis* obitum Cardinalibus, vacavit Apostolica Sedes annos duos, menses tres, dies septemdecim: Demum a *Philippo* Comite Pictavensi, *Ludovici* Regis Christianissimi Fratre, specie negotiorum Regni aliorumque privatorum, Lugdunum acciti, in Conclavi apud FF. Prædicatores parato inviti reclusi sunt, in Vigilia SS. Apostolorum *Petri & Pauli*, minis intentatis inde non dimissos iri, donec de Pontifice convenissent. Die 7. Augusti ejusdem anni 1316. Pontificem crearunt *Jacobum de Ossa* Cadurcensem, patre sutore veteramentario natum, qui ab Archiepiscopo Arelatensi institutus Forojuliensis Episcopus, *Roberti* Siciliæ Regis Cancellarius, postmodum Episcopus Avenienensis, tandem Cardinalis Episcopus Portuensis creatus. Cardinales compromissum de illo eligendo fecisse, quem ille nominasset, ipsumque Neapoleone *Ursino* suadente seipsum nominasse, *Joannes Villani* lib. 9. cap. 79. & *S. Antoninus* 3. P. Chronici Tit. 21. cap. 3. testantur. Quod aliorum Scriptorum silentium, & maxime *Ludovici Bavari*, aliorumque istius Pontificis hostium qui sibi a tam impotentis ambitionis labe ipsi objicienda non temperassent in acerbissimis adversus illum invectivis, ut in dubium merito revocetur efficiunt: præsertim, cum *Joannes XXII.* (id enim nomen sibi sumpsit,) in Encyclicis de electione sua literis, se a Cardinalibus *concorditer*, nemine discrepante in Summum Pontificem *electum, timore ac tremore concussum vehementer hæsitasse*, an tam pavendo oneri imbecilles supponeret humeros, testetur. Quod sane non scripsisset homo, qui ambitione impotenti seipsum elegisset. Multa graviaque negotia *Joannem XXII.* exercuere. Gravissima omnium fuere, *Ludovici Bavari* Imperatoris Schisma, & factiones in Ordine FF. Minorum exortæ.

Seipsum Pontificem non nominavit Joannes XXII.

II. Vacante post *Henrici Lucemburgensis* obitum Imperio, Comitiis legitimis pluribusque suffragiis electus fuerat *Ludovicus* Bavariæ Dux: Conventiculo Schismatico, & paucioribus, dubiisque *Fridericus* Austriacus. Scilicet Francofurti electus fuerat Ludovicus ab Archiepiscopis Moguntino & Trevirensi, *Joanne* Rege Bohemorum, *Valdemaro* Brandeburgensi Marchione, & *Joanne* Saxonum Duce. *Henricus* Coloniensis Archiepiscopus, & *Rodulphus* Comes Palatinus adesse vocati renuerant, habitoque seorsim cum duobus aliis Principibus, quos tamquam Electores non agnoverant in literis pro Comitiorum indictione datis, consilio, *Fridericum* elegerant Austriacum. Aquisgrani, secundum antiquos mores, ab Archipræsule Moguntino *Ludovicus* coronatus fuerat. Missum

Dissidium ejus cum Ludovico Bavaro.

ſum electionis Decretum ad Summum Pontificem futurum ; tunc enim Sedes Apoſtolica vacabat, cum literis ejus Sanctitatem rogantibus, *Ut ipſum Electum in Regem Romanorum amplectens, munus inunctionis & conſecrationis, & [illegible]cri Imperii Diadema ipſi dignaretur loco & tempore favorabiliter impertiri.* Datæ ſu[illegible] 10. Kalendas Novembris anno 1314. Similes ad Pontificem futurum literas ded[illegible]verſa factio, quas ex Carthophylacio Sereniſſimorum Bavariæ Ducum edidit *H[illegible]artus* Bavariæ Cancellarius Tom. 1. & electionis *Ludovici* jus evidens & [illegible]cuſſum fuiſſe, tam luculentis argumentis probavit, iis ut nihil opponi valeat[illegible] confirmant Auctores coævi, *Joannes Villani*, lib. 9. [illegible] *R[illegible]bdo[illegible]* [illegible]*bertinus Muſſatus*, & Scriptor Anonymus Geſtorum *B[illegible] de Luxemburgo* [illegible]revirenſis Archiepiſcopi, lib. 3. cap. 1. edito a Clariſſimo [illegible]*zio* ex veteri MS. Bibliothecæ Colbertinæ, Tom. 1. Miſcellaneorum. His du[illegible] Principibus de Imperio contendentibus, *Joannes XXII.* cauſam ad ſe trahere [illegible]tatus eſt. Clementinas primum promulgavit, quas inter Cap. *Romani Princi[illegible]* Tit. 11. *De jurejurando*, declarat *Approbationem perſonæ ad Imperialis celſitudini[illegible]ncem aſſumendæ, nec-non unctionem, conſecrationem & Imperii coronam*, Romano[illegible]rincipes a Summo Pontifice accipere, & *Juramentum fidelitatis* eidem Pontifici & [illegible]cclesiæ Romanæ præſtare debere. Poſtmodum edita Conſtitutione, omnes & ſingu[illegible] Imperii Vicarios ſive Præfectos, quos *Henricus ſeptimus* Imperator in Italiæ civita[illegible]s obnoxiis Imperio inſtituerat, exauctoravit, vacantis Imperii adminiſtrationem ad [illegible]omanum Pontificem ſpectare contendens; *Cui in Perſona Beati Petri terreni ſimul & [illegible]œleſtis Imperii Jura Deus ipſe commiſit.* Pœnaque Anathematis intentata, cum in[illegible]ictos Vicarios, tum in eos qui mandatis ipſorum parerent, reſciſſiſque ſacramentis ea[illegible] de cauſa præſtitis, totam Imperii Juriſdictionem, regimen, & diſpoſitionem ad ſe devolutam edixit Epiſtola data 11. Kalendas Aprilis anno 1317. Et eſt 76. lib. 1. Referturque inter Extravagantes Communes, Tit. *Ne Sede vacante aliquid innovetur*, Cap. *Si fratrum*. Secundum hæc *Robertum* Siciliæ Regem Imperii Vicarium in Italia conſtituit, donec Imperator inauguraretur. *Ludovico* vero *Bavaro & Friderico Auſtriaco*, Imperii Competitoribus diem dixit, qua jura ſua inſtrumentis & rationibus ad Sedem Apoſtolicam vindicarent, ut cauſa cognita, alterutri adjudicaretur Imperium. (Epiſtola 237. anni 1.) Armis quam legibus agere maluit *Bavarus*, imprudenter ſe facturum arbitratus, ſi electionem evidenter legitimam arbitrio Pontificis, quem noverat in *Fridericum* æmulum propenſiorem, confirmandam vel reſcindendam permitteret. Cruento prælio dirempta controverſia eſt. *Fridericus & Henricus* ejus frater in *Bavari* victoris poteſtatem venere, qui *Fridericum* arctiſſimæ cuſtodiæ tradidit. *Ludovicum* hortatus eſt Pontifex ad referendas de victoria Deo grates, ad explicandam in victum æmulum clementiam, ſequeſtrem ſe pacis inter ipſos offerens. (Tom. III. Epiſtolarum Secretarum pag. 159. Data eſt anno Pontific. 7. Chriſti 1322.) Flagrabat bellis civilibus Italia, Gibellinis & Guelfis in mutuum excidium ſævientibus. *Matthæum Vicecomitem*, Gibellinæ factionis ducem potentiſſimum, ob pertinaciam in retinendo Imperii apud Mediolanenſes Vicariatu, & impietatis atque hæreſeos labem, qua fuerat per calumniam forſan, aſperſus, anathemate devinxerat *Joannes XXII.* in Guelforum factionem propenſior, quod illa Eccleſiæ jura tueretur, pro antiqua pugnans libertate. Gibellinorum partes promovebat *Ludovicus Bavarus*, quod res agendo ſuas, Imperii auctoritatem in Italia augerent, firmarentque. Medialono, a Ducibus Pontificiis & Guelfis obſeſſa, rebuſque Gibellinorum in ſummo diſcrimine conſtitutis *Ludovicus Bavarus* obſeſſis miſit ſuppetias, obſidio ſoluta, Gibellinorum vires confirmatæ, anno 1323. Id indigniſſime ferens Pontifex, octavo Idus Octobris Monitorium mittit ad *Ludovicum Bavarum*, quo ipſi improperat quod Imperii Principibus in diverſa ſtudia diviſis, duobuſque in diſcordia electis, ipſo nimirum *Ludovico & Friderico Auſtriaco*, ille Regium nomen & adminiſtrationem Regni & Imperii uſurparit, electione ſua nondum ab Apoſtolica Sede, ut juris ac moris eſt, diſcuſſa & confirmata; quod inſuper Vicecomitibus, aliiſque Eccleſiæ hoſtibus hæreſeos etiam damnatis, faverit, eoſque contra Eccleſiam juverit, ac etiamnum tueatur. Proinde ipſi jubet ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, ut infra tres menſes, ab Imperii adminiſtratione, dictorumque

Joannis XXII. Monitorium ad Ludovicum Bavarum miſſum.

Perduellium defensione sibi temperet. Viris quibuslibet Ecclesiasticis, sub pœna suspensionis ab Officio & Beneficio ipso facto incurrendis; civitatibus, communitatibus, universitatibus, & personis sæcularibus cujuscumque conditionis, sub pœnis Excommunicationis in eorum personas, & Interdicti in terras, nec-non privationis Privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium, atque etiam feudorum, quæ ab Ecclesia vel Imperio obtinent, prohib ne ipsi *Ludovico* tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo pareant vel faveant; donec ejus electio discussa fuerit, & si jus postulaverit, approbata. Monitorium istud apud *Odericum Raynaldum*, ad annum 1323. Num. 30. & apud *Heruvartum*, Tom. I. pag. 194. legere est.

His acceptis, Oratores ad Sedem Apostolicam mittit *Ludovicus*, ut causas Monitorii ac Sententiæ latæ agnoscat, diemque constitutam protrahi obtineat. Bavaricis Oratoribus significat Pontifex, Monitorium Sententiamque suam æquitate niti, se, ni pareat *Ludovicus*, post duos quos adjicit induciarum menses, in ipsum summo jure acturum. Minacibus responsis ad Bavarum perlatis, ille Conventu habito Nurembergi, de consilio Principum, Episcoporum, Doctorumque plurimorum, solemnem coram Notariis Protestationem edit die 18. Decembris, qua singulis Monitorii Pontificii capitibus respondet. Ad primum, Romanorum Regem hoc ipso quod a Principibus Imperii, ad quos spectat, electus est, sive ab omnibus sive a majori numero, & in solitis locis coronatus, Regio nomine insigniri, Juraque Regia exercere: proinde cum notum sit a majori numero Electorum se Electum fuisse, Jura omnia administrandi Imperii se consecutum: sibi a Pontifice injuriam fieri, maxime cum annos ferme decem in pacifica Regii nominis juriumque possessione fuerit, electione sua & persona nequaquam reprobatis. A Summo Pontifice perperam allegari quod Imperium vacet, ejusque administratio sit ad Sedem Apostolicam devoluta; cum ipse Rex sit legitimus, & Regni atque Imperii administrandi potestatem habeat, solæque sibi desint Imperiales Infulæ: se non convenire quod electionis & personæ electæ examen, approbatio, vel repulsa simpliciter ad Sedem Apostolicam pertineat: Sed si hanc auctoritatem sibi vendicet Pontifex, tunc demum ipsi convenire, cum per querelam, vel per viam supplicationis, vel appellationis, negotium ad ipsum devolutum est, quod in præsenti causa locum non habet. Approbationem electionis suæ a Sede Apostolica si postulasset, haud novum jus sibi tributuram, sed jus electione jam quæsitum explicaturam atque commendaturam. Hanc veritatem ratione, Canonibus, Legibus, Doctorum utriusque Juris sententiis, usu & consuetudine veteri comprobari. Ad secundum respondit, sibi non innotuisse, quod Vicecomites, & alii, quos in clientelam suscepit, hæreseos damnati essent; non videre se quomodo sint vel fuerint adversus Ecclesiam perduelles, sibi compertum esse eo nomine infamari, qui jura Imperii tuentur. *Joannem* ipsum XXII. hæreticæ pravitatis esse fautorem: dissimulasse delatas ad Sedem Apostolicam querimonias de sigillo Confessionis a Ministro Generali, Custodibus & Guardianis FF. Minorum sacrilege violato. Quamobrem ad Concilium Generale appellat, quod in communem congruumque locum postulat quantocyus congregari: cui se adfuturum etiam pollicetur. Facta hæc Protestatio anno 1323. Indictione 6. quam apud *Heruvartum*, Tom. I. pag. 251. legere est.

Ludovicus Bavarus edita protestatione Monitorio Pontificis respondet.

Calumnia in FF. Minores,

Anno 1324. de angustioribus temporis metis ad agendam causam sibi a Pontifice constitutis palam conquestus, Formula solemni contestatus est, se Romanam Ecclesiam *Magistram Fidei Catholicæ*, Matrem suam, colere, diligere, fovere; sibi propositum esse, statum ejus, juraque tueri: hostes ejus & rebelles, vel a professione dictæ fidei aberrantes, hostiliter persequi, exterminare. Si contra ipsam excesserit, paratum esse ad ejus correctionem emendari, ejusque consilio & regimine gubernari; Summo Pontifici *obedientiam, devotionem, & reverentiam* profiteri. Cæterum se Romani Imperii statum, jura, res & honores pro officio suo, & præstito sacramento fortiter defensurum. Hanc Protestationem refert *Heruvartus*. Fucum pluribus fecit hujusmodi Contestationibus, editisque pro juris sui defensione libellis, *Joanni XXII.* facere non potuit, qui ipsum Sedi Apostolicæ sistere se renuentem, omni jure ex electione quæsito sententia lata privatum denuntiavit, aliis pœnis intentatis, nisi mandatis Pontificis pareret. Id actum V. Idus Julii anno 1324.

Protestatio altera Ludovici Bavari.

Sententia in Ludovicum Bavarum a Joanne XXII. la-

Hac

Hac sententia perculsus, & anathemate, ob contumaciam, ineunte Octobri confixus *Ludovicus*, virulentam Epistolam seu famosum libellum contra Pontificem vulgat, *Joanne Janduno* Perusino, *Marsilio de Menandrino* Patavino, & *Okamo*, venalem calamum commodantibus: quo ipsum multis criminibus accusat, & præcipue hæreseos contra paupertatem Christi & Apostolorum, suis Constitutionibus, *Ad Conditorem Canonum*, & *Cum inter nonnullos*, assertæ. Tum suo & clientum Imperii nomine, *Ad Concilium Generale* appellat; quod loco sibi suisque tuto congregari petit, *& ad verum & legitimum futurum Summum Pontificem, & ad Sanctam Matrem Ecclesiam & Apostolicam Sedem, & ad alium vel alios, ad quem vel ad quos fuerit appellandum*. Refert Bzovius ex MS. Vaticano. Legatur & Heruvartus Tom. I. Eodem anno *Marsilius de Padua*, profligatæ doctrinæ Scriptor, & *Ludovico Bavaro* contra veritatem & Ecclesiam ignave serviens, librum edidit de Jurisdictione Imperiali & Pontificia, sub titulo *Defensorii pacis*. Cujus ac *Janduni* errores, libro persimili *De potestate Ecclesiastica* vulgatos, damnavit, Auctoresque anathemate confixit *Joannes* XXII.

Ludovici Bavari in Pontificem calumnia & Appellatio.

Venales & Heretici Scriptores.

Anno 1327. *Ludovicus Bavarus* a Gibellinis in Italiam excitus, habito Tridentini Conventu Gibellinorum, nec-non Episcoporum, Abbatum, Monachorum, exauctoratorum, perduellium, excommunicatorum, apostatarum, maxima ex parte, *Joannem* XXII. cum ob alia capita, tum maxime ob editas de paupertate Christi Constitutiones, indignum Pontificatu & Hæreticum denunciare ausus est. Inde Mediolanum progressus, Corona ferrea redimitus est ab Episcopis duobus propter crimina exauctoratis. *Ludovicum* Mediolani existentem Oratores Avenionem ad Pontificem misisse, qui peterent ut Imperatoria Insignia more majorum sibi benigne conferret, unus scripsit *Cuspinianus*, quod parum verisimile videtur; cum jam aleam jecisset, nec aliud sperare posset quam ignominiosam repulsam. Intereà Romani *Matthæum Ursinum*, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, qui postea Cardinalitiis Infulis ornatus fuit, ad *Joannem* XXII. Legatum misere, qui Senatus Populique nomine Sanctitatem ejus rogaret, ut reditum in urbem maturaret; exponeretque, prædisentiam ipsius ad propulsandum *Bavarum* esse necessariam, cum Nobilium, civiumque cæterorum plurimi in eum propenderent. Blandis ipsos literis demulcere, hortari ne officio deessent, ne Ecclesiæ Hosti faverent, satis habuit *Joannes*, cujus eas literas *Odoricus Raynaldus* ad annum 1327. num. 8. describit: sed in tanto rerum discrimine aliis remediis opus erat. Jam enim curandæ publicæ salutis specie res in rebellionem eruperat. *Neapoleo Ursinus*, & *Stephanus Columna*, Pontificiarum partium vindices potentissimi, pulsi Roma fuerant: Siciliæ Regi, Senatori, interdictus Urbis aditus; *Sciarra Columna*, Gibellinæ factionis vir adjunctis quinquaginta duobus viris, ex singulis Regionibus urbanis selectis, publicæ rei administrationi præfectus fuerat. Missi rursus ad Pontificem Oratores; datæque literæ a Romanis, ut ipsum protinus Romam venire monerent, urgerent, ni veniret, *Ludovicum* in Urbem admissum iri minarentur. Tres tantum Oratoribus concessi dies, quibus in Aula Pontificia morarentur. *Joannes* respondit, E vestigio provolare in Urbem se non posse, insidias & pericula terra marique occurrentia iter prohibere, statum Urbis pacatum non esse ac securum; Nobiles ejectos ac arces tradere compulsos; *Roberto* Siciliæ Regi suo in Urbe Vicario, ejusque fratribus interdictum accessum; *Ludovicum Bavarum*, palam jactare sibi favere Romanos; *Sciarram Columnam* in ejus gratiam urbanam administrationem ac negotia convertisse. Romam se aditurum opportunitate data, se Nuncios mittere qui mentem suam ipsis aperiant; ipsos hortari ut in fide Sedis Apostolicæ constanter perseverent. *Joannem* Cardinalem *Ursinum* Sedis Apostolicæ Legatum in Urbem aut viciniora loca proficisci jussit, & ad seditionem sopiendam incumbere; Patritios Pontificiis partibus addictos ad rem strenue gerendam excitavit. Literas *Joannis* XXII. partim describit, partim indicat *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXVII. num. 10. & sequent. Eodem anno 10. Kalendas Novembris Pontifex hæreseos judicium adversus *Ludovicum Bavarum* instituit, quod damnatum errorem negantium Christum & Apostolos jus in res, quibus uterentur, obtinuisse, libellis sigil lo suo munitis asseruisset atque vulgasset; ac *Marsilii de Padua* & *Joannis Janduni* scatentem erroribus & hæresibus librum non modo suscepisset, sed eos erro-res, spreta virorum Catholicorum

Turba Romæ exorta. Ursinæ gentis in Pontificem & Rempublicam merita.

Gravior in Ludovicum Bavarum sententia.

& eruditorum admonitione, in terris ditioni suæ subditis doceri permisisset. Quod etiam diversis gravatus excommunicationum sententiis, in locis interdictis Divina coram se juberet celebrari; ex quo præsumebatur, immo convincebatur clavium sanctæ Ecclesiæ contemptor, ac labe pravitatis hæreticæ respersus. Quamobrem ipsum 3. Nonas Aprilis proxime præteriti citatum, neque comparentem, sed contumacem, velut Hæreticum damnavit, & bonis omnibus mobilibus & immobilibus, juribus, jurisdictionibus, ubicumque essent; & specialiter Comitatu Palatino Rheni, & jure suffragii in electione Regis Romanorum privatum edixit; Vassallosque ipsius, & quascumque personas illi obstrictas a Juramento fidelitatis absolvit; Fidelibus prohibuit universis ne illi parerent, aut cum eo communicarent. Processus demum hucusque contra illum factos, latasque Sententias confirmavit. Hanc Sententiam ex Codice Vaticano descriptam edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1327. num. 20. & sequentibus.

Ludovici Bavari schisma.

Anno 1328. septimo Januarii die, Ludovicus Bavarus cum quatuor millibus Equitum Romam ingressus est, & in Basilica *S. Petri* a *Sciarra Columna*, quatuor Populi Romani Syndicis assistentibus, Imperator coronatus; in cujus rei memoriam ipse, posterique ejus ad antiquum gentis insigne, quod est *columna*, coronam addidere. Ita referunt *Joannes Villani*, lib. 10. cap. 56. & *S. Antoninus* 3. p. Tit. 21. c. 6. §. 6. Inunctus est a *Jacobo Alberto*, Venetiarum Episcopo exauctorato, Imperialibus Infulis ornatus, pias quasdam Leges ad ostentationem tulit, de Fide Catholica incorrupta servanda, de tuenda libertate Ecclesiastica, de viduis & pupillis defendendis. Demum instigante *Marsilio Paduensi*, homine hæretico, quem Vicarium Pontificis ausu sacrilego constituerat, *Joannis XXII.* Pontifici Maximo vicem reddere molitur. Lege lata contra Hæreticos, qui male de Deo aut Imperiali Majestate sentirent, ut a quolibet Judice, etiam non rogato, nec servata in flagranti delicto Judiciorum forma, damnari possent, die 18. Aprilis anni 1328. convocata concione, supra gradus Basilicæ *Sancti Petri*, Imperatorio cultu sedens in Throno Majestatis, jussit primo Fratrem *Nicolaum Fabrianensem*, Ordinis Eremitarum *Sancti Augustini*, perpetuo carcere a Priore suo Generali damnatum, & profugum, magna voce, qua plurimum valebat, percontari, num aliquis *Jacobi Carducensis*, Presbyteri, qui se *Joannem XXII.* dicebat, defensionem suscipere vellet. Eadem interrogatione Præconis impudentissimi voce semel iterumque ingeminata, respondente nemine, Fuldensis Abbas, multis in laudem *Ludovici Bavari*, in probrum *Joannis XXII.* pro concione dictis, Sententiam legit; qua *Bavarus* multis criminibus impactis *Joanni*, scilicet Desertionis Ecclesiæ Romanæ, emunctæ & coacervatæ per iniquas decimationes pecuniæ species belli sacri, reservationis Beneficiorum & collationis eorum indignis, etiam simoniacæ oppressionis Cardinalium, Prælatorumque cæterorum, doctrinæ Christi & Apostolorum de dominio temporali Imperatorum subversæ, hæreseos contra paupertatem Christi & Apostolorum assertæ: Ipsum Pontificatu privatum, omnique Beneficio & Ecclesiastici Ordinis vel sæcularis auctoritatis privilegio exutum, a quolibet etiam Laico Judice puniendum pronunciavit. Sententiam istam refert *Nicolaus* Ordinis Minorum Apostata in MS. Vaticano. Quarto post die, *Jacobus Columna*, ingentis animi adolescens, tacite Romam ingressus, latam a *Joanne* Pontifice Maximo in Bavarum Sententiam in magna populi frequentia promulgavit, ac foribus Basilicæ *S. Marcelli* affixit, cito se subducens Schismaticis. In cujus egregii facinoris præmium Avenionem a Pontifice vocatus, ac laudibus, quas ejus virtus merebatur, cumulatus Lomberiensis Episcopus renunciatus est illustrioribus ornandus Infulis, nisi morte immatura præreptus fuisset, de quo *Villanus* lib. 4. cap. 71. & *Petrarcha* Epistola 6. Familiari lib. 4. legendi. Die 12. Maii qua gloriosæ Christi in Cœlos Ascensionis celebrabatur Solemnitas, *Ludovicus Bavarus*, Schismaticis & Apostatis Minoritis cum Abbate Fuldensi, *Nicolao Febrianensi*, aliisque similis farinæ viris, cum promiscua plebe congregatis, *Petrum Raynalducii de Corbaria*, Ordinis FF. Minorum Professorem, qui tunc in Urbe ad S. *Mariæ de Ara cæli* habitabat, & magno religionis nomine audiebat; cæterum insignem *Hypocritam, decimantem mentam & anetam in quibusdam abstinentiis exterioribus, & in abditis loculos compilantem, & inter mulierculas Romanas continue residentem, & gloriam aucupantem*, ut testatur, qui cum ipso in eodem

Nicolaus Antipapa.

eodem Conventu vixerat *Alvarus Pelagius* lib. I. *De Planctu Ecclesiæ*, cap. 27. Hunc, inquam, rogatu ipsorum assensu, Antipapam creavit Bavarus, & *Nicolaum* appellavit, ab eoque iterum coronatus est, cum ipsi prius purpureum pileum imposuisset. *Corbarium* scenicum Pontificem, Cardinales creantem, verum ac legitimum Christi Vicarium & *S. Petri* Successorem, & Catholicos omnes diris devoventem, Legatos etiam in Orientis partes mittentem *Joannes XXII.* Anathemate cum omnibus schismatis ipsius fautoribus, confixit. Dei preces Ecclesiæ audientis auxilio, & *Roberti* Siciliæ Regis, ac *Joannis Ursini* Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legati virtute, res *Ludovici Bavari* Romæ, Italiaque tota sensim dilapsæ sunt. Romani, cæterique populi, ad Pontificis fidem & obedientiam rediere, schismaticos execrati. Accidit interim lepidum illud quod *Uvadingus* in Annalibus Minorum, aliique Annalium Scriptores commemorant, ut *Joanna Matthæi*, uxor *Petri de Corbaria*, qua reclamante & invita Minorum Ordinem professus fuerat sive ab aliis inducta, sive opibus quibus ille splendebat, illecta, repeteret maritum Pseudo-Pontificem, quem tot annis spreverat Monachum Mendicantem. *Joanni* Reatino Episcopo libellum porrexit, qui causa cognita, Sententiam tulit 3. Kalendas Decembris anni 1328. nullo justo titulo dissolutum fuisse conjugium, ac proinde *Petrum*, qui mutato nomine se *Nicolaum* dicebat, ad *Joannam* reverti debere. Totius rei Processus & Sententiæ autographum ad *Joannem XXII.* missa sunt, quorum varia exemplaria ad Principes Catholicos transmisit, ut constat ex Regesto Vaticano in lib. Secret. an. 13. fol. 118. quod indicat *Wadingus* qui pervolvit, & *Bernardus Guido* visam a se sententiam testatur. Sic omnibus ludibrio fuit scenicus Pontifex. *Bavaro* in Germaniam reverso, rebusque ipsius in Italia profligatis *Corbarius* Comiti *Bonifacio* se credidit, quo sequestre veniam a summo Pontifice obtinuit, Insignia deposuit, schisma & errores ejuravit, Pisis primum, postremo Avenione, cum se laqueo collo injecto ad *Joannis XXII.* pedes abjecisset. Formulam qua schisma & errores *Michaelis de Cesena*, & *Ludovici Bavari*, ejuravit & execratus est, omniaque a se gesta tempore Pseudo-pontificatus damnavit, ex Archivis Arcis S. Angeli & Vaticanis edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1330. num. 11. & sequentibus. Promissa elicuerat a Pontifice *Bonifacius* Comes ut *Petrus de Corbaria* ab Ordinis sui obedientia absolutus, nulli nisi Pontifici subditus esset, & tria aureorum millia illi ad vitam sustentandam ex ærario Pontificio quotannis penderentur. Conditiones implevit Pontifex, sub honesta nihilominus custodia illum in Palatio retinens, ut probaretur an ambularet in tenebris vel in luce, ibique eum tractans ut familiarem, sed custodiens ut hostem (inquit *Bernardus Guido* qui tum vivebat, in Chronico.) Vixit autem in illo secessu tribus annis & mense uno ut testatur *Villanus*. Gravissimum fuisse *Ludovici Bavari* scelus Pontificem judicare præsumentis & exauctorare tentantis, nemo Catholicorum negaverit, quamvis reus fuisse Pontifex supponeretur: nec purgare hoc facinus potuit *Hervartus*. Hoc de argumento lege *Alvarum Pelagium*, lib. I. *de Planctu Ecclesiæ*, cap. 68.

Antipapæ abdicatio, & pœnitentia.

III. Alterum quod *Joannem XXII.* diu multumque exercuit negotium, factiones fuere in Ordine FF. Minorum excitatæ, & quæ longius progressa est de sensu & observantia regulæ *S. Francisci*, quoad Evangelicam paupertatem, controversia. Jam olim Regulam Seraphici Patriarchæ interpretatus erat *Nicolaus* III. celebri Decretali, quæ incipit his verbis: *Exiit qui seminat*, declaraveratque inter alia, *Abdicationem proprietatis omnium rerum, tam in communi, quam in speciali, propter Deum*, quam FF. Minorum Regula præcipit, *meritoriam esse & sanctam, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmavit: quamque primi Fundatores militantis Ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos derivarunt*. Quidam subinde strictioris observantiæ specie secessionem ab Ordine facientes, a *Cœlestino* V. facultatem obtinuerant erigendæ Congregationis sub nomine Eremitarum *Cœlestini* Papæ, in qua *S. Francisci* Regulam ad literam observarent. Id ut impetrarunt, in parvam quamdam Græciæ Insulam secesserant ut a vexatione Generalis Ministri, qui schisma funestum Ordini pati nolebat, tuti essent. *Bonifacius* VIII. Congregationem abrogaverat, jusseratque sub pœnis anathematis, ut ad Generalis obedientiam redirent. Paruerant quidam, alii, mortuo præsertim *Bonifacio*, in Sici-

Schisma & factiones in Ordine FF. Minorum ob quæstionem de

paupertate Evangelica exorta.

liam, Provinciam, Occitaniam fugerant, multisque in partes novæ Reformationis, immo contumaciæ *tractis*, Congregationem ita propagarant invitis Superioribus Ordinis, & Romana Ecclesia repugnante pullulantem, ut brevi totus Ordo duas in partes scissus fuerit; aliis *Spiritualium*, sive *Fratrum strictioris Observantiæ*, aliis *Conventualium*, seu *Fratrum Communitatis* nomine insignitis. Magna contentione animorum inter ipsos de observantia Regulæ *S. Francisci* disceptabatur, cum Viennense Concilium a *Clemente V.* celebratum est. Spiritualium dux erat *F. Ulbertinus de Casalis*; Conventuales Generali Ministro totius Ordinis parebant. Rem sua Patrumque providentia dignam censuit Pontifex, Ordinis sanctissimi tranquillitati consulere. Discussa diu per Cardinales selectos & diversorum Ordinum Doctores controversia, celebrem Constitutionem edidit, quæ incipit his verbis, *Exivi de Paradiso*: qua dubia circa Regulæ observantiam exorta discussit, nullam bonorum sive mobilium sive immobilium proprietatem aut dominium Fratribus, *tam in speciali quam in communi*, Regulam permittere declarans, sed *tantummodo usum facti simplicis*. Ipsos nihilominus *Professione suæ Regulæ specialiter obligari ad arctos usus seu pauperes*], *qui in ipsorum Regula continentur*; *& eo obligationis modo, sub quo continet seu ponit Regula dictos usus. Dicere autem quod hæreticum sit tenere, usum pauperem includi, vel non includi sub voto Evangelicæ paupertatis, præsumptuosum & temerarium* judicavit. (Lib. 5. Clemen. Tit. *De verborum significatione*.) Cæterum Patrum suffragiis in secreto Consistorio decretum esse, modum vivendi Communitatis Ordinis licitum esse, & sufficientem ad veram Regulæ *S. Francisci* observantiam], *Uvadingus* observat. *Clemente* Papa defuncto, Franciscani segreges, novos tumultus, cum in Trinacria, tum in Occitania, Narbonæ præsertim & Biterris, excitarunt, quos *Joannes* XXII. initio Pontificatus comprimere studuit, rogante *Michaele Cæsenate*, Generali Ordinis Ministro; jussitque illis qui falso Spiritualium nomine gloriabantur, ut ad gremium & obedientiam Ordinis redirent. Qua de re legi potest *Uvadingus* ad annum Christi 1317. Præcipua discordiæ ratio, discrimen habitus, & frumenti vinique in granariis & cellariis congregatio. Nam qui *Spiritualium* [& *FF. strictioris Observantiæ* sibi nomen arrogabant, *habitus curtos, strictos, insusitatos, squalidos*] assumpserant, nec eos jussi a Superioribus deponere volebant, immo Conventualium habitum, *superfluum ac irregularem* esse procaciter contendebant. Illicitum etiam esse frumentum & vinum in granariis & cellariis congregare, quamvis eleemosynis quæsitum. Hanc discordiam ut tolleret *Joannes* XXII. Constitutionem edidit, quæ incipit his verbis: *Quorumdam exigit*, qua Ministrorum, Custodum, Guardianorumque judicio commisit, determinare, arbitrari atque præcipere *cujus longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis, formæ sive figuræ, atque similium accidentium esse debeant habitus, caputia, & interiores tunicæ* FF. Minorum: & similiter, *ubi quando & quoties granum, panem*], *& vinum, pro vitæ Fratrum necessariis, Fratres ipsi quærere debeant, conservare sive reponere, etiam in granariis & cellariis*. Jussitque omnibus & singulis, ut in his Superiorum arbitrio ac Judicio starent ac parerent, sub pœna excommunicationis: *Religio namque perimitur*, inquit, *si a meritoria subditi obedientia* [*subtrahantur. Magna quidem paupertas, sed major integritas, harumque obedientia maxima, si custodiatur illæsa. Nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur & animo*. (Extravag.) *Quorumdam*, Tit. 14. *De verborum significatione*.

Anno 1318. Inquisitorum actionibus fatigati segreges Minoritæ in Siciliam secessere, ubi quemdam Ordinis refugam & apostatam *Henricum de Ceva*, sibi Ministrum Generalem præficere, ac Provinciales Guardianos, cæterosque Ministros instituere ausi sunt, ac eodem auctore *Henrico*, e schismate in hæresim, de qua sequenti capite dicemus, præcipitarunt, periculo suo comprobantes, hunc esse spiritualium casuum ordinem, *Ut primo quidem infelix animus per superbiam intumescat: & inde in contentionem, de contentione in schisma, de schismate in hæresim, & de hæresi in blasphemias, infelici gradatione, immo præcipiti ruina descendat*, ut ait *Joannes* XXII. in Extravag. *Gloriosam Ecclesiam*, qua ipsorum errores damnavit.

Quæstio de paupertate Christi.

Anno 1321. quæstio de Christi paupertate inopinato eventu agitari cœpta, maximas in Minorum Ordine & in Ecclesia turbas excitavit. Beguinus quidam sive Bizochus, Nar-

Narbonensis Archiepiscopi, & *Joannis Belvæ*, Ordinis FF. Prædicatorum, Inquisitoris, imperio Narbonæ captus, inter alios errores asserebat, *Quod Christus & Apostoli, viam perfectionis sequentes, nihil habuerunt jure proprietatis & dominii in speciali, nec etiam in communi*. Censuram sententiamque in eum laturus Inquisitor, familiarum Religiosarum Præpositos, aliosque viros doctos ad Consilium vocavit. Ex iis *Frater Berengarius Taloni*, Minor Theologus, superiorem articulum de paupertate Christi & Apostolorum, hæreticum non esse contendit, sed orthodoxum, & Decretali *Nicolai* Papæ, *Exiit qui seminat*, definitum. Palinodiam canere jussus, Apostolicam Sedem appellavit. Quem cum Pontifex in Consistorio pertinaciter propositionem hujusmodi propugnantem audivisset, ipsum in Curia detinuit, interimque viros doctissimos ea de controversia consuluit. *Ubertinus de Casalis*, vir eruditus, qui e Minorum Ordine ad Benedictinum Pontificia dispensatione migraverat, N. Cardinali, rogatus, Judicium Censorium scripto consignavit, quod ad Summum Pontificem transmissum, in solemni Consistorio lectum est, meritoque placuit omnibus. Illud suis Annalibus inseruit *Wadingus* ad annum 1321. edidit clarissimus *Baluzius* lib. 1. *Miscellaneorum*, pag. 307. datumque dicitur in exemplari ab ipso edito, anno 1330. die 28. mensis Septembris. Sed mendum esse in numero annorum facile crediderim, cum ibidem interrogatus dicatur anno 1322. antequam Summus Pontifex aliquid circa hanc materiam definisset: nec ipsum ad annos octo distulisse responsionem, quæ tum urgebatur, verisimile sit. Quia vero Decretalis, *Exiit*, Nicolai III. omnem Regulæ Minorum interpretationem prohibebat, eam tamdiu suspendit Pontifex, quamdiu nova hæc Controversia Sedis Apostolicæ auctoritate dirempta esset. (Extravag. *Quia nonnumquam*, *De verborum significatione*.)

Ea tempestate FF. Minores Comitia Generalia totius Ordinis Perusii celebrarunt, in quibus Encyclicis Literis declararunt, inhærere se Decreto Ecclesiæ Romanæ per *Nicolaum III.* cap. *Exiit*, promulgato, in Viennensi Concilio per universalem & Catholicam Ecclesiam approbato, & per ipsum *Joannem* XXII. in Decretali, *Quorumdam exigit*, commendato: & secundum illud censere, Christum & Apostolos nihil jure proprietatis, dominii, seu juris proprii, in communi habuisse, hancque propositionem, non esse hæreticam, sed sanam, & Catholicam, & fidelem. Duplices ea de re Capituli Perusini Literas describit *Wadingus*: additque, hujus sententiæ nomine Ordinis defendendæ in Curia Pontificia provinciam *F. Bonagratia* Bergomati fuisse impositam. Subscripsere petulantibus Literis *Michael Cæsenas* Minister Generalis, & Provinciarum Ministri. Damnanda sane fuit *Michaelis* & FF. audacia, & punienda præsumptio atque temeritas, controversiam in Sedis Apostolicæ discussione tunc temporis actu pendentem præjudicare ac prædeterminare: graveque fuit peccatum adversus *Nicolai* III. Constitutionem quam se tueri profitebantur. Dixit enim in illa Constitutione sua Nicolaus: *Si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictæ Sedis Apostolicæ deducatur, ut ex Auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his Statuta condere, & edita declarare*. Michaelis & Sociorum temeritatem pro meritis castigat *Geraldus*, Ordinis FF. Minorum post illius exauctorationem, Minister Generalis, in Tractatu quem ex MS. Bibliothecæ Vaticanæ laudat, ejusque fragmentum describit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1322. Numero 55.

In rebus quæ usu consumuntur dominium ab usu facti separari non posse declarat Joannes XXII.

Eodem anno, *Joannes* XXII. sexto Idus Decembris, edidit Constitutionem: *Ad conditorem Canonum*: qua declaravit, Decretalem *Exiit*, qua *Nicolaus* III. dominium ac proprietatem rerum tam in communi quam in speciali FF. Minoribus abrogaverat, simplicem dumtaxat usum facti eis reliquerat, dominio ac proprietate Ecclesiæ Romanæ servatis, non intelligi de rebus quæ usu consumuntur, in quibus dominium ab usu facti separari non posse, rationibus scholasticis probat. Ideoque dominium illud, præter ea quæ ad res sacras spectant, ipsis restituit, ac prohibuit ipsorum Procuratoribus, ne Sedis Apostolicæ nomine cuiquam litem inferrent, rescisso quoad hoc caput *Martini IV.* Privilegio. Rationes quibus ad *Nicolai* Constitutionem his in articulis revocandam sive explicandam adductus est, hæ fuere: Prima, quod FF. Minoribus reservatio hujusmodi dominii Sedi Apostolicæ facta nequaquam ad statum perfectionis profuerat, qui potissimum in charitate consistit, quam rerum temporalium solicitudo minuit. In acquirendis enim

Harum rerum dominium ac proprietatem, quam Romanæ Ecclesiæ reservasse Nicolaus III. dicebatur, abdicat.

& con-

& conservandis bonis prædictis non fuerant minus soliciti, in Judicio & extra, quam ante laudatam *Nicolai* III. Constitutionem, quamque sint Religiosi cæteri Mendicantes, habentes aliqua in communi. Secunda, quod inane esset dominium hujusmodi Romanæ Ecclesiæ reservatum, ex quo nullum eidem Ecclesiæ temporale commodum hactenus obvenerat, nec spes erat quod obvenire deberet in posterum: *Cum nec intentio reservantis, nec Fratrum ipsorum fuisset, quod ad quemcumque alium quam ad Fratres dictarum rerum perveniret compendium*. Tertia, quod *Nicolai* III. intentio fuisse non videretur, Romanæ Ecclesiæ talium bonorum, quæ usu consumuntur, dominium reservare. *Quis enim sanæ mentis credere poterit, quod intentio fuerit tanti Patris, unius ovi, seu casei, aut frusti panis, & aliorum usu consumptibilium, quæ Fratribus ad consumendum evestigio conferuntur, dominium Romanæ Ecclesiæ, & usum Fratribus retinere?* Quarta, quod laudata Constitutio occasionem dederit honori Sanctæ Romanæ Ecclesiæ non leviter detrahendi: Siquidem lites omnes de bonis hujusmodi exortæ, etiam coram pedaneis plerumque Judicibus, nomine Romanæ Ecclesiæ inferebantur vel defendebantur; & Procuratores causarum hujusmodi Martiniano Privilegio abutebantur, ad injuriam Ecclesiarum Prælatis & Rectoribus interdum inferendam. (*De verborum significatione*.)

Damnatio Propositionis Minorum Schismaticorum de paupertate Christi

Anno 1323. quæstione de Christi & Apostolorum Paupertate, multis Cardinalium, Episcoporum, Doctorumque, Parisiensis imprimis Academiæ, concertationibus, & tractatibus discussa & eliquata *Joannes* XXII. decretoriam ex Cathedra Sententiam tulit, edita Constitutione: *Cum inter nonnullos*, secundo Idus Novembris, hanc Propositionem: *Christus & Apostoli in speciali non habuerunt aliqua, nec in communi*, ejusque assertionem pertinacem *erroneam ac hæreticam* declaravit. (*De verborum significatione*.)

Michaele Cæsenate, Okamo, Bonagratia, aliisque sacri Minorum Ordinis & Ecclesiæ turbinibus, Decretales Joannis XXII. *Cum inter nonnullos & Ad Conditorem*, insolentia pertinaci oppugnantibus, effutientibusque, illud quod per clavem scientiæ in fide ac moribus semel diffinierunt Romani Pontifices, adeo immutabile esse, ut illud Successrevocare non liceat in dubium, nec contrarium affirmare, quamvis aliter se res habeat de iis quæ per clavem potestatis definierint: Fuisse autem ab Honorio III. Gregorio IX. Innocentio IV. Alexandro IV. Nicolao III. per clavem scientiæ definitum, paupertatem Christi & Apostolorum constitisse perfecte in expropriatione cujuslibet temporalis dominii civilis & mundani, & sustentationem eorum in solo & nudo usu facti; Quamobrem non licuisse *Joanni* XXII. eorum Successori contrarias Constitutiones edere: Hæc, inquam, verbo scriptoque palam docentibus Minoritis Schismaticis, *Joannes* XXII. nova Constitutione, quæ incipit; *Quia quorumdam mentes*, superiores Constitutiones vindicavit, confirmavit. Ab omnibus enim *tamquam Hæreticos* haberi ac evitari jussit, qui verbo vel scripto defendere vel approbare proscriptam illam Propositionem præsumpserint: *Quod Christus & Apostoli, in iis quæ habuisse leguntur, tantum habuerint absque jure aliquo, simplicem usum facti. Ex quo (si verum esset) sequeretur usum Christi fuisse non justum, quod blasphemiam continet*. Quod spectat vero Constitutionem, *Ad conditorem*, inhibuit: *Ne quis contra diffinita, ordinata, seu facta per ipsam, verbo, vel scripto scienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis vero contra præsumpserit, tamquam contumax & rebellis Romanæ Ecclesiæ ab omnibus habeatur*. Edita hæc Constitutio 4. Idus Novembris, anno 1314. Extat inter ejus Extravagantes Tit. *De verborum significatione*.

Michaelis Cesenatis contumacia Schismatica.

Post hæc *Michael Cæsenas*, qui contra Pontificias Constitutiones allatrare non cessabat cum *Okamo & Bonagratia*, vocatus Avenionem, ibique sub pœna excommunicationis, & depositionis a Ministerio Generali manere jussus, donec ejus causa discussa fuisset, fugit, & ad *Ludovicum Bavarum*, cum Sociis defecit, ejus Schismati adhærens. Quamobrem a Pontifice exauctoratus, & anathemate confixus, ab ejus Sententia *ad Ecclesiam Catholicam* provocavit, e suggestu *Joannem* XXII. Hæreticum proclamavit, contra ipsius Constitutiones petulantissimos libellos scripsit adversus quos novam Constitutionem edidit Pontifex, incipientem his verbis: *Quia vir reprobus Michael*: quam Annalibus suis inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1329. num. 22. *Okamus* doctrina

ctrina sua ad impugnandam Catholicam Veritatem, ad scindendam Ecclesiæ unitatem; ad Pontificiam Auctoritatem, & Pontificis personam lacessendam abusus, Tractatum contra *Joannis* XXII. Constitutionem; *Quia vir reprobus Michael*, tunc temporis edidit, quod inscripsit, *Opus nonaginta dierum*, ipsumque seu Hæreticum passim insectatus est centies repetitis his verbis: *Dicit iste hæreticus, &c. Michaelis Cæsenatis & Okami* Tractatus editi sunt a *Goldasto* Tom. II. *Monarchiæ*. De *Michaele Cæsenate* legatur etiam *Eymericus* in Directorio Inquisitorum, P. II. Quæst. 9. & *Pegna* Commentario 34. Antipapæ *Corbarii*, *Michaelis Cæsenatis*, *Okami* & aliorum Schismaticorum insolentia, sacro FF. Minorum Ordini maximam conflarunt invidiam, adeo ut plures *Joanni* XXII. suggererent, ut quod in Templarios *Clemens V.* nuper decreverat, in Minoritas ipse decerneret, Ordinemque penitus aboleret. Sed *Vitalis de Furno & Bertrandus de Turre*, Cardinales ex eodem Ordine assumpti, Regum Franciæ, Castellæ, Aragoniæ, Siciliæ intercessio; *S. Ludovici* Tolosani Episcopi, ejusdem quondam Ordinis Professoris, frequentibus miraculis confirmata sanctitas, insignium Doctorum, qui eamdem Religionem illustrabant, merita & fama, pars Ordinis major & sanior Ecclesiæ Romanæ, & *Joanni* XXII. adversus Schismaticos adhærens, & ejus Constitutionibus obediens, ejus Sanctitatem ab ejusmodi consiliis abduxere. Legatur *S. Antoninus III.* P. Chronici Tit. 24. cap. 9. §. 15. Legatur & Pontificis Epistola ad *Joannam* Francorum Reginam, a *Wadingo* in Annalibus Minorum & *Odorico Raynaldo* in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 1329. Num. 69. descripta.

Okami Schismaticus Tractatus.

Sacri FF. Minorum Ordinis periculum.

Effrænem *Michaelis Cæsenatis* audaciam & hæreticum ingenium probant, quæ de ipso narrat *Guillelmi Nangii* Continuator ad annum 1328. *Hoc anno*, inquit, *affixæ sunt clam & de nocte quædam literæ apertæ in valvis B. Mariæ Parisius, & in Ecclesiis Minorum & Prædicatorum, ex parte Bavari & Antipapæ, & etiam Michaelis nuper Generalis Ordinis FF. Minorum; in quibus continebantur multa nefanda contra Dominum Joannem Papam, asserentes eum hæreticum, & ab Ecclesia præcisum, maxime quia paupertatem Evangelicam, quam Christus & Apostoli tenuerant, viventes docuerant, nitebatur destruere, ut dicebant, & ob hoc Concilium Generale per dictum Antipapam & Bavarum in civitate Mediolanensi celebrandum convocabat. Quasdam etiam literas clausas Episcopo Parisiensi, & Universitati mittebant, & quoniam eis suspectæ erant, habita deliberatione super his easdem clausas Domino Summo Pontifici remiserunt; expectantes quid super his esset ordinandum.*

IV. Apostolicas curas in Regna omnia Christiana *Joannes* XXII. extendit. Nuntios Apostolicos misit ad *Robertum* Siciliæ, & *Fridericum* Trinacriæ, Reges conciliandos, *Guillelmum* Trecensem Episcopum, & *Petrum Textoris* Decretorum Doctorem. Ad civilia bella, quibus Insubria flagrabat sedanda, Nuntios misit viros præstantissimos, *Bertrandum de Turre* Ordinis FF. Minorum, & *Bernardum Guidonem* Ordinis FF. Prædicatorum, sanctæ Fidei in Galliis Censorem anno 1317. *Sancio* Majoricarum Regi, ad propulsandos Saracenorum impetus, decimas attribuit, quarum exigendarum provinciam Elnensi Episcopo commisit. *Alphonsi Cerdæ* Castellæ Regis impuberis ejecti patrocinium suscepit, & Principatum ab Aragoniæ & Lusitaniæ Regibus arbitris illi adjudicatum restitui jussit, incusso Censurarum terrore *Mariæ* Reginæ & Principibus tutoribus. Urgendi negotii provincia *Berengario* Compostellano Archiepiscopo ex Ordine FF. Prædicatorum assumpto imposita, an. 1319. Epistolam Pontificis ad ipsum datam, ex Regesto Vaticano descripsit *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum num. 24. Eidem Regi, ad bellum in Saracenos conficiendum Sacerdotiorum decimas in ejus ditionibus concessit anno 1323. Legatos misit in Angliam *Gaucellinum* Tit. *SS. Marcellini & Petri* Presbyterum, & *Lucam de Flisco*, Tit. *S. Mariæ in Via Lata* Diaconum, Cardinales, cum ad turbas componendas, tum ad exigendum ab *Eduardo Rege* Juramentum Fidelitatis & Hominium pro Regnis Angliæ & Hiberniæ, quæ Sedi Apostolicæ sub *Innocentio Tertio* obligata contendebat, & Denarium *S. Petri*, an. 1317. *Philippo* Francorum Rege, & *Roberto* Flandriæ Comite dissidentibus, Nuntios ad sanciendam pacem ad eos misit, *Petrum de Palude* Ordinis FF. Prædicatorum, *Stephanum e Neiraco* & *Guillelmum e Gandavo*, Ordinis FF. Minorum Professores. *Petrus de Palude*, doctrina

Joannis XXII. providentia in Regna omnia Christiana extenditur.

Petrus de Palude doctrina quam re-

quam

rum gerendarum prudentia felicior. quam rerum gerendarum industria & prudentia felicior, accusatus est quod verba nonnulla imprudenter effudisset, ob quæ *Robertus* & Belgæ pacem pertinaciter respuissent: ob idque ipsi Pontifex & *Philippus* Rex succensuere. Acta Inquisitionis adversus illum a *Joanne* XXII. propterea institutæ cum ejusdem Responsionibus edidit Clarissimus *Baluzius*, Tom. I. *Miscellaneorum*. Cum hi Nuntii rem male gessissent, Pontifex alios rerum gerendarum peritiores misit, *Raynaldum* Archiepiscopum Bituricensem, & *Berengarium e Landora* Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magistrum, qui postea Compostellanum ad Archiepiscopatum assumptus est. (Epistolis 79. & 118. anno 3.) Sacrorum justitium Belgio indictum. Tandem Comitis Attrebatensis fracta pertinacia est. Missi ad conficiendam pacem viri prudentissimi *Bernardus Guido* Ordinis FF. Prædicatorum, in Galliis Fidei Censor, & *Bertrandus e Turre* Ordinis FF. Minorum. (Epistola 107. an. 3.) Non est tamen confecta pax nisi anno 1319. *Gaucellinii* Cardinalis opera.

Joannis XXII. cura de Fide propaganda. FF. Prædicatorum opera, quam utilis Ecclesiæ. V. De proferendis Ecclesiæ finibus solicitus, *Joannes* XXII. Armeniam in Fide Catholica excoluit per FF. Prædicatores, misso illuc cum Archiepiscopali potestate viro sanctitate & doctrina eximio *Bonaventura Parvo*, Bononiensi, qui anno 1318. ad vitam migravit immortalem, miraculis & post obitum illustris, de quo *Leander* & *Michael Pius* in Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum legendi. „ A quo tempore (inquit Illustrissimus *Spondanus* ad hunc annum) Provincia illa quam ipse potissimum „ excoluit, ducibus FF. Prædicatoribus in fide ac Religione Catholica hactenus perseve„ rans, id etiam ipso præcipiente diligenter observavit, ut ipsius Catholicus (sic „ enim Primatem vocant) confirmationem electionis suæ a Romano Pontifice deposcere „ solicitus, solitusque fuerit. „ Ejusdem Pontificis curis, & FF. Prædicatorum opera Religio Christiana in Perside propagata est. Soltaniensem Ecclesiam in Metropolim erexit, quæ Christianis Tartarorum Imperatori, Persidis Principi, Chaydo & Daha, atque Indiarum & Æthiopiæ Regibus, obnoxiis præesset, illique *Francum Perusinum* Ordinis FF. Prædicatorum Professorem præfecit; ac laborum gloriæque socios Suffraganeos sex Episcopos ex eodem Ordine adjunxit, viros *In lege Domini eruditos, vita & religione præclaros, & multarum virtutum titulis commendatos*. (Epistola Curiali 63.) Id factum anno 1318. Ex eodem Ordine misit Evangelicos Præcones ad gentes Mahometana superstitione, aut schismatis, & hæreseos erroribus imbutas in regionibus Orientalibus & Aquilonaribus, anno 1318. Epistolam *Joannis* XXII. ad ipsos datam ex Vaticano Regesto descripsit *Odoricus Raynaldus* num. 7. Pro conciliandis Ecclesiæ Serviis Schismaticis, Oratores misit ad *Orosium* Serviæ Regem, & ad *Philippum* Tarentinum Principem; cujus ille filiam in Matrimonium deposcebat, *Bertrandum* Brundusinum Archiepiscopum, *Bernardum e Parma* Canonicum Aversanum, & *Joannem Dominici*, Ordinis FF. Prædicatorum in Conventu Narbonensi Sacræ Theologiæ Professorem. Testes sunt *Joannis* XXII. literæ ad *Orosium* datæ, quas ex Pontificio Regesto descripsit *Odoricus Raynaldus* ad an. 1323. num. 67. FF. Prædicatoribus Ordinis Comitia Tolosæ celebrantibus, jussit ut quinquaginta Fratres ad minus, virtutibus & doctrina conspicuos, Apostolico muneri & laboribus sponte sese devoventes, in Orientem ad Fidem propagandam mitterent. (Tom. VI. P. 3. Epistolarum secretarum.) Ea in Epistola sacrum Ordinem commendat his verbis: *De ordine vestro, qui inspirante Deo, velut cœlum micat stellis, sic personarum numero & virtute coruscat*, &c. Id gestum an. 1327. Vide *Odoricum Raynaldum*, num. 84.

Zizania ex agro Dominico Joannes XXII. extirpat. Non minori studio in extirpandis ex agro dominico zizaniis laboravit *Joannis* XXII. Fraticellorum enimvero Sectam damnavit, anno 1317. edita Constitutione: *Sancta Romana Ecclesia*, quæ inter ejus Extravagantes legitur Tit. *De Religiosis Domibus*. Errores *Joannis de Pollaco*, Theologi Parisiensis, qui docuerat & prædicaverat, Romanum Pontificem, immo nec Deum facere posse, quin confessus Viris Religiosis approbatis, eadem peccata proprio Sacerdoti, idest Curato, confiteri teneretur, stante Constitutione: *Omnis utriusque sexus*, damnavit Extravagante, *Vas electionis*, ipsumque palidoniam canere, cum in sacro Consistorio, tum Parisiis in Scholis & Concionibus præcepit.

VI.

VI. Alia gessit idem Pontifex memoria digna. *Ludovicum* Tolosanum Episcopum *Caroli II.* Siciliæ Regis filium, cujus Præceptor fuerat, Ordinis FF. Minorum, & *Thomam Aquinatem* Ordinis FF. Prædicatorum & universalis Ecclesiæ lumen in Sanctorum album retulit: illum anno 1317. istum anno 1323. nec-non Thomam Herfordiensem Episcopum anno 1320. Judicia & tonsoriam artem die Dominica exerceri prohibuit. (Tom. v. Epist. Secret. 40.) Tolosanam Sedem in Metropolim erexit, & plures alios Episcopatus ex aliarum Diœceseon divisione in Galliis instituit, in Narbonensi Electensem & Sancti Pontii; in Albigensi Castrensem; in Agennensi Condomiensem; in Lemovicensi Tutelensem; in Petragoricensi Sarlatensem; in Claromontensi Sanfloranum; in Ruthenensi Vabrensem; in Pictavensi Malleacensem & Lucionensem. Cæsaraugustanam quoque Sedem in Aragoniæ Regno Archiepiscopalem fecit. Rem literariam, in Academia præsertim Parisiensi cęterarum Principe restituere satagit, data ad Viros Academicos Epistola, quam ex parte refert ex Vaticano Codice *Odoricus Raynaldus* ad annum 1317. qua Theologos perstrinxit, quod supervacuis subtilitatibus & Philosophicis Quæstionibus Theologiam adulterarent. *Quidam etiam Theologi*, inquit, *postpositis vel neglectis necessariis, utilibus, & ædificativis doctrinis, curiosis, inutilibus, & supervacuis Philosophiæ quæstionibus & subtilitatibus se immiscent: ex quibus ipsius Studii disciplina dissolvitur, luminis ejus splendor offunditur, Studentium utilitas impeditur*. Cantabrigiensem in Anglia Academiam *Eduardi* Regis precibus excitavit, & Privilegiis amplissimis exornavit. (Epist. Comm. 1230. an. 3.) nec-non & Cadurcensem in patria sua. Tribunal. XII. Auditorum Rotæ instituisse traditur. Sanctissimæ Trinitatis Festum instituit. Grandimontensium Regulam temperavit. Opinionem erroneam de Beatifica Sanctorum visione post supremum Judicii diem dilata, in quam nimium propendere visus fuerat, ante obitum retractavit, sive potius eam se non asseruisse declaravit; qua de re in Dissertationibus agemus. Obiit nonagenarius, anno Christi 1334. die 4. Decembris anno Pontificatus 19. & Avenione in Majori Ecclesia sepultus est. Ingentem pecuniæ vim reliquit, quam ex reservationibus fructuum primi anni omnium Ecclesiarum vacantium coacervarat, in opus belli sacri, (ut ajebat) profundendam. Propter Italicum bellum Italorum subiit invidiam & Petrarchæ mordaci calamo in Epistolis laceratus est. Interrogatus aliquando quid foret a veritate remotius respondisse fertur, *Vulgi sententiam*. (Ex Nauclero Generatione 45.) Studium semper coluit etiam Pontifex, tempusque a negotiis vacuum lectioni impendebat, viros eruditos fovens, & ad Sacras Dignitates promovens. Cardinales creavit *Bernardum de Castaneto*, Gallum, Albigensem olim, deinde Aniciensem Episcopum; *Jacobum Arnaldum de Via*, *Gaucelinum*, & *Bertrandum de Podietto*, nepotes: *Petrum de Arreblajo*, Gallum, Archidiaconum Borbonensem in Ecclesia Bituricensi, Regni Franciæ Cancellarium, *Bertrandum de Montefaventio*, Gallum; *Galardum de Mota*, Vasconem, *Clementis V.* nepotem: *Joannem Cajetanum Ursinum*, nobilem Romanum: *Raynaldum de Porta*, Gallum, Bituricensem Archiepiscopum: *Bertrandum de Turre*, Gallum, Salernitanum Archiepiscopum ex Ordine FF. Minorum assumptum: *Petrum de Prato*, Gallum, Archiepiscopum Aquensem, *Simeonem de Archiaco*, Gallum, Viennensem Archiepiscopum; *Petrum Textoris*, Gallum, Romanæ Curiæ Vicecancellarium; *Pilum fortem de Rapistagno*, Gallum, Rivensem Episcopum; *Raymundum Russi*, Gallum Cadurcensem, consanguineum suum; *Joannem Raymundi*, Gallum; primum Tolosanum Archiepiscopum; *Annibaldum de Ceccano*, Italum, Archiepiscopum Neapolitanum; *Jacobum Fornerium*, Gallum, Mirapicensem Episcopum, ex Ordine Cisterciensi assumptum in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum; *Raymundum de Monsfajouls*, S. Pauli Tricastrensis Episcopum; *Petrum de Mortuo Mari*, Autisiodorensem Antistitem; *Petrum de Cappes* Franciæ Cancellarium Carnotensem Episcopum: *Matthæum Ursinum*, Nobilem Romanum, Archiepiscopum Sipontinum, ex ordine FF. Prædicatorum assumptum; *Petrum Gomessii de Barosso* Carthaginensem Episcopum; *Joannem de Columna*, Nobilem Romanum; *Ubertum de Puteo*, Monspessulanum, consanguineum suum; *Talairandum* Autisiodorensem Episcopum, *Petrum Bertrandi*, Gallum, Æduensem Episcopum, Jurisdictionis Ecclesiasticæ contra *Petrum de Cugneriis* egregium vin-

Joannis XXII. Acta quædam insignia.

Curiosas & inutiles quęstiones in Theologia vetat Joannes XXII.

Cantabrigensem & Cadurcensem Academias erigit.

Tribunal Auditorum Rotæ.

S. Trinitatis Festum instituit.

Cardinales a Joanne XXII. creati.

vindicem; *Raymundum Albertum Gottolanum*, Ordinis B. Mariæ de Mercede Captivorum Generalem, addunt aliqui, quod non adeo certum; *Petrum Aureolum*, Ordinis FF. Minorum Professorem addunt alii, quem tamen *Wadingus*, in Annalibus Minorum Cardinalitiis infulis nusquam fulsisse ingenue fatetur.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 173. Religiosi Censores hanc notam apposuere: *Videtur Alexander asserere, quod Papa nihil juris temporalis tribuit Imperatori coronatione, & ad ipsum non esse devolutum jus gubernandi in temporalibus Imperium.*

R. Quæstionem juris eo loci non attingo, Responsiones solum refero *Ludovici Bavari* ad Monitorium *Joannis* XXII. Historiæ res est. Verum nihilominus est, Imperatori nihil juris temporalis accedere ex Coronatione a Summo Pontifice, & ad Romanum Pontificem non esse devolutum jus gubernandi in temporalibus Imperium. Nam, ut ait *Gelasius I.* in tractatu, *De Anathematis Vinculo*, quamvis olim Pagani Imperatores iidem & Pontifices Maximi dicerentur: immo & inter veri Dei cultores sub naturæ Lege Melchisedech Rex simul & Sacerdos fuerit; tamen *Cum ad verum ventum est, ultra sibi nec Imperator Pontificis nomen imponit, nec Pontifex Regale fastigium vindicavit. Quamvis enim membra ipsius, id est, veri Regis atque Pontificis, secundum participationem naturæ, magnifice utrumque in sacra generositate sumpsisse dicantur, ut simul Regale genus & Sacerdotale subsistant; attamen Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperans, sic actionibus propriis dignitatibusque distinctis officia Potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari non humana superbia rursus intercipi, ut & Christiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium cursu rerum Imperialibus dispositionibus uterentur, quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus. Et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus; ut & modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffulta, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur.* Idem verbis nonnihil immutatis repetit & confirmat *Nicolaus I.* in Epistola ad *Michaelem* Græcorum Imperatorem.

Nota.

QUæ ex Gelasio in Scholio leguntur, quæque Nicolaus I. sibi adoptavit, ultro admittunt defensores indirectæ Pontificum potestatis in temporalia Principum. Cum igitur de rebus sermo sit instituendus, prout ipsarum exposcit natura, non juxta ea quæ per accidens fiunt, verum esse fatentur Pontificibus regale fastigium non convenire, nec eam, quæ propria Regum est potestas, sibi posse vindicare. At hoc non obstare dicunt quin spiritualis potestas ad temporalia se extendat, quoties ita exposcat necessitas fidem, Ecclesiamque tuendi: cum id non sit temporalem regiamque exercere potestatem, sed spirituali uti jurisdictione, quæ in temporalia insurgit, ut spiritualia tueatur. Hanc cum sibi inesse potestatem Joannes autumaret, bis Ludovicum Imperio expoliavit, subditosque a fidelitatis juramento absolvit.

Nota.

CUm, Joanne Pontifice, supervacaneis inutilibusque quæstionibus S. Theologia adulterata conspiceretur, merito Theologos eisdem quæstionibus incumbentes Summus Pontifex perstrinxit, nolens studentium utilitatem præpediri. At quam maxime indolendum ipsius decreta vel neglecta fuisse, vel in desuetudinem abiisse; quapropter iisdem quæstionibus quas a S. Theologia amandandas decreverat Joannes, apud non paucos ejusdem Tractatores refertam conspicimus. Id ingemiscens Cardinalis de Aguirre pietate unaque doctrina conspicuus ea in Epistola, quam Mabillonio dedit, postquam

non assentiendum dicit Abbati de Trappa, [qui a Monachorum cœnobiis studia proscribenda contendebat], ut spiritualibus omnino vacarent, hæc deinde subdidit: *Melius certe ac rationabiliter invehi potuisset adversus quoslibet, præsertim Monachos, qui præpostero fine, modo, ac via studentes, ac plus sapere appetentes, quam oportet sapere. Nimirum ex iis capitibus peccatur frequentissime ab iis etiam, qui monasticam vitam professi plus justo, atque incongruo modo exercitationibus literariis se dedunt, non tam in Dei obsequium, utilitatem publicam, & privatam laborantes, quam ob curiositatem, ambitionem, aut illiberalem quæstum. Quin & sæpe non solum in scholis publicis, sed etiam privatis Monasteriorum magna temporis pars insumitur jactura irreparabili in quæstionibus prorsus inutilibus, similibus aranearum telis, in quibus nihil est præter scholasticam quamdam subtilitatem*. Dolet deinde pro more sæculi etiam sibi contigisse ut aliqua resecanda in suis Operibus ediderit. Nolo tamen dissimulare & sequentia addidisse: *Non tamen illa omnia, quæ primo aspectu talia videntur, resecari penitus debent, cum multa eorum, & deserviant ad exercitationem congrum ingeniorum, viam aperiant, mentemque exacuant ad graviores alias quæstiones penitus intelligendas & explanandas.*

Sed & audiendus Petavius, qui postquam in Prolegomenis ad Dogmata Theologica *cap. 3. & seq.* ostendit Philosophiam Theologiæ esse necessariam, quamvis Fidei præire non debeat, sed subsequi, eaque utendum ad hæreticorum sophismata dissolvenda, ita etiam Theologum admonet. *Si sapiat, & laboris ac temporis facere compendium velit, mihi istud animadvertat, ut in communibus etiam & scholarum usu detritis controversiis ne sit in inquirendo nimius; altiusve quam necesse sit mentis defigat aciem, ut propositæ quæstionis oras omnes & sinus ac recessus peragrare cupiat: ne quid sit cujus illi ratio non constet. Habet enim infinita illa curiositas tum ingratam ac fastidii plenam operam, tum jacturam rei omnium pretiosissimæ temporis, quod utilius in rebus aliis hac impensa dignioribus occupari potuit; tum male apud homines audit eo nomine plerumque Theologia, & in eorum sermones ac reprehensiones non prorsus negligendas incidit.*

JOANNIS DOM. MANSI

Nota.

COdicem integrum processuum Joannis XXII. in Ludovicum Bavarum ediderunt ex MS. Cod. PP. Martene & Durand. Anecdot. tom. 11. a pagina 641. ex quibus multa addenda occurrunt iis, quæ de hac celebri controversia diligenter, pro suo more, dedit C. P. Alexander. Omissis igitur.

Eodem anno IV. Kal. Martii declaratum est Pisanos in pœnas adversus Bavari fautores indictas incidisse.

Paulo post, scilicet 11. Kal. Aprilis Bavari coronatio irrita declaratur, mandatumque est Romanis aliis literis eadem die datis, ut Bavarum, ejusque sectarios Roma ejiciant, sicut & Jacobus Castellanus Episcopus Bavari fautor nefarius dignitate privatur.

Tum eodem anno XI. Kal. Julii statæ preces omnibus per orbem fidelibus indicuntur, proposito indulgentiarum lucro, pro statu pacifico Catholicæ Ecclesiæ.

Anno 1328. die VIII. Id. Junias Michael Cæsenas totius ordinis Fratrum Minorum summus moderator e gradu dejicitur, atque cum sociis nonnullis excommunicatione plectitur. Cætera, quæ nihil novi ferunt, omitto.

ARTICULUS III.

De BENEDICTO XII.

NOvemdialibus *Joannis XXII.* pro more peractis, Cardinales numero 24. in Conventu Fratrum Prædicatorum inclusi, *Jacobum de Furno*, alias etiam cognomento *Novelli*, virum humili loco natum, patre scilicet *Guillelmo* Molitore, in oppido *Savarduni*, ditionis Fuxensis, Ordinis Cisterciensis quondam Professorem, Sacræ Facultatis

tatis

tatis Parisiensis Doctorem Theologum, ex Abbate Fontis Frigidi Appamiensem primum, deinde Mirapicensem Episcopum, tandem a *Joanne* XXII. Cardinalem Tit. *S. Priscæ* creatum, Pontificem elegere, 13. Kalendas Januarii, anni 1334. qui sibi nomen sumpsit *Benedictus* XXII. Nihil ipsi fuit antiquius quam ut pacem inter Christianos Principes sanciret, foveretque, ut communes vires contra Saracenos verterent: Apostolicas curas maxime adhibuit in conciliandis *Philippo Valesio*, Francorum, & *Eduardo Angliæ*, Regibus, plures ad utrumque Literas dedit, Legationes misit, utriusque Oratores audivit, rationes discussit. Anglo suasit ut nomen & insignia Regis Francorum usurpata deponeret, Belgas per duelles ut ad officium redirent hortatus est, ipsisque Sacris interdixit. *Ludovici Bavari* contumaciam Literis ac Nuntiis ad eum missis frangere conatus est; de cujus reconciliatione semel iterumque actum sub ipsius Pontificatu, confectum nihil. Oratores Magni Tartarorum Imperatoris, Literasque singularis observantiæ in Sedem Apostolicam testes anno 1338. suscepit, quibus Infidelis Princeps, erga Christianos optime affectus, Papam, *Dominum Christianorum* salutabat, ipsius *Benedictionem* & *sanctas orationes* flagitabat, & Alanos, aliosque Imperii sui Christianos ejus benevolentiæ commendabat. Magno Chamo egregium in Christianos studium gratulatus est Optimus Pontifex, eique gratias egit, rogans ut ipsis favere pergeret, ac Fidem Christianam libere prædicari, Ecclesiasque erigi permitteret, utque Christiana Sacra ipse amplecteretur, hortatus est. Tartaricæ etiam Aulæ Christianos, datis ad ipsos Literis, in Fide Christiana confirmavit, ipsisque summam orthodoxorum dogmatum tradidit. Misit etiam Religiosos Viros ex FF. Minorum Ordine, ad Religionem Christianam eo in Imperio propagandam. Literas Magni Chami & *Benedicti* XII. Annalibus Ecclesiasticis inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1338. *Andronicum Juniorem*, Græcorum Imperatorem, ad schisma ejurandum hortatus est, datis ad ipsum literis. Oratores ad Sedem Apostolicam misit *Andronicus* anno 1339. *Barlaamum Abbatem* & *Stephanum Dandalum*; qui *Benedicto* XII. exponerent Græcorum propensionem ad Ecclesiæ Romanæ communionem amplectendam, iis legibus ut in Concilio Oecumenico dogma de Processione Spiritus S. concertationibus Theologicis illustraretur ac statueretur; & ante celebrationem Synodi, auxilia Græcis ad quatuor urbes Principes a Turcis in Asia recuperandas, submitterentur. Respondit Pontifex, Controversiam de Processione Spiritus Sancti a Patre & Filio fuisse in Concilio Lugdunensi finitam. Græcos sub Palæologo Imperatore sacrum illud dogma professos ad ingenium & schisma tunc ejuratum rediisse: Articulum Fidei rursus in disceptationem adduci nefas esse: Nihilominus si Græci habita Ecclesiæ suæ Synodo aliquos e suis misissent, eos a Latinis Theologis ac Præsulibus docendos fore, & omnibus eorum dubiis atque objectionibus factum satis iri. Tunc vero submittenda auxilia, cum Græci ad Romanæ Ecclesiæ Communionem rediissent. Publica documenta de Græcorum Oratorum cum Pontifice tractatu, ex *Benedicti* Regesto Tom. 5. Epistola secreta 289. refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1339. n. 20. De quo etiam legendæ Pontificiæ Literæ ad *Philippum* Regem Christianissimum, ibidem n. 32. Anno 1341. sacram expeditionem in Mauros indixit, quam *Alfonsus* Castellæ & Legionis, & *Alfonsus* alter Lusitaniæ, fœderati Reges, feliciter ac gloriose confecerunt. Mediolanenses aliosque Insubres, scilicet Bergomenses, Papienses, Novarienses, Cremonenses, Vercellenses, Comenses, &c. Censuris Ecclesiasticis ob *Ludovici Bavari* & Antipapæ *Corbarii*, ac *Matthæi* & *Galeatii*, Vicecomitum schisma & factiones, irretitos, in gratiam Ecclesiæ recepit anno 1341. (Epist. Cur. 33. & 34. anni 7.) Datis ad *Leonem* Armenorum Regem, & ad eorum Catholicum literis, jussit errores in libello, quem ad ipsos misit, descriptos damnarent, anno 1341. Literas, Libellumque ex MS. Vaticano ad hunc annum descripsit *Odoricus Raynaldus*. Fraticellis exterminandis Censores Fidei adlaborare jussit, eosque anathemate contrivit. *Eduardum* Angliæ Regem monuit ut Ossyriensi in Hybernia Episcopo in extirpandis novis Hæreticis opem ferret; quorum nonnulli Christum fuisse hominem peccatorem, & juste pro suis delictis crucifixum blasphemabant: alii dæmonibus sacrificantes dicebant, Sacramentum Corporis Christi non esse adorandum, nec colendum, nec Apostolicis Decretis obediendum. Controversiam de Animarum Sanctarum beatitudine ante Resurrectio-

Benedictus XII. pacem inter Christianos Principes conciliare nititur.

Legationem Magni Tartarorum Imperatoris suscipit.

Andronici junioris Græcorum Imperatoris ad Sedem Apostolicam Legatio.

rectionem generalem finivit Diplomate quod Incipit, *Benedictus Deus*; Quam antea Tractatibus eruditis illustraverat, qui in Bibliotheca Vaticana extant MSS. ex quibus multa in suos Annales derivavit *Raynaldus*, ad annum 1336. Ecclesiasticæ Disciplinæ restituendæ curas Apostolicas adhibuit *Benedictus XII.* pro Benedictini ac Cisterciensis Ordinis, nec-non Regularium Canonicorum Reformatione, saluberrimas Constitutiones edidit, quibus studium simul ac Regularem observantiam in Sacris illis Congregationibus excitavit. Has Tomo 1. Romani Bullarii legere est. Aliis etiam Ordinibus, Mendicantium præsertim, solicitudinem paternam impendit, quos ad Benedictinum & Cisterciensem Ordines migrare vetuit. Dominicanos oppidatim & vicatim mendicando Conciones habere, & Confessiones excipere prohibuit, & ne in posterum plures in singulis cœnobiis ad Professionem Religiosam admitterent, quam ali possent certis illorum Monasteriorum redditibus. Ita refert *Michael Pius*, lib. 11. *De Viris Illustribus* Ordinis Prædicatorum, quæ a Sapientissimo & optimo Pontifice decreta gravissimis de caussis, & Ecclesiæ, ipsiusque Dominicani Instituti bonum spectantibus, nullus dubito; quidquid nostri dixerint. Omnium Beneficiorum Comendas abrogavit. Primus Regestum Supplicationum signatarum induxit ad multas fraudes removendas: utque Beneficia vacantia viris idoneis, & pietate doctrinaque conspicuis conferrentur, dispositioni suæ reservavit omnia cujuscumque dignitatis vel nuncupationis, quæ in Curia vel extra Curiam, bidui itinere vacarent. (Cap. *Ad regimen*, *De Præbendis & Dignitatibus*, inter Extravagantes Communes). Beneficia diu vacantia plerumque relinquebat, metuens ne ipsa conferret indignis. Nullum e consanguineis suis ad Ecclesiasticas Dignitates promovit, uno excepto quem Arelatensi præfecit Ecclesiæ, id ejus meritis & Cardinalium precibus tribuens. Cum alias urgerent ut alios nepotes vel agnatos promoveret, Davidicum illud objiciebat: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero*. Id ex Anonymo Vitæ ejus Auctore ab Illustrissimo Præsule *Bosqueto* editæ, & ex *Alberto Argentinensi* constat. Sex Cardinales creavit morum integritate & doctrina eximios *Gottium de Battagliis*, Italum, patria Ariminensem, Juris utriusque Professorem, Constantinopolitanum Patriarcham, *Bertrandum de Deucio*, Juris etiam utriusque Doctorem, Gallum, Archiepiscopum Ebredunensem; *Petrum Rogerii*, de *Malmonte*, Lemovicensis Diœceseos, Ordinis Benedictini Professorem, ex Abbate *Casa Dei*, & *Fiscani* in Neustria, Senonensem primo, deinde Rothomagensem Archiepiscopum, *Guillelmum Curti*, natione Gallum, patria Tolosanum, Ordinis Cisterciensis Professorem, Doctorem Theologum Parisiensem, Nemausensem primo, deinde Albigensem Episcopum, quem *Ciaconius*, *Ferdinandus Ughellus*, & alii *Benedicti XII.* nepotem falso dixere, cum Vitæ *Benedicti* coævus Auctor unicum nepotem vel agnatum ab ipso creatum Archiepiscopum Arelatensem, non Cardinalem testetur. *Guillelmum de Aura*, Gallum, Monasterii *S. Olivi* Ordinis Benedictini Abbatem; *Bernardum d' Alby*, Gallum, Rutensem Episcopum. Neptem unicam, a Principibus viris expetitam uxorem, Tolosano Mercatori *Benedictus* XII. collocavit, modica dote constituta. Viris dumtaxat probis amicus fuit. Tantæ constantiæ fuit, ut dimoveri a recto vi, precibus, promissis numquam potuerit. Decimas ad sacrum bellum conficiendum concessas, in sumptus Anglici belli derivari prohibuit, jamque ollectas restitui jussit Ecclesiis. *Philippo* Regi Christianissimo roganti ut eas liceret in Regni defensionem convertere, quod licitum esse Gallicani responderant Antistites, restitit, ac Præsulum consilium improbavit, qui religione juramenti de sacris decimis in aliosusus non impendendis a Rege per idoneos Procuratores præstiti, in hac rerum necessitate non adstrictam ejus Majestatem censebant. (*Tom. 6. Epist. secret.* 660.) Regi alias urgenti ut id beneficii sibi Regnoque concederet, respondit: Si duas haberet animas, unam se pro ejus Majestate lubentissime daturum; at cum unicam haberet, eam se unice diligere, & pro viribus conservare velle. Proinde sic petitiones suas ejus Majestas temperaret, ut nihil in iis esset ex quo Dei offensa, & animæ discrimen sive damnatio timeretur: alioquin gravate non ferret si ejus non annueret postulatis. Quod responsum etsi durius primum existimaverit, postea tamen Sancto Pontifice dignissimum censuit & gratum habuit. Ita refert Vitæ *Benedicti* XII. coævus Auctor, Ecclesiasticis Juribus ac Libertati in *Galliis* consultum voluit,

Controversiam de Animarum Sanctarum beatitudine finit Benedictus XII.

Decreta pro bono regimine Religiosorum Ordinum. Decretum pro bono Dominicani Ordinis.

Consanguineos suos non promovit Benedictus XII.

Cardinales ab eo creati.

Benedicti XII. constantia & integritas.

voluit, missis *Petro* Tit. *S. Praxedis* Presbytero, & *Bertrando S. Mariæ in Aquiro* Diacono, Cardinalibus, Sedis Apostolicæ Legatis anno 1337. ad emendandos præsertim abusus, qui in Beneficiorum collatione irrepserant. (Ann. 3. p. 1. Epistola Curiali 15. quam ad eumdem annum descripsit *Odoricus Raynaldus*, num. 17.) Oppressam in Ungaria Ecclesiæ libertatem restitui jussit, datis ad *Carolum* Ungariæ Regem Literis, quas apud eumdem Historicum legere est ad annum 1336. num. 22. *Philippum* Balearem Principem, novæ FF. Minorum condendæ Congregationis, in qua *S. Francisci* Regula ad literam absque Pontificiis Declarationibus servaretur, licentiam enixe postulantem, repulit, ut constat ex ipsius Literis ad *Robertum* Siciliæ Regem anno 1340. datis quas refert *Odoricus Raynaldus* num. 64. *Benedicti XII. eruditio.* Inter Scriptores Ecclesiasticos ob Theologicas Lucubrationes & Homilias de præcipuis Christi, Deiparæ Virginis, & Sanctorum Festivitatibus, quæ in Vaticana Bibliotheca MS. servantur, ac inter optimos Pontifices ob integritatem numerandus. Obiit anno Christi 1342. die 25. Aprilis, cum annis 7. mensibus 4. & 6. diebus Ecclesiam rexisset. Avenione in Basilica Principe sepultus, miraculis etiam effulsit, ut coævus ipsius Vitæ Anonymus auctor testatur. In *Sanctitas.* Martyrologio Gallicano celebratur ut *S. Memoriæ* Pontifex. Ipsum Conditorem agnoscit ac veneratur Academia Veronensis, benefactorem munificentissimum prædicat Parisiense Cisterciensium Collegium, cujus Ecclesiam a fundamentis erexit.

ARTICULUS IV.

DE CLEMENTE VI.

JUstis *Benedicto* XII. persolutis, *Petrus Rogerii* natione Gallus, Patria Lemovix, Ordinis Benedictini in Cœnobio *Casæ-Dei* quondam Professor, Doctor Theologus Parisiensis, Fiscanensis Abbas, Atrebatensis Episcopus, ac deinde Senonensis, tum Rotomagensis Archipræsul, Regiorum Sigillorum Custos & Galliæ Cancellarius, tandem S. R. E. Cardinalis Tit. *SS. Nerei & Achillei* a *Benedicto* XII. creatus, Pontifex electus est a Cardinalibus undeviginti, in Conclavi apud FF. Prædicatores Avenionenses inclusis, sibique nomen sumpsit, *Clemens VI.* die Maii 7. anno 1342. & die sacra Pentecostes, quæ ejusdem mensis 16. fuit coronatus. Hunc *Literatissimum Pontificem* Petrarcha vocat admirabilis memoriæ, ita ut eorum quæ semel legerat oblivisci numquam posset; quam dotem ex ictu in capite forte suscepto ipsi accessisse testatur. *Doctrinæ integritatique Benedicti* Decessoris sui *humanitatem*, *liberalitatem*, *facundiam*, adjecit, (inquit *Trithemius* in Chronico Hirsaugiensi.) Ipsi missa Legatione Romani supplicarunt, ut in Urbem rediret. Legatorum unus erat *Petrarcha* Poeta Laureatus, qui Carmen elegantissimum ejus obtulit Sanctitati ad Ecclesiam tot sacris Monumentis insignem repetendam invitans. Moram in Transalpinis regionibus *Clemens* excusavit, ad conciliandos Christianos Principes necessariam. Grave quippe bellum Anglos inter Francosque flagrabat, quod extinguere studuit, datis non semel ad *Philippum Valesium* Regem Christianissimum, & *Eduardum* Angliæ Regem Literis, missisque Legationibus. Ob istud negotium, missi ad Reges Apostolici Legati, *Petrus de Pratis* Prænestinus, & *Annibaldus* Tusculanus, Cardinales Episcopi, anno ipso 1342. Literas de commissa Legatione ad utrumque datas refert *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum. *Latam a Joanne XXII. in Ludovicum Bavarum sententiam confirmat Clemens Sextus.* Latam olim a *Joanne XXII.* in *Ludovicum Bavarum* Sententiam concordiæ viis Sacerdotium inter & Imperium frustra tentatis, renovavit, omnique Jure ad Imperium, Ducatum, & Palatinatum exuit: Principesque Electores convenire jussit ad justum Romanorum Regem creandum, quem Sedes Apostolica in Imperatorem promoveret. *Clementis VI.* ea de re Decretum, Literasque ad Principes Electores directas Annalibus inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1346. Num. 3. & 9. *Carolum* Moraviæ Marchionem, *Joannis* Bohemiæ Regis filium, solemnibus promissis ac pactionibus cum Rege Patre Sedis Apostolicæ devinctum, quarum Formulas idem Annalium Ecclesiasticorum Continuator exhibet, eligi curavit, ejusque electionem confirmavit, Diplomate quod apud eumdem Auctorem ad annum 1346. Num. 34. legere est. Ortam inter Balearem

& Ara-

& Aragonium Reges dissensionem quæ mox in bellum eruperat, sedare studuit, misso *Andrea* Tit. *S. Susannæ* Presbytero Cardinali, Sedis Apostolicæ Legato, qui inducias ad Triennium inter illos constituit. Fortunatarum Insularum Imperium fiduciario Jure, & sub conditione annui census *Ludovico* Principi *de Hispania* concessit. Pontificium ea de re Diploma & sacramenti a Principe præstiti Formulam, apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad annum 1343. *Joannam* Siciliæ Reginam, ac Provinciæ Comitissam, Regno pulsam ab Ungariæ Rege, pœnas de nece *Andreæ* Regis fratris sui ejusdemque *Joannæ* mariti, cujus illa suspicione laborabat, repetente, Avenione honorifice suscepit, eamque ab immani crimine insontem dixit cum innocentiam suam in Consistorio probasset. Quin & ejus matrimonium cum *Ludovico* Tarentino Principe confirmavit, indulta Dispensatione. Ab eadem *Joanna*, pecuniæ ad Regnum, quod Rex Ungarorum reliquerat cum viro repetendum egente, Avenionem, cum omnibus Juribus, Romanæ Ecclesiæ comparavit, pretio octoginta millium florenorum auri de Florentia. Instrumentum publicum ea de re confectum, seu contractum venditionis ex Archiviis Vaticanis & Molis Hadriani, exhibet *Bzovius* ad annum 1348. Sacram adversus Turcas expeditionem indixit Venetis, Genuensibus, Rege Cypri, & Rhodiis Equitibus contra communes hostes fœderatis; & ad belli sumptus Decimarum collectionem in omnibus Regnis Christianis, Gallia, Hispania & Anglia exceptis, imperavit. Smyrna a Crucesignatis expugnata anno 1344. Alia anno sequenti instructa expeditio est. Classi *Bertrandum Baucium* Cortedonium Principem, terrestri exercitui *Humbertum* Delphinum Viennensem Pontifex præfecit. Parum promota hac expeditione Christiana res: Turcarum quædam tantum naves incensæ.

Clemens VI. Avenionem Romanæ Ecclesiæ acquirit.

Sacram expeditionem contra Turcas indicit.

Proferendis Ecclesiæ finibus, & extinguendo schismati animum adjecit *Clemens VI.* Græcis contra Turcas & Tartaros suppetias pollicitus est, si ex animo schisma ejurarent. Datas ea de re ad *Joannem Palæologum*, Imperatorem, ad Patriarcham, Episcopos & Principes Græcorum, & ad Monachos Montis *Atho* a *Clemente* VI. Literas, vel earum fragmenta exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1343. Ad eumdem *Palæologum*, & *Joannem Cantacuzenum* Imperatores varios Nuntios misit de Ecclesiarum unione tractaturos, quos inter *Guillelmum* Ordinis FF. Minorum, & *Hugonem de Spert* Dominicanum, viros pios & eruditos commendat ipse *Cantacuzenus*, lib. 4. cap. 9. Regem Rasciæ a *Venturino* Bergomate Ordinis Prædicatorum Professore, Viro Apostolico, cui minus æquus visus fuerat *Benedictus* XII. ad Romanæ Ecclesiæ communionem inclinatum, Literis convenit *Clemens* VI. ursitque ut pium consilium quantocyus exequeretur.

In extinctionem schismatis Græcorum & Armenorum Clemens Sextus incumbit.

Nec minus de Armenorum salute fuit solicitus ad quos Episcopum Cajetanum, & *Joannem* electum Coronensem, Legatos Apostolicos misit, cum Armenorum Catholicus, Præsulesque cæteri, veteres errores secundum Formulam a *Benedicto* XII. præscriptam damnassent, & Romanæ Ecclesiæ Canones recepissent. Epistolam *Clementis* VI. ad *Consolatorem* Armeniæ Catholicon, universumque Clerum, exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1346. Num. 68. Quamvis autem Ecclesiam Romanam solam esse Catholicam, solum Pontificem Romanum habere plenitudinem potestatis, locum tenere *B. Petri*, esse universalem Christi Vicarium, Armenorum Catholicus & Præsules professi essent, ab ipso tamen explicatam magis Pontificii Primatus Professionem exegit, cujus capita in Literis ad eumdem Catholicon an. 1351. datis legere est apud *Odoricum Raynaldum* Num. 11. *Super his ergo quærimus*, inquit, *primo, si credidisti, credis vel credere paratus es cum Ecclesia Armenorum, quæ tibi obedit, quod beatus Petrus plenissimam potestatem Jurisdictionis acceperit super omnes fideles Christianos a Domino Jesu Christo: & quod omnis potestas Jurisdictionis, quam in certis terris & Provinciis, & diversis partibus orbis, specialiter & particulariter habuerunt Judas Thadæus & cæteri Apostoli, subjecta fuerit plenissimæ auctoritati & potestati, quam super quoscumque in Christum credentes in omnibus partibus orbis B. Petrus ab ipso Domino Jesu Christo accepit & quod nullus Apostolus, vel quicumque alius super omnes Christianos, nisi solus Petrus, plenissimam potestatem accepit.*

II. *Si credidisti, tenuisti vel credere ac tenere paratus es cum Armenis tibi subjectis* quod

Clemens VI. Romani Pontificis Primatum Armenis explicat, plurimumque circa illum articulorum professionem ab illis exigit.

quod omnes Romani Pontifices, qui B. Petro succedentes, canonice intraverunt, & canonice intrabunt, ipsi B. Petro Romano Pontifici successerint & succedent in eadem plenitudine potestatis, quam ipse B. Petrus accepit a Domino Jesu Christo super totum & universum corpus Ecclesiæ militantis.

III. *Si credidistis & creditis, tu & Armeni tibi subjecti, Romanos Pontifices qui fuerunt, & nos qui sumus Pontifex Romanus, ac illos qui in posterum successive erunt, tamquam legitimos & potestate plenissimos Christi Vicarios, omnem potestativam Jurisdictionem, quam Christus ut caput conforme in humana vita habuit, immediate ab ipso Christo super totum ac universum corpus militantis Ecclesiæ accepisse.*

IV. *Si credidisti & credis, quod omnes Romani Pontifices qui fuerunt, nos qui sumus, & alii qui erunt in posterum, ex plenitudine potestatis & auctoritatis prædictæ, potuerunt, possumus, & poterunt immediate per nos & eos de omnibus tamquam de Jurisdictione nostra ac eorum subditis judicare, & ad judicandum quoscumque voluerimus Ecclesiasticos Judices constituere & delegare.*

V. *Si credidisti & credis, quod in tantum fuerit, sit & erit, suprema & præeminens auctoritas & juridica potestas Romanorum Pontificum qui fuerunt, nostri qui sumus, & illorum, qui in posterum erunt, ut a nemine judicari potuerint, potuerimus, neque in posterum poterunt: Sed soli Deo judicandi servati fuerint, servemur, & servabuntur; Et quod a Sententiis & Judiciis nostris non potuerit, neque possit, nec poterit ad aliquem Judicem alium appellari.*

VI. *Si credidisti & adhuc credis plenitudinem potestatis Romani Pontificis se extendere in tantum, quod Patriarchas Catholicon, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & quoscumque Prælatos alios, de Dignitatibus, in quibus fuerint constituti, possit ad alias Dignitates majoris vel minoris Jurisdictionis transferre; vel, exigentibus eorum criminibus, ipsos degradare, & deponere, & excommunicare & Satanæ tradere.*

VII. *Si credidisti & adhuc credis, Pontificalem Auctoritatem, non posse nec debere subjici cuicumque Imperiali & Regali, aut alteri sæculari Potestati, quantum ad institutionem judicialem, correctionem, vel destitutionem.*

VIII. *Si credidisti & credis Romanum Pontificem solum posse sacros generales Canones condere, plenissimam Indulgentiam dare visitantibus limina Apostolorum Petri & Pauli, vel ad terram Sanctum accedentibus, aut quibuscumque Fidelibus vere & plene pœnitentibus & confessis.*

IX. *Si credidisti & credis, omnes qui se contra fidem Romanæ Ecclesiæ erexerunt, & in finali impœnitentia mortui fuerunt, damnatos fuisse, & ad perpetua infernorum supplicia descendisse:*

X. *Si credidisti & credis, Romanum Pontificem circa administrationem Sacramentorum Ecclesiæ, salvis semper illis quæ sunt de necessitate & integritate Sacramentorum, posse diversos Ritus Ecclesiarum Christi tolerare, & etiam concedere ut serventur.*

XI. *Si credidisti & credis, Armenos, qui Romano Pontifici in diversis partibus orbis obediunt, & formas & Ritus Romanæ Ecclesiæ in Administratione Sacramentorum, & in Ecclesiasticis Officiis, jejuniis & aliis ceremoniis, studiose & cum devotione observant, bene agere, & illa agendo vitam æternam mereri.*

XII. *Si credidisti & credis, neminem de Dignitate Episcopali ad Archiepiscopalem, Patriarchalem vel Catholicon posse transferri auctoritate propria, nec etiam auctoritate cujuscumque Principis sæcularis, sive Rex fuerit, sive Imperator, vel quicumque alius fultus qualicumque potestate & dignitate terrena.*

XIII. *Si credidisti & adhuc credis, solum Romanum Pontificem, dubiis emergentibus circa Fidem Catholicam, posse per determinationem authenticam, cui sit inviolabiliter adhærendum, finem imponere: Et esse verum & Catholicum quidquid ipse auctoritate clavium sibi traditarum a Christo determinat esse verum: & quod determinat esse falsum & hæreticum, sit censendum.*

XIV. *Si credidisti & credis, Novum & Vetus Testamentum in omnibus libris, quos Romanæ Ecclesiæ nobis tradidit auctoritas, veritatem indubiam per omnia continere.* Hæc in illa Epistola *Clemens VI.* Quorum Capitum nonnulla explicatione indigent, quin-

tum

rum in primis octavum & decimum tertium, ut salvis Conciliorum Oecumenicorum Juribus, & suprema a Deoque immediate accepta auctoritate, intelligantur juxta sacri Concilii Constantiensis doctrinam: salva etiam Episcoporum a Christo immediate derivata potestate: ut & ita illud verum & Catholicum sit censendum, quod ex Cathedra, id est, accedente Ecclesiæ consensu, Summus Pontifex determinat esse verum.

Pragensem Ecclesiam in Bohemia, Maguntinæ hactenus obnoxiam, in Archiepiscopatum erexit anno 1344. inaugurandique Bohemiæ Regis Archiepiscopis contulit potestatem. *Eduardum* Angliæ Regem, qui Cardinalium, aliorumque Sacerdotum absentium Beneficia occupaverat, eorumque redditus in usus belli contra Regem Francorum convertebat intentato anathemate ad saniora consilia revocavit anno 1352. (Tom. 11. Epistolarum secretarum apud *Odoricum Raynaldum*, Num. 17.) *Philippum* Regem Christianissimum increpuit, quod Ecclesiæ bona absque licentia Sedis Apostolicæ in usus belli concederet. *Bona*, inquit, *Ecclesiarum, ad Ministrorum ipsorum, & Christi pauperum sustentationem, ac pios usus alios specialiter deputata noscuntur, nec licet ea in usus converti alios etiam propter communes, Statutis Conciliorum Generalium prohibentibus, ipsius Romani Pontificis licentia non obtenta*. Eumdem nihilominus Christianissimum Regem sacris donavit Privilegiis, ipsi, Reginæ uxori, Normanniæ Duci eorum Primogenito, & *Bonæ* Ducissæ illius conjugi, sacræ communionis sub utraque specie percipiendæ potestatem indulgens. *Nicolaum Rentium*, qui ex plebis fece, ngenii, eloquentiæ, & industriæ dotibus emerserat, & ambitione impotenti elatus ad summa contendebat, Tribunus plebis a Populo Romano vana priscæ libertatis spe deluso creatus, & qui Magistratu ad tyrannidem abutebatur, absonis legibus in Ecclesiæ injuriam promulgatis, ac Italiæ Urbibus tractis in partes, per *Bertrandum* Cardinalem Sedis Apostolicæ Legatum dejecit, fregit, fugavit. Legere juvabit *Clementis* Literas ad *Bertrandum* Legatum, & ad Populum Romanum datas anno 1347. quibus ille Tyrannulus suis coloribus depingitur apud *Odoricum Raynaldum*, n. 16. & 18. De eodem nebulone legendi *Joannes Villani* lib. 12. cap. 89. & 104. *Albertus Argentinensis* in Chronico, *Blondus* Decade 10. *Nauclerus* Generatione 45. & Vitæ ipsius Italo idiomate scriptæ coævus Auctor.

Bona Ecclesiarum in usus belli convertere non licet absque licentia Summi Pontifici.

Flagellantium sectam anno 1349. damnavit *Clemens VI*. Diplomate quod exhibet *Odoricus Raynaldus* num. 19. Jubilæum ad quinquagesimum annum redactum, anno 1350. celebrandum indixit, Constitutione, *Unigenitus*, quæ inter Extravagantes Communes Tit. *De pœnis & Remissionibus* legitur. Contra bonorum Ecclesiasticorum occupatores Constitutionem edidit. Necnon alteram de cibo & potu ac numero servientium, quibus uti possunt S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales existentes in Conclavi pro electione Summi Pontificis. Extant Tom. I. Bullarii Romani. *B. Yvonem*, Diœcesis Trecorensis in Britannia Minori quondam Presbyterum, Pauperum Advocatum, in album Sanctorum retulit 11. Kalendas Julii, anni 1347. Literæ ad Regem Christianissimum *Philippum Valesium* ea de re datæ extant Tom. I. Romani Bullarii. Qui ritus in Sanctorum Canonizatione his temporibus servatos nosse cupit, legat *Odoricum Raynaldum* ad eum annum, illos ex veteri MS. Vaticano ab Auctore coævo, qui rituum Formulis præerat enarrantem. In iis observandum, Summum Pontificem propriæ fragilitatis conscium, *Populum inducere ad orandum pro eo quod Deus non permittat eum errare in hoc negotio*. Scholæ Parisiensis Doctores, ne vanis argutiis, & inutilibus quæstionibus tractandis intenderent, sed solidam Catholicam veritatem ex sensu Patrum interpretarentur, admonuit datis literis 12. Kalendis Junii anno 1346.

Jubilæum.

Ritus in Sanctorum Canonizatione observatus.

Gravi morbo in vitæ discrimen adductus, ea in quibus forsan vel ante Pontificatum, vel in ipso Pontificatu, ut homo ignorantiæ tenebris obnoxius, errare potuisset, solemni Diplomate dato 7. Idus Decembris, anno 1351. revocavit. *Quamvis*, inquit, *ille pius omnium Conditor & Redemptor in se sperantium informet & dirigat actiones, & mentis nostræ tenebras luce suæ veritatis illustrans, eas ab invio præservet erroris; quia tamen quamdiu carnis hoc velamine tegimur antiqui hostis, cum quo nobis assidua pugna est, dolos & artes sic confutare non possumus, quin interdum ex carnis fragilitate peccemus: Nos qui inter peccatores peccator viximus, infirmitatem nostram pœnitentiæ passi-*

Clemens VI. ea revocat in quibus ut homo errare potuit contra Catholicam

Fidem, & bonos mores. *bus metientes, si qua dudum in minoribus constituti, & postquam ad fastigium Apostolicæ Dignitatis divina bonitas dignanter, potius quam digne provexit, nos disputando, legendo, prædicando, aut alias contra Catholicam veritatem & Fidem, vel bonos mores, ex lapsu linguæ præcipitanter forte protulimus, revocamus, & volumus pro revocatis haberi: & ea omnia Sedis Apostolicæ auctoritati submittimus & supponimus corrigenda.* Se nimirum infallibilem non censebat, nisi ex Cathedra, id est, accedente Ecclesiæ consensu, de Fidei Controversiis judicasset. Cœnobium Casæ-Dei, cujus Abbas fuerat, restauravit, auxit, ornavit. Clementiæ ac mansuetudinis laude excelluit, quam in eos ipses explicuit, a quibus injuria fuerat olim affectus, adeo ut non immerito de ipso scripserit *Petrarcha*,

Nulli major inest clementia, nomen ab ipsis
Dignum rebus habet.

In Poemate ad Joannem Cardinalem Columnam. *Familiare ipsi fuisse* Cæsarianum illud verbum, *Non decere quempiam de præsentia Principis non contentum abire:* Continuator *Bernardi Guidonis* testatur. Pie obiit 6. die Decembris, anno Domini 1352. Pontificatus 11. Ejus corpus ad Monasterium Casæ-Dei delatum est, ibique in Sacello ab ipso constructo conditum. Ejus beneficiis fruitur adhuc Ecclesia Rothomagensis cujus olim fuerat Archiepiscopus. In ea nempe Collegium sexdecim Presbyterorum fundavit, multisque dotavit proventibus, qui cum cæteris illius Ecclesiæ Ministris divina Officia celebrarent; quod *Collegium Papæ* seu *Sacerdotum Clementinorum* appellatur. Clementem Sextum quinque rosas, quod gentilitium stemma erat in sigillo Pontificio retinuisse, quo Bullæ obsignabautur, contra morem Antecessorum suorum, testis est Albertus Argentinensis.

Cardinales a Clemente VI. creati. Cardinales variis Promotionibus *Clemens VI. creavit*, *Hugonem Rogerii*, fratrem suum, Ordinis Benedictini Monachum; *Aymericum de Castroluci*, Carnotensem Episcopum; *Andream Gini*, patria Florentinum Tornacensem Episcopum, qui Lombardorum Collegium Parisiis erexit; *Guidonem de Bolonia*, Gallum, ex familia Principe, Tornacensis primum, deinde Cameracensis, tandem Lugdunensis Ecclesiæ Infulis ornatum; *Stephanum Alberti*, Juris Canonici Doctorem, Noviomensem, Cameracensem, Claromontanum tandem Episcopum; *Ademarum Robertum*, Juris utriusque Doctorem, Parisiensem primo, deinde Autisiodorensem Antistitem, *Gerardum a Sancto Domaro de Guardia*, suum ex sorore nepotem, Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magistrum; *Bernardum de Turri Arverniæ*, Nobilem Gallum, Canonicum Lugdunensem; *Guillelmum Judicis*, Legum Doctorem, alterum ex sorore nepotem; *Eliam de Nabunal*, Gallum, Nicosiensem Archiepiscopum, & Patriarcham Hierosolymitanum, ex Ordine FF. Minorum assumptum; *Petrum Bertrandi de Columbariis*, Gallum, Episcopum Attrebatensem, cognominis Cardinalis adhuc superstitis nepotem. *Nicolaum de Bessia*, nepotem ex sorore alterum, Lemovicensem Episcopum electum; *Petrum Rogerii*, nepotem octodecim annorum adolescentem, jam virtutibus eximium, studiis deditum, & magnarum rerum gerendarum capacem, ubi præsertim experientia & eruditio accessissent. Qua in re Patrui, aliorumque expectationem non fefellit, cum postea Pontificiæ dignitati par fuerit judicatus, ad eamque sit evectus post *Urbanum V.* sumpto *Gregorii XI.* nomine. *Ægidium Albornotium*, ex stirpe Regum Legionensium & Aragonensium procreatum, Archiepiscopum Toletanum; *Guillelmum de Agrifolio*, Gallum, consanguineum suum, Monachum Benedictinum, Cæsaraugustanum Episcopum electum; *Raymundum de Canillac*, Gallum, Autisiodorensem, ex Canonico Ordinis Regularis S. Augustini, & Abbate Conchensi, Diœceseos Ruthenensis, Archiepiscopum Tolosanum electum; *Pastorem de Albernaco*, Doctorem Theologum Parisiensem, Archiepiscopum Ebredunensem ex Ordine FF. Minorum assumptum: *Pictavinum de Montesquino*, Vasconem Episcopum Albigensem, *Nicolaum Cappocium*, Nobilem Romanum, Juris peritissimum, *Baldi* & *Bartoli* insignium Jureconsultorum discipulum: *Pontium de Villamuro*, Vasconem, Episcopum Appamiensem: *Joannem Morlandinum*, sive Molendinum, Gallum, Ordinis FF. Prædicatorum Generalem Magistrum: *Raynaldum Ursinum*, Nobilem Romanum:

Joan-

Joannem de Caramanto, Joannis XXII. nepotem, Protonótarium Apostolicum: *Petrum de Croson*, Gallum, Episcopum Autisiodorensem: *Ægidium Rigaudum*, Gallum Monachum Benedictinum, Sandionysianum Abbatem, &c.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 204. Religiosi Censores hæc reprehendunt. *Nonnulli Articuli Clementis Sexti indigent explicatione, id est, intelligendi sunt salva auctoritate Concilii Œcumenici, juxta doctrinam Concilii Constantiensis, salva etiam Episcoporum potestate a Christo immediate derivata; & ita ut illud verum & Catholicum censendum sit quod EX CATHEDRÆ, id est, accedente Ecclesiæ consensu, Summus Pontifex pronuntiat esse verum.*

R. Sic explicandos *Clementis Sexti* commemoratos Articulos, mihi probabiliter visum est. Id mihi persuasit illorum collatio cum ipsius Retractatione ante obitum edita. Hæc explicatio consona est doctrinæ Sacræ Facultatis Parisiensis, & Ecclesiæ Gallicanæ. Decretales aliorum Pontificum quotidie a Canonistis Bononiæ, Romæ, & alibi explicantur juxta receptas opiniones: Quidni liceat Theologis Parisiensibus Articulos Clementis Sexti Theologiam spectantes, secundum sententiam, primariæ totius orbis Christiani Academiæ exponere? Cæterum hac Interpretatione nostra legem aliarum gentium Theologis non ponimus. *Unusquisque in suo sensu abundet.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 206. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Summus Pontifex propriæ fragilitatis conscius in Canonizatione Sanctorum Populum inducit ad orandum, ne Deus permittat eum errare in hoc negotio.*

R. Ita refert *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis, ad annum 1347. num. 34. ex veteri MS. Vaticano, ab Auctore qui hoc tempore in Aula Pontificia Rituum formulis præerat, composito. Ipsius Manuscripti Vaticani verba usurpavi. Eadem refert Ordo Romanus XIV. a Domno *Joanne Mabillonio* editus, Tom. II. *Musæi Italici*, Cap. 115. Hujus Ordinis Auctor est *Jacobus Cajetanus* Bonifacii VIII. nepos, S. R. E. Cardinalis. *Papa*, inquit, *ante Altare sedendo facit Sermonem, mitram tenendo in capite, ut est moris, Processum recitando & probata, ac inducendo populum ad orandum pro eo quod Deus non permittat eum errare in hoc negotio. Finito vero Sermone hujusmodi, Dominus Papa prædicat se oraturum, & hortatur alios ut orent, ut supra, scilicet* QUOD DEUS NON PERMITTAT EUM ERRARE IN HOC NEGOTIO.

SCHOLION III.

Ibidem hanc Propositionem notant Religiosi Censores; *Retractavit Clemens Sextus ea in quibus ut homo erravit contra Catholicam Fidem.*

R. Non scripsi, *erravit*, sed, *errare potuit*.,.. *In quibus forsan errare potuisset*. Cæterum hæc Historiæ res est, ex ipsius *Clementis Sexti* morti proximi Diplomate probata, cujus verba descripsi. Displicet ne Religiosis Censoribus Clementis Sexti humilitas? Putant ne Summum Pontificem ut hominem ac Doctorem privatum errare non posse? Aliud sensit Clemens Sextus: hominem se agnovit, humani nihil a se alienum putavit.

SCHOLION IV.

Pagina 267. ejusdem Articuli, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Clemens Sextus se infallibilem non censebat, nisi EX CATHEDRA, id est, accedente Ecclesiæ consensu, de Fidei Controversiis judicasset.*

R. Id solemnis Retractationis verba probant. Facti quæstio est. Juris quæstionem non attingo.

Nota.

RE *vera* Natalis ita explicavit articulos, quos Clemens Armenis credendos proposuit, ut nullus judicare possit Summum Pontificem juxta eamdem explicationem credendos exhibuisse. Ex illorum lectione statim apparet ipsis exponere voluisse quid de Pontificis potestate sentire debuissent; at ubi quæso invenitur Sedem Apostolicam quædam credenda proponentem, ita fidelibus dictare, ut per subintellectas explicationes sint ad veritatem redigenda. Ita agendo veritatem potius obtegeret, quam illam nescientibus manifestaret. Ego omnino credo juxta communem & obvium articulorum sensum eosdem Armenis fuisse propositos, ac proinde juxta communem Catholicorum sensum fuisse exaratos. Et quidem quæ in eis continentur paucis verbis complexus est Gelasius Papa *ep. 13. ad Episc. Dardan.* cum de Concilii Chalcedonensis definitionibus loquens ita ait: *Sicut id quod Prima Sedes non probavit, constare non potuit, sic quod illa censuit, Ecclesia tota suscepit*: Dum Prima Sede non probante conciliaria decreta nihili habenda sunt, bene dici potest ad solum Papam pertinere canones condere; eo etenim refragante omni robore destituuntur. Sequitur ex hoc filius Dei judicio Papam subesse, dum etenim Concilii decreta ejusdem Papæ potestati subsint, jam Concilium utpote inferius sententiam in Papam dicere non potest. Demum constat Romani Pontificis esse circa dubia fidei emergentia authentice determinare, neque expectandum Ecclesiæ consensum, ut ipsius definitiones irrefragabiles habeantur; Ecclesia etenim ideo in aliquid consentit, quia videt Primam Sedem illud approbasse; ut pluribus ostendi etiam in Animadversionibus, quibus Pontificis infallibilitatem propugnavi. Interim siste paulisper humane Lector, mihique dic, an vel per somnium credere possimus Clementem in Armenorum articulis Papæ potestatem adeo extulisse, si ita non sensisset Ecclesia? & dum Ecclesia aliter credidisset, an opinari possimus neminem adversus eosdem articulos vel verbum prolaturum?

Penitus vero ignoro qua ratione dicere potuerit Natalis Clementem ante obitum revocasse *quæ in Armenorum articulis proposuerat. Solummodo habere voluit pro revocatis quæ forte disputando, legendo, prædicando, vel ex lapsu linguæ contra Catholicam veritatem* protulisset. Ita autem abs dubio præfatos articulos Armenis non proposuit. Cum autem quæ Pontifex *disputando, legendo &c.* diceret, ut Doctor privatus pronuntiaret, optime Clemens, suæ conscius infirmitatis, revocanda duxit, si quæ forte hac ratione adversus Catholicam veritatem sibi excidissent. Cæterum ubi Pontificem ex cathedra loquentem agnoscit, vult ipsius authenticæ determinationi circa dubia fidei emergentia inviolabiliter adhærendum, illudque esse Catholicum, quod auctoritate clavium sibi a Christo traditarum, ita esse determinaverit. Sic habet claris verbis in articulo decimo tertio, quem Armenis credendum proposuit, quique si verificandus fuisset, ea adjecta conditione, *accedente Ecclesiæ consensu*, dum Pontifex illam reticuisset, regulam prorsus futilem Armenis proposuisset.

Nota.

ET viguit, vigebitque incessanter ea praxis, qua Romanus Pontifex antequam aliquid definiat, privatis publicisque orationibus Dei opem implorat, diligensque adhibet examen. Ita sibi agendum scit, ut ipsi Spiritus S. assistentia non desit, neque etenim Deus voluit Pontificem temere vel dogma aliquod definire, vel aliquem in Albo Sanctorum inscribere. Eo quod ergo preces fundat, publicasque indicat orationes, ac rei definiendæ examen instituat, antequam sues definitiones pronunciet, male inferatur posse solemniter definiendo errare; & bene dicitur e cathedra non loquuturus, si præfata non præstet; ea vero præstando numquam illi defutura est Spiritus S. assistentia, ut vidimus ipsius infallibilitatem perscrutando alibi.

Ibi etiam late expendi Ecclesiæ consensum Pontifici definienti accessisse, quia infallibilem, dum Ecclesiam docet, agnovit, ac falso existimari tunc ipsius definitiones irreformabiles evadere, quando ex Ecclesiæ consensu roborantur.

JOAN-

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

DE legatione ad Armenos missa agit hic P. Alexander, de qua tamen nos meliora scimus post editam in lucem opera P. Martene amplissimam monumentorum collectionem, in cujus volumine VII. p. 320. prodierunt acta Concilii cujusdam, a Catholico minoris Armeniæ, regis sui jussu, coactum an. 1342. Actum in eo est de repulsandis calumniis, ut ipsi ajunt, sibi impactis a Latinis, qui Romani Pontificis auribus sinistra plura de illis insusurraverant. Cum igitur ea de re vellent Armeni se purgare apud Clementem VI. in Concilio tunc de suis Episcopis coacto singulis accusationibus singulas responsiones in scriptis redactas dederunt. Cum vero de potestate summi Pontificis sermo habendus esset, ita mentem suam callide obvolvunt, ut nihil certi de summa illius potestate prodant: ajunt enim, tenere se Romanum Pontificem *excellentiorem* esse præsulem *præ aliis* Pontificibus, idque plus vice simplici in aliis responsionibus ingeminant. Num vero supra Catholicum Armeniæ potestatem obtineat, ut illum deponere pro summa auctoritate possit; se numquam aliquid dixisse affirmant in adversum, nec plura addunt. Ex his conjicere mihi licet concilium istud, & data ibi ab Armenis responsa in causa fuisse, cur Clemens VI. nova statuta in Armeniam legatione quam Episcopus Cajetanus, & Joannes electus Cremonensis gesserunt, ab illis requisierit, ut ambages illas de summa auctoritate Romani Pontificis explicent. Quid ab illis requisierit ex Raynaldo hic P. Alexander exponit. Cum vero legationem hanc, quæ Concilio Armenorum causam dedit, obtinuerit Joannes Sutrinus Episcopus, ut in adnotatione Codicis a P. Martene consulti legitur, hinc credo, bis legatos a Romano Pontifice missos in Armeniam venisse. Semel quidem sub Benedicto XII. Pont. id datum munus esse Joanni Sutrino, qui ibi aliquandiu constitit, nempe usque ad obitum Benedicti, & Clementis VI. assumptionem: nam in Concilio dicunt Patres: *Benedictus XII. Pontifex Romanus misit ad Ecclesiam Armenorum libellum unum de erroribus, quos dicebat se audivisse ab aliquibus detractoribus Ecclesiæ: ideo rogabat Catholicon & Regem Armenorum, ut suprascriptos errores audirent & condemnarent*. Addunt ea de causa convenisse se in Concilium, ut fidem suam exponerent *Sanctissimo Patri nostro Domino Clementi Papæ Romano successori prænominati Domini Benedicti*. Hæc igitur prima fuit legatio, cui successit altera, de qua jam diximus a Clemente missa. Erravit igitur P. Martene, qui hanc duplicem legationem non satis distinguens, censuit Joannem Sutrinum destinatum quidem fuisse Legatum, sed eo, incerta causa, amoto, Gajetanum Antistitem, & electum Coronensem ei substitutos in Armeniam venisse.

ARTICULUS V.

De Innocentio VI.

CLementi VI. in *S. Petri* Cathedra successit legitimis electus suffragiis *Stephanus Alberti*, Gallus, Episcopus Ostiensis, die 18. Decembris anni 1352. qui sibi nomen sumpsit, *Innocentius VI.* Ut primum electus est, Ecclesiæ, & Curiæ reformationi curas applicuit. Clemens mitior fortassis quam par esset, Reservationes & Commendas Beneficiorum plerisque concesserat: has *Innocentius*, qui non hominibus, sed Ecclesiis consultum esse volebat, revocavit: *Oves a Pastore, non a Mercenario custodiri oportere*, dictitans. Ita refert *Ægidius* Cardinalis Viterbiensis. Constituit ut omnes Prælati, aliique Beneficiarii, ad Ecclesias suas sub Anathematis pœna proficiscerentur, in iisque residerent. *Ecclesiastica Beneficia, nonnisi probatissimis pietate doctrinaque viris contulit, & conferenda censuit; statuens ut non quam dives, aut quam nobilis, sed quam eruditus, quam studiosus quis esset, ratio haberetur: Homines ad Sacra admittendos, non de sensu vel stemmate, sed de virtute & pietate censeri: Oportere rerum humanarum contemptores recipi, cupidos expelli: quibus Christi & Apostolorum vita cordi esset, iis Ecclesiarum*

Innocentius VI. Ecclesiam & Curiam reformat.

curam credendam: contra, quos opes luxusque delectant, hos arcendos esse a Divinis administrandis. Apostoli Regulam proposuit: Qui non laborat, non manducet: *Qui non abstinet a luxu atque illicitis, ne Ecclesiarum census accipiat; neque decere justiorem esse* Sapho *Poetriam Sacerdotibus, quæ* Tryphone *Grammatico teste, scripsit versum quo justitiæ formulam mira festivitate complexa est; Nec mihi mel, nec apis. Qui apis morsus refugit, mel iis, qui non refugiunt, relinquat.* Ita refert *Ægidius* Cardinalis Viterbiensis. *Minuit impensam & familiam, (inquit idem Cardinalis) in quam nonnisi probatissimum asciri posse voluit. Idem Edictum proposuit Senatui & Patribus, ut severitatis, modestiæ, virtutisque omnis exemplum essent populis, ut dignitatibus opibusque non abuti, sed illis modestissime fungi, his sanctissime & in pauperes liberalissime uti viderentur. Sacri Palatii Auditoribus præmia constituit, ne muneribus corrumpi in decernendis litibus ob inopiam possent. Dicebat enim, Famelicos non facile etiam ab alieno cibo abstinere, si sit oblata quovis modo edendi facultas.* (Ex Platina.) *Ægidii* Cardinalis Albornotii, Legati Apostolici virtute Italiæ Tyrannos coercuit, depressit, fregit; Romanæ Ecclesiæ ditiones a vi, a servitute vindicavit, Bononiam recepit, *Bernarbone* Vicecomite Mediolanensi ab illius obsidione propulsato. *Franciscus Baroncello*, qui ex Scriba Senatus ad Tribunitiam Dignitatem evectus a plebe fuerat, seu potius invaserat, *Nicolai Rentii* exemplo, eumdem *Rentium* Avenionensi carcere solutum, & cum *Albornotio* missum Cardinali, opposuit. Utriusque haud longa fuit dominatio. *Baroncellum Rentius*, hunc potestate ad tyrannidem abusum Conjurati sustulere. Pontificiæ auctoritati leges poni haud passus est. Quam ob rem pactiones a Cardinalibus in Conclavi ante suam electionem juratas rescidit: quas & ipse, & plerique alii, ea tantum conditione se observaturos juraverant, si jure ac æquitate niterentur. Has porro juri & æquitati contrarias pronunciavit. Sacram Expeditionem a *Clemente VI.* indictam ac instructam promovit, ac triennales decimas in id opus in aliquibus Regnis imperavit. Cum *Cantacuzeno* primum, deinde cum *Joanne Palæologo* Græcorum Imperatoribus, ipsius & Latinorum Principum contra Turcas postulantibus auxilia, de conjunctione Ecclesiæ Græcæ cum Romana per Legatos egit. *Palæologus* Romano Pontifici juravit obedientiam, seque revocandis ad Fidem & Communionem Romanæ Ecclesiæ Græcis operam daturum. Sacramentum ejus excepit *Paulus* Archiepiscopus Smyrnensis, Sedis Apostolicæ Nuntius. Ejus formulam ex MSS. Arcis S. Angeli & Vaticanis edidit *Odoricus Raynaldus* Tom. 16. Annalium ad annum 1355. num. 34. Pium consilium Græco Imperatori Pontifex gratulatus est, & ad tantum opus perficiendum adhortatus. Ad urgendum vero Sanctæ Unionis negotium, & Græcos in sinum Ecclesiæ alliciendos, Legationem Apostolicam *B. Petro Thomæ* Pactensi, ex Ordine Carmelitarum assumpto, & *Guillelmo* Sisopolitano, Episcopis commisit. *Innocentii VI.* ad *Joannem Palæologum* Literas descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1356. num. 33. ex Tom. IV. Epistolarum Secretarum. Rascios etiam Serviosque ad Schismatis ejurationem hortatus est, datis ad ipsos Literis. Beguardos hæreticos in Germania exterminari jussit, scribens ad Præsules ac Principes, ut *Joanni Scandelant*, Ordinis FF. Prædicatorum in eo Regno Inquisitori Generali opem ferrent. (Anno 2. Lit. diverf. formar. Epistola 167.) Nascentem in Anglia hæresim, quæ originale peccatum, & merita bonorum operum negabat, in ipso ortu extirpari jussit, datis ad Eboracensem Archiepiscopum literis anno 1355. Eodem anno inaugurandi & coronandi *Caroli* Imperatoris Provinciam *Petro Bertrandi* juniori, Ostiensi Episcopo, & *Ægidio Albernotio*, Cardinalibus demandavit.

Cum Græcorum Imperatoribus de conjunctione Ecclesiæ Græcæ cum Romana Innocentius VI. agit.

Ludovici Bavari filium a Censuris absolvit Innocentius VI.

Ludovicum Marchionem Brandeburgensem, *Ludovici Bavari* filium, Censuris Ecclesiasticis ob schisma paternum irretitum, veniam enixe postulantem, in Ecclesiæ communionem recepit. Veniam petiit imprimis, quod patrem contra Romanæ Ecclesiæ mandata Imperatorem appellasset, ab eoque ceu ab Imperatore feuda recepisset; Civitatem Tridentinam, aliaque Ecclesiæ Jura occupasset, quorum juravit restitutionem. *Margaretam* Carinthiæ Ducissam contra fas duxisset; Romanam Ecclesiam omnium Fidelium Matrem & Magistram offendisset. Se neque credere, nec umquam credidisse professus est, quod Imperator, etiam ab Ecclesia Romana approbatus, Romanum Pontificem exauctorare possit: omne schisma ejuravit, pœnitentiæ legibus sibi a Christi Vicario imponendis se subjecit. Professionis ejus Formulam ex Tabulariis Arcis Sancti Angeli & Vaticanis exhi-

exhibet *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1359. Num. 7. Pacis inter *Eduardum* Anglorum, & *Joannem* Francorum Reges procurandæ ſtudioſiſſimus fuit *Clemens VI.* Miſit ea de re ad utramque Majeſtatem Legatos Apoſtolicos, *Talayrandum* Albanenſem Epiſcopum, & *Nicolaum Capocii* S. R. E. Cardinales; *Carolum* Imperatorem ſequeſtrem ac Mediatorem adhibuit, anno 1356. in illudque negotium ferventioribus ſtudiis incubuit, cum *Joannes* Rex Chriſtianiſſimus ab *Eduardo* Regis Anglorum primogenito captus eſſet. Miſſi ad tractatum pacis promovendum Androinus Cluniacenſis Abbas, & *Hugo* Gebenenſium Principum ſtirpe ſatus, Hautonii Dominus, qui rem feliciter geſſere. Confectam pacem utrique Regi gratulatus eſt *Innocentius*. (Tom. 8. P. 1. Epiſtolarum Secretarum.) Decretorum ſuorum Prædeceſſorum, in materia præſertim Fidei, ſeverus fuit vindex. Duos FF. Minores, alterum Sacerdotem, Converſum alterum, contra Definitionem *Joannis XXII.* de paupertate Chriſti & Apoſtolorum pertinaciter diſputantes, ipſumque & ejus Succeſſores etiam *Innocentium VI.* tunc ſedentem, qui Chriſtum & Apoſtolos aliquid in communi poſſediſſe docuerant, vel docebant, fuiſſe & eſſe Hæreticos aſſerentes Curiæ ſæculari tradidit; cujus Sententia combuſti ſunt Avenione, anno 1354. ut *Rebdorfius* in Annalibus, coævus Auctor Gallus Vitæ *Innocentii VI.* & *Walſinghamus* in *Eduardo III.* teſtantur. Poſt biennium, alterum ejuſdem Ordinis Profeſſorem ex Conventu Aurelianenſi, Diœceſis *Sancti Flori*, nomine *Joannem de Rupeſciſſa*, Gallice, *de Roquetaillade*, qui Prophetam agens multos futuros eventus prædicebat, virum non indoctum, & ſpeciem pietatis habentem, carceri mancipavit, quod ſpiritu potius Pythonico ariolari, quam Prophetico vaticinari videretur. Multa namque de duobus Antichriſtis, de deſolatione terrarum & generali conculcatione Cleri, de venturo Angelo Chriſti Vicario, qui Clericos omnes ad modum vivendi Chriſti & Apoſtolorum revocaret, qui Judæos ac Turcas converſurus, ac orbem totum pacificaturus eſſet, fere mille annis duraturum, effutiebat. Duos inanium hujuſmodi Vaticiniorum & Illuſionum libros edidit, unum cui titulus, *Oſtenſor*, alterum quem inſcripſit, *Vade mecum in tribulatione*. Id conſtat ex Auctore Vitæ *Innocentii VI.* & ex Continuatore Chronici *Guillelmi Nangii*, Tom. VI. *Spicilegii* pagina 822.

Pacem inter Francorum & Anglorum Reges conciliat.

Joannis de Rupeſciſſa, illuſiones & falſa vaticinia.

Joannem Regem Chriſtianiſſimum ſeveris Literis objurgavit *Innocentius VI.* quamquam in ejus Regnique utilitates propenſiſſimus, quod Anglico urgente Bello præter alia onera quibus Eccleſiæ & perſonæ Eccleſiaſticæ difficillimis illis temporibus premebantur, ſolutionem decimarum unius anni Clero Gallicano imperaſſet. *Occaſione conceſſionis ſeu promiſſionis quam de illa quidam pauci numero Prælati Eccleſiaſtici dicti Regni, nullum ab aliis mandatum aut conſenſum habentes*, ejus Majeſtati, *abſque licentia Sedis Apoſtolicæ, ſine qua eis id facere non licebat, improvide ac in ſalutis eorum præjudicium* feciſſe dicebantur. Quas decimas Regii Miniſtri ſeveritate tanta exigebant ut eos qui non eſſent ſolvendo ſatis, aut repugnante conſcientia ſolvere nollent, bonis ſpoliatos omnibus, & vitæ neceſſariis deſtitutos, Eccleſias & Beneficia deſerere compellerent. Epiſtolam *Innocentii* ad *Joannem* Regem ex Tom. 4. Epiſtolarum Secretarum deſcripſit *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1356. num. 5.

Anno 1357. Pontificatus *Innocentii* quinto, *Richardus*, Archiepiſcopus Armacanus, in Hibernia, graviſſimam cum Viris Religioſis Ordinum Mendicantium controverſiam habuit. Cum enim Londinum ob Eccleſiæ ſuæ negotia forte divertiſſet, & quæſtiones de ſpontanea mendicitate, quam Fratres quatuor Ordinum celeberrimorum profitentur, & de Confeſſione apud eos facta inter viros doctos magna contentione vidiſſet agitari, ſeptem aut octo Conciones habuit ad populum, in quibus novem Propoſitiones aſſeruit, quas Viri Religioſi ad Sedis Apoſtolicæ Tribunal detulere, velut ſuo ſtatui ac Privilegiis ab Apoſtolica Sede conceſſis derogantes. Prima hæc erat: *Dominus Jeſus Chriſtus in ſua converſatione humana ſemper pauper erat; non quia propter ſe paupertatem dilexit aut voluit*. Secunda: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus numquam ſpontanee mendicavit*. Tertia: *Chriſtus numquam docuit ſpontanee mendicare*. Quarta: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus docuit non debere hominem ſpontanee mendicare*.

Richardi Armachani Archiepiſcopi cum Ordinibus Religioſis Mendicantium controverſia ad Innocentium VI. defertur.

na. Quinta: *Nullus potest prudenter & sancte spontaneam mendicitatem super se assumere perpetuo observandam*. Sexta: *Non est de Regula FF. Minorum mendicitatem spontaneam observare*. Septima: *Bulla Domini Alexandri Papæ IV. qua Magistrorum Libellum condemnat, nullam præmissarum conclusionum impugnat*. Octava: *Pro Confessione Parochianorum alicujus Ecclesiæ facienda, cum exclusione loci alterius eligibilior est Parochialis Ecclesia, quam Fratrum Oratorium, sive ipsorum Ecclesia*. Nona: *Ad Confessionem Parochianorum cujusvis Ecclesiæ uni personæ singulariter faciendam, eligibilior est Persona Ordinaria, seu Ordinarii, quam Fratrum persona*. Ne vero in damnatos *Joannis de Poliaco* in Extravaganti, *Vas Electionis*, errores, impingere videretur, dicebat Fideles confessos Religiosis Viris teneri nihilominus confiteri proprio Sacerdoti, non propter defectum potestatis ad excipiendas Confessiones & Absolutionem concedendam, qui in illis sit; sed propter Ecclesiæ præceptum Canone, *Omnis utriusque sexus* expressum. Sicut Ecclesia præcipit ut oblationes Parochiis faciant, quamvis licitum sit ac pium & Monasteriis facere. Et ut in Ecclesiis Parochialibus Dominicis diebus Missæ adsint, quamvis possint & in Cœnobiis Sacro interesse. Istud esse spontaneæ pietatis, illud officii. Propter has assertiones, ad Curam Pontificiam a Fratribus Mendicantibus in Judicium vocatus Armachanus Archipræsul, *Innocentio VI.* & Cardinalibus in Consistorio Libellum obtulit 8. die Novembris ejusdem anni, qui his verbis incipit: *Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate*. Atque in ipso exordio protestatur: *Quod non intendit aliquid asserere aut temere affirmare, quod Fidei obviat Christianæ aut Doctrinæ Catholicæ: quod etiam non est intentionis suæ destructionem seu cassationem Ordinum Mendicantium approbatorum ab Ecclesia, aut a Summis Pontificibus confirmatorum expetere, aut etiam suadere; sed potius suasurum ipsos Ordines debere reduci ad puritatem suæ Institutionis primariæ: semper Sanctitatis suæ correctioni obedire paratum*. Nihilominus hoc in Libello multa scribit in Privilegiatos duriora. Præsulis Armachani Tractatum, *Rogerius Chonoe*, Ordinis FF. Minorum Professor, egregie confutavit. Opus ejus Inscriptum, *Defensio Religionis Mendicantium*: cum *Richardi* Archiepiscopi Tractatu edidit *Goldalstus* Tom. II. *Monarchiæ Romani Imperii*. Interim fervente contentione, *Innocentius VI.* suspenso litis judicio, interlocutoriam pro Mendicantibus Sententiam tulit, Kalendas Octobris anno 1358. prohibens Archiepiscopis & Episcopis Angliæ, ne Fratres in Confessionibus, Prædicationibus, Sepulturis ac Eleemosynis impedirent, aut per suos subditos impediri permitterent; Statuensque ne pendente lite quidquam innovaretur. Confirmata FF. Mendicantium Privilegia *Walsinghamus* testatur. *Adhuc lite pendente*, inquit, *Fratres sua Privilegia sub data nova obtinuerunt*. At id pecuniæ vi ab ipsis impetratum falso scribit: Neque enim *Innocentii* integritas, neque FF. ipsorum paupertas id credi sinunt.

Cardinales ab Innocentio VI. creati. Viros plerosque eximios Cardinalitiis Infulis ornavit Innocentius VI. *Andoinum Alberti*, Lemovicensem, nepotem suum ex fratre, Magalonensem Episcopum; *Eliam de S. Heredio*, Lemovicensem Ucetiensem Episcopum, ex Ordine *S. Benedicti* assumptum; *Franciscum de Attis*, Italum, Tudertinum, Episcopum Florentinum; *Petrum de Selve*, suum ex sorore nepotem, Pompelonensem Episcopum; *Guillelmum Farinerium de Hordonio*, Gallum, Ordinis FF. Minorum Ministrum Generalem. *Nicolaum Rosselli*, Hispanum, Tarraconensem, Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, in Regno Aragoniæ Inquisitorem Generalem, *Petrum de la Forest*, Cœnomanensis Diœceseos, ex Monacho & Abbate *S. Dionysii*, Tornacensem primum, deinde Parisiensem Episcopum, demum Rothomagensem Archipræsulem, Galliæ Cancellarium; *Fortanerium Vassélli*, Ordinis FF. Minorum Professorem, ac Ministrum Generalem, Doctorem Theologum Parisiensem, Ravennatem deinde Archiepiscopum, ac demum Gradensem Patriarcham, virum doctissimum & Auctorem Ecclesiasticum. *Ægydium de Monteacuto*, natione Gallum, patria Arvernum, Epis. Morinensem; *Androinum* Cluniacensem Abbatem, qui pro conciliandis Francorum, Anglorumque Regibus Legationem Apostolicam obierat: *Petrum Iterii*, Legum Doctorem, Aquensem Episcopum;

Joan-

Joannem de Blandiaco, Juris utriusque Doctorem Nemausensem Episcopum; *Stephanum Alberti* nepotem alterum, Carcassonensem Episcopum; *Guillelmum Bragose*, Juris Canonici in Academia Tolosana Doctorem ac Professorem, Vabrensem Episcopum; *Hugonem a S. Martiale*, Gallum, Juris utriusque Doctorem; *Joannem Lassum*, Hispanum, Ordinis B. Mariæ de Redemptione Captivorum Professorem, & Theologum insignem. Obiit *Innocentius VI.* Avenione, die 12. Septembris anno 1362. Pontificatus anno 10. & in Carthusia Villænovæ sepultus est, & Carni & sanguini nimium indulsit: plures ex nepotibus & propinquis, quamvis non indignos, promovens, ut Vitæ ipsius Auctor testatur.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

IN regesto epistolarum Innocentii VI. anno Pontificatus IX. collecta a Magistro Zenobio, vulgatoque in anecdotis P. Martene tom. II. pag. 844. quædam leguntur alias nunc usque ignota, ex quibus pauca addenda hic censui. Epistola 126. ad Joannem Delphinum Ducem, Consilium, & commune Venetorum scripta, rogantibus illis permittit, ut sex oneratas mercibus triremes in loca subjecta Soldano Babyloniæ negotiandi causa transmittere possint, tum & merces eorum locorum ad loca Christianorum reducant, *singulas tamen earum* quatuor vicibus tantummodo, exceptis tamen *ferro*, *lignaminibus*, *&* *aliis* de jure communi prohibitis, exacto tamen a negotiatoribus juramento, ut in locis ubi triremes onerantur, nihil in hac re fraudis committant, qua de re publicas tabulas confici jubet. Epistola 132. ad Beneventanum, Neapolitanum, & Salernitanum Archiepiscopos scripta mandat inquiri in vitam & mores Flagellantium, quos si reperierint in vita & moribus honestos, ut persistant in bonis operibus, confirment. Epistola 203. ad Petrum Regem Lusitaniæ excusat sese quod eum Pontifex, quod rogatus de confirmando ejusdem connubio cum Agnete de Castro propinquitate illi conjuncta de secundo in tertio consanguinitatis, & quarto affinitatis petenti acquiescere recusaverit. Eas nuptias sibi olim Petrus conciliaverat *prætextu seu confidentia cujusdam generalis dispensationis olim per Joannem Papam XXII. concessæ ad supplicationem Alphonsi Regis Portugalliæ pro natu suo humiliter supplicantis*. Conjugium istud habere se ratum posse negat Pontifex, adeoque nec legitimam declarare natam ex eo prolem fas sibi ei dicit *in præjudicium tertii*, nisi tertius ipse hoc peteret, vel in eo consentiret. Id vero maxime procedere cum agitur de legitimatione quoad temporalia *pro personis illis, quæ non sunt de terris pertinentibus ad temporalem Romanæ Ecclesiæ jurisdictionem*. Vicissim epistola 188. data ad Archiepiscopum Cantuariensem, Episcopum Oxoniensem, & Abbatem Cluniacensem potestatem illis tribuit dispensandi in conjugio jam inito inter Eduardum, Eduardi Regis Angliæ primogenitum, & Joannam Comitissam Cantiæ, qui se præpediri legitimo impedimento norant, ignorabant vero propinquos esse de secundo in tertio consanguinitatis, tum etiam imprudentes de alio impedimento *compaternitatis* inter se contractæ minime cogitabant. Mandat separari, tum ab excommunicatione absolvi, & in pœnam condant *duas capellas*, quarum quælibet per eosdem dotetur viginti annuis marchis argenti. Tum vero considerans ex ea conjugii dissolutione multa posse scandala exoriri, dispensandum in utroque impedimento edicit, & conjugium ex integro reparari permittit. Demum Epistola 118. ad Imperatorem significat maximo se desiderio teneri in urbem Romam proficiscendi, ut Sedem Apostolicam ibi restitueret, ubi primo constituta fuit, prohiberi tamen se affectæ valetudinis incommodis.

A R

BIBLIOTECA D. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

ARTICULUS VI.

DE URBANO V.

SAcris Novendialibus post *Innocentii VI.* obitum pro more peractis, Cardinales in Conclavi inclusi cum in aliquo e Sacro Collegio eligendo convenire non possent, *Guillelmum Grimoaldum*, natione Gallum, Grisaco in Diœcesi Mimatensi oriundum, Ordinis Benedictini Professorem, S. Victoris Massiliensis Abbatem, virum pietate, doctrina, & rerum agendarum peritia eximium, ab *Innocentio VI.* pro Ecclesiæ negotiis in Italiam missum, absentem, præter ipsius & omnium expectationem, Deo inspirante, Pontificem renuntiarunt. Qui cum Massiliam die 28. Octobris ejusdem anni 1362. appulisset, electionis ipsius promulgatum Decretum est, & Avenione octavo Idus Novembris consecratus & coronatus. Italiæ Tyrannos domuit, fregitque, præsertim *Bernabonem Vicecomitem*, Mediolanensem, quem pœnis hæreticorum damnavit, & Sacram Expeditionem in ipsum indixit. At a *Joanne* Rege Christianissimo, cui affinitate junctus erat, ad officium revocatus, Ecclesiæ reconciliatus est ab *Androino* Cardinali Sedis Apostolicæ Legato, anno 1363. Cum vero post aliquot annos rursus Ecclesiasticæ ditioni infestus esset, illum ad pacem exorandam, vocato in auxilium *Carolo* Imperatore *Urbanus* adegit. Insignitum Cruce exercitum contraxit idem Pontifex adversus Asiaticos Saracenos, *Joanne* Rege Christianissimo, & *Petro* Cyprio ad bellum sacrum fœderatis, *Carolum* Imperatorem cæterosque Principes in tanti societatem operis Literis urgentissimis vocavit. *Joannis* Regis obitu ingentia consilia fracta pene fuere. Ad ea promovenda *Petrum Thomasium*, ex Cretensis Archiepiscopo Constantinopolitanum Patriarcham creatum Virum sanctissimum, ex Ordine Carmelitarum assumptum, Legatum Apostolicum, in locum *Talayrandi* Cardinalis defuncti, misit, anno 1364. Alexandriam Ægypti Regiam Crucesignatus Exercitus expugnavit: sed paulo post ipsam amisit nullo commisso prælio, transalpinis scilicet gentibus, Anglis maxime & Aquitanis, Regem Cypri in medio præclarissimi operis deserentibus. Qua de re legenda est *S. Petri Thomasii*, Legati Apostolici Epistola ad Summum Pontificem, & ad Imperatorem, quam ejus Vitæ Cap. 17. descripsit *Philippus de Mazeriis* Regni Cypri Cancellarius, Regisque & Legati sanctissimi in Sacra illa expeditione Socius (apud *Bollandum*, inter Acta Sanctorum mensis Januarii, Tom. II. ad diem 29.)

Sacra expeditio adversus Asiaticos Saracenos ab Urbano V. indicta.

De Græcis ad Ecclesiæ gremium traducendis solicitus *Urbanus V.* per Literas & Legatos *Joannem Palæologum* Græcorum Imperatorem convenit, auxilia ex Ungaria & aliis Regnis contra Turcas pollicitus est, si ad Matricem Fidei & unitatis Ecclesiasticæ rediret; Formulas Professionis Fidei & ejurandi schismatis præscripsit quas exhibet *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1366. Num. 7. & 8. Anno 1369. Romam accessit Palæologus, (quo *Urbanus V.* ante biennium cum summa totius Italiæ lætitia redierat, Sedem Urbi restituens, in qua fuerat a *S. Petro* collocata:) Secundum præscriptam a Summo Pontifice Formulam Schisma ejuravit, Ecclesiæ Romanæ Fidem professus est. Extat apud *Odoricum Raynaldum* ad hunc annum, Num. 11. Græci Imperatoris exemplum alii plerique Principes sunt secuti; *Clara* Vidua *Alexandri* Valachiæ Principis, ejusque filia Imperatrix Bulgariæ, & *Latzko* Moldaviæ Dux. Ad Fidem apud Tartaros excolendam ac propagandam, cum *Guillelmo* Cambaliensi Archiepiscopo Præcones Evangelicos ex Ordine FF. Minorum destinavit, quos Magno Camo commendavit. (Tom. VIII. Epistolarum Secretarum pag. 55.) Barcinonensi & Dertusensi Episcopis jussit, ut in Canariam aliasque Fortunatas Insulas viginti ex Religiosis Mendicantium Ordinibus & sæculari Clero selectos viros, Fidei Christianæ zelo accensos mitterent, ad conversionem Populorum qui sidera adorabant.

Joannes Palæologus Græcorum Imperator Schisma coram Urbano V. Romæ ejurat.

Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurationi, morumque reformationi tota auctoritate ac vigilantia incubuit. Spiritualem polygamiam, seu Beneficiorum pluralitatem, in Viris Ecclesiasticis damnavit: Prælatos, aliosque Beneficiarios in Ecclesiis suis ac Beneficiis residere jussit: Luxum vestium resecuit: Cardinalium domos azyla sceleratorum esse prohi-

Disciplinam Ecclesiasticam restaurat Urbanus

buit

buit. Hæc ipsi gratulatur *Petrarcha*, Epist. 1. lib. 7. Rerum Senilium : *Observator sum*, inquit, *fateor, magnus Illustrium, quorum ex actibus atque exemplis pendere Rempublicam existimo. Te igitur observabam; & qui a minimis tam laudabiliter incœpisses, quis esses in maximis expectabam. Audiebam te Prælatos Ecclesiarum, qui Romanam Curiam frequentabant ad Sedes proprias remisisse: Optime (inquam) ac magnifice. Quid ineptius enim quæso, propiusque naufragio est, quam si nautæ omnes remis atque rudentibus abjectis, relicta navis prora nudatisque lateribus gravi fasce puppim premant, clam Rectorem importune ambiant, suisque muneribus desertis illius officium interpellent? Audiebam te ambitioni antiquæ quæ priorum licentia in immensum crevit, frænum ponere; & ut uno aut paucis, pro dignitate virtutis ac scientiæ, beneficiis contenta esset, edicere: juste (inquam) graviterque. Nam quid turpius quam unum aliquem parta forsan fœdis artibus copia nauseantem cernere multis hinc inde melioribus penuria fameque laborantibus? Audiebam circa habituum honestatem multam te curam multumque studium impendere: laudabam. Nam quis oculus pati potest hæc ludibria, quæ nostra ætas infelix sibi finxit, dum formosa vult videri manibus se deformans suis ac turpissime dehonestans? Quæ stomachum monstra hæc conspecta non quatiant, cornuti calcei, pennati vertices, caudata cæsaries & in tricam torta, frontes virorum muliebriter discriminali eburneo sulcatæ, lasciviosa vestis verecundiæ inimica, ventres astricti fidiculis & afflicti, pro vanitate patientibus miseris, quod Beati olim pro veritate passi sunt? . . . Quæ cum ubique visu turpia, tum vel maxime te spectante turpissima sunt, honestisque omnibus & bene moratis ingeniis detestanda. Tibi autem Apostolice morum Censor, Edictis ac Legibus castiganda præcipue & comprimenda, parte castigata, ut perhibent, & compressa . . Audiebam te licentiam pestilentem salubri falce vigoris æquissimi præcidisse, illam dico quæ scelestos homines, gravissimis facinoribus perpetratis, ad Cardinalium domos fugere solitos, legum nodis ac digno supplicio eximebat. Et hoc ipsum singulari laude dignum, maximeque tuum judicabam, ab illius scilicet Vicario, qui Sol Justitiæ verus est, defensam & in suum Jus repositam Justitiam: pessimamque consuetudinem, qua nihil est infestius virtuti tuis vel abscissam manibus, vel convulsam, nec jam amplius, ut solebat, apud exemplares Justitiæ Magistros, injustitiæ refugium, azylumque nequitiæ reperiri.* Ab ingredientibus Religiosa Sodalitia virorum, seu Sacrarum Virginum. *In personarum receptione aut ante vel post illam, quæcumque, pastus, prandia sive cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad Ecclesiasticum seu quemvis pium locum alium deputata seu deputanda* exigi prohibuit sub pœnis *excommunicationis* a dantibus & accipientibus, *suspensionis* vero a Capitulis & Conventibus incurrenda; *a quibus præterquam in mortis articulo absolvi nequeant, absque Sedis Apostolicæ licentia speciali.* Diploma exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1369. Num. 15. Jesuatorum Ordinem a *B. Joanne Columbino* institutum, & Ordinem Salvatoris a *Sancta Brigitta* cunditum approbavit. Viennensem in Austria, & Cracoviensem in Polonia, Academias erexit, rogantibus Principibus; Bononiensem multis Privilegiis adauxit. Qua de re ipsi gratulatur *Petrarcha* loco supra laudato: *Audiebam præterea singularem illam tuam curam paternamque solicitudinem circa Bononiense Studium, quanta nulli umquam Pontificum fuisset, aut Principum, quibus quantisque Privilegiis, qua magnificentia, qua pietate illud longis ac jugibus bellorum turbinibus quassatum stratumque erigis, & antiquam illi non modo restituis, sed si qua sors faverit, amplificas etiam dignitatem. Et hoc quoque te dignum, tibique debitum censebam. Nam quis alius studiorum omnium, sed præsertim Juris matrem ac nutricem urbem adjuvet, ac reformet, quam is qui utriusque Juris peritissimus, alterius autem & Conditor & Interpres unicus haberetur? Aut quis alius quam tu huic Literarum ruinæ subjicere oculos aut vellet, aut posset?* Mille Studentium in variis Collegiis Mœcenas fuit munificentissimus *Urbanus V.* Abstinentiam a carnibus in Adventu Domini, & duobus diebus ante Feriam 4. Cinerum ab Ecclesiasticis & Laicis in Curia sua existentibus religiose observari statuit. In solos consanguineos fuit beneficiorum temperans. A patre suo sexcentarum librarum redditum annuum, quem Rex Christianissimus in sui gratiam illi dederat, cum gratiarum actione recusari jussit. Nepotem suum, non Principem aut primariæ Nobilitatis fœminam, sed filiam Mercatoris Montispesullani ducere voluit. Fuit ipsi propositum

Pro receptione in Monasteria aliquid exigi ante, vel post, Urbanus V. prohibet. Ordines Religiosos approbat.

Academias erigit, & privilegiis auget.

semper

semper facere in omnibus, quæ Deo credebat fore placitura, & contraria vitandi. Habuit in mente constantiam, veritatem in ore, efficaciam in operatione, inquit Vitæ ipsius Auctor, apud *D. Bosquetum*.

Urbanus V. beneficiorum in solos consanguineos temperans. *UrbanusV. Roma [A-]venionem redit.* *UrbanusV. morti proximus omnia dicta sua correctioni Ecclesiæ subjecit.* *Ejus Sanctitas.* *Cardinales ab ipso creati.*

Avenionem rediit invitis oraculis, & *S. Brigittæ* Revelatione insuperhabita, quæ ipsum, si in Gallias rediret, confestim moriturum, a Deo edocta, prænuntiaverat. Gravissimas profectionis rationes habuit, ut ipse in Litteris ad populum Romanum scripsit. Præcipua causa fuit Regum Franciæ & Angliæ conciliatio. Avenionem pervenit die 24. Septembris anni 1370. Decembri vero mense morbo correptus, Christianis Sacramentis summa pietate susceptis, præsentibus Camerario, Confessario, multisque aliis familiaribus suis, ac insignibus personis, professus est: *Se tenere & credere firmiter, quidquid Sancta Catholica & Apostolica tenet & docet, & prædicat Ecclesia: Et si per prius docendo, legendo, prædicando, aut disputando, vel alias, aliud quovis modo prædicaverat, vel dixerat, totum id revocavit, voluitque haberi pro non dicto; submittens se & dicta sua hujumodi correctioni & deter minationi dictæ Sanctæ Matris Ecclesiæ, a qua asseruit se numquam deviasse scienter.* Ita refert Vitæ ipsius coævus Auctor a *D. Bosqueto* editus. Obiit die 19. Decembris anno 1370. Pontificatus 9. Miraculis post obitum claruit, ut idem Auctor, & *Petrarcha* lib. 13. *Rerum Senilium* Epistola 13. testantur. Ejus corpus Massiliam delatum, & ad *S. Victoris* sepultum est.

Cardinales creavit, *Anglicum Grimoaldi* fratrem suum, ex Canonico Regulari & Priore Dignensi Avenionensem Archiepiscopum; *Guillelmum Sudoris*, sive *Sudre*, Gallum, ex Provinciali Provinciæ Tolosanæ Ordinis FF. Prædicatorum, & Sacri Palatii Magistro, Massiliensem Episcopum; *Marcum de Viterbio*, Italum, Ordinis FF. Minorum Generalem Ministrum; *Guillelmum de Agrifolo Juniorem* Senioris cognominis nepotem, Gallum, Juris Canonici Doctorem; *Arnaldum Bernardi de Monte-Majori*, Gallum, Patriarcham Alexandrinum; *Philippum de Cabassole*, Gallum, Cabellicensem primum Episcopum, deinde Hierosolymitanum Patriarcham; *Bernardum de Bosqueto*, Gallum Cadurcensem, Legum Doctorem, Neapolitanum Archiepiscopum; *Simonem de Langham*, Londinensem primum Episcopum, ex VVestmonasteriensi Cœnobio Ordinis Benedictini assumptum, mox Eliensem, & Angliæ Cancellarium, denique Cantuariensem Archiepiscopum; *Joannem de Dormant* Bellovacensem Episcopum & Comitem, Franciæ Cancellarium; *Stephanum*, Parisiensem Episcopum: *Franciscum de Thebaldeschis*, Romanum, S. Petri ad Vincula Priorem; *Petrum de Banibato* sive *de Banbaco*, ex Abbate Montis-majoris, Ordinis Benedictini, Castrensem Episcopum; *Petrum d'Estain*, Sanfloranum primo Episcopum ex Ordine Benedictino assumptum, deinde Bituricensem Archiepiscopum; *Petrum Corsinum*, Nobilem Florentinum, Volaterranum Episcopum.

Corpus S. Thomæ Aquinatis Ordini FF. Prædic. concessit.

Ingrati animi vitium incurram, si omiserim *Urbanum V.* Ordinis FF. Prædicatorum, *S. Thomæ* Aquinatis Corpus, quod in Monasterio Fossæ Novæ Cisterciensis Ordinis conditum fuerat, una & sacrum Caput concessisse, ac in Tolosanum ejusdem Ordinis Conventum deferri jussisse. Id Festo die Corporis Christi edixit, an. 1368. Ad id beneficium impetrandum *F. Elias Raymundus*, Ordinis Generalis Magister, hac inter alias usus ratione est, quod *S. Thomas* Officium de Corpore Christi, quod tunc canebat, ut etiamnum canit Ecclesia, composuisset. Cui Comes Nolanus & Domini Cardinales suffragati sunt, & *quasi clamando testimonium dederunt, quod S. Thomas Festi Corporis Christi Officium veraciter & excellenter, subtiliter & mirabiliter ordinasset*. Ita refert *F. Raymundus Hugonis*, dicti Magistri Generalis Socius, & rerum tunc gestarum testis oculatus, in Historia Translationis edita cum Vita ejusdem Angelici Doctoris a PP. *Henschenio & Papebrochio* S. J. inter Acta Sanctorum mensis Martii, ad diem 7. Idem docet alia ejusdem Translationis Historia ex MS. Vaticano & Mediolanensi ab iisdem Auctoribus edita. *Cum, inquit, in Festo Corporis Christi anno Domini 1368. sacra solemnia agerentur, coram eodem Urbano, & cunctis R. E. Cardinalibus, illustribusque Comitibus Nolano & Metropolitano, aliisque quampluribus de genere S. Thomæ, necnon multis Principibus, & Baronibus, exortus est sermo, fideli & efficaci sermone comprobatus, quod Sanctus Doctor tuum ejusdem Solemnitatis Officium sub*

Urbano,

Urbano IV. composuit; quod non tam humano ingenio, quam divina inspiratione dictavit, &c. Ut vero brachium dextrum *S. Thomæ* Parisios transmitteretur, in hocce FF. Prædicatorum Conventu & Collegio deponendum & colendum, annuit *Urbanus V.* accedente tamen Capituli Generalis proxime celebrandi consensu. Ita habet ejus Diploma datum apud Montem Flasconem 10. Kalendas Julii: *Volumus autem, quod si Magistro ac Capitulo Generali dicti Ordinis proxime celebrando placuerit, ejusdem corporis dextrum Brachium Priori & Fratribus Domus dicti Ordinis Parisiensis ad decus & decorem totius Studii Parisiensis, in quo idem Sanctus sua fœcunda facundia, cœlestis irrigui gratia influente, Scripturarum ænigmata reseravit, solvit nodos, obscura dilucidavit, dubiaque declaravit ad devotionem Fidelium adaugendam transmittatur, & in ipsa Domo honorifice perpetuis temporibus veneretur.* Porro quam solemni Ritu Brachium *S. Thomæ* in hocce Conventu nostro depositum fuerit, quo nomine *Urbano V.* Sanctissimo Pontifici, qui nos tanto thesauro ditari voluit, æternum obstricti erimus, docet Codex MS. *Ambrosii* Taegii Mediolanensis. *Anno*, inquit, 1369. *die* 13. *Julii, collocatum fuit Brachium Sancti Doctoris in Conventu Parisiensi Ordinis Prædicatorum hoc modo. Nam congregata universa multitudine Cleri & Populi, una cum illustri Carolo * Francorum Rege, uno Cardinali, & duobus Archiepiscopis, sex Episcopis, tribus Abbatibus, Duce Burgundiæ ipsius Domini Regis Fratre, tribus Comitibus, & tribus Reginis, aliisque Dominabus Regalibus in Ecclesia S. Genovefæ Magister Ordinis sacris indutus vestibus venit coram Rege cum Brachio, & ait: Serenissime Princeps, Capitulum Generale ob reverentiam Dominationis vestræ mihi Magistro Ordinis FF. Prædicatorum concessit, ut Brachium S. Thomæ Celsitudini vestræ donarem; quod ego impræsentiarum Serenitati vestræ concedo, juroque ipsum verum Beati Thomæ de Aquino Brachium fore; & in hujus rei testimonium ipsum reverenter adoro. Et tunc genibus flexis Rex valde reverenter illud accepit, & D. Cardinali Belvacensi obtulit deferendum; Sicque comitantibus præfato Rege, Prælatisque ac Principibus, omnibusque populis civitatis, ipso dicto die festinantes ad FF. Prædicatorum Ecclesiam Parisius, omnes nimium exultantes divinis laudibus, pervenerunt, ibique oblatis auri & argenti muneribus, aliisque diversorum generum Regalibus ornamentis, ipsum pretiosissimum Sancti Doctoris Brachium Rex inclytus collocavit, voluitque quod Capella S. Thomæ CAPELLA REGIA appellaretur. Eodem tempore, præfatus D. Cardinalis Missam cantavit, & propter populi multitudinem actualiter tres prædicabant. Nam in Ecclesia coram Rege prædicavit Abbas Fiscanensis; in Claustro Fratrum unus Magister Ordinis Minorum; & in platea Ecclesiæ, Frater unus Ordinis Carmelitarum.* Edita est hæc Narratio ex MS. *Ambrosii Taegii*, inter Acta Sanctorum Mensis Martii a PP. *Henschenio* & *Papebrochio* Tom. 1. pag. 740.

Brachium ejusdem sancti Doctoris Conventui FF. Præd. Paris. ad S. Jacobi largitus est.

** Carolo V. Sapiente nuncupato.*

SCHOLION I.

RR. Censores in hoc Articulo, pag. 234. hanc Propositionem notant: *Urbanus V. Avenionem rediit invitis Oraculis, & S. Brigittæ Revelatione insuperhabita.*

R. Ita se res habuit. De hoc Historiæ capite ita scribit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1370. Num. 19. *Monitum Urbanum fuisse a Petro Aragoniæ Rege Principe Minorita, ne Avenionem rediret, ne conflandi schismatis, quo innumera Christianorum innocentium millia peritura forent, occasionem daret, refert Alfonsus, qui Episcopatus Giennensis abjectis honoribus, eremiticæ vitæ, cœlestiumque rerum meditationi se totum dederat: idemque Exomologesibus sacris sanctæ Brigittæ excipiendis adhibitus testatur, illam cœlitus accepisse, Urbanum, si rediret Avenionem, illico moriturum; remque Rogerio Belliforti Cardinali, qui postea Gregorius XI. in Pontificatu appellatus est, patefactam: Sed cum ille Pontifici id aperire non auderet, demum Urbano apud Montemflasconem ab eadem S. Brigitta detectam; quamvis ipse ejusdem Sanctæ verba veluti nullo fulta argumento, quo cœleste arcanum fuisse confirmaret, rejecerit. Quæ Gobelinus, & ex eo Chronici Belgici Auctor repetunt; Hac S. Antoninus hisce verbis confirmat:* „ *In Monteflascone Urbano Papa V. existente Revelationem sibi factam a Dei Genitrice,* „ *quæ sub mortis comminatione futurique Judicii districtione Pontifici inhibuit, ne de* „ *Roma*

MS. Arc. Vatic. To. 2. de Schism. p. 22. & lib. 7. Revel. S. Brigit. C. 137. Gobelin in Cosm. Ætat. 6. c. 73. Chron. Belg. in Ub. l. S. Anton. 3. p. tit. 21. 6. 11. 6. 2.

„ *Roma vel Italia recedendo Avenionem peteret personaliter, narravit: Quod tamen Pa-*
„ *pa non implevit; unde mala innumera secuta sunt.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 235. Religiosi Censores hanc Propositionem notant : *Papa omnia quæ dixit, correctioni Ecclesiæ subjicit in Articulo mortis.*

R. Re vera *Urbanus V.* morti proximus *Se & dicta sua correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ submisit, a qua asseruit se numquam deviasse scienter.* Ita refert Vitæ ipsius coævus Auctor a Dom. *Bosqueto* Montispessulensi Episcopo editæ, ex quo & istud Historiæ Caput refert *Odoricus Raynaldus* ad ann. 1370. Num. 23.

Nota.

QUæ Pontifices docuere veluti Doctores privati, ea tamquam errori obnoxia potuerunt subjicere Ecclesiæ correctioni, seu pro revocatis habere, si forte erraverint. Et quidem cum nullam definitionem dogmaticam ab Urbano editam legamus, nullumque de Fide judicium e sua Cathedra pronunciasse, prorsus aberraret qui crederet solicitum fuisse an definiendo veritatem attigisset.

ARTICULUS VII.

DE GREGORIO XI.

URBANO V. consentientibus Cardinalium suffragiis Successor datus est *Petrus Rogerii Monstrius de Malmonte*, Clementis VI. ex fratre *Guillelmo* Comite *Belfortio nepos*, *S. Mariæ Novæ* Diaconus Cardinalis, nondum quadragenarius, 3. Kalendas Januarii, anno 1370. & die v. *Januarii* consecratus atque coronatus. Sumpsit sibi nomen, *Gregorius* XI. De sua electione totius orbis Christiani Præsules ac Principes statim certiores fecit, imprimis *Carolum* V. Regem Christianissimum, quem Progenitorum exemplo ad devotionem erga Sedem Apostolicam excitavit, eique propensissimam in Majestatis ejus incrementa voluntatem explicuit: *Progenitorem tuorum* (inquit) *Christianissimorum Regum Franciæ laudabilia imitando vestigia, Romanam & alias Ecclesias & personas Ecclesiasticas, fovere & honorare studeas; & super iis quæ tibi & tuis videris profutura, nos prompta securitate requiras. Nam Regiæ Serenitati se favorabilem in omnibus exhibebit Apostolici favoris & gratiæ plenitudo: Te siquidem etiam non petente, proponimus (divina favente clementia) tuæ Magnitudinis incrementis felicibus exaltare.* Designatos ab *Urbano* Decessore suo Legatos ad Reges Francorum & Anglorum, ad pacem inter eos conciliandam, scilicet *Simonen de Langhan*, Anglum, & *Joannem de Dormannis* Gallum S. R. E. Cardinales ad utrumque misit cum Literis urgentissimis. Nihil tamen ista promovit Legatio, nimium tunc obfirmatis Principum inimicitiis. Pacandis Hispaniis *Guidonem* Cardinalem Legatum Apostolicum misit. Anno ipsius Pontificatus secundo, pax inter *Joannam* Siciliæ Reginam, & *Fridericum* Trinacriæ Regem inita est, Religiosis ex Ordine FF. Minorum Sacerdotibus, qui Regi & Reginæ a Confessionibus erant, interpretibus. Relata res universa ad Pontificem, cujus fiduciaria Regna. Is nonnullas pactionum conditiones rescidit, alias addidit, quasdam temperavit. Pontificio in ea Regna Juri consulens. Formulam pacis, & *Gregorii* XI. ea de re Literas, ex Regesto ipsius, ex Collectione *Platinæ*, & ex lib. Privilegiorum Ecclesiæ Romanæ descripsit *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1372. Num. 6. & 7. *Bernabonem Vicecomitem* Ecclesiasticæ ditioni rursus infestum, pactique cum *Urbano V.* fœderis infractorem, Censuris, armisque domuit. Solemnes Conventus Thebis indixit, ut Orientales Occidentalesque arctissimo fœdere ad compescendam Turcarum feritatem devinciret. *Joannem Lascarim* Græcorum Imperatoris *Joannis Palæologi* Oratorem, suppetias adversus Turcas rogantem, benignissime excepit, Principibus commendavit, de-

Gregorii XI. In Regem Christianissimum voluntas.

im-

instruenda classi duodecim triremium, quæ in Hellespont atque Ægeo Mari Barbaros trajectu ex Europa in Asiam arcerent consilium iniit, an. 1373. Mox sacram expeditionem Hungaris in Turcas indixit, & *Carolum* Imperatorem ad belli societatem hortatus est. Florentinos cum Vicecomitibus adversus Romanam Ecclesiam conjuratos, cum ditionis Pontificiæ urbes plurimas ad defectionem compulissent, Plebiscita contra Ecclesiæ Jura ac libertatem promulgassent, Viros Ecclesiasticos, ipsosque Sedis Apostolicæ Nuntios crudelissime vexassent, Apostolicum Legatum bello lacessivissent; gravissima Sententia perculit anno 1376. 3. Idus Februarii; Magistratus & Vexilliferos urbis Anathemate confodit, ipsi Civitati Sacris interdixit, civium fortunas diripientibus, personas capientibus exposuit, omni cum illis commercio prohibito; omnem ad honores, dignitates, & functiones publicas, tam Ecclesiasticas quam civiles aditum ipsis interclusit. Sententiam ex Vaticano Codice *Bzovius* descripsit ad hunc annum, Num. 15. *S. Catharinam Senensem*, Tertii Ordinis *S. Dominici*, de Pœnitentia nuncupati, Sacram Virginem, sanctitatis opinione celeberrimam & cœlestium charismatum donis admirandam, rogarunt, ut pro ipsorum reconciliatione Legationem ad Summum Pontificem obiret. Annuit Virgo Sancta, Avenionem accessit, ad Pontificis pedes effusa, gratiam ac pacem pro Florentinis exoravit. Hanc summa benevolentia excepit *Gregorius* XI. ipsiusque arbitrio pacem permisit: *Ut omnibus pateat*, inquit, *quia pacem cum eis volo, ecce pacem ipsam pono in manibus tuis, Carissima Filia; tu tantum recommendatum habeas honorem Eclesiæ Sanctæ*. Virginis consiliis, ac paternæ *Gregorii* pietati obstitit Florentinorum contumacia. Quam ut armis frangeret, duos in Italiam Cardinales Legatos mittere compulsus est. Summo Pontifici, quem ad Sedem Apostolicam Romæ restituendam pluribus Epistolis adhortata erat, *Votum suum de petenda Urbe in occulto factum, & sibi soli ac Deo notum sese divinitus cognovisse monstravit* Catharina Senensis. *Fuit enim in ea Spiritus Prophetiæ*, (inquit *Pius* II. in Bulla Canonizationis.) Romam rediit, eadem præmissa Virgine, *Gregorius*. Ejus Itinerarium a *Petro Aurelio* Alectensi, Episcopo Senogalliæ, ex Augustiniano Ordine assumpto descriptum, apud *Ciaconium, Papirium, Massonum, & Bzovium* legere est. In Urbem appulit die 27. Januarii anno 1277. ingentique pompa susceptus est a Romanis, se suaque ipsi subjicientibus. Mox *Catharinæ Senensis* Virgini, cujus spiritum probaverat, & sanctitatem zelumque pro Dei gloria, pro Ecclesiæ pace ac utilitate, pro salute populorum noverat, jussit ut Legationem ad Florentinos Sedis Apostolicæ nomine obiret. Paruit Virgo sacra, pacemque persuasit melioribus: Sed tumultu ab inimicis Ecclesiæ concitato, a Seditiosis quæsita ad necem est, quam avide optabat Martyrii candidata. Evasit tamen, confuso, & debilitato divinitus percussore; & aliquandiu extra urbem delituit, sedata seditione in eamdem regressa est, nec inde exiit, donec pax Florentinorum cum Apostolica Sede confecta ac promulgata esset, quod post obitum *Gregorii*, Sedente *Urbano* VI. consummatum est. Horum testes *Raymundus Capuanus* Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, qui S. *Catharinæ Senensi* a Confessionibus fuit in ejus Vita * P. 3. Cap. 8. & *S. Antoninus* 3. P. Chronic. Tit. 23. cap. 14.

Gregorii XI. Sententia adversus Florentinos.

Gregorius XI. Romam redit.

S. Catharina Virgo Senensis, Gregorii XI. oratrix ad Florentinos, & pacis inter ipsos & Sedem Apostolicam sequestra.

Longe majori ardore fidei, quam Ecclesiasticæ ditionis hostes insectatus est *Gregorius* XI. Ad Beguardos & Beguinas, qui Germaniam & finitimas Provincias infestabant, abolendos, literis Episcopos & Principes excitavit. *Albertum* Halberstatensem Episcopum, qui omnia fato ineluctabili contingere docebat; merita ac demerita tollebat e medio, divini auxilii & Sanctorum invocationem ut inutilem rejiciebat, publice hæreses revocare ac damnare jussit: Sin minus intra bimestre ad Sedem Apostolicam se sistere. (Epistola Curiali 11. ann. 2.) *Raymundi Lulli* Opera, multis fœdata erroribus, de quibus cap. sequenti dicemus, damnavit. *Mallæsium*, Canonicum Pragensem qui multos errores vulgaverat, ejusque Sectatores, pœnis Hæreticorum plecti jussit, datis ad Archiepiscopum Pragensem, ejusque Suffraganeos literis, nec-non ad *Carolum* Imperatorem, quem hortatus est ut Præsulibus & Fidei Censoribus adversus illos præsto esset. Anglicanos Præsules in *Joannem Wiclef*, damnatas Marsilii *de Padua*, & *Joannis de Janduno*, hæreses excitantem, novasque addentem, animadvertere jussit, eum in custodiam tradere, ejus Confessionem super erroneis hujuscemodi propositionibus excipere

* *Inter Acta SS. mensis Aprilis a PP. Henschenio & Papebrochio S. J. edita, Tom. 3. ad diem 30.*

Gregorius XI. hostes fidei insectatur & damnat.

pere, ejusque dictorum Scriptorumque Relationem accuratam ad Sedem Apostolicam mittere. *Si* intercipi, & vinculis mancipari non posset, ipsi ad Tribunal Apostolicum diem dicerent. Ad Regem Principesque ac Proceres Anglos, necnon ad Oxoniensem Academiam Literas dedit, monens ut fidei puritatem defenderent, nec adversus eam impium Hæresiarcham impune grassari permitterent. Has *Gregorii* XI. Literas apud *Walsinghamum in Eduardo* III. & *Richardo* II. legere est. Propagandæ fidei studio selectos ex Ordine præsertim FF. Prædicatorum Religiosos Viros Apostolico zelo incensos, in varias Orientis regiones misit ad conversionem Infidelium, hac inductus ratione (ut ipse scribit ad *F. Eliam*, Ordinis Generalem Magistrum) quod ex eo prodiissent viri virtutibus conspicui: *Qui per Dei* [illegible] *eisdem, in partibus Armeniæ Majoris multitudinem Infidelium conv*[illegible]*, in qua usque adhæc tempora permanserunt, prout permanent in præs*[illegible] *etiam partibus iidem Fratres plantaverunt Ordinem FF. Unitorum, dicto* [illegible] *Ordini* [illegible]*jectorum.* (Anno 4. Pontificatus Epistolarum Curialium pag. 3.)

Fratres Uniti, seu Congregationis Unionis Christianæ, olim a FF. Prædicatoribus in Armenia instituti.

Ex illis Fratribus nonnulli, Constantinopoli cum *Joanne Cantacuzeno* olim Imperatore Ordinis *S. Basilii* Monacho, congressi ad Professionem Primatus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ super omnes orbis Ecclesias ipsum adduxere: Quam ipsi per Literas gratulatus est *Gregorius XI.* eumque adhortatus est, ut qua pollebat apud Græcos auctoritate, unionem Ecclesiæ promoveret; utque commodius ea de re tractaretur, ipsum Romam invitavit. (Tom. V. Epistolarum secretarum pag. 4. apud *Odoricum Raynaldum* ad annum 1375. num. 2.)

Varia Gregorii XI. Acta.

Ecclesiasticam Disciplinam saluberrimis Decretis restauravit, firmavit. *Carolo V.* Regi Christianissimo auctor fuit, ut consuetudinem in Galliis inolitam, qua ultimo supplicio damnatis Pœnitentiæ Sacramentum negabatur, abrogaret, utpote *Contra Canonica statuta* pugnantem. (Tom. V. Epistolarum secretarum pag. 152. apud *Odoricum Raynaldum* ad annum 1375. num. 28.) De præsulum Residentia Decretum edidit, quod ex ipsius Regesto exhibet idem Annalium Ecclesiasticorum Continuator, ad annum 1375. num. 23. *Officium proprium Inventionis* & *Exaltationis S. Crucis*, ac Vigiliam cum Jejunio & Missa de Vigilia Nativitatis B. Mariæ Virginis instituit, erga Crucem & Matrem Domini devotissimus: ut vitæ ipsius Auctor a *Bosqueto* editus testatur. Festum præsentationis ejusdem Deiparæ, jam olim in Oriente celebre, in Ecclesia Occidentali instituit, urgente *Philippo de Mazeriis* Nobili Picardo, Regni Cypri Cancellario, qui Officium integrum illius Solemnitatis prout in Oriente ac speciatim in Cypro Insula canebatur, ejus obtulit Sanctitati. Extat in MS. Codice Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Parisiensis, cum *Philippi de Mazeriis* Literis ad Christianos Occidentales ea de re datis. Sed & *Carolus V.* Rex Christianissimus eamdem Solemnitatem per universum Regnum celebrari jussit. Ejus Literæ ea de re scriptæ ad capitulum Ecclesiæ Collegiatæ *S. Mariæ* de Meleduno, Senonensis Diœcesis, & ad Magistrum & Scholares Navarrici Collegii, datæ Meleduni die 20. Novembris anno 1374. extant in eodem Codice: aliamque ejusdem argumenti Epistolam ab eodem Christianissimo Rege ad *Nicolaum* Autissiodorensem Episcopum scriptam laudat *Molanus* in additionibus ad Martyrologium *Usuardi*. Ob suum erga *Beatam Mariam Magdalenam* singularem devotionis affectum, Sacra, Precesque certis diebus pro se ac patruo *Clemente VI.* in perpetuum tempus a FF. Prædicatoribus Conventus Regii *S. Maximini* celebrari constituit, collato Religiosæ illi familiæ pingui Sacerdotio. In diplomate ea de re dato 4. Idus Martii, Pontificatus anno sexto, palam fecit quanto apud se in pretio esset Ordo sacer, his verbis: *De Fratrum Ordinis Prædicatorum, qui vitæ meritis, & bono scientiarum, quasi Sydus prærutilans in militante Ecclesia noscitur coruscare, devotis orationibus specialiter sperantes in Domino: & ob reverentiam B. Mariæ Magdalenæ, ad quam specialem devotionem habemus, & apud quam quidem Ecclesiam domus & Conventus dictorum FF. existit, &c.* Eumdem Ordinem amplissimis ornavit Privilegiis, Diplomate quod incepit, *Virtute conspicuis*, Tom. I. Bullarii Romani. Religiosam Congregationem FF. *S. Ambrosii*, sub *S. Augustini* Regula, in Ecclesia *S. Ambrosii ad Nemus* Mediolani instituit, Diplomate quod incipit; *Cupientes*. (Ibidem.) Viros Literatos dilexit,

Gregorii XI. pietas erga Deiparam Virginem.

Gregorii XI. de FF. Prædicatorum [illegible]

fexit, fovit, promovit. Cardinalitiis ornavit Infulis *Petrum Gomesii de Barroso*, Hispanum, Archiepiscopum Hispalensem; *Joannem de Crosso*, *de Callimaforti*, Lemovicensis Diœceseos, ejusdemque urbis Episcopum consanguineum suum; *Bertrandum Lagerii de Figiaco*, Glandatensem Episcopum, ex Ordine FF. Minorum assumptum; *Bertrandum de Cosnaco*, ex Canonico Regulari Sancti Augustini Convenarum Episcopum; *Guillelmum de Chanaco* in Academia Parisiensi Juris Canonici Doctorem & Professorem, Ordinis S. Benedicti, Mimatensem Episcopum; *Robertum Gebennensem*, Cameracensem Episcopum; *Joannem Fabri*, consanguineum suum, Tutellensem Episcopum; *Jacobum Ursinum*, Nobilem Romanum; *Joannem de Turre Arverniæ*, Monachum Benedictinum, & Abbatem Floriacensem; *Petrum Flandrium*, Juris Pontificii Doctorem, Decanum Bajocensem, Referrendarium Apostolicum; *Guillelmum Novelleti*, seu *Noelletii* Engolismensem, Legum Doctorem Carnotensem Archidiaconum; *Petrum de Verubio*, juris Canonici Doctorem, Archidiaconum Rothomagensem Sacri Palatii Auditorem; *Petrum Judicis*, seu *de Judicia* Lemovicensem, consobrinum suum, Archiepiscopum primo Narbonensem, deinde Rothomagensem, ex Ordine *S. Benedicti* assumptum; *Simonem de Brousano*, Italum Mediolanensem Archiepiscopum; *Hugonem de Montrelaix*, Briocensem Episcopum; *Joannem de Bruxeriis*, in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum, Cisterciensem Abbatem: *Guidonem de Malesicco*, suum ex sorore nepotem, Pictaviensem Episcopum; *Joannem de Grangia*, ex Abbate Sandionysiano & Fiscanensi, Ambianensem Episcopum *Caroli VI.* Præceptorem, Regni sub *Carolo V.* Rege Christianissimo Administrum: *Petrum de Sortenaco* Juris utriusque Doctorem, Vivariensem Episcopum: *Geraldum de Podio*, ex Cluniacensi Monacho & Majoris Monasterii Abbate, primum S. Flori, deinde Carcassonensem Episcopum; *Petrum de Luna*, Nobilem Hispanum, Juris Canonici Doctorem & Professorem, Ecclesiæ Valentinæ Propositum: *Yvonem Begaignon*, Gallum, ex Aremotica Ordinis FF. Prædicatorum Professorem, in sacra Facultate Parisiensi Doctorem Theologum, Trecorensem Episcopum, addidit *Frizonius*, ex antiqui MS. fide; at tam incerta est Cardinalitia illius dignitas, quam falsus Trecorensis Episcopatus. Inter Episcopos Trecorenses in Gallia Christiana tum *Claudii Roberti*, cum *Sammarthanorum* non comparet. Inter Cardinales ab Auctore vitæ *Gregori XI.* non recensetur, qui cæteros nihilominus studiose numerat ab isto Pontifice creatos.

Gregorii XI. Cardinales.

Obiit *Gregorius* XI. Ecclesiasticis Sacramentis magna pietate perceptis, die 17. Martii anni 1378. anno ætatis circiter 67. Testamentum condiderat anno 1374. die 15. Maii, quo suam in Cœnobium *Casæ-Dei*, in Parisiensem Ecclesiam & Capitulum, in Ecclesiam Rothomagensem, in qua Major Archidiaconus fuerat, & in Carthusienses munificentiam exprompsit. Editum est Tom. VI. *Spicilegii Dacheriani* pag. 675. *Sola Dei Patientia Servum Servorum Dei*, in eo se inscribit Religiosissimus Pontifex. Quam humiliter de se sentiret, ex eo constat, quod se erroribus, etiam contra fidem, obnoxium esse agnoverit atque professus sit, nec infallibilem se existimarit nullo accedente Ecclesiæ consensu. Verba ejus ex supremæ voluntatis tabulis exhibere operæ pretium est: *Item volumus*, inquit, *dicimus & protestamur ex nostra certa conscientia, quod si in Consistorio, aut in Conciliis, vel Sermonibus, vel Collationibus publicis vel privatis, ex lapsu linguæ, aut alias ex aliqua turbatione, vel etiam lætitia inordinata, aut præsentia Magnatum, ad eorum forsitan complacentiam, seu ex aliquali distemperantia, vel inadvertentia, aut superfluitate, aliqua dixerimus erronea contra Catholicam Fidem, quam coram Deo publice, ut tenemur, præ ceteris profitemur, colimus, & colere cupimus; seu forsitan adhærendo aliquorum opinionibus contrariis Fidei Catholicæ scienter, quod non credimus, vel etiam ignoranter, aut dando favorem aliquibus contra Catholicam Religionem obloquentibus; illa expresse & specialiter revocamus, detestamur, & habere volumus pro non dictis.*

Gregorii XI. obitus. Testamentum.

Infallibilem se non esse profitetur, nullo accedente Ecclesiæ consensu.

De eodem Pontifice refert *Joannes Gerson*, lib. *De Examine Doctrinarum*, P. II. Consideratione 3. Ipsum in extremis positum, habentem in manibus Sacrum Christi Corpus, protestatum esse coram omnibus, ut caverent ab omnibus sive viris, sive fœminis, sub specie religionis loquentibus visiones capitis sui: quia per tales ipse se-

Gregorius XI. & S. Catharina Senen-

 ductus,

fis a calumnia vindicantur. ductus, dimisso suorum rationabili consilio, se traxerat & Ecclesiam ad discrimen schismatis imminentis. Iis autem verbis suasiones *S. Birgittæ & S. Catharinæ Senensis*, de Urbe repetenda ipsum indicasse existimant. Id ex *Gersonio* ab illis Auctoribus imprudenter exscriptum est, quod falsum esse probat 1. Auctoris coævi, qui *Gregorii* Gesta scripsit, silentium, ejusdemque Pontificis de *Catharinæ Senensis* sanctitate existimatio, quæ etiamnum Florentiæ, pro componendo Florentinorum dissidio, ejus Legatione fungebatur. 2. Quod ejus spiritum probasset, eamque Prophetiæ dono a Deo auctam agnovisset, cum *Illi votum suum de petenda Urbe in oculto factum, & sibi soli a Deo notum, sese divinitus cognovisse monstravit*: ut *Pius II.* in Bulla Canonizationis ipsius testatur. 3. Quod nullus tunc schismatis metus subesset, cum *Gregorius XI.* obiit, nec ex reductione Sedis Pontificiæ Romam, schisma contigerit, sed aliis de causis, & Avenione manente æque contingere potuisset. 4. Non visionibus dumtaxat credens Sanctarum fœminarum, sed gravissimis rationibus adductus, Romam profectus est prudentissimus Pontifex, ut præsentia sua pacem Italiæ redderet, ac Ecclesiæ Romanæ perduelles Civitates ad obedientiam reduceret. Nec spe sua erat frustratus. Jam siquidem Bononienses ad ejus obsequium redierant, & Florentinos quantocyus redituros spes erat.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 248. hanc Propositionem notant Religiosi Censores: *Papa profitetur se non infallibilem nisi accedente Ecclesiæ consensu.*

R. Id professus est *Gregorius XI.* supremæ voluntatis tabulis, revocans expresse & specialiter, si quæ dixisset *Erronea contra Catholicam Fidem.* Verba sunt ipsius Testamenti, quod Tomo VI. *Spicilegii Dacheriani* editum est, a me integre ac fideliter descripta. Facti Quæstio est, juris quæstionem non attingo.

Nota.

HIC denuo adnotandum falso niti fundamento illud argumentum, quo non semel utitur Natalis; Pontifices nempe infallibilitate carere tacite saltem fassos esse, quando fallibiles se agnoverunt. Cum sint fallibiles quatenus privati Doctoris personam gerunt, tunc sane infallibilitatis privilegium perperam sibi tribuerunt. Hujusmodi vero ornantur prærogativa, dum communis Ecclesiæ Doctoris ac Magistri munus adimplent, Spiritus S. assistentiam peculiaribus orationibus antea invocando &c. Porro dum ita se habent, in errorem posse labi nedum non agnoscunt, sed fidei indeficientiam Petro promissam & sibi convenire non diffitentur.

ARTICULUS VIII.

De Urbano VI.

GREGORIO XI. defuncto, Romani precibus primum & suasionibus importunis, deinde clamoribus & minis, Papam natione Romanum, aut certe Italum eligi urgebant, irruptione etiam in Conclave facta, adeo ut a tumultuante & furente Populo nihil non metuendum esset Cardinalibus, nisi ejus voti morem gererent. Diffidebant aliunde Cardinales Galli, qui tunc in Sacro Collegio tredecim erant, Lemovicensibus aliquem ex Provincia sua, quæ tres recenti memoria Pontifices, Clementem VI. Innocentium VI. & Gregorium XI. Ecclesiæ dederat, volentibus, cæteris malentibus Italum quam Lemovicensem; tandem in *Bartholomæum Prignanum*, patria Neapolitanum, Barensem Archiepiscopum, sufficiens numerus consensit: haud statim promulgare electionem operæ pretium visum est. Vocatus interim in Palatium ubi Conclave habebatur, cum aliis Prælatis, negotiorum specie, Barensis Archipræsul. Qui cum advenisset, rursus liberrimis suffragiis, & unanimi consensu ipsum Pontificem designarunt. Cum vero interim Populus portam Conclavis apertam vidisset ad exportanda vasa argentea Cardinalium

ſium in locum ſecurum ne diriperentur, in Conclavim irrupit, exploraturus an electio ſecundum vota ſua facta eſſet. Tunc Cardinales plebis furorem ac impetum metuentes, electum eſſe Romanum, prout optaverat, ſimularunt, Cardinalem; ſcilicet *S. Petri*. Quem dum Populus veneraretur, cæteri omnes a Palatio receſſere, ſex Caſtro S. Angeli ſeſe includentibus, tribus extra Urbem abeuntibus, quinque in domos proprias ſe recipientibus, uno Cardinale *S. Petri* in Palatio remanente: qui Populo ſignificavit, ſe Pontificem electum non eſſe, ſed Barenſem Archipræſulem. Urbis Magiſtratus gratam electionem habuit. Acceſſere ad Electum quinque Cardinales, qui ſuis in ædibus remanſerant, electionis Decretum ipſi obtulere. Profeſſus ille eſt ſe electioni, niſi fuiſſet libera & canonica, minime conſenſurum. Illi vero, & ſex alii qui in Caſtrum S. Angeli ſeceſſerant, cum depoſito metu in Palatium rediiſſent, ipſum rurſus elegerunt, & ut legitimum Pontificem ſunt venerati, ſolitiſque ritibus in Sede Apoſtolica collocaverunt, qui ſibi nomen ſumpſit, *Urbanus VI.* Reverſis Cardinalibus, qui extra Urbem fugerant, omnibus præſentibus, conſentientibus, plaudentibus, coronatus eſt, & Lateranenſis Eccleſiæ poſſeſſionem iniit. Ita rem geſtam exponunt literæ in favorem cauſæ *Urbani VI.* ad Pariſienſem Univerſitatem, ad Regem Caſtellæ, & ad alios ut credere par eſt; Chriſtianos Principes, Univerſitates, Præſules, Fideleſque univerſos miſſæ, quæ in MS. Vatic. Tom. I. de Schiſmate inſcribuntur, *Factum miſſum per Bartholomæum ſub Bulla Regi Caſtellæ*. In Codice vero S. Victoris Pariſienſis *Factum Magiſtri Jacobi de Sena miſſum Univerſitatis Pariſienſi*. Res aliter expoſuere cæteri Cardinales, in Literis Encyclicis Anagnia ſcriptis, poſt menſes ab *Urbani* electione quatuor. Poſtquam enim Bandereſiorum motus, Populi tumultum, irruptionem in Conclave, minas niſi Romanus eligeretur, Cardinalium reſponſionem, quod verus Papa non foret, qui inter iſtiuſmodi minas & terrores eſſet electus, retulere; addunt, cum periculo mortis compellerentur Italum nominare, conteſtantibus Ultramontanis id ſe ad vitandum periculum facturos, quod alias facturi non eſſent, quoſdam etiam ex Italis aſſeruiſſe, ſi forte ipſi eligerentur, haud ſe admiſſuros electionem, quæ per notoriam impreſſionem & mortis intentationem fieret. Nominato autem ex abrupto *Bartholomæo Barenſi*, utpote ſibi notiſſimo, nonnullos ex Cardinalibus dixiſſe, eligere ſeipſum, animo quidem ut eſſet verus Papa, ſed tamen terrore mortis: Romanum unum conteſtatum, nemini ſe daturum ſuffragium, niſi prius violentia ceſſaret: Tres Ultramontanos proteſtatos, nullam fore electionem. Aliquos etiam ea conditione *Bartholomæum* elegiſſe, ut cum primum ad locum tutum accedere poſſent, eum libere iterum eligerent. Sedato vero Populi tumultu, cum ejuſdem Archipræſulis electionem iterarent, re nondum confecta, Populum renovatis majori impetu clamoribus in Conclave quatuor partibus perfractum, cum armis perrupiſſe, & Cardinalibus in intimum ſacrarium confugientibus, illud etiam ſecuribus confregiſſe, & Cardinales metu concuſſos circumdediſſe, ac ſolitis clamoribus contudiſſe. Tunc ad placandum populum, ſimulatam Cardinalis *S. Petri* qui Romanus erat, electionem. Conveniunt tamen de conſenſu ejus Coronationi præſtito, deque exhibita ipſi obedientia ut vero & legitimo Pontifici, in publicis & privatis actionibus: ea tamen interius mente, ut nihil inde novi juris ei acquireretur quam quod eſſet ipſius electionis jure quæſitum. Cum autem non auderent ejus electionem in Urbe impugnare, Cardinales Ultramontanos, quamprimum potuerunt, variis prætextibus Anagniam ſe recepiſſe, ad deliberandum de modo providendi Eccleſiæ Romanæ. Hæc præmiſſo jurejurando proteſtati ſunt coram *Petro de Croſo*, Archiepiſcopo Arelatenſi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerario, ac Judice Ordinario, die ſecunda Auguſti, anno 1378.

Urbani VI. intempeſtiva ſeveritas.

Statim ab ipſa coronatione, mores Cardinalium omnium acerrime redarguit *Urbanus*, pompam, ſuperfluas epulas, domeſticorum copiam reſcindere juſſit, iis qui munera, & penſiones a Principibus acciperent, pœnas minatus eſt, rigidus, aſper, inexorabilis in eos viſus eſt, in Romanos vero facilis ac benignus. Duris increpationibus eoſdem Cardinales in Conſiſtoriis laceſſebat, quod clandeſtina cum Eccleſiæ hoſtibus conſilia agitarent: ob non redditam ſubito *S. Angeli* Arcem ab eo, cujus fidei tradita fuerat ſub *Gregorio XI.* atrociter minabatur; intempeſtiva & imprudenti ſeveritate, ipſos ad ſchiſma faciendum præcipitare videbatur. Quamobrem conjuratione in eum facta, Anagniam

secessere Cardinales XIII. natione Galli uno dempto *Petro de Luna* Aragonio, ubi Protestatione facta coram *Petro de Croso* Archiepiscopo Arelatensi, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, ut mox dicebamus, monitoque primum per Oratores *Urbano*, ut Dignitatem deponeret, quam legitima non esset electione consecutus, ejus Literis, & Legatis adhortantibus ut ad officium & ad concordiam redirent, nequaquam emolliti, diem ipsi dixere, ut jus suum tueretur ac Processus contra ipsum habitos audiret. Hisque juris formulis præmissis, Sententiam in eum tulere, ac Literas ad Fideles universos scripsere, *Bartholomæum Barensem*, intrusum declarantes, nec Papam & Apostolicum, sed Apostaticum, & anathematizatum. Promulgata Sententia, Fundos, Regni Neapolitani Urbem se recepere, & tribus Cardinalibus Italis tractis in partes, solo Cardinali *S. Petri* cum *Urbano* remanente, *Robertum Gebennensem*, Tituli Sanctorum duodecim Apostolorum Presbyterum Cardinalem, annos dumtaxat 36. natum, Pontificem elegerunt die 21. Septembris, anno 1378. qui *Clemens VII.* appellatus est. Sicque schisma factum est, omnium quæ umquam fuerunt teterrimum & diuturnissimum. *Joanna* Siciliæ Regina, & Otto vir ejus, ab *Urbano*, quem omni obsequiorum genere promereri studuerant, copiis ac pecuniis ad tuendam dignitatem ipsi subministratis, inurbane habiti, & ab ipso propterea abalienati; *Carolus V.* Rex Christianissimus, & *Carolus VI.* ejus filius & successor, a Cardinalibus Gallis inducti; *Joannes* Castellæ, & *Petrus* Aragoniæ Reges, a *Petro de Luna* Cardinali persuasi, *Clementi* adhæsere. *Vvenceslaus* Rex Romanorum, Italia & Germania pene totæ, Anglia, Hungaria, Lusitania, ac cæteræ fere nationes & gentes, in fide & obedientia *Urbani* permansere, nonnullis tamen interdum variantibus, & neutralitatem amplexantibus donec Generali Concilio Controversia dirimeretur. De diro illo Schismate alia erit uberius disserendi occasio. Legantur interim *Theodoricus Niemus* in Historia de illo edita, *Petrus Boninsegnius* Florentinus, coævus Auctor, lib. 4. & *S. Antoninus* III. P. Chronici Tit. 22. Cap. 11. Mutuas diras, execrationes, & Anathematum fulmina ab *Urbano* & *Clemente* vibrata, *Joannam* Siciliæ Reginam ab eo exauctoratam, & transfusa Regni jura in *Carolum Dyrrachinum* Gravinæ Comitem; *Ludovici* Andegavorum Comitis ab eadem Regina adoptionem in successionem Regni, ut illud adversus *Urbanum & Carolum Dyrrachinum* tueretur. Armatas in mutuum exitium *Urbani & Clementis* copias; Clementinarum stragem ab *Alberico* Barbiani Comite ad Marinum editam, de qua legendus *Pandulphus Collenutius* Historiæ Neapolitanæ lib. 5. receptam ab *Urbano* S. Angeli Arcem, quam Schismatici Præsidiarii tenebant, tam insignes victorias *Sanctæ Catharinæ Senensis*, quæ causam *Urbani* egregie tuita est, partas, precibus, Romanorumque seditionem dissipatam, ut *B. Raymundus Capuanus* in ejus Vita docet; Clementis fugam in Gallias, prolixioribus verbis commemorare nolim, quæ indicasse satis est. *Urbani* Gesta malim exponere reliqua.

Schisma.

Robertus Gebennensis cui nomens Clemens VII. contra Urbanum VI. electus.

Hic anno I. Pontificatus, pacem Florentinis dedit, Sacrorum usum ipsis restituit, pœnas omnes condonavit, sequestre *Sancta Catharina* Senensi Virgine, ipsosque hoc beneficio sibi penitus devinxit. Anno 1381. Neapolitanum Regnum in *Caroli Dyrrachini* potestatem redactum est, dedita *Joanna Regina*, captus *Otto Brunsvicensis* vir ejus, multum dignitatis causæ *Urbani* addidere, ut Divinum Numen ipsum stare ab eo, oppugnareque damnareque consilia *Clementis* videretur (inquit *Paulus Æmilius*.) Anno sequenti, infelix Regina *Caroli* jussu interfecta est, ut *Theodoricus Niemus*, *Gebelinus Persona* & alii Historici testantur. Eodem anno 1382. *Urbanus* Sententiam in *Joannem* Castellæ Regem tulit, ceu schismatis ac læsæ Majestatis Pontificiæ reum, ipsum Regnorum jure exauctoravit, infamiæ nota inussit, Fidelium communione omnique commercio privavit, ejus subditos a fidelitatis sacramento absolvit, Anathemate percussit qui ipsi parerent, indicta in eum sacra militia, Sacramentorum usu & Ecclesiastica sepultura privatum edixit. Censuris Ecclesiasticis Principem Schismaticum percellere potuit *Urbanus*, siquidem majoris Ecclesiæ partis consensu legitimus Pontifex habebatur; sed ipsum exauctorare non potuit. Unde Sententiam illam Castellæ Rex, Præsules, Principes, populique Hispaniæ contempsere, hisque diris in Clementis partibus sunt magis obfirmati.

Urbani VI. gesta.

Excommunicationis & exauctorationis sententia in Joannem Castellæ Regem.

Anno 1383. in Regnum Neapolitanum, invito Rege *Carolo*, dissuadentibus Cardinali-

bus,

bus, profectus *Urbanus*, imprudentiæ pœnas dedit, a Rege ſpecie officii detentus, & ad concedendum ipſi quæ voluit compulſus; ut Auctor Geſtorum *Clementis* apud *D. Boſquetum* teſtatur: quamquam ex illo itinere maximum emolumentum reportaverit vir carni & ſanguini addictus, ſiquidem Nepotem in poſſeſſionem Capuani Principatus aſſeruit, Neptes viris Principibus in matrimonium collocavit.

Urbani VI. geſta cum Carolo Siciliæ Rege.

Annus 1384. ferali diſcordia inter *Urbanum VI.* & *Carolum* Siciliæ Regem, Cardinalium quorumdam in Pontificem conjuratione, eorumque cæde ab eodem imperata, funeſtus fuit. Cardinalium odia in ſe concitavit *Urbanus*, quod Luceriæ degens & cum *Carolo* Siciliæ Rege inimicitias exercens, Curiam variis incommodis & periculis exponeret. Ex nonnullis quæſtionibus ab illis cum *Bartolino de Placentia* audaci Jureconſulto agitatis, de circumſcribendo Pontificiæ auctoritatis uſu, & dando *Urbano* Curatore, cujus ſine conſilio nullum gravioris momenti negotium aggredi vel conficere poſſet luctuoſa tragædia ſecuta eſt. Quæſtio præcipua hæc erat: *Si Papa eſſet nimis negligens, aut inutilis ad regendum, ſeu adeo inniteretur ſuo ſenſui, quod per ejus factum periclitaretur univerſalis Eccleſia, vel eſſet effrænis, ita quod abſque conſilio Cardinalium pro libito voluntatis omnia agere vellet; numquid liceret idoneum Curatorem, vel aliquos idoneos Curatores per Cardinalium electionem ſubſtituere, cujus ſeu quorum conſilio ſeu rationis dictamine Papa expedire ſingula Eccleſiæ negotia teneretur?* Duodecim hujuſce generis quæſtiones ſeditioſas edidit & in partem affirmantem ediſſeruit, multis argumentis opiniones auctoritati Pontificiæ injurioſas confirmans. *Quas quæſtiones & rationes per nonnullos egregios in utroque Jure Doctores, & per excellentes Magiſtros in Sacra Theologia procuraverat recenſeri.* Has cum pluribus Cardinalibus etiam communicaverat, qui doctrinam privatis ſuis compendiis utilem ſummo plauſu & approbatione exceperant. Ita refert *Theodoricus Niemus*, qui Scriptum iſtud legerat. Id referente Cardinali *de Manupello* cum reſciviſſet *Urbanus*, iræ impotens, ſex Cardinales cæteris doctrina præſtantiores in vincula conjici juſſit, & quæſtionem in eos haberi a Capuano Principe nepote ſuo, qui conjurationis confeſſionem vi tormentorum ab ipſis extorſit. *Gobelinus Perſona*, qui tunc in curia verſabatur, ait, ipſos decreviſſe Pontificem armata manu capere, falſis teſtimoniis opprimere, velut hæreticum damnare, ſententiam igne exequi. At cum id a quibuſdam tantum *Officialibus Papæ* ſibi revelatum dicat *Gobelinus*, ſuſpicione falſi non caret: atque veriſimile eſt *Urbani* domeſticos & amicos ad minuendam ferociæ ipſius opinionem, crimen Cardinalium exaggeraſſe. *Theodorico Niemo*, * qui omnibus interfuit, & unus e reorum examinatoribus extitit, majorem quam *Gobelino* fidem adhibendam cenſeo, quamvis plerumque ſit in Pontifices iniquior. Ut ut eſt, *Urbanus* ſex illos Cardinales, Regem *Carolum* Siciliæ, ejuſque uxorem *Margaritam* conjurationis conſcios, ipſorumque complices, conſiliarios, adjutores, auctores, conniventes & communicantes excommunicavit, Regem Reginamque Regno depoſuit; Cardinales exauctoravit, Neapolitanis Sacris omnibus interdixit. *Carolus* Siciliæ Rex collecto exercitu *Urbanum* Luceriæ obſedit, ejus Nepotem intercepit, Urbem occupavit, diripuit, incendit, præter arcem quæ munitionibus firmiſſimis ab hoſtium inſultibus tutior erat. In ea concluſus, & gravi penuria preſſus Pontifex, ter ſingulis diebus ex feneſtra arcis cum tintinnabulo & candellis accenſis exercitui *Caroli* maledicens, his execrationibus anguſtias ſuas ſolabatur. Tandem ope *Raymundi de Baucio de Urſinis*, & *Thomæ Sanſeverinatis* egregiorum Ducum partis Andegavenſis, Luceria cum ſuis Cardinalibus tam liberis quam captivis eductus, Genuenſium triremibus in eorum urbem cum illis delatus eſt. Ibi quinque Cardinales conjurationis reos (ſexto enim, *Adamo* Anglo pepercerat) vel ſaccis inſutos in mare demerſit, vel in carcere ſtrangulatos ſtabulo equorum repleta foſſa caldc infodit; vel ſecuri mactari juſſit: quos tres infelicis eorum exitus modos *Theodoricus Niemus* tunc a Curia abſens ex varia fama refert. *Gobelinus* vero ſe a quodam qui eorum ſepulturæ præſens fuerat, accepiſſe narrat quod in carcere jugulati, & in ſtabulo equorum clam noctu ſepulti fuerint. Hi erant *Gentilis de Sangro*, Neapolitanus, *S. Hadriani* Diaconus Cardinalis; *Joannes Corſienſis*, Tituli *S. Sabinæ* Presbyter; *Bartholomæus de Cucurno*, Genuenſis, *S. Laurentii in Damaſo* Presbyter, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus; *Ludovicus Donatus* Tit. *S. Marci* Presbyter, ex eodem Ordine creatus; & *Ma-*

Bartolini de Placentia Juriſconſulti ſeditioſæ quæſtiones.

Sex Cardinales conjurationis in Pontificem accuſati. Urbani VI. in illos Acta.

* *In Coſmodromio. Lib. 4. ca. 42. & ſeq.*

Acta Urbani in Carolum Regem Siciliæ.

Se armis ulciſcitur Rex Carolus.

Cardinales ab Urbano VI. creati.

rinus de Judice, Tit. *S. Pudentianæ* Presbyter, Tarentinus ab Archiepiscopatu nuncupatus.

Præter istos Cardinales, plures alios creavit, scilicet *Philippum de Alenconio*, Gallum, Regii Sanguinis Principem, Rothomagensem Archiepiscopum, *Thomam de Frignano* Ordinis FF. Minorum Ministrum Generalem; *Franciscum Moricotti*, nepotem suum ex sorore; *Pileum de Prata*, Ravennatem Archiepiscopum, qui *Urbani VI.* severitate, & Cardinalium exauctoratione, ac cæde commotus, Galerum Cardinalitium, quo ab ipso donatus fuerat, Papiæ in foro publico indignabundus concremavit, & ad *Clementem* defecit, a quo novis donatus Infulis & Titulo *S. Priscæ* Legationem ejus in Italia obiit, multasque arces ac urbes *Urbano* abstulit: quo defuncto, a *Bonifacio IX.* in gratiam receptus, Avenionensis Pontificis partes deseruit ac Romano Cardinalium Collegio restitutus est, & ad Tusculanum Episcopatum promotus; *Andream Martini*, Perusinum Episcopum; *Agapitum Columnam*, Nobilem Romanum, Ulyssiponensem Archiepiscopum, *Nicolaum Caracciolum*; Nobilem Neapolitanum, Messanensem Archiepiscopum, ex Ordine FF. Prædicatorum assumptum, eximiæ Religionis ac eruditionis virum, quem ad *S. Catharinæ Senensis* Virginis commendationem promovisse *Urbanus VI.* dicitur; *Bartholomæum de Mezanachis*, Bononiensem, ex Rotæ Auditore Episcopum Reatinum, quem *Urbanus* ob favorem *Carolo* Siciliæ Regi impensum exauctoravit, *Bonifacius IX.* dignitati restituit; *Guillelmum*, Comitis *Altævillæ* filium, Salernitanum Archiepiscopum; *Ludovicum de Capice*, Campanum; *Stephanum Columnam*, Nobilem Romanum; *Philippum Gezza*, Tiburtinum Episcopum, ex Ordine FF. Prædicatorum assumptum; *Poncellum Ursinum*, Nobilem Romanum, Aversanum Episcopum; *Lucam de Gentilibus*, seu *Rodulphuccium*, Camerinensem, Episcopum Nucerinum; *Raynulphum de Monteruco*, Gallum, ex Provincia Lemovicensi, Sistaricensem Episcopum; *Eleazarum de Sabrano*, Theatinum Episcopum; *Philippum de Carafa*, Neapolitanum, Bononiensem Episcopum; *Adamum de Eston*, Anglum, in Ozoniensi Academia Doctorem Theologum, ex Monacho Benedictino Londinensem Episcopum; *Stephanum Sanseverinum*, Neapolitanum; *Petrum Hispanum*, Palentinum Episcopum; *Galeotum Tarlatum de Petramala*, Aretinum, Protonotarium Apostolicum; *Joannem Oczko*, Boemum, Pragensem Archiepiscopum; *Demetrium*, Hungarum, Quinquecclesiensem Præsulem; *Landulphum Maramaurum*, Nobilem Neapolitanum, Archiepiscopum Barensem; *Petrum Tomacellum*, Neapolitanum; *Thomam Ursinum de Manupello*, Nobilem Romanum; *Stephanum Palosium* Tudertinum Episcopum; *Raymundellum de Baucio de Ursinis*, Nobilem Romanum; *Angelum Acciajolum*, Florentinum Archiepiscopum; *Franciscum Carbonum* Monopolitanum Episcopum, ex Ordine Cisterciensi assumptum; *Bonaventuram Baduarium de Peraga*, Ordinis Eremitarum *S. Augustini* Priorem Generalem, sanctitate & eruditione insignem, Auctorem Ecclesiasticum, & Ecclesiasticæ Martyrem Libertatis; *Ludovicum Fliscum*, Nobilem Genuensem, Vercellensem Episcopum; *Marinum Bulcanum*, Neapolitanum, consanguineum suum; *Reginaldum Brancacium*, Nobilem Neapolitanum; *Angelum de Anna*, Camaldulensis Ordinis Professorem; *Franciscum Castagnolam*, Neapolitanum; *Julium Cossum* Nobilem Romanum; *Joannem de Pizzolpassis*, Bononiensem; *Thomam Anglum*, * Ordinis FF. Prædicatorum Doctorem Theologum, *Richardo II.* Anglorum Regi a Confessionibus; *Joannem Fliscum*, Vercellensem Episcopum, Patria Genuensem. Plures alios *Ciaconius* noster, & alii qui de Cardinalibus egere, indicant, qui Cardinalitias Infulas ab *Urbano VI.* oblatas recusarunt, sive ob difficultatem temporum, sive ex modestia singulari. Frequentibus etiam Cardinalium creationibus partes suas sustentavit *Clemens VII.* quibus magnum pondus addidit Sanctissimus Adolescens *Petrus de Lucemburgo*, quem Titulo *Georgii in Velabro* Cardinalem renunciavit. Obiit ætatis anno XVII. post obitum miraculis clarus. Sacris honoribus colitur Avenione, ex concessione *Clementis VII.* non istius, sed alterius legitimi Pontificis. Bona fide *Clementem VII.* coluit, verum Pontificem esse putans, ut obscura erunt jura, & gravibus difficultatibus intricatum negotium. Partes *Clementis* multum etiam promoverunt *Petrus de Grosso*, Arelatensis Archiepiscopus, ex Ordine Benedictino assumptus, & *Nicolaus de Sancto Saturnino* Claromontanus Ordinis FF. Prædicatorum Theologus exi-

** Ex Joanne Pitteo*

Clementis Septimi in sua obedientia Cardinales.

eximius, & ſacri Palatii Magiſter, quos in ſuorum Cardinalium Collegium cooptavit. Inter pauciſſima ab *Urbano VI.* recte geſta numeratur Inſtitutio Feſti Viſitationis Beatæ Mariæ Virginis. Decretum ipſius ſub vitæ finem datum *Bonifacius IX.* promulgavit. Annum Jubilæum ad annum XXXIII. redegit. Obiit idibus Octobris, anno 1389. an. Pontificatus XII. quem *Turbanum*, loco *Urbani*, ſi non pie, certe non improprie ab *Ottone Brunſvicenſi* nominatum, cum ab ejus *imprudentia & feritate* graviſſimum Schiſma ortum ſit, pius & eruditus Auctor * ſcripſit. Ego vero ut mitius loquar, *Urbanum VI.* omnium conſenſu Summo Pontificatu dignum dicam, niſi Pontifex fuiſſet.

Feſtum Viſitationis Deiparæ Virginis. Jubilæum.

** Oldoinus S. J. in Addit. ad Giaconium.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 256. Edit. primæ, hanc propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Papa deponere non poterat Regem Caſtellæ, quamvis Schiſmaticum.*

R. Cenſuris Eccleſiaſticis Principem Schiſmaticum percellere potuit *Urbanus Sextus*: Ipſum exauctorare non potuit. Ex Sacræ Facultatis Pariſienſis & Eccleſiæ Gallicanæ ſententia loquor.

Nota.

QUI etiam ex Pontificum geſtis deſumere intendunt argumentum pro ſtabilienda indirecta eorumdem in temporalia poteſtate, non deſinunt enarrare exauctorationis ſententiam ab Urbano VI. in Jo. Caſtellæ Regem latam, atque abſolutionem ſubditorum a fidelitatis ſacramento. Cæterum fatendum Joannem, ſi quid deliquit Urbanum reſpuendo, ac Clementi VII. adhærendo innoxie deliquiſſe; neque etenim Clementi præſtitit obedientiam, niſi poſtquam convocatis apud Medinam Campeſtrem Præſatis, Doctoribus Hiſpaniæ, regiiſque Conſiliariis, illi renunciarunt Urbanum tamquam intruſum habendum, Clementem vero legitime Pontificiam dignitatem aſſequutum. Ita tradit Pagi Urbani VI. geſta deſcribendo.

ARTICULUS IX.

De Bonifacio IX.

JUSTIS *Urbano VI.* perſolutis, ſummo Cardinalium illius obedientiæ conſenſu, in ejus locum electus eſt *Petrus Thomacellus* Cardinalis, Neapolitanus, annos natus dumtaxat quadraginta quinque, nomenque ſibi ſumpſit, *Bonifacius IX.* Morum integritate ac gravitate conſpicuum *Theodoricus Niemus* prædicat. Primus Pontificatus ejus annus Jubilæo ſacer fuit ſecundum *Urbani VI.* Conſtitutionem ab ipſo confirmatam. *Ladislao Caroli* Siciliæ Regis filio Regnum confirmavit, ejuſque partes juvit contra *Ludovicum Andegavenſem*, quem Anathemate confixit. Anno 1394. obiit Avenione *Clemens VII.* alterius Obedientiæ Pontifex, die XVI. Kalendas Octobris, apoplexia percuſſus. Cui ab ejuſdem Obedientiæ Cardinalibus *Petrus de Luna* ſubſtitutus eſt, *Benedictus XIII.* nuncupatus. Pro extinctione Schiſmatis a Sacræ Facultatis Theologicæ Pariſienſis Doctoribus multum laboratum eſt: At *Benedictus* propoſitas unionis vias eluſit, rejecit; qua de re alias ex inſtituto diſſeremus. Omnem conatum & induſtriam ad revocandos a Schiſmate Principes Literis ac Legationibus *Bonifacius* adhibuit. *Franciſcum Portarium*, hominem impium & blaſphemum, qui Bononiæ e ſuggeſtu Eccleſiam Dei leproſam appellaverat, nullos eſſe legitime baptizatos, non eſſe ſolvendas Clericis decimas, peccare graviter divina audientes Officia prædicaverat, ab Epiſcopo Bononienſi capi juſſit, in carcerem conjici & quæſtionem de ipſius hæreſibus haberi. (Lib. IV. Epiſtolarum Curialium pag. 114.) Anno 1399. Romam a Proceribus populoque revocatus, plenum Urbis dominium ſenſim adeptus eſt, creatis ſuo nutu Magiſtratibus omnibus; S. Angeli Caſtro, Capitolio, & Pontibus munitis. Columnenſes bello ſibi ac ditionibus Eccleſiaſticis infeſtos, & *Petri de Luna* partem Schiſmaticam promoventes, cui Urbem ſubjicere con-

Clementis Septimi obitus. Petri de Luna in Schiſmate electio.

Bonifacii Noni Acta in Columnenſes.

conjuratione facta moliebantur , Censuris Ecclesiasticis confixit, & tamquam Hæreticos, & læsæ *Majestatis* reos puniendo edixit lata sententia; ipsosque & eorum posteros, quibuscumque dignitatibus, honoribus, feudis & bonis, quæ a Romana, & quibuslibet aliis Ecclesiis, aut Imperio, seu Regibus Principibus, aut aliis personis sæcularibus vel Ecclesiasticis obtinebant, privatos. Sententiam ex *Bonifacii* Regesto exhibet *Raynaldus*, ad annum 1400. Numero 7. Eosdem paulo post veniam postulantes in gratiam recepit, & in integrum restituit. *Uladislao* Poloniæ Regi opem contra Tartaros poscenti, Sacerdotalium redditiuum decimas concessit. Græcis adversus Turcas decrevit auxilia, indicta sacra Militia. *Roberti Bavari*, in locum *Venceslai* Septemvirum sententia exauctorati, electionem confirmavit. Diploma Confirmationis ex ipsius Regesto descripsit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1403. Num. 2. Bononiam, aliasque ditionis Ecclesiasticæ civitates, a Mediolanensibus Tyrannis usurpatas, opera, & industria *Baltazaris Cosse* Tit. *S. Eustachii* Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legati recuperavit. *Angelum* Tit. *S. Laurentii in Damaso* Presbyterum Cardinalem, Sedis Apostolicæ Legatum in Hungaria, Sclavonia, Dalmatia, Croatia, Rascia, Uvalachia, Bulgariaque creavit, ut *Ladislao* Siciliæ Regi ad recuperandum Regnum Hungaricum, cujus Jura, *Mariæ* Reginæ obitu, ad ipsum devoluta erant, præsidio esset, ac Principes & Populos religionis vi ad illius obsequium traduceret.

Leges a Richardo & Eduardo Angliæ Regibus latas. Bonifacius IX. irritas dixit. Nulla disponendi de rebus Ecclesiasticis Laicis est attributa facultas.

Leges a *Richardo* & *Eduardo* Angliæ Regibus latas, quibus conferendorum Beneficiorum jus sibi tribuerat, si forte de aliquo Archiepiscopatu, Episcopatu, vel alio quocumque Beneficio, reservatio, collatio, vel provisio per Curiam Romanam facta foret in impedimentum electionum, & collationum seu præsentationum ad Patronos pertinentium contra libertatem Ecclesiasticam conditas *Bonifacius* judicavit, Regemque Aulicorum consiliis deceptum, *in quibus refriguit caritas, intepuit fides, spes labavit, justitia ceteræque virtutes parvum locum aut nullum habere videntur*, non discussisse quod juris sui esset: Vidisset enim meridiana luce clarius, *Quod Laicis quamvis religiosis, disponendi de rebus Ecclesiasticis nulla est attributa potestas, quos manet subsequendi necessitas, non auctoritas imperandi; A quibus etiam si quid statuatur, quod Ecclesiarum respiciat commodum vel favorem, nullius firmitatis existit, & t alium & in talibus constitutio a SS. Patribus destitutio vel destructio, nec-non usurpatio Jurisdictionis non suæ veneranda approbatione censetur*. Fatendum tamen est Angliæ Reges tunc egregie Catholicos, & Romanæ Ecclesiæ addictissimos, Jus commune ac veterem disciplinam adversus frequentium Reservationum & Gratiarum Expectativarum corruptelam, quibus Sacras electiones & Patronorum Jura sensim pessumdari videbant, optimo consilio munivisse. Licet enim Laicis potestas disponendi de rebus Ecclesiasticis non sit attributa, id est, Religionis controversias dirimendi, novam disciplinam instituendi, Canonica exercendi Judicia, Sacerdotia, contra Canonum dispositionem, & receptas diuturnoque usu præscriptas in Regno suo consuetudines conferendi: Principibus tamen a Deo concessa potestas est, qua Disciplinam Ecclesiasticam muniant & Jura Canonica tueantur. Sanxit etiam *Bonifacius* intentato anathemate, ne Ecclesiarum, Monasteriorum, & Xenodochiorum bona ad prolixius tempus quam ad triennium locari vel emphiteusi subjici, nec census nisi annui recipi possent. Diploma legere est apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1403. num. 16. *Sanctæ Brigittæ* Viduæ memoriam solemni Canonizationis ritu consecravit, anno 1391. Constitutiones a *Friderico* & *Carolo IV.* Imperatoribus pro Immunitate, Libertate & Jurisdictione Ecclesiastica editas confirmavit. Academiam Ferrariæ erexit. *Bonifacii* his de rebus Diplomata Tom. I. Bullarii Romani habentur. Annatarum usum Beneficiis Ecclesiasticis primus imposuit hac conditione, ut qui Beneficium consequeretur, dimidium annui proventus Fisco Apostolico persolveret. *Joannes* XXII. Annatarum tributum imposuerat, sed Beneficiis non electivis dumtaxat, ad triennium, ut patet ex ejus Constitutione, *Cum nonnullæ*. Hanc autem consuetudinem a *Bonifacio* IX. inductam, omnes admisere præter Anglos, qui id de solis Episcopatibus concessere, in cæteris Beneficiis non adeo (inquit *Platina*.) Addit idem Auctor, quod *Huic Pontifici ad summam gloriam nihil defuisset, nisi affinium & cognatorum affinitatibus obtemperans, aliquam notam contraxisset. Multa enim crimina per simoniacam pravitatem committe-*

Annatarum usum Bonifacius IX. instituit.

mittebantur petentibus contra Jus fasque omnia, tum fratribus, tum cognatis, quorum magna multitudo quæstus gratia Romam venerat. Indulgentiæ vero & quidem Plenariæ ita passim vendebantur, ut jam vilesceret Clavium & Literarum Apostolicarum auctoritas. Revocare hæc omnia Bonifacius conatus, cognatorum precibus eo identidem redire cogebatur. Obiit *Bonifacius* IX. Kalendis Octobris anno Domini 1404. Pontificatus XV. ex morbo calculi, quem jactura castitatis ex pravo Medicorum consilio sanare vel levare noluit, mori potius eligens, quam fœdari, quod a multis vulgatum *S. Antoninus* refert 3. P. Chronici Tit. 22. cap. 3. Cardinalitiis Infulis ornavit *Henricum Minutulum*, Neapolitanum Archiepiscopum; *Bartholomæum de Uliariis*, Florentinum Episcopum, ex Ordine FF. Minorum assumptum; *Cosmatum Melioratum* Aprutinum, Juris utriusque Doctorem, Archiepiscopum Ravennatem; *Chrystophorum Maronem*, Romanum Episcopum Iserniensem; *Antonium Cajetanum*, Romanum, Patriarcham Aquilejensem; *Baltazarem Cossam*, Neapolitanum Juris Canonici Doctorem Archidiaconum Bononiensem, qui postea fuit in sua Obedientia *Joannes XXIII. Leonardum*, & *Angelum Cybo*, Genuenses.

Bonifacii IX. castitas; Obitus; Cardinales ab ipso creati.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 265. Edit. primæ Religiosi Censores hanc notam appinxerunt: *Quæ potestas Laicis Principibus a Deo concessa sit in quibusdam casibus?*

R. Quid reprehendant eo loci RR. Censores, nescio. Ita scripsi: „ Licet Laicis potestas disponendi de Rebus Ecclesiasticis non sit attributa, id est, Religionis controversias dirimendi, novam disciplinam instituendi, canonica exercendi judicia, Sacerdotia contra Canonum dispositionem, & receptas diuturnoque usu præscriptas in Regno suo consuetudines conferendi: Principibus tamen a Deo concessa potestas est qua Disciplinam Ecclesiasticam muniant, & jura canonica tueantur. „ Quid hic non Catholicum? An jus Ecclesiam defendendi, & Disciplinam Ecclesiasticam tuendi, Principibus negant Religiosi Censores? Falsum-ne censent quod *S. Augustinus* scripsit lib. *contra Cresconium*, c. 21. „ In hoc Reges, sicut eis præcipitur, Deo servient in quantum Reges sunt, si in Regno suo bona jubeant, mala prohibeant, non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam quæ pertinent ad divinam Religionem. „ Falsumne censent quod *S. Isidorus Hispalensis*, & ex eo Concilium Parisiense Sextum ait: „ Principes sæculi nonnumquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem Disciplinam Ecclesiasticam muniant. Cæterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, Potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum, cœleste Regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque Disciplinam, quam Ecclesiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum Potestas principalis imponat, & ut venerationem mereatur, virtutem Potestas impertiat. Cognoscant Principes sæculi, Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per Fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit. „ Hæc S. Isidorus, & Concilii Parisiensis Sexti Patres lib. II. cap. II.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum pag. 266. Religiosi Censores hanc notam apposuerunt: *Annatarum usum quis introduxerit & quomodo?*

R. Annatarum usum Beneficiis Ecclesiasticis primus imposuit *Bonifacius IX.* hac conditione, ut qui beneficium consequeretur, dimidium annui proventus Fisco Apostolico persolveret. Hæc tantum ibi de Annatarum origine scripsi. Facti quæstio est.

JOAN-

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

AD confirmandam Urbani VI. electionem canonicam, plurimum, judicio meo, valet epistola Ruperti Genuensis, qui paulo post in Antipapam electus fuit, quam ipse ante exortum schisma, paucis post electionem Urbani diebus, scripsit ad Imperatorem: est enim epistola privatim ad illum scripta, in qua, si quid suspicatus fuisset vitii in hac electione, confidenter illi manifestasset. Hanc igitur epistolam, quam a nemine hucusque vulgatam vidi, mihi olim descripsi e Vaticano Codice bombicino signato 2924. & hic dandam judico.

Litera Ruperti Cebennensis ad Imperatorem Carolum, de commendatione, & creatione Domini Urbani Papæ Sexti lata.

„ Serenissime Princeps, & domine consanguinee Carissime. Post felicis recordationis occasum Domini nostri Gregorii Papæ *XI.* quem per alias literas meas serenitati vestræ lacrymabiliter nunciavi, aliis dominis meis Cardinalibus, & me hic existentibus, revolutis X. diebus post obitum, secundum juris canonici ritum, clausi in conclavi in Archiepiscopum Barensem tunc, nunc summum Pontificem, natione Neapolitanum, qui domini mei Cardinalis Pampilonensis Vicecancellarii Apostolici absentis vices gerebat in Curia, dicti domini mei Cardinales, & ego unanimiter direximus voces nostras, eumdem ad Apostolatum eligentes VIII. die mensis hujus, in Conclavi solummodo unius noctis spatium mora pertracta, quia Romani in longiori temporis spatio in dicta conclavi moram consentire noluerunt. Vocatusque est Urbanus *VI. mihi dum erat in* minoribus valde domesticus & amicus, quamvis de gradu infimo nunc sit sublimatus ad supremum, cujus coronatio in Paschate Resurrectionis Domini proxime venturæ est ordinata celebrari. Ipse enim de serenitate vestra multum sperat, & quod sicut aliis prædecessoribus suis eadem serenitas filia fuerit, & juvaminis brachium singulare, sic in eum constanter perseverare debeat majestas vestra. Et quia tunc est in factis concernentibus serenitatem vestram, & serenissimum natum vestrum, super quibus cum eo strictissime pluries ipsum locutus, ipsum reperio dispositum valde bene, adeo quod, si opera verbis conformia instituerit, sicut spero, negotium dicti serenissimi nati vestri feliciter expediet. Ad cujus expeditionem toto conamine meo ipsum sollicitare non desistam. In quibus & Magister Comardus, serenitatis vestræ secretarius, cum omni solertia commendabiliter laborat. Recommendo me semper serenitati vestræ, quam conservet Omnipotens feliciter, & votive. Scripta Romæ die XIV. Aprilis.

„ Vester Cardinalis Gebennensis

CAPUT III.

De Hæresibus, & Erroribus in Ecclesia exortis Sæculis 13. & 14.

ARTICULUS I.

De ALBIGENSIBUS.

§. I.

De Albigensis Hæreseos Exordiis.

ALbigenses Vvaldensium esse progeniem, observa vi in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ Sæculi XI. & XII. Cap. 3. ubi de Valdensium hæresi disserui. Algenses appellati sunt, quod Albigensium præsertim, totamque Tolosatum Provinciam suis infecerint erroribus. Unde *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis ad annum 1176. agens de Concilio adversus Vvaldenses a *Gerardo* Episcopo Albigensi celebrato, ita scribit: *Erant in Provincia Tolosana quidam Hæretici, qui se appellari faciebant bonos homines ... Non recipiebant Legem Moysi, neque Prophetas, neque Psalmos, neque Vetus Testamentum, neque Doctores Novi Testamenti*, &c. Albigenses a Vvaldensibus puris distinctos fuisse, ibidem probavimus, idque omnino docet *Petrus* Monachus Vallium Cernaii, in sua Albigensium Historia, Cap. 2. *Erant præterea*, inquit, *alii Hæretici, qui Vvaldenses dicebantur, a quodam Vvaldo nomine, Lugdunensi. Hi quidem mali erant, sed comparatione aliorum Hæreticorum longe minus perversi; In multis enim nobiscum conveniebant, in aliquibus dissentiebant. Ut autem plurima de infidelitatibus eorum omittamus, in quatuor præcipue consistebat error eorum: in portandis scilicet sandaliis more Apostolorum: & in eo quod dicebant, nulla ratione jurandum, vel occidendum. In hoc insuper quod asserebant, quemlibet eorum in necessitate, dummodo haberet sandalia, absque Ordinibus ab Episcopo acceptis posse conficere corpus Christi.*

Insolentius grassari cœpit Albigensium hæresis sub *Innocentii III.* Pontificatu, seu potius antea sata suam quamdam habuit maturitatem, ut docet *Cæsarius Heisterbacensis* coævus Auctor, *Dialogi Miraculorum* Distinct. V. Cap. 21. *Temporibus*, inquit, *Innocentii Papæ, Prædecessoris hujus, qui nunc Papatum tenet, Honorii, diaboli invidia hæreses Albigensium cœperunt pullulare, vel (ut verius dicam) maturescere ...... Cujus vires erant tam validæ ut omne triticum fidei gentis illius versum videretur in lolium erroris.* Damnatos in Concilio Albigensi anno 1176. Albigenses, *Rogerius Hovedenus* Arianos vocat, non quod hi circa Trinitatis fidem per se ac primario erraverint, sed quia multarum colluvies sectarum simul in Albigensium velut in sentinam quamdam confluxerit, diversique Hæretici juncto fędere adversus Fidei Catholicæ integritatem conspirarint: ut docet *Guillelmus de Podio* Laurentii in Chronicorum suorum Præfatione: „ Nemine, *inquit*, opponente se in murum pro fide ascendentibus ex adverso, adeo „ profecerunt in pejus ipsi Hæretici, quod per villas & oppida habere sibi hospitia, „ agros & vineas incœperunt, domos latissimas, in quibus hæreses publice prædicarent, „ suis credentibus venditantes. Erantque quidam Ariani, quidam Manichæi, quidam „ etiam Vvaldenses sive Lugdunenses, qui licet inter se dissidentes, omnes tamen in „ animarum perniciem contra Fidem Catholicam conspirabant. Et illi quidem Vvaldenses contra alios acutissime disputabant. Unde & in eorum odium alii admittebantur „ a Sacerdotibus Idiotis. Propter quod terra tamquam reproba & maledictioni proxima „ pauca præter spinas & tribulos germinabat, raptores & ruptarios, fures, homicidas, „ adulteros, & usurarios manifestos. „ Manichæos tamen potius fuisse Albigenses, quam Arianos, eorum errores accurate discutientibus compertum erit.

§. II.

§. II.

De ALBIGENSIUM Erroribus, Disciplina, Moribus.

Albigensium blasphemia in Deum & Christum Jesum Dei Filium.

ERrores Albigensium accurate recenset *Petrus Vallium Cernaii* Ordinis Cisterciensis in Diœcesi Parisiensi Monachus; qui cum *Guidone* Abbate ejusdem Cœnobii, avunculo suo, Carcassonensi postea Episcopo, ad prædicandum contra Albigenses in partes Tolosanas venit, & bellis Albigensium plerumque interfuit, in sua, quam *Innocentio* III. Pontifici Maximo nuncupavit, Albigensium Historia, Cap. 11. Primum hæreseos caput erat, quod duos constituebant Creatores: invisibilium scilicet, quem vocabant Benignum Deum, & visibilium, quem Malignum Deum nuncupabant. Novum Testamentum Benigno Deo, Vetus vero Maligno attribuebant, & illud omnino repudiabant; præter quasdam auctoritates, quæ de Veteri Testamento, Novo sunt insertæ, quas ob Novi reverentiam Testamenti recipere dignum existimabant. Auctorem Veteris Testamenti mendacem asserebant, quia Protoplastis dixit: *Quacumque die comederitis de ligno scientiæ boni & mali, morte moriemini*: Nec (sicut dicebant) post comestionem mortui sunt. Homicidam quoque ipsum nominabant, tum quia Sodomitas & Gomorrhæos incineravit, & aquis diluvii mundum delevit, tum quia Pharaonem & Ægyptiosmari obruit. Deum bonum animas dumtaxat, Deum malum omnia curare corpora blasphemabant. Idem referunt *Rogerius de Hoveden* in Annalibus Anglicanis ad an. 1176. & *Cæsarius Heisterbacensis*, Dialogi Miraculorum Dist. 5. cap. 21. Secundo, omnes Veteris Testamenti Patres damnatos affirmabant: *Joannem Baptistam* unum esse de majoribus dæmonibus asserebant. III. Quod Christus ille qui natus est in Bethleem terrestri & visibili, & in Jerusalem crucifixus, malus fuit: & quod *Maria Magdalena* fuit ejus concubina, & ipsa fuit mulier in adulterio deprehensa, de qua legitur in Evangelio. Bonus enim Christus (inquiebant) numquam comedit vel bibit, nec veram carnem assumpsit, nec umquam fuit in hoc mundo, nisi spiritualiter in corpore *Pauli*. Dixi, in Bethleem terrestri & visibili, quia terram aliam novam & invisibilem fingebant, in qua secundum quosdam, bonus Christus natus fuerat & crucifixus. IV. Bonum Deum duas habuisse uxores ajebant, *Collam & Collibam*, & ex ipsis filios & filias procreasse. Alii dicebant, unum esse Creatorem, sed habuisse filios, Christum & Diabolum. Alii, omnes Creaturas bonas fuisse, sed per filias hominum omnia fuisse corrupta. V. Romanam Ecclesiam speluncam latronum, & meretricem Apocalypsis appellabant.

VI. Sacramenta Ecclesiæ usque adeo annullabant, ut sacri baptismatis undam ab aqua fluviali non distare, Sacrosancti Corporis Christi Hostiam a pane communi non differre, publice docerent: simplicium auribus hanc instillantes blasphemiam quod Christi corpus, etsi magnitudinem Alpium in se contineret, jamdudum consumptum a comedentibus & annihilatum fuisset. His communia erant cum Catharis Germanis dogmata, de quibus *Ekbertus* Abbas *Sancti Florini* Sermone 1. scribit: *Corpus Domini & sanguinem nullo modo nostra consecratione fieri, aut a nobis per communicationem percipi posse credunt. Se autem solos in mensis suis Corpus Domini facere dicunt, sed in verbis illis dolum habent: Non enim verum illud Corpus Christi significant quod de Virgine natum fuisse credimus, sed sui ipsius carnem Corpus Domini vocant: & in eo quod corpora sua nutriunt, Corpus Domini se facere dicunt.* VII. Confirmationem, Confessionem, Ordinationem Ministrorum in Ecclesia Catholica, Missam, ritus superstitiosos & inanes omnino reputabant. VIII. Matrimonium meretricium esse, nec aliquem in ipso salvari posse prædicabant, filios & filias generando. IX. Resurrectionem carnis negabant: quod etiam testatur *Cæsarius* Monachus. X. Comminiscebantur Animas nostras esse Spiritus illos apostatas qui superbia e Cœlo præcipites cecidere: Unde reliquerunt corpora sua glorificata in aere; & ipsasmet Animas, postquam finierint successivam septenariam habitationem terrestrium corporum, tamquam absoluta pœnitentia, in priora corpora, quæ reliquerant reverti debere. XI. Quidquid beneficii mortuis a vivis impenditur, irridebant, Purgatorium, & orationes pro defunctis negantes. (Ex *Cæsario Heisterbacensi*

Albigensium errores circa animas earumque statum post mortem.

ſi.) Non modo infantium baptiſma rejiciebant, ſed nulli baptiſmum aquæ prodeſſe ſentiebant.

XII. Duos Albigenſium ordines diſtinguit *Petrus de Valle Cernaii*. Quidam perfecti, ſive boni homines dicebantur; alii credentes. Perfecti nigrum habitum præferebant, de caſtitate gloriabantur; eſum carnium, ovorum, caſei omnino deteſtabantur; a mendacio ſe abhorrere ſimulabant, cum ipſi maxime de Deo quaſi continue mentirentur. Juramentum quavis occaſione illicitum propugnabant. Credentes dicebantur, qui ſæculariter viventes, licet ad vitam perfectorum imitandam non pertingerent, in fide tamen illorum ſe ſalvari ſperabant: diviſi ſiquidem erant in vivendi ratione, ſed in infidelitate conveniebant. Credentes, dediti erant uſuris, rapinis, homicidiis, carnis illecebris, perjuriis, & perverſitatibus univerſis. Porro ſecurius & effrænatius peccabant, quia credebant ſine reſtitutione ablatorum, ſine Confeſſione & Pœnitentia ſe eſſe ſalvandos, dummodo in ſupremo mortis articulo, *Pater noſter*, dicere, & manuum impoſitionem recipere a Magiſtris ſuis potuiſſent. XIII. E numero perfectorum ſuos quoſdam habebant Magiſtratus, quos Diaconos & Epiſcopos vocabant, quorum manus impoſitione nullus inter Credentes moriturus, ſe ſalvari poſſe non credebat, & abſque ulla ſatisfactione vel remedio in cœlum ſtatim evolare. XIV. Quidam effutiebant ab umbilico & inferius peccare poſſe neminem. Nec peccari gravius dormiendo cum matre vel ſorore, quam cum qualibet alia. Quod docebant, opere complebant, in omne vitiorum & libidinum genus effuſi, ut tradit etiam *Lucas* Tudenſis in Hiſpania Epiſcopus lib. 3. adverſus Albigenſes, cap. 5. *Hæc dicentibus Hæreticis* (inquit) *vani homines tribuunt miſerabiliter fidem, & ſe fraudibus, homicidiis, latrociniis & uſuris committunt. Efferuntur effrænes per varia deſideria carnis, & nulla eſt nociva delectatio, quam non pertranſeat eorum luxuria. Abutitur filius matre, frater fratre, & pater in filia turpidinem operatur. Retorquent ſui erroris mercedem in ſemetipſos; quorum ſunt blaſphemi & ſine miſericordia ſenes, ad omne nefas promptiſſimi juvenes, luxurioſi & protervi adoleſcentes; impuri pueri ſine certo patre; infantes cum lacte matris virus erroris ſugentes; mulieres effrontes & ſine verecundia, loquacitate garrula, ut alios decipiant, per domos diſcurrentes.* Hæc ab illis ſe accepiſſe ſcribit *Lucas Tudenſis*, qui fuerant olim cœno fœcis hæreticæ obvoluti; & per gratiam Dei ad gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ redierant. Florebat autem hic Auctor ſub *Gregorii IX.* & *Cœleſtini IV.* Pontificatu.

Duo Albigenſium ordines.

Albigenſium execranda Moralis.

XV. Sacrarum Imaginum uſum ac venerationem idololatriam eſſe aſſerebant: campanas, tubas dæmonum, teſte *Petro de Valle Cenaii*. Deformes pingebant Sanctorum imagines, ut earum intuitu devotio ſimplicis populi Chriſtiani in tædium verteretur. In deriſum etiam & in opprobrium crucis Chriſti, imaginem Crucifixi, unum pedem ſuper alio uno clavo figentes, aut evacuare, aut in dubium ducere fidem Sanctæ Crucis, & SS. Patrum traditiones, novitate ſuperinducta contendebant. Sanctiſſimæ Dei Genitricis imaginem effingebant monoculam ac deformem, & miracula ad illam fieri mentiebantur, qui vera fuiſse ipſius Chriſti miracula negabant. Ita refert *Lucas Tudenſis* lib. 2. cap. 9.

XVI. Illud inter ſupremas fatuitates effutiebant, quod ſi quis e ſuorum Perfectorum numero peccaret mortaliter, comedens, vel minimam carnis, aut ovi, vel caſei, omnes illi quos in articulo mortis conſolatus erat amittebant Spiritum, & eos iterum conſolari neceſſe erat: & qui ſalvati erant, peccante Conſolatore de cœlo cadebant, (*Ex Petro de Valle Cernaii.*)

„ XVII. Eos qui ſectæ nomen dabant, hoc ritu recipiebant. Cerimoniæ ſacrilegæ Præ-
„ ſes dicebat. Amice, ſi vis eſſe de noſtris, oportet ut renuncies toti Fidei, quam
„ tenet Romana Eccleſia. Reſpondebat, Abrenuntio. Ergo, inquiebat, accipe Spiritum
„ Sanctum a bonis hominibus, & tunc aſpirabat ei ſepties in ore. Item dicebat illi,
„ Abrenuntias Cruci, quam tibi fecit Sacerdos in baptiſmo, in pectore, & in ſcapulis,
„ & in capite de oleo & chriſmate? Reſpondebat, Abrenuntio. Credis quod aqua il-
„ la operetur tibi ſalutem? Reſpondebat, Non credo. Abrenuntias vello illi quod ti-
„ bi baptizato Sacerdos poſuit in capite? Reſpondebat, Abrenuntio. Tunc omnes ipſi

„ manus

„ manus imponebant, osculabantur eum, & induebant veste nigra, & ex illa hora ex „ ipsis censebatur. Ita refert *Petrus de Valle Cernaii*.

Albigensium blasphemia in Deiparam Virginem.

XVIII. Beatam *Mariam* Dei genitricem, proh nefas! meretricem inclamabant, ut testatur *Guillelmus de Nangiis* in Chronico ad annum 1209. De his *Lucas Tudensis* lib. 3. cap. 3. *Reginæ Cœlorum*, inquit, *inviolatæ Genitricis Dei Mariæ contra morem Hispanicum virginitas a perfidis publice blasphematur: & friget calor bellicus & Catholicus Hispanorum, qui hostes Catholicæ Fidei velut flamma consueverat devorare.*

Albigensium Moralis.

XIX. Non referre ajebant in lucro pecuniarum, bene an male partæ essent, quia nec bona acquisitio illarum salvat, nec mala damnat. XX. Nec bona opera prodesse, nec obesse mala, quod par pœna maneret omnes qui extra eorum sectam morerentur. XXI. Varias putidasque fabulas in Catholicæ Ecclesiæ dedecus, & sacrorum Ministrorum opprobrium fingebant. XXII. Profanas condebant Scripturas, easdem quibusdam Philosophorum sententiis ornantes, cujus generis erat liber ab ipsis, *Perpendiculum scientiarum*, inscriptus, ut facilius hæresim in legentium animos insinuarent. XXIII. Sanctorum Patrum elevabant auctoritatem, & quibusdam titulorum immutationibus eorum libris fidem derogare satagebant: ut dum sermo editus ab *Augustino* inscribebatur *Ambrosii* nomine, & editus ab *Ambrosio* titulum præferebat *Augustini*, *Hieronymi*, *Gregorii*, vel *Isidori*, &c. Sanctorum Patrum auctoritates incertæ a Fidelibus haberentur. XXIV. Schedulas occulte spargebant in quibus continebatur quod a Filio Dei fuissent scriptæ, & per Sanctorum Angelorum manus transmissæ, quod simplicibus testari videbatur suavis odor, quo persu sæerant. In iis hæretica dogmata propositionibus Catholicis admixta erant, ut per dulcedinem Catholicorum verborum, virus subreperet hæreticæ pravitatis. Hujusmodi chartas accipiebant rudes Presbyteri, avide legebant, erroremque suis plebibus incauti propinabant. XXV. Talia fingebant miracula ad tumulum *Arnaldi* hæretici, & alterius hominis facinorosi. Fontem sanguine polluerunt juxta scaturientem, ut aqua in sanguinem versa crederetur. Veniebant homines clam muneribus subornati, alii cæcos, alii claudos, alii energumenos, alii variis morbis vexatos se fingebant, & hausta fontis illius aqua, recipere se mentiebantur sanitatem. Has porro præstigias quibusdam detegentes, similibus artibus fieri miracula in Ecclesia coram Sanctorum corporibus affirmabant. Nec defuere qui ipsis crederent, & in hæresim laberentur. Pervenit tandem consilii denudatio ad *Fratres Sanctæ Prædicationis*, qui verbum Dei populis proponentes, ut a facto nefario abstinerent, ac pœnitentiam agerent, hortabantur. XXVI. Prælatis continuo detrahebant, Fratres Prædicatores & Minores recens exortos; & Clericos universos, qui ipsorum errores & impietatem impugnabant, hæreticos proclamabant; suos esse, ac religionem simulare impudenter mentiebantur, infamiæ notam ipsis inurebant, ipsis Ecclesiæ Pastoribus reddebant suspectos, ut calumniæ infamiæque metu ipsos insectari desinerent.

Scripturæ confictæ. Falsa miracula.

XXVII. Divinis sese intermiscebant Officiis, & inter divinas laudes ridicula quædam depromebant, & Veneris carmina, ut adstantium mentes a divinis revocarent, & Ecclesiæ detrahere possent Sacramentis. Dabant insuper operam ut Catholicis persuasum esset, Hæreticorum neminem in Ecclesia Missæ tempore stare velle, ut pro Catholicis haberentur, dum templa Deo dicata frequentabant, se in eis orationes fundere simulabant, hæresim ut facilius diffundere suam possent; dum ab iis velut ab Hæreticis nemo caveret. XXVIII. Cantilenis, sacrilegisque jocis sacros ritus irridebant, mimos agentes, ut vel sic mentes Fidelium fascinare, & ab Ecclesiasticis Officiis revocare valerent. XXIX. Cum aliqui Prælatorum pietate ducti, feriam illam in quam Christi Domini Conceptio quovis anno incidisset, singulis ejusdem anni hebdomadibus Jejunio celebrare decrevissent; Albigenses Hæretici prædicarunt Jejunium illud ad omnium expiationem valere peccatorum, nullamque præterea pœnitentiam esse necessariam. Quod avide excipientes e Laicis plurimi, in hæresim lapsi sunt. Hæc passim refert *Lucas Tudensis* lib. 3. adversus Albigenses.

Ad fœdos Albigensium mores spectat, quod refert *Cæsarius* Heisterbacensis loco supra laudato; obsessa nimirum a Catholicis Biterrensi civitate. Hæretici super volumen Sancti Evangelii mingentes, e muro illud in Christianos projecerunt, & sagittis post illud

illud missis conclamarunt: Ecce Lex vestra miseri! Eodem spectat putidum alterius Hæretici facinus, qui in odium Christi & confusionem fidei, Tolosæ juxta altare majoris Ecclesiæ ventrem purgavit, & palla altaris immunditias detersit. Item, quod quidam scorto super altare collocato, Veneri in ipso Sacrificii loco indulserunt. O flagitia diris omnibus execranda! Item, quod sacram imaginem inde detractam, præcisis brachiis, & collo fune alligato, intolerandis cum blasphemiis per plateas urbis traxere.

Professio Fidei a Bernardo Primo & sociis ab heresi conversis edita.

Ex Albigensium secta emersere anno Christi 1210. *Bernardus Primus*, *Durandus de Osca*, *Vvillelmus Arnaldi*, aliique ipsis sociati, post Disputationem Appamiis habitam, in qua Magistro *Arnaldo de Camprano*, tunc Clerico sæculari, arbitro, convicti sunt, ut refert *Guillelmus de Podio Laurentii* in Chronico Cap. 9. Professio Fidei a *Bernardo Primo* & sociis edita inserta est Epistolæ 94. *Innocentii III.* lib. 13. Regesti: ex qua facile conjicimus, quibus in erroribus versarentur. Post unius enim Dei in tribus Personis confessionem, confitentur unum illum Deum *esse creatorem & gubernatorem ac dispositorem omnium rerum visibilium & invisibilium, corporalium & spiritualium*. Hunc *Legem Moysi dedisse, in Prophetis locutum fuisse, & Joannem Baptistam ab ipso missum esse sanctum & justum. Filium Dei veram carnem assumpsisse. Unam esse Ecclesiam Catholicam & Apostolicam, Sanctam & immaculatam, extra quam nemo salvatur. Sacramenta quæ in ea celebrantur, non esse reprobanda, licet a peccatore Sacerdote ministrentur*. Approbant *Baptismum Infantium; & si defuncti fuerint post baptismum antequam peccata committant*, fatentur *eos salvari. Confirmationem quoque ab Episcopo factam*, id *est*, *Impositionem manuum, sanctam & venerande accipiendam. In sacrificio Eucharistiæ, quæ fuerant panis & vinum ante consecrationem, post consecrationem esse Corpus & Sanguinem Jesu Christi: in quo nihil a bono majus, nec a malo minus perficitur Sacerdote. Peccatores veraciter Pœnitentes, veniam a Deo consequi. Unctionem infirmorum cum oleo consecrato* venerantur. *Conjugia carnalia esse contrahenda, secundum Apostolum Paulum*, non negant: *legitime contracta disjungere* omnino prohibent. *Ordines Ecclesiasticos, id est, Episcopatum & Presbyterium, ac cæteros, & omne quod in Ecclesia ordinabiliter sancitum legitur aut canitur*, humiliter collaudant, & fideliter venerantur. Confitentur *Resurrectionem hujus carnis, & non alterius. Eleemosynas, & Sacrificium, ceteraque beneficia, Fidelibus defunctis prodesse . . . Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi nec esse conficiendum, nec posse confici nisi a Sacerdote, per impositionem manus visibilis Episcopi secundum morem Ecclesiæ visibiliter ordinato. Potestatem sæcularem secundum Leges officium suum in malefactores peragentem*, non esse damnandam profitentur. *Juramentum ex deliberatione, causa necessitatis, cum veritate, justitia, & judicio*, non esse culpandum. Præter errores plerosque istis fidei dogmatibus in eorum Professione expressis oppositos, nonnullos alios ipsis attributos fuisse, a quibus se purgarunt, subdit ibidem Innocentius III. *Licet autem*, inquit, *in subscriptis Articulis, sicut a quibusdam accepimus, assererentur errasse; quod videlicet soli Deo esse obediendum, & si homini, soli justo, qui Deum habet in se; ac licere Laico ac literato sine licentia cujuslibet hominis prædicare; bonumque Laicum conficiendi Eucharistiam potestatem habere: malum autem Sacerdotem nequaquam & ejus orationes aut Missas vivis vel mortuis non proficere, ac Romanam Ecclesiam nequaquam Ecclesiam Dei esse; nec-non etiam juramentum in quolibet articulo sub Ecclesiæ forma factum peccatum esse mortale dogmatizasse dicuntur; ipsi tamen ex præscripta Confessione, in qua tanguntur Articuli prænotati, super his suam innocentiam excusarunt: illud inficiantes omnino, quod videlicet mulieribus Evangelium in Ecclesia licitum sese docere, ac Indulgentias quæ fiunt a Summo Pontifice vel aliis Episcopis non proficere, justumque Laicum confitentes sibi absolvere posse, quidam eos asserunt adstruxisse*. Ex quibus compertum est, 1. Albigensium plures Sectas fuisse, nec omnibus eosdem fuisse communes errores, moresque. 2. Nonnullos interdum ipsis attributos errores, quos non profitebantur; atque ex commixtione Sectarum in Albigesio, Provincia, Catalonia, confusionem hujusmodi ortam esse. Quam ipsorum varietatem *Innocentius III.* Epistola 94. Libri 1. ad Aquensem Archiepiscopum & Suffraganeos ejus data, significat his verbis: „ Miramur plurimum atque dolemus, quod quidam tunicam inconsutilem scindere molientes, diver-

Nonnulli ipsis tributi errores, quos non profitebantur.

„ ſas ſibi Eccleſias, immo potius Satanæ Synagogas, confingunt. Doctrinam Evangelicam, Apoſtolicam, & Propheticam depravantes. . . . Ipſi ut occultius virus iniquitatis transfundant in plures, fel draconum in aureo calice Babylonis propinant, juſtitiæ vultum prætendunt, & ſtudentes ſimulatis operibus charitatis, eos amplius circumveniunt, quos ad Religionis propoſitum viderint ardentius aſpirare, illum ſui erroris imitantes Magiſtrum, qui ſub umbra dormit in ſecreto calami & locis humentibus, qui fluvium abſorbet & non miratur, habet enim fiduciam quod Jordanis influat in os ejus . . . Inter quos in Provincia veſtra quoſdam qui Valdenſes, Catari, & Paterini dicuntur, & alios quoslibet quibuſcumque nominibus appellatos, in tantum jam accepimus pullulaſſe, ut innumeros populos ſui erroris laqueo irretierint, & fermento corruperint falſitatis. Cum igitur ad capiendas hujuſmodi vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineam Domini Sabaoth, ſpecies quidem habentes diverſas, ſed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipſum, ut virga Moyſi maleficorum phantaſmata devoret, dilectum filium Fratrem Rainerium, virum probatæ vitæ & converſationis honeſtæ, potentem divino munere in opere & ſermone, ac cum eo dilectum filium Fratrem Guidonem, virum Deum timentem & ſtudentem operibus charitatis, ad partes ipſas duxerimus deſtinandos, Fraternitati veſtræ per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus eos benigno recipientes & tractantes affectu, taliter eis contra Hæreticos aſſiſtatis, ut per ipſos ab errore viæ ſuæ revocentur ad Dominum, & ſi qui forte converti non poterunt, ne pars ſincera trahatur, de veſtris finibus excludantur. „ Hæc ſcribebat *Innocentius III.* anno 1198.

In Dalmatiam uſque penetravit Albigenſium hæreſis, ubi Antipapam creare auſi ſunt, cujus Vicarius Carcaſſona oriundus, *Bartholomæus* nomine, ſe *Servum ſervorum Sanctæ Fidei* inſcribebat, teſte *Conrado* Portuenſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ in illis partibus Legato, in Epiſtola ad Rothomagenſem Archiepiſcopum, quam Hiſtoriæ ſuæ inſeruit *Matthæus Pariſius* ad annum 1223.

§. III.

De ALBIGENSIUM Impugnatoribus.

Didacus Oxomenſis Epiſcopus.

SPiritualibus ac temporalibus armis adverſus Albigenſes Hæreticos pugnatum eſt. Agmen ſpiritale inſtruxere *Arnaldus* Ciſtercienſis Abbas, *Petrus de Caſtro-Novo*, & *Radulphus*, ejuſdem Ordinis Profeſſores, ab *Innocentio III.* Apoſtolica Legatione ornati. Acceſſit ſanctæ dux prædicationis *Didacus* Oxomenſis in Hiſpania Epiſcopus, qui & ipſis auctor fuit, ut dimiſſis equis, auro & argento, famulitio ac ſuperfluo comitatu rejectis, Apoſtolicam prædicandi rationem ſequerentur. In Caſtro Carcaſſonenſis Diœceſeos, cui Monti-Regali nomen, inter Hæreticorum Magiſtros, & Fidei Catholicæ Præcones habita ſolemnis diſputatio per 15. dies. Judices electi erant ex ipſis Hæreticorum Credentibus. Redacta in ſcriptum fuere hinc inde propoſita, & tradita Judicibus, ut finitivam ſententiam ferrent. Convicti fuere, & palam ſuperati Hæretici: at ipſis addicti errorumque Communione fœderati Judices, Sententiam ſuſpenderunt, nec Acta diſputationis Pugilibus Catholicis reddere voluere, ne ad ipſorum dedecus vulgarentur, ſed Hæreticis tradidere.

Diſputatio contra Albigenſes ad Montem Regalem.

Arnaldi Ciſtercienſis Abbatis & Sociorum contra Albigenſes conflictus.

Hac prima de hæreſi reportata victoria, ſupra laudatus Abbas Ciſtercienſis *Arnaldus*, cum Abbatibus ejuſdem Sacræ Congregationis duodecim, Religioſis Athelis ſuppetias tulit. „ Hi totius viri Religionis, viri perfectæ & ſanctæ ſcientiæ, viri incomparabilis ſanctitatis, parati de ea, quæ in ipſis erat fide & ſpe omni diſputanti reddere rationem. Et hi omnes cum pluribus Monachis, quos ſecum adduxerant, omnem ſectantes humilitatem, juxta exemplar quod eis oſtenſum erat in monte, id eſt, quod audierant de Epiſcopo Oxomenſi, pedites procedebant, ſtatim ab Abbate Ciſtercienſi, longe lateque ſinguli diſperſi, & aſſignati ſunt unicuique termini proprii, per quos diſcurrendo, prædicationi inſiſterent, diſputationibus inſudarent. „ Ita refert *Petrus de Valle Cernaii* cap. 5. Legatur & *Vincentius Bellovacenſis* lib. 29. *Speculi Hiſtorialis* cap.

cap. 93. Cum in Hispanias reditum pararet Oxomensis Episcopus, ipsum ad Appamias convenere *Fulco* Tolosanus, & *Navarrus* Consoranensis, Episcopi, & plurimi Abbates. Habita ibi cum Hæreticis disputatio. Plane convicti sunt Albigenses. Qui disputationis Judex erat constitutus, vir nobilis & potens, hæresim ejuravit, & deinceps Hæreticos pro virili impugnavit. *Petrus de Castro-novo*, Fontis Frigidi Cisterciensis Ordinis Monachus sanctissimus, & Legatus Apostolicus, ab impio *Raymundi* Tolosani Comitis, Hæreticorum Albigensium fautoris, satellite sagitta confixus, Martyr occubuit. Sancti viri Martyrium celebrat *Innocentius* III. Pontifex Maximus in Epistola ad Nobiles viros Comites, Barones, & universos Milites, per Narbonensem, Arelatensem, Aquensem, & Viennensem Provincias constitutos, quam Historiæ suæ inseruit *Petrus de Valle Cernaii*, cap. 8. Interfectorem, & omnes qui ipsi ope vel opere, consilio vel favore ad facinus perpetrandum præsto fuissent, Anathemate percussit, atque inter alios præcipue Tolosanum Comitem *Raymundum*, quia certis indiciis mortis sancti viri præsumebatur esse reus, utpote qui necem ipsi publice comminatus esset, struxisset insidias, occisorem in familiaritatem recepisset, magnisque donis munerasset. Subditos etiam, socios, ac fœderatos quoslibet, qui juramento fidelitatis ipsi adstricti tenebantur, ab hoc vinculo absolvit, & cuilibet Catholico viro potestatem fecit, non solum ipsius personam hostili modo persequendi, verum & terram ipsius detinendi & occupandi, quam ab hæresi expiari totis viribus procuraret. Salvum tamen voluit *Jus Domini Principalis*. Hæc eadem commemorat *Guillelmus de Nangis* in Chronico, ad annos 1207. & 1208.

Altera contra Albigenses disputatio Appamiis.

B. Petri de Castro-Novo Martyrium.

De *B. Petro de Castro-Novo* lege Commentarium Historicum PP. *Henschenii* & *Papebrochii*, inter Acta SS. mensis Martii, ad diem 5.

In Albigensis hæreseos impugnatione, & Hæreticorum confutatione atque conversione, prædicationibus ac disputationibus suis plus omnibus laboravit sanctissimus Ordinis FF. Prædicatorum conditor *Dominicus*, qui miraculo insigni Catholicæ Fidei veritatem confirmavit, Deo eloquia casta per ignem probante. Quod verbis *Petri de Valle Cernaii* Cisterciensis Ordinis refero. Sic porro habet in sua Albigensium Historia, cap. 7. „ Disputaverant quadam die quidam Prædicatores nostri, Viri Religiosi adversus Hæreticos. Unus autem de nostris, Dominicus nomine, vir totius sanctitatis, qui socius fuerat Episcopi Oxomensis, Auctoritates, quas in medium produxerat, redegit in scriptum, & cuidam Hæretico tradidit schedulam illam, ut supra objectis deliberaret. Nocte igitur illa erant Hæretici congregati in una domo, sedentes ad ignem. Ille autem cui Vir Dei tradiderat schedulam, produxit eam in medium. Tunc dixerunt socii sui, ut in medium ignem illam projiceret, & si combureretur, vera esset fides, immo perfidia Hæreticorum: si vero incombusta maneret, fidem quam prædicabant nostri, veram esse faterentur. Quid plura? in hoc consentiunt omnes: schedula in ignem projicitur, sed cum in medio igne aliquantulum moram fecisset, incombusta penitus ab igne resilivit. Stupentibus qui aderant, unus ceteris durior ait illis: Projiciatur in ignem iterum, ex-tunc experiemini plenius veritatem: projicitur iterum, iterum resiliit incombusta: quod videns ille durus & tardus ad credendum, dixit iterum, Trina vice projiciatur, & tunc sine dubio rei exitum cognoscemus: projicitur tertio, nec tunc quidem comburitur, sed integra ab igne resiliit & illæsa. Hæretici autem visis tot signis, nec tunc ad fidem voluerunt converti, sed in sua manentes malitia, districtissime sibi invicem inhibuerunt, ne miraculum istud, per narrationem alicujus, ad nostrorum notitiam perveniret: sed Miles quidam, qui erat cum illis, qui aliquantulum consentiebat fidei nostræ, noluit celare quod viderat, sed pluribus enarravit. Factum est autem hoc apud Montem Regalem, sicut ab ore Viri Religiosissimi audivi, qui schedulam Hæretico tradidit superscriptam.

S. Dominici in Albigensium hæresi evertenda labores & miracula.

Sancti *Dominici* labores in negotio fidei adversus Albigenses Hæreticos pariter celebrat Magister *Guillelmus de Podio Laurentii*, qui *Raymundo Juniori*, filio *Raymundi* Tolosani Comitis a Sacris fuit, c. 8. Chronici: *In ipsis quoque diebus*, inquit, *Dominus Deus, ipse qui sagittas electas in providentiæ suæ conservat pharetra, duos de Hispania ad hoc opus produxit electos pugilles, Dominum Didacum Episcopum Oxomensem, & Religiosum-Virum, sanctum postea declaratum, socium ejus Dominicum, Canonicum* * *suæ*

** Ipsius S. Dominici.*

suæ Ecclesiæ Regularem. Duo ergo isti mittentes manus ad fortia, aggregatis illis Abbatibus Ordinis Cisterciensis, & aliis bonis viris, superstitionem Hæreticorum in altitudine Satanæ gloriantem, cum omni humilitate, abstinentia, patientia, cœperunt aggredi, non pomposa aut equestri multitudine, sed calle pedestrico ad indictas disputationes de castro in castrum nudis plantis & pedibus ambulabant: fuitque una de primis congressionibus apud Viridefolium, &c. Fuit & altera disputatio apud Appamiam, &c. Et cap. 9. inter plurimas disputationes, quas in diversis locis cum Hæreticis habuerunt, unam fuisse solemniorem apud Montem Regalem tradit, *cui interfuerunt prædicti Pugiles*, cum *Petro de Castro Novo, & Radulpho*, Sedis Apostolicæ Legatis; scriptis disputatum esse coram arbitris a partibus electis, qui Laici erant. Fundamentum disputationis a parte Hæreticorum fuisse; quod *Arnaldus Ottonis*, e primariis Sectæ, Romanam Ecclesiam non esse sanctam Ecclesiam & sponsam Christi, sed Ecclesiam Diaboli, & Doctrinam Dæmoniorum, & Babylonem, cujus in Apocalypsi meminit *Joannes*, matrem fornicationum, & abominationum, ebriamque sanguine sanctorum & Martyrum, blasphemaverit: & quod numquam Christus neque Apostoli constituerunt aut disposuerunt ordinem Missæ. Infecto negotio, nullaque a Judicibus prolata sententia discessum: Scripta Catholicorum Pugilum ab Hæreticis suppressa, Hæreticos centum quinquaginta circiter ad fidem conversos, idem Chronographus commemorat.

Ordo FF. Prædicatorum ad expugnandos Hæreticos institutus.

Tunc temporis FF. Prædicatorum Ordinem ad expugnandos Hæreticos, qua in expeditione alii Concionatores parum hucusque promoverant, & ad fulcimentum fidei institutum, idem Auctor testatur, cap. 10. „ Continuato itaque biennio, & amplius hoc „ labore (*inquit*) cum accensum ignem per hanc viam extinguere non valerent benedicti Dei Pugiles, attendentes quod res ista altiori consilio indigeret, clamare ad Sedem Apostolicam sunt coacti, & ut cepta prædicatio remaneret, de ordinandis perpetuis Prædicatoribus est provisum, inspirante Domino, & hac de causa sub Beato Episcopo Domino Fulcone Ordo Prædicatorum principaliter est exorsus. Quorum vexillifer Beatus Dominicus, prælationem suscepit pariter & laborem: super quo non interest narrationem meam prosequi cum per Historiam vitæ suæ, & Ordinis ubique dilatati evidentiam, sit jam volentibus atque nolentibus manifestum, verumque, secundum quod dicit Beatus Apostolus, Oportuisse hæreses esse in nostris temporibus sive regionibus, ut Ordo Beatus non tam apud nos, quam apud totum mundum fructuosus & publicus appareret. Periculo igitur terræ apud Sedem Apostolicam, cui tunc præerat Summus Pontifex Dominus Innocentius Papa III. declarato, mittitur Legatus Dominus Arnaldus Amalricus Abbas Cisterciensis, vir quidem magnæ religionis & providentiæ, negotio quod dissimulari non poterat, provisurus".

Ejusdem Sancti Viri labores contra Albigenses Hæreticos, & Ordinem ea occasione institutum commemorat Auctor Chronici quod inscribitur, *Præclara Francorum Facinora*, quem nonnulli *Petrum* Lodevensium Episcopum esse dixere, & habetur ad calcem Historiæ Comitum Tolosanorum editæ a Clarissimo Viro *D. Du Catel.* Tolosano Senatore: „ Anno Domini, *inquit*, millesimo ducentesimo sexto, ab Innocentio Papa, cum Legato, duodecim Abbates Cisterciensis Ordinis in terram Albigensem & Tolosanam, & Carcassonensem ad prædicandam fidem contra Hæreticos transmittuntur: Quibus ed Hispania Didacus Oxomensis Episcopus rediens tunc de Curia inveniens eos in Montepessulano pariter congregatos, secum habens in comitatu suo Fratrem Dominicum, sanctitatis & itineris sui comitem, pro Hæreticis convertendis adjungitur: Hic est Frater Dominicus qui Ordinem Prædicatorum inchoavit. Tempore siquidem Innocentii Papæ duo solemnes Ordines incœperant, scilicet Ordo FF. Prædicatorum, & Ordo FF. Minorum. Ordinem siquidem FF. Prædicatorum incœpit S. Dominicus in partibus Tolosanis, ubi verbo & exemplo contra Hæreticos exorsus est biennio antea prædicare, sub anno Domini 1204. & hospitem suum ab hæretica pravitate convertit prima nocte, qua Tolosæ hospitio sunt recepti.

De his quoque *Lucas Tudensis* lib. II. adversus Albigenses c. 11. „ Jam multi, *inquit*, retro ibant, veritati contraria sentientes. Nutabant plures, qui etiam videbantur Doctores, & quasi somniantes convertebantur ad fabulas & superfluas novitates

„ Su-

„ Suscitavit autem Dominus misericorditer Beatissimos Franciscum, & Dominicum, sanctissimi Ordinis Prædicatorum primum, per quos mundo pro magna parte in errorum & ambiguitatis tenebris constituto lumen veritatis illuxit, de cordibus singulorum scelerum labes detersit clementia Redemptoris, & obstruxit diverticula falsitatis.

De Sancto *Dominico* idem *Platina*, lib. De Vitis Pontificum, in Innocentio III. *Oborta tum*, inquit, *apud Tolosam hæresis est quam Innocentio procurante Beatus Dominicus mira celeritate compescuit, adjuvante etiam Simone Monteforti, non enim disceptationibus verborum tantum, sed etiam armis opus fuit: adeo inoleverat tanta Hæresis.*

Suffragatur *Paulus Æmilius*, lib. 6. De Rebus Gestis Francorum, in Philippo Augusto: *Recepti*, inquit, *Prædicatores Fratres, qui literis se excolerent, concionibus edocerent, jus alienum minime usurparent. Dominicus auctor extitit, & doctus, & sanctus vir, & acerrimus hæreseum insectator . . . Dominici in tollenda Albiorum hæresi virtus enituit.* Tunc auctore Sancto *Dominico* Sanctæ Inquisitionis Officium fuisse primum a Summo Pontifice institutum, ac eidem Beato Viro, & Fratribus Prædicatoribus primum ac præcipue demandatum ad hæresim exterminandam, Auctores consentiunt. *Sanctæ Inquisitionis Officium institutum.*

§. IV.

De Sacra Militia adversus ALBIGENSES.

ALbigensium Hæresis, *Raymundi* Comitis Tolosani fulta præsidio, non solum totam regionem infecerat, sed in Ecclesias & Sacros Ministros immaniter grassabatur. Quamobrem *Innocentius* III. Pontifex Maximus sacram adversus Hæreticos Militiam indixit, ut docet *Guillelmus de Podio Laurentii*, in Chronico, cap. 10. *Cum jam*, inquit, *hæresis excrevisset, Magnatibus terræ consentientibus, quod non tam studiosos in se posset accendere, quam armatam manum militiæ exercere, destinatur in Franciam quæ semper consuevit gerere bella dominica ad Regem & Barones, & plebani viri idonei indulgentiam auctoritate Apostolica prædicare cœperunt contra Hæreticos, quæ concedi transfretantibus in Terræ Sanctæ subsidium consuevit.* Ad promovendum fidei negotium; *Milonem*, virum honestate vitæ, scientia, & facundia eximium, qui nec terreri poterat, nec frangi, Legatum Apostolicum in Gallias, præsertim in Provinciam Narbonensem, misit, adjuncto *Theodosio* Canonico Januensi. Collectus Crucesignatorum Exercitus. Quos inter P. Senonensis, R. Rothomagensis, R. Bajocensis, Jordanus Lexoviensis, Reginaldus Carnotensis, aliique innumeri Episcopi, & Ecclesiastici Viri, *Dodo* Burgundiæ Dux, *Herveus* Comes Nivernensis, &c. Sacri Dux Belli electus est *Simon* Comes *Monfortius*. Is Biterras primum copias duxit, urbem veneno hæreticæ pravitatis prorsus infectam, & civium suorum latrociniis, rapinis, adulteriis, omnique vitiorum colluvie fœtidam: præmisitque in urbem, qui nomina Hæreticorum ederent; uti cæteri vel eos urbe expellerent, vel ipsi exirent. Neutrum præstiterunt. Urbs capta, cædes promiscue facta, ipsa die Sanctæ *Mariæ Magdalenæ* sacra, in quam Albigenses blasphemias evomebant. Expugnata Carcasso præsidium hæreseos alterum, Fanum Jovis, Lomberia, Castra, Gabaretum, Appamiæ, Mirapicum, Albia, partim expugnata, partim dedita. In Castro Minervæ expugnando, anno 1210. ingens labor insumptus. Centum quadraginta Hæretici & amplius, vivi comburi, quam hæresim ejurare maluere: cæteri Fidem Catholicam professi. Castris ad Minervam positis, quindecim dierum spatio Cruces argenteæ in muris Ecclesiæ Tolosanæ Deiparæ Virginis sacræ visæ sunt. Miraculi testes occulatos, a quibus id accepit, *Petrus de Valle Cernaii* nominat, *Fulconem* Tolosanum, & *Raymundum* Biterrensem, Episcopos, Abbatem Cistercienfem Legatum Apostolicum, & *Theodisium*. Castrum Thermarum difficili obsidione captum est. In ea virtutis speciem suæ dedit *Guillelmus Archidiaconus Parisiensis*, *qui zelo fidei succensus, totum se pro Christi servitio laboriosis solicitudinibus exponebat, prædicabat quotidie, instituebat collectas in sumptus machinarum, cæteraque hujus necessariæ sedulitatis officia providus exercebat. Cui præ cæteris, immo soli post Deum, adscribenda est pervigil & diligentissima hujus obsidionis cura, victoria captionis*, (inquit *Petrus de Valle*

Simon Comes Monfortius Sacri Dux Belli. Cruce signati exercitus victoria.

le Cernaii, cap. 41.) Secundum hæc, Vaurum a Catholico exercitu expugnatum est. Dum acrius urgebatur obsidio, Episcopi, Abbas Curiæ-Dei Ordinis Cisterciensis, qui Legatorum vices in exercitu agebat, Clerusque universus, in unum congregati, *Veni Creator Spiritus*, canebant. Quod audientes hostes obstupuere, fractis viribus cessere: *Quia, sicut postea confessi sunt, plus timebant eos cantantes, quam pugnantes, psallentes, quam insidiantes, orantes, quam infestantes*. Ita refert *Petrus de Valle Cernaii*. Præfectus Castri *Aimericus*, patibulo suspensus; octoginta Milites gladio cæsi, *Girarda* Castri domina in patentem puteum conjecta, & saxis obruta, Hæretici in impietate pertinaces ingenti numero combusti. Obsessa Tolosa, Castrum Casser expugnatum. Comitis Fuxensis copiæ, qui *Raymundo* Tolosano Comiti fæderatus erat, ad Castrum Sancti Martini a Crucesignatis numero longe imparibus profligatæ sunt. Exinde Fanum S. Marcelli, *Galliacum*, Altus-Pullus, Penna, Mosaicum, Altaripa, aliaque Castra munitissima, ab Heroe *Monfortio* capta. *Petrus* Rex Aragonum, *Raymundo* Comitis affinis, in ejus auxilium cis Pyrenæum duxit. „ Jam ad *Murellum* super Garumnam pervenerat: protinus Fuxensium, Convenarumque Comites, cum suorum quisque nobilitate adfuere; quod & beneficiarii & consanguinei Tolosatis forent: & Tolosates omnem civitatis pubem sub signis habuere. Circiter centum millia armatorum in acie adversus *Simonem*, ne decima quidem parte hosti parem, constitisse ferunt. Et Dux, & Milites, Confessione prius ac sacra Communione operati, se cœlesti ope munivere. Pontifices Tolosatium, Agathensium, Lodovensium, Convenarum, quos populares sedibus exegerant, in nostrorum exercitu erant, cum Dominico sancto viro. Hi non arma gerebant, non stringebant enses. Dum committitur, dum trahitur prælium, Deum optimum Maximum precantur, pro causa sua stet, Ducem se suis militibus præstet. Crucem quam pro militiæ insigni accepissent, invictam velit . . . . Valuerunt lachrimæ, vicit Religio; fusa, fugata multitudo a paucitate, furor a Religione, Comites effugere: Rex Aragonensium cecidit. Tolosates maxime cladem sensere, nulla prope domo cladis experte. Gladio multi, flumine plures dum omnia minus quam hostem timent, dum per medios gurgites evadere conantur, absumpti. Plus viginti millia desiderata, cæteri armis exuti. E Nobilitate nostra unus omnino interiit, cum paucis admodum, atque his neque sanguine, neque virtute inclytis. „ Ita refert *Paulus Æmilius* post *Petrum de Valle Cernaii*, cap. 71. & 72. Historiæ Albigensium, & *Rigordum* in lib. de Gestis Philippi Augusti ad annum 1213. Legantur & Literæ Prælatorum, qui in exercitu *Simonis* Comitis erant, datæ Murelli, in crastino victoriæ gloriosæ, scilicet sexta Feria infra Octavas Nativitatis *Beatæ Mariæ* anno Domini 1213. Illas exhibet *Petrus de Valle Cernaii* cap. 73. easdemque Historiæ suæ inseruit *Matthæus Paris*, ad hunc annum.

Albigenses ad Murellum debellati.

Multis aliis adversus Albigenses Hæreticos & eorum fautores præclare gestis in secunda Tolosæ obsidione ictu lapidis interfectus est *Simon* Comes *Monfortius*, in Crastino *S. Joannis Baptistæ* anno 1217. *Fortissimus Miles Domini, immo gloriosissimus Martyr Christi* (inquit Petrus de Valle Cernaii, cap. 86.) *Cum esset in bellis strenuissimus, omni tamen die Missam & horas Canonicas audiebat semper sub armis, semper in periculo* (inquit Rigordus in Vita Phillippi Augusti) Missam audiebat pius æque ac generosus Comes, cum ad ipsum nuntius pervenit, hostes munitionibus suis egressos, impetum in Crucesignatum exercitum facere. Cumque urgeretur ut absque mora succurreret, respondit: *Non exibo, nisi prius videro meum Redemptorem*: Peractaque Consecratione & Christi Corpore ac Sanguine adoratis, ait: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum*. Et addit: *Eamus, & si oportuerit, moriamur pro illo qui pro nobis dignatus est mori*. Ita refert *Petrus de Valle Cernaii*. Ipsius præclaras corporis animique dotes describit idem Historicus, cap. 18. *Erat*, inquit, *genere præclarus, virtute robustus in armis plurimum exercitatus, statura procerus, cæsarie spectabilis, facie elegans aspectu decorus, humeris eminens, brachiis exertus, corpore venustus, membris omnibus agilis & stabilis, acer & alacer, in nulla sui vel modica parte etiam ab hoste vel invido reprobandus. Demum ut ascendamus ad majora, erat facundia disertus, affabilitate comis, contubernio amabilis,*

Simonis Monfortii Comitis Vitus, Ejusdem elogium.

bilis, castitate mundissimus, humilitate præcipuus, sapientia præditus, in proposito firmus, in consilio providus, in judicio justus, in militiæ exercitiis sedulus, in suis actibus circumspectus, in incipiendis arduus, in perficiendis non defessus, totus divinis servitiis mancipatus. Innocentius III. ipsum *Verum & strenuum Militem Christi, & invictum Catholicæ Fidei Propugnatorem* prædicat in Epistola ad illum data. Tolosæ obsidio Monfortii Comitis morte soluta est. Ipse *Amalricus* filius in ditiones bellumque successit, cujus molem viribus imparem suis expertus est. *Raymundus* Comes Tolosanus, subita morte extinctus est anno Christi 1222. Qui, licet signa quædam pœnitentiæ dedisset, quia tamen levia erant & æquivoca, nec ab excommunicatione fuerat absolutus, sacra sepultura privatus est.

Almaricus Simonis Monfortii filius jura sua & sacri belli Ducatum ad Ludovicum VIII. Regem Christianissimum transtulit

Amalricus Comes, Vasconum inconstantiam videns, & *Raymundi* Junioris Comitis vires sensim augeri, Jura sua in *Ludovicum VIII.* Regem Christianissimum transfudit. Qui numerosum exercitum cruce insignitum duxit in Albigenses, oppida castraque plurima, & Avenionem post trium mensium obsidionem recepit, anno 1226. ut Gesta ejusdem Regis, & *Guillelmus de Podio Laurentii* testantur. Ad ipsum extant *Honorii III.* Pontificis Maximi Literæ, 19. Kalendas Januarii, anno 8. Pontificatus datæ, quibus ipsius Majestatem ad conterendos Hæreticos hortatur: *Cum*, inquit, *Reges & Principes Christiani propter Ecclesiam matrem suam, ex qua spiritualiter nati sunt, & quam a Christo, ut eam temporibus suis foveant, suscepere tuendam, Deo teneantur reddere rationem: grave nimis debes gerere ac indignum, quod intra terminos Regni tui, videlicet in Partibus Albigensium, Hæretici manifeste ac intrepide impugnant Ecclesiam, fidem Christianam evacuant, & dilacerant ipsum Christum. Certe Nabuchodonosor Rex decrevit dicens:* Quicumque dixerint blasphemiam in Deum Sidrac, Misac, & Abdenego, in interitu erunt & domus eorum in dispersione. *Si ergo taliter fuit Rex alienigena, ne deperet Deus Israel blasphemari, commotus,* TU REGUM CHRISTIANISSIME *devotissimorum Principum successor & hæres, cum quo devotio Christiana coaluit, evacuari fidem nostram, lacerari Christum & Ecclesiam dissipari a talibus patieris? . . . . Verendum est plurimum ne ipsorum veneno* REGNUM TUUM IN FIDE AC DEVOTIONE PRÆ ALIIS RADICATUM, CUI DOMINUS BENEDIXIT, *inficiant, & ex hoc contra totam Ecclesiam tamquam in* PRINCIPALIORI PARTE *concussam nova persecutio excitetur. Multo ergo desiderio expectantes, ut per te Catholicum Principem, & Catholicorum Principum successorem, impiis eorum conatibus celeriter obvietur, ne illud modicum terræ, quod adhuc tenent Catholici, amittatur, & pestis hujusmodi Regnum Franciæ maculet, cui jam aperte suos expandendo laqueos, appropinquat; Celsitudinem Regiam monemus, rogamus, & obsecramus in Domino, quatenus zelo, ut decet, fidei & devotionis accensus, oblatis Deo tuæ coronationis primitiis, causam hujusmodi, quæ Christi est, tibi per quem post Deum posse felicius agi æstimatur, assumas . . . . Nam potestatem propterea suscepisti, ut per te persecutores Ecclesiæ, temporaliter, quod ipsa non potest facere, conterantur . . . . Cæterum, cum, sicut intelleximus, nobilis vir* ALMARICUS *Comes Tolosanus quidquid Juris habet in terra tibi sit offerre paratus in domino tuo, illud accipias a te & hæredibus tuis libere deinceps & quiete jure perpetuo possidendum.* Extat apud *Duchesnium*, Tom. V. Pag. 857.

Ludovici VIII. præclare gesta contra Albigenses.

Regni Francorum elogium.

Sacrum istud bellum redintegravit *S. Ludovicus Gregorio IX.* Pontifice Maximo adhortante. *Gregorii* Literas Annalibus Ecclesiasticis inseruit *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1228. in quibus hæc notanda; *Negotium quod agitur adversus Albigenses Hæreticos, negotium est pacis, & fidei orthodoxæ, pro qua semper stetit Regnum Francorum, tamquam in ipsius soliditate fundatum: & Progenitores tui personas posuerunt, & bona, causam ad honorem Dei ac Regni prædicti gloriam prosequentes; ita quod ejus devotio universo mundo specialiter existere nunciatur. Hujusmodi autem devotionis fervore succensus recordationis inclytæ Pater tuus, tamquam verus Israelita prosecutus est negotium memoratum, & illud feliciter prosequendo, de terrenis ad superna migravit. Tu quoque imitator devotionis ejusdem, primitias tuas eidem negotio dicare cœpisti,* &c. Anno itaque 1228. obsessa ab *Imberto de Bellojoco* cum Regio & Crucesignatorum exercitu, Tolosa, & sive capta fuerit, sive in deditionem accepta, sive tantummodo agrorum & vi-

Gesta S. Ludovici adversus Albigenses Vera laus Regni Francorum & Christianissimorum Regum. S. Ludovicus adhuc puer de

Albigensi hæresi triumphat ſceno Comiti pacis conditiones præſcribat.

nearum vaſtatione contrita, (Variæ namque ſunt Auctorum de his narrationes) *Raymundus Junior* Comes Toloſanus in eas pacis conditiones conſenſit, quas ipſi Rex, & *Romanus* Sedis Apoſtolicæ Legatus imperarunt. Pacta Meldis conventa, Pariſiis confirmata. Quorum ſumma fuit, ut *Raymundus* Comes Eccleſiæ ac Regi devotus & fidelis eſſet, terram ſuam ab Hæreticis Albigenſibus purgaret, eoſque viis omnibus exterminaret. Damna illata Eccleſiis ac Monaſteriis reſarciret, earumque jura & libertates defenderet. *Joannam* filiam unicam uni ex Regis fratribus daret uxorem. Quo ex matrimonio ſi nulli naſcerentur liberi, nihilominus Toloſanus Comitatus poſt eorum ac *Raymundi* Comitis obitum, ad Regem, ejuſque Succeſſores tranſiret. Muri ac munitiones Toloſæ, aliarumque triginta urbium, ſolo tenus diruerentur, foſſæ adaquarentur, caſtra quædam munitoria Regi ad decennium traderentur: Theologis duobus, Juriſconſultis totidem, ſex liberalium Artium Profeſſoribus & Grammaticis duobus Toloſæ docentibus, annuum ſtipendium numeraret, Abbatiis Ciſtercienſi, Clarevalenſi, Grandis ſylvæ, Bellepertica, & Candeli, certam pecuniæ ſummam pro damnis illatis, & pro ſalute animæ ſuæ ſolveret. Hunc Tractatum apud *Ducheſnium* legere eſt Tom. V. Hiſtoriæ Francorum Scriptorum Pag. 810. & apud *Catellum* Hiſtoriæ Comitum Toloſanorum lib. 11. His juratis *Raymundus* Comes in die ſancto Paraſceves; præſente Rege, & innumera Prælatorum, Procerumque multitudine, a Legato Apoſtolico introductus in Eccleſiam fuit, caput, pedes, ac totum corpus, præter lineam tunicam & femoralia nudus, & ab excommunicationis ſententia abſolutus, injuncta in pœnitentiam Crucis contra Saracenos ſumptione, & Militia per quinquennium in Palæſtina *Sancti Ludovici* Regis pueritiam, tam glorioſa tamque utili rei Chriſtianæ pace, & Albigenſium debellatione Deus honorare voluit, ut quod Crucesignatus exercitus tot annorum ſpatio conficere non potuerat ipſe minorennis, *Blanca* Matre Regnum procurante proficeret. *Sic Deus ejus pueritiam honoravit* (inquit Guillelmus de Podio Laurentii) *quod de pluribus conditionibus in prædicta pace contentis & obtentis, unaquæque per ſe ſola ſufficeret quaſi ad redemptionis pretium, ſi Rex eumdem Comitem inveniſſet adverſum ſe in campeſtri prælio & cœpiſſet.* Toloſates Eccleſiæ reconciliati ſunt a *Petro de Collomedio*, Legati Apoſtolici vices gerente, anno 1229.

Inquiſitorum zelus & juſta ſeveritas perſecutione in Epiſcopum & FF. Prædicatores arceſſit.

Inquiſitio contra Hæreticos magno fervore facta. Variæ Legationes a Sede Apoſtolica in Provinciam Narbonenſem decretæ, ad reliquias Hæreticorum extirpandas. Inquiſitorum zelus, & ſevera in Hæreticos eorumque fautores Juſtitia, perſecutionem adverſus ipſos, Epiſcopum Toloſanum, totumque FF. Prædicatorum Conventum excitavit. Præerat Eccleſiæ Toloſanæ Sacris *Raymundus*, FF. Prædicatorum in Provincia quondam Provincialis, ſummo Capituli conſenſu poſt *Fulconis* obitum ad iſtius Eccleſiæ regimen electus die 21. Martii anno 1231. Fidei Cenſores erant FF. *Petrus Cellani & Guillelmus Arnaldi* Epiſcopus & Inquiſitores, ex urbe ſecedere compulſi; totus FF. Prædicatorum Conventus ejectus, in odium Inquiſitionis & zeli adverſus hæreſim & hæreticos intrepidi ac invicti. Qui ſacro inſtructo agmine, bini & bini ex urbe exierunt, animis ad Martyrium comparatis, Symbolum Fidei, & Antiphona *Salve Regina*, concinentes. Ipſos Apoſtolica Auctoritate reſtituit *Joannes* Viennenſis Archiepiſcopus, Sanctæ Sedis Legatus, & Inquiſitionem ſumma libertate exerceri juſſit: Utque Toloſatibus FF. Prædicatorum juſta ſeveritate conterritis nonnihil indulgeret, Collegam ex Ordine FF. Minorum in Sanctæ Inquiſitionis Officio ipſis adjunxit.

Raymundi junioris Toloſani Comitis Leges.

Raymundus Junior Toloſanus Comes ſanctiſſimas Leges tulit ad exaltationem Fidei Chriſtianæ, ad extirpandam Hæreticam pravitatem, ad conſervationem pacis, & ad bonum ſtatum totius terræ conſervandum, & in melius reformandum 12. Kalendas Martii anno 1233. in quibus caput iſtud contra Hæreticos obſervatione dignum eſt: *Statuimus quod omnes hæreditates eorum qui Hæreticos ſe fecerunt, vel facient in futurum confiſcentur & occupentur: ſic quod ad liberos eorum, vel ad alios ſucceſſores, qui ex inteſtato eis deberent ſuccedere, ſi fuiſſent orthodoxæ fidei, per venditionem, aut donationem, aut alio modo, bona prædicta non valeant pervenire. Et ſi talibus prædicta bona reddita fuerint, vel ab iiſdem aliter detineantur, ab ipſis penitus auferantur.*

§. V.

§. V.

De Conciliis adversus Albigenses celebratis.

PRimum in causa Albigensium Concilium, *Montili*; quod Provinciæ Narbonensis castrum est, anno 1209. celebratum fuit a *Milone* Sedis Apostolicæ Legato. Huic occasionem dedit *Raymundus* Tolosanus Comes, Albigensium fautor qui sæpe jam anathemate confixus, cum & ditionem suam cuivis occupanti a Romano Pontifice expositam cerneret, & sacræ expeditionis adversus Albigenses indirectæ formidaret apparatum, nossetque *Fulconem* Tolosanum, & *Navarum* Consoranensem, Episcopos ad *Innocentium* III. Legatos esse, ut ejus opem in fidei negotio implorarent; suos ipse, simulata pœnitentia, Oratores ad eum misit, rogaturos ut aliquem de Latere suo Legatum mitteret, cui se in omnibus pariturum pollicebatur. Misit *Milonem*, cui *Theodisium* Canonicum Genuensem adjunxit, viros eruditos, integerrimos, intrepidos. *Milo* cum *Arnaldo* Cisterciensi Abbate, Sedis Apostolicæ antehac Legato congressus, & de ejus consilio omnia gerens, Concilium ad *Montilum* Castrum congregavit. Archiepiscopi & Episcopi frequentes convenere: quorum sententiam rogavit de modo procedendi in negotio pacis & fidei, & in causa Tolosani Comitis. Secundum consilia Patrum, *Raymundo* Comiti apud Valentiam diem dixit. Stata die comparuit Comes. Ipsi auctoritate Apostolica præcepit Legatus, ut Carpentoratensem Episcopum, quem Sede sua expulerat, restitueret, ipsi & Vasionensi Episcopo & Canonicis illata damna resarciret; Castrum Vasionense ipsi Legato vel alteri, secundum ejus mandatum, redderet, Aragonenses, Ruptarios Cotarellos, Basculones, Mainadas, & alios hujusmodi prædones Catholicis infestos, Hæreticis faventes, e ditionibus suis ejiceret: Judæos ab omni administratione publica amoveret: Hæreticos & eorum fautores coerceret: Septem Castra velut fidei suæ & sinceritatis promissorum pignora, Legato traderet: Melgoriensis Comitatus ad Romanam Ecclesiam omnino reverteretur, nisi staret promissis: Castra ipsa Romanæ Ecclesiæ in commissum caderent: Ecclesias non incastellaret: Indebita pedagia non imponeret: Comites & Barones, nec-non Consules Avenionenses, Nemausenses, Montispessulani, & Villæ S. Georgii, jurarent, quod si Comes Tolosanus Legati Apostolici mandata violaret, ipsi hominii & fidelitatis vinculo amplius non essent adstricti. Imperatas conditiones adimpleturum se spopondit *Raymundus* Comes; cum Legato ad Villam *S. Ægydii* descendit; nudus ante fores Ecclesiæ stetit: Archiepiscopis & Episcopis, qui plusquam viginti convenerant, super Corpus Christi & Sanctorum Reliquias juravit, quod Mandatis S. Romanæ Ecclesiæ & Legati Apostolici in omnibus pareret. Mox Legatus stola in collum ejus injecta, ipsum verberibus castigatum a censuris absolvit, & in Ecclesiam introduxit. Ista constant ex *Petro de Valle Cernarii* Historiæ Albigensis cap. 11. & 12. & ex Instrumentis a Clarissimo *Catello* insertis libri 11. Historiæ Comitum Tolosanorum. Concilium istud ad annum 1208. a *Spondano* & *Raynaldo Baronii* Continuatoribus perperam referri, recte observat P. *Cossartius* S. J. in Notis; *Raymundum* enim Comitem a *Milone* Legato absolutum esse, cum Crucesignati proxime venturi essent, testis est *Petrus de Valle Cernaii*. Absolutus est autem 14. Kalendas Julii, ut probant Instrumenta a *Catello* prolata. Porro sacer exercitus, post octo circiter dies, Lugdunum conveniunt, scilicet circa Festum *S. Joannis Baptistæ* ipsius anni 1209. Et primus eorum labor excidium Biterrense fuit, quod, eo anno die *S. Magdalenæ* sacra factum esse constat. Illud quidem anno 1218. tribuit liber inscriptus, *Præclara Francorum Facinora*, sed aliorum Chronicorum consensu refellitur, & vetere illo Disticho:

Concilium Montiliense. Montilium, vulgo Montilly, in Occitania ad Rodanum.

Anno milleno ducentenoque noveno,
In Magdalena ruit urbis Biterris amœna,

II. Anno MCCX. Concilium Avenione a Magistro *Milone* Sedis Apostolicæ Legato habi-

Concilium Avenionense. habitum est, in quo comminatoria excommunicatio adversus Tolosanum Comitem lata est, si abjurata pedagia usurparet. Tolosanis etiam civibus omni Sacrorum usu interdictum, quod promissa Legatis, & Crucesignatis de Hæreticorum expulsione adimplere contempsissent. Ita refert *Petrus de Valle Cernaii*, cap. 33. *Historia Albigensium*.

Concilium in Villa S. Ægidii, vulgo Saint Gilles, in Diœcesi Nemausensi. III. Eodem anno, cum Summus Pontifex *Innocentius* III. Episcopo Regiensi, & M. *Theodosio* dedisset in mandatis ut Tolosano Comiti, qui Roma recens redierat, super duobus maxime criminibus Purgationem indicerent, nece nimirum sancti viri *Petri de Castronovo* Sedis Apostolicæ Legati, & crimine hæreseos: Concilium ea de re in Villa *S. Ægydii* celebratum est. Tolosani Comitis Purgationem admittendam non esse Patres decreverunt, quod præstita ritu solemni de mandatis Sedis Apostolicæ implendis Juramenta violasset. Quamobrem excommunicationis Sententia in ipsum, omnesque illius fautores & adjutores lata & promulgata est. Ita refert *Petrus de Valle Cernaii*, cap. 39. Hanc excommunicationem confirmavit *Innocentius III.* per Literas anno sequenti ad Arelatensem Episcopum & ejus Suffraganeos datas 17. Kalendas Maii.

Conventus Apamiensis. Apamiæ, Pamiers, Urbs Episcopalis Occitaniæ, sub Metropoli Tolosana. IV. Anno Christi 1212. *Simon* Comes *Monfortius* Episcopos & Nobiles ditionis, quam armis pepererat, convocavit in Castrum Apamiarum, colloquium habituros de tota ditione bonis moribus ac legibus temperanda, exterminata Hæresi. Duodecim viri Juramento super Sancta Evangelia adstricti, leges illas condidere, scilicet Tolosanus & Consoranensis Episcopi, unus Templi, alter S. Joannis Hierosolymitani Eques; & quatuor Francigenæ Milites sive Nobiles; & quatuor indigenæ, duo scilicet Milites & duo Tertii Ordinis viri. Scriptæ sunt Leges sive consuetudines illæ; Comitis, & omnium Episcoporum Sigillo sunt munitæ; earumque observantiam ipsi & omnes ejus Milites juravere. Ita refert *Petrus de Valle Cernaii*, cap. 65. *Historiæ Albigensium*.

Concilium Vaurense. Vaurum, Lavaur, Urbs Episcopalis, sub Metropoli Tolosana. V. Anno 1213. Concilium in Castro *Vauri* habitum est ab *Arnaldo* Narbonensi Archiepiscopo Sedis Apostolicæ Legato, & plerisque aliis Episcopis pro negotio Albigensium. *Petrus* Rex Aragonum Patres rogavit, ut *Raymundo* Tolosano Comiti satisfactionem offerenti, & obedientiam Ecclesiæ spondenti, aut saltem ejus filio, Terras a *Monfortio* Comite ereptas restitui imperarent. Item Comitibus Convenarum, & Fuxensi, & Castoni Bearnensi, quos non esse Hæreticos constaret, sub conditione satisfactionis ad Ecclesiæ arbitrium exhibendæ, sua etiam restitui juberent. Regis preces repulit Synodus. Tolosani causam Comitis cognitioni suæ auctoritate Pontificia subtractam respondit; quoniam Regiensi Episcopo, & Magistro *Theodisio* illam a Summo Pontifice sub certa forma committi impetrarat. Fuxensem, & Convenarum Comites, & Gastonem Bearnensem esse Hæreticis confœderatos, ipsorumque fautores manifestos, ob hoc, aliaque crimina excommunicatos; quamobrem operæ pretium esse ut prius Ecclesiæ judicio se parituros jurarent, & absolutionem congrua satisfactione promererentur: & postmodum Ecclesiam eorum querelas examinaturam, ipsisque Jus dicturam. Repulsam passus Aragonum Rex Patres rogavit, ut saltem inducias *Monfortio* Comiti ad Pentecostem vel Pascha imperarent. Verum inducias hujusmodi Catholicæ Fidei negotio extitiosas fore persuasi nullam precum ipsius rationem habuere. Ille indignatus dictos Comites, & *Gastonem* Bearnensem, Tolosanosque cives & Montis Albani, maximam partem hæreticos vel fautores Hæreticorum, in fidem suam & patrocinium recepit, nequidquam prohibente Narbonensi Archiepiscopo, Sedis Apostolicæ Legato: utque speciem aliquam religionis facinori suo superinduceret, Sedem Apostolicam appellavit. Rei gestæ seriem *Innocentio* III. per Legatos & Literas significarunt Vaurensis Concilii Patres, denuntiaruntque; quod *Si terra quæ dictis Tyrannis cum tanta justitia, & multa Christianorum effusione sanguinis erat ablata; ipsis aut hæredibus eorum restitueretur, non solum fieret novissimus error pejor priore, sed exinde excidium Clero & Ecclesiæ inestimabile immineret.* Interim Aragonum Rex missis Romam Oratoribus, Summi Pontificis animum occupavit, qui *Simoni* Comiti *Monfortio* jussit, ut Comitibus Fuxensi, & Convenarum, & Gastoni Bearnensi, terras illorum redderet. Archiepiscopo vero Narbonensi, Sedis Apostolicæ Legato, Episcopo Regensi, & Magistro *Theodisio* dedit in mandatis, ut in loco securo & apto, Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Comitum, Baronum, Consulum & Rectorum, & aliorum virorum, pru-

prudentum Concilium convocarent, & expositis coram eis Regis Aragonii propositionibus, postulatis, & promissis, quod super his provisum ac deliberatum foret in communi, & in quo convenirent omnes, vel pars consilii sanioris, ad Sedem Apostolicam referrent, quæ subinde statueret, quæ secundum Deum statuenda viderentur. Ista constant ex Epistola *Innocentii* III. 210. & 211. libri 15. Alias etiam literas dedit ad Narbonensem Archipræsulem, quibus jussit ut cum Aragonum Rege, & Comitibus, de pace vel induciis tractaret, interimque a sacra expeditione adversus Albigenses urgenda abstineret, suspensis, quas in gratiam Crucesignatorum, Sedes Apostolica profuderat, Indulgentiis. (Epist. 213. lib. 15.) Alia usus est arte Rex Aragonum, qua Summi Pontificis gratiam captaret. Anno superiore a Comitibus Tolosano, Convenarum, & Fuxensi, & Gastone Bearnensi, syngraphas receperat, quibus se per omnia Sedi Apostolicæ parituros, interposita Jurisjurandi religione pollicebantur; & se ditionesque omnes suas Regis potestati tradebant securitatis ergo, ut ab eo, si opus esset, cogi ad obedientiam possent. Juramentorum hujusmodi Instrumenta per Tarraconensem Episcopum ad *Innocentium* II. mitti jussit Rex Aragonius. Quæ apud *Catellum* lib. 11. Historiæ Tolosanorum Comitum legere est.

Synodi Vaurensis Oratores præoccupatum ab Aragonio Rege in Comitum gratiam invenere Pontificis animum: sed cum rerum gestarum veritatem ejus Sanctitati exposuisset, misit in irritum quæ Regi per obreptionem concesserat. Id constat ex Literis ad ipsum datis: *Habito*, inquit, *cum Fratribus tractatu ac consilio diligenti, volentes honori tuo quantum ad famam, saluti quantum ad animam, indemnitati quantum ad terram, paterna solicitudine præcavere: Serenitati tuæ in virtute Spiritus Sancti, sub obtentu divinæ ac Apostolicæ gratiæ providimus injungendum, ut prænominatos deseras Tolosanos, non obstante promissione vel obligatione quacumque præstita in elusionem Ecclesiasticæ disciplinæ, ipsis, quamdiu tales extiterint, non impensurus consilium, auxilium, vel favorem, &c. Miramur insuper & movemur, quod pro terra Nobilium vestrorum, Comitis Fuxensis, & Convenarum, & Gastonis de Bearno, restituenda sibi, Apostolicum, per Nuncios tuos suppressa veritate mendacium exprimentes, subripi fecisti Mandatum: cum propter multa & magna eorum flagitia, ob hæreticorum favorem, quos manifeste defendunt, excommunicationis sint vinculo innodati, illud tamquam subreptum penitus revocamus, &c. Illud autem Excellentiam tuam volumus non latere, quod si Tolosani & Nobiles supra dicti adhuc quoque in errore suo duxerint persistendum, Nos per Indulgentias innovatas, Crucesignatos & Fideles alios excitamus, ut ad extirpandam pestem hanc, divino freti auxilio, insurgentes tam contra ipsos, quam contra quoslibet alios receptatores & defensores ipsorum, qui plus ipsis Hæreticis sunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabbaoth.*

Quia vero hoc ipso anno Episcopo Regiensi ac *Theodisio* Summus Pontifex commiserat ut *Raymundi* Tolosani Comitis Purgationem reciperent, si rite purgare se posset, illi de re tanti momenti Patres Vauri congregatos consuluerunt. Concilii Sententia fuit, non esse Comitem ad Purgationem admittendum: quia verisimile non videbatur, quod in tantis criminibus, videlicet super hæresi & nece Legati bene juraret, qui toties in minoribus causis & articulis sua fuerat Juramenta transgressus: quod Hæreticos palam foveret ac pro viribus tueretur: & vetera crimina novis criminibus cumulasset. Ista constant ex Regiensis Episcopi & Theodisii literis ad *Innocentium* III. quibus Vaurensis consilium Synodi insertum est. Extant in ejus Regesto lib. 16. Epistola 39. Eamdem in sententiam Vaurensis Concilii Patres ad *Innocentium* Literas dederunt. Suas etiam ejusdem argumenti dedere Provinciæ Episcopi: item Episcopi Aquitaniæ tres, Burdegalensis, Vasatensis, Petragoricensis. Suas item singulares, tum Biterrensis Episcopus, tum Aquensis. Quæ sunt Epistolæ 40. 42. 44. & 45. libri 16. Accepta Vaurensis Concilii sententia, Legati ad *Raymundum* Comitem scripsere, indignum ipsum esse absolutionis beneficio, seque gravissimas, ob quas id ipsi negant rationes, Summo Pontifici significaturos protestati sunt. Est inter Epistolas *Innocentii* 46. libri 16. Vaurensis Historiam Concilii ex *Petro de Valle Cernaii* discimus, Historiæ Albigensium cap. 66.

VI. Anno 1213. Narbonensis Archiepiscopus Sedis Apostolicæ Legatus, Episcopos Tolo- *Concilium apud Mu.*

na 45. edita sunt, cum *Raymundus* Junior Comes Tolosanus anno præcedente Ecclesiæ reconciliatus fuisset.

SCHOLION.

In hoc Articulo, Religiosi Censores hanc velut meam Propositionem notant, pagina 314. Edition. primæ, *Inquisitores Gallicanorum Præsulum consilia sequi debent, ut abstineant, a Pœnitentiis pecuniariis*.

Respondeo. Narbonense Concilium anno millesimo centesimo trigesimo quinto adversus Albigenses celebratum eo loci commemoro quod Inquisitoribus Hæreticæ Pravitatis consilia dedit viginti novem capitulis comprehensa. Utile fore Censoribus Fidei dixi, Synodum istam legere, & saluberrima Gallicanorum Præsulum consilia sequi & inter cætera istud capitis 17. *A Pecuniariis Pœnitentiis & exactionibus vobis est abstinendum pariter & parcendum, propter vestri Ordinis honestatem*. Hæc Synodus Narbonensis. Nonne consilium istud honestissimum & piissimum est? Et tamen non dixi Inquisitores illud sequi debere, ut mihi affingit Indiculus Censorius, sed utile ipsis fore illud sequi.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

PRimum quod in causa hæresis Albigensis Concilium celebratum est, habitum crede ante annum 1207. quo Didacus Oxomensis Episcopus obiit, ut ex ejus epitaphio apud Tamajum in Martyrologio Hispanico ad diem VI. Februarii constat. Convenerunt Patres ad Montem Pessulanum, ut contra hæreticos Albigenses leges conderent. Id colligitur ex vita S. Dominici a Jordano ejus discipulo scripta, & vulgata a Bollandistis ad diem IV. Augusti. Leges istas hucusque non visas in dies luminis auras produxerunt PP. Martene, & Durand. Anecdot. tom. 1. pag. 832. sub hoc titulo: *Consuetudines quas D. Comes Montisforti stabilivit apud Pamias* (Apamias); sunt vero leges L. in quibus Ecclesiastica nonnulla sancita sunt, præsertim ut Clericos reddant immunes a vectigalibus & exactionibus laicorum. Adversus hæreticos nonnulla, quorum credentes etiam restituti Ecclesiæ prohibentur ne fiant bajuli, præpositi, assessores, testes in judicio, & advocati, quod & de Judæis cautum est. Lege VIII. sancitur, ut *in omnibus villis, in quibus non sunt Ecclesiæ*, & sunt domus hæreticorum assignetur in eum usum *domus una*, quæ erit aptior; & *alia detur Sacerdoti ad habitandum*, sicut & per simile hospitium præbeatur Sacerdoti, si ibi domo careat. Lege IX. vetitum sub pœna est civibus, ne hæreticum *in terra sua* morari permittant. Lege XIII. nulli ex hæresi ad fidem reducto datur *jus remeandi in villam, in qua conversabatur in illa perversa parte*, sed extra villam illam hospitentur. Lege XXIII. edicitur: *nulli judicentur credentes fuisse hæreticorum, aut fuisse hæretici, nisi testimonio Episcoporum, & Sacerdotum*. Sapientissimæ huic legi conformasse se visus est Benedictus XIV. cum vetuit, ne quisquam ex sola vulgi fama de hæresi Janseniana suspectus, & non item convictus damnetur, priveturque sacramentis.

Juvat etiam menda nonnulla corrigere quæ ex depravata, seu in alium detorta sensum, lectione literarum Conradi Portuensis A. S. L. apud Rigordum, ex quo in alios irrepserunt. Igitur hæreticorum istorum Antipapa alius fuit [a Bartholomæo Carcassonensi, idemque *in partibus Croatiæ & Dalmatiæ* sedem suam collocaverat. Ab hoc vero Pseudo-pontifice missus in ditionem Agennensem venit Bartholomæus Carcassonensis *cui Bartholomæo Vigorosus de Bathona*, seu *de Barcellona* uti legitur in eadem Epistola inserta Codici Gervasii (de quo inferius inter scriptores Ecclesiasticos dicam) hæreticorum Episcopus *funestam exhibendo reverentiam sedem & locum suum concessit in villa quæ dicitur Poiros* (Gervasius habet *Poreus*) & se ipsum transtulit in partes Tolosanas. De Bartholomæo isto addit Conradus literas undequaque sparsisse titulo hoc præfixas

Exas: *Bartholomæus servus servorum hospitalis S. Fidei*, ab illo pariter creatos Episcopos, ordinatas Ecclesias confirmat. Datæ sunt literæ apud Labbeum quidem *Planium*, sed melius apud Martene *Provin* provinciæ; in Gervasio deest nomen loci; die VI. nonas Julii; apud Martene VI. nonas Junii; Gervasius habet Julii.

ARTICULUS II.

De ALMARICO, & ejus Hæresi.

ALmaricus ineunte 13. sæculo Hæresim promulgavit. E territorio Carnotensi, villa cui *Benæ* nomen oriundus erat, professione Clericus, in Academia Parisiensi studens: *Qui cum in arte Logica peritus esset, & scholas de arte illa & de aliis artibus liberalibus diu rexisset, transtulit se ad Sacram Paginam excolendam. Semper tamen suum per se modum docendi & discendi habuit, & opinionem privatam & judicium quasi sectum, & ab aliis separatum. Unde & in ipsa Theologia ausus est constanter asseverare, quod quilibet Christianus teneatur credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse salvari, qui hoc non crederet, non minus quam si non crederet Christum esse natum & passum, vel alios Fidei articulos.* Sacra Facultate Parisiensi dogma pestiferum impugnante ac damnante, ad Summum Pontificem, *Innocentium III.* accessit. Qui *audita ejus propositione, & Universitatis Scholarium contradictione*, contra ipsum sententiam tulit. Rediit Parisios; ad ejurandum errorem a Sacra Facultate compulsus est; ore Palinodiam cecinit, corde retinuit hæresim. Tædio & indignatione paulo post in morbum lapsus, obiit, & juxta Cœnobium *Sancti Martini de Campis* sepultus est. Sepulta cum ipso non est hæresis.

Almaricus ab Innocentio III. damnatus.

Almaricinorum errores.

Discipulos reliquit novis erroribus audaciam Magistri ac impietatem superantes. 1. Potestatem Patris durasse effutiebant, quandiu viguit Lex Mosaica: Legem novam a Christo conditam ad sua usque tempora vim habuisse: ipsam deinceps cum omnibus suis Sacramentis antiquatam, & Regnum Sancti Spiritus incœpisse, quo Baptismus, Confessio, Eucharistia, & illa Sacramenta, & salutis adminicula necessaria jam non essent, sed sola gratia interioris Spiritus Sancti, absque ullis externis operibus unumquemque servari posse. Caritatis virtutem sic ampliabant, ut flagitia, ipsa stupra & adulteria, caritatis nomine adornarent: Mulierculis quibuscum peccabant, & rudibus quos decipiebant, impunitatem peccati promittentes: Deum tantummodo bonum, & non justum prædicantes. Ita refert, *Rigordus*, coævus Auctor, ad an. 1290.

Eorum errores accuratius & plenius explicat *Cæsarius Heisterbacensis* libro 5. Dialogi cap. 22. 1. *Dicebant*, inquit, *non aliter esse Corpus Christi in pane Altaris, quam in alio pane, & in qualibet re. 2. Sic Deum locutum fuisse in Ovidio, sicut in Augustino. 3. Negabant resurrectionem corporum, dicentes: Nihil esse Paradisum neque Infernum. Sed qui haberet cogitationem Dei in se, quam ipsi habebant, habere in se Paradisum: qui peccatum mortale, habere infernum, sicut dentem putridum in ore.* 4. Altaria in memoriam Sanctorum erigere, & thus coram sacris imaginibus adolere, idololatriæ vertebant 5. Eos qui ossa Martyrum deosculabantur, sugillabant. 6. Eum in quo esset Spiritus Sanctus, peccare non posse, nec fornicationem ab ipso perpetratam peccatum esse docebant. Cui errori affinis est Calvini hæresis de inamissibili justitia.

Sectæ præco maximus erat *Willelmus* Aurifaber, qui se missum a Domino jactitabat, & Prophetæ nomen ambiens, quatuor plagas infra quinquennium eventuras mentiebatur, famem super populum, gladium super Principes, terræ hiatum ad cives absorbendos, ignem super Ecclesiæ Prælatos, quos Antichristi membra impudenter appellabant. Romanum Pontificem vocabat Antichristum, & Romam Babylonem; & ipsum sedere dicebat in Monte Oliveti, id est in pinguedine potestatis. Ut *Philippi Augusti* Regis favorem captaret, addebat, Ipsi & Filio ejus omnia mundi Regna brevi subjicienda, sub Lege Spiritus Sancti, nec ipsum moriturum: & duodecim panes Regi Francorum dandos, id est, scientiam Scripturarum, & potestatem. *Petrus* Parisiensis Episcopus

Almarici Hæresis in Concilio Parisiensi damnata an. 1209.

pus adjuvante *F. Garino* Regis Consiliario, *Radulpho de Nemurcio*, Clerico aliisque viris Religiosis eruditis, & prudentibus, latentes Hæreticos detexit; Sacerdotes plerique, Clerici; Laici, mulieres, nomen sectæ dederant. Hos *Petrus* Episcopus Concilio Parisiensi anno 1209. sisti, jussos, convictosque damnavit, Clericos e Sacris Ordinum gradibus dejectos Curiæ Regis tradidit. Christianissimi Principis Edicto igne damnati sunt, quatuor perpetuo carceri addicti; mulieribus concessa venia: *Almarico* Anathema dictum, ejusque ossa exhumata, & in sterquilinium dispersa. Ista constant ex Rigordo, Cæsario Heisterbacensi, & Roberto Monacho Autisiodorensi, in Chronico; nec non ex Guillelmo de Nangis ad annum 1210. Quibus adde Vincentium Bellovacensem in speculo Historiali, lib. 29. cap. 107. S. Antoninum p. 3. Chronici, Gaguinum lib. 6. Historiæ Francorum, Lutzemburgum, Prateolum, & Eymericum in Directorio Inquisitorum p. 2.

Libri Aristotelis in eadem Synodo damnati.

In eodem Parisiensi Concilio, Libri Aristotelis, quibus *Almaricus* & ejus Sectatores erant abusi, & qui novorum semina errorum continere videbantur, prohibiti sunt, & flammis damnati, ut Rigordus testatur: *In diebus illis* (inquit) *legebantur Parisius Libelli quidam ab Aristotele ut dicebantur compositi, qui docebant Metaphysicam, delati de novo a Constantinopoli, & a Græco in Latinum translati. Qui quoniam non solum prædictæ hæresi sententiis subtilibus occasionem præbebant, immo & aliis nondum inventis præbere poterant: jussi sunt omnes comburi: & sub pena excommunicationis cautum est, ne quis de cætero eos scribere, legere præsumeret, vel quocumque modo habere.* Robertus Autisiodorensis Monachus, & Cæsarius Heisterbacensis, Libros Naturales, sive Physicam Aristotelis, ex Academia Parisiensi eliminatos, seu potius eorum lectionem in triennium suspensam referunt. Quod *Gregorius IX.* confirmat in Bulla ad Magistros & Scholares Parisienses data, anno Christi 1233. quæ extat in Magno Pastorali Ecclesiæ Parisiensis. *Libris illis Naturalibus* (inquit) *qui in Concilio Provinciali ex certa scientia probibiti fuere Parisiis, non utantur, quousque examinati fuerint, & ab omni errore suspicione purgati.* Ut variant Auctores, & alii Metaphysicam, alii Physicam Aristotelis damnatam in Synodo illa Parisiensi fuisse scribunt, verisimillimum est utramque damnatam fuisse. Maxime cum R. Legatus Apostolicus, qui anno 1215. id est annis sex post istam Synodum, Parisiensem Academiam reformavit, Metaphysicæ & Physicæ lectionem simul interdixerit. *Non legantur* (inquit) *libri Aristotelis de Metaphysica, & Naturali Philosophia.*

Libri Davidis de Dinando in eadem Synodo damnati & igni traditi.

In eadem Synodo Libri *Davidis de Dinando*, illius qui stultissime asseruit Deum esse materiam primam (ut ait *S. Thomas*) & *Libri Gallici de Theologia*, in perpetuum prohibiti sunt, damnati, & exusti, teste *Cæsario Heisterbacensi*.

Præter memoratos errores, alia quædam deliria *Almerico*, vel ejus potius discipulis tribuit *Prateolus*, in Elencho Hæresum: scilicet quod non solum cum Armenis Adam & Evam numquam carnali copula jungendos manente innocentiæ statu assererent; verum etiam sexuum differentiam nullam fore; sed hominum æque ac Angelorum multiplicatione uno auctore Deo futuram. Deum in se ipso non videri, sed in creaturis, sicut lumen in aere. Ideas divinas & creare, & creari posse. Mentem contemplativi beati perdere suum esse, & in illud esse ideale redire, quod æternum habuit in Mente divina. Omnes creaturas tandem in Deum redire, & in ipsum converti, ut sint unum individuum cum ipso. Unde sexum duplicem in Resurrectione fore negabat. Sed unde habuerit *Prateolus* hos errores *Almaricum* vel ejus Sectatores docuisse, nescio, cum *Rigordum* & *Cæsarius Heisterbacensis* illorum non meminerint. *Franciscus Pegna* Commentario 1. P. Directorii Inquisitorum, falso scribit *Almaricum* Lutetiæ combustum fuisse anno 1108. quem ex morbo obiisse, & ad *S. Martini de Campis* Ecclesiæ ritu sepultum constat ex *Rigordo* coævo Auctore, nec ossa ejus extumulata & in sterquilinium dispersa, nisi anno 1209. ex Synodi Parisiensis Decreto. Damnata demum *Almarici* Hæresis in Concilio Lateranensi IV. sub *Innocentio III.* cap. 2. his verbis: *Reprobamus etiam & damnamus perversissimum dogma impii Almarici, cujus mentem Pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica censenda sit, quam insana.*

Franciscus Pegna emendatur.

Almarici Hæresis in Concilio Lateranensi Quarto damnata.

A R

ARTICULUS III

De JOACHIMI ABBATIS Errore.

Joachim, Florensis Monasterii in Calabria, unde oriundus erat, Abbas, Ordinis Cisterciensis, vir pius, & vaticiniis etiam suis Prophetæ famam quodam modo assecutus, Lucii III. Urbani III. Gregorii VIII. Clementis III. & Cœlestini III. Romanorum Pontificum temporibus floruit, ab anno 1181. ad annum 1200. quo obiisse traditur. Commentaria in varios Scripturæ Sacræ libros, præsertim in Apocalypsim, jussu Lucii III. & Urbani III. incœpta, Clemente III. adhortante perfecit. *Clementis* III. Epistolam ad ipsum datam legere est initio libri ipsius *De Concordia Veteris & Novi Testamenti*, editi Venetiis anno 1519. sed *Petri Lombardi* Parisiensis Episcopi, Sententiarum Magistri doctrinam impugnando, lapsus in errorem est. Scripserat *Petrus* lib. 1. Sententiarum Dist. 5. *Catholicis Tractatoribus consentientes, dicimus, quod nec Pater divinam essentiam genuit, nec divina essentia genuit Filium, nec divina essentia genuit essentiam. Hic autem nomine essentiæ intelligimus divinam naturam, quæ communis est tribus personis, & tota in singulis*. Idque luculenter probaverat. Ex quibus propositionibus pravo sensu intellectis, *Joachim* Abbas, ut erat in subtilibus fidei dogmatibus rudis, occasionem arripuit *Petri* doctrinam velut hæreticam impugnandi imponens ipsi, quod in divinis quaternitatem induceret, tres Personas & communem insuper asserens essentiam. Namque sic a Magistro essentiam dici existimabat, quasi aliquid a tribus Personis distinctum, quæ veluti quarta res dici posset. Censebat scilicet, hoc ipso quo dicitur: Essentia Divina nec est generans, nec genita, nec procedens, distingui a Patre generante, a Filio genito, & a Spiritu Sancto procedente. Hic itaque palmaris erat *Joachimi* Abbatis error. In Divinis non est aliqua res una quæ sit Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: sive illa res una dicatur substantia, sive essentia, sive natura. (His enim tribus nominibus idem intelligimus.) Verum nea fide Nicæni Concilii deviare videretur, concedebat Patrem & Filium & Spiritum Sanctum unam esse essentiam & naturam, quod una essentia de tribus personis prædicari possit, cum dicimus: tres personæ una sunt essentia: non autem reciproce ut dicatur: Una essentia est tres personæ. Sed nec sano sensu propositionem illam exponebat, Tres personæ sunt una essentia. Negabat namque unitatem essentiæ trium personarum esse veram, realem, & simplicem. Similitudinariam dumtaxat & collectivam asserebat, quasi ex pluribus congregatam; sicut multi homines unus populus, & multi Fideles una Ecclesia dicuntur secundum illud Actorum 4. *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Et 1. ad Corinthios 6. *Qui plantat, & qui rigat unum sunt*. Et ad Romanos 12. *Multi unum corpus sumus in Christo*. Et illud Regis Josaphat III. Regum XXII. *Populus meus, & populus tuus, unum sunt*. Quibus contextibus unitas dumtaxat collectiva, moralis, affectiva, unitas concordiæ, non simplex & essentiæ significatur. Quod vero isto tantum sensu una trium Personarum Divinarum diceretur essentia nonnullis Scripturæ Sacræ testimoniis probare nitebatur *Joachimus* Abbas, scilicet ex *S. Joannis* Evangelio cap. 17. ubi Christus Dominus pro Fidelibus suis Patrem exorans, ait: *Rogo, Pater ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: ut & ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus, quia tu me misisti. Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum*. Ex quo loco ita propemodum colligebat: Fideles Christi non ea ratione sunt unum, ut sint aliqua una res, quæ sit communis omnibus, sed unum sunt collectione, id est, una Ecclesia, propter unitatem Catholicæ Fidei: & tandem erunt in patria Regnum unum, propter unionem perpetuæ & indissolubilis caritatis. Tres itaque Personæ Divinæ non sunt una essentia, quasi sit una res communis omnibus: siquidem Fideles sunt unum, quemadmodum illæ unum sunt. Usurpabat etiam illud Epistolæ 1. *Sancti Joannis* cap. ultimo: *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua*,

Palmaris Joachimi Abbatis error.

aqua, & sanguis. Et hi tres unum sunt. Quo ex loco ita colligebat: Eo modo unum sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, quomodo unum sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis; sed illa unum sunt dumtaxat collectione: itaque Personæ Divinæ solam sibi vindicant collectionis unitatem. Hæc porro argumentandi ratio usurpata fuerat ab Arianis; ut constat ex Operibus *SS. Athanasii & Hilarii.* Unde palam est *Joachimum* in errorem Arianorum, subtilioris Theologiæ ignorantia, quodammodo impegisse. Ita ejus errorem exponit *Sanctus Thomas* Opusculo 24. quod Commentarium est in cap. *Firmiter, de summa Trinitate & Fide Catholica.*

Error Joachimi Abbatis in Concil. Lateranensi Quarto damnatus

Hujus autem erroris initia, progressum, damnationem, ita refert *Matthæus Parisius* ad annum 1179. *Scripsit etiam ejusdem* (Alexandri III.) *diebus contra eumdem Petrum Lombardum Abbas Joachim Floriacensis Cœnobii, Libellum vocans eum Hæreticum & insanum, eo quod in libro Sententiarum, quem composuerat idem Petrus, de unitate sive essentia Trinitatis dixit; Quoniam quædam summa res est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: & illa non est generans, neque genita, neque procedens. Contra hanc assertionem opposuit Abbas præfatus, quod non tam Trinitatem adstruebat in Deo, quam quaternitatem, tres videlicet Personas, & illam communem essentiam . . . . . Stetit autem hæc indeterminata altercatio a diebus Alexandri Papæ, usque in tempora Innocentii, per multos annos, sedentibus inter eos in Cathedra Romana Lucio, Gregorio, Clemente, & Cœlestino. Quibus succedens Innocentius III. anno 1215. Romæ Generale Concilium celebrans, Libellum Abbatis Joachim, quam contra Petrum, & Articulum ediderat prædictum, his verbis damnavit, &c.*

Joachimus Abbas propheta non fuit.

Alii errores, non tam a *Joachimo* Abbate asserti, quam ex ejus scriptis male intellectis a fanaticis quibusdam hominibus fabricati, præsertim ab Auctore libri, qui inscriptus erat: *Evangelium Æternum*, de quo sequenti Articulo dicemus.

Prophetam non fuisse *Joachimum* Abbatem, quamvis nonnulla prædixerit, quæ secundum ejus vaticinia evenere, docet *S. Thomas* in IV. sententiarum Dist. 43. Quæst. 1. Art. 3. Quæstiuncula 3. *Abbas Joachim*, inquit, *non Prophetico spiritu, sed conjectura mentis humanæ, quæ aliquando ad verum pervenit, aliquando fallitur, de futuris aliqua vera prædixit & in aliquibus deceptus fuit.* Rogerius de Hoveden in Annalibus Anglicanis ad annum 1190. quo describit colloquium *Joachimi* Abbatis cum *Richardo* Magnæ Britanniæ Rege in Sicilia habitum, ipsum ut Pseudoprophetam insectatur. At ejus Vaticinia vindicavit *Gregorius de Laude*, alias *de Lauro*, Sagittariensis Abbas Ordinis Cisterciensis, Libro cui titulus est: *Beati Joannis Joachim Abbatis Apologetica, sive Mirabilium veritas defensa*; edito Neapoli annum 1560.

ARTICULUS IV.

De Erroribus Anonymi Auctoris, qui Librum edidit Evangelii Æterni.

JOachimo Abbati Anonymum ejus defensorem, novorumque auctorem errorum subjungo, qui anno circiter 1250. Librum edidit inscriptum, *Evangelium Æternum*, sequentibus scatentem erroribus. I. Quod Doctrina *Joachim* Abbatis excellit doctrinæ Christi, & consequenter Veteri, Novoque Testamento. II. Quod Evangelium Christi, non est Evangelium Regni, & ideo non est ædificatorium. III. Quod Novum Testamentum est evacuandum, sicut Vetus evacuatum est. IV. Quod Novum Testamentum vim non habebit ultra annum Christi 1260. Et qui postea vivent homines, erunt in statu perfectorum. V. Quod Evangelio Christi Evangelium alterum succedet nimirum Lex Spiritus. VI. Spiritualem intelligentiam Novi Testamenti non esse commissam Pontifici Romano, sed tantum literalem. VII. Solos Nudipedes idoneos esse ad reliquos homines edocendos res spirituales & æternas. VIII. Deum Judæos etiam in Iudaismo pertinaces beneficiis cumulaturum, & ab hostium impugnatione liberaturum. IX. Ecclesiæ Græcæ a Romana secessionem excusabat, laudabat: Græcosque secundum spiritum magis ambulare asserebat, quam Latinos. Et quod sicut Filius operatur salutem Populi Romani,

sive

ſive Latini, qui Filium repræſentat; ſic Pater operatur ſalutem Populi Græci, qui Spiritum repræſentat. X. Monachos non teneri ad mortis diſcrimen ſubeundum, & profundendum ſanguinem pro defenſione fidei, aut conſervatione cultus Chriſti. XI. Spiritum Sanctum recipere aliquid ab Eccleſia, ſicut Chriſtus in quantum homo accepit a Spiritu S. XII. Chriſtum & Apoſtolos vitæ contemplativæ perfectionem non fuiſſe conſecutos. XIII. Vitam activam ad tempus uſque *Joachim* Abbatis utilem fuiſſe, ſed tunc inutilem evaſiſſe. Vitam vero contemplativam ab ipſo *Joachim* fructuoſam fuiſſe, & amodo in perfectis ejus ſucceſſoribus perfectius manſuram, fructuſque laturam uberiores. XIV. Quemdam Monachorum Ordinem futurum, qui dignitate & gloria reliquis antecellet, in quo implebitur Prophetia Pſalmiſtæ dicentis: *Funes ceciderunt mihi in præclaris: etiam hæreditas mea præclara eſt mihi*. Et qui tunc maxime florebit & convaleſcet cum Clericorum Ordo peribit. XV. Sicut in primo ſtatu mundi commiſſum fuit a Patre totius Eccleſiæ regimen aliquibus ex ordine conjugatorum, ſic in tertio mundi ſtatu committendum a Spiritu Sancto aliquibus ex Ordine Monachorum, XVI. Monachorum Præfectos de receſſu a ſæcularibus, & reverſione ad antiquum populum Judæorum cogitare debere. XVII. Prædicatores ultimi ſtatus mundi, majoris dignitatis & auctoritatis futuros, quam Prædicatores Eccleſiæ primitivæ. XVIII. Prædicatores & Doctores Religioſos, quando infeſtabuntur a Clericis, ad infideles tranſituros, timendumque ne ad hoc tranſeant, ut cogant eos in prælium contra Romanam Eccleſiam, juxta doctrinam *Joannis*, Apocalypſis XV. Hos errores *ex Libris Joachim* Abbatis *& verbis ejus traxiſſe* illorum Auctorem, & *multos habuiſſe ſectatores ſub ſpecie quadam ſanctitatis*, & Librum illum peſtiferum, cui titulus erat *Evangelium Æternum*, ab *Alexandro IV.* fuiſſe damnatum, *Ptolomæus Lucenſis* lib. 12. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 22. teſtatur. De his erroribus agit *Eymericus* II. Parte *Directorii Inquiſitorum*, Quæſt. IX. Librum illum *Evangelii Æterni*, Sacro Prædicatorum Ordini *Matthæus Paris* perperam attribuit. *Quæ calumnia* (inquit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1256. N. 20.) *vel ex eo detergitur, quod nulli certo Auctori adſcribat, ſed tamquam nefandum partum ab omnibus editum inſinuet. Quid enim magis a veriſimilitudine abhorrens, quam eos Libri hæreſi infanda contaminatiſſimi auctores fingere, quos ea manet gloria, excindendis hæreſibus, ac tum maxime cum is Ordo primævo Sanctitatis flore ac ſplendore emicaret, ſtrenuam operam collocaſſe.* *Ordo ſacer Prædicatorum a calumnia vindicatur.*

Hujus libri Auctorem *Joannem de Parma*, Italum Ordinis Minorum 7. Generalem Miniſtrum, *Eymericus* Inquiſitor vulgo exſtimatum ait. Auctorem non nominat *Ptolomæus Lucenſis*, nec tot & tam craſſos illius errores commemorat, ſed hunc unum; *Quod Lex Evangelii neminem ad perfectum ducebat, ſed Lex Spiritus: unde ſic ſe habebat Lex Evangelii ad Legem Spiritus, ſicut Lex vetus ad Legem gratiæ: & quod Lex Evangelica Chriſti in mille ducentis ſexaginta annis evacuari debebat, & Lex Spiritus ſubintrare*. S. Antoninus *Joannem de Parma* in errores impegiſſe ex Lectione Librorum Abbatis *Joachim* teſtatur 3. P. Chronicorum Tit. 24. cap. 7. Sed palinodiam cantaſſe coram *S. Bonaventura* ejus in ſuprema Ordinis Præfectura Succeſſore, & Cardinali Protectore: *Sub eodem Generali*, inquit, *F. Joannes Parmenſis Prædeceſſor ſuus, per doctrinam Abbatis Joachim in deſignatione finalium temporum deceptus, coram Domino Cajetano Protectore Ordinis, & præfato Generali, quæ adſtruxerat, dedit*. Hunc *Virum ſcientia & religioſitate præclarum, maximum paupertatis & humilitatis amicum*, S. Antoninus prædicat; miſſumque ab *Innocentio IV.* ad Imperatorem & Patriarcham Græcos, ob unionem faciendam cum Romana Eccleſia, & deſertionem erroris & deteſtationem, *ubi multum vita & ſcientia tam Imperatorem & ſuos, quam Clerum, & populum univerſum ædificavit*. Huncne vero ſeceſſionem Græcorum ab Eccleſia Romana excuſaſſe, laudaſſe, aſſeruiſſe Græcos magis ſecundum ſpiritum ambulare quam Latinos, cum *Eymerico* cenſebimus? Verius eſt *Joannem Parmenſem*, ob zelum reſtaurandæ diſciplinæ, laxiorem vivendi rationem ſectantium odia incurriſſe, qui conſpiratione facta ipſum multis de rebus accuſarunt. Præcipuum accuſationis caput fuit *Ipſum non recte ſenſiſſe circa Chriſtianam doctrinam, nimium tribuentem* Joachimo *Abbati, quem defendebat etiam in iis quæ ſcripſit contra* Petrum Lombardum. *Confirmabant* *Auctor Evangelii Æterni non eſt Joannes de Parma Ordinis FF. Minorum Generalis Miniſter.*

mabant malum hunc in dogmatibus sensum ex scriptis sociorum ejusdem, quorum primus Leonardus, *in uno vel altero Sermone a se conscripto, ultra modum & insulse laudabat & ipsum* Joachimum *& universam ejus doctrinam: secundus vero* Gerardus, *in altero Sermone induxit omnia Joachimi verba quæ ad* S. Francisci, *ejusve Instituti commendationem facere; universa etiam quæ mutationem, corruptionem, restaurationem ejusdem Sodalitii indicare videbantur, sugillans in multis præcipuos Ordinis Rectores. Quæstio habita coram* S. Bonaventura *Ministro Generali. Ventum est ad accusationum omnium præcipuum caput, & interrogatum quid sentirent de* Joachimo *Abbate ejusve doctrina. Hic tenaciores perstiterunt,* Jochimum *laudantes, neque quidquam circa unitatem essentiæ aut Trinitatem Personarum, contra SS. Patrum aut Conciliorum Decreta scripsisse; atque idipsum quod Lateranense anteriora Concilia constituisse, neque nova indiguisse determinatione defendebant. Propter pertinaciam perpetuo carceri sunt addicti. Instituta etiam in* Joannem *quæstio est. Examine facto, non est inventa in eo iniquitas, nisi quod nimium propenderit in doctrinam & tutelam* Joachimi, *atque hæc ipsa humiliter coram Cardinale & Patribus retractavit, ut referunt* Bessanus *S. Bonaventuræ Socius,* Jacobus de Tundo, *& jam laudatus* S. Antoninus. Addit *Hugolinus Picenus* in Floreto, ipsum impacta ab aliquo Judicum hæreseos nota, Symbolum Apostolicum alta voce recitasse. Qui perpetuum tamen carcerem non evasisset, nisi Cardinalis *Ottonis Boni* commendatitiæ, & sinceræ ipsius fidei testes literæ intervenissent. Ut ejus doctrinam Opera, ita sanctitatem miracula testantur, ut Ordinis *Franciscani* Scriptores tradunt, & *Beati* appellatione ornatur, Apostolica Sede non prohibente. Camerini quiescit, ubi diem obiit extremum 13. Kalendas Aprilis anno Christi 1289. Ejus Vitam ex Annalibus *Lucæ Uvadingi* descriptam ediderunt PP. *Henschenius* & *Papebrochius*, inter Acta Sanctorum mensis Martii, ad diem 19. Hæc autem observare necesse fuit, ut ipsi tot & tam absurdos errores contra Fidem Catholicam ab *Eymerico* nostro non satis attenta consideratione affictos demonstrarem. Idque eo lubentius præstiti, quod *Joannes Parmensis* in Sacra Facultate Parisiensi Doctor fuerit, & Scholis Theologicis in Parisiensi suorum Conventu præesset, cum ad supremam Ordinis Præfecturam assumptus est.

Non prætermittam quod Magister *Guillelmus de Sancto amore*, in libro damnato *De periculis Novissimorum Temporum*, cap. 8. de *Evangelio Æterno* scripsit: *Illa doctrina,* inquit, *quæ prædicabitur tempore Antichristi, videlicet EVANGELIUM ÆTERNUM, Parisius, ubi viget Sacræ Scripturæ studium jam publice posita fuit ad explicandum anno Domini* 1254. *Unde certum est quod jam prædicaretur, nisi esset aliud quod eam detineret. Quid autem eam detineat, scitis, nimirum Imperium Petri, & eorum qui tenent Loca Apostolorum, scilicet Episcoporum.* Et infra: *Sicut in Babylone reproba, postquam visa est manus scribens,* MANE, TEKEL, PHARES, *cito secuta est subversio ejus* (Danielis 5.) *Sic in Babylone dilecta Domini* (Isaiæ 21.) *id est Ecclesia, cum jam visa sit dicta scriptura: constat quod prope sunt pericula ejus. Sed ista tria verba jam visa sunt scripta in Ecclesia: scripta enim sunt in illo maledicto libro, quem appellant EVANGELIUM ÆTERNUM quod in Ecclesia jam propalatum est, propter quod timendum est de subversione Ecclesiæ. Primum verbum est,* MANE, *id est,* Numeravit Deus regnum tuum & conclusit, *ut exponitur* Daniel. 5. *Ibi enim numeratur Regnum Ecclesiæ, scilicet Evangelium Christi, & concluditur in* 1260. *annis ab Incarnatione. Item, ibi invenitur* TEKEL, *quod est;* Appensum est in statera, & inventum est minus habens, *ut exponitur* Daniel. 5. *Ibi enim comparatur Evangelium Christi ad Evangelium Æternum & invenitur minus perfectionis habens & dignitatis; quanto minus lucet Luna quam Sol; quanto minus valet testa quam nucleus: & multæ tales sunt ibi scriptæ comparationes, quibus probatur minus valere Evangelium Christi, quam Evangelium Æternum. Item in illa scriptura scilicet in Evangelio Æterno, invenitur* PHARES *quod interpretatur:* Divisum est Regnum a te, *ut exponitur* Daniel. 5. *Nam ibi invenitur quod Regnum Ecclesiæ dividetur post prædictum tempus, ab illis qui tenent Evangelium Christi, & dabitur tenentibus Evangelium Æternum.*

Errores libri inscripti Evan. Nec etiam prætermittendum, phantasticos *Evangelii Æterni*, sub *Joachimi Abbatis* umbra Defensores, in Concilio Arelatensi, anno 1260. fuisse damnatos; prohibitumque

ne

ne Commentaria super his phantasiis facta, quæ jam plurimi literati in Provincia descripserant, & cum aliis communicantes; paulatim ad externas transfuderant nationes, ab aliquo legerentur: sub anathematis interminatione. *Has vero Phantasias ita Synodus explicat. Quædam contexunt ternaria, dicentes, tres status vel ordines hominis sibi invicem successione quadam temporum clarificandos. Primus est ordo conjugatorum, qui tempore Patris claruit in Veteri Testamento. Secundus est status Clericorum, qui tempore gratiæ claruit per Filium, in hoc statu mundi medio. Tertius status est Ordo Monachorum, clarificandus tempore majoris gratiæ in Spiritu Sancto. Addunt etiam illud doctrinæ sacræ ternarium, videlicet Veteris & Novi Testamenti, ac deinceps Evangelii Æterni, sive Evangelii Spiritus Sancti, duabus rotis in visione Prophetica tertiam phantastice subnectentes, & comparatione secuturi, quod spirituale nuntiabamus, Evangelium spirituale Filii, literale, ore blasphemo & sacrilego dicere non formidant. Dividunt etiam & distinguunt totum hoc spatium labentis sæculi in tria tempora, quorum partem primam Patri attribuunt, scilicet Spiritus & Legis Mosaicæ, secundum attribuunt Filio, quam appellant Spiritus gratiæ; & duravit annis* 1260. *tertiam Spiritui Sancto, quam dicunt tempus amplioris gratiæ, & veritatis revelatæ, ad quod referunt verba Christi:* Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: *Adnectunt etiam ad prædicta quoddam vivendi ternarium, trium prædictorum temporum distinctione variatum. Per primum namque tempus posuerunt in quo vivebant homines secundum carnem: Secundum, inter carnem & spiritum: tertium secundum Spiritum, ab anno* 1260. *usque ad finem mundi. In postremo statu evacuandas & abjiciendas asserebant omnes figuras & signa, & vividam ac revelatam manere veritatem.* Damnatam porro fuisse a Sede Apostolica, se præsente, *venenatam doctrinam, Evangelii Spiritus Sancti pervulgatam nomine*, Florentinus Arelatensis Archiepiscopus, Concilii Præses asserit.

Evangelium Æternum a Concilio Arelatensi, & a Sede Apostolica damnati.

ARTICULUS V.

De Stadinghis, Circumcellonibus, & Flagellantibus.

I. ANno circiter 1230. *Stadinghorum* diabolica hæresis in Germania erupit. Dæmone Magistro utebantur, qui sub diversis formis, in secretis eorum scholis conspicuum se præbebat, eosque suo cultui ac servituti adstrictos, ad turpissima & ipso auditu horrenda flagitia informabat. Cui morem gerentes, extinctis lucernis, promiscuam libidinem accendebant. Corpus Domini singulis annis in Paschate de manu Sacerdotis recipiebant, illudque in ore servantes, ex cloaca illa animata in latrinam exspuebant. Cœlorum Dominum violenter, injuste, fraudulenter, Luciferum ad Inferos detrusisse blasphemabant. In hunc credebant miseri, ipsumque cœlestium conditorem, & ad suam gloriam præcipitato Domino rediturum asserebant, nec ante ipsum se beatitudinem æternam sperabant habituros. Omnia Deo placita non agenda, immo potius agenda quæ odit, asserebant tartarei homines. In Clericos & Religiosos Viros grassabantur: Qui si forte in manus eorum inciderent, ipsos omni tormentorum genere cruciabant. Ingens enim, rusticorum præsertim, numerus sectam pestilentissimam profitebatur, qui in confinibus Frisiæ & Saxoniæ ac Bremensi tractu, paludibus & fluminibus circumcincti, ac muniti, omnes Episcoporum ac Prædicatorum pro eorum conversione labores inanes irritosque reddebant. Quamobrem igne ferroque delendi fuere. Sacram itaque in eos expeditionem indixit *Gregorius IX.* Pontifex Maximus. Cruce-signati exercitus præcipui Duces fuere *Henricus* Brabantiæ Dux, & *Florentinus* Hollandiæ Comes. Efferatissima rabie pugnarunt Hæretici, sed pro Catholicis copiis pugnante Deo, maxima clade prostrati sunt. Sex millia cæsa, cæteri partim aquis submersi fugiendo, partim varias in regiones dispersi. Ista constant ex Literis *Gregorii IX.* ad Archiepiscopum Moguntinum, Episcopum Hildesheimensem, & *F. Conradum* a *Marbug* egregium Prædicatorem datis anno 1233. ex *Alberto* Stadensi Abbate in Chronico, & *Alberto Krantzio*, in *Metropoli* lib. 7. Legi etiam de his potest Chronicon Belgicum *Joannis a Leydis*, lib. 22. cap. 14.

Stadinghorum hæresis.

Sacra expeditio in illos indicta a Gregorio IX.

Gregorius IX. lib. 7. ep. 177. item ex ep. 178. 179. 180. 186.

Circumcellionum Hæresis. II. Anno 1248. *Friderico* Imperatore adversus Ecclesiam perduelli, & *Conrado* ejus filio faventibus, *Circumcelliones* Hæretici, ab antiquis illis e Donatistarum secta longe diversi, prava sua dogmata palam & impune in Suevia prædicare sunt ausi. Romanum Pontificem esse Hæreticum, omnesque Episcopos & Prælatos hæresi pariter & simonia infectos, asserebant. Nec ligandi & solvendi, neque conficiendi Corpus Christi potestatem habere, quod mortalibus peccatis constricti essent. Neminem omnino, nec Papam, nec Episcopos, divinis Officiis & Sacramentis interdicere posse. FF. Prædicatores, & Minores Cistercienses, aliosque Viros Religiosos, falsis prædicationibus Ecclesiam pervertere, pravamque vitam & injustam ducere. Se dumtaxat, symmistasque suos, veritatis esse præcones, & justitiæ sectatores. In fine profanarum concionum suarum, Indulgentiam se impartiri ajebant, non a Papa confictam, non a Prælatis compositam, sed a solo Deo. Denique nullam Romani Pontificis memoriam in Orationibus faciendam, sed *Friderici* & *Conradi*. Catholicis Prædicatoribus absurdissimam hæresim undique oppugnantibus, Nobilitas omnis *Conradum* Principem, eorum fautorem deseruit, Hæreticos insectata est. Ista constant ex *Alberto* Stadensi Abbate, in Chronico, ad annum 1248.

Secta Flagellantium. III. *Flagellantium* Secta Perusii primum, deinde Romæ, anno circiter 1260. exorta est. Pœnitentiæ pietatisque fervore succensi populi, ab umbilico sursum nudis corporibus, catervatim per agros & civitates, Sacerdotibus cum crucibus & vexillis præeuntibus, procedebant flagellis armati, & lachrymis singultibusque divinam misericordiam exorantes, piam in se carnificinam exercebant, per dies tres & triginta, bis in die, in honorem annorum vitæ passibilis Christi, corpus suum ad sanguinis effusionem usque castigantes. Siluerunt tunc temporis omnia Musica instrumenta, & amatoriæ cantilenæ: sola cantio Pœnitentium lugubris audiebatur ubique, tam in civitatibus, quam in villis; ad cujus flebilem modulationem corda saxea movebantur, & obstinatorum oculi se a lacrymis non poterant continere. Mulieres quoque tantæ devotionis expertes non fuere, sed in cubiculis suis, non tantum populares, sed etiam matronæ nobiles, & virgines delicatæ hæc eadem factitabant. Tunc diffidentes ad pacem redibant, usurarii & raptores male parta restituere festinabant, peccatores quique confessione crimina expiabant. Solvebantur captivi, revocabantur exules, condonabantur injuriæ, sanctitatis & misericordiæ opera passim exercebantur. Ita refert Monachus Paduanus Chronicorum l. 3. Illam publicæ pœnitentiæ devotionem in Germaniam penetrasse, testis est *Henricus Stero* in Chronico. Sed ut ab Episcopis & maxime a Sede Apostolica approbata non erat, cito in superstitionem, immo in hæresim degeneravit. Neminem enim a peccatis absolvi asserebant, qui Sectæ suæ nomen non dedisset. Mutuo sese, audita confessione, a peccatis absolvebant; etsi Laici, ut tradunt *Siffridus* Presbyter in Epitome, lib. 11. & *Longinus*, qui ipsos in Polonia fuisse ab Episcopis & Principibus repressos etiam testatur, lib. 7. Historiæ Polonicæ. Eadem Secta in Ungaria, & Germania renovata est anno 1349. cujus superstitiosum ritum describit *Albertus Argentinensis*, in Chronico, & quemdam ex illis Impostorem finxisse delatam ab Angelo in Templum Hierosolymitanum Epistolam, qua securitas veniæ dabatur peccatoribus universis, qui triginta quatuor diebus Flagellantium devotionem implerent; & vitio gravissimo vertebatur non observatum Sextæ Feriæ Jejunium. Observat etiam illos ad Fraternitatem suam neminem admisisse, nisi quatuor ad minus denarios singulis diebus ad victum haberet, ne mendicare cogeretur; nisi peccata confessus esset, omnemque inimicis condonasset injuriam, & suæ haberet uxoris assensum, qui erat conjugatus. Eorumdem meminit *Rebdorfius* in Annalibus. De hisce *Trithemius* in Chronico Hirsaugiensi, ad annum 1349. Non suum dumtaxat sanguinem flagellis eliciebant, sed interdum seditione facta, Judæorum sanguinem religionis specie effundebant; & occasione data, bona Clericorum diripere pariter ac Laicorum, Superiorum Jurisdictionem usurpare, multaque alia illicita perpetrare minime verebantur. Sectam damnavit *Clemens VI.* Pontifex Maximus, pluribusque Epistolis ad Præsules Germaniæ, Poloniæ, Sueciæ, Angliæ, & Galliæ, & ad Principes datis, ipsos hortatus est, ut superstitiosum hypocritarum hominum genus coercerent, conventicula dissolverent, errorum magistros carceri manciparent,

Apud Canisium Tom. 1. Antiq. lectio.

rent. Extant in ejus Regeſto anni 8. Ex quo eam quæ ad Magdeburgenſem Archiepiſcopum, ejuſque Suffraganeos data eſt, refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1349. num. 20.

Hujuſmodi ſuperſtitionis Sectæque aditum in Gallias prohibuit *Philippus Valeſius* Rex Chriſtianiſſimus, de conſilio Doctorum Sacræ Facultatis Pariſienſis: qui & *Clementem VI.* Pontificem Maximum, ad eam damnandam ſunt hortati, ut refert *Guillelmi Nangii* Continuator, ad eumdem annum *Surrexerunt*, inquit, *multi viri de Alemannia, de Flandria, de Hannonia & de Lotharingia, novam Sectam auctoritate propria inchoantes: Nam denudati in femoralibus per hoſpitia & plateas civitatum, & bonarum villarum, cum magnis ſocietatibus & turmis incedebant nudi cum flagellis conglobinati proceſſionaliter & circulariter, ſeipſos aculeis affligentes, jubilando vocibus altiſonis, & cantando cantilenas ſuo ritui aptas, & noviter adinventas, & ſic proceſſerunt per multas villas per triginta dies, magna ſpectacula in populis admirantibus facientes, pœnitentiam talem agentes, ſe ipſos per ſpatulas & brachia flagellis aculeatis, uſque ad ſanguinis effuſionem, acriter verberando. Pariſius autem non venerunt, neque ad partes Gallicanas prohibiti per Dominum Regem Franciæ qui noluit, & hoc fecit de conſilio Magiſtrorum in Theologia Univerſitatis Pariſienſis; dicentium quod nova ſecta erat contra Deum inchoata, & contra formam Sanctæ Matris Eccleſiæ, & contra ſalutem animarum omnium ipſorum, ſicut verum eſt, & erat, ut patuit ſatis cito. Nam Dominus Papa Clemens VI. de hoc fatuo novo ritu per Magiſtros Pariſienſes, qui ad eum Nuntios reverenter miſerant, plenarie informatus, cum eſſet contra Jura damnabiliter adinventa, eos Flagellatores ſub auctoritate prohibuit & prohiberi fecit, ne de cætero tales publicas pœnitentias a ſe ipſis præſumptuoſe aſſumptas amplius exercerent. Et merito inhibuit, quia jam inveniebant tales Flagellatores, fulti aliquibus Sacerdotibus fatuis, & Religioſis, ſectas erroneas & malas, atque opiniones deceptorias ultra modum. Nam dicebant quod eorum ſanguis ſic per flagella tractus & effuſus, cum Chriſti Sanguine miſcebatur*, &c.

Sacra Facultatis Pariſienſis Doctores apud Clementem VI. inſtant pro damnatione Sectæ Flagellantium.

Contra Sectam Flagellantium ſcripſit *Joannes Gerſonius* brevem Tractatum, Tom. I. pag. 639. & publicas illas flagellationes multis rationibus impugnavit, „ 1. Quod Lex „ Chriſti dicitur lex amoris, quam Dominus voluit pauciſſimis Sacramentis eſſe con- „ tentam; ideoque eos culpavit, qui ſervilibus eam premunt oneribus. 2. Quod Lex „ Chriſti non minus debet in cultu ſuo vitare ſuperſtitiones Gentilium & Idololatra- „ rum, præſertim crudeles & horrendas, quam antiqua Lex, in qua tamen prohibi- „ tio fit per expreſſum, Deuteronomii 14. *Filii eſtote Domini Dei veſtri, non vos inci-* „ *detis*. In Hebræo habetur; *Non vos lacerabitis:* Hoc autem faciebant Idololatræ, ſi- „ cut habetur Regum 18. quod *Incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, do-* „ *nec perfunderentur ſanguine*. Compertum ſiquidem eſt & traditum homicidas illos & „ apoſtatas Dæmones, eſſe cupidos effuſionis ſanguinis, præſertim humani. 3. Lex „ Chriſti ſortitur maximam virtutem ex miſericordia & gratia ſua, cujus gratiæ vaſa „ ſunt Sacramenta Novæ Legis ex virtute operis operati; & ideo quidquid avertit a „ Sacramentis ſuſcipiendis, præſertim a Sacramento Confeſſionis, debet rejici fideliter. „ Conſtat autem per experientiam, quod taliter flagellantes non curant de Sacramento „ Confeſſionis vel Pœnitentiæ Sacramentalis, dicentes, quod hæc flagellatio potior eſt „ ad delendum peccata, quam quæcumque Confeſſio: immo eam æquiparant nonnulli, „ vel præponunt Martyrio: Quoniam facimus, inquiunt, ultro fundendo ſanguinem pro- „ prium, quod ab aliis Martyres pati cogebantur. Lex Chriſti prohibet ſolicite Pœniten- „ tias publicas dandas eſſe Clericis Sacerdotalibus, & Prælatis, propter reverentiam „ Status Clericalis: quanto minus debent tales perſonæ ſuſcipere Pœnitentias hujuſmo- „ di publicas, ſicut ſunt (ut fertur) multi de numero Flagellantium. Similiter dice- „ retur de perſonis inſignibus in utroque ſexu, de ſervanda verecundia juvenum illic „ ſe denudantium; & de non infringenda gravitate virorum, vel auctoritate minuenda „ parentum. 5. Lex Chriſti, ſi videatur flagella indulgere, juxta illud, *Ecce ego in fla-* „ *gella paratus ſum:* Nihilominus circumſtantiæ debent apponi, quibus rationabile fiat „ obſequium noſtrum, una quod hujuſmodi flagellatio fiat judicio Superioris imponentis „ talem pœnitentiam; & quod ab altero fiat, & moderate, & ſine ſcandalo & oſten-

Joannis Gerſonii Tractatus contra Sectam Flagellantium.

„ tatione, ac fine sanguine, juxta traditionem *Guillelmi Parisiensis*; quemadmodum fit „ hujusmodi flagellatio in Religionibus approbatis, & ab aliquibus devotis personis. Sed „ aliter longe videmus in illis, quæ reprobamus flagellis observari. 6. Lex Christi fre- „ quenter prohibuit multas observationes Beguardorum & Beguinarum, quæ in prima „ sui introductione prætendebant speciem magnæ Religionis ac multi fructus spiritualis in „ animabus, & exempla salutis atque austeritatis. Prohibuit (inquam) propter sequel- „ las malas & multas, quæ sub hoc prætextu fieri sunt inventæ. Non enim est malum „ quod subsistere posset, si non aliquam speciem haberet in se boni. Propterea fallit „ hæc argumentatio; Proveniunt ex hac Secta Flagellatorum multa bona: non igitur „ tollenda vel reprobanda. 7. Lex Christi nedum ordinat hominem ad Deum, sed et- „ iam ad proximum, & ad Principem seu Prælatum suum. Propterea non debet qua- „ liscumque ritus introduci per populos, qui possit causare seditionem, vel partialita- „ tem, vel superstitionem, sed debent omnia regulate fieri & ordinate, de mandato & „ ordinatione Superioris, ut nullatenus Ordo Hierarchicus confundatur; quod fieret, si „ quilibet ad arbitrium suum posset instituere vel fovere novum ritum, sine duce, si- „ ne lege stabili, sine ordine, ubi sunt Juvenes & virgines, senes cum Junioribus, si- „ mul in unum dives & pauper, & illorum turba magna, de quibus ait Ecclesiastes: „ Stultorum infinitus est numerus. 8. Qui publicas hujusmodi flagellationes suscipiunt, „ divina præcepta liberius inde in multis contemnunt. „ *Est enim contumax humana na- tura, quæ postquam destituta est ab originalis justitiæ statu, cupidius fertur in illa quæ sunt adinventionis suæ, quam quæ sunt divinæ jussionis. Et hic est unus superbiæ gradus, quem apud Religiosos loquitur Bernardus inveniri, dum plus gaudent in abstinentia vel oratio- ne particulari spontanee sumpta, quam in tota Regulari Disciplina*. 9. „ Lex Christi „ sufficienter ab Apostolis & Sacris Doctoribus explicata, non invenitur tales novitates „ flagellantium se constituisse, prædicando, vel aliter, sed potius reprobasse tamquam „ suspectissimas & periculosissimas, & quæ vergere possunt in scandalum Christianorum „ apud Judæos, Saracenos, & Paganos, tamquam Lex Christi sit austera, crudelis „ & in sanguinibus, non in miserationibus enutrita. 10. Lex Christi docet ex præmissis „ & similibus multis, Prælatos Ecclesiæ; Pastores, & Doctores, immo & Principes, „ quod Sectam hujusmodi cruentam & sanguinolentam studeant & laborent destruere, „ seu compescere, tam bonis prædicationibus & suasionibus quam Censuris nedum Ec- „ clesiasticis, sed etiam temporalibus, more Prædecessorum: attento quod sub hoc vela- „ mine & prætextu pœnitentiæ fiunt innumera mala, sicut experti testantur. Insurgunt „ Hæreses, vilipenduntur proprii Sacerdotes, contemnuntur Confessiones & pœnitentiæ „ Sacramentales, extorquentur dolosis modis pecuniæ; otia quæ pigros occidunt, nu- „ triuntur. Silemus de furtis, de stupris, & adulteriis, de periculis, quæ sunt in fal- „ sis fratribus, & fraudulentis solicitationibus ad omne facinus atque flagitium: Ita ut „ bonis & malis hinc inde statera justa vel æqua lance pensatis, mala multo plura „ quam bona parturire cognoscatur hæc secta Flagellantium, pridem & pluries jam da- „ mnata. Propterea dum repullulat vel excrescit, toto studio funditus evellenda, pro- „ terendaque censetur. Hæc venerabilis Academiæ Parisiensis Cancellarius & Doctor „ Christianissimus.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum pag. 339. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Notam appinxerunt: *Videtur improbare flagellationem usque ad sanguinem.*

R. Nullum in hac, in præcedente vel subsequente pagina verbum meum est: totæ sunt ex Venerabilis *Gersonii* verbis in Tractatu *Contra Sectam Flagellantium* contextæ. Flagellationem usque ad sanguinem non improbo, uti nec Gersonius improbavit, quatenus fit animo pœnitente, seclusaque ostentatione, sine scandalo, judicio Superioris, sive pii ac prudentis conscientiæ Moderatoris, aut afflatu Spiritus Sancti, prout eam Sancti pie in corpus suum sævientes exercuerunt, & inter alios S. Pater Dominicus: sed eam dumtaxat improbo, quæ pravis circumstantiis & erroribus comitata erat & con-

& contaminata in Secta Flagellantium quam reprobavit Ecclesia, Clemens Sextus Pontifex Maximus damnavit. De flagellatione seu disciplina (ut loquimur) in Cœnobiis, in quibus usus illius intermissus est, instauranda, etsi præceptum Domini non habeo, consilium do cum *B. Petro Damiani* Opusculo 43. ad Casinenses Monachos c. 6. exclamans: *O quam jucundum, o quam insigne spectaculum! Cum supernus Judex de cœlo prospectat & homo semetipsum in inferioribus pro suis delictis mactat. Ubi reus ipse in pectoris sui penetralibus præsidens trifarium tenet officium: in corde se constituit judicem, reum in corpore, manibus se gaudet exhibere tortorem; ac si Deo sanctus pœnitens dicat: Non opus est Domine ut officio tuo me punire præcipias: non expedit ut ipse me justi examinis ultione percellas, ipse mihi manus injicio, ipse de me vindictam capio, vicemque meis peccatis reddo...* Et infra: *Hæc est hostia quæ viva mactatur, ad Deum per Angelos oblata defertur: & sic humani corporis victima illi unico sacrificio quod in ara crucis oblatum est invisibiliter permiscetur: & sic in uno thesauro sacrificium omne reconditur, videlicet & quod unumquodque membrum, & quod Caput omnium obtulit electorum.*

SCHOLION II.

In fine ejusdem Articuli, Religiosi Censores hæc carpunt; *Venerabilis Gersonius Academiæ Parisiensis Cancellarius, & Doctor Christianissimus.*

R. Hosne titulos honoris *Gersonio* Censores invident? *Christianissimi Doctoris* nomine non a me primum insignitus est, sed a multis sæculis ita celebratur. Sic ipsum appellat Nobilissimum Capitulum primatialis Ecclesiæ Lugdunensis in Epistola ad Basileensem Episcopum an. 1504. scripta: *Est profecto*, (inquit) *ejus doctrina sana, clara, salubris & devota, & inter cæteras ad pellendos animi morbos aptissima, usque adeo ut jam Christianissimus Doctor Divus Gerson passim nominetur.* Si licuit Religiosis Sodalitiis Doctores suos variis honorum titulis exornare, hunc *Subtilem*, istum *Irrefragabilem*, hunc *Dulcissimum*, istum *Ordinantissimum*, hunc *Facundum*, istum *Profundissimum*, illum *Resolutissimum*, Doctorem appellando: Quid-ni liceat Venerabilem *Gersonium* sanctimonia non minus quam doctrina insignem, qui strenuam Ecclesiæ tempore schismatis navavit operam, quem post obitum Miraculis claruisse citatæ Lugdunensis Ecclesiæ Literæ testantur, ipseque *Odoricus Raynaldus* agnoscit ad annum 1430. num. 22. *Doctoris Christianissimi* nomine celebrari?

Nota.

DE Joanne Gersonio, qui *Christianissimi* elogio extollitur, aliqua dicam in Animadversionibus in Concilium Constantiense. Illum non quidem inter Sanctos Confessores, sed inter viros pietate illustres recenset Theophilus Rainaudus in eo libro, cui titulus: *Hagiologium Lugdunense*. In ipsius vero Mantissa ubi agit *de piis quibusdam Lugdunensibus non vindicatis*, de miraculis Gersonio adscriptis, ipsiusque Sanctitatis fama ita habet: *Quamquam nunc quidem Lugduni non modo miraculorum illorum memoria plane obruta, sed etiam ipsius Joannis Gersonis recordatio vulgo obsolevit.*

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

HAud abs re esse puto quædam addere de Stadinghis utpote minus nota; hausta vero sunt ex Hermanni Corneri chronico vulgato ab Eccardo in corpore historicorum medii ævi tom. 2. p. 862. Ille enim ad an. 1221. hæc de illis habet. „ Gherar„ dus Archiepiscopus Bremensis reformavit castrum Sluttere, quod Stedengi dextruxe„ rant. Pro tunc etiam Papa Gregorius prædicari fecit crucem contra eosdem Ste„ dingos ad ordinationem prædicti Gherardi Archiepiscopi, & excitavit plures principes

„ ad

„ ad exterminium eorum . Otto Dux de Brunſvvic , & Luneburg attulit ſubſidium
„ eiſdem Stedingis, & incendiis vaſtavit villas, & munitiones univerſas uſque ad portas
„ urbis Bremenſis .... Gherardus Archiepiſcopus Bremenſis , ſecundum chronicam Saſſo-
„ num collecto pulchro exercitu ivit contra Stedingos hæreticos, ubi relinquens Herman-
„ num fratrem ſuum interfectum, comitem de Lippia, magnum ſui exercitus detrimen-
„ tum paſſus eſt . *Et ſequenti anno* 1232. Stedingi homines nimis crudeles., ſecundum Eg-
„ ghardum, Borchardum comitem de Aldemburg interfecerunt cum ducentis viris de
„ exercitu ſuo, qui omnes crucem contra eoſdem hæreticos acceperant ab Archiepiſco-
„ po Bremenſi. *Idem ad annum* 1237. Gregorius Papa crucem prædicari mandavit con-
„ tra Stedingos, prope Bremam commorantes, ſecundum Egghardum, eo quod vacabant
„ auguriis, ſortilegiis & pythonicis reſponſionibus, & doctrinam ac libertatem S. Ma-
„ tris Eccleſiæ parvipendentes Religioſos & Clericos perſequebantur, & cruciabant omni
„ genere tormentorum, &, quod omnibus deterius eſt & execrabilius, Sacramentum Eu-
„ chariſtiæ turpiſſime tractabant . Quæ omnia probata ſunt ſcripta D. Gregorio , per
„ DD. Epiſcopos Bremenſem, Mindenſem, Lubicenſem, & Razeburgenſem. Idem an-
„ no ſequenti 1238. quidam Fratres Ordinis Prædicatorum, ſecundum Vincentium, cru-
„ cem contra Stedingos de mandato Papæ prædicantes de conventu Bremenſi ſunt ab
„ illis hæreticis martyrio coronati. *Idem anno ſequenti* 1239. crucem ex præcepto Papæ
„ prædicatam contra Stedingos, ſecundum Eggardum, acceperunt Gherardus Archiepiſco-
„ pus Bremenſis, Henricus Dux Brabantiæ, Florentius comes Hollandiæ , Willhelmus
„ comes de Clivis , & Henricus comes de Aldemburg . Hi principes & comites cum
„ pulchro exercitu Stedingos Chriſti hoſtes invaſerunt terra marique numero XLM. &
„ commiſſo cum eis prælio ſabbato ante Rogationes occiſi ſunt de Stedingis circiter
„ octo millia, alii vero in fugam verſi ſunt, & multi aquis præfocati. Exercitus autem
„ Chriſti terram illorum pervagans, occidit omne, quod vivebat præter jumenta, quorum
„ maximam prædam adduxit; ſicque, divina favente gratia, exterminati (ſunt) peſſimi
„ illi omnes utriuſque ſexus, nec parcitum eſt pueris eorum, eo quod de malo ovo pul-
„ lus generatur ſemper peſſimus. „ Hac tamen catholicorum victoria non exciſam ſed repreſſam Stedinghorum hæreſim ſuſpicari licet ; nam Joannes Vitoduranus, qui chronicon ſuum anno 1348. abſolvit, atque ab Egghardo in Corp. hiſtor. tom. I. vulgatus eſt, aſſerens referre ſe quæ ſibi ſignificata ſunt de ratione agendi *ipſorum* (Stedinghorum) *& aliorum modernorum hæreticorum*, ea tum deſcribit quæ Stadinghis adſcribi ſolent. Qua ſcribendi phraſi indicare viſus eſt tunc pariter cum hæc ſcribebat Stedingorum reliquias adhuc manſiſſe.

ARTICULUS VI.

De Erroribus a GUILLELMO Epiſcopo, & Sacra Facultate Theologica Pariſienſi anno 1240. *damnatis*.

I. ANno Chriſti milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nonnulli errores Pariſiis in Scriptis Anonymis reperti ad ejuſdem Urbis Epiſcopum Religioſiſſimum & Doctiſſimum *Guillelmum Arvernum* III. delati ſunt, *& convocato Concilio omnium Magiſtrorum tunc Pariſiis Regentium*, damnati, lato in docentes vel propugnantes hujuſmodi Articulos Anathemate. Erant omnino decem his verbis conceptis. *I. Divina eſſentia in ſe nec ab Angelo, nec ab homine videtur, vel videbitur. II. Licet divina eſſentia eadem ſit in Patre, Filio & Spiritu Sancto; tamen ut hæc eſt eſſentia, & in ratione formæ, una eſt in Patre & Filio, non in Spiritu S. III. Spiritus S. prout eſt amor & nexus, non procedit a Filio, ſed tantum a Patre. IV. Multæ veritates fuerunt ab æterno, quæ non ſunt ipſe Deus. V. Primum nunc, vel principium, & creatio paſſio, non ſunt Creator vel creatura. VI. Angelus malus in primo inſtanti ſuæ creationis fuit malus, & numquam fuit non malus. VII. Nec Animæ glorificatæ, nec corpora glorioſa, vel glorificata, erunt in cælo empyreo cum Angelis; immo nec Beata Virgo, ſed in cælo Aqueo vel cryſtallino. VIII. Angelus in eodem inſtanti poteſt eſſe in diverſis locis, & eſt ubique ſi velit. IX. Cujus meliora*

meliora fuerint naturalia, necessario major erit gratia & gloria. X. Diabolus numquam habuit unde posset stare: Nec etiam Adam in statu innocentiæ.

Decem Articuli his erroribus contrarii, ab Episcopo Theologisque Parisiensibus constituti sunt, hoc tenore: „ Firmiter credendum est, & nullatenus dubitandum, quod „ Deus in sua substantia, essentia, vel natura, videbitur ab Angelis sanctis, & animabus „ glorificatis. II. Una est essentia substantialis vel natura in Patre, & Filio, & Spiritu „ Sancto. Et eadem essentia in ratione formæ in tribus personis. III. Spiritus S. prout „ est nexus & amor, procedit ab utroque, scilicet a Patre, & Filio. IV. Una sola ve„ ritas fuit ab æterno quæ est Deus: Et nulla veritas fuit ab æterno, quæ non sit il„ la veritas. V. Primum nunc & creatio passio, est creatura. VI. Malus Angelus aliquan„ do fuit bonus, & post peccando est malus. VII. Idem est corporeus locus, scilicet „ empyreum cœlum, Sanctorum Angelorum, & beatarum animarum: & idem erit cor„ porum humanorum glorificatorum. Et similiter idem est locus spiritualis Sanctorum „ Angelorum, & hominum bonorum. VIII. Angelus est in loco per distinctiones, ita „ quod si est hic, non est ibi in eodem instanti. Impossibile est enim eum in eodem „ instanti esse ubique; cum hoc sit proprium Dei. IX. Secundum quod præordinatum „ est & prædestinatum a Deo, dabitur gratia & gloria. X. Malus Angelus & Adam „ habuerunt unde possent stare, etsi non unde possent proficere.

II. Eodem anno, *F. Guillelmus*, Ordinis FF. Minorum Professor, cum in Sermone de *S. Joanne Baptista*, quem in FF. suorum Ecclesia habuerat ad populum, duas propositiones erroneas asseruisset, de iisdem ab Episcopo, Parisiensi, & Sacræ Facultatis Theologicæ Doctoribus publice reprehensus, eas coram frequentissimo cœtu retractare compulsus est. Prima propositio hæc erat: „ Liberum arbitrium habet potentiam natu„ ralem ad recipiendam gratiam, non effectivam aliquo modo, id est gratiæ receptio„ ni cooperantem. Secunda: qui damnatus est, numquam fuit in gratia, sed semper „ Ismael aut Judas fuit, & numquam Joannes. Sacræ Facultati Parisiensi Jus Doctri„ nalis Judicii his exemplis asseritur.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 343. & Articulo 8. pag. 360. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Facultas Parisiensis habet Jus Doctrinalis Judicii.*

R. Jus novum Sacræ Facultati Theologicæ Parisiensi non assero, sed quod ipsi Summi Pontifices agnoverunt, quod Venerabilis *Gersonius* Libro *de Doctrinarum examine* probavit, quod antiqua & perpetua consuetudine ac possessione firmatum est, ut constat ex variis ejusdem Sacræ Facultatis Censuris. Censeo nihilominus, *Examinatorem Juridicum*, ac *Judicem supremum Doctrinarum, Papam esse in terris* . . . . . *Quoniam Supremus in omni politia jus habet dubia circa politiam emergentia determinare, vel interpretari, vel declarare cum appositione pœnarum in rebelles: hoc autem est Judicium auctoritativum* . . . . *Neque enim potest assidue Concilium generale haberi præsentialiter pro decisione dubiorum, nec expediret passim ita fieri: Supremus autem in Ecclesia facile aditur.* Verba sunt Gersonii in Tractatu citato, Consideratione secunda. Hinc *Sanctus Anselmus* lib. *De Incarnatione Verbi*, cap. 1. sic *Urbanum II.* Pontificem Maximum alloquitur: *Quoniam divina providentia vestram elegit Sanctitatem, cui & vitam & Fidem Christianam custodiendam, & Ecclesiam suam regendam committeret, ad nullum alium rectius refertur, si quid contra Catholicam Fidem oritur in Ecclesia, ut ejus auctoritate corrigatur: nec ulli alii tutius, si quid contra errorem respondetur, ostenditur, ut ejus prudentia examinetur. Quapropter sicut nulli dignius possum; ita nulli libentius præsentem Epistolam, quam vestræ destino Sapientiæ; quatenus si quid in ea corrigendum est vestra Auctoritate roboretur.* Ita Libros suos *contra duas Epistolas Pelagianorum* Bonifacio I. Pontifici Maximo tamquam *Præeminenti fastigio speculæ Pastoralis* examinandos & emendandos direxit. Sic *Eulogius* Patriarcha Alexandrinus scripta sua contra Agnoetas examini & judicio *S. Gregorii Magni* subjecit, ut constat ex epist. 42. lib. 8. Regesti Gregoriani. Sic *Possessor* Africanus Episcopus *Codicem* suarum Explana-

planationum in S. Pauli Epistolas, ad *Hormisdam* Papam recognoscendum transmisit, ut ejusdem Possessoris Literæ testantur. Censeo rursus *Examinatorem Juridicum & ordinarium doctrinarum* esse Episcopum quemque in sua Diœcesi, *cui communicat Inquisitor*, in locis in quibus Sanctæ Inquisitionis Officium institutum est. *Nullum tamen Episcopum inferiorem posse condere Articulum Fidei Catholicæ, qui videlicet ad totam Ecclesiam se extendat. Non enim potest in eos obligationem ferre, quos non habet in jurisdictione subjectos. Differt igitur determinatio Papæ, quoniam generalis est, & ad omnes Catholicos se extendit quoad pœnam*. Verba sunt Gersonii, in Tractatu superius laudato, Consideratione 3

Nota.

DOctrinale insurgentium quæstionum judicium Parisiensi Theologicæ Facultati non negandum, quod etiam non semel exercuit, erroresque cavendos demonstravit. At quia non ea qua par erat obedientia & humilitate nostris hisce temporibus Pontificum definitionibus acquievit, ideo non defuerunt qui plures illius lapsus enarrando ostenderint ejusdem judicio non fidendum. Commemorant rerum potiente Carolo V. Reginaldum de Aciaco, ipsius generalem Advocatum, necessarium judicasse adversus Sorbonam appellationem ad Pontificem interponere, eo enim pervenerat (frustra repugnante Rege) Rectoris & Decani audacia, ut Concionatoribus conciones interdixerint, ac Ludimagistris, & fœminis, quæ parvos pueros in primis legendi rudimentis instruebant, orationem Dominicalem, ac Apostolorum Symbolum edocere. Illam etiam appellationis addit causam, quod cum quidam gravibus injuriis, adstante Rege, Pontificem lacessisset, de illo puniendo Sorbona nequidem cogitaverat. Commemorant Doctorem *du Val* religionis bono magis conducere putasse, si nulla esset Sorbona; & Cardinalem Perronium in oratione, quam habuit coram Regina, tunc regni habenas moderante, præsentibus etiam quibusdam Episcopis, dixisse Sorbonam omnium rerum judicium ad se trahere, at ut plurimum deteriorem partem amplecti. Hinc non omiserunt ejusdem errata recensere. Exprobrant etiam illi quod quamvis rigidiorem moralem semper extollat, nihilominus etiam Pontificis Constitutiones audeat proscindere, & Christi Vicario negare obedientiam. Illud addere non prætermittunt, quod quasi ipsi, non Petri Successoribus in fide indeficientia fuerit promissa, Pontificem ut errantem sprevit, suum judicium firmum, & inconcussum asserendo.

Scio nihilominus hujus Facultatis historiam quamplurima ipsius gesta commendanda merito exhibere, semperque laude digna exhibebit, dummodo tamen qua par est humilitate a Romano Pontifice se docendam agnoscat.

ARTICULUS VII.

De Erroribus Guillelmi De Sancto Amore, & Joannis de Poliaco.

GUillelmus de Sancto Amore, a natalis soli oppido apud Sequanos nuncupatus in Sacra facultate Parisiensi Doctor Theologus, contra recentes FF. Prædicatorum & Minorum Ordines turbas gravissimas in Academia Parisiensi excitavit, Magistris *Odone de Duaco*, *Nicolao Decano de Barro super Albam*, & *Christiano* Canonico Bellovacensi, aliisque tractis in partes, Concionibus scriptisque Viros Religiosos est insectatus, quos etiam ex Academiæ gremio expelli curavit. Totum virus effudit in concione de Publicano & Pharisæo, in libro *de periculis novissimorum temporum*, & in quæstione *de valido Mendicante*, in quibus hæ propositiones errori obnoxiæ visæ sunt, & offensionem creare, ceu Statui Religioso ab Ecclesia approbato detrahentes. 1. (Cap. 2.) „ Religiosi „ Mendicantes, etsi a Summo Pontifice & ab Episcopo missi sint, prædicare non pos- „ sunt, nisi a Plebanis fuerint invitati. 2. Etsi aliis quam Regularibus Viris possit com- „ mitti prædicationis officium, videtur tamen quod salva Ecclesiastica Hierarchia, Regu- „ laribus Viris prædicationis officium committi non possit. Igitur si Viri Regulares præ-

„ dica-

„ dicationi ſe immiſceant, videtur quod non ſint a Deo miſſi, & ideo Pſeudo ſint repu-
„ tandi ... Per tales inſtabunt vel inſtant pericula noviſſimorum temporum univerſæ Eccleſiæ.
„ 3. De Evangelio non poſſunt vivere. (Cap.12.) 4. Vivere debent de labore corporis.
„ 5. Periculum eſt in mendicando; quoniam qui de mendicitate vivere volunt, fiunt adu-
„ latores, detractores, mendaces, & fures, & a juſtitia declinantes. 6. Omnia pro
„ Chriſto relinquere, & ſequi Chriſtum mendicando, non eſt opus perfectionis. 7.
„ Viro perfecto, poſtquam reliquerit omnia, vivendum eſt aut operando corporaliter ma-
„ nibus, aut intrando Monaſterium ubi habeat neceſſaria vitæ. 8. Regularibus, quos
„ Eccleſia mendicare permittit, mendicare non licet, cum faciant contra Apoſtolum &
„ alias Scripturas; & diuturnitas temporis non diminuat peccata, ſed augeat. Qua-
„ propter, ſi etiam confirmatum eſſet ab Eccleſia per errorem, nihilominus comper-
„ ta veritate revocari deberet. 9. Invenientur ſeductores iſti inter Chriſtianos apparentes *Cap. 13.*
„ pios, ſtudio literarum ſemper deditos, aſtutos & ſciolos, in conſiliis dandis famoſos,
„ non tantum ad præcepta Domini, ſed etiam ad conſilia obligatos; & tales qui ſapien-
„ tiores & ſanctiores in Eccleſia apparebunt, propter quod electa membra Redemptoris *Cap. 14.*
„ eſſe credentur; & ideo vehementer & ſubito nocebunt Eccleſiæ. 10. Illi qui non
„ invitati, procurant prædicare plebibus alienis, quod eſt officium honoris, præcipue
„ in Conciliis, & Synodis, & Conventibus magnis, nec-non in Curiis Regum, & Præ-
„ latorum, non ſunt veri Apoſtoli, ſed Pſeudo. 11. Prædicatores qui vadunt ad Or-
„ thodoxos, qui proprios habent Apoſtolos, ſcilicet Epiſcopos ſuos & Presbyteros, non
„ vadunt ad ſuam Legationem, ſed tantum ad alienam. Unde non ſunt veri Apoſtoli,
„ ſed Pſeudo. Et ſumme timendum eſt ne per tales periclitetur Eccleſia, niſi expellan- *Lib. De*
„ tur ab ea. 12. Valido Mendicanti facienda non eſt eleemoſyna. 13. Mendicans vali- *valido*
„ dus graviter delinquit. Ergo qui ſcienter ſe ponit in tali ſtatu, videtur quod non *Mendi-*
„ ſit in ſtatu ſalvandorum. 14. Si Frater illius qui prædicavit, etiam poſt prædicatio- *cante.*
„ nem petit ab illis quibus prædicavit, Simoniam committit: Ergo non eſt ei dandum.
„ 15. Religioſis non licet procurare ut fiant Magiſtri, quia Magiſterium honor eſt. 16. *In Reſponſ.*
„ Fratres non ſunt admittendi in Societatem Scholaſticam ſæcularium Magiſtrorum, *ad objecta.*
„ niſi de ipſorum voluntate. Nam cum ſint in ſtatu perfectionis, tenentur ad conſi-
„ lia: Conſilium autem Domini eſt Matth. 23. *Nolite vocari Rabbi*. Cum ergo velint
„ docere ſolemniter, faciunt ut vocentur Magiſtri, & ſic vivunt contra Domini con-
„ ſilium; & ita publice peccant, & ſcandalizant; & ſic ſunt evitandi. 17. In vilium
„ veſtium uſum acrius declamans, Religioſos Viros oblique perſtringere viſus eſt: quam-
„ vis quoſdam Regulares ſecundum Regulam ſuam vilibus indumentis uti debere fa-
„ teretur * 18. Aſſerebat Summum Pontificem non poſſe toti Ordini poteſtatem dare ** In Collectionibus*
„ prædicandi, Confeſſiones audiendi, & abſolvendi pœnitentes per totum orbem, & *Scripturæ*
„ quod Pontificiis Privilegiis muniti, ſacra illa munia obire non poſſent abſque licen- *Sacræ.*
„ tia Parochialium Presbyterorum. 19. Fratribus ab Epiſcopo vel Papa canonice deſti-
„ natis confeſſus, non ſatisfacit Statuto, *Omnis utriuſque ſexus*. Nam præceptum eſt
„ Prælatis curam animarum habentibus, quod ipſi cognoſcant vultus pecorum ſuorum,
„ id eſt, conſcientias ſubditorum ſuorum. Conſtat autem quod animos & actus ſingu-
„ lorum non poteſt Prælatus conſiderare, nec plene cognoſcere niſi audiendo Confeſ-
„ ſiones illorum. 20. Romanam Eccleſiam carpebat, quod tot Mendicantium Religio-
„ nes diverſas, a tempore Concilii Generalis Lateranenſis III. inventas æquanimiter to-
„ leraret. 21. Religioſos Mendicantes velut Pſeudo-Prædicatores, Hipocritas, penetran-
„ tes domos, otioſos, curioſos, gyrovagos ſugillabat.

Guillelmi liber De periculis noviſſimorum temporum, ab Alexandro IV. damnatus.

Ordinum Mendicantium cauſam ſtatumque protexit *Alexander IV.* Pontifex Maximus, Pontificiis Diplomatibus quadraginta in eorum gratiam datis, quæ in Pariſienſis Eccleſiæ tabulario aſſervantur. Libellum *De periculis noviſſimorum temporum*, quatuor Cardinalibus doctiſſimis examinandum commiſit, qui ad ejus Sanctitatem retulere: *In ipſo quædam perverſa & reproba contra poteſtatem & auctoritatem Romani Pontificis & Epiſcoporum contineri: & nonnulla contra illos, qui propter Deum ſub arctiſſima paupertate mendicant, mundum cum ſuis operibus voluntaria inopia ſuperantes: alia vero contra eos qui ſalutem animarum zelantes ardenter & ſacris ſtudiis procurantes, mul-*

tos

tos in Ecclesia Dei operantur spirituales profectus. Quædam contra salutarem pauperum seu Religiosorum statum, sicut sunt FF. Prædicatores & Minores, qui vigore spiritus sæculo cum suis divitiis derelicto, ad solam cœlestem patriam tota intentione suspirant: nec-non & alia plura inconvenientia digna confutatione & confusione perpetua manifeste contineri. Eumdem etiam Libellum magni scandali seminarium, & magnæ turbationis materiam existere, & inducere etiam dispendium animarum, cum retraheret a devotione solita, & a consueta eleemosynarum largitione, ac a conversione & Religionis ingressu Fideles. Hac audita Relatione, Summus Pontifex III. Nonas Octobris 1256. Libellum *De Periculis novissimorum temporum* damnavit his verbis: *Nos Libellum eumdem, qui sic incipit:* Ecce videntes clamabunt foris, *quique secundum ipsius titulum:* TRACTATUS BREVIS DE PERICULIS NOVISSIMORUM TEMPORUM *nuncupatur, tamquam iniquum, scelestum, & execrabilem, & instructionis ac documenta in eo tradita, utpote prava, falsa, & nefaria, de Fratrum nostrorum consilio, Auctoritate Apostolica reprobamus, & in perpetuum condemnamus; districte præcipientes, ut quicumque Libellum ipsum habuerit, cum infra octo dies, ex quo hujusmodi nostram reprobationem & condemnationem sciverit, prorsus & in toto, & in qualibet sui parte comburere & abolere procuret. In illos enim qui hujus nostri præcepti fuerint contemptores excommunicationis sententiam promulgamus firmiter in virtute obedientiæ prohibendo, ne quisquam prædictum Libellum ore Apostolico jam damnatum approbare vel quomodolibet defensare præsumat. Si quis vero præsumpserit, tamquam contumax, inobediens & rebellis Romanæ Ecclesiæ ab omnibus Fidelibus habeatur: & nos nihilominus contra eum taliter procedemus, quod pœna condigna temerarium feriet, & alii ea perterriti a similibus frænabuntur.* De istius libri damnatione Regem Sanctum *Ludovicum* Pontifex certiorem fecit * rogavitque ut Fratres Prædicatores & Minores *consueta benignitate ac gratia prosequens, eos, tamquam probatos & acceptos Christi Ministros, haberet attentius commendatos, & ab injuriis & molestiis protegeret.* Archiepiscopis etiam Turonensi & Rothomagensi, nec non Parisiensi Episcopo dedit in mandatis * ut omnes Magistros, & alios, qui sive in Scholis, seu alibi asserere ausi fuerant, *Quod FF. Prædicatores & Minores in statu, & via salvandorum non erant; nec meritoria & salutifera existebat eorum mendicitas, & paupertas: cum deberent, valetudine corporali & aliis justis impedimentis cessantibus, propriis manibus operari, sub spe alieni subsidii non torpendo, ne pro sustentatione vel pro necessariis extranea mendicando suffragia, seu ab aliis vitæ adminicula expectando: Quodque de licentia vel commissione Romani Pontificis seu Diœcesanorum Episcoporum prædicationis exercere officium, & Confessiones audire libere non valebant, tamquam per hoc sacerdotibus Parochialibus præjudicium inferretur:* admonerent ut infra certam diem errores illos *publice revocarent, asseverando constanter contrarium, & illud etiam fideliter prædicando. Quod si non facerent, ex tunc contra eos ad suspensionis, excommunicationis & perpetuæ privationis Beneficiorum Ecclesiasticorum Sententias, sublato cujuslibet appellationis obstaculo, efficaciter procedere non omitterent.* Alia diplomata silentio prætereo, ne prolixior sim.

** Diplomate quod incipit: Veri Solis radius dato 16. Kal. Novemb. ejusdem anni.*

** Diplomate quod incipit: Multa cordis amaritudine: dat. 12. Kal. Novemb. ejusdem anni.*

Magistri Odo de Duaco & Christianus Bellovacensis Canonicus errores ejurant.

Auctoritas Pontificia, visque veritatis, quam Sanctissimi Doctores THOMAS & BONAVENTURA, suorum Ordinum, Ecclesiæque universæ culmina duo invictissime defenderunt, erroresque Magistri *Guillelmi* præclaris solidisque Scriptis confutarunt, Magistros *Odonem de Duaco, & Christianum* Canonicum Bellovacensem, ad Libellum *De Periculis Novissimorum Temporum* omnesque, quos olim propugnaverant errores contra pauperes Christi ejurandos compulerunt. *Guillelmo* vero *de Sancto Amore*, in Religiosorum Mendicantium impugnatione pertinaciori, Pontificia, Regiaque Auctoritate, regni Franciæ aditu omnique docendi ac prædicandi facultate interdictum est; ut constat ex *Alexandri IV.* Diplomate, dato Viterbii, V. Idus Augusti anno 1257. quod incipit: *Cum propter multiplices culpas*; & ex Normanniæ Chronico ab *Andrea Duchesnio* edito. Dicti autem Magistri *Odo de Ducato & Christianus* Bellovacensis Canonicus, coram Summo Pontifice jurarunt, quod quantum in eis esset, reciperent Parisiis & obedirent in posterum Constitutioni Pontificiæ, quæ incipit, *Quasi lignum vitæ*, & contradicentibus auxilium non præstarent publice, vel privatim. Secundo, quod Fratres

Præ-

Prædicatores & Minores Parisiis degentes, Magistros & Auditores eorum, & specialiter ac nominatim Fratres THOMAM DE AQUINO de Ordine Prædicatorum, & BONAVENTURAM de Ordine Minorum, quantum in eis esset, in Societatem Scholasticam & Universitatem Parisiensem reciperent ut Magistros, & a Magistris Parisiis commorantibus procurarent recipi bona fide. Tertio, quod juramenta, statuta, vel obligationes non facerent, seu a Religiosis vel aliis exigerent contra Pontificiam illam Constitutionem. Quarto, quod Parisiense Studium occasione prædicti dissidii dissolvi, aut alio transferri non permitterent. Quinto, quod tam in Romana Curia, quam Parisiis, pluries in diversis locis prædicarent infrascripta:

Quod reprobarent Libellum per Summum Pontificem condemnatum, & errores in ipso contentos.

Assererent *Quod Romanus Pontifex possit Prædicatores & Confessores mittere ubique per mundum, juxta suæ beneplacitum voluntatis, sine consensu inferiorum Prælatorum quorumcumque, seu Parochialium Sacerdotum.*

Quod Archiepiscopi & Episcopi in suis Diœcesibus licentiam dare possunt prædicandi & Confessiones audiendi, sine consensu inferiorum Sacerdotum, vel Rectorum Ecclesiarum, cum viderint expedire; quodque Prædicatores & Confessores sic missi possunt libere prædicare, & licite Confessiones audire, & absolvere Pœnitentes.

Quod status mendicitatis propter Christum, est status salutis & perfectionis.

Quod Religiosi pauperes, qui omnia reliquerunt propter Christum, mendicando possunt acquirere victum suum, sine labore manuum, etiamsi sint validi corpore; maxime qui student verbo Dei, legendo, disputando, prædicando.

Quod ea quæ continebantur in libro prædicto & in quibusdam Articulis a Magistro Christiano confectis, quæ explicite vel implicite videbantur, seu poterant in prædictorum Ordinum infamiam redundare (sicut de Pseudoprophetis & Apostolis, de Nuntiis Antichristi, de penetrantibus domos, & periculis novissimorum temporum) non intelligunt nec intellexerunt de Fratribus Ordinum prædictorum, quod tales ipsi sint, vel fuerint, vel etiam sint futuri; sed fateantur, ipsos Ordines esse bonos & ab Ecclesia approbatos: & inter cætera asserant: Quod Deus hoc ipsum per manifesta indicia nostris temporibus comprobavit, miracula scilicet quæ per Sanctos utriusque Ordinis, Sanctorum catalogo per Romanam Ecclesiam, canonice, legitime, fideliter, ac rite adscriptos, est misericorditer operari dignatus. Ista constant ex Instrumento publico, quod a *Bernardo Delfa* Notario Apostolico hac de re confectum est Anagniæ in Palatio Summi Pontificis, præsentibus *Hugone* Tituli *S. Sabinæ* Presbytero, & *Joanne* Tituli *S. Nicolai in carcere Tulliacensi* Diacono, Cardinalibus, die 23. Octobris anno 1256.

Postea cum Viri Academici nullum non moverent lapidem ut *Guillelmum de Sancto Amore* Parisios revocarent, ac repugnantibus Religiosis molestiam crearent; seque ab eorum consortio subtraherent, ipsos Anathematis interminatione fregit *Alexander IV.* Magistrum *Guillelmum hominem jurgiosum, & in sua obstinatum procacia vocans; qui non pro factis Universitatis, sed pro suæ malignitatis offensa, fuerit Sedis Apostolicæ Judicio, justitia exigente punitus.* Id constat ex Diplomate quod incipit *Indignanter accepimus*, dato Anagniæ Nonis Aprilis 1259. & Episcopo Parisiensi inscripto. Altero Diplomate ad eumdem Antistitem directo 12. Kalendas Julii ejusdem anni, quod incipit *Multorum relationem*, iisdem Academicis omni commercio cum Magistro *Guillelmo* apud Sequanos exule interdixit. Tertio Diplomte dato Anagniæ 6. Kalendas Julii ejusdem anni quod incipit, *Ex alto*, eidem Præsuli dedit in mandatis, ut Rectori, Artistis, ac aliis Magistris & Scholaribus Parisiis commorantibus, Sedis Apostolicæ nomine districte juberet, ut infra quindecim dies post hujusmodi præceptum, Fratres Prædicatores & Minores in suam societatem admitterent, nec similia deinceps attentarent, alioquin, inquit, *eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, a qua nullatenus absolvi valeant, nisi personaliter ad Sedem Apostolicam accesserint*. Secundo ut Libellum *De Periculis Novissimorum Temporum*, & quosdam alios Libellos famosos, in infamiam & detractionem eorumdem FF. Prædicatorum & Minorum ab eorum æmulis vulgari sermone; nec non rythmis & cantilenis indecentibus de novo editos, adhibitis Censuris Eccle-

Alexandri IV. Diplomata in gratiam FF. Prædicatorum & Minorum.

siasti-

siasticis sibi exhiberi juberet, ac Magistris & Scholaribus convocatis publice coram omnibus igne cremari. Tertio ut *Guillotum* Bedellum Scholarium Nationis Picardorum qui suæ salutis immemor Dominica in Ramis Palmarum, *Prædicante Fratre Thoma de Aquino Ordinis Prædicatorum*, quemdam Libellum famosum contra eosdem Fratres editum, in conspectu Cleri & populi tunc ibidem existentium in Parisiensis Episcopi & ipsorum Fratrum injuriam publicaverat, excommunicatum denunciaret, ac *Bedellionatus officio*, in perpetuum privaret.

Libellum De periculis novissimorum temporum aliam in formam redigit, & ad Clementem IV. mittit Magister Guilelmus. Libellum improbat Clemens IV.

Post *Alexandri IV.* & *Urbani IV.* qui ipsi proxime successit, obitum pacatis Academiæ rebus, & Dominicanis in duplicis Cathedræ publicæ, eadem in Academia, possessione confirmatis, Magister *Guillelmus de Sancto Amore* Parisios rediit, ibique doctrinam Libelli *De Periculis Novissimorum Temporum* aliam in formam redegit, simplici (ut ajebat) Scripturarum collatione. Novum ex veteri Opus inscriptum ab ipso est: *Collectiones Catholicæ & Canonicæ Scripturæ, ad instructionem & præparationem simplicium Christi Fidelium contra pericula imminentia Ecclesiæ Generali per Hypocritas, Pseudo-Prædicatores, & penetrantes domos, & Otiosos, & Curiosos, & Gyrovagos*. Hanc lucubrationem ad *Clementem IV.* Pontificem maximum misit, qui ad ipsum rescripsit his verbis: „ Dilecto Filio Magistro Guillelmo de Sancto Amore. Si circa veritatis laboras indaginem, si cautelas etiam colligis ex Scripturis: dum tamen sobrius „ inquisitor existas, & acumen evites scandali, non credimus arguendum. Sed cavendum est tibi ne præteritorum tuo hæreat animo nimis tenax memoria; & ne sub „ doctrinæ specie detractorum colores insidias, vel illam objurgationem merearis audire, qua Paulum tetigit Festus dicens, *Te multæ literæ faciunt insanire*. Sane Libellum novum evolvere cœpimus quem misisti: qui licet interdum alias oras circumeat, „ veterem tamen multum sapit; & cum excussus & discussus, coloratus in aliquo videatur, totam primi substantiam comprobabitur retinere. Verum quia totum non legimus, nihil tibi possumus respondere, nisi quod provida diligentia cor tuum munias, „ ne sub boni specie te seducat, qui se ut lateat, in Angelum lucis transfigurat. „ Nos autem, cum legerimus hoc Opusculum, & aliis Amatoribus veritatis & eamdem intelligentibus communicaverimus, tunc quod nobis videbitur, tibi dabimus intimare. „ Data est Epistola Viterbii 5. Kalendas Novembris anno 1266.

Magister Guillelmus de Sancto Amore Hæreticus non fuit.

Magistrum *Guillelmum de Sancto Amore* inter Hæreticos nemo recenseat, cum nec hæreticas, sed erroneas dumtaxat, temerarias & scandalosas propositiones propugnaverit, nec eo usque progressa sit ejus pertinacia; ut se scriptaque sua Ecclesiæ judicio non subjiceret. Unde *Guillelmus Nangius* in Vita *S. Ludovici*, ubi scripsit Regem Sanctum an. 1255. ad Romanam Curiam duos misisse Clericos, ut dissidium quod inter FF. Prædicatores & Religiosos Scholares Parisiis studentes, & Magistrum *Guillelmum de Sancto Amore* recruduerat per Dominum Papam debitum finem sortiretur, subdit: *Tandem hinc inde multis propositis damnatus fuit & combustus Liber a Magistro Guillelmo de Sancto Amore prædicto editus, & intitulatus: DE PERICULIS MUNDI, in Ecclesia Cathedrali apud Anagniam, non propter hæresim quam contineret, sed quia contra præfatos Religiosos seditionem & scandalum concitabat*. Eadem habet in Chronico ad annum 1256. verbis adhuc mitioribus: *Damnatus & combustus extitit Liber, non propter Hæresim (ut dicebant aliqui,) quam contineret, sed quia contra præfatos Religiosos seditionem videbatur & scandalum excitare*.

Apud Duchesnium Tom. V. p. 361.

Magister vero *Guillelmus de Sancto Amore*, de Libro suo ita loquitur in Responsionibus ad Objecta: „ De Libello autem qui dicitur reprobatus esse a Domino Papa „ & cujus editio mihi imponitur; dico quod cum Prælati Franciæ solicitati ut caverent Ecclesiæ Gallicanæ sibi commissæ a periculis novissimorum temporum, quæ futura per Pseudo-Prophetas & penetrantes domos, requisivissent Magistros Parisienses, ut auctoritates Divinæ & canonicæ Scripturæ de hac materia loquentes colligerent „ & in scriptis traderent, quia non poterant vacare inspectioni Librorum; Ego una cum „ aliis Magistris & Scholaribus Theologiæ, & Magistris Decretorum, collegi auctoritates prædictas per multas collectiones, quas Ego & alii prædicti in unum volumen „ sub certis Rubricis redegimus; sed volumen mutatum fuit quinquies successive, mag-

„ & ma-

" & magis corrigendo, quædam addendo, quædam subtrahendo, quædam vero determinando; & secundum quod perpendere potui inspiciendo volumen illud quos Vos mihi, Domini mei Cardinales, respiciendum dedistis, volumen illud, secundum quod possum recolere, fuit tertiæ compilationis, quæ postmodum mutata fuit bis & correcta, addendo, subtrahendo, declarando. Nescio tamen utrum in ipso volumine, quod mihi inspiciendum dedistis, quidquam additum vel subtractum fuerit per vitium falsitatis. Unde si Dominus Papa modum & formam illius Compilationis reprobavit, (Nam auctoritates divinas ibi contentas, ut ipsemet confitetur, noluit nec intendit.) sententiæ suæ non resisto, sed obedio, credens firmiter quod si quartam vel quintam compilationem earumdem auctoritatum vidisset (cum in eis nihil contineatur quod offendere debeat animum Christiani) non eas reprobasset, sed potius approbasset. Hoc autem sciatur, quod in unaquaque Compilationum dictarum, in principio supponitur ipsa Compilatio correctioni Ecclesiæ, id est, Domini Papæ & aliorum Prælatorum, quibus competit auctoritas corrigendi: propter quod Auctores earum, cum nullum errorem scienter imposuerint, & si quid ibi erat quod offendere posset, correxerint; nec non illud quod in illa Compilatione, quam Dominus Papa dicitur reprobasse, ipsi Domino displicuit, defensare non velint; licet tam illa Compilatio reprobata, quam aliæ in multorum manus pervenerint, in nullo sunt arguendi, cum dicat Augustinus in libro Retractationum in principio: Neque quisquam nisi imprudens, ideo, quia mea errata reprehendo, me reprehendere audebit; sed si dicit non ea debuisse a me dici, quæ postea mihi etiam displicerent, verum dicit, & mecum facit. *Et infra*: Sed qui primas non potuit habere sapientiæ, secundas habeat partes modestiæ; ut qui non valuit omnia impœnitenda dicere, saltem pœniteat quæ cognoverit dicenda non fuisse. *Et infra*: Scribere autem ista mihi placuit, ut hæc emittam in manus hominum, a quibus ea, quæ jam edidi, revocare emendanda non possum. Igitur, Patres Sancti, Ego & alii Socii mei, eadem competenter dicere possumus de Compilationibus supradictis, ut qui primas non potuissemus habere partes sapientiæ, nihil impœnitendum dicendo, saltem secundas haberemus modestiæ, quod displicuerat, corrigendo; & qui priores Compilationes in quibus aliqua displicebant, de manibus hominum revocare nequivimus emendandas, posteriores edidimus ad priores, sicut potuimus.

Errores Magistri Joannis de Poliaco.

II. Magister *Joannes de Poliaco*, Doctor Theologus Parisiensis, *Joanne XXII.* in Cathedra *S. Petri* sedente, *Periculosos errores* de Sacramento Pœnitentiæ in Scholis & Prædicationibus vulgavit. " I. Quod confessi Fratribus *seu viris Religiosis*, habentibus licentiam generalem audiendi Confessiones, tenentur eadem peccata quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti. II. Quod stante, OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, Edicto in Concilio Generali; Romanus Pontifex non potest facere, quod Parochiani non tenentur omnia peccata sua semel in anno Proprio Sacerdoti, quem dicebat esse Parochialem Curatum, confiteri: immo nec Deus posse hoc facere: quia (*ut dicebat*) implicat contradictionem. III. Quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi Confessionem, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, *id est Curato*. *Hos Articulos* Doctrinam non sanam, sed periculosam multum & veritati contrariam continentes, *Magister ipse* Joannes de Poliano *Avenione in Consistorio* revocavit veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrariis demonstratis, asserens se credere eos non veros, & contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere." Ipsos vero Summus Pontifex *Joannes XXII.* diligenti discussos examine, & habita solerti cum S. R. E. Cardinalibus collatione, omnes & singulos *Tamquam falsos & erroneos, a doctrina sacra devios*, Auctoritate Apostolica condemnavit & reprobavit, inhibens ne quis ipsos & contenta in eis vel aliquo ipsorum, *utpote a Catholicis mentibus respuenda*, tenere, defendere, vel docere auderet. Jussit etiam Magistro *Joann.* ut Parisiis in Scholis & Sermone prædictos Articulos & contenta in eis, *tamquam veritati contraria*, propriæ vocis oraculo, asseveratione constanti publice revocaret. Quod se facturum pollicitus est. Ista constant ex Extravaganti, *Vas electionis*, edita VIII. Kalendas

Errores M. Joannis de Poliaco a Joanne XXII. damnati.

lendas

Lib.5. Extravag. Commun. T.1. De Hæreticis. M. Joannes de Poliaco Sedis Apostolicæ judicio paruit.

lendas Augusti, anno 1321. Quam idem Pontifex ab omnibus Episcopis in civitatibus & Diœcesibus suis, convocato Clero & populo, promulgari jussit. Nemo tamen Magistrum *Joannem de Poliaco* inter Hæreticos jure censeret, cum ejus Propositiones damnatæ non fuerint ut hæreticæ, & ipse asserere *se paratum credere & tenere in præmissis, & aliis quæ tenenda & credenda esse Sedes Apostolica definiret*: ac illius Judicio paruerit, ut testatur *Joannes XXII.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 354. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Magistrum Guillelmum de sancto Amore inter hæreticos nemo recenseat, cum nec hæreticas, sed erroneas dumtaxat, temerarias & scandalosas propositiones propugnaverit: nec eo usque progressa sit ejus pertinacia, ut se scriptaque sua Ecclesiæ judicio non subjiceret.*

R. Propositiones *Guillelmi de Sancto Amore* ut hæreticas non damnavit Apostolica Sedes, ut Pontificia Diplomata, quibus confixus est, testantur. Librum ejus *De periculis Novissimorum Temporum*, non propter hæresim, sed propter scandala & seditiones a Summo Pontifice damnatum, *Guillelmus Nangius* in Vita S. Ludovici testatur. Librum emendavit, *Correctioni Ecclesiæ, id est, Domini Papæ, & aliorum Prælatorum* subjecit, ut ex ejus verbis probavi. In Ecclesiæ communione vixit, & mortuus est. Ipsum proinde Hæreticum non dixero; nec Librum ejus Hæresim continere. Ipsum tamen Librum *Iniquum, scelestum, execrabilem, & instructiones ac dogmata in eo tradita prava, falsa, nefaria* dico, & ut talia reprobo, quemadmodum ab Alexandro Quarto Pontifice Maximo reprobata ac damnata sunt. Magistrum *Guillelmum hominem jurgiosum & in sua obstinatum procacia* dicam cum eodem Pontifice: sed *Hæreticum* non appellabo, quia Summi Pontifices ipsum ut Hæreticum non damnarunt, immo *Clemens Quartus* ad illum scribens *Dilectum filium* appellavit, quo nomine Hæretici a Summo Pontifice non compellantur.

JOANNIS DOM. MANSI

Nota.

JUvat his omnibus a P. Alexandro dictis de Guillelmo de S. Amore addere opera omnia Guillelmi lucem aspexisse typis edita Parisiis anno 1632. opera magistri cujusdam Sorbonicia; verum jussu Ludovici XIII. ex sententia secretioris ejus Consilii data die XIV. Julii 1633. vix nata editio suppressa est, teste Du Plessis d' Argentre in collect. judic. tom. 1. p. 172. qui & monet impudenter in hac editione asseri Guillelmum Doctorem Sorbonicum extitisse; cum nec in fastis ejusdem Accademiæ ejus nomen legatur; & ante nomen Magistri Parisiensis sortitus fuerit, quam Sorboniacæ domus fundamenta jacierentur.

ARTICULUS VIII.

De Erroribus a STEPHANO Parisiensi Episcopo damnatis annis MCCLXX. & MCCLXXVII.

I. ANno Christi 1270. erronei Articuli tredecim a *Stephano Templier* Parisiensi Episcopo damnati sunt, his verbis concepti. „ I. Intellectus ominum hominum „ est unus & idem numero. II. Illa propositio est falsa vel impropria, Homo intelligit. III. Voluntas hominis ex necessitate vult vel eligit. IV. Omnia quæ in inferioribus aguntur subsunt necessitati corporum cœlestium. V. Mundus est æternus. VI. Numquam fuit primus homo. VII. Anima quæ est forma hominis, secundum quod „ homo, corrumpitur corrupto corpore. VIII. Anima separata non patitur ab igne corporeo

„ poreo

„ poreo. IX. Liberum arbitrium est potentia passiva, non activa, qua necessario move„ tur ab appetibili. X. Deus non cognoscit singularia. XI. Deus non cognoscit aliud „ a se. XII. Actus humani a divina providentia non reguntur. XIII. Corruptibili rei „ Deus immortalitatem vel incorruptionem dare non potest. „ Quas propositiones cum interminatione Anathematis a quibusvis propugnari aut doceri vetuit laudatissimus Episcopus, edita mense Decembri Censura.

II. Alios errores a Philosophia subornatos, de consilio Theologorum Parisiensium damnavit anno 1277. Cum *Joannes* XXI. Pontifex Maximus ejus vigilantiam his verbis excitasset: „ Relatio nimis implacida nostrum turbavit auditum, amaricavit & ani„ mum, quod Parisius, ubi fons vivus sapientiæ salutaris abundanter hucusque scaturit, „ suos rivos limpidissimos, Fidem patefacientes Catholicam, usque ad terminos orbis „ terræ diffundens, quidam errores in præjudicium ejusdem fidei pullulasse noscuntur. „ Volumus itaque, tibique auctoritate præsentium districte præcipiendo mandamus, qua„ tenus diligenter facias inspici vel inquiri, a quibus personis, & in quibus locis er„ rores hujusmodi dicti sunt sive scripti: & quæ diceris sive inveneris conscripta fi„ deliter nobis per tuum nuntium transmittere quam citius non omittas. Palmaris er„ ror hic erat: Quædam sunt vera secundum Philosophiam, sed non secundum Fidem „ Catholicam. Quasi (*inquit* Stephanus *Episcopus*) sint duæ veritates contrariæ & „ quasi contra veritatem Sacræ Scripturæ sit veritas in dictis Gentilium damnatorum: „ De quibus scriptum est: Perdam sapientiam Sapientum: Quia vera sapientia per„ det falsam sapientiam. „ Damnavit etiam idem Præsul Librum quemdam inscriptum *De Amore*, sive *De Deo Amoris*. Item Librum quemdam de Geomantia; item libros Necromanticos, experimenta Sortilegiorum, invocationes Dæmonum & conjurationes periculum animarum continentes. Hi Articuli & eorum damnatio referuntur in Bibliotheca Patrum. Jus Doctrinalis Judicii Sacræ Facultati Parisiensi & hæc Monumenta vindicant.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

NOmen hæretici illius, qui errores hic indicatos in Parisiensem Scholam invexit, non ante multos annos in lucem extraxit D. d' Argentree in suo libro *Collectio judiciorum &c.* asserens se, illud reperisse in Cod. MS. Sorbonico: *Sic autem* scriptum legit: *principalis assertor istorum articulorum fuit quidam Clericus Bentus* (seu Bencus) *appellatus*. Coniicit autem idem d' Argentree legendum esse potius *Bentus* idest Brexianus, qui multos errores Aristotelis & Arabum Interpretum in Parisiensem Scholam invexit, adversus quem Odo A. S. L. sententiam tulit anno 1247.

ARTICULUS IX.

De Erroribus PETRI JOANNIS OLIVI.

FR. *Petrus Joannis Olivi*, Ordinis FF. Minorum Professor, ex opido *Sirignano*, Diœceseos Biterrensis oriundus, inter suos primum eruditionis & regularis observantiæ fama floruit; tum hæreseos laboravit infamia; eumque Fraticelli, Beguardi, & Beguinæ, ut Patriarcham suum venerati sunt. Errores præcipuos effudit in Postilla seu Commentario super Apocalypsim. I. „Sextum, quem designat, Ecclesiæ statum, inci„ pientem a tempore *S. Francisci*, & plenius a tempore condemnationis Babylonis „ meretricis magnæ (quo nomine Romanam Ecclesiam ubique intelligit) & durabit „ usque ad tempus Antichristi, quinque prioribus maxime præeminere docet. II. „ Quod sicut in primo Christi adventu nova Ecclesia, rejecta Synagoga veteri for„ mata est: sic initio sexti status, vetustas prioris temporis universim repellenda erat, „ ut novum sæculum seu nova Ecclesia tunc formari videretur. Et quemadmodum in

„ sexta ætate, *rejecto* carnali Judaismo & vetustate prioris sæculi, venit novus homo
„ Christus cum nova lege, vita, & cruce: sic in sexto statu, rejecta carnali Ecclesia,
„ Christi lex, & vita, & crux erant renovandæ. Quamobrem *S. Franciscus* in ejus exor-
„ dio sacris stigmatibus consignatus apparuit. III. Quod sicut gloria quæ Synagogæ &
„ illius Pontificibus parata fuerat, si in Christum credidisset, translata fuit ad primiti-
„ vam Ecclesiam, & ad Pastores ejus: sic gloria parata Ecclesiæ quinti status, pro-
„ pter ejus malitiam ad electos sexti status transferenda erat. Statum illum proprium
„ esse Spiritus Sancti qui in eo se exhibiturus erat ut flammam & fornacem divini a-
„ moris, & ut cellarium spiritualis ebrietatis, & ut apothecam divinorum aromatum
„ & spiritalium unctionum; per quam non solum simplici intelligentia, sed etiam gu-
„ stativa & palpativa experientia, videnda erat omnis veritas sapientiæ Verbi Dei In-
„ carnati, & potentia Dei Patris. IV. Quod Regula FF. Minorum a *Beato Franci-*
„ *sco* condita, est vere & proprie illa Evangelica, quam Christus ipse servavit, & Apo-
„ stolis imposuit, & in Evangeliis suis conscribi fecit. V. Quod Regula *S. Francisci*
„ impugnanda est & condemnanda ab Ecclesia carnalium & superborum, sicut Christus
„ condemnatus fuit a Synagoga reproba Judæorum. Et quod hoc oportet præire tem-
„ porale exterminium Ecclesiæ, sicut Christi condemnatio a Judæis temporale præivit
„ exterminium Synagogæ. VI. Quod *S. Franciscis* Angelus ille est, de quo dicitur in
„ Apocalypsi: *Vidi alterum Angelum, habentem signum Dei vivi*; Evangelicæ vitæ &
„ regulæ sexto & septimo statu propugnandæ & magnificandæ renovator, & Sum-
„ mus post Christum & ejus Matrem observator. Et quod post spiritualem Regulæ
„ suæ Crucifixionem, ante alios Sanctos resurget. VII. Quod fere omnes Clerici &
„ Regulares possidentes aliquid in communi, de abrenuntiatione Evangelica minus re-
„ cte sentiunt. VIII. Quod sicut Synagoga propagata est ex duodecim Patriarchis &
„ Ecclesia Gentium ex Duodecim Apostolis: sic finalis Ecclesia per duodecim Viros E-
„ vangelicos propaganda est. Quapropter *S. Franciscus* duodecim filios & socios *ha-*
„ *buit*, per quos & in quibus fundatus & initiatus Ordo Evangelicus est. IX. Quod
„ tertia tribulatio transfigit manus per apparentiam celebris auctoritatis Ecclesiæ, & ple-
„ beiæ multitudinis sibi subditæ, & per apparentiam contrarii in spiritualibus viris.
„ X. Quod Angelus *Franciscus* non ita in Ecclesia carnali Latinorum, sicut in Græcis
„ & Saracenis, & Tartaris, & Judæis prosperari se sentiet, spiritalemque fructum ferre.
„ XI. Per bestiam ascendentem de terra, intelligi Pseudo-Papam cum suis Pseudo-pro-
„ phetis. XII. Omnes Abbates quinti temporis convenisse in quintum caput bestiæ, qui
„ est Diabolus aut Antichristus, aut Congregatio malorum. XIII. Ecclesiam, quam
„ Catholicam nuncupamus, esse Ecclesiam carnalem, Babylonem & meretricem ma-
„ gnam; in qua nimirum boni sunt sicut pauca grana auri inter immensos acervos are-
„ næ: Quæ publice a Christo sponso suo adulteratur: & se omnesque gentes sibi sub-
„ jectas, fœdis carnalitatibus, & simoniacis cupiditatibus terrena gloria hujus mundi cor-
„ rumpit. Quæ etiam nunc exarsit in iram contra viros spirituales, & contra vires &
„ influxus Spiritus Sancti: Quæ etiam cecidit intus spiritualiter, & exterius corporali-
„ ter: & quæ per temporale exterminium cecidit in mundo, deinde ad æternum sup-
„ plicium cecidit in inferno &c. XIV. Evangelicum Ordinem Sanctorum, Christo & ejus
„ vitæ similium (FF. Minorum strictioris paupertatis Professorum intelligit) Regiam &
„ Pontificalem coronam seu auctoritatem circa finem sæculi habiturum, cum potesta-
„ te & officio colligendi finalem messem electorum. XV. Quod sicut post quatuor ani-
„ malia quatuor primos status Sanctorum designantia, sublimata est generalis Sedes Ro-
„ manæ Ecclesiæ, cæteris Patriarchalibus seu Orientalibus Ecclesiis a Christo & ab
„ ejus vera fide resectis: sic quinto tempore, post quatuor bestias a Daniele visas qua-
„ tuor primis Sanctorum Ordinibus contrarias, sublimata est sedes bestiæ, id est, be-
„ stialis catervæ, ita ut numero & potestate prævaleat, & fere absorbeat Sedem Chri-
„ sti, cui localiter & nominaliter est commixta. Unde & sic appellatur Ecclesia Fide-
„ lium, sicut & illa quæ vere est per gratiam Sedes & Ecclesia Christi. Super hujus-
„ modi vero malitiam non cessant zelatores sancti hujus quinti temporis effundere phia-
„ lam detestationis, & celebris increpationis; ita quod regnum ejus, velit, nolit; evi-
„ denter

Sexti status qui Spiritus Sancti proprius sit, insanum & erroneum commentum.

„ denter apparet omnibus & etiam ipsissimet tenebrosum, & fere omnium malitia dissi-
„ patum & abominandum. Unde & infra vocatur Babylon, meretrix habens in manu
„ sua poculum aureum plenum abominationem. Per hanc autem sedem bestiæ, prin-
„ cipaliter designatur carnalis Clerus in hoc quinto tempore regnans, & toti Ecclesiæ
„ præsidens. XVI. Quod tempore Antichristi mystici, zelus Sanctorum Evangelicorum
„ sic percutiet excessivam opulentiam, & fastuosam superbiam, & Babylonicam scien-
„ tiam, & doctrinam carnalis Ecclesiæ, quod ex hoc contra Sanctorum doctrinam & vi-
„ tam & zelum acrius excandescens, quasi omnino siccabitur a spirituali sapientia, &
„ virtuali gratia, & opulentia Christi. Ex qua etiam ulterius sequetur desiccatio suæ
„ Babylonicæ scientiæ; juxta quod in Judæis & in Græcis ab Ecclesia Catholica rece-
„ dentibus non solum exsiccata est virtus, & sapientia Christi, sed etiam alia, ita ut
„ pateant omni errori & subjectioni. Hæc igitur est præparatio ad facilius perducendum
„ in carnalem Ecclesiam errores Antichristi magni, & Orientalium Regum. XVII.
„ Quod terræmotus magnus, prout dicit præambulum casus Babylonis sexto tempore
„ fiendi, est subversio & commotio sub mystico Antichristo fienda, per quam tota car-
„ nalis Ecclesia terribiliter ex cæcabitur, & commovebitur contra Evangelicum Spiri-
„ tum Christi .... Hæc ergo est Ecclesia carnalis, tam Romæ, quam in toto Regno
„ Romanorum seu Christianorum diffusa. XVIII. Quod a societate pravorum Fidelium,
„ vel Hæreticorum magis exeundum est quam Paganorum, tamquam facilius infectiva.
„ XIX. Quod sicut Vasthi Regina a Regno & conjugio Regis Assueri abjecta, electa
„ est Esther ad ejusdem connubium & regnum, fecitque ex hoc Rex magnificum con-
„ vivium cunctis Principibus & servis suis, sic rejecta Synagoga, electa est Ecclesia
„ pulchritudinis gentium: sicque in sexto statu Ecclesiæ rejecta Babylone adultera,
„ oportet spiritalem Ecclesiam exaltari, & celebre ac spiritale convivium post ejus
„ nuptias celebrari. XX. Carnalem Ecclesiam, vigesimo, quem numerabat, urbis Ro-
„ mæ centenario expiraturam. Tredecim porro centenarios a Christo usque ad Antichri-
„ stum futuros. Tandem septingentos vel sexcentos annos tribuendos esse septimo sta-
„ tui, quem a morte Antichristi incipere commentus est. XXI. Quod magis appropriate
„ competit Doctoribus tertii status generalis, qui est sextus & septimus, esse spiritua-
„ les portas apertas, & apertores, seu explicatores sapientiæ Christianæ, quam Apo-
„ stolis.

Errorum & Librorum Petri Joannis Olivi censura.

Horum errorum librorumque, in quibus contineri dicebantur, examen *Nicolao* Episcopo Cardinali Ostiensi *Joannes XXII.* commisit. Is Theologos omnium ordinum doctissimos elegit ad eorum censuram, scilicet *Guidonem* Ordinis B. Mariæ de Carmelo Priorem Generalem, *Bertrandum de Turre*, Ministrum Provinciæ Aquitaniæ ordinis FF. Minorum, *Guillelmum de Lauduno*, Ordinis FF. Prædicatorum Sacri Palatii Magistrum, *Nicolaum de Sancto Justo*, Decanum S. Quintini, *Laurentium Anglicum*, Ordinis S. Benedicti, *Simonem Anglicum* Carmelitam, *Arnaldum Rojardi*, Ordinis Minorum, *Petrum de Palude* Ordinis Prædicatorum. Hi cum Articulos prædictos, a Cardinali Commissario ex Postilla seu Commentario dicti *Petri Joannis Olivi*, excerptos diligenter cum eodem Opere contulissent, fideliter & accurate excerptos invenere, & summo consensu Censuram in ipsos tulerunt, maximam partem *Hæreticos & Blasphemos*, plerosque *ridiculis & fatuis divinationibus scatentes & temerarios* pronuntiarunt: sigillisque suis munitam Sententiam ad Summum Pontificem *Joannem* XXII. misere, qui doctrinam Auctoremque damnavit, ossaque ejus exhumari jussit atque concremari, ut refert *Franciscus Pegna*, ex tribus probatæ fidei Codicibus MSS. Commentario 51. in II. Partem *Directorii Inquisitorum*. Sententiam sive Censuram a Magistris in Theologia supra laudatis latam, ex qua excerpta sunt, quæ de *Petri Joannis Olivi* erroribus hucusque diximus, ex Archivio Archiepiscopi Narbonensis edidit Vir Clarissimus *Stephanus Baluzius*, Tom. I. *Miscellaneorum*, p. 213.

Petrum Joannis Olivi ab hæresi purgare frustra nititur Vvadingus.

Alios quosdam peculiares errores habuit *Petrus Joannis Olivi*. Asseruit nimirum, Parvulis in Baptismo gratias & virtutes non conferri. Item, Animam rationalem non esse formam corporis. Item, Christi adhuc viventis, non mortui, latus lancea confossum apertum fuisse. Quos errores, Clemens V. in Concilio Viennensi damnavit, ut habetur

in Clementina I. *De Summa Trinitate & Fide Catholica.* De *Petri Joannis* erroribus agit *Eymericus in Directorio Inquisitorum*, P. 11. q. 9.

Errorem ipsius de paupertate, quem cum aliis ejusdem Ordinis Professoribus imprudenti observantiæ zelo ad schisma pertinax abreptis, communem habuit, silentio prætereo; quoniam in eo errore pertinax ipse non fuit, & Ordini suo in Comitiis Generalibus Lutetiæ Parisiorum celebratis satisfecit, *S. Antonino* teste 3. P. Chronici Tit. 24. cap. 9. *Wadingus* in Annalibus Minorum ipsum purgare nititur, an fausto vel irrito conatu judicent alii. *Sixtum IV.* ejus Scripta diligenter examinari jussisse refert, atque declarasse, nihil in eis contineri, quod Fidem Catholicam expresse læderet, ac in bonum sensum trahi non posset. Verum id *Sixtum IV.* de omnibus *Petri Joannis Olivi* scriptis pronuntiasse, & maxime de Postilla seu Commentario in Apocalypsim, non probant male feriati hujus Auctoris defensores. Quod si admittamus, aut *Sixtum IV.* aut *Joannem XXII.* in suo Judicio errasse, necesse erit. At non errasse *Joannem XXII.* probant Propositiones a Doctoribus Selectis examinatæ & censorio stigmate inustæ, postquam eas ex dicti *Petri Joannis* libris a Cardinali Ostiensi fideliter excerptas comperissent, & cum antecedentibus & consequentibus contulissent. Quorum Sententia ad hanc usque diem in Archivio Narbonensis Ecclesiæ servata, majoris conderis est quam vaga illa nec satis probata de *Sixti IV.* declaratione in gratiam proscripti istius Pseudo-Minoritæ assertio. An vero & ipsum immunem ab erroribus, quorum damnatus est in Concilio Viennensi, dixit *Sixtus IV.*? Et quis ipsius Judicium, extra Concilium & non ex Cathedra (ut ajunt) loquentis, Judicio *Clementis V.* in Concilio, dicti *Petri Joannis* errores gravissimos damnantis, anteponeret? Sane librorum ipsius auctoritate, meretriculas tredecim, cum quinque Beguinis, Pontificem novum orbi Christiano dare meditatas, ut novam Ecclesiam spiritualem, rejecta Romana, quam designabant carnalis Ecclesiæ nomine, excitarent, tradit *Jordanus* Historicus, ab *Odorico Raynaldo* ex MS. Vatic. laudatus. *Angelum Clarenum*, Petri Joannis Olivi familiarem *Wadingus* testem appellat, ejusque auctoritate probat ipsum etiam post mortem fulsisse miraculis. Verum *Clareni* testimonium merito reprobandum est, cum Fraticellorum signiferum fuisse constet, qui profugit in Græciam, ut justæ Censorum fidei severitati se subduceret; ut *Jordanus* Historicus testatur. Tandem *Petrum Joannis* apud Fraticellos multa de divinis visis sibi objectis effutiisse, qui doctrinam ejus a Deo revelatam propterea propugnabant, *Eymericus* in *Directorio Inquisitorum* testis est, vir (inquit Odoricus Raynaldus) maximæ fidei & auctoritatis, ut qui eo tempore, quo vigebat adhuc Secta Fraticellorum, Pontificum jussu in eos, in ditione Regis Aragonum animadverteret. Ex quibus conjicere est, jactata illa *Petri Joannis* miracula, vel simplicium fuisse Ludibria, vel hæreticorum mendacia. Nec enim hominis sancti & miraculis post obitum conspicui ossa exhumari, & publice cremari *Joannes* XXII. edixisset. Accedit ad confirmandam adversus *Petrum Joannis Olivi* hæreseos convictionem, lata in quatuor FF. Minores, qui errores ab ipso in Postilla super Apocalypsim assertos, & a nobis memoratos, pertinaciter propugnabant, Sententia. Hos enim F. *Michael*, ejusdem Ordinis Professor & Hæreticæ pravitatis Inquisitor, Massiliensis Episcopi, & Apostolica auctoritate, hæreticos judicavit, & brachio sæculari tradidit. Qui Massiliæ combusti sunt anno 1318. quia dictos errores ejurare noluerunt. Alii vero nonnulli ejusdem Ordinis, qui eosdem ejurarunt, pœna carceris damnati fuere. Ex quibus aliqui infra annum, a Religione pariter & a Fide apostatæ facti; ad Gentes Infideles transierunt, relinquentes in Scriptis ea quæ sequuntur. „ Videlicet quod ipsi non dimittebant Ordinem, sed parietes; non „ habitum, sed pannum; non fidem, sed corticem; non Ecclesiam, sed Synagogam „ cæcam; non Pastorem, sed devoratorem. Item: Sicut post mortem Anticristi per„ secutoris Fidelium exterminabuntur qui fuerint ex parte ejus, a vere Christi Fidelibus „ & Ministris: sic (ajebant) mortuo isto Papa, videlicet *Joanne* XXII. nos & socii „ nostri Fideles Christi, nunc persecutionem ab Adversariis Christi sustinentes, apparebimus, & de omnibus adversariis reportabimus victoriam, & ipsis exterminatis per „ reprobationem & revocationem iniquorum Processuum & Sententiarum factorum & factarum contra nos, immo potius contra Christum, & contra vitam & perfectionem

„ & Evan-

& Evangelium ejusdem Christi sanctum. Authenticum hac de re Instrumentum ex Archivio Narbonensis Ecclesiæ edidit Clarissimus *Baluzius* Tom. I. *Miscellaneorum*, pag. 272. ex quo etiam constat, ob ejusmodi errores, quamplures tam ex Ordine FF. Minorum, quam de Tertio Ordine *S. Francisci*, & unum etiam apostatam ex Ordine Carmelitarum, fuisse sub annis Domini millesimo trecentesimo decimooctavo & decimo nono & vigesimo tam Narbonæ, quam in ejus provincia tamquam Hæreticos condemnatos & combustos per Sententias Prælatorum & Inquisitorum. Obiit porro *Petrus Joannis Olivi* anno Christi millesimo ducentesimo nonagesimo septimo.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pagina 368. hanc Propositionem velut meam damnant Religiosi Censores: *Papa extra Concilium loquens, non censetur loqui ex Cathedra*.

R. Hæc Propositio non est mea, mihi perperam affingitur. *De Petri Joannis Olivi* erroribus ago. Ipsum a *Sixto Quarto* purgatum, qui declaraverit nihil in scriptis ejus contineri quod Fidem Catholicam læderet, ac in bonum sensum trahi non posset, scripsit *Vvadingus*. Repono, *Sixtum Quartum* de omnibus *Petri Joannis Olivi* scriptis id non pronuntiasse, nec ab omnibus immunem erroribus declarasse. Et quamvis ita se res haberet, ejus tamen judicium non esse anteponendum judicio *Clementis Quinti*, qui aliquos ejus errores damnavit; siquidem *Sixtus Quartus* nec in Concilio, nec ex Cathedra *Petrum Joannis* immunem ab errore pronuntiavit: *Clemens* vero *Quintus* non solum ex Cathedra (quod quidem extra Concilium fieri posse, & factum sæpissime agnosco) sed etiam in Concilio ejus errores damnavit. *An vero (inquam) & ipsum immunem ab erroribus, quorum damnatus est in Concilio Viennensi dixit Sixtus Quartus? Et quis ipsius Judicium extra Concilium, & non ex Cathedra, ut ajunt, loquentis, judicio Clementis V. in Concilio dicti Petri Joannis errores gravissimos damnantis anteponeret?* Sane Joannem XXII. qui ejusdem Petri Joannis Olivi errores, post diligens & accuratum librorum ejus & errorum ipsorum examen per Cardinalem Episcopum Ostiensem, & Theologos omnium Ordinum doctissimos damnavit cum Auctore, ex Cathedra pronuntiasse fateor, quamvis extra Concilium judicaverit. Non solum priscas hæreses innumeras, sed & recentes, scilicet quinque Propositionum Jansenii ab *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* & *Quietistarum* ab *Innocentio Undecimo*, ex Cathedra damnatas fuisse, & pro legitime damnatis hæresibus habendas, ab omnibus fidelibus, profiteor & propugno, quamvis illas Summi Pontifices extra Concilia damnaverint. Verumtamen *Joannes Bagotius* Societatis Jesu doctissimus Theologus lib. 4. *Theologicarum Institutionum*, Disput. 3. Sect. 3. Propositionem asserit ac docet, quam RR. Censores notant, nec tamen *P. Bagotii* Liber Romæ damnatus est. *Ex quibus omnibus concludo*, inquit, *Summum Pontificem, ut definiat aliquid infallibiliter Concilium aliquod seu Synodum audire oportere: Nec male dici tunc ex S. Petri Cathedra eum loqui, seu pronuntiare sententiam, cum audito Concilio pronuntiat; Provinciali scilicet, in controversiis facilioribus: Universali vero in gravioribus*. Sed hæc doctrina, ut dixi non est mea.

Nota.

ET antiqua, & novissima exempla docent necesse non esse Concilia cogere, ut intelligatur Pontifex e cathedra definire. Videnda quæ dixi alibi.

Nec refert Bagosii librum, dum scribebat Natalis, non adhuc damnatum fuisse; neque etenim omnes libri, qui proscribi merentur ad Censorum Romanorum manus deveniunt; quapropter non semper innoxiam esse alicujus libri doctrinam bene judicaremus ea innixi ratione, quod in damnatorum librorum Catalogo non legatur. Cæterum nemo nisi indoctissimus ignorare potest quam falso Bagosius Pontificem ex cathedra definientem nonnisi cum Concilio agnoverit. Plane ipsi perspecta non fuit Romani Pontificis potestas, & quid perpetuo Ecclesiæ Historia nos doceat.

ARTICULUS X.

De Fraticellis.

Fraticellorum Sectæ origo. FRaticellorum Sectæ initium dedere *Petrus de Macerata*, & *Petrus de Forosempronio*, Ordinis Minorum Apostatæ, qui *Cœlestini V.* simplicitate abusi, ab ipso impetrarunt, ut Eremitarum cultu vivere ac *S. Francisci* Regulam ad literam servare possent. Sectam jam invalescentem, erroresque plurimos publicantem damnavit *Bonifacius VIII.* & Inquisitoribus jussit, ut in eos velut contra Hæreticos agerent. Ejus Literas ad *Mattheum de Theate*, Ordinis FF. Minorum, Inquisitorem hæreticæ pravitatis datas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1297. num. 54. *Progressus.* Damnationis Pontificiæ nulla habita ratione, fugerunt in Siciliam; ibique a Fidei Censoribus exagitati, post epulas ubis arundineis ludentes, blasphemam cantiunculam modulati sunt: *Exultet Ecclesia meretrix, exultet*. Et fractis tubis, & uno calice, in contemptum Romanæ Ecclesiæ, in Græciam fugerunt, erroresque suos ibi publicarunt. Tunc temporis Frater *de Bodicis* e Provincia fugit cum libris *Petri Joannis Olivi*, & in Ecclesia *S. Petri* Romæ a quinque Beguinis & tredecim meretriculis in Papam electus est. Ita refert *Jordanus* Historicus, ex MSS. Vaticanæ Bibliothecæ ab *Odorico Raynaldo* laudatus. Sectæ vires in Galliis addiderat *Petrus Joannis Olivi*, Biterrensis, de quo superius diximus, quamvis demum Ordini suo satisfecisset. Religiosis Ordinibus ab Ecclesia approbatis, & præsertim FF. Minorum Conventualium sacræ familiæ detrahentes, novum Ordinem se in Ecclesia profiteri, seu potius *S. Francisci* spiritum ac Regulam se excitasse gloriabantur, cultu sordido incedentes, gyrovagi, hypocritæ, parasiti, in muliercularum devotarum familiaritatem se insinuantes, paupertatis Evangelicæ speciem sibi arrogabant, seque orationi & contemplationi addictissimos mentiebantur, ideoque ad laborem non teneri. Unde ad Sectam ignavorum hominum colluvies, porcarii, armentarii, pecorarii, cementarii, carbonarii, fabri, aliisque ex infima sellulariorum fæce confluebant, panem ut otiosi comederent, & mendicitate (ut ipsis quidem videbatur) non indecora vitam sustentarent. De his agit *Alvarus Pelagius*, Silvensis Episcopus, ex Ordine FF. Minorum assumptus, qui sub *Joanne* XXII. florebat, lib. 11. *de Planctu Ecclesiæ* cap. 11. Sectam male pullulantem *Clemens V.* abolere conatus fuerat, Apostolica mansuetudine ac Mandatis segreges Minoritas ad Ordinis unitatem, & obedientiam Generali Ministro, Provincialibus, Custodibus, atque Guardianis exhibendam revocare satagens, Declarationem etiam dubiorum quorumdam circa sensum & observantiam Regulæ emergentium edita, in Clementina, *Exivi de Paradiso* Tit. *De Verborum significatione*. Spretis Pontificiis Mandatis, ac Censuris, ex Provincia Tusciæ, ubi loca quædam Ordinis occupaverant, in Siciliam secesserunt, & *Henricum de Ceva* dicti Ordinis, apostatam, Schismaticæ Congregationi suæ præfecere. „ Utque tam fœdo capiti membra reliqua „ responderent, Provinciales, Ministros, Custodes, & Guardianos eligere temeritate „ simili præsumpserunt; plurimos ad ipsorum Sectam recipere Prædicatores & Con„ fessarios assumere, eosdemque ad hujusmodi prædicationis & confessionis officium trans„ mittere, loca etiam a locis Fratrum ipsius Ordinis semota ad habitandum de novo „ construere, seu constructa recipere, contra Romanorum Instituta Pontificum, in ani„ marum suarum periculum, aliorumque perniciem attentantes. Et ut ipsorum error „ veritas, & impietas religio putaretur, temeritate propria quosdam habitus cum par„ vis caputiis curtos, strictos, inusitatos & squalidos, simulationis conscios, irrisioni „ amicos, ac dissidii non ignaros, discrepantes a communitate Ordinis assumere, & in „ simplicium cordibus, ut eosdem secum in devium erroris adducerent, seminare di„ ctos habitus fore secundum Regulam *B. Francisci*, & in ipsis solum Pseudo-fratribus „ Ordinem consistere, famamque aliorum fratrum præfatæ Communitatis, diversis con„ vitiis lacerare, procaci impudentique versutia præsumpserunt. „ Verba sunt *Joannis* XXII. in Constitutione adversus has pestes edita anno 1318.

De ipsorum erroribus subdit Pontifex: „ Verum quia sic sunt casus mentis ut primum „ qui-

„ quidem infelix animus per superbiam intumescat, & inde in contentionem, de contentione in schisma, de schismate in hæresim, de hæresi in blasphemias, infelici gradatione, immo præcipiti ruina descendat, prædicti temeritatis atque impietatis filii, ut habet fide digna Relatio, ad eam sunt mentis inopiam devoluti, quod adversus præclarissimam & saluberrimam Christianæ Fidei veritatem impie sentiunt, Sacramenta Ecclesiæ veneranda contemnunt, & in religiosum Ecclesiæ Romanæ Primatum, cunctis nationibus percolendum, impetu cæci furoris impingunt. „ *Mox ex ipsorum erroribus aliquos particulatim recenset.* „ Primus itaque error qui de illorum officina tenebrosa prorumpit, duas fingit Ecclesias, unam carnalem, divitiis pressam, affluentem deliciis, sceleribus maculatam, cui Romanum Præsulem aliosque inferiores Prælatos dominari asserunt: aliam spiritualem, frugalitate mundam, virtute decoram, paupertate succinctam, in qua ipsi soli eorumque complices continentur, cui etiam ipsi spiritualis vitæ merito principantur.

Fraticellorum errores.

„ Secundus error quo prædictorum Insolentium conscientia maculatur, venerabiles Ecclesiæ Sacerdotes, aliosque Ministros, sic Jurisdictionis & ordinis clamitat auctoritate desertos, ut nec Sententias ferre, nec Sacramenta conficere, nec subjectum populum instruere valeant vel docere; illos fingentes omni Ecclesiastica Potestate privatos, quos a sua perfidia viderent alienos: quia apud ipsos solos (ut ipsi somniant) sicut spiritualis vitæ sanctitas, sic auctoritas perseverat.

„ Tertius istorum error in Vvaldensium errore conjurat; quoniam & ii & illi in nullum eventum asserunt fore jurandum, dogmatizantes mortalis criminis contagione pollui, & pœna teneri, quos contigerit Juramenti religione constringi.

„ Quarta hujusmodi impiorum blasphemia de prædictorum Vvaldensium venenato fonte prorumpens, Sacerdotes rite etiam & legitime secundum formam Ecclesiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus pressos, non posse conficere vel conferre Ecclesiastica Sacramenta confingit.

„ Quintus error sic istorum hominum mentes obcæcat, ut Evangelium Christi in se solis hoc in tempore asserant esse completum, quod hactenus (ut ipsi somniant) abjectum fuerat, imo prorsus extinctum.

„ Multa sunt alia, quæ isti præsumptuosi homines contra conjugii venerabile Sacramentum garrire dicuntur. Multa quæ de cursu temporum & fine sæculi somniant. Multa quæ de Antichristi adventu, quem jam instare asserunt, flebili vanitate divulgant. Quæ omnia quia partim hæretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, damnanda potius cum suis Auctoribus, quam stylo prosequenda, aut refellenda censemus. „ Hæc *Joannes* XXII.

Asserebant præterea, Professos Regulam Beati *Francisci* non esse adstrictos ad obediendum Romano Pontifici in suis Declarationibus, seu interpretationibus factis circa ipsam: quoniam (ut ajebant) ipsa Regula Evangelium Christi est, qui in ejus intellectu seu observatione deficiunt, procul a fide & Christi Evangelio separantur, eamdem regulam Christi Evangelio in omnibus coæquantes. Negabant insuper Summum Pontificem abrogare posse Ordinem FF. Minorum. Christum & Apostolos nihil habuisse etiam in communi: in eoque positam esse paupertatis Evangelicæ perfectionem, pertinaciter propugnabant. *Joannis* XXII. Constitutiones, *Cum inter nonnullos*, &, *Quia quorumdam mentes*, &, *Ad conditorem Canonum*, impugnabant; ipsumque non habuisse auctoritatem hujusmodi Constitutiones condendi, nec se ad parendum ipsis teneri, asserebant. Et quod nullus mortalium cogere ipsos posset ad deponendos habitus strictos, & nimia brevitate difformes ac ridiculos. Et quod tales habitus strictos deponere, victui necessaria congregare & in crastinum etiam ad præceptum Romani Pontificis reservare, esset Christi vitam extinguere: & qui eos ad hoc agendum quavis auctoritate cogerent, Christum de Synagoga propellere. Ista constant ex Tractatu *Contra Beguinos & FF. Minores qui dicuntur Spirituales*, edito a Clarissimo *Baluzio* ex Archivo Narbonensis Ecclesiæ, Tom. I. *Miscellaneorum*, pag. 276.

Postremos istos Articulos, & quemlibet eorum, esse Hæreticos, judicarunt tredecim Prælati & Doctores infra scripti: *Vitalis*, Tituli Sancti Martini in Montibus Presbyter-

Damnatio.

byter Cardinalis & Sacræ Theologiæ Doctor; *Berengarius de Landora*, Compostellanus Archiepiscopus; *Guillelmus de Lauduno*, Ordinis FF. Prædicatorum Sacri Palatii Magister; *Deodatus* Castrensis Episcopus; *Raymundus*, Episcopus Sancti Flori, Decretorum Doctor; *Guido Terreni*, Ordinis B. Mariæ de Carmelo, Sacræ Theologiæ Doctor; *Henricus*, Lucanus Episcopus; *Michael de Cæsena* Ordinis Minorum Sacræ Theologiæ Professor; *Arnaldus Royardi*; *Durandus* Episcopus Aniciensis; *F. Laurentius* Sacræ Theologiæ Professor; *Jacobus*, Abbas Pontiniaci; *Raymundus* Massiliensis Episcopus. Horum Censuram ac Judicium edidit *Stephanus Baluzius* Tom. I. *Miscellaneorum*, pag. 269. Propter defensionem istorum errorum pertinacem FF. *Joannes Barrani*, *Deodatus Michaelis*, *Guillelmus Santonis*, Presbyteri, & *Pontius Rocha*, Diaconus, & alii Ordinis Minorum solo nomine Professores, damnati sunt a *Michaele Monachi*, ejusdem Ordinis, in Arelatensi, Aquensi, Ebredunensi, & Viennensi, Provinciis Inquisitore, ab Episcopo Massiliensi degradati, sæculari Magistratui relicti, & combusti Massiliæ, anno 1318. Inquisitoris Sententiam Tom. I. *Miscellaneorum* doctissimi *Baluzii*, pag. 198. legere est.

Propugnabant etiam Fraticelli, doctrinam insanam *Petri Joannis* esse a Spiritu Sancto revelatam, & nullam hæresim vel errorem continere. Damnatos etiam & combustos Massiliæ, vel alibi propter supra recensitos errores, injuste damnatos esse pro veritate Evangelicæ Regulæ defendenda, effutiebant, & ipsos ut Martyres colebant, prædicabant. Id constat ex Opusculo *Joannis de Belma* Inquisitoris Carcassonensis, contra eosdem edito, quod legi potest Tom. I. *Miscellaneorum Baluzii*, pag. 285. De eorumdem Hæreticorum erroribus agit *Eymericus* noster, II. P. *Directorii Inquisitorum*, Quæstione 15. Fraticelli, Bizochi, Beguardi, Beguini Fratres de paupere vita, Fratres Spirituales, interdum nuncupabantur. Plurimi eorum Regulam *S. Francisci* se profiteri, & ad literam observare gloriabantur, se a *Cœlestino Quinto* vitæ hujus Privilegium habuisse prætendentes. Quidam dictum habitum & vivendi ritum a quibusdam Episcopis se recepisse. Nonnulli se Tertii Ordinis S. Francisci Professores dicebant, ut refert *Joannes* XXII. in Extravaganti, *Sancta Romana Ecclesia*, qua Sectam istam damnavit. (Extat inter Extravagantes Tit. *De Religiosis Domibus*; 3. Kalendas Januarii anno 1317. edita, & in Constitutionem, *Gloriosam Ecclesiam*.) Qui hanc olim Sectam ejusque errores damnaverat atque impugnaverat F. *Michael de Cæsena*, in partes *Ludovici Bavari* postmodum abreptus, ejusque Schismati contra *Joannem* XXII. una cum *Okamo*, & *Bonagratia*, nec-non *Henrico de Thalheim*, sive *Chalhem*, adhærens, & ab eodem Pontifice excommunicatus & exauctoratus, eorumdem errorum patrocinium contra Constitutiones ipsius suscepit. In eadem Secta famosus fuit *F. Franciscus e Lutra*, Germanus, qui se Prophetam esse mentitus est, sibique a Christo revelatum, omnes Minoritas, qui Decretis Apostolicis usi, paupertatis Franciscanæ austeritatem mitigarant, lethali peccato devinctos teneri: se vero a Christo constitutum, ut Ordinis Minorum disciplinam pristino splendori restitueret. Sodales hortabatur ut jugum Ordinis & Superiorum excuterent. Dictis suis Pontificem Romanum obtemperare debere, effutiebat vir insanus, idque a Christo imperatum, se namque *Bajulum esse Lucis*, a Deo ex utero electum. Denique peccari in stipe FF. Minoribus danda, projectæ audaciæ Fraterculus declamabat. Publica de hujus Impostoris erroribus & insania documenta, missa ad *Joannem* XXII. qui ipsum compressit, exhibet *Odoricus Raynaldus* in Additionibus ad Tom. 15. Annalium Ecclesiasticorum ad annum 1321. Eamdem Sectam in Catalonia propagarunt *Joannis* XXII. & *Benedicti* XII. temporibus, *Petrus Olerii*, *Bonanatus*, & *Jacobus Justi*. Duo priores sæculari Magistratui traditi, flammisque damnati: tertius, cum errores ejurasset, carceri mancipatus est.

Eymericus II. P. Direct. Inquisit. Quæst. 11.

A R-

ARTICULUS XI.

De Hermanno, Geraldo Segarelli, Dulcino: Et de Beguardis & Beguinis.

I. HErmannus *Pongilupus*, Patria Ferrarienſis, multorum accuſatus errorum dum viveret, damnatuſque ab Inquiſitoribus, nihilominus cum errores verbis tenus ejuraſſet, plurimiſque ſanctæ converſationis ſpecie fucum feciſſet, in Eccleſia ſepultus fuerat. Errorum ipſius, turpiſſimæque ſectæ ab ipſo conditæ fama ad *Bonifacium VIII.* perlata juſſit Pontifex ejus oſſa exhumari, flammiſque tradi, anno poſt ejus obitum trigeſimo primo, ut teſtatur *Bernardus Guido* in *Chronico Romanorum Pontificum*. Secta ab ipſo informata, veterum Gnoſticorum nocturna conventicula, & promiſcuam in iis libidinem renovabat. Fœtus furtivis illis coitibus conceptus, tandiu per manus in orbem ſtantium jactabatur, donec ſpiritum redderet: & in cujus manibus expirabat, is Pontifex eorum Maximus creabatur. Cremabant etiam unum ex infantibus ita procreatis; cineribuſque in cadum conjectis, ac vino ſuper infuſo, inde Novitii initiabantur. Addebant, Chriſtianorum nemini licere quidquam habere proprii, nec Reſpublicas adminiſtrare, vel Magiſtratus gerere. Propugnabant demum animas Sanctas non frui Dei viſione ante diem Judicii. Hi quoque Fraticelli ab Auctoribus Eccleſiaſticis vocantur, quamvis longe ab illis diverſi ſint, qui ex Ordinis Franciſcani ſciſſione prodiere, & Fratres Spirituales, ſeu de paupere vita ſunt appellati. De his *Joannes Baptiſta Pigna*, de Ateſt. Prin. lib. 3. *Prateolus*, & *Bernardus Lutzemburgus* in *Catalogo Hæreticorum*. *Hermannus infamis Sectæ novorum Gnoſticorum parens.*

II. *Gerardus Segarelli*, Parmenſis vir plebeius, illiteratus, & ſtultus, cum poſtulato FF. Minorum habitu repulſam paſſus eſſet, novum ſibi habitum compoſuit, alboque pallio involutus; cum ſoleis in pedibus, ſecundum quod Apoſtolos depictos viderat, capillitio barbaque; vendita domuncula, pretioque non in pauperes, ſed in nebulones qui taxillis ludebant, diſperſo, Chriſtum & Apoſtolos imitari ſe velle profeſſus eſt. Atque ut Chriſtum æmulari videretur, circumcidi voluit, faſciis etiam involutus in cunabulis jacere, mulierculæ cujuſdam ubera ſugere. Viles deinde homunciones in ſocietatem traxit, quam noxia libertas, & explendæ libidinis licentia facile propagarunt. Apoſtolorum nomen ſibi arrogabant, mendicando vagabantur, omnia communia eſſe debere docebant, etiam uxores. Deum Patrem rexiſſe mundum in ſeveritate & juſtitia ab ejus creatione uſque ad Incarnationem Filii: tum a Filio gubernari cœpiſſe in gratia & ſapientia; jamque a Spiritu Sancto in amore & caritate regi. Vigente itaque regno caritatis, illicitum eſſe denegare quidquid ex caritate poſtularetur; adeoque promiſcuam virorum fœminarumque commixtionem, cum ex caritate fieret, peccatum non eſſe, ſed actum caritatis. *Gerardus Segarelli pſeudo-Apoſtolorum Sectam fœdis dogmatibus & libidinibus infamem condit.* Fœdum illud dogma plurimis hominum millibus afflavit *Dulcinus*, Novarienſis, *Segarelli* diſcipulus. Addebant, Auctoritatem omnem a Chriſto traditam Eccleſiæ Romanæ, omnino evacuatam eſſe, ab eaque excidiſſe Pontificem, Cardinales, cæteroſque Prælatos: & in Sectam ſuam translatam fuiſſe, quæ vere ſpiritualis congregatio a Deo electa & in noviſſimis diebus miſſa eſſet. Nec Romano Pontifici, nec alicui hominum ſe ſubditos eſſe. Viros abſque uxorum, uxores abſque maritorum conſenſu, poſse Matrimonii ſtatum deſerere, & ad Sectam ſuam tranſire. Omnes Romanæ Eccleſiæ Prælatos, tam majores, quam minores, a tempore *S. Silveſtri*, ſeductores fuiſſe, excepto *Petro de Murone*, quod a modo vivendi priorum Sanctorum declinaſſent, Ordines omnes Hierarchicos & Religioſos, eſſe in Fidei Catholicæ detrimentum. Laicos ad ſolvendas alicui Romanæ Eccleſiæ Sacerdoti decimas non teneri, niſi perfectionem & paupertatem Apoſtolorum ſit aſſecutus. Perfectius eſſe vivere ſine voto, quam voti religione obſtrictum. Perinde eſſe in ſtabulo, ac in Eccleſia Deo conſecrata orare. Licitum eſſe fidem ore negare ad Inquiſitorum poteſtatem evadendam, modo corde teneatur. Iſta conſtant, ex *Salimbeno de Adam*, Ordinis Minorum Auctore, qui *Segarellum* Sectæ Auctorem vidit, in Codice MS. quem ex Bibliotheca Cardinalis *Sabelli* laudat *Franciſcus Pegna*, Commentar. 37. in 2. *P. Directorii Inquiſitorum*, ex *S. Antonino* P. 3. Chronici Tit. 21. cap. 1. §. 1. ubi de Dulcino *Dulcinus Sectæ propagator.* *Sectæ & Auctorum damnatio.*

cino agit, & ex *Eymerico* 2. Parte *Directorii*, Quæst. 11. Cum plurimos corrupisset *Segarellus*, a *Manfredo* Inquisitore Ordinis FF. Prædicatorum, & *Opizone de Sancto Vitali*, Parmensi Episcopo captus, damnatus & sæculari traditus Magistratui flammis addictus atque consumptus est, die 18. Julii anno 1300. sub Pontificatu *Bonifacii VIII.* Damnata fuerat antea Secta illa Pseudo-Apostolorum ab *Honorio IV.* anno 1275. & a *Nicolao IV.* anno 1290. *Honorii IV.* Literas, quæ incipiunt, *Olim felicis*, exhibet *Eymericus* in *Directorio Inquisitorum*, pag. 270. In *Dulcinum* vero, ab eoque seducta sex hominum millia, in Alpibus habitantia, *Clemens V.* Inquisitores primum, deinde Crucesignatos Milites direxit. Captus Hæresiarcha, cum scorto, cui *Margaritæ* nomen, & plerisque aliis; qui Vercellas ducti, sæcularis Magistratus sententia flammis addicti sunt, ut *S. Antoninus* loco supra laudato, & *Bernardinus Corius*, in Historia Mediolanensi, P. 2. ad annum 1307. testantur.

Beguardorum & Beguinarum errores a Clemente V. & Concilio Viennensi damnati.

** Error a Quietistis renovatus.*

III. *Beguardi* & *Beguinæ* unde appellati, incertum. Commune nomen fuit cum Fraticellis, qui ex scissione Franciscani Ordinis prodiere, tum aliis Hæreticis ex *Segarelli* & *Dulcini* schola. Quorum errores a *Clemente V.* Pontifice Maximo, & Concilio Viennensi Œcumenico damnati sunt; & recensentur cap. *Ad nostrum de Hæreticis*. Primus eorum error erat: Quod homo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicebant) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri. Secundus; * Quod jejunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradum perfectionis hujusmodi fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita perfecte spiritui & rationi subjecta, quod homo potest libere corpori concedere quidquid placet. Tertius; Quod illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur. Quia (ut asserebant) *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*. Quartus: Quod homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quintus: Quod quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata; quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sextus, * Quod se in actibus exercere virtutum, est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat a se virtutes. Septimus: Quod mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum: Actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non est; maxime cum tentatus exercens. Octavus: Quod in elevatione Corporis Jesu Christi non debebant assurgere, nec eidem reverentiam exhibere: * asserentes quod esset imperfectionis eisdem, si a puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa ministerium seu Sacramentum Eucharistiæ, circa Passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent. Addit *Clemens V.* nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie ipsos dicere, facere, & committere, quæ oculos Divinæ Majestatis offendunt & grave in se continent periculum animarum. In Germania præsertim hanc Sectam grassatam fuisse, ex eadem Clementina discimus. De iisdem Hæreticis & eorum erroribus legendus *Alvarus Pelagius* Silvensis Episcopus, ex Ordine FF. Minorum assumptus, coævus Auctor lib. 11. *De Planctu Ecclesiæ*, cap. 52. ubi & eos strictim refellit. Sectæ caput *Dulcinum* fuisse ait, a quo pestiferam illam doctrinam de spiritu libertatis didicerunt, qua omnis peccati, & præcipue carnalis conscientiam extinxere: Nihil aliud esse dicentes Infernum, nisi non facere propriam voluntatem; nec aliud esse Paradisum, nisi facere in omnibus propriam voluntatem, & uti in omnibus propria libertate. Multos Ordinis FF. Minorum Apostatas ad hanc Sectam effrænatæ libertatis defecisse, testatur idem Antistes: *Finis*, inquit, *talis spiritus libertatis, caro est, & non spiritus. Tempore meo in Provincia B. Francisci multi sæculares & Fratres Minores pro isto carnali spiritu libertatis per Inquisitores hæreticæ pravitatis incarcerati fuerunt: Inter quos fuit quidam Frater noster, qui propter perfectionem quam ostentabat, Apostolus dicebatur, qui ibi caput fuit istius erroris: Qui cum essem Novitius & consulerem eum, credens eum virum perfectum, super quadam mea tribulatione, subridens dixit mihi, Quod ipse tribulari non poterat. Quod verbum non intelligens, ipsum mirabilem hominem*

Errores circa Beatitudinem & visionem Dei.

** Hos etiam errores adoptarunt Quietistæ.*

Pestiferam de spiritu libertatis doctrinam hinc Molinos & alii Quietistæ nuper hauserant.

minem reputavi : sed cum captus esset pro isto spiritu libertatis , intellexi verbum suum ocultum, quod ideo non poterat tribulari , quia faciebat quidquid sibi caro & sensualitas suggerebat, servus carnis, liber a Justitia. Iste in carcere Fratrum mortuus fuit Florentiæ, si vere pœnitens nescio.

Hi & alii Hæretici ac Nebulones, quos illis temporibus peperit, vel potius e sinu suo velut putida flegmata ejecit Ordo Sacer *S. Francisci*, nihil ejus sanctitati detraxerunt: sicut non detrahunt Ecclesiæ sanctitati Hæretici & mali quilibet Christiani, qui ex ipsa exeunt, aut in ejus sinu cum bonis sunt commixti. Et de hujusmodi Apostatis Fraticellis, Dulcinistis, Beguardis, aliisque pestibus, dicere jure FF. Minores potuerunt : *Non erant ex nobis ; nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum* . Quod & alii Ordines Religiosi eodem jure usurpare potuere , cum similia quædam monstra peperegunt. De iisdem Hæreticis legi possunt *S. Antoninus* 3. P. Chronici Tit. 21. cap. 3. §. 2. & Cardinalis *Joannes a Turrecremata* in Summa *De Ecclesia*. P. 11. lib. 4. cap. 36.

ARTICULUS XII.

De ARNALDO DEVILLANOVA , LOLHARDIS , CECCO ASCULANO , & EKARDO.

I. A*Rnaldus de Villanova* Natione Catalanus, Professione Medicus, *Jacobi* Regis Aragoniæ, & *Friderici* Regis Siciliæ ad *Clementem V.* Pontificem Maximum Orator, nobile ingenium ac eruditionem pravis de religione opinionibus & superstitionibus fœdavit. Parisiis cum errores spargeret a Theologis impugnatus & confutatus , nec in Regno Christianissimo se tutum existimans, nisi desipere cessaret, ac palinodiam caneret, abiit in Siciliam : unde missus a Rege Legatus ad Summum Pontificem , naufragio periit . Ex nefariis ejus Libris excerpti errores a *Joanne Longerio* Ordinis FF. Prædicatorum Inquisitore , & ab Ecclesiæ Tarraconensis Præposito Vicarioque Generali , Sede vacante , damnati sunt anno Dominij 1317. adhibito peritissimorum Theologorum consilio. Quindecim errorum ipsius capita recenset *Eymericus* in *Directorio Inquisitorum*, Pag. 2. Quæst. 11. I. Quod natura humana a Filio Dei assumpta , sit æqualis Deo in omnibus suis ; & quod tam alta sit humanitas in Christo, ac Deitas , & tantum possit . II. Quod ut primum anima Christi conjuncta fuit Divinitati , scivit omnia , quæ scit Deitas : alioquin (inquiebat) una cum ea persona non fuisset : cum scire sit propria dos personæ, non naturæ . III. Quod Diabolus populum omnem Christianum a veritate Christianæ Religionis abduxit , cujus species dumtaxat ex usu remanet: Omniumque ac singulorum Christianorum fides Dæmonum fidei similis est: Apostasiam a planta pedis usque ad verticem in toto Christi corpore regnare ; Christianos omnes in infernum detrudi . IV. Monachos omnes adulterare doctrinam Christi, caritate destitutos esse, æternum damnari . V. Studium Philosophiæ procul a Christianis Scholis eliminandum ; summoque dignos vituperio Theologos , qui ex Philosophiæ Principiis aliqua in Opera sua derivarunt . VI. Revelationem factam *Cyrillo* cunctis Scripturis Sacris pretiosiorem esse. VII. Opera misericordiæ esse Deo gratiora Sacrificio Altaris. VIII. Fundationes Capellarum , aut Præbendarum , seu etiam Missarum pro Defunctis non esse opera caritatis, sed res ad vitam æternam promerendam prorsus inutiles. IX. Eum qui multitudinem inopum novit , & congregat seu retinet superflua ad fundandum Capellanias aut Missas perpetuas, æternam damnationem incurrere. X. Sacerdotem qui Sacrificium Altaris offert, vel eum qui offerri procurat nihil Deo de suo, nequidem voluntatem offerre. XI. Passionem Christi magis in eleemosynis repræsentari , quam in Sacrificio Altaris. XII. Non opere , sed ore tenus in Sacrificio Missæ Deum laudari. XIII. In Pontificiis Constitutionibus scientiam dumtaxat esse operum humanorum . XIV. Numquam Deum æternam damnationem comminatum esse peccantibus, sed malum exemplum præbentibus. XV. Mundum anno 1335. desiturum. Libros ejusdem *Arnaldi* tot scatentes erroribus idem Inquisitor & Præpositus damnarunt lata Sententia. Horum Indicem apud *Eymericum* in *Directorio Inquisitorum*, P. 11. Quæst. 28. legere

Arnaldi de Villanova errores damnati.

legere eſt. Videſis *Bernardum Lutzemburgum* in Catalogo Hæreticorum, & *Prateolum* lib. 1. cap. 69.

II. *Lolbardus* quidam *Walterus*, anno circiter 1315. fœdiſſimis per Germaniam, Auſtriam, & Boemiam ſparſis erroribus, Sectæ *Lolhardorum* nomen dedit; quorum errores *Trithemius* in Chronico Hirſaugienſi ad hunc annum recenſet, & Inquiſitores ex Ordine FF. Prædicatorum in iis exterminandis egregiam operam navaſſe teſtatur. Hæc porro hæreſeos ipſorum capita *Trithemius* commemorat. I. Miſſas vanitatem eſſe dicebant, & nullius vel reverentiæ, vel utilitatis. II. *Luciferum* cum Dæmonibus ſuis cœlo injuria pulſum, tandemque beatitudini cum ſuis omnibus reſtituendum: *Michaelem*, & Angelos omnes æternis cruciatibus deputandos; hominesque ab eorum Secta alienos, ſimiliter eſſe damnandos. III. Beatam Virginem *Mariam*, ſi Virgo permanſit poſt partum, non hominem, ſed Angelum peperiſſe. IV. Se habere XII. Apoſtolos jactitabant, qui totum ſingulis annis Imperium perluſtrarent: & duos ex eis ordine & profeſſione Seniores ſingulis annis Paradiſum intrare, ac ligandi ſolvendique poteſtatem ab *Helia* & *Henoch* recipere, quam cum aliis ejuſdem Sectæ Profeſſoribus communicarent. V. Sacramentum Baptiſmi irridebant, dicentes: Si Baptiſmus eſt Sacramentum, ergo quodlibet balneum eſt Sacramentum: & per conſequens quilibet balneator eſſet Deus. VI. Sacramentum Pœnitentiæ turpiter vitiabant, non Sacerdotibus, ſed Laicis peccata ſua confeſſi, eaque in genere tantum, non in ſpecie exprimentes: ſeque hujuſmodi Confeſſione remiſſionem plenariam tum culparum, cum pœnarum, accepturos ſperabant. VII. Sacramentum Dominici Corporis non credebant, Hoſtiam conſecratam Deum fictitium appellantes. VIII. Sacramentum Matrimonii juratum meretricium nuncupabant. IX. Sacramentum Extremæ-Unctionis irridebant, & interrogati quid de illo ſentirent, unanimiter reſpondebant: Credimus olera quanto fuerint oleo plus condita, tanto eſſe meliora. Conſecrationes & Benedictiones omnes in Eccleſia frequentari ſolitas, velut inanes ritus ſugillabant. X. Deum nec ſcire, nec punire mala, quæ ſub terra fierent, blaſphemabant. Unde in ſpeluncis & locis ſubterraneis convenientes, pater cum filia, frater cum ſorore promiſcuam turpitudinem exercebant. XI. Romanam Eccleſiam, non Chriſti, ſed gentium infidelium eſſe dicebant, omniaque Statuta Eccleſiæ cum Prælatis & Miniſtris ejus contemnebant. XII. Jejunium irridebant: carnibus omni tempore, etiam ſexta feria Paraſceves, veſcebantur. XIII. Dies feſtos non ſervabant, ſed ipſo die Paſchatis laborabant. XIV. Perjurium negabant eſſe peccatum. XV. Merita & interceſſiones Sanctorum hominibus apud Deum poſſe ſuffragari inficiabantur. Sed & complures alios errores ipſos profeſſos fuiſſe, quos ſilentio præterit, ne tædio ſit lectoribus, ſcribit *Trithemius* Abbas. Hanc hæreſim adeo fuiſſe graſſatam addit, ut in Auſtria, Bohemia, finitimiſque Provinciis pluſquam octoginta millia hominum in eam Sectam jurati & profeſſi numerarentur. *Ex hac fæce (inquit) Boemia tunc infecta, uſque in præſentem diem iiſdem erroribus & turpitudinibus ſcatet.* Subdit multos eo tempore in diverſis Auſtriæ locis combuſtos fuiſſe, qui omnes in ſuis erroribus ad mortem uſque pertinaciſſime & magna cum hilaritate permanſerunt. *Walterus* Sectæ princeps Coloniæ exuſtus eſt, anno 1322. ut Trithemius refert in Chronico Hirſaugienſi.

Lolhardorum errores.

Errores circa Sacramenta.

Blaſphemia.

Abominandæ turpitudines.

Eccleſiæ & mandatorum ejus contemptus.

Walteri auctoris Sectæ ſupplicium.

III. *Ceccus Aſculanus*, Caroli Ducis Calabriæ Aſtrologus, Florentiæ ab Inquiſitore Fidei de hæreſi & pravo Aſtrologiæ Judiciariæ uſu damnatus igni addictus eſt anno 1327. Bononiæ Tractatum ediderat in Sphæram, quo inter alias blaſphemias docebat, in ſuperioribus orbibus Spiritus malignos generari, qui per incarnationes ſub certis conſtellationibus conſtringi poterant ad res admirabiles faciendas. Et ſtellarum influxibus neceſſitatem abſolutam tribuebat, adeo ut Chriſtum diceret veniſſe in mundum voluntate divina ſe neceſſitati ſyderum accommodante, ex qua pariter & pauper naſci & felitioſam vitam cum Diſcipulis ſuis agere, & turpem mortem obire neceſſe habuerit. Contra vero Antichriſtum ex poſitura ſyderum in ejus nativitate futura, neceſſario divitem ac ſplendidum fore: Aliaque vana & blaſphema addebat. Ita refert *Joannes Villani* lib. 10. c. 41. & 42.

Cecci Aſculani profeſſio & errores.

IV. *Ekardus*, Teutonicus, Ordinis Prædicatorum Doctor Theologus, ad ſobrietatem

rem non sapiens, neque secundum mensuram fidei, prout in Ordine Sancto institutus erat, perniciosissimos errores suis concionibus scriptisque vulgavit, ut compertum fuit ex quæstione in ipsum habita primum ab *Henrico* Archipræsule Coloniensi, deinde coram *Joanne XXII.* Pontifice Maximo, in cujus literis ab *Odorico Raynaldo* ad annum 1329. n. 70. descriptis ex Regesto * ejusdem Pontificis viginti sex errorum *Ekardi* capita recensentur. I. „ Quod Deus non potuit primo producere mundum, quia res non „ potest agere antequam sit: unde quam cito Deus fuit, tam cito mundum creavit. „ II. Concedi posse quod mundus ab æterno fuerit. III. Quod simul & semel quan„ do Deus fuit quando Filium sibi coæternum per omnia coæqualem Deum genuit, „ etiam mundum creavit. IV. In omni opere etiam malo, tam culpæ quam pœnæ, „ manifestari & relucere æqualiter gloriam Dei. V. Quod vituperans quempiam, ipso „ peccato vituperii laudat Deum, & quo plus vituperat, & gravius peccat, amplius „ Deum laudat. VI. Deum blasphemia laudari. VII. * Eum qui orando singulare ali„ quid ac determinatum petit, malum petere & male, quia negationem boni & ne„ gationem Dei petit, & orat Deum sibi negari. VIII. * In illis hominibus honorari „ Deum, qui non intendunt res, nec honores, nec utilitatem, nec devotionem inter„ nam, nec sanctitatem, nec præmium, nec Regnum cœlorum, sed iis omnibus renun„ tiaverunt. IX. * Ego (inquit) nuper cogitavi, utrum ego vellem aliquid recipere a „ Deo vel desiderari: ego volo de hoc deliberare; quia ubi essem accipiens a Deo, es„ sem sub eo vel infra eum sicut famulus vel servus, & ipse sicut Dominus in dan„ do: sic vero in æterna vita non erit. X. * Nos (inquiebat) transformamur totali„ ter in Deum & convertimur in eum, sicut in Sacramento Eucharistiæ panis conver„ titur in Corpus Christi, sic ego convertor in eum, quod ipse operatur me suum „ esse; unum non simile. XI. Quidquid Deus Pater Filio suo unigenito in natura „ humana dedit, hoc totum (inquiebat) mihi dedit. Nihil excipio, nec unionem, nec „ sanctitatem. XII. Quidquid Sacra Scriptura de Christo dicit, id omne de quovis ho„ mine sancto vere dici. XIII. Quidquid divinæ naturæ proprium est, id totum homi„ nis justi proprium esse. Quamobrem illum operari quidquid Deus operatur: una cum „ ipso cœlum & terram creasse, Verbum æternum generare: denique Deum sine ipso „ nihil facere posse. XIV. * Virum probum sic debere conformare voluntatem suam „ voluntati divinæ, ut ipse velit quidquid vult Deus; dicatque: Quia Deus vult ali„ quo modo me peccasse, nollem non commisisse peccata. Hanc veram esse pœni„ tentiam addebat. XV. Si homo mille peccata mortalia commisisset, si esset recte di„ spositus, velle non deberet se ea non commisisse. XVI. Deus non præcepit actum „ exteriorem. XVII. Actus exterior non est proprie bonus, nec Deus proprie ipsum „ operatur. XVIII. Afferamus, (ajebat) fructum actuum, non exteriorum qui nos „ bonos non faciunt; sed actuum interiorum quos Pater in nobis manens facit & opera„ tur. XIX. Deus animas amat, non opus externum. XX. Bonus homo est Unigenitus „ Filius Dei. XXI. *Homo nobilis est* Unigenitus Filius Dei quem Pater ab æterno ge„ nuit. XXII. Pater (ajebat) generat me suum Filium & eumdem Filium. Quidquid „ Deus operatur unum est. Propterea (inquiebat) generat me suum Filium sine omni di„ stinctione. XXIII. Deus unus est omnibus modis, & secundum omnem rationem: „ ita ut in ipso non sit invenire aliquam multitudinem in intellectu, vel extra intel„ lectum. Qui enim duo videt, vel distinctionem videt, Deum non videt. Deus enim „ unus est extra numerum & supra numerum, nec ponitur unum cum aliquo. Nul„ la igitur in Deo distinctio esse, aut intelligi potest. XXIV. Omnis distinctio est a „ Deo aliena, neque in natura, neque in personis probatur: quia natura ipsa est una, „ & hoc unum: & quælibet persona est una, & idipsum unum quod natura. XXV. „ Dum dicitur: *Simon diligis me plus his?* Sensus est, id est, plus quam istos: & „ bene quidem, sed non perfecte: in primo enim & secundo, & plus, & minus, & gra„ dus est, & ordo; in uno autem nec gradus est, nec ordo. Qui igitur diligit Deum „ plusquam proximum, bene quidem, sed nondum perfecte. XXVI. Omnes creatu„ ræ sunt purum nihil. XXVII. Aliquid est in anima quod est increatum & increa„ bile: si tota anima esset talis, esset increata & increabilis. Et hoc est intellectus.

„ XXVIII.

* *An. 13. Par. Epi. Cur. 5. Ekardi errores.*

* * * * *Errores a Quietistis renovati.*

* * *Errores a Quietistis renovati.*

„ XXVIII. Deus non est bonus, neque melior, neque optimus. Ita male dico, cum
„ voco Deum bonum, ac si album vocarem nigrum.

Ekardi errores a Joanne XXII. damnati.

" De his articulis *Joannes XXII.* ex Doctorum & Cardinalium sententia pronunciavit, quindecim priores & duos postremos, tam ex verborum sono, quam ex connexione sententiarum, labem hæreseos continere. Quindecim alios male sonare, temerarios esse, ac de hæresi suspectos: *Licet cum multis expositionibus ac suppletionibus sensum Catholicum formare valeant, vel habere.* Et libros quoslibet ejusdem *Ekardi* hujusmodi erroribus inquinatos, auctoritate Apostolica damnavit. Declaravit nihilominus Pontifex, *Quod Ekardus in fine vitæ suæ Fidem Catholicam professus, prædictos viginti sex Articulos, quo se prædicasse confessus extitit; nec-non quæcumque alia per eum scripta & docta, sive in Scholis, sive in prædicationibus, quæ possent generare in mentibus Fidelium sensum hæreticum vel erroneum, ac veræ fidei inimicum; quantum ad illum sensum revocavit, ac etiam reprobavit, & haberi voluit pro simpliciter & totaliter revocatis, ac si illos & illa sigillatim & singulariter revocasset; Determinationi* (inquit) *Apostolicæ Sedis & nostræ tam se, quam Scripta sua & dicta omnia submittendo.* Ekardi errores *Joanni Taulero* ignotos fuisse oportet, qui in Opusculo *De convivio*, ipsum velut insignem pietate ac doctrina Theologum celebrat. Id vero *Bzovium* in errorem traxit, qui & ipse ad annum 1337. N. 14. *Ekardum* tamquam insignem Ordinis Prædicatorum Theologum commendat.

Ekardus errores suos revocavit, seque & scripta sua Sedis Apostolicæ judicio subjecit.

ARTICULUS XIII.

De MARSILII PATAVINI, & JANDUNI Hæresibus.

Hunc Gulielmi Nangii Continuator Gallum facit, forte quia legerat alicubi. Joannem de Landuno loco Joannis de Janduno.

MArsilius de Menandrino, Patavinus, *Joannes Jandunus*, Perusinus, Aristotelici magis quam Christiani, Politici magis quam Catholici, venales calamos *Ludovico Bavaro* Schismatico Imperatori adversus *Joannem XXII.* Pontificem Maximum, & Ecclesiasticam auctoritatem commodarunt. *Marsilius* pestiferum librum de Jurisdictione Imperiali & Pontificia anno 1324. ipsi nuncupavit, quem inscripsit, *Defensorem Pacis*. Cui etiam consarcinando damnatissimam operam *Jandunus* impendit. „ Hos errores homines impii propugnarunt. I. Christum Dominum, quando solvit tributum Cæ-
„ sari, id ex necessitate & obligatione, non ex pietate fecisse; quod res ejus tempora-
„ les Imperatori subessent; Ex quo inferebant, res Ecclesiæ temporales ita Imperato-
„ ri subjectas esse, ut velut suas pro libito repetere illas possit. II. Christum in cœ-
„ los ascendentem nullum in Ecclesia visibile caput constituisse, nullum Vicarium reli-
„ quisse. Nec *S. Petrum* plus auctoritatis, quam Apostolos reliquos accepisse. III. Ad
„ Imperatorem spectare Pontifices instituere, deturbare, ac punire. IV. Imperatorem
„ succedere Pontifici & Ecclesiam Sede vacante regere posse. V. Sacerdotes omnes,
„ sive Pontifices, sive Episcopos, sive simplices Presbyteros, ex institutione Christi esse
„ æqualis auctoritatis & Jurisdictionis. Quod autem unus ampliorem alio potestatem
„ habeat, id Imperatori acceptum ferre: qui ut liberaliter concedit, ita revocare pro
„ libito potest. VI. Totam Ecclesiam simul junctam nullum hominem punitione coactiva
„ coercere posse, nisi id concesserit Imperator. VII. Ecclesiam bona temporalia posside-
„ re non posse. VIII. Excommunicationis aut Interdicti ferre Sententiam nulli Epi-
„ scopo vel Sacerdoti, aut ipsorum Collegio licere, absque auctoritate Principis. IX.
„ Non minus Episcopos communiter aut divisim excommunicare posse Romanum Pon-
„ tificem, quam illos Pontifex communione privare possit. X. Matrimoniorum humana
„ dumtaxat non divina lege prohibitorum dispensationem ad Principem spectare. XI.
„ Natos non ex Legitimo thoro legitimos facere, non solum ad civiles effectus, sed
„ etiam ad Officia & Beneficia Ecclesiastica, unius esse Principis. XII. Penes Princi-
„ pem esse Judicium coactivum de capacitate promovendorum ad Sacros Ordines, nec
„ Episcopo fas esse quemquam absque ipsius auctoritate promovere. Ejusdem esse nume-
„ rum Ecclesiarum sacrorumque Ministrorum decernere, & Beneficia Ecclesiastica con-
„ ferre; Religiosos Ordines approbare; de rebus temporalibus ad pias causas destinatis

dispo-

„ disponere; Concilia congregare; ita ut nullam vim habeant, quæ sine illius auctoritate celebrantur; & ad conditorum in illis Decretorum observantiam medum temporali, sed etiam spirituali pœna compelli nemo possit, aut ex conscientia teneatur. Unius Concilii Generalis auctoritate, vel Principis, Jejunia, & feriationem „ a mechanicis operibus indici posse. „ Istorum errorum indicem ex *Defensore Pacis*, a *Marsilio* conscripto, ex Sententia *Joannis XXII.* adversus *Marsilium* & *Jandunum*, eorumque hæreses & libros lata: ex *Alvaro Pelagio*, lib. *De Planctu Ecclesiæ*, cap. 66. ex Cardinale *Turrecremata*, in Summa *De Ecclesia* lib. 4. P. 2. c. 37. excerpsi. Errores præcipuos erudite ac prolixe refellit *Joannes XXII.* in Sententia illa sua quam apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1327. N. 27. legere est. Adversus eosdem scripsere, *Alvarus Pelagius*, Silvensis Episcopus, & *Alexander de S. Elpidio*, ex Priore Generali Augustinianorum Archiepiscopus Ravennas, lib. *De Jurisdictione Imperii & Auctoritate Summi Pontificis* & *Petrus de Palude* Ordinis Prædicatorum insignis Theologus lib. *De Causa immediata Ecclesiasticæ Potestatis*. Præter tres istos Auctores coævos, easdem hæreses confutavit *Albertus Pighius* lib. 5. *De Hierarchia Ecclesiastica*.

Marsilii & Janduni errores a Joanne XXII. damnati. A quibus Auctoribus confutati.

ARTICULUS XIV.

De PALAMITIS.

SEctæ nomen dedit *Gregorius Palamas* Græcus Monachus ac Thessalonicensis postea Episcopus, quam Monachi plerique sunt professi, qui se ἡσυχαστὰ a quiete & animo imperturbato nuncupabant. Hos etiam Euchitas, & Massalianos *Barlaamus*, qui ipsos detexit ac insectatus est, appellabat, quod orationis & contemplationis genus usurparent inusitatum & absonum, quo nomine infames olim fuerant Massaliani, de quibus *S. Epiphanius*: & ὀμφαλοψύχοις id est, *Umbilicanimos*, quod ad umbilicum oppresso capite & contortis oculis, suppressoque spiritu, cum primum locum cordis mens reperisset, mirabilem se lucem intueri, & inexhausta voluptate affici, delirabant. Absurdi istius commenti auctor fuit Simeon *S. Mamantis* in Xerocerco Abbas, a suis Junior Theologus appellatus in libro *De Sobrietate & Attentione*, de quo plura *Combefisius* noster in Notis ad *Manuelis Calecæ* librum *De essentia & Operatione* adversus Palamitas: in quibus & Vitæ ejus summa, & doctrinæ specimen exhibet ex ejus verbis; unde, (inquit) vel tueri ut orthodoxum, virumque pium ac eximie spiritualem proclive sit, vel etiam ut hominem seductum, nec sanæ mentis proscribere. Atque illius doctrinam cum Massalianis commune nihil habere ostendere conatur vir doctissimus, & ad Theologiæ mysticæ arcana dogmata, sublimesque loquendi formulas dicta ejus inflectit. At ubi locum illum ex libro *De Sobrietate & Attentione* a *Leone Allatio* prolatum attigit, eo se recipit ut hunc Tractatum *Simeoni* ab æmulis affictum conjiciat. Ut ut est, insani dogmatis propugnator acerrimus ac pertinacissimus fuit *Gregorius Palamas*, qui Hesychastarum Monachorum patrocinium suscepit. A quibus cum quæreretur quid lumen illud esset, quo se ad certum illum, quem diximus, corporis habitum conformatos perfundi gloriabantur; post multis verborum ambages respondebat, Esse gloriam Deitatis increatam: & eam tamen humano visui subjici. Quem errorem altero confirmabant, adducto in exemplum Thaborio lumine, quod increatum fuisse, & nihilominus corporeis oculis ab Apostolis visum affirmabant. Cumque urgeretur *Palamas*, Essentiam Dei corporeis oculis videri non posse; respondebat: *Et quidem lumen illud divinum & increatum, & Deitas a Sanctis nominatur, sed non est substantia Dei, sed operatio & gratia, & gloria, & splendor ex divina substantia in Sanctos missus. Omnes enim Sancti, tam homines, quam Angeli, vident quidem gloriam Dei temporis expertem: Substantiam vero Dei nullus neque homo, neque Angelus vidit, aut videre potest.* Ita refert *David* Monachus in Relatione de Dissidio *Barlaami* & *Palamæ* (Apud *Leonem Allatium*, lib. 2. De Perpetua Consensione Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis cap. 17.) Addebat *Palamas*, operationem Dei esse quid ab eius substantia secundum rem distinctum, ipsaque inferius, & ab ea velut a causa profectum. Quod (inquiebat) substantia cum

In Auctario Novissimo Biblioth. Patrum.

Palamitarum error de distinctione attributorum Dei ab ejus essentia.

cum rebus creatis communicari nequeat: operationes vero ad creaturas producendas, continendas, fovendas, gubernandasque descendant. Operationum autem nomine, non actiones solum, quas Theologi de Schola virtualiter transeuntes vocant, ut creationem, conservationem, gubernationemque rerum, sed ipsa etiam attributa ut bonitatem, sapientiam, &c. reipsa distingui ab essentia & substantia Dei, esseque ea minora, licet ipsi coæterna: sicut splendor a sole emissus, non est substantia solis, etsi coævus illi sit. Illasque operationes nihilominus *Deitates* appellabant. Unde non absque ratione *Demetrius Cydonius* lib. adversus *Palamam*, & *Manuel Calecas* lib. *De Essentia & Operatione* adversus eumdem, ipsi objiciunt, quod plures Deitates admiserit, summam unam & præcipuam, reliquas inferiores; idque variis operum ejus locis in medium adductis probant.

Barlaamus, Basilianus Monachus ex Calabria oriundus, Hieracensis postea Episcopus sacris & humanioribus literis apprime imbutus, qui ex Italia venerat ad *Andronicum Juniorem* Imperatorem, & Sermones de Processione Spiritus Sancti, & de Primatu Romani Pontificis contra Latinos evulgaverat, ut gratiam a Græcis iniret, cum Hesychastarum Monachorum superstitionem insanosque errores detexisset, linguam publice in circulis & conventibus, calamum in Musæo adversus illos exercere cœpit. Monachorum partes tuendas suscepit *Gregorius Palamas*. Contentione ad tertium jam annum protracta, cum rem ad Patriarcham detulisset *Barlaamus*, indicta Synodus est anno circiter 1341. & *Joanne* Patriarcha Præside, *Andronico* Imperatore præsente, magna Episcoporum frequentia in Templo Sanctæ Sophiæ celebrata. *Barlaamus* damnatus de duobus capitibus, de lumine Thaborio, & de oratione. Pœnæ in Actis Synodus contra Monachorum insectatores decretæ. Patrum Sententiæ nudæ & absque ulla expositione Tomo Synodico seu Definitioni, ad istorum capitum confirmationem insertæ. Silentium de dogmatibus tum *Barlaamo*, tum *Palamæ* impositum. Ita declarat Patriarcha, qui Synodo præfuerat, apud *Leonem Allatium* lib. II. *De Perpetua Consensione*, c. 17. Pag. 33[illegible] Refert etiam *Nicephorus Gregoras* lib. II. Historiæ suæ, de dogmate in ea Synodo nihil actum esse, ob præsentiam imperitæ multitudinis; tum ne Theologiæ arcana profanis vulgi auribus ingererentur; tum ne *Palamas* contra disputantem *Barlaamo*, blasphemæ doctrinæ palam convinceretur. Mentitus est *Cantacuzenus* lib. II. Historiæ c. 40. scribens, *Barlaamum* veniam ob stulte dicta petiisse, fassumque fuisse, quod in Thabore lumen Apostolis circumfulsit, gloriam Dei principii expertem, & æternum lumen esse: Rediisseque in gratiam cum *Palama* & Monachis. Palamitam *Cantacuzenum* fuisse qui noverit, ipsum in hac historia non esse audiendum fatebitur. *Barlaamus* Græcorum declinans invidiam, quos prodita etiam Catholici Dogmatis veritate promereri frustra studuerat, in Italiam rediit ad Latinorum instituta, quibus erat innutritus. Haud sopita est eo recedente pertinax de Thaborio lumine & de distinctione substantiæ & operationis divinæ contentio: *Palama* errorem utrumque acriter propugnante, *Barlaami* discipulis fautoribusque oppugnantibus. Hos inter principem locum tenebat *Gregorius Acindynus*, Monachus. Contra quem altera Synodus celebrata est, Præside Patriarcha *Joanne*, cum *Cantacuzeno* adhuc Magno Domestico. In ea denuo damnati sunt *Barlaamus* & *Acindynus*, eorumque Sectatores. De hac Synodo legendus *Cantacuzenus*, postremo capite libri II. Tertia Synodus *Anna* Imperatrice, & filio ejus *Joanne Palæologo* Præsidentibus celebrata est. In qua *Joannes* Patriarcha exauctoratus, quod *Barlaami* & *Acindyni* dogmata tueretur. Hujus Synodi meminit *Cantacuzenus*, lib. 3. cap. 98. & lib. 4. cap. 24. Cum vero istarum Synodorum Decretis plerique ex doctioribus libere contradicerent, præsertimque Metropolitæ duo, alter Ephesi, alter Gani, item *Nicephorus Gregoras* & *Dexius*, quarta Synodus celebrata est Præside *Cantacuzeno* & *Callixto* Patriarcha, in locum *Joannis* intruso. De qua Synodo fuse *Cantacuzenus* lib. 4. c. 23. 24. 25. & *David* Monachus in sua Relatione. Quartæ istius Palamitarum Synodi Acta edidit *P. Combefisius* in Auctario novissimo Bibliothecæ Græcorum Patrum. In ea Palamitarum errores duo, de Thaborio lumine increato, & de reali distinctione operationis divinæ ab essentia, sunt asserti; Tomi priorum Synodorum confirmati, *Barlaami* & *Acindyni*, fautorumque rursus conclamata damnatio. Exauctorationis in Episcopos Presby-

Palamitarum Synodi.

Presbyteros, excommunicationis in Laicos lata Sententia; laudatus *Palamas* Thessalonicensi jam Metropolita ut veritatis propugnator, pietatisque defensor.

Qui pro Palamitis & contra illos scripsere.

Palamitarum errores Scriptis propugnarunt, tum *Palamas* ipse, cujus Orationes duas in Dominicam Transfigurationem edidit *Combefisius* noster in Auctario novissimo Bibliothecæ Græcorum Patrum, cum *Isidorus* Patriarcha & *Philotheus* ex Monacho Metropolita Heracleensi, & postea Patriarcha Constantinopolitanus; & *Josephus Britanius* Oratione *De Transfiguratione*. Ipsos vero confutarunt, & Catholicam adversus ipsos egregie propugnarunt veritatem, *Nycephorus Gregoras*, *Joannes Cyparissiotus*, *Demetrius Gydonius*, *Manuel Calecas* Ordinis Prædicatorum vir doctissimus. *Cyparissioti* Sermones aliquos *Palamitarun Transgressionum*, ingentis specimen Operis & *Manuelis Calecæ* librum *De essentia & Operatione* adversus *Palamam*, edidit P. *Combefisius* in Auctario novissimo Bibliothecæ Patrum Græcorum. *A Joanne Becco* Patriarcha Constantinopolitano in multis diversisque Synodicis Actionibus anathemate confixos *Palamam* & Palamitas omnes, eorumque damnatam doctrinam, *Cyparessiotus* Sermone 4. cap. 4. testatur: *Sermonem Patriarchalem quo proscribuntur Palamas, & illius fautores, concordes, auditores, & a Sancta Dei Ecclesia tamquam fidei innovatores extruduntur*; legere est apud *Leonem Allatium* lib. 11. *De Perpetua Consensione*, cap. 16. Palmare Catholicorum augmentum contra Palamitarum de lumine Thaborio errorem erat: „ Quidquid oculis corporeis visum est, creatum est: Lumen Thaborium corporeis oculis a Discipulis visum „ est; ergo creatum est. „ Legatur *Leo Allatius* tum in Opere mox laudato, cum Tom. 1. *Græciæ Orthodoxæ*, & in Diatriba *De Simeonibus*.

Leo Allatius a vera Theologiæ principiis aberrat.

At libro prius laudato *De perpetua consensione*, cap. 17. a vera Theologia procul aberrat vir eruditus, cum *Barlaamum* non minus quam *Palamam* circa lumen Thaborium lapsum esse scribit; illudque ipsam Christi Deitatem fuisse docet, nec repugnare ut „ oculis corporeis diviniore vi corroboratis Deitas ipsa videatur: Uti in rebus aliis (*inquit*) ita ut hac quoque media via progrediendum est, ne a veritate aberremus. Id „ cum non assecuti fuissent neque Barlaamus, neque Palamas, in varios errores lapsi „ sunt. Error itaque fuerit asserere, lumen illud in Monte Thaborio non fuisse Deitatis illius gloriam, & lumen proprium lumenque ab essentia divina emanans, quod „ unum & idem cum essentia divina erat, nec aliud, ut asserunt apertissime Patres, „ Ephrem Syrus, Joannes Damascenus, Dionysius Areopagita, Andreas Cretensis, Cosmas, Molodus, & Maximus Confessor, Cyrillus Alexandrinus, Joannes Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, Basilius Magnus, & Athanasius Synadenus. Splendor enim ille & lumen ipse Christi deitas beati fuit, quæ per miraculum ad illud tempus tecta, ne oculis humanis sua majestate officere & die Transfigurationis, „ cessante dicto miraculo apparuit, & Apostolorum oculos circumfulsit. Et argumentum de creato & increato nihil concludit. Verum enim est oculis corporeis increatum „ conspici non posse, at dum oculi in statu & conditione naturæ manent; sed si diviniore vi corroborati ad altiora eleventur, nil impedit, corporeis hisce oculis in eminentiorem statum sublevatis, deitatem ipsam, & gloriam deitatis, quæ una cum Deo „ est, videri. Idque expertissima ratione confirmatur. Nam Beata Virgo quam modo „ assumptam canit Ecclesia cum corpore ipso, Deum & divinitatem ipsissimis oculis corporeis, sublevatis tamen & divina vi confirmatis intuetur. Et post Judicium universale, „ Beati resumptis corporibus, corporeis oculis gloriam deitatis deitatemque ipsam conspicient. Sic & die Transfigurationis duplex miraculum cernimus; alterum cum cessat „ esse in Corpore Christi; alterum quod Apostolorum oculos ad diviniorem aspectum „ excitat. Damnatus itaque est Barlaamus, quod lumen illud neque ex divina essentia, „ neque divinam essentiam esse affirmabat, & præterea corporeos oculos per nullam „ diviniorem potentiam adeo elevari posse, ut deitatem conspiciant. Ex quo multa „ absurda sequi in doctrina Ecclesiastica manifestum est. Sic enim tolleretur visio beatifica post Judicium, & aliorum Sanctorum gloria, qui nunc in cœlo dicuntur degere, divinam Dei naturam corporeis oculis aspicientes. Damnatus est etiam ex alia „ parte, & jure merito, Palamas, dum lumen illud & operationem Dei, diversum „ quid ab ipso Deo, quamvis increatum constitueret. Qui vero media insistit via, cum

„ Ecclesia & SS. Patribus sentit. Sic enim deitas ipsa illiusque lumen increatum „ corporeis oculis, sublevatis tamen videri poterit. „ Hæc *Allatii* Sententia, omnium Theologorum doctrinæ pœnitusdissentanea.

Prateoli multiplex error in Palamitarum historia. *Prateolus* in Catalogo Hæreticorum longe a vicinia veritatis erravit, de controversia *Palamæ* & *Barlaami* ita scribens: „ Adversus Barlaamum & Acindynum. IX. Generale Concilium coactum fuit, & celebratum in præsentia illius beati & celeberrimi „ Imperatoris Domini Michaelis Andronici cognomento Palæologi, Imperatoris Græcorum, & Joannis ejus filii. Censebant isti modo nullum esse discrimen in divina natura, substantia & effectu; sed idem esse, nec diversum: modo differentiam esse profitebantur; substantiam tamen increatam. Ejus autem essentiales actiones & naturales sentiebant esse diversas, non tamen increatas, sed creatas „ Quot verba, tot pene errata. Nullum enim ex Concilis supradictis, in causa *Palamæ* celebratis, generale fuit; nullum sub *Michaele* habitum, sed sub *Andronico Juniore* & *Cantacuzeno*; & quarto *Joannes Palæologus* subscripsit, filius non *Michaelis Palæologi*, sed *Andronici Junioris*, quem beatum frustra nominat, cum in Schismate vixerit & obierit. Nec *Barlaamus* & *Acindynus* effectum a Dei substantia distingui usquam negarunt; sed operationem dumtaxat, quam Theologi de Schola vocant *immanentem*, ut actus intellectus aut voluntatis divinæ, esse a Dei substantia distinctam, nisi sola ratione. Lege *Gretserum* S. J. Theologum in Annotationibus ad *Joannis Cantacuzeni* Historiam ad caput 40. libri 2. & *Dionysium Petavium*, ejusdem Societatis lumen Tom. I. *Theologicorum Dogmatum* lib. 1. cap. 12. & 13.

Palamas inter Sanctos a Græcis quibusdam schismaticis celebratus. Observandum denique *Palamam* a Græcis plerisque Schismaticis inter Sanctos collocari & hymnis ac sacris Canticis in Ecclesia celebrari. A *Philotheo* Patriarcha Constantinopolitano Palamita in Triodium intrusa sunt, quæ de illo habentur. Qua de re *Gennadius* Patriarcha Græcos alloquens pro Concilio Florentino: „ Vos, *inquit*, Græcos, quamvis flagitiosissimos & stultissimos, si solum adversus Latinos dicant, omnium Sanctissimos arbitramini, inter alios quidem multos, quemdam uni vocatur Palamas, & Ephesi Marchum, hominem nec satis mentis compotem, sed tumidum sapientiæ ostentatorem, nulla virtute vel sanctitate subnixos, quia loquuntur & scribunt solum contra Latinos, extollitis & celebratis, eorumque imagines exornatis, festumque agentes diem colitis, & veluti Sanctos adoratis. „ Observat tamen *Allatius*, excepta Thessalonica, & nonnullis in Monte Atho Monasteriis, nullum ex Græcis hoc ævi, jam prædictos dignos tanta commemoratione existimare; immo etiam decreto vetitum esse ne quis in posterum de iis Officia in Ecclesia celebret; licet de *Palama* Officium ab illius Sectæ aliquo per summum nefas in Triodio editum fuerit.

ARTICULUS XV.

De Erroribus JOANNIS DE MERCURIA, & NICOLAI DE ULTRICURIA.

Propositiones blasphemæ. I. ANno 1347. *Joannes de Mercuria*, Cisterciensis Ordinis Professor, Parisiis plures articulos erroneos proposuit, quos Episcopus & Sacra Facultas Parisiensis damnarunt. 1. „ Quod sit possibile Christum voluntate humana aliquid voluisse nusquam eventurum. 2. Fieri potuisse ut Christus diceret falsum & assereret assertione creata, „ tam vocali, quam mentali. 3. Deum efficaciter velle quidquid vult. 4. Facere Deum „ quod aliquis peccet, & velle voluntate beneplaciti ut ille sit peccator. 5. Peccare „ neminem volendo aliquid contra Dei voluntatem 6. Deum aliquid reprobare, quod „ vult nihilominus voluntate beneplaciti. 7. Peccatum magis esse bonum, quam malum. 8. Animam Christi conjunctam Verbo, saltem per accidens, posse Deum odio „ habere & execrari. 9. * Si quis habens usum liberi arbitrii, tam gravi tentatione „ pulsatus, ut illi resistere non possit, moveatur ad illecebram cum aliena uxore, ipsum adulterium non committere, idemque de aliis peccatis ferendum esse judicium „ 10. Aliquam possibilem esse passionem, cui voluntas, etiam habita gratia quacumque, sine miraculo non posset resistere, quin eliceret actum secundum illam: qui „ actus,

** Errores a Quietistis renovati.*

,, actus, peccatum non esset. 11. Non esse pejorem in genere moris, qui vitioso habi-
,, tu cum actu, quam qui consimili habitu sine actu fœdatus est: Nec esse meliorem,
,, qui habitu meritorio plane otioso instructus est, quam eum qui cum habitu simili
,, actus meritorios exercet. 12. Nullam creaturam, nullamve circumstantiam, gravita-
,, tem peccati minuere. 13. Peccatum ex consuetudine levius esse. 14. Odium proxi-
,, mi non esse malum, nisi quia a Deo prohibitum. 15. Probabile esse cognitionem vel
,, volitionem non esse distinctas ab anima. 16. * Probabile esse, si una ratio seclusa
,, fide; consulatur, nulla esse accidentia, sed res omnes extantes esse substantias. 17.
,, Non esse evidens quin res omnis posset produci nobilior. 18. Si intentio, volitio,
,, sensatio, sunt qualitates subjective existentes in anima, quas Deus creare solus pos-
,, sit, & ubi vult, ponere; consequens esse quod Deus facere possisit ut anima proxi-
,, mum seque ipsum odio habeat, non demerendo. 19. * Deum esse causam peccati
,, qua peccatum est, & demeritorium. 20. Quacumque creatura demonstrata, propo-
,, sitiones istas esse veras: Hæc chimera intelligitur, vel potest intelligi: Item, Hæc
,, res Deo major potest cogitari. 21. Deum ob opera bona futura prædestinasse ho-
,, mines ab æterno. Item prædestinasse propter bonum usum liberi arbitrii, quem ipsos
,, habituros præscivit. 22. Non sic gratis & misericordia Deum aliquem prædestinasse;
,, quin & pro omnibus bonis ipsius futuris, vel alterius.

** Hunc errorem innovavit Cartesius.*

** Propositiones blasphemæ.*

Errores gratuitæ Sanctorum prædestinationi oppositos damnavit Sacra Facultas Parisiensis.

II. Anno 1348. eadem Sacra Facultas Magistrum *Nicolaum de Ultricuria* compulit ad
publicam articulorum plurimorum de rebus Philosophicis & Theologicis a se proposito-
rum revocationem: qui quidem primum a Sede Apostolica damnati fuerant omnes ut fal-
si, plerique ut hæretici. Et libelli atque Epistolæ quibus continebantur, igni traditæ fue-
runt. Erant autem articuli infra scripti. 1. De rebus per naturalia phænomena quasi
,, nulla certitudo haberi potest: illa tamen modica potest brevi comparari, si homi-
,, nes mentem ad res ipsas, non ad Aristotelem vel Commentatorem convertant. 2. Non
,, potest evidenter ex una re inferri seu concludi alia res, vel ex non esse unius, non
,, esse alterius. 3. Illæ propositiones, Deus est, Deus non est, pœnitus idem signifi-
,, cant, licet alio & alio modo. 4. Hæc propositio, Homo est animal, non est neces-
,, saria secundum fidem. 5. Certitudo evidentiæ non habet gradus. 6. De substantia
,, materiali alia ab anima nostra non habemus certitudinem evidentiæ. 7. Non scimus
,, evidenter quod aliqua causa causet efficaciter quod non sit Deus. 8. Non scimus evi-
,, denter quod aliquis sit vel esse possit effectus naturaliter productus. 9. Nescimus
,, evidenter quod in aliqua productione concurrat subjectum. 10. Nulla potest esse sim-
,, pliciter demonstratio, qua ex causæ existentia colligatur existentia effectus. 11. Non
,, potest fieri aliqua demonstratio a priori realiter differenti. 12. Non potest evidenter
,, ostendi nobilitas unius rei præ alia. 13. Quacumque re demonstrata, nullus scit
,, evidenter an illa sit Deus si Dei nomine ens nobilissimum intelligatur. 14. Nemo scit,
,, evidenter quod una res sit filius alterius. 15. Qualibet re ostensa, nemo scit evi-
,, denter num ipsi honorem maximum deferre debeat. 16. Nemo scit evidenter num ista
,, propositio concedi possit: Si aliqua res est, Deus est productus. 17. Evidenter non
,, potest ostendi quod res quælibet non sit æterna. 18. Pane demonstrato, evidenter
,, ostendi non potest ibi esse rem aliquam quæ non sit accidens. 19. Qui dixerit rem
,, omnem in mundo productam esse, ad contradictionem perduci non potest. 20. Istæ
,, consequentiæ non sunt evidentes: Actus intelligendi est, igitur intellectus est. A-
,, ctus volendi est, igitur voluntas est. 21. Deus & creatura non sunt aliquid. 22.
,, Contradictoria idem significant. 23. Res permanentes de quibus vulgo dicitur quod
,, generantur & corrumpuntur, sunt æternæ sive accidentia sint, sive substantiæ. 24.
,, * In rebus naturalibus unus est motus localis congregationis, & disgregationis: ita
,, ut cum tali motu colliguntur atomi & naturam unius suppositi sortiuntur, fit corru-
,, ptio. Cum vero atomorum accessio ad motum suppositi, vel ad naturalem ipsius ope-
,, rationem nihil confert, altercatio est. 25. Lumen nihil aliud est quam corpuscula
,, quædam, quæ nata sunt sequi motum Solis, vel alterius corporis luminosi: fitque
,, hujusmodi corpusculorum ad corporis luminosi præsentiam confluxu. Et si objiciatur,
,, motu locali non fieri, cum momento fiat illuminatio; Respondetur fieri in tempore, si-

Nicolai de Ultricuria errores.

** His cognata Carthesianæ Philosophiæ theoremata.*

„ cut sonum, etsi non percipiamus. 26. Universum secundum se, & secundum partes suas „ esse perfectissimum, nullamque in eo imperfectionem esse posse: Ideoque oportere ut „ totum & partes æternæ sint. 27. Quidquid in mundo est, melius est ipsum quam non „ ipsum, 28. Præmiatio bonorum & punitio malorum in eo positæ sunt, quod atomalibus corpusculis segregatis, quidam spiritus remaneant, quorum unus intellectus, „ alter sensus appellatur. 29. Omne corruptibile includit in se repugnantiam & contradictionem. 30. Actus animæ nostræ sunt æterni. Nihil est novum de novo in esse positum, 31. Supposita redibunt eadem numero per reditum corporum cœlestium ad „ eumdem situm. 32. Eadem intellectio quæ nunc mihi præsens est, alteri postea supposito præsens erit. 33. Potentiæ nil recipiunt ab objectis: sed objecto præsente, & „ aliis ad operationem concurrentibus res aliqua fit præsens animæ, qua prius ipsi præsens non erat, sed alteri, quod non fit atomalium resolutione corporum, sed motu „ spirituali. 34. Sicut vilia crassaque corpora tendunt ad centrum, & ad terram suopte pondere feruntur propter homogeneitatem; ignis autem & corpora alia nobilia, ad „ loca suæ perfectioni convenientia: sic ad animas nobiles veniunt exemplaria nobilia, ad viles vero vilia; & quæ de terra sunt, de terra loquuntur. Unde hujusmodi exemplarium discrimen, animarum perfectionem vel imperfectionem testatur. 35. „ Desiderium naturale non est frustra. Ideo quidquid desideramus, aliquando adipiscemur. „ Unde quicumque ad nostram Dominam ire cupit, aliquando ibit. 36. Istud est primum „ principium & non aliud: si aliquid est. 37. Significatum ista propositione: Deus & „ creata distinguuntur, nihil est. 38. A contradictorio in contradictorium, absque mutatione reali intrinseca cujuscumque, transitus esse potest. 39. Quæcumque distinguuntur, summe distinguuntur & æqualiter. 40. * Si adolescens ingenuus aliquem inveniat, qui brevi edocere ipsum valeat scientiam omnem quæ de rebus creatis haberi potest, centum librarum pretio constituto, quas adolescens furto dumtaxat comparare potest, eo casu furtum licitum est. Hic articulus inter alios ut *hæreticus* damnatus „ est. 41. * Deus rationali creaturæ præcipere potest ut ipsum odio habeat, cui mandato obediens, mereretur magis, quam si ipsum ex præcepto diligeret: quoniam id faceret majori conatu & contra propriam propensionem. 42. Si quis voluntatem suam divinæ conformare velit, alterutrum necesse est, vel quod Deus omnia necessaria ad „ salutem ipsum edoceat, ita ut errare non possit, vel si errare ipsum permittat, vitio „ non vertatur error; immo actus consequens magis vel æque sit meritorius ac oppositus. 43. Proximum se meliorem magis diligere quam se ipsum nemo non tenetur. Hi „ præcipui errores dicti magistri *Nicolai*, de quo nihil præterea novimus, referuntur in „ Bibliothecis Patrum. Ex quo monumento Sacræ Faculati Parisiensi Doctrinalis Judicii auctoritas in fidei etiam materia confirmatur.

** Articulus hæreticus, de furto.*

** Propositiones blasphemæ & hæreticæ.*

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

De Joanne de Mercuria, seu de Mericour, Ordinis Cisterciensis, hæc habeo novi quæ addam ex Argentree in collec. Judiciorum. In bibliotheca Sorbonica duo extant MSS. Codices, absque auctoris nomine, hunc titulum præferentes: *Doctor super sententias*, sed cum eosdem errores, qui in Joanne de Mercuria condemnati sunt, contineant, ideo utrumque volumen eidem Joanni adscribendum Argentreus merito existimat. Ex hoc opere excerpta apud eumdem Historicum collectorem legas. Summa vero errorum ejusdem ad id cogitur, teste eodem scriptore. *Recte docet quod omnis realitas finita sit a Deo. Item Deum esse causam efficientem cujuslibet substantiæ actus vitiosi, divinamque voluntatem esse universam causam rerum, prout permissio divinæ voluntatis quædam pars est. Sed in consectariis aberrat, cum inde concludit Deum esse causam peccati.*

Nicolaus vero de Ultricuria quos docuit errores a Pontifice, & a facultate Sorbonica condemnatos pertulit. Verumtamen in epistola sua ad Bernardum quemdam, quem fratrem appellat, illos excusat, seu potius propugnat. Sunt tamen errores in philosophia

tantum-

tantummodo, eo tendentes, ut veterum academicorum sententiam quod nihil certi sit in rebus innovet.

ARTICULUS XVI.

De Erroribus Magistri SIMONIS, Fratris GUIDONIS, & Magistri LUDOVICI, a Sacra Facultate Parisiensi damnatis.

I. ANno 1351. Magister *Simon* errores in Actu Vesperiarum propugnatos, Sacræ Facultatis Parisiensis Judicio, revocare ac ejurare compulsus est. *Dixerat scilicet.* 1. *Nomen* Jesus *de Deo dicitur accidentario: Unde hæc propositio est possibilis:* Jesus *non est Deus.* 2. Jesus *potest esse & non esse Deus.* 3. *Nulla res est aut esse potest, quæ modo non sit Deus, & aliquando esse possit Deus.* 4. *Deus potest aliqualiter se habere qualiter se non habet, & aliqualis etiam esse qualis non est.* 5. *Quamvis* Jesus *fuerit ab æterno Patri coæqualis, tamen aliquando fuit Deus, quando non fuit* Jesus. 6. *Filius Dei incœpit esse.* 7. *Numquam hic homo, qui Christus est, factus est Christus. Editum est Retractationis istius Instrumentum in Bibliotheca Patrum.* *Magistri Simonis propositiones hæreticæ.*

II. Anno 1353. Frater *Guido*, Ordinis Eremitarum *S. Augustini* in Sacra Facultate Parisiensi Baccalaureus Theologus, hos, in quos docendo Sententias, & respondendo impegerat errores, ex ejusdem Facultatis Decreto, revocavit. 1. Charitas quæ semel labitur vel deperditur, numquam fuit vera charitas. 2. Præscitus existens in charitate, actum vitæ æternæ meritorium elicere non potest. 3. Homo vitam æternam ita de condigno meretur, ut hanc ipsi Deus absque injuria negare non possit. 4. Si nullum esset liberum arbitrium, adhuc esset peccatum. 5. Bonum meritum ita est a Deo, ut nihil sit a voluntate. 6. Deus homini viatori necessitatem quandoque imponit præveniendo voluntatem ad bonum actum; ita ut in ea potestas ad oppositum non remaneat. 7. Dantur plures unitates, quæ non faciunt numerum. Nulla creatura rationalis specialiter est in se, nisi quia Deus est sibi esse. Et in omni creatura essentialius est non esse quam esse. 9. Aliquid potest esse sine tempore in merito & peccato." Retractationis istius Instrumentum in Bibliotheca Patrum editum est. *Fratris Guidonis Articuli plerique hæretici, alii erronei.*

III. Anno 1362. Magister quidam *Ludovicus*, nonnullas propositiones quas docuerat vel propugnaverat, *Sacræ Facultatis Parisiensis mandato, revocavit, scilicet,* 1. *Ad quodlibet velle vel nolle respectu cujuslibet producibilis ad extra, sequitur necessario mutatio in voluntate perfecta.* 2. *Licet perfectæ voluntatis, seu divinæ essentiæ quodlibet intrinsecum sit absolute necessarium secundum suum esse reale: tamen est aliquid intrinsecus contingens, & non est necessarium secundum suum esse formale.* 3. * *Aliquid est Deus secundum suum esse reale: tamen est aliquid intrinsecus contingens, & non est necessarium secundum suum esse formale. Quam propositionem damnavit Sacra Facultas* tamquam fidei dissonam. 4. *Non stat perfectum intellectum cognoscere vera contingentia, & voluntatem illa non producere* 5. * *Perfectus intellectus non potest peccatum ut peccatum est, cognoscere: Quia sequeretur inde peccati causatio.* 6. * *Divina voluntas non diligit intensius prædestinatum, quam præscitum. Nec plus intensive Deus diligit seipsum, quam Diabolum secundum naturam.* 7. *Quælibet volitio qua Deus vult A. esse, non minus distinguitur a volitione qua vult B. esse, quam Deus distinguitur a materia prima realiter.* 8. *Nullum velle immensum perfectæ voluntatis continet aliquid ad extra producibile.* 9. * *Divina voluntas non potest immediate nolle peccatum esse. Peccatum non est immediate odibile a perfecta voluntate* 10. *Quidquid perfecta voluntas potest immediate velle; potest immediate nolle, & e converso; Quidquid autem immediate nolle potest, afficere potest.* 11. *Quodlibet extrinsecum perfectæ libertati seu voluntati æque ab ipsa est odibile, sicut diligibile.* 12. *In Deo sunt contradictoria, quæ immense formaliter repugnant.* Retractationis istius Instrumentum in Bibliotheca Patrum legitur. Ex quo rursus confirmatur Sacræ Facultati Parisiensi Doctrinalis Judicii auctoritatem convenire.

** Ab hac Propositione sibi caveant Scotistæ, cum suam inter Dei attributa & essentiam distinctionem ex natura rei propugnant.*

** Propositiones falsæ, erroneæ, piarum aurium offensivæ, Deo injuriosæ.*

ARTICULUS XVII.

De Bertoldi de Borbach, Martini Gonſalvi, Nicolai Calabri, Janovezii, & Berengarii erroribus.

I. BErtoldus de Robarch, Germanus, hæreticas & blaſphemias propoſitiones quaſdam Herbipoli primum docuit, ac ejurare coactus eſt; deinde Spiræ iterum publicavit, ubi, tamquam relapſus, Curiæ ſæculari traditus, & igne damnatus eſt anno 1359. ut *Nauclerus & Mutius* referunt. Ejus porro hæreſes erant: 1. *Chriſtum in Cruce ſic fuiſſe a Patre derelictum; ut præ nimio dolore de ſalute animæ ſuæ dubitaverit, maledixeritque B. Mariæ Virgini, nec-non terræ quæ ſanguinem ſuum ſuſcepit.* 2. * *Hominem in hac vita eum perfectionis gradum conſequi poſſe, ut illi nec jejunio nec oratione ſit opus.* 3. *Laicum illuminatum adeo proficere poſſe prædicando & docendo, ut magis ei quam Evangelio aut Sanctis Doctoribus ſit credendum.* 4. *Hominem pium in perceptione cibi communis tantam gratiam percipere poſſe, quantam in Euchariſtiæ perceptione.*

* *Hunc errorem innovarunt Quietiſtæ.*

II. *Martinus Gonſalvus*, Conchenſis, circa idem tempus in Hiſpania multa fatua, hæretica, & impia aſſerens, ab Archiepiſcopo Toletano damnatus eſt, & a ſæculari Magiſtratu igni traditus. Docebat homo dementiſſimus, 1. *Se germanum eſſe Archangeli Michaelis.* 2. *Locum ex quo cecidit Lucifer ſibi a Deo ſervari.* 3. *Se primam veritatem & ſcalam cœli dicebat.* 4. *Singulis diebus cœlum ſe ſcandere & illud oſculari.* 5. *Se adventientem Antichriſtum ad ſingulare certamen provocaturum, & Cruce Chriſti diademate ſpineo ornata proſtraturum.* Ita refert *Franciſcus Diago* in Hiſtoria Provinciæ Aragoniæ Ordinis Prædicatorum, lib. 1. cap. 24.

III. Eadem tempeſtate, *Nicolaus Calaber*, amentia pari, hos errores Barcinone publicavit. 1. „ *Gonſalvum* præfatum eſſe Dei Filium in cœlis ab æterno genitum, „ quamvis in terris patrem & matrem habuiſſe videretur. 2. Illum numquam moriturum. 3. Spiritum Sanctum futuris temporibus carnem aſſumpturum: & ad prædicationem *Gonſalvi* mundum univerſum converſum iri. 4. In extremo Judicii die, omnes „ ad inferorum ſupplicia damnatos *Gonſalvi* precibus ſalutem conſecuturos. 5. In homine „ tria eſſe; Animam, quam formaverit Deus Pater; Corpus, quod plaſmaverit Filius; „ Spiritum, quem inſufflaverit Spiritus S. „ Ab *Eymerico* Inquiſitore, & a Vicario „ Generali Barcinonenſis Epiſcopi damnatus, & Curiæ ſæculari traditus eſt, flammis abſumendus, ut idem *Eymericus* refert, 2. P. Directorii Inquiſitorum, Quæſtione 11.

IV. *Bartholomæus Janovezius*, Majoricanus, *Urbano V.* Pontifice Maximo, Libellum hæreſibus ſcatentem edidit. Aſſerebat ſcilicet. „ 1. Antichriſtum die Pentecoſtes anni „ milleſimi treconteſimi ſexageſimi venturum. 2. Antichriſti tempore omnia Eccleſiæ „ Sacramenta & Incruentum Sacrificium, deſitura. 3. Chriſtianos adultos, qui Antichriſti characteres ſemel inuſti forent, numquam amplius ad fidem Chriſti redire poſſe: Pueros vero Chriſtianorum, Judæos, Saracenos, & infideles cæteros, ab eodem „ Antichriſto ſeductos, eo extincto ad Chriſtum converſum iri. „ Hos alioſque errores quos Auctor pœnitentiam publice profeſſus ejuravit ſolemni ritu, damnavit *Eymericus* Inquiſitor, & Libellum igni tradidit; ut ipſe refert loco ſupra laudato; & poſt ipſum *Prateolus.*

V. Anno circiter 1353. *Innocentio VI.* Pontifice Maximo *Berengarius de Monteſalcone* Ciſtercienſis Ordinis, in Cœnobio Populeti, in Provincia Cataloniæ Profeſſor, errorem docuit, qui eo magis invaluit, quo vitæ ſpiritualis perfectionem provehere videbatur; ſcilicet „ * Quæcumque bona facienda ſunt, puro Dei amore, non ob aliam rationem, nec ſpe mercedis æternæ facienda. „ Hunc errorem ſolemni Judicio damnarunt F. *Nicolaus Roſelli*, Inquiſitor Ordinis FF. Prædicatorum, & *Sancius* Tarraconenſis Archiepiſcopus ex Ordine FF. Minorum aſſumptus.

* *Hunc errorem noviſſime ſuſcitarunt ſpirituales Quietiſtæ.*

A R-

ARTICULUS XVIII.

De Erroribus Magistri JOANNIS DE CALORE, & Fratris DIONYSII SOULECHAT.

ANno 1363. Magister *Joannes de Calore*, propositiones quasdam in suo Vesperiarum Actu assertas, revocare jussus est a Sacra Facultate Parisiensi. Prima erat: „ Summus Legislator Deus dignus est perfectionibus infinitis, quas nec habuit, nec habet, „ nec habere potest. „ Hanc propositionem in sensu cathegorico, quem præ se fert, falsam esse professus est: sed eam in sensu dumtaxat hypothetico se intellexisse: nimirum si essent infinitæ perfectiones intelligibiles quas Deus non haberet, illis adhuc perfectionibus dignus esset. „ 2. Datus Legislator, id est Christus, dignificavit se in carne „ ad suam assumptionem hypostaticam. „ Verbo illo, dignificavit, idem se intellexisse, ac manifestavit, contestatus est. Quasdam alias propositiones male sonantes idem Magister *Joannes* revocavit. Ejus Palinodia edita est in Bibliotheca Patrum.

II. Urbano V. Pontifice Maximo *Dionysius Soulechat*, Ordinis Minorum, in Sacra Facultate Parisiensi Baccalaureus Theologus, damnatos a *Joanne XXII.* de paupertate Evangelica errores docere apud suos ausus est, scilicet: 1. „ Lex amoris omnem aufert proprietatem & dominium. 2. Actualis abdicatio cordialis voluntatis, & temporalis potestatis dominii seu auctoritatis, statum perfectissimum ostendit & efficit. 3. Christum non „ abdicasse hujusmodi possessionem & jus in temporalibus, non habetur in Nova Lege, „ immo potius oppositum. 4. Hanc legem pro regula perfectionis Christus docuit, & „ exemplo confirmavit. 5. Abdicatio rerum temporalium secundum animi præparationem, nullam aut valde imperfectam & fragilem ostendit & perficit perfectionem. 6. „ Christus nihil sibi retinuit. 7. Christus in Monte omnia simpliciter abdicavit. 8. Quando Corpus Christi in sepulchro mansit, charitas abstulit ab eo omnem proprietatem & „ dominium. „ Ad Sacram Facultatem Parisiensem delatus Frater *Dionysius*, damnationis sententiam excepit. Censorio stigmate inustæ sunt propositiones; ipsi docendi munere eadem Facultas interdixit. Testes sunt *Urbani V.* Pontificis Maximi Literæ ad *Joannem* Cardinalem Episcopum Bellovacensem, quæ Jus Doctrinalis Judicii eidem Sacræ Facultati Parisiensi asserunt: *Dionysius Soulechat Ordinis FF. Minorum Professor, tunc in Studio Parisiensi consistens, reprobo spiritu ductus, multas Conclusiones recitavit & tenuit minus sanas, & sinceritati fidei minime congruentes: Super quibus ipso Dionysio dilectis filiis Cancellario & Magistris in Theologia & Studii prædicti delato, ipsi Cancellarius & Magistri suum in hac parte debitum exequentes... Conclusionibus ipsis cum exacta diligentia maturoque consilio recensitis, earum aliquas hæreticæ nequitiæ fermento infectas, nonnullas vero Ecclesiæ determinationi contrarias, & multas earum scandali causativas concorditer decreverunt. Et ut scandali materia de medio tolleretur, orthodoxæque fidei veritas illibata persisteret, prædicto Dionysio in eorum constituto præsentia inhibuerunt ac interdixerunt ne legendi exerceret officium, &c.* Addit Pontifex, Dictum Fratrem *Dionysium* obedientiam simulasse; promisisse in solemni cœtu damnatas propositiones se revocaturum; sed imminente die subterfugisse, ideoque de crimine hæreseos delatum ad *Stephanum* Parisiensem Episcopum & postea Cardinalem, nec-non ad Inquisitorem Fidei, postulatumque Judicio non comparuisse, sed Avenionem ad Curiam Pontificiam se contulisse: ibique damnatas Propositiones, mandato Cardinalium ad ejus declarationem audiendam a Summo Pontifice destinatorum, cum in frequenti Theologicorum cœtu revocaret in pejores errores impegisse. Tum versipellem hominem ad alias artes & diverticula se convertisse. Quamobrem jussit *Urbanus V.* illum comprehendi, & ad errores Parisiis publice revocandos compelli, sub pœna anathematis; eique pro juramentorum & promissionum transgressionibus pœnas infligi. Ultimum causæ Judicium *Joanni* Cardinali commisit Pontifex, eumque Theologorum Parisiensium consilio uti jussit: *Ascitis*, inquit, *& in hoc assistentibus Cancellario prædicto & Magistris in Facultate prædicta, de ipsorum consilio &c.* Hæc *Urbani V.* Literæ datæ sunt 10. Kalendas Januarii anno 1368.

Damnati de paupertate Evangelica errores.

Doctrinale sacræ Facultatis Parisiensis Judicium de erroribus F. Dionysii Soulechat confirmat Urbanus V.

Legatum Apostolicum hac in causa consilio Magistrorum ejusdem Facultatis uti jubet.

ad

ad quem annum ab *Odorico Raynaldo* referuntur num. 16. Anno sequenti, damnatos illos errores in solemni Disputatione Parisiis in Ecclesia FF. Prædicatorum, jubente Cardinali, ejuravit dictus Frater *Dionysius*. Publicum Retractationis documentum in Bibliothecis Patrum editum est.

Ex iis quæ in causa *Dionysii Soulechat* gesta sunt, & ex *Urbani V.* Diplomate, *Petrus de Alliaco*, in Tractatu quem contra *F. Joannem de Montesono* Parisiensis Academiæ nomine scripsit, & *Clementi VIII.* obtulit, colligit 1. *Quod Magistris in Theologia ex debito officii incumbit doctrinaliter cognoscere de conclusionibus contra Fidem*. Quod probant illa *Urbani V.* verba: *Suum in hac parte debitum exequentes*. 2. *Quod non solum Doctrinaliter, sed etiam Judicialiter, scilicet subjectos suos tales Conclusiones asserentes per inhibitionem Lecturæ puniendo, & ipsos ad revocationem sententialiter condemnando*. 3. *Quod hoc non solum possunt in conclusionibus manifeste hæreticis, aut determinationi Ecclesiæ contrariis, sed etiam in scandalosis*. 4. *Quod Apellatio ad Sedem Apostolicam, denegantem errores suos revocare, & obedire ordinationi Magistrorum Theologiæ, a pertinacia non excusat*. 5. Quod in simili causa Joannis de Montesono, *Facultas Theologiæ non erat a Judicio ulteriori vel consilio excludenda*. 6. Quod ipse *Joannes de Montesono Parisios erat remittendus, & ibidem puniendus*.

ARTICULUS XIX.

De Erroribus JOANNIS DE LATONE, & ARNALDI MONTANERII: & de TURLUPINORUM Hæresi.

I. FRater *Joannes de Latone*, & *F. Petrus de Bonageta*, Ordinis Minorum Professores, & alii quidam Religiosi Viri, anno 1371. sequentes circa Eucharistiam errores e sacro suggestu in Provinciis Tarraconensi & Cæsaraugustana publicarunt. 1. *Si Hostia consecrata cadat seu projiciatur in cloacam, lutum, seu turpem quemvis locum, speciebus remanentibus, sub eis esse desinere Corpus Christi & substantiam panis redire*. 2. *Si Hostia consecrata a mure corrodatur, seu a bruto quovis sumatur, simile ferendum esse judicium*. 3. *Quoties Eucharistia sumitur, sive ab homine justo, sive a peccatore, dum specie dentibus teruntur, Christus ad cœlum rapitur, nec in hominis stomachum trajicitur*. De his, *Eymerici* Inquisitoris relatione, certior factus *Gregorius XI.* selectis duobus Cardinalibus causam istam commisit, qui datis ad Tarraconensem & Cæsaraugustanum Episcopos, & eorum Suffraganeos, necnon ad Inquisitores Literis, ipsis Auctoritate Apostolica jusserunt, ut absque mora in suis Provinciis sub pœna excommunicationis inhiberent, ne quis dictas propositiones prædicare deinceps præsumeret. Quod *F. Joanni de Latone* nominatim denuntiatum est. Cardinalium Literas refert *Eymericus* in *Directorio Inquisitorum*, P. 1. pag. 44. & post ipsum *Odoricus Raynaldus* ad annum 1372. n. 11.

II. *Innocentii VI. Urbani V. & Gregorii XI.* Romanorum Pontificum temporibus, Frater *Arnaldus Montanerii*, ex Oppido Podii Ceritani in Catalonia Oriundus, Ordinis Minorum Professor, ob errores plurimos ad Sacrum Inquisitionis tribunal delatus est, quos quia ejurare noluit, jubente *Nicolao Roselli*, Fidei Censore, sed in partes Aquilonares fugit ut Judicium declinaret, ibique eadem prava dogmata docere ac pertinaciter propugnare non destitit, ab *Eymerico* Inquisitore & *Berengario* Urgelitano Episcopo, post annos undeviginti ut Hæreticus damnatus est ipsumque ab his monitus *Gregorius XI.* capi jussit, & vinctum ad Sedem Apostolicam transmitti. Errores quorum damnatus fuit idem *Eymericus* recenset II. P. *Directorii Inquisitorum*, Quæst. 11. „ Docebat scilicet 1. Christum & Apostolos nihil habuisse proprium vel commune. 2. Nullum posse damnari qui deferat habitum *S. Francisci*. 3. *Franciscum* semel quotannis ad Purgatorium descendere, & inde in Paradisum extrahere quotquot Ordinem suum professi sunt. 4. „ Ordinem *S. Francisci* in perpetuum duraturum. Hæc postrema quæstio de *Arnaldi Montanerii* erroribus habita est anno 1372.

Errores circa Paupertatem Christi & Ordinem S. Francisci.

III. Iisdem temporibus, infamis Secta *Turlupinorum* de ridiculo scommate nuncupata, & *Sodalitas paupertatis*, in Galliis & Allobrogibus grassabatur, cujus sectatores diris devo-

Infamem Turlupi-

devovit *Gregorius XI.* & *Amedeo* Sabaudiæ Comiti jussit, ut ad hanc pestem exterminandam Inquisitoribus opem ferret. Præter Beguardorum errores quos sectabantur, docebant, nihil pudere quemquam debere eorum quæ a natura accepimus: unde nudi absque verecundia incedebant, & palam, canum more, libidinem exercebant. Addebant, * Voce non esse orandum, sed solo corde; eaque spiritus libertate, quæ divinis legibus subjecta non sit. Cum Parisiis, tum alibi, partim igne deleta, partim suæ turpitudinis horrore protinus extincta Secta est. De qua *Prateolus* & *Bernardus Lutzemburgus*, *Gaguinus* lib. 9. Historiæ, *Belleforestius*, lib. 5. cap. 40. & alii.

norum Sectam damnavit Gregorius XI.

** Error Quietistis renovatus.*

ARTICULUS XX.

De Erroribus RAYMUNDI LULLI, & RAYMUNDI NEOPHYTI.

RAymundus Lullus, ortu Majoricensis, professione mercator, quem Tertio Ordini *S. Francisci* nomen dedisse scribunt Auctores Minoritæ, & in odium Christiani nominis Burgiæ in Africa a Saracenis occisum, apud Majoricenses ut Martyrem coli, viginti libros edidit, vulgari idiomate Catalano, scatentes erroribus, quos recenset *Pegna* Commentario 51. in 2. P. *Directorii Inquisitorum*, *Nicolai Eymerici*. Horum doctrinam se in Monte quodam a Christo crucifixo habuisse gloriabatur; verius ab Angelo tenebrarum transfigurante se in Angelum lucis ipsum tot errores edoctum asseruere, qui absque partium studio de illo tullere judicium. Id innuit ipse qui Minores Annalium condidit, & *Lullum* tuetur quantum potest. *Wadingus*: „ Quod scientiarum revelatio- „ nes a Deo fiant ad fidei incrementum, vel Ecclesiæ fulcimentum, quæ ab hac non „ vidimus hucusque prodiisse; cum nulli fuerint usui ejus libri in Conciliis ab ejus mor- „ te celebratis: „ *Abstinendum itaque* (inquit) *ab ineptis quorumdam Epithetis, & paræneticis, quæ insulse affinguntur, elogiis: temere enim a suis appellatur Sectariis, Doctor Illuminatissimus, Tuba Spiritus S. Organum Dei, Fons Veritatis, Ecclesiæ Restaurator*. De ejus Artibus Magna & Parva, cæterisque libris ita censet idem *Vvadingus*, cujus Judicium nec Minoritis, nec Lullistis suspectum esse debet: *Artes Magna & Parva, & inventiva veritatis, admirabiles habent ambages, & sinuosos anfractus, per quos nec Dædalo liceat incedere, nec ingeniosissimis aliquando viris etiam filum sufficiat Ariadnæ, quin in itinere vel judicio sæpe deficiant. Paucos vel nullos invenias, qui hanc artem vel artium omnium secretissimum & mysteriosum quod fingunt seminarium, vel (ut alii volunt) ludibrium, perfecte assequantur. Quod si post immensos labores, & fatigati cerebri vigilias, aliqui se putent assecutos, vellem scire quos tanti laboris hauriunt vel edunt fructus, vel quam singularem præ communi hominum sorte, aut trita gymnasiorum doctrina imbutis viris præferant excellentiam. In universis autem hominis Operibus stylus inconcinnus, inæqualis, non solum humilis, verum & passim barbarus, idiotismis aliorum idiomatum ubique scatens, quod plurima ubique sine studio aut librorum subsidio in itinerum & peregrinationum perpetuo motu scribenti condonandum est. Methodus irregularis, inculta & confusa: Rerum gestarum neque seria, neque lenis, sed levis & aspera; aliquando ridicula, vera tamen & sincera narratio. Modi & termini loquendi a communi dissident loquela Theologorum, & pleræque ejusdem assertiones a communi nostri ævi doctrina*. In ejus errores *Alexander V.* an. 1260. inquiri jussit & animadverti, ut constat ex ipsius ep. 123. Anagniæ data 11. Nonas Octob. & 223. Nonis Octob. & 125. 12. Kal. Novemb. quas quidem *Bzovius* laudat ad hunc annum, & *Petrum* Taraconensem Archiepiscopum, auctoritate *Alexandri* primum in Raymundum Censuram Ecclesiasticam distrinxisse refert. Qua non obstante, cum Raymundi *Lulli* doctrina annos pene centum pacifice divulgata fuisset, *Nicolaus Eymericus* Ordinis FF. Prædicatorum Theologus doctissimus, in Regis Aragonum ditionibus hæreticæ pravitatis Inquisitor, ipsam in perniciem fidei invalescere ac grassari videns, ejus libros multo labore perlegit, errores annotavit, excerpsit, *ad Gregorii XI.* Pontificis Maximi Tribunal detulit. Erroneas propositiones ut minimum quingentas in ejus libris contineri *Eymericus* observat: centum dumtaxat recenset prolixitati parcens, II. P. *Directorii Inquisitorum*, Quæst. 9. & libros indicat

Lucæ Vvadingi de Raymundo Lullo ejusque Libris Judicium.

ex

Raymundi Lulli errores. R. Lulli errores circa Deum, & sanctissimam Trinitatem.

ex quibus sunt excerptæ. Easdem hic exhibeo, quod omnibus non sit ad manum *Eymerici* liber. Primus articulus est: Deus habet multas essentias (lib. *De Philosophia Amoris*.) 2. In divinis essentia non est otiosa, sed essentiat, & natura naturificat, bonitas bonificat, æternitas æternificat (lib. *de centum Dei nominibus & super* 1. *Sentent. Quæst.* 1.) 3. „ Sicut leo se habet ad lenificandum, & homo ad hominificandum: sic „ & multo plus divina natura se habet ad naturificandum, & divinitas ad id vinificandum. (*In* 1. *Sent. q.* 11.) 4. Sicut divina natura requirit agere intrinsece, scilicet naturare; sic sua bonitas requirit bonificare, magnitudo magnificare, &c. cum sint „ cum ipsa natura unum numero. (*Ibidem*.) 5. Sicut Deus naturale habet intelligere „ & amare intrinsece, ita intrinsece habet naturale bonificare, æternificare, possificare, „ & virtuificare. (*In* 1. *Sent. & lib. de Centum Dei Nominibus*) 6. Quia non est altera æternitas nisi Dei, oportet quod substantia se habeat ut suppositum æternans, „ ut de se ipsa producat æternum bonum (*Lib. Contemplationum*.) 7. In divinis est dare Commune suppositum, quod respondet secundum suam naturam rationibus divinis „ in producendo bonum. (*Lib. Contemplat. & de septem Arboribus*.) 8. In divinis sunt „ tres personæ & non plures, nec pauciores, scilicet uniens, unibilis, & unire; deificans, deificabilis, & deificare; æternificans, æternificabilis, & æternificare. (*Lib. de Septem Arboribus*) 9. In divinis deificativus, bonificativus, & æternificativus, virtuificativus, possificativus, & in amore intellectivus est Pater; deificabilis, bonificabilis, „ æternificabilis, virtuificabilis, possificabilis, & in amore intelligibilis est Filius; sed „ deificare, bonificare, æternificare, virtuificare, possificare, & in amore intelligere, „ est Spiritus Sanctus (*Lib. de Centum Dei Nomin. & de septem Arbor.*) 10. Essentia „ & natura Dei Patris generat Filium. (*Lib. de centum Dei Nomin. & de Ecclesiast. Proverbiis*,) 11. Deus Pater est antequam Dei Filius. (*Lib. de* 7. *Arbor.*) 7. 12. „ Deus Pater, quantum Pater, est suppositum singulare, sed in quantum respondet „ suis rationibus ad procedendum Filium, est suppositum commune. (*Ibid.*) 13. Si „ Deus non fuisset Pater, non potuisset esse Pater æternitatis, cujus Pater est, in „ quantum eam dedit Filio per generationem. (*Lib. de Eccl. Proverb.*) 14. Deus Pater est multiplicabilis, & Deus Filius consimiliter. (*Lib. de Contritione, Confessione, Satisfactione, & Oratione*) 15. Deus Filius est a Deo Patre totus generatus, & „ tota ejus essentia & natura. (*Lib. Orationum*.) 16. Deus Filius sic essentialiter est „ de essentia productus, sicut personaliter de persona. (*In* 1. *Sent. Quæst.* 24.) 17. Dei „ Filii essentia relata ad personam Filii sic est genita, sicut est ingenita essentia Patris „ relata ad personam Patris. (*Ibidem*.) 18. Deus qui est Filius Deitatis, est Pater „ hominis deificati, propter hoc ut deificare Patri assimiletur. (*Lib. de centum Dei Nomin.*) 19. Spiritus Sanctus est conceptus de Patre & Filio. (*Lib. de Ecclesiast. Proverb.*) 20. Spiritus Sanctus procedit a Patre & Filio, ut æqualis sit Patri & „ Filio: ita quod habeat duas passiones, unam a Patre, aliam a Filio: sicut Pater habet duas actiones, & Filius unam actionem & unam passionem. (*Lib. de* 7. *Arbor. & in* 1. *Sent. q.* 12.) 21. Duæ passiones Spiritus Sancti sunt de tota activitate Patris; & stant sicut una persona, sicut duæ activitates unum principium. (*Lib. de* 7. *Arbor.*) 22. De Patre & Filio & Spiritu Sancto sic est, quod quilibet eorum stat tam „ completus sicut alius, & stant omnes tres unus Deus, non distincti in aliquo. (*Lib. de Confessione &c.*) 23. Tantum sunt tres personæ divinæ in unione, quod nulla „ illarum trium potest aliquid agere intrinsece sine aliis; quia nec generare, nec spirare. (*Lib. de Contemplat.*) 24. Generatio & Processio non possunt esse in divinis „ per unam vel duas personas solum, minus de omnibus tribus. (*Lib. de Contemplat.*) „ 25. Stante Filio de toto Patre, & stante Spiritu Sancto de totis ambobus sine aliqua „ contrarietate, stat eorum distinctio & concordia in majoritate, quæ potest esse: & „ tres personæ divinæ distinguuntur majori distinctione quæ potest esse. (*Lib. de* 7. *Arbor.*) 26. Sicut inter Patrem & Filium in divinis est major concordia & unitas quæ „ possit esse; sic inter eos est major distinctio quæ possit esse. (*Ibidem*.) 27. Male faciunt qui dicunt, quod inter Patrem & Filium & Spiritum Sanctum non sit „ tanta distinctio, quanta est inter Deum & equum, cum inter divinas personas sit

„ major

„ major concordia quam inter Deum & equum, quæ non poteſt eſſe ſine majori di-
„ ſtinctione perſonarum. (*Lib. de 7. Arbor.*) 28. Extra Deum differentia eſt major in
„ pluralitate, & concordia in unitate. Sed in Deo eſt æqualitas in differentia & uni-
„ tate. (*Lib. Amati & Amici.*) 29. In quantum Filius in divinis eſt diſtinctus a Patre
„ & Spiritu Sancto, perſonaliter poteſt eſſe incarnatus ſine hoc quod illi ſint incarnati: *R. Lulli*
„ ſed in quantum omnes tres perſonæ ſunt una eſſentia & natura, oportet quod Pater *errores*
„ & Spiritus Sanctus ſint ita veraciter homo per incarnationem, ſicut Filius. (*Lib. de* *circa*
„ *7. Arbor.*) 30. Unitas naturæ & eſſentiæ divinæ facit ſtare æqualiter tres perſonas *Chriſtum.*
„ divinas hominem deitatum. (*Ibid.*) 31. In perſona Filii Dei accepit natura huma-
„ na participationem cum perſona Dei Patris, & Dei Spiritus Sancti. (*Lib. de Eccleſiaſt.*
„ *Proverb.*) 32. Tunc quando Filius Dei accepit humanam naturam, produxit perſonam
„ hominem in ſua perſona: ſic in amando eſſe hominem, produxit cum Patre Spiri-
„ tum Sanctum. (*Lib. de 7. Arbor.*) 33. Eſſe humanum eſt nobilius eſſe quod Deus
„ creavit, & homo melior creatura, quæ ſit. Et ſicut eſſentia divina eſt ſummum eſſe
„ in bonitate: ita Filius Dei fuit incarnatus in meliori eſſe quod ſit poſt divinum eſſe
„ (*Lib. Contemplat.*) 34. Divina natura, quæ eſt Filius Dei, voluit eſſe induta de
„ humana natura, quæ eſt Chriſtus homo. (*Lib. de 7. Arbor.*) 35. Deus pro humano
„ genere ſalvando, ſine hoc quod peteret veniam, voluit ei indulgere per incarnatio-
„ nem, quam accepit miſericordia quæ eſt Deus. (*Ibidem.*) 36. Si humana natura po-
„ tuiſſet ſe elongare a divina natura, & eam fugere, ut non incarnaret ſe in ea, feciſ-
„ ſet. Sed natura divina acceſſit ad humanam naturam, & incarnavit ſe in illa.
„ (*Lib. Contempl.*) 37. Natura divina in Chriſto unita humanitati, eam a peccato ori-
„ ginali purificavit, cuſtodivit, & mundavit. (*Ibid.*) 38. In Chriſto ſunt tres natu-
„ ræ, ſcilicet divina, anima rationalis, & corpus humanum: Et propter quamlibet
„ iſtarum naturarum eſt Rex: Nam propter naturam divinam, eſt Rex divinus & æter-
„ nus, propter animam rationalem, eſt Rex omnium Spirituum creatorum & creabi-
„ lium; ſed propter corpus humanum, eſt Rex totius corporalis naturæ (*Lib. de Bene-*
„ *dicta tu.*) 39. Subſtantia humanitatis Chriſti diſtinguitur in tres res, ſcilicet animam,
„ corpus & ſpiritum, qui exit a duobus, ſcilicet a corpore & anima. (*Lib. Contem-*
„ *plat.*) 40. Anima Chriſti diligit ſuam formam, & ſuam materiam, quæ forma ani-
„ mæ Chriſti eſt nobilior, pulchrior, melior & honorabilior forma quæ ſit: In qua pro-
„ pter ejus pulchritudinem, qui ſunt in Paradiſo habent magnam gloriam. (*Ibidem.*)
„ 41. Per Chriſtum principaliter eſt mundus creatus de nihilo. (*Lib. de centum Dei No-*
„ *min.*) 42. Divina natura & humana in Chriſto ſunt magnæ in differentia & concor-
„ dia: & tam magnæ quod ſicut eſt concordia major quam alia concordia, quæ ſit in-
„ ter Creatorem & creaturam; ita oportet quod ſit differentia major inter divinam na-
„ turam & humanam in Chriſto, quam aliqua differentia quæ ſit inter Creatorem &
„ creaturam; (*Lib. de 7. Arbor.*) 43. Inter Verbum & anima, quam aſſumpſit, eſt
„ magna concordia per conjunctionem & unionem; & ita magna, quod Verbum eſt anima
„ & homo, & homo eſt Verbum cum omnibus partibus ſuis, & Verbum convertitur cum
„ anima. (*In 1. Sent. quæſt. 7.*) 44. Anima Chriſti eſt inſtrumentum, & Verbum eſt
„ agens: & ideo mediante anima Chriſti Verbum comprehendit, & non immediate.
„ (*In 3. Sentent. Quæſt. 17.*) 45. Chriſto ita fuit leve in die Paſſionis ſuæ dolores ſu-
„ ſtinere, ſicut dicere. (*Lib. Contemplat.*) 46. Tota humana natura Jeſu Chriſti in
„ Paſſione pœnam habebat: & tota divina natura pœnam ejus ſentiebat. (*Lib. de Eccle-*
„ *ſiaſt. Proverb.*) 47. Corpus Chriſti ſtans in Cruce fuit mortuum, in quantum anima
„ dimiſit illud; & non fuit mortuum in quantum deitas ab eo non receſſit, nec con-
„ junctio divinæ naturæ & humanæ fuit diviſa: Remanſit ergo Chriſtus vivus & mor-
„ tuus: fuit mortuus ſecundum curſum naturalem, ſed remanſit vivus ſupra curſum
„ naturalem. (*Lib. de 7. Arbor.*) 48. Mortuus fuit Chriſtus homo ſecundum mortem
„ humanam, ſed remanſit homo Deus, in quantum Deus remanſit homo. (*Ibidem.*)
„ 49. Reſurrexit Chriſtus propter hoc, ut eſſet homo conjunctus ex anima & corpo-
„ re, ſicut erat homo antequam moreretur: & quando fuit mortuus, fuit homo, in
„ quantum Filius Dei erat homo. (*Ibidem.*) 50. In Cælo Imperiali ſunt animæ San-

„ ctorum,

„ ctorum, & in illo vident Deum, & contemplantur facie ad faciem. Et in istis lo-
„ cis inferioribus nulla anima potest videre, nec contemplari Deum sine medio, quod
„ est species phantastica; oportuit ergo quod Christus assumpserit corpus suum in al-
„ tum. (*Ibidem.*) Quibus significat omnino, Animam Christi ante ipsius in cœlos A-
„ scensionem intueri divinam essentiam minime potuisse, nec Deum sine medio & si-
„ ne specie phantastica fuisse contemplatam. 51. Dei Filius est bonus ratione bonitatis *B.*
„ *Mariæ*, quæ est bona per naturam, & naturalem habet proprietatem quod est bona
„ in seipsa, in tantum quod non fecit peccatum mortale, nec veniale, sed habet pro-
„ prietatem per se ipsam faciendi bonum. (*In lib. de Beata Maria.*) 52. Beata *Ma-*
„ *ria* relaxat peccatoribus culpas & peccata, & potest plus peccatoribus indulgere,
„ quam ipsi peccare; donatque virtutes & merita, fidem, spem & charitatem, cum
„ quibus habeant homines vitam æternam. (*In lib. de Beata Maria.*) 53. Voluntas
„ Beatæ *Mariæ* est contra justitiam, quia non dilexit Filii sui mortem, quem Deus
„ cum justitia interemit: & in hoc est stulta & inobediens *B. Mariæ* voluntas. (*In*
„ *lib. Orationum*) 54. Papa est Vicarius *B. Petri*. (*Lib. de 7. Arbor. & de Contem-*
„ *plat.*) Hæc quidem impropria locutio: sed Vicarii nomine successorem in eadem au-
„ ctoritate intellexisse videtur: quo sensu similem loquendi modum Auctores probatis-
„ simi usurparunt. 55. Propter peccatum primi hominis totus mundus fuit corru-
„ ptus, & quantum ad vegetabilia, & animalia, & alia creata ad servitium hominis.
„ Immo etiam quantum ad homines & Angelos. (*In lib. Contemplat.*) 56. Propter pec-
„ catum originale corpus hominis non est dignum quod sumat usum & servitium ac
„ vitam de plantis, nec de animalibus brutis, quæ sunt creaturæ Dei, in quibus non
„ habet jus aliquis qui sit contra Deum. (*In lib. de Articulis Fidei*) 57. Quia anima
„ rationalis est forma corporis, & movet corpus ad accipiendam vitam de plantis,
„ animalibus brutis, & aliis rebus necessariis, movet corpus contra jus & rationem.
„ (*Ibidem*) 58. Post peccatum originale, Deus & humanum genus fuerunt in ma-
„ gna contrarietate boni & mali, virtutis & vitii, veri & falsi, & illa contrarietas erat
„ ita magna, quod Deus in mundo populum non habebat. (*In 2. Senten. Quæst.* 110.)
„ 59. Deus consentit quod homo faciat peccatum veniale, ut non faciat peccatum mor-
„ tale: alias magis distaret a divina bonitate & magnitudine per peccatum veniale,
„ quam per mortale, & sic Deus non licentiaret hominem quod faceret peccatum ve-
„ niale: quod est impossibile. (*Ibidem Quæst.* 119.) 60. Deus peccatorem juvare non
„ potest, dum suum intelligibile & amabile sunt infirma: & hoc quia participaret per
„ suam bonitatem & virtutem cum malitia; neque Deus contra justitiam agere potest.
„ (*In 2. Sentent. Quæst.* 47.) 61. Anima Judæi & Saraceni, qui credit esse in veri-
„ tate, & non peccat mortaliter peccato actuali, non habebit pœnam spiritualem. (*Lib.*
„ *de 7. Arbor.*) 62. Nullus est homo ita peccator qui qualibet hora qua velit non possit
„ esse Dei amicus & familiaris. Is articulus sano sensu intelligi potest, scilicet si pœ-
„ nitentiam agat; juxta illud: *In quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniqui-*
„ *tatum ejus non recordabor.* 63. Homo non debet reclamare ad Deum, si non diligit
„ eum: & ille facit magnam malignitatem, qui orat Deum sine charitate. (*Lib. de*
„ *Ecclesiast. Proverb.*) 64. In faciendo bonum, non oportet nos sperare quod Deus
„ incipiat, quia jam incœpit quando nos creavit, & pro conservatione nostra mun-
„ dum nobis dedit ut ei serviamus, & eum honoremus. (*Lib. Orationum*, *& lib. de*
„ *Philosophia Amoris.*) 65. Virtus est ita bona & quantitate magna, quod omnis ho-
„ mo potest eam habere pro sua voluntate. (*Lib. de Philosophia Amoris, & de cen-*
„ *tum Dei Nomin.*) 66. Nullus homo est, qui non possit multiplicare amorem suum,
„ & velle in quantum voluerit. (*Lib. Contemplat.*) 67. De amore divino quilibet po-
„ test habere quantum voluerit. (*Lib. Contemplat. & de Dei Nomin.*) 68. * Quilibet
„ homo potest Deum contemplari quantum vult, & ubi vult, & quando vult. (*In lib.*
„ *Contemplat.*) 69. Quilibet homo de charitate & spe potest habere quantum vult
„ (*Ibidem.*) 70. Homo potest venire ad salvationem per virtutes morales; & quilibet
„ potest habere de gloria Paradisi tantam quantam vult habere omni tempore. (*Lib.*
„ *de Artic. fidei*, *& lib. Contemplat.*) 71. Homo peccat, & est Deo inobediens,
„ non

R. Lulli errores circa Beatam Virginem Mariam.

R. Lulli errores de peccatis.

R. Lulli errores de gratia & virtutibus.

* *Error a Quietistis renovatus.*

„ non facit bonum quod intelligit, quod quidem poteſt facere, licet illud bonum face-
„ re non ſit ei mandatum. 72. Qui non facit id bonum quod poteſt facere, non vide-
„ tur Deum multum diligere. (*Lib. Contemplat.*) 73. Tantum eſt imputandum omni
„ potenti bonum facere, & nolenti, quantum ſi faceret malum: quia homo potens face-
„ re bonum, & nolens, ſemper eſt in culpa. (*Ibidem.*) 74. Qui non facit totum
„ poſſe ſuum ad convertendum omnes Infideles, errat, & eſt ſine charitate. (*Ibid.*)
„ 75. Deus eſt ita firmus ad indulgentiam, quod nihil poteſt indulgentiam impedire,
„ niſi deſperatio. (*Lib. de centum Dei Nomin.*) 76. Deus habet populo ſuo tantam cha-
„ ritatem, quod quaſi omnes homines mundi erunt ſalvati: quia ſi plures eſſent damnati
„ quam ſalvati, miſericordia Chriſti eſſet ſine magna charitate. (*Lib. de Planctu.*) 77.
„ Sine charitate non poſſumus habere aliquam virtutem; ſicut ſine oculis non poſſumus
„ videre. (*Lib. de doctrina puerili.*) 78. Quia omnes homines ejuſdem ſpeciei ſunt;
„ dignum eſt quod homo diligat proximum ſuum quantum ſe ipſum: & ſi non facit,
„ ejus amor eſt falſus & deordinatus: & de hoc eſt Dei mandatum. (*Lib. de Contem-
„ platione & lib. de 7. Arbor.*) 79. Qui non diligunt pluviæ multiplicitatem, vel pau-
„ citatem, vel ſterilitatem ſeu ſiccitatem, calorem & frigus, &c. non diligunt opera
„ divina, ſed contrariantur divinæ juſtitiæ. (*Lib. Contemplat.*) 80. * Homo debet
„ amare Deum quia bonus eſt, non autem propter ullam rem quam ſibi donet; nec
„ propter indulgere ſuum peccatum, nec propter hoc quod ipſe non ſit damnatus: Et
„ qui ſic voluerit orare, ſentit ſe tam altum per ſuum amare, & per ſuum intellige-
„ re, & memorari, quod non poterit altius aſcendere. (*Lib. de Contritione, & Confeſſione &c.*) 81. Qui amant Deum propter hoc ut det eis gloriam cœleſtem, vel

** Error noviſſime ſuſcitatus a ſpiritualibus Quietiſtis.*

„ bona temporalia, & timent Deum propter hoc ut non det eis pœnam infernalem,
„ vel labores temporales, faciunt de prima intentione ſecundam, & de ſecunda pri-
„ mam, & eorum intentio eſt perverſa & falſa; & contra Dei intentionem. Non eſt
„ qui fecerit tantum malum ſicut fecit *Mahometus*, qui tot homines miſit in errorem:
„ & tamen majus malum ſequitur, cum homo non habet Deum primam intentionem,
„ quam ſit totum malum quod fecit *Mahometus*: quia majus bonum eſt, in homine uno
„ qui fortiter diligit Deum per primam intentionem, quam ſit malum in omnibus ho-
„ minibus qui ſunt damnati. (*Lib. Intentionum.*) 82. Si Deus dat homini de bonis
„ hujus mundi, nec propter hoc quia dat ſibi & multiplicat bona, homo debet eum
„ diligere plus: quia tantum debet eum diligere, quod plus non poſſit eum diligere.
„ (*Lib. de Arte amativa.*) 83. Inconveniens eſt quod verus amor, propter aliqua
„ quæ facit homini Deus multiplicet ſeu minuat ſuum amare: quia poſtquam Deus
„ initiavit hominem armare, & homo contemplari Deum, non convenit quod contra-
„ rium habeat poſſe in amare: immo oportet quod non poſſit ſuum amare creſcere nec
„ minui. (*Ibidem.*) 84. Tantum deſiderat & amat amicus, hoc eſt homo juſtus,
„ bonitatem, magnitudinem, & æternitatem ſui amati, hoc eſt Dei, quod propter
„ ſuum amorem ſe concordant bonitas, magnitudo, & æternitas in eſſe unam eſſen-
„ tiam, & naturam & unam & eamdem rem numero in amico & amato. (*Ibid.*)

Errores a Quietiſtis adoptati.

„ 85. Amicus & amatus, ſcilicet homo juſtus & Deus, ſunt una indiſtincta & incon-
„ fuſa eſſentia & natura in bonitate & magnitudine, & æternitate. (*Ibidem.*) 86.
„ Si amicus, hoc eſt homo juſtus, non fuiſſet ipſa ſubſtantia ſui amati, hoc eſt Dei,
„ & amatus non fuiſſet ipſa ſubſtantia ſui amici, jam eorum gloria non fuiſſet in
„ magna concordia amoris. (*Ibidem.*) 87. Amicus & amatus, hoc eſt homo juſtus
„ & Deus, in quibus non eſt parvus amor, ſed magnus, poſſunt eſſe, immo ſunt una-
„ met eſſentia & natura divina indiſtincta & indiviſibilis ſine ulla contrarietate & di-
„ verſitate eſſentiæ. (*Ibidem.*) 88. De Patre, & Filio, & Spiritu Sancto ſic eſt, quod
„ quilibet ſtat tam completus ſicut alius: & ſtant omnes tres unus Deus, non diſtin-
„ cti in aliquo. Et qui ſic poteſt levare ſuum orare, & poteſt tam longo tempore ſtare
„ ſine ulla imaginatione de ulla re temporali, nulla oratio tantum valet: quia homo
„ ſtabit totus raptus ſuperius per Spiritum Sanctum, non curans de re quæ ſit hic: &
„ ſuum orare erit ſic verum, quod homo non poſſit addere in contemplando, nec deſi-
„ derando. (*Lib. de Contritione, Confeſſione, &c.*) 89. Infanti qui non vult aſſentiri

B. Lulli errores circa Sacramenta.

„ Sa-

„ Sacramento Confirmationis, non valet Sacramentum Baptismatis. (*Lib. Contemplat.*)
„ 90. Si homo non est confirmatus, & credit esse confirmatus, est a peccato originali
„ mundatus ratione bonæ intentionis, quæ consumit culpam & peccatum. (*Lib. Con-*
„ *templ. & lib. de Eccles. Proverb.*) 91. Quilibet est obligatus ut sit in ordine matri-
„ monii vel religionis: quia omnis alius status discordat cum finali intentione propter
„ quam quilibet est creatus. (*Lib. de doctrina puerili.*) 92. In Matrimonio generatur
„ homo cum sanctitate: & Matrimonium sic ligat, quod nullus debet accedere ad
„ uxorem suam, nisi causa prolis. (*Lib. de Eccles. Proverb.*) 93. Existentes in
„ Purgatorio non possunt Deum tantum diligere, quantum eum diligerent, si illas pœ-
„ nas non sustinerent. (*In lib. Orationum.*) 94. Sicut Deus Pater non addit aliquid
„ in Filio generando in æternitate: Ita Sacerdos non addit aliquid Christo, uniendo
„ sibi substantiam, quam panis & ejus accidentia dimittunt. (*Lib. de Eccles. Proverb.*)
„ 95. Sicut Dei Filius non accipit additamentum per esse hominem: ita Sacerdos fa-
„ cit, quod sanguis quem accepit Christus de Domina nostra, non accipit additamentum
„ propter additionem quam facit cum sanguine calicis. (*Lib. de Eccles. Proverb.*) 96.
„ Omnes articuli fidei, & Ecclesiæ Sacramenta, ac potestas Papæ, possunt probari,
„ & probantur per rationes necessarias, demonstrativas, evidentes. (*Lib. de Artic. fi-*
„ *dei, lib. Contemplat. de Eccles. Proverb. & De Planctu Raymundi.*) 97. Fides est
„ necessaria hominibus rusticis, insciis, ministralibus, & non habentibus intellectum ele-
„ vatum, qui nesciunt cognoscere per rationem, & diligunt cognoscere per fidem: sed
„ homo subtilis facilius trahitur ad veritatem Christianam per rationem quam per fi-
„ dem. (*Lib. Contemplat.*) 98. Qui cognoscit per fidem ea quæ sunt fidei, potest de-
„ cipi: sed qui cognoscit per rationem, non potest falli: Nam fides potest errare, &
„ non errare. Et si homo errat per fidem, non habet tantam culpam, sicut si erraret
„ per rationem. Et sicut verius cognoscimus ea quæ videmus, quam ea quæ pal-
„ pamus: ita verius sumus dispositi ad cognoscendum veritatem per rationem, quam
„ per fidem. Sed sicut palpando aliquando invenimus veritatem: ita etiam quandoque
„ per fidem cognoscimus veritatem, sicut cæci, qui aliquando inveniunt quæ volunt,
„ aliquando non. (*Lib. Contemplat.*) 99. Interficientes hæreticos sunt injuriosi & vitiosi
„ in suo memorari, intelligere, atque velle; quia hæretici, quando interficiuntur, mo-
„ riuntur morte sensuali & morte intellectuali: & Christus voluit quod ejus Apostoli
„ & Discipuli essent homines simplices, & qui non interficerent Infideles; propter hoc,
„ ne interficiendo eos sensualiter, morerentur etiam eorum animæ. (*Lib. Contempl.*)
„ 100. Deus contulit *Raymundo Lullo* Artem & Doctrinam generalem in quodam
„ monte, ubi Christus ipsi apparuit crucifixus & contulit eam sibi pro hujus sæculi te-
„ nebris illustrandis: quæ est generalis ad omnem scientiam, & Naturalem, & Medi-
„ cinam, & ad Jura, & valet specialiter ad destruendum errores. (*In Prol. Sentent.*
„ *& lib. de Planctu Raymundi.*)

R. Lulli errores circa Fidei Rationisque cognitionem.

R. Lulli error contra justam Hæreticorum punitionem.

R. Lullus homo fanaticus.

R. Lulli errores a Gregorio XI. damnati.

Hos articulos *Raymundi Lulli* aliosque *Gregorius XI.* Pontifex Maximus, audita *Petri* Cardinalis Episcopi Ostiensis & viginti Doctorum in Theologia, quibus librorum illius examen commiserat, relatione ac censorio judicio, ut *erroneos*, & maximam partem *hæreticos* damnavit, omnesque ipsius libros prohibuit 7. Kalendas Februarii anno 1376. Diploma editum est in Directorio *Eymerici*, inter Literas Apostolicas, pagina 97. Lullistæ subreptitium esse Diploma contendunt, idemque Minoritæ Scriptores *Lulli* Apologistæ effutiunt. Id probant ex Sententia *Bernardi Ermengaudi* Ordinis Prædicatorum Provincialis, & Inquisitoris hæreticæ pravitatis in Provincia Aragoniæ, aliorumque duorum ejusdem Ordinis Doctorum; nec-non Fratris *Arnoldi Peregrini*, Confessarii Reginæ Aragonum, Ordinis Minorum, & trium ex eodem Ordine Consodalium: qui unanimiter contestantur, indigne traductum *Raymundum* ab *Eymerico* in quibusdam propositionibus hæreticis, quas dicebat contineri in libro *Philosophiæ Amoris*, cum nullatenus in eo legantur. Sed ut alia omittam quæ adversus hoc judicium objici possent; Cardinalis Ostiensis, & viginti Theologi, qui in librorum & errorum *Raymundi Lulli* examen & censuram jubente *Gregorio XI.* incubuere, minus oculati, minus eruditi, minus diligentes & accurati non erant septem illis Theologis Hispanis; e quibus quatuor

Eymerici Inquisitoris in R. Lulli errores æquissima Censura a calumnia vindicatur.

tuor Minores privatis in *Raymundum* studiis indulserunt, & Regi Aragonum, qui ab illius doctrina infamiæ notam expungi optabat, sunt adulati. Præterea, *Tres tantum sunt propositiones de quibus illi Judicium tulerunt. Porro ex reliquis, quas Eymericus centum exscripsit in Directorio, major & potior pars vere in ejus Operibus reperitur: quarum nonnullæ duriores & crassiores sunt, quam eas communis Theologorum Schola admittat, aut sine censuris elabi permittat.* Ita censet ac scribit *Wadingus* in Annalibus Minorum, ad annum 1315. Addit idem Auctor: *Vidi, & penes me habeo Apologiam Antonii Beluer Cathedratici Primarii, & Canonici Majoricensis integro & magno Volumine contentam, ad Sixtum V. & Philippum II. pro Raymundi asserenda doctrina transmissam, & aliorum Responsiones ad Objecta Eymerici: & sincere dicam, post multas ambages verborum, post miros anfractus, quos non percipias, terminorum, non plene in omnibus satisfecisse, &c.* Quod Auctoris minime suspecti judicium sufficit ad calumnias aliorum in *Eymericum* Inquisitorem difflandas.

Gregorii XI. Constitutio contra R. Lulli errores non est ab Eymerico Inquisitore conficta, sed genuina.

Nec enim minus futile est quod Lullistæ objiciunt *Gregorii XI.* Diploma subreptitium declaratum esse a *Bernardo* Episcopo Tiphernate, nec in Gregorii Regesto diligenter quæsitum, inveniri potuisse. Nam *Bernardum* non satis attenta consideratione rem expendisse, non maturo satis judicio pronunciasse, nec suppositum esse ab *Eymerico* Inquisitore *Gregorii XI.* Diploma, quamvis aut ex ipsius Regesto ablatum sit, aut ejus autographum casu aliquo perierit, ut alia plurima Diplomata anno 6. *Gregorii XI.* data, gravia momenta probant. Primo alia duo ejusdem Pontificis Diplomata anno 2. & 4. Pontificatus data, quibus libros *Raymundi Lulli*, seu suspectos, ad se mitti jussit, & diligentissime examinari. Perlecti sunt & discussi a Cardinali Hostiensi, & 20. Doctoribus erroribus scatentes inventi: quid igitur erat reliquum nisi ut censura configerentur? Unde nec *Wadingus* ipse ferventissimus *Lulli* defensor temperare sibi potuit quin cogente veritate fateretur, *Suspicionem ingerere duas præfatas Extravagantes, Summum Pontificem circa Lulli doctrinæ damnationem aliquid effecisse.* Secundo, *Petrus*, Rex Aragonum in Epistola ad *Gregorium XI.* ipsius de *Raymundi Lulli* damnatione Diploma ut legitimum agnoscit, & in suo Regno promulgatum, rogatque ejus Sanctitatem ut novum examen librorum damnatorum decernat. Hanc Epistolam edidit *Franciscus Diagus* lib. 2. Historiæ Provinciæ Aragoniæ Ordinis FF. Prædicatorum a se descriptam summa fide ex Carthulario Regio civitatis Barcinonensis, in quo Regestum extat varias *Petri* Regis Arogonum Epistolas continens ab anno 1371. ad annum 1379. His autem concepta verbis est illa de qua agimus: *Sanctissime Pater, intelleximus relatu quorumdam quod Sanctitas vestra ad instigationem Fratris Nicolai Eymerici, Inquisitoris pravitatis hæreticæ, misit ad has partes Barcinonæ, Valentiæ, & Majoricarum quoddam Rescriptum continens, quod quicumque teneat de libris per Raymundum Lullum quondam civitatis Majoricarum factis, intra certum tempus in ipso Rescripto contentum, illos teneatur sub excommunicationis pœna ponere in posse Vicariorum Episcoporum ipsarum civitatum. Nam fertur quod dictus Inquisitor Opus dicti Raymundi examinari fecit, & quod in eo invenit quæ contra fidem Catholicam existunt. Cumque, Sanctissime Pater, consanguinei ipsius Raymundi qui sunt in hac civitate, a qua suum genus traxit originem, cupiant valde quod idem Opus in eadem examinetur civitate, quod rationabile nobis videtur & justum. Primo, quia opus prædictum est in idiomate Catalano, ob quod absque dubio melius intelligetur per Catalanos, quam per homines alterius nationis. Secundo, quia in Catalonia sunt plures Clerici & Religiosi, qui in dicto Opere libenter studient, cum plurima in eo addiscant utilia valde, quique super examinatione poterunt multa dicere, per quæ veritas demonstretur. Tertio quia scientia dicti Raymundi habet principia valde dissimilia aliis scientiis. Unde per ignorantes eam, quamvis aliarum scientiarum scientificos, potest de facili non intelligi. Quarto quia magnum est interesse consanguineorum prædicti Raymundi, an dictum Opus comprobetur, vel reprobetur. Unde rationabile valde existit, quod super hoc ipsi vocentur, & audiantur rationes eorum. Quocirca Sanctitati vestræ humiliter supplicamus, ut providere dignemini quod dictum opus in hac civitate examinetur, committendo examinationem ipsam Episcopo Barcinonæ juxta supplicationem, quæ super hoc nostri parte vestræ clementiæ offeretur. Nam*

de hoc nobis specialem gratiam faciet benignitas vestra. Nam ex quo dictus Raymundus erat Catalanus, & subditus noster, multum nobis placebit, si ejus scientia comprobetur, & proinde Sanctitati vestræ gratias humiles referemus. Datum Barcinone, sub nostro sigillo secreto septima die Januarii, anno a Nativitate Domini 1377.

REX PETRUS.

Circa quam Epistolam nonnulla observare operæ prætium est, 1. Scriptam illam esse die septima Januarii anni 1377. mensibus sexdecim ante obitum *Gregorii XI.* cui mensis Aprilis anni 1378. fatalis fuit. Proinde satis habuisse temporis ut ad Regem rescriberet, ipsumque de suppositione Diplomatis admoneret, si supposititium fuisset, ut male feriati Lullistæ commenti sunt. Nec verisimile est quod *Eymericum* Inquisitorem, quem criminis falsi tam manifeste convictum volunt, impunitum reliquisset, flagitium dissimulasset, munus ipsum gerere permisisset, quo tam insigniter fuisset abusus. Secundo, *Gregorii XI.* Diploma contra *Raymundi Lulli* errores missum est ab eodem Pontifice ad Barcinonensem, Valentinum, & Majoricensem Episcopos, qui suis in Diœcesibus illud promulgari permiserunt. Non permisissent autem si vel levissima suspicio falsi adversus illud orta fuisset, *Eymericum* Impostorem proclamassent, illorumque suffragia contra Inquisitorem nostrum Rex etiam in Epistola sua protulisset. Tertio, Rex cui adeo cordi erat *Lulli* fama *Eymericum* Inquisitoris munere suis in ditionibus fungi non permisisset, immo eum e Regno suo expulisset, vel deponi curasset, aut saltem ad faciendum satis memoriæ *Lulli* adegisset. At *Eymericus* Inquisitor anno 21. post *Gregorii XI.* obitum, quamdiu vixit ipse, Inquisitoris officio honorifice functus est. Quarto Rex nullo alio titulo *Lullum* insignit, quam civis Majoricani, quod etiam in Diplomate suo præstiterat Pontifex; quamvis *Eymericus*, Catalanus & ipse, expressus *Raymundum Lullum* Mercatorem dicat, & *Franciscus Pegna* ejus Commentator *Laicum*, nullus vero Eremitam, vel Tertii Ordinis *S. Francisci* Professorem. Quinto, Rex *Petrus* inter cæteras rationes, quibus in Epistola illa sua Summum Pontificem movere conatur ad novum examen librorum *Lulli* concedendum, nec Domus Regiæ cujus aliquando Senescallus fuerit, vel Præfectus, ut Lullistæ fingunt; nec Ordinis Franciscani, cujus Professor extiterit, honorem; sed consanguineorum dumtaxat ipsius *interesse*, (ut ipse loquitur) exponit. Sexto, illa in Epistola nihil de mirabili *Raymundi Lulli* conversione, vocatione a Cristo, illuminatione, sanctitate, prædicatione apud infideles Martyrio, miraculis, quæ defensores ipsius adeo magnifice jactant. Quæ certe Rex non omisisset, ad suum scilicet consilium in primis conducentia: siquidem non consanguineorum dumtaxat *Lulli*, sed ipsius Ecclesiæ honos & utilitas postulassent, ut Vir Religiosus, Sanctus, & Martyr vindicaretur a calumnia. Septimo, *Lulli* scientiam habere principia scientiarum cæterarum principiis longe dissimilia, Rex *Petrus* scribit. Quod Novatorem ipsum fuisse probat aliis concurrentibus argumentis. Veritatem Gregoriani contra *Lullum* Diplomatis confirmat etiam *Gregorii XIII.* auctoritas, cujus nomini Directorium inquisitorum *Eymerici*, Notis exquisitis a se Illustratum & Literis Apostolicis locupletatum, quas inter extat laudatum Diploma, *Franciscus Pegna* consecravit.

Sacræ Facultatis Parisiensis & Gersonii de Libris & doctrina R. Lulli judicium.

Venerabilis *Gersonii* Parisiensis Ecclesiæ & Academiæ Cancellarii de *Raymundi Lulli* doctrina Judicium silentio præterire non possum. Is 2. P. libri *De Examinatione Doctrinarum*, Consideratione 1. ita scribit. *Attendendum in examinatione doctrinarum primo & principaliter, si doctrina sit conformis Sacræ Scripturæ, tam in se, quam in modo traditione . . . . Est igitur talis ars, talis regula vel exemplar, cui se non conformans alia doctrina, vel abjicienda est ut hæreticalis, aut suspecta, aut impertinens ad Religionem prorsus est habenda . . . . Quæret aliquis quid sibi vult finis hujus considerationis loquens de modo traditionis Scripturæ? Numquid potest alia salubris doctrina taliter tradi, quod redderetur inepta & nociva? Potest utique. Ponitur ad præsens exemplum de doctrina Raymundi Lulli, quæ quidem & vera, & copiosa multa continet, non tamen in multis absque ponibili calumnia, de quibus nihil ad præsens. Hoc unum placet inserere, temporibus nostris in Sacra Theologica Facultate institutum. Habet ipse Lullus modum traditionis specialem sub magnis voluminibus ad certa nomina, ad cha-*

characteres, & figuras. Sensit eadem Facultas, nonnullos de suis suppositis, ut proni sumus ad novitates, velle traditionem hujusmodi multiplicare per studium. Nam in Aragonia dicitur edoceri. Constituit protinus Statutum (quod Patribus Carthusiensibus prope Parisios significavit per literam: habent enim copiam librorum dicti Lulli) quo statuto prohibebatur omnibus suppositis suis, ne derelinquentes modum doctrinalem Sanctorum Doctorum per Ecclesiam approbatorum, & qui tentus est hactenus in Sacra Theologiæ Facultate, transirent ad novam hanc phantasiandi curiositatem. His omnibus addendum, *Raymundi Lulli* Opera a *Paulo IV.* Pontifice Maximo fuisse rursus prohibita.

R. Lullus hæreticus non fuit.

Propter errores tamen, & propositiones plerasque hæreticas, hæreticum nemo dixerit *Raymundum Lullum*, cum omnia Opera sua Ecclesiæ Romanæ censuræ ac judicio subjecerit, ut multis probat *Vvadingus*. Et si vere Martyr fuit, (quod agnoscam lubens cum ejus Martyrium ab Ecclesia Romana cæterarum Matre & Magistra vindicatum probabitur) totum illud errorum virus passionis falce in beata anima purgatum est. Sed vere inter hæreticos censendi Lullistæ seu *Raymundi Lulli* Sectatores illi, de quibus *Eymericus* loco supra laudato; qui non solum damnatos ab Ecclesia illius errores pertinaciter propugnabant, sed novos etiam addebant: Doctrinam scilicet Veteris Testamenti attribui Deo Patri; Doctrinam Novi Testamenti Filio; Doctrinam *Raymundi Lulli* Spiritui Sancto: Theologiam omnem deletum iri: Theologos omnes Antichristi tempore a fide defecturos: Tunc vero per doctrinam *Raymundi* Fidem Catholicam in Ecclesia a Lullistis suscitandam. Hanc doctrinam non per studium, neque per hominem, sed per revelationem haberi, & a solis Lullistis intelligi. *Gregorium XI.* qui doctrinam *Raymundi Lulli* in 20. ejus voluminibus contentam, ut hæreticam in ducentis articulis Avenione in Consistorio damnavit, Sacrum Collegium quod consensit, Cardinalem Hostiensem qui hac in causa cognitor ac Judex a Summo Pontifice delegatus est; viginti Magistros in Theologia hujus doctrinæ ac librorum examinatores & censores, illam non intellexisse, & turpiter erravisse. Denique *Raymundum Lullum* pro Beato habendum & colendum pertinaciter propugnabant, quamvis ejus sanctitas non esset ab Ecclesia declarata, nec Martyrium vindicatum.

Quidam ejus Sectatores hæretici.

R. Lulli obitus.

Raymundum Lullum obiisse anno 1315. die 24. Junii scribit *Vvadingus*, non. 26. Martii, ut habet *Arturus a Monasterio*, in Martyrologio Franciscano. Nonagesimum-quintum annum attigisse fertur. Ejus Vitam *Carolus Bovillus*, homo Gallus, secundum narrationem ignoti cujusdam Hispani, Epistola complexus est, anno 1511. ducentis paullo minus annis a morte *Lulli*, secundum *Vvadingi* rationes. Narrationem illam *Benedictus Gononus*, Ordinis Cœlestinorum, inter Vitas Sanctorum Patrum & Eremitarum Occidentis lib. 6. inseruit. Ex eadem Epistola & ex *Raymundi* scriptis, Vitam ejus contexuit *Vvadingus* in Annalibus. De ipso pariter legendi *Bzovius* noster, & alii Annalium Ecclesiasticorum post *Baronium* Cardinalem Continuatores, *Hugo Cavellus* Ordinis Minorum in Apologia pro *Raymundo Lullo*, *Nicolaus Jansenius* in Appendice ad Tom. 3. *Bzovii*; *Franciscus Diacus* in Historia Provinciæ Aragoniæ Ordinis Prædicatorum lib. 1. cap. 24. 25. 26. & 27. lib. 2. cap. 91. Mariana lib. 15. de Rebus Hispaniæ, cap. 4. & *Dervicius Thadæus* in *Nitela Franciscanorum*. Raymundum Lullum, P. *Caussinus* S. J. Tom. 4. *Curiæ Sanctæ*, Tractatu 1. Sect. 13. *Thesaurum absconditum* appellat, & a solis invidis & æmulis exagitatum ait. Quod non satis attenta consideratione a viro alioqui laudatissimo scriptum esse probant, quæ hucusque diximus. P. *Saniurius* ejusdem Societatis, ipsum inter ferventiores Christi amatores refert lib. 4. de Christi cognitione & amore. Illis qui *Raymundum Lullum* a caritate laudant, non succenseo, quia id caritatis esse potest: sed ejus doctrinam ab Ecclesia proscriptam, prohibitam, & damnatam laudari, quis Ecclesiæ filius patiatur? De doctrina dumtaxat illius hic egi, non de vita. Quamquam in Vita ejus prout a *Bovillo*, *Gonono*, *Vvadingo*, literis mandata est, multa non dicam paradoxa, sed contradictoria inveniantur. Scilicet *Raymundus Lullus*, secundum ipsos, uxoratus fuit, Monachus, Eremita vagus; Theodidactus errans & in erroribus perseverans; cujus scientia a Deo accepta & infusa, inutilis tamen *ad fidei incrementum, & Ecclesiæ fulcimentum*, qui *mirabiliter fuit tota mente illustratus*, quamvis *nec tota*, *nec præcipua aliqua pars ejus doctrinæ a Deo immediate sit infu-*

Vitæ Scriptores.

In vita R. Lulli multa contradictoria.

N 2

infusa: Qui *cælitus fortasse illuminatus* est, licet *pleræque ejus assertiones absonæ a communi nostri ævi doctrina, & ejus modi loquendi & termini a communi dissideant loquela Theologorum.* Cujus *Ars magna & parva admirabiles habent ambages & sinuosos anfractus, per quos nec Dædalo liceat incedere; cujus methodus irregularis, inculta, & confusa: stylus inæqualis, inconcinus, barbarus.* Eumdem prædicatorem exhibent absque missione laudati Vitæ ipsius Auctores. Qui rationibus invictis se Mysterium Sanctissimæ Trinitatis demonstraturum Infidelibus pollicebatur: quibus ipsos Philosophos dumtaxat, non fideles effecisset. Qui rationibus illis absonis, & quæ *Didaci Ruizii* S. J. Theologi doctissimi judicio *ridiculæ sunt, & somniantis maleque sani capitis deliria.* Septuaginta Philosophos Tuneti ad Christiana Sacra traduxerit, Martyrem denique celebrant ab Ecclesia Romana non vindicatum.

Raymundi Neophyti errores.

II. Libri *De Invocatione Dæmonum, De Secretis Naturæ, de Alchimia*, non sunt *Raymundi Lulli* Majoricensis, sed alterius cognomento *De Terraga*, qui *Raymundus Neophitus* nuncupatus est. Is ex Hebræorum Rabbino Christianus factus, Religioso cuidam Ordini nomen dedit, cæterum mores non mutavit homo nequissimus. Execrandos enim errores & blasphemias scriptis tradidit. Librorum ipsius examen Archiepiscopo Tarraconensi, & *Nicolao Eymerico* Inquisitori commisit *Gregorius XI.* & ad eorum relationem damnavit, Diplomate quod incipit: *Aliquid mali propter vicinum malum.* Hos *Raymundi Neophyti* errores *Eymericus* recenset 2. P. *Directorii Inquisitorum*, Quæst. 10. Scripsit 1. „ Prava dogmata Almarici, Arii, Sabellii, & quorumvis Hæreticorum per se „ hæretica non esse, sed tantum respectu illorum qui ipsa animo pertinaci eligunt. 2.[1] „ Licitum esse creaturas adorare & cultu Latriæ prosequi, quatenus Creatorem re„ præsentant. 3. Fas esse eadem ratione Dæmones adorare. 4. Sacrificantem Dæmo„ nibus æque & melius ab idololatria excusari, quam Christianum adorantem imaginem „ Christi & Sanctorum: Iisque Jure naturæ adorationem & sacrificium deberi. 5. Qui „ victi suppliciis, Deum negant ore; sed corde adorant, non solum non peccare, im„ mo remuneratione dignos esse. 6. Laicum non teneri ad aliquem fidei articulum ex„ plicite credendum: Ideoque si teneat vel credat oppositum alicujus articuli ex igno„ rantia & tentatione diaboli, non peccare. 7. Omnes qui Dei vel Ecclesiæ præceptis „ non obediunt, hæreticos esse censendos. 8. Peccatorem omnem, dum peccat, volun„ tatem suam divinæ conformare. Æque enim placere Deo bona & mala; æque *Judæ* „ desperationem & *Petri* contritionem. 9. Nullum Legis præceptum hac in vita pos„ se adimpleri; neque charitatem ab ullo viatore haberi. 10. Hominem absque chari„ tate infusa posse Deum super omnia diligere, & vitam æternam promereri. 11. Si„ ne charitate neminem fidelem esse posse. 12. Sectam *Mahometi* esse æque Catholicam „ ac fidem *Jesu Christi*. 13. Perfectius esse Schismaticum esse, quam Catholicum. Chri„ stum, Apostolos, Angelos, Cœlites omnes, esse Schismaticos. 14. Solum Deum Pa„ trem esse optimum, Dei Filium esse bonum in primo gradu, Spiritum Sanctum in „ secundo, creaturam omnem in tertio. Legatur idem *Eymericus* Quæst. 27. & *Francischus Pegna* Commentar. 52. Ex his emendatur error *Prateoli, Bernardi, Lutzemburgi*, & *Bzovii*, qui similitudine nominis decepti, *Raymundi Neophyti* errores & perniciosos libros, *Raymundo Lullo*, tanquam notiori affinxerunt.

[1] *Huic errori affinis videtur illa propositio Vasquesii in 3. partem Disp. 110. c. 2. Creaturæ qualibet irrationales & inanimes possunt adorari, modo in illis adoratio non sistat & secluso periculo scandali.*

Raymundus Neophytus cum R. Lullo perperam confunditur.

ARTICULUS XXI.

De Erroribus in Anglia disseminatis, & a SIMONE LANGHAM *Cantuariensi Archiepiscopo de consilio Doctorum damnatis.*

CUm errores plurimi incertis auctoribus in Anglia erupissent, ac in Provincia maxime Cantuariensi disseminati fuissent, *Simon Langham* Cantuariensis Archiepiscopus, Angliæ Primas, congregato virorum Theologorum & Juris peritorum cœtu, prævioque diligenti examine, illos confixit, & in Scholis vel alibi, publice vel occulte doceri, propugnari, vel approbari prohibuit, sub pœna excommunicationis. Id constat ex ejus Sententia Lambethæ data, quinto Idus Novembris anno 1368. quam Oxoniensis.

niensis Academiæ Cancellario misit promulgandam. Confixit autem ac damnavit errores numero XXX. quorum tenorem subjicio.

„ I. Quilibet viator tam adultus, quam non adultus, Saracenus, Judæus, & Paganus, etiam in utero materno defunctus, habebit claram visionem Dei ante mortem suam. Qua visione manente, habebit electionem liberam convertendi se ad Deum, vel divertendi se ab eo. Et si pro tunc elegerit converti ad Deum, salvabitur; sin autem, damnabitur. II. Peccatum commissum in hujusmodi clara visione per malam electionem, non est remediabile nec remissibile: & sic pro illo Passio Christi non potest satisfacere quantum ad efficientiam. III. Stat aliquem adultum, sine actu vel habitu fidei Christi in se de lege communi salvari. IV. Sacramentum Baptismi non est e lege Dei alicui parvulo decedenti requisitum ad salutem æternam. V. De quolibet Parvulo in utero materno decedente, ac aliis parvulis decedentibus sine Sacramento Baptismi, est a quolibet Catholico dubitandum an damnetur, an salvetur. VI. De quolibet parvulo baptizato decedente, an salvabitur seu damnabitur, est a quolibet Catholico dubitandum. VII. Saracenos, Judeos, Paganos, adultos & discretos, qui numquam habuerunt, habent, vel habebunt, actum seu habitum fidei Christianæ, possibile est de communi lege salvari, intelligendo in sensu composito: & de quolibet tali decedente an salvabitur, est a quolibet Catholico dubitandum. VIII. Non est possibile de lege communi aliquem pro solo originali peccato damnari, si intelligatur pro solo originali sine actuali. IX. Impossibile est de lege communi aliquem damnari sine peccato actuali. X. Gratia, juxta communiter ponentes, est truffa, eo quod non est possibile aliquem talem esse. XI. Aliquis potest ex puris naturalibus mereri vitam æternam. XII. Est medium sufficiens in natura ad attingendum finem hominis naturalem, id est, beatitudinem ultimam & æternam. XIII. Pro quolibet peccato commisso in statu fidei est remedium sufficiens in natura, per quod redire potest viator ad gradum deperditum per peccatum. XIV. Pro nullo peccato commisso citra claram Dei visionem est aliquis juste privandus hæreditate cœlesti, sicut nec puer peccans ex ignorantia est hæreditate privandus. XV. Nihil est nec esse potest malum, solum quia prohibitum. XVI. Pomum vetitum, quod Primus Parens comedit, non solum fuit malum sibi quia prohibitum, sed sibi prohibitum quia malum. XVII. Quocumque effectu signato, oportet quod sit aliqua causa quare Deus vult illum effectum. XVIII. Pater in divinis est finitus, Filius in divinis est finitus, & Solus Spiritus Sanctus est infinitus. XIX. Solus Pater efficit, solus Filius format, & solus Spiritus Sanctus finit quamlibet creaturam. XX. Deus non potest aliquid annihilare. XXI. Deus non potest aliquem immediate punire, eo quod non potest esse tortor. XXII. Nullus potest peccare appropriate contra Patrem in divinis, eo quod nullus potest peccare ex impotentia, si peccet ex ignorantia, vel malitia. XXIII. Quam necessario homo est animal, tam necessario homo est mortalis. XXIIII. Christus, *Beata Maria*, & omnes homines beati, adhuc veraciter sunt mortales. XXV. Virgo Beata est adhuc peccabilis, & damnabilis pro peccato. XXVI. Omnes Beati tam Angeli, quam homines, excepto Christo, sunt peccabiles & damnabiles. XXVII. Omnes homines damnati in Inferno sunt reparabiles & beatificabiles. XXVIII. Omnes Dæmones sunt & semper erunt reputabiles ad beatitudinem consequendam. XXIX. Deus de potestate absoluta non posset facere creaturam rationalem impeccabilem. XXX. Beati sunt mortales & immortales.

SCHOLION.

An satis attendit *Simon Langham* vigesimam nonam Propositionem damnans, ad illa *S. Anselmi* verba lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 10. ubi Bosoni quærenti, Cur Deus tales non fecit Angelos & duos primos homines ut & peccare non possent, & de justitia sua laudandi essent? respondet: *Quoniam nec potuit, nec debuit fieri ut unusquisque eorum esset idem ipse qui Deus*. Sed & Sancti Augustini certissimum principium est, impeccantiam creaturæ ex natura sua convenire non posse: Lib. 4. *de Trinitate*, cap. 4.

cap. 4. *Quamquam magna natura est*, inquit, *vitiari tamen potuit, quia summa non est*. Et *Enchiridii* cap. 12. *Naturæ igitur omnes, quoniam naturarum prorsus omnium conditor bonus est, bonæ sunt: ideo in eis & minui bonum & augeri potest*. Sed alio sensu propositionem illam 29. Simon Angliæ primas videtur accepisse ac damnasse: quod scilicet Deus absoluta potestate non posset facere creaturam rationalem ex gratia, in qua singulari & extraordinario favore ab illo non solum condita, sed confirmata esset, impeccabilem: solam enim impeccantiam quæ creaturæ ex natura conveniat, cum ipsius conditione cohærere non posse, Sancti Patres Augustinus, Fulgentius, Gregorius & Anselmus asserere videntur.

ARTICULUS XXII.

De Vvickleffi Hæresi.

§. I.

Quis Auctor.

ANno 1375. *Eduardo* III. in Anglia regnante ex inferis erupit Vvickleffiana Hæresis, auctore *Joanne Vvicklef*, Natione Anglo, Doctore Theologo Ecclesiæ de *Lutthlevorth* Lincolniensis Diœcesis Rectore, ingenii vehementis homine superboque & ambitioso. Primum illius in Ecclesiam & Romanum Pontificem odii seminarium fuit, ut observat *Nicolaus Harpsfeldius*, Cantuariensis Archidiaconus in *Historia Vvicklef.* c. 1. quod Pontificis Decreto a Præfectura Collegii Cantuariensis Oxonii, quam præter jus fasque invaserat, quippe quæ ex præscripto *Simonis Islepi* Cantuariensis Archiepiscopi Monacho tantum debebatur ut causa cognita fuisset abdicatus. Litis Instrumentum Pontificiumque Decretum se legisse testatur laudatus Auctor. Addunt alii, quam passus deinde fuit Vvigorniensis Episcopatus repulsam, faces illi ad incendium in Ecclesia excitandum subministrasse. Opportunum serendis erroribus, quorum plures ex *Janduni & Marsilii Patavini* damnatis libris derivavit, nactus Angliæ statum est. Rex Proceresque a Romano Pontifice ob collationes Beneficiorum & pecuniarum exactiones erant subalienati. *Eduardi* Regis inclinata jam ætate, non satis severa constansque Reipublicæ gerendæ ratio, favor *Joannis* Lamcastriæ Ducis, qui tum omnia sua auctoritate administrabat; *Aliciæ Peresiæ*, Regiæ pellicis gratia errorum quos primo disseminavit lenocinia, (Ad Regis enim, ac sæcularium Magistratuum amplificandam auctoritatem, subversa Ecclesiastica Potestate, collineabant.) *Gregorii XI.* vigilantissimi Pontificis obitus, & Schisma quod deinceps turbavit Ecclesiam, *Vvickleffo* viam ad novandum straverunt facillimam. Ipsi etiam auctoritatem conciliavit quædam vitæ severioris species, Nudis enim pedibus Vvicklefistæ incedebant, vestiti pannis vilibus, ut per vitam pœnalem facilius incautos traherent ad Sectam suam, teste *Vvalsinghamo* in Historia Anglicana ad annum 1376.

§. II.

De Vvickleffi erroribus. Et primum de iis quos contra Deum & Christum evomuit.

JOannes Luke Oxoniensis Theologus ducentos sexaginta sex errores ex *Vvickleffi* Operibus collegit, alii tres supra trecentos, *Thomas Valdensis* Octingentos in iis repertos tradit. Constantiensis Synodus quadraginta quinque præcipuos recenset ac damnat. *Joannes Cochlæus lib.* 3. *Historiæ Hussitarum* pag. 122. 40. classes erroneorum Articulorum *Vvickleffi* exhibet. *Joannes Przibeam* multo plures enumeravit edito libro. Nos certas etiam in classes præcipuos referemus. Atque ut ab iis incipiamus quos contra Deum & Christum evomuit, primus ille est: *Deus debet obedire Diabolo*. (Ex Vvalsinghamo & Concilio Constantiensi Sess. 8.) 2. *Quælibet creatura est Deus*. (Lib. de Judæis c. 3.

c. 3. & ex Thoma Vvaldensi Tom. 1. lib. 1. c. 1. & seq.) 3. *Deus nihil potest producere, nisi quod producit*. (Lib. 1. Trialogi, cap. 11. & ex Vvaldensi T. 1. l. 1. c. 10.) 4. *Deus mundum amplificare vel imminuere non potest, nec animas nisi ad certum & fixum numerum creare*. (In Trial. & ex Thoma Vvald. c. 13.) 5. *Deus aliquam creaturam in nihilum redigere non potest*. (In Tractatu Universalium, cap. 13. & ex Thoma Vvaldensi lib. 1. cap. 17.) 6. *Terminus a quo creationis non est merum nihil, sed esse perfectissimum rei creatæ, scilicet esse ejus ideale: quia potentia Dei ad nihilum se non extendit*, (1. Trila. c. 11. & ex Thoma Vvaldensi cap. 20. lib. 1.) 7. *Deus non dat aliquid nisi Justis*. (De dominio divino, c. 2. & ex Thoma Vvaldensi l. 2. A. 3. cap. 82.) 8. *Omnia ex necessitate absoluta eveniunt. Et Deus necessitat singulas creaturas activas ad quemlibet actum suum*. (In 1. Trial. cap. 13. ex Thoma Vvaldensi lib. 2. cap. 11. & ex Concilio Constantiensi.) 9. *Absolute necessarium est quod damnandus ponat obicem in peccando*. (4. Trial. cap. 13. & ex Thoma Vvald. ibid.) 10. *Infans præscitus & baptizatus, necessario vivet diutis & peccabit in Spiritum Sanctum: ratione cujus merebitur ut perpetuo damnetur*. (Ex Thom. Vvald. ibid. & c. 13.) 11. *Sicut prædestinatus non potest a charitate vel gratia tali excidere: sic præscitus non potest in illa caritate vel gratia perpetuo perdurare: quod si oppositum contigerit non est illa*. (111. Trialogi c. 7. & ex Thoma Vvaldensi Tom. 2. c. 160.) 12. *Christus est ex tribus naturis, scilicet deitate, anima, & corpore: & est quælibet earum sigillatim, & eæ omnes conjunctim*. (11. Trialogi c. 7. & de Compositione hominis c. 6. & ex Thoma Vvaldensi T. 1. l. 1. A. 3. c. 39.) 13. *Christus in triduo mortis fuit homo*. (In Trialogo, & ex Thoma Vvald. c. 43. l. 1. T. 1.) 14. *Humana Christi natura, a Verbo præcisa, adoratione latriæ adoranda est; immo si Verbum illam dimitteret, nihilominus adoranda esset*. (Apud Thom. Vvald. T. 1. lib. 1. A. 3. c. 44.) 15. *Deus non est pronior ad præmiandum Justos, vel ad parcendum Pœnitentibus quam ad puniendum iniquos*. (4. Trialogi c. 12. & ex Thoma Vvald. Tom. 2. cap. 163.)

§. III.

De Vvickleffi erroribus contra Ecclesiam, & varios ejus Ordines ac membra.

CUM primo Denarium *S. Petri* non esse solvendum dumtaxat prædicasset, ut Anglorum sibi conciliaret animos, audacior mox factus *Husso*, *Luthero*, *& Calvino* in subvertendo *S. Petri* & Successorum ejus divino Primatu, omnibusque Ordinibus Ecclesiasticis abrogandis, *Vvickleffus* prævivit: cujus contra Ecclesiam variosque ejus Ordines ac membra errores hi fuere. 1. *Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est immediatus & proximus Vicarius Christi & Apostolorum*. (Ex Concilio Constantiensi.) 2. *Petrus & Romani Pontifices, quorum quosdam verisimile est esse diabolus, non sunt caput Ecclesiæ totius militantis*. (l. de Christo & Antichristo, c. 5. & ex Thoma Vvaldensi T. 1. l. 3. Art. 1. c. 1.) 3. *Hæretici sunt, qui dicunt Petrum habuisse excellentiorem potestatem cæteris Apostolis*. (Ibid.) 4. *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*. (Ex Concilio Constantiensi & *Vvalsinghamo*.) Docet autem sacra Synodus, quo sensu hæc propositio sit erronea: *Error est* (inquit) *si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut Concilium Generale, aut pro quanto negaret Primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares*. 5. *Electio Papæ a Cardinalibus per diabolum est introducta*. (Ex Concil. Constant. ex ipso *Vvickleffo*, lib. de Veritate & Mendacio cap. 10. & Thoma Vvald. lib. 11. Art. 3. c. 39.) 6. *Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis*. (Ex Concil. Constant.) 7. *Potestas quam exercet Papa, a Potestate Cæsarea derivata est, nec habet fundamentum in fide Scripturæ*. (Lib. de Christo & Antichristo c. 7. & ex Thoma Vvald. T. 1. l. 2. A. 3. c. 33.) & *Quod Papa plus tenetur Imperatori, quam e converso*. (Ex Vvalsingh.) 8. *Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super Fideles*. (De Sermone Domini in Monte pag. 2. cap. 19. ex Thom.

 Wald.

Wald. & Concil. Constant.) 9. *Papa est Antichristus*. (Lib. de Christo & Antich. & ex Thom. Wald. T. 1. l. 2. A. 3. c. 49. & 50.) 10. *Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia est Censura Antichristi*. (Ex Concil. Constant.)

11. *Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, seducunt a Christi fide: & Clerici sunt stulti qui student eis*. (Ex Concil. Constant.) Vvicklessistarum circa hoc caput errorem aliter exprimit *Henricus de Knigton*, lib. 5. *De Eventibus Angliæ*, quod nimirum assererent *Papam non posse condere Canones Decretales seu Constitutiones, & si quas condiderit, nullus tenetur eas observare*. Addidit: *Ubi leges humanæ non fundantur in Scriptura Sacra, subditi non tenentur obedire*. (Ex Vvalsinghamo, pag. 283.) 12. *Ecclesia est prædestinatorum universitas: & credendum est quodlibet membrum illius esse prædestinatum ad gloriam*. (Lib. de Antich. cap. 1. lib. de dotatione Ecclesiæ cap. 2. & ex Thoma Wald. Thoma 1. lib. 2. Art. 2. Cap. 8.) 13. Ecclesiam militantem dividit in *Clericos, Milites & operarios*. (Lib. de Christo & Antichristo cap. 1 lib. de Verit. & capitulo 1. & ex Thoma Vvald. T. 1. lib. 2. Art. 1. c. 12.) 14. Ajebat quod *Nulli Prælati quidquam debent in materia fidei definire, nisi ad hoc habuerint Scripturæ Sacræ auctoritatem, vel revelationem a Spiritu Sancto specialem. itque sine Concilio*. (Sermon. 45. & ex Thoma Vvald. T. 1. l. 2. A. 2. C. 19.) 15. *Apud Sapientes relinquendum tamquam impertinens veritati, quidquid Scriptura Sacra non ponit expresse*. (Lib. de Verit. & Mendac. c. 16. & ex Thoma Vvald. T. 1. l. 2. c. 23.) Vviclessianam quamdam mulierem consequenter ad istud dogma anno circiter 1410. Londini propugnasse & docuisse, B. Virginem *MARIAM* virginem non mansisse post partum, quod non sit in Scripturis expressum, idem *Waldensis* commemorat. 16. *Quidquid* (inquiebat) *Papa vel Cardinales ex Scriptura sacra colligunt, illud dumtaxat credendum vel ad eorum monita faciendum est: & quidquid ultra præsumpserint, tamquam hæreticum contemnendum*. (In Supplem. Trialogi cap. 9. & ex Thoma Vvald. Tit. 1. l. 2. A. 3. C. 24.) 17. *Non est standum Judicio Concilii Generalis*. (11. p. Serm. 45. & ex Thoma Vvald. c. 26. libri mox laudati.) 18. *Capitulum Antichristi constat ex Papa, Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, Officialibus & Decanis, Monachis, Canonicis, & Fratribus Mendicantibus*. (L. de Ecclesiæ membris, c. 16. & ex Thoma Vvald. lib. 2. A. 3. C. 54. n. 19.) 19. *Papa & Episcopis omnibus sublatis, magis prosperaretur Ecclesia: & Christus perpendiculariter residens in Cœlis super justos Presbyteros, daret illis potestatem faciendi quæcumque Papa & Episcopi faciunt*. (Lib. 4. de Sectis novellis, & ex Thoma Vvald. lib. 2. A. 3. c. 57.) 20. *In Primitiva Ecclesia sufficere duo Ordines Clericorum, scilicet Presbyter & Diaconus. Tempore Apostoli fuit idem Presbyter & Episcopus. Hos gradus superbia Cæsarea adinvenit*. (1. Trialogi cap. 15. & ex Thoma Vvald. l. 2. A. 3. c. 60.) 21. *Confirmatio Juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum consecratio reservantur Papæ & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris*. (Ex Concilio Constantiensi.) 22. *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum esse excommunicatum a Deo: & qui sic excommunicat, est hæreticus ex hoc, vel excommunicatus*. (Ex eodem.) 23. *Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis & Regni*. (Ex eodem Concilio & ex Vvalsingh.) 24. *Illi qui dimittunt prædicare, sive audire Verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die Judicii traditores Christi habebuntur*. (Ex eodem Concilio.) 25. *Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici*. (Ex eodem Concilio.) 26. *Fatuum est credere Indulgentiis Papæ & Episcoporum*. (Ex eodem.) 27. *Nullus est Dominus civilis, nullus Prælatus, nullus Episcopus dum est in peccato mortali*. (Ex Vvickleffi conclusionibus damnatis, ex lib. de Dominio civili, ex Thoma Vvald. cap. 18. lib. 3. T. 1. & ex Concilio Constant.) Addebat: *Populares posse ad arbitrium dominos delinquentes corrigere*. (Ex Concilio Constant.) *Juramenta quæ eorum Magistratibus fiunt, esse illicita*. (Ex eodem Concilio.) 28. *Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt*. (Ex Concil. Constant.) 29. *Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione*

ne Christiana. (Lib. de Speculo Milit. Eccles. ex Thoma Vvald. lib. 3. & ex Concil. Constant.) 30. *Si quis ingreditur Religionem privatam qualemcumque tam possessionatorum, quam Mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei.* (Ex Concilio Constant. & ex Vvalsinghamo.) 31. *Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.* (Ex Concilio Constant. & ex Thoma Vvald. T. 1. lib. 4. Art. 1. & 2.) 32. *Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus ipso facto.* (Ex iisdem.) Nec Viris dumtaxat Religiosis, sed nulli omnino peccatori quandiu talis esse cognoscitur, dandam eleemosynam, quia sic foveremus Domini nostri Proditorem, docuit Vvickleffus. (Ex Thoma Vvald.) 33. *Omnes sunt simoniaci, qui se obligant ad orandum pro aliis eis quoad temporalia subvenientibus.* (Ex eodem Concilio.) 34. *Oratio præsciti nulli valet.* (Ex eodem.) 35. *Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem quam Generales, cæteris paribus.* (Ex eodem Concilio & ex Vvalsinghamo.) 36. *Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & Parochiani propter suorum Prælatorum peccata eas ipsis auferre possunt.* (Ex eodem Concilio & ex Vvalsinghamo.) 37. *Contra Scripturam Sacram est quod Viri Ecclesiastici habeant possessiones.* (In Trialogo & lib. de Sermone Domini in Monte, ex Concil. Constant. & Thoma Vvald. T. 1. l. 4.) 38. *Ditare Clerum, est contra Regulam Christi.* (Ex Concilio Constant.) 39. *Silvester Papa, & Constantinus Imperator, erraverunt Ecclesiam ditando.* (Ex eodem.) 40. *Papa cum omnibus Clericis suis possessiones habentibus, sunt hæretici, eo quod possessiones habent, & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & cæteri Laici.* (Ex eodem Concilio.) 41. *Quod Imperator, & Domini sæculares seducti sunt a diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.* (Ex eodem.) 42. *Quod peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.* (Ex eodem) 43. *Quod Augustinus, Benedictus, Bernardus, damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc quod habuerunt possessiones, & instituerint & intraverint Religiones: & sic a Papa usque ad infimum Religiosum, omnes sunt Hæretici.* (Ex Eodem Concilio.) 44. *Quod omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a Diabolo.* (Ex eodem. (Pestiferum istud *Vvickleffi* dogma multos e claustris apostatas excivit. Quos inter *Petrus Paeshul* Augustinianus Anglus famosis libellis tum sacrum Ordinem cujus jugum excusserat, tum alias Congregationes Religiosas proscidit, se e nido diaboli egressum impudenter asserens, ut refert *Vvalsinghamus* ad annum 1388. 45. *Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus.* (4. Trialogi cap. 18. & ex Consilio Constant. Thoma Vvald. lib. 4. T. 1. Art. 3. cap. 40. & *Vvalsinghamo* in Histor. Anglic. ad annum 1376.) Facilitatem revocandi donationes & rescindendi dotationes Ecclesiarum colligebat *Vvickleffus* ex Jure Regaliæ quo Rex Angliæ fruebatur: *Constat*, inquit, *ex Regalia Regni Angliæ, quod decedente Episcopo vel Abbate, aut quocumque notabiliter dotato de Anglia, temporalia ejus ad denotandum Regaliam Regis cadere debent in manum ejus: & non procedetur ad electionem, nisi obtenta Regis licentia, nec habebuntur ab electo mortificata Regni dominia: nisi Rege noviter approbante. Contineat ergo se Rex ab innovatione delicti, maxime Progenitorum suorum, & in brevi erit totum Regnum purgatum a mortificatione stolida bonorum temporalium, quæ jam sunt in manu mortua.* Hæc Hæresiarcha apud *Thomam Vvaldensem*. 46. Ut Clerum odiosum redderet Principibus, Ecclesiæ affingebant hunc errorem: *Quantumcumque sæcularis Potestas eguerit, ipsi ex Ecclesiæ bonis subveniendum non esse, nec licere Clero illa reddere absque sacrilegio.* (Lib de Sermone Domini in Monte c. 13. & ex Thoma Vvald. c. 41.) Quam calumniam egregie diluit idem Theologus, *S. Ambrosii* verba laudans lib. 8. in Lucæ c. 9. dicentis; *Si non vis obnoxius esse Cæsari, noli habere quæ mundi sunt. Sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari. Et si vis nihil Regi debere terreno, dimitte omnia tua, & sequere Christum.* Laudat & Hugonem a S. *Victore*, lib. de Sacramentis 2. p. c. 7. scribentem; *Diligenter attendendum, quod Ecclesia, licet fructum terrenæ possessionis in usum accipiat, potestatem tamen exercendæ Justitiæ per Ecclesiasticas personas, per quas Jura & Judicia ad terrenam potestatem pertinentia secundum tenorem legum & debitum Juris terreni exerceat: sic tamen ut & ipsum quod potestatem habet, a Principe terreno*

Vvickleffi calumnias contra Ecclesiæ dominium ac possessiones diluit Thomas Vvaldensis.

gno se habere cognoscat: & ipsas possessiones numquam ita a regia potestate elongari posse intelligat, quod si res postulaverit & necessitas, & illis ipsa Potestas debeat patrocinium; & illi ipsi possessores debeant in mente obsequium: sic enim Regia potestas, quæ debet alteri, non potest negare. Sic ipsa possessio etiam ab Ecclesiasticis personis detenta, obsequium quod Regiæ Potestati pro patrocinio debet, jure negare non potest: sicut scriptum est: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Addit Thomas Vvaldensis: *Nec hoc solum: immo tanta largitate fulgent Doctores Ecclesiæ, ut non solum ad impensas Principum, sed etiam ad sepulturas Fidelium faciendas, Basilicas fabricandas, captivitates hominum redimendas, si aurum desit Ecclesiæ, frangendos dicunt Calices, quantacumque vasa sacra cum omni celeritate conflanda.*

Viri Ecclesiastici non sunt bonorum Ecclesiasticorum domini, sed dispensatores.

Denique *Vvickleffi* calumnias contra Ecclesiæ dominium ac possessiones diluit doctissimus Theologus c. 43. ostendendo illud a dominio sæculari plurimum differre. Viros quippe Ecclesiasticos nullatenus esse dominos rerum Ecclesiasticarum: *Concorditer* (inquit) *negatur a Clero quod Prælati Ecclesiæ sunt vere domini rerum Ecclesiasticarum. Primo propter carentiam prærogativæ finalis quia omnia bona Ecclesiæ non sunt propter Prælatos, sed propter Ecclesiam Fidelium: nec ipsa Ecclesia propter Prælatos, sed Prælati propter Ecclesiam: & ideo dicuntur Pastores & Ministri, quasi ideo sint ut pascant, ut ministrent, & sic tollit eis rationem dominandi secundum illud 1. Petri. 5.* „ Neque ut dominantes in Clero, sed forma facti gregis, *Et illud Christi ad Apostolos:* „ Reges gentium dominantur eorum. Vos autem non sic, „ *&c. Secundo Prælati non sunt veri domini propter carentiam proprietatis. Unde Augustinus super Joannem Homilia 6. Columba Ecclesia est. Quid clamas? Non devoramus villas, columba illas habet. Quæratur quid sit columba, & an ipsa habeat. Non nostis, Fratres charissimi, quod villæ istæ non sunt Augustini, & vos non nostis, & putatis me gaudere in possessione villarum, Deus novit: ipse scit quid de villis illis sentiam, vel quid sufferam: novit gemitus meos, si mihi aliquid de columba impertiri dignatus est.* Prælatos igitur bonorum Ecclesiasticorum dispensatores tantum esse ac procuratores, nos dominos, *Vvaldensis* colligit. 47. *Vvickleffus docebat Universitates, studia, Collegia, Graduationes & Magisteria in eisdem, esse vana gentilitate introducta, nec magis Ecclesiæ prodesse, quam diabolum.* (Ex Concilio Constantiensi.) 48. Sanctorum intercessiones, invocationem, canonizationem, festos dies Reliquiarum, cultum, orationes pro defunctis impugnabat, communis tam vivorum quam defunctorum hostis. (Ex *Thoma Vvald.* passim T. 3. has hæreses refellente, & loca in quibus a *Vvickleffo* assertæ sunt indicante.)

§. IV.

De Erroribus VVICKLEFFI circa Sacramenta.

SAcramentorum hostis infensissimus *Vvickleffus*, contra illa divinæ misericordiæ instrumenta & salutis humanæ media nefarios istos errores evomuit. 1. *Non est certum quod Christus assistat Ministro Sacramenta celebranti & conficienti, & cum eo concurrat.* (Est inter damnatas illius conclusiones 64. teste *Thoma Vvaldensi* T. 2. c. 1.) 2. *Si Episcopus vel Sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat. Nam ipsum Deus a suo officio & Ministerio suspendit.* (Serm. 6. 11. p. Sermone Domini in Monte, ex Concilio Constant. & Thoma Vvald. T. 2. c. 3.) *Minister infidelis Sacramentum non conficit.* (In eodem Serm. & ex Thoma Vvald. c. 5.) 3. *Præsciti Sacramenta conficere non possunt.* (Ex iisdem.) 4. *Baptismus aquæ materialis non est absolute necessarius, sed sufficit baptismus flaminis per meritum & effluxum aquæ materialis de latere Salvatoris. Et sine baptismo aquæ infantes ipsi salvari possunt.* (Serm. 6. & 4. Trialogi c. 12. & ex Thoma Vvald. T. 2. c. 96.) 5. *Baptismus venialia omissionis peccata non delet.* (Ex Thoma Vvald. 2. Tom. c. 108.) 6. *Sacramentalis character nec in Scriptura Sacra, nec in ratione fundamentum habet, prorsusque inutilis est.* (4. Trial. capitolo 15. & ex Thoma Vvaldensi capitolo 109.) 7. *Antiquissimas cærimonias & sacros ritus qui ab Apostolorum temporibus baptismo accesserunt, chrismatis*

matis videlicet inunctionem, *fontis consecrationem*, *&c.* impugnavit. (Ex Thoma Vvald. Tom. 3. c. 45. & 46.) 8. Sacramentum Confirmationis sustulit, *Spiritum S.* per illud dari, & hanc *Episcopis* potestatem reservatam esse negans. (Trial. c. 14. & ex Thoma Vvald. c. 111. Tom. II.) 9. Berengarianam hæresim contra Eucharistiæ Sacramentum *Vvickleffus* suscitavit, asserens quod *Eucharistia* simul est *Corpus Christi*, *& verus Panis*; Corpus quidem Christi *in figura*, verus panis in natura. *Nec in eo Sacramento Corpus & Sanguinem Christi esse realiter & identice præsentia*. (4. Trial. c. 8. ex *Henrico de Knigton* lib. 5. ex Thoma Vvald. T. II. c. 23. *& seq.* ex Concilio Constant. & ex Vvalsinghamo.) 10. *Eucharistiæ adorationem ceu idololatriam* damnabat. (De Euchar. c. 9. & ex Thoma Vvald. c. 26.) Eo progressam Vvickleffistarum vesaniam *Thomas Vvaldensis* commemorat, ut formosam juvenculam præferre solerent vivificis Sacramentis; quod (inquiebant) imago esset Trinitatis expressior. Et *Vvillelmum* quemdam *Jacobi* Sectæ istius Professorem, cum solemni Missæ die Dominica interesset in medio ingentis Ecclesiæ, dum elevaretur Hostia adoranda, dorsum vertisse Altari, sublatas in altum manus vultumque in fœminam quamdam specie præcellentem convertisse; se clarius intueri Deum dixisse quem in illa adoraret, quam in Hostia consecrata. Grande facinus hoc in auribus devotorum (inquit Thomas Vvaldensis,) attamen eis non magnum crimen est, quod solent a Magistro suo frequenter audire, sicut dixit in Tractatu suo de Apostasia, c. 18. *Quod Corpus Christi in Eucharistia sit creatura pejor publice, quia panis.* 11. Eucharistiam conficiendi officium Sacerdotes Sanctos decere ajebat: posse tamen convenire Laicis non ordinatis. (4. Trial. c. 10. & ex Thoma Vvald. T. 2. c. 28.) Et Vvickleffianos ex doctrina Sectæ munus publice baptizandi & Eucharistiam conficiendi Juvenculæ cuidam Londini imposuisse, idem Theologus commemorat. 12. *Accidentia panis sine subjecto manere posse* negabat. (Serm. 52. & 58. 2. P. ex Vvalsinghamo, ex Concilio Constant. & ex Thoma Vval. T. 2. c. 74. *& seq.*) 13. *Non esse fundatum in Evangelio* effutiebat, *quod Christus Missam ordinaverit*. (Ex Vvalsinghamo, & Concilio Constant.) 14. *Si homo fuerit contritus, Confessionem Sacramentalem, & absolutionem Sacerdotis superfluam esse & inutilem*. (Lib. de Papa, c. 11. ex *Henrico de Knigton*, l. 5. De Eventibus Angliæ, ex Concilio Constant. & Thoma Vvald. T. III. c. 68.) 15. *Sacramenti Pœnitentiæ & Absolutionis fundamentum in Scriptura Sacra nullum esse*. (C. 8. de blasphemia, & ex Thoma Vvald. T. III. c. 69.) 16. *Confessionem auricularem esse novitium inventum, & ab Innocentio III. fuisse institutam*. (Ex Thoma Vvald. T. III. c. 71.) 17. *Confessionem esse medium ab Antichristo vel membro ejus inventum ad omnia arcana noscenda & possessiones sæcularium exquirendas*. (4. Trial. c. 23. & ex Thoma Vvald. T. 2. c. 148.) 18. Peccati mortalis & venialis discrimen, non ex voluntatis judicio, sed præscientiæ atque prædestinationis abysso metiebatur: *Omnia præscitorum peccata esse mortalia: prædestinatorum universa venialia* affirmans. (Serm. 111. P. Serm. 23. & ex Thoma Vvald. c. 155.) 19. *Horum peccatorum discrimen per actus extrinsecos non colligi*. (Ibid. & ex Thoma Vvald. c. 156.) 20. *Solum peccatum finalis impœnitentiæ, quod est peccatum in Spiritum Sanctum proprie esse mortale*. (Ibid. & ex Thoma Vvald. c. 158.) 21. *Peccatum mortale in homine fructuosam pœnitentiam tandem agente non esse dignum pœna perpetua, sed solum temporaria*. (111. Trial. c. 6. & ex Thoma Vvald. c. 159.) 22. *Unctionem Extremam Sacramentum non esse*. (4. Trial. c. 15. & ex Thoma Vvald. T. 2. c. 163.) 23. *Esse tamen aliquibus unctis Sacramentum, si sic suis precibus Presbyter mereatur*. (Ibid.) 24. *Asserebat non esse vere matrimonium, quod absque spe prolis contrahitur*. (4. Trial. c. 2. & ex Thoma Vvald. T. 2. c. 130.) 25. *Consensum conjugum, Domino approbante, subducto quocumque signo sensibili, fore satis ad contrahendum conjugium*. (4. Trial. cap. 22. & ex Thoma Vvald. c. 132.) 26. *Judices qui ex nudis verbis judicant pro matrimonio, judicare contra legem Dei*. (Ibid.) 27. *Verba de futuro magis quam verba de præsenti, esse ad matrimonium contrahendum accommoda*. (Ibid.) 28. Solemnem ritum quo Sacerdos virum & uxorem in Ecclesia conjungit, sugillabat; verbaque sacra *nugatoria & falsa* appellabat. (4. Trial. c. 22. & ex Thoma Vvald. c. 133.) 29. „Gradus quoslibet consanguinitatis, etiam fra„trum & sororum, matrimonia Jure divino non dirimere asserebat, sed humana tan-

„ tum

„ tum ordinatione, quæ dicit non solum ex cognatione, sed ex affinitate amorem „ inter homines dilatari. Cæteroquin hanc hominum rationem esse nimis debilem; nec „ subesse causam cur non liceret hodie, quod primi hominis ætate, & Patriarcharum „ temporibus licuit. (4. Trialogi c. 20. & ex Thoma Vvaldensi c. 34.)

§. V.

De aliis VVICKLEFFISTARUM Erroribus.

VVickleffi discipulos novis erroribus ac blasphemiis Magistri sui hæreses cumulasse, ex Anglicanis Commentariis probat *Nicolaus Harpsfeldius*, qui Vvickleffianam accurate scripsit Historiam. Narrat, *Guillelmum Album* publice in concionibus asseruisse, licere quocumque die, cuicumque Sancto, immo Christo dicato, ut Dominicis, & aliis manuum opera exercere. *Guillelmum Vvinderby* affirmasse, neminem debere propter æs alienum claudi carcere. Sacerdotem, qui annuam pensionem accepit, anathemati obnoxium. *Vvalterum Brutum* propugnasse, quod omnes Apostoli, omnes Doctores Ecclesiæ erraverint. Vanam esse fabulam, quod Patres Ecclesiæ tradunt de Antichristo tribus annis cum dimidio grassaturo. Non licere omnino bellum gerere. Non esse integrum & fas Magistratui quemquam occidere. *Joannem Edouvardem* negasse ullum honorem aut reverentiam Prælatis exhiberi debere. *Guillelmum Tayler* affirmasse, eum qui aliquam Scripturam collo appensam gestat, honorem Deo debitum tollere, & eumdem ad diabolum transferre. Et Synodum Constantiensem quædam damnasse, quæ recte cum lege Dei, & Fide Catholica congruerent. Non posse Sacerdotem civiliter dominari, immo nec Laicos Principes ex voluntate divini beneplaciti, sed tantum ex permissione Dei civiliter dominari. *Robertum Hoocke* dixisse, Laicos Proceres ex lege divina, ut omnia in communi possideant, adstringi. *Thomam Baglen* fidem potius adhibendam *Joanni Vvickleffo* effutiisse, quam Sanctis Hieronymo, Augustino, Ambrosio, Gregorio. *Guillelmum Sartorem* asseruisse, quod omnis petitio alicujus boni supernaturalis vel gratuiti, soli Deo sit dirigenda. Idololatriæ reum esse quicumque aliquam creaturam orat. Idem testatur *Henricus de Knigton*, antiquior *Harpsfeldio* Historicus, lib. *De Eventibus Angliæ*. Addit *Harpsfeldius*, prodiisse ex *Vvickleffi* Schola, qui nudi in publicum prodirent, tam viri quam fœminæ, & ita in omnibus instar Adami & Evæ incedendum esse contenderent. Alios asseruisse nulla alia oratione quam Dominica utendum. Addit post *Henricum de Knigton*, Vvickleffistas Crucis & Sacrarum Imaginum cultum velut Idololatriam sugillare, quod *Vvickleffus* ipse ausus non erat. Cum ille asseruisset dumtaxat, infantes absque baptismo decedentes vitam æternam consequi; hos addidisse *Henrico V.* regnante, illis inutilem prorsus baptismum esse. *Caubrigium* Vvickleffistam idem Auctor commemorat publice propugnasse, Sacerdotes reos esse læsæ majestatis divinæ, quod Hostiam in tres particulas distribuant, & non integram recipiant. Neminem debere se jejuniis macerare, aut corpus castigare. Christi nomen ipsum, ubicumque legebat, expunxisse: & omnes qui in Christi nomen credidissent, damnatos asseruisse. Hæc Christi verba: *Accipite & manducate, Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur*, ad hunc modum interpretatum esse: Hoc est corpus meum, in quo populus circumvenietur & decipietur. Narrat insuper *Harpsfeldius Antonium Personum* Vvisкleffistam affirmasse Verba Christi quæ ille in Cœna suprema de Corpore & Sanguine suo protulit, nihil ad Corpus & Sanguinem spectare, sed solum ad Sacras Scripturas, quas a Christo accipere, & populo distribuere Sacerdotes jubentur. Addit, Recentes Vvickleffistas quasi fundamento quodam novi sui Evangelii hoc jam niti dogmate: Fidem solam esse quæ remotis bonis operibus apud Deum justificet. Quod tamen dogma ipsorum præceptori ignotum erat. Hanc Sectam profiteri, quos vulgo *Puritanos* in Anglia appellant quod se puros atque impollutos præ aliis non modo Catholicis sed etiam Evangelicis (ut vocant) glorientur. Cum antiquioribus *Vvickleffi* discipulis hæc ipsis communia esse dogmata, ut negent infantes Christianorum Baptismo perfundendos: jusjurandum aliqua ex causa coram Magistratu præstandum, immo Christianum posse aliquem

quem

quem Magiſtratum gerere, aut ullum inter Chriſtianos habere gladii uſum; Hæreticos carceribus aut morte mulctandos; aut licere Chriſtiano Principi bellum gerere, aut cuiquam Chriſtiano litem aliquam in Judicio contra Chriſtianum intendere; vel quidquam proprium poſſidere. Homines qui ſe huic Puritanorum Sectæ devoverunt, ferocis, atrocis, atque ſanguinarii ſpiritus eſſe idem *Harpsfeldius* obſervat, & inter alia exitialia dogmata, arbitrari licitum eſse cuivis privato Religionis aut Reipublicæ hoſtem e medio tollere. De his qui plura volet, eumdem Auctorem legat *Hiſtoriæ Vvickleff. cap.* 4.

§. VI.

De multiplici VVICLEFFIANÆ Hæreſeos Damnatione.

I. PRima in Vvickleffum quæſtio habita eſt Londini a *Simone Subdurienſi*, Cantuarienſi Archipræſule, anno 1376. Sed Lancaſtrio Duce, & *Perceio* Magno Regni Mareſchallo ipſi faventibus, & Epiſcopo Londinenſi, qui hominem de hæreſi delatum ſedere in Præſulum conſeſsu non patiebatur, minas intentantibus, populo pro Epiſcopis ſtante, id unum eo in tumultu actum eſt, ut *Vvickleffo* ſilentium indiceretur.

Gregorii XI. Acta in Vvickleffum.

Interea perlata Romam ad *Gregorium XI.* Pontificem Maximum novæ doctrinæ fama, tranſmiſſiſque errorum capitibus, quos ex ipſius libris ſeu Præſules ſeu Catholici Theologi excerpſerant, Pontifex ipſos ex Cardinalium conſilio damnavit, Literaſque dedit ad *Richardum* Regem, ad Cantuarienſem & Londinenſem Epiſcopos, ad Oxonienſem Academiam, quibus eos excitavit ut omni quo poſſent ſtudio ac diligentia naſcentem hæreſim opprimerent. Academiam arguit negligentiæ in extirpandis erroribus. *Vvickleffi* dogmata pleraque cum damnatis *Marſilii Patavini* & *Janduni* erroribus congruere monuit. 22. illius inſigniores errores notavit, Cantuarienſi & Londinenſi Epiſcopis juſſit ut *Vvickleffum* comprehendi curarent, in cuſtodiam tradi, & habita de illius erroribus quæſtione, ipſius reſponſa ad ſe tranſmitti. Pontificis literas *Vvalſinghamus* exhibet pag. 201. & ſeq. Eædemque in Anglicana Conciliorum Collectione Tom. 11. & in Labbeana Tom. 11. editæ ſunt. Concluſiones autem *Vvickleffi*, de quibus tunc habita quæſtio eſt, ſuis ad Cantuarienſem & Londinenſem Epiſcopos Literis annexas miſit *Gregorius XI.* hoc tenore.

1. *Totum genus concurrentium citra Chriſtum, non habet poteſtatem ſimpliciter ordinandi ut Petrus & omne genus ſuum dominetur politice ſuper mundum.*

2. *Deus non poteſt dare homini pro ſe & hæredibus ſuis in perpetuum civile dominium.*

3. *Chartæ humanitatis adinventæ de hæreditate olim perpetua, ſunt impoſſibiles.*

4. *Quilibet exiſtens in gratia gratifice & fideliter, nedum habet jus, ſed in re habet omnia Dei.*

5. *Homo poteſt ſolum miniſtratorie dare tam naturali filio, quam imitationis in Schola Chriſti, tam temporale dominium, quam æternum.*

6. *Si Deus eſt, Domini temporales poſſunt legitime ac meritorie auferre bona fortunæ ab Eccleſia delinquente.*

7. *Numquid Eccleſia eſt in tali ſtatu vel non, non eſt meum diſcutere, ſed Dominorum temporalium examinare, & poſito caſu confidenter agere, & in pœna damnationis ejus temporalia auferre.*

8. *Scimus quod non eſt poſſibile, quod Vicarius Chriſti pure ex Bullis ſuis, vel ex illis cum voluntate & conſenſu ſuo, & ſui Collegii, quemquam habilitet, vel inhabilitet.*

9. *Non eſt poſſibile hominem excommunicari, niſi prius & principaliter excommunicaretur a ſe ipſo.*

10. *Nemo ad ſui deteriorationem excommunicatur, ſuſpenditur, vel aliis Cenſuris cruciatur, niſi in cauſa Dei.*

11. *Maledictio vel excommunicatio non ligat ſimpliciter, niſi in quantum fertur in adverſarium Legis Chriſti.*

12. *Non*

12. *Non est exemplificata potestas a Christo suis discipulis excommunicandi subditos; præcipue propter negationem temporalium, sed e contra.*

13. *Discipuli Christi non habent potestatem coacte exigere temporalia per Censuras.*

14. *Non est possibile de potentia Dei absoluta, quod si Papa vel alius prætendat se quovis modo solvere, vel ligare, eo ipso solvit & ligat.*

15. *Credere debemus quod solum tunc solvit vel ligat, quando se conformat Legi Christi.*

16. *Hoc debet Catholice credi: Quilibet Sacerdos rite ordinatus habet potestatem sufficienter Sacramenta quælibet conferendi & per consequens quemlibet contritum a peccato quolibet absolvendi.*

17. *Licet Regibus auferre temporalia a Viris Ecclesiasticis, ipsis abutentibus habitualiter.*

18. *Sive Domini temporales, sive Sancti Papæ, sive Sancti, sive caput Ecclesiæ, qui est Christus, dotaverint Ecclesiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicaverint ejus temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem implicitam delicto proportionabili eam temporalibus spoliare.*

19. *Ecclesiasticus, immo Romanus Pontifex, potest legitime a subditis corripi, etiam accusari.*

Hæc ibi retulisse non inutile fuerit, quamvis errores *Wickleffi* superius recensuerim, ut compertum sit quæ primum dogmata publicaverit.

Acceptis *Gregorii XI.* literis, Episcopi Lambetham convenientes, *Wickleffum* in jus vocaverunt, ut pravæ doctrinæ rationem redderet. Sed ipsis fucum fecit versipellis Hæresiarcha, & objectos sibi articulos ita interpretatus est, ut nihil ab Ecclesiæ doctrina alienum sensisse, sed obscure, nove & imprudenter dumtaxat locutus videretur. Præ se ferebat propterea humilem animum, & Ecclesiæ obedientem; contra cujus fidem si quid sibi excidisset, id se revocare profitebatur. Quamobrem, & ob fautorum etiam suorum auctoritatem ac potentiam, impune dimissus est indicto in posterum silentio. Lege *Thomam Walsinghamum* in Historia Anglicana ad annum 1379. pag. 191. Interim *Joannes Ballæus*, Presbyter, ex Episcopi sui carcere profugus, *Vvickleffo* se adjunxit, audacior Magistro discipulus, civilis fax belli, conjurationisque in primaria Cleri, & Nobilitatis Anglicanæ capita, qua *Simon Subduriensis* Archiepiscopus Cantuariensis & Regni Cancellarius trucidatus est.

Synodus Londinensis contra VVickleff. sub Guillelmo Archiep. Courtenej Cantuariensi.

II. Qui *Simoni Subduriensi* in Archiepiscopatu Cantuariensi successit *Guillelmus Courtenejus*, Synodum Londini in Conventu FF. Prædicatorum, ad *Vvickleffi* configendam atque profligandam hæresim celebravit, anno 1382. Decem cum Primate Episcopi, & omnium Ordinum Theologi, ac Juris Canonici Doctores adfuere, quibus VVickleffianarum 24. propositionum examen commissum est, eorumque audita relatione ac censura, declaravit Synodus dictarum conclusionum aliquas esse *hæreticas*, aliquas *erroneas & determinationi Ecclesiæ contrarias*. Decem primi, quatuordecim secundi ordinis recensentur. Primi sunt istæ.

1. *Quod substantia panis materialis & vini maneat post consecrationem in Sacramento Altaris.* 2. *Quod accidentia non maneant sine subjecto post consecrationem, in eodem Sacramento.* 3. *Quod Christus non sit in Sacramento Altaris identice, vere, & realiter in præsentia corporali.* 4. *Quod si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali non ordinat, nec conficit, nec baptizat.* 5. *Quod si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua & inutilis.* 6. *Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.* 7. *Quod Deus debet obedire Diabolo.* 8. *Quod si Papa sit præstigiator ac malus homo, ac per consequens membrum diaboli, non habet potestatem supra Fideles Christi ab aliquo sibi datam, nisi forte a Cæsare.* 9. *Quod post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub Legibus propriis.* 10. *Est contra Scripturam Sacram quod Viri Ecclesiastici habeant possessiones temporales.*

Secundi ordini Propositiones sunt istæ:

1. *Quod nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius ipsum sciat esse excommunicatum a Deo.* 2. *Quod sic excommunicans, ex hoc sit hæreticus vel excommunicatus*

nicatus

nicatus. 3. Quod Prælatus excommunicans Clericum qui appellavit ad Regem & Consilium Regni, eo ipso traditor Dei est, Regis, & Regni. 4. Quod illi qui dimittunt prædicare, seu audire verbum Dei, vel Evangelium prædicatum, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die Judicii traditores Dei habebuntur. 5. Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Episcopi Catholici. 6. Nullus est Dominus civilis, nullus est Episcopus, nullus Prælatus, dum est in peccato mortali. 7. Domini temporales possunt ad arbitrium auferre bona temporalia ab Ecclesiasticis habitualiter delinquentibus; & populares possunt ad arbitrium Dominos delinquentes corrigere. 8. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, quas Parochiani propter Curatorum suorum peccata retinere possunt, & aliis ad libitum conferre. 9. Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt ei, quam orationes generales, cæteris paribus. 10. Eo ipso quod aliquis ingreditur Religionem privatam quamcumque, redditur ineptior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei. 11. Sancti instituentes Religiones privatas quascumque, tam possessionatorum, quam Mendicantium, instituendo peccaverunt. 12. Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana. 13. Fratres tenentur labore manuum, non mendicatione victum sibi acquirere. 14. Conferens eleemosynam Fratribus vel Fratri prædicanti, est excommunicatus, & recipiens.

In eadem Synodo habita quæstio est in *Nicolaum Hereford*, *Philippum Rapingdon*, & *Joannem Aisthon*, VVickleffi discipulos. Duo priores, vocibus ambiguis hæreseos præcipua capita damnarunt, quibus propterea datæ sunt induciæ ut fidem damnatis articulis oppositam clarius profiterentur, damnationis sententiam alias excepturi. Tertius petulantius respondit, ac hæreseos statim convictus atque damnatus est. *Vvickleffus* coram eadem Synodo sistere se compulsus est a Lancastriæ Duce, & errores scripto ejurare sub præscripta Formula, quam Anglicanorum Conciliorum Compilator *Spelmannus* nobis invidit. *Richardus* Rex Cantuariensi Archiepiscopo, cæterisque Episcopis permisit, ut quoscumque de hæresi suspectos in carcerem detruderent. Hujus Historiam Synodi apud *Henricum de Knigton*, *Vvindefordum*, & *Vvalsinghamum* legere est. Hujus Acta fuisse ab Apostolica Sede confirmata, postremo laudatus Auctor asserit.

III. Obiit *Vvickleffus* Luthevvorthii in Diœcesi Lincolniensi, die *Sancto Silvestro* Pontifici sacra, paralysi ante biduum correptus, die scilicet *Sancti Thomæ* Cantuariensis Archiepiscopi & Martyris memoria solemni, cum utriusque Sancti gloriosum nomen satyrica Oratione proscindere Panegyrici loco decrevisset, anno 1384. *Vvalsinghamus* ejus obitum anno sequenti collocat, quod a Natali Christi, non ab ineunte Januario annos memoret. *VVickleffi obitus.*

IV. Hæresim cum Auctore minime sepultam, sed perniciosius grassantem, succedentes Archiepiscopi, *Thomas Arundellius* & *Chichelejus* insectati sunt, ac Synodicis Decretis confixerunt; de quibus *Nicolaus Harpsfeldius* Cap. 16. Historiæ Vvicleffianæ. Synodum a *Thoma Arundellio* anno 1396. celebratam *Guillelmus Vvindefordus* commemorat in Tractatu contra *Vvickleffi* errores, in eaque damnatos Articulos octodecim, ex ejus Trialogo excerptos, quos recenset. *Synodus altera contra VVickleffi errores sub Thoma Arundellio Cantuaria Archiepiscopo.*

„ 1. Manet panis substantia post ejus consecrationem in Altari, & non desinit esse „ panis. 2. Sicut Joannes fuit figurative Elias, & non personaliter, sic panis est figurative Corpus Christi, & absque omni ambiguitate hæc est figurativa locutio: „ *Hoc est Corpus meum*: sicut illa in verbis Christi: *Joannes est Elias* 3. In Capite, EGO „ BERENGARIUS, Curia Romana determinavit quod Sacramentum Eucharistiæ est „ naturaliter verus panis, loquendo conformiter ut prius de pane materiali albo & rotundo. 4. Definientes parvulos Fidelium sine Baptismo Sacramentali decedentes, non „ fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi & stolidi: 5. Collatio Sacramenti Confirmationis non est Episcopis reservata. 6. Tempore Pauli sufficiebant Ecclesiæ duo „ Ordines Clericorum, Sacerdos & Diaconus, nec fuit temporibus Apostolorum distinctio Papæ, Patriarcharum, Episcoporum: superbia Cæsarea alios gradus adinvenit. „ 7. Senes qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe mutuorum juvaminum, aut „ ex causa excusandæ libidinis, licet de prole desperent, copulantur ad invicem, non

„ vere

BIBLIOTECA D. E. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

„ vere matrimonialiter copulantur. 8. Causæ divortii ratione consanguinitatis vel affi-
„ nitatis sunt infundabiliter humanitus ordinatæ. 9. Hæc verba: Accipiam te in uxo-
„ rem, eligibiliora sunt pro contractu Matrimonii, quam hæc verba, Accipio te in uxo-
„ rem. 10. Isti duodecim sunt procuratores ac Discipuli Antichristi, Papa, Cardi-
„ nales, Patriarchæ, Archipræsules, Episcopi, Archidiaconi, Officiales & Decani, Mo-
„ nachi, & Canonici bisulcati, Pseudo fratres introducti jam ultimo, & Quæstores.
„ 11. Numerorum 18. & Ezechielis 44. præcipitur simpliciter negative ut Sacerdotes &
„ Levitæ non habeant partem hæreditatis cum aliis Tribubus, sed pure vivant de deci-
„ mis & oblationibus. 12. Non est Major Hæreticus vel Antichristus, quam Clericus
„ qui docet, quod licitum est Sacerdotibus & Levitis Legis Gratiæ dotari possessionibus
„ temporalibus. 13. Non solum Domini temporales possunt auferre bona fortunæ ab Ecclesia
„ habituali ter delinquente: Non solum hoc eis licet, sed debent hoc facere sub pœna
„ damnationis æternæ. 14. Si corporalis Unctio foret Sacramentum, ut modo fingitur;
„ Christus & ejus Apostoli ipsius promulgationem non tacuissent. 15. Quicumque est hu-
„ milior Ecclesiæ servitor, & in amore Christi quoad suam Ecclesiam amabilior, ille in
„ Ecclesia militante major, & proximus Christi Vicarius est. 16. Ad verum dominium
„ sæculare requiritur justitia dominantis, sic quod nullus in peccato mortali est Dominus
„ alicujus rei. 17. Omnia quæ evenient absolute, necessario evenient. 18. Quidquid Pa-
„ pa vel Cardinales sui sciunt ex Sacra Scriptura deducere clare, illud dumtaxat est
„ credendum, vel ad sua monita faciendum; & quidquid ultra præsumpserint, tamquam
„ hæreticum condemnandum.

Synodus Oxoniensis.

V. Idem Archipræsul Concilium alterum Oxonii anno 1408. celebravit, ejusque Decreta 13. Londini promulgavit anno sequenti ad excindendam hæresim edita. Propositiones aliquas contra sanam doctrinam in Scholiis pertinaciter propugnari, de articulis per Ecclesiam damnatis, ac de dogmatibus, Ecclesiæ Judicio constitutis atque confirmatis disputari prohibuit laudata Synodus. *VVickleffi* libros, aliosque legi vetuit, nisi ab Oxoniensi, vel Cantabrigiensi Academiis, aut a duodecim Theologis ab iisdem designatis, prævio accurato examine, deinde ab Archiepiscopo Cantuariensi approbatos. Neminem ad prædicandum verbum Dei admitti statuit, nisi missionis suæ fidem faciat legitimis documentis. Quia vero plerique Oxoniensis Academiæ Scholastici VVickleffianæ hæreseos virus hauserant, Gymnasiarchas singulis mensibus in doctrinam ac mores Scholasticorum suorum jussit inquirere. Contra eos qui suspicione vel infamia laborarent, summarie ac de plano procedi posse declaravit, ipsis sub forma præscripta in jus vocatis. Tandem quia Scripturæ Sacræ in linguam vulgarem Versione suos errores spargebant VVickleffistæ, vetuit ne Versio aliqua Scripturæ Sacræ fieret sub forma libri, libelli, aut tractatus, nec legeretur, sub pœna excommunicationis, nisi Versio ipsa a Diœcesano Episcopo, aut a Concilio Provinciali fuisset approbata. Canonis qui 7. est verba subjicere, operæ pretium existimo: „ Periculosa quoque res est, testante Beato
„ Hieronymo, textum Sacræ Scripturæ de uno in aliud idioma transferre: eo quod in
„ ipsis Translationibus non de facili idem in omnibus sensus retinetur, prout idem Bea-
„ tus Hieronymus, etsi inspiratus fuisset, se in hoc sæpius fatetur errasse. Statuimus
„ igitur & ordinamus, ut nemo deinceps aliquem textum Scripturæ Sacræ, auctorita-
„ te sua in linguam Anglicanam, vel aliam transferat, per viam libri, libelli, aut tra-
„ ctatus: nec legatur aliquis hujusmodi liber, libellus, aut tractatus, jam noviter
„ tempore dicti Joannis VVicklef, sive citra, compositus aut imposterum componen-
„ dus, in parte vel in toto, publice vel occulte, sub majoris excommunicationis pœna,
„ quousque per loci Diœcesanum, seu, si res exegerit, per Concilium Provinciale,
„ ipsa Translatio fuerit approbata. Qui contra fecerit, ut fautor hæresis & erroris simi-
„ liter puniatur.

Scriptura Sacra Versiones in linguam vernaculam vel aliam prohibitæ, nisi ab Episcopo Diœcesano aut Synodo Provinciali fuerint approbatæ.

Synodus Romana contra Vvicklefum sub Joanne XXIII.

VI. *Vvickleffi* doctrinam damnavit, librosque prohibuit *Joannes XXIII.* in Synodo Romana anno 1413. & ab Ordinariis locorum, adhibitis Censuris Ecclesiasticis conquisitos ignibus publice concremari: contra eos vero qui ejusmodi libros retinuerint, legerint, exposuerint, docuerint, laudaverint, veluti suspectos de fide procedi jussit: Omnibus tandem qui *Vvickleffi* memoriam tueri vellent, præcepit ut infra novem menses apud

Sedem

Sedem Apostolicam comparerent, dicturi & allegaturi quidquid vellent in ejus defensionem, ne ab humanis licet ereptus, ut hæreticus damnaretur. Synodale *Joannis XXIII.* Decretum legere est T. 11. P. II. Conciliorum Edit. *P. Labbè*.

Synodus altera Londinensis contra Vvickleffistas.

VII. Eodem anno *Thomas Arundellius*, Archiepiscopus Cantuariensis, Londini Synodum celebravit contra *Joannem Oldcastell*, virum nobilem & potentem VVickleffianæ Sectæ professorem ac fautorem pertinacissimum. E Turri Londoniensi, in qua Regia Jussione conclusus fuerat, ad Concilium adductus, & de articulis sibi objectis interrogatus, ad articulum de Eucharistia respondit: „ Quod sicut Christus in terra degens „ habuit in se divinitatem & humanitatem; Divinitatem tamen velatam & invisibilem „ sub humanitate, quæ in eo aperta & visibilis fuerat: sic in Sacramento Altaris est „ verum corpus & verus panis, videlicet quem videmus, & Corpus Christi sub eodem „ velatum, quod non videmus. Cum ipsi Romanæ Ecclesiæ sententia & doctrina objiceretur, dixit: Determinationem Ecclesiæ factam esse contra Sacram Scripturam, postquam Ecclesia dotata est, & venenum in eam infusum. De Pœnitentia & Confessione dixit: Si quis esset gravis peccati reus, expedire & bonum esse sibi adire aliquem „ sanctum & discretum Sacerdotem pro consilio ab eo habendo; sed illum confiteri peccatum suum proprio Curato, seu alteri Presbytero, etiamsi haberet copiam ejusdem, „ non esse necessarium ad salutem: quia sola contritio peccatum hujusmodi delere posset, & ipse peccator purgari. De adoratione sanctæ Crucis interrogatus, dixit: Solum Corpus Christi, quod in Cruce pependit, esse adorandum. De clavium potestate, & Hierarchia Ecclesiastica dixit: Romanum Pontificem esse caput Antichristi; „ Archiepiscopos, Episcopos, & alios Prælatos, Fratres, id est, Viros Religiosos, ejus „ membra. Papæ, Episcopis, aliisque Prælatis obediendum non esse, nisi quatenus „ fuerint imitatores Christi in vita, moribus, & conversatione. „ Hæreseos convictum, ac in ea pertinacem damnavit Synodus, & sæculari Judicio puniendum reliquit. Hujus Concilii Acta ex *Vvalsinghamo* in Historia Anglicana in *Henrico V.* ad hunc annum petuntur.

Vvickleffi errores a Sacra Facultate Parisiensi, & ab Academia Pragensi damnati.

VIII. A Sacra Facultate Parisiensi damnatos *Vvickleffi* Articulos, *Vvindefordus* lib. contra illos edito, & *Joannes Cochlæus* lib. 1. Historiæ Hussitarum scribunt: quo anno, mihi non constat. Eosdem Pragensis Academia confixit, cum *Vvickleffi* libri in Bohemiam a *Petro Payne* Anglo, *Vvickleffista*, allati essent, jamque illa in regione invalesceret hæresis. Hæc damnatio facta est anno 1408. *Joanne Hus* etiam præsente & suffragante, ut testatur *Joannes Przibram*, in Præfatione libri, quem de Articulis *Vvickleffi* ex diversis ejus libris collegit, contra eos qui dicebant, *Vvickleffum* numquam tam enormes sensus vel tenuisse vel posuisse, sed per calumniam excerptos esse ex ejus argumentis, quæ ipse non approbaverit. Idem *Przibram* Bohemus, quondam Hussita, in libro *De Professione Fidei Catholicæ & errorum revocatione*, scripto anno 1428. id confirmat his verbis: „ Item profiteor veraciter, quia ante annos viginti Magister Joannes Hus cum „ Magistris & Doctoribus Nationis Bohemicæ, ex pleno consilio suo & consensu unanimi, nullo, (ut dicebant) contradicente reprobaverunt, refutaverunt, & prohibuerunt „ publice coram omnibus & manifeste istos Articulos Joannis Vvickleffi. Quod scilicet „ panis materialis remaneat in Hostia post consecrationem. Item, Quod in Sacramento accidentia non stant sine subjecto. Item, Quod Christus non est in eodem Sacramento identice & realiter in propria præsentia, subaudi, & existentia corporali: una „ cum aliis Articulis citra 40. Hoc idem fecit Facultas Theologorum Pragensium. Hoc „ idem Doctores in Romana Curia. Hoc idem Doctores in Anglia, & Doctores in Francia. Propter quod securius est cum illo sentiendum, præcipue in illis tribus punctis, „ & cum Sanctis Doctoribus Ecclesiæ, quam cum Joanne Vvicklef omnes tales hæreticante, & nefandissimos hæreticos impudenter appellante.

Concilii Constantiensis Acta contra Vvickleffum & ejus errores.

IX. Anno denique 1415. Sacra Synodus Constantiensis Sessione 8. lata Sententia damnavit Articulos 45. *Joannis Vvickleffi* post accuratum examen, damnavit plures ut *notorie hæreticos, & a Sanctis Patribus dudum reprobatos*; alios *non Catholicos, sed erroneos*; alios *scandalosos & blasphemos*, quosdam *piarum aurium offensivos*; nonnullos eorum

rum *temerarios & seditiosos* dixit. Hos Articulos, etsi superius indicatos, eo ordine subjicio, quo in Concilio Constantiensi referuntur, ut Lectoribus satisfiat.

1. *Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in Sacramento Altaris*. Ex hoc fonte *Lutherus* & *Calvinus* hausere.

2. *Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento*.

3. *Christus non est in eodem Sacramento identice & realiter in propria præsentia corporali*. Hac in Schola edoctus Calvinus.

4. *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat*.

5. *Non est fundamentum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit*. Hinc Lutherus & Calvinus accepere.

6. *Deus debet obedire Diabolo*.

7. *Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est superflua & inutilis*. A *Vuickleffo* Lutherus & Calvinus id didicere.

8. *Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum Diaboli, non habet potestatem super Fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare*.

9. *Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis*.

10. *Contra Scripturam Sacram est, quod Viri Ecclesiastici habeant possessiones*.

11. *Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus*.

12. *Prælatus excommunicans Clericum qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis & Regni*.

13. *Illi qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei Judicio traditores Christi habentur*.

14. *Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare verbum Dei, absque auctoritate Sedis Apostolicæ sive Episcopi Catholici*.

15. *Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali*.

16. *Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, Possessionatis habitualiter delinquentibus, id est, ex habitu, non solum actu delinquentibus*.

17. *Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere*.

18. *Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt Parochiani, propter peccata suorum Prælatorum, ad libitum suum eas auferre*.

19. *Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem quam generales, cæteris paribus*.

20. *Conferens eleemosynam Fratribus, est excommunicatus eo facto*.

21. *Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcumque, tam Possessionatorum quam Mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad observationem mandatorum Dei*.

22. *Sancti instituendo Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt*.

23. *Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana*.

24. *Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem*.

25. *Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus*.

26. *Oratio præsciti nulli valet*.

27. *Omnia de necessitate absoluta eveniunt*. Hinc Lutherus Liberum arbitrium oppugnare didicit.

28. *Confirmatio juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum consecratio, reservantur Papæ & Episcopis, propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris*. Hinc Lutherus & Calvinus similem errorem hausere.

29. *Universitates, Studia, Collegia, Graduationes & Magisteria in eisdem, sunt vana Gentilitate introducta, & tantum prosunt Ecclesiæ, sicut Diabolus*.

30. Ex-

30. *Excommunicatio Papæ vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia est Censura Antichristi*. Secundum VVickleffum sensit Lutherus.

31. *Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.*

32. *Ditare Clerum, est contra Regulam Christi.*

33. *Silvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando.*

34. *Omnes de Ordine Mendicantium, sunt hæretici: & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.*

35. *Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad Regna cælorum, nisi apostataverint ab eisdem*. Saniora non docuere Lutherus & Calvinus votorum & Vitæ Monasticæ hostes, Apostasiæ Magistri.

36. *Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eo quod possessiones habent: & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares & cæteri Laici.*

37. *Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ: nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum*. Hunc errorem suum fecere Lutherus, Calvinus, cæterique Novatores.

38. *Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt a fide Christi: & Clerici sunt stulti qui student eas.*

39. *Imperator & Domini sæculares sunt seducti a Diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.*

40. *Electio Papæ a Cardinalibus, a Diabolo est introducta.*

41. *Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*. In hoc etiam Lutherus & Calvinus Vvickleffistæ fuerunt.

42. *Fatuum est credere Indulgentiis Papæ & Episcoporum*. Hinc etiam Lutheri & Calvini damnatus error.

43. *Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.*

44. *Augustinus, Benedictus, & Bernardus, damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc quod habuerunt possessiones, & instituerunt & intraverunt Religiones: & sic a Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt hæretici.*

45. *Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a Diabolo.*

Ducentos etiam sexaginta Articulos, quorum aliqui cum illis quadraginta quinque coincidebant, licet non in eadem forma verborum, ab Academia Oxoniensi censorio stigmate inustos & reprobatos, eadem Sancta Synodus confixit & damnavit, & *Vvickleffi Dialogum, Trialogum*, cæterosque Libros ac Tractatus reprobavit, & ignibus publice tradi jussit, prout in Concilio Romano statutum fuerat. Postremo habito diligenti examine servatoque ordine Juris, sancta Synodus lata Sententia declaravit, eumdem *Joannem Vvicklef* fuisse notorium Hæreticum, pertinacem, ac in hæresi decessisse: ipsumque diris Christiano ritu devovit, illius damnavit memoriam, ipsiusque corpus & ossa, si ab aliis Fidelium corporibus discerni possent, exhumari, & procul ab Ecclesiastica sepultura projici decrevit.

Richardi II. Henrici IV. & Henrici V. Angliæ Regum Edicta contra Vvickleffistas.

X. Non solum Ecclesiastica, sed Regia etiam auctoritas in exterminationem Vvickleffianæ hæreseos incubuit. *Richardi II.* Regis laudandum hac in re pro Catholica fide studium, quam privatis compendiis antiquiorem habuit. Ut ejus Majestatem ac Angliæ Proceres sibi addiceret, Regni Comitiis sive Parlamento Londini anno 1382. congregato Propositiones perniciosissimas inanibus publici boni fucis oblitas eoque tendentes, ut Ecclesia Principibus omnino subjiceretur, *Vvickleffus* obtulit. Prima Propositio hæc erat: *Quod Rex aut Regnum nulli Sedi vel Prælato obediat, nisi de quanto ex fide Scripturæ sonat in obedientiam Jesu Christo. Patet quia aliter præponetur Christo in obedientia Antichristus. Omnis enim obedientia quæ non fit Christo, fit Antichristo. Quia Lucæ* 2. Qui non est mecum &c. II. *Quod nec Curiæ Romanæ, nec Avenionicæ, nec alicui exteræ, emittatur Regni pecunia, nisi doceatur hoc esse debitum ex Scriptura*. III. *Quod nec Cardinalis, nec alius, habeat fructum Ecclesiæ vel præbendæ de Anglia, nisi*

vel rite resideat, vel occupetur legitime in causa Regni a proceribus rationabiliter approbata. IV. *Quod Rex & Regnum tenentur destruere Regni proditores, & suos a ferocibus inimicis defendere.* V. *Quod Regni communitas non oneretur tallagiis insuetis, antequam totum patrimonium, quo Clerus dotatur, deficiat. Patet quia omnia ista sunt bona pauperum charitative exponenda ad eorum egentiam, vivente Clero in perfectione primariæ paupertatis.* VI. *Quod quocumque Episcopo vel Curato dotato de Anglia in contemptum Dei notorie incidente, nedum liceat Regi, sed teneatur sua temporalia confiscare.* VII. *Quod Rex nullum Episcopum vel Curatum mancipet suo Ministerio sæculari. Quia tam Rex quam Clerus foret proditor Jesu Christi.* VIII. *Quod Rex nullum propter moram in excommunicatione incarceret, antequam secundum legem Dei sit doctus esse licitam.* Has *Vvickleffi* propositiones refert *Vvalsinghamus in Richardo II.* Illas Anglicani Proceres, ut par erat, rejecerunt. Anno vero 1388. Rex solemni Edicto libros & scripta omnia *Joannis Vvickleffi, Nicolai Herfordii, & Joannis Aston*, ubicumque in Regno & ditionibus suis inveniri possent, ad Consilium suum deferri jussit, ignibus tradenda, & illa a quovis subditorum suorum, servari, legi, describi, vendi aut emi prohibuit, vel damnatos Vvickleffi errores propugnari sub pœna carceris: Edicto hac formula Rex subscribit: *Teste me ipso apud Vvestmonasterium 23. die Maii, anno Regni nostri 11.* Illud apud *Henricum de Knigton*, lib. 5. *De Eventibus Angliæ*, legere est, *Vvickleffistas* Edictis suis pariter insectati sunt & coercuerunt *Henricus IV.* & *Henricus V.* Reges ut *Nicolaus Harpsfeldius* in Historia Vvickleffiana c. 17. observat. *Unus, inquit, ex præcipuis scopis quo Vvickleffiani collimabant, ille erat, ut possessiones omnes Clero excuterent, atque in summa illum egestate constituerent. Quo & Libellus ille, de quo commemoravi, licet tectius, spectabat. Sed regnantibus Henrico IV. atque V. callidum hoc & nefarium consilium apertius & violentius erupit, resque in ipso Parlamento tractata est, rapinæque huic speciosus quidam regiæ & publicæ utilitatis fucus, ad Reges, Illustrioresque viros inescandos obtendebatur. Jactabat itaque, temporales Ecclesiæ possessiones, quas Monastici Viri, & alii ex Clero, male & perdite (ut isti ajebant) collocabant, posse insignem & incredibilem Regi, Regnoque fructum afferre. Posse ex his emolumentis 15. Comites, ciͻ. iͻ. Equestris ordinis homines, duo millia Armigerorum (ut appellamus) ad Reipublicæ defensionem atque tutelam foveri. Posse præterea centum pauperum hospitia ædificari, præter viginti mille librarum annuos proventus qui Regio Fisco accederent. Hoc certe fuit novum sub pietatis specie aucupium, quo Reges facile irretiendos existimabant. Tentata res est, ut dixi, sub* Richardo, *tentata sub* Henrico IV. *tentata & sub* Henrico V. *Sed privatis illi compendiis Dei & Ecclesiæ honorem pro insita sua pietate prætulerunt; & aditum ipsum, quem per hoc fraudulentum commentum veteratores isti se aperire posse sperabant, obstruebant.* Henricus *præterea uterque Vvickleffianorum insolentiam severissimis* Legibus *coercuit.* Henricus *pater maximorum Comitiorum auctoritate constituit & sancivit, ne quisquam sine licentia Episcopi (exceptis iis quos Jus Ecclesiasticum admittit) concionari audeat: Ne quisquam ad prava & damnata dogmata discenda, aliquos conventus hominum creet: Ne quis aurem hujusmodi docentibus præbeat: Ne quis damnatos libros apud se retineat: Ut qui obstinati in erroribus persistunt, palam incendio ad terrorem & exemplum aliorum absumantur .... Adeo autem Rex iste ad profligandam hanc hæreticam luem accuratas cogitationes suscepit; ut Episcopos ad suum in hac causa munus vigilanter & strenue obeundum, missis selectissimis ad ipsorum Synodum ex sua Nobilitate secretoque Consilio viris, vehementer & solicite excitarit, & eis in hac tam necessaria perfectione quodammodo præiverit. Atque in hoc pietatis genere non eum modo æquavit, sed superavit potius filius ejus* Henricus V. *qui in summis Regni Comitiis cavit, ut ... hæreseos damnarentur, suppliciumque propter eam subirent, omnibus bonis atque possessionibus exciderent; Cautum præterea ut Regni Cancellarius, ut qui essent a Thesauris, ... civitatum Prætores, aliique civiles Magistratus, cum Magistratum inirent, religione conceptis verbis obstringerentur, qua contestarentur se nihil summæ diligentiæ prætermissuros, qua exortæ hæreses exterminarentur, omneque consilium, opem, & auxilium Episcopis eas obruendas collaturos. Cautum præterea ut Regii Justitiæ Præsides, quique de maleficis*

ficis de more inquirerent, simul etiam inquirerent de Hæreticis & eorum fautoribus; captosque ad Episcopos remitterent.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

ANglicanarum Synodorum in causa Vvickleffi chronotaxis valde implicata est, quare necessarium duco monumenta omnia in hac causa a Vvilkins producta rectam in seriem digerere. Principio quidem anni 1382. die XVII. Maii Vvillelmus Courtney Archiepiscopus Cantuariensis Episcopos Provinciæ suæ convocavit una cum aliis viris in jure Canonico, & theologia peritis, propositiones quasdam ex doctrina Vvickleffi excerptas, suppresso tamen hæretici illius nomine, discussurus. Propositiones istas recitat P. Alexander hic numero 2. Declaravit Synodus eas omnes, partim hæreticas, partim erroneas esse, ac deinceps habendas. Nihil in ea de auctoribus eorum errorum actum. Secundum hæc Vvillelmus Cantuariensis Episcopus Literis suis, die penultima Maii ad Robertum Londinensem Episcopum datis, mandavit denuntiari per totam provinciam, ne quis illas de cætero *teneat*, *doceat*, *prædicet*, neque suspectos de illis Episcopi admittant ad prædicandum. Succedunt Literæ ejusdem die 11. Junii datæ ad universitatem studii Oxoniensis, mandantes ne Joannes Vvickleffus, Nicolaus Hereford, Philippus Rappynadon Canonicus Regularis, & Joannes Asshton, cum aliis nonnullis de hisce hæresibus suspectis actus aliquos scholares habere permittantur, antequam se canonice purgaverint.

Sexta ab hinc die se stiterunt tribunali Nicolaus Hereford cum Rappyndonio & Joanne Asfthone, qui juridice interrogati de aliquibus ex iis propositionibus superius enunciatis, prius quidem ambagibus nonnullis mentem de illis suam obvolverunt; ex quo factum ut dilata pluries in eos sententia sit; cum tamen postremo ad diem ultimo statam non comparuissent, anathematis sententia damnati sunt, contempta frivola illa appellatione ad Pontificem, quam rei ad censuram eludendam interposuerant. Lata sententia est Londini die XII. Julii anno 1382. quam & publice proposita est die penultima mensis Julii eodem anno. At non diu post iisdem omnibus resipiscentibus in Concilio provinciali habito eodem anno die XVIII. Novembris paci Ecclesiæ & pristinæ dignitati restituti sunt, ut testantur literæ Vvillelmi Cantuariensis datæ Oxonii, ubi & Concilium celebratum est die XXVII. Novembris anni 1382.

Nondum finis impositus erat causæ Vvickleffi; quare convocati doctores academiæ Oxoniensis, discussisque diligenter ejusdem scriptis cum hæreses jam superius damnatas in illis adstrui comperissent, condemnandum illum censuerunt, suamque ea de re sententiam illo coram audiente, ac *sedente in cathedra, & determinante contrarium* pronunciarunt. Verba hæc leguntur in fine ejusdem sententiæ, quibus hæc adjunguntur: *Confusus est ista audita condemnatione; sed post ad suæ pertinaciæ ostensionem appellavit non ad Papam, vel Episcopum, vel Ordinarium, sed ad Regem Richardum. Post appellationem advenit Dux Lancastriæ prohibens prædicto Joanni, quod de cætero non loqueretur de ista materia. Sed nec ipsi obtemperans, incepit confessionem quamdam facere, in qua continebatur omnis error pristinus, sed secretius sub velamine vario verborum, in qua dixit suum conceptum, & nisus est suam sententiam probare. Sed velut hæreticus pertinax, refutavit omnes doctores de secundo millenario in materia de sacramento altaris; & dixit omnes illos errasse præter Berengarium, cujus opinio damnatur de consec. dist. 2. Ego Berengarius &c. & ipsum & suos complices dixit palam Satanam solutum, & potestatem habere in Magistro sententiarum, & inomnibus, qui fidem catholicam prædicaverunt.*

Interim Judices universitatis Oxoniensis excerpta plura ex operibus Vvickleffi a se confecta cum sua ad singula censura miserunt ad *Synodum Cleri Cantuariensis in S. Paulo* habitam. Quæ fuerit Synodi sententia, & quo mense celebrata ignoratur, neque enim deinceps sive apud Spelmanuum, sive apud Vvilkins in causa Vvickleffi quidquam legimus.

Addendum tamen his omnibus censemus, Nicolaum Hereford, & Joannem Asthon haud diu post pristinos errores resumpsisse, ut constat ex Literis Henrici Episcopi Vvigorniensis, quibus mandat ut a verbo Dei prædicando intra suam diœcesim hæretici illi cum Lollardis cæteris arceantur. Data est Epistola anno 1387. die X. Augusti.

§. VII.

De Scriptoribus qui Vvickleffianam Hæresim confutarunt.

WIckleffum adhuc spirantem impugnarunt, ejusque errores confutarunt *Joannes Jordanus* & *Joannes Bromiardus* Ordinis FF. Prædicatorum, *Joannes Tissington* Ordinis FF. Minorum, *Joannes Kiningamius* & *Richardus Lavenhamus* Carmelitæ; *Thomas Ashburnus*, & *Thomas Vinterton* Augustiniani; *Uthredus Boltonius*, & *Nicolaus Radoliffus* Benedictini, *Guillelmus Berton* Oxoniensis Cancellarius, *Rodulfus Strede* ex Martonensi Oxonii Collegio; *Guillelmus Binhamus* Norvolgiæ Monachus. Eamdem hæresim post Auctoris damnati mortem Scriptis profligarunt *Thomas Vvalvordus* & *Guillemus Vvindefordus* Ordinis Minorum Professores; *Richardus Maidston*, *Petrus Stokes*, *Thomas Lombe*, *Gualterus Disse*, *Joannes Marrey*, & *Thomas Vvaldensis*, Carmelitæ; quorum posterior tres Tomos edidit *Doctrinalis Antiquitatum Ecclesiæ*, contra Vvickleffistas, & Hussitas, *Martino V.* Pontifici Maximo dicatum Opus, qui & illud Brevi Apostolico commendavit; *Joannes Bury* Augustinianus; *Rogerus Dimmocke* Dominicanus, *Joannes Suaffanius* & *Stephanus Patringtonius*, Menevenses Episcopi: *Robertus Vvaldebie* Eboracensis Archiepiscopus: *Robertus Alingtonius* Oxoniensis Academiæ Cancellarius, &c.

§. VIII.

Discipulorum ac Sectatorum suorum Errores quosdam VVICKLEFFUS, sibi etiam interdum contra dicens, evertit.

Apud Joannem de Przibram, in Professione Fidei Catholicæ.

I. WIckleffistæ, & qui eorum communione, vel doctrinæ societate gloriantur, Lutherani & Calvinistæ, solam Scripturam Sacram recipiunt. Contra *Vvickleffus*, lib. *De Potestate* cap. II. scribit: „ Ulterius conceditur, quod observanda est „ laudabilis consuetudo Ecclesiæ, licet non sit explicita, sed implicita in Scriptura. „ Quia nimis diffusa & onerosa esset lex Christi, si omnes tales ritus, usus, vel „ consuetudines forent in ea expressæ. Ideo credendum est quod Spiritus Sanctus necessariora Ecclesiæ expressit, & leviora sub quodam confuso involucro simul texit, „ ut patet 1. Corint. 14. dicit Spiritus Sanctus per suum Apostolum: *Omnia honeste* „ *& secundum ordinem fiant*. In quo includuntur omnes usus Ecclesiæ, indicendo servitium, omnes ritus Ordinum privatorum, & breviter omnis consuetudo Clericalis „ vel Laicalis laudabilis.

Apud Joannem Rokysanam Bohemum, in Tractatu de 7. Sacramentis, Cap. 19.

II. Solum Baptismum & Eucharistiam inter Sacramenta numerant. Contra *Vvickleffus*, in Postilla super Novum Testamentum, ad Cap. 15. Sancti Marci: „ Sacramenta Ecclesiæ, *inquit*, sunt velut castrum & munitio tutissima, quam velut fluvius immensus primo circuit aqua baptismatis, quæ primo coercet accessus hostiles. In interioribus ripis fluminis, sunt Confirmatio & Pœnitentia, velut vallus & murus exterior. In medio autem velut turris fortissima, Sacramentum Eucharistiæ collocatur, „ ad quam ascenditur per gradus Ordinis. Et citra hos gradus, Matrimonium quasi murus interior: defendens legitime forum sæculare & Ecclesiasticum; Ostiolum autem „ per quod ingreditur vitam futuram, est Extrema-Unctio. Sed & totam istam seriem „ castrorum fundavit Christus, dans Vicariis potestatem ubique erigendi.

Et super prima ad Corinth. 1. in eadem Postilla dicit: „ Omnia Sacramenta „ Christi, & ipse dat gratiam, quam efficaciter significat quodlibet Sacramentum. Et „ ipso ut fundamento habet efficaciam secundum benedicta ejus merita. *Et infra*: D „ cuit

„ cuit eum omnia Sacramenta instituere, quædam tamen difficiliora ad credendum, & „ magis necessaria ad salutem per se promulgavit, ut Baptismum, Eucharistiam, Ordinem & Pœnitentiam. Quædam autem per Apostolos, ut Confirmationem & Extremam-Unctionem. De Confirmatione patet in Actibus Apostolorum, & de Extrema-Unctione Jacobi 5. Immo Marci 6. fit mentio de olei unctione. Nec credendum est „ omnia opera Christi in Evangelio fuisse explicata, ut patet Joannis ultimo, sed præcipue curarunt Evangelistæ tradere illa quæ sunt de necessitate salutis, & Ecclesiæ dispositionis.

III. Confessionem Auricularem Calvinistæ, ac Lutherani rejiciunt. Contra *Vvickleffus* in Cap. 5. *Jacobi* confitenda peccata mortalia esse ait, non soli Deo, sed Christi Vicario. „ Oportet, *inquit* recipere Sacramentum Pœnitentiæ pro mortalibus abluendis: „ Confitendo non solum Deo, sed & homini in casu. Et cum specialiter confitendum „ sit Vicario Christi, qui mediat inter Deum & hominem, ordinarunt posteri Confessionem Auricularem. *Apud Rokysanam Ibidem.*

IV. Extremam-Unctionem e Sacramentorum numero Lutherani & Calvinistæ expungunt, ac ut ritum inutilem rejiciunt. Contra *Vvickleffus* in 1. ad Corinthios 1. dicit: „ Quod Unctio Extrema est medicina ad sanandum peccatum, ad intitulandum in Officio novo, ut patet Jacobi 5. Est enim Extrema-Unctio signum efficax, & finalis, & „ universalis remissionis peccatorum, per Unctionem infirmi Pœnitentis, indeterminatis „ partibus, cum oleo olivæ ab Episcopo consecrato, ministrato a Sacerdote, verba cum „ intentione debita proferente.

V. Sacrum Missæ ritum Calvinistæ abrogarunt: contra *Vvickleffus* totum Missæ ritum a principio fere usque ad finem approbavit, dicens eum *Egregium*, *& egregie declaratum*, deque illo dicens lib. *de Apostasia* Cap. 18. *Certum quidem est, quod omnia talia de tanto sunt laudabilia, de quanto excitant ut Christus plus ametur*. Et in lib. *de Potestate Papæ*, ait *quod Christus & Apostoli usi sunt leniter ornamentis, docendo ut faciamus similiter*. Subdit Rokysana: *Vvickleff autem celebravit Missas suas ritu & forma Ecclesiæ: faciant idem Taboritæ vel confundantur dici Vvickleffistæ*. *Apud Joannem de Przibram in Professione Fidei.*

VI. Alios item Ritus, nec-non Jejunia ab Ecclesia instituta improbant Calvinistæ. Contra *Vvickleffus* in Tractatu *de Gradationibus Scholasticis*, c. 3. hæc approbat, quibusdam Sophistis respondens: „ Non, inquiunt, legitur, quod Apostoli habuerunt caput & barbas rasas sicut nos utimur. Nec dixerunt Horas Canonicas, ut nos facimus, „ nec servarunt jejunium, vestimenta, vel Ritus in celebrando sicut nos facimus: Ergo omnia talia sunt illicita. Quis stultus nescit, quoniam istud non sequitur? Sed „ oportet Fidelem nominare humiliter, non captiose, quomodo aliqua sunt docta implicite in sua specie vel suo principio, & aliqua explicite in suo individuo. Tunc dicitur „ quod supposita quacumque tali ceremonia virtuosa vel licita, fuit docta per appositiones in suo principio. Nam si principium fuit Paulo quod *Omnia secundum ordinem fiant*; dum tales Ritus fuerunt ordinati, docentur in isto principio.

VII. Invocationem Deiparæ Virginis & Sanctorum explodunt Lutherani & Calvinistæ. Contra *Vvickleffus* in quodam Sermone de Assumptione Beatæ *MARIÆ* ait: „ Videtur mihi quod impossibile est nos præmiari sine Mariæ suffragio. Verumtamen sunt „ gradus in ejus auxilio: ut quosdam etiam præscitos juvat ad cavendum peccata vel „ eorum gravedinem, & per consequens ad pœnæ perpetuæ mitigationem. Quosdam „ autem juvat ad bonorum fortunæ, naturæ, & gratiæ cumulationem, & per consequens ad periculi vel damni temporalis evitationem. Et quosdam juvat ad beatitudinis „ promeritionem. Et sic nemo est expers ejus superabundanti suffragio, sive plus, sive „ minus sibi servierit: immo illi qui nihil meruerunt, sentient ejus levamen, cum occasione suæ humilitatis, & interpellationis pro humano genere, mitius punientur. Ipsa „ enim fuit quodammodo causa Incarnationis & Passionis Christi, & per consequens „ totius salvationis mundi. Hoc tamen credendum est, quod nemo meretur beatitudinem, nisi gratia Dei præveniat, & ipse consequenter Deum adinvenerit. Maria tamen semper prævenit merita peccatorum, quia meretur existentibus in crimine ut „ resurgant, & sic non est sexus, ætas, vel status, vel conditio humani generis, quin

„ necesse habeat auxilium Virginis implorare. Nemo tamen meretur beatitudinem, nisi „ optimam partem cum ipsa elegerit.

VIII. Reliquiis & imaginibus Sanctorum cultum religiosum Lutherani & Calvinistæ negant. Contra *Vvickleffus* in Tractatu magno de Eucharistia, c. 9. ait: Sed ideo ado- „ ramus imagines nude ut signa, Deum autem debemus, quantum sufficimus, adora- „ re. *Et infra:* Conceditur ergo quod Imagines, Reliquiæ, & Sacramenta, sunt cum „ prudentia adoranda. Ille ergo qui sciet suspendere considerationem signi sensibilis, „ & appendere communem intentionem & affectionem in creatione imaginis, modo quo „ Clericus suspendit Scripturas, concipiendo sententiam; Ille, inquam, adoraret latria „ Deum in illo signo: *Et in Decalogum, c.* 15. Licet introductæ sint imagines in Ec- „ clesiam post firmitatem fidei primitivæ, ut sint libri Laicorum, & signa recordativa „ singulis Christianis, ut adorent debite Sanctos Dei; tamen in veteri Testamento hoc „ non licuit. *Et infra:* Non negandum est quin Imagines Ecclesiæ possent bene fieri.

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 464. Edit. Primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant velut meam: *Ecclesiastici non sunt Domini bonorum temporalium, sed dispensatores.*

R. Non ita scripsi, sed: *Prælatos bonorum Ecclesiasticorum dispensatores tantum esse ac procuratores, non dominos, Thomas Valdensis colligit.* Thomæ Valdensis Opus contra Hussitas & Vvickleffistas *Martino Quinto* Pontifici Maximo dicatum, ab eodem Pontifice Brevi Apostolico approbatum, ab omnibus commendatum est. Propositio illa, quam a Thoma Valdensi assertam commemoro, ex Conciliis, Decretis Summorum Pontificum, ex SS. Patribus, S. Thoma, S. Carolo Borromæo, a me demonstrata & confirmata est lib. 11. *Theologiæ Dogmaticæ & Moralis*, in Tractatu *De Sacramento Ordinis*, cap. V. *De vita & honestate Clericorum* inscripto, Regula VIII. Nemo est Doctrinæ ac Disciplinæ Ecclesiasticæ peritus, qui propositionem nostram non propugnet. Quam vero fabricarunt RR. Censores, non est mea. Viros enim Ecclesiasticos *Bonorum patrimonialium, vel licite acquisitorum, vere dominos esse censeo: bonorum vero Ecclesiasticorum Clericos non esse vere dominos, sed dispensatores.* Verba sunt S. Thomæ, Quodlibeto 6. Quæst. 7. Articulo 1.

Nota.

NON una est Canonistarum opinio, aliis Ecclesiasticorum proventuum dominium a Clericis amandantibus, aliis concedentibus. Horum sententiam maxime quoad ea quæ ipsorum congruæ necessaria non sunt sustentationi, numquam probandam credidi. Legendus Thomassinus *Vet. & Nov. Eccl. Discipl. p.* 3. *l.* 3. *c.* 26. *& seqq.* ubi bona Ecclesiæ patrimonia esse pauperum, ipsorumque redditum Clericos non esse nisi dispensatores ex perpetuo PP. sensu demonstrat. Dum proinde pauperibus subtrahuntur, isti S. Bernardi vocibus ita merito conqueruntur: *Nostrum est quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur quod expenditis, nostris necessitatibus demitur quidquid accedit vanitatibus vestris.*

ARTICULUS XXIII.

De Erroribus Fratris JOANNIS DE MONTESONO.

FRater *Joannes de Montesono*, Hispanus, Ordinis FF. Prædicatorum Professor, Theologus Parisiensis, in hac Regia Urbe quatuordecim propositiones erroneas, partem in Actu *Vesperiarum*, partem in Actu *Resumptæ* propugnavit. Illas Censorio Judicio confixit Sacra Facultas Parisiensis, deinde tota Studiorum Universitas damnavit, anno 1387. Eas retractare jussus Frater *Joannes*, id se præstiturum spopondit juravitque, quod cum

intra

intra diem condictam minime præstitisset, immo eas ad mortem usque se defensurum profiteretur, ad *Petrum de Ordeomonte* Parisiensem Episcopum delatus est, qui propositiones a quovis publicari, prædicari, doceri lata Sententia prohibuit. Contumax *Montesonus* ad *Clementem VII.* in sua obedientia Pontificem Maximum, Avenione sedentem, provocavit. Defensionem ejus suscepit Generalis Ordinis Magister, pessimæque causæ defensioni Ordinem obstrinxit, quam ob causam nostri Censuræ subscribere nolentes e Sacræ Facultatis gremio abscissi sunt, & ultra vigesimum-quintum annum ab ea mansere segregati, ut *Gersonius* in Epistola ad Studentes Navarrici Collegii testatur. Missi ab Academia Parisiensi ad Curiam Pontificiam *Petrus de Alliaco*, *Ægidius de Campis*, *Joannes de Novavilla* Doctor in Jure Canonico, Censuram Sacræ Facultatis & totius Universitatis ejusdem nomine contra Fratrem *Joannem de Montesono* propugnaturi. Quæ contra ipsum in Consistorio proposuit *Petrus de Alliaco*, in Historia Universitatis Parisiensis legere est. Tractatum ejusdem Universitatis nomine contra ipsum edidit idem Doctor, ad Cameracensem Episcopatum & Cardinalitias Infulas ob eximiam eruditionem postea promotus, qui MS. extat in Bibliotheca Navarrici Collegii. Sacræ Facultatis Doctrinale Judicium, & Parisiensis Episcopi Sententiam *Clemens VII.* confirmavit. *Joannes de Montesono* cum se carceri mancipandum, ac deinde Parisios ad retractandos errores mittendum intelligeret, prout Academiæ Deputati postulabant, in Aragoniam Patriam suam fugit, ut testatur *Joannes Juvenalis de Ursinis* in Historia *Caroli VI.* qui Romæ sedebat, transiens, Jus ipsius contra *Clementem* edito Opere propugnavit. Hæ porro erant *F. Joannis de Montesono* Propositiones.

I. *Major est unio hypostatica in Christo, quam unio trium personarum in essentia increata.* Hanc recitative dumtaxat se posuisse *Joannes de Montesono* coram Sacra Facultate asseruit. Quamobrem ad eam revocandam ipsum non damnavit, sed tantum ad profitendum palam, quod eam *recitative* dixisset, *nihil asserendo*. Recte tamen probat *Petrus de Alliaco* eam communi Sanctorum doctrinæ, ac præsertim *Bernardi & Thomæ*, nec-non Theologicæ rationi adversari: *Petri de Palude* contrariam sententiam in 3. sententiarum Dist. 5. Art. ultimo nullius esse auctoritatis. Hac ratione suum illum errorem propugnabat *Montesonus*. „ Major est unio realis quam unio rationis: „ sed unio hypostatica est realis, & unio trium personarum in essentia increata est unio „ rationis: Ergo illa major ista. Minorem hoc modo probabat. De ratione unionis est „ ut diversa in unum conveniant; sed in unione hypostatica diversæ naturæ realiter „ conveniunt in uno, & in essentia increata tres personæ non sunt diversæ nisi per „ imaginationem: nec potest dici quod conveniant, sed potius quod sint unum. Ergo „ si ratio unionis proprie est, ibi est secundum imaginationem. Quam rationem *Petrus de Alliaco* in laudato Tractatu cap. 11. refellit, & multiplicem errorem continere demonstrat.

S. Bernardus l. de Consid. Inter omnes unitates arcem tenet unitas Trinitatis. S. Thomas 3. P. Q. 2. Art. 9.

II. Propositio: „ Possibile est esse aliquam creaturam puram, quæ in puris naturalibus ita posset sibi & homini mereri, sicut anima Christi concurrente gratia habituali. „ Non est tamen aliqua possibilis, quæ ita convenienter, congruenter & sufficienter „ hominem posset redimere & salvare sicut Christus. „ Damnata est a Sacra Facultate tamquam *falsa*, *male sonans*, *erronea*, quoad primam partem. Frater *Joannes de Montesono* in Consistorio dixit, se illam posuisse gratia collationis, & sumpsisse ex *Durando* in 3. Sententiarum Distinct. 13. Addidit in Scripto tradito DD. Commissariis, se semper de potentia Dei absoluta, non de ordinaria locutum: Sed hanc excusationem inutilem ipsi esse *Petrus de Alliaco* ostendit. „ Primo quia modificationes hujusmodi in „ Scripto suo Parisiis non posuit. Secundo, quia nulla Propositio hæretica vel in fide „ erronea a Doctore Theologo, etiam gratia collationis ponenda est: quia talis col„ lativa positio posset esse erroris occasio. Tertio quia hujusmodi propositio apud *Du„ randum* non reperitur: imo oppositum ponit in 2. Sententiarum Dist. 28. Q. 1. & „ similiter *S. Thomas* in 2. Sententiarum Distinctione eadem. Quarto quia si de po„ tentia Dei absoluta intellexit, hanc modificationem exprimere debuit. Quandocum„ que enim aliqua propositio favet seu favere videtur manifestæ hæresi per Ecclesiam „ condemnatæ, numquam ponenda est sine expressa modificatione illius sensus in quo

potest

„ potest veritatem habere. Sed dicta propositio videtur favere errori & hæresi *Pelagii*: Et ideo, cum non fuerit expresse modificata, merito fuit modificata tamquam „ retractanda.

Tertia propositio: *Aliqua creatura rationalis potest etiam in suis puris naturalibus beatifice Dei essentiam intueri*. Quod de creatura illa constare dixit, de qua in superiori Propositione locutus est. Cujus quidem Propositionis censura his est concepta verbis: *Revocanda est tamquam falsa, alias Parisiis damnata, & tamquam in fide erronea*. Et revera, ut observat *Petrus de Alliaco*, est contra illud Apostoli: *Gratia Dei vita æterna: & Lucem habitat inaccessibilem*: favet errori Beguardorum, damnato in Clementina, *Ad nostrum*, *de hæreticis*. Repugnat *Sancto Thomæ*. Convenit cum propositione damnata Parisiis: *Quod intellectus noster per sua naturalia potest pertingere ad cognoscendam essentiam primæ causæ*. De qua Sacra Facultas ita censuit: *Male sonat, & est error, si intelligatur de cognitione immediata*.

Quarta Propositio: *Aliqua pura creatura est possibilis perfectior Christi anima in merendo, puta gratia animæ Christi*. Damnata est tamquam *falsa*, *erronea*, *absurda in Theologia, & Philosophia, & Theologicæ doctrinæ irrisiva*, adeoque *revocanda*. Hanc se gratia dumtaxat collationis posuisse, *Montesonus* in Consistorio dixit, istamque modificationem addidit: *Etsi non quoad quantitatem meriti, tamen quoad modum merendi*. Sed a Scripto Parisiis tradito aberat: nec hujusmodi Propositionem a Censura eximere potest: Nam persona infinitæ nobilitatis & virtutis hujusmodi meritum operabatur, scilicet Christus Sacerdos, qui idem hostia est & pretium nostræ redemptionis. Et gratia unionis illud acceptum habendi ratio erat. Hæc autem in nulla pura creatura concurrere possunt.

Quinta Propositio erat Corollarium secundæ, hisque verbis concepta erat: *Videtur mihi quod talis creatura, si poneretur, esset simpliciter extra genus*. (Eadem censura confixa est qua præcedens.)

Sexta propositio: *Ponere aliquod creatum, vel aliqua creata esse simpliciter & absolute necesse esse, non est in aliquo contra fidem*. Damnata est tamquam *falsa & male sonans in fide secundum communem modum loquendi Theologorum*; adeoque *revocanda*. Ipsam se asseruisse tamquam probabilem, & doctrinæ *S. Thomæ* consentaneam lib. II. contra Gentes, cap. 29. fassus est *Montesonus* in Consistorio. Sed *Petrus de Alliaco* reponit, Sacram Facultatem honori doctrinæ *S. Thomæ* consultum voluisse his verbis, in suo Prologo: „ Salva in omnibus reverentia S. Thomæ, quem credimus verisimiliter bonum „ habuisse sensum, propter dicta ipsius non sunt asserendæ, aut publice dogmatizandæ „ Propositiones quas Magister de Montesono asseruit. Et allegantur ibi duæ auctoritates, una S. Augustini lib. 4. de Doctrina Christiana, alia ejusdem S. Thomæ in Tractatu contra errores Græcorum. Ex quibus clare patet, quod dicta Sanctorum, quando propter improprietatem loquendi ob aliam causam de virtute sermonis non sunt „ vera, non tamen propter hoc sunt penitus refutanda, sed reverenter interpretanda. „ Si quis autem posteriorum dictum alicujus Sanctorum contra usum loquendi communem & communi Scholæ consuetum vellet multum extendere, & ad suum sensum „ inflectendo trahere, aut trahendo inflectere, dictum ejus non esset reverenter sustinendum, aut glossandum, sicut dictum ipsius Sancti, cujus auctoritate uti nititur, „ sed esset de errore increpandus & condemnandus, non minus quam si hujusmodi dictum numquam aliquis Sanctus posuisset. Et causa est, quia in hoc casu talis innititur sensui suo, & præsumit Sanctorum sententias suis coaptare perversis dogmatibus. Unde evenire potest ut contagione pestifera plurimos secum perdat. Et ideo „ corrigendus est, nec in hoc reprehenditur Sancti doctrina, sed male utentis perversa „ sententia. Et ad hoc potest poni exemplum clarissimum. Nam B. Augustinus in „ pluribus locis ait, Quod homo factus est Deus, & quod Deus assumpsit hominem. Et „ tamen si aliquis in communi Schola vellet de proprietate sermonis ista dicta extendere, & propter ista dicere, quod asserere quod Deus assumpsit hominem, & quod „ homo factus est Deus, non est in aliquo contra fidem; constat quod talis cogeretur „ revocare: Quia hoc est contra fidem ad intellectum non quidem Augustini & Ecclesiæ, sed communis Scholæ, & juxta communem loquendi modum, ut docet S. Thomas.

„ mas 3. P. Q. 3. A. 3. Sic autem omnino eſt in propoſito : quia dicta propoſitio & „ aliæ ſequentes non condemnantur ad intellectum S. Thomæ, ſed in condemnatione dicitur quod non eſt ex dictis S. Thomæ aſſerenda in ſenſu quem reddit, ſcilicet ad „ ſenſum communis Scholæ: non condemnatur ſenſus S. Thomæ tamquam in fide erroneus, ſed condemnatur propoſitio tamquam male ſonans in fide ſecundum modum „ loquendi Theologorum. Et hoc eſt clarum, quia in communi uſu non ſolum Theologorum, ſed etiam Logicorum & Phyſicorum, per ſimpliciter & abſolute neceſſe eſſe, „ intelligitur id quod per nullam potentiam poteſt non eſſe. Hoc autem attribuere creaturæ, eſt manifeſte in fide erroneum, etiam ſecundum S. Thomam. Et ſic patet „ manifeſte quod Facultas Theologiæ huic Sancto magnam facit reverentiam, ejus dicta „ reverenter gloſſando, & prædictus Frater e contra magnam irreverentiam, ejus dicta male applicando, & eis abutendo. „ Addit *Petrus de Alliaco*, propoſitionem illam Dei verbo contrariam eſſe, Exodi 3. *Ego ſum qui ſum:* ſecundum communem ſenſum Expoſitorum: & contra Articulum de omnipotentia Dei pugnare.

Septima propoſitio *Joannis de Monteſono* hæc erat, *Neceſſe non repugnat eſſe cauſatum.* Damnata eſt tamquam *falſa & erronea in fide.* S. Thomam hujus propoſitionis aſſertorem lib. 11. contra Gentes c. 29. laudabat. Sed *S. Thomas* in hac & ſuperiori propoſitione nihil aliud *neceſſarii* nomine quam *incorruptibile* intellexit, ut ex iſto loco & ejus rationibus perſpicuum eſt: *Monteſonus* vero eo nomine intellexit id quod eſt immutabile tam ſecundum ſubſtantiam, quam ſecundum accidens; quod ſoli Deo convenit. Ita obſervat *Petrus de Alliaco.*

Octava Propoſitio: „ Magis eſt conſonum fidei, ponere aliquid citra primum eſſe abſolute & ſimpliciter neceſſe eſſe, quam ponere ipſum ſine aliqua additione eſſe neceſſe eſſe. „ Damnata eſt tamquam *falſa & erronea*, propter falſam & erroneam implicationem compoſitionis quam includit, quod aliquam rem creatam eſſe neceſſe eſſe, ſcilicet ſine aliqua additione, eſt conſonum Sacræ Scripturæ, & per conſequens aliquid creatum eſt increatum: quod contradictionem includit. Hanc propoſitionem *S. Thomæ* non eſſe l. 11. contra Gentes cap. 29. & 1. P. Q. 9. a *Monteſono* laudatis, & contra communem loquendi modum Theologorum pugnare, *Petrus de Alliaco* probat.

Nona propoſitio: *Aſſerere aliquid verum, quod eſt contra Scripturam Sacram, eſt expreſſiſſime contra fidem.* Damnata eſt tamquam *falſa & injurioſa Sanctis & Doctoribus, univerſaliter intellecta.* Et recte quidem, inquit, *Petrus de Alliaco*, quia multæ ſunt Propoſitiones contradictoriæ inter Sanctos & Doctores diſputatæ, quarum aliqua eſt contra Scripturam Sacram, nulla tamen expreſſe contra fidem, ut iſtæ; Deus poteſt creare ſupremam ſpeciem: Deus non poteſt creare ſupremam ſpeciem. Si enim prima ſit vera, ſecunda eſt contra Articulum de omnipotentia Dei, & per conſequens contra Scripturam Luc. 1. *Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum.* Si ſecunda ſit vera, conſtat quod prima eſt contra Articulum de unitate Dei: ſcilicet quod Deus poſſit aliquam rem facere infinitæ perfectionis, quia illa eſſet Deus. Sed quia non eſt evidens quænam ſit contra Sacram Scripturam, neutra hæretica eſt: & aliquam hæreticam aſſerere, injurioſum eſſet Doctoribus contrarias opiniones tenentibus. Sic *SS. Hieronymus & Auguſtinus* de *S. Petro* cogente gentes judaizare, ad Galatas 3. & de ceſſatione Legalium oppoſita aſſerunt: & alterutrius opinio eſt contra Scripturam Sacram, neutra tamen contra fidem. Hinc *S. Thomas* Secunda Secundæ Quæſt. 11. Art. 2. ait: „ Aliqui Doctores videntur diſſenſiſſe vel circa ea, quorum nihil intereſt ad fidem, utrum ſic vel „ aliter teneantur, vel etiam in quibuſdam ad fidem pertinentibus, quæ nondum erant „ per Eccleſiam determinata. „ Quamobrem ante determinationem Eccleſiæ non eſt dicendum quod horum Doctorum aliquis dicat expreſſiſſime contra fidem, niſi evidenter oſtendatur quod hoc ſi contra Scripturæ Sacræ auctoritatem, & quod hoc ſit contra ſenſum Spiritus Sancti. Qui ſenſus aliquando latet Sanctos & Doctores Catholicos. Ita ratiocinatur *Petrus de Alliaco.* Addit Joannem de Monteſono *ſuperbe & pertinaciter* duo Corollaria intuliſſe. Primum, *Quod aſſerentes oppoſitum ſuæ concluſionis incidunt in errorem Manichæorum:* quia falſa in Scriptura Sacra contineri aſſerunt, ſicut & Manichæi. Secundum, *Quod tales ſunt puniendi ſicut hæretici.* Ex quibus colligit Alliacenſis,

Monte-

Montesonum ipsum pertinacem esse in suo errore; siquidem Parisiensem Episcopum & Facultatis Theologicæ Magistros velut hæreticos sugillabat; adeoque illum hæreticum esse censendum. Unum enim nec minimum genus est pertinaciæ, illos hæreticos nominare, ad quos pertinet aliquem de hæresi corrigere.

Decima propositio: „ Non omnem hominem præter Christum contraxisse ab Adam
„ peccatum originale, est expresse contra fidem. *Damnata est* revocanda tamquam
„ falsa, scandalosa, piarum aurium offensiva, & præsumptuose asserta non obstante
„ probabilitate quæstionis, utrum Beata Virgo fuerit in peccato originali concepta. Et
„ jure quidem merito: illa enim propositio est falsa, scandalosa, piarum aurium offen-
„ siva, & præsumptuose asserta quæ asserit aliquid esse expresse contra fidem, quod
„ multi Sancti, & Doctores Catholici tenent, & quod multi Summi Pontifices, & S.
„ R. E. Cardinales, & alii majores Prælati, & plures particulares Ecclesiæ, immo
„ fere universalis Ecclesia, aut ejus major, aut sanior pars asserunt, & publice dogma-
„ tizant, & ad ejus approbationem tenent miracula esse facta, & in cujus commemo-
„ rationem annuale festum celebrant. Sed prædicta propositio, & aliæ tres sequentes sunt
„ hujusmodi, ergo, &c. Major patet, quia absurdum est quod tales & tanti Catholici
„ teneant & asserant expresse vel expressissime contra fidem: & quod Summus Pon-
„ tifex & alii majores Ecclesiæ Prælati faveant sic errantibus contra fidem. „ Et pro
hoc facit auctoritas *S. Augustini* lib. 2. de Doctrina Christiana, ubi ait: „ Divinarum
„ Scripturarum solertissimus indagator hunc modum tenere debet in Scripturis, ut eas
„ quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis quas plures gravioresque
„ accipiunt, eis quas pauciores, minorisve auctoritatis Ecclesiæ tenent. Et sicut dicit
„ Augustinus de Scriptura; ita dicendum est de Scripturarum expositionibus & intelli-
„ gentiis. Et ideo illud quod in eis plures Ecclesiæ, & majores Ecclesiarum Prælati te-
„ nent & asserunt, non est dicendum expresse vel expressissime contra fidem, donec per
„ universalem Ecclesiam oppositum fuerit determinatum, vel certissima veritate proba-
„ tum. Ita ratiocinatur *Petrus de Alliaco*. Addit: Hanc præsumptuosam assertionem
„ non solum Sanctis & Doctoribus, tenentibus B. Virginem sine macula originali con-
„ ceptam, injuriosam esse, sed etiam eis qui tenent oppositum adversative. Nam
„ licet *B. Bernardus* in Epistola ad Lugdunenses tenuerit, ipsam in peccato fuisse con-
„ ceptam, propter quod ibidem scribit, Conceptionem ipsius celebrandam non esse; ta-
„ men in fine dictæ Epistolæ sic concludit: Quæ autem dixi, absque præjudicio dicta sint
„ sanius sapientis, Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc,
„ sicut & cætera, quæ hujusmodi sunt, universa reservo; ipsius, si quid aliter sapio,
„ paratus Judicio emendare. Unde patet, quod illud solum probabiliter & opinative te-
„ nuit, nec oppositum tenentes insane sapere asserere præsumpsit, quod tamen dicere
„ potuisset, si illud expresse esse contra fidem credidisset. Tunc enim hoc non reservasset
„ aliorum examini vel correctioni, sed dixisset potius cum Apostolo ad Galatas 1. *Licet
nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizaremus vobis, ana-
thema sit*.

Montesoni Propositiones contra Immaculatam Deiparæ Virginis Conceptionem a Sacra Facultate & Episcopo Parisiensi damnatæ.

Undecima propositio, *Beatam Mariam Virginem & Dei Genitricem non contraxisse peccatum originale, est expresse contra fidem*. Damnata est *tamquam falsa, scandalosa, præsumptuose asserta, & piarum aurium offensiva*. De hac Propositione dixit *Joannes de Montesono*, se eam propugnasse *tamquam opinabilem*. At aliam ejus fuisse mentem ex eo probat *Petrus de Alliaco*, quod a Decano Theologicæ Facultatis monitus ut eam revocaret, publice in Scholis dixerit, se illam ubique ad mortem usque defendere velle. Hunc autem errorem *Petrus de Alliaco* hac ratione refellit: Romana
„ Ecclesia, quæ est caput omnium Ecclesiarum, cum multis Ecclesiis sibi subjectis,
„ tenet & asserit, quod non est expresse contra fidem dicere, *Mariam* conceptam sine
„ originali peccato: Ergo asserere oppositum, est temerarium: Quia sic dicere, est asserere
„ hujusmodi Ecclesiam errare. Qui enim sustinet & permittit illud quod est expresse
„ contra fidem, quod tamen potest impedire, sic permittendo præcise, illud tacite te-
„ net & asserit, & in hoc errat contra Fidem. (Ex cap. *Qui alios*. Et cap. *Excommu-
„ nicamus*, Extra *De Hæreticis*.) Sed constat quod Romana Ecclesia permittit dicere,
„ *Mariam*

„ *Mariam* sine originali peccato conceptam: immo etiam de ejus Conceptione solemnizat. „ Ipsam itaque errare sequeretur. Frustra vero *Montesonum* ex universalibus Scripturæ Sacræ sententiis, quæ omnes homines in *Adam peccasse*, omnes *in ipso mortuos esse* asserunt, ad Romanos 5. & 2. ad Corinthios 5. colligere, quod Beata Virgo in peccato originali sit concepta, *Petrus de Alliaco* respondet: quia id non sequitur ex Scriptura Sacra *ad sensum Spiritus Sancti* intellecta, secundum quem Privilegiati in generalibus illis propositionibus non includuntur: sicut nec in istis; *Omnis homo mendax*: *omnis caro fœnum*: Christus & Beata Virgo comprehenduntur: nec propositiones istas, B. Virgo mendax non fuit: B. Virgo incinerata non fuit; aliquis expresse contra fidem esse dixerit.

Duodecima Propositio: „ Tantum contra Scripturam Sacram est unum hominem esse „ exemptum a peccato originali, præter Christum, sicut si decem homines ponerentur „ exempti. *Damnata est* tamquam falsa, scandalosa, præsumptuose asserta, & piarum „ aurium offensiva.

Decima-tertia propositio: „ Magis est expressum contra Scripturam Sacram, Beatam „ Virginem non esse conceptam in peccato originali, quam asserere illam fuisse simul „ Beatam & viatricem ab instanti suæ Conceptionis, vel Sanctificationis, vel fuisse uni- „ tam hypostatice. „ Eadem Censura confixa fuit qua superior.

Decima quarta propositio: „ In expositione Sacræ Scripturæ, sive determinando „ per Ecclesiam, sive declarando per Doctores, sive excipiendo per quemcumque de „ Sacra Scriptura & non aliunde trahenda est determinatio, declaratio, sive exceptio: „ sicut in Grammatica quæ Regulas ponit, eadem exceptio reperitur: *Damnata est* tam- „ quam falsa & erronea, si intelligatur quod exceptio vel expositio sit trahenda expres- „ se & explicite ex Scriptura Sacra, & non aliunde. Quæ mens erat *Montesoni*, ut exem- „ plo Grammaticæ patet ab ipso prolato, in qua exceptiones expresse & explicite reperiuntur. Quamquam in Scripto Judicibus tradito suam illam propositionem modificaverit, expositionem, vel exceptionem ex Scriptura Sacra *principaliter & fundamentaliter* trahendam esse dicens. Hanc ut reliquas *Petrus de Alliaco* erudite refellit, in Tractatu MS. contra dictum Fratrem, qui extat in Bibliotheca Navarrici Collegii, cujus tunc Magnus erat Magister; ex quo hanc Historiam hausimus.

Montesonus a Sacra Facultatis Parisiensis Censura & Parisiensis Episcopi Judicio ad Summum Pontificem appellavit. Sacra Facultas Parisiensis doctrinam S. Thomæ reveretur. Petrus de Alliaco respondet rationibus quibus Appellationem suam fu-

Sacræ Facultatis & Parisiensis Episcopi Judicio non paruit pertinax *Montesonus*, sed ab ipsis ad Summum Pontificem appellavit, suam his rationibus Appellationem fulciens. I. Quod suarum Propositionum aliquæ ex doctrina *S. Thomæ* traherentur, quam Theologica Facultas alias expresse commendavit, & *Stephanus* Episcopus Parisiensis suis Literis approbavit. II. Quod *Urbanus V.* Doctrinam *S. Thomæ* tamquam *veridicam & Catholicam* a Christicolis & studiosis teneri, & eam pro viribus ampliari jusserit, Diplomate ad Tolosanam Academiam dato. III. „ Quod solius Sedis Apostolicæ est „ declarare, damnare, & reprobare. Et quod Episcopus Parisiensis apponens manum „ in messem Summi Pontificis, dictas conclusiones pronuntiavit & decrevit falsas, hæreticas, & erroneas. Quia ista quæ tangunt fidem, sunt de majoribus Ecclesiæ causis, „ & quæ ad solum Summum Pontificem pro examinatione & decisione deferri de- „ bent. *Ex quibus colligebat*: Quod nec Episcopus, nec Facultas prædicta, Conclusio- „ nes præmissas potuerunt judicialiter condemnare, nec earum dogmatizationem, aut „ publicationem vel defensionem sententialiter prohibere. „ S. Thomæ doctrinam se non attigisse, Academia nostra suis Literis professa est. „ Nos, *inquit*, millesies diximus, & ut videmus, non sufficit, qualiter S. Thomæ doctrinam in dicta nostra con- „ demnatione nequaquam reprobamus, sed hunc, ejusque fautores, doctrinam ejus ad „ distortum fideique absonum sensum adaptantes, aut ultra quam fieri debet, contra „ ejusdem Doctoris documentum dilatantes, condemnandos audacter asserimus.

Ad præcipuam vero rationem qua suam Appellationem sustentabat *Montesonus*, respondet *Petrus de Alliaco*. I. Quod Sacra Facultas & Episcopus Parisiensis ejus propositiones sententialiter, seu judicialiter non damnaverunt, sed solum circa eas Facultas diffinivit & declaravit *Scholastice & doctrinaliter*: Episcopus vero ipsas falsas, hæreticas, & erroneas non pronuntiavit, sed eas *publicare, prædicare & dogmatizare* dumtaxat prohibuit. „ Unde licet non ad prædictam Facultatem, vel ad Episcopum, sed ad solum

„ Sum-

stentabat Montesonus.

„ Summum Pontificem pertineret dictarum conclusionum judicialis condemnatio, quod „ tamen pars diversa non probat: Tamen ex hoc non sequitur quod ad eos non pertinuerit dogmatizationis & publicationis earum judicialis inhibitio, propter scandalum „ ex earum publicatione Parisiis notorie generatum.

Addit Doctor eximius: „ Illud quod dictus Frater ad suæ Appellationis fundamentum principaliter assumit, scilicet quod solius Sedis Apostolicæ est declarare, damnare, & reprobare: Et quod eorum quæ tangunt fidem, ad solum Summum Pontificem „ pertinet examinatio & decisio: Hoc, inquam, continet manifestam hæresim; & est dictum sibi ipsi repugnans & contrarium. Et ideo propter hoc solum, etiamsi nihil aliud „ erroneum dixisset, Romana Ecclesia ipsum debet cogere ad revocandum.

Damnationis *Joannis de Montesono* ab Episcopo Parisiensi, & a *Clemente Septimo* meminit *Joannes Juvenalis de Ursinis* Remensis Archiepiscopus, in Historia *Caroli VI.* ad annum 1387. Sed unius dumtaxat propositionis, contra Immaculatam scilicet Deiparæ Virginis Conceptionem, e sacro suggestu assertæ, ipsum reum agit. Verba ejus Latine reddo. „ Ea tempestate vixit Doctor quidam Theologus, Ordinis FF. Prædicatorum Magister *Joannes de Montesono* nuncupatus, qui vir insignis & bonus Clericus „ habebatur, qui sæpe conciones habebat. Hic in Concione palam dixit, asseruitque, „ Gloriosam Virginem *Mariam* Matrem Salvatoris & Redemptoris nostri Jesu Christi, „ in peccato originali fuisse conceptam. Id ubi Episcopo Parisiensi notum fuit, plurimos „ insignes Clericos, cum sæculares, tum Regulares & Mendicantes, ea de re convocavit. Quæstione in ejus Palatio disceptata, conclusum est propositionem dicti Magistri „ in Theologia damnatam iri & debere. Quamobrem Processio ac Supplicatio generalis „ ad Beatæ *Mariæ* Virginis Ecclesiam facta est, ubi Episcopus, Pontificalibus indutus, „ dictam propositionem ritu solemni damnavit. „ Alium ejusdem Ordinis Doctorem Rothomagi eamdem propositionem publice e sacro suggestu asseruisse testatur idem Historicus, maximamque invidiam, & populi clamores in reliquos ejusdem Ordinis viros illorum audaciam & temeritatem concitasse. Etsi porro vera scripserit *Juvenalis de Ursinis*, non minus vera sunt, quæ ex tractatu MS. *Petri de Alliaco*, ex Commentariis Sacræ Facultatis, & ex Academiæ Parisiensis Historia retulimus. Et in Concionibus igitur, & in Thesibus, eumdem errorem *Montesonus* asseruit.

Guillelmus de Valone Ebroicensis Episcopus Montesoni defensor ad palinodiam coram Rege compulsus.

Damnatis illius propositionibus, cum magno sui dedecore, Ordinisque FF. Prædicatorum, ex quo assumptus fuerat, damno, patrocinatus est *Guillelmus de Valone* Ebroicensis Episcopus, *Carolo VI.* Regi Christianissimo a Confessionibus, qui anno ipso 1388. coram Rege ac Regii sanguinis Principibus virisque Sacri Consistorii primariis, Rectore Academiæ, & Deputatis quatuor Facultatum, ad palinodiam in Regia Lupara adactus est, in hæc verba: „ Ego Guillelmus Ebroicensis Episcopus, male motus, inconsulte & male informatus, dixi, Quod propositiones aliquæ condemnatæ fuerunt per „ Universitatem, quæ sunt veræ & Catholicæ, & quod auderem eas prædicare & „ dogmatizare coram Rege, & Papa, aut alias ubicumque. Item addidi & dixi, Quod „ Magistri Universitatis Parisiensis non intelligebant doctrinam S. Thomæ, &c. Acta „ fuerunt hæc in Domo Regali de Lupara, Parisiis, videlicet in Camera dicti Domini „ nostri Regis, sub anno 1388. Indictione 12. die Februarii, Pontificatus Sanctissimi in „ Christo Patris ac Domini nostri Domini Clementis, divina providentia Papæ VII. anno 11. „

FF. Prædicatores ob susceptum Montesoni patrocinium ab Academia Parisiensi diu exclusi.

Piam de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione sententiam eloquentia sua & auctoritate in Aula egregie tuitus est *Ferricus Cassinellus*, Autisiodorensis Episcopus, & deinde Remensis Archipræsul, Regique persuasit ut FF. Prædicatores ad publicam devotionem flecteret. Sed Magister & Procurator Ordinis *Joannis de Montesono* causam imprudenter susceperunt, & auctoritate sua effecerunt, ne homines nostri Censuræ sacræ Facultatis subscriberent, falso arbitrati *S. Thomæ* doctrinam Academiæ & Episcopi Parisiensis Judicio petitam. Propterea docendi concionandique munere, Gradibusque Theologicis prorsus nostris interdictum est; & quamvis postliminio omnes aut plurimi ad conditiones a Sacra Facultate sibi imperatas exequendas præsto fuerint Viros Academicos flectere non potuerunt, & annos solidos viginti quinque ab Academia manserunt exclusi; mutuis Ordinis, ipsiusque Academiæ, ex illa tempestate incommodis,

dis, quæ deflet Venerabilis *Gersonius*, qui Fratres nostros cum Academia parente, incredibili caritate reconciliavit, in Epistola ad Studentes Navarrici Collegii: Cogor, *inquit*, „ illam deflere scissuram miserabilem, & mutilationem luctuosam partis non modicæ „ Universitatis Parisiensis, præsertim a Sacra Theologiæ Facultate, cujus scissuræ causam præbuerunt illius de Montesono erroneæ, temerariæ, & impiæ assertiones. Nolo putet aliquis me hoc loco justificationem seu defensionem partis illius, quæ depulsa vel avulsa est, suscepisse. Fratres Prædicatores loquor: viderint ipsi quid egerunt. Ego enim fidenter & constanter affirmo, condemnationem errorum præfati de „ Montesono rationabiliter & Catholice factam: quæ dum deferretur in Romana Curia, ego ipse Baccalaurius Cursor tunc existens, cum cæteris præcellentissimis atque „ sapientissimis viris ab Universitate Legatis præsens interfui. Sed numquid qui ceciderunt, non adjicient ut resurgant? Quin etiam pia mater Universitas hæc quæ hactenus filiis irata est, numquid tandem misericordiæ recordabitur, aut continebit in „ ira sua misericordias suas? Numquid tot oves pascuæ suæ, si deliquerint aut erraverint, æternaliter abjiciet? Immo etsi redire contemnerent, exemplum Christi pii Pastoris imitandum erat ut quærerentur, & pia quadam violentia ad ovile proprium „ obnitentes traherentur, quanto amplius dum id totis, ut dicitur, affectibus & votis „ expostulant & precantur? . . . . . Cæterum memoriter teneo cur & qualiter primitus „ ab Universitatis consortio, via quadam indirecta segregati sunt Fratres prædicti. Statutum enim & conclusum erat, ut omnis gradus & honoris in Universitate expers fieret, quisquis non juraret tenere condemnationem super erroribus prædictis ab Universitate prius, dehinc ab Episcopo Parisiensi factam. Distulerunt hoc agere Baccalaurii „ e Fratribus prædictis tunc excipiendi, causantes a Superioribus suis licentiam ad hujusmodi præstationem Juramenti necdum petiisse, vel habuisse. Ex hac origine, neque „ Gradus, neque Cathedram, neque Sermones posterius adepti sunt. Audivi tamen ex „ post aut omnes aut plurimos eorum ad præfatæ conditionis adimpletionem præsto fuisse: quod si etiam nunc vellent, non viderentur penitus non admittendi. Attenderent o „ utinam omnes & benigna recogitatione secum tractarent, quanta qualisve jactura spiritualis est & fuit, tot hactenus Sermones, tot lectiones, tot salubres Instructiones „ in Universitate & alibi exinde cessasse. Quin etiam naturalis pietas exigit ut mater filio aberranti, & corpus membro ægrotanti compassione moveatur. Deinde considera „ damnum proprium in Sermonibus, in Propositionibus, & aliis: tum audi monitionem „ metro comprehensam: Si non vis aliis parcere, parce tibi. Nec loquar vexationes, opprobria & carceres ab illis, quos loquimur, perlatos, quæ tamen benignos & mansuetos æstimatores, ad misericordiam velocius impendendam inflecterent. Passa est ex adverso, fateor, Universitas laborum & expensarum damna plurima: Ipsa tamen meo „ judicio leviter oblivifscenda aut contemnenda sunt pro commercio pacis, pro fraterna reconciliatione, pro redintegratione tantæ partis abruptæ: tantummodo fidei „ sua integritas, & Universitati suus honor permaneant: vel fallor, vel satis est. „ Exclamabunt fortassis ad hæc plurimi, ejusdem mecum esse sententiæ, quoniam „ pacis zelatores aut sunt, aut videri volunt. Vereor tamen dum ad excusationem „ ventum erit, quibusdam eorum nihil quod offerri possit ad reconciliationem ejus „ sufficiat, quin assidue calumnientur vel Fidei vel Universitatis honorem non servari: ita demum neque reconciliatio umquam, neque pax habebitur. Cæterum „ non sum tam insolens, ut usurpem definire, quo pacto ea quæ prædiximus, Fides scilicet & Universitatis honor illæsa manerent. Hoc unum apud me persuasum „ firmiter habeo, posse ista etiam de facili contingere, si ad hoc non dicam omnes, „ non dicam multi; sed paucissimi de Universitate, cum paucis Fratribus recta integraque voluntate operam dare voluerint. Quod si ex corde noluerint, quidquid ora blanda loquantur, nulla via, nullis precibus, nulla obligatione id ipsum valebit obtineri. „ Cur ita? Nimirum semper allegabunt, hanc esse causam fidei, nec ex ea posse quidquam remittere. Quid igitur reliquum est mihi? Ut apud semetipsum quisque redeat, constituat ante cordis oculos luctuosam hanc scissuram cum præteritis incommodis,

Gersonii opera restituti.

Tom. I. p. 561.

„ modis,

„ modis, videat diligenter & acriter ad reparandam hanc jacturam, quantum faculta-
„ tis aut gratiæ donum desuper acceperit: tunc omni deposito contentionis studio in-
„ quirat pacem & persequatur eam. Hoc est quod nunc agere satago: hoc est quod pro
„ vice mea his in scriptis offero. Porro quantum proficiam vel obero, prorsus in incer-
„ to fluctuat animus. Novi publicos hominum mores: novi quanta judiciorum sententia-
„ rumque varietas. Novi quod implacabiles indomabilesque regnant in quorumdam cor-
„ dibus affectiones, quantum vigeat in eorum linguis obloquendi libertas effrænis;
„ qualiter in operibus persequendi bonos ferox licentia desæviat; novi deinde quam pau-
„ corum est, bona & sollicita fide, quæ Jesu Christi, non quæ sua sunt, quærere . . .
„ Oblatrabunt scio, si ad quosdam scripta hæc delata fuerint, ferentes indigne, immo
„ pro scelere vel mutabilitate deputantes, quod pacem Jacobitarum videar optasse, aut
„ pro ea verbum scriptumve fecisse: sed libera voce fatebor, nec illud umquam pu-
„ dori deputabo, me nunc & prius olim semper dum modeste volui vel optavi, re-
„ conciliationem ipsorum in mediis etiam litibus optavisse. Pereant qui de matris aut
„ mystici corporis fœda mutilatione gloriantur, qui non sanationi student, sed medelam
„ quærentibus crudeliter irascuntur, & qui ad divisionem magis, quam pulcherrimam
„ unionem dæmoniaca impietate pelluntur: quorum persecutio, si pergant in pacificos
„ unitatis amatores furere, spernenda est, & generosæ virtutis pede calcanda, hoc
„ proviso ne damnosius inde nascatur in Universitate vel Republica scandalum. De
hoc *Joannis de Montesono* negotio pluribus agunt Auctor Vitæ *Clementis* VII. & San-
dionysianus Monachus, in Historia MS. *Caroli* VI. lib. 8.

SCHOLION I.

In hoc Articulo Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Dominicani Generalis Mandato prohibiti, nolunt subscribere Censuræ Montesoni, & ideo ejiciuntur ex Universitate, pessimæ causæ defensores.*

R. Rem gestam sincere & absque præjudiciis refero. „ Defensionem (inquam) *Mon-
„ tesoni* suscepit Generalis Ordinis Magister, pessimæque causæ defensioni Ordinem ob-
„ strinxit: Quam ob causam nostri Censuræ subscribere nolentes, e sacræ Facultatis gre-
„ mio ejecti sunt, & ultra vigesimum quintum annum ab ea mansere segregati, ut
„ *Gersonius* in Epistola ad Studentes Navarrici Collegii testatur. Mera facti quæstio
„ est, de qua *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis ita scribit ad annum 1387. num. 14. *Excitata est Parisiis hoc anno gravissima controversia inter Academiæ Parisiensis Doctores & Dominicanos, cum Joannes e Montesono nonnullas Propositiones, quibus Beatam Virginem conceptam in peccato originali contendebat, tuendus suscepisset; ex quo in Galliis magna Dominicanis ipsis conflata invidia est. Rem vero gestam Clementis Vitæ Scriptor pluribus enarrat.* Tom. 17. Annalium Odorici Raynaldi, in quo hæc scripta, approbavit Reverendissimus Sacri Palatii Magister *Raymundus Capisucchus* Dominicanus, postmodum S. R. E. Cardinalis.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 513. Edit. primæ Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Est hæresis asserere, ad solum Papam pertinere declarare, damnare, ac reprobare aliquam doctrinam.*

R. Hæc *Petri de Alliaco* Theologi Parisiensis, postea Cameracensis Episcopi & S. R. E. Cardinalis Censura est, a me historice relata, non dogmatice ibi asserta. Verba illius sunt in Tractatu contra *Joannem de Montesono*, non mea.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 514. Edit. primæ hanc Narrationem reprehendunt: *Cum decore propositiones Montesoni de Conceptione Beatæ Virginis defendit quidam Episcopus noster*

R. Da-

R. Damnatis *Joannis de Montesono* Propositionibus, cum magno sui, Ordinisque Prædicatorum, ex quo assumptus fuerat dedecore patrocinatum fuisse *Guillelmum de Valone* Ebroicensem Episcopum, & ad palinodiam recantandam coram Rege, ac Regii Sanguinis Principibus, virisque Sacri Consistorii primariis, Rectore Academiæ, ac Deputatis quatuor Facultatum, compulsum commemoro, & Retractationis Instrumentum profero. Historiæ res est, quam supprimere non debui pro ea quam profiteor sinceritate.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 515. Edit. primæ, hanc rursus narrationem carpunt Religiosi Censores: *Imprudenter Ordo noster oppugnavit Sententiam de immaculata Conceptione B. Virginis, & Generalis nostros coegit ne Censuræ subscriberent.*

R. Candorem Scriptore Ecclesiastico dignum exhibui in hoc Historiæ capite recensendo*. *Piam* (inquam) *de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione sententiam eloquentia sua & auctoritate in Aula egregie tuitus est Ferricus Cassinellus, Autissiodorensis Episcopus, & deinde Remensis Archipræsul, Regique persuasit ut FF. Prædicatores ad publicam devotionem flecteret. Sed Magister & Procurator Ordinis Joannis de Montesono causam imprudenter susceperunt, & auctoritate sua effecerunt, ne homines nostri Censuræ Sacræ Facultatis subscriberent, falso arbitrati S. Thomæ doctrinam Academiæ & Episcopi Parisiensis Judicio petitam.* Mera facti quæstio est. Illosne Christianæ prudentiæ Regulas sequi putant RR. Censores, qui piam opinionem in quam propendet maxime, & cui impense favet Ecclesia, qui publicam devotionem Fidelium impugnant; & hujusmodi facto sive hac agendi ratione, quæ Deo & hominibus displicet, scandalumque parit, publicum odium in Ordinem suum alias Ecclesiæ tam utilem, concitant? Id autem a me commemoratum est, ne Fratres nostri eorum qui Joannis de Montesono opinionem contra piam & communem Sententiam de Immaculata B. Virginis Mariæ Dei Matris Conceptione pertinaciter propugnarunt, imprudentiam imitentur aliquando. Quidquid enim ea de re senserit *S. Thomas*, certum est ex eodem Angelico Doctore, *Magis standum esse Auctoritati Ecclesiæ, quam auctoritati Augustini vel Hieronymi, vel cujuscumque Doctoris: quia & ipsa doctrina Catholicorum Doctorum ab Ecclesia auctoritatem habet.* Quamobrem & *S. Thomæ* doctrinæ atque opinioni præponendam opinionem in quam propendet & cui favet Ecclesia; præponendam publicam fidelium devotionem, quæ ex *Spiritu pietatis* Sancto est, ex ejusdem Angelici Doctoris Principio colligitur. Cum igitur *Vetus sit Fidelium Christi erga ejus Beatissimam Matrem Virginem Mariam pietas, sentientium ejus Animam in primo instanti creationis atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia & privilegio, intuitu meritorum Jesu Christi ejus Filii, humani generis Redemptoris, a macula peccati originalis præservatam, immunem, atque in hoc sensu ejus Conceptionis Festivitatem solemni ritu colentium & celebrantium, creveritque horum numerus atque hujusmodi cultus post editas a Sixto Quarto in ejus commendationem Apostolicas Constitutiones, quas Sacrum Concilium Tridentinum innovavit, atque observari mandavit. Cum aucta rursus & propagata fuerit ac pietas & cultus erga Deiparam post erecta hoc nomine approbantibus Romanis Pontificibus, Monasteria Religiosorum Ordinum & Confraternitates ac Indulgentias, Ita ut accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis ad hanc Sententiam, jam fere omnes Catholici eam complectantur*, ut loquitur *Alexander Septimus* in Constitutione quæ incipit, *Solicitudo omnium Ecclesiarum:* Auctor sum Fratribus meis Prædicatoribus, ut depositis antiquæ & jam antiquatæ opinionis præjudiciis, cujus tenebras Spiritus Sanctus dispulit (etsi nondum ita plene ac perfecte ut quæstio ista sit in Fidei luce per divinam revelationem Ecclesiæ factam constituta) communem, piam, & Ecclesiasticam Sententiam ac devotionem erga Immaculatam Deiparæ Virginis Conceptionem amplectantur, prædicent ac propagare studeant.

S. Thomas Secunda Secundæ, Quæst. 10. Art. 12.

Nota.

ETiam ad particulares Episcopos, cum Pastores sint suarum Ecclesiarum, pertinet falsas doctrinas proscribere, quamvis ipsorum judicium errori obnoxium agnoscamus; & quamvis difficiliores quæstiones ad primam Sedem, ad Pastorem nempe Pastorum deferre teneantur. Cum etiam fide divina certum sit definitiones universalium Conciliorum, quibus summus Pontifex accedat, Spiritui Sancto adscribendas, in hoc sensu uni Pontifici damnandarum hæresum auctoritas non tribuenda. Quomodo autem etiam veritati consona judicanda illa propositio, quæ soli Romano Pontifici potestatem vindicat insurgentium errorum proscriptionem, adnotabo infra post Dissertationem 12.

CAPUT IV.

De Scriptoribus præcipuis XIII. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Niceta Choniate, Saxone Grammatico, Dodechino, Helinando, Petro de Valle Cernaii, Gunthero, Arnoldo Lubecensi, Ottone a S. Blasio, Gervasio Tilberiensi, Guillelmo de Seliniaco, Gervasio Dorebernensi & Radulpho de Diceto.

NICETAS ACOMINATUS a Patria *Choniatas* appellatus, Magnus Logotheta Secretorum, Inspector & Judex Veli, ac Præfectus Sacro Cubiculo fuit, *ineunte* XIII. Sæculo. Libris 21. Historiam annorum 85. complexus est, ab obitu *Alexii Comneni* Imperatoris, ubi desierat *Zonaras*, usque ad annum millesimum ducentesimum tertium. Editi sunt ex Typographia Regia cum aliis Byzantinæ Historiæ Scriptoribus. Ejusdem Auctoris libri 5. *Thesauri Orthodoxæ Fidei* ex naufragio reliquorum ejusdem argumenti supersunt, in Bibliothecis Patrum editi. Fratrem habuit *Michaelem Choniatem*, Athenarum Archiepiscopum, qui in ejus funere Monodiam scripsit.

II. *SAXO GRAMMATICUS*, Roschildensis in Dania Ecclesiæ Præpositus, Historiam scripsit libris 16. in qua non pauca esse fabulosa, *Scaliger* lib. de Emendatione Temporum observavit. Nec tamen tantus est fabulator, inquit *Vossius* lib. 11. *de Historicis Latinis*, cap. 55. ac nonnullis videtur, qui eum nullo habent loco. Dictio ejus tersa est & elegans. Perduxit Historiam usque ad tempora *Philippi* Cæsaris, sub quo non inglorius vivebat. Ejus meminit Vita *S. Guillelmi* Roschildensis Abbatis ab ejus discipulo scripta; missumque Parisios testatur, ut *Guillelmum* ipsum, & alios ex Abbatia *S. Genovefæ* Canonicos Regulares Danorum Ecclesiæ impetraret.

III. *DODECHINUS*, Germanus, Abbas Cœnobii *S. Dysibodi*, scripsit Historiam Sanctam, sive de peregrinatione in Palæstinam, & Appendicem ad Chronicon *Mariani Scoti* ab anno 1084. usque ad annum 1200. Unde falsus est *Trithemius*, qui ipsum sub *Conrado II.* anno 1140. floruisse scribit.

IV. *HELINANDUS*, Monachus *Frigidi Montis*, Ordinis Cisterciensis, in Diœcesi Bellovacensi, Historiam ab orbe condito usque ad annum millesimum ducentesimum scripsit, libris 48. ex aliis pro more illorum temporum nullo fere delectu defloratam. Ejus cum laude meminere *Vincentius Bellovacensis*, Speculi Historialis lib. 29. cap. 108. *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 18. Cap. 5. *Albericus* Trium Fontium Monachus, & Magni Chronici Belgici auctor, qui sæpius ex illius fonte hausere; præcipue *Vincentius Bellovacensis*, qui ex floribus sive sententiis ipsius sertum quoddam adornavit loco laudato, cui hanc imposuit coronidem, *Expliciunt flores Helinandi Monachi, viri boni, religiosi, honesti & sancti ac vita præcipui.* Quatuor postremi dumtaxat ipsius libri supersunt, quos ex MS. *Frigidi Montis*, cum ejusdem Sermonibus, & Epistola ad *Galterum*, De Reparatione Lapsi, edidit P. *Bertrandus Tissier*, Tom. 8. Bibliothecæ

thecæ Cistercienſis. Scripſit etiam Martyrium *S. Gereonis*, & Sociorum, Sanctorumque *Victoris*, *Caſſii*, *Florentii*, & *aliorum*. Lege apud *Surium ad diem* 10 Octobris. Commentarium *Helinandi* in Apocalypſim MS. reperiri in Abbatia *Longipontis* O. C. monet P. *Labbeus*: ſed alterius eſſe cognominis, ejuſdem tamen Ordinis Monachi *Tiſſierius* obſervat.

V. *PETRUS*, Monachus *Vallis Cernaii*, Ordinis Ciſtercienſis, in Pariſienſi Diœceſi, *Guidonis* ejuſdem Cœnobii Abbatis, poſtea Carcaſſonenſis Epiſcopi, unius e 12. Abbatibus, quos ad Albigenſium hæreſim expugnandam, *Innocentius III.* miſit, nepos & comes, iſtius Hæreſeos, & belli ſacri in Hæreticos Duce *Simone* Comite Monfortio ſuſcepti accurate ſcripſit Hiſtoriam, & *Innocentio III.* Pontifici Maximo dicavit. Edita eſt Tom. 5. Hiſtoricorum Francorum *Franciſci Ducheſnii* Tom. 8. *Bibliothecæ Ciſtercienſis*.

VI. *GUNTHERUS*, Monachus Ordinis Ciſtercienſis in Cœnobio Pariſienſi, non Regiæ Galliarum urbis, ſed altero Diœceſeos Baſileenſis, ſcripſit Hiſtoriam Conſtantinopolitanam de iis temporibus quibus a *Balduino* capta Conſtantinopolis eſt. Quæ ſcripſit, a *Martino* Abbate, qui expugnationi Urbis interfuit, ſe accepiſſe profitetur. Edita eſt a *Caniſio*, Tom. 5. Antiquæ Lectionis.

VII. *ARNOLDUS* Hildeſeimenſis Præpoſitus, & poſtea Lubecenſis Abbas, Chronico Sclavorum, cujus auctor eſt *Helmoldus* Presbyter, Supplementum addidit; quod Opus dicavit *Philippo*, Racesburgenſis Eccleſiæ Antiſtiti. Floruit *Philippi* Cæſaris, & *Ottonis IV.* Romanorum Regis temporibus. In rebus Sclavonicis fide dignum, non ita in iis, quæ de Italiæ, Siciliæ, Græcorumque rebus, adnectit, cenſet *Voſſius* lib. II. *De Hiſtoricis Latinis*, cap. 55.

VIII. *OTTO A SANCTO BLASIO*, Cœnobii *Sancti Blaſii*, Ordinis Benedictini, in Diœceſi Conſtantienſi, juxta Albam fluvium Hercyniæ Silvæ Monachus, ad Chronicon *Ottonis Friſingenſis* Appendicem adjecit, quam ab anno 1146. perduxit uſque ad annum 1210. Inter illuſtres Rerum Germanicarum Scriptores edidit *Chriſtianus Urſtiſius*. Compoſuit etiam *Chronica* prima; quibus genealogias omnes Sacræ Hiſtoriæ uſque ad Timotheum & Titum Pauli diſcipulos complexus eſt. Quod Opus MS. extare Baſileæ, *Voſſius* teſtatur.

IX. *GERVASIUS TILBERIENSIS*, ita cognominatus a Tilburia ſive Tilberia, quod oppidum eſt in Anglia, in litore Thameſino ſitum, *Henrici* II. Anglorum Regis nepos, Arelatenſis ditionis Mareſchallus, Hiſtoriam Britannicam *Galfridi Monemutenſis* illuſtravit. Præterea ſcripſit Hiſtoriam Terræ Sanctæ, De Burgundionum Origine, Mirabilia Orbis, Chronicon cui titulus, De Otiis Imperialibus, *Ottoni IV.* Imperatori dicatum, quod MS. Cantabrigiæ in Collegio *Sancti Benedicti* ſervari, teſtatur *Voſſius* lib. II. *De Hiſtoricis Latinis*, cap. 56. Reliquit & Tripartitam Angliæ Hiſtoriam, quam *Balæus* digeſſit in tres columnas, atque inde *Tricolumnium* inſcripſit.

X. *GUILLELMUS* e caſtro *Seliniaco*, in territorio Autiſiodorenſi oriundus, unde & ipſi cognomen, e nobili genere *S. Bernardi* Clarevallenſis Abbatis procreatus, matrem habuit ſanctitate conſpicuam, fratrem Manaſſen, Aurelianenſem poſtea Epiſcopum. Archiepiſcopatu Senonenſi & Nivernenſi Epiſcopatu ſingulari modeſtia recuſatis, Autiſiodorenſi Eccleſia, cujus Decanus erat, vacante, Epiſcopus electus, ejus regimen, Deo volente, ſuſcepit. Ipſius curis ac favori hæc Eccleſia debet immunitatem ab onere Regaliæ, quam a *Philippo Auguſto* Rege Chriſtianiſſimo impetravit, anno milleſimo ducenteſimo ſexto, ut conſtat ex Hiſtoria Epiſcoporum Autiſiodorenſium, edita Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum a P. *Labbe* S. J. ubi & alia ipſius geſta celebrantur, cap. 59. Cum annos tredecim & dimidium Autiſiodori ſediſſet, ad Pariſienſem Epiſcopatum tranſlatus eſt invitus, & *Honorii* II. Romani Pontificis juſſu, illius Eccleſiæ adminiſtrationem ſuſcepit. Scholaſticos, qui Juriſdictionem Epiſcopi & Cancellarii Pariſienſis excutere volebant, & abſque ipſorum auctoritate ſibi Statuta condere, coercuit. Tres annos & dimidium Pariſienſem rexit Eccleſiam. Obiit Novembri menſe, die *S. Clementi* ſacra, anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo tertio. Corpus ejus Pontiniacum delatum, ibique in Sacello *S. Thomæ* Martyris conditum eſt. *Summa Theologicæ* celebre inter Eccleſiaſticos Auctores nomen eſt conſecutus.

XI. *GERVASIUS MELKELAIA*, Dorobernensis, sive Cantuariensis, Ordinis Benedictini Monachus sub Rege Anglorum *Joanne* claruit. Historiæ patriæ fuit intelligentissimus. Transmisit ad posteros tractatum de combustione & reparatione Dorobernensis Ecclesiæ, Imaginationes de discordiis inter Monachos Cantuarienses & Archiepiscopum *Baldenvinum*, Chronica de temporibus Regum Angliæ, *Stephani*, *Henrici* II. & *Richardi* I. & Vitas Dorobernensium Episcoporum. Edita sunt hæc illius Opera inter antiquos Anglicæ Historiæ Scriptores a *Rogerio Tuvysdem*.

XII. *RADULPHUS DE DICETO*, Londinensis Ecclesiæ Decanus, sub eodem Rege de Historia præclare meritus est. Abbreviationes Chronicorum, Imagines Historiarum, aliaque scripsit. Plurima ex *Eadmero* ipsum deslorasse, observavit *Seldenus*, Præfatione in *Eadmerum*.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 524. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Autisiodorensis Ecclesia libera est ab onere Regaliæ, quia id a Rege impetravit*.

R. *Guillelmum de Seliniaco* Autisiodorensem Episcopum hanc Immunitatem a *Philippo Augusto* impetrasse observavi. Mera facti Quæstio est, cujus veritas constat ex Historia Episcoporum Autisiodorensium edita Tom. I. Bibliothecæ Novæ MSS. librorum a *P. Labbé* S. J. Professore.

Nota.

DE Regaliæ jure sermo erit infra, ubi quibus innitatur fundamentis perscrutabor.

ARTICULUS II.

De Beato Jordano, Cæsario Hiesterbacensi, Rigordo, Sancto Francisco, Sancto Antonio Patavino, Conrado a Liktenavv, Gaufredo de Bello-Loco, Roderico Ximene, Luca Tudensi, Sancto Edmundo, Jacobo de Vitriaco, Alexandro Halensi, & Joanne a Sancto Ægidio.

BEATUS JORDANUS, e Saxonia, vel ex Moguntina Diœcesi, ut *Trivettus* in Chronico testatur, nobili genere oriundus, Theologus Parisiensis Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor ac felicissimus propagator, ejusdem Ordinis post *Sanctum Dominicum* Generalis Magister electus est in Comitiis Parisiensibus anni 1222. cum tres annos in Ordine nondum complevisset. *S. Dominici* Translationem anno 1233. procuravit die 24. Maji, & de Translationis hujus historia misit encyclicas literas ad omnes Conventus, quas refert *Bzovius* noster ad eumdem annum, Num. 5. Post Generalissima Comitia Parisiis anno 1236. celebrata Hierosolymam pergens, ut Loca Sancta, & Ordinis Conventus in Palæstina & Syria constitutos visitaret, irruente tempestate, cum duobus Sociis, aliisque quamplurimis submersus est. Ejus Sanctitas miraculis post obitum est illustrata. Duo refert celebratissima *Trivettus* in Chronico, ad annum 1238. Corpus ipsius in Conventum Acconensem Fratrum Prædicatorum delatum, ibique honorificentissime conditum est. Ejus acta ex Vitis Fratrum Prædicatorum, jussu *Humberti*, ejusdem Ordinis Generalis Magistri V. a F. *Gerardo Fracheto*, Lemovicensi, Provinciæ Franciæ Provincialis conscriptis, *Bollandus* edidit ad diem 13. Februarii. Ex iisdem *B. Jordani* vitam collegit *Leander Albertus* lib. I. De Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum, quam & apud *Surium* legere est. De eodem Beato viro legendi *Theodoricus de Appoldia*, in Vita *Sancti Dominici*, Cantipratanus lib. 2. *De Apibus*, c. 17. *Bernardus Guido* in Commentario MS. de Rebus Ordinis, *Ptolemæus Lucensis* lib. 21. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 26. *Sanctus Antoninus* III. P. Chronici Tit. 23. c. 9. *Sufatus* & *Antoninus Senensis* in Chronicis Ordinis, *Ambrosius Taegius* prima & quinta parte Monumen-

numentorum Ordinis, *Antonius Flaminius* lib. 2. & 3. Vitæ *Sancti Dominici*, *Michael Pius* lib. 1. Virorum Illustrium Ordinis Prædicatorum. Ipsius cum laude meminit *Matthæus Paris* in Historia Anglicana ad annum 1236. De ipso denique legendus *Malvenda* noster in Annalibus, maxime ad annum 1237.

Scripsit librum *De Initio Ordinis Fratrum Prædicatorum*, Epistolas plures ad Fratres, Sermones. Commentarios etiam in Apocalypsim, in Priscianum minorem, & alia quædam ad Grammaticam spectantia scripsisse commemorant Philippus Bergomensis in Supplemento Chronicorum, Trithemius, Eisengrenius, Possevinus, Susatus in Chronico Ordinis, Leander, Albertus, Gerardus Joannes Vossius lib. 11. De Historicis Latinis Cap. 57. *Nicolaus Trivetus* in Chronico ad annum 1222. de ipso ita scribit: „ Cum „ Parisius in scientiis sæcularibus, & præcipue in Mathematicis magnus haberetur, „ libros duos admodum utiles, unum de ponderibus, & alium de lineis dicitur edidis- „ se: postea ad studium Theologiæ se transferens, tandem ad Prædicationem Fratris „ Reginaldi, Ordinem Prædicatorum ingressus, die Cinerum, dum Fratres illam Anti- „ phonam, *Immutemur habitu*, decantarent.

II. *CÆSARIUS HEISTERBACENSIS*, Ordinis Cisterciensis Professor, ac Prior Villariensis Monasterii in Brabantia, floruit anno 1222. Libros duos edidit in illud, *Signum magnum apparuit in cœlo*, Homilias de Infantia Salvatoris, quosdam Sermones, libros tres de Vita *Sancti Engelberti* Coloniensis Archiepiscopi, qui extant apud *Surium* ad diem 7. Novembris, & Dialogos duodecim de Illustribus Miraculis. Hos adornavit jussu Heisterbacensis Abbatis sui, & consilio Abbatis *Loci-Sanctæ Mariæ*. Sinceritatem Auctoris hæc verba probant in Præfatione: „ Testis est mihi Dominus, „ nec unum quidem Capitulum in hoc Dialogo me finxisse. Quod si aliqua forte „ aliter sunt gesta, quam a me scripta: magis eis videtur imputandum esse, a quibus „ mihi sunt relata. Editi sunt a P. B. *Tissierio* Tom. II. *Bibliothecæ Cisterciensis*.

III. *RIGORDUS*, *Philippi Augusti* Galliarum Regis *Physicus* * & Chronographus, Sandionysiani Monasterii Clericus, *Philippi* ejusdem Gesta literis commendavit, Opusque decennio elaboratum dicavit *Ludovico* Regi post obitum Patris, cui successit anno 1224. Tom. V. Veterum Historiæ Franciæ Scriptorum a *Francisco Duchesnio* editum est.

* *Sic ea ætate Medici vocabantur.*

IV. *S. FRANCISCUS ASSISIAS*, vir Apostolicus, Christi Crucifixi spirans effigies, *Celsa humilitate conspicuus*, *Christiani orbis fulcimentum*, *Ecclesiæ Reparator*, Ordinis Fratrum Minorum Patriarcha, in cœlum evolavit 4. Nonas Octobris, anno Christi 1226. ætatis 44. altero post obitum anno a *Gregorio IX.* Pontifice Maximo in album Sanctorum relatus. Simplicibus verbis, sed divino Spiritu, Regulas, Collationes, Epistolas, Orationes piissimas, aliaque Opuscula, ac demum Testamentum scripsit. De his consuli potest *Wadingus* Tom. I. Annalium & in Bibliotheca Ordinis Minorum.

Gregorius IX. in Epitaphio ipsi apposito.

V. *S. ANTONIUS*, Lusitanus, Ulyssiponensis, *De Padua* ex sepulturæ loco nuncupatus, ex Canonico Regulari *Sancti Augustini*, Ordinis Fratrum Minorum Professor, primus Sacras Literas Seraphici Parentis mandato apud suos docuit. Sacras Conciones, & Concordantias Morales Sacræ Scripturæ transmisit ad posteros. Ipsum *Gregorius IX.* olim *Arcam Testamenti* appellavit. Ad vitam migravit immortalem die 13. Junii, anno 1231. A *Gregorio IX.* Sacris Fastis adscriptus est anno ab ejus obitu nondum expleto.

VI. *CONRADUS A LIKTENAVV*, vir nobilis, Præmonstratensis Ordinis Professor, Urspergensis Abbas ad Mindulam, in Diœcesi Augustana, Chronicon a *Belo* primo Assyriorum Rege ad annum nonum *Friderici II.* Imperatoris, id est, Christi 1229. ex variis Auctoribus consarcinavit. Vivere desiit anno millesimo ducentesimo quadragesimo.

VII. *GAUFREDUS DE BELLO LOCO*, Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, *Ludovico* IX. Galliarum Regi Sanctissimo a Confessionibus, vitam ipsius literis mandavit. Edita est ex MS. Fratrum Prædicatorum Ebroicensium a *Francisco Duchesnio* Tom. 5. Veterum Scriptorum *Historiæ Francorum*. Alterum librum de Vita ac Miraculis ejusdem Sancti Regis addidit *Guillelmus Carnotensis* ejusdem Ordinis, qui ipsius Majestati fuerat a Secretis. In eodem Argumento stylum exercuit *Joannes* Toparcha *Jonvillæ*, qui Sancto Regi annis adhæsit XXII.

VIII. *RODERICUS XIMENES* Navarrus, anno millesimo ducentesimo octavo Toletanus Archiepiscopus creatus est. Adfuit Concilio Oecumenico Lateranensi IV. magnamque eruditionis suæ, variarum linguarum peritia & usu ornatæ concitavit admirationem. Auctoritate & gratia, qua plurimum valebat apud *Alphonsum* Castellæ Regem, effecit ut Toletanam Ecclesiam multorum oppidorum ditione augeret; & Toletanum Archipræsulem jure perpetuo Regni Cancellarium diceret. Obiit anno 1245. *Hortæ*, quod Cisterciensis Ordinis Cœnobium est, honorifice conditus, cum hac inscriptione; *Mater Navarra, nutrix Castella, schola Parisius, Sedes Toletum, Hortus Mausoleum, Requies cœlum.* Libros novem scripsit de Rebus Hispaniæ, ab Herculis in eas regiones adventu ad tempora *Ferdinandi III.* His subjunxit Ostrogothorum, Suevorum, Alanorum & VVandalorum compendiosam Historiam. Scripsit denique Historiam Arabum ab exordio & origine Mahumetis. Hunc *Historicum esse bonum, quantum potuit in tali ævo*, censet *Justus Lipsius* lib. 1. Politicorum cap. 9. Ejus cum laude meminerunt Vasæus in Chronico Hispaniæ, cap. 4. & *Joannes Mariana* lib. 11. Historiæ cap. 21. Edita sunt *Roderici Ximenis* Opera Tom. II. *Hispaniæ Illustratæ.*

IX. *LUCAS* Tudensis Episcopus, patria Legionensis, *Gregorio IX.* Pontifici Maximo familiaris, claruit anno millesimo ducentesimo trigesimo quinto. Scripsit libros tres adversus Albigenses, editos primum a *J. Gretsero*, S. J. Theologo doctissimo, deinde in Bibliotheca Patrum. Scripsit etiam Chronicon, jussu *Berengariæ* Hispaniarum Reginæ, ab origine mundi usque ad Æram 1274. Editum est Tom. 4. *Hispaniæ Illustratæ.* Lucæ Tudensis corpus Tudæ conditum juxta sepulchrum *B. Petri Gonsalvi* ex Ordine Fratrum Prædicatorum, quem vivens coluerat, prout supremis tabulis jusserat.

X. *S. EDMUNDUS*, cognomine *Virgo*, in Oxoniensi Facultate Doctor Theologus, Cantuariensis Archiepiscopus & Angliæ Primas, illi Ecclesiæ præfuit ab anno 1233. ad diem decimam sextam Novembris anno 1240. quo in Galliis, in Sosiacensi domo Canonicorum Regularium obiit. Corpus ejus in Pontiniacense Monasterium Ordinis Cisterciensis delatum. Ab *Innocentio IV.* Pontifice Maximo, Sanctorum albo adscriptus est anno 1249. Idibus Januarii. Ejus Acta scripsere *Robertus Richius*, & *Robertus Bavonus* ejus discipulus. De ipso etiam legendi *Vincentius Bellovacensis*, lib. 31. cap. 67. *Nicolaus Trivettus* in Chronico ad annum 1240. *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 19. Cap. 19. *Surius* Tom. 6. *Petrus* in Catalogo lib. 10. cap. 63. Librum piissimum composuit, quem inscripsit; *Speculum Ecclesiæ.* Editus est in Bibliotheca Patrum. Fratrum Prædicatorum Ordinem dilexit, cujus professores aliquos semper familiares habuit & comites, teste *Nicolao Trivetto.*

XI. *JACOBUS DE VITRIACO*, Argentolii ad Sequanam Presbyter, ex Canonico Regulari Ogniacensi, Acconensis Episcopus in Palæstina, deinde Cardinalis Episcopus Tusculanus a *Grogorio IX.* creatus, & Legationibus Apostolicis in Galliis & Terra Sancta perfunctus, obiit Romæ, pridie Kalendas Maii, anni 1244. Corpus ejus in Cœnobium Ogniacense, ad *Sabin* fluvium relatum est. Scripsit libros tres Historiæ Orientalis & Occidentalis, quorum Præfationem apud *Canisium* Tom. 6. Antiquæ Lectionis legere est; Vitam *S. Mariæ Ogniacensis*, Conciones in Evangelia & Epistolas totius anni. Ejus cum laude meminere *Vincentius Bellovacensis*, lib. 30. Speculi Historialis cap. 10. *S. Antoninus*, P. III. Tit. 24. cap. 7. §. 1. *Jacobus Bergomas* in Supplemento, *Trithemius*, & *Henricus de Gandavo*, in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, &c.

XII. *ALEXANDER HALENSIS*, Anglus, ab *Hales* Monasterio Comitatus Claudicestrensis cognominatus, vir pietatis eximiæ, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, *S. Bonaventuræ* Præceptor, Ordinis Fratrum Minorum lumen; ab iis *Fons vitæ, Doctor Doctorum, & Irrefragabilis* appellatur, Scriptis doctissimis nominis sui famam propagavit. Eorum indicem apud *Wadingum*, in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum legere est ex quo expungenda *Summa Virtutum*, & Commentarius in Metaphysicam. Delendus quoque ex ejus Elogio perperam affictus ipsi titulus Præceptoris *Sancti Thomæ.* Lege Collationem Dominicani cum F. Minore, *De Titulo Præceptoris S. Thomæ ex Elogio Alexandri Halensis expungendo*, inter Apologetica pro *S. Thoma* Opuscula a nobis editam anno vertente 1679.

XIII. *Alexandro Halensi*, coævus fuit *JOANNES DE S. ÆGIDIO*, ex Anglia pariter oriundus, Theologus Parisiensis, qui in hocce Parisiensi Fratrum Prædicatorum ad S. Jacobi Conventu *Sermonem faciens ad Clerum, cum suasisset paupertatem voluntariam ut verba sua exemplo confirmaret, descendens de Ambone, habitum Fratrum recepit, & in eodem regressus, ad Clerum Sermonem explevit. Occasione ejus habuerunt Fratres duas Scholas* (sive duas Cathedras Theologicas) *infra septa sua, resumente eo lectiones suas post Ordinis ingressum, ad importunam instantiam auditorum. Suavissimus quippe Moralizator erat, ut satis considerare poterit, qui libros ejus inspexerit, manu propria emendatos. Fuit nihilominus in arte Medicinæ expertissimus, utpote qui tam Parisius quam in Montepessulano rexerat in eadem. De ejus curis & pronosticationibus multa referuntur admiranda*. Verba sunt *Nicolai Trivetti* in Chronico ad annum 1222.

Addenda ad scriptores in articulo II. relatos.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

B. Jordanus libellum scripsit *de initio Ordinis Prædicatorum*, qui lucem aspexit Romæ anno 1587. cum notis Antonii Maffei. *Vitam S. Dominici* eodem auctore in Bibliotheca Paulina Lipsiensi servari dicit Fabricius Bibliothecæ medii ævi lib. IX. at forte portio est libri superius indicati de initio Ordinis Prædicatorum.

Jacobi de Vitriaco sic dicti a Vico diœcesis Parisiensis, ubi natus fertur, libri tertii historiarum plane a vulgato diversi editionem exhibent PP. Martene & Durand. anecdot. tom. III. qui & epistolas ejus IV. ad Honorium III. Papam vulgarunt. Extat etiam ejus epistola ad Honorium *de calamitatibus Terræ Sanctæ* in Spicilegio Dacherii tom. III. pag. 590. nov. edit.

Addere juvat Albericum Abbatem Monasterii Trium Fontium in diœcesi Leodiensi Ordinis Cisterciensis, qui historiam scripsit ab orbe condito ad annum 1241. quod opus cum in Bibliothecis latuisset, tandem opera Leibnitii lucem aspexit in tom. 2. *Accessionum historicarum* Hannoveræ anno 1698. Historiam suam contexuit Albericus ex variis scriptoribus usque ad annum 1200. circiter; dein nemine laudato de suo procedit. Fabricius in Bibliotheca latina scriptorum mediæ & infimæ ætatis monet in Bibliotheca Dominicanorum Coloniæ extare ejus poeticam manuscriptam, cujus exordium est *Multa viri veteres*.

ARTICULUS III.

De Bartholomæo Brixiano, Guillelmo Parisiensi, Roberto de Sorbona, Matthæo Paris, Vincentio Bellovacensi, Hugone de Sancto Caro, Petro de Tarentasia, Alberto Stadensi, Joanne Columna, Humberto de Romanis, Gerardo Fracheto, Pantaleone, & Anonymo Scriptore Annalium Colmariensium.

I. *BARTHOLOMÆUS BRIXIANUS*, Jurisconsultus & Historicus celebris, *Gregorio IX.* Pontifici Maximo familiarissimus, unus ex comitibus *Sancti Dominici*, cum Brixiam veniret, anno 1258. patria ab *Acciolino* tyranno occupata, pro libertate fortiter occubuit, anno ætatis octogesimo quarto. Commentarios Juris, & Chronicon de Urbibus Italiæ transmisit ad posteros. Ejus cum laude meminere *Volaterannus* lib. 21. *Trithemius* in Catalogo Scriptorum Illustrium, *Philippus Bergomas* Supplementi Chronicorum lib. 12. ad annum 1240. *Vossius* lib. 11. *De Historicis Latinis*, cap. 57. &c.

II. *GUILLELMUS ALVERNUS* a patria cognominatus, Aureliacensis, Theologus Parisiensis, ejusdemque Regiæ Urbis creatus Episcopus anno 1228. obiit feria tertia majoris hebdomadæ anno 1248. & in Abbatia *Sancti Victoris* sepultus est. Doctissimis Operibus nomen suum celebravit religiosissimus Archipræsul; quorum indicem *P. Labbeus*

Dialogi 7. de Sacramentis, non sunt Guillelmi Parisiensis Episcopi.

beus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis exhibet. A *Nicolao de Braja*, in Carmine heroico de gestis *Ludovici VIII.* Regis, *Alberico* in Chronico, *Thoma Cantipratano* lib. 1. de Apibus, cap. 19. & 11. cap. 55. *Trithemio* in Catalogo Scriptorum illustrium, & *Gersonio* in Epistola ad Studentes Navarræ, commendatur. Ipsius non sunt Dialogi septem de Sacramentis, sub ejus nomine Lipsiæ an. 1522. & Lugduni 1567. editi. Illorum enim Auctor ex Scriptis *F. Thomæ*, & *Petri de Tarento* seu *de Tarentasia*, qui *Guillelmo* Parisiensi posteriores sunt, sua se deflorasse profitetur. Istud Opus alteri *Guillelmo* Parisiensi Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui ante annos trecentos scribebat, tribuit *Theophilus Rainaudus* in Erotematis.

III. *ROBERTUS DE SORBONA*, a natali vico ita cognominatus, Suessionensis primum, deinde Parisiensis Canonicus, Collegii Sorbonici anno 1252. aut sequenti conditor, cujus Theologi, *Pauperes Sorbonici*, ad hæc usque tempora nominati sunt. Ludovico IX. Regi Francorum Sanctissimo gratus imprimis & familiaris, *Jonvillæo* teste: Tractatus quosdam scripsit, de Conscientia, de Confessione, de itinere Paradisi, quibus ejus animi pietas magis quam facundia elucet. Obiit anno circiter 1270. aut certe ante annum 1274. Ejus Testamentum exquisitis Observationibus suis in Historiam *S. Ludovici a Jonvillæo* scriptam inseruit Vir Clarissimus *Carolus de Bresne* Dominus *Du Cange*. De eodem legi potest *Breullius* lib. 11. Antiquitatum Parisiensium, & *Stephanus Pasquierius*, lib. 7. Disquisitionum, cap. 15.

IV. *MATTHÆUS PARIS*, Anglus, Albanensis Monachus Ordinis Benedictini, nomen suum ab oblivione vindicavit, scribendo Historiam Anglicanam, ab anno 1066. usque ad annum 1259. quo vivere desiit. Quæ deinde sequuntur usque ad annum ultimum *Henrici III.* id est, 1273. ab alio addita sunt, quem plerique arbitrantur fuisse *Guillelmum Rishanger*, ejusdem Cœnobii Monachum. Scripsit idem *Paris* Historiam minorem, qua pressius & brevius ea narravit, quæ prolixius in Historia majori prodiderat; item Additamenta ad Historiam, quæ sæpius laudat *Matthæus Vvestmonasteriensis*, Vitas aliquot Sanctorum, & Albanensium Abbatum Gesta. De hoc Historico ita censet doctissimus Cardinalis *Baronius* ad annum nongentesimum nonagesimum sextum: „ Quam fuerit animo infensissimo erga Apostolicam Sedem, quivis facile poterit intelligere: nisi probra illa fuerint additamenta ejus qui edidit. Quæ si quis demat, aureum sane dixerit Commentarium, utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis reddi,is, egregie contextum, & coagmentatum inveniatur. „ Quosdam locos in editione hujus Historici a *Matthæo Cantuariensi* procurata plurimum sibi suspectos esse *Brianus Tuvinus* profitetur lib. 3. de Antiquitate Academiæ Oxoniensis.

De Matthæo Paris judicium.

V. *VINCENTIUS* cognomine vel natione Burgundus, Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, *Bellovacensis* Conventus alumnus; unde cognomen sumpsit, nusquam illius urbis Episcopus (qua in re plurimi lapsi sunt Auctores) regnante *S. Ludovico* Francorum Rege, & sumptus suppeditante, ut ex *Trithemio* colligitur; non *Philippo Valesio*, ut scripsit *Sixtus Senensis*, *SPECULUM* quadruplex adornavit, & ex variis Auctoribus deflo- ravit. *DOCTRINALE* de omni genere scientiarum tractat, a Grammatica incipit, in Theologia desinit. *HISTORIALE* ab orbe condito ad annum usque millesimum ducentesimum quadragesimum quartum Historias complectitur. *NATURALE*, est de natura rerum, situ locorum, & ratione temporum: in quo ubi de temporibus agit, scribere se ista dicit anno 1244. *MORALE*, est de affectibus, de lege & gratia, de virtutibus & vitiis. Horum meminit *S. Antoninus* 3. *P.* Cronici Vit. 23. cap. 11. §. 2. & ipse plurima ex *Vincentii* Speculo Historiali suum in Chronicon derivavit.

Negari non potest quin *Vincentius* Speculum Morale perfecerit, de quo in Operis sui Prologo c. 19. scribit: „ In tertia vero parte virtutes ac vitia describendo, non potui omnium librorum Moralium etiam quos in promptu habebam, omnes flores in unum colligere; sed de multis pauca pro modulo meo eligere: alioqui oportet volumen in immensum extendere. *Et c.* 16. Opus universum in 4. partes principales tamquam in 4. volumina perfecta, & a se invicem separata distinxi. Quarum una continet totam Historiam Naturalem: Alia vero totam seriem Doctrinalem: Tertia „ totam

„ totam eruditionem Moralem: Quarta totam Historiam temporalem. „ Conjici tamen haud absque fundamento potest, Morale, quod nunc habemus Speculum, amisso priore *Vincentii*, loco illius fuisse suppositum; quia non ex multis collecta pars illa est, sed ex uno fere *S. Thoma*: quem tamen non laudat, cum in aliis partibus Auctores appellet, quos exscribit. Quo anno migraverit e vita *Vincentius Bellovacensis*, non constat. Quidam anno 1256. alii 1261. nonnulli 1263. vel 1264. mortem ejus consignant. Ante annum 1259. non obiisse certum est, quo Epistolam consolatoriam ad S. Ludovicum scripsit de morte filii ejus primogeniti Ludovici. Scripsit exinde Tractatum *de Eruditione Puerorum Regiorum*, jubente Margarita Regina S. Ludovici conjuge, urgente etiam *Philippo* Principe, cui nomen *Audaci*, ejusdem Sancti Regis filio tunc natu majore. Vincentii obitum post annum 1274. quo S. Thomas e vita migravit, consignandum conjicit *Quetifius* Sodalis noster ex anno fundationis Conventus nostri Bellovacensis circiter 1230. vel 1233. cujus quidem Conventus Superior fuisse videtur Vincentius an. 1246. ab Odone Legato Apostolico deputatus cum Guarino Archidiacono ad reformationem Fratrum Xenodochii Bellovacensis. Postea Theologiam docuit in Cœnobio Regalis Montis a S. Ludovico fundato; eodem Sancto Rege jubente, quo munere adhuc fungebatur anno circiter 1260. Ut ut est, a Vincentio *Sanctum Thomam* non esse mutuatum, quæ de Moribus edisserit, sed *Vincentium a Sancto Thoma*, (si tamen ipsi non est suppositum illud quod nunc habemus *Morale Speculum*) omnino certum est, cum se Compilatorem profiteatur in Prologo totius Operis, capite 4. „ Quantominus ergo nunc arguendus videor, quia multorum librorum florem quemdam atque medullam in unum volumen compegi, iterumque sub certis titulis ordine „ congruo redegi. Non autem hoc dico Sanctorum Patrum, vel etiam cæterorum „ Auctorum scriptis præsumptuose derogando, meumque jactanter & inaniter extollendo: præsertim cum hoc ipsum Opus utique meum simpliciter non sit, sed eorum potius, ex quorum dictis fere totum illud contexui. Nam ex meo ingenio pauca & „ quasi nulla addidi. Ipsorum igitur est auctoritate, meum autem sola partium ordinatione. „ Lege quæ ea de re scripsi in Opusculo quod inscribitur: *SUMMA S. THOMÆ VINDICATA*, c. 16. Denique *Vincentium Bellovacensem* ex coævorum etiam Auctorum scriptis hausisse plurima, ac sua fecisse, constat ex his ipsius verbis in Prologo c. 3. *Interdum etiam ea quæ ipse vel a majoribus meis didici, vel in quorumdam Scriptis notabilia reperi, nomine meo, id est, Auctoris, intitulavi*. Quamobrem nemini mirum videri debet, si *S. Thoma* vivente, *Vincentius* ea usurpaverit, quæ de moribus Prima & Secunda Secundæ scripserat. Qua responsione satis fiet illis qui Morale Speculum, quale nunc habemus *Vincentii Bellovacensis* esse contendunt. Non omnia ex Auctoribus excerpsit ipse, sed pleraque a nonnullis Fratribus excerpta suscepit, Operique suo inseruit, non eodem penitus verborum schemate, quo in originalibus suis jacent, sed ordine plerumque transposito, nonnumquam etiam mutata paululum ipsa verborum forma, manente tamen Auctoris sententia, ut profitetur in Prologo, c. 10. & hanc methodum a calumnia vindicat, c. 18. Prologi, ubi humiliter se accusat, quod aliorum curiositati morem gerens, in rerum naturalium tractationem nimium incubuerit: „ Itaque, *inquit*, dum curiosis morem gerere volui, vitium curiositatis incurri. Etenim quod „ Medicorum est, promittunt Medici, tractant fabrilia fabri. Sic & ego tam sublimis „ Professionis homunculus, cujus scilicet totum studium & labor debet esse circa lucrum animarum intendere, etiam in hoc Opere debui præcipue de his quæ ad Professionem meam spectant, insistere. De cæteris autem, præcipue quæ magis ad Medicinam corporis pertinent, si forsitan inciderent (sicut Doctoribus nostris mos est) „ breviter pertransire. Hoc est igitur quod licet multis etiam e Fratribus placeat, eo „ quod totum per quasdam rerum similitudines & integumenta figurarum, ad ædificationem morum referri valeat; super omnia tamen quæ continentur in hoc Opere mihi confiteor displicere. Non quod illa quidem in se bona non sint, taliumque studiosis utilia, sed quia Professionem meam (ut dixi) non decuit hujuscemodi rebus investigandis ac describendis tam diligenter insistere. „ In quarta-

Quo tempore obierit Vincentius Bellovacensis.

Non ex illo S. Thomas, sed ille ex S. Thoma Speculum Morale compilavit.

Vincentii Bellovacensis ingenuitas ac de propriis Operibus judicium.

ta parte, scilicet in Speculo Historiali, nimium se fuisse fatetur in referendis Miraculis : „ Vellem, (*inquit*) si fieri posset, de Sanctorum Miraculis rescidisse non-„ nulla. *Hoc opus* novum est simul & antiquum, breve pariter & prolixum. Anti-„ quum auctoritate & materia: Novum, partium compilatione, & earum aggregatione : „ Breve, propter multorum dictorum in breve perstrictionem : longum, propter im-„ [illegible] multitudinem (ut ait ipse Auctor.) Virum certe immensæ lectio-„ [illegible] fuisse *Vincentium Bellovacensem*, Opus istud testatur. Scripsit [illegible] de *Gratia Dei*, sive *Mysterio Redemptionis humanæ* libros quatuor ex dictis Patrum concinnatos, *de Laudibus B. Virginis Mariæ* librum unum ex Patribus collectum, & alterum *de Laudibus S. Joannis Evangelistæ* : *DE ERUDITIONE PUERORUM REGALIUM* ad *Margaritam* Reginam Franciæ, *Sancti Ludovici* conjugem : *Consolatorium de morte amici*, ad *Sanctum Ludovicum* Francorum Regem, &c. *De Vincentio Bellovacensi* lege *Antonium* & *Sixtum Senenses*, & ante ipsos *Trithemium* Abbatem lib. De Scriptoribus Ecclesiasticis, ubi ipsum commendat ceu „ Virum in Divinis Scri-„ pturis studiosum & exercitatum, Veterum lectione divitem, ingenio subtilem, & „ sermone compositum : qui tantum literis studium adhibuit, ut nullis umquam labo-„ ribus, vigiliis vel occupationibus ab earum cultura potuerit avocari, quin semper aut „ legeret, aut scriberet, aut prædicaret. Tantus itaque fuit, ut post se necdum ha-„ buerit parem, si ardua quæ scripsit Opuscula ex multis laboriose collecta, æqua lan-„ ce cum cæteris ponderemus.

Vincentii Bellovacensis elogium.

VI. *HUGO DE SANCTO CARO*, ex Barcinoneta * oppido Delphinatus, in valle quæ ab Ebrodunum vergit, oriundus, ex Doctore Theologo Parisiensi, & Provinciali Franciæ, primus Ordinis Fratrum Prædicatorum Cardinalis Tit. *S. Sabinæ* ab *Innocentio VI.* creatus, & Legationibus Apostolicis in Germania & Gallia præclare functus, quem *S. Antoninus* 3. P. Chronici Tit. 19. c. 5. §. 2. *Magnarum virtutum virum & valde literatum* prædicat, Commentarios seu breves Glossas in Vetus ac Novum Testamentum, juxta quadruplicem sensum edidit. Expositio specialis in Psalmos *Alexandro Halensi* perperam a Franciscanis quibusdam adscripta est, quam *Hugonis* Cardinalis esse docet *Sanctus Antoninus*, Tit. 23. c. 11. §. 2. „ Speciale, *inquit*, Opus fecit & val-„ de prolixum super totum Psalterium, multiplices ponens expositiones, & multas di-„ stinctiones ad prædicandum aptas. „ Sancto Antonino consentientes *Bellarminus*, *Simlerus*, & *Labbæus*, Minoritarum figmentum explodunt. Composuit etiam *Speculum Sacerdotum & Ecclesiæ* ; *Sermones de Tempore & de Sanctis* ; *Concordantias* denique *Bibliorum invenit*, ut *Nicolaus Trivettus* scribit, *in Chronico*, & *Sanctus Antoninus* testatur loco primum laudato. Illud vero Opus dicuntur compilasse quingenti Fratres Ordinis Prædicatorum, Operis Præside, Auctore, & Ordinatore *Hugone*. Ita intelligendus *S. Antoninus* cum posteriori loco scribit : „ Librum Concordantiarum valde neces-„ sarium a Fratribus Ordinis compilatum fuisse non dubitatur, sed a quo non clare „ invenitur. Dicitur a quibusdam, fuisse commissum Opus pluribus Patribus in diversis „ Provinciis. „ Concordantias eodem sæculo *Conradus Halberstadius*, additis dictionibus indeclinabilibus locupletavit. *Hugonem a Sancto Caro* Lugdunensem Archiepiscopum fuisse qui scribunt, falsi convincuntur ex illius Ecclesiæ monumentis. Ab *Henrico Gandavensi* cap. 40. de Scriptoribus Ecclesiasticis, *Trithemio*, *Sixto*, & *Antonio Senensibus*, commendatur. Obiit 14. Kalendas Aprilis anno 1264. Urbeveteri, ubi primum sepultum, deinde Lugdunum translatum ejus corpus est, ubi apud Fratres Prædicatores diem Resurrectionis expectat.

* *Barrelonette.*

Expositio specialis Psalmorum, germanum est Opus Hugonis a S. Caro. Concordantiæ Bibliorum eumdem agnoscunt Auctorem.

VII. *PETRUS DE TARENTASIA*, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Dominicanus ; postea S. R. E. Cardinalis, & Summus Pontifex *Innocentius V.* scripsit in Sententias ; & in Epistolas *S. Pauli*. *Abbreviatorem S. Thomæ* vocat *S. Antoninus*. Obiit anno 1276. die 22. Junii.

VIII. *ALBERTUS*, natione Germanus, Ordinis Benedictini Monachus, & Cœnobii Stadensis Abbas, ad Fratrum Minorum Ordinem migravit ; nomenque sibi fecit accuratissimis Chronicis ab orbe condito ad annum 1256. Ipsum cum *Alberto Pisano*. Ordinis Minorum Generali Ministro confundunt *Arnoldus Vuion*, *Villotus*, *Miræus*, & *Possevinus*.

nus. Floruit *Gregorius IX.* Summo Pontifice, & *Friderico II.* Imperatore. *Albertum Krantzium* ex eo multa in Saxonia sua & Metropoli transcripsisse *Vossius* observat lib. 2. de Historicis Latinis cap. 59.

IX. *JOANNES COLUMNA*, Romanus Archiepiscopus Messanensis ex Ordine Fratrum Prædicatorum assumptus, floruit anno millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, quo Legatus *Alexandri IV.* Pontificis Maximi fuit, & Tauromenii oppidi cum *Jacobo de Ponte* Præfectus. Inter eos Scriptores qui *Ludovici Bavari* temporibus claruerunt, non recte ipsum recenset *Trithemius* Abbas, ducem ea parte errantem secutus *Philippum Bergomatem*, qui lib. 13. Supplementi Chronicorum illum refert ad annum 1313. Nomen suum ab oblivione vindicavit libris decem, quos *Mare Historiarum* inscripsit. Quod Opus *Sanctus Antoninus* interdum laudat. Ipsum quoque Pontificum Historiam scripsisse, testatur Auctor Operis *De Hierarchia Subcœlesti*, quod MS. extat Parisiis in Bibliotheca Victorina. De hoc Auctore legendi *Sanctus Antoninus* 3. P. Tit. 23. cap. 11. §. 2. *Trithemius*, *Thomas Fazellus*, Rerum Sicularum posterioris Decadis lib. 8. *Leander Albertus* lib. 3. & 4. de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum.

X. *HUMBERTUS DE ROMANIS*, a *Romone* oppido, in Viennensi apud Gallos Diœcesi, ubi natus est, cognomen sumpsit. Cum adolescens Lutetiæ Parisiorum Juris Canonici & Theologiæ studiis operam daret, Ordini Fratrum Prædicatorum in Cœnobio *Sancti Jacobi* nomen dedit, cœlesti vocatione ad Sacram Professionem traductus. Literas Sacras Parisiis & Lugduni docuit. Ob eximiam pietatem & doctrinam V. Ordinis Generalis Magister in Comitiis anni 1254. Budæ in Hungaria celebratis renunciatus est. Quam Præfecturam cum annos novem sanctissime gessisset in Comitiis Londinensibus anni 1263. in quibus *Sanctus Thomas Aquinas* jure suffragii pro Romana Provincia potitus est, abdicavit. Præter Divini Officii Ordinationem, juxta Ritum Dominicanum, & Augustinianæ Regulæ, secundum quam profitemur, Commentarios, scripsit sex libros Institutionum Spiritualium, sive *de Eruditione Religiosorum*, qui alias, *Speculum Religiosorum* inscribuntur; Epistolam sive Tractatum de votis substantialibus Religionis; libros duos *de Eruditione Religiosorum Prædicatorum*, & de arte concionandi, seu de modo prompte cudendi Sermones; & librum de Officiis Ordinis Prædicatorum. Post abdicatum Magistri Generalis Officium, Lugduni privatus vixit, quo tempore Patriarchatum Hierosolymitanum a *Nicolao III.* Pontifice Maximo oblatum respuisse dicitur. In Cœnobio Valentino ad Rhodanum obiit pridie Idus Junii anno Domini 1277. ut testantur Acta Capituli Generalis Mediolani celebrati, anno 1278. & *Bernardus Guido*. Mortem ejus anno 1276. consignat *Leander Albertus*, quæ epocha vera est si Nativitatis Dominicæ annos numeremus, prior vero si Incarnationis. Falsa omnino *Ferdinandi a Castello* Chronologia, qui 15. Januarii, anno 1274. *Humberti* obitum consignat, secutus Chronicon breve Magistrorum Ordinis, quod ad calcem nostrarum Constitutionum habetur. A *Sancto Antonino* 3. P. Chronici Tit. 23. Cap. 11. celebratur. Librum *de modo prompte cudendi sermones*, in 4. Libros tributum, cuidam Regulari Canonico Anonymo, qui ante extinctos Templarios vivebat, tribuit Dom. *Mabillonius* in itinere *Italico*, pag. 194. ex MS. Codice Abbatiæ Sancti Salvatoris Bononiensis: At *Humberto* nostro *de Romanis* hoc Opus, non in quatuor libros, sed in duas dumtaxat partes tributum, & melioris notæ MS. Codex in Lusitania inventus & editi libri vendicant.

X. *GERARDUS DE FRACHETO*, Lemovicensis, vir religiosissimus & egregius Concionator, Ordinis Fratrum Prædicatorum Tolosanam Provinciam rexit. Scripsit *Vitas Fratrum*, seu librum de Origine ac Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum, jussu *Humberti de Romanis* Magistri Ordinis: quem propterea ipsi *Humberto* tribuunt *Theodoricus de Appoldia* in Præfatione Vitæ *Sancti Dominici*, *Jacobus Philippus Bergomas* in Supplemento Chronicorum, *Sanctus Antoninus* 3. P. Chronici Tit. 23. C. 11. §. 2. & *Antonius Senensis* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis. MS. extare in Monasterio Rubeæ-Vallis apud Bruxellam, Duaci, & alibi, testatur *Gerardus Joannes Vossius*, lib. 11. de Historicis Latinis Cap. 59.

XI. Anno millesimo ducentesimo quinquagesimo-secundo, *PANTALEO* Ordinis Fra-

Fratrum Prædicatorum Theologus, Conſtantinopoli Tractatum contra errores Græcorum edidit, in quo capita quatuor controverſa expendit, ſcilicet de Proceſſione Spiritus Sancti, de Purgatorio, de Azymis & fermentato, & de Romani Pontificis Primatu, debitaque Sedi Apoſtolicæ obedientia. Editus primum eſt ex MS. Codice Bibliothecæ Bavaricæ, curante *Petro Stevartio*. Extat in Bibliotheca Patrum Edition. Lugdunenſis Tom. 27.

XII. Partim vacante Imperio, partim *Roberto Habſpurgenſi* Imperante, qui ſumma rerum potiri cœpit anno 1273. Anonymus Dominicanus Annales Colmarienſes ſcribere aggreſſus eſt. Incipiunt ab anno 1211. qui decimus eſt ante natale Auctoris, ut docent hæc verba ad annum 1238. *Intravi in Ordinem Prædicatorum natus anno* 1221. Hiſtoriæ leges neſciviſſe, qui res minutiſſimas & Annalibus indignas ſcriptis mandavit, *Voſſius* obſervat cap. 60. lib. 11. *De Hiſtoricis Latinis*. Cæterum ejus diligentiam laude non indignam ſibi videri. Ab eodem Auctore ſcripti non ſunt Annales illi Colmarienſes, ſed ab alio perducti ad annum milleſimum trecenteſimum ſecundum. Ubi vero deſierit incertum eſt. Editi ſunt ab *Urſtiſio* cum aliis Rerum Germanicarum Scriptoribus.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

NEfas profecto ducerem ſi huic Cl. Dominicani Operi alterius Dominicani eximii ſæculi XIII. ſcriptoris opus non adjungerem, cujus utique & P. Alexander in primis meminiſſet, ſi ejus ætate lucem aſpexiſſet. Ea eſt *Summa* Ven. P. Monetæ Cremonenſis, Ordinis Prædicatorum, ipſi S. Dominico ætate æqualis, *adverſus Catharos & Waldenſes*, quam e MSS. Codd. erutam Cl. P. Thomas Auguſtinus Ricchinus, ejus Ordinis vir doctiſſimus, haud ante multos annos non ſine eruditis adnotationibus ſuis atque luculentiſſimo Apparatu Romæ vulgavit. Porro in eo apparatu Cl. editor de rebus Catharorum ac Valdenſium copioſe diſſerens, longius exhibet fragmentum Operis adverſus hæreticos illos, quod e Vat. MS. extractum nunc primum eruditis innotuit. Inſcribitur: *De interrogationibus, quæ debent fieri per Inquiſitores ab illis contra quos eſt præſumptio hæreſis*, ex quo hæretica Catharorum dogmata diſcimus. Moneta vero Summæ illius ſcriptor circa annum 1220. ſacræ Prædicatorum-familiæ nomen ſuum dedit, poſtquam aliquo tempore in Academia Bononienſi publico conductus ſtipendio philoſophiam legiſſet. Ordini adſcriptus per Inſubriam Vicarium Sancti Inſtitutoris egit, tum & Mediolani munus Inquiſitoris exercuit. Quo anno vitam abſolverit, ignotum; profecto non ante annum 1240. quo Summam ſcribebat, ut ex lib. III. cap. III. §. II. & alicubi etiam docemur. Integrum opus in libros quinque diſpeſcit, cujus in exordio deſcriptionem fidei hæreticorum luculentam exhibet; tum ſingulorum dogmatum probationes ab hæreticis productas ſumma fide exponit, ac valide ex S. Scriptura refellit. Patrum teſtimoniis raro, vel numquam utitur, ac ſummo quidem, ut ego arbitror, judicio, utpote, cui manus conferendæ erant cum hæreticis, qui Patres omnes inſuper habebant; at illos Cl. Ricchinus abunde in adnotationibus ſupplet.

ARTICULUS IV.

De Thoma Cantipratano, Alberto Magno, Sancto Thoma Aquinate, Raymundo Martini, & Guillelmo Peraldo.

I. THOMAS CANTIPRATANUS, natione Brabantius, *Levvis* prope Bruxellam celebri municipio e nobili gente ortus, Canonicus primum Regularis fuit in Monaſterio Cantipratano, quod in Arteſia eſt, juxta Cameracum, unde cognomen ſumpſit, deinde ad Ordinem Prædicatorum migrans, *Alberti Magni* Coloniæ docentis auditor fuit, & *S. Thomæ* condiſcipulus; quo rogante ipſum libros Ariſtotelis Latinitate donaſſe, *Alfonſus Fernandes* tradit: ſed alii antiquiorem fuiſſe Verſionem illam obſervant,

vant, ad quam Commentaria scripsit *Sanctus Thomas* : quorum quidem observatio pugnat cum *Guillelmo de Thoco* in Vita *S. Thomæ*. Episcopus inauguratus, Cameracensi Episcopo Suffraganeus datus est. Duos edidit libros *de Apibus*, quos & *Bonum Universale* inscripsit, omnium Ordinum hominibus utilissimum Opus, in quo miracula & exempla sui temporis exponit. Illud *Humberto de Romanis* Ordinis Prædicatorum Generali Magistro nuncupavit. Scripsit post annum 1246. ut probant hæc ipsius verba lib. II. *Apum*, cap. 3. *Ego fidelium novissimus, antequam piissimus Ludovicus Francorum Rex anno ab Incarnatione 1246. crucem transmarinam susciperet, Crucem in cælo ex clarissimo & sydereo lumine vidi, nec recolo me decentius & operosius formatam crucem umquam sub aliqua materia vel figura vidisse.* Scripsit præterea Vitam *Sanctæ Christinæ* Virginis, quæ *Mirabilis* appellata est. Extat apud *Surium*, ad diem 23. Junii. Item Vitam *S. Lutgardis* Monialis de Aquiria, quæ apud eumdem *Surium* habetur ad diem 16. Junii: Librum unum de Vita *S. Mariæ Ogniacensis*, quem idem *Surius* exhibet ad diem 23. Junii: Vitam denique *B. Margaritæ Yprensis*, quæ obiit an. 1237. Scripsit & librum *de natura rerum*, ex variis Auctoribus, spatio quindecim annorum, multo labore compilatum, ut ipse testatur lib. II. *de Apibus*, cap. ultimo. At liber ille interiisse videtur, aut alicubi delitescere. Obiit die 15. Maji anno 1263. Ut Venerabilis sanctitate relatus est a *Miræo* in Fastis Belgicis, & *Raissio* in Auctario *Molani* ad Natales Sanctorum Belgii. Vitam ejus ex Codice MS. Rubeæ-Vallis edidit *Hiacynthus Choquetius* in libro de Sanctis Belgii Ordinis Prædicatorum. Eamdem conscripsit *Georgius Colvenerius*, & præfixit libris de Apibus quos edidit & Notis illustravit anno 1607. *Thomam Cantipratanum* celebrant *Jacobus de Vitriaco* in Vita Beatæ Mariæ Ogniacensis, *Henricus de Gandavo*, lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, c. 51. *Dionysius Carthusianus* l. contra pluralitatem Beneficiorum Art. 8. *Leander Albertus*, *Antonius Senensis*, *Bellarminus*, *Possevinus*, *Labbeus*, & Patres *Henschenius* & *Papebrochius*, in Indice SS. prætermissorum die 15. Maji.

II. *ALBERTUS MAGNUS*, Lavingæ apud Suevos ex nobilissima Dynastarum Bolstatensium familia natus est anno Christi 1193. Prædicatorum Ordini nomen dedit anno 1221. Beatæ Virginis *Mariæ*, quam cultu præcipuo prosequebatur intercessione scientiæ donum adeptus, Sacras Literas Coloniæ docuit, ea celebritate nominis, ut *Magnus*, etiam vivens appellaretur. Quod nomen ipsi non doctrina modo singularis, sed eximia sanctitas, promerita est. Parisiis ipsum docuisse, tanto Discipulorum cursu, ut cum non caperet eos consuetum auditorium, necesse fuerit ut in publica platea doceret, * quæ *Magni Alberti*, nuncupata est, *Leander* lib. 3. De Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum, & alii fabulantur. Ratisponensis Episcopus creatus est ab *Alexandro IV.* anno 1259. eamque suscepit invitus dignitatem, *Humberto* Generali Magistro Prædicatorum Ordinis ipsi gravissimis literis dissuadente, ne Angelicis humeris formidandum onus subiret, ac statum sanctæ paupertatis relinqueret. Has literas refert *Leander*. Post biennium abdicato Episcopatu, Coloniam rediit, ubi Scholas Theologicas iterum rexisse fertur, donec ipsum in publica lectione memoria defecit, secundum quod illi fuerat a Beata Virgine olim prænuntiatum. Obiit anno 1280. ætatis suæ 87. In universo Fratrum Prædicatorum Ordine sacris honoribus colitur die 15. Novembris. Vitam ejus scripsere Rodulphus Noviomagensis, Joannes Antonius Flaminius, ex quo illam descripsit Leander lib. 3. de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum; Petrus Prussiensis & Radetus in *Bavaria Sancta*. Ipsum etiam celebrarunt *Henricus* Gandavensis lib. de Viris Illustribus, cap. 43. *Trithemius* Abbas lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, ubi ejus Opera recenset, de ipsoque ait: *Non surrexit post eum vir similis ei, qui in omnibus literis, scientiis & rebus tam doctus, eruditus, & expertus fuerit. Quod autem de Necromantia accusatur, injuriam patitur vir Deo dilectus.* His adde *Aventinum* lib. 7. Annalium Bojorum. Qui *Albertum Magnum* vocat *Germanum Varronem*, immo *longe Varrone doctiorem*. Additque: *Nihil eum penitus fugit, omnia perfecte novit, naturæ secundum Aristotelem verissimus Interpres. Lege ejus Dialectica, Mathematica, Physica, Metaphysica, Ethica, Theologumera. Et (si fas est dicere) Magica adeo exacta atque exquisita, haud aliter quam si uni dumtaxat operam navasset, cætera ne attigisset quidem,*

* Gallice *La Place Maubert*.

Alberti M. elogium.

adeo

adeo singula in suo genere absoluta sunt. Non minus Platonis, Epicuri, Pythagoræ, aliorum Philosophorum dogmata calluit, quam Aristotelica. Primus Latinorum quidquid in Græcis, Latinis, Hebræis, Arabibus, Ægyptiis Philosophis egregium fuit, perscrutatus est. Primus apud Latinos in omnes Aristotelis, Euclydis, Petri Lombardi, aliorum hujusmodi Auctorum libros Commentaria scripsit. Eloquentia summa suo sæculo, eruditione etiam nostro præditus. Alberti Magni opera 21. Tomis edidit F. *Petrus Jammy*, Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Professor, multo labore, nullo criterio.

Sermones de Eucharistia inter Opuscula S. Thomæ sub titulo Opusculi 58. editi Alberto M. vindicatur. Libri de Laudibus B. Virginis Mariæ inter Alberti M. Opera editi, Richardum a S. Laurentio agnoscunt Auctorem. Libri Alberto M. suppositi, eoque indigni. S. Thomæ elogium.

Sermones de Eucharistia, quibus Thema illud præponitur, *Venite, comedite panem meum*, extant inter opuscula *S. Thomæ*, 58. nec ab Editoribus, qui genuina secreverunt a suppositis ac dubiis, ista minusculis characteribus excudi curantes, inter dubia rejiciuntur. „ Non sunt tamen Angelici Doctoris, sed *Alberti Magni*. Siquidem in Cœnobio Coloniensi Fratrum Prædicatorum extat liber ille magna ex parte ipsius *Alberti* manu conscriptus. In quo alterius quoque deprehenditur quasi per vices succedens manus, in fine tamen, sicut & in principio quidam Sermones sunt integri, ejus manu descripti. Neque de hoc dubitari potest, cum multis in locis libri visantur toti manu illius exarati, ut Coloniæ quæ in Evangelium Matthæi scripsit, & de Animalibus. „ Verba sunt *Flaminii & Leandri*.

Libri 12. *De Laudibus Beatæ Virginis Mariæ* Tomo vigesimo editi, non sunt *Alberti Magni*, sed *Richardi a Sancto Laurentio*, Pœnitentiarii Rothomagensis, ut constat ex MSS. ex quibus primum editi sunt Duaci anno 1623. utque observant *P. Theophilus Raynaudus* S. J. in Diptychis Marianis, & *Hippolitus Maracius*, Clericus Regularis Lucensis, in Bibliotheca Mariana. Sane *Sanctus Antoninus* 3. P. Chronici Cap. 11. librum unicum specialem super *Missus est in laudem Virginis Gloriosæ* ab *Alberto M.* scriptum commemorat.

Liber *De Mirabilibus*, vanitate & superstitione refertus, *Alberto* Magno suppositus est, inquit, *Delrio*, Disquisitionum Magicarum, cap. 3. Librum *de Secretis mulierum*, nec ipsius, nec docti cujuspiam esse censuerunt Medici Lovanienses, ut refert *Molanus* in Bibliotheca Sacra.

III. *S. THOMAS DE AQUINO*, genere, sanctitate & doctrina clarissimus, Theologorum Princeps, *Doctor Angelicus* jure merito appellatus, in Castro, *Rocca-Sicca*, Patre *Landolpho* Comite Aquinate, Matre *Theodora* Theatis Comitis filia, ex Normannica origine, sub initium anni 1225. natus est. Ordinem FF. Prædicatorum ingressus est anno 1243. ætatis suæ 19. Ex Ordine raptus a Fratribus, anno integro in carcere detentus a matre est. Anno 1245. ex Decreto Generalium Comitiorum, & *Joannis Teutonici* Magistri Ordinis, Parisios, indeque Coloniam ductus, *Alberto Magno* Præceptore Philosophiæ & Theologiæ operam dedit. Postea Parisios remissus, a Sacra Facultate in Baccalaureorum Ordinem cooptatus est. Anno 1256. Doctoralibus Infulis insignitus, *Alexandro IV.* commendante; quod Academiæ Cancellarius Religiosis Mendicantibus haud satis æquus moras necteret. „ Totus divinis operibus intentus, aut eruditioni qua „ præcellebat, aut prædicationi qua immotus erat, aut orationi qua devotus, aut Scri- „ pturæ Sacræ qua profundus, sedulus vacabat, adeo ut præter naturalis necessitatis aut „ quietis horas nullum sibi aut vix temporis spatium relinqueret otiosum ..... Tam „ super Vetus, quam super Novum Testamentum Scripta, plurimaque alia Opera in „ Dei laudem, Fidei dilatationem, eruditionemque studentium, clara cum sciens es- „ set; famosa, cum cognitus, non absque speciali Dei infusione perfecit. „ Verba sunt *Joannis XXII.* in Diplomate Canonizationis ipsius. Viginti postremos vitæ suæ annos docendo, scribendo, concionando, cum peregisset, tandem anno ætatis quinquagesimo inchoato die 7. Martii, anno 1274. in Monasterio Fossæ Novæ, Cisterciensis Ordinis, quod diverterat, in Gallias iter faciens, ut Concilio Lugdunensi, de mandato *Grego*[rii] X. Pontificis Maximi interesset, ad vitam migravit immortalem. A *Joanne XXII.* Sanctorum numerum relatus est an. 1323. *Beatus Pius V.* an. 1567. ipsum V. Ecclesi[æ] Doctorem dixit, ac Festum ejus eodem ritu cultuque ac aliorum quatuor Doctorum [ce]lebrari jussit. *Urbanus V.* Sacrum Corpus Ordini Prædicatorum dedit, quod Tolosam [an]no 1368. translatum est. Egregia plane sunt Pontificum de *Sancti Thomæ* doctrina san-

ſanctitate teſtimonia. *Clemens VIII.* in Diplomate Pontificio ad Neapolitanos: *Pie*, inquit, *prudenterque cogitatis de novo civitati Patrono adſciſcendo, cive veſtro, divinæ voluntati Angelico Interprete, vitæ ſanctitate & miraculis claro, Thoma Aquinate, cujus doctrinæ fuit tantum tributum, ut Chriſtianæ eruditionis ſuæ divinum etiam illud habeat teſtimonium: Bene de me, Thoma, ſcripſiſti.* Idem Pontifex in altero ad eoſdem Diplomate: *Cum Superiorum temporum memoria S. Thomas Ordinis Prædicatorum, Doctor Angelicus, ſimiliter in eodem Regno tum ſanctitatis ac miraculorum gratia, tum doctrinæ laude clarus extiterit, laudabili conſilio eadem civitas illum cæteris Patronis ſuis adjungendum ſtatuit. Hic ſiquidem honor ejus virtutibus cum admirabili doctrina conjunctis debetur. Ac doctrinæ quidem teſtis eſt ingens librorum numerus, quo ille breviſſimo tempore in omni fere diſciplinarum genere, ſinguli ordine ac mira perſpicuitate, ſine ullo prorſus errore conſcripſit. In quibus conſcribendis interdum Sanctos Apoſtolos Petrum & Paulum colloquentes, locoſque illi quoſdam Dei juſſu enarrantes, habuit. Quos deinde conſcriptos, expreſſa Chriſti Domini voce comprobatos audivit.* Paulus V. *Splendidiſſimi Catholicæ Fidei Athletæ Beati Thomæ Aquinatis, cujus Scriptorum clypeo militans Eccleſiæ Hæreticorum tela feliciter elidit, honores & venerationem magis magiſque in dies augeri, plurimum in Domino gaudemus.*

Sancti Thomæ non infima laus eſt, quod omnia Scripta ſua Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Judicio humillime ſubjecerit, hæc verba proferens cum Sacrum Viaticum recepit: *Ego de iſto Sanctiſſimo Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti, & aliis Sacramentis multa docui, multa ſcripſi in Fide Jeſu Chriſti & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, cujus correctioni cuncta ſubjicio, cuncta ſuppono.* *Omnia Opera ſua S. Romanæ Eccleſiæ judicio ſubjicit S. Thomas.*

Sanctum Thomam commendant *Thomas Cantipratanus*, Lib. 1. de Apibus, cap. 20. *Stephanus de Salanacho*, anno 1290. defunctus qui virtutes ejus interſerit lib. De quatuor rebus quibus Deus Prædicatorum Ordinem inſignivit (Extat MS. Mediolani in Dominicano Gratiarum Conventu) *Ptolomæus Lucenſis* in Annalibus. Vitam *Sancti Thomæ* ſcripſerunt *Guillelmus de Thoco*, Prior Beneventani Conventus Ordinis Fratrum Prædicatorum Canonizationis ipſius promotor, & *Bernardus Guidonis* Lodovenſis Epiſcopus, ex Ordine Fratrum Prædicatorum aſſumptus. Joannem Garzonem, Antonium Flaminium, Leandrum Albertum, Demetrium Cydonium, alioſque prætereo. Elogia etiam quibus S. Thomam ejuſque doctrinam exornarunt Summi Pontifices, Academiæ, Ordines Religioſi, Scriptores omnium Ordinum eruditi, ſilentio prætermitto, tum quia omni mortalium laude major eſt, ipſius Veritatis voce laudatus: omnibuſque præponderat elogiis, illa vox a Chriſto prolata: *Bene ſcripſiſti de me, Thoma:* ut in Literis Apoſtolicis ad Neapolitanos refert *Clemens VIII.* eruditiſſimus, & ſagaciſſimus Pontifex qui viſiones & revelationes incertas & indiſcuſſas non approbaſſet: Tum quia hæc indicavi pœne omnia in Panegyrico Sancti Thomæ, quem cum Opuſculis Apologeticis pro eodem Angelico Doctore anno 1680. in lucem edidi. Extat Vita *Sancti Thomæ* a *Guillelmo de Thoco* ſcripta apud *Bollandum* inter Acta Sanctorum menſis Martii ad diem 7. De ipſius doctrina *Gerſonius* in Epiſtola ad ſtudentes Collegii Navarræ: *Excellit Sanctus Thomas*, inquit, *præſertim Secunda Secundæ.* De eodem Sancto Doctore & ejus operibus, legendus *Sanctus Antoninus* P. 3. Chronici Tit. 1. De Summa *Sancti Thomæ*, aliiſque ipſius Scriptis, Diſſertationem inſtituemus.

IV. *RAYMUNDUS MARTINI*, oppido Subiratenſi in Catalonia oriundus, Ordinis Fratrum Prædicatorum in Conventu Barcinonenſi Profeſſor, vir Hebraicæ, Chaldaicæ, Arabicæ Linguæ peritiſſimus, ac Theologus eximius Sancto *Thomæ* coævus, *Sancto Raymundo de Pennaforti* ſuadente, & *Jacobo* Aragoniæ Rege favente cum Fratre *Paulo Chriſtiani*, aliiſque ejuſdem Ordinis doctiſſimis viris Judaicæ impietatis blaſphemiis detegendis ac refellendis egregiam operam navavit. Rex hominibus recutitis imperavit publica Sanctione data 27. Martii die, anno 1264. ut quidquid in ipſorum libris extabat blaſphemum & contumelioſum adverſus Chriſtum & Virginem Matrem delerent, judicio Barcinonenſis Epiſcopi, & Fratrum *Raymundi a Pennaforti*, *Arnaldi de Sygarra*, *Raymundi Martini*, & *Petri de Janua* Prædicatorum. Hac occaſione cum reconditiores quique Hebræorum Codices in manus *Raymundi Martini* veniſſent, ipſos dili-

diligenter defloravit, & composito libro, quem inscripsit PUGIONEM FIDEI, ipsos propriis armis debellavit. Insigne illud Opus *Raymundo Sebon* falso tribuit *Josephus Scaliger*, ad *Casaubonum* scribens: At vere observavit, *Petrum Galatinum* Ordinis FF. Minorum Auctorem, quidquid in Arcanis Catholicæ Veritatis ab ipso editis optimæ notæ est, quidquid Rabbinicæ eruditionis, ex Pugione Fidei *Raymundi* suffuratum fuisse, magna sane inverecundia, cum ne semel quidem Opus istud aut ejus Auctorem laudaverit. Præses *Maussacus* & *D. Josephus de Voisin* Vir Clarissimus & doctissimus, ille in Prolegomenis in Pugionem Fidei, hic in exquisitissimis Observationibus, quibus hoc Opus illustravit, idipsum confirmant. Quidquid *Galatinus ex Raymundo* desumpsit, *Voisinus* ad marginem singulorum Capitum annotavit. Hoc Opus *Nicolao de Lyra* doctissimo Scripturarum interpreti ignotum non fuit, qui interdum *Raymundi* nostri Observationes contra Judæos cum laude Auctoris refert, eumque *in Hebraica lingua valde peritum* prædicat in Commentario ad Cap. 9. *Oseæ*, vers. 12. Ex eodem Opere multa compilavit *Porchettus de Salvaticis*, Genuensis, ordinis Carthusianorum, in libro qui inscribitur, *Victoria Adversus Judæos:* Sed ut erat vir candidus, & liberalis, id ingenue professus est, fontemque coronavit, ex quo hauserat. Eumdem Auctorem laudavit *Paulus* Burgensis Episcopus in Annotationibus ad Commentaria Nicolai de Lyra. Scripsit præterea *Raymundus Martini* aliud Opus compendiosum contra Judæos, quod *Capistrum Judæorum* inscripsit, & Summa contra Alcoranum Saracenorum, ut testatur *Antonius Senensis* in Chronico & in Bibliotheca Ordinis Prædicatorum. De *Raymundo Martini*, ejusque Operibus legendus etiam *Franciscus Diago*, in Historia Provinciæ Aragoniæ Fratrum Prædicatorum, lib. 1. cap. 2. & 15. lib. 2. cap. 28. *Pugio Fidei* in tres partes distributus est. Prima pars tota Latina, secunda & tertia Latino-Hebrææ sunt. Edidit De *Josephus de Voisin*, ex Codice Manuscrip. Bibliothecæ Collegii Fuxensis, collato cum Tolosano, Barcinonensi, & Majoricano FF. Prædicatorum.

V. *GUILLELMUS PERALDUS*, Gallus Viennensis in Delphinatu Diœceseos, Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, quem aliqui Lugdunensem Archiepiscopum fuisse falso scripserunt, *Sancto Thomæ* pene coævus: Sermone de Tempore & de Sanctis, librum de Proprietatibus rerum, librum de Eruditione Principum, expositionem Regulæ *Sancti Benedicti*, librum de Eruditione Religiosorum, nec-non *Summam virtutum & vitiorum*, posteris reliquit, quam *S. Antoninus* 3. P. Tit. 23. Cap. 11. §. 2. *Prædicatoribus utilem* asserit, quam *Gersonius* lib. De Examinatione Doctrinarum, P. 2. Consideratione 4 his verbis commendat: *Notat summa de vitiis & virtutibus in Tractatu de Fide, causas octo confectionis hæreseon. Remittamus ad illam, quam libenter hic & alibi commemoramus, Summam, quoniam ex optimis undecumque collecta est, cujus Auctor contemporaneus satis fuit Guillelmo Parisiensi & S. Thomæ, vir sine gradu, de Conventu Prædicatorum Lugdunensium. Hic nihil in compilatione de phantasis proprii capitis, sed de communi acervo Scripturarum doctrinam nectit, cui si compararentur novellæ visiones nostrarum & nostrorum, o sapientissime Deus, quantum solidiores, non umbratiles invenirentur! Ab eis tamen, quibus adversus Sapientis consilium non est persuasum quod aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconsus suavior, quique magis ea mirantur quæ vel non intelligunt, vel insolita sunt, separatum volentes habere convivium, similes Athenienfibus, volentes semper audire aliquid novi, prurientes auribus.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 546. Religiosi Censores hanc propositionem velut meam notant: *Fabula est quod de Alberti Magni auditorum concursu narratur.*

R. Frequentissimum fuisse ad *Albertum Magnum* auditorum concursum, non diffiteor: tantum fuisse ut Parisiis in publica Platea longe a conventu FF. Prædicatorum distante quæ *Mauberti* dicitur, publice docere sub dio cogeretur, merito ut fabulam rejicio. Nullum id probat Historiæ Francorum, aut Urbis Parisiensis Monumentum. Plateæ vero nomen non a Magistro *Alberto*, sed a feudo *Mauberti* cujusdem civis Parisiensis derivatum esse certis Monumentis constat.

SCHO-

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 548. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Libri 12. de Laudibus B. Mariæ Virginis non sunt Alberti Magni.*

R. Id scripsi, & probavi. Mera Criticæ Quæstio est.

SCHOLION III.

Sanctum Thomam Aquinatem Casini Monachum fuisse, antequam in FF. Prædicatorum Ordinem convolaret, Dom. *Mabilonius* Vir Eruditus, mihique imprimis amicus, asserit in *Itinere Italico*, pag. 123. ex Martyrologio veteri Cœnobii Casinensis, in quo de eo Nonis Martii secunda quidem manu, sed ante annos trecentos, adscriptum legitur: *Nonis Martii apud Fossam Novam Natale Sancti Thomæ Confessoris, viri eruditissimi, qui oriundus de Aquino, primo Casinensis Monachus factus, postmodum in Ordine B. Dominici Frater Prædicator effectus, sua multiplici & fructuosa doctrina illuminavit valde Ecclesiam Sanctam Dei.*

Verum quamvis S. Thomas Deo fuerit oblatus a parentibus, cum adhuc quinquennis esset, Ordinique Benedictino destinatus, numquam tamen Monasticum habitum in Cœnobio Casinensi induit; sed ibi inter nobiles pueros piis moribus, primisque literarum rudimentis institutus, a parentibus suis Neapolim missus est ut humanioribus & Philosophicis Disciplinis studeret. Quo studiorum peracto cursu, FF. Prædicatorum ordinem ingressus est. Id cum Guillelmus de Thoco Prior Beneventani Conventus, qui S. Thomam vidit, & audivit docentem ac prædicantem, & Canonizationis ejus promotor fuit, in ejus Vita particulatim & rerum gestarum ordine servato referat, nullum potest designari tempus quo Monachus Casinensis fuerit. Ad annum enim usque duodecimum ætatis Casini manserit, ante hanc ætatem Monachus esse non potuit, cum puerorum solemnis oblatio, & ad Monasticum habitum receptio in desuetudinem penitus abiisset, ut observat Mabillonius Tom. 3. *Veterum Analectorum*, pag. 476. & 477. Postquam vero Neapolim ad studendum profectus est Thomas, Casinum rediisse non legimus, sed confectis studiis ad FF. Prædicatorum Ordinem convolasse. Hæc omnia ex ejus Actis a *Guillelmo de Thoco* scriptore coævo fideliter conscriptis comperta sunt. Cap. 1. narrat Eremitam Sanctum, cui nomen *Bono*, Theodoræ Comitissæ Aquinati prædixisse filii, quem paritura erat, sanctitatem his verbis: „ Paries filium, quem vocabis Thomam: & tu & vir tuus cogitabitis eum facere Monachum in Monasterio „ Montis Casini, in quo corpus B. Benedicti quiescit, habentes spem ad magnos ipsius „ Monasterii reditus pervenire per ipsius filii vestri apicem & Prælaturam: sed Deus „ de ipso aliter ordinavit, quia erit Frater Ordinis Prædicatorum, tantæ claritatis in „ scientia & sanctitatis vita, quod in mundo sibi similis suo tempore non poterit in„ veniri. *Et infra*: Parentes ejus puerum faciunt cum omni diligentia enutriri ut pue„ rum mirabilem, quem prophetia promiserat & gratia tam manifesta monstrabat. „ Quem sic enutritum libenter Deo offerunt, & quinquennem ad Monasterium Prædi„ ctum Montis Casini per nutricem cum bona societate transmittunt, in quo instrue„ retur sanctis moribus, divinis illuminationibus præparandus . . . . . . Parvulus ad„ huc a nobilium puerorum consortio, qui ibidem nutriebantur in moribus, ut moris „ erat patriæ, se frequentius absentabat: habens in manu chartulam continentem scri„ pturas prima addiscentium puerilia rudimenta . . . . . . Abbas autem prædicti Mona„ sterii providus, cum adverteret in puero tam certa & matura futuræ perfectionis indi„ cia & clara jam prænuntia semina futuræ segetis scripturarum, advocato Domino „ Landulpho Patre prædicti pueri, provide ei consuluit ut puer mitteretur Neapo„ lim ad studendum. De utriusque Parentis consilio Neapolim mittitur, & sub Magi„ stri Martini in Grammaticalibus & Logicalibus, & Magistri Petri de Ibernia studiis in „ Naturalibus edocetur. In quorum scholis tam luculenti cœpit esse ingenii, & intelli„ gentiæ, ut altius & profundius & clarius aliis audita repeteret, quam a suis Docto-

„ ribus audivisset. *Et infra* : Ductus est ad Fratrum Prædicatorum Ordinem, diu cor-„ dis desiderio affectatum, eo duce, quo fuerat prophetica visione prædictum &c.„ Sed nec Bernardus Guidonis Lodevensis Episcopus, nec alii qui S. Thomæ Vitam postea scripserunt, Casinensem fuisse Monachum meminerunt.

ARTICULUS V.

De S. Bonaventura, Manuele Caleca, S. Raymundo de Pennaforti, Brocaldo, & Udalrico, Joanne Teutonico, Martino Polono, Jacobo de Voragine, Thoma Sprotto, Guillelmo Thomo, Rogero Bacono, Ruperto de Russia, Theodorico Appoldiensi, Conrado Germano, & Stephanardo.

SANCTUS BONAVENTURA Balneoregii in Pontificia ditione ortus est. Anno ætatis vigesimo secundo Ordinem FF. Minorum ingressus, ea vixit morum integritate ac innocentia, ut *Alexander Halensis* ejus Præceptor dicere soleret, videri sibi Adamum in *Bonaventura* non peccasse. Totius Ordinis Minister Generalis factus, ac deinde Albanensis Episcopus & S. R. E. Cardinalis a *Gregorio X.* Pontifice Maximo creatus est anno 1274. paulo ante Concilium Oecumenicum Lugdunense II. cui interfuit, eoque nondum finito obiit Lugduni die 15. Julii, doctrina, sanctitate, & miraculis clarus, ibique sepultus est apud suos. In Sanctorum numerum a *Sixto IV.* relatus est anno 1482. & a *Sixto V.* inter Ecclesiæ Doctores conscriptus. De Operibus ejus agunt *Henricus Gandavensis* in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, *Bartholomæus Pisanus*, vel qui Continuator est ejus, *Jeremias Bucchius* Conformitate 8. qui Prosam illam admirabilem, *Lauda Sion Salvatorem*, a S. *Thoma Aquinate*, cum Officio reliquo Sanctissimi Sacramenti compositam, falso *B. Bonaventuræ* tribuit; *Trithemius* Abbas, *Guillelmus Eisengrenius* in Catalogo testium veritatis, ad annum 1269. *Marianus Florentinus* in Fasciculo Chronicorum Ordinis Minorum lib. 11. cap. 25. *Sixtus Senensis*, *Possevinus*, *Bellarminus*, & omnium fusissime *Wadingus* in Bibliotheca Minorum. His ipsum verbis *Trithemius* commendat: *Profundus est, non verbosus: subtilis, non curiosus: disertus, non vanus: flammantia, non inflantia verba proferens: unde & securius legitur, facilius ab amante intelligitur, frequentatur dulcius, & fructuosius retinetur.*

S. Bonaventuræ elogium.

De ipso *Gersonius* Parisiensis Academiæ Cancellarius, in Epistola Lugdunum scripta ad quemdam Fratrem Minorem, anno 1426. hæc habet: „ Sortitus est secundum lau-„ dem suæ vitæ pariter & doctrinæ nomen ipse Bonaventura, ut antonomastice Doctor „ Seraphicus nominetur. Docet hoc in speciali suum Itinerarium mentis in Deum, cu-„ jus Opusculi, immo Operis immensi laus superior est ore mortalium. Docet & suum „ Breviloquium, & Theologiæ processum proprie Theologicum retinens, & quasi conver-„ sum ad priorem, quoniam a primo principio descendit ad alias veritates. Docet de-„ nique Lectura sua grandior ignem suum cum lumine; unde mirum, immo miserum „ & miserabile videtur, ne dicamus damnabile, quo pacto prælatæ sunt doctrinæ quæ-„ dam aliæ sub specie subtilitatis, plus inquietantes quasi cynifes Ægyptiæ, quam Sab-„ batum mentis incendio terræ Gessen afferentes. Secutus est Doctor iste (se testante) „ doctrinam communem & solidam quæ Parisiis vigebat, maxime tempore suo... Sint „ alii Doctores qui dicantur Cherubici, hic verissimo nomine Seraphicus simul & Cheru-„ bicus, quia inflammat affectum & erudit intellectum, reducit & unit ad Deum per „ amorem excitativum: dum alii multi solum divaricant & dispergunt intellectum per „ præcisiones, prioritates & posterioritates & signa & contingentia, cum tamen unum „ sit necessarium.

Et in Tractatu De librorum delectu a Viris Religiosis, Consideratione V. & VI. „ Subinde nescio si præcipuus inter omnes numerandus sit Eustachius, ita enim nomen „ istud suum vulgatum, Bonaventura, videor posse tradere: ille enim singulariter in-„ ter omnes Doctores Catholicos, pace omnium salva, videtur idoneus & securissimus „ ad illuminandum intellectum, & ad inflammandum affectum. Cujus Opuscula duo „ (ut Lecturam & alios Tractatus ejus interim prætercam) tanta sunt arte compen-

„ dii

„ dii divinitus composita, ut supra ipsa nihil. Breviloquium noto & Itinerarium. Qui
„ licet sint difficiliores & rariores, debet tamen omnis Christianus ad illos aspirare,
„ quoniam Theologia talis Mystica propria est Christianorum . . . A 30. annis & am-
„ plius citra volui habere familiares mihi prædictos Tractatulos sæpe legendo, sæpe
„ ruminando, etiam usque ad verba, nedum sententias. Et ecce hac ætate, hoc otio,
„ velut ad votum vix perveni ad initium gustus eorumdem, qui & repetiti semper
„ mihi novi fiunt & placent. „ Legatur ejusdem Epistola ad *Osualdum* Carthusiensem. Denique ad finem libri de Examinatione Doctrinarum, *de Bonaventuræ* Operibus ita censet: „ Porro si quæratur a me quis inter cæteros Doctores plus videatur
„ idoneus? Respondeo sine præjudicio, Quod Dominus Bonaventura, quoniam in docen-
„ do solidus est, & securus, pius, justus & devotus. Præterea recedit a curiositate quan-
„ tum potest, non immiscens positiones vel extraneas doctrinas sæculares Dialecticas aut
„ Physicas terminis Theologicis obumbratas more multorum, sed dum studet illumi-
„ nationi intellectus, totum refert ad pietatem & religiositatem affectus. Unde factum
„ est ut ab indevotis Scholasticis quorum, proh dolor! major est numerus, ipse mi-
„ nus extiterit frequentatus, cum tamen nulla sublimior, nulla divinior, nulla salu-
„ brior atque suavior pro Theologis sit doctrina. Quando denique diligentius in senectu-
„ te mea sum revolutus ad studium ipsius, tanto facta est amplius confusa garrulitas
„ mea. Dixique mecum, Sufficit hæc doctrina; ut quid stulto labore consumeris,
„ quid dictas, quid scribis? Multiplicentur potius & transcribantur Opera Doctoris
„ istius, de quo vere dicitur illud Christi de Joanne: Erat lucerna ardens & lucens.

S. Bonaventuram, ejusque doctrinam commendat *S. Antoninus* 3. P. Chronicor. Tit. 24. *Intellectus ejus perspicacitatem*, inquit, *omnia Opuscula ejus redolent iis, qui divinam scientiam requirentes, hanc libentius quam vanitatem Aristotelicam venerantur.*

I. *MANUEL CALECAS* Græcus, Ordinis FF. Prædicatorum insignis Theologus, ut testatur *Joannes Cardinalis a Turrecremata*, in summa de Ecclesia, lib. 11. cap. 93. Concilio Lugdunensi non interfuit, ut *Galesino* visum est, sed post Concilium floruit, *Andronico* Seniore Imperatore, a quo in odium fidei & Romanæ Ecclesiæ vexatus est, ut colligitur ex ipsius verbis lib. 4. contra errores Græcorum: „ Prorsus vero e no-
„ stris numquam defuerunt, ex his qui aliquid esse videbantur, qui Romanæ Ecclesiæ
„ faverint: suorum quidem separationem irrationabilem & præter Ecclesiasticas Leges
„ Patrumque Theologiam esse arbitrantes; se autem ad illos conferentes, ignominiis
„ quidem affecti, sive etiam fugati ob veri confidentiam ac prædicationem: quibus &
„ qui hæc scribit, adjunctus est: gratias Deo quod sit dignus habitus. Libros 4. *Adversus Errores Græcorum* scripsit vir doctissimus, librum *De Essentia & Operatione adversus Palamitas*; librum *de Principiis Fidei Catholicæ*, quos a se latinitate donatos, *Combefisius* noster in lucem edidit. Fertur & ipsius liber *De Trinitate*. Quosdam ipsius Sermones laudat *Leo Allatius* in Diatriba *De Simeonum Scriptis*. Grammatica *Manuelis Calecæ* extat in Bibliotheca Regis Christianissimi. Item Excerpta ex libris adversus errores Græcorum, in quibus *S. Augustini*, aliorumque Patrum Latinorum testimonia felicissime Græce reddita. Hujus Auctoris accurata tractandi Methodus, rata Scripturæ sacræ, Patrum, Conciliorum auctoritate atque traditione. *Calecam* nostrum *magnæ doctrinæ & fidei virum* prædicat doctissimus *Turrianus* S. J. lib. de Sexta & Septima Synodo. *Ipsum luculentis Scriptis Ecclesiam Catholicam Romanam adjuvisse*, Galesinum in Vita *S. Bonaventuræ*, cap. 14. affirmat.

II. *S. RAYMUNDUS DE PENNAFORTI*, Barcinone, nobili familia oriundus, Bononiæ Doctoris in utroque Jure lauream consecutus, sacros Canones publice, magna cum hominum admiratione, absque ullo stipendio interpretatus est. Cui postea cum Senatus Bononiensis honorarium ex ære publico decrevisset, ipse labores suos Domino sanctificans, datæ sibi a Senatu pecuniæ, omniumque rerum quas industria sua comparasset, Deo inprimis ac suo Parocho decimas fideliter offerebat. A *Berengario* Barcinonensi Episcopo in patriam reductus, & Canonicatu atque Præpositura illa in Ecclesia ornatus est. Annuntiationis Deiparæ Virginis festum diem illic antea minus celebrem, solemniter agi curavit, annuo censu ex Præposituræ suæ redditibus attributo,

Canonicis in distributiones erogando, qui Sacris Officiis ea die interessent. Perfectioris vitæ desiderio, FF. Prædicatorum Ordinem ingressus est anno 1218. annum quintum supra quadragesimum agens. *Petro Nolasco* viro nobili ac pio, & *Jacobo* Aragonum Regi, auctor fuit instituendi sacrum Ordinem B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, cui *B. Raymundus* certas vivendi leges præscripsit. A *Joanne* * Cardinali Episcopo Sabinensi, Sedis Apostolicæ in Hispania Legato, socius & adjutor Legationis assumptus est, deinde Romam a *Gregorio* IX. vocatus, qui brevi perspectis ejus animi dotibus, summisque virtutibus, ipsum Capellani sui Officio (quod tunc temporis idem erat quod nunc est Causarum Palatii Apostolici Auditorum) & Pœnitentiarii dignitate ornavit. Eum tanti fecit *Gregorius IX.* ut nonnisi adhibito ejus consilio graviores causas tractaret. Quem cum etiam a sacris sibi Confessionibus præfecisset, is, qua erat in egenos caritate, pœnitentiæ loco illi injungebat ut inopum preces & justas petitiones statim audiret, eorumque negotia quam citissime conficeret. Quare ab eodem Pontifice *Pater Pauperum* est appellatus. Archiepiscopatum Tarraconensem recusavit, & valetudinis causa Barcinonem ex Medicorum consilio, cum Summi Pontificis licentia redire compulsus, eum animi candorem ab omni ambitionis labe intactum & illæsum, quo imbutus ad Urbem venerat, in patriam reportavit. Generalis Ordinis Prædicatorum Magister post *B. Jordanum* absens electus, cum biennio sanctissime & magna cum laude Magistratum gessisset, eo se, mœrentibus omnibus, sponte abdicavit. *Jacobo I.* Aragoniæ Regi suasit ut Inquisitionis Officium suis in ditionibus institueret, ad VValdensium hæresim exterminandam: & hanc ob causam Concilio Provinciali Tarraconæ adversus eos habito, jussu ejusdem Regis interfuit. Eumdem Regem ad Majorem ex Balearibus Insulam proficiscentem, eo rogante comitatus est, tum ut ei a sacris Confessionibus esset; tum etiam ut verbo Dei prædicando, Fideique Catholicæ Mysteriis explicandis, Hebræos & Agarenos, qui ibidem magno numero erant, ad Christianam Religionem adduceret. Ubi cum idem *Jacobus* Rex vesano amore captus, cujusdam fœminæ consuetudine uteretur, & frustra monitis ac precibus ipsum ab ea revocare vir sanctissimus conatus esset, ex Insula discedere decrevit. Cumque Rex capitali Edicto nautis omnibus prohibuisset, ne quis eum trajiceret, ille ab omnibus repulsus, expanso super aquas pallio, reductaque ejus ora instar veli ad baculum, quo tamquam malo uteretur, Dei opem invocans, ac signo crucis se muniens, centum sexaginta milliaria sex horis confecit, omnibusque circum littora insolitum navigandi genus admirantibus, Barcinonem appulit: ubi resumpto pallio, quod nequidem aqua perfusum erat, ad Monasterium Ordinis se contulit, illudque, novo miraculo, januis clausis ingressus est. Seminarium impensis Regum Castellæ & Aragoniæ instituit, in quo nonnulli ex Ordine Prædicatorum Viri Religiosi Hebraico & Arabico idiomate erudirentur. Quod opus toti Hispaniæ ornamento, atque Infidelibus adjuramento fuisse ex eo constat, quod illius ope atque auxilio ingens eorum multitudo Christianam Religionem amplexa sit. Omnibus virtutibus cumulatissimus, anno ætatis pene centesimo, Christi vero 1275. ipsa die Epiphaniæ, ad vitam migravit immortalem. Ejus funus *Alphonsus* Castellæ, & *Jacobus* Aragoniæ, Reges præsentia sua cohonestarunt. A. *Clemente VIII.* in Sanctorum numerum solemni ritu relatus est 3. Kalendas Maii, anno millesimo sexcentesimo primo. Ex cujus Diplomate hæc excerpta sunt. Ejus Acta literis commendarunt *Nicolaus Eymericus*, Inquisitor Regni Aragoniæ: * *Bernardus Guido* in MS. libro * de Capitulis Generalibus Ordinis, *Jacobus de S. Joanne*, qui anno 1456. Barcinone Inquisitor erat. *Michael Llot* Canonizationis ejus procurandæ causa in Urbem missus. *Joannes Marietta*, Historiæ Sanctorum Hispaniæ P. 11. lib. 12. cap. 30. usque ad 39. *Franciscus Diago* Historiæ Provinciæ Aragoniæ Ordinis Prædicatorum P. 1. lib. 11. c. 7. 20. & sequentibus, *Leander Albertus* &c.

Scripsit Summam casuum Conscientiæ, qui solent in foro Pœnitentiæ occurrere, magnæ doctrinæ atque auctoritatis, & tam Confessariis, quam confitentibus valde utilem ac necessariam (inquit *Clemens VIII.* in Bulla Canonizationis.) Rogante ac jubente *Sugerio* Provinciali Hispaniæ scriptam, antequam Romam a *Gregorio IX.* vocarentur, ex veteri MS. probat Diago. At ex Epistola variorum Conventuum ad *Bonifacium* VIII. quam Llot.

* *Is Joannes de Abbatisvilla, Episcopus Sabinensis.*

* *Extant MSS. Gerundæ apud Prædic.*

* *Extat MS. Barcinone in Conventu Prædicat. scriptis S. Raymundi Summa.*

Llot cap. 14. exhibet, colligi videtur scriptam aut certe perpolitam esse Romæ post Decretales. Quod & *Marietta* cap. 31. & *Ferdinandus Castillo* lib. 11. tradunt. In tres partes dividitur. Prima agit de criminibus quæ in Deum committuntur: altera de his quæ in proximum: tertia de Ministris irregularibus, & irregularitatibus, & impedimentis Ordinandorum, Dispensationibus, Purgationibus, Sententiis, Pœnitentiis, & Remissionibus. Tractatum addit de Matrimonio. Composuisse præterea *S. Raymundum* Tractatum *De ratione visitandæ Diœcesis, & curandæ subditorum salutis*, quibusdam Episcopis rogantibus, tradunt *Diago* lib. 11. cap. 13. *Domeneccus* lib. 11. Historiæ Sanctorum Cataloniæ, & *Llot*. Mercatoribus quoque *Modum juste negotiandi*, præscripsit. Laudatur & Scriptum ejus De bello & duello. „ Decreta Romanorum Pontificum quo „ quæque tempore condità erant, diversis in Epistolis & Conciliis sparsa, quæ obscuri- „ tatem & incertitudinem inducere videbantur, ad communem omnium, & maxime „ studentium utilitatem, in ordinem & compendium redigi jamdiu omnibus fere pla- „ cuerat, sed tanto Operi vir idoneus quærebatur. Itaque Gregorius IX. B. Raymun- „ dum huic muneri aptissimum esse ratus, id oneris ei imposuit. Quod tandem ipse in- „ genti labore, trium annorum spatio feliciter absolvit, quemadmodum in ipso De- „ cretalium Procemio gravissimo ejusdem Gregorii testimonio est comprobatum. „ Verba sunt *Clementis* VIII. in Bulla Canonizationis ipsius. *Collectio Decretalium.*

Ex Collectionibus quinque præcedentibus hanc absolvit *Raymundus*. Cui Collectioni multas Constitutiones addidit ipse *Gregorius*, vel emergentibus novis negotiis, vel proprio motu, plerasque ex Jure Civili petitas. His autem Antiquarum Collectionum Decretalium ordo est. Prima paulo post Decretum *Gratiani* composita est a *Bernardo* Papiensi Præposito, quam ipse *Breviarium Extravagantium* appellat, quod de veteri Jure & novo se compilasse in Præfatione profitetur, ordinem fere Justinianei Codicis secutus. Enimvero vel ex antiquis Conciliis & Patribus addit quædam *Bernardus*, a *Gratiano* omissa, vel novas Pontificum Constitutiones, nempe post *Gratianum* editas inseruit. Primæ autem Collectionis Decretales novissimæ, *Alexandrum & Lucium III.* Auctores præcipuos habent; Antiquiores paucissimæ. Secunda Collectio ter a tribus confecta est, *Guiberto Alano*, & *Joanne Vallensi*. Prævaluit tamen ea quam ex duabus prioribus Vallensis composuit. Suspicatur *Antonius Augustinus* eam esse *Alani*, quæ in Conciliorum editionibus vulgo subjicitur sine nomine Auctoris post Concilium Lateranense sub *Alexandro III.* Tertiam Collectionem ex Regestis Innocentii III. *Bernardus Compostellanus* compilaverat, quæ non est recepta. *Innocentius III.* aliam quam vocamus *Tertiam*, confici jussit, & auctoritate publica munivit: Composita est ex libris 12. Regestorum *Innocentii III.* in qua adornanda, *Petri* Beneventani Diaconi & Notarii sui opera usus est. Quartam Collectionem idem Pontifex compilari curavit ex Concilii Generalis Lateranensis Canonibus, & sequentibus libris Regesti, post duodecimum: cujus opera, incertum. Duæ illæ posteriores, *Innocentii* solius Constitutiones continent. Has quatuor Collectiones antiquas edidit *Antonius Augustinus*. Quinta Collectio edita est auctoritate *Honorii III.* & de ipsius Constitutionibus tantum, ut ipse loquitur in Epistola ad *Tancredum*, in quintæ Collectionis principio, referente *Contio* in Decretalium Præfatione. Ex Constitutionibus quæ in illis quinque Collectionibus continebantur, vel ex aliis quæ omissæ erant a Collectoribus, & extra eas vagabantur, vel quæ postea editæ fuerunt ab ipso *Gregorio IX. Honorii* Successore, nova Collectio Decretalium composita est. Quinque libris constat ista collectio. Quæ quamvis accuratissima sit, & superflua, se resecasse tantum *S. Raymundus* profiteatur, origines tamen & fontes Decretalium singularum inquirere juvabit ex antiquis Collectionibus. *Antiquarum Collectionum ordo.*

III. *BROCARDUS* Argentoratensis, Ordinis Prædicatorum in Terra Sancta propagator, illuc missus dicitur a Generalibus Ordinis Comitiis anno 1222. Luteriæ Parisiorum celebratis. Ita quidem *Antonius Senensis*, *Castillus*, *Bzovius*, aliique rerum Dominicanarum Scriptores tradunt. Sed tardius missum ex eo fit verisimile, quod anno 1283. se Palæstinam lustrasse testetur & in *Monte Gelboe* pluviam & rorem expertum; Quo tempore nonagenarius fuisset, etiamsi anno ætatis trigesimo illuc missus esset. Hanc difficultatem sensit *Malvenda* noster, & absque solutione reliquit. Ut ut est, vir ille *In Jesu c. 10. ver. 38.*

non minus eruditione quam pietate conspicuus, accuratissima *Terræ Sanctæ descriptione* celebritatem nominis sibi peperit, quæ oculis usurpaverat explicans. Ab *Andrea Masio* Scripturarum Interprete doctissimo, *Scriptor Diligentissimus* appellatur. Laudatur etiam ob summam in scribendo fidem ab Auctore *Gesneranæ* Bibliothecæ. Istud Opus, sed mutilum in lucem edidit *Canisius* Tom. VI. *Antiquæ Lectionis*. MS. illius exemplar Coloniæ in Bibliotheca Crucigerorum extare ait *Vossius*, lib. 11. *De Historicis Latinis*, cap. 60. quo exemplari usum se profitetur in Hierosolymæ ac suburbanorum descriptione *Christianus Adrichomius*. Ejusdem fuisse Annales *De Gestis Friderici in Terra Sancta*, quos apud *Wolphangum Lazium* extitisse *Simlerus* testatur in Epitome & Auctario Bibliothecæ *Gesneri*, conjicit *Vossius*. De sacra expeditione adversus Turcas obeunda Commentarium misit ad *Philippum* Regem Christianissimum anno 1232. laudatum a *Zurita* in Rerum Aragonensium Indicibus lib. 11. pag. 153. De hoc Auctore legendi *Sixtus* noster *Senensis* lib. 4. *Bibliothecæ Sanctæ* & *Malvenda* in Annalibus ad annum 1222.

Eadem ætate claruit *UDALRICUS ARGENTINENSIS*, Ordinis FF. Prædicatorum Doctor eximius, Auctor *Summæ Theologiæ*, quam a Doctoribus valde laudatam scribit *Dionysius Carthusianus*, ex eaque insignem locum profert contra pluralitatem Beneficio-rum, in singulari, quod edidit eo de argumento, Tractatu.

IV. B. *JOANNES TEUTONICUS* a patria cognominatus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ex Pœnitentiario Papæ, Bossinensis in Hungaria Episcopus, cessione facta cum venia Romani Pontificis, ad Ordinem reversus, ac deinde Generalis totius Ordinis Magister in Comitiis Parisiensibus anno 1241. electus est. Quod onus cum renueret, subire ex obedientia compulsus est Pontificio *Gregorii IX.* Diplomate. Quartus inter supremos Dominicanæ Religionis moderatores numeratur, dignus *S. Raymundi* successor. Annos 12. cum dimidio sanctissime præfuit, quibus peractis obiit Argentinæ, anno 1253. Hunc *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 23. c. 11. *Bonitate conspicuum, aspectu & affatu gratiosum, multiplici idiomate eruditum*, prædicat, ac *viventem defunctumque miraculis claruisse*. Ipsum etiam commendat *Thomas Cantipratanus* lib. 11. *de Apibus* cap. 57. *Humbertus & Bernardus Guido* in Chronicis, *Susatus*, *Leander*, *Olmeda*, *Castillus*, & alii qui de rebus Dominicanis scripsere. Narrat *Cantipratanus*, ipsum cum in Bossinensi Episcopatu octo millia marcarum annui reditus perciperet, *quasi nihil in usus proprios expendisse, sed omnia in pauperes erogasse*. Nec equum quidem habuisse, sed asello usum ad libros & ornamenta sacra vehenda: ipsum vero cum Fratribus peditem incessisse. *Summam casuum conscientiæ* edidisse ex S. Thoma in Summa, & in Sententiis, ex Petro de Tarentasia, S. Raymundo, Hostiensi & aliis compilatam, quæ inscribitur *Summa Confessorum*, ab Auctore etiam *Summa Joannina* dicitur, vulgo asserunt qui de Scriptoribus Ecclesiasticis, ac de rebus Ordinis egere; sed hoc Opus alterius esse *Joannis* necesse est pariter *Teutonici*, cum Summam *S. Thomæ* laudet: prius autem *Joannes Teutonicus* Ordinis Magister obierit anno 1254. ut *S. Antoninus* tradit. Quo tempore nondum *S. Thomas* Doctorales Insulas Parisiis consecutus erat, adeoque de Summa Theologica nequidem cogitaverat. De *Joanne Teutonico* Generali Ordinis Magistro scribit *Nicolaus Trivettus* in Chronico ad annum 1251. „ Hic Magister cum esset in quadruplici lingua, videlicet Teutonica, Gallica, Italica, & Latina Prædicator egregius, de Priore Provinciali Hungariæ factus est Episcopus Bosonensis; sed a Papa Gregorio, cum in desiderio haberet secretum contemplationis, per magnam instantiam cessionem obtinuit, nulla sibi provisione retenta. Cum autem in Magistrum Ordinis electus esset, & ut Prælationem talem refugeret, Pontificalem vellet Ordinem allegare, porrecta est in contrarium Litera Papalis decernens, quod cum absolutus esset a cura Pastoralis regiminis, & per consequens sub obedientia Ordinis constitutus, debuit in recipiendo Officium Ordini obedire: sed tamen cum in multis Privilegiis procuratis per eum, Dominus Papa scribat ei, non tantum *Filium*, ut alios Magistros, sed ut cæteros Episcopos, *Venerabilem Fratrem* appellat.

Summa Confessorum non est Joannis Teutonici Ordinis FF. Prædicatorum Magistri, sed alterius cognominis.

V. *MARTINUS POLONUS* natione & nomine, non Scotus, aut Italus, ut quidam scripsere, non Cisterciensis Monachus aut Benedictinus, sed Dominicanus; Pœnitentiarius, non *Innocentii IV*, ut excidit *Bellarmino & Vossio*, sed *Nicolai III.* qui *Joannis*

XXI.

XXI. successit anno 1277. ab ipso ad Episcopatum Gnesnensem in Polonia anno 1278. die 10. Kalendas Julii, cum diu inter electos controversia durasset, assumptus est. Cum vero itineri se accinxisset eodem anno Bononiæ obiit. Chronicon edidit de Summis Pontificibus & Imperatoribus a Christo nato ad *Joannem XXI.* inclusive, ut ipse ait in Præfatione Operis. Obiit autem *Joannes XXI.* anno 1277. Scripsit & Summam Juris Canonici, quæ *Martiniana* vocatur, & libellum qui inscribitur: *Memorabilia Romæ*, & Sermones de Tempore & de Sanctis. De ipso legendi *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 3. cap. 11. *Trithemius*, *Leander* lib. 3. *De Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum*, *Spondanus* ad annum 1278. n. 18. *Vossius & Aubertus Miræus*, in Auctario de Scriptoribus Ecclesiasticis.

VI. *JACOBUS DE VARAGINE*, Ligurum oppido, vulgo *de Veragine* appellatur, vir sanctimonia vitæ & doctrina clarus, Genuensis Archipræsul a *Nicolao IV.* Pontifice Maximo renuntiatus est, anno 1292. Anno sequenti Synodum Provincialem congregavit, in qua leges tulit Ecclesiasticæ Disciplinæ conducibiles. Biblia Sacra primus in Italicam linguam summa fide & diligentia transfudit. Scripsit *Vitas Sanctorum*, *Sermones de Tempore & de Sanctis*; *Mariale* sive librum *de Laudibus Deiparæ Virginis* & *Genuense Chronicon*. In Vitis Sanctorum scribendis haud satis accuratus fuit. De ipso lege *S. Antoninum* 3. P. Chronici Tit. 32. cap. 11. P. 2. *Leandrum Albertum* lib. 3. de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum, *Ferdinandum Ughellum* in Januensibus Archiepiscopis, &c. Obiit anno 1298. cum 7. annis Januensem rexisset Ecclesiam, & Guelforum Gibellinorumque conciliatis animis, pacem diu exulem in urbem reduxisset.

VII. *THOMAS SPROTTUS*, Anglus, Ordinis Benedictini Monachus, claruit anno 1274. *Eduardo* I. regnante. Scripsit Cantuariensium Historiam, & Gesta Abbatum sui Cœnobii, ab adventu *S. Augustini* in Angliam usque ad annum Christi 1272. Idem argumentum postea tractavit *Guillelmus Thornus* ejusdem Cœnobii Monachus, qui *Sprottum* passim exscripsit, pauca addidit, quæ illum fugerant, ut *Vossius* observat. *Thorni* Chronicon inter antiquos Anglicanæ Historiæ scriptores editum est.

VIII. *ROGERIUS BACCONUS*, Anglus Ordinis Minorum, Sacræ Theologiæ Doctor Oxoniensis, a sui temporis hominibus Doctor *Mirabilis* salutatus, quem *Joannes Picus* Mirandulæ Comes *Virum ingeniosissimum* prædicavit, ad quem *S. Bonaventura*, Opusculum suum misit *de paupertate*, *labore manuum*, *& legendi studio*; in omni scientiarum genere excelluit, sub *Clementis IV. Gregorii X. Innocentii V. Hadriani V. Joannis XXI.* & *Nicolai III.* Pontificatu. Nimia in perscrutandis reconditioris Philosophiæ arcanis curiositas, ipsum non tantum apud imperitum vulgus, sed apud doctos etiam in Magicarum artium suspicionem adduxit. Quare ab Hieronymo *de Esculo* totius Ordinis Minorum Generali Ministro in Judicium vocatus est anno 1278. Multiplicis ejus doctrinæ testis est librorum ab ipso editorum multitudo; quorum indicem apud *Pitseum* & *Wadingum* in Bibliotheca Minorum legere est.

IX. *RUPERTUS*, *sive ROBERTUS DE RUSSIA* Ordinis FF. Minorum, obiit anno 1280. ut scribit *Wadingus*. Declarationem in Regulam S. Francisci, Commentarios in libros Sententiarum, Sermones varios, ipsum scripsisse, *Trithemius* Abbas testatur.

X. *THEODORICUS DE APPOLDIA*, Erfordiensis, Ordinis FF. Prædicatorum, libris 8. Vitam Sanctissimi Patris *Dominici* accurate conscripsit, *Leander Albertus* lib. 4. de Illustribus Ordinis Prædicatorum Viris, Vitam *S. Elisabethæ* filiæ Regis Ungariæ ab eodem exaratam ait, sed reclamat *Vossius*, eamque *Theodorico Thuringio* consultius tribuit.

XI. *CONRADI*, Germani, & *STEPHANARDI E VICOMERCATO*, Itali, Patria Mediolanensis cum laude meminit *Leander* Albertus lib. 4. de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum qui temporibus Rodolphi Habspurgensis, Adolphi Nassovii, & Alberti Austriaci Imperatorum claruerunt. *Conradus* Vitam *S. Dominici* eleganti stylo edidit circa annum Christi 1290. *Stephanardus* Chronicon metro edidit. Hunc esse *Stephanardum Flamma* a *Paulo Jovio* in Vita *Ottonis Vicecomitis* laudatum, conjicit *Vossius* lib. 11. de Historicis Latinis, cap. 61.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

JAcobus de Varagine historiam pariter scripsit, seu chronicon Genuense, quod e MSS. Codd. Cl. Muratorius tom. IX. rer. Italic. vulgavit, sed non integrum; multa enim consulto resecavit, utpote fabulosa, vel ex proletaria eruditione accepta. Indicavit tamen si quid erat in illis minus notum, & celebre, velut fabellam de Jomna papissa, quam idem Jacobus inter primos adoptavit. In cap. IX. partis XII. ejusdem historiæ exhibet idem Jacobus scriptorum suorum catalogum, ex quo tamen nihil novi discimus. Cum vero nihil tangat de versione Italica sacrorum bibliorum novum ex his argumentum porrigitur iis, qui de veritate hujus rei ambigunt. Porro historiam istam cum anno 1297. claudit; obiit vero anno sequenti 1298.

De cæteris in hoc articulo relatis scriptoribus nihil tango, cùm fere omnes Ordinis Prædicatorum scriptores sint, atque operum ab illis scriptorum catalogus apud Eccardum in Bibliotheca scriptorum Ordinis Prædicatorum accuratius haberi possit. Addere juvat Stephanardi de Vico Mercato opus *de gestis in civitate Mediolanensi* metrice conscriptum Muratorium bis dedisse, semel quidem in tom. III. Anec. iterum vero ad MSS. diligentius recensitum, novisque adnotationibus illustratum in tom. IX. Rer. Italic. Continentur in eo gesta Mediolani sub Ottone Vice-Comite Archiepiscopo, qui anno 1262. ad cathedram Mediolanensem assumptus fuit. Longe autem diversus est Stephanardus a Galvaneo Flamma, a quo pariter rerum Mediolanensium historiam, ab eodem Muratorio vulgatam, habemus.

Theodoricus de Apoldia dedit vitam S. Diminico olim a Surio, sed hinc inde stilo mutatam & mutilam; sinceram exhibent Bollandiani ad diem IV. Augusti. Dedit etiam vitam S. Elisabethæ Thuringiæ, nec dubitandum est quin auctor postremæ hujus vitæ Theodoricus Thuringius idem sit cum Apoldiano, cum ætas, & stilus utriusque per omnia congruant; nec abludit nomen patriæ, cum Apoldia Thuringiæ oppidum sit, & *Vice-domini de Apoldia* olim in Thuringia innotuerint.

Addenda ad scriptores sæculi XIII.

Quo tempore Cl. P. Natalis Alexander scribebat, nondum prodierant auctorum quorumdam, qui sæculo XII. scripserunt, opuscula, quæ dein crescente alacritate eruditorum vulgandi res ineditas hucusque in pluteis Bibliothecarum sepultas, nunc tandem in lucem productæ sunt. Hinc factum, ut scriptorum quamplurium nomina in hac portione historiæ ejus desiderentur. E re quidem mea esset & illos supplere. Verum cum arctissimi mihi fines a typographo præscripti sint, hinc plerosque suprimere cogor; data tamen mihi hac libertate, ut saltem quorumdam meminerim.

Gervasius Anglus, origine Lincolniensis, Abbas primum S. Justi, dein Thenolii in Laudunensi diœcesi, tum anno 1209. Præmonstrati, ac supremus totius Ordinis administrator, demum Sagiensis in Normannia Episcopus circa annum 1219. Obiit anno 1228. die IX. Kal. Octobris. Integer epistolarum ejus codex ab Ugone ejus a secrètis collectus evulgatus est a P. Carolo Ludovico Ugone Abbate Stivagii in Lotharingia, ibique excusus anno 1732. Has autem scripsit dum Præmonstratenses infulas gerebat, ac desinuunt in annum 1217. Additur in fine epistola de ejus obitu scripta a Conrado in Præmonstratensi præfectura ejus successore. Tumulo ejus inscribitur hoc epitaphium:

Anglia me genuit, nutrivit Gallia, sanctus
Justus, Thenolium, Præmonstratumque dedere:
Abbatis nomen, sed mitram sagia, tumbam
Hic locus; oretur, ut detur spiritus astris.

Ri-

Richardus a S. Germano, Regis Siciliæ Notarius, ſcripſit ſumma diligentia chronicon potiſſime de rebus in Sicilia geſtis ab anno 1189. ad fere totum 1243. quod ex autographo auctoris vulgavit primus Ughellius in append. Ital. ſac. tom. III. ſed mendis ſcatens; nec melius reproduxit Muratorius in tom. VII. Rer. Italic. Diligentiſſime ad autographum iterum collatum P. Eraſmus Gattola in Acceſ. ad hiſtor. Abb. Caſſin. tom. II. pag. 770. qui & adjecit ejuſdem Richardi epiſtolam ad Patres Caſſinenſes, in qua & metrum idem Richardus inſeruit de ſua ægritudine. Unde tot menda in præcedentes editiones chronici hujus provenerint diſcimus ex adnotatione, quam in calce hujus operis ſcriptam reliquit celebris D. Angelus de Nuce ex Caſſinenſi Abbate Archiepiſcopus Roſſanenſis, quam idem Gattola in ſua editione vulgavit; *monendi ſunt lectores NN. Calabrum, Archipresbyterum Caſtri Novi diœceſis Caſſinenſis, hunc Codicem non ſemel exſcribendo, non pauca per turpem aſſentationem & fraudem temere vitaſſe, quæ ex hoc autographo corrigenda &c.*

Inter ſcriptores ſæculi XIII. accenſeri merito poſſent Godefridus, & Theodoricus Monachi ordinis Sancti Benedicti, qui non diu poſt obitum S. Hildegardis, ejus vitam, reſque ab ea geſtas ſcriptis dederunt. Vivebant enim haud diu poſt obitum S. illius virginis, quæ circa annum 1180. deceſſerat. Godefrido in hiſce actis conſcribendis immortuo, reliqua Theodoricus dedit, addita etiam ad totum opus præfatione. Vitam hanc a Surio excuſam cum MSS. collatam dederunt Bollandiſtæ ad diem XVII. Septembris.

Oliverius, Weſtphalus, ex Scholaſtico Paderbonenſi ejus urbis Epiſcopus anno 1223. renunciatus, ex quo tranſlatus eſt ad dignitatem Cardinalis, & Epiſcopi Sabinenſis anno 1226. ſcripſit *hiſtoriam Terræ Sanctæ*, tum & hiſtoriam Damiatianam, quam legas apud Eccardum Scriptorem medii evi tom. II. Videndus de illo Fabricius Biblioth. mediæ, & infimæ Latinitatis lib. XIV.

Cæteros hujus ævi ſcriptores, ne longius adducar, omitto.

ARTICULUS VI.

De Henrico de Seguſio, Henrico Gandavenſi, Durando Speculatore, Guidone de Bayſio, Richardo de Mediavilla, & Guillelmo Nangio.

I. HENRICUS DE BARTHOLOMEIS, Seguſio, in Subalpinis, nobili genere ortus Cardinalis & Epiſcopus *Hoſtienſis*, ab *Urbano IV.* Pontifice Maximo creatus, anno 1263. ex Archiepiſcopo Ebredunenſi, obiit, an. 1271. ut probant *Sammarthani* T. I. Galliæ Chriſtianæ, in Archiepiſcopis Ebredunenſibus: Lugduni apud Prædicatores ſepultus eſt. Ob eximiam in utroque Jure eruditionem, *ſplendor & Fons Juris* appellatus. *Summam* compoſuit quæ ab ipſo *Hoſtienſis* inſcribitur. Hanc inceperat in minoribus conſtitutus, ſed incendio abſumptam novis ſtudiis curiſque elaboravit, & abſolvit jam Cardinalis, ut ipſe teſtatur ad finem Operis illius egregii. *Expoſitionem* præterea ſcripſit *In Decretales*, juſſu *Alexandri IV.* Pontificis Maximi.

II. HENRICUS BONICOLLIUS, * a patria, *Gandavenſis* vulgo nuncupatus, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, Solemnis titulo celeberrimus, Archidiaconus Tornacenſis obiit anno Chriſti 1293. ætatis 76. die 8. Septembris. Ejus ſepulchrum apud Nervios conſpicitur in Deiparæ Æde primaria. Scripſit Quodlibeta Theologica, Summam Quæſtionum Theologicarum, Librum de Viris Illuſtribus, ſive de Scriptoribus Eccleſiaſticis, poſt *Sigebertum* Gemblacenſem Monachum, & Vitam *Sancti Eleutherii* Tornacenſium Epiſcopi. Ipſius cum laude meminere Trithemius, Jacobus Philippus Bergomas in Supplemento Chronicorum ad annum 1300. Voſſius libro II. de Hiſtoricis Latinis cap. 60. Joannes Molanus in Bibliotheca Sacra, Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica, &c.

* *Gentis nomine Goedbals.*

III. GUILLELMUS DURANTES ſive DURANDUS, cognomento *Speculator*, olim Sedis Apoſtolicæ Nuncius, & copiarum Eccleſiaſticarum Præfectus in Umbria ſub Martini IV. Pontificatu, Mimatenſis Epiſcopus electus & ab Honorio IV. Pontifice Maximo confirmatus anno 1286. Ex Provincia oriundus erat, e *Podio Miſſonis*, ut docet

ejus

ejus Epitaphium Apud *Bonifacium VIII.* magno in honore fuit, ac Ravennatem Archiepiscopatum, ipso deferente, recusavit. Hic Urbaniæ in Italia Conditor, an. 1296. ut liquet ex ejus Epitaphio, quod *Ughellus* refert, Tom. 11. *Italiæ Sacræ*, in Episcopis Urbaniensibus. De ipso legi possunt *Simon Majolus* Episcopus Vultoranensis in ejus Vita, *Joannes Fichardus* in Vitis Jurisconsultorum, Trithemius, Sammarthani Tom. 3. Galliæ Christianæ in Episcopis Mimatensibus, &c. Obiit Romæ anno 1296. Kalendis Novembris, & in Ecclesia *S. Mariæ* super Minervam sepultus est. Vir fuit in utroque Jure doctissimus, & præclara insignis eruditionis monumenta reliquit, *Speculum* Juris in tria Volumina distinctum, *Repertorium Juris*, *Rationale Divinorum Officiorum*, libris octo comprehensum, & Commentarium in Canones Concilii Œcumenici Lugdunensis II.

IX. *GUIDO DE BAYSIO*, patria Regiensis, Archidiaconus Bononiensis, claruit anno 1290. *Trithemio* teste, magnamque apud Jurisperitos consecutus est auctoritatem. Reliquit *Rosarium*, sive Commentarium in Decretum Gratiani, & in libros Decretalium.

V. *RICHARDUS DE MEDIAVILLA*, vulgo Anglico *Middeltoune*, Anglus Ordinis Minorum Professor, & Doctor Oxoniensis, *Doctoris Solidi*, *Copiosi*, *ac Fundatissimi* nomen consecutus, vir in Sacris Literis & Jure Canonico peritissimus, multa scripsit, de quibus legendi *Pitseus*, *Vvadingus* in Annalibus & in Bibliotheca Minorum, &c. Ipsum ante illos *Sanctus Antoninus* celebravit 2. P. Chronicorum. Tit. 24.

VI. *GUILLELMUS DE NANGIS*, Sandionysianus Monachus Ordinis Benedictini, secundo a Lutetia Parisiorum lapide, Chronicon scripsit ab orbe condito ad annum 1300. Ab anno dumtaxat 1113. editum est a *D. Luca Dacherio* Tom. 11. *Spicilegii*, quod *Guillelmus* ipse scripserit ab eo anno *Sigeberti* Chronicon se continuavisse, tametsi nonnulla mutuatur ab *Anselmo* Gemblacensi Monacho, *Sigeberti* Continuatore. Illud continuavere Anonymi duo Monachi Sandionysiani. Prior desinit in anno 1340. alter in anno 1348. Scripsit idem *Nangius* Gesta *S. Ludovici*, (sive incepta ab *Ægidio Remensi* prosecutus est, sicut ipse fatetur) & filii ejus *Philippi* cognomento *Audacis*. Idem Historicus Chronicon suum Gallice vertit.

CAPUT V.

De Scriptoribus Illustribus XIV. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Engeberto Admontensi. Joanne a S. Geminiano, Raynerio, Bernardo Guidone, Henrico Sterone, Dino Eberardo, Siffrido, Nicolao Trivetto, Joanne de Parisiis, & Joanne Duns Scoto.

ENgelbertus, Admontensis Abbas, quod Monasterium est in Styria, ad Amasum amnem ultra Perium Montem, floruit anno 1330. Scripsit libros: *De ortu & fine Imperii Romani*; *de Articulis Fidei*; *De Corpore Domini*; *de Passione Domini & mysterio Crucis*; *De gratia Salvationis, & Justitia damnationis*; *De Libero arbitrio*; *De summo hominis bono*; *De Providentia Dei*; *De Miraculis Christi*; *De statu Defunctorum*; *De Christiani Principis Institutione*; Commentarium in Psalmum, *Beati Immaculati*; In Evangelium, *In principio &c.*

II. *Joannes de Sancto Geminiano*, Ordinis Fratrum Prædicatorum Doctor egregius anno 1310. florebat, *Antonio Senensi* teste. Præter Sermones de Tempore, de Sanctis & Funebres, scripsit *Summam* admodum utilem Prædicatoribus, *De similitudinibus rerum*, in qua naturalia præclare ad mores accommodat, additis interdum Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum sententiis. Decem libros complectitur. Primis exempla similitudinesque tradit de corporibus simplicibus, cœlo nimirum & elementis; secundus de

de metallis & lapidibus; tertius de vegetabilibus & plantis; quartus, de natatilibus, & volatilibus, quintus; de animalibus terrestribus; sextus, de homine & membris ejus; septimus de visionibus & somniis; octavus de Canonibus & Legibus; nonus, de artificibus, & rebus artificialibus; decimus de actibus & moribus humanis. Hoc Opus *S. Antoninus* commendat P. III. Chronici Cap. 23. §. II.

III. Duos viros nomine affines, duobus, quorum tractamus historiam, sæculis, Prædicatorum Ordo tulit, Italum utrumque. Prior Placentinus: *Reinerius* nimirum seu *Reinerus Sachonus*, ex Hæretico Vualdensi, & Episcopo Sectæ Catharorum, Fidei Catholicæ non modo professor, sed defensor, Theologiæ Jurisque Canonici peritissimus, Inquisitor Fidei in Longobardia circa annum 1254. teste *Antonio Senensi* in Bibliotheca Auctorum Ordinis, scripsit Opusculum *De Hæreticis*, præcipue de Sectis Vualdensium. Alius posterior ætate *Raynerius*, Pisanus, qui teste *S. Antonino* III. P. Chronici Tit. 23. C. II. §. 2. Summam edidit, quæ *Pantheologia* inscribitur, in duas partes tributam, *procedentem in materiis secundum ordinem Alphabeti, qua non solum tractat de casibus conscientiæ, sed etiam de omni materia prædicabili, & per modum prædicabilem*. Scribebat anno 1333. *Raynerii* Pantheologiam auxit illustravitque *P. Joannes Nicolai* in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, sed mirum est quod nihil præfari dignatus sit de Auctore, cujus agrum aravit, cuique suo labore, industria, eruditione id contulit beneficii, ut messem ferret longe uberiorem ac locupletiorem. *Jacobi Florentini* Ordinis Minorum Professoris Prologos rescidit, omisitque; monere neglexit eruditum illum Minoritam „ ex *Raynerii Pantheologia* pauca subtraxisse, multa addidisse, „ quæ deficere videbantur, reducendo etiam aliquas materias subtiles ad stylum faciliorem & clariorem; ut tam a legentibus quam audientibus dulcius gustarentur, & „ medullitus imprimerentur. Verba ipsius sunt in altero Prologo. In priori vero ad B. „ Cardinalem Placentinum, Sabinensem Episcopum, de *Raynerio* magnifice præfatur: „ *Emicuit Pater ille omni veneratione dignissimus in Pisana urbe F. Raynerius, qui utilitati omnium studiosorum incumbens, sine sui laude, & de se ipso, ut plerique faciunt, nec præfationem præmittens, absolute incepit:* ABSOLUTIO .... *Opus pretiosissimum posteris reliquit, omni utilitate completum. Nihil enim deficit. Omnia nempe ordinatissime distinxit, atque optimo stylo perfecte in Summam redegit..... Quid utilitatis, quid difficultatis, quid insuper necessarium in studio Scripturarum Sanctarum reperiri potest, quod in hac Summa inveniri plene non possit?... Tanta facundia & doctrinæ claritate refulsit Vir iste omni virtute præclarus, quod usque ad partes extremas nostræ Christianæ Religionis Religiosi nonnulli ac Clerici ipsum Opus omni cum diligentia deportaverunt. Tantæ namque fragantiæ extitit, quod ab ipsis longinquis partibus traxerit studiosos & literatos. Ipse decus ingens & splendor non solum suæ Professionis, sed & omnium Religionum, & totius Italiæ, & propriæ nationis*. Hæc vir cordatus in Præfatione Summæ Raynerianæ sive Pantheologiæ, Editionis Nuremburgensis anni 1474.

IV. *Bernardus Guido*, patria Lemovicensis ex humili familia in vico *Roccio*, prope *Rupem Avis* natus, Fratrum Prædicatorum Ordinem anno ætatis decimo nono ingressus est, cumque diversis Officiis Ordinis egregie functus esset, Inquisitoris etiam munus Tolosæ octodecim circiter annis gessisset, interimque per Italiam, Galliam, & Belgium Legationes Apostolicas pro negotiis difficillimis obiisset, a *Joanne XXII.* Pontifice Maximo Tudensis primum in Castella, deinde Lodovensis in Provincia Narbonensi Episcopus creatus est anno 1324. Obiit Præsul doctrina, vitæ sanctimonia, & miraculis clarus, anno 1331. ætatis septuagesimo; ejus corpus ad FF. Prædicatores Lemovincenses delatum est. Scripsit Chronicon Romanorum Pontificum, Imperatorum, & Regum Francorum, usque ad annum 1330. quod *Joanni XXII.* dicavit: Item Vitas Sanctorum, quæ Tolosæ extant in FF. Prædicatorum Bibliotheca, quinque prægrandibus voluminibus. Tractatus de Conciliis, De Officio Missæ, Chronologiam Episcoporum Lemovicensium ac Tolosanorum Comitum, Acta *S. Thomæ Aquinatis*, &c.

V. *Henricus Stero*, Ordinis Benedictini in Altaicho Germaniæ Cœnobio Monachus XIV. ineunte sæculo floruit. Annales scripsit ab anno Christi 1152. ad annum 1273. Editi sunt inter Scriptores Rerum Germanicarum a *Marquardo Frebero*, & auctiores

Tom. I. Antiquæ Lectiones *Henrici Canisii*. Annalibus suis subjecit Historiam de rebus *Rodulphi Habspurgensis*, *Adolfi Nassavii*, *& Alberti Austriaci* Imperatorum, ad annum usque 1300. Cui Appendicem usque ad annum 1335. addiderunt *Ulricus* & *Conradus Vvellingi* fratres Monachi, Cœnobii Augustani *Sanctorum Uldarici* & *Afræ* Oreinis Benedictini.

VI. *Dinus*, Jurisconsultus clarissimus, e Mugello agri Florentini oppido oriundus, eadem tempestate floruit. *Commentarios* scripsit *in Librum 6. Decretalium*, *Consilia*, plurimaque alia de *Jure Civili*. Obiisse Bononiæ anno 1303. & apud FF. Prædicatores sepultum narrat *Forsterus*. *A Trithemio* Abbate celebratur.

VII. *Eberardus Althaensis*, Ratisponensis Archidiaconus, Annales edidit ab anno 1273. ad annum 1305. quibus præcipue Ducum Austriæ, Bavariæ, ac Sueviæ Gesta posteritati consignavit. Et *Henrici Steronis* Annalibus hausisse plurima, viri eruditi observant.

VIII. *Siffridus*, Misnensis Ecclesiæ in Saxonia Presbyter, anno circiter 1308. Epitome Historiarum ab orbe condito nomen sibi peperit. Tom. 1. Rerum Germanicarum *Pistorii* edita est. Perperam a nonnullis cum *Siffrido* Cyrenensi Episcopo titulari, Moguntini Archiepiscopi in Pontificalibus Vicario confunditur, cujus meminit *Trithemius*. Is enim claruit anno millesimo quadringentesimo septuagesimo.

IX. *Nicolaus Trivettus*, claris in Anglia parentibus natus in Comitatu Norfolcensi, patrem habuit *Thomam Trivettum* Equestris Ordinis virum, Regis aliquando Summum Justitiarium. Ordinem FF. Prædicatorum Londini amplexus pietate & eruditione excelluit. Scripsit Commentaria in Genesim, in Leviticum, in Psalterium, Catenam ex Patribus in universam Scripturam, Tractatus de peccatis & virtutibus, *Scutum veritatis* contra impugnantes statum perfectionis, Quodlibeta varia, Tractatum de Missa, Commentarios in libros *Sancti Augustini* de Civitate Dei, Chronicon ab anno 1136. ad annum 1307. in quo licet ipsi propositum fuerit potissimum de rebus Anglicanis scribere, tamen res etiam Francorum & aliarum gentium passim recensuit. Editum est Tomo 8. *Spicilegii Dacheriani*. De ipso, ejusque Operibus legendi *Sixtus Senensis* lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ, *Pitsæus* lib. de Illustribus Angliæ Scriptoribus, & *Possevinus* in Apparatu.

Joannis de Parisiis nævii & errores.

X. *Joannes de Parisiis*, Ordinis FF. Prædicatorum, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, floruit regnante *Philippo Pulchro*, quem inter & *Bonifacium VIII.* Pontificem Maximum fervente dissidio, librum scripsit *De Potestate Regia & Papali*, in quo Romanum Pontificem nullam habere potestatem in Regum temporalia luculenter probat. Nævis tamen non caret. Quis enim illud approbare possit, quod c. 14. legitur de Principe? *Si esset hæreticus & incorrigibilis, & contemptor Ecclesiasticæ Censuræ, posset Papa aliquid facere in populo, unde privaretur ille sæculari honore, & deponeretur a populo. Et hoc faceret Papa in crimine Ecclesiastico, cujus cognitio ad ipsum pertinet, excommunicando scilicet omnes, qui ei ut Domino obedirent: & sic populus ipsum deponeret: & Papa per accidens. Sic etiam e converso, si Papa esset criminosus, & scandalizaret Ecclesiam, & incorrigibilis esset, Princeps posset ipsum excommunicare indirecte, & deponendo ipsum per accidens, monendo scilicet ipsum per se & per Cardinales. Et si quidem Papa acquiescere nollet, posset aliquid facere in populo, unde compelleretur credere, vel deponeretur a populo: quia Imperator posset sub hypotheca rerum, vel pœna corporum, inhibere omnibus & singulis, ut nullus obediret vel serviret Papæ.*

Joannis de Parisiis in Sedem Apostolicam reverentia.

In Præfatione libri hanc Professionem præmittit, quæ pietatem ipsius ac reverentiam erga Sedem Apostolicam testatur: *Protestor autem quod nihil intendo dicere cum assertione aliqua, contra fidem, nec contra bonos mores, vel sanam doctrinam, personæ vel status Summi Pontificis reverentiam. Et si aliquid hujusmodi occurrerit inter dicta vel dicenda, principaliter, vel incidenter, volo pro non dicto haberi: volens hanc protestationem valere & currere, ac si eam specialiter resumerem super quolibet dicendorum.*

Singularis & absona Joan-

Idem Auctor in Scripto quodam suo, quod inscribitur: *Determinatio Fratris Joannis de Parisiis Prædicatoris, de modo existendi Corpus Christi in Sacramento Altaris, alio quam sit ille quem tenet Ecclesia:* ait. Utrumque modum ponendi Corpus Christi in Sanctissimo Eucha-

Euchariſtiæ Sacramento, ſcilicet modum converſionis ſubſtantiæ panis, & aſſumptionis ejuſdem ſubſtantiæ a Verbo, eſſe probabilem, & utrumque ex dictis Sanctorum approbari poſſe. Neutrum tamen eſſe ab Eccleſia determinatum, & ideo nullum cadere ſub fide; & ſi aliter dixiſſet, minus bene dixiſſet: & qui aliter dicerent, minus bene dicere: & qui determinate aſſererent alterutrum cadere ſub fide, incurrerent ſententiam Canonis & Anathematis. Non eſt tamen quod hujus Theologi auctoritate Sacramentarii abutantur, cum eorum erroribus nullatenus faveat. Nam Catholica dogmata de vera & reali exiſtentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſubſtantiatione panis & vini in ejuſdem ſacratiſſimi Corporis & Sanguinis ſubſtantia, admittit ac profitetur. Duas nimirum corporeitates in Sacramento eſſe cenſet, panis, & humanitatis, id eſt, humanitatem & paneitatem: unum tamen propugnat eſſe corpus; ſiquidem corpus non eſt corporeitas, ſed corporeitatem habens. Panem igitur & vinum perſonæ Verbi Dei unita eſſe docet; non immediate, ſed mediante Chriſti corpore; conſequenter corporeitates panis & Corporis Chriſti ſimul eſſe in Sacramento: eſſe nihilominus unum Corpus, ſicut unam perſonam. Denique panem amplius non ſubſiſtere, quia ejus corporeitas mediante Chriſti corpore Verbo perſonaliter conjuncta remanet. Hunc modum explicandæ præſentiæ realis & Tranſubſtantiationis ſpectant illa ejus verba in fine Scripti ea de quæſtione ab ipſo editi, quod extat in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Pariſienſis: *In præſentia Collegii Magiſtrorum in Theologia dictum eſt: Utrumque modum ponendi Corpus Chriſti eſſe in Altari tenet pro opinione probabili, & approbat utrumque .... Dicit tamen quod nullus eſt determinatus per Eccleſiam, & ideo nullus cadit ſub fide. Et ſi aliter dixiſſet, minus bene dixiſſet: & qui aliter dicunt, minus bene dicunt. Et qui determinate aſſereret alterum præciſe cadere ſub fide, incurreret ſententiam Canonis, & anathematis.* Quod vero Catholicum dogma de reali præſentia Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſubſtantiatione panis & vini in idem ſacratiſſimum Corpus & Sanguinem, non obſtante ſingulari illa & abſona de modo exiſtendi opinione, expreſſe, luculenter, conſtanter propugnaverint, probant ipſius verba initio ejuſdem Determinationis: *Intendo defendere veram exiſtentiam & realem Corporis Chriſti in Sacramento Altaris; & quod non eſt ibi ſolum ſicut in ſigno. Et licet teneam & reprobem illam ſolemnem opinionem, quod Corpus Chriſti eſt in Sacramento Altaris per converſionem ſubſtantiæ panis in Corpus Chriſti, & quod ibi maneant accidentia ſine ſubjecto: non tamen audeo dicere quod hoc cadat ſub fide mea: ſed poteſt aliter ſalvari vera & realis præſentia Corporis Chriſti in Sacramento Altaris. Proteſtor tamen, quod ſi oſtendatur dictus modus determinatus eſſe per ſacrum Canonem, aut per Eccleſiam, aut per Generale Concilium, aut per Papam qui in virtute continet totam Eccleſiam; quidquid dicam nolo haberi pro dicto; & ſtatim paratus ſum revocare. Quod ſi non ſit determinatus, contingat tamen ipſum determinari, ſtatim paratus ſum aſſentiri. Probabiliter tamen poteſt aliter ſalvari vera & realis exiſtentia Corporis Chriſti in Sacramento Altaris: & ſi quis alium modum inveniat, paratus ſum juvare ipſum ad ſuſtinendum eum, ut ſic fides noſtra de vera exiſtentia Corporis Chriſti in Sacramento Altaris poſſit pluribus modis ſalvari & defendi.* Quæſtionis a *Joanne de Pariſiis* excitatę ſtatum eodem modo exponit Continuator Chronici *Guillelmi Nangii*, pag. 617. Tom. 11. Spicilegii Dacheriani: *Frater Joannes de Pariſius Ordinis Fratrum Prædicatorum Magiſter in Theologia, vir admodum literatus & ingenio clarus, circa veram exiſtentiam Corporis Chriſti in Sacramento Altaris, novum ponendi modum introducere conatur, dicens videlicet non tantum hoc eſſe poſſibile commutatione ſubſtantię panis in Corpus Chriſti verbo adeſſe ſuppoſitum ipſius mediante Corpore, quod eſt pars naturæ humanæ; verum etiam hoc eſſe poſſibile per aſſumptionem ſubſtantiæ panis vel paneitatis in Chriſto: nec credebat primum modum ponendi, quem communis Doctorum opinio tenet, eſſe ita neceſſario tenendum, ſeu ab Eccleſia deſtinatum, quin etiam ſecundus teneri poſſit tamquam popularis, & fortaſſis, ut dicebat Magiſter, magis rationabilis & congruus veritati Sacramenti, & per quem magis ſalvatur apparentia circa ſpecies ſenſibiles remanentes. Cæteris Theologiæ Doctoribus contrarium adſtruentibus, primum modum tamquam ab Eccleſia deſtinatum, præſertim per Decretalem Papæ de Summa Trinitate & Fide Catholica, FIRMITER*

Joannis de Pariſiis ſententia de modo exiſtendi Corporis Chriſti in Euchariſtia.

Catholica dogmata de præſentia reali Corporis Chriſti in Euchariſtia & de Tranſubſtantiatione, Joannes de Pariſiis profeſſus eſt ac propugnavit.

CREDIMUS, necessario tenendum, & secundum tamquam veritati fidei & etiam Sacramenti dissonum, merito reprobandum. Perperam itaque & mala prorsus fide Calviniani Ministri *Joannis Parisiensis* auctoritatem contra Dogma Catholicum præsentiæ realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & Transubstantiationis objiciunt. De illius Auctoris errore lege *Thomam Vvaldensem* in Doctrinali Fidei, Tom. 11. Cap. 65. & *Joannem Bacon* Auctorem coævum, ex quibus rursus colligitur, ipsum novam illam opinionem pertinaciter non asseruisse, sed velut problema proposuisse, ut etiam observat doctissimus Cardinalis *Perronius* lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ, Auctore 63. Cæterum est ab Episcopo & Sacra Facultate Parisiensi pluries auditus, & docendi munere prohibitus, cum ad Sedem Apostolicam, doctrinæ suæ rationem redditurus, accessisset, eo interim defuncto quæstio sopita est.

Tolentes duos cognomines distinguendi. Porro duo extitere hujus nominis Ordinis FF. Prædicatorum in sacra Facultate Parisiensi celeberrimi suo tempore Doctores & Professores. Primus doctrina & sanctitate clarus, & e primis Conventus *S. Jacobi* Parisiensis Patribus, Scholarumque nostrarum Regentibus, ante *S. Thomam* floruit, ut *Stephanus de Salanaco*, & *Bernardus Guido* rerum Dominicanarum antiqui Scriptores, & ex iis *Malvenda* in Annalibus Ordinis ad annum 1237. pag. 50. testantur, & hic vel ob ingenii acumen ac subtilitatem, vimque ac excellentiam doctrinæ, vel a familia, *Pungens asinum* cognominatus est. Alter *Bonifacii VIII.* & *Philippi Pulchri* Regis tempore floruit, qui hanc movit de modo præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistia quæstionem, & hic Burdegalæ obiit in Curia Romana, ubi finitivam Sententiam expectabat, die sacra *Sancto Mauritio* & Sociis Martyribus Thebæis, anno Domini 1307. ut laudatus *Malvenda* observat. Id notare opere pretium erat contra Thomam Vvaldensem, Scotum, Nugnum, Spondanum, Posserinum, & alios qui posteriori illi Doctori, *Pungentis asinum*, cognomen adhæsisse scripserunt.

XI. *Joannes Duns Scotus*, de cujus patria magna est Anglos inter & Scotos, & Hibernos contentio, singulis illum sibi vendicantibus, quamvis illum posterioribus *Vvadingus* adjudicet. Præceptorem habuit *Vvillelmum de Vvarra*, seu *Vvarronem*, non *Alexandrum Alensem*, ut Trithemius, Sixtus Senensis, & Bzovius scripsere. Obiit enim *Alexander* prius quam *Scotus* nasceretur. Oxonii, Parisiisque docuit. Illic scripsit Commentaria in quatuor Sententiarum libros; hic Reportata in eosdem edidisse dicitur. Quod tamen Opus, *Præter stylum longe diversum a Scripta Oxoniensi, discrepat etiam ab eodem valde doctrina. Adde, longe humilius & inferius esse priori Opere, atque proinde ingenio jam provectiori Doctoris Subtilis indignum.* Vvadingi censura est; qui & hac ratione factum esse ait, ut neglectis Reportatis Parisiensibus, omnes inhæreant Oxoniensi Commentario. Alia ejus Opera idem auctor Tom. 3. Annalium FF. Minorum, & in Bibliotheca enumerat. *Joannem Duns Scotum* Oxonio Parisios venisse pro defendenda Beatæ Virginis Immaculata Conceptione, publica scilicet ac solemni hac de re disputatione ad sedandos jam exortos tumultus inter FF. Minores & Prædicatores Apostolico præcepto indicta, Legatis etiam Apostolicis præsentibus; & ducentis argumentis adversariorum absque interruptione respondisse, ac multis fortissimisque rationibus probasse Virginem Sanctissimam sine originali peccati macula conceptam; ac propterea *Scoto* Doctoris Subtilis nomen Parisiensem Universitatem decrevisse, *Vvadingus* in Annalibus asserit ex obscuris auctoribus, quorum nullus Scoto coævus aut suppar. Id vero totum fabulosum esse ostendit silentium omnium Historicorum qui de rebus Gallicis scripsere: tum quod nulla proferatur Pontificis, qui solemnem illam Disputationem indixerit, Epistola, Mandatum nullum; Legatorum nomen ignotum sit; adversarii *Scoti* in tam glorioso certamine sileantur: nullum sit in Tabulario Universitatis & Facultatis Theologicæ Parisiensis hujus rei monumentum. Addit Vvadingus, *Scotum* hoc Actu, & iis quæ scripsit in 3. *Sententiarum* pellexisse Universitatem Parisiensem ad efformandum illud Decretum, quo cavit ne ad ullos Gradus Scholasticos admitteretur, qui prius non juraret se defensurum Beatam Virginem a noxa originaria: & Decreto addidisse Votum de celebranda quotannis Festivitate Immaculatæ Conceptionis, Episcopo Parisiensi Missæ Sacrificium offerente, & uno ex Magistris concionem habente. Id vero non minus fabulosum

Vvadingi fabula de Scoto refellitur.

Nam

Nam Universitas Parisiensis hujusmodi Juramento suos non obstrinxit, nisi post Synodum Basileensem, an. 1497. diebus tertia, sexta, & nona Martii, & vigesima tertia Augusti. Juramentum, inquam, suis alumnis Sacram Facultatem post Basileense dumtaxat Concilium imperasse, ipsius Juramenti verba, quæ subjicio demonstrant, & *Vvadingi* hallucinationem patefaciunt. „ Cum multas majores nostri fortissimi ac strenuissimi Catholicæ fidei milites nascentes variis temporibus hæreses, nullis umquam laboribus, nullis periculis deterriti, sacris suis disputationibus oppresserint; in illos tamen errores qui Immaculatæ & gloriosissimæ Dei Genitricis, perpetuæque Virginis Mariæ laudem & dignitatem violare visi sunt, peculiari quodam sancto perfectoque odio vehementius insurgendum, acriusque sibi pugnandum semper judicarunt . . . . Cum itaque proximo sæculo quæstio de puritate Conceptionis felicissimæ Dei & Domini nostri Jesu Christi Genitricis Mariæ, solito frequentius agitari cœpisset, Spiritu Sancto scilicet ejus rei veritatem aliquando propalari volente, diligentius utriusque partis libratis rationibus primum pro tempore suum prudentissime suspenderunt judicium. Demum in eam partem inclinatiores, quæ Virginis gloriæ & puritati adstipulari videbatur; ita eorum vanissimam temeritatem disputando confutaverunt, qui citra efficacem probationem Virginem in originali peccato fuisse conceptam obstinate contendebant; ut contrariam quæstionis partem, quæ Virginem, dum conciperetur, speciali Dei numine ab originali macula fuisse immunem affirmat, & pietati fidei, & rectæ rationi, & Scripturis Divinis valde quadrantem decernerent. Quæ Sententia paucos post annos in sacro Basileensi Plenario Concilio, post longam ejus quæstionis disputationem, gravissimamque deliberationem, Spiritu Sancto inspirante placuit, ut eam tandem doctrinam, quæ Beatissimam Dei Genitricem Mariam, cum conciperetur, ab omni prorsus peccati originalis labe speciali singularique Dei gratia fuisse liberam asseruerit & docuerit, tamquam piam, Ecclesiastico cultui, Fidei Catholicæ, rectæ rationi, & Scripturæ Sacræ consonam, ab omnibus Catholicis approbandam, amplectendam & tenendam definierit: contrariamque assertionem deinceps doceri defendique sub interminatione divini Judicii vetuerit. Quod sanctum Synodi Decretum, cum omnium Ecclesiarum, tum etiam totius populi Christiani judicio, consensu, ac religione comprobatum confirmatumque videamus, non possumus quorumdam vanam superbiam, temerariam insanamque obstinationem non admirari, non indigne molesteque ferre, qui hoc nostro adhuc tempore ejusmodi piam & religiosam doctrinam, Universalis Synodi & Ecclesiæ, quæ juxta Christi promissionem errare non potest, Judicio auctoritateque probatam, aut oppugnare, aut in dubitationem revocare non verentur: implacabile impiissimumque bellum adversus piissimæ Dei Genitricis eximiam dignitatem gerentes. Quorum furori ut alacrius fortiusque occurramus atque resistamus, pro nostra professione, ordine, & gradu, majorum nostrorum vestigia sequentes, Universi tertio congregati, post multam, gravem, & maturam deliberationem, in ejus piissimæ doctrinæ, quæ benedictissimam Dei Matrem ab originali peccato Dei singulari dono fuisse præservatam affirmat, quamque jampridiem veram credidimus & credimus, defensionem ac propugnationem speciali Sacramento conjuravimus, nosque devovimus. Statuentes ut nemo deinceps sacro huic nostro Collegio adscribatur, nisi se hujus religiosæ doctrinæ assertorem, strenuumque propugnatorem semper pro viribus futurum simili Juramento profiteatur. Quod si quis ex nostris, quod absit, ad hostes Virginis transfuga, contrariæ assertionis, quam falsam, impiam, erroneam judicamus, spreta non nostra tantum, sed Synodi & Ecclesiæ, quæ procul dubio summa est, auctoritate, patrocinium quacumque ratione suscipere ausus fuerit, hunc honoribus nostris omnibus privatum atque exauctoratum a nobis, & consortio nostro velut Ethnicum & publicanum procul abjiciendum decernimus „. Falso igitur scripsit *Wadingus* effecisse *Scotum* ut Sacra Facultas Parisiensis Juramento suos obstringeret ad piam opinionem de Conceptione Immaculata Deiparæ Virginis propugnandam.

Parisiensis Academ. Sacramentum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione, Joanne Scoto longe recentius.

Sane anno 1387. quo *Joannis De Montesono* Propositiones 14. ab Academia Parisiensi damnatæ sunt, nondum ullo Juramento Sacra Facultas alumnos suos ad Beatissimæ Virginis

ginis

ginis Immaculatam Conceptionem propugnandam obstrinxerat, ut colligitur ex silentio *Petri de Alliaco* in Tractatu contra *Montesonum* edito, quo Censuram Academicam defendit. Ipsi enim objecisset solemnis violationem Juramenti, & Propositionem ejus erroneam Decreto etiam Sacræ Facultatis palam repugnare dixisset; nec probabiliter quæstionem illam, Utrum Beata Virgo fuerit in originali peccato concepta, tunc in utramque partem disputari scripsisset. At ne semel quidem innuit *Petrus Alliacensis* aliquod Sacræ Facultatis Decretum, votum, vel Juramentum, ea in materia editum, nuncupatum, vel præstitum: immo quæstionem in utramque partem ea tempestate probabiliter disputari significat. Quin etiam Facultas ipsa in Censura sua idem tradit, cum decimam propositionem *Montesoni* damnat *tamquam falsam, scandalosam, piarum aurium offensivam, & præsumptuose assertam: Non obstante probabilitate quæstionis, Utrum Beata Virgo fuerit concepta in peccato originali*. Ait vero *Petrus de Alliaco* in defensione Censuræ: *Sanctorum vero ac Doctorum Auctoritates pro illa parte non inducimus, quia illam quæstionem, Utrum B. Virgo fuerit in peccato originali concepta, hic disputare non proponimus. Nam prædicta & tres sequentes condemnantur; non obstante probabilitate hujus quæstionis. Unde sicut probabiliter tenentes partem prædictam non dicunt illos asserere contra fidem, qui tenent partem oppositam: ita multo minus iste Frater dicere debuit, quod tenentes eam non fuisse in peccato originali conceptam, dicant expresse vel expressissime contra fidem*. [Quæ loquendi ratio supponit tunc liberum fuisse Sacræ Facultatis alumnis de ista quæstione probabiliter in utramque partem disputare, modo piam opinionem de Immaculata Conceptione Deiparæ nulla censura afficerent, suamque modeste & citra scandalum propugnarent; adeoque nullam adhuc Juramenti formulam de piæ illius opinionis defensione suscipienda fuisse a Sacra Facultate Baccalaureis & Doctoribus Theologis præscriptam. Idem ex *Gersonio* colligitur in Tractatu *De Propositionibus ab Episcopo Hæreticandis*, Conclusione 3. *Ad Episcopos*, inquit, *non spectat Propositionem aliquam hæreticare, quæ ex se & de jure penitus dubia est, an ad fidem pertineat repugnanter, neque est scandalosa, & potest sine periculo ejus veritas vel falsitas ignorari. Exemplum: Potest Deus creare supremam speciem: Deus creare non potest novam speciem: Virgo Maria fuit concepta in peccato originali: & de similibus, quæ apud maximos Doctores in Theologia non corruptos affectu vel intellectu, judicantur probabiles, neque scandalizant, neque oportet eas scire ad bene vivendum vel credendum*. Gersonii ergo temporibus nondum suos alumnos ullo Juramento adstrinxerat Sacra Facultas Parisiensis ad piam opinionem de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione propugnandam. Non eam ergo ad istius Juramenti religionem *Scotus* disputatione sua impulit, ut *Wadingus* commentus est. Denique Doctorem Subtilem tanto fervore, fragore tanto, Conceptionem Immaculatam Deiparæ Virginis propugnasse, verisimile nemo censebit, qui attenta consideratione expenderit quam jejune, quam meticulose hac de re dixerit sententiam in 3. Sententiarum Dist. 3. Quæst. 1. cui titulus est; *Utrum B. Virgo concepta fuerit in originali peccato?* Sic autem respondet: *Ad quæstionem dico, quod Deus potuit facere quod ipsa numquam fuisset in originali peccato. Potuit etiam fecisse ut tantum in uno instanti esset in peccato. Potuit etiam facere ut per tempus aliquod esset in peccato, & in ultimo instanti illius temporis purgaretur*. Quas propositiones ubi sigillatim probavit, demum ita concludit: *Quid autem horum trium quæ ostensa sunt esse possibilia, factum sit, Deus novit. Si auctoritati Ecclesiæ vel auctoritati Scripturæ non repugnet, videtur probabile quod excellentius est attribuere Mariæ*. Hæc vero ad facti historici discussionem dumtaxat observata, trahi nolim adversus piam Academiæ nostræ de Immaculata Beatissimæ a Virginis Conceptione opinionem, & præstitum me ut a Doctoribus cæteris solemne Sacramentum, cujus religionem absit ut violare umquam velim, & aliquid contra Sacræ Facultatis sententiam, cui adeo favet Ecclesia, & contra Majorem Christi & Matris ejus gloriam asserere, quam data occasione defendere ac promovere ut ex officio teneor, ita toto cordis affectu polliceor ac voveo.

Scotum anno 1308. Coloniam missum, Annales Minorum tradunt. Coloniensem Academiam ab ipso fundatam quidam falso scripsere. Nam Academia hæc sub *Urbano VI.*

VI. Pontifice Maximo condita est Legatis ex Mendicantium Ordinibus ab Agrippinatum Senatu destinatis anno 1388. ut *Jacobus Middendorpius* lib. de Academia Coloniensi, & *Pitsæus* lib. de Scriptoribus Anglicanis observant. Et si de publicis lectionibus ibidem institutis sermo sit, Scholæ Coloniensis fama primaria non *Scoto*, sed *Alberto Magno*, & Sancto *Thomæ Aquinati* debetur. Obiit *Doctor Subtilis* anno 1308. sexto Idus Novembris. *Paulus Jovius*, & ex eo *Bzovius*, scripsere, Scotum comitiali morbo laborantem pro mortuo tumulatum; sero morbi impetum naturam discussisse; frustra eumdem ad petendum opem miserabili mugitu edito, pulsatoque diu lapide, eliso tandem capite periisse. Hanc fabulam refellit *Vvadingus*. 1. Ex antiquo more in Conventu Coloniensi & universo Minorum Ordine servato, Fratrem defunctum sequenti tantum die sub Missa solemni tradendi sepulturæ, quo temporis intervallo sopiti sensus soporem omnem excussissent, & discipulorum aliquis hunc morbum ipsi familiarem fuisse, monere potuisset. 2. Quod nullus umquam fuerit usus sepulchrorum concameratorum in Ecclesia FF. Minorum Coloniæ, sed ut Fratres effossa & injecta humo terræ mandarentur; sic autem neque spirare, neque mugire neque gradus ascendere, neque pulsare possunt sepulti. 3. Quod secundum ritum Ordinis, alligatis manibus & pedibus defuncti sepeliantur; in Provincia vero Coloniensi præterea substernatur eis asser sive tabula, cui cadaver alligatur, & sic strati sepulchro inferantur. 4. Quod sepultus sit ad introitum Sacristiæ, qua communis erat transitus Fratrum qui mugientem audire, & sepulchrum aperire potuissent. Addit *Vvadingus* sublestam esse *Pauli Jovi* fidem, quem Lipsius lib. 1. Politicorum c. 9. *Judicio & fide ambiguum dicit, & ubi affectus adsunt, obnoxium ad gratiam se dare & curam.* Æque falsum quod alii effutiunt, fuisse in extasi sepultum *S. Bernardini* auctoritate freti, Serm. 1. Extraord. P. 1. Nam *S. Bernardini* non esse quartum illum Tomum Sermonum, qui *Quadragesimale Seraphim* inscribitur, sed cujusdam Collectoris *Danielis de Purzillis*, observat *Wadingus*; esseque in illo Opere quamplurima *S. Bernardino* indigna stylum barbarum & inconcinnum, totum scatentem idiotismis Italicis; esse etiam multa ludicra & futilia, neque methodum respondere ordini ab eodem observato in voluminibus reliquis. Denique sæpius citari Sanctum ipsum *Bernardinum*, & tamquam agentem vel loquentem a Collectore introduci, ut videre est in plerisque Sermonibus, præsertim in eo ipso ex quo desumptum est supra scriptum testimonium & in Sermone 11. P. 3.

Joannes Duns Scotum Coloniensem Academiam non fundavit.

Joannem Duns Scotum vivum sepultum fuisse, fabula.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, Num. 8. pag. 580. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Joannes de Parisiis luculenter probat Romanum Pontificem nullam habere potestatem in Regum temporalia.*

R. Id ex ejus Libro compertum est, quem tamen nævis non carere observavi. Mera facti & criticæ quæstio.

SCHOLION II.

In eodem Articulo pag. 583. hanc propositionem notant velut meam Religiosi Censores: *Papa in Virtute continet totam Ecclesiam.*

R. Hæc propositio non est mea, sed *Joannis de Parisiis*, nec a me approbatur, sed historice refertur, sicut & ejus error de modo existendi Corporis Christi in Sacramento Altaris, cujus determinationi sive defensioni inserta est.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, Num. 9. p. 586. Edit. primæ, hanc notam appinxerunt Religiosi Censores: *Licet vera dicat de Scoto, tamen tangit materiam de Conceptione Beatæ Virginis, contra Alexandri VII. decretum.*

R. Ad *Alexandri VII.* Constitutionem non attenderunt Religiosi Censores. Nusquam

in eam pecco, quia nusquam B. VIRGINEM in peccato originali conceptam fuisse assero, nusquam piam de Immaculata Conceptione Virginis Deiparæ Sententiam impugno, quin potius eam me amplecti non semel declaro. Hic vero ne quidem hanc attingo Quæstionem, sed solum probo falsum esse quod *Scotus* Oxonio Parisios venerit ad defendendam Beatæ Virginis Immaculatam Conceptionem in publica ac solemni Disputatione. An vero hujusmodi quæstiones mere historicas tractare prohibuit *Alexander Septimus*? Minime gentium. Ubi vero Quæstionem Historicam expendi, hæc subjungo Pontificiis Constitutionibus & Ecclesiæ pietati consona: *Hæc vero ad facti Historici discussionem dumtaxat observata, trahi nolim adversus piam Academiæ nostræ de Immaculata Beatissimæ Virginis Conceptione opinionem, & præstitum a me ut a Doctoribus cæteris solemne Sacramentum, cujus religionem absit ut violare umquam velim, & aliquid contra Sacræ Facultatis Sententiam, cui adeo favet Ecclesia, & contra majorem Christi & Matris ejus gloriam asserere, quam data occasione defendere ac promovere, ut ex officio teneor, ita toto cordis affectu polliceor ac voveo*. Hæc ego p. 592. edit. 1.

Nota.

CÆsar Egassius Bulæus in Historia Universitatis Parisiensis *tom. 4. ad an.* 1303. reponit Joannem de Parisiis inter eos, qui pro Philippo IV. Rege Francorum adversus Bonifacium VIII. calamum acuere. Hinc Pontificiæ indirectæ potestatis in temporalia Assertores, non mirandum, ajunt, si regiam potestatem adversus Pontificiam extollat. Nihilominus illi ignotam non fuisse eamdem indirectam potestatem observant: nam *cap.* 7. ita habet: *Papa vero, qui est supremum caput non solum Clericorum, sed & generaliter omnium fidelium, ut fideles sunt, tamquam generalis informator fidei & morum; in quo casu omnia bona fidelium sunt communia, & communicanda, etiam calices Ecclesiarum; habet bona exteriora fidelium dispensare, & exponenda decernere prout expedit necessitati communi fidei &c.* Sed & *cap.* 14. apud Natalem animadvertit quomodo Princeps hæreticus & incorrigibilis sit a Papa sua dignitate exuendus. Si id nævus fuit hujus Auctoris, sane valde communis fuit omnibus illius ætatis Scriptoribus.

Dum vero affirmat Papam in virtute totam Ecclesiam continere, non excessisse credendum est. Cum etenim ex hoc inferat, probandum quod Pontifex probaverit, ac respuendum quod idem rejecerit, nil aliud intelligere voluit nisi quod, sicut Ecclesiæ, quæ est columna veritatis, aliquid affirmanti vel respuenti statim est assentiendum; ita & Papæ, qui cum sit ejusdem Ecclesiæ caput, munusque habeat illam edocendi, debet in virtute habere quidquid habet Ecclesia.

ARTICULUS II.

De Ægidio Columna, Antonio Andrea, Petro Aureolo, Joanne Bassolis, Herveo Natali, Francisco Mayronis, Augustino Triumpho, Guidone de Perpiniano, Astesano, Ludolpho Carthusiano, & Monaldo.

I. ÆGIDIUS, patria Romanus, ex nobilissima Columnensium familia, Ordinis Eremitarum S. Augustini Prior Generalis, deinde commendatione *Philippi Pulchri*, Regis Christianissimi, cujus fuerat præceptor, anno 1294. Bituricensis Archiepiscopus creatus, interfuit Concilio Viennensi anno 1311. ac demum Avenione obiit die 22. Decembris anni 1316. *S. Thomæ Aquinatis*, cujus discipulus fuerat, vindex acerrimus, scripsit *Correctorium Corruptorii* Doctrinæ ejusdem Angelici Præceptoris. Doctorales Infulas in Sacra Facultate Parisiensi consecutus, ob eximiam eruditionem, *Doctoris Fundatissimi* nomen promeritus est. Multa scripsit Philosophica, Theologica, Moralia, Commentarios in Cantica Canticorum, in Epistolas *S. Pauli* ad Romanos, & 1. ad Corinthios, librum *De Ecclesiastica Potestate* tempore dissidii *Bonifac. VIII.* cum *Philippo Pulchro*, &c. Quæ *Philippus Bergomensis* in Supplemento Chronicorum, ad 1296. recenset, ubi etiam ipsum miraculis claruisse, & sanctitatis meritis

Beatum

Beatum Doctorem appellatum scribit. Liber ipsius *De Potestate Ecclesiastica & Laica*, editus est a *Goldasto* Tom. II. Monarchiæ. In eo probat utramque Potestatem esse distinctam, nec Romanum Pontificem ullum habere dominium in Regum & Principium temporalia. Articulo 3. observat quod *Cum Christus triplicem habuerit potestatem, videlicet rerum corporalium, animarum, & temporalium facultatum, prima potestate usus est; secunda usus est & commisit: tertia nec uti voluit, nec commisit. Prima quidem usus est, infirmitates corporales curando, mortuos suscitando, ac in cunctis rebus corporalibus multimoda miracula faciendo. Secunda usus est & commisit, videlicet spiritualem, quantum est necessarium & expediens ad salutem animarum. Tertia nec usus est, nec commisit, quin potius tam Petro quam cæteris Apostolis interdixit. Attende quid Beatus Bernardus scribens ad Eugenium Papam, dicat:* „ Et nos ut vere sentiamus de „ nobis, impositum novimus ministerium, non dominium datum. Si sapiens es, con- „ tentus esto mensura, quam mensus est Deus. Quod enim amplius est, a malo est. „ Disce exemplo Prophetico præsidere, non tam ad imperandum, quam ad faciendum. „ Disce sarculo opus tibi esse; non Regio Sceptro, ut opus facias Prophetæ, ut evel- „ las & destruas, disperdas & dissipes, & ædifices & plantes. Articulo 5. propugnat quod *Rex Franciæ a solo Deo immediate tenet & possidet Regnum suum, ita quod non ab homine quoquam. A vicario vero Christi non tenet, nec in quantum homo, nec in quantum Christi Vicarius. Ad hoc sumamus testimonium Summi Pontificis ipsius; videlicet Innocentii III.* Extra, *Qui filii sint legitimi*, cap. *PER VENERABILEM* de Rege Francorum sic loquentis: *Rex Francorum superiorem in temporalibus minime recognoscit. Præterea, Justæ possessionis & liberæ justum titulum, sine recognitione cujuscumque Superioris, quo dictus Rex nunc possidet Regnum suum, & Prædecessores ejus hactenus possederunt ac ejus Successores, omnipotentis Dei dextra protegente, perpetuo possidebunt, rationibus irrefragabilibus declaramus. Primo quidem possessionis hujus justum titulum probat Unctio Sacra, missa divinitus, qua Reges Franciæ semper opportunis temporibus inunguntur. Nonne Regnum evidenter approbatur a Deo, cujus Reges divino munere consecrantur? Secundo hoc idem probant aperta miracula, universo orbi manifeste notoria, & notorie manifesta. Unde Dominus Rex de justo titulo suo respondens dicere potest illud quod in Evangelio respondit Dominus Jesus contra calumnias Judæorum:* „ Si mihi non „ vultis credere, operibus credite: *Sicut enim hæreditario jure succedit patri filius in adoptionem Regni; sic quasi hæreditario jure succedit, facultatem Deo tradente, alteri in simili potestate miracula faciendi. Tertio, hoc idem probat bonitas vitæ, claritas famæ, devotionis fervor, sinceritas fidei Christianæ, quæ semper in Regibus nostris viguit, & in Regno præ cæteris Regnis & Regibus hujus mundi.* Ægidii Romani Corpus Lutetiam Parisiorum translatum, in Ecclesia Augustinianorum, juxta majus Altare conditum est. Ejus cum laude meminere Guillelmus Nangius, Philippus Bergomas in Supplemento Chronicorum ad annum 1296. Trithemius Abbas lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, Sabellicus Tom. 2. Æneadis 7. lib. 9. Chronica Ordinis Eremitarum S. Augustini, Patriarchium Bituricense editum a P. *Labbe* S. J. Tom. II. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum cap. 75. &c.

Ægidii Romani liber De Ecclesiastica Potestate. Supremum & ab Ecclesia vel quovis alio præter Deum in temporalibus independens Christianissimi Regis dominium demonstrat.

II. *ANTONIUS ANDREAS*, Ordinis Minorum Philosophus & Theologus insignis, *Scoti* discipulus. *Doctor Dulcifluus*, a suis nuncupatus, scriptis in Philosophiam Peripateticam, & in quatuor libros Sententiarum Commentariis celebris, floruit anno circiter 1320.

III. *PETRUS AUREOLUS* Vermeriæ oppido ad Isaram fluvium in Francia natus, Ordinis Minorum Professor, & Theologus Parisiensis, ad Narbonensem Archiepiscopatum anno 1321. promotus, ob ingenii perspicuitatem, *Doctor Facundus* appellatus, cujus cum laude meminere S. Antoninus, Trithemius Abbas, &c. Breviarium Bibliorum, sive Epitomen universæ Scripturæ Sacræ juxta literalem sensum edidit, Compendium Theologiæ, Commentarios in quatuor libros Sententiarum, librum de Conceptione B. Mariæ, Tractatum de Paupertate & usu paupere rerum, Sermones, &c. Obiit die 27. Aprilis 1322.

IV. *JOANNES BASSOLIS*, Ordinis Minorum Professor, *Scoti* discipulus, qui de ipso

dicere solebat *En adjutorium est* : anno circiter 1322. nomen sibi peperit, *Doctoris Ordinatissimi* nomen consecutus. *Miscellanea Philosophica & Medica*, & Commentaria in 4. libros Sententiarum, ad posteros transmisit.

V. *HERVEUS NATALIS*, Aremoricus, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Ordinis FF. Prædicatorum Generalis Magister 14. editis in quatuor Sententiarum libros Commentariis, Tractatu *de Potestate Papæ*, Quodlibetis, & *Defensorio contra impugnantes FF. Prædicatores*, non item Commentario in Epistolas *S. Pauli*, qui antiquiorem *Herveum*, Burgidolensem Ordinis Benedictini Monachum agnoscit Auctorem, obiit Narbonæ anno Domini 1323. teste *Antonio Senensi* in Bibliotheca FF. Prædicatorum.

VI. *FRANCISCUS DE MAYRONIS*, Gallus e Diniensi Provinciæ oppido oriundus, Theologus Parisiensis, auctor Actus celeberrimi, qui hac in Academia *Sorbonica* nuncupatur, a sexta matutina ad sextam vespertinam absque interruptione celebrari soliti, *Doctoris illuminati* nomen promeritus est. Obiit Placentiæ anno 1325. Operum ipsius Indicem apud *Wadingum* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum legere est.

Origo Actus Theologici, cui Sorbonicæ nomen.

VII. *AUGUSTINUS TRIUMPHUS*, Ancona in Italia oriundus, Ordinis Eremitarum *S. Augustini* Professor, Summam *De Potestate Ecclesiastica* edidit, ac *Joanni XXII.* dicavit, nec-non *Milleloquium S. Augustini*, quod *Bartholomæus Urbanus* ejus discipulus absolvit & *Clementi VI.* dicavit, teste *Tritbemio*. Obiit Neapoli, die secunda Aprilis, anno 1328. ætatis.

VIII. *GUIDO DE PERPINIANO* dictus, e Ruscinonensi Comitatu oriundus, Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo Prior Generalis, deinde Majoricensis, in Insulis Balearibus Episcopus, demum Elnensis, floruit anno 1330. Scripsit *De Hæresibus* ad *Gaucelinum* Cardinalem Episcopum Albanensem.

IX. *ASTESANUS* ab *Asta* in Subalpinis urbe Nobili, Ordinis FF. Minorum, vir doctissimus, & in utroque Jure versatissimus, Summam Casuum Conscientiæ libris octo distinctam scripsit, anno 1317. hortatu *Theodori Gaetani*, S. R. E. Cardinalis, quæ vulgo *Astesana* dicitur. *Astesanum* alterum paulo post floruisse, Auctorem Commentariorum in libros Sententiarum, & in Apocalypsim, ac Sermonum de tempore, *Wadingus* in Bibliotheca observat.

X. *LUDOLPHUS*, natione Saxo, ex Prædicatorum Ordine, in quo viginti sex aut triginta annos meruerat, ad Carhusiensem migravit, & Argentoratensis Carthusiæ Prior, nomen sibi fecit, *Christi Vita* ex 4. Evangelistis, aliisque Scriptoribus Ecclesiasticis edita: Item Commentario in Psalmos, ex eo, qui *S. Hieronymi* nomen præfert, ex *S. Augustini Cassiodori, & Petri Lombardi* Expositionibus deflorato. Claruit anno Christi 1330.

XI. *MONALDUS*, Justinopolitanus, Dalmata, Ordinis FF. Minorum, quem aliqui Beneventanum Archiepiscopum fuisse dicunt, quem cum *Monaldo* Anconitano, ejusdem Ordinis Professore, qui Arzengæ a Saracenis martyrio coronatus est anno 1288. alii perperam confundunt, vixit anno 1333. scripsitque *Summam Juris Canonici*, item *Summam Casuum Conscientiæ*, quæ ab ejus nomine *Monaldina*, alias *Aurea* dicitur.

S C H O L I O N.

In hoc Articulo, Num. 1. pag. 595. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Ægidius Romanus tenet Papam nullum habere dominium in Regum & Principum temporalia.*

R. Facti & Criticæ Quæstio est, cujus veritas constat ex ejus libro *De Ecclesiastica Potestate*, cujus verba descripsi.

Nota.

INter Scriptores, qui pro vindicando Philippo Pulchro adversus Bonifacium VIII. laborarunt, adnumerant plures etiam Ægidium Romanum ejusdem regis præceptorem atque

atque ipsum omnem potestatem in temporalia Principum a Pontifice removisse cum Natale contendunt. Et cum Ægidius non minus doctrina quam sanctitate splendesceret, non leve ipsius auctoritatem suæ opinionis putant esse fundamentum; ac proinde Richerius *l.* 2. *Vindiciar. Doct. Major.* ipsum facit Auctorem *Tractatus sive Quæstionis disputatæ in utramque partem pro & contra pontificiam potestatem*; ibique omnem in temporalia Principum a Pontifice potestatem proscribere dicunt. Qui vero propugnant indirectam Pontificis potestatem in temporalia, primo dicunt illum Tractatum Ægidio fuisse suppositum; Secundo in eodem Tractatu eamdem indirectam potestatem non denegari.

Primam suppositionis notam probant exhibendo MS. ejusdem Ægidii, ubi mentem suam quoad Pontificis potestatem in temporalia, luculentissime explicat. Caput igitur tertium primæ partis ita inscribitur: *Quod spiritualis potestas instituere habet terrenam potestatem; & si terrena potestas bona non fuerit, spiritualis potestas eam poterit judicare.* Ita autem prosequitur: *Hugo de S. Victore in libro de sacramentis fidei Christianæ pag. 2. c. 4. ait: Quod spiritualis potestas terrenam potestatem & instituere habet, & judicare, si bona fuerit. Igitur de Ecclesia, & de potestate Ecclesiastica verificatur illud vaticinium Jeremiæ:* ecce constitui te hodie super gentes & regna ut evellas & destruas, & disperdas, & dissipes, ædifices & plantes — *Istud tamen vaticinium hodie de ipsa impletur Ecclesia ut dicat Dominus Ecclesiæ: ecce hodie, id est a die quo formata es, constitui te super gentes & regna ut destruas & evellas ea de suo loco transferendo; ædifices, & plantes, ipsa quidem regna in loco alio ædificando, & plantando. Quod alias factum est; quia summus Pontifex transtulit Imperium de Oriente in Occidentem, ut in juris scientia est notatum. Concordant itaque rerum gesta cum auctoritate DD. — Sed dicet aliquis quod Reges & Principes spiritualiter & non temporaliter subsint Ecclesiæ — Sed temporalia ipsa, diceret aliquis, Ecclesia recognoscit ex dominio temporali, ut patuit ex donatione, & collatione, quam fecit Ecclesiæ Constantinus. Sed sic dicentes vim argumenti non capiunt. Nam si solum spiritualiter Reges, & Principes subessent Ecclesiæ, non esset gladius sub gladio, non essent temporalia sub spiritualibus, non esset ordo in potestatibus, non reducerentur infima in suprema per media. Si igitur hæc ordinata sunt, oportet gladium temporale subjici spirituali; oportet sub Vicario Christi regnum existere: & de jure; licet aliqui de facto contrarium agant, oportet Christi Vicarium super ipsis temporalibus habere dominium.* Quis autem putet Ægidium, cujus sanctitatem etiam miraculis Deus testatam voluit, postquam tam expresse Romani Pontificis indirectam potestatem agnovit, e regione contrariam asserere voluerit, vel illam in præfato tractatu obscuram reddere, dubiamque? Quando tam male sibi constitisset, illius floccifacienda esset auctoritas.

Animadvertunt deinde illum tractatum, seu Quæstionem exaratam dici ab Ægidio occasione cujusdam Epistolæ, quam Bonifacium ad Philippum Pulchrum dedisse credunt, alteriusve Epistolæ, qua Philippus Bonifacio reponit. Verum, præterquam quod mirum sit Epistolam Bonifacii paucis constantem lineis etiam Bullæ nomine in eo Tractatu nuncupari, stylus omnino alienus est ab ea scribendi ratione, qua Pontifices, quamvis animi subirati, Principes in suis Epistolis alloquuntur. Sed & de illius falsitate non superesse videtur ambigendi locus, si considerentur literæ, quas 6. Kal. Jul. Pont. Bonif. an. 8. Cardinales Ducibus, Comitibus &c. regni Franciæ scripsere: *Volumus, inquiunt, vos pro certo tenere, quod prædictus Dominus noster summus Pontifex numquam scripsit Regi prædicto de regno suo sibi subesse temporaliter, illudque ab eo tenere debere: & providus vir Magister Jacobus Archidiaconus Narbonensis Notarius, & Nuncius Domini nostri prædicti, sicut constanter affirmat, ipsi Domino Regi hoc ipsum vel simile numquam verbaliter nunciavit, aut scripto.* Epistola etiam, qua Bonifacio respondisse dicitur Philippus, ita injuriis scatet, ut tam perverse Christianum Principem lacessisse Pontificem a verosimili prorsus absit. Non ignoro Spondanum ad an. 1301. Epistolium Bonifacii traditum Philippo, sed a Petro Flota malitiose fuisse interpolatum, narrare. Epistolam vero Philippi falsitatis suspectam facit ad an. 1302.

Altera suppositionis nota est, quod auctor Tractatus divagatur omnino extra contro-

troversiam, quæ inter Bonifacium ac Philippum agitabatur, quod credere non est de Ægidio, cui perspectum omnino erat quidquid dissidii versaretur inter Regem suum discipulum, Romanumque Pontificem. Ita igitur quæstionis statum describit: *Quæstio est utrum Dignitas Pontificalis & Imperialis, sive Regalis sint duæ potestates ad invicem distinctæ: & hoc est quærere, utrum Summus Pontifex plenam jurisdictionem, & ordinariam potestatem habeat tam in temporalibus, quam spiritualibus; ita quod omnes Principes temporales subsint ei, quantum ad temporalia*. Hæc ostendunt Auctorem Tractatus instituisse quæstionem quoad potestatem *ordinariam*, nempe *directam*, ac disputasse an ea, æque ac spiritualis, sit Papæ adscribenda. Quam vero hujusmodi quæstio inaniter agitaretur, ostendunt Bonifacii verba in Consistorio prolata, quæ leguntur apud Spondanum ad an. 1302. *Quadraginta*, ait, *anni sunt, quod nos sumus experti in jure, & scimus quod duæ sunt potestates ordinatæ a Deo. Quis ergo debet credere, vel potest, quod tanta fatuitas, tanta insipientia sit, vel fuerit in capite nostro? Dicimus quod in nullo volumus usurpare jurisdictionem Regis, & sic frater noster Portuensis dixit*. Deinde subdidit: *Non potest negare Rex, seu quicumque alter fidelis, quin sit nobis subjectus ratione peccati*. Hoc idem jam dixerat Innocentius III. ut *ex cap. Novit. de Judic.* Bonifacius itaque aperte agnoscebat regiam potestatem aliam esse a Pontificali, & solummodo indirecte, *ratione nempe peccati*, posse in Reges insurgere. Quis ergo putet Ægidium tunc temporis Theologorum principem appellatum, ita desipuisse, ut aerem verberare assumpserit, illud probando, quod nullo erat sub Judice?

Ultima etiam ejusdem quæstionis verba, quæ neque Richerius omisit, ostendunt eam esse fœtum incerti parentis, ita enim se habent: *Explicit quæstio prædicta edita per bonæ memoriæ Ægidium de Roma, Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini, sacræ Theologiæ eximium professorem, ac Archiepiscopum Bituricensem, secundum quod fertur*. Postrema hæc verba, quæ hæsitantis animum significant, referri sane non possunt ad innuendum prorsus certum non esse, an Ægidius Archiepiscopus fuerit Bituricensis. Cum de hoc nullus posset dubitare, consequens est addita fuisse ad significandum incertum fuisse an ille Tractatus, seu Quæstio Ægidio foret adscribenda.

Quod vero præfatæ quæstionis Auctori non omnino ignota fuerit indirecta Pontificis potestas in temporalia, ostendunt longum textum ex articulo quarto excerptum transcribendo. Illius Summarium ita se habet: *In quibus terrena potestas sit subjecta spirituali potestati*. Ibi vero postquam distinxit causas mere spirituales, mereque temporales, aliud addit causarum genus, quas mixtas vocant; quia quamvis temporales ex sua sint natura, cum spiritualibus tamen habent connexionem. Ita animadvertit Papam ratione juramenti causam dixisse de Feudis Regibus subjectis, *c. Novit. de Judic.* & Judicem Ecclesiasticum principaliter cognoscentem de Matrimonio, incidenter etiam sententiam dicere de dote, quia illi est accessoria, *cap. De Prudentia, de donat. inter vir. & uxor.* Postquam autem prædicta longiore explicavit sermone, ita concludit: *De causis mere temporalibus habent cognoscere Reges, Imperatores, & alii judices sæculares. Et sic Rex Franciæ secundum jura non subest summo Pontifici, nec ei tenetur respondere de Feudo suo. Potest tamen ei subjacere incidenter & causaliter, ratione connexionis alicujus causæ spiritualis, sicut habet Extra. de judic. cap. Novit. & Extra. qui filii sint legitimi cap. per venerabilem*. Ita hic auctor indirectam Pontificis potestatem in temporalia agnoscit, quæ etiam in præfatis Decretalibus asseritur. Neque hoc mirum esse debet; & ii enim qui præfatam indirectam potestatem modo impugnant, non diffitentur agnoscere apud illius ævi Auctores expresse assertam reperiri; unde dum causam suam Scriptorum auctoritate probandam assumunt, antiquiores potius tamquam sibi faventes proferre posse credunt.

ARTICULUS III.

De Nicephoro Callisto, Theodoro Anagnoste, Durando a S. Portiano, Nicolao de Lyra, Lupoldo Bambergensi, Alvaro, Pelagio, Petro Paludano, Nicephoro Gregora, Joanne de Baccone, Guillelmo Okam, Bartholomæo a S. Concordio, & Ptolomæo Lucensi.

I. NICEPHORUS, Callisti Xanthopuli filius, vixit sub *Andronico Seniore Palæologo*, ejusque filio *Michaele*, ac nepote *Andronico Juniore*. Historiæ ipsius Ecclesiasticæ libri supersunt octodecim, qui exordium ducunt a Christo nato, & desinunt in anno ejusdem sexcentesimo vigesimo quinto. Sequentium quinque librorum ab *Heraclii* exordio usque ad mortem *Leonis Sapientis* Imperatoris, quæ accidit anno nongentesimo undecimo, sola extant argumenta. Ut fuit Schismaticus, Historiæ suæ immiscuit errores Græcorum de Processione Spiritus Sancti a solo Patre, & alios. Sed & multis fabulis scatet, ut viri eruditi pridem observarunt.

II. THEODORUS *Anagnostes* sive Lector Ecclesiæ Constantinopolitanæ, scripsit *Collectanea Historiæ Ecclesiasticæ* excerpta ab ore *Nicephori Callisti*. Incipit a morte *Theodosii Junioris*, & desinit in *Justino Thrace*, qui anno quingentesimo decimo octavo imperare cœpit. Vixit autem *Theodorus* circa annum millesimum trecentesimum vigesimum.

III. DURANDUS A SANCTO PORTIANO, Arvernus, Ordinis Prædicatorum Theologus eximius, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor, Sacri Palatii Magister a *Joanne XXII.* Aniciensis Episcopus designatus est anno 1318. Statuta Synodica anno 1320. condidit. Ad Meldensem Episcopatum anno 1326. translatus est. Scripsit librum *De Jurisdictionum origine* & Commentarios in 4. libros Sententiarum. *Doctor Resolutissimus* appellari meruit. A *S. Thomæ* doctrina defecit, quam adversus ipsum vindicavit *Durandellus* Opere quod incipit: *Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum. Existimasti quod ero tui similis: Arguam te.* Extat MS. in Bibliotheca Regalis Abbatiæ *S. Victoris* Parisiensis. In Academia Salmanticensi Cathedrarum una *Durandi* appellatur, in qua ejus doctrina exponitur, quamvis in *S. Thomæ* verba Theologi Salmanticenses jurent. De ipso *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 23. cap. 11. §. 2.

Regulæ pro studio Theologiæ a Durando præscripta.

In Præfatione in 4. libros Sententiarum, Theologum, in his quæ fidem spectant, Scripturæ Sacræ & Ecclesiæ doctrinæ adhærere, in aliis rationi quam Doctoris cujuscumque auctoritati plus tribuere debere propugnat. *Oportet*, inquit, *loqui de Mysterio Christi & universaliter de his quæ mere tangunt fidem, conformiter ad ea quæ tradit Sacra Scriptura. Unde Joannis* 5. *Christus;* „ Scrutamini Scripturas: Illæ sunt quæ testi„ monium perhibent de me. „ *Si quis autem hoc non servat, non loquitur de Mysterio Christi, ac de cæteris directe fidem tangentibus, sicut oportet; sed incidit in illud quod Apostolus* 1. *Corinth.* 8. „ Si quis autem existimat se aliquid scire, nondum co„ gnovit quomodo oporteat illum scire. *Modus enim est non excedere mensuram fidei: de qua dicit Apostolus Rom.* 12. „ Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere „ ad sobrietatem, & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. *Quæ quidem mensura in duobus consistit, videlicet ut non subtrahatur fidei quod sub fide est, nec attribuatur fidei illud quod sub fide non est. Utroque enim modo mensura fidei exceditur, & a continentia Sacræ Scripturæ, quæ fidei mensuram exprimit, deviatur. Et hunc modum, Deo adjuvante, tenere volumus, ut nihil scribamus vel doceamus Sacræ Scripturæ dissonum. Quod si per ignorantiam vel inadvertentiam aliquid dissonum scriberemus, ipso facto pro non scripto habeatur. Et quia interpretatio dubiorum Sacræ Scripturæ ad Sanctam Ecclesiam Romanam & Catholicam pertinet, omnia Opera nostra hujus libri ac sequentium, ejus correctioni totaliter supponimus: utpote qui a pueritia in fide & obedientia Romanæ Ecclesiæ nutriti sumus, & in Romana Curia in Scholis Sacri Palatii veritatem Sacræ Scripturæ docuimus, & per Sedem Apostolicam ad Episcopalem Dignitatem, quamvis immeriti promoti sumus. Modus autem loquendi ac scribendi, in*

[..]randus cæteris [..]tera sua correctioni Ecclesiæ [R]omanæ & Catholicæ subji[ci]t.

cæteris, quæ fidem non tangunt, est ut magis innitamur rationi, quam auctoritati cujuscumque Doctoris quantumcumque celebris vel solemnis: & parvipendatur omnis humana auctoritas, quando per rationem elucescit contraria veritas. Quamvis enim captivandus sit intellectus noster in obsequium Christi, & in his, quæ fidem tangunt, plus acquiescere debeamus auctoritati Sacræ Scripturæ, quam cuicumque rationi humanæ .... Tamen omnis homo dimittens rationem propter auctoritatem humanam, incidit in insipientiam bestialem, ut comparatus sit jumentis insipientibus, & similis factus sit illis. Quis enim nisi temerarius existens audeat dicere, quod magis sit acquiescendum auctoritati cujuscumque Doctoris, quam auctoritati Sanctorum Doctorum, Sacræ Scripturæ, Augustini, Gregorii, Ambrosii, & Hieronymi, quos celebritate condigna Sancta Romana Ecclesia sublimavit. Et tamen Augustinus inter Doctores celeberrimus, dicit de seipso 3. de Trinitate, circa principium: „ Noli meis literis, quasi Scripturis Cannonicis, inservire: sed in illis, & „ quod non credebas, cum inveneris incunctanter crede: in istis autem, quod certum „ non tenebas, nisi certum intellexeris, noli firmum retinere... *Ex quibus patet quod compellere seu inducere aliquem, ut doceat vel scribat dissona ab iis, quæ determinatus Doctor scripsit, est talem Doctorem præferre Sacris Doctoribus, præcludere viam inquisitioni veritatis, & præstare impedimentum sciendi, & lumen rationis non solum occultare sub modio, sed comprimere violenter. Nos igitur plus rationi, quam cuicumque auctoritati humanæ consentientes, nullius puri hominis auctoritatem rationi præferimus, attendentes quod omnibus existentibus amicis, sanctum est præhonorare veritatem.* Istos Commentarios juvenis inchoavit, senex complevit, ut ipse testatur in Epilogo. Obiit die 13. Septembris anni 1333.

IV. *Nicolaus de Lyra*, Normanniæ oppido in Diœcesi Ebroicensi, FF. Minorum Ordinem in Cœnobio Vernoliensi professus est; deinde Parisios missus, egregiam Sacris Literis navavit operam, & in ejusdem Regiæ Urbis Academia Doctoralibus Infulis ornatus, ibidem in suorum Conventu multos annos docuit. Brevia scripsit in universam Scripturam Sacram Commentaria, Tractatus contra Judæos, librum de Corpore Christi, Tractatum de idoneo ministrante & suscipiente Sanctissimum Sacramentum Altaris. Commentarios in libros Sententiarum, &c. de quibus legendus *Vvadingus* in Bibliotheca. Obiit die 23. Octobris, anno Christi 1340. Religiosæ Professionis 48. & in Aula Capitulari Conventus Parisiensis FF. Minorum sepultus est cum Epitaphio. Ipsum commendat *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 24.

V. *Lupoldus Bambergensis*, Juris utriusque Professor doctissimus, non Bambergensis Episcopus, quamquam id *Trithemius* scripserit, floruit ab anno 1330. ad 1340. Librum edidit *de Juribus Regni atque Imperii ad Balduinum* Trevirensem Archiepiscopum; nec non alterum *de zelo veterum Regum Galliæ, & Germaniæ Principum*, quo illorum in amplificandis Religionis Christianæ finibus studium probat & commendat.

VI. *Alvarus Pelagius*, Hispanus, Ordinis FF. Minorum Professor, Sacrarum Literarum, & Juris utriusque peritissimus, Episcopus Coronensis in Achaia, & Silvensis in Lusitanorum Algarbiis, scripsit libros duos *de Planctu Ecclesiæ*, quibus Virorum Ecclesiasticorum, omniumque Reipublicæ Christianæ statuum vitia luculenter ac perspicue perstringit. Item Summam Theologiæ, Commentaria in 4. libros Sententiarum; Collyrium adversus hæreses; Speculum Regum, Apologiam pro Joanne XXII. contra *Marsilium Patavinum, & Guillelmum Okamum*, &c. Vixit sub annum 1340. Ejus cum laude meminit *S. Antoninus* 3. P. Tit. 24. Cap. 8. §. 11.

VII. *Petrus a Palude* filius *Girardi Varembonii* Toparchæ in Bressia, Ordinis FF. Prædicatorum Professor, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Hierosolymitanus Patriarcha subscripsit Deliberationi ac Doctrinali Judicio ejusdem Facultatis, de visione Sanctarum Animarum, die secunda Januarii 1333. Præfuit Concilio Selectorum in Theologia Magistrorum anno 1331. habito de Literis quibusdam, quas *Robertus Comes Bellimontis* in Normannia in Parlamento protulerat, ut jus suum ad Comitatum Attrebatensem probaret, quas miraculo se invenisse jactabat, & quæ nihilominus falsæ ac suppositiæ probatæ fuerant. Unde causa ciciderat *Robertus*, & Comitatus Duci Burgundiæ adjudicatus fuerat. Sed & Domicella quædam hujus falsitatis rea igne damnata est

& Co-

& Comes urgente conscientia fugere compulsus, ipsique dicta dies ut coram Rege & Patribus se sisteret: Interim, ut Nangiani Chronici Continuator commemorat; „ Quidam Frater Prædicator Confessor Domini Roberti prædicti, ad Aulam Episcopi Parisiensis in præsentia aliquorum Magistrorum in Theologia, & præcipue Fratris Petri de Palude tunc Patriarchæ Hierosolymitani, & aliquorum aliorum Magistrorum, & præcipue Mendicantium, & aliquorum de Secretariis Regiis, adducitur, & de illis falsis Literis quid & quantum sciret diligenter interrogatur; & quoniam ibi & alibi semper dixerat, quod illud quod de prædictis Literis sciebat, erat sub sigillo Confessionis, & per consequens illud non puterat nec debebat revelare, & in hoc proposito viriliter persistebat: Verumtamen quia antequam in ipsorum Magistrorum præsentiam veniret, ipse consenserat, quod si Magistri in Theologia vellent in præsentia ejus asserere, quod ipse posset istud sine peccato revelare, ipse revelaret de Literis & earum mutatione quando & quomodo inventæ fuerunt, edoceret; idcirco Patriarcha prædictus de Ordine Prædicatorum Doctor in Thelogia, assumpto verbo in præsentia dicti Fratris Confessoris, & omnium aliorum consistentium dixit, quod ipse poterat istud sine peccato vel periculo revelare, quoniam (ut dicebat) sola peccata sub sigillo Confessionis cadunt, & quia istud non erat peccatum: sed magis erat ad manifestationem & elucidationem veritatis, & propter pacem & tranquillitatem totius Regni, & per hoc, si sciretur, justitia præclarissima virtutum in Regno Franciæ fieret & etiam servaretur, & idcirco de revelatione nullum sibi periculum imminebat: immo sibi deberet pro merito compensari. Cui finienti alii assistentes Magistri consenserunt unanimiter, &c. „ De Confessionis Sacramentalis arcano quæstio non erat: violari absque sacrilegio non posse, convenit semper inter Doctores; sed an secreti religio ad sola peccata se extenderet, an etiam ad alia, quæ eadem serie pœnitens aperit Sacerdoti. Diffiteri non possum, quin periculosa sit hæc *Petri de Palude* & aliorum sententia, & si nulla explicatione molliatur, omnino dura, nec ad praxim revocanda, ut quæ Confessionem Sacramentalem odiosam faciat. Quamobrem laudatus *Nangii* Continuator observat Responsum istud fuisse *contra doctrinam communem, quam Prædicatores reputant verissimam, & quam ipsi quotidie defendere nituntur quæ dicit; Quod ea quæ sub eodem contextu cum peccatis dicuntur, licet peccata non sint, sub eodem sigillo Confessionis cum peccatis habentur*: Si tamen per ea, peccata vel peccator deprehendi possint. Hanc enim exceptionem adhibet *S. Thomas*. Et illa nihilominus summo studio celanda monet, tum propter scandalum, tum propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

Tom. 11. Spicilegii. De Sigillo Confessionis observatione digna.

Durius cuipiam videri fortassis posset *Innocentii III.* responsum, de quo *Cæsarius Cisterciensis* lib. 3. Historiarum Memorabilium, cap. 21. & 22. *In domo quadam Cisterciensis Ordinis Monachus quidam sine Ordine celebravit. Hoc cum die quadam Abbati suo retulisset in Confessione, nec tamen cessare vellet a tanta præsumptione, Abbas dolens & lachrymans, ut a blasphemia tam magna desisteret, miserum rogavit, monuit, præcepit, sed non profecit. Ille vero timens notari si cessaret, celebravit ut prius.* Abbas in proximo Capitulo generali casum generatim proposuit. Cisterciensis Abbas caput Ordinis, cæterique Abbates a dicenda ea de re sententia temperarunt. Ad *Innocentium III.* relata quæstio est. Consuluit ille Cardinales, virosque literatos, casum proposuit, singulorum sententiam rogavit; *Omnibus pene in hoc sentientibus quod Confessio non esset prodenda, respondit: Ego dico in tali articulo esse prodendam, quia talis Confessio, non est Confessio, sed blasphemia. Nec debet Confessor blasphemiam talem ac insaniam celare, per quam periculum incumbere poterit toti Ecclesiæ. Et placuit sententia omnibus, scripsitque sequenti anno Capitulo, quod a se fuerat determinatum, & a Cardinalibus approbatum.* Innocentius & Cardinales sentiebant sigillum Confessionis reserari non posse, ut ex Concilii Lateranensis 4. Canone 21. compertum est, sed Confessionis fictæ & illusoriæ, seu declarationis peccati quæ animo confitendi facta non fuerat, nullum esse quoad secreti religionem privilegium censebant, utpote quæ Sacramentalis non esset, nec actus religionis, sed blasphemia.

Conjurationem in Summum Pontificem *Innocentium IV.* factam a quodam Sacerdote ipsi

ipsi revelatam, qui unius e complicibus Confessionem audierat, refert *Matthæus Parisius*: Sed credere par est virum illum qui pœnitens obierat, totum conjurationis ordinem Sacerdoti propterea patefecisse, ut conjurationis auctorem, alterumque complicem ejus Sanctitati indicaret: idque illi permisisse, prout officii sui ex Confessarii ejusdem monitis intellexerat. Rem ita commemorat *Parisius* ad annum 1257. Cum *Walterus de Ocra* Frederici II. Clericus & Consiliarius specialis *Radulfum* militem transfugam ad cædem *Innocentii IV.* subornasset, hospitemque *Reginaldum* in nefariæ conjurationis consortium traxisset, qui Pontifici & ejus ministris notus erat: *Accidit infra paucos dies sequentes, ut idem Reginaldus graviter & usque ad mortem infirmitate subita correptus, Presbytero suo in Confessione hæc omnia insinuavit moriturus, & sic pœnitens in fata concessit. Sacerdos autem statim hoc imminens periculum Papæ fiducialiter intimavit. Missis igitur expeditissimis nuntiis repentine armatis, captus est miles supradictus Radulfus, qui cum omnia constanter inficiaretur, tandem tormentis exquisitis expositus, virus conceptum proditionis prænotatæ evomens, rei veritatem eminus toti Papali Curiæ propalavit.* Hæc digressio non inutilis fuerit nec ingrata, ut palam fiat 13. & 14. sæculi Doctores de religione sigilli Sacramentalis Confessionis aliud non sensisse, quam modo sentiat ac semper censuerit Ecclesia Catholica. Quæ occasione Responsi a *Petro Paludano* & aliis Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoribus dati in negotio Comitis Bellimontis dicta sunt.

Petri a Palude Opera. Obiit *Petrus a Palude* Parisiis anno 1341. seu ut modo numeramus, 1342. die ultima Januarii, & in Majori Conventu FF. Prædicatorum sepultus est, ipsique positum ibi Epitaphium refellit eos qui in Regno Cypri defunctum non satis considerate scripserunt. Commentaria in totam Scripturam Sacram, secundum multiplicem expositionem, ut refert *S. Antoninus* 3. P. Chronicorum Tit. 23. Cap. 11. §. 2. In libros Sententiarum, Tractatum *de Causa immediata Ecclesiasticæ Potestatis*, & Sermones de Tempore, transmisit ad posteros. *Declaratorem & Defensorem doctrinæ S. Thomæ* Sanctus Antoninus prædicat, ejusque Commentarium in 4. librum Sententiarum, quoad *Practicam Casuum Conscientiæ*, cæteris anteponit.

VIII. *Nicephorus Gregoras*, sub Imperatoribus *Andronicis* Historiæ Byzantinæ libros XI. scripsit, quibus res annorum centum quadraginta quinque complexus est, a Constantinopoli per Latinos capta, sive a *Theodoro Lascare Seniore*, usque ad annum 1361. quo *Andronicus Junior* obiit. Ipsius meminit *Joannes Cantacuzenus* lib. 4. capp. 24. & 25. ubi levem & mendaciorum manifestum appellat. De ipso *Lipsius* in Notis ad lib. 1. Politicorum legendus. *Nicephori Gregoræ* Historiam Latinitate donavit ac in lucem edidit *Hieronymus Vvolfius*: quædam ejusdem Historici fragmenta *P. Petavius* S. J. vir clarissimus post *Nicephori* Patriarchæ Constantinopolitani Breviarium publicavit. *Theodorum Metochitam* Magnum Logothetam, virum in Philosophia Peripatetica, & Historia eruditum, Scriptisque clarum, Oratione funebri laudavit *Nicephorus Gregoras*, Librum etiam Synesii, *de Insomniis*, interpretatus est.

IX. *Joannes de Baccone* aut *Bacondorpius*, a villa natali in agro Nortfolciensi in Anglia nuncupatus Ordinis Carmelitarum, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, quem anno 1350. claruisse *Trithemius* tradit, alii an. 1346. obiisse: Scripsit Commentaria in quatuor libros Magistri Sententiarum, Compendium Legis Christi, Quodlibeta quædam Carmeliticum Ordinem spectantia, Commentaria in libros, *Sancti Augustini de Civitate Dei, & de Trinitate*, & in libros *S. Anselmi de Incarnatione Verbi, & Cur Deus homo*. Sermones varios, &c.

X. *Guilielmus Okam*, Anglus, *Joanne XXII.* Pontifice Maximo & *Ludovico Bavaro* Imperante, turbas excitavit maximas. *Vvadingi*, de ipso Judicium in Bibliotheca referre malim, quam ejus elogium verbis meis contexere. „ Scholam inchoavit vel maxime stabilivit Nominalium. Vir quidem acris ingenii, sed minime sobrii; plus enim „ volebat sapere quam oportebat; nec timuit in cœlum os suum ponere, & sacram „ deprimere Pontificiam, nimiumque extollere Imperatoriam Dignitatem. Insipienti „ zelo & nimis ardente defendere volens Franciscanæ paupertatis excellentiam, timens „ incidere in manus *Joannis XXII.* Minorum sententiæ valde contrarii, fugit cum *Mi-* „ *chaele Casenate* ad *Ludovicum Bavarum*, qui tunc Cæsarem agebat, scripsitque in-

tem-

„ temperanter nimis contra Joannem Ludovici adversarium plurima Opuscula, quorum „ aliqua proscripta sunt, & alia caute sunt legenda. Si fœdam hanc maculam non „ incurrisset, insigni inter Theologos nomine audiret. Eamque nihilominus retinuit fa„ mam, ut *Venerabilis Inceptor*, & *Singularis Doctor* communiter appelletur. Ejus Opera ibidem *Wadingus* enumerat. Obiit Monachi anno 1347. si ejus Epitaphio fides, quod illic in Odeo Fratrum Minorum legitur. Falsum Epitaphium alterum Capuæ erectum, quo die 20. Septembris anno 1320. obiisse dicitur. Sub vitæ finem resipuisse, & a Censuris absolutum, *Tritbemius* Abbas testatur, idemque ex Literis *Clementis VI.* ad Ministrum Generalem Ordinis datis *Vvadingus* probat, quibus ipsi potestatem fecit absolvendi *Okamum*, aliosque Fratres, qui Schismati *Ludovici Bavari* adhæserant. Refert has Literas in Annalibus Minorum ad annum 1347. num. 22. Ipsum etiam ab hæreseos labe purgat, etsi Hæreticus appelletur in Sententiis contra ipsum latis, non ob aliquam hæreticæ doctrinæ assertionem, sed ob præsumptionem & gravem suspicionem. *Okamo* plus æquo favebant Nominales Academiæ Parisiensis, & *Joanni XXII.* iniquiores erant, in Articulis quos miserunt ad Regem Christianissimum *Ludovicum XI.* anno 1473. cum ejus Majestas agentibus Magistro *Joanne Boucart*, & Thomistis, jussisset *Okami* & Nominalium doctrinam condemnari, & deinceps in eadem Universitate doceri ac legi prohibuisset. Articulos illos edidit *Stephanus Baluzius* Vir Clarissimus, libro 4. Miscellaneorum, p. 531. *Okam sub vitæ finem resipuit.*

XI. *Bartholomæus a S. Concordio*, Pisanus, Ordinis Fratrum Prædicatorum Theologus, Summam Casuum conscientiæ, quæ *Pisanella* ex ejus nomine vocatur, absolvit anno Christi 1338. Reliquit & Sermones Quadragesimales. Obiit anno 1347. Ejus cum laude meminit *Tritbemius* Abbas.

XII. *Ptolomæus Lucensis*, Ordinis Fratrum Prædicatorum professor, Episcopus Torcellanus prope Venetias, Annales scripsit ab anno 1060. usque ad annum 1393. Extant typis Lugdunensibus vulgati. Scripsit etiam Historiæ Ecclesiasticæ libros 24. quibus finem imposuit anno 1337. die 14. Januarii. Extant MSS. in Bibliotheca Vaticana, & sæpe ab *Odorico Raynaldo* laudantur. Ejus cum laude meminere Blondus, libro 13. *Platina* in Vita Lucii 3. *Raphael Volaterranus* initio libri 22. Commentariorum Urbanorum, &c.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Lucensem scriptorem Ptolomæum intactum mihi præteriri non patiar. Ejus annales lacunis plurimis mancos ediderunt Lugdunenses, supplevit illas Muratorius, sed non omnes; quidquid deerat ex meo MS. Codice ego suffeci in additionibus ad scriptores Fabricii V. *Ptolomæus Lucensis* Episcopus Torcellanus renunciatus anno 1319. die XVII. Novembris solemne sacramentum fidelis submissionis, & obsequii Episcopo Gradensi præstitit. Cum vero nimia in nepotes suos indulgentia grassari illos in res Episcopatus Torcellani permisisset, ac monita Dominici Gradensis Patriarchæ neglexisset, in Gradensi provinciali Concilio anno 1321. sententiam excommunicationis retulit, cujus executio dilata est usque ad Kal. Augusti, scilicet ut pœnæ terrore resipisceret. Contumax publico anathemate percussus est. Rediit tandem ad officium, ideoque & Episcopatus munera libere exercuit, ut instrumenta plurima sequentibus annis ab eo confecta demonstrant. Hæc omnia habeo ex excellentissimo Cornelio in opere de Ecclesiis Torcellanis par. 1. pag. 31. Obiisse credo ante annum, vel ipso anno 1328. quo successorem Bartholomæum de Paschalibus tulit. Historiam ejus ecclesiasticam a Christo nato ad annum 1312. perductam evulgavit Muratorius Rer. Italic. tom. XI. Cum vero, ut supra animadverti, anno 1328. obierit; ejus profecto non sunt, saltem omnes additiones ad Chronicon Martini Poloni ad annum usque 1342. perductæ.

AR-

ARTICULUS IV.

De Joanne Andrea, Joanne Villanio, Simeone a Cassia, Petro Bertrando, Roberto Holkoth, Alberico de Rosate, Nicolao Cabasila, & Nicolao de Gorram.

I. JOANNES ANDREAS Bononiensis Jurisconsultus, quem *Trithemius* omnium admiratione celeberrimum, fontem Canonum, dubiorum cautissimum Interpretem prædicat, scripsit Novellas seu Commentaria in quinque libros Decretalium, Glossas in Sextum & Clementinas, Additiones ad Speculum *Guillelmi Durandi* Episcopi Mimatensis, &c. Bononiæ expeste obiit die 7. Julii, anno 1348.

II. *JOANNES VILLANIUS* Florentinus, l. 12. Historiam Italice scripsit, a primis *Nembrothi* temporibus, ad annum 1384. quo finem vivendi fecit. Continuavit *Matthæus* ejus frater. Inter optimos Historicos laudatur.

III. *SIMEON A CASSIA*, natali in Hernicis vico appellatus, Ordinis Eremitarum *S. Augustini* Concionator insignis, vitæ sanctimonia conspicuus, necnon Prophetiæ dono, ut *Trithemius* Abbas testatur, libros 15. de Gestis Christi Salvatoris scripsit, in quibus universam quatuor Evangelistarum Historiam, sub unius narrationis ordine dispositam, juxta historicam & mysticam intelligentiam luculenter exposuit; inquit *Sixtus Senensis* lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ, pag. 30(. Scripsit præterea de Beata Virgine. Obiit 2. Februarii, 1348.

IV. *PETRUS BERTRANDUS*, filius *Matthæi Bertrandi*, civis Annonensis in Diœcesi Vivariensi, frater *Guillelmi* Noviomensis, Episcopi, Juris utriusque Professor in Academiis Avenionensi, Monspeliensi, Aurelianensi & Parisiensi, Aniciensis Ecclesiæ Decanus, deinde *Joannæ* Reginæ Francorum, & Burgundiæ Comitissæ Cancellarius, postea creatus Episcopus primum Nivernensis, tum Æduensis anno 1325. demum S. R. E. Cardinalis a *Joanne XXII.* Pontifice Maximo renunciatus die vigesima Decembris anno 1331. cum ante biennium, die scilicet 15. Decembris anno 1329. Jurisdictionem & libertatem Ecclesiæ adversus *Petrum de Cugneriis* Regium Advocatum luculenta disputatione tuendo coram *Philippo Valesio*, Rege Christianissimo, de Religione præclare meritus esset. Antequam Ecclesiæ causam ageret, solemnem hanc Protestationem præmisit: *Quidquid dicturus sum, volo dicere, non ad finem subeundi quodcumque judicium, sed solum ad Domini Regis, & ei assistentium conscientiam informandam.* Solemnis hujus Disputationis Acta cum ejusdem *Bertrandi* Tractatu *de Origine & usu Jurisdictionum*, sive *de spirituali & temporali potestate*, edita sunt in Bibliotheca Patrum. Pia loca plurima excitavit, fundavitque, & inter alia Collegium Augustodunense Parisiis, anno 1361. Obiit Avenione, anno 1348. die 24. Junii, & in Prioratu Beatæ Virginis *de Montealto*, prope Avenionem, sepultus est.

V. *ROBERTUS HOLKOTH*, Nortampthoniæ in Anglia natus, Ordinis Prædicatorum, in Academia Oxoniensi Doctor & Professor, Commentaria scripsit in librum *Sapientiæ*, in *Cantico Canticorum*, in septem priora *Ecclesiastici* Capita, & in 4. *Libros Sententiarum*. Obiit ex lue epidemica an. 1349. ut *Trithemius* Abbas, *Antonius Senensis*, & *Alfonsus Fernandez*, in Catalogo Scriptorum Concertationi Prædicatoriæ subjecto, testantur.

VI. *ALBERICUS DE ROSATE*, seu *Roxiati* Bergomensis, Juris Canonici Doctor insignis, circa medium Sæculi 14. scripsit *Commentaria in librum 6. Decretalium &c.*

VII. *NICOLAUS CABASILLAS*, Thessalonicensis Archiepiscopus, Schismaticus, cujus meminit *Joannes Cantacuzenus* l. 3. Historiæ cap. 73. & 99. vixit circa annum Christi 1350. Scripsit libros sex *De Vita in Christo*, quibus ostendit, eam per Baptismi, Sacræ Unctionis, sive Confirmationis, & Eucharistiæ Mysteria constitui, & quo pacto eam conservare oporteat. Doctum ac pium Opus, & ad animos Dei amore inflammandos mire appositum, *Jacobus Pontanus* S. J. Theologus, quo Interprete prodiit in lucem, prædicat. Ejusdem Orationem in fœneratores edidit ex Codice Bibliothecæ Serenissimi Bavariæ

variæ Ducis, uti & præcedens Opus. Scripsit præterea *Compendiosam Interpretationem in Divinum Officium* sive *Liturgiæ Expositionem*.

Doctrinam Catholicam de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & Transubstantiationis veritatem adeo luculenter asserit ac explicat Capp. 24. 27. 28. 30. 32. 47. & 49. nec-non lib. 4. *De vita in Christo*, ut stupenda sit *Claudii* Carentonici Ministri cæcitas, & audacia, qui *Cabasilam* Calviniano errori suffragari asseruit. Eucharistiam Sacrificium esse propitiatorium pro vivis & defunctis, perspicue docet Cap. 42. Græcorum opinionem de Præcum verba Christi consequentium necessitate ad Donorum consecrationem propugnat Capp. 29. & 30. Quamvis enim vi Dominicorum verborum consecrationem fieri censeat, eorum tamen vim ac efficaciam per orationes adjunctas contendit applicandam, quæ ideo perfecta non sit nisi precibus illis prolatis atque recitatis. Hanc esse Græcorum mentem, quam plerique Theologi non capiunt, constat ex *Cabasilæ* verbis: *Hic autem Latini quidam nostra reprehendunt. Dicunt enim post verbum Domini*, Accipite, comedite, *& quæ sequuntur, ad hoc ut sanctificentur dona, nulla amplius opus habere oratione, ut quæ a verbo Domini perfecta sint: Propterea qui postquam hæc verba dixerint, panem & vinum nominant, & tamquam nondum sanctificati precantur sanctificationem, præter id quod infidelitate laborant (inquiunt) vanam quamdam rem & supervacaneam faciunt. Quod autem hoc verbum est quod donabus perficit, Beatus, inquiunt, Chrysostomus testatur, dicens, Quod quemadmodum opifex sermo, hic scilicet;* Crescite & multiplicamini, *semel quidem a Deo dictus est, semper autem operatur, ita etiam hoc verbum semel a Servatore dictum, perpetuo operatur*. Ad hanc Latinorum objectionem ita respondet: *Hæc autem omnia non est solvere difficile: & primum ab ipsis verbis Divi Joannis, quibus nituntur. Si enim hoc verbum id potest quod sermo opifex, illud consideremus. Dixit Deus:* Crescite & multiplicamini. *Quid ergo? Post illum sermonem nullo adhuc egemus, & nullo alio nobis opus est ad generis incrementum? An etiam matrimonio & conjunctione, & alia cura opus est, & sine his fieri non potest ut genus constet & propagetur? Ergo sicut illis ad liberorum procreationem Matrimonium necessarium ducimus: & post Matrimonium pro eo ipso rursus oramus, nec videmur opificem sermonem habere despicatui, scientes ipsum quidem esse causam generationis, sed hoc modo per Matrimonium, per nutrimentum, per alia: ita etiam credimus ipsum esse quod operatur Mysterium, Domini scilicet verbum, sed sic per Sacerdotem, per ejus interpellationem & orationem. Non enim per omnia simpliciter operatur, neque quomodocumque: sed multa sunt quæ requiruntur, sine quibus non faciet quæ sua sunt. De morte autem Christi, quis nescit eam esse solam, quæ peccatorum remissionem in mundum introduxerit? Sed illud etiam scimus, quod post mortem illam etiam fide, & pœnitentia, & confessione opus est, & Sacerdotum oratione, nec potest homo solvi a peccatis, nisi hæc præcesserint. Quid igitur? Mortem-ne illam despicimus, & eam impotentiæ condemnamus, quod existimamus non sufficere quæ ejus sunt, nisi etiam nostra afferamus? Nequaquam. Neque ergo merito accusandi sunt qui orant ut Dona perficiantur*. Scripsit idem *Cabasilas* duos Tractatus contra Latinos, unum *De Processione Spiritus Sancti*; alterum qui inscribitur, Ἔλεγχος κατὰ Λατίνων, quo *S. Thomam* refellendum sibi sumpsit.

Cabasilæ Græcorum & ceterorum, de verbis quibus Corpus & Sanguis Christi consecrantur, sententia, minus a nonnullis intellecta.

VIII. *NICOLAUS DE GORAM*, Ordinis Prædicatorum Professor, de cujus Patria & ætate non conveniunt Auctores, siquidem *Pitsæus* Anglum; *Sixtus Senensis*, *Fernandes*, *Possevinus* & alii Gallum; quidam anno 1304. ut *Antonius Senensis & Alfonsus Fernandez*; quidam anno 1350. ut *Bellarminus*; nonnulli an. 1390. ut *Eisengrenius*, & Sixtus Senensis; alii 1400. ut *Simlerus*, *Pitsæus*, & alii floruisse scribunt, omnium consensu vixit 14. sæculo. Scripsit Commentaria in 4. Evangelistas, & in Epistolas *S. Pauli*. Ipsum in scholasticis quæstionibus tractandis acutum, & in Sanctorum lectione exercitatissimum, edidisse scholastico & aperto sermone breves in universa Biblia Commentarios, sacrorum voluminum studiosis valde proficuos scribit *Sixtus Senensis* lib. 4. Bibliothecæ Sanctæ p. 276. seque Venetiis in Bibliotheca *SS. Joannis & Pauli* vidisse testatur Commentariorum ipsius in *Genesim* libros 5. in *Psalterium* lib. 1. in Ecclesiasticum l. 1. in *Threnos* l. 1. in *Cantica Canticorum* lib. 1. in *Matthæum* l. 1. in *Marcum* lib. 1. in *Lucam* lib. 1. in *Joannem* lib. 1. in omnes Epistolas *S. Pauli* lib. 14.

AR-

ARTICULUS V.

De Adamo Goddamo, Thoma Argentinensi, Gregorio Ariminensi, Bartolo, & Baldo, Joanne Calderino, Joanne Taulero, Henrico Susone, & Alphonso Vargas.

I. ADAMUS GODDAMUS, Anglus, Ordinis Fratrum Minorum, in Academia Oxoniensi Sacræ Theologiæ Doctor & Professor, quem anno 1320. claruisse *Vvadingus* tradit, quo vero obierit anno incertum est, scripsit in Magistrum Sententiarum libros 4. & alia quæ in Bibliotheca Patrum S. J. Lovanii MSS. extare scribit *Vvillotus* in suis Athenis Franciscanis, aliaque in Bibliotheca Franciscanorum *Nancæi* se vidisse *Pitsaus* testatur.

II. *THOMAS ARGENTINENSIS*, natione Germanus, patria Argentoratensis, Ordinis Eremitarum *S. Augustini* Prior Generalis Parisiis electus est an. 1345. cumque an. 12. Magistratum gessisset, obiit Viennæ ad Danubium, in Austria, an. 1357. editis in quatuor libros Magistri Sententiarum Commentariis celebris. Non istius, sed alterius cognominis, Ordinis Prædicatorum, qui an. 1495. claruit, teste *Simlero*, sunt *Sermones*, reliquis omnibus hujus generis scriptis, *Trithemio* judice, præferendi, *Meditationum* liber unus, *Epistolæ*, & *Quæstiones*.

III. *GREGORIUS ARIMINENSIS*, a patria cognominatus, Ordinis Eremitarum *S. Augustini* professor, & in suprema ejusdem Ordinis Præfectura *Thomæ Argentinensis* Successor, Scholasticorum sui temporis subtilissimus, editis in 4. *libros Sententiarum*, in *Epistolas S. Pauli*, & *Canonicam S. Jacobi*, Commentariis, libro *de Usuris*, nec non *Sermonibus de Tempore & de Sanctis*, nomen sibi inter eruditos peperit. Vivere desiit Viennæ in Austria, anno 1458. Ejus cum laude meminere *Trithemius* Abbas, *Sabellicus*, noster *Sixtus Senensis*, & alii.

IV. *BARTOLUS DE SAXOFERRATO* jurisconsultus celeberrimus, in Mathematicis etiam & Hebraicis versatissimus, a quibusdam an. 1355. ab aliis, ut a *Lanceloto* in ejus Vita, obiisse dicitur an. 1359. Præceptores habuit *Cynum* & *Jacobum de Butrigariis*, auditorem *Baldum*. Ejus Opera Jurisconsultis notissima sunt. *A. Palmerio* in Chronico, *Trithemio* l. de Scriptoribus Ecclesiasticis, *Paulo Jovio* in Elogiis, *Volaterrano*, Anthropologiæ l. 21. *Mantuano* & *Fichardo* in Vitis Jurisconsultorum commendatur.

V. *BALDUS DE UBALDIS*, Perusii natus, *Bartolum* Præceptorem ingenii felicitate & doctrinæ varietate superavit. A *Joanne Galeatio* Duce Mediolanensi Papiam accersitus, Jurisprudentiam ibi publice multis annis professus est. Annos egit sequenti sæculo tres & viginti, decrepita prorsus ætate mortuus anno 1423. quem ad vitæ extremum, habitum *Sancti Francisci* suscepisse nonnulli tradunt, idque colligere sibi videntur ex Epitaphio ipsi erecto Ticini in Templo *Sancti Francisci*.

Clauditur hic Baldus Francisci tegmine fultus,
Doctorum Princeps, Perusina conditus arce.

Quamquam hæc solum significent ipsum in Ecclesia Franciscanorum sepultum fuisse. Ipsum inter Scriptores Ordinis Minorum propterea numerat *Vvadingus*, *Rodulphum* & *Vvillotum* secutus, ejusque recenset Opera in Bibliotheca sua: Inter quæ locum habet liber unus in 11. *Decretalium*. Egregium etiam Commentarium scripsit pro asserendo *Urbani VI.* Pontificatu anno 1378. quem ex MS. Vaticano edidit *Odoricus Raynaldus* ad calcem Tomi 17. Annalium Ecclesiasticorum.

VI. *JOANNES CALDERINUS*, patria Bononiensis, a *Joanne Andrea* in filium adoptatus, scripsit *Commentaria in libros Decretalium*, *Decisiones*, *Consilia*, &c. Vixit circa annum 1360. Bononiæ in Ecclesia Fratrum Prædicatorum sepultus.

Tauleri Opera. VII. *JOANNES TAULERUS*, natione Germanus a sæculi vanitate divina gratia conversus, Prædicatorum Ordinem professus in Conventu Coloniensi, Concionator egregius, & vitæ spiritualis Magister eximius evasit. Ejus extant Sermones, & alii Tractatus unctionem

ctionem Spiritus Sancti referentes; nimirum, *De veris Virtutibus, Institutionibusque divinis: Epistolæ, Prophetiæ, Cantica spiritualia animæ Deum impense amantis: De novem Gradibus Christianæ perfectionis: Speculum lucidissimum, & exemplar Domini nostri Jesu Christi: Exercitia de Vita & Passione Christi: Convivium M. Ekardi jucundum & pium: Colloquium Theologi & Mendici: De decem Cæcitatibus, & quatuordecim Divini Amoris radicibus, &c.* Quæ ex Germanico Idiomate in Latinum transtulit, ediditque *Laurentius Surius*, Carthusiæ Coloniensis alumnus, cum Vitæ & Conversionis ejus Historia. Obiit anno 1361. 16. Kalendas Junii, ut constat ex inscriptione lapidis, qui Argentorati in Collegio Academiæ positus est. Alii ejus obitum ad annum 1355. referunt. *De Taulero* inique & acerbe judicavit *Eckius*, vir alioqui doctissimus, eique hæreseos notam inussit, & somniatorem appellavit. Pro ipso vero Apologiam scripsit Vir Religiosissimus, & Spiritus Sancti pariter discipulus, vitæque Spiritualis insignis Magister *Ludovicus Blosius* Lætiensis Abbas, qui inter alia hæc de *Taulero* nostro habet: „ Taulerus Catholicæ fidei cultor integerrimus est. Ea quæ scripsit, sana, & plane divina „ sunt, ut cognoscere possunt qui in illis sunt versati. Sed Eckius ardore Ecclesiæ „ succensus, indigne tulit quod Lutherus magnifice laudaret Taulerum, & sententiis suis „ prava dogmata confirmare niteretur. Quid vero mirum, si miser & infelix ille suos „ errores dictis Tauleri a se perperam allegatis tueri tentaverit, cum non solum San„ ctorum Patrum, verum ipsius quoque Sacræ & Divinæ Scripturæ verbis impuden„ tissime ad suam hæresim stabiliendam abutatur? Si doctrinæ Tauleri adhærere vo„ luisset, profecto hæreticus numquam fuisset. Nam ex unius Tauleri scriptis hære„ ses, quæ hisce temporibus emerserunt, plenissime confutari possunt. *Et postea*: Eckius „ non putans se falli, dicit: Utinam Taulerus prorsus lateret & non involaret in Mo„ nasteria! Ego vero in nomine Domini dico: Utinam Taulerus ubique gentium co„ gnitus esset, atque a quampluribus diligentissime legeretur! Verum Eckius, licet mi„ nus circumspecte damnaverit Taulerum, nondum a se satis studiose lectum; ne„ quaquam tamen hoc maligne fecisse credendus est: sed fervens ille zelus quo inve„ hebatur in Lutherum Hæresiarcham, facile illi persuasit ut præpropere iniquam de „ sanctissimo viro Taulero sententiam ferret.

Tauleri Vindiciæ.

VIII. *B. HENRICUS SUSO*, natione Suevus, honesta & insigni familia oriundus, ob eximium Christi amorem *Amandi* cognomen a Deo accepit. Paternum cognomen usurpare noluit, sed matris utpote matronæ sanctissimæ, retinuit, ut simul etiam virtutes illius emularetur. Unde factum est ut non *Henricus Montensis* ex Patre, sed *Henricus Suso* ex matre sit appellatus. Æternæ Sapientiæ amore captus, ejus Minister esse & dici meruit. Multis afflictionibus interius vexatus, multis etiam divinis favoribus atque solatiis recreatus est. Nomen Jesu carni suæ supra cor stylo inscripsit, totaque vita id signum pietatis suæ ac ardentissimæ caritatis retinuit. Erga Deiparam Virginem singulari devotione propensus, cœlestibus deliciis ab ipsa perfusus & cumulatus est. Crucem 30. clavis horrentem annis octo diu noctuque inter scapulas gessit in ipsa carne, cui extremo anno acus septem addidit in honorem doloris quo Deiparæ cor & anima in filii morte confixa fuere. Pœnitentiæ & Christianæ mortificationis exemplar admirabile ac pene inimitabile se præbuit, Christique Passioni se conformare studiis omnibus conatus est. In salutem proximorum procurandam, & nomen Jesu prædicandum incomparabili fervore incubuit. Obiit vir Sanctissimus Ulmæ die 23. Januarii, anno 1365. Ipsius Vitam literis mandavit *Surius*, & quæ ipsemet vir sanctus de se, veluti de alio quopiam scripserat, aliique ab eo audita annotaverant, iis ad vitam illam contexendam usus est. Eam inter Acta Sanctorum mensis Januarii, Tom. II. ad diem 25. P. *Bollandus* exhibuit. Idem Surius *Blosio* Lætiensi Abbate piissimo rogante omnia *Henrici Susonis* Opera e Suevico idiomate in Latinum vertit, ac in lucem edidit, scilicet, *Dialogum Sapientiæ & Ministri ejus*, sive *Horologium Sapientiæ, Conciones, Epistolas*: *Dialogum de Veritate, cum Appendice: Libellum de novem Rupibus: centum Meditationes Dominicæ Passionis, Officium quotidianum de Divina Sapientia*. De quibus Religiosus Editor in Epistola Dedicatoria ad *Blosium* Abbatem scripsit: *Credo equidem neminem tam saxeo esse*

B. Henrici Susonis elogium.

B. Henrici Susonis Opera.

esse pectore, qui non cœlestis gratiæ inexperta prius illustratione sit nonnihil immutandus, si se sedulum horum præbere lectorem non recusaverit.

IX. *ALFONSUS VARGAS*, natione Hispanus, patria Toletanus, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Uxamensis primum, deinde Pacensis Episcopus, ac demum Archiepiscopus Hispalensis, ex Ordine Eremitarum Sancti Augustini assumptus, scriptis in 4. libros Magistri Sententiarum Commentariis, olim Parisiis dictatis, inter Auctores Scholasticos nomen consecutus, obiit Hispali, die 26. Decembris, anni 1366.

ARTICULUS VI.

De Francisco Petrarcha, Nicolao Oresmio, Joanne Ruisbrochio, Ranulpho Hygden, Joanne Trevisa, Joanne Malvernæo, Guillelmo Conventriensi, Thoma Stubs, Alberto Argentinensi, S. Catharina Senensi, S. Raymundo Capuano, Henrico Knygton, Gerardo Zutphaniensi, & Gerardo Magno, Marsilio ab Ingen, Radulpho de Rivo, & Nicolao Eymerico.

I. FRANCISCUS *PETRARCHA*, excellentis vir ingenii & exquisitæ doctrinæ, Latinæ patriæque linguæ cultu, ac Poetica etiam utraque facultate sui sæculi Princeps, qui literas a multo ævo sepultas e Gothicis tumulis excitavit, inquit *Paulus Jovius* in Elogiis Doctorum Virorum; Aretii, Patre Florentino exule natus est anno 1304. die 20. Julii, claruit anno 1340. & proximis annis 34. Parmensis Archidiaconus fuit, tum Cathedralis Ecclesiæ Patavinæ Canonicus. Præter Epistolas & Carmina, scripsit Dialogos excellentes *De Remediis utriusque Fortunæ*, libros duos *De Vita Solitaria*, totidem *De otio Religiosorum*, *Dialogos de vera Sapientia*, & *De Contemptu mundi*, *Psalmos 7. Pœnitentiales*, Librum 1. *De Republica optime administranda*, alterum *De Officio & Virtutibus Imperatoriis*, libros 4. *Rerum Memorandarum*, Opus Historicum, exempliscum antiquis constans, tum recentioribus, &c. Seriis hisce lucubrationibus temporis in suis erga *Lauram* canendis amoribus male collocati maculam abstersit: Quamquam (ut ipse profitetur) unico illo & honesto amore captus fuerit. De ipso legendi Poggius, Trithemius, Paulus Jovius, Raphael Volaterranus Anthropologiæ lib. 21. Jacobus Bergomensis lib. 23. Supplementi Chronicorum, Xicco Polentonus, Hieronymus Squarzaficus, in ejus Vita, & Jacobus Philippus Thomasinus, Episcopus Æmoniensis in *Petrarcha Redivivo*: sed legenda ante omnes ipsius Petrarchæ Epistola de Origine, Vita, conversatione sua, & studiorum successu, Operibus ipsius præposita. Obiit in Arquato sive Arquada, agri Patavini pago, anno 1374. ætatis 70. ubi & magnificum habet sepulchrum, quatuor porphyreticis columnis subnixum.

II. *NICOLAUS ORESMIUS*, Theologus Parisiensis, & Navarrici Collegii Gymnasiarcha, Sanctæ Capellæ Canonicus, *Caroli V.* Regis Christianissimi Præceptor, cujus jussu Aristotelis Ethica & Politica, aliaque, Gallica Versione donavit, ex Decano Metropolitanæ Rothomagensis Ecclesiæ, Lexoviensis Episcopus creatus est anno 1377. Scripsit Librum *De Communicatione Idiomatum*, Tractatum *Contra Astrologos Judiciarios*, & Tractatum *De Mutatione Monetarum* qui Tom. 26. Bibliothecæ Patrum, Editionis Lugdunensis habetur. Sacra etiam Biblia Gallice reddidit.

III. *JOANNES RUISBROKIUS*, a pago *Ruisbrock* ad Sennam fluvium inter Bruxellam & Hallas cognominatus, Primus Prior Cœnobii Canonicorum Regularium de Viridivalle, sita in Sylva Sonia ad secundum ab eadem urbe lapidem *Doctor Divinus*, & *Excellentissimus Contemplator* appellatus, obiit anno 1381. ætatis 88. die secunda Decembris. Vitam ejus edidit *Henricus a Pomerio*, ejusdem Cœnobii Canonicus Regularis. Scripsit Ruisbrockius *Summam totius Vitæ Spiritualis*, *Speculum salutis æternæ*, *Commentaria in Tabernaculum Mosis, & ad id pertinentia*; *Tractatum de præcipuis quibusdam virtutibus*; *De Fide & Judicio*; *De 4. Tentationibus*; *De 7. custodiis Scholæ Spiritualis*; *De septem gradibus Amoris, sive seris*: *Libros 3. De Nuptiis Spiritualibus*; *De perfectione filiorum Dei*; *Regnum amantium Deum*; *De vera Contemplatione*, &c.

Joannis Roisbrochii Opera.

Vene-

Venerabilis Ecclesiæ & Universitatis Parisiensis Cancellarius *Joannes Gersonius* scripsit Epistolam contra librum Ruisbrochii *De ornatu spiritualium Nuptiarum*, reprehenditque quod docuerat, Animam perfecte contemplantem Deum non solum videre eum per claritatem, quæ est divina essentia, sed esse ipsammet claritatem divinam; Contemplatione quippe animam unum fieri cum Deo secundum existentiam, & divinæ existentiæ abysso absorberi. Atque ita in errorem *Almarici* ab Ecclesia damnatum declinasse videbatur. Hunc esse sensum Auctoris probat *Gersonius* ex ejus verbis in illa ad *Bartholomæum* Carthusiensem Epist. Apologiam pro *Ruisbrochio* contra *Gersonium* scripsit *Joannes de Schoenhavia*, quæ extat inter ejusdem *Gersonii* Opera. Contra quam Apologiam idem Cancellarius Epist. scripsit, qua reprehensionem Religiosissimi Viri temperat: „ Postmodum, *inquit*, verbis excusare conatus sum prædictum auctorem, postquam innotuit mihi, quod in alio loco plus expresserit quod creatura nullo modo perdit esse suum quod habet in proprio genere; quod si ita inseruisset ad verba tertiæ partis sui Tractatus, non ita præbuisset occasionem errandi & se culpandi, non solum apud simplices, sed literatos & doctos. „ Cæterum viros pios, & qui dono contemplationis insignes habentur, plerumque labi in errorem observat, doctrinæ & eruditionis defectu; ideo ipsos a scribendo vel docendo temperare sibi debere: „ Qui amant, sibi somnia fingunt, ait Virgilius. Super hoc dicto cum experientiis & ratione certa fundatur dictum prioris Epistolæ meæ quo sic ponitur: Sicut ex carentia pii affectus, & magis ex infectione ejus per vitia, errant nonnumquam peritissimi in litteris Sacris: excæcavit enim eos malitia eorum, & dati sunt in reprobum sensum. Ita & parvo lumine intellectus, & parva instructione in studio literarum, etiam sæcularium, quandoque præsertim in Logica, prolabuntur aliquando in errores periculosissimos illi qui magnorum sunt erga virtutes affectuum, quales Apostolus vocavit habere zelum sed non secundum scientiam: adeo ut si non humiliter sapiant, & nisi sese contrahant infra metam suæ cognitionis; nulli pertinacius inveniuntur, neque absurdius errores confingere. Propterea non leviter oportet eos scribere, vel docere, sed nec absque cautela magna adhærendum est eis, nisi prævia discussione diligenti & Doctorum examinatione. In talibus quippe sæpe reperimus plurima aut falsa, aut male explicata, ac proinde multam erroris materiam præbentia simplicibus, quamquam in multis divinissima altissimaque sint. Addo nunc id quod evenit tempore meo de quadam, quæ Prophetissa, & miraculorum operatrix reputata est a multis, quam & vidi, & allocutus sum. Hæc tandem dixit, & scribi jussit, Quod Spiritus suus, Deum contemplando fuerat annihilatus vera annihilatione, & hinc recreatus. Et dum quæreretur qualiter hoc scire potuerat, respondebat se expertam. Dies mihi non sufficeret, si numerare vellem innumeras tales insanias amantium immo & amentium, quia non secundum scientiam.

Gersonius in Ruisbrochium scribit.

Tom. 1. p. 459. pag. 466. Sed reprehensionem suam subinde temperat.

Viri pii & qui dono contemplationis insignes habentur, doctrinæ defectu plerumque in graves errores impingunt.

Observandus & ille Canon a Venerabili Cancellario ibidem traditus: „ Modus loquendi Doctorum, si reperiatur improprius, & parabolicus, & inusitatus, aut figurativus, extendi, vel in usum trahi non debet, sed ad sensum proprium, & non figurativum, reverenter exponi. Alioqui frustra essent Doctores in Theologia constituti principaliter ad hoc officium elucidandi Sacram Scripturam, quam magis atque magis aliter agendo confunderent. Unde si quis ad vim vocis sustinere vellet, quod Deus ad liberandum suscepturus hominem non horruit Virginis uterum, utique erroris reus esset. Tolerent igitur patienter homines inferioris gradus & scientiæ, si dicta eorum quærantur ad proprium usum coarctari, non in perniciem Doctrinæ Catholicæ dilatari. Hac consideratione permotos existimo Doctores novissimos Thomam, Bonaventuram, Alexandrum de Ales, & similes, dum omisso omni verborum ornatu, tradiderunt Theologiam per quæstiones, ut sub certis regulis, & sub præcisa verborum forma, tutissimam haberemus Theologiam tam practicam, quam speculativam, reducendo Doctores omnes priores ad unam securamque locutionis proprietatem.

Dicta Patrum & Doctorum instituta, impropria & figurata, ad sensum proprium redigenda sunt & exponenda.

IV. *RANULPHUS HYGDEN*, aliis *Hygeden*, vel *Hukeden*, Anglus Ordinis Benedictini Monachus obiit anno Christi 1363. Hic *Mappæ Mundi*, & *Polychronici* auctor est; quod Opus constat sex libris, pro numero tum sex dierum quibus operatus est Deus,

tum sex ætatum, in quas universa Mundi Historia distribuitur. Ab orbe creato exorsus, procedit usque ad an. 1343.

V. *Polychronicon* Anglice reddidit *JOANNES DE TREVISA*, illudque continuavit addita 55. annorum Historia, usque ad annum 1398.

VI. His coævus fuit *JOANNES MALVERNÆUS* sive *Milvernæus*, Anglus Monachus Wigorniensis, Ordinis Benedictini, qui & *Polychronicon* continuavit: & Opus de Visionibus suis Anglice scripsit. De tribus his postremis Auctoribus lege *Gerardum Joannem Vossium*, lib. 3. *De Historicis Latinis*, cap. 11.

VII. *GUILLELMUS CONVENTRIENSIS*, Ordinis Carmelitarum Professor, Anglus, scripsit *De laude Religionis*, *Scutum Carmelitarum*, *Præconia Deiparæ Virginis*, *Annales breviores*, *Elucidarium fidei*, *Compendium Historiarum*, *Adversus Peccata*, &c. Floruit anno 1360.

VIII. *THOMAS STUBES*, aliis *STOBBES*, patria Eboracensis, Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, & Sacræ Theologiæ Doctor, *Chronicon* scripsit *De Archiepiscopis Eboracensibus*, ad annum usque 1373. Item librum inscriptum, *Statutum Ecclesiæ contra impugnantes Ecclesiastica Statuta; De Stipendiis debitis Prædicatoribus verbi Dei; De Perfectione vitæ solitariæ; De Arte moriendi*, &c. Celebratur ab *Antonio Senensi* in Bibliotheca Prædicatorum, a *Leandro Alberto* lib. 4. de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum, *Balæo* Centuria 6. Scriptore 36. *Gesnero*, *Possevino*, & *Vossio* c. 11. lib. 3. De Historicis Latinis. Ejus Chronicon editum est inter Historiæ Anglicanæ Scriptores Antiquos.

IX. *ALBERTUS ARGENTINENSIS*, Chronicon scripsit a *Rodulphi Hasburgensis* Imperio, sive ab anno 1370. usque ad obitum *Caroli IV.* Imperatoris, qui incidit in annum 1378. Editum est a *Christiano Urstisio*, cum aliis Rerum Germanicarum Scriptoribus.

S. Catharinæ Virginis Senensis elogium & opera.

X. *Sancta CATHARINA* Virgo Senensis, Tertii Ordinis *Sancti Dominici*, de Pœnitentia nuncupati, arcanorum Christi Sponsis conscia, favorum, dolorumque particeps, ejusque sacris Stigmatibus insignita, Prophetiæ, discretionis spirituum, & miraculorum charismatibus a Deo donata; Contemplativæ, activæque vitæ prodigium; Summorum Pontificum *Gregorii XI.* & *Urbani VI.* Legationibus pro Ecclesiæ commodis & pace præclare functa, obiit Romæ exeunte Aprili, anno 1380. ætatis suæ tertio & trigesimo. A *Pio II.* Pontifice Maximo in numerum Sanctarum Virginum relata est anno millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, tertio Kalendas Julii. Trecentas sexaginta quatuor Epistolas scripsit, nec-non librum Dialogorum, quibus Spiritus Sancti per ipsam loquentis, & ad vitam Christianam atque spiritualem homines informantis documenta saluberrima continentur. De illa *Papirius Massonus* lib. 4. Annalium: „ Extant Catharinæ Senensis Epistolæ plures ad Urbanum, proque ejus causa ad Carolum V. Regem „ scripta pridie Nonas Maii 1379. qua nihil gravius, nihil elegantius, aut concipi animo, aut scribi ab ullo illius temporis viro certe potuisset, ne Petrarcha quidem excepto, cujus ingenium admirari, & cæteris illius ætatis Scriptoribus Opera ejus „ anteferre soleo. *Ibidem*: Gregorius XI. ad quem extant XII. Epistolæ Catharinæ „ Senensis sanctissimæ atque eloquentissimæ Virginis, quibus hortatur ut quamprimum „ in Italiam proficiscatur spretis impiorum consiliis &c. *Et infra*: Hæc Catharina, ex „ cujus ore melle dulcior fluebat oratio.

XI. Beatus *RAYMUNDUS DE VINEA*, Capuanus, Ordinis Fratrum Prædicatorum Magister Generalis, Sanctæ *Catharinæ Senensis* antea Confessarius, & omnium ipsius arcanorum conscius, partim ex notitia per ejus Confessiones, & plurium annorum convictum hausta, partim ex testium oculatorum relatione, partim ex primi ejus Confessarii *F. Thomæ Dominici* Scriptis, Vitam ejusdem Sanctæ Virginis Literis commendavit anno ab ejus obitu decimo. Librum etiam Dialogorum ipsius ex Italica lingua in Latinam vertit. Vitam inter Acta Sanctorum mensis Aprilis Tom. 3. ad diem 30. retulerunt PP. *Henschenius* & *Papebrochius*. Scripsit etiam *Sanctus Raymundus* Vitam *Sanctæ Agnetis de Monte Politano*, cum junior esset; Tractatum in *Magnificat*, &c. Obiit Norimbergæ in Germania, anno 1399. De ipso *Stephanus Senensis*, Prior Carthusiæ *Sanctæ Mariæ de Gratia* prope Ticinum, in Epistola ad Fratrem *Thomam Antonium*

Senis

Senis; de Virtutibus & Geſtis *Sanctæ Catharinæ*, data 26. Octobris anno 1411. ita ſcribit, cap. 4. „ Exhortor in Domino devotos homines, qui delectantur audire virtu-
„ tes reales, mirabiles, ſaluberrimas & exemplares iſtius almæ Virginis . . . . Legant
„ Vitam ipſius editam & ordinatam a Reverendiſſimo P. Magiſtro R. de Capua, Sa-
„ cræ Paginæ Profeſſore, qui longo tempore Confeſſor ejus extitit, & poſt ejus feli-
„ cem obitum fuit factus Generalis Magiſter ſuis Ordinis, videlicet Prædicatorum, ubi
„ multa utilia ſimul & pulcherrima reperient. Et quamvis aliqui faſtidioſi lectores ab
„ omni fructu devotionis alieni, dicant, quod valde prolixe ſcripſit; hoc apertiſſime
„ noverint univerſi, quod in comparatione Geſtorum ipſe nimis abbreviavit Vitam il-
„ lius, & ea quæ ſcripſit, indubitanter exiſtimo quod Spiritu Sancto dictante ſcripſerit.
„ Hoc verbum hic oppoſui confidenter, quia longam converſationem, licet immeritus
„ habui ſecum : & non ignoro commendabilem vitam ejus, atque dotes odoriferas,
„ videlicet virginitatis, nobilitatis etiam corporeæ, ſcientiæ magnæ, ac aliarum virtu-
„ tum, quibus a Domino Deo noſtro fuerit inſignitus . . . Beatiſſimæ Virgini Mariæ
„ devotiſſimus extitit, ut etiam apparet omnibus illum pulcherrimum atque devotum
„ Tractatum, quem ipſe ſuper *Magnificat* edidit, attente legentibus. Et quia, ſicut
„ ego pie credo, jam ad vitam æternam tranſivit, unum hactenus ſecretum in præ-
„ ſenti propalabo, & apud me certum habeo, quia per annos plurimos antequam ipſe
„ cognoſceret almam Virginem ſupra ſcriptam vel e converſo, Beatiſſima Virgo Maria
„ corporaliter apparens ipſi Sacratiſſimæ Virgini Catharinæ, promiſit ei dare unum fide-
„ liſſimum devotum ſuum in Patrem & Confeſſorem, qui daret ei valde majorem conſo-
„ lationem, quam hactenus habuerat a cæteris ſuis Confeſſoribus ut poſtea rei proba-
„ vit eventus.

XII. *HENRICUS KNYGTON*, Canonicus Leyceſtrenſis in Anglia ſub *Richardi II.* Regis tempora claruit, ad cujus ferme obitum Hiſtoriam ſuam *De Eventibus Angliæ*, a *Willelmo I.* perduxit, ſive ad annum 1395. præmiſſo compendio de rebus aliquot Saxonicis & Normannicis. Quinque libros complectitur, qui inter veteres alios Anglicanæ Hiſtoriæ Scriptores editi ſunt, Tomo 11.

XIII. *GERARDUS ZUTPHANIENSIS*, a natali ſolo cognominatus, e primis Clericis Vitæ Communis apud Daventrienſes a *Gerardo Magno* inſtitutis, quem non minus converſatione, quam ſcientia Scripturarum inſignem *Trithemius* Abbas prædicat, præter Sermones varios, duo ſcripſit Opuſcula *De Reformatione virium Animæ*, & *De ſpiritualibus Aſcenſionibus*, quæ in *Magni Gerardi* Vita commendat *Thomas a Kempis*. Obiit an. 1398. Laudata ipſius Opuſcula habentur Tom. 26. Bibliothecæ Patrum Editionis Lugdunenſis.

XIV. *GERARDUS MAGNUS*, Daventriæ ad Iſaram fluvium in Germania inferiore natus, cum Literis Sacris in Academia Pariſienſi operam dediſſet, Ultrajectenſis, & Aquiſgranenſis Eccleſiæ Canonicus factus eſt, quibus demum abdicatis Beneficiis, *Clericos* ſeu *Fratres Vitæ Communis* in patria inſtituit, qui & literis, & optimis moribus Chriſtianam Juventutem informarent. Scripſit *Proteſtationem de veridica Prædicatione*; *Concluſa & propoſita*; *De ſtudio ſacrorum Librorum*: aliaque Opuſcula, Sermones, Epiſtolas de quibus *Aubertus Miræus* in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 44. Ad vitam immortalem tranſiit anno 1384. die 20. Auguſti, ætatis 44. Vitam ipſius literis mandavit *Thomas a Kempis*.

XV. *MARSILIUS AB INGEN*, natione Germanus, Eccleſiæ *S. Andreæ* Colonienſis Canonicus & Theſaurarius, Heidelbergenſis Academiæ conditor, primuſque Doctor ac Rector, quam *Rupertus* Dux Bavariæ, & Comes Palatinus Rheni magnifice dotaverat, & *Urbanus VI.* Pontifex Maximus inſtar Pariſienſis confirmaverat, *Trithemio* teſte, Commentariis in 4. Libros Magiſtri Sententiarum poſteritati relictis, obiit 13. Kalendas Septembris, an. 1394.

XVI. *RADULPHUS DE RIVO*, Tungrenſis Eccleſiæ Decanus, decimo quarto ſæculo cadente claruit, librumque edidit *De Canonum obſervantia in Eccleſiaſticis præſertim Officiis*. Propoſitionibus ſive Capitibus 23. conſtat. Tom. 26. Bibliothecæ Patrum, Lugdunenſibus Typis editus eſt. Obiit *Radulphus de Rivo* die 3. Novembris anno 1403.

XVII. *NICOLAUS EYMERICUS*, Gerundæ in Catalonia natus, Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, non Theologiæ dumtaxat, sed utriusque Juris scientia insignis, *Nicolao Roselli* quem *Innocent. VI.* Cardinalitiis Infulis ornavit anno 1356. In Inquisitoris Generalis per totum Aragoniæ Regnum munere successit. Pro gravissimis fidei negotiis Avenionem profectus, a *Gregorio XI.* Pontifice Maximo amantissime susceptus est, ejusque Capellanus creatus, qui & varia ad ipsum pro variis causis Inquisitionis munus spectantibus Rescripta dedit. Plurima scripsit *Eymericus*, quibus nomen suum cum gloria transmisit ad notitiam Posteritatis. Nam præter Philosophicos, Commentarios edidit in quatuor Evangelia, in Epistolas Sancti Pauli ad Galatas & ad Hebræos, Sermones de Tempore, & de Sanctis, librum *De duabus Christi naturis*, item alterum *De tribus personis in Deo*, adversus errores Parochorum Valentinæ urbis, qui Sacramentum Eucharistiæ administrantes, fideles interrogabant: *Credis quod hæc Sacra Eucharistia, quam præ manibus habeo, est Pater & Filius & Spiritus Sanctus? & respondentibus, Credo*, porrigebant. Scripsit etiam *De excellentia Christi & B. Virginis; De Romani Pontificis Potestate*; & alia quæ in Conventu Gerundensi FF. Prædicatorum MSS. extare dicuntur, & *Directorium Inquisitorum: PRÆCLARUM sane & vetustate venerandum Opus, in quo summa religionis capita continentur, & quæ ad hæreticam iniquitatem coercendam & extirpandam conducunt, pie & erudite præscribuntur, & quidquid ad Sacrum Inquisitionis Officium secure exercendum exigitur, artificiose ac methodice demonstratur*. Verba sunt *Francisci Pegna* in Epistola ad *Gregorium XIII.* Directorii nuncupatoria. *De Nicolao Eymerico*, ejusque Gestis legendi *Franciscus Diago* in Historia Provinciæ Aragoniæ Ordinis Fratrum Prædicatorum lib. 1. capp. 24. 25. 26. & 27. lib. 2. *Bzovius* ad annum 1372. num. 9. & seq. *Nicolaus Jansenius* in Appendice ad Tom. 3. *Bzovii*. Obiisse *Eymericum* Inquisitorem Gerundæ die 4. Januarii anno 1399. *Diago*, & *Bzovius* tradunt, quamvis anno 1393. defunctum ex vetusto Epitaphio quod ejus sepulchro incisum est, in Gerundensi Fratrum Prædicatorum Conventu, certum habeat *Franciscus Pegna*. „ Multos habuit vir ille, dum viveret, adversarios (inquit idem auctor) sed non est „ mirandum, cum ea fere sit eruditorum conditio, aut infelicitas. Habet quæque virtus „ sua adversa & obstantia vitia, & quo altiores sunt turres, majoribus ventorum flatibus „ concutiuntur; & ut recte protulit ille:

Nicolai Eymerici Opera.

Error Parochorum Valentinorum circa Eucharistiam.

Nicolaus Eymericus multos habuit adversarios, quæ virorum eruditorum fere sors est.

„ *Sæpius ventis agitatur ingens*
„ *Pinus, & celsæ graviore casu*
„ *Decidunt turres, feriuntque summos*
„ *Fulgura montes.*

Horat.

„ Hæc magna est & postrema viri laus, eum acri odio hæreticos omnes habuisse, „ cunctasque hæreses detestatum fuisse: res vero ad Fidem Christianam & Religionem „ Catholicam spectantes, summa religione & pietate coluisse. Hæc *Pegna* in ejus Vitæ Breviario, quod Directorio præmisit.

CAPUT VI.

De Conciliis Nationalibus & Provincialibus, quibus sancita est Disciplina Sæculi XIII. & XIV.

ARTICULUS I.

De Concilio Londinensi anni 1200.

Londinum, Londres, Angliæ Regia Urbs, Episcop. sub Metropoli Cantuariensi.

HUMBERTUS Cantuariensis Archiepiscopus & Angliæ Primas Londini apud Westmonasterium Concilium celebravit anno ducentesimo supra millesimum, in quo tredecim conditi Canones. Primus nimiam festinationem aut protractionem in celebratione Missæ & Divini Officii recitatione prohibet, ac in verbis Canonis monet *non esse diu immorandum, propter insurgentes cogitationes, quæ ut muscæ morientes, perdunt suavitatem*

tem unguenti. Secundus Presbyteris bis una die celebrare vetat, *nisi necessitate urgente*. Singulis Dominicis Eucharistiam renovari jubet. Statuit ut publice & instanter petenti detur, *nisi publicum sit ejus delictum*. Tertius, ut Baptismus & Confirmatio conferantur, si dubitetur an confirmatus sit aliquis, vel baptizatus: *quia non dicitur iteratum quod non scitur fuisse collatum*. Item ut non liceat Diaconis baptizare vel pœnitentias dare, nisi in duplici necessitate, cum scilicet Sacerdos non potest, vel absens est, vel stulte non vult, & mors imminet puero, vel ægro. In necessitate vero a Laico etiam baptizari posse declarat, & a patre vel matre pueri, *absque matrimonii præjudicio*. Quartus, ut Sacerdotes in pœnitentiis imponendis *Sacrorum Canonum statuta* sequantur, & diligenter attendant circumstantias, qualitatem scilicet personæ, quantitatem delicti, tempus, locum, causam, moram in peccato factam, devotionem animi Pœnitentis; & ut pœnitentia talis injungatur uxori, ut non reddatur marito suspecta de aliquo gravi & occulto peccato; idemque erga maritum observetur. Addit, *Ad Sacerdotum cupiditatem resecandam, ut Missæ non injungantur in Pœnitentiam his qui non fuerint Sacerdotes*. Quintus statuit, ut Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi, subditos in Visitationibus Parochiarum immodicis sumptibus non gravent, sed modum servent in Concilio Lateranensi 3. Canone 4. præscriptum. Sextus, ut Episcopus, qui *sine certo titulo* Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, *tandiu* necessaria *ipsi subministret, donec ei in aliqua Ecclesia convenientia stipendia Militiæ Clericali assignaverit*; nisi qui ordinatus est de sua vel paterna hæreditate subsidia vitæ habere possit. Septimus, ne sententia excommunicationis vel suspensionis feratur, nisi Canonica monitione præmissa, nec subjecti contra Disciplinam Ecclesiasticam, ante disceptationem causæ in vocem appellationis prorumpant. Prohibet præsertim ne Monachi *contra Regularem Prælati sui & Capituli disciplinam appellare præsumant*. Octavus, ut pro Sacramentorum administratione & sepulturis, aut pro licentia docendi a Magistris nihil exigatur. Ne novi census ab Episcopis vel Abbatibus imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur. Ne Beneficia vel Ministeria Ecclesiastica promittantur aut conferantur alicui *antequam vacent, ne desiderare quis proximi sui mortem videatur, in cujus locum vel Beneficium se credit successurum*. IX. Ne decima minuatur occasione mercedis servientium, vel messorum: & ut *detentores decimarum* a Presbyteris Parochialibus excommunicentur, juxta Rothomagensis Statuta Concilii. *Decimus*, Ut Parochi in Ecclesiis suæ curæ commissis resideant: Clerici mulierculas a domibus suis eliminent, nec tabernas adeant. *Undecimus* statuit de Matrimonii impedimentis, prohibetque ne contrahatur sine trina denuntiatione publica in Ecclesia, neque si fuerint personæ incognitæ. Nec etiam conjungantur, *nisi publice, in facie Ecclesiæ, & præsente Sacerdote: Et si secus factum fuerit, non admittantur alicubi in Ecclesia, nisi speciali auctoritate Episcopi*. XII. Ut iis canonica purgatio imperetur, qui criminis alicujus infamia sunt aspersi, cujus convinci non possunt. XIII. Ut Leprosi Cœmeterium, Ecclesiam, & proprium Presbyterum habeant. XIV. Ecclesias & Beneficia, *sine Episcopi auctoritate, de manu laica recipi vetat*. Item ne Monachi *pretio recipiantur* in Monasterio, nec *peculium habere permittantur. Si quis exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad Canonicos Ordines non accedat: is autem qui acceperit, Officii sui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab Abbate fuerit pro injuncta administratione permissum, a Communione removeatur Altaris: Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec Oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres recipiat sepulturam*. In singulis Canonibus hæc reperitur clausula, *Salvo in omnibus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ honore & privilegio*. Hæc Decreta suis Annalibus Anglicanis inseruit *Rogerius Hovedenus*.

Summa Canonum.

In pœnitentiis imponendis quid attendendum.

Missæ in pœnitentiam Laicis non injungendæ.

Titulus Ordinandorum.

Beneficia non conferenda, vel promittenda antequam vacent.

Matrimonii trina denuntiatio & publica celebratio.

Peculium Monachis interdictum.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

In tertio capitulo Concilii hujus Londinensis sedicitur, ut si forte quispiam num baptizatus, an confirmatus sit ambigatur, iterum abluatur, ungaturve nulla facta mentione

tione de verbis baptismi, vel confirmationis sub conditione, ut vocant, repetendis, ex quo ambigere quis posset, num apud Anglos ea ætate ea consuetudo obtineret, ut sacramenta illa sub ea, quam vocant, conditione in dubio conferrentur. Hanc autem hæsitationem subducit Concilium Dunelmense, in quo constitutiones illæ Londinenses totidem interdum verbis referuntur. In eo enim sub titulo *Forma baptizandi* edicitur *inquisitione facta*, si nihil certi de baptismate collato cuipiam reperiatur, baptizari puerum his verbis: *non intendo te rebaptizare, & si tu non es baptizatus, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen.* In eodem pariter Concilio tit. *qualiter Sacerdos debeat se habere in audiendo confessiones de absolutione sub conditione impartienda fit mentio*, cum de criminibus agitur in quibus *nullus, nisi solus Papa habet potestatem absolvendi, vel ejus legatus*; continuo enim additur: *absolutio talis in articulo mortis nulli deneganda est saltem conditionalis.* Concilium istud ante Oxoniense habitum fuisse, & saltem circa annum 1217. Wilkinsius censet.

Cum vero de Concilio hoc P. Alexander siluerit, libet hic singularia ejus quædam deflorare. Sub titulo: *contra periculum animæ* medicos ad curandum ægrotum evocatos monet, ut *ægrum ante omnia moneant, & efficaciter inducant, quod advocet medicos animarum, ut postquam infirmo fuerit de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur. Transgressores hujus constitutionis pœnam in Concilio statutam non evadent.*

Sub titulo: *Ne quis celebret bis in die* injungitur Sacerdotibus, ne id præstent sine urgenti necessitate, id enim vetitum esse dicitur, nisi *in die Nativitatis, vel Resurrectionis Dominicæ, vel quando corpus est præsens in Ecclesia tumulandum.*

De sacramentis Pœnitentiæ, & Eucharistiæ ter quotannis præstandis fidelibus in Pascha, in Pentecoste, & Natali statutum est sub titulo *Ter confessiones in anno audiantur*, quamquam pœnæ ibi non indicantur nisi iis, *qui semel in anno, ad minus, proprio Sacerdoti non confessi fuerint.*

In cap. de sacramento Eucharistiæ illustre, & perspicuum testimonium exhibetur de præsentia reali Christi in Eucharistia; monentur enim Sacerdotes docere laicos: *hoc accipere illos procuidubio sub panis specie, quod pro nobis pependit in cruce, hoc accipere in calice, quod effusum est de Christi latere.* Quibus etiam verbis communio laicis sub utraque specie ministrata indicaretur; attamen, ut ritum hunc certo statuerem, certiora suppetere voluissem.

ARTICULUS II.

De Concilio Avenionensi.

Avenio, Avignon, urbs Provinciæ ad Rhodanum Pontificiæ Ditionis, Archiepiscopatus. Summa Canonum. Decimæ sine mortali peccato retineri non possunt.

HUgo Regiensis Episcopus, & *Theodisius*, Sedis Apostolicæ Legati, Concilium Avenione congregarunt anno Christi millesimo ducentesimo nono, Pontificatus *Innocentii* III. duodecimo, octavo Idus Septembris. Adfuere quatuor Archiepiscopi, Viennensis, Arelatensis, Ebredunensis, & Aquensis; Episcopi viginti, Abbates aliique Ecclesiarum Rectores plurimi. 21. Canonibus disciplina in Ecclesiis Provinciæ sancita est. I. Statuit ut Episcopus quilibet in sua Diœcesi frequentius & diligentius Fidem prædicet Orthodoxam: & cum expedierit, per alias honestas & discretas personas faciat prædicari. II. Ut Hæretici secundum Canonicas Sanctiones, & bonorum etiam confiscatione puniantur: Judæi ab omni administratione removeantur, nec in domibus suis ad ministerium permittantur habere Christianos. III. Ut festivis diebus & solemnibus, & maxime cum Synodus celebratur, usurarii omnes sive suo, sive alieno nomine crimen illud exerceant, generaliter excommunicationis vinculo innodentur: publici, aut convicti nominatim eadem feriantur Censura, pœnisque in Concilio Lateranensi III. constitutis subjaceant; scilicet ut eorum non recipiantur oblationes, & si in eo statu obierint, Ecclesiastica careant sepultura. IV. Ut Judæi ad remittendas usuras compellantur; ad cessandum ab operibus diebus Dominicis & solemnibus, & ad temperandum a carnibus diebus abstinentiæ. V. Ut Laici & aliæ personæ, de bonis omnibus sibi a

Deo

Deo collatis, non deductis expensis, decimas ac primitias solvant, ad idque Censuris Ecclesiasticis compellantur, præscriptione aliqua, titulo, seu consuetudine non obstante: *Cum adeo debitæ sint, ut sine voluntate eorum quibus debentur, absque mortali peccato non valeant retineri*. Prohibet insuper ne Episcopus, aut alia persona Ecclesiastica, alicui Laico decimarum collectionem perpetuo concedat habendam, nec Laici, quibus forte concessa fuerit, ex hujusmodi concessione jus aliquod sibi vendicare valeant. VI. Ut tam Ecclesiasticæ personæ, quam sæculares a pedagiis, quidagiis, salinariis, & aliis indebitis exactionibus, per excommunicationis sententiam in personas, & interdictum terrarum, penitus desistere compellantur: *Nisi forte Regum vel Imperatorum concessione probaverint se habere*. VII. Vetat ne Laici ab Ecclesiis & Ecclesiasticis personis albergarias, procurationes, exactiones, tallias exigant; jubet ut Ecclesias & Domos Religiosas, in plenissima libertate conservent; ita ut *Episcopis, vel aliis earum Rectoribus defunctis ipsas nullomodo audeant spoliare, nec se administrationi earum, seu custodiæ, nisi forte rogati ab Episcopo, vel Capitulo, occasione alicujus consuetudine, seu aliqua alia immiscere: sed omnia cum integritate qualibet defunctorum successoribus reserventur*. VIII. Prohibet *ne electioni Episcopi, vel alterius Ecclesiæ Rectoris* se Laici *immisceant*, & ne ab Ecclesiis seu Religiosis Domibus ac Ecclesiasticis personis, sicut in quibusdam locis hucusque præsumptum fuerat, vigesimam partem annuorum redituum, ratione murorum vel aliqua occasione, extorquere contendant. IX. Sub anathematis pœna Ecclesias *incastellari* vetat, nisi ad repellendos Paganorum incursus necesse fuerit. X. Statuit ut ad pacem & treugam faciendam pariter & servandam etiam inviti compellantur. XI. Ut Ecclesiastici Judices in reddendo Jure finiendisque litibus ad tribunal suum delatis diligentiores se præbeant. XII. Ut Excommunicationis & Interdicti Sententias absque congrua satisfactione non relaxent; alioqui ad restituendum damnum passis condemnentur. XIII. Ut convicti de perjurio, qui sex menses in excommunicatione manserint, *ad Sedem Apostolicam, sicut sacrilegi & incendiarii mittantur. Si Clerici fuerint, ab Officio & Beneficio Ecclesiastico repellantur: ad quorum neutrum restitui valeant, nisi per Summum Pontificem, vel ipsius Legatum*. In hac primum Synodo Perjurorum absolutio in quatuor Provinciis, Sedi Apostolicæ reservata est, ut constat ex his verbis Patrum: *Pro eo quod faciles sunt homines ad perjuria, & ad Censuram Ecclesiasticam contemnendam, specialem & novum Canonem promulgamus*. XIV. Lateranensis Concilii Constitutionem innovat, qua sancitum est, ut ad vacantes Ecclesias, infra sex menses, Patroni personas idoneas Episcopis præsentent; alioqui ad ipsos Episcopos Jus pro hac vice devolutum esto. XV. Episcopis, Abbatibus, Præpositis, Prioribus, sub attestatione divini Judicii districte injungit, ut monachis & monialibus *Licentiam habendæ proprietatis non tribuant, cum etiam hoc Romano Pontifici non liceat, sicut Innocentius* III. * *testatur*. XVI. Jubet Episcopis ut raptores, & violatores pacis anathemate percellant; alioqui ad resarciendum damnum injuriam passis teneantur. XVII. Ut Sanctorum Vigiliis *histrionicæ saltationes* & *choreæ* in Ecclesiis non fiant, nec *amatoria carmina* vel *cantilenæ* recitentur: ex quibus *obtutus & auditus quorumlibet spectantium polluuntur*. XVIII. De habitu & tonsura Clericorum cum Regularium tum Sæcularium decernit, ut ipsorum Professioni congruant. XIX. Tam Præpositos, quam alios Clericos, ad mandatum sui Episcopi ad sacros Ordines promoveri jubet. Advocationes coram Judicibus Laicis exercere vetat. XX. Consanguineos eorum, qui *Petrum de Castro-Novo*, Sedis Apostolicæ Legatum, & *Gaufredum* Canonicum Gebennensem interfecerant, usque ad tertiam generationem, arcet a Beneficiis & officiis Ecclesiasticis, eamdemque pœnam erga consanguineos eorum, qui similia facinora perpetrarint, decernit, si apud viros bonos & graves in suspicionem & infamiam de perpetrato crimine incurrerint. XXI. Jubet Archiepiscopis & Episcopis ut hæc Decreta curent observari.

Perjurorum absolutio Sedi Apostolicæ in quatuor Provinciis tunc primum reservata.

Licentia proprietatis habendæ Monachis tribui non potest. Extra. De statu Monachorum.

Saltationes & choreæ.

ARTICULUS III.

De Concilio Parisiensi.

Summa Canonum. ANno 1212. *Robertus de Corceone* S. R. E. Cardinalis, & Sedis Apostolicæ in Galliis Legatus Concilium Parisiis celebravit, in quo saluberrimas Constitutiones edidit ad restaurationem Ecclesiasticæ Disciplinæ, quadrifariam distributas. Prima pars spectat Clericos sæculares, & 20. constat Capitulis. Altera Viros Regulares & 27. Capita complectitur. Tertia eosdem, & Moniales, & Capita 21. habet. Quarta Archiepiscopum & Episcopos, & totidem capita continet.

De vita & honestate Clericorum. Circa Clericos sæculares, I. De ipsorum vita & honestate decernit, in habitu, gestu, conversatione, ut a confabulationibus in Ecclesia & in Choro abstineant, & a deambulatione & mora extra Chorum, dum Horæ cantantur, vel Missa celebratur. Si Decreti hujusce prævaricatores a Prælato moniti se non correxerint, *Beneficii sui suspensione mulctentur. Si contumaces adhuc extiterint a Superiore excommunicentur*. II. Ut qui totis horis non intersunt, sed principio tantum vel fini, stipendio seu portione sua priventur. III. Ne venationi aut aucupio dediti sint, horumque gratia canes aut aves nutriant; aut equos habeant more sæculari phaleratos. IV. Ut focarias e domibus suis expellant, nec in alienis foveant sub pœna suspensionis ab Officio & beneficio. V. Ut Prælato suo vel alteri de ipsius licentia confiteantur. VI. Ne Clericus Beneficio sufficienti auctus, *Pactione interveniente advocationem exerceat*, nec causis desperatis patrocinetur, nec eas malitiose protrahat, nec in contumelias partis adversæ prorumpat, sed *suscepta negotia fideliter & diligenter exerceat secundum veritatem*; & nullum jus falsum allegans, erga Judices se habens reverenter & modeste. VII. Ne Clerici juramentum faciant de libris aliisve rebus non commodandis. VIII. Ne quæstuariis vel conductitiis Concionatoribus Officium Prædicationis committatur. IX. Ne Sacerdotes ignoti ad Divinorum celebrationem admittantur sine literis testimonialibus, vel bonorum virorum testimonio. X. Ne excommunicatum, interdictum, vel penitus ignotum, vel alienum Parochianum, in præjudicium primi Sacerdotis, vel ad sepulturam, vel ad Communionem Eucharistiæ, scienter aliquis Sacerdos admittat, *præcipue, in Solemnitate Paschali*. XI. *Ne pro annalibus vel triennalibus, vel septennalibus Missarum faciendis*, Laicis vel alii *dare aliquid vel legare testamento cogantur*, & ne super his aliqua pactio vel exactio, vel sub aliqua alia specie palliata a Sacerdotibus fiat: *& ne superflua multitudine talium annalium se onerent Sacerdotes, ad quæ explenda honeste sufficere non possint, & propter quæ ipsos oporteat conductitios Sacerdotes habere*. XII. Ne proprias Ecclesias dent ad firmam, vel alienas recipiant. *Et ne quis Sacerdos sine mandato Superioris, aut ejus qui in aliqua Parochia curam animarum gerit, Confessiones recipiat, omissis propriis Sacerdotibus, vel contemptis, nisi in articulo necessitatis*. XIII. Ne sectio Beneficiorum Ecclesiasticorum, & divisio Præbendarum fiat. XIV. Ne Decanatus rurales pretio conferantur. XV. Ne Archidiaconus pretium exigat pro redemptione procurationum ab Ecclesiis quas personaliter non visitat, & quibus debitum visitationis Officium non impendit. XVI. Ne in domibus Clericorum vel Religiosorum Claustris, vel in atriis Ecclesiarum, inhonestæ comessationes vel ludi talorum fiant. XVII. Ut Capitula Conventualium Ecclesiarum Prælatum extra eligant, si in suo Collegio dignum non reperiant. XVIII. Ut cum electiones a Capitulo faciendæ sunt, aut Beneficia conferenda, dies præfigatur, ad quam absentes, & præcipue residentes commode valeant convenire. XIX. Beneficia curam animarum annexam habentia plura ab uno possideri vetat, sive in pluribus Ecclesiis, sive in una & eadem sub pœna excommunicationis, qua & ipse Collator percellatur. XX. Ne quis Beneficium Ecclesiasticum sibi hæreditario jure vendicet, nec eodem jure a quoquam alteri conferatur. Et ne quis pro danda licentia docendi, vel pro Scholarum regimine conferendo, ante vel post aliquid exigere vel extorquere præsumat. In hujus Constitutionis violatores, post admonitionem Prælati, suspensio a Beneficio, in contumaces excommunicatio decernitur.

Annalia Missarum non exigenda, nec de his facienda pactio.

Secun-

Secundæ partis Canon primus ſimoniacum in Monaſterium ingreſſum prohibet ac damnat *ſecundum Mandatum Romani Pontificis ad Archiepiſcopos & Epiſcopos per totum Regnum Franciæ*. Statuit enim, ut nullus omnino Regularis *proprium* habeat. II. Ut nemo infra 18. ætatis annum ad Monaſticam Profeſſionem recipiatur. III. Ut ſuſpecta oſtiola & diverſoria, ſive in Abbatiis, ſive in Prioratibus, ſive in quibuſvis locis ubi Religioſi converſantur, obſtruantur per Epiſcopos locorum. IV. Ut viri Religioſi curam infirmorum & debilium habeant diligentem: Utque reditus eleemoſynæ aſſignati nullo modo imminuantur, vel aliis uſibus deputentur, & ſubtracti reſtituantur. V. De Hoſpitalitate & fideli eleemoſynarum diſtributione decernit. VI. *Ut remota omni acceptione perſonarum, nullus occaſione nationis tantum, dummodo alias honeſtus fuerit, & Eccleſiæ credatur eſſe utilis, ab ingreſſu Religionis repellatur*. VII. Monachorum cupiditatem damnat; qui manifeſtos uſurarios, & alios excommunicacos, ſeu nominatim interdictos, ad Sacramenta, vel ad Religionem aut ſepulturam interdum recipiebant, eoſque ad uſurarum reſtitutionem compellendos edicit. VIII. Statuit ut nullus alicui Cœnobio vinculo Profeſſionis obligatus in aliud recipiatur, niſi præſumatur quod ſincere illud requirat, vel id fiat cum licentia Abbatis. IX. Chirothecas albas, calceos minus ſtrictos & peracutos, aliaque morem aut faſtum ſæcularem redolentia ornamenta, nec non ſingulares comeſſationes extra refectorium Monachis prohibet. X. *Cubicula extra dormitorium*, niſi illis quibus permittitur propter Officium ſuum, ſecundum Statuta Ordinis, *litem in capitulo, rumorem in clauſtro, ingreſſum mulierum per loca ſuſpecta, ludos illicitos, puta talorum, ſcaccorum, alearum, & hujuſmodi*, aucupia, venationes, & illicita juramenta iiſdem vetat: ſilentium in locis regularibus obſervari jubet. XI. Monacho, vel Canonico Regulari iter agenti in equitatura & expenſis ſibi ac ſocietati ſuæ neceſſariis provideri jubet, *ne in opprobrium Domini & Ordinis aliunde mendicare cogatur*. XII. Statuit ut ſubditi *humiliter & devote* obediant: Prælati *diſcrete & provide* imperent, non fratres vexent aut ſcandalizent: quod quandoque contingit, ut vel honeſtiſſimi viri de Cœnobiis ſuis exire cogantur. XIII. Exſcindit deteſtabilem, quæ inoleverat, conſuetudinem, ut Abbates Præpoſituras ſuas quibuſdam Monachis ad firmam darent, & ab ipſis fidejuſſores ſæculares reciperent. Ex quo non modica ſequebantur incommoda & ſcandala; quia ſi aliquid excederet ſupra firmam, id ſibi quaſi proprium Monachus retinebat. Si reditus Præpoſituræ non ſufficerent, per fas & nefas quærebat unde ſatisfacere poſſet Abbati. Id itaque ſub pœna ſuſpenſionis ab Officio Abbatibus prohibetur. XIV. Apoſtatas a Sacerdotibus locorum excommunicari decernit. XV. Statuit de abſolutione eorum, qui aliquo excommunicationis, vel interdicti vinculo irretiti, Monaſterium ingrediuntur. XVI. Vetat, juxta Lateranenſis Concilii 3. Conſtitutionem, *Ne Monachi per villas, oppida, vel Eccleſias Parochiales ſinguli ponantur, & ne ſoli inter ſæculares homines ſpiritualium hoſtium conflictum expectent*. XVII. Ne Viri Religioſi duos Prioratus ſive Obedientias ſibi præſumant uſurpare: alioqui in condemnationem ſuæ cupiditatis, utroque priventur ipſo jure. XVIII. Secundum Chalcedonenſis Decreta Concilii, ſtatuit ut *Qui faciunt partes & conſpirationes in Capitulis, vel pro Prælato, vel contra Prælatum, vel pro quocumque privato commodo*, gradu excidant. XIX. Prohibet ne Viri Religioſi advocationem exerceant in cauſa ad ſuam, vel aliam Religioſam Domum non pertinente, maximeſine licentia ſui Abbatis. XX. Jubet juxta Lateranenſis III. Concilii Decretum, ut Regulares Juriſprudentiæ aut Medicinæ extra clauſtra dantes operam, infra duos menſes ad Cœnobium redeant, ſub pœna excommunicationis; non obſtante Abbatis ſui licentia, quam dare non potuit. XXI. Vetat ne Monachi vel Canonici Regulares, *veſtiti* jaceant, ſecundum Statuta Ordinis. XXII. Ne Monachorum numerus minuatur, cum Cœnobiorum facultates non ſunt imminutæ. Si Abbates vel Priores hac in re peccaverint, Diœceſanus Epiſcopus ſolicitudine ac auctoritate ſua numerum Deo ſervientium reſtauret. XXIII. Ne viri Religioſi juramentum emittant de non commodandis libris, *cum commodare inter præcipua miſericordiæ opera computetur*. Et deinceps libros teneri ſub anathemate prohibet. XXIV. Statuit ut qui ſeditiones movent, ut mittantur in Cellas, diutius & arctius in clauſtro permaneant. XXV. Uſurarios declarat, & pœnis contra uſurarios latis obnoxios, *Qui merces ſuas vendunt*

Canones Regularem Monaſteriorum Diſciplinam ſpectantes.

Præpoſituræ Monachis ad firmam non dandæ.

Monachi in villis aut parochialibus Eccleſiis ſinguli non ponendi.

Partes in Capitulis facere Monachis vetitum.

Juramentum de libris non commodandis vetitum.

Uſura.

Ab ingreſſuris Mo-

[Mo]nasterium nihil exigendum.

dunt ad terminum, ut ipsas propterea *carius vendant*. XXVI. Clericis & laicis vetat Prioratus tenere ad vitam: nisi causa meliorationis, vel pro urgenti debito, cum assensu Diœcesani alicui conferantur. XXVII. Prohibet ne ab ingressuris Monasterium, vel *pastus*, vel *vestimentum*, vel *denarii*, aut quid aliud loco prædictorum exigatur, sub pœna suspensionis.

Sanctimonialium disciplina.

De Monialibus statuit eadem Synodus, ne circa ipsas versentur Clerici vel Servientes suspecti: Ne inanes confabulationes Clerici sæculares cum juvenibus habere permittantur: Ne illarum parentes secretum ad eas accessum habeant sine testimonio seniorum, & omni suspicione carentium mulierum. Ut in eodem lecto binæ non jaceant. Ne ad invisendos parentes exeant sine custodibus boni testimonii, & ut infra breve tempus ad claustrum redeant. Ut choreas non ducant. Ut religiosam in vestibus, & supellectili modestiam & paupertatem servent. Ut de bonis Monasterii in communi eis necessaria subministrentur. Si facultates Monasterii ad hoc non sufficiant, numerus Monialium minuatur. Ut *Episcopi Confessarios discretos & honestos, & omni exceptione majore ipsis provideant, ne sanguis ipsarum in die judicii de manibus eorum requiratur*. Ut Abbatissæ & Priorissæ circa observantiam Ordinis negligentes ab Officiis suis suspendantur, & nisi se correxerint, deponantur.

Monialium Confessarii.

Quæ Abbatibus, Prioribus, vel Præpositis, Religiosorum Virorum cavenda.

De Viris Religiosis tertia illa parte statuit insuper Synodus, ut Abbates, Priores, & Præpositi Religiosorum circa observantiam Ordinis & correctionem subditorum negligentes, ad majora Officia & dignitates non promoveantur. Ut Magistratus & publica Officia non gerant, alioqui deponantur. Ut eidem pœnæ subjaceant, si numerum equitaturarum excesserint, secundum consuetudinem, facultatem, & dignitatem Monasterii sui: Et si Juvenes lascivos & suspectos in familia, sive in societate sua manifeste, & ex consuetudine habuerint. Item si cognatis bona Ecclesiæ suæ dederint, *Nisi pauperibus, & ut pauperibus*: nisi forsan *aliquando, & raro, & moderate*, secundum facultatem Monasterii darent, quod tamen ne omnino faciant, sunt admonendi. Ut non recipiantur Juvenculæ vel mulieres suspectæ in domibus Religiosorum Virorum. Ut Abbates Obedientiarios sive Priores non amoveant, nisi pro manifesta utilitate Ecclesiæ, non pro pretio, neque ut consanguineos in locum ipsorum præficiant, sub pœna exauctorationis. Ut bis in anno Priores, & Abbates rationem reddant accepti & expensi. Ne Abbates vel Priores magna negotia tractent, aut magnam pecuniæ summam mutuo accipiant, nisi cum consilio septem Seniorum a majori parte Capituli electorum, sub pœna depositionis. Ne sint immisericordes Fratribus Pœnitentibus, & reverti volentibus ad officium, salva Ordinis disciplina. Ne Abbates vel Priores inconsulto Capitulo festinanter comminentur, vel aliquid faciant, vel statuant contra illum qui aliquid proposuit in Capitulo ad correctionem Domus vel Priorum. Ne aliquos in villis vel cellis morari sinant, nisi ratione debilitatis, vel alia de causa legitima ac manifesta. Ne Scholas externas Monachi adeant, sed in claustro literarum studio vacent. Ne Capellanos habeant minus religiosos, vel socios minus maturos ætate aut moribus.

Prælatorum Officia.

Quarta parte, de vita & honestate Prælatorum statuit Synodus. Ne in lectis jacentes Matutinas audiant. Ut in magnis Solemnitatibus *per se Divina celebrent, & verbum Dei prædicent*, vel prædicari curent. Ne *venationi sylvaticæ & aucupio* vacent. Ne pellibus pretiosis utantur. Ut ab aleis abstineant. Ut in mensa eorum, saltem in principio & fine *sacra lectio* habeatur: non mimi, vel eorum instrumenta audiantur. Ut providos & honestos Eleemosynarios habeant. Ut sint hospitales: Ut *horis competentibus ad exhibendam justitiam & audiendos pauperes publice se præsentent*. Ut per se *frequenter intersint Confessionibus audiendis, & Pœnitentiis injungendis*: Ipsique frequenter confiteantur. Ut in *Ecclesiis Cathedralibus frequentius resideant*, præsertim diebus solemnioribus & Quadragesimali tempestate. Ut formulam Professionis quam in Consecratione sua emiserunt, bis in anno semel in Synodo, & semel in Capitulo legi curent. Ut evectionum & sociorum superfluitatem, subditorumque gravamen caveant. Ut socios habeant integræ opinionis & famæ, habitu compositos, ætate grandævos, fide claros & eruditos: *Cubicularios honestos, qui juxta Canones, sint testes vitæ ipsorum, & conscii secretorum*. Ut eorum ministri, & præcipue janitores, pecunias non extorqueant, maxi-

Episcopos per se Confessiones frequenter audire decet.

maxime ab ordinandis. Ut Officiales fideles habeant & prudentes, sine personarum acceptione gratis justitiam exhibentes. Ne Prælati, vel eorum ministri aliquid exigant *ratione sigilli*. Ne Beneficia Ecclesiastica minoribus vel indignis contra sacros Canones conferant. Ne præcipites censuras ferant. Ne mulcta dumtaxat pecuniaria indicta excommunicatos absolvant. Ne pro redemptione denuntiationum quæ per tres dies solemnes ante desponsationem fieri debent, pecuniam exigant. Ne monomachias aut Judicia peregrina in sacris locis vel cœmeteriis fieri sinant. Ut festum fatuorum abrogent, in quo baculus accipiebatur, sive Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Abbatissæ, per ludum eligebantur, & cum Dignitatum insignibus Officia celebrabant Kalendis Januariis, & ludi exhibebantur, choreæ ducebantur in templis, viri Ecclesiastici vestibus sæcularibus induti prodibant, aliaque id genus fiebant insolentia & scandalosa. Nefariam illam fatuorum festivitatem in Diœcesi Parisiensi abrogaverat *Odo de Solliaco* ejusdem Ecclesiæ Episcopus, anno Christi millesimo centesimo nonagesimo octavo, ut constat ex ejus Literis in Appendice ad *Petrum Blesensem* editis. Non statim abrogata est prava illa & superstitiosa consuetudo, ut constat ex hac Synodo. Sacra Facultas Parisiensis idem Festum proscripsit ac doctrinali judicio damnavit die 12. Martii, anno millesimo quadringentesimo quadragesimoquarto. Decretum & Epistolam ejusdem Sacræ Facultatis ad universos Prælatos & Capitula Ecclesiæ Gallicanæ, ex Codice MS. *Abbatiæ* Cisterciensis edita legere est in Appendice ad *Petri Blesensis* Opera, editionis *Petri de Gussavilla*. Statuit præterea Concilium Parisiense, ut Episcopi Synodum quotannis celebrent; Sacramentum Confirmationis pro loco & tempore conferant; subditorum excessus, nullius odio, gratia, vel timore dissimulent. Ne choreas in cœmeteriis duci, opera servilia diebus Dominicis exerceri, illicita Matrimonia contrahi, legitima testamenta infirmari permittant. Ut illud denique *non nominandum flagitium, quod Summi Principis monetam falsificat, & naturæ reverentiam dehonestat; ad quod extirpandum, etiam secundum Jura Civilia Leges insurgere, & Jura jubentur armari*, ubicumque deprehenderint, evellant, destruant, & extirpent, Reosque puniant secundum Lateranensis Concilii Decretum.

Nil exigendum ab Episcopis ratione sigilli.

Nec pro denuntiationum Matrimonii redemptione.

Festum fatuorum abrogatum.

ARTICULUS IV.

De Concilio Monspeliensi.

Concilium istud a *Petro Beneventano*, Sedis Apostolicæ Legato congregatum est anno 1214. De cujus Actis contra Albigenses superius diximus, cap. 3. Art. 2. Eo in Concilio Disciplina Canonibus 46. sancita est. Primus est de indumentis Episcoporum, quos talaribus vestimentis & superpelliceo indutos in publicum prodire jubet, secundum antiqua Statuta Canonum. II. Canonicis & Clericis quibuslibet vetat ne frænis & calcaribus deauratis utantur, & curias, hospitia, vel colloquia mulierum frequentent. III. Ne indumentis vel caligis rubei, vel viridis coloris & manicis consutitis utantur: utque superiorem vestem clausam habeant & talarem. IV. De tonsura & corona decenti. V. Ne pignora pro mutuo recipiant, ut fructus pignorum lucrifaciant, vel alias usuras, aut negotiationes exerceant. VI. Clericos simplicibus Ecclesiastica Beneficia conferri prohibet, donec habitum compositum ac modestum ferant. VII. Ne venatorias aves nutriant. VIII. Ne Laici in Canonicos, aut ad Præbendam recipiantur. IX. Ut qui hisce Concilii Decretis infra quindecim dies ab eorum publicatione parere contempserint, ab Officio & Beneficio sit suspensus. X. Ut Prælato, qui infra octo dies ab eorum notitia, illa exequi neglexerit, Ecclesiæ aditu sit interdictum. XI. ut Episcopi Beneficia Ecclesiastica gratis, & personis idoneis conferant. XII. Ut Parochialium Ecclesiarum curam adolescentibus, vel in minoribus Ordinibus constitutis non concedant. XIII. XIV. XV. XVI. & XVII. De Monachorum & Canonicorum Regularium Disciplina decernunt. XVIII. Vetat *ne proprium habeant, etiam de sui Abbatis vel Prioris licentia, cum ipsi hujusmodi licentiam dare non possint*: Et *ne certa pecunia* viritim *pro vestimentis* illis *detur*. XIX. Ut in quolibet Monasterio

Monspessulanus Montpellier, urbs Episcopalis in Occitania inferiori, sub Metropoli Narbonensi.

Summa Canonum. De vita & honestate Clericorum.

Monachorum & Canonicorum Regularium disciplina.

nasterio *Diebus Dominicis proprietarii in Capitulo excommunicentur*. XX. Ut nullus in Canonicum vel Monachum admittatur *cum conditione vel pacto* aliquid dandi pro ejus receptione. XXI. Ut Monachi & Canonici Regulares in causis alienis Advocati non existant. XXII. Ut quæ ex mensa supersunt, pauperibus tribuantur. XXIII. Ut Canonici Regulares amplas coronas habeant, Monachi amplissimas. XXIV. Ut calceamenta clausa & alta, non aperta, aut nodulis adstricta habeant. XXV. Ut ab una Ecclesia ad aliam non transferantur, *Nisi propter majorem religionem, vel aliam justam causam a Canonibus approbatam*. XXVI. Ut Canonici Regulares superpelliceis semper utantur. XXVII. Ut nullus Monachus, vel Canonicus Regularis ab aliqua Ecclesia vel persona Ecclesiastica, Ecclesiam vel aliquid aliud recipiat, vel teneat pro præbenda. XXVIII. Ut qui hæc Decreta violaverint, sint ab Officio & administratione suspensi. XXIX. Quorumdam Religiosorum Virorum coercetur cupiditas, qui usurarios, excommunicatos, interdictos, ad Sacramenta, ad Religionem, ad sepulturam interdum recipiebant, quod ne fiat, sub pœna anathematis prohibet Synodus, & ad resarcienda Ecclesiis damna compellendos edicit. XXX. In Prioratibus tres ad minus fratres constitui jubet: Quibus si reditus non sufficiant, Ecclesiæ quædam Prioratui uniantur ab Episcopo vel Abbate. Undecim sequentes Canones de pace servanda decernunt, & de pœnis violatoribus pacis infligendis. XLIII. Sub interminatione anathematis prohibet, ne nova pedagia imponantur, vel augeantur antiqua. XLIV. Jubet ut Barones & Domini locorum, seu aliæ personæ quæ pedagium recipiunt, vias publicas custodiri curent. XLV. Vetat sub anathematis interminatione, ne conjurationes sive confratriæ, & fœdera, in civitatibus, villis, & castris fiant, nisi volentibus Dominis locorum, & Diœcesano Episcopo consentiente, *Propter urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem*. XLVI. in singulis Parochiis delatores Hæreticorum constitui jubet Sacerdotem unum, & duos vel tres bonæ opinionis Laicos.

Proprietarii excommunicandi.

ARTICULUS V.

De Concilio Oxoniensi.

Oxonium, Oxford, urbs Episcopalis Angliæ sub Metropoli Cantuariensi. Summa Canonum. Episcopos interdum Confessiones audire decet.

ANno Christi millesimo ducentesimo vigesimo secundo, *Stephanus* Cantuariensis Archiepiscopus Concilium Oxonii celebravit, ad reformandum Anglicanæ Ecclesiæ statum, cujus ad eum annum me minere *Matthæus Paris*, & *Matthæus Vvestmonasteriensis*. 49. Capitulis sancita disciplina est. I. Excommunicatio lata in Jurium Ecclesiasticorum pervasores, Regni perturbatores, Jurium Regalium usurpatores, in falsos testes, & qui eos subornant, calumniatores, &c. II. Statuit ut Prælati Eleemosynarios honestos habeant, hospitales sint, audientiam pauperibus præbeant, ipsi Confessiones interdum audiant, & pœnitentias injungant. III. Ne in collatione Beneficiorum aliquid extorqueant, aut fructus nondum collectos sibi retineant. IV. Ut Episcopi & Archidiaconi præsentatos a Patronis ad Beneficia, si idonei sint, admittere non differant ultra duos menses, alioquin fructus a præsentatione percepti illis restituantur, cum instituti fuerint. V. Statuit ut si duo ad eamdem Ecclesiam fuerint præsentati, neutri committatur custodia pendente lite. Si contentio sit inter duos de Jure Patronatus, & jus conferendi ad Episcopum devolvatur, neutri eorum qui præsentati fuerint, Beneficium conferat illa vice, nisi de Patroni utriusque consensu. VI. Ut Divina Officia & Sacramenta devote celebrentur, & administrentur: nec bis in die Sacerdotes Missam celebrent, nisi diebus Nativitatis & Resurrectionis Dominicæ, & in Exequiis Defunctorum. VII. Ne Clerici villarum procurationes admittant, aut sæculares Jurisdictiones administrent. VIII. Festa & Vigilias in Ecclesia Anglicana observandas præscribit. IX. Presbyteris Parochialium Ecclesiarum frequentem verbi Dei prædicationem, & visitationem infirmorum injungit. X. Statuit de ornamentis Ecclesiæ. XI. Nequis Ecclesiæ suæ renuntians, recipiat ab eo qui sibi substituitur Vicariam; cum vehemens esse possit de pactione turpi suspicio. Quod si ab aliquo fuerit acceptatum, & ille Vicaria, & alius Personatu privetur. XII. Ne Ecclesiæ dividantur, & pluribus Rectoribus conferantur. Excipiuntur

illæ

illæ quæ ex antiquis divisæ fuerunt. XIII. & XIV. Statuunt de Vicariorum Perpetuorum residentia. XV. De congrua portione illis assignanda. XVI. Ut in Parochiis magis diffusis sint duo vel tres Presbyteri *XVII.* Ut ab iis qui sibi ad Beneficis præsentantur, Episcopus Juramentum exigat ac recipiat, quo se a simoniæ suspicione purgent, si merito suspecti videantur. XVIII. Ut certos Confessarios in singulis Archidiaconatibus, & in Cathedralibus Ecclesiis Episcopi constituant ad audiendas Confessiones Presbyterorum & Canonicorum. XIX. Ut Decani Rurales causas Matrimoniales non audiant, sed earum examinatio viris eruditis, & prudentibus committatur, quibus assidentibus, si commode fieri potest, postmodum pronuntietur. XX. Sub interminatione anathematis prohibet ne latrones foveantur. XXI. Archidiaconis vetat ne Ecclesiis & Rectoribus oneri sint, & ne redemptionem pro visitatione extorqueant. XII. Ne Archidiaconatus, Decanatus, & alia Officia mere spiritualia tradantur ad firmam. XXIII. Ut Archidiaconi curent ut Sacerdotes rite proferre noverint saltem verba Canonis & Baptismatis. XXV. Ut penes se ornamenta & vasa Ecclesiarum descripta & numerata habeant. XXVI. Ut invigilent ne Ecclesiæ suis Juribus fraudentur. XXVII. Ut novas exactiones per se, vel per suos Ecclesiis ac subditis suis non imponant. XXVIII. Ne sententias excommunicationis ferant, nisi Canonica monitione præcedente. XXIX. Ne sepultura, vel Sacramenta denegentur propter pecuniam. Si quid pia devotione fidelium consueverit erogari, per Ordinarium loci jus dicatur. XXX. Ne Archidiaconi & Decani bonum pacis & causarum compositionem impediant. XXXI. Ne aliquem ad solam præconum suorum suggestionem ad purgationem compellant, nisi apud viros bonos & graves infamia laboret: Nec in causa sua pariter sint judices & actores. XXXII. & XXXIII. De modestia Clericorum in habitu & capillitio decernunt. XXXIV. & XXXV. De concubinis Clericorum expellendis, excommunicandis, & invocato etiam brachio sæculari puniendis: Clericis vero concubinariis Beneficii & Officii subtractione plectendis. Vetant etiam ne concubinis suis aliquid testamento relinquant: Quod si fecerint, id arbitrio Episcopi in usum convertatur Ecclesiæ. XXXVI. Ne Clerici vel Prælati bona & reditus Ecclesiarum suarum consanguineis vel amicis vendere, impignorare, infeudare, vel alienare præsumant, nisi forma Canonis observata. Alioqui totum irritum esto; qui id fecerit Beneficio excidito; qui bona hujusmodi receperit, nec restituerit monitus, excommunicatione percellitor. XXXVII. Ne Clerici Beneficiati fructus Ecclesiæ in laico feudo constituant. Ut rei communis Administratores sive Procuratores in Monasteriis, & Prælati Majores, bis in anno rationem reddant de expensis & receptis coram fratribus a Conventu deputatis, vel coram Superioribus. Ab hac lege excipiuntur Prælati, qui possessiones habent a Monachis vel Canonicis Regularibus separatas. XXXVIII. Ut Moniales *velum vel peplum sericum* non habeant, nec *acus argenteas vel aureas*; nec ipsę vel Monachi, aut Canonici Regulares habeant zonas sericas auro vel argento intertextas, nec panno irregulari aut vestibus longioribus utantur, sed talaribus. Ut denique solæ Moniales consecratæ annulum deferant, eumque unum. XXXIX. Ut a recipiendis in Monasterium nihil exigatur, & si præ paupertate domus Novitius vestes sibi comparare debeat, nihil ultra justum earum pretium ab eo recipiatur. XL. Statuit ut Ecclesiæ certis personis deputatæ nulli dentur ad firmam, nisi forte justa causa fuerit & a suo Episcopo approbata. XLI. Ne in Ecclesia quidquam nomine Beneficii alicui assignetur, qui aliud Beneficium habuerit, cui animarum cura sit annexa. XLII. Mulctantur Advocati qui Matrimonia protrahunt. XLIII. Ut Monachi, & Canonici Regulares & Moniales in uno dormitorio, singulisque lectis dormiant; ut communiter omnibus cibi præparentur, & indumenta ministrentur, non pecunia pro vestibus tribuatur: & cum eis nova tradita sunt, vetera recipiantur, in usus pauperum, vel alias necessitates convertenda. Ut Monachus minor annis octodecim non recipiatur, nisi evidens utilitas, seu necessitas aliud postulet ac suadeat. XLIV. Ne Moniales infra septa domorum suarum, præter ancillas necessarias, mulieres sæculares ad cohabitandum recipiant, nisi accedente Episcopi consensu: Ut silentium locis & temporibus constitutis servent: Ut absque licentia, & honesta causa extra septa domus non exeant, &c. XLV. Ut singularitas in Refectorio vitetur: Quod supereit, pauperibus erogetur. Qui Statutum istud, vel

Archidiaconorum officia.

De vita & honestate Clericorum.

Regularis Monasteriorum disciplina.

Vestium vanitas Monialibus Monachis, & Regularibus Canonicis prohibita.

Pecunia pro vestibus Monachis & Monialibus non tribuenda.

Singularitas in refectorio notita. vel alterum de indumentis observare noluerit, Sacerdos a celebratione Divinorum: in minoribus constitutus, vel Monialis, a Communione Corporis Christi usque ad plenam satisfactionem suspendatur. XLVI. Ne Moniales ultra numerum, qui de bonis Monasterii in omnibus necessariis sustentari possit, recipiantur: Abbatissa & Priorissa quæ Decretum istud violaverint, deponantur. Ut peccata sua deponant apud Sacerdotes ab Episcopo deputatos. Ut Clerici vel Laici frequenter & absque causa legitima ad claustra Monialium non accedant. XLVII. Ne viri Religiosi testamentum condant, cum nihil habeant suum, quod transferre valeant in dominium alienum. Nec Monasterium, aut quodlibet Ecclesiæ suæ prædium ad firmam retineant. XLVIII. Ut extra loca & horas statutas non bibant, exceptis infirmis, & iis qui fuerint in obsequio Prælatorum. XLIX. Ut cum ratione debilitatis, vel alia justa de causa, Monachi seorsum *in misericordia morantur*, seu dispensatione utuntur, seniores secum habeant, qui Juniorum levitatem compescant; & qui postmodum in Capitulo testificentur qualiter in misericordia fuerint conversati. Statuit denique ut Decreta Lateranensis Concilii IV. sub *Innocentio III.* celebrati accurate observentur.

Monialium numerus secundum facultates Monasterii.

Misericordia, seu dispensatio.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

Concilium hoc Oxoniense in vetustissimo Codice admodum difficilis lectionis sibi occurrisse Binius monet, ut ejus legendi arduitate territus Crabbe totum omisserit, sed tamen ægre legisse, ac inseruisse lectioni suæ affirmat. Verum quod dedit Binius mendis scatet, ex quo factum, ut ego opportuno consilio variantia dederim in meo Supplemento: idque mihi obtigit collatione facta cum edito a Vvilkinsio. Adjeci pariter eodem indicante statuta legenda in eo concilio edita per D. Stephanum de Langton Cantuariensem Archiepiscopum. Latius in illis de rite administrandis Ecclesiæ sacramentis, qua in re veluti per compendium ea omnia exhibet, quæ in Londinensi, ac Dunelmensi Conciliis ante aliquot annos præscripta fuerant. Forte tamen constitutiones istæ ex altiori principio repetendæ sunt, cum eædem totidem sæpe verbis recurrant in præceptis antiquis diœcesis Rothomagensis, quæ leges in Labbei tomo XIII. pag. 1341. & tom. XIV. pag. 1287. Venetæ editionis.

ARTICULUS VI.

De Concilio Germanico.

ANNO Christi millesimo ducentesimo vigesimoquinto, *Conradus* Cardinalis Portuensis & *Sanctæ Rufinæ* Episcopus, Sedis Apostolicæ in Germania Legatus, Concilium celebravit 4. Idus Decembris, quo loco incertum, in quo 14. Capitulis Ecclesiasticam sanxit Disciplinam. Tria priora de Clericorum continentia decernunt, & de pœnis concubinariorum Clericorum. IV. In Judices Ecclesiasticos animadvertit, qui sententiam excommunicationis, non præmissa monitione canonica in aliquem tulerint, eosque per mensem ab Ecclesiæ ingressu prohibet. V. Vetat ne Clerici fructus Beneficiorum suorum concubinis vel spuriis suis testamento relinquant: alioqui Ecclesiastica sepultura priventur: & quibus ejusmodi fructus legantur, eis careant ipso jure. Horum testamentorum executores aut fautores excommunicentur: & quandiu fructus tam infamibus personis subministrabuntur, Ecclesia subjaceat interdicto. VI. Statuit ut Clerici qui a Prælatis excommunicati vel suspensi, Divina nihilominus celebrant, sine spe restitutionis ab Officiis & Beneficiis deponantur, & infames, & intestabiles sint. VII. Ut qui coram excommunicatis publice denunciatis celebraverit, simili pœna plectatur. VIII. Ut si quem Episcopus excommunicaverit, eum vicinis Episcopis denuntiet; qui si ad communionem illum receperint, ab ipsorum communione Cathedralium Ecclesiarum Canonici abstinebunt. IX. Patronos anathemate ferit, qui partem decimarum vel aliarum

Summa Canonum.

rum

rum obventionum Ecclesiasticarum sibi retinentes ex pacto in Ecclesiis, in quibus habent Jus Patronatus, Clericos ad easdem præsentant: eorumque terram Ecclesiastico supponi decernit Interdicto, donec Ecclesiam liberam cum suo jure dimittant. X. Clericos hujusmodi præsentationem recipientes Officio Beneficioque privat; illosque Beneficiorum, & sacrarum functionum incapaces pronuntiat, nisi cum eis a Sede Apostolica fuerit dispensatum. XI. Episcopos & Archidiaconos qui hujusmodi hominibus curam animarum commiserint, ab institutione & collatione in perpetuum suspendit. Statuit etiam ut nullus Clericus ad curam animarum ab Episcopo vel Archidiacono admittatur; nisi prius juraverit, nullam se in adoptione Beneficii, ad cujus curam præsentatur, simoniam commisisse. XII. Ne *Conductitii Sacerdotes*, sed Vicarii Perpetui, assignata ipsis congrua portione, Parochialibus Ecclesiis præficiantur. XIII. Ut qui pudicitiæ Sanctimonialium insidiantur, Clerici ab Officio, Laici a Communione Corporis Christi suspendantur. Qui sacrilegum incestum cum ipsis commiserint, excommunicentur. Illæ vero ab omni Officio in Monasterio arceantur, & ultimum locum teneant tam in Choro, quam in claustro. XIV. Præcipit ut hujus Concilii Decreta singulis annis ab Archiepiscopis, Episcopis, Archidiaconis, & Decanis in Synodo promulgentur, & executioni mandentur, sub pœna excommunicationis. Eodem in Concilio Patribus congregatis oblatum est corpus *S. Engelberti* Coloniensis Archiepiscopi, recens cæsi a *Frederico* Isemburgensi Comite cognato suo, adversus quem Essediensis Ecclesiæ Jura tuebatur. *Fredericus* a Legato Apostolico & Synodo excommunicatus est, ut refert *Cæsarius* in Vita *S. Engelberti*, l. 2. c. 13. apud *Surium* 6. Nov.

Simoniaci ad Beneficia præsentationes.

Vicarii perpetui portio congrua.

Anno sequenti millesimo ducentesimo vigesimo sexto idem Sedis Apostolicæ Legatus Concilium habuit Leodii, in quo *Frederici* Comitis Fratres duos, alterum Monasteriensem Episcopum, alterum Osnaburgensem electum, de nece *S. Engelberti* suspectos, suspendit, & ad Romanum Pontificem *Honorium III.* judicandos remisit, a quo exauctorati sunt, quod suspicionem diluere Canonica Purgatione non possent: ut tradit idem *Cæsarius*.

ARTICULUS VII.

De Concilio Narbonensi.

Narbo, Narbonne, caput Galliæ Narbonensis, ad Atacis fluvii ostia, Archiepiscopalis civitas.

ANno millesimo ducentesimo vigesimo septimo, *Petrus* Narbonensis Archiepiscopus Provinciæ suæ Concilium congregavit, cujus meminit *Guillelmus de Podio Laurentii* in Chronico cap. 36. in quo viginti capitibus Ecclesiasticam Disciplinam sanxit. Primum executioni mandari jubet Legem a *Ludovico VIII.* Rege Christianissimo contra pertinaces clavium Ecclesiæ contemptores olim apud Appamias de consilio *Romani* Cardinalis Sedis Apostolici Legati, & Prælatorum ac Baronum Franciæ latam: *Ut quicumque post trinam admonitionem se excommunicari permiserit, in novem libris & uno denario Turonensi puniatur. Si vero per annum contumaciter in excommunicationis sententia permanserit, bona ejus omnia cadant in commissum.* II. III. & IV. Judæos coercent. V. Statuit ut testamentum coram Catholicis viris, & Parochiali Sacerdote, vel alia persona Ecclesiastica semper condatur; tum ut de integra Testatoris fide testimonium reddat, tum maxime ut quæ pias in causas legaverit, fideliter & citius sine fraude solvantur. Si testator vocare Sacerdotem & Viros Catholicos contempserit, careat Ecclesiastica sepultura. Notarius qui absque hujusmodi solemnitate testamentum scripserit, Ecclesiæ ingressu prohibeatur. VI. Perjuros & falsos testes, post denuntiationem publicam excommunicari decernit, & intestabiles ac infames declarari. VII. Ut Sacerdotes nomina eorum scribant, quorum Confessiones audiunt, ut laudabile testimonium perhibere possint quod istud Christianæ Legis præceptum impleverint. Qui vero ab anno 14. & supra saltem semel in anno confiteri contempserint; vivi Ecclesiæ additu arceantur, mortui Ecclesiastica sepultura priventur. VIII. Ut publici usurarii, incestuosi, concubinarii, adulteri & raptores, nec non testamentorum suppressores, & qui ea complere admoniti renuunt, singulis diebus Dominicis & festivis publice in Ecclesia excom-

Summa Canonum.

Lex a Ludovico VIII. lata in pertinaces clavium Ecclesiæ contemptores.

Annuæ Confessionis præceptum.

Vicarii perpetui portio congrua. excommunicentur. IX. Ut secundum Lateranensis IV. Concilii & Romanorum Pontificum Constitutiones, Vicariis Perpetuis portio congrua secundum facultates Ecclesiarum assignetur. X. Ut in Ecclesiis Regularibus non sint pauciores quam tres Monachi, vel Canonici Regulares. XI. Monachi, Canonici Regulares & Sacerdotes causas non agant in Foro sæculari vel Ecclesiastico, nisi pro Ecclesiis suis & miserabilibus personis, & de Prælati sui licentia speciali. XII. Ut Clerici ratione patrimonii sui vel personæ *nullatenus tallientur*, & Consules sive alii Laici ab his oneribus Clericis imponendis, Ecclesiastica Censura, si necesse fuerit, compescantur. XIII. Ut nova pedagia & quidagia per Ecclesiasticum Judicem, si opus fuerit, omnino prohibeantur. XIV. Ut ab Episcopis testes Synodales in singulis Parochiis instituantur, qui de hæresi, & aliis criminibus manifestis diligenter inquirant. XV. Ut Consules, Castellani, Potestates, & Barones, ad abjurandos hæreticos & eorum fautores Ecclesiasticis Censuris compellantur. XVI. Ut hæretici, vel de hæresi suspecti, a Magistratibus & officiis publicis amoveantur. XVII. Ut *Raymundus* filius *Raymundi* quondam Comitis Tolosani, Comes Fuxensis, Vicecomes Biterrensis, aliique Hæretici, & qui arma, equos, annonam, & alia subsidia ipsis vendunt vel donant, solemni ritu denuntientur excommunicati, & expositi, cuilibet occupanti tam in rebus quam in personis, per singulas Parochias, singulis diebus Dominicis & festivis. XVIII. Ut ii quibus animarum cura credita est, ad Sacerdotium promoveantur. XIX. Ut Rectores Ecclesiarum *Quæstores* in Ecclesiis conciones habere non permittant: sed legi dumtaxat literas, quas habent, ut statutum fuit in Concilio Lateranensi 4. Postremum tandem Caput Festum *S. Matthiæ* posteriore die anno bissextili semper celebrari; quarta feria tertiæ hebdomadis Septembris Jejunia Quatuor Temporum observari; singulis annis in Dominica *Lætare*, Concilium Provinciale haberi statuit.

Clericorum immunitas.

Quæstores a Concionibus habendis prohibentur.

ARTICULUS VIII.

De Concilio Tolosano.

Tolosa, Toulouse, urbs Senatu supremo Occitaniæ, Archiepiscopali Sede, & Academia nobilis ad Garumnam. Summa Canonum. Decreta ad extirpationem hæreseos. Libri sacri in linguam vernaculam translati Laicis prohibentur grassante hæresi.

CUM *Raymundus Junior* Comes Tolosanus in gratiam Ecclesiæ & *Sancti Ludovici* Francorum Regis anno millesimo vigesimo octavo receptus fuisset, paxque in Conventu Parisiensi confecta, *Romanus* S. Angeli, Diaconus Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legatus, Concilium Tolosæ celebravit anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo nono, mense Novembri, de extirpandis Hæreticis, & pace servanda in Tolosana Diœcesi, & Narbonensi Provincia, & Diœcesibus circumjacentibus, terrisque vicinis. Statuta 45. edita sunt. Septempriora Hæreticos diligenter inquiri jubent: in singulis Parochiis unum Sacerdotem & duos vel tres bonæ opinionis Laicos Sacramenti religione obstrictos, ad hoc opus constitui; Dominos locorum de illis detegendis solicitos esse; & illorum latibula destruere: Fautores Hæreticorum terræ suæ jactura, & aliis pœnis ad arbitrium Domini principalis, plecti: Domum in qua fuerit inventus Hæreticus, dirui; & fundum confiscari: Baillivum, qui exterminandis Hæreticis operam non dederit, bonis suis ac Magistratu exui. VIII. Ut nemo tamquam Hæreticus puniatur, nisi ab Episcopo, vel alia persona Ecclesiastica potestatem habente, Hæreticus fuerit judicatus. IX. Ut quilibet in terra alterius possit inquirere vel capere Hæreticos. X. Ut Hæretici ad Catholicam Fidem conversi, constituantur in Villa quæ nulla sit hæresis suspicione notata: in veteris execrationem erroris cruces duas vestibus inter textas, alterius tamen coloris gerant, unam a dextris, alteram a sinistris: Ad Officia publica, & actus legitimos non admittantur, nisi a Summo Pontifice, vel Legato Apostolico fuerint in integrum restituti, injuncta sibi pœnitentia competenti. XI. Ut qui non sponte, sed metu mortis, vel alia quacumque cau- sa redierint ad Catholicam unitatem, ad agendam pœnitentiam includantur, ne facultatem habeant alios corrumpendi. XII. Ut omnes & singuli utriusque sexus, masculi a 14. anno, feminæ a 12. hæresim exe-crentur, & jurent quod *Fidem Catholicam, quam Romana Ecclesia tenet & prædicat*, servabunt, & Hæreticos pro viribus persequentur, & eos bona fide manifestabunt. Hu-

hujusmodi

jusmodi autem juramentum singulis bienniis renovetur. XIII. Ut omnes & singuli Confessionem peccatorum faciant ter in anno proprio Sacerdoti, vel alteri de voluntate ipsius vel mandato; & ter etiam Sacramentum Eucharistiæ suscipiant, scilicet in Natali Domini, Pascha & Pentecoste: alioqui suspecti de hæresi habeantur. XIV. Ne Laici Libros Veteris aut Novi Testamenti permittantur habere, nisi forte Psalterium vel Breviarium pro Divinis Officiis, aut Horas *Beatæ Mariæ*. Sed ne Sacros Libros in linguam vulgarem translatos habeant, arctissime prohibet Synodus. XV. Ne Hæretici *Medici* munus exerceant; & ne ad infirmos accedere sinantur. XVI. Ut testamenta fiant coram proprio Sacerdote, vel alio Viro Ecclesiastico, qui vices ejus suppleat; alioquin irrita sunto. XVII. Ne Prælati, Barones, Domini terrarum, Hæreticis, aut hæreseos infamia laborantibus, munus ullum publicum aut administrationem committant, aut eos in sua familia vel consilio retineant. XVIII. Omnia Privilegia & libertates Ecclesiarum, & Religiosarum domorum integra & inviolata servari jubet; Decimasque & primitias solvi. XIX. Clericis a vectigalibus immunes ac liberos esse declarat, nisi sint mercatores vel conjugati. XX. Clericos & Viros Religiosos, peregrinos & Milites, cum rebus ipsorum pariter immunes esse jubet omni pedagio, nisi sint mercatores. Laicis prohibet ne pedagia, quidagia, seu alia tributa a quibuscumque personis exigant, *nisi quæ ab antiqua Regum, vel Imperatorum, vel Principum concessione* probaverint esse profecta; *aut ex antiqua consuetudine introducta*. Alioqui Censuris Ecclesiasticis coerceantur. XXI. Ut qui pedagia recipiunt, securas vias præstent. XXII. Ut Laici ab hominibus Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum Virorum tributa nulla exigant vel census, nisi ab eis possessiones habeant. XXIII. Ut qui Clericum reperit ob crimen, vel aliam ob causam, eum Episcopo vel Archidiacono restituat postulatus, alioqui excommunicatus denuncietur. XXIV. Statuit ut Parochiani, *dominus & domina cujuslibet domus, Dominicis & festivis diebus ad Ecclesiam venire teneantur, Prædicationem ex integro audituri & Divinum Officium, nec inde recessuri, donec Missa compleatur*. Si defuerint, dummodo sint in villa præsentes, nec infirmitate, aut alia causa legitima detenti, duodecim denarios Turonenses solvere quilibet teneatur, quorum medietas sit Domini villæ, & alia Sacerdotis & Ecclesiæ. XXV. & XXVI. Diebus Dominicis & festivis feriari præcipit. Hi porro erant festivi dies in Provincia Narbonensi: Natale Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangelistæ, SS. Innocentium, S. Silvestri, Circumcisio Domini, Epiphania, Purificatio, Annuntiatio, Assumptio, & Nativitas B. Mariæ Virginis: Pascha cum duobus diebus sequentibus: Rogationum tres dies: Pentecoste cum duobus diebus sequentibus: Natale S. Joannis Baptistæ, Inventio & Exaltatio S. Crucis, 12. Apostolorum, S. Mariæ Magdalenæ, S. Laurentii, S. Martini, S. Nicolai, S. Michaelis, Dedicatio cujuscumque Ecclesiæ, Festivitas Sancti sub cujus invocatione Deo consecrata est. 15. Canones sequentes de pace servanda statuunt, ejusque infractores coerceri jubent. XLIII. Ut Judices gratis jus dicant, postposita gratia, odio, vel timore. XLIV. Ut Curia pauperibus det Advocatum. XLV. Ut Parochiales Presbyteri hæc Statuta quater in anno Parochianis exponant.

Clericorum immunitas.

Parochialis Ecclesiæ frequentatio Dominicis & Festis diebus. Mulcta his qui defuerint imposita. Festi dies in Provincia Narbonensi 13. sæculo ex præcepto celebrati.

ARTICULUS IX.

De Concilio apud Castrum Gonterii.

Anno Christi millesimo ducentesimo trigesimo primo, Turonensis Provinciæ Concilium apud *Castrum Gonterii* celebratum est, in quo triginta septem de Disciplina Canones editi. Primus jubet ut Prælati ad Matrimonia clandestina dirimenda omni dilatione & excusatione seclusis, procedant. II. Vetat ne Archipresbyteri, vel Decani Rurales auctoritate propria causarum Matrimonialium cognitionem sibi arrogent. III. Statuit ut a Curatis ante ipsorum institutionem Juramentum exigatur, quod nihil ab ipsis vel ab aliis pro Beneficio illo obtinendo sit datum, vel promissum. IV. Ut ad personalem Residentiam compellantur. V. Ut si aliqua necessitate exigente Ecclesia tradatur ad firmam, portio congrua Capellano reservetur. VI. Ut certus constituatur Canoni-

Chasteau Gontier, in Diœcesi Andegavensi. Summa Canonum.

nonicorum numerus, nec fiat Ecclesiarum sectio, vel Præbendarum. VII. Ne deinceps in Ecclesia Cathedrali instituantur aliqui ad Præbendam vacaturam: olim tamen instituti primo vacaturas obtineant. VIII. Ut Cathedralium Consuetudines scriptis mandentur. IX. Ut cum excommunicatis communicantes ab Ecclesiæ ingressu arceantur. X. Ut Judices Ecclesiastici a generalibus excommunicationibus temperent. XI. Ne Sacerdotes vel alii Viri Ecclesiastici sæcularibus personis sese tributarios constituant, sub pęna suspensionis ab Officio & Beneficio. XII. Ne Archidiaconi, Archipresbyteri, & alii Jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, extra civitatem Officiales habeant, sed per se Officio suo fungantur. XIII. Ne in pecunia numerata procurationes accipiant, contra Statuta Concilii Generalis. XIV. Ne Prælati a firmariis in Ecclesiis constituendis pecuniam exigant, aut extorqueant: alioqui ad duplum Ecclesiæ Matrici restituendum compellantur. XV. Ut Patroni tam Ecclesiastici, quam Laici, qui ad curam animarum *illiteratos* præsentaverint, *Jure præsentandi careant illa vice*. XVI. Ne quis Ecclesiæ regimini præficiatur, nisi loci illius idioma loquatur & intelligat; Alioqui & institutus privetur Beneficio & Collatores instituendi potestate careant illa vice. XVII. Ne tutelæ vel curæ minorum vendantur: qui abusus aliquibus in locis Provinciæ Turonensis irrepserat. XVIII. Ut nullus Sacerdos ad Ordinis sui functiones recipiatur sine licentia Episcopi sui, vel nisi alias constet de Canonica ipsius Ordinatione. XIX. Ne Laici Clericis actiones suas cedant, nisi in casibus a Jure concessis. Id si factum fuerit, Clericus ab agendo repellitor. Et ne actiones vendantur, sub eadem pœna. XX. Clericos in enormi delicto deprehensos Dięcesano reddi jubet, & si crimen postulet, degradari. Si ad meliorem frugem postea non redierint, ab Ecclesia nullatenus defendi. XXI. Clericos ribaldos, maxime qui Goliardi vocabantur, tonderi vel etiam radi Episcoporum, vel aliorum Prælatorum jussu statuit; ita ut nullum in eis maneat Clericalis Tonsuræ vestigium. XXII. Crucesignatos homicidii vel alterius criminis reos, coram Judice Ecclesiastico convictos legitime, signo crucis, & alii Privilegiis Crucesignatis concessis ab Ecclesiastico Judice exui jubet. XXIII. Tyrannos coercet, qui per viles personas, quæ non sunt solvendo, Ecclesiasticas personas capiunt, ipsarumque bona deprædantur. Vigesimus quartus, & quinque sequentes Monachis regularem Observantiam imperant, silentium, abdicationem peculii, abstinentiam a carnibus. Statuunt ut Monachi ante decimum quintum ætatis annum in Prioratibus non ponantur, nisi Conventualibus. Ne Abbas sine Monacho, & Monachus sine famulo equitet. Ne Monachi in Prioratibus solitarii constituantur. XXX. Usurarios excommunicari statuit, donec usuras restituerint, & Ecclesiæ satisfecerint. In crimine pertinaces, Ecclesiastica sepultura privari. XXXI. & duo sequentes, Judæos coerceri jubent, ab Officiis publicis, & a testimoniis contra Christianos ferendis arceri. XXXIV. Sub pœna excommunicationis inhibet, ne aliqui deinceps Matrimonium contrahant per verba de præsenti, nisi prius denuntiationes solemnes seu banna in Ecclesia præmittantur. XXXV. & XXXVI. De Judicum & Advocatorum Juramento statuunt. XXXVII. De Concilii apud *Vallem Guidonis* celebrati Decretis observandis.

Qui ad Parochiarum regimen præsentandi.

Ribardi, id est, Libidinosi & scortatores. Goliardi, id est, joculatores & scurræ: Hinc Gallica vox, Gaillard,

ARTICULUS X.

De Concilio Biterrensi.

Biterra, Beziers, urbs Occitaniæ, Episc. sub Metropoli Narbonensi.

ANno Christi millesimo ducentesimo trigesimo tertio, *Walterus* Episcopus Tornacensis, Sedis Apostolicæ Legatus, Biterris Concilium celebravit, cujus meminit *Guillelmus de Podio Laurentii*, in Chronico. Decreta 26. condita. I. Ut Hæretici & eorum fautores singulis diebus Dominicis excommunicentur. II. Ut quilibet privatus in terra cujuslibet possit inquirere & capere Hæreticum, & captum Episcopo præsentare. III. Ne credentes & fautores Hæreticorum Bailivas, & publica Officia emant. Si quis hæc ipsis vendiderint Domini excommunicationis gladio feriantur. IV. Ut Hæretici reconciliati, qui duas cruces prominentes ad mandatum Episcopi portare noluerint, excommunicentur, & bona eorum confiscentur. V. Ut Sacerdotes circa suspe-

Summa Canonum.

ctus

ctus de hæresi invigilent, observentque an diebus Dominicis & festivis ad Ecclesiam veniant, & Decreta Concilii Tolosani contra eos qui defuerint, exequantur. VI. Ut Ordinandi de scientia & moribus diligenter examinentur, & *sine titulo patrimoniali* centum ad minus solidorum Turonensium, vel *Ecclesiastico Beneficio* competenti, ad Ordinem non admittantur. VII. Ut ad primam Tonsuram non recipiantur nisi ex libero utero & Matrimonio legitimo procreati, & qui expedite legant & cantent, nisi ex causa visum fuerit Episcopo loci super procreatis ex contubernio dispensandum. VIII. Ut Episcopi juramentum vel aliam cautionem a Clericis ordinandis non exigant, quod ratione tituli patrimonialis, vel alterius minus idonei, ipsis vel eorum Successoribus negotium non facessent: quia hujusmodi cautiones labe simoniaca fœdatæ sunt. IX. Ut Episcopi tales Archidiaconos constituant, qui zelum animarum habentes, Clero & Populo verbum Dei prædicare valeant. X. Ut Lateranensis Concilii Constitutiones, *Sacro approbante Concilio*, & *sub interminatione divini judicii*, contra injuste excommunicantes legantur. XI. Ut Patroni tam Ecclesiastici quam Laici ante Festum proximum omnium Sanctorum Episcopi Rectores seu Vicarios perpetuos præsentent, congrua portione ipsis assignata. XII. Ut quicumque animarum curam habent, ad Ordinem Sacerdotum quantocyus promoveantur; ad idque subtractione Beneficii compellantur. Ut quælibet Parochialis Ecclesia *proprium habeat*, & *perpetuum Sacerdotem qui* personaliter resideat. XIII. Constitutiones Lateranensis Œcumenici Concilii de vita & honestate Clericorum, observari jubet: vetat ne Clerici arma offensiva extra belli tempus deferant. Ne canonici Sæculares stallum in Choro, aut vocem habeant in Capitulo qui non fuerint in Sacris Ordinibus constituti, nisi ex causa cum eis ab Episcopo fuerit dispensatum. XIV. & XV. sequentes de Regulari Monachorum Disciplina statuunt, imprimis de abdicatione proprietatis: *Prohibemus*, inquit Synodus, *in virtute obedientiæ, sub obtestatione Divini Judicii, ne aliquis Religiosorum proprium possideat. Sed si quis aliquid habeat proprium, in continenti resignet. Si vero post hæc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari admonitione præmissa, de Monasterio expellatur; nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundum Monasticam Disciplinam. Quod si proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte ipsa: cum ea in signum prædonis, secundum statuta B. Gregorii, ex Monasterio subterretur. Nec etiam æstimet Abbas, vel aliquis Superior, quod super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho, vel Regulari Canonico dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeo est annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere. Immo tales in præcipuis Festivitatibus excommunicationis vinculo innodentur. Quod si Abbas, vel alii Superiores, in his corrigendis negligentior extiterit; correctio ad Episcopum devolvatur, Abatibus nihilominus de negligentia puniendis.* XXVI. Solemne de pace servanda Juramentum renovari præcepit.

Decreta ad hæreseos Albigensium extirpationem. Ordinandorum Titulus. Ad Tonsuram Clericalem qui recipiendi.

Vicarii perpetui portio congrua.

Monachorum proprietariorum pœna.

ARTICULUS XI.

De Conciliis Arelatensibus.

I. ANno millesimo ducentesimo tregesimo quarto 6. Idus Julias, *Joannes* Arelatensis Archiepiscopus Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo Decreta viginti quatuor edita sunt. 1. Executionem Statutorum Lateranensis Concilii 4. imperat. 2. Ut Episcopi suis in Diœcesibus verbum Dei per se & per alios frequenter prædicent. 3. Ut sæculares Potestates, Magistratus & Domini Juramentum præstent de exterminandis Hæreticis. 4. Ut hæretici & eorum fautores diebus Dominicis & festivis excommunicati denuntientur. 5. & 6. Ut inquirantur, & bonorum confiscatione, carcere, aliisque pœnis, secundum Canones & Leges Principum plectantur. 7. 8. & 9. Pacem servari statuunt: conjurationes sive confratrias sub anathemate prohibent: nisi forte ab Episcopo ob urgentem & evidentem utilitatem permittantur. 10. Ut excommunicati pro damno dato, vel injuria irrogata, non absolvantur, nisi fecerint satis. 11. Ut Hæretici post mortem dumtaxat cogniti, extumulentur, sæculari judicio relinquantur.

Summa Canonum.

Censurarum Ecclesiæ contemptores contumaces mulcta pecuniaria castigantur.

tur. 12. Ut nulli Laico, suo vel alterius nomine Beneficium conferatur. 13. Ut nemo nisi prævia monitione Canonica excommunicentur: Qui ultra mensem terribili vinculo constrictus manet, quinquaginta solidis quovis mense mulctetur. 14. Episcopos correctioni ac reformationi morum invigilare jubet. 15. In qualibet Synodo, & singulis diebus Dominicis & festivis excommunicentur usurarii, adulteri manifesti, divini, sortilegi, & qui eos consulunt. 16. ut Judæi a Christianis signo discernantur, & Ecclesiis pro decimis oblationibusque satisfaciant. 17. Ut Privilegiati Prælatorum Sententias non enervent. 18. Ut Arelatensis Provinciæ Episcopi *Regalia B. Trophimi* ad Arelatensem Ecclesiam, ex Imperatorum concessione spectantia, viriliter & potenter defendant. 19. Ut quælibet Ecclesia ruris proprium habeat Sacerdotem, aut saltem juxta dispositionem Episcopi administretur. 20. Ut in causis decimarum, primitiarum, piorum legatorum, aliisque negotiis Ecclesiasticis, secundum Jus commune, & Canones agatur. 21. Ne testamentum fiat sine præsentia Parochi. Si secus factum fuerit, testator Ecclesiastica sepultura privetur, tabellio excommunicetur. 22. Ne pedagia vel salinaria, nisi ab Imperatoribus, Regibus, vel Principibus concessa, vel ex antiqua & præscripta consuetudine introducta, exigantur. 23. Ne quis de Juribus Ecclesiis Parochialibus debitis cum Viris Religiosis componat sive cum Monasteriis, nisi Episcopi auctoritas & consensus accedat. 24. Ut nullus Ecclesiastico Beneficio absque causæ cognitione spolietur.

** Venaissin. * Cavaillon.*

II. Idem Archipræsul Concilium alterum Provinciale *Insulæ*, quæ Vindascini * Comitatus villa est in Diœcesi Cavellicensi * celebravit anno 1251. cujus Decreta numero tredecim, superioris Concilii Statutis pene gemina sunt.

Summa Canonum Concilii alterius Arelatensis. Confirmationis administratio.

III. Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, *Florentinus* Arelatensis Archipræsul Concilium cum Suffraganeis suis habuit, in quo sexdecim edita Decreta. 1. Phantasticos *Joachimi* Abbatis damnat Sectatores, seu qui ejus nomine perniciosa dogmata sua tuebantur. 2. Statuit Synodus hæc Arelatensis, ut Parochi formam & ritum Baptismi Parochianos suos doceant, ut pueros imminente periculo baptizare possint. 3. Ut Confirmationis Sacramentum nonnisi jejunis, & a jejunis conferatur, nisi nimia confirmandorum multitudo & frequentia prohibeat ne sacrum istud Ministerium jejunus obire valeat Episcopus. 4. Clandestina Matrimonia sub pœna excommunicationis prohibet. 5. Statuit ut Vicarii saltem perpetui in Parochialibus Ecclesiis resideant. 6. Festum Sanctissimæ Trinitatis in Octava Pentecostes solemniter celebrari, Festum *S. Trophimi* per totam Provinciam solemne esse jubet, sicut Festa Apostolorum, Officiumque de ipso ut de Apostolis peragi. 7. Ut ad honestatem & decorem divini cultus, luminaria in Ecclesiis subministrentur. 8. Ut Judæi signum aliquod in vestibus deferre compellantur. 9. Ne Clerici Beneficiati coram sæcularibus Judicibus causas dicant, nisi Ecclesiæ, pauperibus, orphanis & viduis patrocinari voluerint intuitu pietatis: alioqui Ecclesiæ ingressu prohibeantur, & nisi moniti hujusmodi officio nuntium remiserint, Beneficio Ecclesiastico priventur. 10. Ut Monachi & Canonici Regulares pro doctrina sacra stipendium non accipiant, sub pœna suspensionis. 11. De Canonicorum Regularium disciplina decernit.

Hospitalium regimen.

12. Ut Hospitalariorum & Templariorum immunitas ad eorum familiares non extendatur, sed ejus solum sint participes qui ad domesticam eorum familiam pertinent. 13. Ut Hospitalium regimini Religiosæ personæ deputentur, quæ vitam communem agant, nihilque sibi ac suis præter victum & vestitum ex bonis & eleemosynis retineant: & annis singulis rationes reddant iis a quibus ipsis hujusmodi administratio commissa est. 14. Ut Prælatus mutuum pro suis & Ecclesiæ necessitatibus contrahens, chartas & instrumenta proprii sigilli charactere & impressione consignet.

Missa Parochialis. Laici ab ea non avocandi.

15. Viris Religiosis prohibet sub pœna suspensionis a Prædicatione & confessionibus audiendis, ne Laicos diebus Dominicis & Solemnitatibus præcipuis recipiant ad Divina, nec horis illis Conciones in Ecclesiis suis habeant, quibus in Parochiis Missarum solemnia celebrantur.

Annuæ Confessionis propriis Sacerdotibus faciendæ mandatum.

16. Vetat Confessariis, qui ab Episcopis per villas & Parochias Diœceseos mittuntur, ne a casibus reservatis absolvant, vel generales Parochianorum Confessiones excipiant, *nisi de mandato Prælati, & licentia Curati; sed eos ad proprios Sacerdotes remittant, & a casibus, pro quibus mittuntur pœnitentes absolvant: Ne Parochiani mandatum de confitendo*

fitendo semel in anno propriis Sacerdotibus simulatorie & dolose se gaudeant evasisse. 17. Prohibet ne in quæstionibus, quæ de beneficiis Ecclesiasticis inter aliquos oriuntur competitores armis parentum & amicorum Ecclesias invadant & occupent; sed apud Ecclesiasticos Judices juribus agant.

Alterum Concilium Arelatense.

IV. Anno circiter millesimo ducentesimo septuagesimo quinto, *Bertrandus de Sancto Martino* Arelatensis Archiepiscopus Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo Decreta viginti duo edita sunt. Quatuor priora desiderantur. 5. Statuit ut Sententias Excommunicationis & Interdicti ab uno latas alii Prælati denuntient & observari curent, cum a proferente rogati fuerint. 6. Ut Priores, Rectores Ecclesiarum & Hospitalium, ac Beneficiati cæteri, indicem sive inventarium omnium bonorum mobilium & immobilium ad Ecclesias suas pertinentium initio sui regiminis conscribant. 7. Ne calices, libri, & ornamenta Ecclesiæ, absque licentia Episcopi vendantur aut oppignerentur. 8. Ut testamenta coram Parochiali Presbytero condantur, alioqui testator careat Ecclesiastica sepultura: Notarius Ecclesiæ ingressu prohibeatur. 9. Ut Parochiales Presbyteri piorum legatorum solutionem urgeant. 10. & 11. Excommunicationem decernunt in eos *Qui solicitant, monent, inducunt aliquo modo aliquem vel aliquam, per se, vel per alium, ut dimissa sua Ecclesia Parochiali, vel Matrice, ad aliam se transferant, sepulturam ibi Ecclesiasticam eligendo*: Nec-non in eos, qui testatoris voluntatem seu ordinationem impediunt, vel ad impediendum præstant auxilium vel favorem, in dispendium alicujus Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ: Et Jura Canonica in his observari jubent. 12. & 13. Casus Episcopo & Romano Pontifici reservatos recensent. 14. & 15. Excommunicationem ferunt in Clericos qui triticum aut vinum emerint causa revendendi aut negotiandi: & eos qui usuram aut fraudem in venditione annonæ commiserit, pretio rei venditæ mulctandos statuunt, Ecclesiæ Parochialis fabricæ applicando. 16. & 17. Calices argenteos Ecclesiis provideri, & ruris Ecclesias, earumque domos restaurari jubent. 18. Statuit ut usurarii & adulteri publici diebus Dominicis & Festivis excommunicati denuncientur. 19. & 20. Ut nomina illorum qui *in Quadragesima* confessi non fuerint *Proprio Sacerdoti, vel alii de licentia ipsius, in Synodo post Pascha per proprios Sacerdotes in scriptis ad Diœcesanum Episcopum deferantur*: & si Religiosi Confessiones audierint, *præsertim in Quadragesima, nomina sibi confitentiam, infra Octavas Paschæ in scriptis tradant proprio Sacerdoti*. Qui vero infra annum proprio Sacerdoti confessus non fuerit, sepulturæ non tradatur Ecclesiasticæ absque Episcopi licentia speciali. 21. Statuit ut infirmorum Confessiones a Parochiali Presbytero, vel ab alio sæculari vel Religioso, de ipsius licentia audiantur. Quam licentiam *liberaliter & libenter* a Parochis, cum rogati fuerint, dari jubet Synodus. 22. Vetat ne Curati Ecclesias suas dimittant.

Summa Canonum.

Excommunicantur qui aliquem solicitant vel inducunt ad eligendam sepulturam extra suam parochiam.

Confessionis annuæ disciplina.

Confessiones infirmorum a quibus audiendæ.

JOAN. DOM. MANSI

Nota.

CAnonem XVI. hujus Concilii minus feliciter exponit P. Alexander, neque enim mandat, ut in omnibus omnino Ecclesiis provinciæ Arelatensis argentei calices provideantur, sed in iis tantummodo quæ ditiores sunt, *quarum redditus & proventus annuatim attingunt XV. libras Turonenses*. Itidem Canone XXII. cautum est non quidem ut Parochi Ecclesias suas prorsus non dimittant, sed ne deserant, *donec* de cura sibi commissa coram Prælato suo reddidederint rationem. Canon. XIV. & XV. Clericos tantummodo beneficiatos, aliosque in sacris constitutos, usuras seu fraudes in negotiatione, itemque negotiatores etiam justos condemnat.

ARTICULUS XII.

De Conciliis duobus Turonensibus à JUHELLO Archiepiscopo celebratis.

Summa Canonum.

I. ANno Christi millesimo ducentesimo trigesimo sexto, mense Junio, *Juhellus* Turonensis Archiepiscopis, congregatis Provinciæ suæ Episcopis, Concilium celebravit, in quo disciplina Decretis 14. sancita est. 1. Cruce-signatos occasione alicujus delicti a Judice sæculari detentos, ab Ecclesiastico Judice repeti statuit; adhibito si necesse sit Censurarum terrore. 2. 3. & 4. Advocatos recipi vetant nisi solido triennio Juri studuerint: Officiales nisi quinquennio: Notarios, nisi stylum Curiæ & Statuta noverint. 5. Judices a Sede Apostolica in Provincia Turonensi delegatos causarum sibi commissarum cognitionem suscipere prohibet, nisi exhibito sibi authentico Rescripto & Imperatore coram ipsis jurante. 6. Statuit ut Episcopi & ipsorum Officiales, aliique inferiores Judices Appellationibus deferant, nec appellantibus molesti existant. 7. Ut Episcopi Testamentorum executionem auctoritate sua urgeant. Quæ ne supprimi valeant vel occultari, infra decem dies a testatoris obitu, ad Episcopum ipsum, vel Archidiaconum, vel Deputatos ab ipsis deferantur. Et ne Testamentorum executores quidquam de bonis decedentium in suos usus convertere vel retinere præsumant; alioqui ad restitutionem compellantur. 8. Infames declarantur, & flagellis digni, qui binas nuptias vel sponsalia eodem tempore contrahunt. 9. Eadem pœna in sortilegos decernitur, nisi pœnam sibi injunctam pecunia redemerint ad arbitrium Judicis, quæ in usus pauperum illius Parochiæ convertatur. 10. Mulcta pecuniaria indicitur eis qui cum nominatim excommunicatis communicaverint in mensa, si absque scandalo possint evitari. Statutum apud *Castrum Gonterii* editum, quo excommunicationem ipso facto incurrebant, revocatur. 11. Jubet ut Exempti de quorum Privilegiis dubitatur, illa exhibere teneantur. 12. Eamdem pœnam in falsos testes decernit, quam superius in sortilegos decrevit Synodus. 13. Episcopos curam de Neopytis, seu recens conversis ab Hæresi, aut Judaismo gerere præcipit singularem, ut in fide erudiantur, & commode sustententur, ne cogente paupertate ad vomitum redeant. 14. Abbatibus & Prioribus hospitalitatem commendat, maxime erga Religiosos, qui propter Christum propria dimiserunt.

Communicantes cum excommunicatis, mulcta pecuniaria castigantur.

Alterius Concilii Turonensis.

Summa Canonum.

II. Concilium alterum celebravit idem Archipræsul anno millesimo ducentesimo trigesimo nono, in quo, tredecim Decreta condita sunt. 1. In qualibet Parochia tres testes Synodales constitui jubet, qui de scandalis interrogati ab Archiepiscopo vel Archidiacono, dicant veritatem. 2. Ut Clerici crimen confessi vel convicti ad arbitrium Episcopi puniantur. 3. Ne Sacerdotes in publicum prodeant, nisi in habitu qui Ordinem suum deceat. 4. Ut Sacramenta gratis exhibeantur, sed postea exigi possit quod piæ consuetudinis est, ad quod solvendum Prælati Censura Ecclesiastica subditos compellant. 5. Vetat Curatis ne pro jure suo, vel Ecclesiæ suæ, Parochianos auctoritate propria excommunicent. 6. Ne Clerici nothis suis aut concubinis testamento aliquid legent. Si fecerint, irritum sit, & Ecclesiæ applicetur. 7. Ne Archidiaconi & Archipresbyteri extra civitatem Officiales habeant, sed Officio suo per se fungantur. 9. & 10. Ne præcipiti motu, sed mature & præviis monitionibus legitimis feratur excommunicationis sententia: Et ne communicantes cum excommunicatis generali anathemate percellantur, 11. Ne Viris Religiosis certa pecuniæ summa pro victu seu vestitu, & aliis necessariis detur, sed ipsis de communi cellario & vestiario provideatur. 12. Ne Clerici vel Monachi ancillas habeant. 13. Ne Monachi in Ecclesiis Parochialibus deserviant, nisi ab Episcopo in casibus permissis curam receperint animarum.

Sacramenta gratis administranda.

Piæ consuetudines.

Vita communis Monachorum.

A R-

ARTICULUS XIII.

De Concilio Londinensi ab OTTONE Sedis Appostolicæ Legato congregato.

ANno Christi millesimo ducentesimo trigesimo septimo, Concilium ab *Ottone* S. Nicolai in Carcere Tulliano Diacono Cardinali, & Sedis Apostolicæ per Angliam Legato, Londini congregatum est. Cantuariensi Archiepiscopo a dextris & Eboracensi a sinistris Legati sedente, orta inter eos est de sessionis ordine controversia, quam neutrius Juri derogans idem Legatus prudenter composuit: *In Bulla*, inquit, *Domini Papæ stat imago Pauli a dextris Crucis in medio Bullæ figurata, & Petri a sinistris: Nulla tamen inter tantos Sanctos est orta umquam contentio: ambo enim sunt in coæquali gloria. Verumtamen propter Petri clavigeri dignitatem, cum prioratu vocationis, merito a dextris Crucis ejus imago collocanda videtur. Sed quia Paulus credidit in Christum quem non vidit, a dextris figuratur*, Beati enim qui non viderunt & crediderunt. *Sic Dominus Cantuariensis totius Angliæ Primas, & qui præest nobilissimæ & antiquissimæ Ecclesiæ Cantuariensi, necnon & Londoniensi quæ est S. Pauli, non sine ratione a dextris est collocandus.* Ita refert *Matthæus Paris*. Uno & triginta Decretis Ecclesiastica Disciplina sancita est. I. Statuit ut Ecclesiæ omnes infra biennium consecrentur. II. Ut Sacramenta, qualibet exclusa cupiditatis labe, administrentur. III. Ut in Vigiliis Paschatis & Pentecostes Baptismus solemnis celebretur. IV. Coercet avaritiam Sacerdotum, qui non aliter admittunt ad Pœnitentiam confitentes, nisi prius ab ipsis in sinu avaritiæ suæ quid piam reponatur: In eosque privatio Beneficii, & suspensio perpetua ab Officio decernitur. V. Statuit ut in singulis Decanatibus Confessarii selecti constituantur ab Episcopo, apud quos Beneficiati & Minores Clerici peccata sua deponere valeant. In Cathedralibus vero Generales Confessarii seu Pœnitentiarii instituantur. VI. Diligens Ordinandorum examen haberi jubet. VII. Prohibet ne Dignitates vel Officia, puta Decanatus, vel Archidiaconatus, sive proventus ex Ecclesiasticæ vel spiritualis Jurisdictionis exercitio, sive ex Pœnitentia vel Altari, seu aliis Sacramentis venientes, ad firmam concedantur. VIII. & IX. Ne Laicis umquam, nec Viris Ecclesiasticis ultra quinquennium, Ecclesiæ ad firmam concedantur. X. Ut Vicarius perpetuus nemo instituatur nisi Presbyter, vel saltem Diaconus proximis quatuor Temporibus ordinandus, qui residentiam personalem juret. XI. Ne prætextu opinionis vel famæ, quæ de morte vel cessione habeatur absentis, ejus Beneficium conferatur: sed Prælatus expectet, donec de alterutro certior fiat; alioqui ad resarciendum omne damnum hac occasione inflictum absenti sit adstrictus: Et qui se procuravit intrudi, præter fructuum restitutionem, ipso facto sit ab Officio ac Beneficio suspensus. XII. Ne deinceps in plures Personatus aut Vicarias una Ecclesia dividatur: & quæ divisæ sunt, quantocyus integrentur; nisi sic institutum fuerit ab antiquo. XIII. Ut Canones & Decreta Romanorum Pontificum de residentia Rectorum, & contra eos qui plures Dignitates, Personatus, seu Beneficia curam animarum habentia, contra Constitutionem Concilii Generalis, *absque dispensatione Sedis Apostolicæ speciali*, retinent, executioni mandentur. Contra Statutum illud *Walterus de Cantelupo* Wigorniensis Episcopus intercessit, Apostolicum Legatum his verbis compellans: *Pater Sancte, cum multi Nobiles, quorum sanguis noster est, plura obtineant Beneficia, cum quibus nondum dispensatum est, quorum etiam aliqui provectæ sunt ætatis, & usque ad præsens honorifice vixerunt, & hospitalitatem ad posse procurando, eleemosynas patentibus januis erogarunt: durum esset nimis tales suis Beneficiis spoliatos in ignominiosam tradi paupertatem. Quidam vero Juvenes feroces ac strenui maximis periculis se opponerent, antequam suis se sinerent privari Beneficiis, unico tantum retento .... Quoniam igitur multitudo talium in causa est, Sanctæ Paternitati vestræ supplicamus, quatenus ob salutem vestram & nostram super hujusmodi Statuto Dominum Papam consulatis.* Annuit Legatus ut ad Summum Pontificem communiter scriberetur. Ita refert *Matthæus Paris*. XIV. Statuit de habitu Clericorum, secundum Concilii 4. Lateranensis Decreta. XV. Clericos qui Matrimonium clam contraxerunt, ab

Summa Canonum.

Pœnitentiarii.

Residentia Rectorum.

Beneficiorum Pluralitas sacris Canonibus prohibita.

Ecclesiis & Ecclesiasticis Beneficiis, quibus sunt ipso jure privati, removeri decernit: & bona post hujusmodi Matrimonium quæsita, non filiis aut uxoribus, sed Ecclesiis, in quibus Beneficia tenuerunt, applicari. Filios vero ab Ordinibus & Beneficiis arceri. XVI. Clericos concubinarios, nisi concubinas infra mensem ejecerint, ab Officio suspensos declarat: nisi tandem Ecclesiæ paruerint, Beneficio privari. XVII. Filios in Patrum Beneficiis institui vetat, abdicat institutos. XVIII. Latronum fautores anathemate percellit. XIX. Abstinentiam a carnibus Monachis Benedictinis, secundum Regulam, imperat, exceptis debilibus & infirmis. Novitios completo probationis anno ad Professionem compelli jubet secundum *Honorii III.* Pontificis Maximi Constitutionem. XX. De Archidiaconorum Officio statuit, vetat ne Ecclesias superfluis gravent expensis; ut tam in familia quam in equis modestiam servent, nec pecunias extorqueant. XXI. Vetat ne Judices Ecclesiastici litium compositionem impediant, dummodo tale sit negotium, quod jure possit transigi vel componi: nec aliquid propterea exigant a partibus. XXII. Episcopos hortatur ut sint forma gregis, ut in Cathedralibus Ecclesiis resideant, ibique Missas in præcipuis saltem Solemnitatibus, & diebus Dominicis, in quadragesima & Adventu celebrent: Diœcesim suam circumeant opportuno tempore: saltem bis in anno Professionem in Consecratione sua emissam sibi legi curent. XXIII. Matrimonialium causarum cognitionem ac Judicium viris prudentibus & Juris peritis committi jubet. XXIV. Jusjurandum calumniæ & de veritate dicenda, in causis etiam Ecclesiasticis exigi præcipit. XXV. XXVI. XXVII. Statuunt de Procuratoribus constituendis, de citationibus, de sigillis. XXVIII. Declarat quinam sigilla authentica habere debeant: scilicet Archiepiscopi & Episcopi, & eorum Officiales, Decani Rurales, Ecclesiarum Cathedralium Capitula, & cætera Collegia & Conventus cum suis Rectoribus, aut divisim, juxta eorum consuetudinem vel Statuta. Jubet ut habeat uniuscujusque sigillum nomen, puta Dignitatis, Officii, Collegii, & etiam illorum proprium nomen, qui Dignitatis vel Officii perpetui gaudent honore, insculptum notis & characteribus manifestis. Ideo autem de sigillis tanta cura statuit Synodus, quia Tabelliones in Anglia non erant. Unde sigilla authentica publicam faciebant fidem. *Quoniam*, inquit, *Tabellionum usus in Regno Angliæ non habetur, propter quod magis ad sigilla authentica credi est necesse*, &c. XXIX. Statuit de Juramento ab Advocato præstando. XXX. De Actis scribendis. XXXI. De cautione præstanda.

Decreta contra Clericos incontinentes. *Monastica Disciplina.* *Episcoporum officia.* *Sigilla authentica.* *Tabelliones in Angliæ non erant 13. sæculo.*

JOAN. DOM. MANSI

Nota.

EPitomen Canonum Concilii Londinensis anni 1237. recte quidem instituit, & optime Canones omnes enarrat P. Alexander, sed animadversione dignum censeo discrimen hic tantummodo indicatum, nec alibi, quantum scio, occurrens inter sigilla, quibus utuntur Ecclesiarum Præsules; nam distinguit inter eos qui dignitates habent perpetuas, & illos qui eam dignitatem ad tempus tantummodo obtinent. Quibus perpetua est dignitas, ut nomen suum appellativum sigillo insculpant, fas est. Vicissim autem qui dignitatem habeant temporaneam, *puta decani rurales & officiales, tantum nomen officii habent insculptum.*

Quæ etiam in Canone primo de consecratione Ecclesiarum mandantur, singulare aliquid habent. Postquam enim de consecratione Ecclesiarum dictum est, additur: *De capellis vero minoribus nihil novi duximus statuendum; consecrationes earum qualiter & quomodo fieri debeant definitionibus Canonicis relinquentes.*

ARTICULUS XIV.

De Concilio apud Campinacum.

ANno Christi millesimo ducentesimo trigesimo octavo, *Gerardus* Burdegalensis Archiepiscopus cum Provinciæ suæ Episcopis Concilium *Campinaci* celebravit, Feria II. post

post Octavas Paschæ: in quo Ecclesiastica Disciplina triginta & octo Capitulis sancita est. I. & II. Variis in casibus excommunicationem jaculantur. III. Excommunicat sæculares homines, qui Ecclesias, Xenodochia, vel alias Religiosas domos aut personas exactionibus importunis gravare præsumpserint. IV. Vicarios ab Archidiaconis, Archipresbyteris & Decanis constitui vetat, nisi ex justa causa absentes fuerint. V. Ne Rectores Parochialium Ecclesiarum aliam Vicariam suscipiant. VI. Ut quælibet Capellania sive Parochia proprium sigillum habeat. VII. Ut citatio non fiat, donec authenticum ipsum, cujus auctoritate fit in Jus vocatio, inspiciatur & describatur ab eo cui fuerat citandi munus injunctum, & transumptum retineatur, parti quæ in jus vocatur tradendum. VIII. Ne Prælati sententias excommunicationis sine satisfactione competenti relaxare præsumant. IX. Ut sententias ab uno latas alii in suis Diœcesibus observari faciant, ac si ab ipsis fuissent promulgatæ. X. Ne causarum Matrimonialium cognitio committatur nisi viris peritis & prudentibus, qui & per se ipsos testes examinent, vel per eum qui Canonicas Sanctiones non ignorent. XI. Judicibus & aliis personis laicis sub pœna excommunicationis inhibet, ne Clericos ad sæculare tribunal litigare compellant, sed ad Judicium Ecclesiæ Viros Ecclesiasticos remittant conventos, vel reconventos. XII. Ne Monachi vel Canonici Regulares Advocatos aut Procuratores agant, nisi pro Ecclesiæ suæ evidenti utilitate & Superiore suo imperante. XIII. Idem prohibet Sacerdotibus nisi pro Ecclesiis, & miserabilibus & conjunctis personis, nullo pacto aut pretio mediante. XIV. Advocatum pauperibus a Curia dari jubet. XV. Ut subditi pluribus Dominis indivisim, pro alterutrius delicto communi Interdicto subjiciantur. XVI. Ut Domini terrarum ad restituenda Ecclesiis Beneficia pro eorum culpa amissa, Censuris Ecclesiasticis compellantur. XVII. Ut Baronum crimina Excommunicatione & Interdicto vindicentur. Si anno solido in excommunicatione manserint, velut Hæretici habeantur, & ipsorum bona confiscanda nihilominus exponantur. XVIII. Ut si quis quadraginta dies in excommunicatione manserit, pœna decem librarum vel alia competenti mulctetur. XIX. Ut qui Clericos capiunt ac verberant ut redemptionem ab illis extorqueant, non solum excommunicatione feriantur, sed nullus de posteritate ipsorum ad tertiam usque generationem, ad Ecclesiasticum Beneficium & Ordines admittatur. XX. Ne Abbates & capitula Regularia pecuniam pro victu vel vestitu Fratribus assignent, *Ne habendi proprium eis materia tribuatur*, *nec aliquos recipiant pacto vel pecunia mediante*. Sed si Monasterii non sufficiunt facultates, minuatur Monachorum numerus: nullique deinceps admittantur, donec possint de communi vivere. XXI. Ut Procuratores, & Abbates Monasteriorum rationes reddant. XXII. Ne Monachi absque Superiorum licentia exeant, vel comedant extra claustra. XXIII. Ne aliqua in Judicio repetant absque specialibus Superioris sui literis, nisi ad administrationem sibi commissam pertineant. XXIV. Ne pallium deferant. XXV. Ne *peculium habeant*; & si in morte habuerint, nec Superiori suo humiliter ac devote reddiderint, *careant sepultura*. XXVI. & XXVII. Ut circa id Abbates invigilent, & circa vestium, & tonsuræ, & conversationis honestatem: ac ter in anno sub pœna excommunicationis publice ipsis injungant ut peculium abdicent, & in manu sua resignent. XXVIII. Ne Monachi, etiamsi rerum temporalium procuratio & administratio ipsis credita sit, pro aliquo fide jubere, vel ultra viginti solidos mutuo recipere præsumant: alioqui graviter plectuntur: Abbates vero & Conventus ad solvendum pro his non tenentur, nisi forte in utilitatem domorum suarum redundasse manifeste constiterit. XXIX. Ne Monachi *in domibus Laicorum carnes comedant*, *sub pœna excommunicationis*. XXX. Ne curam habeant Parochialium Ecclesiarum, nisi in necessitate, cum Abbatis & Diœcesani Episcopi licentia. XXXI. Ne Monachi & Canonici Regulares soli maneant in Prioratibus, cellis, & grangiis. XXXII. Ne Confraternitates Laicorum sine Episcopi auctoritate fiant. Plerumque enim conjurationibus confraternitatis nomen imponebant, impietatem nomine pietatis obvelantes. XXXIII. Ut Parochialium Ecclesiarum Presbyteris portio congrua deputetur. XXXIV. Ne novæ Domus Religiosæ fiant sine Episcopi licentia. XXXV. Ne absque ejusdem con-

Forma citationis juridica.

Ecclesiastica Jurisdictio.

Qui anno solido in excommunicatione manent, velut hæretici habentur.

Mulcta pecuniaria castigantur Censuræ Ecclesiasticæ contemptores.

Monastica Disciplina. Peculium Monachis vetitum. Proprietariorum pœna.

Monachorum abstinentia.

Confraternitates.

consensu possessiones Ecclesiæ alienentur: alioqui alienatio irrita esto, & alienantes pœnis Canonicis plectuntur. XXXVI. Ut si plures Capellani Parochianos communes habeant, ad divisionem ab Episcopo colligantur. XXXVII. Ut nemo ex aliena Diœcesi ad celebrandum Divina recipiatur, nisi sui Ordinatoris, vel Successoris ejus literas omni suspicione carentes, suscepti Ordinis mentionem expressam, & causam Peregrinationis idoneam continentes, ostendat. XXXVIII. Ut neque Ordinator, nec is qui vice fungitur Præsentantis, nec alius quispiam Juramentum recipiat vel pactum ab Ordinando, quod nihil eo nomine ab aliquo exigat Ordinatus: cum hujusmodi commercio fraus fiat Canoni, & vitium sapiat simoniæ. Denique XXXIX. vetat ne Beneficia quorum collatio ad Archiepiscopum vel Episcopum devoluta est, ab alio conferantur.

ARTICULUS XV.

** De Concilio apud Vallem Guidonis.*

** Laval, Urbs ad Meduanam fluvium, La Mayenne, in Diœcesi Cenomanensi. Summa Canonum.*

JUbellus Turonensis Archiepiscopus, cujus superius meminimus, anno millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, Provincialem Synodum apud *Vallem Guidonis*, in Diœcesi Cenomanica celebravit, in qua novem Capitibus Disciplinam sanxit. 1. Statuit ut Viri Religiosi suam Regulam & observantiam Regularem diligenter custodiant. 2. Ut Abbates Prioratuum domos restaurent, nec ipsas pensionibus gravent. 3. Ne Priores ab Abbatibus facile mutentur, vel transferantur. 4. Ne Archidiaconi, & alii causas Matrimoniales, Simoniæ, vel alias, quæ degradationem vel amissionem Beneficii, vel depositionem exigant, nisi ex speciali mandato sui Episcopi ullatenus cognoscant vel finiant: nec Officiales habeant, excepto civitatis Archidiacono, qui in civitate dumtaxat, non extra Officiales habere consuevit. 5. Ne Clerici, in civilibus etiam & criminalibus causis, ad sæcularia Judicia prorumpant, quod olim Milevitana & Chalcedonensis Synodus prohibuere. Alioqui Censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis Canonicis plectantur. 6. Ut Canonici tempore Interdicti ad Officia Divina submissa voce dicenda clausis Janius & exclusis Excommunicatis & Interdictis conveniant. 7. Ne *Religiosis personis pecunia pro vestibus tradatur, ut ipsis occasio habendi proprium subtrahatur*. 8. Ut si Princeps, aliusve Laicus anno integro excommunicatus fuerit, loca, ad quæ declinaverit, quamdiu ibi manserit, Ecclesiastico supponantur Interdicto. 9. Ut qui in purgatione Canonica sibi indicta defecerint, tamquam convicti canonice puniantur.

Pecunia pro vestibus Religiosis personis non danda.

ARTICULUS XVI.

De Concilio Biterrensi.

ANno Christi millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, *Guillelmus* Narbonensis Archiepiscopus cum Provinciæ suæ Episcopis Concilium *Biterris* celebravit, in quo quadraginta sex Capitula, Disciplinam Ecclesiasticam spectantia, condita sunt, seu potius ex superioribus collecta Conciliis, maxime ex Lateranensi IV. Œcumenico, ex Narbonensi anni millesimi ducentesimi vigesimi septimi, & ex Avenionensi, & ab Archipræsule Narbonensi, & suffraganeis Episcopis promulgata. Quamobrem ab illis referendis abstineo. Iidem Præsules Fratribus Ordinis Prædicatorum Inquisitoribus contra Hæreticos consilia saluberrima dedere, qua ratione in S. Officii executione gerere se deberent. Triginta septem capitulis continentur: inter quæ 36. observatione dignum est: *De Libris Theologicis non tenendis etiam a Laicis in Latino, & neque ab ipsis, neque a Clericis in vulgari.*

Libri Theologici Lingua vernacula non donandi.

A R-

ARTICULUS XVII.

De Concilio Valentino.

ANno millesimo ducentesimo quadragesimo octavo, *Petrus* Albanensis Episcopus, & *Hugo* S. Sabinæ, Presbyter Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales & Apostolici Legati, cum Episcopis quatuor Provinciarum, Narbonensis, Viennensis, Arelatensis, & Aquensis, Valentiæ ad Rhodanum, in Delphinatu, mense Decembri, Synodum celebrarunt pro fide, pace, & libertate Ecclesiæ; quibus viginti Capitulis prospexere. Primum jubet antiqua Concilia per Legatos Apostolicæ Sedis habita inviolabiliter observari. II. Ut quolibet triennio Juramentum de servanda pace renovetur; addaturque in Sacramento, quod *Friderico* Imperatori Schismatico non præbebunt auxilium vel favorem. III. Ut nulli Clerici in Sacris Ordinibus constituti, seu Canonici Cathedralium Ecclesiarum, aut alii Beneficiati, Officia publica in *Curia sæculari* recipiant ac gerant: alioqui ab Officio & Beneficio suspendantur. IV. Ut Clerici Beneficiati Ordines Sacros suscipiant cum necessitas postulat, & Episcopus jubet. Ut V. Judæi ad signum gestandum compellantur. VI. VII. & VIII. Ut perjuri secundum Canonicas Constitutiones puniantur, præsertim qui pro pace, pro fide, pro defensione, seu libertate Ecclesiæ juraverunt, & in Ecclesiis publice denuncientur. IX. Ut sententiæ ab Inquisitoribus latæ executio Censurarum Ecclesiasticarum terrore urgeatur. X. Ut qui eam denunciare vel exequi noluerint Episcopi, Ecclesiæ ingressu prohibeantur. XI. Ne in negotiis Inquisitionis admittantur Advocati, quorum artibus ac strepitu causæ retardarentur. XII. Ut sacrilegi & sortilegi tradantur Episcopo, nisi resipuerint, perpetuo carcere damnandi, vel ad ejus arbitrium puniendi. XIII. Statuit de pœnis illorum, qui crucem in signum ejuratæ hæreseos impositam abjiciunt, qui e carceribus evadunt, qui excommunicationum fulmina contemnunt. XIV. Ut excommunicati ad Magistratus & Officia publica non eligantur. XV. Ut quicumque Statuta, præcepta, seu banna contra excommunicatores vel excommunicationum latarum denuntiatores faciunt, denuntientur excommunicati, & sacrorum justitium servetur in omnibus locis ad quæ diverterint, quamdiu ibi morabuntur. XVI. Ut Prælati omnes excommunicatum a suo Episcopo denuntiatum vitent, alioqui Ecclesia solido mense prohibentur. XVII. Ut excommunicatorum sese Officiis Ecclesiasticis pertinaciter ingerentium absolutio uni Sedi Apostolicæ reservetur. XVIII. Ut cum excommunicatis frequenter & quasi ex consuetudine communicantes, Ecclesiæ aditu arceantur. XIX. Ut statuta Conciliorum de Clericorum interfectoribus, bonorum Ecclesiasticorum raptoribus, Ecclesiasticæ libertatis violatoribus, de Clericorum honestate, &c. diligenter observentur. XX. Confratriæ seu conjurationes dissolvuntur, & prohibentur sub pœna excommunicationis. XXI. Eadem pœna decernitur in eos qui pacem jurare noluerint. XXII. & XXIII. Excommunicationem in *Fridericum* & ejus fautores jaculantur.

Valentia, Valence, Episcopatus sub Metropoli Viennensi.

Summa Canonum.

ARTICULUS XVIII.

De Concilio Salmurensi. *

ANno millesimo ducentesimo quinquagesimo tertio, *Petrus de Lamballe* Turonensis Archiepiscopus cum Episcopis Provinciæ suæ Concilium celebravit *Salmurii*, in Abbatia *Sancti Florentii*, die Martis post Festum *Sancti Andreæ*, in quo triginta duobus Capitulis Ecclesiasticam sanxit Disciplinam. I. Statuit ut in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Horæ Canonicæ temporibus debitis dicantur solemniter & devote. II. Ut Sanctuarium in quo Corpus Christi reponitur, Fontes, Oleum, & Sanctum Chrisma sub clavibus custodiantur. III. Ut per Sacerdotem vel Diaconum superpelliceo indutum corporalia sæpe abluantur, & in vase mundo omnes ablutiones, vel saltem prima, reponatur. Altaris vero linteamina, indumenta Sacerdotalia ab aliqua honesta ma-

Salmurium, Saumur, urbs Diœcesis Andegavensis.

Summa Canonum.

matrona vel virgine; sine appositione aliorum pannorum, quoties opus fuerit, abluantur. IV. Ut libri, vasa, ornamenta, & reditus Ecclesiarum in quaternis ab Archidiaconis scribantur. V. Ut Archidiaconi, & Archipresbyteri, ad Sacros Ordines infra annum suscipiendos Beneficiorum subtractione compellantur. VI. Ne in Ecclesiis aut earum porticibus causæ agitentur. VII. Ne Archidiaconi, Archipresbyteri, aut alii minores Prælati Jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, causas audiant, seu Placita teneant Episcopis suis præsentibus. VIII. Ne extra civitatem Officiales habeant seu Vicarios, sed per se Officium suum exequantur. Et ne causas Matrimoniales, simoniæ, & alias quæ degradationem, vel amissionem Beneficii seu depositionem exigunt, cognoscant, ac judicent, nisi de speciali mandato Episcopi. IX. Ne Prælati procurationem recipiant ab Ecclesiis quas non visitant. X. Ut certus Canonicorum numerus in Ecclesiis constituatur. Ne Ecclesiarum vel Præbendarum sectiones fiant. Ne quis ad Præbendam vacaturam nominetur. XI. Ne in Canonicum Cathedralis Ecclesiæ recipiatur, qui non fuerit ex legitimo Matrimonio procreatus. XII. Ne Prælati subsidium a subditis exigant, nisi necessitas ex causa manifesta & legitima hoc exposcat. XIII. Ne Rectores Ecclesiarum novis pensionibus graventur. Et si forte ad pensionum hujusmodi solutionem Juramento sint adstricti, Pensionarios ad remittendum Juramentum Censuris Ecclesiasticis Episcopi compellant. XIV. Ut Regulares præscripta sibi Literis Summi Pontificis observare cogantur sub pœnis in iisdem contentis. XV. Ut hujusmodi Literarum transsumptum lingua vernacula expositum in singulis Abbatiis habeatur, XVI. Ut Monachi peculium non habeant, etiam de licentia Abbatum. XVII. Ne Viri Religiosi sæcularia Placita audiant, aut iis se immisceant. XVIII. Ne Abbates Religiosa loca, etiam Monachis destituta, vel ad tempus Laicis concedant. XIX. Ut Abbates ad antiquum Monachorum numerum in Prioratibus supplendum Censuris Ecclesiasticis, si opus fuerit, ab Episcopo compellantur. XX. Ut Abbates novas pensiones Prioratibus non imponant, nec veteres augeant: si quas imposuerint, ad eas remittendas ab Episcopo compellantur. XXI. Ne Abbates vacantium Prioratuum bona occupent. XXII. Ne Viri Religiosi extra suam Ecclesiam, Monasterium, aut Prioratum, depositum habeant. XXIII. Ne Viri Ecclesiastici mercimonia, vel alios turpes contractus ineant aut exerceant. XXIV. Ne Judices Ecclesiastici potestatem citandi pluribus passim committant. XXV. Ne quis Jurisdictionem Ecclesiasticam impediat, & ne minis aut terroribus, seu bonorum captione aut corporum, litigantes de rebus ad Forum Ecclesiasticum spectantibus ab eo revocet, sub pœna excommunicationis. XXVI. Sub eadem pœna prohibet ne Sententiarum a Judicibus Ecclesiasticis latarum impediatur executio. XXVII. Matrimonia clandestina vetat. Viros Ecclesiasticos qui Matrimoniis hujusmodi interfuerint, vel ipsa in suis Ecclesiis contrahi permiserint, suspensione ab Officiis & Beneficiis per triennium; contrahentes mulcta pecuniaria ad arbitrium Episcoporum damnat. XXVIII. Prohibet ne Episcopi Ecclesias Parochiales Clericis alias habentibus, aut competenter Beneficiatis commendent: alioqui Commendatarius Ecclesia careat, & Collator potestate conferendi hac vice sit privatus. XXIX. Ne Episcopi Ecclesiarum Parochialium reditus mensæ suæ applicent, aut in earum collatione ubi novas pensiones retineant, vel antiquas augeant. XXX. Ne Clerici filiis spuriis aut concubinis aliquid legent, alioqui legatum irritum sit, & Ecclesiæ applicetur. XXXI. Ut qui Sacerdotes in Cathedralibus vel Collegialibus Ecclesiis Præbendas habeant, ibidem in Sacerdotali Ordine ministrent, aut Beneficiis priventur. XXXII. Ut Statuta Synodorum Provincialium observentur, sub pœna excommunica tionis.

Corporalium ablutio.

Monastica Disciplina.

Ecclesiastica Jurisdictio.

Clandestina Matrimonia prohibentur.

ARTICULUS XIX.

De Concilio Albigensi.

Albia, Alby, nunc Sedes Archiepisc.

ANno Christi millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, Concilium apud *Albiam* a *Zoen* Avenionensi Episcopo celebratum est, multis Narbonensis, Bituricensis, & Burdegalensis Provinciarum concurrentibus Episcopis & Prælatis jussu *Ludovici*

dovici IX. Regis Francorum Sanctissimi. Uno & septuaginta Capitulis Disciplina Ecclesiastica sancita est. XXVIII. Priora de Hæreticis inquirendis & exterminandis decernunt, & partim Concilii Tolosani anno 1229. celebrati, partim Valentini anno 1248. Statutis gemina sunt. XXIX. Statuti, *Omnis utriusque sexus*, de Confessione facienda semel in anno proprio Sacerdoti, aut alteri de illius consensu, executionem imperat: nec-non Eucharistiæ susceptionem in Natali Domini, Pascha & Pentecoste: ita ut Confessio Communionem præcedat: nisi a sacra mensa de consilio proprii Sacerdotis ad tempus abstinuerint. XXX. Ut Dominus & Domina cujuslibet domus diebus Dominicis ad Ecclesiam venire teneantur, sacram Concionem & Divinum Officium ex integro audituri, nec inde recessuri, donec Missa compleatur: si absque legitima causa defuerint, duodecim denariis usualis monetæ mulctentur: quorum medietas sit Domini villæ, altera Ecclesiæ. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. & XXXV. De excommunicatis vitandis, de Censuris maturo ferendis judicio, de absolutione gratis impertienda satisfacientibus, vel ad satisfactionem paratis, statuunt. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. & XL. Concilii Tolosani Decreta renovant ac executioni mandari jubent, de testamentis coram Parochiali Presbytero condendis, de neganda sepultura Ecclesiastica testatoribus, qui huic Decreto non paruerint, & de Notariis qui testamenta absque ista solemnitate scripserint, Ecclesiæ ingressu prohibendis, de testamentorum transumpto Parochiali Sacerdoti tradendo, ut hæredes ad eorum executionem compellat: & de testamentis iisdem publice in Ecclesia legendis. XLI. Vetat ne Sacerdotes feminas suspectas retineant. XLII. Statuit ut in omnibus Ecclesiis, quarum reditus & proventus annuatim attingunt summam quindecim librarum Turonensium, argentei Calices habeantur. XLIII. Ut ad ruralium Ecclesiarum restaurationem Rectores, vel alii qui ad hoc tenentur, Censuris Ecclesiasticis compellantur. XLIV. Ne Clerici in Sacris Ordinibus constituti, vel Beneficiati, & Regulares, causarum Patronos agant absque superioris sui licentia. XLV. Ne Clerici in Sacris Ordinibus constituti, Canonici Cathedralium Ecclesiarum, seu alii Beneficiis Ecclesiasticis ornati, Magistratus in Curia sæculari suscipiant ac gerant, sub pœna suspensionis ab Officio & Beneficio; immo privationis si per annum in contumacia perstiterint. X. Sequentia Capitula de Clericorum & Regularium vestibus, vita & honestate statuunt: aurum & argentum in vestibus, fibulis, frœnis, calcaribus, & sellis: alearum & taxillorum ludos, venationem cum avibus & canibus, puerorum e sacro fonte susceptionem prohibent. Regularibus pro pitantia aut vestibus pecuniam dari vetant. Tres saltem Monachos, vel duos Canonicos regulares jubent in Prioratibus constitui. LVI. Ut Ecclesiastica Beneficia, *in quorum collatione haberi debet principaliter ante oculos solus Deus*, personis idoneis, & statuto a Canonibus tempore, absque pacto, diminutione, aut nova pensione conferantur. IV. Sequentia de Visitatione Episcoporum, deque ipsorum in evectionibus, in epulis & in procurationibus exigendis moderatione statuunt. LXI. & LXII. Avenionensis Decreta Concilii de pœnis perjurorum & usurariorum executioni mandari præcipiunt. VIII. Sequentia politiam præscribunt circa Judæos observandam. LXXI. Nova pedagia imponi vel recipi, sub pœna excommunicationis prohibet.

Summa Canonum.

Beneficiorum collatio.

ARTICULUS XX.

De Concilio Burdegalensi.

ANno millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, *Gerardus de Malemort* Burdegalensis Archiepiscopus, Idibus Aprilis, Provinciale Concilium, in Metropoli sua celebravit, in quo triginta Capitibus Ecclesiastica Disciplina sancita est. I. Clericis Beneficia habentibus residentiam imperat: utque statuto tempore Ordines sacros suscipiant, sub pœna privationis Beneficiorum. II. Sacerdotibus prohibet ne Quæstores sine Summi Pontificis vel Episcopi Mandato in suis Ecclesiis prædicare permittant. III. Ne Presbyteri aliarum Diœceseon in Ecclesiis ad sacrum Ministerium admittantur, sine Episcopi licentia. IV. De citationibus statuit. V. Ne Eucharistia die Paschatis pueris detur,

Burdegala, Bourdeaux, Aquitaniæ caput Archiepiscop. Sedes.

Summa Canonum.

detur, sed panis benedictus dumtaxat. VI. Ut reditus Ecclesiæ in Missalibus scribantur a Presbyteris, & de bonis ipsius nihil alienetur, nisi Episcopi auctoritate. VII. Ut Laici ad jurandum super Reliquias non admittantur a Septuagesima usque ad Octavas Paschæ, ab adventu Domini ad Octavas Epiphaniæ, in Jejuniis Quatuor Temporum & Litaniis Majoribus, in Dominicis, & Rogationum diebus. VIII. Ut Virorum Ecclesiasticorum nemo de personalibus injuriis, vel de elemosynis Ecclesiæ factis coram sæculari Judice litiget, nisi de consensu Episcopi. IX. Ne Reliquiæ de capsa extrahantur, aut exponantur venales, aut recens inventæ publice colantur, nisi fuerint *Auctoritate Romani Pontificis approbatæ*. X. Ne Clerici judicio capitali intersint. XI. Ne moribundi a Sacerdotibus absolvantur, nisi partibus læsis satisfecerint, vel fidejussorem dederint: alioqui absolvens partibus in solidum teneatur. XII. Ne intra claustra Regularium lites agitentur, sub pœna Interdicti. XIII. Capita sequentia de decimis decernunt, & de pœnis Laicorum qui eas detinent, nisi Ecclesiæ Auctoritate eas possideant: & ne vendantur, vel oppignorentur. Fructus decimarum vendi non prohibent Concilia, sed jus illos percipiendi. Decimarum detentores excommunicatione ferit hæc Synodus, ipsosque, & eorum uxores, filios & filias in ipsorum potestate existentes, Eucharistiæ Communione, Matrimonio, purificatione post partum, & Ecclesiastica privat sepultura. Temperat tamen *Guillelmi* Burdegalensis Archiepiscopi Constitutionem, quatenus Decimanorum filios ab Ordinibus arcebat, quia *Semper cultus divini nominis est ampliandus*. XIV. Statuit ut Parochiani Capellanis suis Jura Parochialia solvere cogantur. Si noluerint, Ecclesiastica sepultura priventur. XV. Vetat ne pro Sacramentorum administratione, pro collatione Beneficiorum, aut pro jure dicendo, aliquid exigatur, vel recipiatur. Quæ ex consuetudine laudabili & antiqua debentur, postea a subditis exigantur. XVI. Ut Laici excommunicati, qui invito Sacerdote intrant Ecclesiam, bonorum suorum confiscatione a sæculari Domino mulctentur. XVII. Ut qui quadraginta dies in excommunicatione manserit, mulcta novem librarum puniatur. XVIII. & XIX. De Confraternitatum abusu & statutis illicitis rescindendis decernunt, & Comitem vel Comites a Confratribus creari prohibent, absque expresso Capellani consensu: & Statuta condi absque Prælati licentia.

Reliquiarum approbatio.

Decimarum detentio. Laudabiles consuetudines.

Excommunicationis contemptores contumaces mulcta pecuniaria castigantur. Confraternitatum abusus.

ARTICULUS XXI.

De Concilio Roffiacensi.

ANno Christi millesimo ducentesimo quinquagesimo octavo, Concilium *Roffiaci* * a *Geraldo* Burdegalensi Archiepiscopo celebratum est, com Provinciæ suæ Episcopis, XII. Kalendas Septembris, in quo decem Capitulis Disciplina sancita est. I. Statuit ut Barones, Milites, Communitates, cives aut oppidani, rustici, qui adversus Jurisdictionem & Libertatem Ecclesiasticam Statuta, conjurationesve faciunt, & prohibent ne Laici in Foro Ecclesiastico litigent, nisi de paucis admodum, quos exprimunt articulis; & ne ab uxoribus suis vel familiis fiant oblationes in Ecclesiis jure vel consuetudine institutæ, excommunicati denuncientur diebus Dominicis & Festivis: & si tres menses in excommunicatione manserint, nec Ecclesiæ ante obitum satisfecerint, priventur Ecclesiastica sepultura: & filii eorum ac nepotes a Clero & Beneficiis Ecclesiasticis arceantur. II. Ut qui Ecclesiæ violant immunitates & salvitates, quousque loco sacro ad arbitrium Episcopi satisfecerint, & passis injuriam in duplum damna resarciant, excommunicati denuncientur. III. Ut Monachi Censuras ab Episcopo latas contemnentes, ex illius Diœcesi in perpetuum vel ad tempus expellantur: & Abbates vel Priores ad eos ejiciendos, Censuris Ecclesiasticis, si opus sit, compellantur. IV. Laicos bona Ecclesiarum occupantes ipso facto excommunicatos denunciat. V. Eamdem pœnam in eos decernit, qui Viros Ecclesiasticos ad forum sæculare compulerint in causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, & in Clericos coram sæculari Magistratu in hujusmodi causis agentes, vel respondentes absque Prælatorum suorum licentia. VI. Clericis omnibus virisque Religiosis prohibet, ne in foro sæculari causas dicant, nisi pro se, pro Ecclesia,

* *Roffiacum, Ruffec, in Diœcesi Pictavensi. Summa Canonum.*

clesia, pro pauperibus, vel propinquis, sub pœna excommunicationis. VII. Testamenta coram jurato & idoneis testibus condi jubet. VIII. Vetat ne Sacerdotes infirmum pro re manifesta, vel pro re judicata excommunicatum absolvant, nisi ab ipso, vel ab aliquo nomine ipsius, fuerit adversæ parti factum satis: alioqui Sacerdos ipse ad damna resarcienda teneatur. IX. Admonitionem continet ad eos quibus causarum cognitio a Sede Apostolica aut Legatis ipsius committitur, quomodo juris ordinem servare debeant. Litigantes excommunicantur, qui Literis Apostolicis abutuntur. Prælatos qui abusionibus consentiunt, vel connivent, ab Officio & Beneficio suspendit Synodus; si quadraginta dies suspensi manserint, excommunicatione ferit. X. Causas infra Basilicas vel claustra Regularium disceptari vetat, sub pœna Interdicti.

ARTICULUS XXII.

De Concilio Monspeliensi.

EOdem anno *Jacobus* Narbonensis Archiepiscopus Provinciale Concilium apud Montempessulanum VIII. Idus Septembris celebravit, in quo octo Statuta condita sunt. I. De rerum Ecclesiasticarum invasoribus, jurium Ecclesiasticorum usurpatoribus, libertatum, immunitatum, & personarum Ecclesiasticarum violatoribus excommunicatione feriendis. II. Vetat ne quis Episcopus alienæ Diœceseos homines ad Clericatum aut Ordines promoveat spe ratihabitionis. III. Decernit ut Clerici mercimonia publice exercentes, aut qui artibus mechanicis operantur, bigami, & qui, etiam sine culpa, propter homicidium vel aliam irregularitatem sunt Clericatus incapaces, vel qui in habitu Clericali non vivunt, Clericali privilegio non gaudeant, & a talliis seu quotis ab Ecclesia minime defendantur. IV. Ut ad Mandatum Judicis a Domino Papa delegati, aut subdelegatorum, nullus passim aliquem excommunicet vel interdicat, aut excommunicatum vel interdictum denunciet, nisi potestatis & commissionis suæ Apostolicas Literas ostenderint. V. Ut Judæi Christianorum creditores super sorte dumtaxat audiantur, usurarum petitione penitus submota. VI. Ut Episcopi literas Quæstoribus non concedant, nisi literas ab Archiepiscopo impetrarint. VII. Ut hæc Statuta observentur, & in Synodis publicentur. VIII. Ut Constitutio contra bonorum Ecclesiasticorum invasores edita diebus Dominicis & Festivis ab omnibus Ecclesiarum Rectoribus publicetur.

ARTICULUS XXIII.

De Concilio Coloniensi.

ANno Christi millesimo ducentesimo sexagesimo, 4. Idus Martii, *Conradus* Coloniensis Archiepiscopus in Metropoli sua Provinciale Concilium celebravit, in quo Statuta quatuordecim de reformatione Cleri, & viginti octo de reformatione Monachorum edita sunt. I. Clericorum concubinas adhibitis Censuris Ecclesiasticis expelli jubet, Clericos qui cum ipsis peccando Patrimonium Jesu Christi dilapidarunt, ad satisfaciendum Ecclesiæ cogit. Vetat ne filiorum suorum nuptiis intersint, aut aliquid ipsis legent. Ipsos ob crimen carceri ad certum tempus addicit. II. In Clericos negotiatores animadvertit, eosque ob turpem avaritiam, & bonorum Ecclesiasticorum abusum simili pœna damnat. III. Statuit ut Clerici legere saltem & cantare sciant ad divini Officii Ministerium competenter: & qui per se legere & cantare non possunt, per aliam personam idoneam officium illud suum impleant. IV. Modestiam in habitu & tonsura Clericis imperat. V. Ut Simoniaci Beneficia per simoniam obtenta dimittant secundum Canonicas Sanctiones postea castigandi. VI. Ut Clerici irregulares ab Officii sui executione se contineant. VII. Ut Canonicorum dormitoria restaurentur, in iisque dormiant, ut ad Matutinum Officium canendum præsto sint. Ut tabella Capitularis, seu Ordo Chori qualibet hebdomada legatur: ut Officium Defunctorum cantetur, etsi nulla distributio facienda sit: ut Kalendæ ac Martyrologium legantur, &c.

Colonia Agrippina, Cologne, urbs Germania Imperialis & Anseatica, Archiepiscopatus Electoralis. Summa Canonum.

Se-

Sequentia Capita decernunt de Campanariis, Thesaurariis & custodibus Ecclesiarum: De Decanis, Scholasticis & Cantoribus, quibus residentia imperatur. De Capellanis Regalibus, Episcopalibus & Præpositorum; quibus etiam residendi necessitas imponitur; nisi illo tempore quo suorum negotia Dominorum agunt, vel si Ecclesiæ negotia exposcant, ut cum ipsis ad tempus dispensetur. De pistrino communi, & pane præbendali distribuendo. Ne cum modio panis præbendalis annona recipiatur ad vendendum, ex qua venditione perit hospitalitas in Ecclesiis. De mutuis Præpositorum & Capitulorum officiis. *De Alexandri IV.* Pontificis Maximi Constitutione circa Institutiones ad Præbendas vacaturas observanda. De immunitatibus sive septis, & muris Ecclesiarum.

II. Secunda pars Concilii 28. Statuta continet de reformatione Monachorum Benedictinorum.

ARTICULUS XXIV.

De Concilio apud Copriniacum.

Cognat. I. EOdem anno, *Petrus* Burdegalensis Archiepiscopus, Provinciæ suæ Concilium *Copriniacum* seu *Campinacum*, celebravit, in quo Statuta undeviginti edita sunt. I. Ne in Ecclesiis vel Cœmeteriis vigiliæ fiant, ex quibus multa turpia sequi funesta experientia probatum est. II. Ne in festo SS. Innocentium per ludum creetur Episcopus, & baleationes seu choreæ in Ecclesiis fiant. III. Ut vacantium Beneficiorum fructus Successoribus reserventur. IV. Ut vacantium Ecclesiarum commendæ & collationes ad unum Archiepiscopum vel Episcopum pertineant, nec aliquis de illis se intromittat, sub pœna excommunicationis. V. Ne alieni Parochiani ad matrimonium admittantur nisi de Curati sui licentia. VI. Ut alienæ Diœceseos Presbyteri ad celebrandum Divina non admittantur. VII. Duellum gallorum, quod in Scholis Grammaticæ & aliis fieri consueverat, sub anathemate prohibetur, cum propter alia mala, tum ob jacturam temporis. VIII. De modestia Clericorum in vestibus statuit. IX. Chrisma dari vetat Privilegiatis qui Diœcesanis reddere nolunt quod juris est. X. & XI. Congruam portionem Vicariis Ecclesiarum & Capellanis seu Curatis assignari jubent. XII. Duos saltem Monachos in Prioratibus aliis. XIII. Prohibet Rectoribus Ecclesiarum ne alios ad firmam recipiant vel teneant, sub Beneficii periculo. XIV. Ne novæ pensiones Ecclesiis imponantur, aut olim impositæ augeantur. XV. Vetat ne funera extra Parochialem Ecclesiam efferantur, nisi corpus illuc delatum fuerit, ut melius sciatur ibi an defunctus excommunicationis vel interdicti Sententia constrictus obierit. XVI. Ne quis funus suscipiat, nisi corpus a proprio Capellano sive Curato sibi præsentetur. XVII. Ut Rectores Ecclesiarum congruis in locis domos habeant, in quibus assidue commorentur, & commode possint inveniri. XVIII. & XIX. Constitutiones in Decimarios editas observari mandant.

Summa Canonum.

Duellum gallorum gallinaceorum prohibetur.

Parochialium Ecclesiarum jura in funeribus.

Alterius Concilii apud Coprinia-cum. II. Aliud Concilium ibidem celebratum legitur post biennium, ab Archiepiscopo Burdegalensi *Petro*, in quo septem Statuta edita sunt. I. Ut loca in quibus res vel personæ Ecclesiasticæ captæ detinentur, subjaceant Interdicto. II. Ut qui Jurisdictionem Ecclesiasticam impediunt, excommunicentur. III. Ut Barones & sæculares Domini ac Judices ad compellendum excommunicatos bonorum occupatione, ut Ecclesiæ pareant ac satisfaciant, Censuris Ecclesiasticis cogantur. IV. Ut non absolvantur excommunicati, nisi rerum & expensarum restitutione facta. V. Ut qui tempore generalis Interdicti Divina patentibus januis celebrant, coerceantur; & Parochianis prohibeatur, ne ad Ecclesias illas durante Interdicto accedant, sub pœna excommunicationis. VI. Sub eadem pœna prohibet Archidiaconis, Archipresbyteris, & Decanis, ne Vicarios constituant. VII. Ut Constitutiones Provinciales in Synodis annis singulis publicentur.

ARTICULUS XXV.

De Concilio Lambethensi.

ANno millesimo ducentesimo sexagesimo primo, *Bonifacius* Cantuariensis Archiepiscopus Provinciale Concilium 3. Idus Maii *Lambethæ* celebravit, in quo de Jurisdictione, libertate & immunitate Ecclesiastica tuendis statutum est, & in earum violatores ac perturbatores lata excommunicationis sententia. Statutum inter alia, *Ut si vocetur Prælatus ad Judicium Sæculare, pro eo quod cognovit inter Clericos suos vel inter Laicos conquerentes, & Clericos defendentes, in personalibus actionibus, super contractibus aut delictis, vel quasi: aut pro eo quod personas Ecclesiasticas ad Mandatum Regis in Judicio Sæculari non exhibet: seu Clericos in foro sæculari, pro negotiis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, amerciatos non compulit ad amerciamenta * exsolvenda, seu ipsa pro eisdem non solvit; vel quia in Ecclesiis & Capellis annexis Episcopatibus aut Monasteriis vacantibus, per mortem aut cessionem Prælatorum, aut alio justo modo, Jurisdictionem suam Ecclesiasticam, Canonicam, & consuetam exercet, vel si qua his similia facit vel non facit Prælatus, pertinentia ad Officium Pastorale, & ad forum seu Jurisdictionem Ecclesiasticam evidentem; pro talibus inquam, & his similibus Prælati ad Judicium Sæculare vocati, ut ibidem pro his judicium subeant, nullatenus venire præsumant: cum judicandi Christos Domini nulla sit Laicis attributa potestas, quos manet necessitas obsequendi. Ut tamen honori Regio deferatur, Majores Prælati Dominum Regem adeant, vel sibi scribant, quod pro hujusmodi mandatis Regi parere non possunt absque periculo Ordinis, & subversione Ecclesiasticæ Libertatis. Et si forte Dominus Rex in suis inhibitionibus vel submonitionibus, non de decimis, sed de jure Patronatus; non de fide mentita seu perjurio, sed de catallis; non de sacrilegio vel perturbatione Ecclesiasticæ Libertatis, sed de transgressione subditorum vel Ballivorum suorum, quorum correctiones ad se tantum asserit pertinere, fecerit mentionem; tunc intiment ei Prælati, quod non de Patronatu, cujus cognitionem Rex de facto exercet, neque de catallis, * seu aliis ad forum ipsius pertinentibus, cognoscunt, seu cognoscere intendunt, sed de decimis, peccatis, & aliis mere spiritualibus, ad Officium & Jurisdictiones eorum pertinentibus, & ad animarum salutem, monendo eumdem, quod ipsos non impediat in præmissis. Et nihilominus Episcopus, & cujus res agitur, Dominum Regem iterato moneat, ut animæ suæ saluti consulat, & ab hujusmodi Mandatis omnino desistat. Et si non destiterit, tunc Vicecomites, & alii quicumque Baillivi attachiantes & distringentes per locorum Diœcesanos, in forma Juris, per suspensionis & excommunicationis Sententias arceantur . . . . . . Et si Dominus Rex hortationibus & monitionibus obauditis, ad attachiationes * vel districtiones per se, vel per alios processerit; tunc cæteri Coepiscopi districtiones hujusmodi quasi communem omnium causam & privatissimam singulorum, & etiam communem injuriam Ecclesiæ reputantes, civitates, terras dominicas, burgos, castra, & villas ipsius Regis vel alterius Potestatis in suis Episcopatibus consistentes, auctoritate præsentis Concilii Ecclesiastico supponant Interdicto. Et si nondum infra 20. dies attachiationes & districtiones Rex vel Potestas revocaverit; extunc Archiepiscopus & Episcopi suas Diœceses Ecclesiastico supponant Interdicto. Idem fiat de terris, castris, burgis, villis Magnatum Regalia habentium in Provincia memorata.* Hi erant Anglicanorum Præsulum in vindicanda Jurisdictione Ecclesiastica animi.

Lambetha, Lambath, in Anglia.

Jurisdictionis & Libertatis Ecclesiasticæ defensio.

* *Amerciare, est mulctam pecuniariam pro delicti modo & qualitate in reum decernere. Pœna ipsa Amerciamentum dicitur a Gallico Merci quod sint in misericordia Regis vel judicis, qui sic mulctantur.*

* *Catallum. Practicis Anglis est omne bonum mobile vel immobile, quod neque liberum tenementum neque feudum est.*

* *Attachiatio vox forensis apud Anglos, a Gallico Attacher deducta,*

ARTICULUS XXVI.

De Concilio Nannetensi.

ANno millesimo ducentesimo sexagesimo quarto die Martis post Festum *SS.* Apostolorum *Petri & Pauli Vincentius* Turonensis Archiepiscopus Provincialem Synodum Nannetis celebravit, in qua novem Decreta edita sunt. I. Statuit ut nul-

significat vinculum legitimum per quod pars defendens in vita astringitur ad standum juri, & respondendum parti de sequenti jurisdice.

lus Prælatus vel Patronus ad collationem seu præsentationem Beneficii vacantis se obliget. Alioqui irrita sit promissio, & promittens pœna Canonica plectatur. II. Ne in Prioratibus antiquus Monachorum numerus minuatur, immo imminutus restauretur. III. Ut Clerici venatores a Prælatis diligenter puniantur, *Quia nullum Venatorem invenimus Sanctum*. IV. Ne Vicariæ constituantur, nisi in casibus a jure permissis. V. Ut Prælatis in Visitatione duo tantum fercula præparentur. Quod ultra paratum fuerit, pauperibus erogetur. VI. Plura Beneficia curam animarum annexam habentia, ab uno possideri vetat; singula possidentibus residentiam imperat. VII. Prohibet ne pedagia pro rebus Clericorum exigantur, sub pœna excommunicationis. VIII. Ne Abbates, Archidiaconi, Decani, & alii Viri Ecclesiastici, auctoritate extraordinaria aliquem in Jus vocent ad loca minus insignia, ubi non potest Jurisperitorum copia haberi. IX. Sæcularem Potestatem & quemcumque Laicum qui bona Clericorum occupaverit ac detinebit, Censuris compelli statuit per Ordinarios ad reddendum vel recredendum, absque obligatione libelli, prius tamen a conquerentibus data cautione Judici Ecclesiastico, vel ejus mandato, de parendo Juri.

Summa Canonum.

Venatio Clericis prohibita.

ARTICULUS XXVII.

De Concilio Viennensi in Austria.

Vienna Austriæ caput, ad Danubium, Episcopatus sub Metropoli Salisburgensi.

Summa Canonum.

ANno millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, *Guido* S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis, Sedis Apostolicæ in Saltzburgensi Provincia & Diœcesi Pragensi Legatus, Concilium Viennæ celebravit 6. Idus Maii, cui Pataviensis, Frisingensis, Ratisponensis, Brixinensis, & Lavendinus Episcopi, plurimique Abbates, Præpositi, Archidiaconi, & Decani interfuere. Disciplina Capitulis undeviginti sancita. I. De vita & honestate Clericorum statuit. II. Ut Prælati a subditorum gravamine abstineant in Visitatione Ecclesiarum. III. Clericos, qui concubinas retinent, Ecclesiastico Beneficio privatos edicit. IV. Excommunicatos denuntiat, qui bona Ecclesiarum occupant ac detinent, aut vim Clericis inferunt. V. Eorum absolutionem Sedi Apostolicæ reservatam declarat: & loca in quibus Canonicum Cathedralis Ecclesiæ vel res Ecclesiasticas capi contigerit, usque ad ejus liberationem, & restitutionem bonorum Interdicto subjicit. VI. Plura Beneficia, cum animarum cura vetat absque dispensatione possideri. Qui fuerint in pluribus retinendis pertinaces, omnibus privantur. VII. Decimas plenarie persolvi jubet: Laicos illas usurpantes Ecclesiæ ingressu prohibet. VIII. Excommunicatione ferit usurarios, tam Clericos, quam Laicos, Sacros homines trium mensium intervallo excommunicationem substinentes Beneficiis spoliari decernit. IX. Eamdem pœnam irrogat Clericis, qui contra Prælatorum suorum correctiones legitimas auxilium brachii sæcularis invocaverint, vel Potentum preces armatas impetraverint, vel impetratis uti præsumpserint. Vetat etiam ne Dignitates, Personatus, seu Beneficia curam animarum habentia pueris minoris ætatis, videlicet octodecim annorum conferantur, nisi cum eis Sedes Apostolica vel ejus Legati dispensaverint. X. Ne Patroni Ecclesiarum, Advocati, Judices, & Præcones, bona decedentium Clericorum occupent, sub pœna excommunicationis. XI. Clericum Ecclesiam Parochialem a Laico Patrono recipere vetat, nisi ab Episcopo vel Archidiacono fuerit institutus, sub pœna suspensionis ab Officio & Beneficio. In Laicum qui auctoritate sua instituere præsumpserit, Juris Patronatus privatio decernitur. Eadem pœna Patronis cum Laicis tum Ecclesiasticis intentatur, qui Ecclesiæ dotem alienaverint. XII. Curatos ad residentiam subtractione fructuum compelli ab Episcopis imperat. XIII. Jubet universis Episcopis Saltzburgensis Provinciæ ac Episcopo Pragensi, ut infra sex menses assumptis secum duobus Abbatibus Cisterciensis Ordinis, omnia Benedictinorum Cœnobia suis in Diœcesibus reforment, tam in capite quam in membris. XIV. Vetat Abbatibus ne calices vel patenas seu sacras vestes benedicere vel consecrare, aut alia munia Episcopalia exercere præsumant, nisi a Sede Apostolica speciale Privilegium habuerint. Quinque Capitula sequentia de

Residentia curatorum.

Sacrarum vestium. Benedictio quibus competat.

Ju

Judæis coercendis ſtatuunt. Hujus Synodi meminit *Henricus Stero* in Annalibus ad hunc annum. *Summa Canonum.*

ARTICULUS XXVIII.

De Concilio Londinenſi.

ANno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo], non ſequenti, ut perperam ſcripſit Continuator *Matthæi Paris*: multo minus anno 1258. ut habet Collectio Anglicana, *Ottobonus* S. Hadriani Diaconus Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus in Angliam a *Clemente IV.* miſſus, nationale Concilium 9. Kalendas Maii Londini celebravit, in quo ſanctiſſimæ Conſtitutiones pro Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtauratione conditæ ſunt, Capitulis quinquaginta quatuor contentæ. I. Statuit ut ſolemnis Baptiſmus Sabbatis Paſchatis & Pentecoſtes celebretur. Ut Parochiales Presbyteri atque Vicarii formam hujus Sacramenti Parochianis ſuis vernaculo idiomate exponant & inculcent. II. Vetat ne pro Sacramentorum adminiſtratione aliquid exigatur. Qui aliquid cujuſvis conſuetudinis prætextu extorſerint, ſimoniacorum pœnis damnentur, quas niſi Epiſcopus & Archidiaconus inflixerint, ille a Pontificalibus, iſte ab Officio, ſint ſuſpenſi. Prohibet inſuper *ne Confeſſionis remedium* ulli *denegetur poſtulanti*. Qui in carcere detentis, vel aliis, Confeſſionis gratiam inhibuerint, careant Eccleſiaſtica ſepultura, niſi ad mandatum Epiſcopi vel Prælati viventes ſatisfecerint. III. Conſecrationem Eccleſiarum infra annum ab ipſarum conſtructione a Rectoribus & Archidiaconis procurari jubet, ſub pœna ſuſpenſionis: eamque gratis ab Epiſcopo exhiberi. IV. Arma deferre vetat Clericis ſub pœna excommunicationis, & privationis Beneficiorum, vel inhabilitatis ad Beneficia quælibet obtinenda per quinquennium, niſi ſe moniti correxerint. V. De Clericorum habitu & Tonſura ſtatuit. VI. Ne Clerici Advocationis Officium in foro ſæculari pro cauſa ſanguinis, vel alia quacumque exerceant, niſi in caſibus a Jure permiſſis: vel in iiſdem ſanguinis cauſis, in quibus mortis aut mutilationis membrorum Judicium agitur, Judices aut Aſſeſſores eſſe præſumant, ſub pœna ſuſpenſionis. VII. Ne Sacerdotes Magiſtratum ſæcularem ſuſcipiant: ſuſceptum infra duos menſes omnino dimittant, ſub pœna ſuſpenſionis ab Officio & Beneficio. VIII. *Ottonis* Apoſtolici quondam in Anglia Legati Conſtitutionem contra Clericos concubinarios in Concilio Londinenſi anni 1237. editam executioni mandari jubet. Qui ipſorum crimini cooperantur aut connivent, aut eorum concubinis domos locant vel accommodant, ſi ſint Clerici, eadem pœna caſtigari; ſi Laici, ad arbitrium Epiſcopi puniri. IX. Ut Vicarii infra annum ab inſtitutione ſua Presbyteratus Ordinem ſuſcipiant, & in Eccleſiis ſibi commiſſis reſideant: alioqui ad reſtitutionem fructuum compellantur. X. & XI. Prohibent ne Patroni quemquam ad Eccleſiam præſentent niſi probabilem habeant de illarum vacatione notitiam: Prælatus autem ad quem inſtitutio pertinet, præſentatum non admittat vel inſtituat, niſi de morte Rectoris, vel reſignatione, aut ceſſione omnino conſtet. Adverſus intruſos pœnas decernunt, ut nimirum ad fructuum, expenſarum, & damnorum reſtitutionem cogantur, Beneficiis priventur, ad illud in quod intruſi ſunt poſſidendum ſint in perpetuum inhabiles. XII. Diviſionem Eccleſiæ in plures Perſonatus vel Vicarias prohibet, nec non portionis alicujus fructuum aut proventuum retentionem quæ abſque labe ſimoniacæ pravitatis fieri non poteſt. Si quæ facta fuerit, irrita declaratur. Qui Decretum iſtud violaverint, a collatione, inſtitutione, ſeu præſentatione Beneficiorum ſint ſuſpenſi. XIII. Statuit ut ſi quis aliquem ad Eccleſiam vel Cœmeterium aut Clauſtrum confugientem inde abſtraxerit violenter, aut victum neceſſarium prohibuerit; aut res alienas ibi depoſitas violenter ſeu hoſtiliter aſportaverit, vel aſportari fecerit, aut rapientibus, abſtrahentibus, ſeu prohibentibus conſenſerit aut faverit, ipſo facto ſit excommunicationis vinculo innodatus, a quo non abſolvatur, niſi prius Eccleſiæ, & damnum paſſo fecerit ſatis. XIV. Ne quis matrimonia contracta legitime, quo minus in facie ſolemnizentur Eccleſiæ impedire præſumat; Epiſcopi vero, quorum intereſt Sacra tueri, punire condigne ſtudeant hujuſmodi

BIBLIOTECA D. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

di præsumptores. XV. Ut cùm testamentum Ordinario secundum approbatam consuetùdinem præsentatur, ab ipso non approbetur, nisi Executor sui fori Privilegio quoad hunc actum renuntiet. XVI. Ne Prælati vacantium Ecclesiarum fructus & proventus per annum, vel aliquanto alio tempore percipiant, neque suos faciant sic perceptos; sed de ipsis fiat quod in Canonibus est statutum. Nisi forte iidem Prælati Jus hujusmodi sibi valeant, ex speciali Privilegio, vel consuetudine, ab antiquo vendicare. Si contra fecerint, suspendantur ab Officio, donec restituerint. Sequestrationes etiam proventuum & fructuum sub eadem pœna prohibet, nisi casus speciales emergant, in quibus illis consuetudo jusque permittat. XVII. Statuit ut Capellani ministrantes in Capellis, quæ salvo Jure Matricis Ecclesiæ sunt concessæ, universas oblationes, & cætera quæ ipsis non recipientibus ad Matricem Ecclesiam pervenire deberent, ipsius Rectori sine difficultate restituant sub pœna suspensionis. XVIII. Ut Clerici Beneficiorum suorum domos & cætera ædificia restaurent: alioqui Episcopus ipsorum impensis, ex fructibus ipsius Ecclesiæ vel Beneficii id fieri curet. XIX. Vetat ne Prælati procurationem, quæ ratione visitationis debetur ab Ecclesiis recipiant, nisi cum eis officium visitationis impendunt; alioqui Ecclesiæ aditu prohibeantur donec restituerint. Canonem Lateranensis 4. Concilii de evectionum numero, & expensarum moderatione, ab Episcopis, & aliis inferioribus Prælatis observari jubet. XX. Decernit ut Archidiaconi pro nullo mortali & notorio crimine, vel de quo scandalum generatur, pecuniam a delinquente recipiant, vel pœnam canonicam cum mulcta pecuniaria commutent: *Quia nullam reus pertimescit culpam, quam redimere nummis æstimat*; ut ait S. Isidorus: *Nec ex hoc mala voluntas minuitur vel mutatur, sed potius datur auctoritas & licentia delinquendi*. XXI. Ne Dignitates vel Officia, vel proventus ex Ecclesiasticæ ac spiritualis Jurisdictionis exercitio, seu ex Pœnitentia, Altari, vel Sacramentis quibuslibet venientes, concedantur ad firmam; alioqui contractus irritus fit, & tertia pars proventuum ejusmodi fabricæ Cathedralis Ecclesiæ applicetur. XXII. *Episcopus ad personalem residentiam circa gregem Domini sibi commissum tam Divinis quam Ecclesiasticis Præceptis adstrictos* declarat. XXIII. Prohibet Episcopis, ne Ecclesiam sibi subjectam alteri Episcopo, vel Monasterio, seu Prioratui, appropriationis jure conferant vel assignent: nisi is cui appropriare voluerint, adeo manifeste prematur paupertatis onere, vel alia legitima causa subsit, quod talis appropriatio non tam juri contraria, quam pietati consona merito censeatur. XXIV. Bona intestatorum in pios usus distribui jubet, secundum Statutum a Prælatis Anglicanis olim editum *cum approbatione Regis & Baronum*. XXV. XXVI. & XXVII. De causarum delegatione, de forma citationis, de Juramento Advocatorum decernunt. Præclara hæc & memoria digna de munere Advocatorum sententia: *Laudabile vitæque hominum necessarium Advocatorum Officium, qui quasi Athletæ Justitiæ in campo Judicii militant, multum quidem exauctoratur ab illis qui in ipso infideliter se exercent, per quos Justitia deperit, & litium processus innumeris subterfugiis impeditur*. XXVIII. Statuit ut si quis pro impedimento paci ceu compositioni litigantium objiciendo quidquam receperit, ei qui dederit omnibus modis restituere teneatur; & tantumdem exsolvat pauperibus erogandum, sub pœna excommunicationis. XXIX. Relaxationem Censurarum publicari jubet locis & temporibus opportunis. XXX. Plura Beneficia curam animarum annexam habentia, absque dispensatione a quovis Clerico possideri vetat. XXXI. Universas Ecclesiarum commendationes hactenus factas, nisi ex evidenti utilitate, unius tantum Ecclesiæ commendatio facta sit, penitus revocat, ipsasque ex tunc vacantes decernit: Et in posterum inhibet Ecclesiam quamlibet commendari, nisi justa causa & legitima id exposcat: & ne plura Beneficia cum cura habenti, vel plures uni commendentur: aliorum Episcopus, qui commendaverit, a quorumvis Beneficiorum collatione sit suspensus. Mali radicem indigitat Synodus: *Quod cum una Ecclesia unius debeat esse Rectoris, sicut & ratio dictat, & multiplicis Juris Statuta declarant, quidam tamen rationis expertes, vel Juris regulas contemnentes, dum ad plurium Ecclesiarum occupationem velamen aliud non habentes, quoquomodo ditari festinant, vacantes Ecclesias sibi commendari procurant, amplectentes Juris verba, non sensum, quod aliquando permittit unam haberi Ecclesiam intitulatam, & aliam commendatam*,

Archidiaconis prohibetur pœnam canonicam cum mulcta pecuniaria in causis criminalibus commutare.

Episcoporum Residentia, juris divini.

Advocatorum Officium.

Abusus in vacantium Ecclesiarum commendatione emendantur.

tam . *Et cum juxta sanum intellectum propter necessitatem vel utilitatem vacantis Ecclesiæ, jus commendationis non tam præceptoriæ, quam permissivæ fuerit introductum, ipsi ad cupiditatis suæ lucrum omnia convertentes, in ipsarum Ecclesiarum dissipationem, non solum unam, sed plures recipiunt commendatas* . XXXII. Episcoporum electiones confirmari vetat, si plura Beneficia curam animarum habentia, absque dispensatione habuerit. XXXIII. Ad vitandam collusionem, qua nonnulli Beneficia sua resignabant, ne ratione pluralitatis Beneficiorum essent incapaces qui ad Episcopatus eligerentur, & postea sua spe frustrati eadem resumebant: Prohibet ne cui Beneficia sua sic resignanti postea restituantur, aut quasi de novo concedantur: Alioqui hujusmodi restitutio aut concessio irrita esto. Qui vero sic resignata contulerint resignanti, Episcopi a Pontificalium indumentorum usu; Prælati inferiores ab Officio sint suspensi. XXXIV. Pactiones omnes in præsentationibus ad Beneficia factas damnat & irritas declarat. Pensiones omnes Ecclesiis Parochialibus hactenus impositas revocat: nisi qui eas obtinent, seu percipiunt, præscriptione legitima, vel speciali privilegio, vel certo alio jure sint muniti. XXXV. In Ecclesiis mercatum teneri, & negotiationem exerceri vetat. XXXVI. Preces publicas pro pace Regni & Terræ Sanctæ imperat. XXXVII. Harumce Constitutionum lectionem singulis annis in Synodis præcipit. XXXVIII. Canone & sequentibus, Monasticæ Disciplinæ consulitur: Statuunt scilicet Legatus Apostolicus & Synodus, ut Novitii Professionem statim emittant anno probationis elapso. Ut Summorum Pontificum Constitutiones Monachorum statum spectantes, & libris Decretalium insertæ, scilicet Tit. *De Regularibus*, Cap. *Ex parte*: *Statuimus*, *Ne Religiosi*, Tit. *De Statu Monachorum*, Cap. *Monachi*: *Cum ad Monasteriorum*: *In singulis Provinciis*: *Ea quæ* Tit. *De Simonia*, Cap. *Labes*. * Tit. *de Sententia excommunicationis*, Cap. *Monachi*: *Universitatis*: *Cum illorum absolutio*: *De Monialibus*. Tit. *De Fidejussoribus*, Cap. *Quod quibusdam*. Tit. *De Solutionibus*, Cap. *Si quorumdam*: post Regulam scribantur, & bis in anno, scilicet in principio Adventus Domini & in capite Quadragesimæ, omnibus convocatis Fratribus in capitulo legantur. Ut Abbates & Priores de proprietariis bis in anno diligenter inquirant, eosque secundum Canones & Regulam puniant. Qui hac in re negligentes fuerint, a suis administrationibus sint suspensi. Ut Monachus pro vestibus, vel aliis vitæ necessariis pecunia non detur. Ut manere soli non permittantur in Ecclesiis vel Maneriis. Ut Ecclesiæ, maneria, seu quæcumque possessiones, illis ad firmam non dentur. Ut ab esu Carnium abstinere, secundum Regulam, compellantur. Ne Monachi, Canonici Regulares, vel Moniales, scypho argenteo, vel pretiosiore in refectorio vel in aliis locis utantur, illum quasi proprium possidendo, aut in dormitorio, majori apparatu lecti, vel teguminis. Ut cum Abbas vel Prior vult aliquos in camera sua reficere, nunc hos nunc illos vocent absque personarum acceptione, & curent ut duæ saltem partes fratrum in refectorio comedant. Ut Prior vel Superior Claustralis sæpius visitet infirmos, & eorum curam gerat. Ut Abbates, Priores, & alii Ecclesiarum Rectores, & Custodes Hospitalium, certum quid, quod vulgo *liberationes* appellant, non vendant seu assignent ad tempus vel ad vitam, pro vitæ necessariis diebus singulis, vel certis temporibus exsolvendis. Ut in singulis Monasteriis, & in iis præcipue, quæ sunt Ecclesiæ Cathedrales, servetur antiquus numerus Monachorum: *Ne Regis Regum cultum attenuet colentium paucitas, & contra multiformis nequitiæ hostem minuatur exercitus bellatorum*. Ut Abbates & Priores saltem semel in anno de statu Monasterii, & administratione sua rationem reddant. Ne Monachi vel Moniales negotiationem exerceant aliquam. Ut Monialis, exceptis horis, quibus in Oratorio, in Capitulo, in Refectorio & Dormitorio esse ipsam oportet, *Moretur in claustro, in quo sic se claudat, & corporis sui sensus, ut inter se & mundum chaos firmatum esse intelligens, & solum Deum mentis oculis aspiciens, aliquid prægustet de æternæ vitæ dulcedine contemplando*. Ad eas vero sæculares, nisi ex necessaria & justa causa non accedant, & hoc non frequenter, sed raro, ne ex frequenti conversatione sæcularium, quies earum & contemplatio perturbetur, vel saltem ad sæcularia, cogitatione vel desiderio, earum animus pertrahatur. Ut Monachi frequenter confiteantur & celebrent, & Superiores eos qui desunt his religionis Officiis graviter arguant: quod

Regressus ad Beneficia resignata vetitus.

Pensiones pleraque Parochialibus Ecclesiis imposita revocantur.

Monastica disciplina.

* *Non extat.*

Monachis pro vestibus pecunia non danda.

Monasteria quædam in Anglia erant Ecclesiæ Cathedrales.

Monialium solitudo.

Frequens Confessio & sancti sacrificii celebratio Monachis imperatur.

quod ut facilius præstent, semel in mense Confessarios Monachis deputatos de confitentium nominibus interrogent. De *Sancti Benedicti* Ordine Synodus honorifice præfata est, hæc Statuta ad ejus reformationem promulgans: *Sanctum*, inquit, *& Deo proximum Ordinem Monachorum, per virum illum venerabilis vitæ gratia & nomine Benedictum docente Sancto Spiritu, institutum & elevatum ad charismata meliora, quanto per altioris vitæ gradus a diebus antiquis de terrenis triumphantem accedimus, Regnum Dei sancta violentia rapientem; tanto cura nobis major incumbit illius reservare decorem, munire sanctimoniam, & immissiones per Angelos malos præcludere, atque illatos ab hostibus gladio & insidiis sanare languores.*

Monachorum Ordo Spiritu S. docente institutus.

ARTICULUS XXIX.

De Conciliis apud Castrum Gonterii, Andegavensi, Senonensi, Compendiensi, & Avenionensi.

Concilii apud Castrum Gonterii 1268. Canones.

I. EOdem anno 1268. *Vincentius de Pilenis* Turonensis Archiepiscopus, Concilium cum Suffraganeis die Lunæ post festum *Sanctæ Mariæ Magdalenæ*, celebravit apud *Castrum Gonterii*, in quo octo Statuta condita. 1. Contra bonorum Ecclesiasticorum invasores, quos excommunicatione ferit, 2. Contra impedientes Jurisdictionem Ecclesiasticam, in quos idem fulmen jaculatur. 3. Contra excommunicatos, qui per annum vel amplius excommunicationem sustinent, nec absolutionem petunt: quibus Ecclesiasticam sepulturam negandam statuit. 4. Vetat ne Prioratus vacantes cessione, morte, vel mutatione Priorum, bonis mobilibus ibi inventis spolientur. 5. Ne Monachi extra sua Monasteria depositum habeant. 6. Statuit de Archidiaconorum, Archipresbyterorum, & Decanorum habitu. 7. Episcopum in sua Diœcesi absolvere posse declarat ab excommunicationibus hac in Synodo latis. 8. Præcedentium Conciliorum Statuta renovat & confirmat.

Monachis depositum extra sua Monasteria habere non licet.

Concilium Andegavense 1269.

II. Anno sequenti 1269. Concilium Provinciale celebratum est Andegavis, Julio mense. Duo Statuta edidit. 1. Dominos temporales qui subditos suos prohibent a donationibus, eleemosynis, & legatis Ecclesiis aliisve piis locis faciendis, Ecclesiastica Censura coerceri jubet. 2. Clericis Beneficiatis, vel in Sacris Ordinibus constitutis vetat, ne coram sæcularibus Judicibus causas dicant.

Concilium Senonense 1269.

III. Eodem anno, sub finem Octobris, Senonensis Archiepiscopus Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo sex edita sunt Decreta. 1. Contra Clericos concubinarios. 2. & 3. Contra usurarios, quos sepultura Christiana privari jubet, si in peccato decesserint. 4. Canonem *Omnis utriusque sexus*, præcipit observari. 5. Vetat ne Clerici trahant ad sæcularia Judicia. 6. Est contra Privilegiorum abusus.

Concilium Compendiense 1270.

IV. Anno millesimo ducentesimo septuagesimo, die Lunæ ante Ascensionem Domini, *Joannes de Courtenay* Remensis Archiepiscopus, Provinciale Concilium suum Compendii celebravit adversus eos qui bona Ecclesiastica occupant ac detinent, quos una cum fautoribus excommunicari decrevit, & loca in quibus resident, vel ubi res & bona hujusmodi detinentur, Interdicto supponi, & latas ab uno Episcopo super his Sententias, a cæteris promulgari ac servari: salvis quæ super his & aliis articulis *per Sedem Apostolicam, ac per Venerabiles Patres Ecclesiæ Gallicanæ*; ac in aliis Conciliis Provincialibus Remensis Provinciæ ordinata sunt & statuta.

Summa Canonum Concilii Avenionensis. 1270.

V. Eodem anno, Idibus Julii, *Bertrandus*, Arelatensis Archiepiscopus Provinciale Concilium Avenione celebravit, in quo statutum est. 1. Ut qui bona Ecclesiarum sine Diœcesanorum consensu alienarunt, ad rescindendum alienationis contractum Censuris Ecclesiasticis compellantur. 2. Ut pecunia quam testator distribuendam legavit ad arbitrium executorum supremæ suæ voluntatis, in pias causas de consilio & assensu Prælatorum dividatur. 3. Ut Archiepiscopus & ejus Suffraganei, in Sententiis servandis, exequendis & publicandis mutuum sibi præstent auxilium. 4. Ut qui promoti sunt ad Beneficia curam animarum habentia, infra annum ad Presbyteratus Ordinem suscipiendum compellantur, exceptis Archidiaconis, quibus sufficit ut Diaconi sint 5. Ut

expensæ

expensæ ab Episcopis aut Rectoribus Ecclesiarum factæ in receptione Legatorum aut Nunciorum Apostolicorum, de communi contributione Ecclesiarum totius Diœceseos solvantur. 6. Ut Clericis in Personatibus & Dignitatibus Ecclesiæ constitutis certi reditus ab Episcopis vel Capitulis assignentur. 7. Ut Clerici qui sæcularem defensionem contra Episcopos quæsierint, excommunicatione plectantur: immo & Beneficiorum privatione, si contempserint. 8. Ut Clericus, qui Episcopum, Præpositum, vel alium in Dignitate constitutum, aut Canonicum, verbis aut factis læserit, ad Beneficium illius Ecclesiæ non admittatur, nisi illi satisfecerit, cui irrogavit injuriam.

Pœna Clericorum sæcularem defensionem contra Episcopos quærentium.

ARTICULUS XXX.

De Concilio Redonensi.

ANno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo tertio, die Lunæ post Ascensionem Domini, *Joannes de Monteforello* Turonensis Archiepiscopus, Provinciale Concilium Redonis celebravit, in quo septem Statuta edita sunt. I. In eos qui manus violentas Episcopo, Abbati, vel Abbatissæ intulerint, aut in eorum domos ignem immiserint, aut Virum Ecclesiasticum occiderint vel mutilaverint. Hos anathemate ferit Synodus, & omni Beneficio Ecclesiastico, tam obtento quam obtinendo, ipso facto privatos dicit, si Clerici sint: si vero Laici, eorum liberos ac nepotes ad tertium usque gradum arcet a Clero. II. Ecclesias Parochiales ad firmam dari prohibet nisi firmario, juxta Episcopi arbitrium, tanta portio relinquatur, quod Christi pauperibus condecens hospitalitas valeat exhiberi: *Quia QUIDQUID HABENT CLERICI, PAUPERUM EST, & domus eorum debent esse communes: & ideo indecens videretur si de bonis Ecclesiasticis Christi pauperibus hospitalitas negaretur.* III. Ne Abbates, Priores, Administratores, translati, vel transferentes, Prioratus vacantes bonis iis inventis ita spolient quin Prioribus & Monachis in iis morantibus sufficiens provisio remaneat usque ad tempora collectarum, sub pœna suspensionis ipso facto incurrenda. IV. Qui bona Ecclesiastica invaserint, occupaverint, detinuerint, ipso facto excommunicati denunciantur. X. Declarat hoc in casu bona Ecclesiastica intelligi, non solum propria Clericorum; verum etiam deposita, commodata, & ab eis conducta, & precario concessa, & quorum habent Ecclesiasticæ personæ possessionem aut detentionem quamcumque, & quæ in earum servitio capiantur, nec-non si earum homines, & bona eorumdem hominum, qui Jurisdictioni temporali Ecclesiæ subsunt, capiantur. VI. Declarat quemlibet Episcopum, in sua Diœcesi, excommunicatos vel suspensos a Synodo posse absolvere. VII. Concilia omnia Provincialia per suos Prædecessores celebrata Patres renovant & confirmant.

Redones, Rennes, Armoricæ caput, Episcopatus sub Metropoli Turonensi. Summa Canonum. Hospitalitas a Clericis exercenda.

ARTICULUS XXXI.

De Conciliis Saltzburgensibus.

I. ANno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, *Fridericus* Saltzburgensis Archiepiscopus & Sedis Apostolicæ Legatus Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo Decreta Concilii Œcumenici Lugdunensis II. proxime celebrati promulgata sunt, utque in omnibus Provinciæ Ecclesiis publicarentur ac observarentur, statutum est. Constitutionibus etiam *Guidonis* Tituli *S. Laurentii in Lucina* Presbyteri Cardinalis, & Sedis Apostolicæ in Provincia Saltzburgensi quondam Legati, in Concilio Viennensi anno 1267. editis novum robur additum est, earumque executio imperata. Secundum hæc, viginti quatuor Capitulis Ecclesiastica Disciplina sancita est. I. Abbatibus Ordinis Benedictini jubet, ut annis singulis Capitula Provincialia celebrent, quorum neglecta celebratione, observantia Regularis collapsa est. 2. Monachos fugitivos revocari præcipit, enormiter delinquentes carceribus recludi. Vetat Abbatibus ne Monachos ad strictiorem Ordinem transeuntes *ab obedientia* absolvant, quæ

Saltzburgum sive Salisburgum, Salisbourg, urbs Archiepiscopalis in Bavaria. Summa Canonum. Monastica disciplina. Obedientia.

quæ Monachorum ossibus inseparabiliter est affixa . 3. Pravam consuetudinem improbat, qua Abbates pro levibus excessibus, & nonnumquam simulatis offensis, passim & indifferenter de Monasteriis ad Monasteria Monachos suos mittebant; *cum delictum potius illic puniri & mori debeat, ubi committitur & patratur; cum nec tales missi ad alia Monasteria, peccata sua lugeant, sed vagentur potius dissolute*. Statuit propterea Synodus, ut si Monachum ad alia Monasteria transmitti necessitas postulet, id Abbati non liceat, nisi causa missionis, & tempus reditus per loci Episcopum ordinentur. 4. Pontificalium indumentorum usu, sacrarum vestium & vasorum benedictione, Indulgentiarum concessione, Abbatibus interdicit, nisi in proxima Synodo Provinciali fidem fecerint Privilegiorum, quibus hanc sibi vendicant potestatem. 5. Id Canonicis etiam Regularibus prohibet: Cæterum de aliis quæ ad Regularem observantiam & morum correctionem pertinent, in Provincialibus Capitulis statui jubet. 6. Commissam cuicumque Religioni vel Ordini, aut Fratribus Ordinum potestatem Confessiones audiendi, remissiones & indulgentias largiendi, & alia obeundi munia Sacerdotalia aut Pontificalia, omnino revocat. 7. Præcipit ut qui plura Beneficia possident, aut eo, quod ultimo recepere, sint contenti, aut in Synodo legitimis documentis probent, secum esse per eum, qui de jure hoc facere potuerit, dispensatum. 8. Omnes & singulos Clericos curam animarum habentes, ad personalem in Beneficiis residentiam revocat sub pœna suspensionis a perceptione fructuum, & administratione temporalium. 9. Eamdem pœnam in eos decernit, qui infra tempus a Canone statutum Ordines non susceperint, quos ipsorum Beneficia postulant. 10. De Vicariorum institutione & congrua portione decernit. 11. De tonsura & habitu Clericorum. 12. & 13. Clericos non viatores, in sacris Ordinibus constitutos, qui tabernam absque evidenti & honesta causa ingressi fuerint, aut ad aleas, vel taxillos luserint, ab Officio suspendunt. Sacerdotem excommunicatum vel suspensum, qui se Divinis ingesserit Episcopali carceri mancipari jubent. 14. Excommunicationis & carceris pœna damnat eos qui Clericum vel Monachum pro criminibus suis a Prælato carceri addictum fracto carcere liberaverint. 15. Virum aut mulierem Religiosis vestibus indui vetat, nisi certam profiteantur Regulam ex approbatis, seque certo loco destinet. 16. Vagis Scholaribus aliquid erogari vetat. 17. Ludos, quos vulgus vocabat *Episcopatum puerorum* in Ecclesiis & a personis Ecclesiasticis fieri prohibet. 18. Censuras ab uno Episcopo latas ab aliis publicari & observari jubet. 19. Dies festos Sanctorum Saltzburgensis Ecclesiæ Patronorum, *Ruperti*, *Vigilii*, & *Augustini* solemnes esse statuit, in iisque per totam Provinciam ab omni servili opere abstineri, sub pœna excommunicationis. 20. Vetat Religiosis ne Confessarios extra suum Ordinem eligant absque Prælati sui licentia speciali. 21. Monachos aut Religiosos quoscumque qui adversus correctionem Superiorum sæcularem potentiam invocaverint, ejusque favore usi fuerint, in carcerem mitti statuit, & nullius umquam dignitatis vel administrationis Officium in illa Ecclesia vel Monasterio consequi. 22. Episcoporum captivitatem aut persecutionem, & Ecclesiarum invasionem generali decernit Interdicto vindicandam. Viros tamen Principes, & terras eorum ab hoc Decreto excipit, nisi admoniti ab hujusmodi injuriis temperare & satisfacere contempserint. 23. Prohibet ne quis Clericorum Prælaturas aut Parochiales Ecclesias de manibus Laicorum recipiat, antequam ab Episcopo fuerit investitus, sub pœna excommunicationis, & privationis Beneficii. 24. Ecclesiarum Advocatos admonet ut ab indebitis vexationibus Ecclesiarum, & bonis ipsarum abstineant, debitisque juribus sint contenti.

Delicta Monachorum illic punienda, ubi committuntur.

Beneficiorum pluralitas vetita.

Residentia in Beneficiis quibus animarum cura annexa est.

Suspensionis pœna in Clericos tabernam ingredientes decernitur.

Pœna Monachorum sæcularem potentiam contra superiorum suorum correctionem invocantium.

Alterum Concilium Saltzburgense.

II. Aliud Concilium celebravit idem Archipræsul anno 1281. in quo Canones octodecim conditi, contra Ecclesiarum alienationes, Beneficiorum curam animarum annexam habentium pluralitatem, immodicos Visitatorum sumptus, contra Patronos & Judices, qui bona morientium Clericorum invadunt, contra Clericos qui de manibus Laicorum Ecclesias recipiunt, contra falsarios, contra eos qui violentas manus Clericis inferunt, & de Monachorum disciplina.

A. R.

ARTICULUS XXXII.

De Conciliis Salmuriensi, & Bituricensi.

I. ANno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, ab Archiepiscopo Turonensi & Comprovincialibus Episcopis Concilium Salmurii celebratum est die Lunæ post festum Decollationis *S. Joannis Baptistæ*, in quo quatuordecim Capitulis Ecclesiasticæ & Monasticæ Disciplinæ consultum voluere. Beneficiorum curam animarum annexam habentium pluralitas Clericis Cap. 3. prohibita est, *nisi Episcopi cum aliquibus duxerint dispensandum*. Prioratus in quibus duo Monachi commode possint sustentari, sæcularibus Clericis conferri vetat Canon X. *Concilium Salmuriense 1276.*

II. Eodem anno, *Simon* Tituli Sanctæ *Cæciliæ* Cardinalis, Sedis Apostolicæ in Gallia Legatus, Concilium Avarici Biturigum celebravit Idibus Septembris, in quo pro restauratione Disciplinæ & defensione libertatis Ecclesiasticæ Decreta sexdecim condita sunt. 1. Afferit sacrarum electionum libertatem, impressiones quibus impeditur ac violatur, prohibet, earum auctores excommunicatione ferit, aliisque penis damnat. 2. Statuit ut Judices delegati formam Romanæ Curiæ in citationibus observent. 3. Iisdem sub pena excommunicationis prohibet ne pro absolutione a Censuris aliquid accipiant, vel mulctæ nomine, etiam ex post facto. 4. Prælatis injungit ne facile Monachorum querelas contra ipsorum Abbates, maxime ubi de correctione agitur, admittant, nisi circumstantiis discussis verisimiliter præsumatur, ipsos non causa vitandi correctionem Ecclesiasticam, sed juste & ex causa probabili, ad Prælatorum præsidium confugisse. 5. Eos qui Prælatorum Jurisdictionem perturbant, excommunicatione percellit. 6. Decernit ut qui Judices Ecclesiasticos ad concedendam absolutionem a Censuris vi, vel metu compulerint, excommunicati publice denuncientur. 7. Laicos magistratus, qui in actionibus mere personalibus Viros Ecclesiasticos ad tribunal suum litigare compellunt, excommunicatione ferit, a qua absolvi non possint, nisi integre satisfecerint, eorum Sententiis in hujusmodi quæstionibus etiam prolatis, nihil omnino roboris habituris. Statuit insuper Synodus ut si Laicus Judex de Censuris, aut aliis Ecclesiasticis vel spiritualibus causis cognitionem aut judicium præsumpserit usurpare, nisi monitus ab hac usurpatione temperaverit, ad hoc Ecclesiastica Censura compellatur. 8. Exceptionem præscriptionis non admittendam statuit super rerum illarum decima, de quibus, sive similibus, in locis eisdem, a similis conditionis personis hactenus consuevit exsolvi: *Cum in illis, in quibus periculum vertitur animarum, præscriptio quantumcumque longæva non vendicet sibi locum; sed quanto graviora sunt crimina, tanto diutius miseram animam teneant alligatam.* Qui perceptione decimarum prohibuerint eos qui jus habent, excommunicatione feriuntur. 9. Eadem pæna damnantur, qui testamentis secundum Canonicas Sanctiones factis impedimentum apposuerint, vel ipsa impugnaverint ob sæcularium Judicum absentiam. 10. Excommunicationis sententiam in eos jaculatur, qui nova pedagia imponunt, aut antiqua ad Clericos & res ipsorum extendunt, & nisi infra menses duos ab istius Decreti promulgatione destiterint. 11. Eamdem pœnam decernit in eos, qui contra Ecclesiæ libertatem & consuetudines antiquas, statuta, banna, prohibitiones vel præcepta fecerint, vel fieri procuraverint, seu jam facta servaverint, aut servari fecerint, aut servantibus vel facientibus consilium vel opem duxerint adhibendam. 12. Sacrilegos immunitatis Ecclesiarum violatores, qui confugientes ad Ecclesiarum asylum vulnerant, mutilant, interficiunt, aut incendunt, aut exinde extrahunt, aut ista fieri præcipiunt vel procurant, seu consilium aut opem exhibent in tantis sceleribus perpetrandis, ipso facto excommunicatos, & feudis ac Beneficiis si quæ ab Ecclesiis illis obtinent, privatos pronuntiat; eorumque filios ad Beneficia Ecclesiastica obtinenda inhabiles & indignos declarat. 13. Ecclesiasticæ Jurisdictionis perturbatores diris devovet, qui scilicet in foro Ecclesiastico litigantes, seu litigare volentes super causis mere Ecclesiasticis, seu quæ ad forum Ecclesiasticum de antiqua & approbata consuetudine, & hactenus pacifice observata, pertinere noscuntur; ad desistendum.

Concilium Bituricense 1276.

Summa Canonum.

Ecclesiastica Jurisdictio.

Solutio decimarum.

Ecclesiæ libertas & immunitas.

Ecclesiastica Jurisdictio.

ſtendum compellunt per ipſorum vel parentum aut conſanguineorum, ſive rerum eorum vel perſonarum hujuſmodi captionem, aliiſve modis. 14. Vetat ne Judæi alibi quam in civitatibus, caſtris, & locis inſignibus habitare permittantur. 15. Ne quilibet exempti, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ Privilegiis communiti excommunicatos publice vel nominatim interdictos, ſeu uſurarios manifeſtos, ad divina Sacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam ſcienter admittant: Qui contra præſumpſerint, Eccleſiæ ingreſſu prohibentur. 16. Excommunicat eos qui nuncios ſeu executores Eccleſiaſticorum Judicum aut alios literas eorum vel Acta judicialia deferentes verberare, capere ſeu literas vel Acta prædicta per vim auferre, adulterare aut deſtruere præſumpſerint. Hujus Synodi Statuta miſit Legatus Apoſtolicus ad omnes Galliæ Epiſcopos, ut, qua Legatio ſua patebat, ubique ſervarentur. Id conſtat ex *Joannis* Archiepiſcopi Turonenſis Epiſtola ad Epiſcopum Nannetenſem præmiſſa Bituricenſi Concilio in Collectione Conciliorum Provinciæ Turonenſis, quæ a *Joanne Maano* edita eſt.

ARTICULUS XXXIII.

De Conciliis Langeſienſi, & Pontodomarenſi,

Langeſium, Longez, oppidum in Turonibus. Summa Canonum Concilii Langeſienſis. Emptio bonorum quæ teſtamento ſunt comprehenſa, illius executoribus prohibetur.

I. ANno circiter milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octavo *Joannes* Turonenſis Archiepiſcopus cum Suffraganeis Concilium celebravit *Langeſii*, in quo ſexdecim Canones conditi ſunt, quibus ſtatutum eſt. 1. Ne Prælati procurationes recipiant niſi ab Eccleſiis quas viſitaverint. 2. Ut Archidiaconi, Archipresbyteri, & Diaconi, extra civitatem Officiales non habeant. Ne Matrimonia clandeſtina contrahantur. 3. Ne Presbyteri filios ſuos in ſacris Ordinibus genitos ſecum retineant, vel ipſis aut concubinis aliquid legent, 4. Ne teſtamentorum executores aliquid de bonis teſtamento comprehenſis emere poſſint. Juris exemplum ſequi ſe profitetur Synodus, prohibentis Procuratoribus aliquid emere de bonis eorum procurationi ſeu gubernationi commiſſis. Contractus contra hoc Statutum initos irritos declarat, emptorem ad reſtitutionem dupli pretii rei emptæ, in executionis utilitatem convertendæ, condemnat. 6. Excommunicatos ultra annum claves Eccleſiæ contemnentes nullis in teſtamentis hæredes ſcribi poſſe declarat. 7. Cenſuras in eos decernit, qui Literis Apoſtolicis abutuntur. 8. Parochiales Eccleſias ad firmam tradi vetat ſine ſpeciali & expreſſo Diœceſani conſenſu. 9. Ne communicantes cum excommunicatis generatim excommunicentur. 10. Ut qui ex ceſſione ſibi facta agere voluerit, ante litis conteſtationem jurare teneatur, quod ceſſionem non recipit fraudulenter. 11. Ut juvenes Monachi in clauſtro commorentur, nec ad Prioratus mittantur, antequam annum ætatis decimum octavum attigerint. 12. Ne Monachi vel Moniales plures in Monaſteriis recipiantur, quam ex ipſorum facultatibus ſuſtentari poſſint. 13. Ne Monachi ſoli in Prioratibus morari permittantur. 14. Ne Prioratus vacantes denudentur. 15. Ne Advocati ad cauſas dicendas in foro Eccleſiaſtico admittantur, niſi triennio ſaltem integro Juri Canonico & Civili operam dederint. 16. Ut officiales, & alii demandatam Jurisdictionem habentes, in inſtitutione ſua jurent, quod munera non accipient ratione Officii, & bona fide cauſas audient, & diriment.

Pons Audemari, Le Pont-audemer, urbs Normaniæ in Diœceſi Lexovienſi. Summa Canonum Concilii apud Pon-

II. Anno Chriſti milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo-nono, circa Dominicam Aſcenſionem, *Guillelmus de Flavacuria* Rothomagenſis Archiepiſcopus Concilium Provinciale apud *Pontem Audemari* celebravit, in quo 24. Decreta de Diſciplina Eccleſiaſtica edita ſunt. Statutum 1. Ut Clerici excommunicati fructus Beneficiorum amittant, & ſi per annum excommunicationem animo indurato ſuſtinuerint, Beneficiis priventur. 2. Ut Capellanis, & Parochialibus Presbyteris qui Miſſas non celebrant, Beneficia poſt monitionem Canonicam ſubtrahantur. 3. Ut Statuta Conciliorum Bituricenſis & Lugdunenſis contra Jurisdictionis & Libertatis Eccleſiaſticæ perturbatores obſerventur. 4. Ut excommunicati a Canone propter violentam manuum injectionem in Clericos, a Parochialibus Presbyteris, de mandato Epiſcoporum, excommunicati publice denuntientur, & niſi ſe abſolvi procuraverint, *juſtitiari* mandentur; id eſt, plecti ac mulctari. 5. Con-

Confessionem proprio Sacerdoti, vel alii potestatem habenti semel singulis annis, & Communionem in Paschate, secundum Lateranensis Concilii Statutum imperat. 6. Excommunicationem decernit in Potestates sæculares Clericos capientes vel detinentes, contra requisitionem Judicis Ecclesiastici. 7. Causas Ecclesiasticas, maxime de personalibus actionibus, ad sæculares Judices deferri vetat. 8. Statuit ut qui majores decimas in Ecclesiis Parochialibus percipiunt, a restaurandam fabricam compellantur. 9. Ne Christiani Judæis serviant, aut cum ipsis habitent. 10. Ne vigiliæ & choreæ in Cœmeteriis & sacris locis fiant. 11. Ne Clerici Beneficiati, vel in sacris Ordinibus constituti, venationibus aut aucupiis dediti sint. 12. Ut in Abbatiis & Prioratibus numerus Religiosorum redintegretur. 13. Ut Monachi commorantes in Prioratibus Statuta *Gregorii* Papæ, quantum ad esum carnium, Confessiones, & jejunia, censurarum terrore observare compellantur. 14. Ut Regulares cum sæcularibus non morentur, nisi de Diœcesani licentia. 15. Ut mutuum ultra certam quantitatem, nisi cum Abbatis licentia, non contrahant. 16. Ut Decani Rurales non suspendant vel excommunicent nisi in scriptis. 17. Ut Sacerdotes a denuntiandis excommunicatis non desistant, nisi de ipsorum absolutione constet, que solemni ritu impartienda est. 18. Ne generatim excommunicent, nisi pro furtis & deperditis, & canonica monitione præmissa. 19. Ut Capellani, quibus Ecclesiæ committuntur ad tempus, diligenter examinentur. 20. & 21. Ut Clerici a sæcularibus negotiis abstineant, maxime inhonestis, utque tonsuram & habitum deferant Clerico congruentes: alioqui privilegiis Cleri non gaudeant. 22. Ut Clerici excommunicati propter defectum solutionis decimæ, se quantocyus absolvi curent, quod nisi statuto tempore præstiterint; etiam Beneficiorum privatione plectentur. 23. Ut Clerici Crucesignati literis Apostolicis non abutantur. 24. Ut Canonici Regulares ad curam animarum non admittantur, nisi prævio examine: neque instituti inde a suis Prælatis amoveri valeant absque consensu Episcopi.

tem Audemari celebrati.

Ecclesiastica Jurisdictio.

ARTICULUS XXXIV.

De Conciliis duobus Avenione celebratis, Annis MCCLXXIX. & MCCLXXXII.

I. ANno 1279. *Bernardus* Arelatensis Archiepiscopus Portuensis, Provinciale Concilium Avenione celebravit, 16. Kalendas Junii. In quo quindecim editi Canones. 1. & 2. Censuras continent adversus invasores bonorum Ecclesiasticorum. 3. Permittit Episcopis quibus injuria irrogata est, ut sententiam in delinquentes ferre possint, quocumque in loco Provinciæ Arelatensis fuerint. 4. Statuit ut qui Clericum ceperint, nec Episcopo aut Officiali repetentibus restituerint, excommunicati denuncientur. Si denunciati per tres dies, illum non reddiderint, civitas, castrum, aut villa ubi detentus fuerit, Ecclesiastico subjaceat Interdicto. 5. Ut nulla persona Ecclesiastica vel sæcularis, inducat per se, vel per alium, aliquam personam sanam vel infirmam, nec etiam moneri faciat, ut, dimissa sua Parochiali Ecclesia, in Cœmeterio alterius Ecclesiæ cujuslibet eligat sepeliri, sub pœna excommunicationi ipso facto incurrenda. 6. Canones de Judæis conditos observari jubet. 7. & 8. Canones undecimum, & decimum tertium Bituricensis Concilii anno 1226. contra libertatis & Jurisdictionis Ecclesiasticæ perturbatores renovant & confirmant. 9. Vetat ne Religiosi vel sæculares exempti, excommunicatos publice, vel nominatim interdictos, seu usurarios manifestos, ad Sacramenta vel Ecclesiasticam sepulturam admittant: alioqui Ecclesiæ aditu prohibeantur. 10. & 11. Decreta Valentini Concilii anni 1248. de excommunicatis ad Officia publica non eligendis; & de pœnis eligentium, confirmant. 12. & 13. Prohibent ne Clerici negotientur, causas dicant, aut Magistratus gerant. 14. Ne testamenta occultentur, sed eorum transumptum ab heredibus vel Notariis, quatenus pias causas spectant, exhibeatur Ecclesiæ, sub pœna excommunicationis. 15. Superiora Statuta infra duos menses in omnibus Provinciæ Arelatensis Ecclesiis promulgari jubet.

Summa Canonum Concilii Avenionensis 1279.

Pœna sollicitantium aliquem ad sepulturam eligendam extra suam Parochialem Ecclesiam

II. Anno Christi millesimo ducentesimo, octogesimo secundo, *Bertrandus Almaricus* Are-

Summa Canonum Concilii Avenionensis 1282. Usurarii ipso facto excommunicati. Ecclesiarum Parochialium frequentatio Dominicis & solemnibus diebus. Ecclesiastica Jurisdictio.

Arelatensis Archiepiscopus, cum Suffraganeis suis, Concilium alterum Avenione celebravit, in quo 11. Canones editi. 1. Usurarios omnes ipso facto excommunicatos denunciat; ac usurarios declarat, qui pannos, triticum, vinum, oleum, vel quascumque res alias mobiles carius vendunt ratione dilatæ solutionis, quam essent alias venditurii. 2. Preces pro Ecclesia imperat. 3. Ecclesiarum bona ac jura sine consilio Episcopi & assensu alienari vetat. 4. Procuratores institui jubet contra litigatores improbos, qui Prælatos & Rectores Ecclesiarum, cæterosve Clericos Beneficiis ornatos, coram diversis Judicibus fatigant laboribus & sexpensis. 5. Statuit ut quilibet Parochiani saltem diebus Dominicis & solemnibus, venire ad Parochiales Ecclesias suas, cessante impedimento canonico, teneantur: & in eis inter Missarum solemnia Eucharistiæ nostræ peregrinationis Viaticum a propriis Presbyteris recipere, præsertim in festis Resurrectionis Domini, & Pentecostes. 6. Prohibet ne Privilegiati seu Exempti Sententias & Censuras ab Episcopis latas, prætextu Privilegiorum suorum contemnere aut violare audeant. 7. Causarum spiritualium, seu negotiorum Ecclesiasticorum ad Curiam sæcularem delatores excommunicatione ferit. 8. Colligationes, societates, confratrias seu conjurationes Canonibus reprobatas, humanis dumtaxat legibus introductas, dissolvit & irritas facit. 9. Decernit ut Exempti Censuris a Synodo latis involuti censeantur, cum Statuta quorum violationi annexa Censura, est, transgressi sunt, nisi fidem faciant se vi Privilegiorum suorom excipi. 10. Ne quis sine suo Parochiali Presbytero, si absque magno periculo expectari possit, maxime ad pias causas, testamentum faciat, in quo caveatur imprimis, ut absque mora, post obitum seu convalescentiam testatoris, male acquisitorum quomodolibet fiat restitutio integra, quamdiu ejus sufficere poterint facultates, antequam legata quæcumque in favorem facta & gratuita persolvantur. 11. Statutum quoddam a *Bernardo* Arelatensi Archiepiscopo conditum in superiori Synodo, executioni mandari jubet: quodnam illud sit, non constat, quia Canon iste mutilus est.

ARTICULUS XXXV.

De Concilio Budensi.

Buda, Bude, Hungarici, Regni caput. De Wesprem.

ANno millesimo ducentesimo septuagesimo-nono, *Philippus* Firmanus Episcopus, in Hungaria, Polonia, Dalmatia, Croacia, Rama, Servia, Lodomeria, Gallicia, Cumania, Sedis Apostolicæ Legatus, Nationale Concilium in Castro Budensi, Vesprimiensis * Diœcesis celebravit, die 14. Septembris, in quo sexaginta novem editi Canones. I. II. III. IV. V. VII. VIII. XI. & XII. statuunt de habitu, vita & honestate Prælatorum, omniumque Clericorum. VI. Ut Episcopi ex Religiosis Ordinibus assumpti, vel deinceps assumendi, sui Ordinis habitum deferant; alioqui Ecclesiæ ingressu & Pontificalium executione prohibeantur. IX. Ut clerici Sententiam sanguinis non ferant vel dictent, nec rerum capitalium Judiciis intersint. X. Vetat ne Archidiaconi & alii Rectores Ecclesiarum, suas Laicis vel Clericis uxoratis Vicarias committant. XIII. Reverentiam in Divinis Officiis imperat. XIV. Vetat ne Prælati Ecclesias vel Parochias visitantes, immodicis illas sumptibus gravent. XV. Ne quis *Beneficium Ecclesiasticum de manu Laicorum recipiat*. XVI. Ut Plebani, Rectores, & Capellani Parochialium Ecclesiarum in ipsis deserviant, per se ipsos, & non per Vicarios, sub pœna privationis fructuum. XVII. Conjurationes Clericorum dissolvit, prohibetque, sub pœnis excommunicationis & privationis Beneficiorum. XVIII. & XIX. De Officiis cultu & ornatu Presbyterorum Parochialium, & Clericorum cæterorum ad Synodum euntium, decernunt. XX. Ut omnes curam animarum habentes infra annum sacrum Presbyteratus Ordinem suscipiant, sub pœna privationis Beneficiorum. XXI. De Eucharistia & Oleo Sancto sub fideli custodia, clavibus adhibitis conservandis. XXII. Divinum Officium cum diurnam, tum nocturnum *distincte & devote* a Sacerdotibus celebrari præcipit. XXIII. Intrusos in Beneficia excommunicatione percellit, & ad fructuum restitutionem com-pelli jubet. XXIV. Prohibet ne viri Ecclesiastici agant, respon-

Summa Canonum. Ecclesiastica Jurisdictio.

ſpondeant, vel fidejubeant aut ſe aſtringant vel obligent coram Judice ſæculari, niſi de his quæ ad ſæculare, non ad Eccleſiaſticum forum ſpectant. Judices qui ipſos contra privilegia Clero indulta ad agendum coram ſe compulerint, excommunicatione percellit. XXV. Ne Clerici de perſonalibus injuriis, vel eleemoſinis Eccleſiæ factis, coram ſæculari Judice litigent abſque Epiſcopi ſui licentia. XXVI. Ne in domibus ſuis habeant prolem in ſacris Ordinibus ſuſceptam, aleas, vel taxillos; utque eorum filii majoris Eccleſiæ ſervi ſint. XXVII. Ne Reliquiæ Sanctorum extra capſam oſtendantur, vendantur, aut recens inventæ publicæ venerationi exponantur, *niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ*. XXVIII. De Concionatoribus & Quæſtoribus recipiendis ſtatuit, certis legibus. XXIX. & XXX. Ne res Eccleſiæ pignori obligentur, niſi pro Eccleſiæ neceſſitate, de licentia Epiſcopi, multo minus donentur. Obligationes atque donationes hujuſmodi Synodus irritas dicit. XXXI. Ne Clerici abſque licentia Epiſcopi ſui peregrinentur, ſub pœna ſuſpenſionis. XXXII. Ne ignoti ad ſacra Miniſteria admittantur. XXXIII. *Ne Parochiani Eccleſia ſua Parochiali relicta vel contempta, ad alias Eccleſias, cujuſcumque ſint Ordinis, Religionis, aut ſtatus, ad audienda Divina Officia*, ſpeciatimque *Miſſam Dominicis, & feſtivis diebus* conveniant, nec in illas admittantur, vel ipſis miniſtrentur Sacramenta ab aliis, quam a *Parochialibus Presbyteris*: niſi forte *cauſa devotionis majoris* aliqui *circa hoc a Sede Apoſtolica Privilegio aut indulgentia ſpeciali muniti ſint*. Parochiani hoc Statutum violantes a perceptione Sacramentorum; qui vero Parochianos alienos ad Divina receperint, vel eis Sacramenta adminiſtraverint, ab executione ſuorum Ordinum ſuſpenduntur: & qui Parochianis alienis hoc modo ſuſpenſis adminiſtrare Sacramenta præſumpſerint, excommunicatione percelluntur. XXXIV. De rationibus reddendis ab omnibus qui Eccleſiaſtica bona adminiſtrant. XXXV. De mutuo ab iis non dando vel accipiendo ultra certam ſummam. XXXVI. De bonis Eccleſiaſticis non alienandis. XXXVII. XXXVIII. De Eccleſiis novis exactionibus non gravandis, deque veteribus penſionibus non augendis, decernunt. Statuit ut Archidiaconi in Hungaria & Polonia non inſtituantur, niſi qui Juri Canonico per triennium operam dederint. Rationem hujus Statuti Synodus profert: quia *tam de jure, quam de generali conſuetudine, multarum Eccleſiarum Archidiaconi Juriſdictionem habent cauſas Matrimoniales & plerumque alias audiendi examinandi atque decidendi*. XXXIX. Ut cauſæ Matrimoniales viris gravibus, honeſtis & Juris peritis committantur. XL. Prohibitiones, Juramenta, Sententias vel Cenſuras, quibus nonnulli Prælati cum ſæculares, tum Regulares, ſubditos ſuos impediunt ne Superioribus Eccleſias aut Monaſteria ſua viſitantibus, earumdem Eccleſiarum aut Monaſteriorum, perſonarum ac rerum ſtatum revelent, penitus irrita declarat. XLI. Profanam ſuppellectilem in Eccleſia ſervari vetat. XLII. Presbyteris jubet ut Manuale, aliosque libros Eccleſiaſticos habeant. XLIII. & XLIV. Choreas in Cœmeteriis, aut Eccleſiis duci, vel civiles cauſas agitari, aut vigilias fieri vetant a Laicis. XLV. Canonicos, & cæteros Clericos Beneficiatos, qui in ſuis Eccleſiis Horis Canonicis, Matutinis ſaltem, Miſſæ, vel Veſperis non interſunt, ſtipendiis privari ſtatuit. XLVI. Vetat ne conſuetudo, qua Archidiaconi Hungariæ marcam argenti exigebant, antequam interfecti, aut veneno extincti, ſepulturæ traderentur, extendatur ad alios fortuitis caſibus interemptos, qui pœnitentes obierint, vel in morte ſigna pœnitentiæ dederint manifeſta. XLVII. Publicos concubinarios Eccleſiæ ingreſſu prohibet. XLVIII. Chriſtianis omnibus vetat ne domos ſuas vel poſſeſſiones publicis meretricibus, adulteris, inceſtuoſis, aut aliis infamibus perſonis locent, vendant vel donent: alioqui ab Eccleſiæ ingreſſu arceantur. XLIX. Vetat ne bona morientium, & aliorum inferiorum Prælatorum, vel Eccleſiarum vacantium a Laicis, occaſione Juris Patronatus, vel quovis alio prætextu occupentur, ſub pœna excommunicationis, donec occupata vel ſubtracta reſtituerint. L. Alienationem bonorum Eccleſiæ ſub eadem pœna prohibet. LI. Ne ſæculares vel Eccleſiaſtici Patroni Jus Patronatus quo in quibuſdam Eccleſiis aut Monaſteriis fruuntur aliis Eccleſiis aut Monaſteriis donent, abſque licentia & aſſenſu Epiſcoporum aut Prælatorum in quorum Diœceſi vel Juriſdictione, Eccleſiæ vel Monaſteria ipſa conſtituta ſunt. LII. LIII.

Reliquiæ Sanctorum qua ratione exponendæ.

Miſſa Parochialis Dominicis diebus audienda.

Eccle-

Ecclesiarum, Monasteriorum, & bonorum Ecclesiasticorum invasores anathemate feriunt. LIV. Judices Ecclesiasticos, qui gratia aut pecunia corrupti judicaverint, per annum a Juredicundo suspendit. LV. Excommunicatos, ab agendo, patrocinando, aut ferendo testimonio repellit. LVI. Exceptionem rei judicatæ per Ecclesiasticum Judicem, in causis quæ sunt Ecclesiastici fori, a sæculari Judice admittendam; & pariter exceptionem rei judicatæ per sæcularem Judicem, in causis quæ sunt fori sæcularis, ab Ecclesiastico judice recipiendam statuit. LVII. Ut sæculares & Ecclesiastici Judices mutuam sibi impendant opem ad eos coercendos & ad officium revocandos, qui suæ Jurisdictioni non parent. LVIII. Laicas potestates percellit, quæ in causis Ecclesiasticis appellationem ad Superiores, & maxime ad *Sedem Apostolicam*, prohibuerint. Regem ipsum, & Reginam Hungariæ, si forte illas impedierint, Ecclesiæ ingressu prohibet: Duces, Barones, & alios inferiores Judices, excommunicatione ferit. LIX. & LX. Ecclesiarum, & Virorum Ecclesiasticorum immunitatem a tributis, pedagiis, vectigalibus, &c. asserunt. Sexagesimus primus & quinque sequentes, monasticam sanciunt disciplinam. LXVII. Excommunicationis & Interdicti Sententias a Prælatis latas, jubet ab omnibus observari. LXVIII. Vinearum & agrorum depopulatores excommunicatione ferit. LXIX. Jurium & bonorum Ecclesiasticorum invasores coercet. Budense Concilium ex Codicibus MSS. Vaticano & Vallicellano primum edidit *Odoricus Raynaldus* ad calcem Tom. 14. Annalium Ecclesiasticorum.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 743. Edit. primæ Religiosi Censores hanc notam apponunt: *Quoties ponitur Canon de audienda Missa in Parochia, Literis diversis exprimit, quia hanc sententiam tuetur.*

R. Quæ observatione digna censui, sive Patrum, sive Conciliorum, sive aliorum Scriptorum verba, edita sunt Italicis ut plurimum characteribus. Plurimæ sunt objectiones, plurimi Hæreticorum errores diversis literis seu characteribus editis, quos propterea me tueri, nemo sanæ mentis dixerit. Sed quod spectat Canones de audienda Missa Parochiali, sanctissimam disciplinam his canonibus sancitam, & a Summis Pontificibus confirmatam tuitus sum, & tueri debui. Loco a Religiosis Censoribus notato refero Concilii Budensis Canones. 23. (inquam) vetat *Ne Parochiani Ecclesia sua Parochiali relicta vel contempta, ad alias Ecclesias, cujuscumque sint Ordinis, Religionis aut status, ad audienda Divina Officia, speciatimque Missam Dominicis & Festivis diebus* conveniant, nec in illas admittantur, vel ipsis administrentur Sacramenta ab aliis, quam *A parochialibus Presbyteris*, nisi forte *causa devotionis majoris* aliqui *circa hoc a Sede Apostolica privilegio aut indulgentia speciali muniti sint*. Quæ characteribus Italicis sunt exarata, ipsa Canonis Budensis verba sunt. Qui nullis adversus Parochiales Ecclesias, & adversus Ecclesiæ disciplinam præjudiciis sunt occupati, hæc a me referri & observari ægre non ferent. Censeo plane Fideles diebus Dominicis & Majoribus Festis parochiam frequentare, solemne sacrum, & verbum Dei in ea audire teneri: Quod ex Concilii Tridentini, Sixti IV. Conciliorum Provincialium post Tridentinum celebratorum, Mediolanensis 6. a *S. Carolo* celebrati & a Sede Apostolica confirmati, Generalium Cleri Gallicani Comitiorum decretis ac statutis, luculenter a me probatum est lib. 2. *Theologiæ Dogmaticæ ac Moralis*, in Tractatu *de Sacramento Eucharistiæ*, cap. 6. Articulo 5. Regula 10.

Nota.

Tridentinum *sess. 22. in Decr. de observ. & evitand. in celebr. Miss. & sess. 24. de refor. c. 4.* sancivit ab Episcopis populum monendum, ut diebus saltem Dominicis, ac majoribus Festis ad proprias parochias accederet. Ubi etiam aliquis necesse haberet a proprio parocho instrui, ut facillime rure potest evenire, compelli etiam censuris posset ad suam parochiam non declinandam; ut ita sui pastoris ope propriam expelleret ignorantiam. In his circumstantiis rigidior non apparebit censura Facultatis Parisiensis, qua ut

falsam

falsam & decreto Tridentini contrariam an. 1665. 3. Febr. sequentem confixit propositionem: *Populus Christianus vi Tridentini Concilii cogi non potest per censuram, & pœnam Ecclesiasticam, ut Dominicis diebus Missam parochialem audiat.* Ubi vero quis parochi instructionis non indigeat, ac extra Ecclesiam Parochialem majori forte cum fructu verbi Dei pabulo animam suam enutriat, cur pœnis Ecclesiasticis compellendus, ut Parochiæ Ecclesiam adeat? Cessat tunc profecto finis, unde summopere semper commendatum fuit, sacra eloquia, & salutis monita a proprio Pastore auscultare. Ne autem fideles festis diebus ad Regularium Ecclesias cum aliquo conscientiæ latratu accederent, ibi plene satisfacere præcepto de Missa audienda declararunt Leo X. 13. Novemb. 1517. & S. Pius V. 17. Kal. Sept. an. 1563. Quam vero esset indolendum, si fideles a propriis abstinerent Ecclesiis, quia pastores vel conciones debitasque catecheses omitterent, vel tædio affici in administrando Pœnitentiæ Sacramento demonstrarent?

ARTICULUS XXXVI.

De Concilio Andegavensi.

EOdem anno 1279. *Joannes* Turonensis Archiepiscopus Provinciale Concilium Andegavis celebravit die Dominica post festum *S. Lucæ* Evangelistæ, in quo quinque Canones editi. I. Excommunicatos denunciat qui Viros Ecclesiasticos in actionibus personalibus ad sæcularia tribunalia traxerint. II. Ministros Episcoporum, qui *pro literis* Ordinationis *sigillandis*, pecuniam aut munus aliquod exegerint vel receperint, si sint in Sacris, suspensione; si sint in Minoribus Ordinibus constituti, vel laici, excommunicatione mulctat. III. Eadem pœna damnat eos, qui contra fas, & absque assensu Parochialis Presbyteri, defunctorum corpora in Ecclesiis vel Cœmeteriis sepelierint. IV. Clericos tam sæculares quam Regulares, Beneficium Ecclesiasticum seu Administrationem quamlibet obtinentes, quamdiu fuerint excommunicati, Beneficiorum aut Administrationum suarum fructibus; si ultra annum in excommunicatione manserint, Ecclesiæ claves contemnentes, Beneficiis ipsis, & administrationibus privandos edicit. V. Singulis Episcopis permittit, ut a Censuris hac in Synodo latis, in suis Diœcesibus, post satisfactionem congruam, absolvant irretitos.

Summa Canonum.

ARTICULUS XXXVII.

De Concilio Coloniensi.

ANno millesimo ducentesimo octogesimo, *Siffridus* Coloniensis Archiepiscopus Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo Disciplina Ecclesiastica, maxime circa Sacramentorum administrationem, duodeviginti Capitulis sancita est. Primum est de vita, honestate, & Officio Clericorum, in quo observandum, quod non solum Horas Canonicas, sed etiam Horas de B. Virgine singulis diebus recitare, in Coloniensi Provincia tenebantur. Secundum Clericos mulierosos, & eorum concubinas coercet. Tertium de Monacharum & Monialium disciplina, quibus inter alia peculium, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, prohibetur. Quartum, de Baptismo. Quintum, de Sacramento Confirmationis. Sextum, de Sacramento Extremæ-Unctionis cui recipiendo quatuordecim annorum ætatem & supra assignat. Septimum, de Sacramento Eucharistiæ, & celebratione Missæ, cui Confessionem, si commode fieri potest, & Matutinarum ac Primæ recitationem præmitti jubet. Octavum, de Sacramento Pœnitentiæ & Confessionis. Sacerdotibus sub pœna excommunicationis prohibet ne Pœnitentibus, quorum Confessiones excipiunt, nomine restitutionis pro Pœnitentia injungant, ut Ecclesias, Capellas, vel Cœnobia construant, vel Ecclesiis donationes vel legata faciant, sed prius male parta restituant iis quibus debent, vel eorum hæredibus. Item, ne Missas, quas pœnitentibus in pœnitentiam injungunt, celebrent ipsi, sed mittant ad alios. Ut fideles semel in anno proprio Sacerdoti Parochiali confiteantur. Nonum, de Ordinibus. Vetat inter alia, ne quis una die plures Ordines recipiat. Decimum, de Matrimonio. Clandestina Matrimonia prohibet sub pœna excommunicationis, qua non solum contrahentes, sed omnes etiam qui nuptiis hujusmodi interfuerint, percellit,

Summa Canonum.

Restitutio.

Confessariis Missas quas pœnitentibus forte injunxerint, celebrare vetitum.

cellit, nisi infra mensem Episcopo vel ejus Officiali id revelaverint. Undecimum, de sepulturis & Cœmeteriis. Sub pœna excommunicationis observari jubet, ut quoties aliquis in loco Religioso seu in Monasterio sepulturam elegerint, corpus primo præsentetur Parochiali Missæ; qua celebrata, deferatur ad locum ubi sepulturam elegit. Duodecimum, de bonis Ecclesiæ non alienandis. Decimum tertium, de malefactoribus ad Ecclesiam confugientibus. Decimum quartum, de usurariis manifestis, quos communione & sepultura Christiana, nisi pœnitentiam egerint, privari statuit. Decimum quintum statuit ut nullus Sacerdos vel Clericus in Ecclesia Parochiali vel Capella audeat celebrare sine Episcopi vel Archidiaconi licentia. Ne Parochiam teneat, ad quam non sit legitime præsentatus, & ab Episcopo vel Archidiaconis locorum institutus, sub pœna excommunicationis. Ne Beneficium de manibus laicorum accipiat: alioqui Beneficio graduque excidat. Decimum sextum, Archiepiscopi, & Curiæ Ecclesiasticæ Coloniensis Mandata executioni mandari jubet: ac Jurisdictionis ejusdem Curiæ perturbatores excommunicari præcipit. Decimum septimum, Executores testamentorum coram duobus ab Episcopo in singulis Archidiaconatibus deputandis rationem reddere jubet. Decimum octavum, Ecclesiastici Interdicti observandi modum præscribit.

De sepulturis.

Anglicani Præsules Summo Pontifici supplicandum statuunt, ut Concilii Lugdunensis Secundi Canones temperet, si quid in illis Anglicanis moribus insuetum & intolerabile sit.

ARTICULUS XXXVIII.

De Concilio Lambethensi.

Anno millesimo ducentesimo octogesimo primo, 6. Idus Octobris, *Joannes de Pekham* Archiepiscopus Cantuariensis, Angliæ Primas, Concilium Provinciale *Lambethæ* celebravit, in quo primum Lugdunensis Concilii II. Decreta recensita sunt, cum ut omnibus innotescerent, tum ut si quid in illis Anglicanis moribus *intolerabile* videretur, *circa illud temperamentum Apostolicæ Clementiæ humiliter imploraretur*. Deinde lectæ sunt Constitutiones *Otthoni* Sedis Apostolicæ quondam in Anglia Legati. Tertio, recitata sunt *Lambethensis* Concilii sub Archiepiscopo *Bonifacio* Decreta. Quarto, Statuta viginti septem condita sunt, quæ multis deformata mendis ad nos pervenere. I. De Sacramento Eucharistiæ. II. De Annalibus & Anniversariis celebrandis. Observandum quod docet, Sacerdotem Missam unam celebrantem satisfacere non posse pro duobus, pro quibus speciatim & in solidum celebrare promisit. Quia *Licet ipsum Sacrificium, quod est Christus, sit infinitæ virtutis: non tamen in Sacrificio suæ immensitatis summam plenitudinem operatur: alioquin pro uno mortuo numquam oporteret nisi Missam unam dicere. Operatur enim in hujusmodi Mysteriis distributione certa suæ plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili alligavit*, III. De Baptismo & ejus effectu. IV. De Sacramento Confirmationis. Neminem ad Eucharistiam, extra mortis articulum admitti statuit, nisi fuerit confirmatus, vel a receptione Confirmationis causa legitima impeditus. V. De Ordinibus, Subdiaconatum cum quatuor Minoribus una conferri vetat; immo ut Minores Ordines, cum id fieri potest, simul non conferantur, sed combinentur, suadet, *pro Sacramenti reverentia*. VI. & VII. De Confessione & absolutione. VIII. Peccata graviora, quæ *Scandalo suo totam commovent civitatem*, *solemni Pœnitentia secundum Canonicas Sanctiones*, castigari decernit. IX. Unum Confessarium in quolibet Decanatu constitui jubet ad Confessiones Rectorum, Vicariorum, aliorumque Sacerdotum ac Ministrorum Ecclesiæ audiendas. X. De informatione simplicium, sive de catechizandis rudibus. XI. De hospitalitate exhibenda, præcipue Concionatoribus. XII. De certificatoriis. XIII. De falsis procuratoribus. XIV. De clandestinis Inquisitionibus rejiciendis. XV. De firmis. Ecclesias ad firmam tradi vetat, nisi ex causis necessariis, ab Episcopo approbatis, & Viris dumtaxat Ecclesiasticis & probis, reservata Parochiæ pauperibus pingui portione ad arbitrium Episcopi, sub testimonio quatuor fidelium Parochianorum iisdem eroganda. XVI. De Religiosis, seu Canonicis Regularibus Ordinis S. Augustini. Hos, etsi ritus diversos habeant, ad unum Capitulum Generale quolibet triennio convenire jubet. XVII. & XVIII. Monialium castitati & famæ consulunt earum constupratores anathemate confodiunt. Vetant ne ultra tres dies in domibus parentum

Summa Canonum.

Sacerdos Missam unam celebrans satisfacere non potest pro duabus pro quibus speciatim & in solidum celebrare promisit.

Ordinationes sacræ.

Peccata graviora & scandalosa publicæ pœnitentiæ subjicienda.

rentum vel affinium causa recreationis, ultra sex dies pro necessitate vel occasione commorentur: nisi locorum Episcopis aliud ex causa necessaria aliquoties videatur de quo eorum conscientia in tremendo Judicio oneratur. XIX. Monachos & Moniales anno Probationis expleto professionis vinculo declarat obligari, nec ad sæculum redire posse. XX. Apostatas ad statum pristinum, vel ad laxiorem Regulam ab Episcopis compelli statuit. XXI. Vetat ne Viri Religiosi testamentorum executores fiant. XXII. Sæcularis formæ vestes Clericis prohibet. XXIII. Filios Presbyterorum in Patrum Beneficiis institui vetat, *Ne contra justitiam in hæreditate Crucifixi locus pateat successioni*. XXIV. Statuit ut Episcopus Clerico, quem ad Ecclesiam aliquam admittit, literas concedat exprimentes quo in Ordine constitutus, & quo titulo ad hujusmodi Beneficium sit admissus. XXV. Pluralitatem Beneficiorum, curam animarum annexam habentium, *absque dispensatione Apostolica*, damnat, eaque possidentes resignare jubet libere & absolute in Episcoporum suorum manibus, infra sex menses, unico servato. Statuit ut Advocati non admittantur, nisi per triennium saltem Jus Civile & Canonicum audierint. XXVII. Ut quilibet Sacerdos tam sæcularis, quam Regularis, pro Archiepiscopo vel Episcopo defuncto Missam unam celebret.

Professio tacita Monachorum & Monialium.

De filiis Presbyterorum.

His ita constitutis, *Joannes* Cantuariensis Archipræsul & Angliæ Primas, Concilii Præses ad Serenissimum Magnæ Britanniæ Regem *Eduardum* gravissimas de libertate Ecclesiæ Literas dedit. Incipiunt his verbis: *Auctore Domino præcipimur Majestatem Regiam honorare, & ad idem beneficiis innumeris obligamur. Quia tamen oportet Domino magis quam hominibus obedire, ad prævaricationem Legum illarum, quæ divina auctoritate absque omni dubio subsistunt, nulla possumus humana Constitutione ligari*. Libertatem Ecclesiæ fultam ait Decretis Summorum Pontificum, Statutis Conciliorum, Sanctionibus Orthodoxorum Patrum: quibus Regem obtestatur ut cedat: *Ex his enim tribus* (inquit) *sunt Canones aggregati, & Jura Coronæ vestræ, Christi Coronæ supponenda, cujus sunt diadēma ac Sponsæ suæ monilia, universæ ecclesiasticæ libertates... Decretis autem Summorum Pontificum auctoritatem dedit omnium Imperator, dicens Petro*, „ Quidquid ligaveris super terram, erit ligatum & in cęlo. *Ligat siquidem Summus Pontifex, non vinculis corporalibus, sed spiritualibus, sacris saltem legibus, quibus tenentur universi homines obedire, dicente Domino*: * „ Qui superbierit, nolens obedi„ re Sacerdotis imperio, &c. Morietur homo ille. *Ab hac autem obedientia non est Altitudo Regia absoluta, sed plus quam cæteri laici ea inferiores, eidem obnoxia. Unde subjungitur consequenter*: „ Postquam sederit Rex in solio Regni sui, describet Deu„ teronomium sibi Legis hujus in volumine, accipiens exemplar a Sacerdotibus Leviticæ „ Tribus, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum „ suum, custodire verba & cæremonias ejus, quæ in Lege præcepta sunt, & longe „ ipse regnet, ipse & filius ejus. „ *Tenetur igitur Rex ipse ex pracepto Legis expresso, Summo Pontifici obedire: quod si non fecerit, timere potest Rex Legis insinuatione, ne Regis sui prolongatio minuatur. Item Salvator ipse dixit Discipulis congregatis*: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit... *Sed dicet forsitan Ecclesiæ inimicus, quod non pertinet ad Summum Pontificem juga hujusmodi Legum vel Canonum imponere Principi sæculari. Cujus nos cum universali Ecclesia, & omnibus mundis Sanctis & Sapientibus ex adverso contrarium affirmamus. Huic autem dissidio si quæratur qualiter debeat pacis remedium adhiberi: docet Dominus in Deuteronomio dicens*: „ Si difficile & „ ambiguum apud te judicium esse prospexeris, & Judicium intra portas tuas videris „ verba variari, surge & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem qui fuerit illo tempore, quæresque „ ab eis, qui judicabunt tibi judicii veritatem: Et facies quæcumque dixerint qui præ„ sunt loco quem elege„ rit Dominus, & docuerint te juxta Legem ejus. „ *Ergo ad Summum Pontificem pertinet omnis controversiæ terminatio, quæ non potest per inferiores Judices quoscumque terminari*.

Observanda de Ecclesiastica libertate.

Reges Summo Pontifici obedire tenentur.

Regia Coronæ jura, Christi Coronæ supponenda.

** Deut. 17.*

Item quantæ auctoritatis sit Ecclesia in Concilio Christi nomine congregata, patet ex Evangelio Matthæi, dicente Domino: Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum. *Et ibidem*. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethni-

Quanta Conciliorum auctoritas.

ethinicus & publicanus. *Qui igitur Ecclesiæ non obediunt, in Concilio præcipue congregatæ, Heretici sunt censendi.*

Matth.20. *Item quantæ auctoritatis sit SS. Patrum sincerissima doctrina, patet testimonio Salvatoris in Evangelio dicentis:* Non vos estis qui loquimini sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis: *Idem est ergo Sanctorum Patrum definitionibus resistere, quod Spiritus Sancti oraculis adversari. Hæc attendentes Imperatores Catholici, Leges suas omnes sacris Canonibus subdiderunt, ne Schismatici vel Heretici putarentur. Cum igitur ad vos, Excellentissime Domine Rex, pertineat pax inclyta Imperii: & vos etiam tenemini Leges vestras Canonibus subjicere, & contrarias abolere . . . . Oppressiones, quas plangimus, credimus sumpsisse exordium tempore Regis Henrici I. & præcipue Regis Henrici Patris, Henrici Junioris, quando voluit Articulos gravaminum, per consensum S. Thomæ Archiepiscopi, & cæterorum Pontificum Angliæ confirmari. Quibus quia noluit consentire, sustinuit exilium; & hujus occasione postea passionem. Si igitur Martyrem non facit pœna, sed causa, illiciti & damnabiles sunt articuli, quibus quia assentiri noluit, sustinuit agoniam: cujus injuriæ toties repetuntur, quoties Clerus vel Ecclesia contra Canones illos opprimitur, quos voluit observari.*

Leges Principum, Canonibus subjicienda.

ARTICULUS XXXIX.

De Concilio Turonensi.

Summa Canonum.

ANno Christi millesimo ducentesimo octogesimo secundo, Augusto mense, *Joannes* Turonensis Archiepiscopus in Metropoli sua Concilium celebravit, in quo tredecim condidit Canones. I. Contra vexatores. II. Contra eos qui ad rixas, vel ad lites incitant, in quos decernitur excommunicatio. III. Contra Clericos & Religiosos tabernas frequentantes. IV. Contra fures librorum & ornamentorum Ecclesiasticorum: aut qui ex libris hujusmodi folia sciderint, deleverint, corruperint, qui pariter excommunicantur. V. De processionibus diebus Dominicis, aliisque, secundum piam consuetudinem faciendis. VI. Ut usurarii secundum Lugdunensis Concilii Decretum puniantur, & de omnium Fidelium terris penitus expellantur. VII. Ecclesiasticæ Jurisdictionis & libertatis perturbatores & oppressores in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, Collegialibus, & Parochialibus excommunicatos denunciari statuit. VIII. Eidem pœnæ subjicit eos, qui his nominibus suspecti fuerint, nisi ad mandatum Episcopi se purgaverint. IX. Simili ferit anathemate eos qui comestores vel custodes in Religiosis dominibus, vel in domibus Prælatorum, aliorumque Virorum Ecclesiasticorum collocant. X. Seculares Magistratus, qui possessiones Ecclesiarum manucapere, Viris Ecclesiasticis auferre, vel in alios transferre præsumpserint ratione obligationum coram ipsis factarum, excommunicationis sententia percellit. XI. Eadem censura plectit laicos prohibentes subditis suis, ne cum Viris Ecclesiasticis, a quibus dissident, communionem in vita civili prorsus ullam ineant. XII. Eamdem pœnam infligit illis omnibus qui Viros Ecclesiasticos, aut Ecclesiarum Ministros impediunt, ne decimas ad ipsos aut ad Ecclesias pertinentes colligant, percipiant, aut ad firmam tradant quibus voluerint. XIII. Statuta priorum Turonensis Provinciæ Conciliorum confirmat, & observari jubet.

Ravenna, Ravenne, Æmiliæ, sive Romandiolæ caput, Sedes Archiepiscopalis.

ARTICULUS XL.

De Concilio Ravennate.

Histriones. Indulgentia alentibus aut vestientibus pauperes a Synodo concessa.

ANno Christi millesimo ducentesimo octogesimo sexto, *Bonifacius* Archiepiscopus Ravennas Provinciale Concilium celebravit, in quo novem edita sunt Decreta. I. Statuit ut nullus Clericorum joculatores, vel histriones a laicis transmissos recipiat, seu provideat ipsis aliquid propter victum, etiam transeundo: alioquin duplum ejus quod istiusmodi hominibus dederit, Ecclesiæ restituere teneatur, in usus pauperum convertendum. II. Prælatos & Clericos ad erogandas eleemosynas adhortatur. Episcopis qui qualilibet

libet hebdomadis die quatuor pauperes semel refecerint; Abbatibus qui duos; Archidiaconis, Præpositis, Archipresbyteris, &c. qui unum, anni unius Indulgentiam impartitur. Eamdem gratiam illis concedit, qui novum indumentum; quadraginta vero dies illis qui vetus & detritum dederint. III. Mulcta pecuniaria damnat eos, qui arma portaverint, vel habitum, coronam, aut tonsuram statui suo minime congruentem. IV. Statuit ut ad regimen Parochialium Ecclesiarum promoti, sacrum Presbyteratus Ordinem infra annum suscipere teneantur, sub periculo Beneficii. V. Ut quotidianarum distributionum illi sint dumtaxat participes, qui Horis Canonicis intersunt, pro rata suæ præsentiæ. VI. Lugdunensis Concilii Constitutionem de usurariorum testamento, executioni mandari jubet. VII. In eos qui solvere decimas contemnunt, excommunicatio decernitur: utque contra contumaces qui solido mense excommunicationem sustinuerint, invocetur auxilium brachii sæcularis. VIII. Casus Episcopo in Ravennate Provincia reservatos recenset. IX. Statuta Ecclesiæ libertati & consuetudini contraria abrogari jubet ac deleri, sub gravissimis pœnis Potestatibus infligendis. Statutorum, & Consuetudinum hujusmodi conditores auctoresque, & Potestates, Consules & Rectores locorum, in quibus introductæ fuerint, editæ vel servatæ, denuntiat excommunicatos.

ARTICULUS XLI.
De Concilio Bituricensi.

Summa Canonum.

EOdem anno, *Simon de Belloloco*, Bituricensis Archiepiscopus Provinciale Concilium celebravit, 15. Kalendas Octobris, in quo triginta quinque Capitulis Disciplina Ecclesiastica sancita est. I. Statuit ut causarum Matrimonialium Judices mature & cum peritorum consilio in iis dirimendis procedant. II. Matrimonium clandestine contrahentes, & cooperatores, & scienter præsentes excommunicatione percellit. III. Statuit ut nemo causarum cognitiones extra loca suæ Jurisdictionis usurpet. IV. Ne Archidiaconi, Archipresbyteri, & alii Jurisdictionem Ecclesiasticam habentes, extra civitatem Officialem habeant. V. Ut Clerici ad regimen Parochialium Ecclesiarum præsentati fructibus non gaudeant, donec sacros Ordines susceperint. VI. Ut Clerici peregrini ad sacra Ministeria non admittantur, nisi ab Episcopo approbati. VII. Ut Clerici concubinas vel meretriculas in domibus habentes, Beneficiis Ecclesiasticis priventur. VIII. Ut filios illegitimos in domibus suis non alant. IX. In eos Beneficii privatio decernitur, qui anno solido in excommunicatione sorduerint. X. Ut excommunicati diebus Dominicis & festivis publice a Parochis denuncientur. XI. Ut *Gregorii X.* & *Simonis* Apostolici Legati Constitutiones contra impedientes Jurisdictionem Ecclesiasticam legantur & populo diligenter exponantur, semel saltem quolibet mense. XII. Gregorianæ Constitutionis, *De rescriptis* executionem imperat, lata in transgressores excommunicationis sententia. XIII. Statutum Lateranensis Concilii de Confessione singulis annis facienda proprio Sacerdoti, vel alii de ejus licentia, jubet executioni mandari. XIV. Curatis præcipit ut Constitutionem *Innocentii III.* quæ incipit, *Omnis utriusque sexus*, & *Clementis IV.* Constitutionem: *Quidam temere sentientes*; *& Martini IV. Ad juberes*, de FF. Prædicatorum & Minorum Privilegiis in audiendis confessionibus, vernaculo idiomate, nedum Latino, pœnes se habeant, & populo exponant. XV. Ut Parochi observent eos qui cum excommunicatis communicant, ipsosque prius moneant; ac eorum deinde nomina Episcopis vel Officialibus per literas denuncient. XVI. Presbyteri ac Viris Religiosis prohibet, ne excommunicatos auctoritate ordinaria, præter quam in articulo mortis absolvant, aut tradant Ecclesiasticæ sepulturæ, donec ab Ordinario defuncti obtenta fuerit licentia specialis, sub pœna excommunicationis. XVII. Eamdem pœnam decernit in eos, qui publicos usurarios, quos diris solemniter devoveri, & testamenti faciendi declarari jubet incapaces, Ecclesiastica sepultura donaverint. XVIII. Statuit ut Monachi singulares cameras extra dormitorium non habeant. XIX. Ut peculium non habeant, etiam de licentia Abbatis, quæ ipsis in hoc suffragari non potest. XX. Ut Prior mutuum ultra summam sexaginta solidorum non contrahat, absque Abbatis aut Superioris alterius licentia. XXI. Ut arcæ, & quidquid profanæ suppellectilis est, aut annonæ, ab Ecclesiis amoveantur. XXII. Ut in

Matrimonia clandestina.

Annuæ Confessionis præceptum.

Monastica disciplina. Cameras extra dormitorium & peculium Monachis habere non licet.

in iis choreæ non ducantur. XXIII. Ne Monachi minores viginti annis in Prioratibus Conventualibus morentur, Censuris Ecclesiasticis intentatis prohibet. XXIV. Ne mulieres in domibus Regularium morentur. XXV. Ne decimæ, sine consensu Episcoporum a laicis recipiantur, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda. XXVI. Ut mortuis vel amotis Prioribus, Ecclesiarum vacantium bona non asportentur. XXVII. XXVIII. XXIX. & XXX. De testamentorum factione coram proprio Sacerdote, & executione a Prælatis curanda, decernunt. Illa supprimi vel occultari vetant: aut quidquam ex legatis in proprios usus ab executoribus converti, etiam titulo emptionis. XXXI. Statuit ut qui excommunicationem anno solido sustinuere, invocato sæcularium Potestatum auxilio, bonorum captione, & personarum, ad unitatem Ecclesiæ redire compellantur, & contra ipsos, ut de fide suspectos agatur. XXXII. Ut Dominici dies, & Festa religiose observentur, ab omni opere servili feriando. XXXIII. Ut Episcopi, & Officiales ipsorum, aliique Ecclesiastici Judices, appellationibus deferant: sin minus, aditu Ecclesiæ prohibeantur. XXXIV. Ut Officiales Archiepiscopi Jurisdictionem Suffraganeorum non impediant, alioqui eadem pœna plectuntor. XXXV. Ut latam in perturbatores ac violatores Ecclesiasticæ Jurisdictionis Sententiam omnes Episcopi, & eorum Officiales executioni mandent, nulla prorsus appellationum habita ratione.

Testamenta.

Excommunicati in contumacia anno integro perseverantes quomodo tractandi.

ARTICULUS XLII.

De Concilio Herbipolensi.

Herbipolis, Wirzbourg, in Franconia Episcopatus sub Metropoli Moguntina.

Summa Canonum. De Vita & honestate Clericorum.

Anno millesimo ducentesimo octogesimo septimo, *Joannes* Tusculanus Episcopus, Sedis Apostolicæ in Germania Legatus, Nationale Concilium Herbipoli celebravit, cui Moguntinus, Coloniensis, Saltzburgensis, & Viennensis Archipræsules, aliique Episcopi & Abbates ex istis Provinciis adfuere. Ecclesiastica Disciplina Capitulis quadraginta duobus sancita. Quinque priora statuunt de vita & honestate Clericorum: ipsis vestes immodestas, tabernarum aditum, ludos taxillorum, Parthenonum frequentationem, & ludos cum Monialibus in cameris, vel publice, hastiludia & torneamenta, gravium interminatione pœnarum prohibent. Beneficiis ipso facto privatos denunciant, qui concubinas retinuerint. VI. Intrusos in Beneficia, excommunicatione, & restitutione fructuum mulctandos statuit. VII. Presbyteros coercet qui nulla necessitate urgente, solius quæstus gratia, bis eadem die Missam celebrant. VIII. Sanctissimum Corpus Christi ad infirmos & ad mulieres vicinas partui veneratione congrua deferri jubet. IX. Alienationes & oppignerationes bonorum Ecclesiasticorum, exceptis casibus a Jure permissis, prohibet. X. Duas ab eodem teneri Vicarias vetat. XI. Ne ad Parochialium regimen Ecclesiarum promoveantur, qui annum ætatis vigesimum quintum non attigerint, secundum Lugdunensis Concilii Canonem decimum tertium. XII. Patronos monet ut personam idoneam, legitimæque ætatis, infra tempus a jure statutum ad Beneficia suæ præsentationis nominent: alioqui excommunicentur, & ea vice præsentandi iure priventur. XIII. Interdictum ab omnibus Clericis tam sæcularibus quam Regularibus observari jubet, nisi privilegio vel Indulto dispensentur. XIV. Beneficia de manu Laici suscepta resignari præcipit in manu Episcopi, vel ejus ad quem collatio & institutio pertinet. Qui secus faxit, excommunicatione plectitur, & ad fructus restituendos damnatur. XV. Pro benedictionibus nubentium, & sepulturis aliquid exigi vetat, laudabiles consuetudines locorum & Ecclesiarum nihilominus observari statuens. XVI. Curatis mandat ut Capellarum Parochiis suis annexarum curam gerant, in iisque si fieri possit, Vicarium instituant. XVII. Ut Abbates & Priores in Parochialibus Ecclesiis, quas obtinent, Vicarios idoneos instituant infra mensem, sub pœna suspensionis ab Officio, ipso facto incurrenda. XVIII. & XIX. De vita & conversatione Monachorum & Monialium decernunt. XX. & XXI. Rerum Ecclesiasticarum invasores & laicos Ecclesiastica Beneficia occupantes, excommunicatos denunciant. XXII. Advocatos Ecclesiarum juribus suis contentos esse jubet, Ecclesias ipsas earumque jura & personas tueri; alioqui a communione removeri. XXIII. *Gregorii X.* Constitutionem in fœneratores editam in Concilio Lugdunensi, executioni mandari statuit. XXIV. XXV. & XXVI.

Pro nubentium Benedictione & sepulturis nihil exigendum.

XXVI. Eos omnes qui Clericis, multo magis qui Nuntiis Sedis Apostolicæ vim inferunt, ac injuriam, nec non eos qui vacantium Ecclesiarum, & morientium Clericorum bona usurpant ac diripiunt, excommunicatione percellunt. XXVII. Archiepiscopis & Episcopis jubet ut Diœceses suas annis singulis, aut quolibet saltem biennio visitent, Sacramentum Confirmationis conferant, quæ corrigenda sunt, emendent. XXVIII. Eamdem pœnam in eos decernit, qui Ecclesias & domos earum absque Prælatorum assensu, incastellant, seu propugnacula in iis erigunt. XXIX. Uxores vel matres pro maritorum, aut filiorum debitis excommunicari, nisi in mariti aut filii defunctorum bona successerint. XXX. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXV. XXXVI. XXXVII. XL. Excommunicatione feriunt raptores & prædones, eorumque fautores; ementes & vendentes bona feudalia Ecclesiarum, eos qui propter debita vel obligationes privatorum Ecclesiæ vel Capituli bona capiunt, qui bona Ecclesiarum propter Advocatorum inimicitias diripiunt, aut Ecclesias ipsas, villas & loca earum devastant ac deprædantur. Laicos item qui fabricæ curandæ nomine, oblationes & proventus Ecclesiarum recipiunt, ac administrant sine Prælatorum seu Capitulorum assensu; illos etiam qui jurisdictionem & libertatem Ecclesiasticam impediunt ac perturbant, falsarios Pontificiorum Diplomatum, literarum sigilli, vel monetarum, & eorum fautores; illos demum qui nova pedagia imponunt & exigunt, vel antiqua seu concessa augent. XXXIV. Reprobatos Apostolos, seu falsi nominis Monachos & vagos Scholares a quopiam recipi vetat, vel ipsis alimenta ministrari. XXXIX. Cavet ne Conservatores Monasteriorum a Sede Apostolica instituti auctoritatis sibi demandatæ fines excurrant. XLI. Constitutiones superiores in omnibus Ecclesiis promulgari jubet, ad quas *Joannis* Tusculani Legatio pertinet. XLII. Indulta quævis Apostolica & Privilegia, quibus nonnullis tam Clericis quam sæcularibus concessum erat, ne excommunicationis, suspensionis, vel interdicti vinculis constringi possent, a Summis Pontificibus *Alexandro IV. & Clemente IV.* revocata declarat. Excipiuntur privilegia Regibus & Reginis, quantum ad Regna sua tantum, & Regnis ipsis, nec non Regum filiis & fratribus, ac eorum uxoribus, eorumque omnium terris concessa.

Diœcesis Visitatio ab Episcopo.

Hujus Concilii meminit *Trithemius* in Chronico Hirsaugiensi, narratque, Legatum Apostolicum Romani Pontificis nomine contributionem decimi denarii a Clero, & Regem * ab universo Populo Imperii exegisse, multosque Principes eorum annuisse postulatis. At *Siffridum* Coloniensem, & *Henricum* Trevirorum, Archiepiscopos, contra insolitam gravemque nimis exactionem intercedentes, negotium abrupisse. Eadem *Ebehardus* commemorat in Annalibus ad annum 1290.

* *Rodulphum.*

ARTICULUS XLIII.

De Concilio Insulano.

ANno 1286. *Rostagnus* Arelatensis Archiepiscopus Concilium *Insulæ* cum Suffraganeis suis celebravit, in quo duodeviginti Decreta edita sunt. I. Statuit ut excommunicati propter damnum illatum vel injuriam, non absolvantur donec satisfecerint. II. Ut nullus Ecclesiastico Beneficio absque causæ cognitione a Prælato spolietur. III. Ut circa Regulares nihil innovetur. IV. Ut pecuniæ, quas testator ad arbitrium executorum supremæ voluntatis suæ distribuendas legavit, in pias causas dividantur, de consilio & assensu Prælatorum. V. Ut Presbyteri Parochiales Baptismi ritum ac formam Parochianos suos doceant, quo parvulos urgente periculo baptizare possint. VI. Ut in Parochialibus Ecclesiis Vicarii saltem perpetui resideant. VII. Ut Festum Sanctissimæ Trinitatis, & Festum *Sancti Trophimi* solemni ritu per totam Provinciam celebrentur. VIII. Ut Parochiales Presbyteri testamentorum executionem quoad pia legata urgeant. IX. & X. Bonorum Ecclesiasticorum invasores coercent. XI. Sæculares Dominos & Magistratus, eorumque Ministros qui Clericum ceperint, nec jussi restituerint Episcopo vel ejus Officiali, cum omnibus ipsius bonis excommunicatos denuntiari statuit. XII. Decreta de Judæis edita observari jubet. XIII. Bituricensis Conc. an. 1276. Const. de iis qui contra libertatem Ecclesiæ Statuta, Præcepta, prohibitiones & banna faciunt, promulgant, aut observant, sive observari curant,

Insula, Villa Diœcesis Cavallicensis, de Cavaillon, in Provincia.

Summa Canonum.

curant, excommunicandis, innovat & confirmat. XIV. Eos qui toxica in mortem vel abortum dictant, vendunt, tradunt, aut ministrant, aut qui dantes vel ministrantes infra mensem Episcopo tamquam Judici non revelaverint, excommunicatos denunciat. Si per tres menses in excommunicatione Laici manserint indurati, eorum liberis ad quartam usque generationem, aditus omnis ad Ecclesiastica Beneficia, & ad sæculares etiam Dignitates sit interclusus. Clerici vero hujus criminis rei Beneficiis excidant, degradentur, Curiæ demum sæculari tradantur. XV. Transferri triticum prohibet, donec decimatum fuerit. XVI. Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum immunitati & quieti providet adversus exactiones Dominorum temporalium. XVII. Vetat ne in Baptismo, præter albam, munus aliquod detur. XVIII. Priorum Arelatensis Provinciæ Conciliorum Statuta observari præcipit.

ARTICULUS XLIV.

De Concilio Rothomagensi.

Rothomagus Normanniæ caput, urbs Archiepiscopali Sede ac supremo Senatu insignis.

Summa Canonum. Ecclesiastica Jurisdictio vindicatur.

ANno Christi millesimo ducentesimo nonagesimo nono, Provinciale Concilium ab Archiepiscopo Rothomagensi & ejus Suffraganeis die Jovis post Octavas Pentecostes, in Ecclesia *B. Mariæ de Prato*, prope Rothomagum celebratum est, in quo septem Decreta edita sunt. Primum, de Vita & honestate Clericorum. Alterum de religiosa Dominicæ diei & Festorum observantia. Placita his diebus haberi prohibet: *In quibus solum divinis est laudibus, non terrenis negotiis insistendum*, sub pœna excommunicationis. III. Simili Censura ferit Clericos, qui in factis personalibus, ac speciatim *Clamore de Haro*, se justitiæ sæculari subjiciunt. IV. Excommunicatos ipso facto denunciat Laicos Judices, qui Clericos, vel Laicos occasione factorum a Clericis commissorum, de factis personalibus, ac delictis, atque speciatim in *Clamore de Haro*, ad tribunalia sua respondere compulerint. V. Spectat sæculares Magistratus, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam impediunt ac perturbant, Judicibus Ecclesiasticis *cedulas inhibitorias dirigentes quæ Brevia nuncupantur, in casibus in quibus de sui natura Brevia nulla cadunt*, Ipsos *Bonifacii VIII.* Constitutione ipso facto excommunicatos denunciat. Judicibus Ecclesiasticis prohibet ne hujusmodi Brevia admittant, eisve pareant. Si Magistratus personarum aut bonorum captione Actorem vel Judicem compulerint, excommunicationi subduntur. VI. Statuit ut Episcopi FF. Prædicatoribus & Minoribus, aliisve Religiosis, potestatem absolvendi a casibus reservatis non committant, *nisi certis personis & notis dumtaxat*; Utque *ipsa commissio ad casus, in quibus tenetur Catholicus quilibet confiteri semel in anno peccata sua proprio Sacerdoti, nullatenus extendatur, nisi ipsius Sacerdotis habita super hoc voluntate*. VII. Horum observantiam Statutorum omnibus imperat.

Potestas absolvendi a casibus Reservatis quibus ab Episcopo committenda quave cautione.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 766. & ad Articulum LXII. pag. 810. & 811. Religiosi Censores hanc notam appinxerunt: *Vide quæ dicit de Confessione Regularium*: ea sibi non probari significantes, quæ de Confessione apud Regulares edita his locis dicuntur.

R. De Confessione apud Regulares edita nihil de meo dixi locis notatis, pag. 766. refero Summam Canonum Concilii Rothomagensis anno 1299. celebrati. *Sextus* (inquam) *statuit ut Episcopi Fratribus Prædicatoribus & Minoribus, aliisve Religiosis, potestatem absolvendi a Casibus reservatis non commitant, nisi certis personis & notis dumtaxat*: *Utque* IPSA COMMISSIO AD ACTUS IN QUIBUS TENETUR CATHOLICUS QUILIBET CONFITERI SEMEL IN ANNO PECCATA SUA PROPRIO SACERDOTI, NULLATENUS EXTENDATUR, NISI IPSIUS SACERDOTIS HABITA SUPER HOC VOLUNTATE. Pag. 810. Concilii Vaurensis Canones recensens, hæc tantum habeo de Confessione apud Regulares: *Sexagesimus sextus Decretalem Bonifacii VIII.* SUPER CATHEDRAM, *a Clemente V. in Concilio Viennensi confirma-*

firmatam observari jubet. Religiosos Viros istius constitutionis transgressores ab audientia Confessionum & Prædicatione verbi Dei excludit. Pag. 811. nihil de Confessione apud regulares facta, sed de Missæ Parochialis auditione hæc habentur: Vaurensis ejusdem Concilii *Canon octogesimus quartus statuit ut Parochiani diebus Dominicis & Festivis ad Parochialem Ecclesiam suam concurrant Missas integras audituri; si duabus Dominicis continuis defuerint, commoneantur, illisque Excommunicatio intentetur. Id scilicet necessarium duxere,* UT HONOR DEBITUS PAROCHIALIBUS ECCLESIIS OBSERVETUR, ET ANIMARUM PERICULIS OBVIETUR. Priora verba characteribus Italicis edita Canonis Vaurensis sensum exprimunt, posteriora characteribus majusculis exarata, ipsa Canonis verba sunt. Hæc displicere non possunt nisi hominibus Ecclesiasticæ Disciplinæ imperitis, Hierarchiæ infensis, suis præjudiciis adversus Parochialium Ecclesiarum & Parochorum jura occupatis. Quod de Religiosis Censoribus cum sentire nolim, hæc ab iis attento animo lecta & considerata non existimo.

Nota.

DE iis quæ in Scholio habet Natalis commodius infra sermo redibit.

JOAN. DOM. MANSI

Nota.

POst navatam a P. Alexandro Ecclesiasticæ huic historiæ suæ operam egregiam, plura extracta sunt Concilia, quæ ad id usque eruditos latuerunt. Ex his additamentum insigne portioni huic Ecclesiasticæ historiæ confici pronum esset, quod ne a me præstetur prohibent angustiæ a Typographo mihi præstitutæ; quare ut muneri meo utcumque satisfaciam, curabo saltem, ut omissorum indiculum hic retexam.

Anno 1212. Concilium Apamiense celebratum est, ut & P. Alexander refert, sed omissit consuetudines ibidem stabilitas a Comite Montisfortis; sunt autem leges 51. quarum fere omnes immunitati Clericorum provident. Has legas in meo Supplemento Conciliorum tom. 2. pag. 818.

Anno eodem Concilium Parisiense a Roberto de Corceone Cardinali & A. S. L. habitum, notante etiam P. Alexandro constat, sed & alias leges ejusdem seu Concilii seu Legati P. Martene in MS. Codice nactus est; ex quo ergo illas dedi eodem tom. pag. 827. illud occurrit singulare in cap. X. Vetitum in illo est sub pœna suspensionis, ne Sacerdotes, *aut in nundinis, aut alibi bifaciat, aut trifaciat Missas*. Quo nomine designantur Missæ plures sub uno singulari Canone celebratæ.

Anno 1219. Romanus S. Angeli Diaconus Cardinalis A. S. L. in Galliis Concilium Tolosam convocavit, cujus quatuor Canones ego affero in Supplemento p. 870. ex Martene.

Anno 1222. Conradus Portuensis A. S. L. in Galliis Concilium habuit cum Prælatis Anicii, in quo Electensis Monasterii Abbatem hæreticorum Albigensium fautorem anathemate punivit, tum & totum Electense Monasterium Electensi capitulo subjecit ejectis Monachis. Vide Supplementum pag. 914.

Anno 1225. Concilium generale in Scotia convenit; quod inter cætera vetuit sub pœna suspensionis & interdicti localis, ne sacra fierent in locis privatis. Canones sunt 84.

Anno 1228. seu 1229. Joannes Sabinensis Episcopus & in Hispania A. S. L. constitutiones pro Ecclesia Barchinonensi edidit, quas ex Martene legas in Supplemento pag. 959.

Anno 1234. Jacobus Aragoniæ rex cum Episcopis leges condidit Canonibus 26. comprehensas, quarum vigesima secunda vetat, ne Judæi ad Saracenicam religionem transeant, & ne vicissim Saraceni ad Judaicam.

Anno 1238. in urbe Metropoli Trevirensi Concilium convenit, & leges 45. condidit, quas legas in Supplemento pag. 1042.

Anno 1239. provincia Senonensis in Synodo collecta Canones 14. edidit, ex quibus nonnulli reformandæ Monialium disciplinæ dicantur.

Alterum etiam anno 1239. provinciale Concilium Tarraconæ celebratum est, in quo præter acceptas constitutiones olim conditas a Joanne Sabinensi Episcopo A. S. L. Canones 16. editi sunt, quorum tertius indicit solemne festum SS. Teclæ, Francisci, Dominici, & Antonii celebrandum. Vide Supplementum pag. 1059.

Anno 1248. Guilo Senonensis Archiepiscopus in Concilio provinciali Parisiensi Canones 23. publicavit.

Anno 1256. Strigoniensis Synodus nationalis habita est sub Benedicto Strigoniensi Archiepiscopo, & Stephano Cardinali, ac Episcopo Prænestino A. S. L. cujus tamen acta perierunt, salvis tantummodo nominibus Patrum, qui interfuerunt. De illa vide P. Petersis in collectione Conciliorum Hungar. & ex illo meum Supplementum pag. 1194.

Anno 1257. PP. Cantuariensis provinciæ cœuntes Londini exposuerunt pro Concilio ea, quæ per injuriam a laicis Clerus Anglicanus patiebatur, initoque sacro fœdere pugnaturos se pro Ecclesiastica libertate spoponderunt.

Anno 1266. Tarraconensis provinciæ Patres sub Benedicto Archiepiscopo professi sunt pro Concilio sanctas a se haberi constitutiones olim editas a Joanne Sabinensi A. S. L. in Hispania.

Anno 1277. In Concilio Trevirensi provinciæ Canones 144. conditi feruntur, recitanturque; quamquam de anno incertum est, cum in unico MS. codice reperti, annum mendose præferant 1227.; mendose inquam, nam Concilium generale Lugdunense anni 1274. in illis commemoratur.

Anno 1282. Aquilejensis provincia sub Raymundo Patriarcha constitutiones suas provinciales ex Concilio promulgavit, in quibus primum festum BB. Ermagoræ & Fortunati Aquilejensis Ecclesiæ patronorum ritu solemni ab universa Provincia celebrandum edicitur; addito etiam ut eorum commemoratio fieret ubique in matutinis & vesperis ferialibus. Edicitur etiam, ut si forte contigerit Episcopum aliquem ejus provinciæ a quopiam interfici, vel captum per injuriam in carcere expirare, ex posteris sacrilegi interfectoris neminem ad dignitates, vel beneficia Ecclesiastica admitti posse, vel accepta retinere.

Anno 1282. Bernardus Tarraconensis Archiepiscopus cum suffraganeis habitas a se ante annos illos provinciales Synodos deflolarunt, novisque adjectis constitutionibus confirmarunt. Vide adnotationes meas ad Concilium hujus anni in meo Supplemento tom. 3. pag. 107.

Anno 1284. Melfitana Synodus edictum condidit, ut Græci in regno Siciliæ existentes in Symbolo addant *a Patre Filioque*, tum & alia adjecerunt Canonibus 9. comprehensa.

Anno 1287. Mediolanensis provinciæ patres sub Ottone Archiepiscopo in Concilium coeuntes Canones 29. ediderunt, inter quos Canone 22. sancitum lego, ut Parochialis Ecclesia tertiam partem obtineat eorum, *quæ testator legaverit Ecclesiæ*, ubi elegerit sepulturam, & de oblationibus faciendis circa exequias sepulturæ. Canon 25. coercet Humiliatos, qui *Parochianos alienos recipiunt ad divina*; qua in re si quid habuerint privilegii a Sede Apostolica exhibere illa intra tres menses jubentur. Vide Concilium istud in tom. XIV. Conciliorum Labbei edit. Venet.

Anno 1288. Patres Provinciæ Salzburgensis coeuntes ad celebrandam solemnem translationem Lypsanon S. Vigilii Salzburgensis Episcopi Concilium celebrarunt, de cujus statutis conqueritur in sua Epistola Henricus Dux Bavariæ inferioris, quod *æstimationem principum lædant*, *Pontificalem mansuetudinem negligant*, quodque pœnam statuant in subversiones Episcopatuum, quasi eorum statutorum condendorum causa aliqua extiterit.

Anno 1292. Jacobus de Varagine Archiepiscopus Genuensis provinciale Concilium tenuit, ut ipse in suo chronico Januensi affirmat, sed acta silet, quamquam addit *multa utilia statuisse, & multas constitutiones edidisse*.

Eodem anno Rodericus Tarraconensis Archiepiscopus Concilium cum Provincialibus Episcopis celebravit, in cujus Canone septimo indicitur Provincialibus Episcopis pœna suspen-

ſuſpenſionis, ni ſe quantum poterit bono modo oppoſuerit *Toletano Archiepiſcopo*, ſi forte per diœceſim ejus pertranſiens *crucem ante ſe portare fecerit, vel pallio uſus fuerit, vel indulgentias dederit.*

Ejuſdem pariter anni 1292. eſt Concilium Spalatinum provinciale, in quo cautum eſt, ne quiſquam ejus provinciæ Epiſcopus *Clericos alterius diœceſis ad ſacros ordines promovere, aut alia Eccleſiaſtica, & Epiſcopalia ſacramenta in præjudicium alterius Epiſcopi miniſtrare præſumat.* Vide Supplem. tom. 3. p. 246.

Et hæc ſatis de Conciliis ſæculi XIII. quamquam fateor non omnia me commemoraſſe, quæ tamen facile eruditus lector ex collectione Labbei Venetæ poſtremæ editionis repetat.

ARTICULUS XLV.

De Conciliis Auſcitanis, & Nugarolenſibus.

ANno Chriſti milleſimo trecenteſimo, Concilium Auſcitaniæ Provinciæ celebratum eſt, quo loco, incertum. Tredecim edita Decreta. I. Contra impedientes electionem, poſtulationem, Proviſionem Canonicam Beneficiorum, Dignitatum, adminiſtrationum Eccleſiaſticarum, excommunicationem jaculatur. Clericos hujus criminis reos privat inſuper omnibus Eccleſiaſticis Beneficiis: Laicorum familiis, Sacris interdicit, eorumque nepotes ad quartam uſque generationem Beneficiorum Eccleſiaſticorum poſſeſſione prohibet. II. & III. Epiſcopos, Abbates, Capitula, & viros quoſcumque Eccleſiaſticos, vacantium Eccleſiarum bona occupantes, ab Officiis & Beneficiis ſuſpendit, donec reſtituerint. IV. & V. Intruſos in Beneficia ab eorum poſſeſſione ſpeque impetrandorum dejicit. VI. Patronos ad Beneficia ſuæ nominationis prævio pacto præſentantes, excommunicatos denunciat, & jure præſentandi illa vice privatos. Sic vero ſcientes & conſentientes, ad Beneficium quodvis præſentatos Eccleſiaſticum, inhabiles declarat. VII. Rectoribus Eccleſiarum congruam portionem aſſignari jubet. VIII. Excommunicatione percellit eos, qui Beneficii curati pacificam poſſeſſionem impediunt. IX. Septennium dumtaxat ad ſtudia ſemel in vita uni & eidem perſonæ in uno vel pluribus Beneficiis inſtitutæ concedit. X. Parochialem Eccleſiam illi conferri vetat, qui non vult ad Sacerdotium promoveri. XI. Plura Beneficia curam animarum habentia prohibet ab uno poſſideri. XII. Infantes, conjugatos, illiteratos, & alienæ Diœceſeos homines, ordinari vetat, abſque licentia Epiſcopi, e cujus ſunt Diœceſi. XIII. Beneficium, cui annexa animarum cura eſt, minori viginti quinque annis nemini conferri præcipit.

Auſcorum Auguſta, Auche, urbs Novembris populania, Archiepiſcopatu inſignis. Concilium Auſcitanum 1300. Summa Canonum. Portio congrua Curatorum. Beneficia quibus conferenda?

II. Anno Chriſti milleſimo trecenteſimo tertio, die Lunæ poſt feſtum *S. Andreæ* Apoſtoli, *Amaneus* Auſcitanus Archiepiſcopus Provinciale Concilium Nugaroli celebravit, in quo decreta undeviginti edita ſunt. I. & II. Clericos peregrinos, abſque ſuorum Epiſcoporum commendatitiis literis ad Divina prohibet admitti. Admiſſos & admittentes Excommunicationis vinculo conſtringit. III. Laicis ſub pœna Excommunicationis, Clericis & Religioſis ſub pœna Interdicti vetat, ne Prælatos, Judices, Inquiſitores, & Viſitatores, in Officiorum ſuorum executione perturbent. IV. Eos Excommunicatos denunciat, qui nunciis vel executoribus ab Epiſcopo miſſis vim intulerint. V. Eamdem fert ſententiam in Dominos & Judices temporales, qui cauſarum ad forum Eccleſiæ ſpectantium cognitionem uſurpant, ac de Cenſuris judicare præſumunt, *an juſte latæ ſint vel injuſte*. VI. Sub eadem pœna prohibet ne ad Eccleſiarum tutelam confugientibus vis inferatur. VII. Perjuros denunciat excommunicatos, inteſtabiles, & infames. VIII. Laicos *in Eccleſiis* ſepeliri vetat *ſine licentia Prælati & Rectoris*, quamvis olim ſepulturas haberent, ſub pœna Excommunicationis. IX. Defunctorum corpora, qui *extra Parochialem Eccleſiam* ſepulturam elegerunt, *Matrici Eccleſiæ* ſolemniter præſentari ſtatuit, eique funeralia jura perſolvi. Quod Statutum qui violaverint, Eccleſiaſtico ſubjaceant Interdicto. X. Decimarum uſurpatores ac detentores, ante ipſarum reſtitutionem, eorumque filios, uxores, & familias, Chriſtiana ſepultura privandos: eorum filios uſque ad quartam generationem incluſive, ab Ordinibus, Tonſura clericali, & Beneficiis arcendos edicit.

Concilium Nugarolenſe Nugarolum, Nogarol, oppidum tractus Arminiacenſis, Armagniac, in Diœceſi Auſcenſi. Eccleſiaſtica Juriſdictio. De ſepulturis. Decimarum detentores

edicit. XI. Archidiacono & illius hominibus prohibet, ne in Visitationum decursu aliquid muneris a quopiam recipiant: alioqui Archidiaconus ab Officio sit suspensus, ejus homines ipso facto sint excommunicati: hi & ille ad restitutionem dupli Ecclesiæ vel Rectori a quo acceperint, teneantur. XII. Ecclesiam nondum consecratam, si sanguinis effusione violenta, aut seminis, vel excommunicatorum, aut interdictorum sepultura polluatur, a solo Episcopo aspersione aquæ lustralis benedicendam statuit. XIII. Causas sæculares, maxime sanguinis, in Ecclesiis aut cœmeteriis agitari vetat sub pęna excommunicationis & nullitatis Sententiarum. XIV. & XV. Excommunicatos denuntiant omnes concubinarios, usurarios, adulteros manifestos; nec non creditores, qui instrumentum soluti debiti detinent, nisi infra quindecim dies, si commode fieri possit, ipsum restituerint debitori, aut ipsum cancellaverint ac fregerint. XVI. Loca omnia in quibus res Ecclesiis aut Viris Ecclesiasticis per vim ereptæ, aut Clerici repugnantibus Prælatis detinentur, Interdicto subjicit. XVII. Sæculares Magistratus, Consules, Barones, qui reclusos leprosos vectigalibus onerant, excommunicatione ferit. XVIII. Eamdem pœnam in eos decernit, qui personas Ecclesiasticas vel earum bona pro aliis obligant. XIX. Idem anathema vibrat in eos qui bona in ædibus sacris deposita occupaverint.

Ecclesia polluta reconciliatio.

III. Aliud Concilium Nugarolii celebratum est anno 1315. in quo quinque Decreta sunt edita. Tertium statuit ne ultimo supplicio damnatis pœnitentiæ Sacramentum denegetur.

Aliud Concilium Auscitanum. 1308.

IV. Anno millesimo trecentesimo octavo, *Amanæus* Auscitanus Archipræsul, Concilium in Metropoli sua celebravit 4. Kal. Decembris, in quo sex edita Decreta, de Juribus Ecclesiæ pro virili defendendis, de celebratione Missarum, de usuris, de Monachis. Vetitum inter alia, ne Abbates Regulares bona ipsis ac eorum Monachis communia ullatenus dividant: & nę Monachis, præsertim ex Ordine Mendicantium ad alios Ordines transeuntibus, pensiones in pecuniis, tritico, aut aliis rebus stantes assignentur.

ARTICULUS XLVI.

De Conciliis Compendiensibus.

Compendium, Compiegne, urbs insulæ Franciæ in Diœcesi Suessionensi. Ecclesiastica Jurisdictio vindicatur.

ANno Christi millesimo trecentesimo primo, Novembri mense, Remensis Provinciæ Concilium Compendii celebratum est, in quo septem edita Decreta. Primum & secundum statuunt, ut ubicumque a Laico Magistratu Clericus captus fuerit ac detentus, Sacrorum justitium servetur, donec Episcopo, vel ejus Officiali repetentibus fuerit restitutus. III. Ne laici Judices mulctas pro Clericorum criminibus exigant, sub pęna excommunicationis. IV. & V. Fulminant etiam in sæculares Magistratus, prohibentes ne laici in foro Ecclesiastico conveniantur, in causis in quibus de jure aut consuetudine ibidem conveniri possent. VI. Similem censuram vibrat in Abbates, qui in Episcopos conspiraverint, seu contra Jurisdictionem Episcopalem de mutua defensione fœdus inierint. VII. Statuit ut qui solido biennio, excommunicationem indurato animo sustinuerint, ad proximum Concilium tamquam suspecti de hæresi vocentur, & in eos ex juris præscripto agatur.

Matrimonia clandestina.

II. Anno millesimo trecentesimo quinto, Januario ineunte, sive 1304. secundum supputationem Gallicam (Tunc enim in Galliis a Paschate dumtaxat annus inchoabatur) *Robertus de Courtenay* Remensis Archiepiscopus Provinciale Concilium Compendii celebravit, in quo decretum est, I. Ut qui nominatim excommunicatos & interdictos ad Divina vel ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt, aut celebrationi Sacrorum coram hujusmodi hominibus ab Ecclesia proscriptis interesse præsumunt: Item eos qui matrimonia clandestina contrahunt, procurant, aut præsentia sua cohonestant, ipso facto sint excommunicati. II. Eadem censura configit laicos Magistratus qui vectigalia Clericis imponunt, & tallias atque collectas ab iis exigunt eo nomine quod mercaturam faciant, quod tamen probare nolunt in foro Ecclesiastico, sed judicis & actoris officio functi,

functi, bona ipsorum mobilia capiunt, vendunt, distrahunt. III. Excommunicatos qui solido biennio claves contempserint Ecclesiæ, prohibet Ecclesiastica sepultura, nisi saltem in extremis pœnitentiam egerint, & satisfecerint. IV. Excommunicatis hujusmodi contumacibus, qui ad Synodum vocati, non comparuere, ac propterea de hæresi vehementer suspectis, Canonica purgatio indicitur. V. Viros singulos Ecclesiasticos jusculo & duobus ferculis sine fraude in conviviis contentos esse jubet, nisi superveniant Magnates.

Clericorum immunitas.

Clericorum Mensa frugalis.

ARTICULUS XLII.

De Concilio Coloniensi.

ANno Christi millesimo trecentesimo decimo, *Henricus* Archiepiscopus Coloniensis Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo duodetriginta Decreta edita sunt. I. Statuta, pacta & ordinationes contra libertatem Ecclesiæ aut personarum Ecclesiasticarum facta vel factas damnat, reprobat, rescindit, jubetque ab auctoribus revocari, sub pœna excommunicationis. II. Pœnas decernit in eos qui manus violentas Clericis inferunt. III. Vectigalia, & quasvis exactiones Ecclesiis imponi vetat a laicis ratione Advocatiarum, quas in bona Ecclesiastica habent, vel quovis alio nomine. IV. & V. Decreta *Engilberti* Coloniensis quondam Archiepiscopi contra invasores & detentores rerum Ecclesiasticarum innovant & confirmant, ipsosque lata excommunicationis sententia ad restitutionem compelli statuunt. VI. *Siffridi* Coloniensis quondam Archiepiscopi Statuta, de vita & honestate Clericorum, executioni mandari præcipit. VII. Vicariis permittit lectiones & versus in Matutinis canere ad supplendam Canonicorum negligentiam, in iis Ecclesiis in quibus Missas majores sive solemnes in Altari præcipuo sua hebdomada celebrant. IX. In Clericos concubinarios & Sanctimonialium constupratores pœnas decernit. X. Pœnitentias publicas vel emendas Clericis imponi vetat, quibus infames reddantur. XI. Statuit ut Epistolas & Evangelia non legant, nisi qui in sacris Ordinibus sunt constituti, & sacras vestes induti. XII. Ut nullus Parochialem Ecclesiam regendam suscipiat, susceptamque teneat nisi ab Episcopo vel Archidiacono, aut eorum vices gerentibus sit institutus, sub pena excommunicationis: *Cum alias non habeat claves ligandi vel solvendi*. XIII. Ut ii quibus collata sunt Beneficia, se ad Ordines, quos illa postulant, curent promoveri, alioqui fructibus, immo Beneficiis ipsis priventur. XIV. Ut Canonicorum, qui suspensi obierunt, anni gratiæ, fructusque, ipsorum Successoribus non cedant, sed Ecclesiis. XV. Ut Clerici concubinis suis vel spuriis fructus Beneficiorum suorum non legent vel donent; alioqui careant Ecclesiastica sepultura, & legata irrita sint. XVI. Ut Campanarii semper assumantur literati, qui respondere Presbytero valeant, & in albis ministrent. XVII. Ut Decani & Plebani locorum, libros & ornamenta Ecclesiæ examinent, & quod defuerit, intra mensem a Conservatoribus Ecclesiæ & Parochianis suppleri faciant. XVIII. Ut fructus Canonicorum suspensorum Capitula sibi vindicent ad communes usus, non singulares e Capitulis personæ. XIX. Ut Ecclesiæ, vel Cœmeteria non consecrentur, nisi assignata dote, de qua certior fiat Episcopus. XX. Ut Parochiani a suis dumtaxat Plebanis Communionem recipiant, alioqui ab Eucharistia abstineant quousque satisfecerint ipsis de contemptu. XXI. Prohibet ne in Ecclesiis imprecationes fiant, aut contra personas aliquas, *Media vita*, canatur, nisi cum permiserit Episcopus. XXII. Ne quis Matrimoniis clandestinis intersit, utque de Matrimoniis contrahendis proclamationes fiant, sub pœna excommunicationis. XXIII. Ut annus deinceps a Nativitate Domini inchoetur, secundum morem Ecclesiæ Romanæ, *quæ est omnium Ecclesiarum caput & magistra*. XXIV. Tabellionibus seu Notariis Publicis præcipit, ut Appellationum, Protestationum, aliorumve Instrumentorum publicorum apographum dent Judicibus a quibus appellatur, sub pœna excommunicationis. XXV. Statutum *Siffridi* Coloniensis olim Archiepiscopi, de Sacramentis accurate observari jubet. XXVI. Vetat ne ratione Cathedratici vel Synodatici non soluti Chrisma vel Oleum sacrum Plebanis negetur.

XXVII.

Summa Canonum.

Curatorum institutio nisi ab Episcopo facta, non est Canonica.

Communio.

Matrimonia Clandestina. Anni initium.

Peculium Monachis & Monialibus sub pœna ex-

communicationis prohibitum. Clausura Monialium.

XXVII. & XXVIII. *Conradi* Coloniensis Archiepiscopi Statuta de reformatione Monachorum Benedictinorum confirmat & observari jubent. Monachos & Moniales ad resignandum peculium intra mensem, sub pęna excommunicationis ipso facto incurrendæ, compellunt. Perperam clausuram Monialibus indicunt, ita ut ad eas aditus non pateat, nisi de illius licentia ad quem pertinet, secundum Constitutionem *Bonifacii VIII.* quæ incipit: *Periculoso*.

ARTICULUS XLIII.

De Conciliis Ravennatibus II. III. & IV.

Summa Canonum Concilii Ravennatis 1311.

I. ANno Christi millesimo trecentesimo undecimo *Raynaldus* Archiepiscopus Ravennas Provinciale Concilium celebravit Junio mense, in quo trigintaduo Decreta edita sunt. I. Statutum est ut vacantibus Ecclesiis preces ad Deum fundantur pro celeri earum Ordinatione, donec electio fuerit celebrata. II. Ut defunctorum Episcoporum solemnes exequiæ celebrentur, quilibet Episcopus pro Episcopo Comprovinciali triginta Missas continuis diebus triginta celebret, & die qualibet tres pauperes alat. III. Ut quotannis Anniversarium solemne pro defunctis totius Provinciæ Coepiscopis celebretur. IV. Ut idem pietatis officium pro Patronis & Benefactoribus Ecclesiarum persolvatur. V. Ut incertæ Reliquiæ sub Altaribus recondantur, fidelium venerationi non exponantur. VI. Ut omnia Sacramenta a jejunis, quantum possibile fuerit & gratis conferantur. VII. Ut Corpus Christi, Chrisma, & Oleum sacrum diligenter recondita serventur. VIII. De ornamentis & libris Ecclesiarum curandis statuit. IX. Ut Sacerdotes unam dumtaxat Missam diebus singulis celebrent, exceptis casibus a Jure permissis. Utque omnes & singuli Fideles, diebus saltem Dominicis in Ecclesia sua Parochiali Missam integram audiant, qui contra fecerit tertio admonitus, excommunicetur. X. Ut Festa & vigiliæ singulis diebus Dominicis a Parochialibus Presbyteris denuntientur. XI. Ut forma Baptismi ter in anno publice in Ecclesiis recitetur, & fidelibus inculcetur. XII. Ne in Ecclesiis fiant mercata, tractatus & Judicia de rebus temporalibus. XIII. Admitti vetat ad prædicationis Officium, nisi qui trigesimum saltem annum attigerit, cujuscumque sit Ordinis: quia ad sacri illius muneris functionem *exigitur industria personarum pollentium ætate, gravitate morum, vitæ sanctitate, scientia & sermone*. Vetat etiam ne Quæstuarii ad istud officium recipiantur. XIV. Abbates & Priores Ordinis Benedictini & Canonicorum Regularium, non exemptos, annis singulis ad Capitulum Provinciale convenire jubet, ubi de Regulari observantia tractent ac statuant. XV. Canonem, *Omnis utriusque sexus*, executioni mandari præcipit. XVI. Cavet ne Beneficia Ecclesiastica illiteratis conferantur, sed iis qui sciant saltem legere & cantare. XVII. Ut omnes ejusdem Ordinis Monachi sint in Divinis Officiis uniformes. XVIII. Ut Episcopi singulis annis Synodos celebrent. XIX. Ut absque solemnibus denuntiationibus, nec temporibus ab Ecclesia interdictis Matrimonia celebrentur. XX. Intrusos in Beneficia excommunicatione percellit & spe prorsus omni promotionis dejicit. XXI. Clericos sæculares vel Religiosos Prælatis suis rebelles, ab Officio & Beneficio suspendit. XXII. Statuit ut Monachi apostatæ in Ecclesiis sæcularibus vel Regularibus ad Beneficia & Officia non admittantur. XXIII. Ut Judæi signum gerant quo a Christianis possint discerni. XXIV. Ne quis Episcopus in aliena Diœcesi Jurisdictionem exerceat, aut Pontificalibus utatur, nisi de licentia Ordinarii. Ne Clerici sæculares vel regulares, exceptis Ordinum Mendicantium Fratribus, aliisque Privilegiatis, ad Ordines promoveantur sine licentia vel literis Episcopi sui Diœcesani. XXV. Hospitalium Rectores institui vetat, nisi sint religiosi & sine uxore, & se ad serviendum ibi perpetuo pauperibus obstringant. XXVI. Pœnas decernit in eos qui Episcopis & Clericis manus violentas inferunt, vel ipsos ex Ecclesiis suis ejiciunt. XXVII. Decernit ut blasphemantes in Deum, Beatam Virginem, & Sanctos, per mensem ab Ecclesiæ liminibus arceantur; & si pluries correpti non resipuerint, Ecclesiastica sepultura priventur

Missæ Parochialis auditio Dominicis diebus.

De concionatorum ætate & qualitatibus.

Promotio ad Ordines. Litera dimissoria.

Blasphemorum pœna.

XXVIII.

XXVIII. Ut qui Censuras Ecclesiasticas per annum animo indurato sustinent, etiamsi ante obitum absolutionis beneficium prævia satisfactione impetraverint, Ecclesiastica sepultura priventur. XXIX. Adulteros Episcopo denunciari, & Censuris ad expellendas adulteras compelli jubet. XXX. Statuit ut eleemosynæ generales fiant ab Episcopis, Capitulis, & Monasteriis quorum sufficientes sunt reditus, & ut Episcopi quotidie pauperes aliquot alant; quia *Bona Ecclesiarum sunt pauperum*. XXXI. Ut Notarii qui testamenta vel schedulas ad pias causas scripserint, earum apographum Episcopo vel ejus Vicario infra mensem tradant, sub pœna excommunicationis. Et nisi executores post annum officio suo functi fuerint, executio ad Episcopum devoluta sit. XXXII. Ut Episcopi Notariorum & Sigilliferorum suorum stipendia moderetur.

Ecclesiasticarum Censurarum contemptores obdurati. Eleemosyna Ecclesiastica. Testamenta.

II. Idem Archipræsul *Raynaldus* Concilium alterum Provinciale celebravit Argentæ, quod Ravennatis Diœceseos Castrum est, anno Christi millesimo trecentesimo decimo quarto; die 10. Octobris, in quo Decreta 20. edita sunt. Statutum 1. Ut ii dumtaxat qui in Sacris Ordinibus sunt constituti, Canonici in Capitulo vocem habeant. 2. Ut nullus ante vigesimum quintum ætatis annum Sacerdos, ante vigesimum Diaconus, ante decimum sextum Subdiaconus ordinetur. 3. Ut peregrini & ignoti Episcopi non consecrentur; nec etiam noti, nisi de licentia Archiepiscopi, & Comprovincialium assensu secundum Canones & consuetudinem. 4. Ne exempti peregrinos vel ignotos Episcopos, & populum non habentes, invitent vel admittant ad Ordinationes celebrandas, vel Pontificalia exercenda in suis Ecclesiis, & Monasteriis, aut locis. 5. Ut Legati, Delegati, & Nuntii Sedis Apostolicæ, legationis, delegationis, ac potestatis suæ fidem faciant Ordinario, ejusque transumptum postulanti exhibeant. Legati a Latere excepti sunto. Excipiuntur & illi qui ad privatas quasdam causas delegantur, quos parti jurisdictionem suam significare satis est. 6. Ut Episcopis honor exhibeatur & reverentia, pulsentur campanæ cum per civitates & Diœceses transeunt; in Pontificalibus celebrare possint per totam Provinciam Ravennatem, in locis ubi moram ultra decem dies non traxerint. Prælatis rebelles suspensione mulctentur. 7. Ut Notarii instrumenta personis Ecclesiasticis rogantibus confecta illis tradant, sub pœna excommunicationis. 8. Vetat ne ulli Religiosi vel sæculares Prælatis visitantibus aut visitare volentibus repugnent, cujusvis præscriptionis vel desuetudinis ratione sub pœna Excommunicationis & Interdicti Ecclesiarum. 9. Ut excommunicati appellantes, & appellationem prosequi negligentes, si Divinis se ingerant, omnibus Beneficiis priventur. 10. Statuit de vita, honestate & vestibus Clericorum. 11. Ut virorum nemo ad Monasteria Virginum accedat absque licentia Episcopi; alioqui sæcularis viginti solidis mulctetur, quos si non solverit infra mensem bis in hebdomade jejunet in pane & aqua: qua pœnitentia nisi functus fuerit, sit pariter excommunicatus. 12. Ut qui ad Beneficia promoventur, Sacros Ordines tempore statuto suscipiant, alioqui Beneficiis priventur. 13. Ut Presbyter infra tres menses ab Ordinatione sua primam Missam celebrare teneatur, & deinde quo frequentius poterit, aut saltem semel in anno Sacrum facere; alioqui Beneficiis omnibus privetur, si sæcularis est, Religiosus vero voce activa & passiva, ultimumque locum teneat in Choro, & Refectorio. 14. Ut Parochiales Sacerdotes formam Baptismi populum suum doceant. 15. Ut Confessio quæ fit in Introitu Missæ *Confiteor Deo*, &c. sub eadem verborum formula in omnibus Provinciæ Ravennatis Ecclesiis recitetur. 16. Ut Conciliorum Provincialium celebrationi triduanum jejunium, orationes, & eleemosynæ præmittantur. 17. Pœnas decernit in bonorum Ecclesiasticorum invasores. 18. Decernit excommunicationem in Clericos tum sæculares cum Regulares, qui Beneficia vel Officia ad mensam alicujus Episcopi, Monasterii, Capituli, vel Ecclesiæ pertinentia detinuerint vel occupaverint. 19. Prohibet ne pro causis mere pecuniariis Sententiæ Interdicti ferantur. 20. Indulgentiarum quarumdam concessionem revocat.

Summa Canonum Concilii Argentensis in Diœcesi Ravennate an. 1314. De sacris Ordinationibus.

Pœna Clericorum & Monachorum accedentium ad parthenones sine licentia Episcopi. Pœna Presbyterorum Missam non celebrantium.

III. Anno millesimo trecentesimo decimo septimo, idem Archipræsul *Raynaldus IV.* Ravennatis Provinciæ Concilium habuit Bononiæ, in quo viginti quatuor Decreta edita sunt de iisdem pene Disciplinæ Capitibus, de quibus in superioribus Conciliis actum est. Singulare quid imperat quintum Statutum, ne scilicet aliqui recipiantur vel instituantur Canonici alicujus Cathedralis vel Collegiatæ Ecclesiæ, vel Monachi alicujus Cœnobii,

nobii, vel Canonici Regulares, sine licentia Episcopi. Monachos exemptos, non spectat hoc Statutum.

ARTICULUS XLIX.

De Concilio Vallisoletano.

Vallisoletum, Valladolil, urbs Castellæ veteris, Episcopatus sub Toletana Metropoli. Summa Canonum. Dominicæ diei sanctificatio.

ANno Christi millesimo trecentesimo vigesimo quarto, *Guillelmus* Sabinensis Episcopus, Sedis Apostolicæ in Hispania Legatus, Nationale Concilium Augusto mense celebravit Vallisoleti, in quo viginti-septem Statuta promulgavit. I. Ut quovis biennio Synodi Provinciales, annis singulis Diœcesanæ celebrentur. II. Ut Curati Parochianos suos necessaria ad salutem edoceant. III. Sæculares Judices qui Clericos ad tribunalia sua de rebus suis & causis Ecclesiastici fori litigare compulerint, Excommunicatos denuntiat. IV. Feriationem a servilibus operibus diebus Dominicis & festivis præcipit, sub pœna excommunicationis: a qua excipiuntur qui *urgente necessitate, vel evidenti pietatis causa, & tunc de speciali licentia Sacerdotis*, laborant. V. Falsos testes, Advocatos, mediatores, & omnes qui ad falsum testimonium ipsos inducunt, excommunicatione ferit, donec pro damnis illatis satisfecerint. VI. & VII. Agunt de vita & honestate Clericorum. VIII. Canonicos suis Episcopis personaliter assistentes, a Beneficiis suis absentes censeri non debere declarat, ideoque nec præbendarum suarum fructibus privandos. IX. Ut Ecclesiæ non dividantur, sed una conferatur uni, congrua portione ad vitam honeste sustentandam, & ad ferenda Curæ onera ipsis assignata. Ut tot Clerici in Ecclesiis ordinentur, quot de proventibus earum sustentari possunt, ne Clerici multitudine sua vilescant, & mendicare cogantur. Ut clandestinæ & fraudulentæ Beneficiorum collationes irritæ sint. X. Parochias certis finibus ab Episcopis circumscribi statuit, quos transilire non liceat Curatis, alienos Parochianos recipiendo; aut Parochianis, alteri Parochiæ se subjiciendo: alioqui & se transferens & recipiens, excommunicationem incurrat. XI. Religiosos, qui Prælatos aut Rectores debitis decimis animalium aut novalium fraudaverint, excommunicari jubet. XII. De Monastica Disciplina statuit. XIII. De hospitalitate ab Ecclesiarum Rectoribus exercenda erga Religiosos pauperes, & peregrinos. XIV. De Jure Patronatus; Vetat ne Patroni cuiquam ad Ecclesias nondum vacantes literas Præsentationis concedant, ne reditus Beneficiorum usurpent, sub pœna excommunicationis. Ne pluribus Clericis ad idem Beneficium præsentatis, pendente lite de Jure Patronatus, unus ex alterius cessione sibi facta ullum omnino jus acquirat. XV. Ut Episcopi singulis annis Chrisma consecrent, & omnes Ecclesiarum Rectores, & Religiosi, etiam exempti, novum Chrisma postulent, nec veteri utantur. XVI. Ut qui Quadragesimali tempestate vel quatuor Temporum Jejuniis carnes comederint, excepta causa infirmitatis, vel qui publice vendiderint, ipso facto sint excommunicati. XVII. Ecclesiarum immunitati consulit, ac debitam sacris locis reverentiam promovet, causas disceptari, aut nundinas in iis fieri prohibens. XIX. Concilii Viennensis Statutum, quo in contrahentes Matrimonia in gradu prohibito lata excommunicationis Sententia est, promulgari jubet. XX. Ab Episcopis aut eorum Ministris aliquid recipi vetat pro Ordinibus collatis, vel conferendis, vel licentia aut literis ad eorum susceptionem necessariis; alioqui Prælatus cujus mandato vel consensu aliquid receptum est, a collatione Ordinum, Archidiaconus, aut alius Jurisdictionem habens a perceptione fructuum sui Beneficii sit suspensus, donec duplum ejus quod receperint, restituant, partem Clerico, partem Fabricæ Cathedralis Ecclesiæ applicandam. XXI. Statuit de Magistris in civitatibus & aliis locis insignibus instituendis: utque Clerici studiis incumbentes, fructus Beneficiorum suorum ad triennium usque percipiant, vel diutius, si Prælatis & Capitulis id conducibile videatur. XXII. Multa de Judæis & Saracenis decreta complectitur. XXIII. Conjugatos qui concubinas palam fovent, & quoslibet qui concubinam habent infidelem, excommunicatione percellit. XXIV. Raptores Christianorum hominum, quos Saracenis vendunt; nec-non invasores ac detentores Ecclesiarum, decimarum, & bonorum Ecclesiasticorum, excommunicatos denunciari statuit. XXV. Sortilegos, maleficos, incantatores,

Providendum ne Clerici multitudine sua vilescant & mendicare cogantur. Solutio decimarum.

Quadragesimalis & quatuor Temporum abstinentia. Simoniacorum pœna & restitutio. Clericorum studium.

Superstitiones damnatæ.

tatores, ariolos consuli vetat sub pœna excommunicationis; & ne quis auguriis attendat. XXVI. Canonicam purgationem indici prohibet, nisi in casibus a Jure præscriptis. XXVII. Purgationem per ferrum candens, aut aquam ferventem, sub eadem pœna prohibet. XXVIII. Canonem, *Omnis utriusque sexus*, maxime, quoad pœnas non confitentium, aut non excommunicantium, præcipit executioni mandari.

ARTICULUS L.

De Conciliis Senonensi & Parisiensi.

ANno Christi millesimo trecentesimo vigesimo, *Guillelmus de Meloduno*, Senonensis Archiepiscopus, die Jovis post Pentecosten Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo decretum est. 1. Ut quilibet Episcopus plebem sibi commissam hortetur ad jejunandum in Vigilia Festi Corporis Christi; jejunantibus, vereque pœnitentibus & confessis quadraginta dierum Indulgentiam concedit Synodus. Jejunium istud non modo suadet, sed præcipit Synodus altera Provincialis Parisiis celebrata anno 1223. II. In locis omnibus in quibus Clericum a Judice Laico detineri contigerit, Sacrorum justitium indicitur. III. Ut Viri Religiosi & Moniales cum per annum & diem religiosam vestem deferentes in Monasteriis manserint, Professionem emittere compellantur. IV. Caligas peregrini coloris, & inhonestas, comam, barbamque prolixam Clericis prohibet. Parisiense Concilium anno millesimo trecentesimo vigesimo tertio ab eodem Archipræsule Senonensi & ejus Suffraganeis Parisiis celebratum eadem statuit, & iisdem fere verbis.

Jejunium in Vigilia Festi Corporis Christi.

Monastica professio.

ARTICULUS LI.

De Concilio Toletano.

ANno Christi millesimo ducentesimo vigesimo-quarto, die 21. Novembris, *Joannes* Toletanus Archiepiscopus Hispaniæ Primas, Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo octo Decreta edita sunt. I. Ut Episcopi vocati ad Concilium veniant, nisi legitimo impedimento præpediti. II. De honestate & vestibus Clericorum decernit. III. Vetat ne Clerici fructus Capellaniarum seu Beneficiorum, quæ ex devotione fidelium in eorum instituuntur Ecclesiis, inter se dividant, aut propria sibi vendicent auctoritate, sub pœna suspensionis. IV. Ne quis Beneficium Curatum administret, donec in eo fuerit ab Episcopo institutus. V. Ut Clerici bona Ecclesiæ filiis suis non donent vel relinquant. VI. Ne Presbyteri pro Missis celebrandis pecuniam exigant, sed quod oblatum ex caritate fuerit, absque pacto & conventione grato animo accipiant. Qui contrarium fecerit, a celebratione Missarum per annum sit suspensus, & alias ad arbitrium Episcopi plectatur. VII. Ut nullus absque urgente necessitate plures Missas una die celebret, excepta Nativitate Domini: Utque quater saltem in anno Presbyteri celebrent. VIII. Eos qui Saracenis contra Christianos bellum gerentibus subsidia impendunt, excommunicatos denunciat.

Pecunia pro Missis celebrandis non exigenda.

ARTICULUS LII.

De Conciliis Avenionensibus duobus.

ANno Christi millesimo trecentesimo vigesimo sexto, die decima Junii, *Gasbertus* Arelatensis, *Jacobus* Aquensis, & *Bertrandus* Ebredunensis, Archiepiscopi, cum suarum Provinciarum Episcopis, Concilium Avenione celebrarunt, in quo quinquaginta novem edita sunt Decreta. IV. Prioribus indulgentias concedit Synodus iis qui vere pœnitentes & confessi, adfuerint *Missæ de Beata Maria*, semel in hebdomada celebrandæ, qui pro Romano Pontifice oraverint; qui Corpus Christi, cum ad infirmos defertur,

Summa Canonum.

Indulgentia.

Censura.

tur, profecuti fuerint; qui nomini *Jesu* caput reverenter inclinaverint. V. Fontes Baptismales claudi jubet. Ut Censuras ab uno Episcopo latas rogati cæteri publicent ac observari curent, præcipit. VII. Pœnas decernit in Censurarum Ecclesiasticarum contemptores. VIII. Excommunicatos denunciat sæculares Dominos ac Magistratus, qui Prælatos vel alios Ecclesiarum Rectores cogunt ostendere, quare merum vel mixtum Imperium aut Jurisdictionem exercent, quamvis pacifice multos annos tenuerint; & si non probent, ipsos e possessione dejiciunt. IX. Clericos a sæcularibus actionibus aut de crimine vocari & compelli vetat, sub Pœna excommunicationis. X. Prohibet Clericis ne Conclericos in causis Ecclesiasticis, criminalibus, & personalibus coram sæculari Domino vel Magistratu in jus vocent sub pœna suspensionis ab omni Officio Ecclesiastico, & sub periculo cadendi causa. XI. XII. XIII. XIV. Gladium spiritualem distringit Synodus in eos qui bona & jura Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum subtrahunt, imminuunt, & dissipant, invadunt, detinent; & in sæculares Magistratus, qui Clericos capiunt, nec Judicibus Ecclesiasticis restituunt. XV. In hujusmodi jurium & bonorum Ecclesiasticorum invasores & eorum fautores, Episcopi in cujus Diœcesi crimen patratum fuerit, Synodus Jurisdictionem ampliat, ut in aliis etiam Diœcesibus trium Provinciarum in ipsos agere possit. XVI. Excommunicatos ad Officia publica & Magistratus admitti prohibet. Eos a quibus assumpti, approbati, vel confirmati fuerint, diris devovet; latas ab ipsis sententias irritas dicit. XVII. & XVIII. Pęnas in veneficos decernunt, eosque feriunt excommunicatione cujus vinculum ab una Sede Apostolica solvi possit. XIX. Regulares qui Privilegiis & Immunitatibus suis ad Prælatorum contemptum abutebantur, coercet. XX. Statuit ut Presbyteri Parochiales conditioni testamentorum intersint: ut Notarius transumptum testamenti, quoad pia legata, vel restitutiones, Episcopo vel Officiali, vel Parochiali Presbytero tradat, sub pœna excommunicationis: ut denique restitutiones incertæ ad arbitrium Episcopi didistribuantur. XXI. Episcopos distributionibus legatorum interesse jubet, ad easque vocari, cum jus vel consuetudo id postulant. XXII. Casus Episcopo reservatos exponit, prohibetque ne ab iis Presbyterorum ullus absolvat, absque ipsius licentia. XXIII. Vetat ne Clerici ratione donationis vel cessionis sibi factæ aut faciendæ, vel emptionis, permutationis, vel in solutum dationis, coram extraordinario Judice conveniant, sub pœna excommunicationis. XXIV. Ne vacantium Ecclesiarum bona quis occupet, nisi privilegio vel consuetudine id ipsi liceat, sub pęna excommunicationis. XXV. Ne Viri Ecclesiastici *Curias & Consilia Principum frequentantes dent* ipsis consilium, favorem, vel auxilium contra *Ecclesiasticam libertatem* sub pęna *excommunicationis Sedi Apostolicæ* reservatæ. XXVI. Ne Clericus habens curam animarum, vel in sacris Ordinibus constitutus, Magistratum ullum aut Officium *in Curia sæculari* gerat; alioqui a Beneficiis suspendatur, aut Ecclesiæ liminibus arceatur. XXVII. Statuit ne quis funera defunctorum quos *FF. Prædicatores & Minores sepulturam apud se elegisse probaverint, deferri ad Domos & Ecclesias eorum impediat: salvo jure portandi funus ad Parochialem Ecclesiam, ex consuetudine laudabili hactenus observata*. Qui contra hujus tenorem Decreti funera e domibus extraxerint, excommunicantur. XXVIII. Ut collatio Beneficii cum novi census impositione, aut veteris augmento irrita fit, & collatio ad Superiorem devoluta. XXIX. Ut Monachi in Ecclesiis curæ suæ subditis Vicarios perpetuos Episcopo instituendos infra sex menses præsentent: alioquin ipse provideat. XXX. Ut nullus merum jus Patronatus obtinens Beneficium pleno jure conferat. XXXI. Ut Clerici a Patronis ad Beneficia præsentati juramenta coram ipsis non præstent sine Episcopi licentia, nec ab alio se institui in Ecclesia Porochiali patiantur; nec Beneficium absque illius permissione, vel legitima causa dimittant. XXXII. & XXXIII. Ut Clerici, Hospitalia, & Ecclesiæ a talliis & exactionibus, quas Domini temporales imponunt, per Episcopos defendantur. XXXIV. XXXV. & XXXVI. Censuras Ecclesiasticas in sæculares distringunt, qui ratione generalis alicujus Statuti prohibent ne Clerici frumentum e terra, castro, seu villa exportent, aut certo prætio vendere compellunt: cum nec in eos, nec in eorum bona aliquam habeant potestatem. Item in eos, qui solutionem decimarum impediunt; vel pia legata, aut laudabiles Ecclesiæ consuetudines prohibent. XXXVII. Societates, con-

Ecclesiastica Jurisdictio.

Veneficorum Absolutionem Sedi Apostolicæ reservat Synodus.

De Testamentis & incertis Restitutionibus.

Ecclesiastica libertas.

De sepulturis.

Institutio Canonica Curatorum ad Episcopum pertinet.

Immunitas Clericorum.

Pia Confraternitates.

confœderationes, & conjurationes, quæ confratriæ vocabantur, irritas facit, illisque nomen dare vetat sub pęna excommunicationis, a qua non possit absolvi nisi a Synodo Provinciali, extra mortis periculum. Se tamen non improbare Synodus profitetur Confraternitates *olim in honorem Dei & B. Mariæ, & aliorum Sanctorum, pro subsidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & Juramenta non interveniunt*. XXXVIII. & XXXIX. Clericos Ecclesias & earum Jura indebite occupantes, & arma portantes, excommunicatione feriunt ac mulctant. XL. Jubet ut Prælati mutuam ad commendationem, delictorum remissionem indulgeant. XLI. Jubet Dominis temporalibus, eorumque Bajulis, vel Judicibus locorum, ut ab Ecclesia rogati, excommunicatos ad satisfaciendum, & ad petendam humiliter absolutionem, pœnis temporalibus compellant; alioqui excommunicatione ipsimet feriantur & terra subjaceat Interdicto. XLII. & XLIII. Jurisdictionis Ecclesiasticæ perturbatores iisdem censuris percellunt. XLIV. Excommunicationem decernit in eos, qui in ædibus Episcoporum, seu coram ipsis, vel eorum Officialibus gravem injuriam alicui irrogaverint. XLV. Decernit ut banna sive mulctas Domini sæculares a Clericis non exigant; sed quæ a laicis ratione alicujus damni illati fructibus alienis, vel pro eorum animalibus in vineis, pratis, aut possessionibus alienis inventis exiguntur, eædem a Clericis Ecclesiasticæ Curiæ solvantur. XLVI. Permittit Episcopis trium Provinciarum, ex quibus erat congregata Synodus, ut in alienis etiam Diœcesibus populo benedicant, ad fidelium devotionem excitandam. Excipiuntur Metropolitanæ civitates, & loca in quibus Episcopus Diœcesanus præsens esset. XLVII. Statuit ut censuras ab uno latas alii promulgare & servare teneantur. XLVIII. Eos qui ex diœcesi sua exiverint ad matrimonium clam & sine licentia proprii Sacerdotis contrahendum, a communione removet. XLIX. Pœnas in eos decernit, qui Literis Domini Papæ vel Legatorum ipsius nequiter abutuntur, & eos excommunicatione percellit. L. Sub interminatione anathematis vetat, ne quis de decimis, vel aliis Parochialium Ecclesiarum Juribus præsumat cum Viris Religiosis componere, vel jus unius Ecclesiæ ad aliam transferre, absque auctoritate Episcopi. LI. Ne possessiones aut Jura quævis immobilia Ecclesiarum, absque licentia Episcopi alienentur. LII. Statuit ut si quis Ecclesiam ex causa legitima dimittant, tantum ibi relinquat bonorum mobilium, secundum prudentium æstimationem & Ecclesiæ facultates, ut personæ Ecclesiæ & ejus domui necessariæ usque ad novorum fructuum collectionem commode sustentari possint, & omnia onera Ecclesiæ incumbentia sustinere. LIII. Ut omnes Beneficiati authenticum inventarium omnium bonorum mobilium & immobilium ad Ecclesias, & Beneficia sua pertinentium, initio suæ administrationis conscribant. LIV. Statuta olim de testamentis Prælatorum vel Beneficiatorum reliquorum edita, & legitimas consuetudines hactenus in singulis Provinciis observatas confirmat. LV. Statuta, banna, prohibitiones, vel præconizationes aut præcepta, contra Ecclesiasticas consuetudines approbatas, antiquas, & hactenus pacifice observatas, edita revocari jubet, sub pęna excommunicationis. LVI. Statuit ut expensæ necessariæ in Legatis aut Nunciis Sedis Apostolicæ excipiendis factæ, ex communi Ecclesiarum contributione solvantur. LVII. Ut Judæi ad signa deferenda, & ad satisfaciendam Ecclesiæ pro decimis, oblationibus, ratione domorum & possessionum quas occupant, compellantur. LVIII. Ut Interdicti sententia ad mandatum Episcopi vel ejus Officialis aut Delegati servetur. LIX. Absolutionem vel Dispensationem in omnibus casibus, in quibus Apostolicæ Sedi ab hac Synodo, vel alias, ejusmodi absolutiones & dispensationes non sunt reservatæ, Episcoporum auctoritati & prudentiæ permittit.

Sæculares Magistratus & Domini temporales Ecclesiasticam Jurisdictionem juvare tenentur.

Hæc Decreta repetita & confirmata sunt in altera Synodo Avenionensi ex iisdem Provinciis congregata anno 1337. & alia quædam addita (nam sexaginta novem complectitur.) Inter illa, quartum prohibet Curatos sub pœna excommunicationis, ne Parochianis suis licentiam concedant recipiendi Eucharistiam extra Ecclesias Parochiales tota quindena Paschali, nisi ratione infirmitatis: & ne Prælati de hoc statuto cum aliquo dispensent, nisi ex causa legitima. V. Statuit ut Clerici Beneficiati & in Sacris Ordinibus constituti, diebus Sabbati, in honorem *B. Mariæ*, carnibus abstineant, nisi ex causa necessitatis, vel nisi Festum Natalis Domini die Sabbati celebretur. Hoc Decretum violantes, mensem unum ab Ecclesiæ ingressu arceantur. Observatione dignum est hoc statu-

Altera Synodus Avenionensis 1337.

Abstinentia a carnibus die Sabbati eo tempore nondum ubique indicta.

statutum, ex quo certum est, anno 1337. abstinentiam a carnibus nondum indictam fuisse laicis & Minoribus Clericis diebus Sabbati, in Provinciis Arelatensi, Aquensi, & Ebredunensi. Ex devotione, non ex lege & Ecclesiæ præcepto, & sæculares plerique in Ecclesia Gallicana a carnibus Sabbato quolibet abstinebant, ut *Hugo V.* Cluniacensis Abbas testatur, hanc Monachis suis imperans abstinentiam, ad quam *Petrus Venerabilis* frustra ipsos adhortatus fuerat. *Henricus I.* Cluniacensis item Abbas an. 1308. electus, & *Joannes Borbonius* anno 1458. eamdem abstinentiam Cluniacensis Congregationis Monachis injunxerunt, ut ex eorum Statutis patet in Cluniacensi Bibliotheca editis. *S. Antoninus* in Summa P. 2. Tom. 16. cap. 1. §. 4. consuetudinem comedendi carnes Sabbato adhuc in Gallia vigere scribit, ante annum 1459. quo vivere desiit.

ARTICULUS LIII.

De Conciliis Marciacensi, Silvanectensi, & Compendiensi.

Concilium Marciacense, Marciacum, Locus Diœcesis Auscensis.

I. ANno millesimo trecentesimo vigesimo-sexto *Guillelmus de Flavacourt*, Auscitanus Archiepiscopus die 8. Decembris Provinciale Concilium apud *Marciacum* celebravit, in quo Statuta quinquaginta-sex edita sunt. Quorum alia Ecclesiarum & Clericorum tuentur immunitatem ac libertatem; alia de sepulturis, quædam de decimis, nonnulla de Ecclesiarum constructione & consecratione, de Reliquiis, & Indulgentiis: quædam aliis de capitibus Ecclesiasticæ Disciplinæ decernunt. Mendis plerumque deformata sunt & interpolata.

Concilium Silvanectense. Silvanectum, Senlis, in Vallesia, le Valois, Episcopatus sub Remensi Metropoli.

II. Eodem anno *Guillelmus de Bria*, Remensis Archiepiscopus, Provinciale Concilium Silvanecti celebravit, in quo septem Decreta edita sunt. 1. Ordinem celebrandi Concilii præscribit. 2. Beneficiatis prohibet ne alienas in se suscipiant Obligationes, sub pœna privationis Beneficiorum. 3. Solutionem accuratam decimarum sub pœna excommunicationis imperat. 4. Excommunicatos ab actione, patrocinio, & testimonio, in utroque foro repellit. 5. Excommunicationem in eos promulgat, qui confugientibus ad Ecclesiam vim inferunt, eosque ex sacris asylis extrahunt absque auctoritate Episcopi. 6. Clandestina Matrimonia contrahentes, lata in ipso excommunicationis sententia coercet. 7. Diris eos devovet, qui Ecclesiasticæ Jurisdictionis usum & executionem impediunt.

Concilium Compendiense 1329.

III. Anno Christi millesimo trecentesimo vigesimo nono, *Guillelmus de Bria*, Remensis Archiepiscopus, Provinciale Concilium Compendii celebravit, mense Septembri, in quo septem edita sunt Decreta. 1. Statuit ut Constitutiones pro juribus & immunitatibus Ecclesiarum tuendis latæ habeantur, earumque executionem Censurarum terrore urgeant Episcopi. 2. Constitutiones contra usurarios editas executioni mandari jubet. 3. Sub pœna suspensionis Clericis prohibet ne se vel bona Jurisdictioni, coercitioni, seu compulsioni sæcularis alicujus Domini vel Judicis subjiciant. 4. Vetat ne quis Religiosus possessiones vel jura sui Monasterii, Prioratus, Ecclesiæ, vel administrationis, ad vitam vel ad tempus, pecunia exinde recepta, concedat, sine consensu Episcopi; sub pœna suspensionis ab Officio, & rescissionis contractus. 5. Ne citationes & mandata ad trahendum aliquem extra Provinciam, & ultra fines Regni Franciæ: item generales citationes, inconsultis Episcopis, executioni mandentur, 7. Præcipit ut singulis diebus Dominicis excommunicati denuncientur omnes & singuli usurpantes, impedientes, & perturbantes ordinariam Jurisdictionem Ecclesiasticam.

Ecclesiastica Jurisdictio.

ARTICULUS LIV.

De Concilio Rothomagensi.

Summa Canonum.

ANno millesimo trecentesimo trigesimo quinto, *Petrus* Archiepiscopus Rothomagensis Provinciale Concilium celebravit in Monasterio *B. Mariæ de Prato*, prope Rothomagum Septembri mense, in quo tredecim edita Decreta. I. Divina Officia religio-

se

se celebrari statuit, juxta Constitutionem editam in Concilio Viennensi, quæ incipit, *Gravi nimirum*. II. Constitutiones de vita & honestate Clericorum in superiori Provinciæ Rothomagensis Concilio editas observari decernit. III. Constitutionem Concilii Viennensis, sive Clementinam de Statu Monachorum, quæ incipit, *Ne in agro Dominico* diligenter executioni mandari jubet. IV. Statuit ut Capellani ad sacras functiones in Beneficiis suis obeundas, fructuum subtractione compellantur. V. Prohibet ne Patroni ad Beneficia præsentent pro pecunia, vel alio commodo temporali: alioqui dans & recipiens in excommunicationem Episcopo reservatam ipso facto incurrant. VI. Eadem Censura configit eos qui Viros Ecclesiasticos decimarum collectione, ac perceptione prohibent. VII. Jubet ut Prælati sacram expeditionem à Philippo VI. Rege Christianissimo susceptam promoveant. VIII. Instaurationi fabricæ & librorum Ecclesiasticorum providet. IX. Decernit ut Parochi ab aliis quam a Diœcesanis instituti, infra quadraginta dies a tempore initæ possessionis coram Episcopo vel ejus Vicario compareant, de titulo quo Beneficium possident, fidem facturi, ac juramentum de obedientia, fidelitate & residentia ipsi præstituri. Quo tempore elapso, ad id Officii, captione & detentione fructuum & proventuum Ecclesiæ compellantur. X. & XI. Ut Casus in quibus incurritur excommunicatio, & Casus reservati Sedi Apostolicæ & Episcopis, in Ecclesiis publicentur, & exponantur. Et si qui Sacerdotes, Regulares vel sæculares, sibi potestatem absolvendi a Casibus Episcopo reservatis ab ipso concessam asserant, in scriptis exhibere teneantur Curato, cujus in Parochia Confessiones excipiunt. XII. Curatos, aliosque Viros Ecclesiasticos hortatur, ut erga FF. Prædicatores & Minores, aliorumque Mendicantium Ordinum Professores, cum ad eorum loca & Monasteria accesserint, benignos se præbeant, eisque faveant. XIII. Hujus & superiorum Conciliorum Provincialium Constitutiones promulgari & observari jubet.

ARTICULUS LV.

De Concilio apud Castrum Gonterii.

Anno Christi millesimo trecentesimo sexto, *Petrus* Archiepiscopus Turonensis Provinciale Concilium celebravit in Castro Gonterii, Diœceseos Andegavensis, in quo duodecim edita Decreta pro Libertate & Immunitate Ecclesiastica vindicandis, & contra Jurisdictionis & bonorum Ecclesiæ invasores & detentores. X. Statuit ut in permissione celebrandi Sacrum in domibus & Capellis Nobilium seu aliorum sæcularium, sex dies excepti habeantur, scilicet prima Dominica Adventus Domini, Dominica post Festum Epiphaniæ, prima Dominica Quadragesimæ, Dominicæ in Passione, post Pentecostem, & post Festum Assumptionis Beatæ *Mariæ Virginis* in quibus unus Parochus, vel alius de ipsius mandato, poterit ibi Divina celebrare. *Summa Canonum.*

ARTICULUS LVI.

De duobus Conciliis Toletanis.

I. Anno Christi millesimo trecentesimo trigesimo nono, *Ægidius* Toletanus Archiepiscopus, Hispaniæ Primas Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo quinque Decreta condita sunt. 1. Statuit ne quis possessiones in locis, in quibus Ecclesia dominium obtinet temporale, sitas, eis qui Ecclesiæ vassalli tunc non sint, vendere, aut quovis alio titulo in eos transferre præsumat: alioquin tam vendentes quam ementes aut recipientes, excommunicationem incurrant, alienatio irrita sit, & possessiones istæ loci Domino adjudicentur. 2. Illiteratos ad Clericatum promoveri vetat. 3. Ex qualibet Cathedrali & Collegiata Ecclesia unum ex decem Canonicis ad studia Theologica & Juris Canonici mitti jubet. 4. Ut Episcopi legitime impediti, & Cathedralium Ecclesiarum Capitula, Procuratores ad Concilium Provinciale mittant. 5. Ut Canonis, *Omnis utriusque sexus*, executionem curent singuli Rectores Ecclesiarum, *Concilium Toletanum 1339* *Summa Canonum.*

& eorum Vicarii, & omnium qui sibi, vel alteri potestatem habenti confessi fuerint, nomina scripto consignent.

II. Alterum Concilium celebravit idem Archipræsul anno millesimo trecentesimo quadragesimo septimo, in quo quatuor Decreta condita sunt. 1. De vita & honestate Clericorum. 2. Contra bonorum & Jurium Ecclesiasticorum invasores, & quoscumque gravem injuriam personis Ecclesiasticis inferentes. 3. De Constitutione *Clementis V.* in Concilio Viennensi, quæ incipit *Abusionibus*, contra Quæstores, observanda. 4. Vetat ne Præsulum Notarii pro sigillo, pro literis dimissoriis, aut provisoriis, indebitam pecuniam extorqueant; alioqui gravi mulcta plectantur.

Alterum Concilium Toletanum 1347.

ARTICULUS LVII.

De Conciliis duobus Londinensibus.

Summa Canonum Concilii Londinensis 1342.

I. ANno millesimo trecentesimo quadragesimo secundo, mense Octobri, *Joannes Stretford* Cantuariensis Archiepiscopus Provinciale Concilium Londini celebravit, in quo Decreta duodecim de Ecclesiastica Disciplina edita sunt. 1. Statuit ne in privatis Oratoriis, absque licentia Episcopi, Missa celebretur, nec ea licentia concedatur nisi Magnatibus, & Nobilibus, quorum domus ab Ecclesiis Parochialibus multum distant, vel infirmis & debilibus. 2. Exactiones pro literis Clericorum ordinandorum, Institutionum, Collationum, Inquisitorum, &c. prohibet. 3. Statuit ut Archidiaconi sumptibus moderatis ab Episcopis institutos in possessionem Beneficiorum mittant. 4. Ut Religiosi Parochias Monasteriis suis annexas habentes, secundum facultates hujusmodi Beneficiorum, annis singulis ad certam eleemosynam pauperibus Parochianis distribuendam ab Episcopis compellantur. 5. De reparatione Ecclesiarum decernit. 6. Quantum pro testamentorum insinuatione, vel approbatione rationum eorum executionem spectantium exigi possit ab Ecclesiasticis Judicibus. 7. Statuit de visitatione Archidiaconorum, & contributiones ratione Visitationis eis solvendas moderatur. 8. De locis in quibus Episcoporum consistoria, & Archidiaconorum capitula celebranda sunt. 9. De apparitorum multitudine ab Archidiaconis resecanda. 10. Vetat ne Archidiaconi, & eorum Officiales, corporales pœnitentias adulteris, fornicariis, aliorumque gravium criminum reis, præsertim relapsis imponendas, vel impositas, mulcta pecuniaria commutent. 11. Ne, quibus purgatio criminis indicta est, ab uno Decanatu ad alium evocentur, & laboribus ac sumptibus fatigentur. 12. Eos qui Ecclesiastica Beneficia vi Brevium Regiorum occupant, possessoribus rite & Canonice non amotis, excommunicatione percellit.

Corporales Pœnitentiæ gravium criminum reis ab Archidiaconis aut Officialibus impositæ, vel imponendæ, non sunt ab iis mulcta pecuniaria commutandæ.

II. Alterum Concilium Provinciale in eadem urbe celebravit idem Archipræsul, in quo septemdecim Decretis Ecclesiastica Disciplina firmata est. 1. Anglicanæ Ecclesiæ Regnique paci consulit. 2. De habitu & honestate Clericorum decernit. 3. De conditionibus servandis in dimissione Beneficiorum ad firmam. 4. Contra decimarum & oblationum fraudatores decernit, uti & 5. & 6. 7. De debitis intestatorum solvendis, & de testamentorum executione: qua de re etiam caput octavum est. 9. Excommunicat eos, qui in extremis positi bona sua in fraudem Ecclesiarum vel creditorum, donatione inter vivos alienant. 10. Vigilias in privatis domibus coram defunctorum corporibus feretro expositis fieri vetat, nisi a Clericis Psalteria recitantibus & propinquis ac amicis: quod populo ad hujusmodi vigilias promiscue conveniente, multa patrarentur inhonesta. 11. Matrimonia clam contrahentes, & Sacerdotes qui ipsos conjungunt, excommunicatione ferit. 12. Excommunicatos denunciant, qui Jurisdictionem Ecclesiasticam impediunt. 13. Prohibet ne excommunicati, a sæculari Magistratu postulantibus Episcopis custodiæ traditi absque Prælatorum auctoritate liberentur: jubetque ut ipsis inconsultis liberati solemni ritu rursus diris devoveantur. 14. Excommunicat eos, qui herbas & arbores in Cœmeteriis Ecclesiarum & Capellarum crescentes, metunt, evellunt, dissipant, absque Rectorum arbitrio. 15. Eamdem pœnam decernit in eos qui bona Judicis Ecclesiastici sententia sequestrata violaverint. 16. Eos qui impetrant Breve Regium contra adversarios in Comitatibus extraneis, ipsisque ignorantibus

Alterius Concilii Londinensis non multo post celebrati Decreta. Matrimonia clandestina.

tibus fraudulenter & malitiose litem intentant; aguntque interdum ut proscribantur, excommunicatione percellit. 18. Superiores Constitutiones promulgari jubet. Ad eumdem annum ab Anglicano Collectore hoc refertur Concilium, quo superius, quamquam verisimile non sit duo Concilia Provincialia eodem anno celebrata.

Noviomum Noyon, urbs Picardiæ, Episcopatus sub Remensi Metropoli.

ARTICULUS LVIII.

De Concilio Noviomensi.

ANno Christi millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, mense Julio, *Joannes* Remensis Archiepiscopus Concilium Provinciale Noviomi celebravit, in quo septemdecim Decreta edita sunt. Primum contra impedientes Jurisdictionem Ecclesiasticam. II. De citationibus. III. Personarum Ecclesiasticarum diffidationes seu activas, seu passivas, sub pena excommunicationis prohibet. IV. Divinum Officium in omnibus Ecclesiis Diœceseos fieri jubet secundum usum Cathedralis. V. Excommunicat Dominos temporales, qui vassallis suis inhibent, ne aliquid vendant Clericis, aut ab ipsis emant, vel terras eorum colant. VI. Eadem Censura configit sæculares Judices: qui captos ac detentos Clericos postulantibus Ordinariis non restituunt, sed recepta pecunia dimittunt. VII. Superstitiones quasdam ab histrionibus fieri solitas prohibet. VIII. Clericos qui pœnitentias a Judicibus Laicis indictas sponte subierint, vel mulctas imposita solverint, gravissime plecti jubet. IX. Concionatoribus, ex Mendicantium præsertim Religiosis Sodalitiis, præcipit, ut Christianas plebes ad solvendas decimas adhortentur, alioqui potestate absolvendi a Casibus reservatis priventur. (Quam scilicet Episcopi tunc ipsis liberaliter concedebant.) X. Decernit ut Capitula Prælatis, & Prælati Capitulis, cum fuerit opus, necessaria causis ipsorum Instrumenta sine fraude suppeditent. XI. De Clericorum honestate statuit. XII. Vetat ne recentia miracula inconsulto Episcopo prædicentur. XIII. Dominos temporales, & sæculares Judices excommunicatione ferit, qui captis & detentis ratione criminis alicujus Clericis, vestes Clericales detraxerint, aut crines abraserint. XIV. Diris eos devovet, qui se Clericos fingunt. XV. Eos qui Decreto Silvanectensis Concilii, anno 1317. celebrati, contra Clericorum & bonorum Ecclesiasticorum detentores fraudem faciunt, excommunicatione ferit. XVI. In Promotores Curiarum Ecclesiasticarum, qui varia interdum crimina diversis hominibus imponebant, eosque gravissimis sumptibus & expensis vexabant, animadvertit. XVII. Procuratorum rapacitatem coercet ac moderatur.

Diffidare, est a fide, quam quis alicui debet, aut pollicitus est, per literas desicere.

Ecclesiastica Jurisdictio.

Solutio decimarum.

ARTICULUS LIX.

De Concilio Parisiensi.

ANno Christi millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, *Guillelmus* Senonensis Archiepiscopus cum Suffraganeis suis Concilium Parisiis celebravit, Martio mense, in quo tredecim edita Decreta. I. Immunitatem Clericorum contra sæculares Magistratus Censuris Ecclesiasticis tuetur. II. Decernit de Clericorum habitu. III. Statuit ut in eos qui anno solido in excommunicatione obduruerint, quasi suspectos de hæresi agatur. IV. Ut sæculares Magistratus & Domini temporales, hæreticos capiant, seu capi curent, jubentibus Episcopis, captosque Ecclesiasticæ Curiæ repræsentent sub pœna excommunicationis. V. Ut Legata Ecclesiæ in alios usus non convertantur, quam in quos relicta sunt. VI. Ut absentes a Synodo ob impedimentum Canonicum, absentiam per idoneum nuncium excusent. VII. De literis citatoriis est. VIII. Prioratus, & Ecclesias Parochiales, in quibus non sunt sufficientes reditus, uniri jubet. IX. Antiquas Decretales & Clementinas Constitutiones de Xenodochiis, Leprosariis, & Eleemosynariis observari præcipit. X. De sartis tectis Ecclesiarum, Monasteriorum, & Domorum Ecclesiasticarum restaurandis decernit. XI. Prælatis Regularibus prohibet ne Prioratus, Ecclesias, Administrationes, aut Beneficia ad eorum dispositionem spectantia mensis suis applicent,

Summa Canonum.

plicent, aut veteres pensiones augeant, vel novas imponant. XII. Statuit ut juxta Constitutionem Clementinam, in titulo de Judiciis positam, in causis Matrimonialibus, usurarum, & decimarum, summarie, simpliciter, de plano, sine strepitu & figura judicii procedatur. XIII. Ter Salutationem Angelicam hora ignitegii * dicentibus Indulgentias concedit.

*Sero, cum tegitur ignis.

ARTICULUS LX.

De Concilio Biterrensi.

Summa Canonum

ANno Christi millesimo trecentesimo quinquagesimo primo, *Petrus* Narbonensis Archiepiscopus, cum Suffraganeis suis Concilium *Biterris* celebravit; in quo octo Decreta condita sunt. I. De reverentia sanctissimo nomini *Jesu* capitis inclinatione exhibenda. II. De sacro Christi Corpore, cum ad infirmos defertur, religiose prosequendo. III. Indulgentias concedit orantibus pro summo Pontifice, Rege, & Prælatis. IV. Sacros fontes baptismatis claudi jubet. V. In bonorum Ecclesiasticorum invasores animadvertit. VI. Canonis, *Omnis utriusque sexus*, executionem Curatis imperat, prohibetque ne alicui, nisi ratione infirmitatis, percipiendæ Eucharistiæ extra Parochiales Ecclesias in quindena Paschali concedant licentiam, sub pena excommunicationis ipso facto incurrendæ. VII. Clericos in Beneficiis Ecclesiasticis vel sacris Ordinibus constitutos hortatur, ut diebus Sabbati deinceps a carnibus abstineant, nisi ex causa necessitatis vel nisi Festum Nativitatis Domini Sabbato evenerit. VIII. Pœnas decernit in eos qui excommunicationi percussi, non modo terribilem illam Censuram aspernantur, sed palam irrident, Prælatos a quibus sunt excommunicati, vicissim per jocum & ludibrium, quasi in scena, excommunicantes.

Abstinentia Sabbati nondum omnibus tempore istius Concilii præcepta.

ARTICULUS LXI.

De Concilio Andegavensi.

Summa Canonum.

ANno Christi millesimo trecentesimo sexagesimo quinto, *Simon* Turonensis Archiepiscopus Concilium cum Suffraganeis suis Andegavi celebravit, die 12. Martii, in quo triginta quatuor Decreta edita sunt. Priora quatuor Judicia spectant. V. Statuit ut qui a Sede Apostolica Beneficia accipiunt, infra tres menses acceptationem illam suam in loco Beneficii publicare teneantur; alioquin jure suo excidant. VI. Ut iidem infra sex menses a tempore provisionis sibi factæ possessionem inire teneantur. VII. Idem statuit de iis quibus collata sunt Beneficia in Provincia Turonensi a Prælatis tam sæcularibus, quam Regularibus; alioqui collationem irritam dicit. VIII. Vetat ne Beneficia, quæ ex fundatione, consuetudine, vel statuto, sacros Ordines postulant, iis conferantur quorum ad illos Ordines suscipiendos immatura est ætas. IX. Beneficiis ipso facto privatos declarat, nisi ad Ordinem saltem Subdiaconatus infra annum fuerint promoti. X. Prohibet ne ab examinatoribus Curatorum aliquid ratione literarum vel sigilli recipiatur. XI. Ne Archidiaconi vel Archipresbyteri, qui in quibusdam Turonensis Provinciæ locis lectos Curatorum defunctorum, ex consuetudine sibi vendicant, ultra quinquaginta solidos pro lecto recipiant, si Parochialis Ecclesia quinquaginta tantum libras decimalium redituum obtinet; vel centum solidos, si reditus sint ampliores. XII. & XIII. De vita & honestate Clericorum decernunt, eisque vestium breviorum, & calceorum sæcularium usum, sub pœna suspensionis a suffragio ferendo in Capitulo, nec-non a perceptione quotidianarum distributionum & fructuum Beneficiorum per mensem; adjecta decem librarum mulcta, prohibent. XIV. Vetat ne Presbyteri Missam pro defunctis celebrent, nisi prius Officium Defunctorum persolverint, quod a Curatis singulis diebus ferialibus recitari jubet. XV. Officium Beatæ Virginis in singulis Ecclesiis, Metropolitana, Cathedralibus, Regularibus, Collegiatis, singulis diebus solemniter decantari præcipit, exceptis festivitatibus anni majoribus, Adventu Domini, vel cum alias

De collatione Beneficiorum.

Officii Defunctorum recitatio.

Officium B. Virginis Mariæ.

alias Officium de *Beata Maria* celebratur. XVI. Prohibet, ne Viri Ecclesiastici, quacumque dignitate fulgeant, etiam Episcopi, ultra duo fercula in conviviis solemnibus, vel festivitatibus præcipuis parari curent, nisi propter adventum Principum, vel aliarum personarum, quæ Ecclesiæ utiles esse possint. XVII. Residentiam Beneficiatis, & maxime curam animarum habentibus imperat, sub pœna privationis fructuum, si mensem integrum absque licentia & causa legitima absuerint; amissionis vero Beneficiorum, si sex menses. XVIII. De quotidianis distributionibus decernit. XIX. & XX. De Monachorum & Canonicorum Regularium vestibus reformandis. XXI. Vetat illis quorum est Leprosariarum, Eleemosynariorum, Xenodochiorum, Domorum Dei administrationem committere, ne pecuniam, aliudve munus, ratione commissionis, sigilli, vel literarum recipiant, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. XXII. Abstinentiam a lacte & butyro diebus jejuniorum, & maxime Quadragesimali tempestate præcipiti absolutionem ab hujus præcepti transgressione Superioribus reservat. Vigesimum tertium & sex sequentia Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum immunitates vindicant. XXX. Clericos ac Laicos concubinas publice foventes, excommunicatione ferit. XXXI. Sententiam excommunicationis a quocumque Judice latam infra mensem a tempore quo lata fuerit, publicari jubet. XXXII. Hujus Concili statuta, singulis annis, certis diebus, in Ecclesiis parochialibus promulgari, & lingua vulgari exponi jubet. XXXIII. Sex Dominicas notat, quibus in domibus seu Capellis Nobilium, in quibus Sacrum facere ex Episcopi concessione licet, Missa celebrari non possit, nisi a Curato, vel ejus Capellano, vel alio cui mandaverit. XXXIV. Absolutionem a Censuris hac in Synodo latis, cuilibet Episcopo in Diœcesi sua permittit.

Virorum Ecclesiasticorum frugalis mensa.

Abstinentia a lacte & butyro diebus jejuniorum.

ARTICULUS LXII.

De Concilio Vaurensi.

ANno Christi millesimo trecentesimo sexagesimo octavo, *Petrus* Narbonensis Archiepiscopus, *Goffredus* Tolosanus, & *Philippus* Abbas *Soricinii* Archipræsulis Auxitani Vicarius Generalis ab eoque potestatem habens, cum trium Provinciarum Episcopis, Concilium in Castro Vaurensi celebravere, in quo centum triginta tribus Decretis Ecclesiastica Disciplina sancita est. Primum est de Fide Catholica, & Catechesim continet ad Christianarum plebium informationem, accuratam sane & exquisitam. Observatione digna est Moralis Regula, quam hæc Synodus tradit: *Neque enim Confessor debet esse promptus ad facile judicandum de aliquo quod sit mortale peccatum, nisi sit in dictis Scripturæ vel Sanctorum expressum*. Secundum, & septem sequentia, de Conciliorum Provincialium & Synodorum Diœcesanarum celebratione statuunt. X. & XI. Excommunicatione feriunt eos, qui Literis Apostolicis abutuntur. XII. Statuta, banna, præcepta, prohibitiones contra consuetudines Ecclesiasticas, libertates, seu observantias antiquas, rescindi jubet ab auctoribus, sub pœna excommunicationis. XIII. Vetat ne bona Ecclesiarum vacantium a Prælatis, aut aliis personis Ecclesiasticis, nisi ex jure, privilegio, vel consuetudine id ipsis liceat, occupentur, sub pœna excommunicationis. XIV. Conjurationes Confraternitatum nomine honestatas, omniaque Pacta, Juramenta, Ordinationes, quibus illi cujuscumque sint conditionis, conjurati obstricti sunt, rescindit ac in irritum mittit: ac deinceps fieri vetat sub pœna excommunicationis, a qua unus absolvere possit, extra mortis articulum, Episcopus. Per hoc tamen *Confraternitates olim in honorem Dei, & B. Mariæ, & aliorum Sanctorum, & pro subsidiis pauperum introductas*, in quibus conjurationes hujusmodi non intervenerunt, minime se reprobare Synodus profitetur. Decimum quintum & tria sequentia, renovant Constitutiones Auscitani Concilii, anno millesimo trecentesimo celebrati, contra eos qui electionibus & postulationibus Canonicis, vel pacificæ possessioni Beneficiorum Ecclesiasticorum impedimentum apponunt; aut in Beneficia se intrudunt, aut pluria incompatibilia retinent. XIX. Jubet ut Viri Ecclesiastici Beneficiorum suorum jura, usus, consuetudines, pro virili tueantur: eorumque negligentiam Superiores sup-

Vaurum, Lavaur, urbs Occitaniæ Episcopatus sub Metropoli Tolosana.

Summa Canonum.

Regula secundum quas judicium de peccatis ferendum.

Pia Confraternitates approbantur.

 pleant,

pleant. XX. Illiteratos ad sacros Ordines promoveri prohibet. XXI. De leprosis sequestrandis decernit. XXII. Extraneos Clericos & Religiosos absque suorum Prælatorum literis ad Divina Ministeria vetat admitti. XXIII. Vetat ne quis nova erigat Altaria, vel aliquam in injuriam Ordinariorum Jurisdictionem usurpet, sub pœna excommunicationis. XXIV. Pseudo-Apostolos, & falsi nominis Religiosos, periculosos homines circa fidem, a Sede Apostolica damnatos, per orbem errantes, capi jubet, ac Episcopis examinandos, corrigendos, plectendos repræsentari. XXV. Prohibet ne Archidiaconi de causis Matrimonialibus absque mandato Episcopi judicent. XXVI. Causas ab Ordinariis judicibus gratis examinari statuit. XXVII. Ut Juris Canonici Peritis causarum Matrimonialium cognitio committatur, & in locis dumtaxat insignibus examinentur ac judicentur, quibus virorum eruditorum copia haberi potest. XXVIII. Ne Suffraganei appellationes ad Metropolitanum impediant. XXIX. XXX. XXXIII. XXXVI. XXXVIII. XXXIX. XL. Jurisdictionem & libertatem Ecclesiasticam tuentur contra invasorum & oppressorum injurias. XXXI. Censuras ab uno Episcopo latas, ab aliis, cum rogati fuerint, publicari, & observari statuit. XXXII. Clericos curam animarum habentes, vel in sacris Ordinibus constitutos, in Curia sæculari Magistratum gerere, vel causas dicere, aut agere vetat. XXXIV. Ne Clericus laico contra Ecclesiam, sive contra alium Clericum in Judicio Ecclesiastico vel sæculari patrocinium impendat. XXXV. Statuit ut excommunicati, qui vi aut metu absolutionem surripiunt, a locorum Ordinariis excommunicati publice denuncientur. XXXVII. Vetat ne excommunicati, ad Magistratus & Officia publica assumantur, sub pœna excommunicationis ab eligentibus, approbantibus, & confirmantibus ipso facto incurrenda. XLI. XLII. & XLIII. De Instrumentis & contractibus decernunt. XLIV. & XLV. De Juramentis, quorum ratione causas alias civiles ad forum Ecclesiasticum pertinere declarat Synodus, lata in eos qui cognitionem hujusmodi causarum Ecclesiæ prohibuerit, excommunicationis sententia. XLVI. XLVII. & XLVIII. De vestibus Canonicorum & familiarium Episcopi, & cujusvis alterius Prælati statuunt. XLIX. Prohibet ne Viri Ecclesiastici, temporalem Jurisdictionem habentes, malefactores in terris suis recipiant aut protegant: alioqui ad arbitrium Ordinarii sui puniantur. L. Statuit ut Canonici, sua quisque hebdomada, in Divinis Officiis secundum Ordinem suum ministrent. LI. Ut qui Ecclesiam sibi commissam dimittit, bonorum mobilium & annonæ tantum relinquat, quantum satis sit ad sustentandum personas Eclesiæ & ejus domui necessarias, & ferenda onera eidem Ecclesiæ incumbentia, usque ad collectionem novorum fructuum. LII. Statuit de distributionibus quotidianis. LIII. LIV. LV. & LVI. De bonorum Ecclesiasticorum administratione vacantibus Ecclesiis decernunt, eorumque invasores excommunicatione feriuntur. LVII. Baillivias, Scribanias, & alia Officia ad Prælatos, seu Capitula spectantia, concedi prohibet ad vitam. LVIII. Vetat ne bona Ecclesiarum vel Beneficiorum a Prælatis aut Clericis sub sigillo Regis, vel alicujus Domini temporalis obligentur: alioqui excommunicationem incurrant. LIX. Ne bona Ecclesiarum in sacris ædibus deposita capiantur, sub pœna excommunicationis. LX. Statuit ut Episcopi testamentorum executionem circa relicta ad pias causas promoveant. LXI. Ut Episcopi nobilia & pulchra ornamenta, aut centum florenos auri, Ecclesiis suis relinquant. LXII. Ut Curari factioni testamentorum rogati intersint; & Notarii, infra octo dies ob obitu testatoris, eorum transumptum Episcopo, vel ejus Officiali, aut Curato exhibeant, quoad pia legata & restitutiones, sub pœna excommunicationis. LXIII. LXIV. & LXV. De sepulturis statuunt, & de Parochialium Ecclesiarum juribus non fraudandis. LXVI. Decretalem Bonifacii VIII. *Super Cathedram* a *Clemente V.* in Concilio Viennensi confirmatam, observari jubet. Religiosos viros istius Constitutionis transgressores ab audientia Confessionum & Prædicatione verbi Dei in perpetuum excludit. LXVII. Eamdem pœnam in illos decernit, qui fidelium animos a decimarum aut aliorum Jurium Ecclesiasticorum solutione averterint. LXVIII. LXIX. & LXX. Rem decimariam spectant. LXXI. Infideles Baptisma postulantes antea probari jubet. LXXII. Monachos & Canonicos Regulares Apostatas, nisi infra mensem ad claustrum redierint, Beneficiis privat & excommunicatos una cum omnibus ipsis faventibus, denunciari præcipit. LXXIII. Exemptos,

Causarum Matrimonialium judicium.

Ecclesiastica Jurisdictio.

De Testamentis.

Fertio contra Curatorum.

Exemptos, in Prioratibus & locis non exemptis delinquentes, ab Ordinariis puniri posse declarat. LXXIV. Religiosis Mendicantibus, ad Ordines non Mendicantium transeuntibus, pensiones aliquas assignari vetat. LXXV. Statuit ut Curatis, qui de reditibus Ecclesiarum suarum commode nequeunt sustentari, nec incumbentia onera sustinere, ab iis, qui decimas earumdem Parochiarum percipiunt, congruam assignari portionem curent Episcopi. LXXVI. Statuit ut laici, qui occasione Juris Patronatus Ecclesias detinent, eas quantocyus dimittant, sub pœna excommunicationis. LXXVII. Eamdem pœnam infligit iis qui per potentiam vel impressionem cujuscumque sæcularis personæ in Beneficia Ecclesiastica fuerint intrusi. LXXVIII. Præsentatos vel institutos a Patronis sacras functiones in Parochialibus Ecclesiis exercere vetat, donec ab Episcopo curam animarum receperint: alioqui Jure suo cadant. LXXIX. Expensas ab Episcopo vel Curato in Legatis vel Nunciis Sedis Apostolicæ recipiendis factas, ex communi contributione Ecclesiarum civitatis vel Diœcesis, infra quas factæ sunt, solvi jubet. LXXX. Statuit ut pauperibus Ecclesiis & Clericis, ad Jurium suorum defensionem, ex communi totius Diœceseos ærario sumptus necessarii subministrentur. LXXXI. Cuilibet Presbytero Missam celebrare volenti permittit, ut cuivis Sacerdoti idoneo peccata sua confiteatur. LXXXII. Vetat ne Presbyter sacrum faciens filium suum spurium ministrum adhibeat. LXXXIII. Præcipit ut Rectoribus Ecclesiarum Missas celebrantibus unus saltem Clericus superpellicio indutus ministret. LXXXIV. Statuit ut Parochiani diebus Dominicis & festivis ad Parochialem Ecclesiam suam concurrant Missas integras audituri. Si duabus Dominicis continuis defuerint, commoneantur, illisque excommunicatio intentetur. Id scilicet necessarium duxere Patres, *Ut honor debitus Parochialibus Ecclesiis observetur & animarum periculis obvietur*. LXXXV. & LXXXVI. Diligentem Eucharistiæ, Chrismatis, & fontium baptismalium custodiam & clausuram imperat. LXXXVII. Indulgentias religiose prosequentibus sacratissimum Corpus Christi, cum ad infirmos defertur, concedit Synodus. LXXXVIII. Antiquas Reliquias extra capsas aut vasa ostendi, & venales esse; recens inventas fidelium venerationi exponi vetat, nisi a Romana Ecclesia fuerint approbatæ. LXXXIX. Sub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ prohibet, ne quis diebus Jejuniorum & præcipue Quadragesimali tempestate, carnes comedat, nisi necessitate cogente. XC. Statuit ut Clerici Beneficiati aut in sacris Ordinibus constituti, singulis diebus Sabbati, ob reverentiam *B. Mariæ Virginis*, a carnium esu abstineant, nisi ex causa necessitatis, vel nisi ea die Festum Natalis occurrat; alioqui mensem unum ab Ecclesiæ ingressu arceantur. Rationem Statuti hanc afferunt Patres: *Cum deceat Ecclesiasticos Viros, præsertim sacris insignitos Ordinibus, aut Beneficia Ecclesiastica obtinentes, in domo Domini, in cujus sortem adscripti sunt, in modo vivendi laicos excellere, ut laici eorum exemplo proficiant*, &c. Nondum ergo laicis in Gallia lex abstinentiæ diebus Sabbati erat imposita anno 1368. XCI. De fabrica Ecclesiarum decernit. XCII. Vetat ne Exempti Oratoria in locis non exemptis erigant, vel in ipsis Divina celebrent sine Episcoporum licentia. Nonagesimo tertio, nonagesimo quinto & tredecim sequentibus, immunitati, libertati, honori, securitati, locorum & hominum sacrorum, Juriumque ac bonorum Ecclesiasticorum consulitur: pœnæ in violantes libertatem, perturbantes vel impedientes Jurisdictionem, invadentes bona & jura Ecclesiarum aut Virorum Ecclesiasticorum, iisque insueta onera imponentes, & injuriam irrogantes, decernuntur gravissimæ. CIV. Clericos vel Religiosos, qui Clericum alterum vel Religiosum, de actione personali vel crimine ad sæculare tribunal vocaverint, excommunicatione percellit, mulctatque. CIX. Omnes qui ex Synodicis Constitutionibus commodum recipiunt, illis subesse jubet. CX. Matrimonia clam & sine licentia proprii Sacerdotis contrahentes excommunicatos ipso facto denuntiat. CXI. Statuit ut ex quolibet Ecclesia Metropolitana, Cathedrali, Conventuali, vel Collegiata, duo Canonici ad Studia Theologiæ vel Juris Canonici, ab Episcopis & Capitulis mittantur, qui studiorum tempore fructus Beneficiorum suorum percipiant, exceptis distributionibus quotidianis. CXII. & tria sequentia Judæos spectant, vetantque ne Christianæ mulieres Judæorum filios nutriant; ne Christiani Judæorum Medicorum aut Chirurgorum opera utantur; ne Circumcisionibus, sepulturis, & conviviis Judæorum.

Auditio Missæ Parochialis Dominicis diebus.

Clericos Laicis in modo vivendi præcellere oportet.

Abstinentia Sabbati nondum universim præcepta.

Ecclesiastica Jurisdictio & immunitas.

Matrimonia clandestina.

Canonicorum studia.

rum intersint. CVI. CVII. CVIII. CIX. & CX. Excommunicatione feriunt eos qui toxica seu herbas ad mortem vel abortum procurandum vendunt, aut minis ſtrant: item adulteros & concubinarios, incendiarios & raptores publicos non revelantes Inſtrumenta, Privilegia, & documenta ad Ecclesias pertinentia; Judices demum, qui usuras solvere jubent, aut repetere prohibent. CXXI. Exemptos & Privilegiatos, qui suis abutuntur Privilegiis, coercet. CXXII. Edicit quomodo in eos ſit agendum, qui Episcopum vel Prælatum inferiorem interfecerint, vulneraverint, percuſſerint, ceperint; & quibus pœnis sint plectendi. CXXIII. Convenientibus ad Miſſam *Beatæ Mariæ* Indulgentias concedit. CXXIV. Orantibus pro Romano Pontifice quadraginta dies de injunctis Pœnitentiis relaxat. CXXV. Quæſtores sine literis Episcoporum ad concionandum admitti vetat. CXXVI. Statuit ut Episcopi Confeſſarios idoneos deputent, quibus plenariam abſolvendi a casibus reservatis committant poteſtatem. CXXVII. Triginta dies de injunctis pœnitentiis condonat Fidelibus, qui ad sonum campanæ circa Solis ortum, pro pace & prospero ſtatu Ecclesiæ quinquies Orationem Dominicam in honorem quinque vulnerum Salvatoris noſtri, & septies Angelicam Salutationem ad honorem septem gaudiorum quæ de Filio suo Beata Virgo habuit, devote recitaverint. CXXVIII. in Censurarum Ecclesiaſticarum contemptores & irrisores animadvertit. CXXX. Sententias ab uno latas Episcopo, ab aliis denuntiari, ac observari jubet, cum rogati fuerint. CXXX. Tempore Interdicti Conſtitutionem *Bonifacii VIII.* quæ incipit: *Alma mater*, executioni mandari præcipit. CXXXI. Statuit ut Domini temporales & Magiſtratus excommunicatos ad parendum Ecclesiæ, & poſtulandum absolutionis beneficium, bonorum captione, diſtractione, venditione, aliisque juris remediis, citra pœnam sanguinis, ab Episcopis vel eorum Officialibus rogati compellant. Qui hanc Ecclesiæ operam præſtare noluerint, excommunicatione feriuntur. CXXXII. Prælatis jubet ut excommunicatos pariter vitent ac subditi, nec eos ad manus osculum admittant, nec cum eis in mensa aut vitæ civilis commerciis communicent. CXXXIII. Conſtitutiones Provinciales Metropolitanorum Narbonensium, Tolosanorum, & Auscitanorum confirmat.

ARTICULUS LXIII.

De Concilio Saltzburgensi.

ANno Chriſti millesimo trecentesimo octogesimo sexto, *Pilgrinus* Saltzburgensis Archiepiscopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus Provinciale Concilium in Metropoli sua celebravit, in quo septemdecim edita Decreta. I. Præcipit ut omnes & singuli Clerici eumdem Ritum Cathedralis Ecclesiæ suæ in Divinis Officiis sequantur. II. Vetat Presbyteris ne a Censuris & Casibus Episcopo aut Sedi Apoſtolicæ reservatis absolvant, sub pœna suspensionis. III. Licentiam absolvendi a casibus reservatis Episcopis revocat; quoniam ea nonnulli ad quæſtum abutebantur. IV. In casibus dubiis, periculum vel salutem animarum spectantibus Superiorem, vel saltem peritiores & sapientiores consuli jubet. V. & VI. De Clericorum habitu ſtatuit. VII. De ornamentorum Ecclesiaſticorum & sacrorum vasorum nitore. VIII. Vetat ne Mendicantium Ordinum Fratres ad prædicandum verbum Dei, vel ad audiendas Confeſſiones, a Rectoribus Ecclesiarum admittantur, nisi a suis Superioribus licentiam habeant, illamque exhibeant, & nisi ab Episcopis fuerint approbati. IX. Censuris temporales Dominos compescit, qui collectis, talliis & exactionibus Clericos vexant. X. Sententias excommunicationis per omnes civitates & Diœceses promulgari ſtatuit. XI. Conſtitutiones *Bonifacii VIII.* de Immunitate Ecclesiarum & Virorum Ecclesiaſticorum in Sexto editas solemniter promulgari jubet. XII. Pœnas in eos decernit, qui bona vacantium Dignitatum & Ecclesiarum occupant, rapiunt, usurpant, vel in suos usus convertunt. XIII. Usurarios excommunicatione ferit, & Christiana sepultura privandos edicit, si hoc in crimine sine satisfactione canonica, vel cautione de satisfaciendo obierint. XIV. Eos qui Clericos ad sæcularia tribunalia trahunt, & Clericos ipsos qui coram sæculari Judice respondent, excommunicatione ferit; XV. Presbyteros peregrinos & ignotos absque teſtimonialibus literis ad Sacrum faciendum

ciendum vetat admitti. XVI. Ad Notarii & Tabellionis exercendum Officium admitti prohibet, nisi qui de suo Officio coram Episcopo vel ejus Officiali plenam fidem fecerint. XVII. Statuit ac præcipit ut omnes Prælati, Archidiaconi, & Parochi, Legatorum Apostolicorum, Synodorum Provincialium Constitutiones penes se habeant; alioqui ab Ecclesiæ ingressu suspendantur.

JOANNIS DOMINICI MANSI
Nota.

Et hoc pariter sæculo XIV. alia permulta generalia Concilia in Ecclesia Dei celebrata sunt, quæ hic desiderantur.

Anno 1300. Cantuariensis provinciæ Patres conciliari decreto sanxerunt, quod juxta datum Romæ edictum PP. Prædicatores, & Minores *non admitterentur per Prælatos ad confessiones audiendas, nisi personaliter venientes ad eos, & in eorum diœcesi commorantes, & quod discussio eorum, an essent idonei ad Prælatos pertineret.*

Annis 1301. & duobus succedentibus Remensia Concilia provincialia tria a P. Martene Vet. Monum. tom. VII. producta sunt, quorum prius in dictis pœnis laicos coercet, qui sacrilegas manus Clericis eorumque rebus inferunt. In tertio data est epistola ad Bonifacium VIII. ut audaciam, nimiam libertatem sæviendi in subjectos coerceat; in postremo tandem adversus eos, qui neglectu sacrorum anathematum ultra annum in illis perseverant.

Castonus Mediolanensis Archiepiscopus provinciale Concilium suum Pergami habuit an. 1311. in quo constitutiones 24. conditæ sunt ad disciplinam cleri plerumque pertinentes. Vulgavit illas Muratorius Rerum Italic. tom. IX. & ex eo Venetus Labbei editor tom. XV.

Anno 1309. succedit Vvardense provinciale Concilium in Hungaria, in quo constitutiones Gentilis Cardinalis Legati Apostolici lectæ, receptæ, atque ad Parochos omnes legendæ transmissæ; jussum ut meridiano, atque occidente sole campanarum pulsu ad salutandam B. Virginem signum daretur; repressa anathemate seditio Budensium in Carolum Regem.

Anno 1311. per Galliam, & Angliam Concilia plura in causa Templariorum habita legas in meo Conciliorum supplemento tom. III.

Anno 1313. Provincia Rothomagensis in Synodum coacta ad prioratum B. Mariæ de Prato leges octo condidit, tum vetantes Clericis ne quid statui suo repugnans agant; ne *locis publicis cucufati* incedant (*Cuphia* erat olim virorum capitis tegmen; nunc est mulierum. Vide Duchangium verbo *Cuphia*); a concubinis abstineant, mulctandi alioquin fructus beneficiorum integro anno; & si post annum perseveraverint ipsis beneficiis expoliandi. Habentur ex Bessin in Veneta Labbei editione tom. XV.

Anno 1315. est Concilium Parisiense vulgatum a Martene Vet. Monum. tom. VII. in quo vindicatur Cleri immunitas adversus laicos, aliaque sanciuntur constitutionibus 12. comprehensa.

Anno 1317. Tarraconensis provincia, ut sæpe alias in Synodum provincialem conveniens ad Beguardos & Beguinas arcendas, seu ne in hæresim declinarent, edixit ne conventicula agerent ex industria, neve genus vivendi novum & inusitatum instituant; tum ne *habeant, & legant* libros Theologiæ in vulgari, quos si habuerint, per censuras compellantur, ut tradant diœcesano. Commune hospitium interdicit iis etiam, qui tertiam regulam S. Francisci sincere profitentur, *nisi prout, & quantum eis ex regula per Nicolaum III. illis concessa, est permissum; ne doceant, aut repetant aliquid de fide, nisi in Ecclesiis, prout aliis fidelibus est permissum.*

Anno 1323. novum Tarraconense Concilium a Martene Vet. Monum. tom. VII. productum est adversus laicos jura Ecclesiastica invadentes.

Joannes Diaconus Cardinalis anno 1327. constitutiones provinciales pro tota Hetruria edidit ex me vulgatus in supplemento Conciliorum tom. III.

Anno 1329. Joannes Patriarcha Alexandrinus, & Ecclesiæ Tarraconensis administrator ex defloratis constitutionibus provincialibus canones edidit 86. quos suffraganeis suis in

in Concilium collectis adprobandos tradidit. Complexionem hanc legas in tom. XV. Labbei Venetæ editionis.

Anno 1331. Concilium provinciale Beneventanum sub Monaldo Archiepiscopo occurrit, cujus sunt canones 73. legendi in appendice ad Labbei tom. XV. Venetæ editionis.

Anno 1333. exhibet conventum Parisiense in quo agitata est celebris controversia de visione Dei clara animabus fidelium defunctorum jam expiatis concessa; datæque ea de re Literæ ad Joannem XVII. in meo Conciliorum supplemento legendæ.

Anno 1346. provincia Pragensis sub primo suo Archiepiscopo Ernesto in Concilium coacta constitutiones provinciales Moguntinas adoptavit, atque in sua pariter provincia servandas statuit, una cum Synodalibus constitutionibus diœcesanis Ecclesiæ Pragensis, quod Concilium ego in meum supplementum ex Spicilegio Ecclesiastico Lunigii traduxi.

Anno 1348. circiter, Dublini in Hibernia habitum est provinciale Concilium sub Alexandro de Bricknor Dublinensi Archiepiscopo, in quo disciplinæ varia capita sancita sunt; sicut & ibidem anno 1351. sub Joanne de S. Paulo alterum pariter ibidem convenit, in quo de celebrando festo Conceptionis B. Mariæ, item S. Annæ ejus genitricis, ac denique de inclinatione capitis, & corporis quoties in choro in celebratione divinorum officiorum nomen Jesu profertur, decreta edita sunt.

Anno 1365. dat Concilium provinciale Aptense a P. Martene vulgatum, & ex eo in collectionem Labbei Venetæ editionis illatum, in quo canones 30. ad disciplinæ Ecclesiasticæ reformationem habentur.

Universa Panormitana provincia sub Ludovico Bonito Archiepiscopo in Concilium conveniens canones de disciplina plures anno 1388. dedit legendos in meo Conciliorum supplemento tom. III.

Anno 1396. sub Archiepiscopo Upsalensi habitum est ejusdem provinciæ Concilium Arbogis, quod oppidum est in diœcesi Arosiensi in Suevia a Benzelio in diario Vazten vulgatum, ex quo ego in meo supplemento. Vetitum in eo est, ne Sacerdotes nuptias *solemnizare, seu benedicere audeant* tempore a jure vetito, alioquin irregularitatem incurrant, numquam nisi ab Apostolica sede relaxandam. Ne vero sponsi constitutionem illam elusuri sistant se Ecclesiæ ad nuptialem benedictionem obtinendam aliquas *septimanas seu dies*, ante tempus vetitum eo consilio, ut vetito dein tempore expensas seu solemnitates nuptiarum cum ipsa copula *ipsis prohibitis temporibus peragunt*, absterrendos illos sub interminatione maledictionis æternæ Patres illi censuerunt. Canone sequenti edicitur, *quod in anno bisextili duos dies inter festum S. Petri ad cathedram, & festum S. Mathiæ per totam provinciam uniformiter habeantur*. Canone IV. jubentur illi, qui *die dominica* homicidium perpetraverint, ea die a carnibus; qui vero feria sexta a piscibus; qui sabbato a Lacticiniis abstinere, ac cum illis dispensatio Episcopis interdicta est. Can. 5. leges statuit contra piratas, incendiarios, Ecclesiarum, & cœmeteriorum effractores, aliosque Ecclesiasticæ immunitatis violatores, mandans resipiscentes illos in mortis articulo si satisfactionem ex impotentia omiserint, recipi quidem ad pœnitentiam, & Eucharistiam; excludi vero a sepultura, & omni Ecclesiastico officio. Canon VI. solemne S. Birgittæ festum die 7. Octobris celebrari mandat. Canon VII. alienæ Diœcesis Presbyteros absque Episcopi sui testimonio recipi vetat. Canon VIII. ne quis Ecclesiasticus jurisdictionem suam laico committat. Canon IX. statuta Cardinalis Sabinensis & provincialium Conciliorum Ecclesia quælibet Cathedralis penes se habeat, eorumque portionem aliquam singulis Episcoporum in suis Synodis legant. Canon X. singulæ Cathedrales Ecclesiæ nitide descripta privilegia sibi indulta servet.

CAPUT VII.

De Politia Ecclesiastica XIII. & XIV. Sæculi.

ARTICULUS I.

De Metropolitanis.

I. SUffraganeorum Episcoporum defectum ac negligentiam in Collationibus, Institutionibus, Electionibus, & Confirmationibus Beneficiorum Ecclesiasticorum, supplere poterant Metropolitani; ut colligitur ex cap. *Licet*, lib. 1. Decretalium, Tit. 10. *De supplenda negligentia Prælatorum*, quod est Innocentii III. *Ne igitur*, inquit, *Jus nostrum negligere videamur, qui alios in sua justitia consovemus: Mandamus quatenus si vobis constiterit Archidiaconatum Richemundiæ vacasse per annum (tempore semestri, quo vel ad Archiepiscopum, vel Capitulum donatio pertinebat, non a vacatione, sed a notitia computato) cum pro eo quod Eboracensis Archiepiscopus alium Superiorem non habet, ex tunc fuerat ad nos donatio devoluta, utrique super eo silentium imponatis*. Concilii Lateranensis Œcumenici sub *Alexandro Tertio* celebrati canone 8. hæc disciplina nitebatur, de qua superiori sæculo diximus. Idem constat ex cap. *Dilecto*, ibidem: *Quia (inquit* Innocentius III.*) nobis constitit a Salamantino Decano & ejus sequacibus, post elapsum sex mensium spatium, infra quod Episcopus & Capitulum (prout communiter spectabat ad eos) procedere ad electionem Cantoris neglexerant, electionem supradicti T. minus canonice celebratam, eamdem decernimus irritam & inanem: & appellationem a Decano & suis fautoribus interpositam, factum Archiepiscopi (ad quem jam erat eligendi auctoritas devoluta) nequivisse aliquatenus impedire..... Mandamus, quatenus nisi dicto G. aliquod Canonicum obviet: electionem de ipso factam, sublato appellationis obstaculo confirmetis.*

Metropolitanorum potestas in supplenda Suffraganeorum negligentia.

II. Si vacante Episcopatu, Capitulum administrationem spiritualem aut temporalem Diœceseos negligeret, Metropolitanus Visitatorem aut Administratorem instituere poterat ut constat *ex Bonifacio VIII.* in 6. cap. *Ecclesiæ*, Tit. *De supplenda negligentia Prælatorum*, cujus hæc sunt verba: *Ecclesiæ Cathedrali vacanti Visitator ab alio quam a Romano Pontifice deputari non potest: Nisi forte Capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter aut perperam administret. Tunc enim Archiepiscopus, ob negligentiam vel malitiam Capituli (eo vocato, causæque super hoc cognitione præmissa) Visitatorum, seu Administratorem eidem Ecclesiæ licite poterit deputare.*

Cathedrali Ecclesiæ vacanti Visitatorem aut Administratorem delegare Metropolitanus poterat.

III. Provincias suas visitare Metropolitani tenebantur; quæ correctione indigebant, emendare, & Synodos Provinciales propterea congregare. Procurationem vero sive sumptus Canonibus constitutos ab iis poterant exigere, quos visitabant. Id constat ex *Innocentio Tertio* cap. *Cum ex Officii*, Tit. *De Præscriptionibus*, ita decernente: *Cum ex Officii sui debito Senonensem Provinciam visitaret Archiepiscopus Senonensis per Parisiensem Diœcesim transitum faciens, ad Abbatis S. Maglorii, Prioris de Castres, & quorumdam aliorum Ecclesias ejusdem Diœcesis necesse habuit declinare: a quibus cum procurationem sibi debitam postularet, ipsi eam inhumaniter negaverunt: ad suæ negationis defensionem hoc solum allegantes, quod non meminerint se procurationem hujusmodi Prædecessoribus ejusdem Archiepiscopi exolvisse, nec ab eis aliquando fuisse petitam... Nos igitur præmissam allegationem eorum nullam reputantes, cum contra procurationem quæ ratione Visitationis debetur, præscribi nequiverit, quemadmodum nec contra Visitationem ipsam potest aliquo modo præscribi: Mandamus quatenus sententiam, quam in hujusmodi contemptores de antiqua Metropolis consuetudine tulit Archiepiscopus memoratus, usque ad satisfactionem condignam facias observari.*

Metropolitanorum sacra Visitatio.

Idem habetur ex *Gregorio IX.* cap. *Cum nuper*, Tit. *de Censibus*: in gratiam Archiepiscopi Beneventani scribente: *Mandamus, quatenus cum eumdem Archiepiscopum, sive auctoritate propria, sive nostra Beneventanam Provinciam contigerit visitare, Procurationes*

nes ratione Visitationis debitas, juxta facultates Ecclesiarum vestrarum exhibeatis eidem. Alioqui sententiam, quam ipse rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus, auctore Domino inviolabiliter observari.

De Metropolitanorum Visitationibus fuse decrevit *Innocentius IV.* cap. *Romana Ecclesia*: Tit. *De Censibus*, in Sexto. *Statuimus*, inquit, *ut quilibet Archiepiscopus suam volens visitare Provinciam, prius Ecclesiæ suæ Capitulum, ac civitatem & Diœcesim propriam plene visitare procuret: nec sit solum erga majorum, sed etiam minorum Ecclesiarum, nec circa Clericorum tantum, sed etiam populorum Visitationem intentus. Et si commode, vel absque difficultate accedere ad unamquamque non poterit; de pluribus locis ad unum congruum Clericos & Laicos studeat convocare, ne in illis Visitatio postponatur. Deinde liceat ei per totam Provinciam, vel ejus partem, visitationis Officium exercere; civitates, & Diœceses, Suffraganeos suos & eorum subditos, Cathedralium & aliarum Ecclesiarum Capitula & Monasteria, Ecclesias, & alia religiosa & pia loca, Cleros & populos libere visitando, ac procurationes a locis tantum recipere visitatis. Ex quo tamen aliquam de ipsis Diœcesibus visitare cœperit; nusquam, postea sive totam, sive partem ejus visitaverit, revertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius Provinciæ Diœceses in toto, vel in parte (quas secure visitare poterit) & sua, denuo fuerint visitatæ. Quod si forte eadem Diœcesis, vel aliqua ibi Ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tunc aliarum visitatione intermissa, redeat ad eamdem, si a loci Diœcesano requisitus extiterit, vel de omnium aut majoris partis Episcoporum ejusdem Provinciæ processerit consilio & assensu: ad quod iidem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si vero malitiose in his difficultatem adhibuerint, Archiepiscopus licentiam super hoc a Sede Apostolica postulet confidenter. Postquam autem semel omnes Provinciæ suæ Diœceses visitaverit, licitum sit ei postea, (prius tamen Suffraganeorum suorum requisito consilio, & ipsius diffinitione super hoc habita coram eis, quæ in scriptis redigi volumus, ut possint aliis esse nota) Visitationem per eamdem reiterare Provincia, juxta modum superius adnotatum: etiamsi non interveniat in hoc Suffraganeorum ipsorum assensus: illam semper providentiam adhibendo, ut in posterioribus Visitationibus illas Ecclesias, eosque Cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati: nisi magis sit aliis Visitationis officium opportunum. Sane hujusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei, quærat de vita & conversatione ministrantium in Ecclesiis, & locis aliis divino cultui deputatis, ac cæteris quæ ad officium ipsum spectant, absque coactione & exactione qualibet juramenti; ad ipsorum emendationem per salubria monita, nunc levia, nunc aspera juxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quod si aliquibus orta fuerit infamia contra eos, Ordinariis ipsorum, ut super his solemniter inquirant, denuntiet, si viderit expedire. Notoria vero crimina, quæ examinatione non egeant (cum super his merito notari possit Ordinariorum negligentia eorumdem) libere corrigat, pœnam pro illis debitam infligendo. Procurationes autem recipiat, secundum quod est in Canonibus constitutum.*

Constitutionem istam *Innocentius IV.* confirmavit, & Metropolitanorum jura in Provinciarum suarum Visitatione explicuit *Bonifacius VIII.* in Sexto, Cap. *Perpetuo*, *de Censibus*: cujus hæc sunt verba: *Perpetuo declaramus Edicto, Archiepiscopum posse secundum tenorem Constitutionis felicis recordationis Innocentii Papæ IV. Prædecessoris nostri super hoc editæ, suam Provinciam visitare libere, licet non sint ejus Suffraganei negligentes, & iterare Visitationem eamdem, ac procurationes a locis recipere visitatis; consuetudine (si qua forsan ab ipsis Suffraganeis, vel ab aliis allegetur) præmissis contraria non obstante. Potest etiam idem Archiepiscopus dum visitat, Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, ac absolvere confitentes, & ipsis Pœnitentias injungere salutares.*

Petrus Turonensis Archiepiscopus lustrata sacro ritu Provincia Synodum Provincialem Salmuri celebravit anno 1253. ut cum Suffraganeis corrigeret, quæ emendatione indigere perspexerat. *Nos* (inquit Canone 1.) *Sanctorum Canonum, & Prædecessorum nostrorum volentes servare statuta, & ea quæ visitando Provinciam Turonensem, correctione novimus indigere, corrigere cupientes, vocatis venerabilibus fratribus, Turonensis Provinciæ Episcopis, ac aliarum Ecclesiarum Prælatis apud Salmurum, de dictorum fratrum consilio duximus statuendum, &c.*

Eodem

Eodem consilio congregata est Synodus Turonensis a *Joanne* Archiepiscopo, an. 1282. ut Præfatio docet: *Nos Joannes Dei patientia Archiepiscopus Turonensis intimo mentis desiderio corrigere cupientes ea quæ correctione legitima circa personas Ecclesiasticas, visitando nuper illam Provinciam, novimus indigere &c.*

IV. Metropolitani, in Visitationum suarum cursu, punire poterant Suffraganeorum suorum subditos, si vel Jurisdictionis suæ usum impedirent, vel manifestam alias injuriam inferrent. Ita decrevit *Innocentius IV. Cap. Romana Ecclesia: De pœnis, in Sexto: Licet autem*, inquit, *Remensi Archiepiscopo suam provinciam visitanti, eos qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eamdem provinciam dirigit, & etiam quando Concilium convocat, eos qui nuntiis suis, quos illo vel alias per provinciam ipsam sua debita Jurisdictione utendo transmittit, injuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur Jurisdictio, pro injuria hujusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire.... Sibi etiam & Metropolitanis aliis, in suis provinciis, dum sic in illis Jurisdictionem exercent, puniendi manifestas & notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis, (etiamsi exinde impediri jurisdictionem hujusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.* *Metropolitanorum Jurisdictio.*

V. Metropolitani excommunicatos a Suffraganeis suis, aut eorum Officialibus, absolvere poterant, si a sententia lata ad eorum tribunal appellatum esset; non vero excommunicatos ab Archidiaconis aut aliis subditis Suffraganeorum suorum, ut constat ex Cap. *Venerabilibus*; in Sexto, Tit. De Sententia excommunicationis: *Cæterum Rothomagensi Archiepiscopo, vel ejus Officiali, non licet excommunicatis ab Archidiaconis, vel aliis subditis Suffraganeorum ipsius Archiepiscopi, cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum sint Judices, absolutionis beneficium impertiri: Excommunicatos autem ab ipsis Suffraganeis, vel eorum Officialibus, possunt absolvere, si ab ipsis litigantibus ad eos fuerit provocatum. Neutra vero partium appellante, si qua ipsarum per Archiepiscopum, vel ejus Officialem, ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolvi: vel alias coram eis de parte adversa querimoniam sine appellationis interpositione deponat, non est in hoc ab ipsis (cum sui non sint Judices) audienda.* Declarat ibidem Pontifex, posse Archiepiscopum a subditis Suffraganeis emendas pecuniarias, secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Potestatem Archiepiscopi in causis excommunicationis, magis explicuit *Innocentius III.* Cap. *Ad reprimendam*: Tit. *De Officio Judicis Ordinarii*: ubi Rothomagensem Archiepiscopum sic alloquitur: *Tu vero, frater Archiepiscopo (cum excommunicationis sententia per appellationis non suspendatur objectum) si quis excommunicatus ab Episcopo, de injusta tibi fuerit excommunicatione conquestus, ad ipsum (ei quasi Coepiscopo deferens) absolvendum secundum Ecclesiæ formam remittas: qui si noluerit ipsum absolvere, tu (recepta juratoria cautione) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen quod nisi legitime tibi constiterit, eum contra justitiam excommunicatum fuisse, ex debito sibi juramenti præcipias, ut super eo, de quo fuerit excommunicatione notatus, eidem Episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota, reducere non omittas.* *Potestas Archiepiscopi in causis Excommunicationis.*

ARTICULUS II.

De Episcopis.

I. EPiscopi ab Ecclesiarum vacantium Capitulis eligebantur 13. & 14. Sæculo. Sacrarum electionum libertas sancita est in Concilio Lateranensi 4. Canonibus 23. 24. & 25. Primus sic habet: *Statuimus ut ultra tres menses Cathedralis vel Regularis Ecclesia Prælato non vacet: infra quos, justo impedimento cessante, si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice, ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo præesse dignoscitur, devolvatur.* *Episcoporum electiones.*

Canon 24. *Quia propter electionum formas diversas, quas quidam invenire conantur, & mul-*

& multa impedimenta proveniunt, & magna pericula imminent Ecclesiis viduatis; statuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus qui debent & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secreto & singulatim vota cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto; ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes vel major, vel sanior pars Capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium Ecclesiæ viduatæ provideant de Pastore. Aliter electio facta non valeat, ni forte communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem divinam absque vitio celebrata.

Canon 25. *Quisquis electionis de se factæ per sæcularis Potestatis abusum consentire præsumpserit contra Canonicam libertatem; & electionis commodo careat, & inteligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi Dignitatem. Qui vero electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab Officio & Beneficiis penitus per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati.*

Gregorius IX. dedit in Mandatis Capitulo Bisuntino *S. Joannis & S. Stephani*, ut infra 40. dies ab Apostolicarum Literarum susceptione Archiepiscopum eligerent cum consilio Abbatum *S. Benigni*, *& Morismundi*, & F. G. Ordinis Prædicatorum; alioqui Religiosi Triumviri ipsis Archiepiscopum nominarent ac designarent. (Cap. *Cum in veteri*. Extra. *De Electione & Electi potestate*.)

Idem Pontifex Cap. *Massana:* (ibidem,) Laicos ab Episcopi electione excludit, eamque solis Canonicis asserit: *Edicto*, inquit, *perpetuo prohibemus, ne per Laicos cum Canonicis, Pontificis electio præsumatur. Quæ si forte præsumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obstante contraria consuetudine, quæ dici debet potius corruptela*. Idem Jus *Innocentius III.* asseruerat, ut habetur Cap. *Cum Ecclesia*: Extra. *De causa possessionis & proprietatis*: cujus hæc sunt verba: *Cum secundum Statuta electiones Episcoporum ad Cathedralium Ecclesiarum Clericos regulariter pertinere noscantur, nisi alibi secus obtineat de consuetudine speciali, &c.*

Assensus Regii necessitas in electionibus Episcoporum in Ecclesia Gallicana.

** Mainlevée.*

Regii tamen assensus necessitas his sæculis in Gallicana perseverabat Ecclesia: eligendi licentia a Rege Christianissimo postulabatur, & ad ejus Majestatem accedebat Electus Antistes, postquam ejus electionem Metropolitanus confirmaverat, præstitoque fidelitatis Sacramento, Investituram ab ipsa recipiebat, Literasque Regias obtinebat *de Liberatione * Regalium*, (ut eo ævo loquebantur.) Id factum in electione *Guillelmi* Andegavensis Episcopi anno 1291. probant Literæ *Philippi* Regis relatæ in Gestis *Guillelmi Majoris* Andegavensis Episcopi, Tomo 10. *Spicilegii* pagina 271. *Philippus Augustus* Matisconensi Capitulo indulsit, ut non petita licentia Episcopum eligeret: *Ne*, inquit, *propter locorum distantiam damnum aliquod immineret, si Canonici eligere non possent, nisi a nobis prius peterent eligendi licentiam, volumus ut eligant non petita licentia eligendi.*

Episcopatus a Romano Pontifice jure devoluto collati.

At Romani Pontifices Episcopatus Jure devoluto conferebant. *Innocentius IV. Guidonem de Soliaco* Ordinis FF. Prædicatorum, Ecclesiæ Bituricensi jam multos annos vacanti præfecit anno 1276. *Bonifacius VIII.* Beneficia omnia *in Curia* vacantia Sedis Apostolicæ collationi reservavit, ipsos etiam Episcopatus. *S. Ludovicum* Regii Sanguinis Principem, Ordinis FF. Minorum, Tolosanum Episcopum creavit; *Guillelmo Duranti* Mimatensem contulit; *Ægidio Romano* Bituricensem Archiepiscopatum commisit. *Benedictus XII.* Episcopatuum, aliorumque Beneficiorum reservationem ampliavit ad Beneficia Cardinalium, & Ministrorum quorumlibet Romanæ Curiæ, item omnium ad Curiam accedentium, vel ab ea recedentium, si in locis ultra duas dietas legales a Curia non distantibus obirent; ad ea tandem ad quæ si quis electus fuerat, vel postulatus, electio missa in irritum fuerat vel postulatio repulsa, vel ab iis facta renuntiatio, & a Romano Pontifice admissa. *S. Ludovicus* Pragmatica Sanctione sua sacrarum electionum libertatem asseruit cap. 11. *Ecclesiæ Cathedrales*, inquit, *& aliæ Regni nostri, liberas electiones, & earum effectum integraliter habeant.*

Eadem in Anglicana Ecclesia vigebat disciplina, ut ex Anglicanæ Historiæ monumentis facile probatur. De *S. Hugonis* Carthusiensis in Lincolniensem Episcopum electio-

An. 1268.

electione ita scribit *Matthæus Paris* ad annum 1200. *Tenuerat Rex* JOANNES *Ecclesiam Lincolniensem in manu sua per multos annos., Pastoris solatio viduatam : quem volens excessum redimere, honeste procuravit , ut per electionem vir prædictus ad illius Ecclesiæ regimen vocaretur. Quo facto, cum viro Dei electio denunciata fuisset, respondit, quod Pontificalis Officii non susciperet dignitatem, nisi sibi prius de communi Lincolniensis Ecclesiæ Canonicorum consensu , & de licentia Carthusiensis Prioris constaret . Cumque super his sufficienter fuerit satisfactum, Decanus Lincolniensis, cum Majoribus Ecclesiæ, ad Dei Virum accessit, qui inter prima colloquia sic eorum sibi gratiam conciliavit , ut eum Pastorem & Patrem Spiritualem sinceræ devotionis optarent affectu . Sed ut illi certius eorum consensus innotesceret, ibi eum denuo elegerunt : & tunc primo consensit.*

Episcoporum electiones Angliæ.

Anno 1205. *Humberto* Cantuariensi Archipræsule defuncto , Cantuarienses Monachi, non rogato Regis assensu, *Reginaldum* Superiorem suum in Archiepiscopum elegerunt, & ab electo juramentum extorsere de celanda electione , donec licentiam & literas de illius promulgatione a Conventu accepisset. Metuebant nimirum ne Rex de electione certior factus, confirmationem impediret . Juratum silentium *Reginaldus* non servavit , Electionis Decretum publicavit, Romanam Curiam adiit ad Confirmationem impetrandam. Moras nexuit *Innocentius III.* donec rei gestæ seriem plenius cognosceret . Interim Cantuarienses Monachi in Superiorem arcani detecti , violatique Juramenti reum vehementer commoti , *Miserunt ad Regem requirentes ab eo licentiam, Pastorem sibi idoneum eligendi. Quibus Rex protinus absque omni conditione benigne annuit quod petebant; & secretius eos alloquens, ostendit eis Episcopum Norvvicensem magna sibi familiaritate conjunctum fore; ipsumque solum ex omnibus Angliæ Prælatis secretorum suorum esse conscium. Unde sibi & Regno suo magnum asserebat provenire commodum , si eum ad Archiepiscopatum Cantuariensem transferre potuisset . Rogavit igitur Monachos ut una cum Clericis suis quos missurus erat ad Conventum, hanc petitionem suam exponerent illis .... Conventus autem, ut Regem quem offenderant , sibi reconciliarent, convenientes in Capitulo , Joannem Norvvicensem Episcopum unanimiter elegerunt .* Lis Monachos inter & Provinciæ Cantuariensis Episcopos de jure electionis mota , ac disceptata est . Objiciebant Episcopi , se ad electionem vocari debuisse; tres Metropolitanos concurrentibus Episcoporum & Monachorum suffragiis electos; Jus suum Canonibus & consuetudine firmatum; electionem contra præsumptam penitus irritam esse . Monachi a longis retro temporibus se Archiepiscopum solos elegisse, non vocatis Episcopis, manifeste probabant , quæ nihilominus electiones a Sede Apostolica fuerant confirmatæ . Præterea, Sedis Apostolicæ Privilegium proferebant, quo statutum erat , *Ut decedente Archiepiscopo Cantuariensi , nullus ibi præponeretur , nisi quem communi consilio major pars Monachorum consilii sanioris, secundum Dominum , & sacrorum Canonum Sanctiones providisset eligendum.* His mature discussis, *Innocentius Tertius* electionem a Monachis factam confirmavit & silentium Episcopis imposuit : *De communi Fratrum nostrorum consilio, vobis & Successoribus vestris super jure Cantuariensem Archiepiscopum eligendi silentium perpetuum imponimus ; & Monachos Cantuarienses ab impetitione ac molestatione vestra & Successorum vestrorum , per Sententiam difinitivam absolvimus : Auctoritate Apostolica decernentes , ut Monachi Cantuariensis Ecclesiæ , & Successores eorum, Archiepiscopum eligant sine vobis.* Ita refert *Matthæus Paris* ad annum 1205. & 1206. Hoc tamen Decreto nondum Cantuariensis pax Ecclesiæ constituta est , dissensione inter Monachos perseverante. Suam enim electionem tuebatur Superior *Reginaldus* , alii *Joannis* Norvvicensis Episcopi confirmationem urgebant . Post diuturnas ex utraque parte disceptationes, Pontifex electionem utramque irritam dixit : *persuasitque Monachis Cantuariensibus, qui Procuratores coram eo constituti fuerant pro negotio Ecclesiæ Cantuariensis, ut eligerent Magistrum Stephanum de Langton Presbyterum Cardinalem; asserens ipsius promotionem tam ipsi Regi, quam universæ Ecclesiæ Anglicanæ plurimum profuturam . Monachi vero ad hæc respondentes, asserebant sibi non licere præter consensum Regium , & sui Conventus , Canonicam electionem celebrare .* Reposuit Pontifex : *Sciatis nos plenariam habere in Ecclesia Cantuariensi potestatem : nec super ele-*

ctionibus apud Sedem Apostolicam celebratis solet assensus Principum expectari. Unde vobis in virtute obedientiæ & sub pœna anathematis præcipimus, ut illum in Archiepiscopum eligatis, quem nos damus vobis in Patrem & Pastorem animarum vestrarum. Monachi quoque excommunicationis sententiam metuentes, licet inviti, & cum murmuratione, assensum tamen præbuerunt. Secundum hæc Pontifex ad Regem scripsit perhonorifice, ejusque Majestatem hortatus est ac obsecravit, ut Cardinalem Episcopum electum, e Regno suo oriundum eruditione & virtute conspicuum, susciperet, Rex novæ electionis & Pontificiæ Confirmationis accepto nuntio, in Monachos vehementer commotus est, eosque velut proditores & Majestatis reos e Regno expulit. Tum acres & comminatorias ad *Innocentium III.* literas dedit, & apud ipsum de ipsomet conquestus est, quod Norvvicensis Episcopi electione repulsa, *Stephanum de Langtone* sibi penitus ignotum (ut ajebat) qui in Regno Francorum inter hostes suos diu vixerat in Cantuariensem Archiepisc. jusserat consecrari: *Et quod magis in præjudicium & subversionem libertatum ad coronam suam spectantium redundat, ipsius consensu a Monachis qui illum postulasse debuerant, nec rite requisito, eumdem Stephanum temere promovere præsumpsit. Unde asserebat, se sufficienter admirari non posse, quod tam ipse Papa, quam universa Curia Romana, ad memoriam non reducunt in quantum ejus dilectio Romanæ Sedi fuerit hactenus necessaria; in hoc rationis oculum non figentes, quod uberiores sibi fructus proveniant de Regno suo Angliæ quam de omnibus regionibus citra Alpes constitutis.* Addit insuper, *Quod pro libertatibus coronæ suæ stabit, si necesse fuerit, usque ad mortem: immutabiliter affirmans, se non posse ab electione & promotione Norvvicensis Episcopi, quam sibi utilem intelligit, revocari.* Porro si repulsam a Pontifice ferat, *omnibus Romam petentibus maris semita angustabit, ne terra sua divitiis evacuata, ipse minus ad hostes ab ea depellendos sufficiat. Et cum Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiarum Prælati, tam de Regno Angliæ, quam aliarum terrarum suarum, in omnium scientiarum plenitudine sufficienter abundent: si necessitas coegerit, extra terras suas justitiam vel Judicium ab alienigenis non emendicabit.* Regis iram ac minas ratione retudit prudentissimus & magnanimus Pontifex, datis ad ejus majestatem literis. Conquestus est quod Sedi Apostolicæ secundum jus non deferret, quæ ipsius Majestati supra jus deferebat. Si ejus devotio Ecclesiæ Romanæ esset necessaria, Pontificiam nihilominus benevolentiam ipsi esse non parum opportunam. Rationes quas vel contra electionem *Stephani Langtoni*, vel contra electum ipsum proferebat, nullius esse momenti. Regio satis honori ab Apostolica Sede fuisse consultum, rogatumque Majestatis ejus assensum: „ Licet autem (*inquit*) super electionibus apud Sedem Apostolicam celebratis non consueverit assensus Principum expectari, duo tamen Monachi „ fuerunt spiritualiter deputati, ut ad te pro requiren do assensu venirent, qui apud Do„ voriam fuerunt detenti ut injunctum sibi mandatum exequi non valerent ...... Nos „ quoque qui super eamdem Ecclesiam Cantuariensem plenitudinem potestatis habe„ mus, Regium super hoc dignati sumus implorare favorem. Et Cursor noster, qui „ Apostolicas tibi literas præsentavit, literas quoque Prioris ac Monachorum, qui ex „ mandato totius Capituli Cantuariensis celebraverunt electionem memoratam, super „ assensu petendo Regiæ sublimitati porrexit. Ideoque non vidimus oportere denuo „ post hæc omnia Regium postulare consensum: sed illud disposuimus non declinantes „ ad dexteram vel ad sinistram, quod Sanctorum Patrum Canonicæ Sanctiones statuunt „ faciendum: ut videlicet nihil moræ vel difficultatis rectis dispositionibus afferatur, ne „ gregi Dominico diu desit cura pastoralis. „ Regem admonet ut Sedi Apostolicæ pareat, ne forte si secus egerit, in eam se difficultatem inducat, ex qua se facile non valeat expedire. „ Cum tandem oporteat eum vincere, cui flectitur omne genu, cœ„ lestium, terrestrium & infernorum, cujus nos vices in terris licet immeriti, exerce„ mus. Ne igitur, *inquit*, eorum consiliis acquiescas, qui tuam semper turbationem de„ siderant ..... Quia non esset tibi tutum, hac in causa Deo & Ecclesiæ repugnare, „ pro qua Beatus Martyr & Pontifex gloriosus Thomas sanguinem suum recenter effu„ dit: præsertim ex quo pater & frater tuus claræ memoriæ, tunc Reges Anglorum „ in manibus Apostolicæ Sedis Legatorum illam pravam consuetudinem abjurarunt.

„ Nos

„ Nos autem si nobis humiliter acquieveris ; sufficienter tibi & tuis providere curabi-„ mus , ne super hoc valeat vobis aliquod præjudicium generari . „ Nec monitis , nec minis Romani Pontificis flecti potuit Rex *Joannes*. Quamobrem tribus Episcopis in mandatis dedit *Innocentius III.* ut Sacrorum justitium toti Angliæ Regno indicerent. Denuntiato Interdicto, gravis a Rege concitata persecutio in Clerum est . Episcopatuum , Abbatiarum , ac Prioratuum bona occupata , reditus fisco addicti . Violentia illa Regis , excommunicationis fulmine vindicanda Summo Pontifici visa est , cujus ea de re mandata Londoniensis , Eliensis & Wigorniensis Episcopi in Gallia exules exsecuti sunt , ac sententiæ publicationem aliis Episcopis Anglicanis commisere . Ita refert *Matthæus Paris* . Postea Rex pace cum Romano Pontifice composita , libertatem restituit electionum : *Qualiscumque* , inquit , *consuetudo temporibus nostris, & Prædecessorum nostrorum hactenus in Ecclesia Anglicana fuerit observata, & quidquid Juris nobis hactenus vendicaverimus, de cætero in universis & singulis Ecclesiis , & Monasteriis , Cathedralibus & Conventualibus totius Regni Angliæ , liberæ sint in perpetuum electiones quorumcumque Prælatorum, majorum & minorum : salva nobis & hæredibus nostris custodia Ecclesiarum & Monasteriorum vacantium, quæ ad nos pertinent . Promittimus etiam quod nec impediemus , nec impedire permittemus per nostros, nec procurabimus , qui in universis & singulis Monasteriis & Ecclesiis, postquam vacaverint Prælaturæ , quemcumque voluerint , libere sibi præficient electores Pastorem , petita tamen a nobis prius & hæredibus nostris licentia eligendi , quam non denegabimus , nec differemus . Et si forte accidat quod denegaremus , vel differremus , nihilominus procedant electores ad electionem canonicam faciendam . Et similiter post celebratam electionem noster requiratur assensus, quem non denegabimus , nisi adversus eamdem rationale aliquid proposuerimus , & legitime probaverimus , propter quod non debemus consentire . Quare volumus & firmiter jubemus, ne quis vacantibus Ecclesiis vel Monasteriis , contra hanc nostram concessionem & constitutionem in aliquo veniat, vel venire præsumat. Si quis vero contra hoc aliquo tempore veniat , maledictionem Dei omnipotentis & nostram incurrat .* Hanc *Joannis* Regis concessionem *Innocentius III.* confirmavit , Regiasque Literas Diplomati suo inseruit , ut apud *Matthæum Parisium* legere est ad annum 1215.

Eodem anno , Eboracensi Archiepiscopatu vacante , *Canonici impetrata a Rege licentia , ad electionem faciendam pariter convenerunt* . Regiæ commendationis in gratiam *Walteri de Gray* Wigorniensis Episcopi nulla ratione habita , *Simonem de Langtona* , Stephani Cantuariensis Archiepiscopi fratrem , elegere. Rex , ne confirmaretur, intercessit. Majestatis ejus oppositione rationibusque probatis , *Innocentius III.* electionem abrogavit , jussitque Canonicis , ad Lateranense Concilium Œcumenicum proxime celebrandum aliquos ex suis cum potestate mitterent , qui Capituli totius nomine, cum ipsius Pontificis consilio personam idoneam eligerent vel postularent in Archiepiscopum & Pastorem . Postularunt illi *Walterum* Wigorniensem Episcopum, quem Rex optabat . Votis eorum annuit Pontifex : *Et nos*, inquit , *eum damus vobis*. Ita refert *Matthæus Paris*.

Anno 1213. *Innocentius III.* ad *Nicolaum* Legatum Apostolicum in Anglia scripserat hoc tenore: *Mandamus, quatenus Episcopatus & Abbatias Angliæ nunc vacantes facias cum tuo consilio de personis idoneis per electionem vel postulationem canonicam ordinari , qui non solum vita & scientia sint præclari , verum etiam Regi fideles , & Regno utiles ; nec-non ad auxilium & consilium efficaces , assensu Regio requisito.*

Electionum libertas *Henrico III.* regnante turbata sæpe fuit , *Petro de Rupibus* Wintoniensi Episcopo defuncto, anno 1228. *Willelmum* Valentinum electum illi Ecclesiæ præficere voluit Rex *Henricus* . Capitulum Wintoniense *Radulphum de Nevillæ* Cicestrensem Episcopum, Regnique Cancellarium *contra voluntatem Regis* postulavit . Ab ipso propterea sigillum abstulit Rex *Henricus* , & Capituli postulationem a Romano Pontifice rescindi obtinuit . Ad alteram electionem itum est . Rex omnem adhibuit operam ut Electus Valentinus eligeretur. *Quod constanter Monachi ad quos specialiter de antiquo jure pertinere dignoscitur electio, inter se renuentes, sicut moris est , Regem adie-*

runt, *licentiam eligendi postulantes*. Electus iterum *Radulphus*, quem Rex multis conviitiis affecit; electionemque a Romano Pontifice irritam dici impetravit. Anno sequenti, Monachi Wintonienses a Romano Pontifice impetrarunt, „ Ut nullam alienigenam personam & invisam universitati Regni per Regis acerbam instantiam vel imperiosas ejus preces, in suarum animarum custodem & Episcopum eligerent, sed rite, ut justum & canonicum est, quemcumque viderent idoneum, libere & sine exactione in suum Antistitem sumerent & Pastorem. Quapropter Dominus Rex in vehementem iram excanduit, quasi non potens invenire Angligenam illi Episcopatui sufficientem.

Anno 1240. Anglicani Presules, & Magnates coram sedis Apostolicæ Legato, de Rege, Regiisque Ministris conquesti sunt, his verbis: *Non patitur suis Pastoribus viduatas Ecclesias restitutas respirare; sed ut ab eisdem Ecclesiastica bona variis argumentis extorqueat, annis plurimis eas in manu sua detinet, nec patitur electiones canonicas celebrari*.

Sæculo 14. Jus electionum in Ecclesia Anglicana integrum erat, sed interdum Pontificis Reservationibus impediebatur. Anno 1313. defuncto *Roberto de Winchelsey* Cantuariensi Archiepiscopo Monachi Magistrum *Thomam de Cobham* concorditer elegerunt, quamvis illius Archiepiscopatus collationem sibi Summus Pontifex reservasset. Electionem propterea irritam pronuntiavit, & *Walterum* Wigorniensem Episcopum Regis Cancellarium, Archipræsulem renuntiavit, Ecclesiæ ac Regno sperans plurimum profuturum. Ita refert *Thomas Walsinghamus* in *Eduardo II.*

Anno 1340. *Eduardo III. ad Clementem VI.* Pontificem Maximum gravissimas literas dedit pro Ecclesiæ Anglicanæ libertate contra Reservationes, & collationes Beneficiorum Cardinalibus factas, quibus electionum libertas pessumdabatur. *Nos autem*, inquit, *Anglicanæ depressionem Ecclesiæ, & exheredationem coronæ nostræ, ac mala prædicta, quæ dissimulata diutius, adjicerent verisimiliter graviora, patulo cernentes intuitu, ad vos Successores Apostolorum Principis, qui ad pascendum, non ad tondendum oves dominicas, ac ad confirmandum, & non ad deprimendum fratres suos mandatum a Christo suscepit, ista deferimus, votivis affectibus supplicantes, quatenus præmissis debite ponderatis, ac consideratis; quod de jure creandi sunt de vico populi Magistratus, & juxta dictum Prophetæ, dandi sunt de eodem loco populi vinitores, quod per Beatos Apostolos legitur esse factum ... Pensata etiam devotionis plenitudine, qua Domus nostra Regia, & Clerus & populus dicti Regni persiterunt hactenus in obedientia dictæ Sedis, propter quod non haberet paternus affectus eis onera & gravamina cumulare, sed pater filiis thesaurizans, allevians dictarum impositionum, & provisionum, ac onerum tam per Sedem Apostolicam invalescentium gravitatem, permittentes ulterius ut Patroni Patronatus sui solatium non amittant, Ecclesiæque Cathedrales, & aliæ dicti Regni liberas electiones & earum effectum habeant. Quas quidem Ecclesias dicti Progenitores nostri, dudum singulis vacationibus earumdem, personis idoneis Jure suo Regio libere conferebant, & postmodum ad rogatum & ad instantiam dictæ Sedis, sub certis modis & conditionibus concesserunt, quod electiones fierent in dictis Ecclesiis per Capitula earumdem, quæ concessio fuit per Sedem Apostolicam ex certa scientia confirmata. Sed contra formam concessionis & confirmationis prædictarum, dicta Sedes per Reservationes & Provisiones suas dictis Capitulis electiones adimit supradictas, & nobis jus & prærogativam, quæ juxta formam dictæ concessionis nobis competunt in hac parte*. Ita refert *Thomas Walsinghamus* in *Eduardo III.*

Anno 1373. Oratores misit ad Romanum Pontificem Rex *Eduardus III.* qui suæ Majestatis nomine Sanctitatem ejus rogarent: *Ut super reservatione Beneficiorum in Curia sua facta, in Anglia de cætero supersederet, ut etiam Clerici ad Episcopales Dignitates suis electionibus pleno jure gauderent, & ut a suis Metropolitanis, prout antiquitus fieri consuevit iidem Clerici confirmari valerent ..... Eodem anno in Parlamento erat decretum, quod Ecclesiæ Cathedrales suis gauderent electionibus, & quod Rex de cætero contra electos non scriberet, sed per literas suas ad eorum confirmationem juvaret; sed tamen hoc statutum in nullo profecit*. Verba sunt *Thomæ Walsinghami*.

Anno

Anno 1374. Tractatus Regem inter & Pontificem initus est, & *concordatum est inter eos, quod Papa de cætero reservationibus Beneficiorum minime uteretur*. Sed de electionibus pro quibus Oratores anno superiori missi fuerant, altum fuit silentium. *Et hoc adscribitur aliquibus, qui sciebant se potius per Curiam Romanam, quam per electiones, ad Dignitates Episcopales, quas ambiunt, promoveri* (inquit laudatus Historicus.)

Ante 12. sæculum, in Hispania Taraconensi, post Episcopi obitum, alius eligi non poterat absque consilio & assensu Regis. Id Ecclesiasticæ libertati parum commodum censuit *Petrus* Rex Aragonum. Quamobrem Romæ peractis Inaugurationis suæ solemniis anno 1206. lege lata sancivit ut deinceps libera esset Episcoporum electio, assensu Regio minime requisito. Ne tamen Jus illud Regium penitus abjiceret, statuit ut electione celebrata electus Antistes Regi præsentaretur in signum Regiæ fidelitatis. *Regi Regum, inquit, per quem Reges regnant, reverentiam debitam exhibentes, & Sponsæ ejus sanctæ videlicet Ecclesiæ integram libertatem conservare volentes, pessimam consuetudinem a nobis hactenus observatam, qua electionem Prælatorum sine nostro consilio & assensu procedere non permittebamus, amore Dei & Sanctæ Ecclesiæ, & pro remedio animæ nostræ & parentum nostrorum, relaxamus: Vobisque & universis Successoribus vestris, & Conventibus in omni Jurisdictione nostra constitutis, liberam eligendi facultatem per nos & per omnes Successores nostros, assensu Regio minime requisito, in perpetuum indulgemus. Hoc solum nobis & successoribus nostris reservantes, ut libere & canonice electus, in signum Regiæ fidelitatis & nobis & successoribus nostris debeat præsentari*. Regium Edictum confirmavit *Innocentius Tertius* Epistola data ad Episcopos in Regno Aragonensi constitutos, quæ est 144. libri 10. Legatur Additio doctissimi *Baluzii* ad cap. 10. lib. 8. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, Dom. *De Marca*.

Electiones Episcoporum in Hispania.

Decimo tertio sæculo salvam fuisse in Italia sacrarum electionum libertatem, *Innocentii III.* Epistolæ & Decreta testantur. Lege Epistolas 110. & 233. libri 15. *Fridericus II.* Romanorum & Siciliæ Rex anno 1213. sacramentum de Ecclesiæ Juribus & sacrarum præsertim electionum libertate præstitit. *Illum* (inquit) *volentes abolere abusum, quem quidam Prædecessorum nostrorum exercuisse dignoscuntur & dicuntur, in electionibus Prælatorum; concedimus & sancimus, ut electiones Prælatorum libere & canonice fiant, quatenus ille præficiatur Ecclesiæ viduatæ quem totum Capitulum, vel major & sanior pars ipsius duxerit eligendum, dummodo nihil desit ei de Canonicis Institutis*. Ita refert *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum, Num. 23. Regii tamen assensus rogandi necessitatem non remisit *Fridericus*, unde anno 1226. de *Honorio III.* Pontifice Maximo conquestus est, quod Regia Jura imminueret, suaque inconsulta Majestate Præsules Ecclesiis præficeret, ut ex literis ejusdem Pontificis ad ipsum *Fridericum* jam Imperatorem compertum est. *Dicis, Jus Regibus Siciliæ in electionibus Prælatorum, sicut asseris, debitum ex antiquo, nostris Constitutionibus minorari. Verum si scripta tua & Genitricis tuæ manu solicitudinis revolvisses, si Sanctorum etiam Patrum Constitutiones adverteres, non culpares Ecclesiam circa defensionem Ecclesiasticæ libertatis . . . Asseris insuper Nos, præter formam communiter requisitam, Te inconsulto, quibusdam Ecclesiis Regni vacantibus præfecisse personas. Sed quæ sit illa forma nescimus, quæ pro certo nimis esset informis, per quam Apostolicæ Sedis judicium ex tuæ voluntatis arbitrio dependeret. Non tamen intendimus promovere suspectos, dummodo non ultra notam suspicionis extendas, quam rationis tramites patiantur*.

Episcoporum Electiones in Italia.

Anno 1253. *Innocentius IV.* de Sicilia *Carolo* Andegavensi Comiti fiduciario jure tradenda per Legatum Apostolicum agens, plures ipsi conditiones proposuit, quarum una sacrarum electionum libertatem spectabat. *Item electiones, provisiones, postulationes, & confirmationes Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum religiosorum, tam in Prælatis quam Clericis & aliis personis Ecclesiasticis, libere fiant; secundum quod Canones mandant, & maxime Statuta Concilii Generalis. Denuntiatio tamen mortis Prælati Regi fiat, si fieri consuevit: sed ejus consilium vel consensus in prædictis non requiratur, nec ante electionem, nec post electionem*. Ita refert *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum, Num. 3. Eamdem vero conditionem sacramento firmavit *Carolus*, cum Siculi Regni Investituram a

Clemente IV. suscepit. *Omnes insuper Ecclesiæ, tam Cathedrales, quam aliæ Regulares & sæculares, necnon & omnes Prælati & Clerici, ac universæ personæ Ecclesiasticæ, sæculares & Religiosæ, & quæcumque religionis loca, cum omnibus bonis suis, in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, & omnibus aliis, plena libertate gaudebunt: nec ante electionem sive in electione, vel post, Regius assensus vel consilium aliquatenus requiretur. Quam utique libertatem vos & vestri in Regno hæredes semper manutenebitis.* Refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1265. Num. 19. eamdem legem Jacobo Aragonum Regi *Bonifacius VIII.* imposuit, cum ipsi & ejus posteris Sardiniæ & Corsicæ Regna fiduciario jure tradidit, anno 1297. ut in ejus Diplomate apud *Odoricum Raynaldum* Num. 10. legere est. Eædem leges in Germania vigebant.

Confirmatio Episcoporum. II. Episcopos electos a Metropolitanis; Metropolitanos vero a Romano Pontifice confirmari necessum erat. Ante confirmationem, Ecclesiarum administrationi se ingerere non poterant, etiam sub procurationis aut œconomatus nomine, ut constat ex Decreto Concilii Œcumenici Lugdunensis sub *Gregorio X.* & refertur cap. *Avaritiæ: De electione & electi potestate*, in Sexto. *Avaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam temeritatem impellunt, ut quæ sibi a jure interdicta noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen Ecclesiarum electi; quia eis, jure prohibente, non licet se ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi Ecclesiarum ad quas vocantur ingerere: ipsam sibi tamquam Procuratoribus seu Oeconomis committi procurant. Cum itaque non sit malitiis hominum indulgendum: Nos latius providere volentes, hac generali Constitutione sancimus, ut nullus de cætero administrationem Dignitatis, ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub æconomatus vel procurationis nomine, aut alio de novo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos qui secus fecerint, jure, si quod eis per electionem quæsitum fuerit, decernentes eo ipso privatos.* Electionis confirmationem infra tres menses nisi peterent, irrita fiebat electio, ut statutum est cap. *Quam sit*; (ibidem) quam sui Decessoris Decretalem confirmavit, & explicuit *Nicolaus III.* cap. *Cupientes*: (ibidem.) Apud Sedem Apostolicam promotos, vel ab ea confirmatos, possessionem inire, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem ante accipere vetuit *Bonifacius VIII.* quam in promotionis aut confirmationis suæ testimonium Literas Apostolicas obtineant, ut constat ex Extravaganti, *Injunctæ*; cujus hæc sunt verba: *Præsenti itaque perpetuo valitura constitutione sancimus, ut Episcopi, & alii Prælati Superiores, nec-non Abbates, Priores, cæteri Monasteriorum regimina exercentes, quocumque nomine censeantur, qui apud dictam Sedem promoventur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis Ecclesias & Monasteria, absque dictæ Sedis Literis, hujusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem seu benedictionem continentibus, accedere; vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, nullique eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quod si forsan contra præsumptum fuerit: quod per Episcopos, Prælatos, Abbates, &c. medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quidquam interim iidem Episcopi vel Prælati, de Ecclesiarum vel Monasteriorum proventibus percipiant eorumdem. Capitula vero, Conventus Ecclesiarum, & Monasteriorum ipsorum, & alii quicumque, ipsos absque dictæ Sedis literis recipientes, vel obedientes eisdem, tamdiu sint a Beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc ejusdem Sedis gratiam meruerint obtinere.* Novæ hujusce Constitutionis suæ rationem hanc affert Pontifex, quod *Periculosum existat, quod aliquis in Officio, Dignitate, vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse quod asserit, legitimis ostenderit documentis, ut tam ex Civilibus, quam ex Canonicis Institutis colligitur evidenter.*

Juramentum obedientiæ Romano Pontifici præstitum. III. *Fidelitatis & obedientiæ Juramentum* Orientales Patriarchæ Romano Pontifici præstare tenebantur, cum ab eo Pallium recipiebant; Idem vero Pontificalis Officii insigne sibi subditis Metropolitanis conferre poterant: *Recipientes pro se Professionem Canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem.* Ita decretum est

in

in Concilio Lateranensi 4. Canone 5. & refertur cap. *Antiqua*, *De Privilegiis & excessibus Privilegiatorum*. Gradensi Patriarchæ prohibuit *Gregorius Nonus* ne a Suffraganeis suis Juramentum exigeret præter formam Canonicam, quam Romanus ipse Pontifex a Coepiscopis sibi immediate subjectis recipiebat. (cap. *Dilecti*: *De Majoritate & Obedientia*.) Statuit *Clemens VI*. ut Episcopi seu alii Prælati qui per sedem Apostolicam promoventur, & consecrationis seu benedictionis munus a Summo Pontifice in Romana Curia, vel alibi ejus mandato suscipiunt, ipsique solitum fidelitatis præstant sacramentum, suis Metropolitanis teneantur, seu Prælatis aliis quibus immediate subsunt, aliud consuetum Juramentum præstare. Hancce *Clementis IV*. Constitutionem rogante *Goffredo* Archiepiscopo Tolosano, confirmavit *Urbanus V*. anno 1370. Refert *Odoricus Raynaldus*, ad hunc annum Num. 29. Legatur & duplex Juramentum quod *Albertus* Lubecensis Episcopus Livoniæ, Estoniæ, & Prussiæ Apostolicæ Sedis Legatus præstitit C. Archiepiscopo Bremensi, Metropolitano suo, aliudque *Willelmi* Suverinensis Episcopi. Edita sunt inter Privilegia Ecclesiæ Hamaburgensis, ad calcem Historiæ Ecclesiasticæ *Adami* Bremensis Canonici, pag. 199. & 200.

IV. Juramentum fidelitatis Regibus præstare tenebantur Episcopi. *Innocentius III*. in Concilio Lateranensi 4. *Canone* 43. Laicis dumtaxat inhibuit ne Sacramentum fidelitatis ab illis exigerent, qui temporalia dominia ab ipsis non tenebant. *Nimis*, inquit, *de jure divino quidam Laici usurpare conantur, cum Viros Ecclesiasticos nihil temporale detinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt. Quia vero secundum Apostolum, servus suo Domino stat aut cadit, sacri auctoritate Concilii prohibemus, ne tales Clerici personis sæcularibus præstare cogantur hujusmodi juramenta*. Refertur Extra, *De jurejurando : Cap. Nimis*: Jus exigendi fidelitatis Juramentum ab Episcopis, Scotiæ Regibus convenire agnovit *Alexander IV*. qui de *Joanne Cheamo* Glasguensi Episcopo ad *Alexandrum* Scotiæ Regem his verbis scripsit : *Nos qui semper ad hoc vigilanter intendimus, quod Apostolicæ Dignitatis honorem, & privilegium Ecclesiasticæ libertatis in suo robore conservantes, aliquorum jura vel approbatas consuetudines non lædamus, de fratrum consilio duximus providendum, quod idem Episcopus sub tuo conductu ad Regalem præsentiam libere perveniat & secure, ac tibi prout consuevit fieri, præstet fidelitatis debitæ Juramentum, & præfata Ecclesiæ suæ Regalia, seu temporalia de manibus tuis recipiat subsequenter, &c*. Ita refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1260. Num. 14.

Sacramentum fidelitatis Regibus præstitum ab Episcopis.

Jus idem Regi Siciliæ servavit *Clemens IV*. *Carolo* Andegavorum Comiti, suo & Apostolicæ Sedis nomine Regnum conferens anno 1265. *Sacramenta vero fidelitatis*, inquit, *præstabuntur secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum Prælatis, quorum Prædecessores antiquis illa Regibus Siciliæ præstiterunt : ab illis autem Prælatis & Ecclesiis, qui Regalia sive temporalia bona tenent, si qui tamen sunt qui hujusmodi bona teneant a Domino Regni & aliis Dominis temporalibus : & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus & ipsis Dominis temporalibus servitia exhibere ; hujusmodi honesta & antiqua servitia eis secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, & sicut Instituta patiantur Canonica, impendentur salva semper circa Ecclesias Cathedrales, & alias Regulares & sæculares, ac personas & loca Ecclesiastica, tam in faciendis provisionibus & electionibus confirmandis, quam in omnibus quibuscumque aliis, Romani Pontificis & Ecclesiæ Romanæ Jurisdictione, ac auctoritate plenaria & libera potestate*. Illud *Clementis IV*. Diploma editum est Tom. 9. *Spicilegii*, pag. 214.

Anno 1291. *Guillelmus Major* Andegavensis Ecclesiæ Electus, & auctoritate Metropolitana confirmatus, *Philippo Pulchro* Regi Christianissimo Juramentum fidelitatis præstitit hunc in modum, prout in Gestis suis ipse refert Cap. 17. *Stola nobis ad collum posita in modum Crucis ante pectus, & manu ad pectus missa, libro Evangeliorum coram posito dixit nobis de mandato Regis Dominus Petrus de Chamberry Miles : Vos juratis Domino Regi fidem & legalitatem, & filio ejus Regi Francorum post eum, & quod servabitis eisdem corpora, membra, & vitam & jura sua, & honorem suum* tem-

Tom. 10. Spicilegii.

temporalem; & si petat a vobis consilium bonum & fidele, sibi dabitis. Ita juratis? Et nos respondimus: Ita Juro-

Cessiones Episcoporum.

V. Cessiones Episcoporum sine caussis canonicis, & absque Romani Pontificis auctoritate fieri non poterant. Id constat ex Cap. *Inter: De Translatione Episcopi:* cujus hæc sunt verba: *Cum fortius sit spirituale vinculum, quam carnale, dubitari non debet quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est inter Episcopum & Ecclesiam, suo tantum judicio reservaverit dissolvendum, qui dissolutionem etiam carnalis conjugii, quod est inter virum & fœminam, suo tantum judicio reservavit, præcipiens ut quos Deus conjunxit, homo non separet: Non enim humana, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem, depositionem, aut cessionem, auctoritate Romani Pontificis (quem constat esse Vicarium Jesu Christi) Episcopus ab Ecclesia removetur: & ideo tria hæc, quæ præmisimus, non tam Constitutione Canonica, quam Institutione Divina, soli sunt Romano Pontifici reservata.* Probabilem, verisimilem, convenientem rationem *Innocentius III.* affert, non necessariam, demonstrativam, convincentem. Nam si idem plane judicium de carnalis & spiritualis connubii vinculo ferendum esset, sequeretur Summum Pontificem spirituale connubium Episcopi cum sua Ecclesia solvere non posse; sicut carnale Matrimonium legitime contractum dirimere non potest. Sed eo sensu intelligenda est *Innocentii* sententia, ut sicut utriusque connubii, & indissolubilitatis ipsius Deus est auctor, ita dispensationes omnes utrumque spectantes, a Summo ipsius in terris Vicario dari deceat. Divina porro institutione soli Romano Pontifici jus admittendi cessiones Episcoporum, aut translationes decernendi, permittendique reservatum asserit, quia potestas dispensationes concedendi per totam Ecclesiam, & majora quædam negotia sibi reservandi, appendix quædam est divini Primatus.

Causæ ob quas Episcopatu cedere licet.

Sex autem causas cedendi Episcopatu idem Pontifex recenset Cap. *Nisi, de Renunciatione:* cujus hæc sunt verba: „ Intueri te volumus: quod hæc sunt illa, per quæ „ cedendi Episcopus licentiam potest postulare; conscientia criminis; debilitas corpo„ris; defectus scientiæ; malitia plebis; grave scandalum; irregularitasque personæ: „ sed in his omnibus est observanda cautela. Propter conscientiam enim criminis, ce„dendi potest licentia postulari, & forsitan non cujuslibet, sed dumtaxat illius, pro„pter quod ipsius Officii executio post peractam pœnitentiam impeditur: cum si omnes „ quos arguit conscientia cujuslibet culpæ, cederent, pauci vel nulli in illo Ministerio re„manerent . . . . Alia vero causa est debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel „ ex senectute procedit: Nec tamen omnis sed illa solummodo quam impotens redditur „ ad exequendum Officium Pastorale . . . Pro defectu quoque scientiæ plerumque potest „ quis petere cessionem; quia cum ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum „ necessaria, & circa curam temporalium opportuna; Præsul qui commissam sibi de„bet Ecclesiam regere in utrisque, salubriter ei renunciat, si scientiam in qua ipsam „ regat, ignorat. Tu enim (inquit Dominus) scientiam repulisti, & ego repellam „ te, ne sacerdotio fungaris mihi. Quamquam & desideranda sit eminens scientia in „ Pastore, in eo tamen sit competens toleranda, quia, secundum Apostolum, Scientia „ inflat, charitas autem ædificat: & ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfe„ctio charitatis. Propter malitiam autem plebis cogitur interdum Prælatus ab ipsius „ regimine declinare: quando plebs adeo duræ cervicis existit, ut proficere nequeat apud „ ipsam . . . Non tamen pro qualibet culpa Pastor debet gregem deserere ne mercena„rio comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: sed de Su„perioris licentia tunc demum potest non tam timide fugere, quam provide declinare „ cum oves convertuntur in lupos; & qui debuerant humiliter obedire, jam irrevocabi„liter contradicunt: dum etsi tales sint graviter pro crimine puniendi, sunt tamen utili„ter tolerandi, quia sanguinem elicit, qui nimis emungit ... Pro gravi quoque scan„dalo evitando, cum aliter sedari non potest, licet Episcopo petere cessionem; ne plus „ temporalem honorem quam æternam videatur affectare salutem ... Personæ vero ir„regularitas, ut si forte sit bigamus, vel viduæ maritus, est causa propter quam pete„re potest licentiam aliquis resignandi attestante Apostolo qui dicit: Oportet Episcopum „ esse

„ esse unius uxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ, de„ bet ei qui irregulariter ministravit, cedendi licentia indulgeri: utpote si de legitimo Ma„ trimonio non sit natus: quia licet irregularitatem hujusmodi non potuerit subtice„ re, si tamen & culpa latet & causa, cum eo qui laudabiliter suum implevit Offi„ cium (injuncta sibi pœnitentia competenti) potest non minus utiliter, quam mise„ ricorditer dispensari.

Porro qui cedendi licentiam postularunt, ii sunt ad cedendum compellendi, si forte ea obtenta Episcopatum retinent, ut statuit idem Pontifex, Cap. *Quidam*, ibidem. *Quidam*, inquit, *cedendi licentiam cum instantia postulantes, ea obtenta, cedere prætermittunt. Sed cum in postulatione hujusmodi, aut Ecclesiarum commoda quibus præsunt, aut salutem videantur propriam attendisse (quorum neutrum suasionibus aliquorum quærentium quæ sua sunt, seu etiam levitate qualibet volumus impedire) eos ad cedendum decernimus compellendos.* Legantur Epistolæ Innocentii III. 32. lib. 14. ad Auxitanum Archiepiscopum 34. ad Uticensem Episcopum Sedis Apostolicæ Legatum Epistola 142. libri 15. ad Cremonensem & Vercellensem Episcopos Sedis Apostolicæ Legatos, & Reginensem electum; denique 140. libri 16. ad Taurinensem Episcopum data.

Anno 1213. *Gaufridus Silvanectensis Episcopus sentiens se tam ætate, quam corpulentia ponderosa insufficientem oneri, quod jam per 30. annos portaverat, impetrata a Summo Pontifice, sicut in Jure cautum est, licentia, renunciavit Episcopatui, & transtulit se ad Monachos Karoli-loci, Cisterciensis Ordinis.* Ita refert *Rigordus* lib. *De Gestis* Philippi Augusti. *Gaufridus alter Meldensis Episcopus, vir sanctissimus, Episcopatui similiter renuncians, in Monasterio S. Victoris Parisius divinæ contemplationi sese arctius mancipavit*, eodem *Rigordo* teste.

VI. Resignationes in favorem, & Coadjutorum assumptiones non fiebant ab Episcopis, nisi ob affectam ætatem, frequentes, & quasi perpetuas infirmitates, vel alias causas gravissimas, quæ illos prohibebant ne Pastorali Munere fungerentur; nec absque Sedis Apostolicæ auctoritate. Id constat ex *Innocentio Tertio* Cap. *Ex parte, De Clerico ægrotante*, cujus hæc sunt verba: *Cum Aurasiensis Episcopus gravi & incurabili morbo fere per quadriennium laboraverit, ita quod Pastorale Officium non potest ullatenus exercere: Princeps terræ illius, ac cives civitatis ejusdem, a te postulant incessanter, ut ipsis (cum sis Metropolitanus eorum) studeas providere. Verum cum ipsum ad cessionem compellere non possis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio sit addenda, imo potius ipsius miseriæ miserendum, eo quod idem vir bonus extiterit, & Ecclesiam salubriter sibi commissam gubernaverit: Nos volentes tam Episcopo quam Ecclesiæ providere, Mandamus quatenus illi Coadjutorem associes virum providum & honestum: per quem tam Episcopo quam populo utiliter consulatur.* *Coadjutorum assumptio.*

Idem confirmat *Bonifacius VIII.* in Decretali, *Pastoralis*, in Sexto. *Declaramus*, inquit, *atque statuimus, Coadjutorum Episcoporum & Superiorum Prælatorum dationem intelligendam esse de causis majoribus, & referendam ad Sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contraria) tantummodo postulandam. Verum ne hoc prætextu Ecclesiæ (existentes præcipue in remotis) dispendia patiantur: Nos earum in hac parte indemnitatibus præcavere volentes, hac generali Constitutione sancimus, ut Episcopus senio aut valetudine corporali gravatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo, ut Officium suum nequeat exercere; possit de sui consilio & assensu Capituli, vel majoris partis ipsius, unum vel duos Auctoritate Apostolica Coadjutores assumere, ad dictum Officium exequendum. Si vero Episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit, exprimere nesciat, vel non possit: tunc ejus Capitulum, vel duæ ipsius partes eadem auctoritate unum aut duos Coadjutores assumant idoneos, qui ejus Officium exequantur. Si autem Episcopus senio aut incurrabili morbo gravatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem Officii reddatur inutilis, & Coadjutorem assumere vel habere noluerit, licet a Capitulo requisitus proprio, se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per Capitulum innovetur, sed hoc casu, & etiam proximo, idem Capitulum Episcopi & Ecclesiæ suæ conditionem & statum, ac facti circumstantias universas quam cito poterit, fideliter & explicite referat ad notitiam dictæ Sedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi quod super hoc*

per

per Sedem ipsam contigerit ordinari. Præsenti quoque adjicimus Sanctioni, ut Coadjutores hujusmodi de proventibus Prælatorum, in quorum assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis Ecclesiasticis Prælatorum ipsorum, vel Ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinentes; rationem non solum in districto examine, sed & Prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac Capitulis eorumdem, seu etiam ipsorum Prælatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri.

Episcoporum translationes solius Sedis Apostolicæ auctoritate, & ob Ecclesiæ commodum factæ.

VII. Translationes Episcoporum, solius Sedis Apostolicæ auctoritati, & ob Ecclesiæ commodum fieri poterant, ut docet *Innocentius Tertius* Cap. *Cum ex illo: De translatione Episcopi*: quo Antiochenum Patriarcham, qui confirmatum in Archiepiscopum ad Sedem Episcopalem Tripolitanam transtulerat, ab Episcoporum confirmatione suspendit. *Cum*, inquit, *ex illo generali Privilegio, quod B. Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus indulsit, Canonica postmodum manaverint Instituta, continentia majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam perferendas, ac per hoc translationes Episcoporum, & Sedium mutationes ad Summum Apostolicæ Sedis Antistitem de jure pertineant; nec super his quicquam præter ejus assensum debeat immutari: Miramur, quod L. Apameensem electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti, & novo quodam mutationis genere parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti episcopare Archiepiscopum, immo potius dearchiepiscopare præsumens* &c. Cum Turonensis Archiepiscopus electum Abrincensem, per Metropolitanum suum confirmatum, in Ecclesiam Andegavensem præter auctoritatem Sedis Apostolicæ transferre præsumpsisset, & in Episcopum consecrare, illique Rothomagensis Archiepiscopus transeundi licentiam concessisset, utrumque Archipræsulem a consecratione & confirmatione Episcoporum; ipsum vero Episcopum ab executione Pontificalis Officii suspendit: Cap. *Inter*, *De translatione Episcopi*. Norvvicensem Episcopum ad Wintoniensem Ecclesiam transtulit *Innocentius IV.* Id indigne tulit *Henricus Tertius* Angliæ Rex, nec absque suæ Majestatis assensu fieri debere contendit, Regalia fructusque omnes Episcopatus detinuit, Antistitem in Gallias fugere compulit. Ad Regem scripsit Summus Pontifex gravissimas literas, quibus ipsius Majestatem est hortatus ut Episcopo faveret, nec Ecclesiæ libertatem opprimeret. *Cum*, inquit, *Venerabilem Fratrem nostrum, quondam Norvvicensem, Wintoniensi Ecclesiæ de Fratrum consilio concessimus in Pastorem, preces tibi direximus speciales, ut eidem pro divina & nostra reverentia te redderes affectu benevolum, & effectu serenum, ac si quæ castra & maneria ipsius Ecclesiæ, prompta benignitate ei faceres assignari. Tu vero, sicut mirantes audivimus & dolemus, nedum preces hujusmodi voluisti deducere ad effectum; immo, quod est gravius, in verba nihil debitæ modestiæ vel reverentiæ filialis habentia prorupisti, asserens quod nulla postulatio in Regno Angliæ per Sedem Apostolicam admitti possit vel debeat te invito, & quod illam quam nos in spiritualibus, tu in temporalibus habeas potestatem, nec quis postulatus possit absque tuo consensu possessionem temporalium obtinere. Adjecisti præterea, quod translationem ipsius Episcopi reputares invalidam, tamquam a nobis per vitium surreptionis obtentam. Hæc siquidem, Fili charissime, non Dei, non Ecclesiæ, non tuæ resonant Sublimitatis honorem, non sapiunt justitiam, non redolent æquitatem: præsertim cum teneat omnium credulitas pia fidelium quod Apostolicæ Sedis auctoritas liberam habet in Ecclesiis universis potestatem a Dei providentia, nec arbitrio Principum ipsa stare cogitur, ut eorum in electionum vel postulationum negotiis requirat assensum. In quibus tamen, Dominum habendo præ oculis, sic provide procedit & caute, quod per illam nullius possit honori detrahi, vel justitiæ derogari: sicut etiam in translatione ipsius Episcopi dignoscitur processisse, &c. Sibi castra & maneria cum fructibus inde perceptis a tempore translationis hujusmodi, omni postposita difficultate resignes, ac benevola benignitate concedas, quod sollicitudinem ei creditam possit cum effectu prosequi, tua favente gratia speciali. Alias cum Libertatem Ecclesiasticam in diebus nostris velimus non minui, sed Deo propitio, augeri cupiamus, nullatenus sustinere poterimus, quod nos in ipso Episcopo tam præjudicialem injuriam patiamur.* Hanc Epistolam refert *Matthæus Parisius* ad annum 1244. Narrat idem Auctor quomodo pax inter Episcopum & Regem composita sit, illo ad Regis postulata modeste

ſte & cum reverentia ejus Majeſtati debita reſpondente ; ſalvis tamen Eccleſiæ juribus.

Anno 1398. *Papa Joannem Lincolnienſem Epiſcopum tranſtulit ad Epiſcopatum Ceſtriæ tunc vacantem. Et dedit Epiſcopatum Lincolniæ Henrico Bevvford uni de filiis Domini Joannis Ducis Lancaſtriæ, ob Ducis reverentiam & amorem. Epiſcopus vero Lincolniæ veteranus noluit admittere hanc tranſlationem, ſed ea ſpreta contulit ſe Lincolniam, & in Eccleſia Chriſti inter Monachos finem vitæ fecit. Confeſſor Regis *, quidem Frater de Ordine Prædicatorum, de Epiſcopatu Landafenſi tranſlatus eſt ad Epiſcopatum Ceſtrenſem. Rex eo tempore fecit convocari Clerum, ut determinaret ſi liceret Papæ tales facere Tranſlationes pro arbitrio ſuæ voluntatis. Ad quod fuit reſponſum, non directe, ſed modo ſupplicationis porrectæ Regi ex parte Cleri, ut dignaretur Papæ ſcribere, ut a talibus Tranſlationibus ceſſaret pro commodo totius Eccleſiæ Anglicanæ. Rex vero cum audiſſet reſponſum tale, velut offenſus licentiæ Papæ, juravit, quod ſi Clerus reſtitiſſet conſtanter Papæ in iſto negotio, ipſe manus appoſuiſſet in auxilium eorum.* Ita refert *Thomas Walſinghamus* ad hunc annum, pag. 356.

* *Richardi II.*

VIII. Alia Beneficia ab Epiſcopatu poſſidere abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione Epiſcopis non licebat. Abuſum in Anglicana Eccleſia inolitum narrat *Matthæus Paris* ad annum 1251. pag. 546. ut Epiſcopi electi, vel tranſlati, prioris Epiſcopatus reditus aliquot annos retinerent. „ Confirmati ſunt Electus Wintonienſis & Roffenſis, quibus conceſſum eſt & per aliquot annos ſequentes reditus prius obtentos retinere : Et ſic jam in conſuetudinem & uſum hæc abuſio ſuſcitatur, ut quis ad Epiſcopatum vocatus, non Epiſcopus permaneat, ſed Electus, ut ſcilicet Paſtor non paſcat, ſed paſcatur ; & ut Epiſcopatus priſtinos reditus retineat, multiforme monſtrum habeatur. Et ut aliquis Epiſcopus ad alium Epiſcopatum ditiorem poſtulatus transferatur ut una Eccleſia alterius pellex habeatur.

Epiſcopi alia Beneficia abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione poſſidere non poterant.

Brugenſis Capellæ Decano Conventrenſi Epiſcopo renunciato, permiſit *Eduardus I.* Angliæ Rex ut Decanatum ad quinquennium retineret, accedente Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione : „ Decanatum, *inquit*, qui per electi conſecrationem eſt vacaturus & ad noſtram donationem libere ſpectaturus, retineat per quinquennium de gratia noſtra ſpeciali, & fructus inde percipiat, ſi diſpenſationem ab Apoſtolica Sede accipiat. „ Refertur in Conſtitutionibus Antiquis Regum Angliæ, pag. 769.

Humberto Delphinorum Viennenſium poſtremo, Alexandrino Patriarchæ, Remenſis Eccleſiæ perpetuam adminiſtrationem *Clemens VI.* commendavit.

Cum *Urbanus VI.* tres Electores Eccleſiaſticos Imperii, alioſque Germaniæ Præſules ad Cardinalitiam Dignitatem promoviſſet, *Cardinalatus honorem acceptare noluerunt, licet Papa Archiepiſcopis & Epiſcopis præfatis Eccleſiarum ſibi commiſſarum adminiſtrationem in ſpiritualibus & temporalibus, quoad viverent, eis etiam non petentibus, conſervaſſet.* Refert *Theodoricus Niemus* lib. 1. de Schiſmate, Cap. 44. Cardinalibus neceſſaria erat diſpenſatio, ut Epiſcopatum cum Infulis Cardinalitiis retinerent. Unde *Clemens VI.* Attrebatenſem Epiſcopum Cardinalem creans, a vinculo, quo ſuæ obſtrictus erat Eccleſiæ, abſolverat an. 1344. referente *Odorico Raynaldo*, Num. 68. „ A vinculo, *inquit*, quo Attrebatenſi tenebaris adſtrictus, per nos de poteſtatis plenitudine ab ſolutum ad Cardinalatus honorem duximus aſſumendum. „ Autiſiodorenſi Epiſcopo *Tolarando* in Collegium Cardinalium cooptato, reditus Epiſcopatus ad duos menſes ex diſpenſatione conceſſit *Joannes XXII.* ut teſtantur ejus literæ ad *Philippum* Regem Chriſtianiſſimum datæ, & ab *Odorico Raynaldo* relatæ. *Ut in veniendo poſſit expenſas habiliter ſupportare, eidem dictam Autiſiodorenſem Eccleſiam de fratrum noſtrorum conſilio, uſque ad inſtans Feſtum Magdalenæ duximus commendandam.* Cardinalem a Ravennatibus in Archiepiſcopum poſtulatum illis denegaverat *Innocentius III.* ut conſtat ex Cap. *Bonæ memoriæ*, Extra, *De poſtulatione Prælatorum* ; cujus hæc ſunt verba : *Conſideravimus quod ejuſdem Cardinalis præſentia utilior ſit non ſolum Romanæ, ſed etiam Eccleſiæ generali tam apud Apoſtolicam Sedem, quam apud Eccleſiam Ravennatem : Unde non immerito præferentes ſpeciali utilitati communem, & minori majorem, prædictum Cardinalem poſtulationi veſtræ non ducimus concedendum.*

Tres imperii Electores Eccleſiaſtici Cardinalitiam Dignitatem recuſant. Cardinalibus neceſſaria erat diſpenſatio Pontificia ut Epiſcopatum cum Infulis Cardinalitiis retinerent.

Bene-

Beneficiorum commendationes.

Beneficiorum commendationes, quæ ſpirituali polygamiæ occaſionem dederunt, interdum a Romanis Pontificibus factæ, interdum ſaniori conſilio revocatæ, *Clemens V.* Collationes omnes titulo Commendæ a ſe factas, Archiepiſcopatuum, Epiſcopatuum, Monaſteriorum, S. R. E. Cardinalibus, abrogavit 10. Kal. Martii anno 1306. ut docet ipſius Decretalis: *Ex ſuperna*, cujus hæc ſunt verba: „ Ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitiæ Regum, Prælatorum, Magnatum, & aliarum nobilium perſonarum Eccleſiaſticarum & ſæcularium memores exiſtentes, ac ipſorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum, gradum hujuſmodi promotionis habuimus, tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ ſpecialibus affectibus ducebamur; aliquibus vero ex aſſueta Romanorum Pontificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti novitatibus, volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias, nonnullis Clericis & perſonis Eccleſiaſticis, & religioſis & ſæcularibus diverſorum ordinum dignitatis, conditionum & ſtatuum, Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſias ac Monaſteria deſtituta Paſtoribus, ſub commendæ, vel cuſtodiæ ſeu curæ, vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, duximus perpetuo ad vitam ſeu ad certi temporis ſpatium committendas: ſuper his, an tales videlicet tantaſque gratias per nos fieri decuiſſet, variorum arduorum negotiorum multiplicitate diſtracti, uſque ad tempus, quo infirmitate periculoſa nos his diebus viſitavit Omnipotens, nequivimus cogitare plenarie. Verum in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, a negotiorum utrorumque diſcuſſione ſemoti, ad hoc ſub diligenti examine dreximus aciem noſtræ mentis, demumque proſpeximus evidenter, quod Eccleſiarum & Monaſteriorum eorumdem cura negligitur, bona & jura diſſipantur ipſorum, ac ſubjectis eis perſonis & populis ſpiritualiter plurimum & temporaliter derogatur, eiſque redundant ad noxam quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipſis, ſed etiam Romanæ matri Eccleſiæ (quæ diſponente Domino ipſorum Caput fore dignoſcitur & Magiſtra) graviora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot & tantis diſpendiis ulterius cauſam relinquere; ſed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & ſingulas promiſſiones hujuſmodi per nos factas quibuſcumque cujuſcumque ordinis, dignitatis, aut ſtatus, ſed etiam S. R. E. Cardinalibus, quocumque modo vel tempore factæ noſcantur, Auctoritate Apoſtolica ex nunc ex certa ſcientia revocamus, caſſamus, & annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. „ Extat lib. 3. Extravagantium Communium Tit. 2.

Commendarum abuſus Beneficiorum ac Penſionum coacervatio vetita.

Contra Commendarum hujuſmodi abuſum, & Beneficiorum coacervationem *Guillelmus Durandus* Epiſcopus Mimatenſis in libro *de Modo Generalis Concilii celebrandi*, quem *Clementis V.* juſſu ante Concilium Oecumenicum Viennenſe ſcripſit, parte 3. Rubrica 20. hæc habet obſervatione digniſſima: „ Theologorum communiter hoc habet opinio, quod ſi unum habens Beneficium, de quo poteſt, non laute, nec ad elationem & pompam, ſed convenienter & mediocriter ſuſtentari, & recipiat vel retineat aliud, mortaliter peccat... Quare videretur utile Eccleſiæ ſanctæ Dei, ut Ordinatio Bonifacii ſuper hoc facta in Decretali, CUM SINGULA; quantum ad Regulares, extenderetur ad Clericos ſæculares, & ad Dominos Cardinales, qui in grave animarum ipſorum periculum, & univerſalis Eccleſiæ diſpendium, multa millia florenorum, librarum & marcharum, ſibi & ſuis peſtifera adinventione ſuper Eccleſias etiam Parochiales & Curatas faciunt cumulari: & Eccleſias etiam Cathedrales & ultramarinas ſub diverſis coloribus commendari: & certas ſibi ſolvi ab illis, qui illorum promoventur auxilio, Penſiones, quæ numquam in Romana Eccleſia moriuntur; ſed ab uno Cardinali in alium, vel in ejus, vel Domini Papæ propinquum, vel nepotulum detinentur. Ex quibus ſequitur (cum ſibi vendicent univerſa) infelix quod Clericus, qui de prædictis Beneficiis ſuſtentari & eis perſonaliter deſervire debuerat, mendicat in plateis, & ſervili operi mancipatus, publicam depoſcit eleemoſynam... Et hac peſte eſt etiam noviter introductum contra Jura, quod Prioratus Conventuales, & alia Beneficia Eccleſiaſtica conſueta ab olim regi & gubernari per Monachos, & per alios Regulares prædicti Domini Cardinales, (ac ſi Beneficia ſæcularia nequaquam ſufficerent,

„ ficerent ; vel si per illos melius quam pes alios reformari deberent) sibi & suis faciunt assignari: quamquam non efficiantur Monachi, nec sint de vita & Regula Monachorum & aliorum Regularium : contra Concilium Æduense sub Gregorio VII. congregatum, & contra Capitulum Urbani Papæ, & contra 24. Capitulum Concilii Chalcedonensis, & contra 13. Capitulum 7. Synodi, 19. Q. 3. in quinque primis Capitulis, Extra, de vita & honestate Clericorum *Deus, qui Ecclesiam* ; & de Religiosis domibus, *Inter quatuor*: & 18. *Q.* 2. *Pervenit* : Ex quibus in dictis Prioratibus & Beneficiis Regularium, periit in totum Regularis observantiæ disciplina: cum non sit inter eos qui corrigat, non sit qui doceat, non sit cui observantia & reverentia præbeatur, nec qui eos in Vita Regulari & Monastica valeat gubernare; frau- datur hospitalitas servari in dictis Prioratibus & Beneficiis consueta, & jura ac bona Prioratuum hujusmodi dissipantur : & loca ad irreparabile opprobrium, non absque populi scandalo, deducuntur.

Joannes XXII. non solum Cardinalibus, sed & aliis Ecclesiastica Beneficia commendavit. Commendas hujusmodi abrogavit *Benedictus XII.* dispensatione solis Cardinalibus & Patriarchis concessa, ut Vitæ ipsius Auctor testatur. *Innocentius VI.* idem præstitit, cum ejus Decessor *Clemens VI.* in Commendarum concessione fuisset indulgentiori. „ Attendentes, *inquit*, quod occasione Commendarum, & concessionum hujusmodi, in commendatis & retentis eisdem, sicut experientia docuit, ut plurimum divinus cultus minuitur; animarum in eis, quibus imminet, cura negligitur; hospitalitas consueta & debita non servatur, ruinis ædificia patent, ipsorum jura in spiritualibus & temporalibus collabuntur: ac propterea hujusmodi malis occurrere, & Ecclesiis & Monasteriis, Prælaturis, Beneficiis, & aliis prædictis taliter commendatis & retentis de Pastoribus & Rectoribus propriis, qui eis præesse velint & valeant, providere ..... Nullorum quoque Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum in hac parte vestigiis inhærentes, deliberatione super hoc cum fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus præhabita, omnes & singulas Commendas & concessiones hujusmodi de quibuscumque Cathedralibus vel aliis Ecclesiis, Monasteriis, Prælaturis, Prioratibus, Dignitatibus, Personatibus, Administrationibus, Officiis & Beneficiis, ac locis Ecclesiasticis Sæcularibus & Regularibus quorumcumque Ordinum, quocumque nomine censeantur.... Auctoritate Apostolica penitus revocamus & omnino viribus vacuamus. „ Legitur apud *Odoricum Raynaldum* ad annum 1353. Num. 31.

IX. Residendi in suis Ecclesiis necessitatem Episcopis incumbere, 13. & 14. Sæculi Doctoribus omnino persuasum erat. *Innocentius III.* Archiepiscopum Ragusinum a sua Ecclesia quadriennio toto absentem, nisi intra mensem redeat, Archiepiscopatu excidisse declarat, & Ragusiensibus permittit ut novum Archipræsulem eligant : *Discretioni vestræ mandamus*, inquit, *quatenus*, (*nisi forsitan jam redierit*) *vos post mensem a receptione præsentium, personam vobis idoneam in Archiepiscopum eligatis*. Refertur C. *Qualiter* : Extra, *De Clericis non residentibus*. *Episcoporum Residentia.*

Concilium Parisiense anno 1212. Episcopis Residentiam in Cathedralibus Ecclesiis imperat præsertim in majoribus Solemnitatibus, & Quadragesimali tempestate. (Canone 8.) Idem edicit Concilium Londinense anno 1237. (Canone 22.) Londinense alterum an. 1268. Canone 22. *Episcopos ad personalem Residentiam, circa gregem Domini sibi commissum tam Divinis, quam Ecclesiasticis Præceptis adstrictos* declarat. *Gregorius XI.* Anno Christi 1375. Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Regulares, Archimandritas & Præsidentes quoslibet quorumcumque Ordinum non Mendicantium, ad Residentiam personalem in suis Diœcesibus, Ecclesiis, & Monasteriis, Apostolico Diplomate compulit : exceptis S. R. E. Cardinalibus, ac etiam Apostolicæ Sedis Legatis & Nuntiis, nec-non Ecclesiæ Romanæ, & Summi Pontificis Officialibus. Mala quæ ex residendi negligentia oriuntur, optimus Pontifex luculentis verbis describit: „ Ex quo, *inquit*, in Clero & populo vitia pullulant, cultus divinus minuitur, Sancta spernuntur, provenit indevotio populorum, oriuntur errores, decrescit fides, crescunt insolentiæ, Ecclesiasticus status contemnitur, conculcatur libertas Ecclesiastica, patitur sæpe detrimentum Justitia; dum proprius Judex non mini-

„ strat

„ ſtrat eamdem, ac ædificia & alia bona temporalia collabuntur. Ex quibus, & aliis „ malis innumeris inde provenientibus, ſtrepunt murmurationes filiorum, dum ſpirituale „ patrum pabulum non deguſtant, ſuſcitantur ſcandala gravia, & proh dolor! animæ, „ ad quarum ſalutem Præſides ſpirituales invigilare tenentur, evidentibus periculis ex„ ponuntur. Refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1375. numero 23.

Cauſæ a Reſidentia diſpenſantes.

Epiſcopi a Reſidentia legitime diſpenſati aliquando cenſebantur, certas ob cauſas, pietatis, n ceſſitatis, vel publicæ utilitatis. Primum cum adeunda erat Apoſtolica Sedes, vel ob Synodi celebrationem vel ob reverentiæ & obedientiæ ſignificationem. Hinc *Lud... cus IX.* Rex Francorum Sanctiſſimus ad *Fredericum II.* Imperatorem ſcribens: „ Admirari, *inquit*, cogimur vehementer, & non ſine ratione turbari, quod nulla of„ fenſionis cauſa vel materia præcedente, Prælati Regni noſtri ad Sedem Apoſtolicam ac„ cedentes, cui tam ex fide quam obedientia tenebantur, nec ejus poterant recuſare „ mandata, in mari capi feciſtis, & eos ſub cuſtodia detinetis.

Profectio ad Sedem Apoſtolicam.

Alexander IV. Privilegia quorumdam Præſulum importunis precibus extorta ne Sedem Apoſtolicam pro more adire tenerentur, anno 1257. reſcidit. „ Nonnulli, *inquit*, Ec„ cleſiarum Prælati obtinuerunt ſibi per Sedem Apoſtolicam importune concedi, ut non „ teneantur Sedem eamdem uſque ad certa tempora viſitare, contra formam præſtiti „ Juramenti: ex quo illud evenit inconveniens, quod Apoſtolicæ Sedis dignitas rarius vi„ ſitatur, in derogationem reverentiæ, quæ ab omnibus debetur eidem, utpote quæ „ Mater exiſtit Eccleſiarum omnium & Magiſtra. Nos igitur volentes ſuper hoc ſalu„ bri remedio providere, ac Romanam Eccleſiam, quæ ſuper omnes alias ordinariæ po„ teſtatis obtinet principatum, congruis honoribus frequentari, præſertim cum non ſit „ facile recedendum ab eo, quod a Prædeceſſoribus noſtris ſuper hoc diu excogitatum „ extitit & obtentum; de fratrum noſtrorum conſilio, indulgentias & conceſſiones hu„ juſmodi, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & aliis Eccleſiarum Præ„ latis conceſſas, auctoritate præſentium revocamus. „ Refert *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum, num. 50.

Aſſiſtentia Regiis Conſiliis.

Secundo, a Reſidentia diſpenſabantur Antiſtites ratione obſequii Regibus impendendi, cum inter Conſiſtorianos Comites ab ipſis adlegabantur, vel ad Regni Comitia convocabantur. Regnante Philippo Auguſto, *Guarinus* ex Ordine Equitum *S. Joannis Hieroſolymitani* ad Sylvanectenſem Epiſcopatum aſſumptus, „ Regis ſpecialis Conſiliarius „ effectus, in Aula Regia propter prudentiam & incomparabilem conſilii virtutem & „ alias animi dotes multiformes ita laudabiliter ſe habebat, quod quaſi ſecundus a „ Rege, negotia Regni inculpate tractabat, & Eccleſiarum neceſſitudines, tamquam „ vir literatus, ad plenum nihilominus omni ſtudio procurabat, Libertates & Privi„ legia earum modis omnibus quaſi ſub clamyde conſervans indemnes. „ Ita refert *Rigordus* in Vita *Philippi Auguſti*. Regnante *Ludovico IX.* Rege Sanctiſſimo, Epiſcopos ad ejus Conſilia & Parlamenta frequenter vocatos legimus.

Anno 1245. „ Infra octavas S. Dionyſii, convocavit grande Pariſius Parlamentum, in „ quo Legatus Apoſtolicus, & plures Regni Franciæ Archiepiſcopi, Pontifices & Ab„ bates, Barones quoque & Comites adfuere, ut refert *Guillelmus Nangius* in Regis Sancti Vita. „ Anno 1260. Dominica in Paſſione, congregavit Rex Franciæ Ludovicus „ Pariſius Concilium Epiſcoporum & Principum Regni ſui, eo quod Dominus Papa ſcri„ pſit ei, Tartaros in tranſmarinis partibus irruiſſe (*inquit idem Auctor*) Anno 1269. „ Crucem aſſumpturus, convocavit Prælatorum, Principum, Baronum ac Militum, cæ„ terorum quoque hominum multitudinem copioſam, quibus congregatis in unum, Do„ mino Legato præſente, ipſemet Rex Catholicus, coram cunctis qui aderant, exhor„ tationem fecit quamplurimum efficacem, animans eos ad ulciſcendam injuriam Sal„ vatoris., (Ex eodem Auctore.) Cum blaſphemiæ crimen e Regno ſuo radicitus extirpare decreviſſet, habito conſilio cum *Simone* S. R. E. Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato, „ Auctoritate ipſius Legati & ſua convocati ſunt Pariſius majores de Regno, „ tam Principes quam Prælati, ut ſuper hoc damnabili vitio refrænando, vel potius „ deſtruendo, apponeretur conſilium & remedium ſalutare. „ Ita refert *Gaufridus de Belloloco* in ejus Vita.

Rex

Rex *Philippus Pulcher* in Parlamentis & Curiis Inquisitionum, quæ sunt bis in anno celebrabantur, Episcopos quosdam adesse voluit, ut probat ejus Edictum a *Pasquierio* relatum l. 11. *Disquisitionum Francicarum*, cap. 35.

Qui *Somnium Viridarii* scripsit, dicavitque *Carolo Sapienti* eos refellit, qui ægre ferebant, Episcopos ad Aulam vocari, & Regum Consiliis interesse: „ Qui autem Reges arguitis (*inquit cap. 163.*) quod Episcopos ad se advocant, & ipsos suos faciunt „ Consiliarios, non est quidem novum quod Regum Consiliis intersint Episcopi. Sicut „ enim honestate & sapientia cæteros antecedunt, sic expeditiores, & efficaciores in Rei- „ publicæ administratione censentur, quia sicut scriptum est: „ Minus salubriter dispo- „ nitur Regnum quod non regitur consilio Sapientum: Scriptum est enim: Væ terræ „ cujus Rex puer est: cujus Principes mane comedunt. Beata est terra, cujus Rex „ sensatus est, & cujus Principes vescuntur tempore suo. In quo notatur consiliis Prin- „ cipum eos debere assistere, qui sciant, velint, & possint patientibus compati, patriæ „ ac populi saluti proficere, erudire ad justitiam Reges, imminentibus periculis occur- „ sare, & quadam auctoritate potestativa Præsumptionem malignantium cohibere. „ Nec vobis Clericis debet esse molestum, si Regum Con silio intersint Prælati, quia „ forsitan nisi Episcopi essent Consiliarii Regii, aliquiLaici, qui Clericis oppido sunt in- „ festi, supra dorsum Ecclesiæ sæpius fabricarent. In hoc ergo est Rex laudandus, qui „ tales sibi Consilsarios assumit, qui reddant quæ sunt Dei Deo. Nunc enim si Eccle- „ siæ attentatur injuria, auctoritate Pontificali corripitur; aut si ad hoc Ecclesiastica „ Censura non sufficit, spiritualis gladii defectus materialis suppletur, & ad eorum ar- „ bitrium animadversio exercetur. Si quando Regis indignatio adversus Personas Eccle- „ siasticas exardescit, Episcoporum precibus temperatur. Istis mediantibus judiciarius ri- „ gor admittitur, pauperum Ecclesiarum dignitas erigitur, firmatur in Clero libertas, „ pax in populis, in Monasteriis quies, Justitia libere exercetur, augetur Laicorum „ devotio, Religio fovetur, diriguntur Judicia, Leges acceptantur, Decreta Romana „ vim obtinent, possessiones Ecclesiasticæ dilatantur.

Cardinalis in Parlamento Parisiensi Senator.

Eodem regnante *Carolo V.* in Curia Subsidiorum Præses creatus est, ac deinde Senatur in Parlamento *Joannes de Grangia* Fiscanensis primum Abbas, deinde Ambianensis Episcopus & Sanctæ R. E. Cardinalis, & in Sacrum Collegium cooptatus, munus tamen illud infra se non censuit, nec illud exercere dedignatus est, ut testatur ipse in suo Testamento, quod ordinationi, cognitioni, ac protectioni ejusdem Supremi Senatus subjecit 12. Aprilis anno 1402. „ Cum, *inquit*, benignitate & gratia Regis Caroli bo- „ næ memoriæ Domini mei, & ex concessione ipsius ego fuerim, tunc existens Abbas Fi- „ scanensis, de solemni & honorabili Collegio Parlamenti Regis Parisiensis, & ipsum conti- „ nuaverim per plures annos in diebus deputatis ad lites seu quæstiones audiendas, & „ Consilia [illegible]: Et postquam fui Cardinalis, fuerim & sederim pluries cum aliis „ Dominis in Camera Parlamenti, & in litibus audiendis, & consiliis tenendis meque „ reputaverim & reputem fuisse & esse, ac permanere de dicto Collegio quamdiu vi- „ vam, & sim certus per Curiam ipsius Parlamenti, absque acceptione personarum, „ tam magnis quam parvis justitiam indifferenter omnibus ministrari, & per dictum Par- „ lamentum quod suprema Regis Curia existit, omnes indifferenter, quantum tenen- „ tibus ipsum fuerit possibile, a gravaminibus & oppressionibus defenduntur & præservan- „ tur, & si gravati & oppressi fuerint, ab eisdem relevantur, &c. Ego qui servi- „ tor Regis & Consiliarius, ac cum servitoribus & bonis meis quibuscumque in sua salva „ gardia & protectione speciali existo, prædictum Testamentum meum & executionem „ ipsius ac omnia & singula contenta in eo, & bona mea quæcumque mobilia & im- „ mobilia, præsentia & futura, & submitto protectioni, cognitioni, ordinationi, & de- „ terminationi prædictæ Curiæ Parlamenti. „ Hujus Cardinalis Testamentum editum est in Annotationibus Viri Clarissimi *Dionysii Godefridi* ad Historiam *Caroli VI.* p. 754.

Henricus III. Angliæ Rex a *Gregorio IX.* Pontifice Maximo licentiam retinendi quosdam Episcopos in Consiliis suis rogavit anno 1231. Pontificias Literas refert *Odoricus Raynaldus* quæ sic habent: „ Pia devotione Progenitorum suorum, qui ad Deum & ejus „ Ecclesiam, debitam reverentiam habuisse noscuntur, asseris introductum, quod Re-

„ ges

„ ges Angliæ ſemper habere conſueverunt Conſiliarios aliquos Epiſcopos Regni ſui, de „ cujus ſtatu cum conſilio diſponerent eorumdem. Unde humiliter poſtulaſti eiſdem Prælatis, quibus incumbit ex Officio Paſtorali conſervare juſtitiam, & diligere honeſtatem, „ ut libere aſſumere valeant ſolicitudinem, & aſſiſtere in Conſiliis, a nobis licentiam indulgeri. Nos autem piam in hac parte intentionem tuam eſſe credentes, & tam Regni tui ſperantes quam Eccleſiæ utilitatibus providere; Epiſcopos, quos ad hoc duxeris evocandos, tibi aſſiſtendi in Conciliis, prout utilitas exigit & honeſtas & liberam „ auctoritate præſentium concedimus facultatem.

Profectio ad Synodos. Denique legitime diſpenſatos a Reſidentia Epiſcopos, ut Synodis Generalibus & Provincialibus intereſſent, non eſt cur probare ſatagam, cum id perſpicuum ſit & exploratum. De Conciliorum Provincialium ſingulis annis celebratione ita ſanxit Lateranenſis IV. Synodus *Innocentio II.* Præſide, Canone 6. *Sicut olim a Sanctis Patribus noſcitur inſtitutum, Metropolitani ſingulis annis cum ſuis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare. In quibus de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, Canonicas Regulas, & maxime quæ ſtatutæ ſunt in hoc Generali Concilio, relegentes, ut eas faciant obſervari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo.*

Celebrationem Conciliorum Provincialium, quæ in deſuetudinem abire cœperat, impetravit *Gregorius XI.* Petro Archiepiſcopo Narbonenſi, an. 1374. „ Licet, *inquit*, pro „ obſervatione Sacrorum Canonum, corrigendis exceſſibus, & reformatione morum, „ præſertim Cleri, ſit a ſanctis Patribus inſtitutum, quod Metropolitani cum ſuis Suffraganeis non omittant Provincialia Concilia celebrare, quia tamen celebratio hujuſmodi fere ubique terrarum, quod dolenter referimus, longis temporibus eſt negligenter omiſſa, propter quod idem Clerus ab honeſtate ſui primævi ſtatus non modicum „ excidit, multipliciterque in devium declinavit, nos de opportuna reformatione illius cogitantes, non videmus quod hujuſmodi reformatio poſſit citius & efficacius fieri, quam per novas celebrationes Conciliorum Provincialium prædictorum; ut ſuper „ obſervatione antiquorum Inſtitutorum, noviſque caſibus in Clero ſæpius evenientibus „ manifeſtis, in eiſdem Conciliis opportuna remedia præbeantur.

Epiſcopalis Juriſdictio in cauſis Clericorum. X. Summa erat Epiſcoporum Juriſdictio in cauſis Clericorum, tam civilibus, quam criminalibus. Cujus rei cum probationes multæ ſuppetant, præcipuas hic exhibeo. *Innocentius* III. ad Piſanum Archiepiſcopum ſcribit, Clericum non poſſe conſtituere ſibi Judicem laicum, etiamſi proprium juramentum, & adverſarii conſenſus accedat. Quia cum in Conciliis Milevitano & Carthaginenſi 3. ſit promulgatum: „ Ne Clerici Clericos relicto ſuo Pontifice ad Judicia publica pertrahant, alioquin cauſam perdant, „ & a communione habeantur extranei: & tam Epiſcopi quam Diaconi, ſeu quilibet „ Clerici, in criminali ſeu civili negotio, ſi derelicto Eccleſiaſtico judicio, publicis Judiciis ſe purgare voluerint, etiamſi pro eis ſit lata Sententia, locum ſuum amittant, „ & hoc in criminali actione; in civili vero perdant quod evicerint, ſi locum ſuum maluerint obtinere; Manifeſte patet, quod non ſolum inviti, ſed etiam voluntarii, paciſci non poſſunt ut ſæcularia judicia ſubeant, cum non ſit beneficium hoc perſonale, cui renuntiari valeat, ſed potius toti Collegio Eccleſiaſtico publice ſit indultum, cui privatorum pactio derogare non poteſt. Nec Juramentum licite ſervari potuit, quod contra Canonica Statuta illicitis pactionibus informatur. „ Habetur C. *Si diligenti:* Extra *De Foro competenti.*

Idem ad Vercellenſem Epiſcopum & Abbatem de Toleto ſcribit: „ Præcipiatis ex „ parte noſtra Prælatis, ut Laicis de Clericis conquerentibus plenam faciant juſtitiam „ exhiberi, non obſtantibus appellationibus fruſtratoriis, quas in eorum gravamen Clerici frequenter opponunt: Ne pro defectu juſtitiæ Clerici trahantur a Laicis ad Judicium ſæculare, quod omnino fieri prohibemus.

Idem Pontifex Eccleſiaſticam Immunitatem adverſus Barones Franciæ tuitus eſt, qui novis Conſtitutionibus ipſam perturbabant, ut conſtat ex ipſius Epiſtola ad Epiſcopum Tuſculanum, Sedis Apoſtolicæ Legatum, cujus hæc ſunt verba: „ Si dicti Barones diligenter attenderent, quod Carolus Magnus Eccleſiam, a qua omnem honorem ſuſceperat, cupiens honorare, perpetua lege decrevit ut omnes ipſius Juriſdictioni ſub-

„ jecti

„ jecti Statutum a Theodosio Imperatore pro Ecclesiæ libertate editum inviolabiliter „ observarent: videlicet ut quicumque litem habens sive petitor fuerit, vel initio litis, „ vel decursis temporum curriculis, sive cum jam cœperit promi Sententia, si Judicium „ elegerit Sacrosanctæ Sedis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etsi pars altera re- „ fragatur, ad Episcoporum Judicium cum sermone litigantium dirigantur, & omnes „ causæ, quæ Prætorio, & etiam Civili Jure tractantur, Episcoporum terminatæ sen- „ tentiis, perpetuæ robur obtineant firmitatis; & negotium quod judicio ipsorum de- „ ciditur, nequaquam ulterius ab aliquo retractetur. Ex quo manifesta potest ratione „ perpendi, quam ini quum videatur & absonum, si honor Ecclesiæ, quæ tam grandis „ libertatis privilegio donata dignoscitur, in illis immunitatibus, quæ multo prædi- „ ctis noscuntur esse minores, his temporibus decurtetur. Si alias Barones ipsi pensa- „ rent, quod omnes qui præsumunt Statuta condere contra Ecclesiasticam libertatem, „ sunt ipso facto excommunicationis Sententia innodati: forsan non processissent ad talia, „ nec etiam persisterent in eisdem.

Gregorium IX. Tolosanam Academiam confirmans ad Tolosanum Comitem scripsit de Magistrorum, Studentium, & Clericorum immunitate a Sæcularibus Judiciis. *Nulli* (inquit) *Magistri & Scholares, vel Clerici ac servientes eorum, si (quod absit) contigerit eos in aliquo maleficio deprehendi, ab aliquo Laico Judicentur, vel etiam puniantur... Laici teneantur Studentibus coram Ecclesiastico Judice respondere, secundum consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ.* (Epist. 38.)

Concilium apud *Vallem Guidonis* anno 1202. Canone 5. Conciliorum Milevitani 2. & Chalcedonensis Canones renovat contra Clericos. *Qui juri publico, quantum in ipsis est, derogando, relicto Ecclesiastico Judicio, ad sæcularia Judicia prorumpere non verentur: maxime in civilibus & criminalibus causis.*

Concilium Bituricense an. 1276. celebratum, Præside *Simone* S. Cæciliæ Cardinali, Sedis Apostolicæ Legato, excommunicatione ferit Laicos Judices, *Qui in actionibus mere personalibus, Ecclesiasticas coram se personas litigare compellunt, contra Canonicas Sanctiones.* (Can. 7.) Idem sanxit Synodus Andegavensis a *Joanne* Turonensi Archiepiscopo celebrata an. 1279. Canone 1. Idem Avenionensis an. 1281. Canone 7. „ Frequens, „ *inquit*, & detestanda præsumptio apud plures invaluit Clericos, & etiam Regulares, „ Juris ordinem pervertentes, ut Clerici, nec-non Laici, Clericos suo relicto Ponti- „ fice, non expaveant in eversionem Juris manifestissimam utriusque, ad Judicia Sæcu- „ laria pertrahere passim... Volentes igitur hujusmodi morbis salubre antidotum præpa- „ rare, præsenti Concilio statuimus, quod si aliquis super causis spiritualibus vel Eccle- „ siasticis negotiis, vel per se, vel per alium, adiverit Curiam sæcularem, & monitus „ infra tres dies desistere recusaverit, eo ipso sit excommunicationis sententia innodatus.

Concilium Rothomagense anno 1299. celebratum, Canonibus 3. & 4. Judicibus sæcularibus prohibet sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, ne quoscumque Clericos aliasve personas, *occasione factorum a Clericis commissorum, super delictis atque factis personalibus quibuscumque commissis, atque specialiter in clamore de Haro, nec de crimine usurario a Clerico perpetrato, coram se respondere compellant.* Eadem pœna ferit Clericos qui in factis personalibus justitiæ sæculari se subjiciunt.

Concilium Compendiense, anno 1201. Canone 1. decernit, ut „ Si in aliqua civita- „ te, vel in aliquo loco Remensis Provinciæ contingat quandoque Clericum detineri per „ laicalem Justitiam, postquam fuerit ab Episcopo loci illius, vel ab Officiali, vel „ Decano Rurali, seu ex parte alicujus eorum legitime requisitus cessetur a Divinis in „ loco captionis & detentionis, quousque fuerit competenter restitutus. *Canone* 3. Cum „ per Justitiam laicalem non debeant puniri excessus Clericorum, nec ab eis levari emen- „ da de eisdem; cum hæc ad solos Judices Ecclesiasticos, non sæculares pertinere di- „ gnoscantur: monemus omnes & singulos nostræ Provinciæ, ne pro prædictis, seu „ occasione eorumdem, levent aliquid, recipiant, vel exigant quoquo modo: Alioqui „ contra facientes excommunicationis sententia innodamus.

Concilium Avenionense anno 1325. celebratum, Canone 9. decernit: „ Ut nullus Do- „ minus temporalis, vel Judex seu Delegatus ejusdem, Clericum, vel Personam Ec-

„ clesiasticam aut Religiosam, coram se, super criminalibus vel personalibus citet; „ seu citari faciat, vel quoquo modo distringat: quod si fecerit, & in hoc perstiterit, „ & intra dies octo non se correxerit, ex tunc sententiam excommunicationis incurrat. „ *Et Canone* 10. Prohibemus ut nulla persona Ecclesiastica; de Clerico vel Ecclesia„ stica persona qualicumque conquerens super spiritualibus, vel Ecclesiasticis, aut crimi„ nalibus, vel personalibus quibuscumque, recurrat ad Curiam, ad Principem, aut Do„ minum alium sæcularem, vel Laicum alium quemcumque, super justitia facienda; „ vel violentia Clerico in persona vel rebus ad eum pertinentibus inferenda: nec cum „ ipso vel ipsis, super eisdem sine conscientia Prælati vel Officialis sui, pactum ali„ quod inire præsumat, nec factum observet aliquando. Querelam exponens, vel denun„ tiationem faciens, & in eis persistens, vel paciscens, & pactum observans, a jure suo „ eo ipso cadat, nulla alia super hoc expectata sententia: & donec super hoc ad Arbi„ trium Prælati satisfecerit, omni Beneficio Ecclesiastico, quod obtinet, noverit se su„ spensum, & ab obtinendo indignum.

Disceptatio de Ecclesiastica Jurisdictione inter Petrum Bertrandi & Petrum de Cugneriis.

Anno 1329. *Petrus Bertrandi* Æduensis Episcopus Ecclesiasticam Jurisdictionem totius Ecclesiæ Gallicanæ nomine, contra *Petrum de Cugneriis* Regium Advocatum, pro Baronibus & sæcularibus Magistratibus, immo pro ipso Rege orantem, coram *Philippo Valesio* Rege Christianissimo egregie ac feliciter tuitus est. Judicium de causis Clericorum, seu civilibus, seu criminalibus, ad Episcopos spectare non diffitebatur *Petrus de Cugneriis*: casus dumtaxat aliquos exceptos volebat, scilicet 1. Crimen furti. 2. Clericorum conjugatorum delicta. 3. Si absque Tonsura & veste Clericali essent in crimine deprehensi. 4. Si de ipsorum conjugibus ageretur. 5. Clericos negabat in terris Baronum capi posse.

Ad primum respondet Præsul Æduensis: „ Cum ad Ecclesiam solum pertineat cogno„ scere de Clericis, Laici non possunt nec debent se intromittere de rebus furatis: quia „ ad eum pertinet accessorium, ad quem principale: sic enim Laici haberent indirecte „ cognitionem Clericorum, & multi possent fingere notorium, quod non esset.

Ad secundum respondet: „ Si Clericus conjugatus deferat Tonsuram, & vestes Cle„ ricales, & in tali habitu capiatur per Judicem sæcularem; cum de jure & consue„ tudine notoriis tales Clerici, quantum ad delicta sint de foro Ecclesiæ, Officiales præ„ dicti nullam faciunt injuriam Dominis temporalibus, si compellant eos per sunten„ tias excommunicationis vel alias, ad abstinendum a cognitione talium delictorum: „ quia quocumque modo delinquatur, cognitio pertinet ad Prælatos: & Laici offen„ dunt, exactionem seu pœnam pecuniariam talibus exigendo.

Ad tertium respondet: „ Tales, pro eo quod non deferunt Tonsuram vel habitum „ Clericis congruentem: non amittunt Privilegium Clericale. Unde si sit notorium Ju„ dici Ecclesiastico talem esse Clericum, vel fama sit publica super hoc, idem Judex, „ sine cujuscumque injuria potest ad restitutionem talis Clerici Justitiam compellere sæ„ cularem. Sed si dubium esset talem Clericum esse, vel non, & captus fuisset in habi„ tu laicali, ad Ecclesiam pertinet cognitio, & detentio ad Judicem sæcularem, secun„ dum quod Jura dicunt.

Ad quartum respondet: „ Quod in locis ubi de consuetudine speciali uxor Clerici esset „ de foro Ecclesiæ; quia etiam ad hoc Jus Imperatoris concordat, nulla fit injuria, si „ cognitionem ipsarum mulierum Ecclesia retinet.

Ad quintum respondet: „ De Jure divino & humano licitum est Prælatis & eorum „ Judicibus capere Clericos ubique, quia non est dare locum ubi non sit Jurisdictio spiri„ tualis, sicut temporalis. Unde talis captio Clericorum, quæ est spiritualis, & de fo„ ro Ecclesiastico, potest & debet fieri per Judicem Ecclesiasticum, & non per alium „ quemcumque. Et nisi ita fieret quod capi possint Clerici per Judices Ecclesiasticos „ ubique, sæpissime delicta Clericorum remanerent impunita; cum per laicos non „ possint capi absque sententia excommunicationis a Canone incurrenda propter hoc. „ Is erat Episcopalis Jurisdictionis in Clericos status, quem *Philippus Valesius* sartum tectum voluit. Eamdem Jurisdictionem vindicarunt Concilium apud Castrum Gonterii anno 1336. Canone 1. Noviomense anno 1344. Canone 1. Parisiense 1346. Canone 1. Vaurense 1364. Canonibus 36. & 38.

Nic.

Summi Pontifices Christianissimis Regibus permittunt ut Clericos flagitiosos in carceres suos detrudi jubeant, ad Ecclesiæ mandatum reddendos.

Nicolaus IV. Pontifex Maximus *Philippo* III. Regi Christianissimo permisit an. 1278. ut Clericos gravissimorum criminum nota inustos in carcerem detrudere posset; non ut jus aliquod in eos exerceret, sed Præsulibus traderet, ne in effrænatam licentiam impunitatis spe prorumperent, ob quod factum anathematis sententiam non subiturum decrevit. (Ep. 147.) Ita refert *Odoricus Raynaldus*, ad hunc annum, n. 37. Istud Privilegium *Philippo V.* confirmavit *Joannes* XXII. anno 1317. Celsitudinis tuæ, *inquit*, precibus benignum impertientes assensum ut si contingit te, tuosve Ministros alios flagitiosos Clericos propter crimina homicidii, mutilationis, aut alterius enormis facinoris, vel etiam super hujusmodi criminibus publice diffamatos, de quorum fuga & evasione probabiliter timeatur, servata modestia, quæ potest in talibus observari, capere, detinere, seu capi facere, vel etiam detineri, non in contemptum Clericalis Ordinis, vel odii zelo, seu persecutionis affectu, nec ut Jurisdictionem usurpetis in ipsos, sed tantum ut reddantur ad mandatum *Ecclesiæ*, ne crimina remaneant impunita; propter hoc tu dictive ministri nequaquam excommunicationis sententiam incurratis, ad instar felicis recordationis Nicolai Papæ Prædecessoris nostri, qui per Apostolicas literas idem claræ memoriæ Philippo Regi Francorum tuo Progenitori concessit, auctoritate præsentium tibi duximus concedendum; nullam propter hoc tibi vel Ministris eisdem dantes licentiam Clericos ipsos taliter capiendi, nec eorum captionem vel detentionem etiam hujusmodi approbantes. Refert *Odoricus Raynaldus* ad hunc annum num. 13.

Episcopalis Jurisdictio in causis Laicorum.

Episcoporum Jurisdictio ad laicorum etiam causas plerasque pertinebat. Cognitio de usuræ crimine ad Judices Ecclesiasticos spectabat. Decretalium Jure Judicium de adulterio Ecclesiastici fori erat. (C. *Perniciosam*, Extra, *De Officio Judicis Ordinarii.*) In arbitrio Rectorum Ecclesiæ erat, sub quo Judice, Laico vel Ecclesiastico, sacrilegos convenire vellent. (C. *Cum sit*; Extra, *De Foro Competenti.*) Viduarum causæ ad Ecclesiasticum tribunal deferri poterant, si Judex laicus jus ipsis dicere recusaret, vel tardaret. (C. *Ex tenore*, ibidem.) Laici, in causis civilibus coram Ecclesiastico Judice, ratione Juramenti conveniebantur. (*Cum Laicus*; *De litis Contestatione*, in 6.) Causæ mobilium, ratione juramenti, fidei, testamenti, vel Matrimonii, ad forum Ecclesiasticum in Galliis 13. sæculo pertinebant. Anno 1225. *Ludovicus VIII.* Rex Christianissimus Concilium convocavit Melodunum, „ Ubi Archiepiscopi & Episcopi, præsente Legato, petebant instanter a Rege & a suis Baronibus, Jurisdictionem omnium hominum super mobilibus, de quibus homines Ecclesiarum in causam traherent coram ipsis, & jurisdictione ista dicebant esse investitam Ecclesiam Gallicanam. Quibus Rex se opponens, argumentis evidentissimis asserebat hoc esse dissonum rationi: cum causa mobilium, non ratione juramenti, vel fidei, vel testamenti, vel maritagii petitorum, mera sit Laicalis, nec ad forum Ecclesiasticum videatur aliquatenus pertinere. Saisinam eorum super his asserens irritam & inanem; cum eo necnon & Philippo bonæ memoriæ patre sciente vel vidente, de iis numquam saisiti fuerint: & maxime cum nullus possit de jure partem sui Domini deteriorem facere, vel vendere, vel quietare, nec per eum alius in eum ulterius dominium usurpare. Tandem interveniente Dei gratia & Legato, causa ista ab utraque parte posita est in suspenso. *Ita refert* Chronicon Turonense.

Bertrandus Episcopus Æduensis coram *Philippo Valesio* Rege Christianissimo cognitionem causarum Laicorum, tum in actionibus personalibus, cum in realibus, Ecclesiæ Gallicanæ asseruit ex consuetudine, ex præscriptione, ex Privilegio. Ex consuetudine, quæ introducta est „ magis ex voluntate & electione populi recurrentis ad Judicium Ecclesiasticum, potius quam ad Judicium sæculare, & in favorem eorum. *Quæ quidem consuetudo* fuit in contradictorio Judicio obtenta. Frequenter enim reclamantibus Baronibus responsione Prælatorum audita, fuit per Prædecessores vestros Reges Franciæ consuetudo ejusmodi Ecclesiæ firmata, & per Ecclesiam pacifice obtenta, (*inquit Episcopus Æduensis.*) *Ex præscriptione*; *ad hanc enim tria concurrunt*: Titulus, bona fides, & continuitas temporis. Certum est autem quod Ecclesia justum titulum habuit, *scilicet* Privilegium concessum a Theodosio Imperatore, & confirmatum a Carolo Ma-

„ gno & mandatum inviolabiliter observari. Item habuit titulum ex jure divino, na-
„ turali, & humano. Habuit etiam bonam fidem, cui noscuntur tot & tanti & tam
„ clari tituli suffragari. Concurrit etiam continuitas temporis & tanti quod sufficit ad præ-
„ scriptionem, etiam contra fiscum. Non enim fuit solum continuitas centum annorum,
„ immo etiam sexcentorum, & ultra. *Regius Advocatus exceperat, Jus istud esse* impræ-
„ scriptibile. *Reposuit Æduensis Episcopus: Præscribi potuisse* ab Ecclesia, quæ (quantum
„ ad spiritualitatem) non est subdita Regi, immo nobilior. Certum est autem quod æqua-
„ lis vel major bene potest præscribere jus æqualis inferioris, sicut unus Rex jus alterius.
„ Quare patet quod Ecclesia hoc præscribere potuerit, etiamsi esset Jus fisci; quod tamen
„ non est. „ Id tandem probavit ex Privilegio concesso per Carolum Magnum, per S. Ludovicum, Philippum Pulchrum, Ludovicum Hutinum, & Philippum Longum, *Quæ privilegia habemus in promptu*, (inquit *Bertrandus*.) Tum Regiorum Virorum objectionem occupat, rogantium: „ Quare hoc sibi vendicat Ecclesia Gallicana, cum aliæ Ec-
„ clesiæ sibi in aliis regionibus hoc minime vendicare noscantur? *Ad quem ita respondet*:
„ Si Reges Franciæ, quos Deus singularibus Privilegiis, gratiis & honoribus, præ cæte-
„ ris Regibus insignivit, & prosperati sunt inter cæteros propter tria, scilicet propter ma-
„ gnam fidem & devotionem ad Deum, propter maximum honorem & reverentiam ad
„ Ecclesiam, propter justitiam prælibatam ad populum sibi subditum, Ecclesiæ plures
„ libertates concesserunt, vel concessis uti libere permiserunt, non est mirum: immo tan-
„ ta fuit ad Ecclesiam eorum devotio, quod Ecclesia tanto eis propinquiores, quanto
„ pluribus libertatibus gaudent. *Regi subinde revocat in memoriam Juramentum inter*
„ *Inaugurationis suæ solemnia præstitum*; Quod Episcopis & Ecclesiæ, & eis commissis,
„ Canonicum Privilegium, & debitam legem, & justitiam servaret, defensionem, quan-
„ tum posset, exhiberet. Cum ergo, *inquit*, sit Privilegium Ecclesiæ Canonibus incorpo-
„ ratum, V. Quæst. I. C. *Quicumque*: & sit etiam de consuetudine introductum (quæ
„ consuetudo est canonica) quod Ecclesia possit cognoscere inter laicos in multis casi-
„ bus, si istud non servaretur Ecclesiæ, sic posset in aliquo conscientia vestra lædi. *Ipsius*
„ *Majestati* S. Ludovici *etiam exemplum ponit ob oculos, qui* cum Majores Barones totius
„ Regni se confœderassent ad tollendam istam Ecclesiæ libertatem & ordinassent adhuc
„ dare centesimam bonorum suorum; ipse numquam eis adhæsit, seu potius eos ab istis
„ compescuit, & finaliter hanc libertatem Ecclesiæ confirmavit.

Secundum hæc, ad Objecta *Petri de Cugneriis* singillatim respondit Episcopus Æduensis. Demum Libellum Supplicem pro conservatione Jurisdictionis ac libertatis Ecclesiasticæ Gallicani Præsules Regi obtulerunt, hoc tenore: „ Supplicant Regiæ Majestati Præ-
„ lati præsentes (tamen se aliquo modo judicio minime submittendo) quod placeat ei
„ Jura, Libertates, Privilegia Canonica, consuetudines & saisinas, quæ & quas Ecclesiæ
„ Gallicanæ habent & habuerunt temporibus retroactis, eis defendere & servare, speciali-
„ ter super cognitione actionum personalium, realium, & mixtarum, inter laicos. Item
„ super cognitione Clericorum, quando per laicos fit eis petitio, aut quando Clerici super
„ violentia in bonis illorum illata per laicos conqueruntur. Item super cognitione contra-
„ ctuum initorum coram Judice sæculari. Item quod non impediantur quin eorum Notarii
„ contractus recipere valeant in quacumque suarum Diœceseon. Item quod non impediantur
„ super inventariis faciendis de bonis defunctorum, quorum de jure, vel consuetudine, vel
„ compositione, executores existunt. Item quod non impediantur super cognitione hypo-
„ thecarum, quam habent de jure vel consuetudine. Item quod non impediantur super co-
„ gnitione viduarum & pupillorum, & super bonis intestatorum, quantum ad eos pertinet de
„ consuetudine vel de jure. Item quod non impediantur in quacumque parte Diœcesis
„ suæ, quin possint habere suos Officiales, & Clericos capere; & ab ipsis Clericis, nec-
„ non a laicis, emendas pecuniarias exigere, debitas de consuetudine, vel de jure. Item
„ quod non impediantur super cognitione rerum furatarum a personis Ecclesiasticis. Item
„ quod tam super captione, quam super cognitione Clericorum non conjugatorum &
„ conjugatorum, eorum jura & consuetudines observentur & confirmentur eisdem: quia
„ vobis manifeste ostenderunt quod hæc debent fieri de Jure divino & humano.

„ Supplicant iidem Domino Regi, ut pro Dei honore, in statu in quo sui boni Prædecesso-
„ res

„ res tenuerunt Ecclesiam, ipse eam teneat & defendat, nec ei faciat aliquam novitatem.
„ Et placeat ei proclamationes & inhibitiones factas (scilicet quod nullus laicus trahat alium laicum coram Judice Ecclesiastico) revocare : quia hoc esset omnia Ecclesiarum Jura tollere. Et licet in aliquibus locis pro toleranda eorum malitia, in talibus proclamationibus, seu inhibitionibus, verba quæ sequuntur opponant: videlicet, Quod Laicus non trahat alium Laicum coram Ecclesia super casibus pertinentibus ad Judices sæculares: hoc est, propter Jura Ecclesiæ usurpanda; quia multa pervenerint ad forum laicorum, quæ nihilominus pertinent ad Ecclesiasticum, si jus & consuetudo tolleretur, per quæ in electione laici est, quod possit alios laicos in foro Ecclesiæ convenire. „ Dies erat *S. Thomæ* Cantuariensi sacer, cum pro Ecclesiæ Libertate & Jurisdictione coram *Philippo Valesio* tam luculenter disseruit *Bertrandus* Episcopus Æduensis. Rex Præsulibus respondit: *Jura Ecclesiarum auxerim potius quam imminuta velim, Gratias universi egere. Rex* CATHOLICI *cognomen promeruit* (inquit *Paulus Æmilius.*)

Paulo ante Viennense Concilium, *Guillelmus Durandus* Mimatensis Episcopus, in Tractatu *De modo Generalis Concilii celebrandi*, Rubrica 70. vulnera Ecclesiasticæ Jurisdictioni a laicis inflicta detexerat. „ Quasi per quamdam alluvionem (*inquit*) frustatim Domini temporales ad se omnia trahunt. Et sicut frustatim lupus agnum comedit; ita & per ipsos Jurisdictio Ecclesiastica frustatim quodammodo devoratur: quidquid ad Ecclesiasticam Jurisdictionem, potissime quoad temporalia, pertinet, sibi competere putantes. Et pauci sunt casus ad Ecclesiam pertinentes, in quibus directe vel indirecte per eos Ecclesiastica Jurisdictio non turbetur in diversis mundi partibus. Nec jam constituta remedia proficere possunt, sicut experientia docet.

Vulnera Ecclesiasticæ jurisdictioni a Laici illata.

„ Turbatur enim per eosdem Ecclesiastica Jurisdictio in causis servorum & rusticorum Ecclesiasticorum, quos talliant & justitiant, tamquam suos contra illa Jura. 89. Dist. *Judicatum* 12. *Q.* 2. *Ecclesiarum servos*: De foro competenti, *Nullus*.

„ Item in causis Pœnitentium, qui in causis suis, quas negligere forte non debent, melius Ecclesiasticum quam forense expetunt Judicium, etiam si sint rei, secundum Glossam 11. *Q.* 1. *Aliud*, De Pœnitentia, Dist. 1. *Aliud*.

„ Item, in causis libertorum, & pupillorum, viduarum, & debilium personarum, quæ pertinent ad Ecclesiam quantum ad possessorium indefinite. *De foro competenti*, *Ex parte*. Et quantum ad defensionem & tuitionem, ne a potentibus opprimantur. *De Censibus Licet*. Et in præallegato Cap. *Si quis de Potentioribus*. 24. *Q.* 3. & C. sequenti. Et etiam quantum ad petitorium, in defectum Dominorum temporalium. *De foro competenti: Ex tenore*.

„ Item in causis peregrinorum & mercatorum: agricultorum & in mari navigantium, qui pace & securitate gaudere debent. De tregua & pace, Innovamus. De Clericis peregrinantibus *Cap. unico*; & De raptoribus: Excommunicationi. *Et in præalleg.* C. Si quis Romipetas. *Et* C. Paternarum, 23. Q. 3.

„ Item cum agitur de feudis Ecclesiæ, usurpant sibi Jurisdictionem, contra illud, *De foro competenti: Verum*.

„ Item impediunt ne in Curia Romana Clerici contra laicos impetrent, sicut consueverunt hactenus facere indistincte, ut, *De Judiciis*, C. ultimo. Et etiam quando laicus contra laicum impetrat, contra Decretalem illam, *Gravem*, *De sententia excommunicationis*: *& De Arbitris*; *Innotuit*. Etiamsi id, super quo laicus contra Clericum impetrat, sit tale quod pertineat ad forum Ecclesiasticum ratione rerum vel personarum. *De Verborum significatione*: *Novimus*: Et hoc frequenter accidit cum impetrant contra laicos, vel eos conveniunt in crimine sacrilegii, vel usurarum, vel hæresis, vel excommunicationis, vel perjurii, vel adulterii, vel fornicationis, vel in causa nativitatis, vel juris patronatus, vel decimarum, vel rapinarum, de quibus nullum est dubium quin pertineant ad Ecclesiasticum forum. *Idautem de singulis illis causis probat ex Canonibus*.

„ Item impediunt quando Ecclesia vult cogere aliquem ad satisfaciendum de peccato in quo est: licet cognitio pertineat ad Ecclesiam. *De Judiciis: Novit*.

„ Item impediunt ne adeatur Ecclesia in eorum defectum, vel quando vacat Imperium

„ rium vel Regnum, ne cognoſcat Eccleſia de feudo. *De foro competenti: Licet. De electione: Cum inter univerſas.*

„ Item impediunt ne vidua ſpoliata ad reſtitutionem agens trahat ſpoliatorem coram „ Eccleſia; quamquam perſonæ & cauſæ in hoc ſimul concurrant, contra illud *De foro competenti: Ex parte.*

„ Item impediunt, ſi quid ambiguum inter Judices ſæculares oriatur, ne ad Eccleſiaſticos Judices recurratur contra illud, *Qui filii ſint legitimi: Per venerabilem.* §. *Licet.*

„ Item impediunt ne Eccleſia & Curia Officialium Epiſcoporum cognoſcant, ubi conſuetudo antiqua hoc habet de perſonalibus, & realibus, & criminalibus, licet conſuetudo in talibus det Juriſdictionem, & in delictis domino ſuper familiam ſuam. *De Officio Ordinarii: Irrefragabili. De foro competenti: Cum contingat.* 9. *Q.* 3. *Conqueſtus. De arbitris: Dilecti.*

„ Item impediunt Jurisdictionem Eccleſiaſticam contra effractores pacis & treguarum, „ dicentes Jus Regalium eſſe, contra illud, *De tregua & pace*: Per totum, & 24. *Q.* 2. *Si quis.*

„ Item impediunt Juriſdictionem Eccleſiaſticam in his quæ ratione connexitatis pertinent ad Eccleſiam, ſcilicet in dote *De donatione inter virum & uxorem, De Prudentia,* & C. *Nuper. Et* in pœna poſita in Matrimonio. *De Sponſalibus: Gemma.*

„ Item quando Judices temporales, Ordinariis recuſatis ut ſuſpectis, non patiuntur „ quod ad Epiſcopum civitatis, & ad Eccleſiaſticum forum habeatur recurſus, licet hoc „ expreſſe caveatur in *Autent. Ut diff. Jud.* §. *Si vero Judex, Collat.* 9.

„ Item impediunt Juriſdictionem Eccleſiæ, quia cum in eos, vel in eorum Miniſtros „ aut Officiales vel ſubditos, Excommunicationis, Suſpenſionis, Interdicti ſententiæ „ proferuntur, gravant ex hoc proferentes, vel res aut ſubditos eorumdem, quouſque „ abſolutionis beneficium deferunt ad eoſdem, nec ſufficit remedium excommunicationis, ſicut ait Gregorius. *De ſententia excommunicationis: Quicumque.*

„ Item impediunt dictam Juriſdictionem Eccleſiaſticam, perſonas Eccleſiaſticas eis diſplicentes pro leviſſimis criminibus carceribus mancipando: in caſibus etiam, in quibus laici deprehenſi in maleficiis eiſdem, vel gravioribus, nullatenus caperentur. Et „ quod dictas perſonas Eccleſiaſticas incontinenti, & libere, & abſque redemptionibus, „ exactionibus, & eorum infamia reddere nolunt Eccleſiaſticis Judicibus eorumdem; Nec „ contentantur, niſi coram eis de Clericatu & ejus poſſeſſione cognitio habeatur. Nec „ prodeſt ad contrarium *C. Si quis ſuadente* 17. *Q.* 4. Nec decretalis Bonifaciana: *Si Judex. De ſententia excommunicat.* lib. 6. Nec Decretalis: *Eos, De Immunit. Eccleſ.* „ eodem libro.

„ Item impediunt Juriſdictionem Eccleſiaſticam dicti Judices ſæculares, & eam ſibi „ uſurpant, compellendo perſonas ipſas Eccleſiaſticas ad ſolvendum debita ſuper quibus „ coram eis Judicibus contra perſonas Eccleſiaſticas earum patentes literæ exhibentur. „ Nec ſufficit quod dictus Dominus Bonifacius eos mandaverit per Cenſuram Eccleſiaſticam „ ab Ordinariis compeſcendos. *De foro competenti: Sæculares.* Lib. 6.

„ Item impediuntur & perturbant Juriſdictionem Eccleſiaſticam, quia contra alienationes dotales cum Juramento factas audiunt mulieres, & filias contra patres, quibus cum „ Juramento fecerunt pactum de hæreditate, dum nuptui tradebantur. Et quia exceptionem rei judicatæ coram Eccleſiaſtico Judice in caſu ad eum de jure vel de conſuetudine „ pertinente non recipiunt: nec proficit quod in dictis tribus caſibus, ſicut & in præcedenti, dictus Dominus Bonifacius eos per Ordinarios decrevit compeſcendos. *De foro competenti: Sæculares: De Pactis Quamvis. De Jurejurando: Licet. Et De exceptionibus: Cum quidam*, Lib. 6.

„ Item impediunt dictam Juriſdictionem Eccleſiaſticam reſtringendo immunitatem Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum perſonarum, & Eccleſiaſticorum bonorum, variis & „ diverſis modis. Nam imponunt eis munera, tallias, & collectas extraordinarias in caſibus prohibitis a Jure.

Ex hoc *Durandi* Mimatenſis Epiſcopi loco evidens eſt quam late pateret Eccleſiaſtica Juriſdictio Sæculis 13. & 14. quamvis a temporalibus Dominis & Sæcularibus Judicibus interdum perturbaretur.

XI. Epi-

XI. Episcoporum finitiva & ultima Judicia Sedi Apostolicæ reservata erant, sed causarum Episcopalium prima cognitio ad Metropolitanos & Synodos Provinciales pertinebat. Translationem quidem, depositionem, & cessionem Episcoporum, „ non tam Constitutione Canonica, quam institutione Divina, soli Romano Pontifici reservata, „ docet *Innocentius III.* Lib. 1. Decretalium. Tit. *De Translationibus*, Cap. 2. Sed de ipsa depositione quantum ad Jus relationis & confirmationis, non de primo Judicio intelligendus est: nec ejus verba severe sunt accipienda, sed benigna interpretatione mollienda, quibus ait: Institutione divina depositiones Episcoporum soli Romano Pontifici reservari: quatenus scilicet Primatus Jure divino a Christo collati *S. Petro* & ipsis Successoribus, in Ecclesia universa, appendix quædam est Jus illud majores Ecclesiæ causas cognoscendi atque finiendi, post Episcopale Judicium, & Synodorum relationem. Et SS. Patres atque Synodi rationem habuere divini Primatus, cum hujusmodi causas ad Sedem *S. Petri* referendas sanxere. Ita mentem suam exponit idem Pontifex Epistola 16. libri 1. quæ est ad Capitulum Sanctæ Anastasiæ. „ Ex illo (*inquit*) singulari ex„ cellentiæ Privilegio, quod unigenitus ille Filius Jesus Christus Apostolorum Principi Pe„ tro concessit, Sanctorum Patrum postmodum Instituta manarunt, ut Majores causæ „ ad Sedem Apostolicam perferrentur. *Et Epistola 48. quæ est ad Patriarcham Antiochenum*: „ Cum ex illo generali Privilegio, quod B. Petro, & per eum Romanæ Ecclesiæ „ Dominus noster indulsit, Canonica postmodum manarunt Statuta continentia, Majores „ Causas esse ad Sedem Apostolicam perferendas. „ Cæterum si, prout sonant verba illa *Innocentii Tertii* Decretalibus inserta, severe accipienda essent, sequeretur Concilia omnia, Summos Pontifices *Innocentii* Decessores, Ecclesiam universam in jus divinum peccasse, cum Episcoporum causas in Synodis Provinciarum judicari sanxerunt, & appellationes tantum in Sedem Apostolicam contulerunt. Accedit quod *Innocentius Tertius* in Concilio Lateranensi IV. Canone 5. quo antiqua Patriarchalium Sedium Privilegia renovantur, non modo causarum omnium cognitionem Patriarchis permittit, sed etiam appellationes illis tribuit, modo tamen a suis ipsi Judiciis ad Sedem Apostolicam appellari non ægre ferant: „ In omnibus autem Provinciis eorum Jurisdictioni subjectis, „ ad eos, cum necesse fuerit, provocetur, salvis appellationibus ad Sedem Apostolicam „ interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum. „ Et Canone 6. Metropolitanorum Synodorumque Provincialium auctoritas in Clericorum delictis castigandis, moribusque reformandis confirmatur, secundum Canonicas Regulas. „ Sicut olim a SS. „ Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis, cum suis suffraganeis Pro„ vincialia non omittant Concilia celebrare; in quibus de corrigendis excessibus & „ moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tra„ ctatum. Canonicas Regulas, & maxime quæ statutæ sunt in hoc Generali Concilio „ relegentes, ut eas faciant observari, debitam pœnam transgressoribus infligendo. Qua„ re *Innocentii Tertii* mentem non attingunt, qui primam causarum Episcopalium cognitionem ipsum sibi ac suæ Sedi vindicasse affirmant.

Canonicæ Episcoporum Judicia.

Anno 1315. *Petrus de Lattiliaco*, Catalaunensis Episcopus, accusatus est, quod sui Decessoris, & *Philippi Pulchri* Regis Christianissimi mortem procurasset. Ipsum in carcerem detrudi jussit *Ludovicus X.* ejusque causam ab Archiepiscopo Remensi Metropolitano suo, secundum Canones judicari. Synodum Provincialem ad ejus discussionem ac Judicium congregavit *Robertus* Archiepiscopus Remensis, anno 1316. Sed completum „ Episcoporum numerum, qui juxta Canonicas Sanctiones necessario requirebatur in hac „ causa, habere non potuit, „ propter aliquorum ex Suffraganeis, & aliorum Præsulum, quos ex aliis Provinciis invitaverat, absentiam, & canonicum impedimentum. Unde Concilium a die 15. Maii ad diem post Festum B. Mariæ Magdalenæ prorogavit: & ad Synodum Sylvanecti cœptam per literas vocavit Rothomagensem, Senonensem, Bituricensem, Lugdunensem Archiepiscopos, Parisiensem, Aurelianensem, Carnotensem, Æduensem, Lingonensem, Meldensem, Autissiodorensem, Nivernensem, Claromontensem, Mimatensem, Lemovicensem, Bethleemitanum, Bajocensem, Lexoviensem, Constantiensem, Ebroicensem, Briocensem, Macloviensem, Cenomanensem, Andegavensem, Pictaviensem, & Santonensem Episcopos „ in juris subsidium „ ne hujusmodi

„ causa deserta maneret, vel forsitan indiscussa. „ Extat hæc Epistola Tom. 4. *Spicilegii Dacberiani*. Hanc Synodum adjuvante Rege Christianissimo *Ludovico* X. anno superiori convocaverat Archiepiscopus Remensis, ut constat ex Epistola Majestatis ad *Gazonem* Episcopum Laudunensem, quæ in eodem *Spicilegii* Tomo edita est; cujus hæc sunt verba: „ Cum sicut accepimus, dilectus & fidelis noster Archiepiscopus Remensis „ pro examinatione quorumdam criminum, super quibus apud eum Petrus Episcopus Catalaunensis his diebus delatus extitit, certo indigeat Episcoporum numero secundum „ Canonicas Sanctiones, ac hujusmodi negotium personam nostram plurimum tangere „ dignoscatur: Vos attente requirimus & rogamus, vobis etiam sub debito fidelitatis „ qua nobis tenemini, tenore præsentium injungentes, quatenus Sylvanecti, sexta die „ instantis mensis Augusti, dicto Catalaunensi Episcopo per eumdem Archiepiscopum ad „ respondendum criminibus assignata, juxta requisitionem ipsius Archiepiscopi personaliter „ intersitis: ita quod propter vestri defectum nequeat præfati examinatio negotii retardari. „ Negotium illud ad finem minime perduxit Remensis Archipræsul, „ Suis, „ & Ecclesiæ sibi commissæ agendis implicitus, & aliis excusationibus personalibus præpeditus. „ Cumque interim Catalaunensis Episcopus detineretur, *Joannes XXII.* Pontifex Maximus Archiepiscopo Bituricensi, & Laudunensi, Ambianensi, atque Mimatensi Episcopis, causam finiendam commisit, „ Ut vel Episcopum ipsumjuxta exigentiam commissorum plecterent pœna canonica, si esset culpabilis; aut debite absolverent eumdem & plenarie liberarent, si a culpa reperiretur immunis. „ Joannis XXII. Libellus ad illos Episcopos, ex Regio Chartulario editus est in libro *De Causis Majoribus*, Auctore viro clarissimo *Joanne Gerbasio* Doctore Parisiensi, p. 302.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, num. 1. p. 2. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: „ In Galliis petebatur licentia eligendi Episcopos a Rege, a quo liberabantur a „ jure Regaliæ, præstito juramento, & recepta investitura.

„ R. Ita est. Regii assensus necessitas his Sæculis in Gallicana perseverabat Ecclesia; eligendi licentia postulabatur a Rege; ad ejus Majestatem accedebat electus Antistes, postquam ejus electionem Metropolitanus confirmaverat, præstitoque fidelitatis „ Juramento investituram ab ipsa recipiebat, Literasque Regias obtinebat *De Liberatione Regalium* (ut eo ævo loquebantur.) Historiæ res est, certissimis documentis eo loci a me probata. Literas *Philippi Pulchri* Regis Christianissimi citavi *super deliberatione Regalium* Ecclesiæ Andegavensis facta *Guillelmo Majori* Episcopo Andegavensi electo & confirmato. An recte citaverim, illarum verba probabunt: „ Cum nos (*inquit* „ *Rex*) Procuratoribus seu Nuntiis Guillelmi Electi Andegavensis Ecclesiæ & confirmati ... reddiderimus Sabbato post Pascha ultimo præteritum circa horam Vesperarum „ Regalia Episcopatus Andegavensis, Mandamus vobis, quatenus dicta Regalia, & ea „ quæ ad ipsa pertinent, a die & hora prædictis deliberetis Electo & Confirmato antedicto. Actum apud Abbatiam Monialium juxta Melodunum, dicta die Sabbati anno „ Domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo. „ Ejusdem Christianissimi Regis Literæ super Juramento fidelitatis facto suæ Majestati per eumdem Episcopum Andegavensem electum & confirmatum, sic habent: „ Notum facimus quod die Mercurii in „ Octavis Translationis S. Nicolai, apud Vicenas ad nos accedens dilectus ac fidelis noster Guillelmus Andegavensis Electus nobis præstitit Juramentum fidelitatis, prout alii „ Episcopi Andegavenses Prædecessores sui Regibus Franciæ Prædecessoribus nostris, „ hujusmodi Juramentum fidelitatis hactenus præstiterunt, &c.

SCHOLION II.

Religiosi Censores hanc Propositionem in eodem Articulo, p. 21. Edit. primæ notant: *Reservationes Beneficiorum in Anglia liberam electionem impediebant.*

R. Historiæ res est.

SCHO-

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, nu. 9. pag. 44. Religiosi Censores hanc notam appinxerunt: *Quædam refert de nepotibus Papæ, & Cardinalibus.*

R. Nullum tota illa pagina verbum meum est: Unus loquitur *Guillelmus Durandus* Episcopus Mimatensis contra Commendarum abusum & Beneficiorum coarcevationem. Si Cardinales & Nepotes Pontificum olim perstrinxit, vitia, non homines est insectatus. Ego vero testimonium ipsius ad illustrandam sæculi illius Disciplinam conducibile mutilare non debui, vel supprimere.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, num. 11. pag. 71. Edit. primæ Religiosi Censores hanc velut meam propositionem notant: *Prima cognitio depositionis Episcoporum ad Metropolitanos, & non ad Papam pertinet.*

R. Non ita scripsi, sed: *Episcoporum finitiva & ultima Judicia Sedi Apostolicæ reservata erant; causarum Episcopalium prima cognitio ad Metropolitanos & Synodos Provinciales pertinebat.* Historiæ & antiquæ Disciplinæ res est, Canonibus & exemplis a me probata.

Nota.

NOn absque Principum licentia in Gallia sæpe factas fuisse electiones tradit Thomassinus *Vet. & Nov. Eccl. Discip. p. 2. l. 2. c. 20. num. 9.* Eligendi quidem privilegium suo assensu Principes non impertiebantur; at suo jure electores uti vel nolebant, vel non permittebant, nisi prius hujus obsequii signum exhiberent. Eo res devenere, ut ita faciendum esse etiam Concilia decernerent; quapropter can. 7. Concilii tertii Valentini hæc leguntur: „ Si quando Episcopus decesserit, a Principe postuletur, ut canonicam „ electionem Clero, & populo ipsius civitatis permittere dignetur, „ &c. Merito vero optabant Episcopi ne id facere cogerentur; ita etenim electionis libertas non semper servabatur. Hanc ob causam Hincmarus hujus libertatis defensor, inter ea, quæ ad Ludovicum III. Balbi filium scripsit, hæc etiam habet: „ Nam si quod a quibusdam di- „ citur, ut audivi, quando petitam apud vos electionem conceditis, illum debent Epi- „ scopi, & Clerus, ac plebs eligere, quem vos vultis, & quem jubetis: quæ non est „ divinæ legis electio, sed humanæ potestatis extorsio. Si ita est, ut dici a quibusdam „ audivi, ille malignus spiritus, qui per serpentem primos parentes nostros in paradiso „ decepit, & inde illos ejecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat.

Nota.

QUæ olim fuerit disciplina, cum de causis Episcoporum agebatur, pluries adnotare non destiti.

ARTICULUS II.

De Clericis.

I. ABsque Titulo Beneficii, aut Patrimonii, Clericos ordinari 13. & 14. sæculo nefas erat. Id constat ex Decretalibus a *Gregorio IX.* Pontifice Maximo promulgatis. C. *Non liceat De Præbendis & Dignitatibus*, cujus hæc sunt verba: *Non liceat ulli Episcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præstare: sed duorum alterum eligat: vel non faciat Clericos, vel si fecerit, det illis unde vivere possint.* Et C. *Episcopus*, quod sic habet: *Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vitæ percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tandiu ei necessaria subministret, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia militiæ clericalis assignet, nisi talis ordinatus de sua vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.* Est Concilii Lateranensis 3. Canon 5. *Clericos absque titulo Beneficii aut Patrimonii ordinari nefas erat.*

Innocentius C. *Per tuas de simonia*, Subdiacono ad superiores Ordines ascendere vetat, vel in Ordine suscepto ministrare, „ Qui cum certum titulum non ha- „ beat,

„ beat, quemdam Presbyterum exoravit, ut ipsum ad Ecclesiæ suæ titulum præsenta„ ret: quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromisit, quod numquam „ si præsentaret eumdem in Ecclesia sua aliquam peteret portionem. *Idem spectat C.* „ Si quis, *quod est* Gregorii IX. *Ibidem*: Si quis ordinaverit, seu ad Ordinem præsen„ taverit aliquem, promissionem vel juramentum ab illo recipiens, quod super provi„ sione sua non inquietet eumdem: Ordinator a Collatione, Præsentator vero ab exe„ cutione Ordinum per triennium, & Ordinatus ab Ordine sic suscepto, donec di„ spensationem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerint, noverint se su„ spensos.

Concilium Biterrense anno 1233. de Clericorum titulo sic decernit Canone 6. „ Præ„ cipimus ut quilibet Ordinandus examinetur de vita & de scientia, & moribus dili„ genter; & sine Titulo Patrimoniali centum solidorum Turonensium ad minus, vel „ Ecclesiastico Beneficio competenti, sicut in Jure Canonico cautum est, Ordinandus „ de cætero nullatenus admittatur. *Canone* 8. Ad abolendam simoniæ corruptelam, „ quæ in his partibus inolevit, videlicet quod Episcopi Clericos ad Sacros Ordines „ promovendos nolunt aliquatenus promovere, nisi prius præstito juramento, vel „ alia cautione quod ratione tituli patrimonialis, vel alterius minus idonei, ipsos vel „ eorum non impediant Successores, districte inhibemus ne talia præsumant de cæte„ ro attentare. Quod si fecerint, a celebratione Ordinis noverint se suspensos: quia „ sanctius est in Ordine Sacerdotii paucos quam multos malos habere Ministros, sicut „ est a Lateranensi Concilio constitutum.

Ordinandorum ætas. Lib. 1. Tit. 6. De Ætate & qualit. Ordinand.

II. Subdiaconi anno ætatis 18. Diaconi 20. Presbyteri 25. ordinabantur. Qua de re Clementina *Generalem*, ita statuit. „ Generalem Ecclesiæ observantiam volentes anti„ quis Juribus in hac parte præferri: Decernimus ut alio non obstante impedimento ca„ nonico, possit quis libere in decimo octavo ad Subdiaconatus, in vigesimo ad Diaco„ natus, & in vigesimo quinto ætatis suæ anno ad Presbyteratus Ordines promoveri. „ Subdiaconos anno ætatis decimo sexto Ravennatensis Ecclesia ordinabat, ut constat ex Concilio Ravennatensi 3. anno 1214. Veteres Canones de Ordinandorum ætate renovari optabat *Guillelmus Durandus* Episcopus Mimatensis. „ Cum ab iis recedi non debeat, „ nisi necessitas id exposcat. „ Expendendum esse ait, num expediret Presbyterorum inaugurationem ad annum trigesimum differri, secundum Canonem Concilii Neocæsareensis, & alia veterum Synodorum Decreta. „ Videretur considerandum (*inquit*) si „ esset utile dicta Jura servari propter periculum fornicationis .... Et quod ætas con„ stituta in Episcopis, & etiam Regula in Apostolica promotione Cardinalium serva„ retur. Videretur etiam utile quod Levitæ & Virgines ante 25. annos non conse„ crarentur, sicut continetur in 4. C. Concilii 3. Carthaginensis, & in aliis Conciliis „ & Juribus. „ Pueris Ecclesiasticas Dignitates & Beneficia conferre, nefas erat: *Innocentius III.* Epistola 235. Libri 15. inter alias causas, propter quas Episcopi Melfitani depositionem decernit, hanc assignat, quod: „ Nepotibus suis vagientibus in cunabulis, „ licet ad plus vix valentibus balbutire, majores Præbendas tribuit, & beneficia me„ liora; portantibus aliis pondus diei & æstus, & istis, ubi non seminaverunt, me„ tentibus plena manu.

Durandus in lib. De modo Concilii celebrandi. P. 11. Rubr. 13.

Gregorius IX. pueros etiam a Beneficiis Ecclesiasticis excludit, C. „ Super, De Præ„ bendis & Dignitatibus; *cujus hæc sunt verba*: Cum autem illi sint in Ecclesiis idonei „ reputandi, qui servire possunt & volunt in ipsis: Consultationis tuæ taliter responde„ mus quod pueri & Beneficiati, qui non possunt in eadem Ecclesia deservire, in ea „ non debent idonei reputari.

Concilium Lugdunense Œcumenicum sub *Gregorio X.* anno 1274. celebratum Canone 8. statuit: „ Ut nullus ad Regimen Parochialis Ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus „ scientia, moribus, & ætate. Decernentes (*inquit*) Collationes de Parochialibus „ Ecclesiis, iis qui non attigerunt vigesimum quintum annum de cætero faciendas, viri„ bus omnino carere. *Statuit etiam ut Curatus* infra annum a sibi commissi regiminis „ tempore numerandum se faciat ad Sacerdotium promoveri. Quod si infra idem tempus „ promotus non fuerit, Ecclesia sibi commissa, nulla etiam præmissa monitione, sit pri„ vatus.

Con-

Concilium Ravennatense anno 1311. Canone 16. prohibet „ Ne Canonicatus conferatur alicui in Ecclesia Cathedrali, nisi decimum quintum annum attigerit. Nec „ Canonicatus vel Præbenda & Clericatus in Ecclesia Collegiata, ubi tres vel plures „ fuerint in congregatione, nisi duodecimum compleverit annum. „ Concilium Viennense sanxit ut nullus Canonicus in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis suffragio gaudeat; etiamsi id sibi ab aliis libere concedatur, „ nisi saltem in Subdiaconatus „ Ordine fuerit constitutus.

III. Præbendæ Cathedralium Ecclesiarum interdum a solis Episcopis, quandoque a solis Capitulis; interdum ab utrisque conjunctim, secundum varios Ecclesiarum mores conferebatur. Id colligitur ex Cap. *Cum Ecclesia De electione & electi potestate*, quod est *Innocentii III.* ad Episcopum Florentinum de causa Vulterani Episcopi & Canonicorum scribentis: „ In secundo quoque articulo, quo petebat Episcopus, ut dicti Cano- „ nici ipsum jure electionis uti libere paterentur, absolvere studeas Canonicos, ma- „ xime si sit notorium, quod in Tuscia generalis consuetudo servetur, ut in Cathe- „ dralibus Ecclesiis solum Capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi Canonicos habeat „ facultatem.

Beneficiorum collatio a quibus facta.

Ab Episcopo.

A Capitulo.

Cum Eboracensis Archiepiscopus fuisset a Romano Pontifice suspensus, & suspensionis tempore, ac deinceps, quidam præter ipsius auctoritatem in Eboracensem aliasque Ecclesias se intrusissent, in quibus ad ipsum pertinebat Beneficiorum collatio, querelas ad *Innocentium III.* detulit. Legato Apostolico dedit in mandatis Pontifex „ Quatenus „ eos qui Præbendas vel Dignitates ad donationem ejus spectantes, præter auctoritatem ipsius acceperant, ad eas resignandas, monitione præmissa per excommunicationis sententiam, & subtractionem aliorum Beneficiorum compelleret.

De Jure collationum ad Episcopum & Capitulum conjunctim pertinentium, agit Cap. *Postulastis*, De *concessione Præbendæ*, quo *Innocentius III.* ad Metropolitanæ cujusdam Ecclesiæ Capitulum rescribit. „ Postulastis per Sedem Apostolicam edoceri, ut „ cum ad vos & Archiepiscopum vestrum simul donatio Præbendarum Ecclesiæ vestræ „ pertineat, utrum Præbendæ vacantis donatio penes Archiepiscopum ipsum remaneat „ si eam infra semestre tempus neglexeritis ordinare? Ad quod breviter respondemus: „ Quod si vos & idem Archiepiscopus infra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potestas devolvitur „ conferendi: sed secundum Statuta Lateranensis Concilii ad Superiorem transit donatio: Nisi forte Archiepiscopus non ut Prælatus, sed ut Canonicus vobiscum jus habeat conferendi. Et in hoc casu, cum dolose impedierit, dolus ei suffragari non „ debet.

Ab utroque conjunctim.

Honorius III. Cap. *Illa*, *Ne Sede vacante aliquid innovetur*, declarat Beneficia spectantia ad collationem Episcopi non posse conferri a Capitulo Sede vacante, *Cum nusquam inveniatur cautum in Jure, quod Capitulum vacante Sede fungatur vice Episcopi in Collationibus Præbendarum.*

Bonifacius VIII. Cap. *Si ad Episcopum*, Tit. *Ne Sede vacante aliquid innovetur*, in 6. declarat, 1. Collatione communiter ad Episcopum & Capitulum pertinente, Capitulum conferre mortuo vel suspenso Episcopo, similiter Episcopum suspenso Capitulo. 2. Si Collatio spectet ad Episcopum cum consilio vel assensu Capituli, defuncto Episcopo vel suspenso, Capitulum jus non habere conferendi. 3. Conferentem cum Episcopi consilio, sine illo conferre, morte vel absentia interveniente. „ Si ad Episcopum & Capitulum „ communiter pertineat collatio Præbendarum mortuo Episcopo, vel a Beneficiorum „ collatione suspenso, poterit Capitulum vacantes conferre Præbendas: etiamsi Episcopus interesse habeat in hujusmodi Collationes ut Prælatus. Idem poterit Episcopus, si „ Capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de Capitulo „ majoris excommunicationis vinculo innodari. Cum vero ad solum Episcopum Præbendarum spectat collatio cum consilio sui Capituli vel assensu: defuncto Episcopo vel „ suspenso (nisi Episcopus in petenda relaxatione suspensionis hujusmodi sit in mora) „ Capitulum se non potest intromittere de eisdem. Ubi vero de speciali alicujus Ecclesiæ consuetudine vel statuto, Beneficiorum collatio ad aliquem cum consilio Episcopi

„ scopi noscitur pertinere: sublato Episcopo de medio (cum consilium nequeat tunc pe-
„ ti ab eo) non erit propter hoc vacantis Beneficii collatio differenda: nec etiam si
„ egerit in remotis, ita quod non possit ipsius præsentia in brevi haberi: Quia in pe-
„ tendo vel expectando ejus consilio, posset vacanti Beneficio periculum imminere.

Mandata Pontificia & Reservationes Beneficiorum.

IV. Mandatis Pontificiis, ac Reservationibus, in Beneficiorum collatione interdum locus erat. Testes sunt plures *Innocentii* III. Epistolæ, 23. lib. 15. ad Capitulum Pivernense; 37. ad Abbatem de Nonantula; 97. ad Episcopum & Capitulum Petragoricense; 163. lib. 16. ad Episcopum & Capitulum Massiliense; 165. ad Episcopum Wratislaviensem; ex qua discimus, paupertatem proborum Clericorum, qui nullum Beneficium Ecclesiasticum habebant, Romanos Pontifices ad collationes hujusmodi primum impulisse .... *Cum*, inquit, *per formam prædictam necessitatibus pauperum Clericorum, qui nullum sunt Ecclesiasticum Beneficium assecuti, sicut ibidem exprimi consuevit, Sedes Apostolica duxerit succurrendum*, &c. Legatur & Epist. 177. ad Patriarcham & Capitulum Antiochenum. Idem Pontifex Mandata direxit Episcopo Zamorensi in gratiam quorumdam Clericorum, quos ille sine titulo ordinaverat. C. *Accepimus* De ætate & qualitate Ordinandorum. „ Licet, *inquit*, in Ordinationibus Clericorum, illam tu ac
„ Prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minus idonei non ordinarentur a
„ vobis, ac ideo post promotionem eorum, exceptionem non poteris prætendere contra
„ illos, nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabundanti
„ tamen, quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris apponi: ut si
„ Ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & Ecclesiastico Beneficio non indi-
„ gnus, ei ab Ordinatore, vel Successore ipsius, competens Beneficium tribuatur: Cum
„ etsi tecum de jure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compel-
„ lere, quos a te vel Prædecessoribus tuis ordinatos esse constaret, eo præsertim quod
„ ad Ecclesiasticum Beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad Ordines suscepisti.
„ Unde graviter sustinere non debes, sed nobis potius devote inclinare teneris, si eos
„ examinari per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, ante-
„ quam ad provisionem eorum compellere te velimus. Mandamus igitur, quatenus eis
„ pro quibus te contigerit recipere nostra Mandata in forma communi, in Majori Ec-
„ clesia vel aliis Ecclesiis Diœcesis Bracarensis providere non tardes.

Ecclesia Gallicana Reservationibus Pontificiis non præbuit assensum.

Honorius III. ad Capitulum Andegavense *preces* direxit *&* *præcepta*, pro G. Clerico ut ipsum, quam cito facultas se offerret, in Canonicum reciperent, & ad executionem Apostolici Mandati selectos viros nominavit. (C. *Dilectus*, *De Præbendis & Dignitatibus*.)

Anno 1226. *Romanus* Sedis Apostolicæ Legatus Archiepiscopis, Episcopis, & Clero Gallicano Avarici Biturigum congregatis, postquam de *Raymundi* Tolosani, & *Simonis Montisfortis* Comitum negotio actum est, Procuratores Capitulorum dimisit retentis tantum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus & simplicibus Prælatis. „ Unde non immerito
„ timuerunt, ne procurata eorum absentia qui majoris prudentiæ erant & experientiæ
„ præ multitudine potentiores ad contradicendum, aliquid statueretur in præjudicium
„ absentium Prælatorum. Quocirca dicti Procuratores post deliberationem diutinam,
„ miserunt ad Legatum Procuratores Metropolitanarum Ecclesiarum, qui coram eo sic
„ allegaverunt: Domine, audivimus quod habetis literas speciales a Curia Romana,
„ de exhibendis Præbendis in omnibus Ecclesiis Conventualibus, sive Cathedralibus.
„ Quocirca multum miramur, quod non in hoc Consilio proposuistis eas nobis audien-
„ tibus, quos specialiter tangunt. Unde rogamus in Domino, ne illud scandalum oria-
„ tur per vos in Ecclesia Gallicana: scientes quod sine maximo scandalo, & inæstima-
„ bili damno, non posset hic ad effectum perduci. Quia esto quod aliquis assentiret,
„ nullus esset ejus assensus in rebus quæ omnes tangunt, cum fere omnes majores, &
„ generaliter omnes subditi, necnon & ipse Rex, & omnes Principes, parati sunt con-
„ tradicere, & resistere usque ad capitis expositionem, & omnis honoris privationem;
„ præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum, subversio Regni, & Eccle-
„ siæ generalis. Ratio autem nostri timoris est, quod cum cæteris Regnis non habui-
„ stis sermonem; & quibusdam Episcopis præcepistis & Abbatibus „ ut cum Præbendæ

„ vacaverint, ad opus Domini Papæ reservarent. His auditis, cum niteretur Legatus „ persuadere ut omnes consentirent, ostendit tunc primo Domini Papæ Authenticum; in „ quo exegit a singulis Ecclesiis Cathedralibus duas Præbendas, unam a Capitulo, & „ alteram ab Episcopo. Et in Cœnobiis similiter, ubi sint diversæ portiones, Abbatis „ scilicet & Conventus, duas exegit Præbendas, unam ab Abbate, & aliam a Conven- „ tu. Tunc allegavit commoda quæ possent inde provenire, illud videlicet, quod amo- „ veretur scandalum a Romana Ecclesia, quæ Mater est omnium Ecclesiarum; concu- „ piscentia scilicet, quæ radix est omnium malorum, cum nullus pro aliquo negotio „ in Curia Romana faciendo aliquid offerret, vel aliquis oblata reciperet: Multa contra „ hujusmodi reservationem Gallicani Præsules, & secundi Ordinis Sacerdotes objecere. „ Dixerunt, quod Licet se obligarent, id non susciperent eorum Successores; nec ul- „ lam obligationem ratam haberent. Novissime autem sic negotium concluserunt: Do- „ mine moveat vos zelus universalis Ecclesiæ, & Sanctæ Sedis Romanæ: Quia si omnium „ esset universalis oppressio, posset timeri ne immineret generalis discessio, quod Deus „ avertat. His auditis, respondit Legatus (ut videbatur plurimum commotus in his „ omnibus) se, cum esset in Curia numquam huic actioni consensisse; & ipsum lite- „ ras accepisse, post quam Galliam fuerat ingressus; & se multum super hæc doluisse. „ Addidit etiam, super hæc quidquid præcepit, tali conditione, licet tacita, intelle- „ xisse, si Imperium & alia Regna consentirent. Adjecit insuper, se nihil amplius su- „ per hæc attentaturum donec per Regina alia Prælati consenserint, quod credidit pro- „ venire non posse. Ita refert *Matthæus Parisius*.

Ecclesiæ Anglicana beneficiorum Reservationibus obnititur

Quod in Gallia *Romanus*, in Anglia *Otto*, Sedis Apostolicæ pariter Legatus, obtinere conatus est: sed hanc servitutem non minus Anglicani, quam Gallicani Præsules detrectarunt, ejusque postulata eluserunt. Quibus congregatis, venit *Joannes Marescallus*, & alii Nuntii Regis, *omnibus Prælatis, qui de Rege tenebant in capite, districte inhibentes, ne laicum feudum suum Romanæ Ecclesiæ obligarent, unde a servitio sibi debito privaretur*. Ottone Romam revocato, *Stephanus* Cantuariensis Archiepiscopus negotium ursit jubente Summo Pontifice. Quo circa *Rex*, *convocatis seorsum Prælatis, & quibusdam Magnatibus, hoc Archiepiscopo dedit responsum: Ista quæ suadet nobis Dominus Papa, universam Christianitatis latitudinem respiciunt: & quia nos quasi in extremis orbis constituti sumus partibus, cum viderimus qualiter cætera Regna erga tales se habuerint exactiones, Dominus Papa, cum ab aliis Regnis habuerimus exemplum, in obsequiis nos inveniet promptiores*. Refert *Matthæus Paris* ad eumdem annum 1226.

Anno 1239. cum Mandatorum Pontificiorum Executores, Beneficia reservata, etiam violato jure Patronatus laicorum conferrent, Magnates Angliæ ad *Gregorium IX.* scripsere hunc in modum „ Mergente jam navicula nostræ libertatis, Progenitorum no- „ strorum sanguine subacta, prorumpentibus in nos plus solito perturbantium procellis, „ dormientem Dominum in navicula Petri cogimur excitate, acclamantes jugiter & „ una voce: *Domine salva nos perimus*; Ut cum judicium & justitia sint correctio „ Sedis ejus, unicuique nostrum jus suum tribuat, & servet illæsum. Ne si secus fie- „ ret, corruente charitate, devotioneque delata, provocarentur filii contra Patris visce- „ ra, & mutuæ dilectionis affectus penitus evanesceret. Cum igitur, Sanctissime „ Pater, a prima Christianitatis fundatione in Anglia, tali fuerint hactenus progenito- „ res nostri gavisi libertate, quod decedentibus Ecclesiarum Rectoribus Ecclesiarum Pa- „ troni personas idoneas eligentes ad easdem, Diœcesanis præsentaverunt, ab eisdem „ Ecclesiarum regimini præficiendas: verum vestris temporibus, de conniventia ve- „ stra, vel voluntate, nescimus, talis contra nos invaluit adversitas, quod decedenti- „ bus Ecclesiarum Rectoribus, quidam Executores vestri, ad hoc dati, Ecclesias de „ Patronatu nostro passim conferunt, in nostræ præjudicium libertatis, & in eminens „ periculum Juris Patronalis: licet super hoc pridem cautione Literarum Apostolicarum „ nobis prospexeritis, continentium, quod decedentibus Ecclesiarum personis Italicis, vel „ Romanis, auctoritate provisionis vestræ in Ecclesis promotis, licite possemus personas „ idoneas præsentare ... Sane licet sit hæc contra nos communis pestis introducta .... „ unius tamen comparium nostrorum afflictionem exempli gratia producere decrevimus

„ im-

„ in medium, ut quod contra eum, & Juris sui Patronalis periculum hactenus est „ improvide procuratum, auctoritate vestra, si placet, revocetur in irritum. „ Is erat *Robertus de Tuinge*, Ecclesiæ de *Luthunum Patronus*, qui juris privati communisque tuendi causa Romàm profectus, has Anglorum Procerum literas *Gregorio IX.* obtulit. Pontifex Patronorum Jura sarta tecta servare sanxit, quæ in eorum injuriam acta fuerant, irrita declaravit; ne deinceps Beneficia, quæ ad Patronorum laicorum nominationem pertinerent, vi mandatorum Apostolicorum conferrentur, prohibuit, ac Magnatibus rescripsit hunc in modum: „ Credi non debet quod nos, quantum cum Deo possumus agere seu tolerare velimus, quod juste possit honorem Regiæ Serenitatis offendere, aut in eodem Regno scandalum generare. Unde cum intentionis nostræ non „ fuerit, nec existat, ut Beneficia in Regno Angliæ constituta, quæ ad præsentationem pertinent sæcularium Patronorum, auctoritate nostra cuiquam conferantur: sicut „ ex quibusdam literis nostris, quondam in Angliam destinatis, quarum tenorem de „ verbo ad verbum Celsitudini Regiæ sub Bulla nostra duximus destinandum, colligitur evidenter; Nos comperto nuper ex ejusdem Regis & vestrarum continentia literarum, quod quidam prædicti Regni Miles in Ecclesia de Luthunum, Eboracensis „ diœcesis, quam olim cuidam de partibus nostris Clerico, ignorantes quod præsentatio „ ad laicum pertineret, contulisse dicimur, Jus obtinet Patronatus: prælibati Regis & „ vestris precibus inclinati, concessionem eamdem auctoritate Apostolica revocamus... „ Tenore præsentium inhibendo ne alicui de cætero liceat, Ecclesias prædicti Regni, „ in quibus laici sunt Patroni, præter eorum assensum, Sedis Apostolicæ auctoritate „ conferre. „ Reservationes itaque & mandata Pontificia in iis tantum beneficiis locum deinceps habuere, quæ ad Patronatum Virorum Ecclesiasticorum & Religiosorum pertinebant. Qua de re immodesto & effræni stylo pro more conqueritur Matthæus Parisius: *Solum*, inquit, *datæ sunt in direptionem, & prædam possessiones Personarum Ecclesiasticarum, & imbellium Religiosorum. Jam igitur in antiquum chaos mundus ruere comminatur.*

Anno 1140. *Gregorius IX. misit præcepta sua Cantuariensi Archiepiscopo, & Lincolniensi, & Saresberiensi Episcopis, ut trecentis Romanis in primis beneficiis vacantibus providerent; scientes se suspensos a beneficiorum collatione, donec tot competenter providerentur.* Ita refert *Matthæus Parisius*.

Contra Reservationes Pontificias graviter expostularunt Anglicani Magnates an. 1245. scripta ad *Innocentium IV.* Epistola, quæ lecta est in Concilio Œcumenico Lugdunensi I. Sed in aliud tempus Responsum ad hujusmodi querimonias Pontifex distulit.

Eodem anno „ Cum vellet Dominus Papa quibusdam Præbendis Lugdunensibus Ecclesiæ vacantibus quosdam alienigenas consanguineos, vel affines suos inconsulto Capitulo intrudere, restiterunt ei in facie Canonici Lugdunenses, comminantes, & „ cum juramento obtestantes, quod si tales apud Lugdunum apparerent, non posset eos „ vel Archiepiscopus, vel Canonici protegere, quin in Rhodanum mergerentur. Nec „ ipsi qui Beneficium fuerant accepturi, ultra usquam comparuerunt. „ Refert *Matthæus Paris* p. 445. col. I.

Innocentius IV. Reservationum usum moderatur.

Anno 1247. Reservationum usum ita moderatus est Pontifex, ut preces ad Regem Angliæ deinceps pro Beneficiorum collatione, non Mandata, & Executores mitteret. „ Nunc gratia Dei ita sedata est tempestas (*inquit Matthæus Parisius p.* 484.) quod quando Papa provideat alicui, vel aliquibus ex nepotibus suis, vel Cardinalium, ipse vel „ ipsi Cardinales rogabunt Dominum Regem cum instantia, ut provideatur sic.

Innocentius IV. anno 1251. factas antea Beneficiorum Reservationes revocavit, ac rescidit. „ Et qualitas temporis (*inquit*) quod diebus istis potissimum fuit ob eorum „ malitiam redimendum, & nonnullorum instantia importuna extorsit, quod de Archiepiscopatibus vel Episcopatibus, seu Abbatiis, & Prioratibus mandavimus per „ nostras literas in diversis partibus provideri: sed sanius reputantes provideri Ecclesiis, „ quam personis; providendi & ordinandi canonice de præmissis omnibus, liberam „ illis ad quos prædictorum ordinatio, collatio, sive provisio pertinet, concedimus „ auctoritate præsentium potestatem; Non obstantibus quibuslibet literis generalibus

„ vel

„ vel specialibus, sub quacumque forma verborum, super quorumcumque promotionibus „ vel provisionibus impetratis a Sede Apostolica, vel Legatis ipsius, aut etiam impe- „ trandis: seu Reservationibus vel prohibitionibus, aut nominationibus earumdem lite- „ rarum auctoritate factis vel faciendis. „ Refert *Matthæus Parisius*, in Additamentis pag. 124. col. 2.

Reservationibus Beneficiorum a Curia Romana factis Pragmaticam etiam opposuisse videtur *S. Ludovicus* Rex Francorum, „ Promotiones, *inquit*, collationes, provisio- „ nes & dispositiones Prælaturarum, Dignitatum, & aliorum quorumcumque Benefi- „ ciorum & Officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri, secundum dispositionem, ordi- „ nationem, & determinationem Juris communis, Sacrorum Conciliorum Eccle- „ siæ Dei, atque Institutorum antiquorum SS. Patrum, fieri volumus & ordina- „ mus.

Beneficia in Curia vacantia Sedi Apostolicæ reservavit *Clemens IV.* antiqua fretus consuetudine, ut ipse ait, Cap. *Licet*, *de Præbendis & Dignitatibus*, in 6. Hujus tamen Reservationis nullum in Gregoriana Decretalium Collectione vestigium.

Beneficia in Curia vacantia, Sedi Apostolicæ jure reservata.

De Reservationibus tempore dissidii inter *Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum*, interjectæ a Rege Christianissimo querelæ. Jus Reservationum Sedi suæ asseruit Pontifex. Cardinales ipsum hoc Jure in Ecclesiæ Regnique utilitatem usum esse probarunt, scriptis in Gallias literis. Contulisse nimirum Beneficia Clericis e Regno oriundis, ipsi Regi non suspectis, eruditionis eximiæ, Magistris in Theologia, Clericis Regis, Prælatorum, Ducum, Comitum, & Baronum, denique pauperibus Clericis, quibus Prælatorum pietas minime providebat. Beneficiorum in Curia vacantium collationem Sedi Apostolicæ speciatim reservavit *Bonifacius* VIII. Decretali, *Pie de Præbendis & Dignitatibus*, lib. 3. Extravag. Communium.

Quam late Reservationum abusus grassaretur paulo ante Concilium Viennense, intelligere est ex Oratione sive Consilio Anonymi cujusdam Episcopi Gallicani in sacro illo Conventu, quam ex MS. Vaticano maximam partem exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1311. num. 59. „ Quia, *inquit*, multi vita & moribus detestabiles de diver- „ sis mundi partibus ad Sedem Apostolicam concurrentes, tam in forma pauperum, „ quam alias, Beneficia cum Cura, vel sine Cura, quotidie, impetrare noscuntur, ma- „ xime in locis, in quibus de vita eorum & moribus non habetur cognitio, & a Præ- „ latis, tamquam filiis obedientiæ Mandato Sedis Apostolicæ obtemperantibus, vene- „ ranter instituti vel admissi, ita detestabilem vel deformem vitam ducunt, quod ob „ hoc Ecclesiæ destruuntur, populi scandalizantur, Dei Ecclesia blasphematur; Prælati „ non possunt hodie bonis personis de Beneficiis, nec Beneficiis de bonis personis, ob- „ stante numerosa multitudine Clericorum impetrantium providere: ex quo fit quod „ dum non habeant quid pro meritis retribuant literatis personis, non inveniunt ser- „ vitores, sine quibus Prælationes suas recte administrare non possunt. Scio Cathedra- „ lem Ecclesiam tantum triginta Præbendas habentem, in qua triginta quinque vel „ plures a viginti annis citra vacaverunt, de quibus Episcopus, qui dictis viginti an- „ nis & amplius Episcopatum rexerat, obstante impetrantium a Sede Apostolica mul- „ titudine, contulit tantum duas, & adhuc sunt in dicta Ecclesia Expectantes. In- „ super omnes Dignitates, quæ in dicta Ecclesia dicto tempore vacaverunt, contulit di- „ cta Se des, maxime personis absentibus, qui numquam ipsam Ecclesiam intraverunt, „ & adhuc sunt duo Expectantes Dignitates.

Clemens V. Beneficia quæcumque in Curia vacantia, aut etiam vacatura, etiam Episcopales & superiores Sedes, provisioni, collationi & dispositioni suæ & Sanctæ Sedis reservavit, toto tempore Pontificatus, ut docet Decretalis, *Ex supernæ*, *De Præbendis & Dignitatibus*, lib. 3. Extravag. Commun.

Joannes XXII. Decretali *Ex debito*, *de Electione* l. 1. Extravag. Commun. Reservationes *Clementis V.* pro sui pariter Pontificatus tempore confirmavit, immo ampliavit, Beneficia vacare apud Sedem Apostolicam declarans, morte, depositione, ac privatione eorum qui ea obtinerent, electionum cassatione, postulationum repulsione, renuntiatione, translatione Cardinalium & Officialium Curiæ Romanæ, ubicumque obierint, Beneficia quasi in Curia vacantia censeri.

Bene-

Benedictus XII. Reservationes ampliavit Decretali *Ad Regimen*, Pontifex alioqui in Beneficiorum collatione religiosissimus, maximeque cavens ne indignis conferret. Jus Reservationum adversus *Eduardum* III. Angliæ Regem illas ægre ferentem vindicavit *Clemens VI.* illudque divini Primatus Appendicem esse asseruit; quatenus scilicet ad Ecclesiæ commodum & ædificationem conducere poterat non absolute in se spectatum: ad Prædecessorum suorum usum provocavit: modum Reservationibus Pontificiis a Parlamento Angliæ apponi non posse contendit. „ Videntur, *inquit*, innuere „ Literæ supra dictæ, quod super Reservationibus & Provisionibus Ecclesiarum in „ tuis tibi Parlamentis liceat aliquid ordinare, quodque Reservationes & Provisiones „ Apostolicæ a tua dependeant voluntate. Profecto, dilectissime fili, illa Concordia „ quam in tuo Parlamento habitam tuæ prædictæ describunt Literæ, nimis existe„ ret temeraria, & divinis Constitutionibus inimica, per quam Apostolicæ Sedis Reser„ vationes & Provisiones dependerent ex tuæ voluntatis arbitrio; tuque per ipsas po„ testatem ejusdem Sedis Apostolicæ, quod profanum est dicere, coarctares. Quam„ quam Nos, qui Ecclesiarum omnium tamquam pastor universalis, invigilamus com„ modis, uti non intenderimus nec intendamus Reservationibus & provisionibus hujusmo„ di, nisi quantum utilitatibus & necessitatibus Ecclesiarum ipsarum crediderimus ex„ pedire. Qualiter autem temporibus Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontifi„ cum circa Reservationes & Provisiones hujusmodi de multis Prælaturis & aliis Be„ neficiis Ecclesiasticis dicti Regni, super quibus numquam impedimentum extitit ap„ positum, res gesta se habuit, Magnitudinem tuam latere non credimus: nec a tua „ memoria excidisse, quod nobis pro Reservationibus inibi faciendis aliquibus feceris „ supplicari. Neque, Fili amantissime, ignorant tui Consiliarii pœnas divinas & cano„ nicas, quas statuentes, ordinantes, concedentes & consentientes statui aliquid in „ præjudicium Ecclesiasticæ Libertatis incurrerunt. Non quævis terrena sententia, „ sed illud Verbum per quod constitutum est cœlum & terra, eam Romanam funda„ vit Ecclesiam: quæ quidem omnes Patriarchales, Metropolitanas, & Cathedrales Ec„ clesias, & ipsarum cujuslibet ordinis dignitatem instituit: ad cujus Pastorem & Re„ ctorem Ecclesiæ, videlicet Romanum Pontificem, omnium Ecclesiarum, Dignitatum „ Personatuum, Officiorum & Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio nosci„ tur pertinere. „ Has *Clementis IV.* ad *Eduardum* III. literas legere est apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1244. num. 55.

V. Ad primas Principum preces Beneficia Ecclesiastica conferebantur. Apud Continuatorem Abbatis Urspergensis, & apud *Goldastum* Tomo 3. Constitutionum Imperialium pag. 406. *Rodulphi Habspurgii* Epistolam legere est *De primis precibus*, ad quemdam Abbatem directam, cujus hic est tenor; *Cum ex antiqua & approbata, ac a Divis Imperatoribus & Regibus ad nos producta consuetudine, quælibet Ecclesia in nostro Romano Imperio constituta, ad quam Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinet collatio, super unius collatione Beneficii Precum nostrarum primas admittere teneatur, Devotionem tuam rogamus, quatenus huic Clerico Beneficio quod ad tuam collationem attinet, ob reverentiam Sacri Imperii, studeas liberaliter providere.* Data est Epistola anno 1272.

Apud eumdem *Goldastum* Tom. 1. pag. 343. extat Rescriptum *Caroli IV.* Imperatoris ad Præpositum & Monasterium Canonicorum Regularium Ordinis *S. Augustini*, Moguntinæ Diœceseos, his verbis conceptum: *Cum nobis tam de jure, quam antiqua & approbata consuetudine, a Divinis Romanorum Imperatoribus, & Regibus Prædecessoribus nostris hactenus observata, competat, quod ex Coronationis nostræ solemniis ad Romanorum Regnum, in quolibet Monasterio in Imperio constituto unam tantum personam virtute primariarum Precum nostrarum ad Beneficium Ecclesiasticum facere possimus promoveri: Hinc est quod pro dilecto nobis Petro Conradi de Dylle Presbytero, vobis primarias dirigimus Preces nostras ... Vobis nihilominus pro Regalia sceptra mandantes, quatenus præfato Petro, aut ipsius Procuratori, ac nomine & vice ipsius de Beneficio Ecclesiastico cum cura, vel sine cura, quod vacat ad præsens, vel quod primum vacaverit, ad vestram præsentationem, collationem, seu quamvis aliam dispositionem spectans, in quacumque Diœcesi constitutum fuerit, auctoritate & virtute primariarum Precum nostrarum providere debeatis.*

Venceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex, *Caroli IV.* filius ac successor, jus primariarum precum suarum in Spirensi & VVormatiensi Diœcesibus, in *Rupertum* Comitem Palatinum Rheni & Bavariæ Ducem transfudit anno 1376. Verba Constitutionis, quæ apud *Goldastum* Tom. 1. pagina 375. habetur, hæc sunt. „ Concedimus quod tu omnes „ primarias Preces ratione nostræ coronationis in Romanorum Regem, per civitatem & „ Diœcesim Spirensem & VVormatiensem, tam de jure, quam ab antiqua consuetudi- „ ne, Romanorum Regibus nostris Antecessoribus, & nobis competentes, porrigere va- „ leas, & debeas in singulis tam Cathedralibus, quam Collegiatis & Conventualibus Ec- „ clesiis, & Monasteriis utriusque sexus tam sæcularium, quam Regularium persona- „ rum, nec-non ad Prælatos, & alias personas Ecclesiasticas quascumque, etiamsi Ponti- „ ficali, vel alia præfulgeant Dignitate, in dictis civitatibus & Diœcesibus, sicuti easdem „ Preces per nos porrigere possemus. Jus & potestatem porrigendi hujusmodi Preces, „ nobis competentes, in tuam personam omni modo, forma, & jure, quibus melius „ fieri poterit, plenarie transferendo. Et si divina nobis suffragante gratia ad apicem „ Imperialis culminis fuerimus sublimati, volumus & tibi favorabiliter concedimus te- „ nore præsentium, quod tu Preces primarias ratione suspensionis Imperialis Coronatio- „ nis nobis competentes, etiam porrigere valeas & debeas, in singulis Ecclesiis Cathe- „ dralibus & Collegiatis & Monasteriis, & apud Prælatos, & quascumque alias perso- „ nas Ecclesiasticas, sæculares & Regulares dictarum civitatum, & Diœceseon, omni „ modo, forma & jure, sicut de primariis Precibus, ratione Regiæ coronationis nostræ, „ est expressum. Mandantes sub obtentu gratiæ nostræ, nec-non sub pœna privationis „ omnium & singulorum privilegiorum, jurium & gratiarum, & libertatum, quæ & „ quas a Romanorum Imperatoribus & Regibus Prædecessoribus nostris obtinere „ dignoscitur ... Quatenus dictas primarias Preces per te ipsis porrigendas, omni prom- „ ptitudine admittant, sicut tenentur, ac si per nos eis forent exhibitæ, seu porrectæ. „ Dantes & concedentes tibi plenariam potestatem, ut rebelles tibi in præmissis, si qui „ sunt, vel erunt, ad admittendum & exaudiendum dictas preces, auctoritate Rega- „ li, & etiam Imperiali, compellere & coercere per te & alios valeas, quemadmodum „ & nos facere possumus.

Ad commendationem Serenissimorum Magnæ Britanniæ Regum Episcopos & Abbates Beneficia vel Pensiones in Ecclesiis suis ac Monasteriis concessisse plura *Eduardi* I. Rescripta testantur, in Collectione Antiquarum Constitutionum Regum Angliæ edita. *Bonifacius* VIII. Regi Christianissimo *Philippo Pulchro* an. 1297. concessit, ut in qualibet Ecclesia Cathedrali & Collegiata, Clericus unus ad ejus beneplacitum institueretur.

Collationes Beneficiorum pleno Jure a Regibus factæ.

VI. Reges Christianissimi Beneficia nonnulla pleno Jure conferebant, maxime Jure Regaliæ. De *S. Ludovico* Gaufridus de Belloloco, in ejus Vita Cap. 20. scribit: *Sane in Beneficiis Ecclesiasticis conferendis, quæ ad Patronatum sive Donationem ipsius pertinebant, Deum semper præ oculis habebat, & electis & probatis personis ea, quantum poterat conferebat: præcipue autem in Ecclesiis Cathedralibus, ubi Sede vacante, ratione Custodiæ Regalis ex consuetudine pertinebat ad eum Collatio Præbendarum.* Sed de Jure Regaliæ erit uberius dicendi locus in Dissertatione de Concilio 2. Lugdunensi.

Jus Patronatus. Regulæ Canonicæ de Jure Patronatus. Regula. 1.

VII. De Jure Patronatus hæ receptæ erant Regulæ Sæculis 13. & 14. Patronus Ecclesiasticus se ipsum ad vacantem Ecclesiam præsentare non poterat, *Cum nullus se ingerere debeat Ecclesiasticæ Prælationis Officiis.* Innocentii III. Decretum est, C. *Per nostras, de Jure Patronatus.*

Regula. 2.

Si quæstio de jure Patronatus inter aliquos emergens infra quatuor menses finita non fuerit, Episcopus vacantem Ecclesiam conferat: *Ita quod illi ex hoc non debeat in posterum præjudicium generari, qui jus evicerit Patronatus.* (Cap. *Cum propter* Ibidem.)

Regula. 3.

Nec Mandata Pontificia, nec Legatorum Apostolicorum potestas, Patronorum Laicorum præsentationem prohibere, vel ejus effectum impedire potest. (C. *Cum dilectus* Ibidem.)

Regula. 4.

Si variet Patronus Laicus, institutio ejus quem secundo loco præsentavit, robur obtineat firmitatis. At Episcopus, qui præsentatum idoneum malitiose recusavit admittere, ad providendum ipsi de competenti Beneficio compellatur. (C. *Pastoralis*, Ibidem.)

Regula, 5. Si Rectores Parochialium Ecclesiarum aliquos Episcopis præsentarint sub earum titulis ordinandos, intitulatione hujusmodi nullum Patronis præjudicium generatur, quin possint alios ad illas Ecclesias, cum vacaverint, præsentare; nisi de Patronorum assensu factum esset. (C. *Postulasti*. Ibidem.)

Regula, 6. In Ecclesiis Collegiatis seu Monasteriis, *Jus eligendi non cadit in laicum*. *Ipsi tamen Ordinatio facta denuntianda est, ut suum, si voluerit, honestum impertiatur assensum*. Ita *Gregorius* IX. Cap. *Sacrosancta*, *De Electione & Electi potestate*. Salvum tamen manet Jus Patronorum quibus id collatum est ab Ecclesia in fundatione, vel privilegium alias concessum, ut colligitur ex *Clementis* III. exceptione C. *Nobis de Jure Patronatus*, cujus hæc sunt verba: *In Conventuali Ecclesia, non electioni Prælati faciendæ, sed jam factæ honestius Patroni postulatur assensus, nisi aliter de sua Jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractandæ*. Legatur Glossa istius Capitis, quæ huic etiam exceptioni locum esse ait, *ubi datum fuit tale Privilegium quod Rex simul cum Monachis eligat Abbatem*.

Regula. 7. *Solum Jus præsentandi, non conferendi Patrono etiam Ecclesiastico vi Juris Patronatus convenit.*

Patronus, etiam Ecclesiasticus, vi juris Patronatus Ecclesiam conferre non potest, sed dumtaxat ad illam præsentare. Ita respondet *Gregorius IX.C.Transmissæ*. (Ibid.) Institutio quippe Clericorum in Beneficiis Curam animarum habentibus, ab uno Episcopo, aut ejus auctoritate fieri potest, vel certe ab eo qui cum Jura Episcopalia Sedis Apostolicæ Privilegio sunt communicata. Hinc Synodus Bajocensis anno 1300. Canone 44. ita statuit: *Omnia Beneficia collata Sede vacante Bajocensi, & post promotionem nostram, si nobis non fuerint præsentata, in manu nostra capimus, & per manus Decanorum volumus & præcipimus detineri*.

Concilium Coloniense anno 1310. Canone 12. *Statuimus quod nullus Ecclesiam Curatam de cætero teneat vel regendam suscipiat, aut susceptam tenere præsumat, nisi a nobis vel Archidiacono, & eorum vices gerentibus (quibus hoc de jure, vel consuetudine competere dignoscitur) de eadem fuerit legitime institutus, cum alias non habeat claves ligandi vel solvendi: contrarium faciens, nisi dictam Ecclesiam dimittat, monitione viginti dierum præmissa ex nunc in excommunicationis Sententiam, quam in ipsum ferimus, incidat ipso facto, nec plebs ei obediat, vel intendat*.

Concilium Ravennatense 4. anno 1317. Canone 2. *Cum de jure nullus Sacerdos alteri subditum, sine sui Superioris commissione, solvere valeat vel ligare: Nos quamdam consuetudinem, seu potius abusionem, animarum plenam periculis (quod videlicet Sacerdotes aliqui per nonnullos Prælatos Sæculares seu Regulares, quibus in certis Ecclesiis Parochialibus Rectorum institutio de consuetudine competit, in eisdem Ecclesiis instituti, sine sui Episcopi auctoritate, commissione, vel licentia Parochiales Ecclesiarum ipsarum præsumunt solvere & ligare, in suarum præjudicium animarum) cupientes penitus extirpare, hoc Sacro approbante Concilio, sub privationis & excommunicationis pœnis, inhibemus Sacerdotibus memoratis, quod nullo modo præsumant in Ecclesiis, in quibus modo prædicto, & per prædictos fuerint instituti, in spiritualibus ministrare, nisi prius ab Episcopo loci, prout Jura volunt, eis Cura commissa fuerit animarum, de quibus idem Episcopus tenetur Christo reddere rationem, tamquam de ovibus sibi commissis*.

Concilium Avenionense Canone 30. *Nullus in aliquo Beneficio Ecclesiastico solum Jus obtinens Patronatus, cum ipsum vacare contigerit, ad ipsum conferendum procedat. Quod si secus egerit, in illa vacatione Jus præsentandi ipso facto amittat, & Superior ad quem institutio pertinet, plenam ejus dispositionem habeat illa vice*.

Concilium Rothomagense, anno 1335. Canone 9. *Quia aliqui plerumque in Parochialibus Ecclesiis instituuntur per alios, quam per Diœcesanos, sine auctoritate ipsorum: statuit idem Concilium, quod quoties aliquem sic de cætero continget institui, idem Institutus, infra quadraginta dies a tempore corporaliter adeptæ possessionis, coram Diœcesano seu ejus Vicario comparere personaliter debeat, fidem facturus debitam de titulo si quem habet in Beneficio sic adepto, ac præstiturus Diœcesano de & super obedientia, fidelitate, & residentia & aliis consuetis, debitum & solitum Juramentum: & ad hoc per locorum Decanos, statim elapsis dictis quadraginta diebus, per captionem & detentoinem fructuum & proventuum Ecclesiæ compellatur*.

Laicus

Laicus Jus Patronatus Ecclesiæ sibi competens, eidem vel alteri Ecclesiæ aut loco religioso conferre potest, etiam absque consensu Episcopi: salvis tamen Episcopi Juribus quoad Institutionem præsentandorum ad Beneficia. C. *Si Laicus, de Jure Patronatus*. *Regula 8.*

Patronus Laicus ad præsentandum quatuor menses habet: Ecclesiasticus vero sex. (Ibidem.) *Regula 9.*

Ecclesia vel Monasterium, cui facta est a Laico Juris Patronatus collatio, Patronatus Ecclesiasticus, non Laicus censeri debet. (Ibidem.) *Regula 10.*

Plures ab uno ex Patronis relicti hæredes, vocem dumtaxat unius habent in præsentatione Rectoris. Possunt inter se convenire de Rectore alternis vicibus præsentando. Possunt etiam plures ad vacantem Ecclesiam eo modo præsentare personas, quod una ex eis eligi per Episcopum valeat & admitti. Ita sancitum est in Clementina, *Plures. De Jure Patronatus*. *Regula 11.*

Ad Ecclesias Parochiales a Patronis Ecclesiasticis, etiam exemptis, Præsentatos, admittere non debent Episcopi, nisi infra tempus ab ipsis Diœcesanis præfigendum, portio congrua de proventibus Ecclesiæ ipsis assignata fuerit. Quod si neglexerint, jus assignationis illius ad Diœcesanos devolutum est. (Ex Clementina, *Ut Constitutio*. (Ibid.) *Regula 12.*

VIII. Quibusdam in Provinciis, Clerici a Patronis præsentati, Juramentum iisdem præstare tenebantur, ubi ab Episcopo admissi erant. Hujus consuetudinis fidem facit Synodus Bajocensis anno 1300. Canone 43. *Nullus Clericus Patronis faciat Juramentum, antequam Episcopo sit præsentatus & receptus. Episcopus autem receptum faciat jurare, quod ad Patronos accedet, ut debitum faciat Juramentum*. Et Synodus Avenionensis anno 1326. Canone 31. *Sub pœna excommunicationis præcipimus, ne quis a Patrono Clerico vel Laico præsentatus, aut præsentandus, præstet aliquod Juramentum in manibus Patroni, vel alterius cujuscumque, sine speciali ipsius Ordinarii licentia & concessu: de quo in Institutione vel post possint præstare Juramentum Patronis, ratione temporalium, prout eis competit de jure vel consuetudine*. *Clerici a Patronis Præsentati Juramentum iisdem præstare alicubi soliti.*

A Patronis præsentati, & ab Episcopis repulsi, coram Judicibus Laicis causam agere non poterant: sed una ipsis patebat ad Superiores Judices Ecclesiasticos appellandi via. Contrarius abusus in Ecclesiam Anglicanam irrepserat: quem, rogante Clero, Rex Eduardus II. anno 1316. emendavit. Inter Articulos ejus Majestati a Prælatis Angliæ oblatos 13. his verbis conceptus est. *Item petitur, quod Personæ Ecclesiasticæ, quas Dominus Rex ad Beneficia præsentat Ecclesiastica, si Episcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem Laicarum personarum, in casibus ante dictis, prout his temporibus attentatur de facto contra Canonicas Sanctiones: sed adeant Judicem Ecclesiasticum, ad quem de jure pertinent pro remedio, prout justum fuerit, consequendo*. Ad hunc Articulum Rex Serenissimus respondit: *De idoneitate personæ præsentatæ ad Beneficium Ecclesiasticum, pertinet examinatio ad Judicem Ecclesiasticum. Et ita est hactenus usitatum, & fiat in futurum*. *A Patronis Præsentati, & ab Episcopis repulsi, coram Judicibus Laicis causam agere non poterant.*

IX. Indignis conferri Beneficia Canones vetabant: dignioribus conferenda Doctores propugnabant. Concilium Lateranense 4. sub *Innocentio III*. Canone 5. ea de re ita statuit. *Grave nimis est & absurdum, quod quidam Ecclesiarum Prælati, cum possint viros idoneos ad Ecclesiastica Beneficia promovere, assumere non vereantur indignos: quibus nec morum honestas, nec literarum scientia suffragatur; carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis, unde quanta Ecclesiis damna proveniant, nemo sanæ mentis ignorat. Volentes igitur huic modo mederi, præcipimus, ut prætermissis indignis, idoneos assumant, qui Deo & Ecclesiis velint & valeant, gratum impendere famulatum; fiatque de hoc in Provinciali Concilio diligens inquisitio annuatim: ita ut qui post primam & secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a Beneficiis conferendis per ipsum Concilium suspendatur: instituta in eodem Concilio persona provida & honesta quæ suspensi suppleat defectum in Beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa Capitula, quæ in his deliquerint, observetur. Metropolitani vero delictum superioris Judicio relinquatur, ex parte Concilii nunciandum*. Idem constat ex cap. *Cum nobis, De* *Beneficia indignis conferre nefas.*

Electione & Electi potestate, quod est, *Innocentii* III. & ex cap. *Perpetuo*, *De electione*, *in Sexto*. Digniorem eligendum persuasum habebat Metensis ille Episcopus, qui vacante Præpositura S. Salvatoris, *die electioni præfixo, per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum in virtute obedientiæ, ac sub animæ periculo Canonicos adjuravit, ut secundum Deum, & juxta conscientiam suam, unum eligerent de duobus, in quos partes videbantur oculos extendisse, quem Ecclesiæ magis utilem & idoneum reputarent.* Ita refert *Innocentius* III. Cap. *Constitutis*, *De Appellationibus*. Atque huic opinioni fundamentum præbet Concilii Lateranensis sub *Alexandro* III. Canon 17. & refertur Cap. *Quoniam*, *De Jure Patronatus*. In Fundatorum scilicet dissensione illum Ecclesiæ præficiendum statuit, QUI MAJORIBUS JUVATUR MERITIS, *& plurimorum eligitur & approbatur assensu*. Quamquam vero nullas pœnas decreverint Concilia & Pontifices contra illos, qui omisso digniori dignum eligebant, aut instituebant, ne libus daretur occasio: illos tamen a culpa coram Deo non censebant immunes, qui minus dignum anteponerent digniori, id est qui Ecclesiæ utilior esse posset. Enimvero *Dignitas alicujus personæ potest attendi dupliciter. Uno modo simpliciter & secundum se: & sic majoris dignitatis est ille qui magis abundat in spiritualibus gratiæ donis. Alio modo per comparationem ab bonum commune. Contingit enim quandoque quod ille qui est minus sanctus & minus sciens, potest magis conferre ad bonum commune propter potentiam vel industriam sæcularem, vel propter aliquid hujusmodi. Et quia dispensationes spiritualium principalius ordinantur ad utilitatem communem, secundum illud*, 1. *Corinth.* 12. Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem; *ideo quandoque absque acceptione personarum, in dispensatione spiritualium illi qui sunt simpliciter minus boni, melioribus præferuntur. Sicut etiam & Deus gratias gratis datas quandoque concedit minus bonis.* Ita docet *S. Thomas* Secunda Secundæ, quæstione 63. Articulo 11. Et quodlibeto 5. Quæstione 6. Articulo 3. *Contingit quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc quod Beneficium percipiat: quia aliquis forte potest Ecclesiam magis juvare, vel per consilium sapientiæ, vel quia servivit in Ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quoad hoc. Non enim potest esse quod unum præferat alteri, nisi propter aliquam causam. Quæ siquidem pertineat ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ, jam quantum ad hoc iste est melior; si autem illa causa ad hoc non pertineat, erit acceptio personarum, quæ tanto est gravior, quanto in rebus divinis committitur. Unde super illud* Jacobi 1. *Tu sede hic bene &c. dicit Glossa Augustini* *: *Si hanc distantiam sedendi & standi ad honores Ecclesiasticos referamus, non est putandum leve esse peccatum in acceptione personarum habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat eligi divitem ad Sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere sanctiore & instructiore?* Legatur & Articulus 1. Quæstionis 4. Quodlibeti 8. ubi cum sibi objecit Decretalem, *Cum dilectus*, *Extra*, *De electione*, qua electionem alicujus in Episcopum factam, licet alii supponerentur digniores, *Innocentius III.* non propterea putat improbandam, nisi alia quædam obstent: respondet, Pontificem *non loqui quantum ad forum conscientiæ, sed quantum ad forum contentiosum, in quo non reprobatur electio ex hoc quod potest aliquis alius magis idoneus inveniri; dummodo ille qui eligitur idoneus sit; alias omnis electio calumniam pateretur.*

Beneficia dignioribus conferenda.

* *S. August. Ep.* 29.

Beneficiorum permutatio.

X. Clerici propria auctoritate Beneficia permutare non poterant, alioquin iisdem privabantur, ut constat ex *Innocentii III. Decretis* Cap. *Cum olim* & Cap. *Cum universorum*, *De Rerum permutatione*. Sed rata erat quæ fiebat Episcopi auctoritate permutatio, ut docet *Bonifacius VIII.* Cap. unico *De rerum permutatione*, in Sexto. *Licet*, inquit, *in tua Diœcesi aliqui auctoritate Apostolica Beneficia proximo vacatura expectent; illos tamen qui secundum formam Juris sua Beneficia in eadem Diœcesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, libere ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem Beneficiorum hujusmodi, quæ alias minime resignassent, ullatenus impediri.*

XI. Pluralitatem Beneficiorum, maximæ quæ animarum curam & residendi obligatio-

nem

neni annexam habent, frequentibus Canonibus ac Decretis Concilia & Pontifices damnarunt Sæculis 13. & 14. Occurrit in primis Canon 29. Concilii Lateranensis 4. sub *Innocentio III.* cujus hæc sunt verba: *De multa providentia fuit in Lateranensi Concilio prohibitum, ut nullus diversas Dignitates Ecclesiasticas & plures Ecclesias Parochiales reciperet, contra Sacrorum Canonum Instituta. Alioquin & recipiens sic receptum amitteret, & largiendi potestate conferens privaretur. Quia vero propter præsumptiones & cupiditates quorumdam nullus hactenus fructus aut rarus de prædicto Statuto provenit, Nos evidentius & expressius occurrere cupientes, præsenti Decreto statuimus, ut quicumque receperit aliquod Beneficium habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat, eo sit jure ipso privatus: & si forte aliud retinere contenderit, alio etiam spolietur. Is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius libere conferat cui merito viderit conferendum: & si ultra tres menses conferre distulerit, non solum ad alium, secundum Statutum Lateranensis Concilii, ejus collatio devolvatur; verum etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem Ecclesiæ, cujus illud Beneficium est, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit ex eo esse perceptum. Hoc idem in Personatibus decernimus servandum; addentes ut in eadem Ecclesia nullus plures Dignitates, aut Personatus habere præsumat, etiamsi curam non habeant animarum.* Dispensatio tamen ab hac lege concedi potest, 1. sublimibus tantum literatisque viris. 2. cum ratio postulaverit. 3. a sola Sede Apostolica. *Circa sublimes tamen & literatas personas, quæ majoribus sunt Beneficiis honoranda, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari.* Nam ut scribit *Innocentius III.* ad Aurelianensem & Autisiodorensem Episcopos Epistola 158. lib. 14. *Licet circa eamdem personam Beneficiorum sit semper superfluitas improbanda; nonnumquam tamen est toleranda pluralitas, statu personæ provida consideratione pensato.* Qui Præbenda vel Dignitate investitus est, cui Parochialis Ecclesia est annexa, *idoneum & perpetuum Vicarium canonice institutum* habet in Parochia; ipse vero in Majori Ecclesia sacrum obeat ministerium. Ita statuit idem Concilium Canone 32. *Beneficiorum pluralitas, quomodo damnata.*

Concilium Biterrense anni 1233. Canone 12. pluralitatem Beneficiorum habentium *curam animarum vel residentiam annexam*, a Concilio Lateranensi prohibitam interpretatur: ejusque Decretum renovat & observari jubet. Concilium Salmuriense anni 1253. Episcopos & alios Prælatos arguit Canone 8. qui plures Ecclesias Parochiales Curatis commendant, *in animarum suarum periculum, & scandalum plurimorum; ut sic habeant commendatas, quas, secundum Canones, habere non possunt intitulatas.* Lateranensis executionem Canonis *Gregorio X. Ottoni* Sedis Apostolicæ Legato in Anglia commendavit. Sed cum illam urgeri non posse accepisset sine Regni perturbatione, & plurimorum scandalo, negotium istud suspendi jussit. *Cum sic intellexerimus* (inquit) *quod nonnulli Clerici habentes plura beneficia sint in Regno Angliæ, & contra eos propter parentum potentiam, juxta Generalis Statuta Concilii, sine turbatione Regni, & sanguinis effusione procedi non posset: Attendentes quod si peccatum non debeat pro scandalo vitando committi, bonum tamen quod agi debeat, prudenter interdum intermittitur, ut scandalum evitetur: Discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus si contra dictos Clericos sine scandalo procedere non poteris, subsedere procures.* Concilium Londinense anni 1268. Canone 32. prohibet Ecclesiam quamlibet commendari, *nisi justa causa & legitima id exposcat. Ne cuiquam ultra unum cum cura animarum Beneficium obtinenti, Ecclesia commendetur, neque plures Ecclesiæ alicui personæ valeant commendari.* Concilium Lugdunense 2. anno 1274. Canone 18. decernit ut Episcopi subditos suos *plures Dignitates vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu Personatum aut dignitatem cum alio Beneficio, cui cura similis est annexa, compellant dispensationes, auctoritate quarum hujusmodi Ecclesias, Personatus, seu Dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus ipsorum arbitrio moderandum exhibere.* Si nullam dispensationem exhibuerint, Beneficia sine illa detenta Personis idoneis conferantur. Nec Beneficia curam animarum annexam habentia alicui plura similia obtinenti ante conferre præsumant, *quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur.* Qua etiam ostensa Beneficium non conferatur, *nisi appareat per eamdem*, quod

quod is, cui est collatio facienda, hujusmodi Beneficium licite retinere valeat cum obtentis. Vel, si ea quæ sic obtinet, libere ac sponte resignet.

Non absolvendi, qui plura Beneficia illicite obtinent, vel retinent.

Concilium Lambethense in Anglia anno 1281. Canone 6. Sacerdotibus prohibet sub pœna excommunicationis, ne absolvant eos qui plura Beneficia retinent. Eos qui ipsos absolvunt vocat *Sacerdotes Belial, occidentes animas Christi Sanguine redemptas, & enervantes Ecclesiasticam Disciplinam. Istos igitur* (inquiunt Præsules Anglicani) *quasi vulpes demolientes vineas Domini veraciter reputantes, sub pristina districtione iterato præcipimus, quatenus a talibus absolvendis de cætero abstineant, & ad renunciandum Beneficiis illicite obtentis vel retentis solicite inducant: alioqui sciant se certissime in die maledictionis fulgure feriendos.* Idem ante decreverat Concilium Redingense anno 1279. Canone 1. plurium Beneficiorum absque *Sedis Apostolicæ dispensatione* detentoribus denuntiari jubens ab eorum Confessariis, & ab Episcopis, *Quod nec ad Dignitates Ecclesiasticas, nisi demum purgato vitio, possunt assumi: & si de facto ad easdem ascenderint, non possunt absque periculo ministrare, nec salvari poterunt in die Judicii; nec in præsenti accipere Pœnitentias, quæ non proficiant ad salutem, nisi cum renunciaverint Beneficiis, quæ sic de facto detinent occupata, verum etiam de fructibus Ecclesiæ sic consumptis, Ecclesiæ Dei, quam graviter offenderint, quatenus poterunt, satisfaciant competenter. Cum ista Beneficia taliter invadentes, scienter falcem in messem inferant alienam; cumque non intrent per ostium, non Pastores, sed fures pariter existunt & latrones, miserasque animas imprudenter decipiunt, quas nec valent utique solvere, nec ligare. Et illos quoque qui Confessores talium Clericorum existunt, qui eisdem in Pœnitentia non injungunt, ut fructus Ecclesiarum taliter, non perceptos, sed furtive surreptos restituant, imperitos decernimus, aut minus benignos, & callidos animarum Clericorum hujusmodi deceptores: inhibentes sub pœna excommunicationis, ne ad talium absolutionem manus extendant temerarias.*

Synodus Pictaviensis anni 1284. Canone 11. statuit ut *Nullus Parochialem habens Ecclesiam, ad Capellaniam; vel habens Capellaniam, ad Parochialem Ecclesiam præsentetur, aut admittatur, nisi fuerit fundator Capellaniæ, vel de novi fundatoris assensu; vel nisi Parochialis Ecclesia & Capellania in reditibus & proventibus ita sint tenues, quod neutrum prædictorum Beneficiorum per se sufficiat ad congruam Rectoris, vel servitoris proprii sustentationem.* Beneficium porro sufficiens non esse declarat, *cujus redditus non valent nec æstimantur quindecim libris monetæ in illis partibus usitatæ.*

Ex *Bonifacio VIII.* in Sexto, cap. 21. Tit. De Præbendis & Dignitatibus, *Non potest dispensatio super pluralitate Beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantumcumque modicum Beneficium subticuit.* At silentium hujusmodi non obest, si collatio fiat motu proprio Summi Pontificis. (C. *Si motu.*) Viris Religiosis Prioratum, vel Ecclesiam curam animarum annexam habentem obtinentibus, etiamsi cura illa non per ipsos, sed per Vicarios ad eorum præsentationem canonice ab Episcopis institutos exerceatur, alterutrum jubet eligere Beneficium, infra mensem, nisi Sedis Apostolicæ dispensatione illa teneant vel unum ab alio pendeat, vel sint annexa. Qui vero Prioratum vel Ecclesiam talem obtinens, alium receperit: primum, quo sit ipso jure privatus, statim omnino dimittere teneatur. *Quod nisi fecerit, efficiatur ineligibilis, & tamquam ambitiosus ab utroque penitus repellatur.* Cap. *Cum singula* (ibidem.) Ratio Decreti est, quod *singula Officia sunt singulis committenda personis, & dissolutionis ac evagationis materia est Religiosis præ cæteris auferenda.* Legantur Clementinæ, *Si plures*; &, *Si Romanus*, Tit. *De Præbendis & Dignitatibus.*

Ecclesiæ Gallicanæ Præsul Anonymus contra Beneficiorum pluralitatem in Concilio Viennensi nervose disseruit hunc in modum: „ Non est quædam inconveniens absurdi-
„ tas, quæ universalis Ecclesiæ robur & fortitudinem annihilat, ejusque decorem &
„ pulchritudinem exterminat & enervat, eamque mutilat & detruncat, sub silentio
„ transeunda. Cum enim tam secundum Jura divina quam humana, singula Eccle-
„ siastici Juris Officia sint singulis committenda personis, (sicut enim in uno corpore
„ physico multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent;
„ ita in corpore Christi mystico, quod est Ecclesia, multa membra sunt, secundum ve-

„ ridicam

„ ridicam sententiam Pauli. Unde in eodem unoque corpore spirituali, committendum „ est hoc Officium uni, alii alias conferendum & committendum illud: nec quantumlibet exercitatæ uni personæ uno tempore duarum rerum sunt Officia committenda; „ quia si totum corpus oculus, ubi auditus? &c.) Hodie, quod cum dolore referendum est, una persona, aliquando minus idonea, quatuor vel quinque in diversis Ecclesiis obtinet Beneficia, id est, quinque vel quatuor Dignitates, aliquando tres vel „ duas: quinimmo, quod non est minimum inconveniens vel absurdum, una persona, „ cui secundum statum suum abunde una sufficeret Canonica vel Præbenda, decem vel „ duodecim in diversis Ecclesiis obtinet & aliquando plures, sicut vidi, Heu! aliquando una persona tot obtinet Dignitates, Personatus, vel Officia, quod ex eis „ posset quinquaginta vel sexaginta exercitatis & literatis personis sufficientissime provideri. Ex quo pernicioso abusu sequitur destructio Ecclesiarum, defectus servitiorum Ecclesiasticorum, enervatio & dissipatio studiorum, quæ modernis temporibus „ ubique terrarum depereunt, propter hoc quod bonis Scholaribus exercitatum ingenium „ habentibus provideri non potest per Prælatos. „ Refert *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1311. p. 61.

Joannes XXII. Decretali, *Execrabilis*, anno Pontificatus altero data, ambitionem quorumdam tam Religiosorum, quam sæcularium, & improbitatem importunam petentium, a se, & Prædecessoribus suis Romanis Pontificibus non tam obtinuisse queritur, quam extorsisse; „ Ut unus interdum etiam ad unum Beneficium Ecclesiasticum „ minus idoneus, in diversis Ecclesiis nedum vicinis, sed ab invicem longe distantibus, „ immo nonnumquam in diversorum Regnorum partibus situatis, plures quam duas „ vel tres, aut plures etiam Dignitates vel Personatus, Officia seu Prioratus, aut diversa Ecclesiastica Beneficia curam animarum habentia posset dispensative, cum alias „ non liceret de jure communi, recipere, & simul licite retinere. *Indeque hæc nasci* „ *dolet incommoda:* Quod interdum unus, qui unum, quamvis modicum vix Officium „ implere sufficeret, plurimorum sibi vendicat stipendia; quæ multis literatis viris, vitæ „ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua distributione collata. Habentibus ipsa paratur vagandi materia; divini cultus minuuntur; hospitalitas in ipsis Beneficiis debita non servatur: & dum non sunt „ sui in unaquaque regione Rectores, Ecclesiarum detrahitur commodis & honori: „ Quæ carentes defensorum auxilio, in juribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat Decessorum: Animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculose præbetur. „ Ideo modum Apostolica Auctoritate adhibet dispensationibus super receptione ac retentione plurium Beneficiorum, *quibus cura sit animarum annexa*, a se vel Prædecessoribus, cuicumque personæ concessis: exceptis Cardinalibus S.R.E. & Regum filiis. Statuit itaque ut qui plura hujusmodi Beneficia ex dispensatione obtinent, unum tantum, cum altero Beneficio sine cura, quod maluerint, retineant, cætera dimittant intra mensem: Alioqui tam his quam aliis omnibus sint ipso jure privati, & ad similia Beneficia obtinenda inhabiles. Statuit secundo, ut qui hujusmodi Beneficia absque dispensatione detinent, omnia dimittant infra tempus constitutum, eo dumtaxat retento quod ultimo sunt adepti, dummodo in eo ex collatione canonica jus habeant. Nisi paruerint, omnibus privantur, & ipsis ad quæcumque Beneficia præcluditur aditus. Statuit tertio, ut qui deinceps Beneficium curam animarum habens annexam receperint, si antea simile Beneficium obtinebant, prius illud in Ordinariorum manibus dimittant absque mora: alioquin sint ipso jure secundo privati, & nedum ad sacros suscipiendos Ordines, quin etiam ad habendum quodcumque aliud Ecclesiasticum Beneficium inhabiles censeantur. Porro illa dumtaxat Beneficia curam habere declarat, quæ Parochias habent, quibus est animarum cura annexa, non per Vicarios perpetuos, sed per Rectores aut Ministros Beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales Vicarios exercenda. Nec non etiam illa, quorum Ministris, ratione Beneficiorum hujusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absolvere, de consuetudine vel de jure.

Urbanus V. edita Conſtitutione quæ incipit, *Horribilis*, Beneficiorum incompatibilium pluralitatem damnavit, ut Vitæ ipſius Auctor teſtatur, apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1370. num. 21. & 22. Legatur ejuſdem Conſtitutio, quæ incipit his verbis, *Conſueta ſollicitudo*, Tom. 11. Conciliorum Editionis Labbeanæ, pag. 1936.

Sacræ facultatis Pariſienſis ſententia contra Beneficiorum pluralitatem.

Guillelmus Epiſcopus Pariſienſis cum Sacra Facultate, Beneficiorum pluralitatem damnavit an. 1238. modo unum ad victum ſufficeret. Idemque ante triennium ab ejuſdem Academiæ Theologis declaratum fuerat. Teſtis eſt qui poſterioris Conventus ac deliberationis tempore Pariſiis verſabatur *Thomas Cantipratanus*, lib. 1. *Apum*, cap. 20. num. 5. „ Volo, *inquit*, ut quicumque hæc legerit, ſciat me anno ab Incarnatione Domini 1238. fuiſſe Pariſiis, ubi Venerabilis Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus, qui in Theologia rexerat, Conventionem fecit omnium Magiſtrorum in Capitulo FF. Prædicatorum. Propoſita ergo quæſtione de pluralitate Beneficiorum, ſolerti & valde longa diſputatione probatum eſt, duo Beneficia, dummodo unum valeret quindecim libras Pariſienſes, teneri cum ſalute animæ non poſſe. Hoc determinavit prædictus Epiſcopus, hoc Frater Hugo Ordinis Prædicatorum, poſtmodum Romanæ Curiæ Cardinalis, hoc F. Guerricus, & F. Gaufridus, ejuſdem Ordinis, Joannes de Rupella Ordinis FF. Minorum, & alii plures Magiſtri Theologiæ determinaverunt in Scholiis propriis ſucceſſive. Fuerat autem diſputatio longa valde, & multo ſolemnior ante annos tres: in qua etiam omnes Magiſtri Theologiæ, exceptis duobus, determinaſſe probantur idem per omnia quod & ſupra: quorum unus fuit Magiſter Philippus Cancellarius Pariſienſis, & alter Magiſter Arnoldus poſtmodum Ambianus Epiſcopus„. Cancellarius ille *Philippus* triennio poſt celebrem illam Sacræ Facultatis Deliberationem lethali morbo correptus, cum ſingularem opinionem ſuam de pluralitate Beneficiorum ejurare, ac Beneficia, uno excepto, in manibus Epiſcopi *Guillelmi*, reſignare pertinaciter renueret, velle ſe experiri dicens, utrum exitiale eſſet plura tenere Beneficia: eo in ſtatu mortuus eſt. Paucis vero poſt diebus oranti Epiſcopo in umbra tetra & terribili apparuit, ſe damnatum renunciavit tribus de cauſis. Primo quod creſcentes fructus annuos contra pauperes tumide reſervaſſet. Secundo, quod contra ſententiam plurimorum de pluralitate Beneficiorum, quaſi licite tenendorum, ſententiam propriam propugnaſſet atque ita criminis lethalis periculo ſe commiſiſſet. Tertio, quod vitio carnis multo tempore immerſus fuiſſet. Refert *Thomas Cantipratanus*, idemque narrat *Guillelmus Durandus* Mimatenſis Epiſcopus in Tractatu *De modo Generalis Concilii celebrandi*, Rubrica 20. aliique Auctores probatiſſimi. Alia divinæ ultionis in plurium Beneficiorum detentores exempla commemorat *Cantipratanus*, quæ ſuis ipſe oculis uſurpavit. Hanc denique tradit Regulam in praxi tutiſſimam: „ Eſto quod multi Magiſtrorum dicant hoc, & multi alii opinentur in contrarium, hoc ſolum mortale ab Auguſtino omnium Doctorum Maximo judicatur quod quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati diſcrimini ſe committit.

Guillelmi Pariſienſis Epiſcopi rationes contra Beneficiorum pluralitatem.

Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus in Tractatu *De Beneficiorum Collatione*, Cap. 6. probat Beneficiorum pluralitatem illicitam eſſe multis rationibus, 1. Quod pia fundatorum fruſtretur intentio, qui „ ſicut certum numerum voluerunt habere ſervitiorum, ſic & ſervitorum. 2. *Quod* defraudetur Dominus præconibus gloriæ ſuæ, atque præconiis. 3. Ipſa etiam membris ſuis & membrorum Officiis Eccleſia. 4. Animæ tam mortuorum, quam vivorum, patronis ſimul & patrociniis. *Quod* ſufficiens meritum eſt & cauſa damnationis æternæ. „ Varias quidem circa Beneficiorum pluralitatem opiniones eſſe fatetur, dubitantibus nonnullis, an licita ſit vel illicita. Verum, inquit, „ Si dubium eſt utrum liceat vel non liceat, ipſa dubietas certitudo eſt & determinatio, quia proculdubio non licet. Nulli enim dubium eſt quod non licet alicui committere ſe diſcrimini: Diſcrimini autem ſe committit, qui aliquod facere præſumit, de quo dubitet an mortale peccatum ſit. Ad id vero quo ſe tuebantur plerique Beneficiorum multorum detentores, illis reſidendi obligationem annexam non eſſe, reſpondet Antiſtes doctiſſimus: „ Si quis vero adjecerit nobis ex Eccleſiis in quibus non compellitur fieri reſidentia: dicimus quia non eſt libertas ex Conſtitutione, „ vel.

„ vel fundatione, sed magis ex longa consuetudine, & Clericorum malitia usurpata.

Ad alterum defensionis ipsorum firmamentum a dispensationibus Pontificiis petitum, respondet idem Præsul, Romanum Pontificem, „ Quantumcumque largam dispensa- „ tionis gratiam videatur facere in Beneficiis cum aliquibus personis; tamen nec di- „ spensare, nec dispensare posse cum avaritia, cupiditate, vel ambitione earum, nec „ indulgere eis indulgentiis suis, ut his vel aliis vitiis indulgeant. Non enim in- „ tendit nutrire pestes vitiorum de temporalibus bonis Ecclesiæ, quæ plene novit „ ad sustentationem servorum Dei, in ejus servitio sacrificata esse Domino & ob- „ lata.

Summi Pontifices cum avaritia, vel ambitione Clericorum non dispensant.

S. Thomas Quodlibeto 9. quæst. 7. Articulo 2. quærit utrum habere plures præbendas sine cura animarum, absque dispensatione, sit peccatum mortale? Respondet; „ Omnem quæstionem in qua de mortali peccato quæritur, nisi expresse ve- „ ritas habeatur, periculose determinari. *Hujus porro quæstionis* ambiguam esse veri- „ tatem. Cum enim ad Theologos pertineat, in quantum pendet ex Jure divino „ vel naturali, & ad Juristas, in quantum pendet ex Jure positivo, inveniuntur in „ ea Theologi Theologis, & Juristæ Juristis contrarie sentire. In Jure namque di- „ vino non invenitur determinata expresse, cum in Sacra Scriptura expressa mentio „ de ea non fiat, quamvis ad eam argumenta ex aliquibus auctoritatibus Scriptu- „ ræ forte adduci possint quæ tamen non lucide veritatem ostendunt. Determinan- „ do vero eam secundum Jus naturale, sic, videtur ad præsens de ea dicendum, „ quod actionum humanarum multiplex est differentia. Quædam habent deformi- „ tatem inseparabiliter annexam ut fornicatio, adulterium, & alia hujusmodi. De „ numero talium non est habere plures præbendas, alias in nullo casu dispensatio- „ nem recipere posset, quod nullus dicit. Quædam sunt actiones de se indifferentes „ ad bonum vel malum: inter quarum numerum quidam computant habere plu- „ res præbendas. Sed hoc non videtur esse verum, cum hoc quod est habere plu- „ res Præbendas, plurimas in se inordinationes contineat; utpote quia non est possi- „ bile aliquem in pluribus Ecclesiis deservire, in quibus est Præbendatus, cum Præ- „ bendæ videantur esse ordinatæ quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantium. „ Sequitur etiam diminutio divini cultus, dum unus loco plurium instituitur. Sequi- „ tur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc aliqua bo- „ na Ecclesiis contulerunt, ut certus numerus Deo deservientium ibi esset. Sequi- „ tur etiam inæqualitas, dum unus pluribus Beneficiis abundat, & alius nec unum „ habere potest. Et multa alia hujusmodi, quæ de facili patent. Unde non potest „ contineri inter indifferentes actiones; & multo minus inter eas quæ sunt secundum „ se bonæ; ut dare eleemosynam, & hujusmodi. Sunt vero quædam actiones, quæ „ absolute consideratæ deformitatem, vel inordinationem quamdam important, quæ „ tamen aliquibus circumstantiis advenientibus, bonæ efficiuntur; sicut occidere ho- „ minem vel percutere, in se deformitatem quandam importat; sed si addatur, occi- „ dere malefactorem propter justitiam, vel percutere delinquentem causa disciplinæ, „ non erit peccatum, sed virtuosum. In numero harum actionum videtur esse, ha- „ bere plures Præbendas. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat, tamen „ aliæ circumstantiæ possunt supervenire, ita honestantes actum quod prædictæ inordi- „ nationes totaliter evacuantur; ut puta si sit necessitas in pluribus Ecclesiis ejus ob- „ sequio, & possit plus servire Ecclesiæ, vel tantumdem absens quam alius præ- „ sens; & si qua alia sunt hujusmodi. Et tunc istis conditionibus supervenientibus „ cum recta intentione, non erit peccatum, etiam nulla dispensatione intervenien- „ te, si consideretur tantum Jus naturale: quia dispensatio ad Jus naturale non per- „ tinet, sed solum ad positivum. Si vero aliquis hac intentione plura Beneficia habeat, „ ut sit ditior, ut lautius vivat & ut facilius ad Episcopatum perveniat in aliqua Eccle- „ siarum, ubi est Præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, sed augentur, „ quia cum tali intentione & unum Beneficium habere quod nullam inordinationem im- „ portat, esset illicitum. Et sic quidem esset dicendum secundum Jus naturale, nullo

S. Thomæ sententia de Beneficiorum pluralitate.

Multiplex inordinatio pluralitatis Beneficiorum.

Nemini licet plura Beneficia Ecclesiastica habere ut lautius vivat.

„ Jure

„ Jure positivo superveniente. Nunc autem certum est per antiqua Jura hoc esse prohibitum. Patet etiam huic prohibitioni consuetudinem esse contrariam, per quam quidam dicunt illa Jura esse abrogata. Nam per contrariam consuetudinem Jura humana abrogantur. Quidam vero dicunt per hanc consuetudinem antiqua Jura non abrogari, eo quod quædam Decretalis dicit: *Multa per patientiam tolerantur, quæ si in judicium fuerint deducta, justitia cogente cassarentur*. Et hæc controversia Juristis est relinquenda. Quamvis hoc videatur esse probabile, quod quantum ad hoc quod Jura illa antiqua continent Jus naturale, abrogari non possint per contrariam consuetudinem, utpote irrationalem. Quantum autem ad hoc quod solum de Jure positivo continent, possunt esse abrogata; præcipue si dissimulantes hanc contrariam consuetudinem, in quorum potestate est Jus positivum mutare, intendunt per talem dissimulationem antiqua Jura mutare. Si ergo antiqua Jura, quæ hoc prohibent, in suo robore maneant, contraria consuetudine non obstante, certum est non posse aliquem plures Præbendas habere, absque dispensatione; etiam illis circumstantiis supervenientibus, quæ secundum considerationem Juris naturalis, actum poterant honestare. Si autem antiqua Jura sunt per consuetudinem abrogata, tunc prædictis circumstantiis supervenientibus, etiam sine dispensatione, licitum est plures Præbendas habere. Sine quibus circumstantiis tutum non est, quantumcumque dispensatio interveniat; eo quod dispensatio humana non aufert ligamen Juris naturalis, sed solum ligamen Juris positivi, quod per hominem statuitur, & per hominem dispensari potest.

Insignium sæculi 13. & 14. Theologorum sententia de Beneficiorum pluralitate.

Contra pluralitatem Beneficiorum eodem scripsere sæculo insignes duo ex Ordine Prædicatorum Theologi, *Guillelmus Peraldus*, Lugdunensis, in Summa Virtutum & Vitiorum, Tractatu *De Avaritia*: Cap. 11. & *Uldaricus* Argentoratensis, sive *De Argentina* dictus, in Summa Theologica. Ex utroque multa profert *Dionysius Carthusianus* in Tractatu singulari, quod eo de argumento edidit. Legatur & *Guillelmus Durandus* in Tractatu *De Modo Generalis Concilii celebrandi*, paulo ante Viennense Concilium edito, Rubrica 21. P. 2. cujus hic titulus est: *Ne quis in duabus Præbendis vel Ecclesiis intituletur, sed singula Officia & Beneficia singulis conferantur personis, cujuscumque status & conditionis existant*. Quod ubi ex Concilio Chalcedonensi, ex *S. Gregorio Magno*, ex Septima Synodo, ex Concilio Placentino sub *Urbano II. ex Innocentio III.* probavit: Ubi observavit ex hoc *parari generale præjudicium universali Ecclesiæ, quæ debitis Officiis & obsequiis, Rectoribus, Administratoribus & defensoribus defraudatur, eleemosynæ subtrahuntur, personæ Ecclesiasticæ sic dicatæ in superbiam efferuntur: &, (secundum quod dicitur Proverb. 1.) Eorum prosperitas perdit eos; & dissolutionis materia ex hoc præstatur eisdem, & insolentiæ variæ oriuntur: cultus divinus qui augeri debuerat, minuitur: & Officium, propter quod datur Beneficium, omittitur, & infinita alia mala subsequuntur*. His (inquam) observatis, subdit: *Etiam Theologorum communiter hoc habet opinio, quod si unum habens Beneficium, de quo potest non laute, nec ad elationem & pompam, sed convenienter & mediocriter sustentari, recipiat vel retineat aliud, mortaliter peccat.*

Certissima & tutissima Christianæ Moralis Regula de pluralitate Beneficiorum.

Residentia Canonicis, Curatis, & omnibus curam animarum habentibus imperata.

XII. Canonicis & Curatis omnibusque Beneficia curam animarum habentia obtinentibus, Residentiam imperabat Ecclesia; ut docent *Innocentius III.* C. „ inter, *De Clericis non residentibus*; cujus hæc sunt verba: „ De Clericis qui Ecclesias vel Præbendas sibi concessas sine justa & necessaria causa deserunt, tuo præsertim non accedente consensu, hoc tibi duximus respondendum: quod postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis juste privari: dummodo non sint justo impedimento detenti. *Et C. Ex tuæ, (ibidem) Panormitano Archiepiscopo sic respondet*: In Ecclesiis eorum qui se fraudulenter absentant, nec ad ipsos valet citatio pervenire, trinæ citationis Edictum facias publicari: & si nec sic curaverint obedire, & ultra sex menses suas deseruerint Ecclesias, juxta Sanctiones Canonicas, eis debent merito spoliari. Contra eos etiam procedatur, ut ipsos per suspensionis & excommunicationis Sententiam, ad tuam obedientiam venire compellas. Quod si nec sic eorum malitia poterit emolliri, eos B. Tit. S. Susannæ Presbyter Cardinalis, A-

„ posto-

„ postolicæ Sedis Legatus, a spiritualium administratione removeat: & quibus præsunt „ Ecclesiis, de personis idoneis faciat provideri.

Idem constat ex *Gregorio IX.* C. *Clericus*, cujus hæc sunt verba: „ Clericos in Ec„ clesiis tuæ Jurisdictionis Beneficia, quæ Residentiam exigunt, assecutos; si ad alte„ rius Diœcesim absque licentia tua, morandi causa transierint, liceat tibi, si moniti „ non redierint, dictis Beneficiis (nisi excusationem rationabilem ostenderint) spoliare.

Concilium Coloniense anno 1260. Cap. 10. Capellanos etiam Episcoporum ad residentiam teneri declarat: „ Nisi illo tantum tempore quando agent suorum negotia Do„ minorum, etiam si negotia Ecclesiæ hoc exposcant.

Concilium Londinense anno 1268. *Ottobono* Sedis Apostolicæ Legato Præside celebratum, Canone 9. De Vicariorum seu Curatorum Residentia ita statuit: „ Sacrorum „ Ordinum dispensatio quasi clavis ad aperiendam varias portas salutis, & gratiæ spi„ ritualis, hominibus est concessa, quam habere necesse est, ut clavis aperiat, qui „ curam obtinet animarum. Qui etiam clavem gestat extra mansionem vagari non „ debet, ut paratus sit in statione continua vocantibus, & non vocantes suis exhorta„ tionibus, quasi Pastor solicitus ad se trahat. Hæc licet antiqua sanctorum Patrum „ decernat auctoritas, quia tamen ab iis qui temporalem fructum plus diligunt quam „ æternum, invenitur temere non servatum, prædictus Legatus circa utrumque pro„ vide statuit inter alia nullum de cætero ad Vicarium admittendum, nisi in Presby„ terum jam ordinatum, vel saltem in Diaconum proximis temporibus ordinandum: „ qui renuncians aliis Beneficiis, si qua habet curam animarum habentia, juret ibi Re„ sidentiam facere corporalem: Alioquin institutionem ipsius nullam fore decrevit, & „ Vicariam alii conferendam. Si quis contra hoc statutum Vicariam tenuerit, fructus „ suos non faciat sic perpetuos, sed ipsos restituere teneatur: & ipsorum medietas Ec„ clesiæ, cujus est Vicaria, tradatur, in ipsius utilitatem modis omnibus convertenda: „ medietatis vero alterius pars una in pauperes illius Parochiæ expendatur, & altera loci „ Archidiacono applicetur.

Concilium Lugdunense 2. anno 1274. Canone 13. statuit ut „ Nullus ad regimen „ Parochialis Ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus scientia, moribus, & ætate.... Is „ etiam qui ad hujusmodi regimen assumetur, ut gregis sibi crediti diligentius gerere „ curam possit, in Parochiali Ecclesia, cujus Rector extiterit, residere personaliter te„ neatur .... Super Residentia vero facienda possit Ordinarius gratiam dispensative ad „ tempus facere, prout causa rationabilis id exposcet. „ Decretum istud insertum est Sexto Decretalium. Tit. *De electione & Electi potestate*, C. *Licet*.

Concilium Exoniense anno 1287. Canone 19. statuit „ Ut Rectores Ecclesiarum Pa„ rochialium quibus ex suscepta cura regiminis, residendi onus incumbit, in ipsis per„ sonaliter resideat, iis dumtaxat exceptis quorum absentia per institutos Vicarios fue„ rit excusata; vel quorum Ecclesiæ dignitati vel Præbendæ sunt annexæ, vel cum „ quibus ad obtinendum plura Beneficia a Sede Apostolica dicitur dispensatum.

Bonifacius VIII. omnes indulgentias a se vel a suis Prædecessoribus concessas Clericis de percipiendis perpetuo Beneficiorum suorum fructibus, etsi ab Ecclesiis abessent, revocavit Decretali, *Quia per ambitiosam*, Tit. *de Rescriptis*, in Sexto, cujus hæc sunt verba: „ Quia per ambitiosam importunitatem petentium, tam Nos quam nonnulli „ Prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas multis concessimus de per„ cipiendis fructibus Beneficiorum suorum, distributionibus quotidianis dumtaxat exce„ ptis, sive in Scholis essent, sive in Ecclesiarum suarum altera residerent, aut in Ro„ mana Curia moram traherent, seu alio certo loco, vel etiam ubicumque: ex quo „ insolentiæ oriuntur vagandi, & dissolutionis præparatur materia, minuitur cultus di„ vinus, quem desideramus augeri & officium plerumque, propter quod Beneficium „ Ecclesiasticum datur, omittitur: Nos volentes emendare præterita, & quantum pos„ sumus, adversus futura cavere, omnes hujusmodi & similes indulgentias, personis, „ non Ecclesiis vel Dignitatibus datas penitus revocamus; & earum concessionem no„ stris volumus exulare temporibus. Quodque nobis licere non patimur, nostris Succes„ soribus indicamus.

A Re-

Rationes Clericos a Residentia in Beneficiis excusantes.

A Residentiæ lege pro tempore dispensabantur Studentes, & Professores. Studentibus favet Innocentius III. C. *Tuæ de Clericis non residentibus*, quo Autisiodorensi Episcopo hunc in modum respondet: „ Quæsivisti præterea, ut cum interdum Canonici, quibus „ studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant Præbendarum „ suarum, accepta licentia se ad villas transferunt vel castella, in quibus nullum est „ vel minus competens studiorum exercitium: utrum Præbendarum suarum fructus sint „ talibus conferendi? Ad quod breviter respondemus: Eis qui hujusmodi fraudem com- „ mittunt (Cum fraus & dolus nemini debeat patrocinium impertiri) præfatam indul- „ gentiam competere non debere. „ Itaque si in celebri Studio literis operam darent, eo privilegio fruebantur.

Studentium & Professorum dispensatio.

In Studentium una & Professorum gratiam edita est Decretalis Honorii III. *Super specula*; *De Magistris*, cujus hæc sunt verba: „ Volumus & mandamus, ut Statutum in „ Concilio Generali de Magistris Theologis per singulas Metropoles statuendis inviola- „ biliter observetur. Statuentes, ut quia super hoc propter varietatem Magistrorum se „ possent aliqui forsitan excusare, ab Ecclesiarum Prælatis & Capitulis, ad Theologicæ „ Professionis Studium aliqui docibiles destinentur, qui cum docti fuerint, in Dei Ec- „ clesia velut splendor fulgeant firmamenti: ex quibus postmodum copia possit haberi „ Doctorum, qui velut stellæ in perpetuas æternitates mansuri, ad justitiam valeant „ plurimos erudire: quibus si proprii proventus Ecclesiastici non sufficiant; prædicti „ necessaria subministrent. Docentes vero in Theologica Facultate, dum in Scholis, „ docuerint: studentes in ipsa, integre per annos quinque percipiant, de licentia Sedis „ Apostolicæ, proventus Præbendarum & Beneficiorum suorum: non obstante aliqua „ alia consuetudine vel Statuto: cum denario fraudari non debeant in vinea Domi- „ ni operantes. Hanc *Honorii III.* Decretalem *Clemens V.* anno 1308. *Joannes XXII.* anno 1331. *Clemens VI.* annis 1342. & 1346. confirmarunt.

Concilium Budense anno 1279. Canone 38. Archidiaconis, quos Juri Canonico triennio ad minus studere jubet, nisi jam in eo eruditi promoti sint, indulget ut infra triennium quo hujusmodi studio vacabunt, *Archidiaconatuum & aliorum Beneficiorum suorum fructus & proventus cum ea integritate percipiant, cum qua ipsos perciperent, si in dictis Archidiaconatibus vel Beneficiis personaliter morarentur, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis*. Hæc Ecclesiarum Hungariæ & Poloniæ disciplina fuit. Necessarium quippe visum est ut Archidiaconi Juris Canonici periti essent, ut causas Ecclesiasticum ad Tribunal delatas vel spectantes secundum jus & æquum dirimere possent.

Nicolaus Quartus Ulyssiponensem Academiam erigens statuit: *Ut universi Magistri actu Regentes in civitate prædicta proventus Præbendarum & Beneficiorum suorum, etiamsi Personatus & Dignitates existant, quotidianis distributionibus exceptis, integre percipere valeant*. Diploma legere est apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1290. N. 53. *Bonifacius Octavus* Decretali *Cum ex eo de electione & electi potestate*, in Sexto, indulget ut Episcopi dispensare possint cum Clericis qui ad Parochiales Ecclesias sunt promoti, ut toto septennio Studiis vacent, nec ad Sacerdotium interim, se ad Subdiaconatum dumtaxat promoveri, nec residere teneantur; modo idoneus in illis Ecclesiis constituatur Vicarius, ex fructibus Beneficii sustentandus. Nos, inquit, *volentes cupientibus in scientia proficere, ut fructum in Dei Ecclesia suo tempore afferre valeant opportunum, utiliter providere; præsenti Constitutione sancimus, ut Episcopi, eorumque Superiores, cum his qui hujusmodi subjectas sibi Ecclesias obtinent, vel obtinuerint in futurum, dispensare possint libere, quod usque ad septennium literarum studio insistentes promoveri minime teneantur, nisi ad Ordinem Subdiaconatus dumtaxat. Porro Septennio prædicto durante, iidem Episcopi & superiores solicite providere procurent, ut per bonos & sufficientes Vicarios ab eis in hujusmodi Ecclesiis deputandos, animarum Cura diligenter exerceatur, & deserviatur laudabiliter in divinis; quibus de ipsarum Ecclesiarum proventibus necessaria congrue ministrentur*.

Canonici. Episcopo in Eccle.

Qui Episcopo in Ecclesiæ regimine assistebant aut in Sedis Apostolicæ obsequio detinebantur, infirmi præterea, aut Ecclesiæ propriæ negotiis occupati, a Residentia legiti-

me

me dispensati censebantur. Id constat ex Decretali, *Ad Audientiam*, *De Clericis non residentibus*, quæ est *Honorii Tertii* Meldensi Episcopo rescribentis: *Ad audientiam nostram pervenit, quod cum in Meldensi Ecclesia quædam sit Constitutio vallata Juramento, auctoritate Sedis Apostolicæ confirmata, ut Canonici qui non resident in eadem, suarum priventur fructibus Præbendarum: illis exceptis quos, infirmitas excusaret, sive in Apostolicæ Sedis servitio contigeret detineri, Decernimus, ut duo ex Canonicis Ecclesiæ memoratæ, in tuo servitio existentes, suarum fructus integre percipiant Præbendarum: cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo & ipsius Ecclesiæ servitio commorantur*. Idem Pontifex C. *Cum dilectis*, Capitulo Meldensi jubet ut *Ottonem* Canonicum in Sedis Apostolicæ obsequio detentum, Præbendæ suæ fructus percipere sinat. *Mandamus quatenus, non obstante Constitutione, quæ contra absentes Canonicos inter vos dicitur emanasse, fructus Præbendæ assignetis eidem in nostro servitio commoranti: Cum familiares nostri, qui circa nos se obsequiales exhibent universis, minori non debeant prærogativa gaudere, quam vestrum singuli, quorum negotia per ipsos sæpius promoventur.*

Sic regimine assistentes residere censentur.

Et multo magis qui in Sedis Apostolicæ obsequio obtinentur.

Bonifacius VIII. Cap. *Consuetudinem*, *De Clericis non residentibus*, *in Sexto*, distributiones quotidianas Canonicis & aliis Beneficiatis & Clericis dumtaxat dari jubet, qui divinis Officiis in Ecclesiis ipsis adfuerint. *Qui vero aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas, seu justa & rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat; nec faciat eas suas: immo ad omnium restitutionem, quæ contra hujusmodi nostram Constitutionem receperit, teneatur.*

Quotidianæ distributiones quibus debitæ.

Dispensabantur denique a Residentiæ lege Capellani & Clerici Regum Christianissimorum & Reginarum *obsequiis insistentes*, quibus hanc gratiam Diplomatibus suis fecere Alexander IV. Martinus IV. Gregorius X. Joannes XXII. & Clemens VI. ut refert *Tilletius* in Collectione de Regibus Franciæ, ac eorum Corona, & Tomo p. 439. 447. 452. 454. Extant in Regio Chartulario. Eodem Privilegio Clerici obsequiis Regum Angliæ intendentes fruebantur, ut constat ex responsis *Eduardi Secundi* ad Articulos a * Clero Anglicano suæ Majestati oblatos. Sic enim ad 8. respondet: *Placet Domino Regi, quod Clerici suis obsequiis intendentes, si delinquant, per Ordinarium ut cæteri corrigantur. Sed tempore quo occupantur citra Scaccarium * ad Residentiam in suis faciendam Ecclesiis non tenentur. His additur sic de novo per consilium Domini Regis; Rex & Antecessores sui, tempore cujus contrarii memoria non existit, usi sunt; quod Clerici, suis immorantes obsequiis, dum obsequiis illis intenderent, ad residentiam in suis Beneficiis faciendam minime compellantur; Nec debet dici tendere in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis quod pro Rege & Republica necessarium invenitur.*

Capellani Regum a Residentia dispensati.

Anno 1316.

* *L'Echiquier.*

SCHOLION I.

In hoc Articulo, num. 4. pag. 82. & seq. Religiosi Censores has propositiones notant. *Ecclesia Gallicana Pontificiis Reservationibus non præbuit assensum, nec Anglicana . . . . Restitit huic Reservationi etiam S. Ludovicus.*

R. Facta sunt Historica, certis documentis a me probata.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum, p. 92. ejusdem Editionis, Religiosi Censores hanc notam apposuerunt: *Exaggerat abusum Reservationum.*

R. Non ego, sed Anonymus Episcopus Gallicanus hunc abusum exaggerat Oratione habita in Concilio Viennensi, quam ex MS. Vaticanæ Bibliothecæ exhibet *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, num. 5. pag. 93. ejusdem Editionis, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Ad primas Regum preces Beneficia conferebantur.*
Respondeo. Historiæ res est, certis documentis probata.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, num. 6. p. 96. Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Reges jure Regaliæ in Gallia nonnulla Beneficia conferebant.*
R. Id certissimum, & quantum necesse erat, eo loci probatum ex *Gaufrido de Belloloco* in Vita *S. Ludovici* Regis Francorum.

Nota.

ÆGre tulisse Gallos Anglosque beneficiorum reservationes, alias adnotavi, & narrat Thomassinus *Vet. & Nov. Eccl. discipl. p. 2. l. 1. c. 43. & seq.* Refert ibi ex Raynaldo non solum quemdam Episcopum adversus reservationes obloquutum, sed etiam Durandum Episcopum Mimatensem, ut refert etiam Natalis, tempore Concilii Viennensis jussu Clementis V. Opusculum exarasse, in quo servanda in beneficiorum collatione exposuit. De S. Ludovici pragmatica sermo erit infra.

Nota.

DE primis Imperatorum Regumque precibus agit Thomassinus *Vet. & Nov. Eccl. discipl. p. 2. l. 1. c. 54.* ubi animadvertit quod quamvis ab initio impatienter non ferrent eisdem precibus Pontifices seu Episcopos non adnuere, deinde in præcepta degenerarunt; unde non parum electionum libertati officiebant.
Certum quoque est reges Galliæ quamplura beneficia contulisse, ut de S. Ludovico, & de Philippo Pulchro adnotavi; sed quia ita Sedes Apostolica concesserat. De hujusmodi collationibus sermo redibit, ubi de regalia agendum erit.

ARTICULUS IV.

De Canonicis & Clericis Regularibus.

Episcopi Cathedralium suarum Canonicos ad Vitæ Regularis professionem compellere poterant.

I. EPiscopi Canonicos Cathedralium suarum ad Vitæ Regularis Professionem compellere poterant, ut ex Decretali, *Quoniam a Gregorio IX.* promulgata, Tit. *De vita & honestate Clericorum*, compertum est. *Statuimus, ut facultatibus Ecclesiarum vestrarum, proventibus & expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & statuere ut bona eorum veniant in commune, in una domo vescantur, atque sub uno tecto dormiant & quiescant. Si qui vero contradictores extiterint, licitum vobis sit per suspensionem Officii & Beneficii, aut graviori etiam pœna, si opus fuerit, ad hanc observantiam eos appellatione compellere non obstante.* Hac procul dubio Constitutione fretum Concilium Coloniense anno 1260. Vitam Regularem & communem in omnibus ejusdem Provinciæ Capitulis restituit Canone 7. *Benedictus* XII. Constitutione quæ incipit, *Ad decorem*, data Avenione Idibus Maii, anno 1339. Canonicorum Regularium Ordinis *Sancti Augustini* reformationem edixit. (Tom. 11. P. 2. Conciliorum Editionis Labbeanæ.)

Congregatio Fratrum Vitæ Communis.

II. *Gerardus Magnus*, Daventria oriundus, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Ultrajectensis & Aquisgranensis Canonicus, Beneficiis, opibusque dimissis, Congregationem *Fratrum vitæ Communis* Daventriæ instituit. Quod Institutum postea per Germaniam inferiorem late propagatum est. Canonici Regulares non erant, sed Clerici.

rici nullo voto obligati. Bona si quæ haberent, in commune conferebant, cum in Societatem admittebantur, jureque illa repetendi, si e Congregatione illos exire contingeret, se in perpetuum abdicabant. Labore manuum in describendis SS. Patrum libris vitam sustentabant. Scholas etiam aperuere, instituendæ in literis humanioribus, simulque Christianæ vitæ præceptis Juventuti. *Fratres Bonæ Voluntatis* etiam appellati leguntur. Hujus Congregationis Historiam scripsit *Aubertus Miræus*; & Romanorum Diplomata Pontificum in eorum gratiam data, etiam post Concilium Constantiense, in quo contra membra quædam distorta dumtaxat hujus Sanctæ Societatis actum est, in lucem edidit. Obiit *Gerardus Magnus* anno Christi 1384. die 20. Augusti. Ipsi hoc Elogium inscripsit *Vvillelmus* Cantor Parisiensis, & Ecclesiæ Leodiensis Archidiaconus: *Sacræ recordationis Magister Gerardus, dictus Magnus, feliciter migravit ad Dominum, & vere Magnus, qui in omnibus scientiis liberalibus, Naturalibus, Moralibus, Civilibus, Canonicis & Theologicis, nulli erat secundus in orbe. Erat enim tantæ sanctitatis exemplar in mortificatione carnis, in abnegatione temporalium, & contemptu mundi, in fraterna charitate ad omnes, in desiderio salutis animarum, in efficacia prædicationis, in reprobatione & detestatione vitiorum, in opponendo se hæreticis, in persequendo secundum Jura Canonica concubinarios, in convertendo ad vitam spiritualem viros ac mulieres prius secundum sæculum viventes, in fidelitate ad Dominum nostrum Urbanum VI. quod multa millia personarum testantur*. Gerardi & aliorum quorumdam insignium ac piorum hujus Congregationis virorum Vitas literis mandavit Venerabilis *Thomas a Kempis*. Eumdem celebrat *Molanus* in Chronico & in Natal. SS. Belgii. Chronicon Magnum Belgicum ad annum 1371. *Gerardum modernæ devotionis fontem & originem* prædicat. Congregatio *Fratrum Vitæ Communis*, appellata etiam est *Vvindesimensis*, a loco ubi primam erexere Domum. De ipsis legendus etiam *Pennotus*, Historiæ Tripartitæ lib. 2. cap. 63. 64. & 65.

Gerardi Magni elogium.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

De multiplicatione beneficiorum in unum & singularem Clericum interdicta, plura hic congeruntur, quæ tamen ex Conciliis Gallicanis plerumque petita sunt; addendum igitur censeo in Italia pariter id obtinuisse sæculo XIII. quam in rem producere juvat caput XII. Concilii provincialis Caudensis coram Guifredo S. Mauritii Presbytero Cardinali A. S. L. in Longobardia: *Statuimus & ordinamus, quod nullus de cætero in eadem civitate, vel plebe, seu plebanatu, nisi capellæ tenues sint redditibus, vel adnexæ plebi, duo beneficia obtineat; & si qui habuerint, eligant quid maluerint intra mensem. Qui si retinere præsumpserint, noverint se vinculo excommunicationis adstrictos*. Constitutiones istas Muratorius editas suspicatur anno 1287. falli tamen illum ex meis ad Raynaldum adnotationibus ad annum 1287. satis constat; ex illis enim elicimus deberi Guifredo Cardinali, non quidem S. Mauritii, ut male in edito Muratorii legitur, cum inter titulos Cardinalibus adscriptos nullus tunc ejus nomine Romæ fuerit, sed S. Marci, qui dein ad Romanam Cathedram assumptus, Cœlestinus IV. dictus est. Hinc in Codice Muratorii titulus iste præfigitur: *constitutiones Domini Cœlestini*. Ex his meis conjectationibus anno 1227. Canones isti forte melius adscriberentur.

Idem statuit Guericus Lucensis in Tuscia Episcopus in Diœcesana Synodo sua a me in supplem. Concilior. tom. 11. pag. 1171. ad annum 1253. evulgata. *Nullus habens Ecclesiasticum beneficium, ad aliud beneficium Ecclesiasticum assumatur, nisi facta resignatione prioris in manibus illius ad quem institutio ipsius Ecclesiæ noscitur pertinere; & si primum retinere contenderit cum secundo, utroque ipso jure sit privatus; nisi per Romanam Ecclesiam, seu per nos cum eo super hoc fuerit dispensatum*. Synodus Perusina diœcesana sub Episcopo Francisco, qui cepit anno 1312. quam Synodum ego ex Codice Vaticano 4834. mihi descripsi, publica luce in nova Conciliorum editione donandam eadem totidem verbis ac Lucana illa Synodus denunciat. Idem pro diœcesi Florentina

statuit

ſtatuit Frater Angelus Acciajolus ejuſdem urbis Epiſcopus in ſua diœceſana Synodo circa annum 1346. habita, quam Synodum nondum editam e Florentino Codice mihi deſcribendam curavi: *A jure*, ait, *noſcitur eſſe beneficiorum pluralitas in una perſona quantumcumque Eccleſiaſtica reprobata; & idcirco præſenti conſtitutione monemus omnes & ſingulos Clericos & perſonas Eccleſiaſticas, noſtræ juriſdictioni ſubjectas, cujuſcumque dignitatis & conditionis exiſtant, plura beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, ſi talia ſint, quæ ſine diſpenſatione ſimul teneri non poſſint, coram nobis, vel noſtro vicario infra duos menſes, a publicatione præſentis conſtitutionis numerandos, faciant plenam fidem de diſpenſatione beneficiorum ſuorum ſic obtentorum, cujus vigore illa obtinent. Quod ſi non fecerint ipſorum beneficiorum privationem a nobis, vel noſtro vicario expectent. Ab hac autem conſtitutione excipimus Canonicos Cathedralis Eccleſiæ Florentinæ.*

ARTICULUS V.

De Monachis, & Sanctimonialibus.

Ordo Pauperum Catholicorum.

I. NOvos Ordines 13. & 14. Sæculo peperit Eccleſia. *Pauperum Catholicorum* Congregationem in Provincia Tarraconenſi inſtituerunt *Bernardus Primus*, & *Durandus de Oſea*, Vvaldenſes olim vel Albigenſes Hæretici, ad fidem Catholicam converſi, qui rebus omnibus abdicatis, pauperem vitam profeſſi, & conſilia Evangelica amplexi, jejuniis & orationibus, lectioni, exhortationi ac diſputationi adverſus Hæreticos ſe ipſos conſecrarunt. Horum fidem & Inſtituti rationem approbavit *Innocentius III.* an. 1315. ut conſtat ex ipſius Epiſtolis 77. 78. & 94. libri 13. necnon ex Epiſt. 82. & 137. l. 15. His porro verbis concepta eorum Regula eſt. „ In Nomine Patris, „ & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, ad ædificationem univerſalis Sanctæ Dei Eccleſiæ, & ad ſalutem animarum noſtrarum, & omnium ad „ quorum aures pervenerit. Sicut fideliter credimus corde, Fidem Catholicam per „ omnia & in omnibus integram & inviolatam, quemadmodum in literis noſtræ examinationis expreſſum eſt, ore firmiter confiteri & nuntiare & prædicare propoſuimus, „ & uſque ad animam & ſanguinem adverſus omnes ſectas hæreſum defendere viriliter promittimus, conſiſtentes ſub Magiſterio & regimine unius & veri Magiſtri Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac piiſſimi Vicarii ejus Papæ Innocentii, & Succeſſorum ejus „ ſemper permanentes tam corpore quam ſpiritu in communione Sanctæ Romanæ ac „ univerſalis Eccleſiæ, quam Sanctam, & Catholicam, & Apoſtolicam ſemper & ubique confitemur, & prædicamus, extra quam neminem ſalvari fatemur. Sed quia „ fides ſine operibus mortua eſt, ſæculo abrenunciamus, & quæ habebamus velut a „ Domino conſultum eſt, pauperibus erogavimus, & pauperes eſſe decrevimus, ita quod „ ſolliciti eſſe de craſtino non curamus, nec aurum, vel argentum vel aliquid tale, „ præter veſtimentum & victum quotidianum, a quoquam accepturi ſumus. Conſilia quoque Evangelica velut præcepta ſervare propoſuimus. Et quamquam Officium „ noſtrum ſit præcipue ut omnes diſcant Scripturas Sacras, & omnes idonei exhortentur, tamen dum tempus ingruit, propriis manibus laboramus; ita dumtaxat ne pretium accipiamus conventum. Nam cum ex magna parte Clerici ſimus, & pene omnes „ literati, lectioni, exhortationi, doctrinæ, diſputationi contra omnes errorum Sectas „ decrevimus deſudare, diſputationes tamen a doctoribus fratribus in Fide Catholica „ comprobatis & inſtructis in Lege Domini dipenſari, ut adverſarii Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cognoſcant veritatem, & reſipiſcant a laqueis diabolici erroris, quibus „ tenentur capti. Cum Prælatorum vero licentia & veneratione debita, per idoneos „ fratres & in Sacra Pagina inſtructos, qui potentes ſint in ſana doctrina arguere gentem errantem, & ad fidem modis omnibus trahere & in gremio Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſtudebimus revocare. Denique licet dicat Chriſtus; Oportet ſemper „ orare, & numquam deficere; & Apoſtolus: Sine intermiſſione orate: tamen quidam „ noſtrorum per viginti quatuor vices inter diem & noctem, alii quindecies, alii duodecies, qui autem minus, ſepties, pro omnibus hominibus ſecundum eorum gradus orant,

A quibus inſtitutus & confirmatus.

„ rant. Continentiam perpetuam & castimoniam vel virginitatem inviolabiliter conservando, suspectum mulierum consortium devitando, ut nemo nostrum solus ad solam, nec etiam ad loquendum, nisi audientibus aut videntibus legitimis testibus & certis personis, accedat. Numquam in una domo fratres & sorores præsumant dormire, numquam ad unam mensam residere. Ecclesiastica Sacramenta suscipiemus ab Episcopis & Sacerdotibus, in quorum Diœcesibus & Parochiis commorabimur, & eis obedientiam debitam & reverentiam exhibebimus. Per honestiores autem & instructiores in Lege Domini, & Sanctorum Patrum sententiis, verbum Domini censuimus proponendum, de Prælatorum Ecclesiæ conscientia & consensu, Fratribus & amicis, Clericis & laicis, ut discant necessaria pro Hæreticis convertendis. In omnibus vero Episcopatibus, Diœcesibus, vel Parochiis, in quibus sumus, vel fuerimus, disposuimus jejunare secundum morem & consuetudinem Prælatorum, & Catholicorum virorum illarum provinciarum, tam in Vigiliis, quam in Jejuniis Quatuor Temporum & Quadragesimæ. Ad mensam quoque semper legendum in domo qua fuerimus conversati, ex quo numerum excedimus octonarium. Silentium similiter data benedictione usque ad peragendas gratias observandum, nisi ob correctionem Lectoris, aut ob explanationem electionis. Qui vero sæcularium nobis credunt, a quibuscumque aliquid per aliquam fraudem habuerint, necesse est, si potuerint, & nobis acquiescere voluerint, ut ipsis, & non aliis restituant. Decimas siquidem & primitias, & oblationes, & cætera secundum usum locorum servitia Prælatis & aliis Clericis, sub quorum Diœcesibus vel Parochiis victitaverint, fideliter persolvant, quod omnibus fidelibus Christianis efficaciter suademus. Religiosum & modestum habitum ferre decrevimus, qualem ex voto consuevimus deportare; utendo de cætero calceamentis communibus, ad consilium & mandatum Summi Pontificis, pro tollendo scandalo quod contra nos movebatur de calceamentis desuper apertis, quibus uti hactenus solebamus. „ Hanc congregationem diu non stetisse discimus ex *Guillelmo de Podio Laurentii*, in Chronico; sive a prima puritate ac fervore sensim defecerit, seu forte a Franciscano & Dominicano paulopost exortis Ordinibus fuerit absorpta.

II. *Ordo Humiliatorum*, post varias ab anno 1017. mutationes, meliorem in statum redactus, ab *Innocentio III.* anno 1200. confirmatus est. Benedictinam Regulam magna ex parte profitebantur. In ipsos iniquior est Urspergensis Abbas, cum scribit ipsos Prædicationis munus usurpasse & administrationi Sacramentorum temere se ingessisse absque licentia Prælatorum, & FF. Prædicatores in eorum locum institutos. Huic Auctori *Jacobum de Vitriaco*, oppono qui *Humiliatos* maximis ornat laudibus Cap. 28. Historiæ Occidentalis. *Fratres eorum* (inquit) *tam Clerici, quam Laici literati, a Summo Pontifice, qui Regulam eorum, & Canonica Instituta confirmavit, auctoritatem habent prædicandi, non solum in sua Congregatione, sed in plateis & civitatibus, in Ecclesiis sæcularibus, requisito tamen consensu illorum, qui præsunt locis illis, Prælatorum... Adeo formidabiles Hæreticis, quos Patronos appellant, effecti sunt & ita potenter & aperte fraudes eorum detegendo, impios & incredulos ex Divinis Scripturis prudenter convincunt, & publice confundunt, quod jam coram ipsis non audent comparere; multique ex ipsis errorem suum cognoscentes, ad Christi fidem reversi, ipsis Fratribus conjuncti sunt, & ita facti sunt discipuli veritatis, qui fuerant Magistri erroris.* De Humiliatis etiam legendi *Philippus Bergomensis* in Supplemento, ad annum 1189. & *S. Antoninus* 2. P. Chronici Tit. 15. Cap. 23. Hunc Ordinem extinxit Sanctissimus Pontifex *Pius V.*

Ordo Humiliatorum.

Urspergensis Abbas emendatur.

III. *Ordo Sanctissimæ Trinitatis de Redemptione Captivorum*, auctores habuit, *Joannem de Mata*, ex Provincia oriundum, in Sacra Facultate Parisiensi Doctorem, & *Felicem* Anachoretam Valesiensem. Qui cum in loco qui *Cervus Frigidus* * appellatur, in Diœcesi Meldensi triennio vitam solitariam egissent, Romam ad *Innocentium III.* Pontificem Maximum sunt profecti, ut certam Vitæ Regularis normam a Sede Apostolica acciperent. Christi Vicario rem sacram facienti 5. Kalendas Februarii quo *S. Agnetis* memoria secundo recolitur, Angelus candore multo fulgens apparuisse perhibetur, cancellatis manibus duos tenens captivos, Christianum unum, Maurum alterum, tamquam

Ordo Sanctissimæ Trinitatis. Ordinis Conditores.

* *Cerfroy.*

eos commutaret. Huic Angelo Crux rubei & cærulei coloris ad pectus eminebat. Quo viso, & re divina confecta, Pontifex *Joannem & Felicem* ad se vocans, ipsis eorumque Sociis candidas vestes, superaddita cruce tribuit, novumque Ordinem approbavit sub titulo *Sanctissimæ Trinitatis de redemptione Captivorum*, cum onere captivos Christianos ab Infidelium servitute liberandi. Regulam ipsis tradidit, cujus hæc præcipua capita: *Fratres domus Sanctæ Trinitatis, sub obedientia Prælati domus suæ, qui Minister vocabitur, in castitate & sine proprio vivant. Omnes res undecumque licite veniant, in tres partes dividant æquales, & in quantum duæ partes sufficient, exequantur ex illis opera misericordiæ, cum sui ipsorum & eis necessario famulantium moderata sustentatione: Tertia vero pars reservetur ad redemptionem captivorum, qui sunt incarcerati pro fide Christi a Paganis, vel dato pretio rationabili pro redemptione ipsorum, vel pro redemptione Paganorum captivorum, ut postea rationabili commutatione & bona fide redimatur Christianus pro Pagano, secundum merita & statum personarum.* Jejunium ab ab Idibus Septembris secunda, quarta & sexta feria, & sabbato, nisi solemnis Festivitas intervenerit usque ad Pascha ipsis præcipitur, a quo tamen Minister justis de causis dispensare possit. Carnibus datis ab his qui foris sunt, vel sumptis de propriis nutrituris, ipsis vesci licet Dominicis tantum diebus a Pascha usque ad Adventum Domini, & a Natali usque ad Septuagesimam, & in Nativitate & Epiphania Domini, in Ascensione Domini, in Assumptione & Purificatione Beatæ *Mariæ*, & in Festivitate omnium Sanctorum. Nihil ad victum emere ipsis licet, præter panem, & pulmentum, scilicet fabas, & pisa, & hujusmodi legumina, olera, oleum, ova, lac, caseos, & fructus: non vero carnes, pisces, aut vinum, nisi ad necessitatem infirmorum, aut minutorum vel pauperum, aut in magnis Solemnitatibus. In Ordine nemo recipi debet, nisi vigesimum annum compleverit. Nihil pro receptione exigendum. In Divinis Officiis morem Cœnobii *S. Victoris* Parisiensis sequuntur. Si quisquam bona temporalia domus usurpaverit, vel retinuerit, & ad Judicem oportuerit referri, non ante hoc fiat quam a Fratribus primo, post ab aliis vicinis ex charitate moneatur. Inserta hæc Regula est Epistolæ *Innocentii III.* 481. libri 1. qua ipsam approbavit anno 1198. Pontificatus sui primo. Ordinis Institutionem finemque *Miramolino* Regi Marrochetanorum & ejus subditis significavit literis datis anno sequenti, Idibus Martii, ut faciles se redemptioni & permutationi captivorum præberent. (Epist. 9. libri 11.) Eamdem Regulam Ordinemque *Honorius III.* confirmavit. Hanc postea ab Episcopo Parisiensi, & Abbatibus *S. Victoris* & *S. Genovefæ* auctoritate Apostolica recensitam, correctam & mitigatam, *Clemens IV.* edita Constitutione, quæ incipit: *In ordine vestro*, roboravit promulgavitque anno 1267. Immunitatem ab Ordinariorum Jurisdictione Ordini concessit *Clemens V.* ac Sedi Apostolicæ immediate subjecit. De hujus Ordinis fundatione legendi *Robertus Gaguinus*, lib. 6. Historiæ Francorum, *Silvester Maurolicus* in Mari Oceano omnium Religionum, lib. 3. *Chassaneus*, Catalogi Gloriæ Mundi, P. 4. Consideratione 63. *Sabellicus* l. 1. Enneade 9. *Miræus* Originum Monasticarum l. 1. c. 8. *Pancirolus* in Thesauro Urbis Romæ, *Sammarthani* Fratres Tom. 4. Galliæ Christianæ pag. 978. & alii. Ipsum ante hos omnes egregie commendavit *Jacobus de Vitriaco* Cap. 20. Historiæ Occidentalis. Obiit Beatus *Joannes de Matha*, Ordinis Conditor Romæ 21. Decembris anno 1213. & in Ecclesia *S. Thomæ de Formis* sepultus est. Generales Ordinis Ministri in Gallia resident; Galli sunt semper; eorum electio ad Gallos solos, & inter eos ad solos quatuor hujus Ordinis Provinciarum, Franciæ videlicet, Campaniæ, Picardiæ, & Normanniæ Ministros pertinet.

Approbatio. — *Regula Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis.* — *Ordinis Confirmatio.*

IV. *Ordo Vallis Scholarium* a *Guillelmo* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, *Richardo*, *Evrardo* & *Manasse* ejusdem Academiæ Magistris, & *Frederico* Decretorum Doctore, Catalaunensi Episcopo electo & confirmato, qui Religiosæ Vitæ, paupertati, & solitudini postposuit Infulas, in Diœcesi Lingonensi an. 1219. auctoritate *Guillelmi Joinvillæi* Lingonensis Episcopi institutus est. Ipsis adjuncti 37. Scholastici, sub Regula *S. Augustini* Deo militare decreverunt ac voverunt in valle ipsis a *Guillelmo* Præsule assignata, quæ inde *Vallis Scholarium* appellata est. Quod etiam Ordini nomen adhæsit. Habitum, Divinique ritum Officii a Regali Cœnobio *S. Victoris* Parisiensis mutuati sunt,

Ordo Vallis Scholarium. — *A quibus conditus.* — *Regula.*

ſunt. Ad Regulam certas Conſtitutiones addidere, quas legere eſt Spicilegii Dacheriani Tomo 8. p. 227. Ipſis vetitum erat pro rebus temporalibus litigare. *Ablata*, (inquit Conſtitutio) *Judicio non repetent: immo ſi quis eis injurioſus extiterit & moleſtus, accedent ad Epiſcopum loci, dicentes: Pater, nolumus vos ignorare, quoniam ille talis nobis moleſtus eſt, & ecce iſti quomodo res ſe habeat, non ignorant: ab eis, ſi placet, rem inquirite*. Ordinem confirmavit *Honorius III.* Pontifex Maximus anno 1218. Lege Auctoris Anonymi Narrationem *De Inſtitutione Ordinis Vallis Scholarium* Tom. 1. Bibliothecæ Novæ MSS. Librorum *P. Labbé S. J.* editæ, p. 391. *Martinum Polonum* lib. 4. Chronici, *Renatum Chopinum* lib. 1. *Monaſtici*, Tit. 1. num. 13.

Conſtitutiones.

Confirmatio.

Huic Ordini coævus fuit *Ordo Vallis Caulium*, in Diœceſi pariter Lingonenſi, a *Viardo* quodam, ſub Ciſtercienſium Regula inſtitutus, cujus auſteriorem obſervantiam deſcribit & commendat *Jacobus de Vitriaco*, Hiſtoriæ Occidentalis Cap. 17.

Ordo Vallis Caulium.

V. Ordini *FF. Prædicatorum* initium dedit *S. Dominicus*, ex Nobiliſſima Guſmanorum Domo Caralogæ in Hiſpania natus anno 1170. patre *Felice Guſmano*, matre *Joanna de Aza*. Studiis Palentiæ feliciter peractis, a Venerabili *Didaco* Oxomenſi Epiſcopo inter Canonicos Regulares ejuſdem Eccleſiæ ſuſceptus eſt an. 1194. Romam pietatis ergo profectum Præſulem *Dominicus* comitatur. *Innocentius III.* ad Albergenſis Hæreſis expugnationem, & converſionem Hæreticorum Pontifex utrumque mittit. Quo in munere cum biennium Apoſtolico fervore *Didacus* Præſul ſanctus & Dominicus inſumpſiſſent, cum Apoſtolicis Legatis *Petro de Caſtro Novo*, *Rodulpho*, & *Arnaldo* Ciſtercienſi Abbate, aliiſque duodecim ejuſdem Ordinis Abbatibus; *Didacus* in Eccleſiam ſuam reverti decrevit, Fratre *Dominico* duce Prædicationis adverſus Albigenſes paucis cum Sociis, (Nam & Ciſtercienſes Abbates diſceſſerant) relicto. Novem annos in Hæreſis confutationem, in Prædicationem ac defenſionem fidei, Vir Dei incubuit; verbo, precibus, miraculis, Catholicam Religionem in Provincia Narbonenſi ſuſtenitavit: Novis additis Sociis, Prædicatorum Ordinem inſtituit, *Fulcone* Toloſatum Epiſcopo, & *Simone Montisfortis* Comite faventibus, anno Chriſti 1215. Præſul, Comes, aliique Nobiles viri caſtra, villas, prædia, domos, Eccleſias, ſacras decimas, Religioſis Prædicatoribus ad vitæ ſuſtentationem pia munificentia contulere. Ordinem approbavit *Innocentius Tertius* oſtenſa cœleſti viſione ruentis Baſilicæ Lateranenſis, quam *Sanctus Dominicus* ſubjectis humeris ſuſtineret. Ne vero recens Lateranenſis Concilii Decretum de novis Religionibus non inſtituendis violari ſtatim videretur, juſſu Pontificis Maximi approbatam ab Eccleſia Regulam, Sancti ſcilicet *Auguſtini*, quam olim inter Oxomenſes Canonicos profeſſus fuerat, communicato cum ſuis conſilio elegit. Primum Ordinis Cœnobium Toloſæ ad *S. Romani* conditum eſt, quam illis Eccleſiam *Fulco* Religioſiſſimus Præſul contulerat. Novum ordinem confirmavit *Honorius Tertius* apud *S. Sabinam* XI. Kalendas Januarii an. 1216. Diplomate quod incipit, *Religioſam vitam*: cum poſſeſſionibus, Parochialibus Eccleſiis & decimis. Unde refellitur *Flaminius*, qui *S. Dominicum* ante confirmatum Ordinem poſſeſſiones abdicaſſe ſcripſit. Id enim dumtaxat factum eſt poſt quadriennium ab Ordinis confirmatione, in primis Comitiis Generalibus Bononiæ celebratis anno 1220. Cum Ordine inſtitutum eſt Sacræ Inquiſitionis adverſus hæreticam pravitatem Officium, quod *S. Dominicus* Innocentii III. & Honorii III. auctoritate in Provincia Narbonenſi, & maxime Toloſæ, & Carcaſſonæ exercuit.

Ordo FF. Prædicatorum.

Ordinis Confirmatio.

Regula.

S. Dominicus Primus adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitor.

Ab eodem Sancto Patriarcha *Roſarii* Beatæ Virginis Deiparæ, afflante Spiritu Sancto ipſa cœlorum Regina revelante, inventa devotio eſt, quam Albigenſium impietati oppoſuit, ſuiſque alumnis prædicandam tradidit: quod non ſolum Ordinis Scriptores referunt, ſed Summi Pontifices *Leo X. Pius V.* & *Sixtus V.* Apoſtolicis Diplomatibus profitentur, quorum verba legere eſt apud *Malvendam* in Annalibus ad annum 1225. p. 132. Nec perſuadet contrarium *Theodorici de Apoldia* ea de re ſilentium in Vita *Sancti Dominici* & *Thomæ Cantipratenſis* lib. 11. cap. 29. Articulis 6. & 8. tres Salutationum Angelicarum quinquagenas a quibuſdam Beatæ Mariæ Virginis devotis recitari ſolitas memorantis, de Auctore vero devotionis hujus nihil dicentis. Satis enim notum eſt quam leve ſit negantis argumenti pondus contra poſitiva diſertaque teſtimonia. Sane Roſarii originem quidam ad Sanctum Benedictum, alii ad Venerabilem Bedam, alii

Roſarium B. Virginis a S. Dominico inſtitutum.

ad Petrum Eremitam frustra referunt. Ævo Sancti Benedicti aut Venerabilis Bedæ; Salutationis Angelicæ in precibus recitandæ usum nondum invaluisse, probat doctissimus *Mabillonius*, Præfatione in Sæculum 5. Benedictinum, Christianique nominis decimum. In omnibus enim Statutis; quæ cunctis quid sciendum, aut quid discendum sit explicant, sola Oratio Dominica & Symbolum Apostolorum proponuntur. Sanctus Eligius in Homiliis ad populum a Sancto Audoeno relatis: *Symbolum & Orationem Dominicam cum fide & devotione dicite*. Ita fere apud Bedam in Epistola ad Egbertum a Waræo edita, in libello Pirminii Abbatis edito a Dom. Mabillonio Tom. 4. Veterum Analectorum, apud Ahitonem seu Attonem Basileensem, Theodulphum atque Walterum in suis Capitularibus, Aurelianenses sæculo 9. & 10. Episcopos. Ita in Sermone Leonis Papæ Quarti: *Attendite ut Parochianis vestris Symbolum Apostolorum & Orationem Dominicam insinuetis*. Quæ verba repetit etiam Ratherius Veronensis Episcopus in sua Synodica. Nec alio modo loquuntur Concilia Cloveshoviense in Anglia, Canone 10. & Germanica, Francofordiense, Moguntinum anni 813. & alia. In libro Precum Hemmæ Reginæ, Lotharii Regis Christianissimi conjugis, qui in Bibliotheca Remigiana asservatur, Oratio Dominica & Symbolum descripta sunt, non Angelica Salutatio. Venerabilis Beda Fidelibus Idiotis Symbolum & Orationem Dominicam in linguam Anglorum translatam obtulit, ut ipse testatur in Epistola ad Egbertum; & ab omnibus sua lingua dici, ac sedulo decantari postulavit, nulla Salutationis Angelicæ mentione facta. Denique Salutatio ista Fratribus Laicis & illiteratis non præscribitur in Statutis Guigonis Chartusiensis, sed neque in Regulis Templariorum, Carmelitarum, & Minorum, nec in Testamento S. Francisci, nec demum in ritibus Humiliatorum, teste Joanne a Vitriaco. Concilium Celichetense in Anglia anno 816. celebratum cap. 10. de Episcopi defuncti exequiis & de precibus pro eo fundendis statuens: *Et Beltidum*, inquit, *PATER NOSTER pro eo cantetur*, id est, recitetur. His verbis certum Orationum Dominicarum numerum designari, perspicuum. Spelmannus de Rosario interpretatur, a Saxonico *Belt*, quod *cingulum* significat: verum cum de Salutatione Angelica, quæ Rosarii præcipua pars est, nulla ibi mentio fit, ex hoc loco probari non potest tunc temporis inventum fuisse vel institutum Rosarium. Certe numeratas orationes in usu fuisse ab antiquo, testis est Palladius, Historiæ Lausiacæ cap. 23. ubi agit de Paulo Ægyptio, qui trecentas quotidie orationes numeratis in sinu suo trecentis calculis recitabat. Godiva Comitis Leofrici uxor, & Conventriensis Monasterii anno quadragesimo supra millesimum in Anglia conditi cum illo fundatrix, thesauris suis in hoc pium opus erogatis, *circulum gemmarum filo insutum* sibi servavit, *ut singularum contactu singulas orationes incipiens, numerum non prætermitteret*. Verum quod inter orationes illas, quas tactis singulis circuli gemmei globulis recitabat, censenda sit Salutatio Deiparæ Virginis, probari non potest, neque id asserit aut innuit Guillelmus Malmesburiensis hanc Historiam referens lib. 4. *De Pontificibus*, sive Episcopis *Ecclesiæ Anglicanæ*, cap. 4. Herimannus Abbas in libello de Restauratione Cœnobii Sancti Martini Tornacensis, qui Tom. 12. Spicilegii Dacheriani editus est, commemorat *Theodoricum de Avesniis* visum esse Eremitæ cuidam in Dei judicium postulari ob Monasteria in bello vastata & combusta. At Deiparam Virginem Mariam intercessisse, propterea quod uxor ejus Ada *Angelicam Salutationem sigulis diebus sexagies replicaret; & vigies quidem prostrata, vigies genibus flexis, vigies autem stando, aut in Ecclesia, aut in cubiculo suo, aut in aliquo secreto loco commemoraret*. In tantum vero id *diffamatum fuisse, ut etiam Gosceguinus filius alterius Adæ qui avunculo suo præfato Theodorico successerat, easdem Salutationes Beatæ Mariæ quotidie replicaret, Militibusque suis eas dicere suaderet*. Eremita ille, cujus meminit Herimannus, idem forte est cum Petro Eremita, cui Polydorus Virgilius lib. 5. *De Rerum Inventione* cap. 9. Inventum Rosarii tribuit, quod hanc Adæ in Beatissimam Virginem devotionem in publicum vulgaverit. Sed sexagenus ille Salutationum Angelicarum numerus in Deiparæ Virginis honorem ac laudem ab Ada frequentatus, etsi Coronæ Beatæ Virginis initium dedisse videatur duodecimo ineunte sæculo, Rosarium tamen non erat quod quinquaginta supra centum Salutationes Angelicas cum quindecim Orationibus Dominicis complectitur,

tur, adjuncta quindecim præcipuorum salutis nostræ Mysteriorum meditatione. Nec etiam ad Rosarium pertinet, quod de Ida Moniali Cisterciensis Ordinis legitur apud Manriquem ad annum 1226. cap. 4. num. 8. eam nempe undecies centenas Orationes Dominicas, totidemque Beatæ Mariæ Salutationes replicasse. Ad Sanctum igitur Dominicum Ordinis Fratrum Prædicatorum parentem Institutio Rosarii referenda est.

S. Dominicus primus sacri Palatii Magister.

Insigni Munere *Magistri Sacri Palatii* tum primum ad Sacras Scripturas in Aula Pontificia familiaribus Cardinalium exponendas, dum ipsi Cardinales Ecclesiæ negotia cum Summo Pontifice tractabant, ab *Honorio III.* auctus est *S. Dominicus*, & *S. Pauli* Epistolas publice, dum Romæ degebat, interpretatus est: quod Munus ab eo tempore Ordinis nostri viris pene semper collatum est. Vestem Religiosam, qua nunc induti sumus, *Reginaldo* Aurelianensi Decano viro religiosissimo præmonstratam, induit, Fratribusque tribuit anno 1218. approbante Summo Pontifice *Honorio Tertio*, cum antea Canonicorum Regularium habitum gestassent. Constitutiones quasdam a *S. Dominico* Ordini traditas certum est, ad quarum normam Fratres vitam exigerent, & præcipua ipsarum capita ab Ordine Præmonstratensi accepisse, perpetuam scilicet a carnibus abstinentiam, nisi morbi necessitate, continuum ab Exaltatione Sanctæ Crucis ad Pascha Jejunium, lineis indusiis ad carnem non uti &c. Sed hæc primum solo usu & Sanctissimi Parentis mandato exemploque stetit Observantia, postea lege etiam firmata est & scripto promulgata. Sane in Ordinis confirmatione solius Regulæ *S. Augustini*, constitutionum aliarum nulla mentio. *In primis statuentes*, (inquit Honorius III.) *ut Ordo Canonicus, qui secundum Deum & B. Augustini Regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur*. Auctæ constitutiones in Generalibus Capitulis, & constitutionum interpretationes declarationesque, magnam in molem excrevere. Sanctimonialium etiam Ordinem instituit *S. Dominicus*, & Nobilibus Virginibus, jam ante Ordinis nostri confirmationem apud *Pruillianum* * congregatis & inclusis, eamdem Regulam & vivendi normam tradidit, ac possessiones contulit universas, quæ Tolosano *S. Romani* Conventui collatæ primum fuerant. Instituit demum Tertium Ordinem Militiæ Jesu Christi, ad Ecclesiæ jura, libertatem, immunitates, bona ab Hæreticorum furore & invasione vindicanda, tuendaque. *S. Dominico* ad meliorem vitam translato & Cœlitibus adscripto, nomen & institutum hujus Ordinis mutatum est, cum arma contra Hæreticos amplius necessaria non essent, & cum solis cupiditatibus & potestatibus tenebrarum, armis pœnitentiæ & orationis pugnandum esset. Quæ militia utrique sexui convenit. Huic itaque Tertio Ordini *De Pœnitentia S. Dominici* nomen inditum. De quo legendus FF. *Vincentii Bandelli & Vincentii Justiniani* Magistrorum Ordinis commentarius in constitutionum Volumine editus, & *Malvenda* noster in Annalibus ad annum 1221.

FF. Prædicatorum Constitutiones.

Secundus Ordo sanctimonialium.

* *Provilles.*

Tertius Ordo.

Ordinis FF. Prædicatorum elogium.

Ordinem FF. Prædicatorum egregie commendat Urspergensis Abbas, qui eo tempore florebat quo *S. Dominicus* ipsum instituit. Prædicatores in locum Humiliatorum successisse scribit, qui nulla habita auctoritate, aut licentia Prælatorum, mittentes falcem in messem alienam, populis prædicabant, & vitam eorum plerumque regere satagebant, & Confessiones audire, & ministeriis Sacerdotum derogare. *Quæ volens corrigere Papa, Ordinem Prædicatorum instituit & confirmavit .... Isti studio & lectioni Sacræ Scripturæ jugiter insistentes, tantum in scribendo libros opus faciebant, & eos diligentissime a Magistris suis audiebant, ut cum sagittis & arcu, & omni armatura fortium possent ingredi, & stare pro defensione sanctæ matris Ecclesiæ, & ex adverso ascendere, & ponere se murum pro domo Israel, dum fidem roborant, virtutes instruunt, Statuta Ecclesiæ docent & collaudant, vitia hominum & pravitates redarguunt & castigant. Nihilominus Sedi Apostolicæ in omnibus obediunt, a qua auctoritatem præcipuam trahunt.* In eo falsus est Urspergensis Abbas quod in locum Humiliatorum Prædicatores successisse scribit: *Humiliatorum* Ordo ab *Innocentio Tertio* anno 1200. confirmatus, ad usque *Pii V.* tempora steterit, a quo tandem extinctus est.

Matthæus Paris fallitur. Jacobitarum

De eodem Ordine *Matthæus Paris*, alias in ejus Professores iniquior, ad annum 1198. ita scribit; *Defuncto Papa Cœlestino, Innocentius Tertius successit. Cujus favore exortum est in Italia Novum genus Prædicatorum qui Jacobitæ voluerunt appellari, eo quod vi-*

nomen Prædicatores nostri non elegerunt, sed id ipsis a plebe tributum est ob Parisiensem conventum in S. Jacobi suburbio situm, & Ecclesiam Deo in S. Jacobi memoriam consecratam.

tam *Apostolicam cœperunt imitari. Isti in victu & vestitu satis tenues, aurum & argentum, vel aliud quid proprii non possidentes, ibant per civitates, & vicos, & castella, verbum Evangelii prædicantes. Multiplicati sunt autem in brevi per orbem universum, propter spontaneam paupertatem, habitantes deni & septeni simul in Urbibus Capitalibus; nihil de crastino cogitantes, nec quidquam usque mane retinentes. De Evangelio quoque juxta Regulam Evangelicam vivebant, & si quid sibi in mensa ex eleemosynarum largitione superabundabat, hoc continuo pauperibus erogabant. Ibant autem calceati in præparatione Evangelii, vestiti dormiebant, mattis pro stratis utebantur, saxeis cervicalibus capitibus subnixis.*

Cum Magister *Alexander* postea Cestrensis Episcopus, Theologiam Tolosæ doceret, ex visione septem stellarum sibi dormienti ostensarum, *B. Dominicum* cum sex Sociis quadam die Scholas suas intrantem cognovit. Qui in Commentario quem edidit in Psalmos, ad illum versum: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax osculatæ sunt*: hæc ad Ordinis FF. Prædicatorum commendationem scripsit memoria digna. *Scholaris quidam Bononiensis bene instructus, sed vanitati admodum deditus, quadam nocte vidit in somnis, se in quodam campo tempestate nimia comprehensum. Confugiens vero ad quamdam domum, dum ibi pulsat ut recipiatur a Domina domus, hujuscemodi audivit responsum: Ego Justitia hic habito, & quia tu justus non es, nequaquam intrare poteris domum meam. Dolens ille, aliam domum conspexit, ad quam cum fugisset, sic eum allocuta est Domina domus illius. Ego Veritas hic habito, nec te volo recipere, quia non diligis veritatem. Discedens itaque venit ad domum tertiam, a cujus Domina hæc audivit: Ego sum Pax, quæ te non admitto, quia* Non est pax impiis, dicit Dominus*: sed tantum* hominibus bonæ voluntatis. *Verum quia* cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, *consilium utile tibi dabo: Ultra me habitat soror mea quæ miseris solet præstare auxilium; accede ad eam, & monita ejus comple: Accedenti itaque ad domum quartam, occurrit misericordia: sic enim vocabatur Domina domus, & petenti hospitium respondit: si ab imminente tempestate salvari desideras, vade ad Sanctum Nicolaum, ubi habiant FF. Prædicatores, & invenies ibi stabulum Pœnitentiæ, & præsepe continentiæ, & pabulum doctrinæ, & asinum simplicitatis, & bovem discretionis,* MARIAM *illuminantem, &* JOSEPH *proficientem, & puerum* JESUM *te salvantem. Hæc cum evigilaret cum devotione ruminans valde compunctus, quod sibi consultum fuerat, mox implevit.* Hoc fragmentum ex *Alexandri* Cestrensis Episcopi Commentario refert *Nicolaus Trivettus* in Chronico, ad annum 1238. quo obiit pius & doctus Antistes.

Ordinem Sacrum FF. Prædicatorum Romani Pontifices maximis laudibus ornarunt, beneficiis cumularunt amplissimis; quorum expositionem Annalium Dominicanorum Scriptoribus relinquimus. Adscribere hic satis sit elogium a *Gregorio XI.* scriptum in Literis Apostolicis, quibus Fratres nostros omnibus orbis Christiani Prælatis commendavit sexto Idus Maii, anno 1227. *Quoniam abundavit iniquitas, & refriguit charitas plurimorum, ecce Ordinem filiorum FF. Prædicatorum Dominus suscitavit, qui non quæ sua, sed quæ sunt Christi, quærentes, tam contra profligantes hæreses, quam contra pestes alias mortiferas extirpandas, se dedicarunt evangelizationi verbi Dei in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum sanctum propositum, & necessarium ministerium favore benevolo prosequentes, universitati vestræ ipsos affectuose duximus commendandos.*

De Constitutionibus Ordinis plura non dicam, ne prolixitate lectoribus fastidium creem. Qui de Regula nostra & Institutis plura quæsierint, responsum illud *B. Jordani*, totius Ordinis post *S. Dominicum* Generalis Magistri, ab *Humberto* suo *Gerardo de Fracheto* lib. 3. De Vitis Fratrum Cap. 45. memoriæ proditum referant: REGULA FF. PRÆDICATORUM HÆC EST, HONESTE VIVERE, DISCERE, ET DOCERE. *Quæ tria petiit David a Domino dicens: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.* Honestæ vitæ nomine, vita regularis, accurataque Regulæ, & Constitutionum observantia intelligitur. Honeste enim vivit quisquis omnes officii sui numeros implet, secundum eum vitæ statum seu professionem, cui addictus est. Sed nec

Quæ FF. Prædicatorum Regula.

honeste

honeste vivunt ea ratione FF. Prædicatores, nisi jugiter discant, sacris incumbendo studiis, & doceant, vel in Scholis, vel in exedris, populis verbum Dei prædicent, rudes catechizent & doctrinæ Christianæ præceptis informent vel Scriptis & Commentariis sacra Studia excolant, & Ecclesiæ pro sua virili prodesse satagant & conentur. Quid vero discere debent ac docere FF. Prædicatores? Quod Sanctissimus Parens *Dominicus* discendum ac legendum admonuit, præcepit; Scripturam Sacram, & doctrinam SS. Patrum. *Legem nempe suis hanc tulit ut semper Veterum Monumenta & Instituta sequerentur: sic fore ut in nullam hæresim aut alium errorem prolaberentur*. Ita refert *Flaminius* in ejus Vita. Scripsit Sanctus Patriarcha encyclicas ad Fratres suos literas post Generalia Comitia Bononiæ celebrata anno 1221. in quibus hæc de ratione studiorum: *Ut ignito Prædicationis eloquio, & salutaribus in Confessionibus consilio abundare possitis, Scripturas divinitus inspiratas & legem Domini immaculatam, convertentem animas, audiendo, meditando, scrutando sectemini, studio semper utilium insistentes, & curiositatis dispendium evitantes*. Epistolam non æri, sed omnium Dominicanorum cordibus insculpendam e vetustissimo Codice MS. descripsit *Bzovius* in Historia Prædicatorum Poloniæ, & ex eo *Malvenda* in Annalibus pag. 336. Nec præceptis tantum, sed exemplo hanc studendi rationem filios docuit Sanctissimus Parens, ut scribit *Theodoricus de Appoldia* in ejus Vita lib. 4. cap. 4. *Et quia sine Sanctarum notitia Scripturarum perfectus Prædicator nemo esse potest, hortabatur Fratres S. Dominicus fideliter, ut semper in Novi & Veteris Testamenti lectione essent: Atque ipse quoque Evangelium secundum Matthæum & Pauli Epistolas apud se ferens, multum in eis lectitabat, ut propemodum memoria retineret. Evangelicam enim & Apostolicam doctrinam & vitam amans & amplectens, Philosophica figmenta non magni pendebat*.

Ratio studendi FF. Prædicatorum.

Obiit Vir Sanctissimus Bononiæ die sexta Augusti anno 1221. ætatis anno 51. Generalis Præfecturæ 5. A *Gregorio IX.* Pontifice Maximo in Sanctorum numerum relatus est 3. Idus Julii, anno 1224. Ejus Gesta scripsere *B. Jordanus* in libello de Initio Ordinis, *F. Constantinus*, *Humbertus* Magister Ordinis 5. seu potius *Gerardus de Fracheto*, in Vitis Fratrum; *Gerardus* alter Provincialis Germaniæ, *Petrus Ferdinandi*, Hispanus *Jacobus de Voragine*, *Theodoricus de Appoldia*, *Vincentius Bellovacensis* lib. 19. Speculi Historialis cap. 93. *& seq.* & lib. 30. cap. 65. *& seq.* *Bernardus Guidonis*, in Chronico Ordinis, *Conradus Teutonicus*, *Thomas Senensis*, *S. Antoninus III.* P. Chronici T. 23. cap. 1. 2., & 4. *Joannes Garzo* insignis Orator Bononiensis, *Antonius Flaminius* Forocorneliensis, *Franciscus Diacetius* Fesulanus Episcopus, *Ferdinandus Castillus* lib. 1. & 2. *Malvenda* in Annalibus, & alii.

S. Dominicum inter Scriptores Ecclesiasticos non recensui, licet *Antonius Senensis* in Ordinis Bibliotheca primum det ipsi locum ob duos libellos (inquit) contra Albigenses editos qui in ignem conjecti diversis civibus ab igne resilierunt. Sed cum hos libellos, seu Fidei Catholicæ breves expositiones, ad memoriam posteritatis non scripserit, sed ad præsentem dumtaxat usum Hæreticos confundendi, immo *Petrus de Valle Cernaii*, in Historia Albigensium, unius tantum Schedulæ in ignem conjectæ, & miraculo illæsæ, non librorum meminerit, locum ipsi propterea inter Auctores non dedimus. Epistolas S. Pauli, Epistolas Canonicas, Psalterium, Evangelium S. Matthæi & Apocalypsim ipsum Commentariis illustrasse, tradit idem *Antonius Senensis*, & post eum *Possevinus*, quos sequitur *Malvenda* noster pag. 376. Annalium. Sed cum nemo Antiquorum qui Acta *S. Dominici* scripserunt, hujusmodi Operum meminerit, nec ullibi inveniantur, ipsum nihil hujusmodi scripsisse existimo. Satis sit, quod tot Auctorum Ecclesiasticorum Parens omnium, quos Ordo Prædicatorum peperit, calamis Fidem Catholicam propugnaverit, asseruerit, illustraverit veritatem. Esto Scripturas Sacras sit interpretatus, & eos maxime libros, quos nominat *Antonius Senensis*, cum Sacri Palatii Magisterium exercuit, quod tamen scripto expositiones suas tradiderit, nullis certis documentis probatur. *Petrus Galatinus*, lib. 6. Arcanorum Catholicæ Veritatis, C. 5. *Canisius* lib. 1. de B. Virgine cap. 7. *Suarez* Tom. 2. in 3. P. S. Thomæ Disp. t. 3. Sect. 5. & alii, cum de Immaculata Deiparæ Conceptionis disserunt, laudant S. *Dominicum* in Tractatu de Corpore Christi dicentem: *Sicut primus*

An S. Dominicus aliquid scripserit?

BIBLIOTECA O. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

Adam fuit ex terra Virgine & numquam maledicta formatus, ita decuit in secundo Adam fieri. At (inquit *Malvenda*) cum istius Operis editi a *S. Dominico*, nec *Vincentius Bellovacensis*, nec *Humbertus*, nec *Theodoricus*, nec *S. Antoninus*, nec alii rerum ejus Scriptores meminerint, suspicamur alterius potius fuisse Scriptoris. Eodem argumento uti mihi liceat adversus *Malvendam* alias *S. Dominici* opera laudantem. Næ stupendam sane Ordinis nostri hominum incuriam, qui Sanctissimi Patriarchæ Opera perire permisissent! Hujus vero Tractatus de Corpore Christi Auctorem indigitat *Malvenda* ex *Susato* in Chronico Ordinis, & *Antonio Senensi* in *Bibliotheca*, *Dominicum de Pantaleonibus*, Florentinum, quem in Ordine claruisse memorant ad annum 1262.

Ordo Fratrum Minorum.

VI. *Ordo FF. Minorum a S. Francisco Assisiate*, cujus Vitam *S. Bonaventura* ejusdem Ordinis Doctor accuratissime scripsit, anno 1208. institutus est, & ab *Innocentio III.* approbatus ann. 1215. cum cœlesti viso admonitus esset ne despiceret hominem quem cum Ordine Seraphico ad Ecclesiam sustentandam æterno consilio Deus destinaverat. S. Regulam ab *Innocentio* Decessore approbatam *Honorius III.* Diplomate quod incipit, *Solet annuere*, confirmavit 3. Kalendas Decembris, anno 1223. In Evangelica paupertate fundatus est FF. Minorum Ordo. Præcipio firmiter *Fratribus universis* (inquit S. Franciscus) *ut nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam . . . Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem. Sed tamquam peregrini & advenæ in hoc sæculo, in paupertate & humilitate famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se pauperem fecit in hoc mundo. Hæc est illa altissima paupertas, quæ vos charissimos Fratres meos hæredes Regni cœlorum constituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit. Hæc sit portio vera, quæ perducit in terram viventium, cui totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri in perpetuum sub cœlo habere velitis.*

A quo conditus & confirmatus?

Altissima paupertas & humilitas ordinis fundamenta.

In locum *Pauperum de Lugduno* confirmatos ab Apostolica Sede, *Pauperes Minores* primum appellatos, Abbas Urspergensis testatur, sed postea ne de paupertatis nomine vanam gloriam captarent, maluisse *Fratres Minores* appellari, *Apostolicæ Sedi in omnibus obedientes*. De *S. Francisco* egit prolixe *Matthæus Paris* in Historia Anglicana ad annum 1227. ubi sacram ejus Regulam describit. „ De Ordine vero FF. Minorum „ hæc habet. Multi Nobiles ipsius (*S. Francisci*) exemplum secuti, relicto sæculo cum „ vitiis & concupiscentiis ejus, sese Magisterio suo subdiderunt. Crevit igitur in brevi „ hic Ordo FF. qui Minores dicuntur, per orbem universum: qui in urbibus habitantes „ & castellis, deni & septeni exierunt in diebus illis per villas & Ecclesias Parochiales, verbum vitæ prædicantes, & turbis agrestibus virtutum plantaria inserentes, fructum Domino plurimum obtulerunt. Nec solum inter Fideles semen verbi Dei & „ rorem doctrinæ cœlestis consperserunt: verum etiam ad Gentilium & Saracenorum „ nationes se conferentes, perhibuerunt testimonium veritati: inter quos etiam multi „ ex eis ad martyrii gloriam pervenerunt. *Et ad annum* 1208. *de iisdem scribit*: „ Sub his diebus Prædicatores, qui appellati sunt Minores, favente Papa Innocentio subito emergentes, terram repleverunt, habitantes in urbibus & civitatibus deni & septeni, nihil omnino possidentes, de Evangelio viventes, in victu & vestitu paupertatem nimiam præferentes, nudis pedibus incedentes, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt. Diebus autem Dominicis & festivis de suis habitaculis „ exeuntes prædicaverunt in Ecclesiis Parochialibus Evangelium verbi, edentes & bibentes quæ apud illos erant, quibus officium prædicationis impendebant. Qui in „ rerum cœlestium contemplatione tanto perspicaciores sunt inventi, quanto a rebus „ præsentis sæculi & carnalibus deliciis comprobantur alieni. Nullum genus alimenti penes eos usque in crastinum reservatur, ut paupertas spiritus quæ viget in mente, actu sicut & habitu omnibus innotescat. „ Eumdem Ordinem commendat *Jacobus de Vitriaco*, Historiæ Occidentalis cap. 32.

Ordinis FF. Minorum elogium.

FF. Minorum Regulam Apostolicis Declarationibus exposuerunt *Nicolaus IV.* in Decretali, *Exiit qui seminat*, Tit. *De verborum significatione*, in Sexto, *Clemens V.* in Decretali, *Exivi de Paradiso*, eodem Tit. *Joannes XXII.* in Extravag. *Quorumdam*: *Ad conditorem*; & *Quia quorumdum*, ut de *Gregorio IX. Alexandro IV.* & *Innocentio IV.*

nihil

nihil dicam impræſentiarum. Seraphicum Ordinem præclaris exornant encomiis Pontifices Maximi. NICOLAUS IV. „ Minorum Fratrum, *inquit*, mitis & docilis in „ paupertate ac humilitate per almum Chriſti Confeſſorem Franciſcum dicata Reli- „ gio: qui ex illo vero ſemine germinans, germen illud per Regulam ſparſit in filios, „ quos ſibi & Deo per ſuum miniſterium in obſervatione Evangelii generavit. Iſti ſunt „ filii, qui docente Jacobo, Verbum æternum Dei Filium inſitum humanæ naturæ in „ horto Virginalis uteri potens ſalvare animas, ſuſceperunt. Hi ſunt illius Sanctæ „ Regulæ Profeſſores, quæ Evangelico fundatur eloquio, vitæ Chriſti roboratur exem- „ plo, fundatorum militantis Eccleſiæ, Apoſtolorumque ejus ſermonibus actibuſque „ firmatur. Hæc eſt apud Deum & Patrem munda & immaculata Religio, quæ de- „ ſcendens a Patre luminum, per ejus Filium exemplariter & verbaliter Apoſtolis tra- „ dita, & deinde per Spiritum Sanctum Beato Franciſco & eum ſequentibus inſpirata, „ totius in ſe quaſi continet teſtimonium Trinitatis. Hæc eſt cui atteſtante Paulo, „ nemo de cætero debet eſſe moleſtus, quam Chriſtus ſtigmatibus ſuæ paſſionis confir- „ mavit, volens Inſtitutorem ipſius Paſſionis ſuæ ſignis notabiliter inſigniri.

CLEMENS V. „ Exivi de Paradiſo, dixi: Rigabo hortum plantationum, ait ille „ cœleſtis Aricola.... Hic hortus eſt FF. Minorum Sancta Religio quæ muris re- „ gularis obſervantiæ firmiter undique circumcluſa, intra ſe ſolo contenta Deo, ador- „ natur abunde novellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei Filius „ mortificantis Pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ ſuavitate mira uni- „ verſis odorem attrahentis ſanctimoniæ circumfundunt. Hæc eſt illa cœleſtis vitæ „ forma & Regula, quam deſcripſit ille Confeſſor Chriſti eximius Sanctus Franciſcus, „ ac ſervandam a ſuis filiis verbo docuit pariter & exemplo.

JOANNES XXII. in Conſtitutione, *Glorioſam*, ubi de Eccleſiâ præmiſit „ Cujus „ inæſtimabilis decor, quia vario vivendi genere in una tamen caritate perficitur, quaſi „ de veſtis pulcherrimæ varietate lætetur, *ſcribit:* In hoc igitur veſtimento tam mira- „ bili varietate diſtincto Minorum Fratrum ſacer Ordo, ab ipſo ſuæ fundationis exor- „ dio, almi Confeſſoris B. Franciſci regulari traditione, & Apoſtolicæ Sedis auctori- „ tate atque confirmatione, indiſſolubili quadam textura connexus, fide clarus, ſpe va- „ lidus, charitate profuſus, humilitate placidus, obeditione devotus velut ſingulare ju- „ bar, ſanctitatis exemplo, ac doctrinæ verbo per univerſum orbem claruit, & Eccle- „ ſiaſtico decori multum utilitatis, & plurimum inclitæ alacritatis invexit.

Secundus & Tertius Ordo S. Franciſci.

Præter Ordinem FF. Minorum duos alios *B. Franciſcus* inſtituit. Secundum nempe, Monialium quæ *Damianitæ*, primum dictæ ſunt ab Eccleſia *S. Damiani*, in qua ipſas collocavit, deinde Clariſſæ a *S. Clara* Virgine Aſſiſiate, quam Seraphicus Patriarcha cœleſtem vitæ rationem edocuit, eique & Sororibus Regulam tradidit. Hujus auſteritatem Innocentius IV. temperavit. Virgo *Clara* ab *Alexandro IV.* Cœlitum numero adſcripta eſt. *Tertium* denique *Ordinem* inſtituit pro ſæcularibus utriuſque ſexus, ex quo Religioſa *Pœnitentium* Congregatio emerſit. De *S. Franciſco*, & ejus Ordine, præter *S. Bonaventuram* legendi *Sanctus Antoninus* 3. P. Chronicorum. Tit. 32. ubi etiam agit de viris ſanctitate, dignitate & doctrina conſpicuis Ordinis FF. Minorum; ejuſdem Ordinis Chronica, præſertim Annales *Wadingi*; Chronica *Marcelli de Lisbona* Luſitano idiomate edita Ulyſſipone anno 1613. Annales *Franciſci de Royas* Hiſpanice conſcripti; *Franciſcus Gonzaga* in lib. de Origine, progreſſu & legibus Seraphicæ Religionis; *Petrus Rodulphi*, & *Henricus Sedulius in Hiſtoria Seraphica*. De anno obitus, & canonizationis *S. Franciſci* diximus in cap. de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Ordo Carmelitarum.

VII. *Carmelitarum* Ordo Sæculo 12. ex *Eliæ* Prophetæ revelatione, in *Monte Carmelo*, aſpirante *Aymerici* Patriarchæ Antiocheni favore conceptus eſt anno 1185. ut teſtatur *Joannes Phocæ* coævus Auctor, in Opuſculum quod a *Leone Allatio* Latine redditum, a *Bartoldo Nihuſio* Amſtelodami editum eſt an. 1654. *Subſequitur*, inquit, *Mons Carmelus, de quo in veteri recentiorique Scriptura plurimus ſermo eſt. Jugitur Mons, ab ipſo Maris ſinu, qui circa Ptolemaidem & Caipham incurvatur, initium ducens, & ad Galilææ fines perveniens. In extrema parte jugi, qua mare re-*

ſpicit,

*spicit, Prophetæ Eliæ spelunca spectatur, in qua angelicam vitæ rationem cum exegisset mirificus vir ille, in aera sublatus est. Erat eo loci antiquitus Monasterium * Magnum, ut structurarum vestigia ad hæc usque tempora commonstrant: sed illud tempore quod omnia in senium impellit, & gentium variis incursionibus penitus abolitum. Verum ante aliquot annos quidam Monachus, dignitate Sacerdos, capillitio albus, e Calabria oriundus, ex Prophetæ revelatione in Montem appellens, ea loca, Monasterii nempe reliquias, vallo perparvo cinxit, & turri ædificata temploque non ingenti extructo, Fratribusque ferme decem collectis, etiamnum sanctum illum ambitum colit.* Is fuit *Bertoldus*, primus Carmelitarum Prior, cui facta revelatio ab *Elia* Propheta de colligendis in Carmelo Monte Eremitis, anno 1156. ansam dare potuit Carmelitici Ordinis originem ad *Eliam* referendi, non quod fuerit ab *Elia* in terris vivente hic Ordo constitutus sub tribus essentialibus votis Religionis. Eliæ itaque filii primi illi Carmeli Montis Eremitæ (quamvis tempore Veteris Testamenti non fuerint) quia Eliam imitabantur, ut *Jacobus de Vitriaco*, Episcopus Acconensis circa annum 1220. scribebat lib. 1. cap. 58. *Alii ad exemplum & imitationem sancti viri & solitarii Eliæ Prophetæ, & maxime in civitate illa quæ supereminet civitati Porphyriæ, quæ hodie Caiphas appellatur, juxta fontem qui fons Eliæ dicitur, non longe a Monasterio B. Virginis Margaritæ, vitam solitariam agebant, in alvearibus modicarum cellularum, tamquam apes Domini spiritualem dulcedinem mellificantes.* Qui propterea dicere poterant cum *S. Hieronymo* in Epistola ad Paulinum: *Noster princeps Elias, noster Elisæus, nostri duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus & faciebant sibi tabenacula prope fluenta Jordanis.*

**Ita vertit Allatius, quod æque verti potest, Habitatio magna, μεγάλη μονὴ & sane convenientius, cum ibi Monasterium Magnum fuisse, nulla antiqua Monumenta testentur.*

Carmelitici Ordinis origo cur ad Eliam referatur?

Defuncto *Bertoldo*, anno sui regiminis 45. successit *Brocardus* in Eremi Carmelitanæ gubernatione anno 1200. Post annos quatuor, *B. Albertus* ex canonico Regulari Vercellensis Episcopus, Hierosolymitanus Patriarcha electus est anno 1204. eamque rexit Ecclesiam ab anno 1204. quo in Palæstinam appulit, ad annum 1214. quo in solemni Supplicatione a Saracenis occisus est. Is Montis Carmeli Eremitis Regulam dedit brevissimam, præscribentem divini Officii & orationis quotidianæ pensum, constructionem Oratorii in medio cellularum, ubi mane per singulos dies ad audienda Missarum solemnia convenirent; perpetuam ab esu carnium abstinentiam; jejunium a Festo Sanctæ Crucis ad Pascha; solitudinem, silentium, fugam otii, Prioris electionem, &c. Quo anno Regula data est, incertum.

Primæva Carmelitarum Regula.

Antiquiores *Bertoldo* Carmelitici Ordinis natales, non probat liber *Joannis Hierosolymitani* nomine inscriptus ad CAPRASIUM, *De Institutione Monachi*, quem *Joanni Hierosolymitano* Patriarchæ falso adscribi probavi in Synopsi Historiæ Ecclesiasticæ Sæculi 4. cap. 6. Articulo 31. contra infelices *Wastelii* Carmelitæ Vindicias. Nec etiam juvat Epistola sub *Cyrilli* Prioris 3. nomine conficta ab homine qui nesciebat quis & cujus fuisset *Bertoldus* primus Prior, quo anno data esset ab *Alberto* Regula, quænam forma fuisset habitus Carmelitarum in Palæstina degentium. Non denique majoris ponderis est *Josephi* cujusdam *Antiocheni* liber *De perfecta Militia Primitivæ Ecclesiæ*, cujus ipsa inscriptio novitatem redolet. Monumenta illa priscis etiam ignota Carmelitis, velut recentiorum & male feriatorum hominum figmenta rejiciunt viri quilibet eruditi: Qui & commentum explodunt de prima Beatæ Virginis *Mariæ* Ecclesia jam inde a temporibus Apostolorum in Carmelo ædificata, a qua factum sit ut jam tunc qui degebant ibidem Eremitæ *Fratres S. Mariæ de Monte Carmelo* vocarentur. Cujus fabulæ vanitas ex eo demonstratur, quod Carmelus olim inter loca sacra piis peregrinationibus a Christianis frequentata non sit annumeratus, ut constat 1. ex *S. Hieronymo*, qui *Paulæ* suæ diligentiam ac pietatem in sacris locis circumeundis tam accurate descripsit. 2. ex Hodæporico *S. Willibaldi* ad annum circiter 720. 3. ex *Arculphi* Episcopi peregrinatione, ex cujus ore accepit *Adamannus* Locorum Terræ Sanctæ descriptionem, quam una cum Epitome illius a Venerabili *Beda* scripta vulgavit *Henricus Canisius*. 4. ex *Epiphanio* Monacho Hagiopolita, qui nono aut decimo sæculo scripsit Enarrationem *de Syria, Urbe Sancta, & Locis ibi Sanctis*; in quibus ne Montem Sinai, neque *S. Mariæ* Ægyptiacæ sepulchrum octo diætis Hierosolymis dissitum, præterivit silentio, præterivit Carmelum. Anonymus ejusdem ævi Auctor de

Carmelitarum Ordinem Bertoldo antiquiorem esse nulla certa fidei documenta probant.

Locis

Locis Hierosolymitanis, cum dicto *Epiphanii* libello] inter συμμικτα Allatiana editus, non magis Carmeli meminit. Auctor Vitæ *S. Theotonii*, apud *Bollandum* ad 18. Februarii, celebriora quæque loca ab eo lustrata commemorat, meminit Jericho propter *Elisæi* fontem adiri solitæ, de Carmelo silet. Primus omnium parvi Templi seu Oratorii in Carmelo erecti, & collectorum ibi a *Bertoldo* Calabro decem Eremitarum meminit *Joannes Phocæ*.

Regulæ Carmeliticæ confirmatio.

Carmeli Eremitis cum negotium facesserent Episcopi & Clerus Palæstinæ, quod contra Lateranensis IV. Concilii Decretum sub novæ Regulæ ab Ecclesia Romana non approbatæ professione viverent, & plures Eremiticæ Vitæ candidatos in Sodalitium admitterent, *Brocardus* & Fratres ad *Honorium Tertium* confugerunt, cui id exposuerunt unum, *Albertum* Patriarcham ipsis ante Lateranense Concilium Regulam tradidisse, non ad *Eliam* originem suam retulerunt: non Majores suos Veteris Testamenti homines fuisse, non Monasterium Carmelitarum & Ecclesiam in honorem B. Virginis ab Apostolis erectam olim in Carmelo fuisse dixerunt, in qua Eliana successio traducta fuisset. Regulam ab *Alberto* editam approbavit *Honorius Tertius* Diplomate dato Reate 3. Kalendas Februarii, Pontificatus anno decimo, idest, Christi 1226. Inscribitur, *Priori & Fratribus Eremitis de Monte Carmelo*; non, *Fratribus B. Virginis Mariæ*. Leonis IV. Adriani II. Stephani V. Joannis X. & XI. Diplomata, septem annos & duodecim quadragenas indulgentiarum concedentium, vel tertiam partem omnium delictorum condonantium iis qui Ecclesias B. Mariæ de Monte Carmeli visitarent, vel adjuvarent; supposititia esse & conficta probat *P. Papebrochius* in Commentariis Historicis ad Vitam *B. Alberti* Patriarchæ Hierosolymitani cap. 10. tum ex formulis Indulgentiarum ejusmodi, quæ nonnisi 11. aut 12. Sæculo in Ecclesia usurpari cœpere, tum ex prioris Bullæ inscriptione, *Leo Papa Quartus*, cui similem his temporibus nemo proferet: tum quod nulla essent Carmelitarum in toto terrarum orbe Monasteria. Regulam ab *Honorio III.* approbatam confirmavit *Gregorius IX.* anno 1230.

Carmelitarum in Europam migratio. Antiquus Carmelitarum habitus.

Anno 1245. Carmeli Eremitæ propter Saracenorum incursus in Europam migrarunt, & superinducta cænobiticæ vitæ forma cœperunt inter Ordines Religiosos numerari, favente *Innocentio Quarto* Pontifice Maximo. Tunc B. Virginis patrocinium experti, auctore (ut verisimile est) B. Simone Stok, *Fratres B. Mariæ de Monte Carmelo* se ipsos appellabant. Carpita seu pallio variegato, id est, vittis seu circulis albis, non adsutis, sed intextis, & æquali spatio totam vestem a summo ad imum percurrentibus distincto, intercurrentibus griseis, induti erant. De quibus Londinense Capitulum generale an. 1180. ita statuit: *Frater Professus habeat unam carpitam quod est nostræ Religionis signum, non de petiis consutam, sed contextam, & habeat septem radios tantum, ut simus uniformes*.

Regulæ Carmelitarum declaratio & mitigatio prima.

Regulam a *B. Alberto* traditam *Hugo a S. Caro* Tituli *S. Sabinæ* Presbyter Cardinalis ex Ordine Prædicatorum assumptus & *Villelmus* Anteradensis Episcopus, auctoritate ab *Innocentio quarto* sibi commissa, declararunt, correxerunt, mitigarunt: quam declarationem, correctionem & mitigationem ipse Pontifex confirmavit Diplomate dato Lugduni Kalendis Septembris anno 1238. Regulam sic mitigatam non servant ipsi qui *Mitigati Carmelitæ* dicuntur, sed eamdem cum nova mitigatione facta ab *Eugenio quarto* die 15. Martii anno 1435.

Secunda mitigatio.

Ante Innocentii IV. Pontificatum nulla fuere in Europa Carmelitarum Cœnobia.

Ante *Innocentii quarti* Pontificatum nulla fuisse in Europa Carmelitarum Cœnobia, colligitur ex ipsius Pontificis literis ad Archiepiscopos & Episcopos datis, anno 1246. in quibus ait, ipsorum *quietem mentis recenti ad has cismarinas partes transitu non modicum fuisse turbatam: & ad hoc ipsos aspirare, ut per Apostolicæ pietatis auxilium statum consequi valeant*. Statum igitur antea in Europa non habebant. 2. Idem colligitur ex Breviario Carmelitico, cujus lectiones in Commemoratione solemni Beatissimæ Virginis *Mariæ* ad diem 16. Julii, sic habent. *Cum olim in Europa Ordo esset ignotus, & ob id apud Honorium tertium non pauci pro illius extinctione instarent, astitit Honorio noctu purissima Virgo Maria, planeque jussit ut institutum & homines benigne complecteretur*. 3. *Ex Guillelmo de Sanuvico*, Eremita Montis Carmeli, qui post amissam ultimo Acconem anno 1291. in Europam venit. Is Chronicon edidit de multiplicatione Religionis Carmelitarum per Provincias Syriæ & Europæ, & de perditione Monasteriorum Terræ

Terræ Sanctæ: in quo anno 1237. Carmelitas in Capitulo deliberantes inducit, an liceat ipsis Terram Sanctam deserere. Migrationem eorum in Europam refert ad annum 1238. Cap. 5. narrat quomodo a Curatis vexati ad Episcopos confugerint, supplicantes ut sibi Divina celebrandi in suis Cœnobiis licentiam, & libertatem sepeliendi Fratres concederent; scribitque respondisse Prælatos, quod *Cum hæc Religio esset eis ignota, gratiam postulatam Fratribus non concederent, donec super præmissis intentionem Summi Pontificis scirent*. Sanuvici Chronicon ediderunt PP. *Henschenius & Papebrochius* in Tractatu preliminari ad Acta Sanctorum mensis Maii Tom. 3. & commentitios fundationum antiquiorum titulos everterunt præcipue Florentiæ, Senis, Boppardiæ, Burdigalæ, Coloniæ, Viennæ in Austria, &c. Lege & *Propylæi Antiquarii*, quod Actis Sanctorum mensis Aprilis Tomo 2. iidem præmiserunt, partem secundam, in qua Florentinæ fundationis fabulam hoc sæculo primum adornatam, & fictitiam *Thomæ* Episcopi Attestationem, invictis argumentis probarunt, & Boppardiense *Henrici* Prioris *Hein* Epitaphium anni 1113. nullatenus ad Carmelitas pertinere. Ineluctabile sane argumentum est ex *Jacobi de Vitriaco* silentio petitum, qui in lib. Historiæ Occidentalis, de Religiosis Ordinibus agens, Carmelitas prætermittit, quorum lib. 1. de Historia Orientali meminerat. De cæteris Carmelitarum Ordinem spectantibus lege librum *De ortu & progressu Carmelitarum*, apud Trithemium, *Guillelmum Conventriensem* in Scuto Carmelitarum, *Joannem de Vineta* in Chronico Ordinis, *Joannem Grossum* Ordinis Carmelitici Priorem Generalem, in Viridario; *Philippum Ribotum* in libris de institutione & peculiaribus gestis Carmelitarum; *Joannem Chimetensem* in Speculo Ordinis B. Mariæ de Monte Carmeli, *Joannem Baptistam Mantuanum* in Apologia pro Carmelitis, *Joannem Paleonidorum* in Antiquitatibus Ordinis; *Lezanam* in Annalibus Carmeliticis, *Antonium Gonsalvez* in Chronicis Carmelitarum Lusitano idiomate scriptis & Ulyssipone editis anno 1572. *Didacum de Coria* in Chronicis Hispanico idiomate editis Cordubæ anno 1598. *Thomam Saracenum* in Menologio Carmelitano; *Marcum Antonium Alegre de Casanate*, in Carmelitici Decoris Paradiso; *Lucium* Belgam in Bibliotheca Carmelitica; *Aubertum Miræum*, in libro de Origine & Incrementis Ordinis Carmelitarum; *Philippum a Sancta Trinitate*, in Decore Carmeli Religiosi, & in Historia Carmelitici Ordinis, *Danielem a Virgine Maria*, in Vinea Carmeli, &c.

Silvestrinorum Congregatio. VIII. *Silvestrinorum Congregatio*, Ordinis Benedictini, an. 1231. condita est in Monte Fano, non longe a Fabriano insigni Piceni oppido, auctore *B. Silvestro Guzolino*, Auximate, qui e Canonico Eremita factus fama sanctitatis multos discipulos allexit. Obiit nonagenarius an. 1267. Vitam ejus scripsit *Andreas Jacobi* ejusdem Congregationis post ipsum quartus Abbas Generalis, quam apud *Surium* Tomo 6. posterioris editionis, ad diem 26. Novembris legere est. Religiosam illam Societatem confirmavit *Innocentius IV.* Diplomate dato quinto Kalendas Julii an. 1247. quod incipit his verbis: *Religiosam Vitam*. * De Sacris istius Congregationis Institutis scribit *Andreas Jacobi* l. 1. c. 10. Antiquissima imprimis erat omnibus Monachis Cœnobii disciplina & vitæ Religiosæ studium. Quæ exterioris hominis sunt: Vestis admodum vilis & aspera, ciborum magna simplicitas, non tam ad explendam quam levandam famem accommodata, suam inopiam ac paupertatem corrogatis eleemosynis leniebant. Mira in omnibus religiosæ taciturnitatis observantia: crebras tum ad carnis macerationem, tum ad sæculi expianda pericula verberationes & jejunia identidem usurpabant. Dies noctesque divinis laudibus Chorus personabat, mutua vigebant Charitatis Officia. Quæ interioris hominis sunt: statutum tempus sacris lectionibus ac precationibus tribuebant, eratque unusquisque sui contemptor egregius; neque hæc sui contemptio quidquam de bona cæterorum existimatione detrahebat; & ad summæ demum Christianæ perfectionis studium incumbebant. Neque vero eorum virtus & charitas intra illius Cœnobii scepta continebatur, sed ad externos quoque derivabatur.

Auctor. Confirmatio.

* *Bullarii Romani p. 114.*

Instituta.

Ordo B. Mariæ de Mercede Redem- IX. *Ordo Sanctæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum*, consilio *S. Raymundi de Pennaforti* Ordinis Prædicatorum, *Jacobi I.* Aragonum Regis auctoritate, a *S. Petro Nolasco* Gallo, ex oppido *Sanctarum Puellarum* oriundo: viro nobili & divite, ad sanctum opus Redemptionis Captivorum a Maurorum & Saracenorum servitute, moner-

te Deipara ipſi *Petro S. Raymundo*, & *Jacobo* Regi conſpicuam ſe præbente, inſtitutus eſt Barcinone, die *S. Laurentio* Martyri Sacra 10. Auguſti an. 1223. ſub Regula *S. Auguſtini*, & certis Conſtitutionibus a S. *Raymundo* præſcriptis, cum Breviario & Ritu divini Officii FF. Prædicatorum. Ordinem approbavit *Gregorius IX.* Pontifex Maximus 17. kalendas Januarii an. 1235. Obiit *B. Petrus Nolaſcus* anno circiter 1250. die vigeſima-nona Januarii. De ipſo, ſacroque Ordine legi poſſunt *Melchior Rodericus*, *Bernardinus de Vargas*, *Natalis Gabore*, *Philippus de Guimeran*, *&* *Joannes Latomy* in Hiſtoria Ordinis, *Franciſcus Zumel* in libro de Vitis Patrum & Magiſtrorum Generalium, ex quo Vitam *S. Petri Nolaſci* deſcripſit ediditque P. *Bollandus S. J.* inter Acta Sanctorum menſis Januarii, ad diem vigeſimam nonam; *Alfonſus Remon* in Annalibus Ordinis Hiſpanice conſcriptis, *Silveſter Maurolicus* in Oceano Religionum, *Joannes Mariana S. J.* Rerum Hiſpanicarum lib. 12. cap. 8. *Clemens VIII.* in Diplomate Canonizationis S. Raymundi, *Franciſcus Diago* in Hiſtoria Valentina, &c.

(*ptionis Captivorum. Ordinis conditores.*)

(*Regula.*)

X. *Ordinem Eremitarum S. Auguſtini*, ut ab ipſo Sancto Doctore inſtitutum credam auctoritate Sermonum ad *Fratres de Eremo*, quæ nulla eſt, cum ſint ejus venerando nomini ſuppoſiti, adduci non poſſum. Legantur quæ de illis Sermonibus ſcripſi in Synopſi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ 5. Sæculi c. 4. Art. 3. *Joachimi* Abbatis temporibus nulla erat Eremitarum *S. Auguſtini* Congregatio, ſiquidem illius ortum vaticinatus eſſe dicitur in Expoſitione Apocalypſis p. 4. Dig. 7. *Surget*, inquit, *Ordo qui videtur novus & non eſt. Induti nigris veſtibus, & accincti deſuper zona. Hi creſcent, & fama eorum divulgabitur. Et prædicabunt fidem, quam & defendent uſque ad mundi conſumptionem in ſpiritu Eliæ. Qui erit Ordo Eremitarum, æmulantium vitam Angelorum, &c.* Novum videri hunc Ordinem & non eſſe ait quia Regula *S. Auguſtini*, quam ſervant, nova non eſt. *S. Antoninus* qui critices defectu Sermones ad Fratres in Eremo ut Auguſtinianos admiſit, de hujus Ordinis antiquitate ita cenſet 3. P. Chronici, Tit. 24. cap. 11. *Et ſi fuerunt aliqui ante Ordines Mendicantium, qui viverent in Eremis ſecundum Regulam Auguſtini; non tamen erant talis ordinis, nec habebant unum Caput, nec illas Ordinationes quas habent Eremitani nunc. Unde poteſt dici quod qui dicuntur Eremitani nunc, non fuerint ante Mendicantes.* Horum tamen Inſtitutionem Concilium Œcumenicum Lateranenſe 4. præceſſiſſe, declarat *Gregorius X.* in Decretali *Religionum*, Tit. *De Religioſis Domibus*, in Sexto. *Innocentium Tertium* primum Pontificem fuiſſe a quo Eremitæ Auguſtiniani aliquod Privilegium habuerint, *S. Auguſtinus* mox laudatus aſſerit. Idem Pontifex Epiſtolis 87. & 88. lib. 14. Abbati & Conventui Majoris Monaſterii Turonenſis Monaſterii *Eremitarum Fontis Giardi* donationem Epiſcopo Cenomanenſi factam confirmavit, eo quod *Fontis Giardi* Fratres vitæ & converſationis fuerant diſſolutæ. Qui nihilominus conqueſti ſunt de violentia ſibi illata, exponentes coram Apoſtolicis Commiſſariis, *Quod ab inſtitutione ipſius domus, ſecundum B. Auguſtini Regulam converſantes, vixiſſet ibidem vita & habitu in Ordine Regulari.* Idem Pontifex Cap. *Inſinuante*, *Tit. Qui Clerici vel Voventes Matrimonium contrahere poſſint*: Mulieris cujuſdam nobilis Matrimonium irritum declarat, quæ *votum emiſerat caſtitatis in manibus cujuſdam de Fratribus S. Auguſtini, eo adjecto tenore, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret: ac in ejuſdem Ordinis habitu biennio poſt permanſerat.* Plures fabulas ſeu falſas opiniones de Auguſtinianorum Eremitarum origine excuſſit *Gabriel Pennotus* l. 1. Hiſtoriæ Tripartitæ.

(*Approbatio.*)

(*A Joachimo Abbate prædictus.*)

(*Ordo Eremitarum S. Auguſtini.*)

Ut autem magis innoteſcat qui eſſet 13. Sæculo hujus Ordinis ſtatus, operæ pretium eſt obſervare quinque tunc fuiſſe Congregationes Eremitarum, primam *S. Guillelmi*, alteram *S. Auguſtini*, tertiam *F. Joannis Boni*, quartam *De Fabali*, quintam *de Brictinis*. S. Guillelmi Canonizatio ab *Innocentio* III. facta an. 1202. propagandi latius Ordinis Guillelmitani cauſa fuit, quem tunc in duas Congregationes diviſum legimus. Primæ caput fuit Monaſterium in *Stabulo Rhodis*, quo in loco Vir Sanctus obierat: alterius Monaſterium *De Fabali Monte*, quæ Congregatio proprio Generali parebat, ſub Regula *S. Benedicti*, quam Guillelmitis dedit *Gregorius IX.* *Innocentius Quartus* confirmavit, Diplomate dato Lugduni 8. Nonas Septembris, anno Pontificatus 7. Chriſti 1250. quod *Samſon Haius* exhibet in libro *De Veritate Vitæ & Ordinis S. Guillelmi* Congregationem Eremitarum *de Brictinis*, Gregorius IX. anno 1. Pontificatus 6. kalendas

ſacer Principatus in Congregationem reliquam Cœnobio *S. Mariæ de Campis* a Romano Pontifice *Bonifacio IX.* delatus eſt, qui & eorum annuens poſtulatis, ipſos Ordini Ciſtercienſi adjunxit, ejuſdemque Ordinis Privilegia cum ipſis communicavit, ipſam tamen Congregationem *FF. Corporis Chriſti* nomine diſtinctam manere jubens. Diploma datum anno 1393. Fulginenſe Monaſterium *S. Mariæ Majoris Ordinis FF. de Officio Corporis Chriſti Ordinis Ciſtercienſis* appellatum, vetera probant documenta. Monachos Albos Corporis Chriſti Benedictinam Regulam profeſſos, conjicere eſt ex eorum ad Ciſtercienſes aggregatione. Abbas Generalis Congregationis Corporis Chriſti triennio quolibet eligebatur. Penes Abbatem *S. Salvatoris de Monteacuto*, Ciſtercienſis Ordinis in Peruſina Diœceſi, confirmationis poteſtas erat. *S. Salvatoris* Cœnobio bellicis tumultibus, aliiſque calamitatibus collapſo, *Bonifacius IX.* Monaſterium *S. Mariæ de Campis* Abbatiæ *S. Galgani*, in Volaterrano addixit. Qua pariter cadente, Ugolinus Trincius Princeps a Summo Pontifice obtinuit, ut Monaſterium *S. Mariæ de Campis* ſui juris eſſet, nec a Ciſtercienſibus ullo pacto penderet; ſervatis nihilominus privilegiis: quod a *Martino V.* an. 1410. & *Eugenio IV.* anno 1443. confirmatum eſt. Hæc porro Cœnobia *Congregatio Monachorum Alborum Corporis Chriſti* complectebatur. 1. *Corporis Chriſti de Gualdo.* 2. *S. Angeli de Murone.* 3. *Sanctæ Catharinæ de Santanatolia.* 4. *S. Joannis de Buſchis.* 5. *Corporis Chriſti de Buſcho*, in agro Nucerino. 6. Aliud in Camarinenſi. 7. Alterum in Peruſina Diœceſi. 8. *S. Herculani de Peruſio*. 9. *Corporis Chriſti & S. Mariæ annuntiatæ, de Monteſcio, S. Jacobi de Tuderto, & S. Mariæ in Campis*; quorum omnium *Bonifacii IX.* Diploma mentionem facit. Præterea, *S. Silveſtri de Tuderto, S. Crucis de Comitibus Chigiani Nuceranis, SS. Gervaſii, & Protaſii de Gualdo, S. Florentii de Peruſio, cum Sacello S. Herculani, S. Joannis de Fillilo*, quod extra, & *S. Hieronymi*, quod intra Camerinum. Fulginei vero Virginum Bethlemiticarum Monaſterium moderabatur. Tudertini Corporis Chriſti ad *S. Silveſtri* Monachi circumferendæ ſolemni pompa Euchariſtiæ in Solemnitate Sanctiſſimi Sacramenti Clero univerſo & populo confluentibus, Privilegium habebant. Iſta diſcimus ex *D. Secundo Lancellotto* Abbate Olivetano, lib. 2. Hiſtoriæ Olivetanæ, Cap. 69. & 70. Olivetani Ordinis exordia deſcribuntur in Vita *S. Franciſcæ* Romanæ a *Magdalena Anguillaria* Præſide oblatarum Turris Speculorum Italice edita, Latine vero a PP. *Henſchenio & Papebrochio* S. J. inter Acta Sanctorum menſis Martii, Tomo 2. ad diem 9. Cap. 8.

Eremitæ S. Pauli. Ordinis inſtitutio.

XIV. *Ordo Eremitarum S. Pauli* primi Eremitæ, in Hungaria Auctorem habuit *Euſebium* quemdam Strigonienſem, ut ſcribit *Silveſter Maurolicus* lib. 1. Oceani Religionum. Huic Sociiſque certam pie vivendi normam *Bartholomæus* Quinquecclefienſis Epiſcopus tradidit. Rogatus deinceps *Urbanus IV.* Pontifex Maximus, ut hancce Congregationem approbaret, eique Regulam *S. Auguſtini* traderet, adnuit. Interim *Paulus* Veſprinienſis in Hungaria Antiſtes quaſdam his Eremitis leges dedit anno 1268.

Regula.

Anno 1300. primus toti Congregationi præpoſitus eſt Prior Generalis F. *Laurentius Strigonienſis*. Miſſus a *Clemente V.* in Hungariam Sedis Apoſtolicæ Legatus *Gentilis de Monte Floris* S. R. E. Cardinalis Tit. *S. Martini in Montibus*, ex Ordine FF. Minorum aſſumptus anno 1308. ſingulari eum Ordinem benevolentia proſecutus, Regulam *S. Auguſtini* ipſi tradidit, ſcribendi Conſtitutiones, Generalia comitia congregandi poteſtatem fecit. Denique *Joannes XXII.* eumdem confirmavit Ordinem, & multis auxit Privilegiis, *Caroli* Ungariæ Regi adductus precibus. Diploma ea de re datum Avenione 10. Kalendas Decembris anno 13. Pontificatus, id eſt, Chriſti 1328. apud *Odoricum Raynaldum* ad eum annum, n. 83. legere eſt.

Confirmatio.

Ordo Jeſuatorum. A quo inſtitutus, confirmatus, extinctus.

XV. *Jeſuatorum Ordini*, ſic appellato quod Sanctiſſimum Nomen *Jeſu* frequenter in ore haberent, initium dedit Senis *Joannes Columbinus* vir nobilis & ſanctus. Quem *Urbanus V.* ſub Regula *S. Auguſtini* confirmavit anno 1367. De his legendi *Silveſter Maurolicus* in Mari Oceano Religionum, lib. 5. & *Paulus Morigia*. Hunc Ordinem extinxit *Clemens IX.* Pontifex Maximus Diplomate dato die 6. Decembris 1668.

Ordo S. Brigittæ.

XVI. *S. Brigitta*, Regum Suecorum genere prognata, *Ulphoni* Neritiæ Principi matrimonio juncta eſt. Susceptis ex thoro immaculato octo liberis, quatuor maribus, totidemque fœminis, continentiam cum eo ſervavit, & ad *S. Jacobum* in Compoſtella,

la, aliaque ſacra loca cum ipſo peregrinata eſt. Quo in ordine Ciſtercienſi pie defuncto, Sancti Spiritus impulſu Romam, & Hieroſolymam ad ſacra loca luſtranda profecta eſt, aſperrimo vitæ genere, prophetiæ dono, Revelationibuſque divinis, quæ & ſcriptis mandatæ extant, ubique celeberrima, & omnium pene ſui temporis Scriptorum ſtylo celebrata. Religioſum Ordinem inſtituit *S. Salvatoris* ſub Regula *S. Auguſtini*, additis novis Sanctionibus, Chriſti revelatione. Veſte & chlamyde griſei coloris tam viri quam fœminæ induebantur, cruce rubea chlamydi intertexta, cum albo circulo in medio. Hujus Ordinis meminit *Thomas Walſinghamus* in Hiſtoria Anglicana, in *Henrico V.* pag. 387. „ S. Auguſtini, (*inquit*) profitentur Regulam, quæ cum aliis „ adjectis cæremoniis vocatur ab eis Regula Salvatoris. Iis non licet habere pro„ prium, non quidem obolum nec pecuniam tangere quovis modo. In hoc Monaſterio „ juxta Regulam debent eſſe Sorores 60. Sacerdotes 13. Diaconi 4. octo Fratres Laici; „ quibus omnibus computatis, tantus erit numerus perſonarum, quantus erat 13. Apo„ ſtolorum, & 70. Diſcipulorum Chriſti. Hi non lineis, ſed laneis ſemper utuntur. „ Qui duos Conventus habebunt, unam Eccleſiam in communi: Moniales habebunt ſu„ perius ſub tecto: fratres inferius ad terram. Et ſunt utrique Conventus ſeparatim in„ cluſi: quibus poſt profeſſionem non licebit egredi, niſi de Domini Papæ licentia „ ſpeciali. Iſti duo Conventus debent habere ex Regula ſufficientem dotationem ad „ ſuſtentationem perſonarum & ſervientium, ac ſupportationem onerum tanti Monaſte„ rii, ita quod abſque indigentia & mendicitate tam in anno ſterili quam fertili poſ„ ſint ſufficienter & quiete ſubſiſtere. Poſtea vero ſi totus mundus poſſeſſiones & præ„ dia eis offerret, quiddam omnino recipere non liceret. Ante Feſtum omnium San„ ctorum annuatim computari debent & & præſciri victualia, & neceſſaria anni ſub„ ſequentis, & quæcumque tunc remanent de victualibus ſeu pecunia anni tunc in„ ſtantis, in craſtino omnium Sanctorum debent pauperibus erogari. Si vero aliquando „ victualia ſequentis anni videntur non ſufficere, tunc de pecunia aut victualibus im„ minentis anni additur ſequenti anno quantum neceſſe eſt & non plus, ſi Abbatiſſa, „ & Generalis ejuſdem loci Confeſſor periculum animæ ſuæ voluerint evitare. Et ex „ poſt quidquid remanſerit, egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu Sororum & Fra„ trum eligere debet unum de 13. Sacerdotibus in Confeſſorem Generalem Monaſterii, „ cui omnes Fratres obedire debent, & contra præceptum ejus nihil omnino facere. „ Nullus ſæcularium virorum, ſeu mulierum ſæcularium ſeu Religioſorum ingredietur „ Monaſteria Monialium. Hos ritus & plures alios obſervant hujus novellæ Religionis „ Profeſſores. „ De *S. Brigitta* & de ejus Ordine legi poteſt *S. Antoninus III.* P. Chronici Tit. 24. c. 11. Hunc *Urbanus V.* Pontifex Maximus confirmavit. Ejus habitum non induit Sancta illa Mulier. Caput Ordinis Watzſtenenſe Monaſterium erat in Diœceſi Lyncopenſi. Obiit admirabilis Vidua Romæ 10. Kalendas Auguſti anno 1373. A *Bonifacio IX.* Pontifice Maximo in Sanctarum numerum relata eſt, anno 1391. Rurſus a *Joanne XXIII.* in Concilio Conſtantienſi, ſupplicantibus Regnorum Sueciæ, Daniæ, & Norvegiæ Oratoribus ejus ſanctitas declarata eſt, ut *Trithemius* in Chronico Spanhemenſi, & *Nauclerius* Generatione 48. teſtantur. Tandem ne ipſius Canonizatio tempore Schiſmatis, a Pontificibus, quos univerſa non agnoſcebat Eccleſia, facta vacillaret, tertio poſtulata eſt a *Martino V.* cujus ea de re Conſtitutio Florentiæ data Kalendis Julii, anno Chriſti 1419. *S. Brigittæ* Revelationibus præmittitur. Ad Monaſterium Watzſtenenſe poſt obitum *Brigittæ* Matris Sanctiſſimæ ſe contulit *Catharina* ejus filia, ipſius venerandas Reliquias deferens, ibique ſuſcepto Religionis habitu & votis nuncupatis, Abbatiſſa electa, Romam poſtea miſſa eſt a Sueciæ Rege ad Matris Canonizationem promovendam. *S. Catharinæ Suecicæ* Vitam apud Bollandi Continuatores legere eſt ad diem 24. Martii.

Ejus regula.

S. Brigittæ Canonizatio.

XVII. Anno 1374. Hieronymitarum Ordo in Caſtella inſtitutus eſt a *Petro de Guadaſſinaria*, aliiſque viris nobilibus, partim Italis, partim Hiſpanis; quibus Regulam S. Auguſtini *Gregorius IX.* Pontifex Maximus tradidit, certaſque Conſtitutiones confirmavit, ac proprium deſignavit habitum. *Petrus* hanc Regulam Avenione coram Pontifice ritu ſolemni profeſſus, Prioris ornatus dignitate in Caſtellam remiſſus eſt cum literis com-

Ordo Hieronymitarum.

A quo inſtitutus & confirmatus?

commendatitiis ad *Henricum* Regem, quibus Pontifex ejus Majeſtatem rogabat ut novo Ordini faveret. Illas deſcripſit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1374. n. 22. De iſtius Ordinis exordio ſcribit *Joannes Mariana* lib. 17. de Rebus Hiſpaniæ, Cap. 18. *Octobris die quinto decimo, Gregorio Pontifici ratio vivendi probata eſt, quam ii Monachi conſectantur in Hiſpania, quibus a Divo Hieronymo nomen eſt, ædificiorum amplitudine, divinas laudes concentu ſuaviſſimo decantandi ſtudio, clauſuræ patientia præcipui præ cæteris atque præſtantes: nativis lanarum coloribus extra veneto, intus candido diſtincti. Quidam viri Itali pietatis ſtudio incenſi, non procul Toleto domicilium conſtituerunt ab hominum conventu ſecretum. Horum vitæ genus propter excellentem ſanctitatis opinionem æmulati alii, ſeſe illis adjunxerunt. Viri in eo numero primarii, Fernandus Juanius Templi Toletani Canonicus, Pechæ fratres, Alfonſus, Petruſque: hic Regius Cubicularius, ille Genuenſis Epiſcopus. Primum huic Ordini Monaſterium legibus inſtitutiſque temperatum, prope Caracam, ſupra Lupianam pagum. Regum Principumque munificentia deinde multa alia fundata ſunt*. Plura docebunt Ordinis Hiſtorici, *Hermenegildus a S. Paulo*, *Joſeph de Siguenca*, & *Franciſcus de los Sanctos*.

Ordo S. Ambroſii. XVIII. *Ordo S. Ambroſii* dudum inſtitutus, ſed abſque certa Regula a Sede Apoſtolica approbata, rogante *Simone* Mediolanenſi Archiepiſcopo, ſub *S. Auguſtini* Regula a *Gregorio Undecimo* confirmatus eſt, cum poteſtate recitandi Ambroſianum Officium, Priorem eligendi, cujus confirmatio ad Mediolanenſem Archiepiſcopum pro tempore exiſtentem pertineret; prædicandi verbum Dei, Confeſſiones audiendi, & mortuos ſepeliendi ſine præjudicio Parochialis Eccleſiæ. Diploma ea de re datum Avenione 3. Kalendas Decembris anno 1375. Tom. 1. Bullarii Romani pag. 289. legere eſt. Caput Ordinis, Monaſterium Mediolanenſe *S. Ambroſii ad Nemus*.

A quo confirmatus?

Ordines Equeſtres. XIX. Ordines etiam Equeſtres 13. & 14. Sæculo inſtituti: in primis *Ordo S. MariæGlorioſæ*; cujus officium erat procuratio & conciliatio pacis in civitatibus Italiæ, quæ Gibellinorum & Guelforum inteſtinis odiis belliſque conflagrabant. Auctor Inſtituti fuit *Bartholomæus* Ordinis FF. Prædicatorum vir ſanctus, patria *Vicentinus*. Ab *Urbano IV.* Pontifice Maximo confirmatus eſt Conſtitutione Viterbii data anno Pontificatus 1. Chriſti 1261. Kalendis Januarii. Tunica alba, & ſubcinericia toga induti, crucem purpuream in campo albo, duabus ſupra poſitis ſtellis præferentes, Regulam *S. Auguſtini* profitebantur; viduarum & pupillorum tutelam ſuſcipiebant; pacem & concordiam inter homines pro ſua virili promovebant, fovebantque. Quos etiam, quod ſuis quique in ædibus cum uxoribus & liberis vitam agere permiſſit ſint, vulgus *FRATRES GAUDENTES* appellavit. De his *Ghirardacius* in Hiſtoria Bononienſi.

Ordo S. Mariæ Glorioſæ.

Ordo Pœnitentiæ Sanctorum Martyrum. Prodiit in Palæſtina circa annum 1250. Equeſtris *Ordo Pœnitentiæ SS. Martyrum*, ſub Regula *S. Auguſtini*, cujus meminere qui de Ordinibus Militaribus ſcripſerunt, præſertim *Franciſcus Menenius*.

Ordo S. Lazari. Ordinem Fratrum & Militum *Hoſpitalis Leproſorum S. Lazari Hieroſolymitani*, longe ante ſua tempora inſtitutum, ſub *S. Auguſtini* Regula confirmavit *Alexander IV.* anno Chriſti 1255. Diploma ea de re datum extat in Bullario Romano. De hoc Ordine legendi *Beloius & Menenius* in libris ſuis de Ordinibus Equeſtribus, & *Maurolicus* in Mari Oceano omnium Religionum. Eumdem Ordinem *Clemens IV.* Privilegiis auxit.

Ordo Monteſiæ. *Ordo Monteſiæ*, ab urbe Regni Aragonii, in qua ſedes ejus præcipua conſtituta eſt, appellatus: ſub nomine *S. Mariæ & S. Georgii*, Ordini Calatravæ aggregatus, & Ciſtercienſium leges ſub proprio Magiſtro ſervare juſſus; Valentinum Regnum a Maurorum incurſibus tueri. Veſte candida cum rubra Cruce novi Milites inſigniti. Templariorum bona in Valentino tractu illis collata. *Joannis XXII.* Pontificis Maximi auctoritate hæc inſtituta Militia, idque Aragonii Regis precibus datum, anno 1317.

Ordo Chriſti. Poſt biennium, in Luſitania, eodem Pontifice concedente, Sacra pariter Militia inſtituta eſt, cui a CHRISTO nomen. Mauris & Saracenis propulſandis, Cruce rubra, linea candida interſecante diſtincta. Cui etiam Templariorum bona ejuſdem Regni attributa fuere. Sedes principalis Caſtrum Marinum Silvenſis in Algarbiis Diœceſis; unde poſtea Tomarium migrarunt. De Monteſia, & Chriſti militia legendus *Mariana* lib. 15. cap. 16.

XX.

XX. De Monasticæ Professionis tempore, seu ætate qua emitti posset, varia fuit etiam his sæculis, quorum historiam teximus, Ecclesiæ Disciplina. *Hugo* Cluniacensis Abbas 17. anno 1199. electus, Statuta quædam edidit, in quibus istud legitur: *Nullus Regularibus vestibus infra viginti annos induatur, exceptis illis tantum de Schola apud Cluniacum, sine quibus servitium Dei fieri non consuevit*. Hoc Statutum *Gregorius IX.* Pontifex Maximus temperavit, Diplomate quo Cluniacensium Reformationem sanxit, quod incipit his verbis: *Behemot non contentus quasi bos comedere paleas*: & extat in Bullario Tom. 1. *Cæterum*, inquit, *quia non est in primogenito bovis arandum, districtius inhibemus, ne pueri ante quintum decimum annum in Monachos admittantur, illis dumtaxat exceptis, quibus in Cluniacensi Monasterio, ex antiqua consuetudine, certum est Officium deputatum*. Id confirmavit *Nicolaus IV.* Constitutione quæ incipit his verbis: *Regis Pacifici*, edita anno 1289. *Cæterum quia Ordo videtur grave profitentibus jugum imponere, districtius inhibemus, ne ante quintumdecimum ætatis annum completum ad Monachalem Professionem puer aliquis admittatur*. Concilium Parisiense anno 1212. a *Roberto de Corceone* Sedis Apostolicæ Legato congregatum p. 2. Cap. 3. annum 18. Religionis pro ingressu præscribit; *Juxta ætatem recipiendorum ad Religionem, cujuscumque fuerint Ordinis, districte prohibemus, ne aliquis recipiatur infra decimum octavum annum*. Concilium Oxoniense anno 1322. eamdem disciplinam sancit Cap. 43. *Monachus non recipiatur minor octodecim annis, nisi evidens utilitas seu necessitas aliud inducat*. Conventus Generalis omnium Abbatum Ordinis Benedictini ab *Ottone* Sedis Apostolicæ Legato Londini anno 1238. celebratus, quemquam ante vigesimum annum completum ad Professionem, & decimum nonum ad Probationem, in Monasterium admitti vetat. Virgines anno ætatis duodecimo ad Professionem admissas, colligitur ex cap. *Indemnitatibus*, *De electione & electi potestate*, in Sexto. *Nulla Monialis*, inquit, *nisi duodecimum annum peregerit, & professa fuerit tacite vel expresse, ad eligendum cum aliis admittatur*. Qui per annum integrum Monasticum habitum gestaverant, tacita Professione obstricti censebantur, nec ad sæculum reverti poterant; ut colligitur ex cap. *Ex parte*, *De Regularibus*, quod est *Honorii Tertii* & ex cap. *Statuimus*, quod est *Gregorii Noni*. Quæ de iis dumtaxat Ordinibus intelliguntur, in quibus idem erat Novitiorum & Profitentium habitus, ut ipsi declarant. *Alexander Quartus C. Non solum*, *De Regularibus*, in Sexto: Fratribus Prædicatoribus & Minoribus sub pena excommunicationis prohibet, *ne ante annum Probationis elapsum, aliquem ad Professionem recipiant*, vel impediant, ne ad alium Ordinem transeat, vel ad sæculum redeat: *Nisi majorquatuordecim annis existens, professus sit tacite vel expresse, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare: quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur*. Probationis annum omnino necessarium statuit *Bonifacius VII.* cap. *Beneficium*, *De Regularibus*, ut quis sit obstrictus Vitæ Monasticæ, *nisi constet quod vitam voluerit absolute mutare, vel habitum receperit Professorum*. Concilium Londinense anno 1237. statuit ut *Postquam Novitii anno Probationis finito gestaverint habitum Monachalem, ad Professionem, juxta Decretalem Honorii Papæ, districtione Ecclesiastica vel Canonica per Abbatem protinus compellantur*. Quæ lex etiam ad *Canonicos Regulares & Moniales* extenditur. Concilium Lambethense anno 1281. Can. 19. idem statuit de Monialibus, eas nimirum *ipso facto professas* censeri debere, *postquam ultra annum vitam sponte in Collegio duxerint Regularem; adeo ut ad sæculum redire nullatenus permittantur, etiamsi benedictionem Episcopalem cum solemnitate voti emissi minime perceperunt*. Et Monachos, *si ultra annum Religionis habitum in Monasterio sponte detulerint, & ipso facto ad sæculum redierint, esse sicut Apostatas ab Ecclesiasticis Officiis repellendos, & ad repetenda sua Monasteria, secundum Juris exigentiam compellendos*.

Monasticæ Professionis tempus.

XXI. Pretium pro ingressu Monasterii seu pro receptione ad Religiosam Professionem exigere, Ecclesia Simoniæ damnavit 13. & 14. Sæculo. Concilium Lateranense 4. anno 1215. hac de re Canonem 64. condidit, cujus hæc sunt verba: *Quoniam Simoniaca labes adeo plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiat in Sorores, paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare: ne id de cætero fiat, penitus*

nitus prohibemus; statuentes ut quæcumque de cætero talem pravitatem commiserit, tam recipiens quam recepta, sive sit subdita, sive Prælata, sine spe restitutionis de suo Monasterio expellatur, in locum arctioris Regulæ ad agendum perpetuam pœnitentiam retrudenda. De his autem quæ ante hoc Synodale Statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum, ut remotæ de Monasteriis, quæ perperam sunt ingressæ, in aliis locis ejusdem Ordinis collocentur. Quod si propter nimiam multitudinem alibi forte nequiverint commode collocari: ne forte damnabiliter in sæculo evagentur, recipiantur in eodem Monasterio dispensative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa Monachos & alios Regulares decernimus observandum. Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare: præcipimus ut Diœcesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas Diœceses publicari.

In hujus Disciplinæ violatores *Innocentius* III. Cap. *Dilectus*, *De Simonia*, animadvertere jussit Cantuariensem Archiepiscopum, qui Diœcesim suam visitans, *in Monasteriis & Religiosis locis pullulasse repererat simoniacam pravitatem, ita quod in eis multi pretio essent recepti, qui potius gratis recipi debuissent, immo etiam ad Religionis observantiam invitari.* Quomodo erga eos gerere se deberet, Cantuariensis rogaverat Archipræsul. Respondet Innocentius III. *Si adversus eos qui labe fuerint hujusmodi maculati, accusatio coram te fuerit canonice instituta, postquam crimen ordine fuerit judiciario comprobatum, tam in dantes, quam in recipientes, canonicæ severitatis exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos qui per simoniacam pravitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos, ad agendam pœnitentiam ad Monasteria dirigas arctiora. Abbatibus autem & Abbatissis, Prioribus, Prælatis quibuslibet & Officialibus eorumdem, injungas pœnitentiam competentem: & donec illam peregerint, eos a Sacrorum Ordinum executione suspendas; Injungens Episcopis tuis, ut hanc formam per suas Diœceses studeant observare. Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.*

Concilium Oxoniense anno 1220. Canone 39. statuit ut Monachi vel Canonici Regulares, *pro receptione alicujus in domum Religionis, pecuniam aut quidquam aliud extorquere non præsumant: adeo ut si præ paupertate domus, ingrediens debeat vestire se ipsum, prætextu vestium, ultra justum pretium earum, ab eo nihil penitus recipiatur.* Et Canone 46. statuit ut *Episcopi provideant quod Moniales in omnibus necessariis competenter sustentari possint de bonis Monasterii, nec sustineant ultra numerum aliquam admitti: nec etiam suscipiatur aliqua, quousque redactæ fuerint ad numerum illum .... Si autem contigerit aliquam de cætero contra hanc formam admitti, tam Abbatissa, quam Priorissa deponatur.*

Concilium Langesiense anno 1278. plures in Monasterium recipi vetat, *quam ex locorum facultatibus competenter possint sustentari.*

Bonifacius Octavus C. Periculoso, De Statu Regularium, in sexto, prohibet, *Ne in Monasteriis Ordinum non Mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in Sorores, nisi quot poterunt de ipsorum Monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari: si secus actum fuerit, irritum* decernit.

Concilium Coloniense anno 1310. Canone 28. prohibet: *Ne in aliquo Monasterio Monachorum vel Monialium, cujuscumque conditionis vel Regulæ existant in receptione vel admissione Monachi seu Sanctimonialis ad ipsum Ordinem, pecunia exigatur, vel pro receptione talis personæ ad Religionem, pacta, conditiones, aut conventiones de pecunia, vel alia re temporali ipsi Religiosi faciant, quovis nomine vel colore ad hoc quæsito. Sed id quod ex post facto parentes & amici personæ receptæ, pro eleemosyna & devotionis causa, absque pacto libere contulerint, recipere valeant: dum tamen id fiat pure & simpliciter, sine fraude.*

Urbanus V. Cap. Sane, De Simonia, lib. 4. Extravag. Communium, prohibet *Ne tam a maribus quam a mulieribus volentibus ingredi Religionem, Abbates, Priores, Abbatissæ*, vel Priorissæ, *in earumdem personarum receptione, aut ante vel post illam, quoscumque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, jocalia, aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputata vel deputanda, directe vel indi-*

recte

recte petere vel exigere quoquomodo præsumant: sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu, sicut alias personas suarum Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, domorum & locorum sincera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ personæ ipsæ ingredientes, pure & sponte, & plena liberalitate omnique pactione cessante, dare, vel conferre Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, domibus, & locis hujusmodi voluerint, cum gratiarum actione licite recepturi. Nos enim qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes quam accipientes, Excommunicationis: si Capitulum vel Conventus fuerit, suspensionis sententiis eo ipso decernimus subjacere: A quibus, præter quam in mortis articulo, absolvi nequeant absque Sedis Apostolicæ licentia speciali.

Hugo V. Cluniacensis Abbas statuit ut in Monasteriis Cluniacensis Congregationis *Nullus pactione seu pretio recipiatur; sed si quis quidquam sponte obtulerit, non respuatur ejus devotio. Et quoniam*, inquit, *ex susceptione debilium & inutilium personarum ista præcipue pestis irrepsit, præcipimus ut nonnisi tales recipiantur in Monachos, qui apti sint servitio Dei, & non onerosi Fratribus & utiles Monasterio.*

Sanctus Thomas Secunda Secundæ, Quæst. C. Art. 3. in Responsione ad tertiam Objectionem, docet, *Quod pro ingressu Monasterii non licet aliquid exigere vel accipere quasi pretium. Licet tamen, si Monasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem ingressum Monasterii exhibere, sed accipere aliquid pro victu personæ, quæ in Monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiunt Monasterii opes.*

Sanctus Bonaventura in Libello Apologetico in eos qui Ordini Minorum adversantur, Quæst. 18. docet quod *Ubi recipitur persona propter pecuniam, simonia est, quia ibi venditur spirituale, id est, consortium spiritualis Societatis, pro temporali, scilicet pro pecunia . . . . . . Ubi vero pecunia recipitur propter personam, quam alias libenter reciperent, si haberent unde eam pascerent, non videtur esse simonia, dummodo forma cum intentione concordet. Et hoc modo sustinemus quod Sorores Sanctæ Claræ recipiunt pecuniam cum personis, si quando oportet eas plures personas recipere, quam de facultatibus Monasterii congrue valeant sustentari.* Lege *S. Raymundum de Pennaforti*, in Summa Tit. 1.

Puerorum oblatio a Parentibus.

XXII. Parentes filios suos minores vitæ Monasticæ quandoque devovebant, sed ad sæculum redire poterant, nisi anno ætatis 15. parentum oblationem confirmarent. *Guillelmus* Montispessulani Dominus condito testamento, quod Tom. 9. *Spicilegii*, editum est, de *Guidone* filio suo ita statuit: *Guidonem filium meum volo esse Monachum Cluniacensem; & dimitto Ecclesiæ Cluniacensi centum libras; quibus dictus Guido sit contentus de bonis meis. Si ante Monachationem Guido decesserit, habeat dicta Ecclesia de istis centum libris tantum decem solidos.*

Innocentius Tertius Epistola 116. libri 15. ad Lugdunensem Archiepiscopum data, confirmat quod *cautum reperitur in Canone, ut minoris ætatis filiis, qui oblati Monasterio fuerint, suscipientes habitum vel tonsuram, si a Prælatis suis anno quinto decimo requisiti, se in assumptæ Religionis proposito consenserint permansuros, pœnitendi licentia præcludatur, alioquin eis non adimatur ad sæculum redeundi facultas, ne coacta præstare Deo servitia videantur.*

XXIII. Parochialium Rectores Ecclesiarum sibi temere potestatem arrogabant prohibendi, ne Parochiani sui Vitam Monasticam absque licentia sua amplecterentur. Illorum audaciam reprehendit *Innocentius Tertius* Epist. 166. lib. 13. ad Decanum, & Archidiaconum de Losco, & *Hugonem* Canonicum Cabilonensem. „ Abbas, *inquit*, & „ Conventus Cisterciensis transmissa nobis petitione monstrarunt, quod quidam Rectores „ Ecclesiarum Provinciæ Lugdunensis, ab iis qui vivi & incolumes ad eorum Ordinem „ transeunt, sibi fieri exigunt testamentum, & in eos quos iidem relinquunt in sæculo, „ propter hoc Ecclesiasticam exercent Censuram, ac Capitulum illud quo eis a Sede Ec- „ clesiastica indulgetur, ut licite liberos & absolutos a sæculo fugientes recipiant, in- „ terpretantes sinistre, asserunt eos, licet alias absoluti existant & liberi, sine ipsorum „ licentia non posse ad Religionem transire, pro eo quod Jure Parochiali iisdem obligati „ tenentur. Quocirca Discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus,

Libertati Fidelium ad Vitam Monasticam eligendam consulunt Summi Pontifices.

„ quatenus præſumptores prædictos a præſumptione hujuſmodi, monitione præmiſſa, per „ Cenſuram Eccleſiaſticam, ſublato appellationis obſtaculo compeſcatis.

Regularium Immunitas. XXIV. Quidam Monachi ſubditi erant Epiſcopis, alii ab eorum Juriſdictione Sedis Apoſtolicæ auctoritate erant abſoluti. Ciſtercienſes Abbates Obedientiam Epiſcopis profitebantur, ut conſtat ex *Honorio III. C. Ne Dei Eccleſiam*, *De Simonia*, cujus hæc ſunt verba: „ Adjicimus ut Archiepiſcopi & Epiſcopi ea ſint forma Profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta, quæ talis eſt: Ego Frater Abbas „ Ciſtercienſis Ordinis, ſubjectionem & reverentiam, & obedientiam a SS. Patribus „ conſtitutam, ſecundum Regulam S. Benedicti, tibi, Domine Epiſcope, tuiſque Succeſſoribus canonice ſubſtituendis, & Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, ſalvo ordine meo, perpetuo me exhibiturum promitto. „ Ordines FF. Prædicatorum & Minorum, aliorumque Mendicantium, ſtatim a confirmatione ſua Immunitatem ab Epiſcoporum Juriſdictione, quoad monaſticum regimen, & ea quæ regularem diſciplinam ſpectant, Sedis Apoſtolicæ privilegio obtinuerunt. Quoad Sacramentorum vero adminiſtrationem & verbi miniſterium, eiſdem erant, ſuntque ſubditi. *S. Franciſcus* Cap. 9. ſuæ Regulæ ſtatuit ut „ Fratres non prædicent in Epiſcopatu alicujus Epiſcopi, cum ab eo illis fuerit „ contradictum. Idem vetant FF. Prædicatorum Conſtitutiones. Idem Patriarcha Seraphicus Teſtamento ſuo cavit, juſſitque Fratribus univerſis ut „ ubicumque ſunt, non „ audeant petere aliquam Literam in Curia Romana, per ſe, vel per interpoſitam perſonam, pro Eccleſia, neque pro aliquo loco, neque ſub ſpem prædicationis, neque „ pro perſecutione ſuorum corporum; ſed ubicumque non fuerint recepti, fugiant in aliam „ terram ad faciendam pœnitentiam cum benedictione Dei. „ Nec Præſulibus dumtaxat, ſed etiam ſecundi Ordinis Sacerdotibus reverentiam docet exhibendam, nec ipſis repugnantibus in ipſorum Eccleſiis concionandum. „ Dedit mihi Dominus (*inquit*) & dat „ tantam fidem in Sacerdotibus qui vivunt ſecundum formam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, propter Ordinem ipſorum, quod ſi facerent mihi perſecutionem, volo recurrere „ ad ipſos. Et ſit haberem tantam ſapientiam quantam habuit Salomon, & invenirem „ pauperculos Sacerdotes hujus ſæculi, in Eccleſiis in quibus morantur, nolo prædicare „ ultra voluntatem ipſorum. Et ipſos, & omnes alios volo timere, amare, & honorare ſicut meos Dominos. „ Idem vir Sanctus, *Wadingo* referente, ad an. 1219. N. 26. his verbis filios compellabat: „ Hoc ſit nobis ſingulare Privilegium, nullum habere Privilegium, per quod elevemur in ſuperbiam, vel in quo confiſi, velimus ulli „ præjudicare vel lites excitare. „ Iſtud Regulæ FF. Minorum caput, quo *S. Franciſcus* illis prohibuit, ne repugnante Epiſcopo in ejus Diœceſi Conciones haberent, *Nicolaus III.* in Decretali, *Exiit qui ſeminat*, ſervari jubet; „ Niſi per Sedem Apoſtolicam „ circa hoc pro utilitate populi Chriſtiani ſit conceſſum vel ordinatum aliud, vel in poſterum concedatur, ſeu etiam ordinetur.

Religioſorum præſertim Mendicantium immunitatem cum ægre ferrent Prælati plerique & Eccleſiarum Parochialium Rectores, ac illos in multis gravarent, *Gregorius* IX. Pontifex Maximus juſſit, ab hujuſmodi gravaminibus abſtinerent, & Privilegiis ſuis eos frui ſinerent, ut conſtat ex C. *Nimis iniqua* & C. *Nimis prava*, *De Exceſſibus Prælatorum*. Contra ſeptem & viginti gravamina Monachorum quieti providerat *Gregorius* IX. adverſus triginta vexationum modos *Clemens V.* remedium attulit, Clementina, *Frequens*, *De Exceſſibus Prælatorum*, & Prælatis juſſit ut Viros Religioſos ex charitate foverent, eiſque Jura ſua & Privilegia inviolabiliter ſervarent. „ Quia enim, „ *inquit*, una eſt Regularium & Sæcularium, Prælatorum & ſubditorum, & Exemptorum & non Exemptorum univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur, quorum omnium unus eſt Dominus, una fides, & unum baptiſma: decet ut „ omnes qui ejuſdem ſunt corporis, unius etiam ſint voluntatis, & ſicut fratres adinvicem vinculo charitatis ſint adſtricti. „ Quia vero Privilegiis interdum ſuis Viri Religioſi abutebantur, & Jura Præſulum & Curatorum involabant, eorum exceſſus coercuit idem Pontifex Conſtitutione, „ Religioſi :: De Privilegiis & Exceſſibus Privilegiatorum.

Ante Concilium Viennenſe per totum orbem vulgatum eſt, omnes & ſingulos Religioſos

ligioſos

ligiosos exemptos ad Jus commune redigendos. Unde Cistercienses Summum Pontificem adiere ad suæ conservationem immunitatis obtinendam, ut refert *Walsinghamus* ad annum 1311. *Guillelmus Durandus* Mimatensis Episcopus in Tractatu *De Modo Generalis Concilii celebrandi*, jussu *Clementis V.* edito, eidemque oblato, parte 2. Rubrica 4. probandum suscipit quod: „ Juxta ordinationem divinam & generalem universalis „ Ecclesiæ, Episcopis tamquam Ordinariis, & potestatem Apostolorum in suis Diœcesibus habentibus, subdi debeant omnia Monasteria & loca Religiosa, Abbates, Abbatissæ, Monachi, & Moniales. „ Quod ex hypothesi quod Dominus Papa exemptiones, libertates & immunitates hujusmodi concedere possit, „ non tamen expedit sibi, „ nec universali Ecclesiæ, nec statui Religionis, nec personis Religiosorum, eas concedi propter plura mala, scandala, & dispendia quæ proveniunt ex eisdem. *Quod ubi* „ *multis exsecutus est, ita concludit*: Ex quibus omnibus constat, quod quocumque modo prædictæ Exemptiones, Immunitates, Privilegia, & libertates contrariæ & contraria legibus & juribus pro communi utilitate constitutis considerentur, sive quantum ad illos quibus conceduntur, quod revocari debent, cum per eas tollatur ordo universalis Ecclesiæ, status, & gradus, & honor, virtus & potestas Prælationis „ constituta a Deo, quibus omnes Religiosæ personæ & loca Religiosa debent esse „ subjecta in civitatibus, Diœcesibus, ac Provinciis ante dictis, Prælatis & Archiepiscopis commissis potissime: Cum ex ipsis exemptionibus, immunitatibus, libertatibus, „ & Privilegiis, Legibus & Juribus communibus contrariis, nulla utilitas universalis Ecclesiæ subsequatur: sed eisdem populo officiunt, & statui Religionis, & personis Religiosorum & multæ discordiæ, scissuræ, schismata, mala, scandala, onera & dispendia proveniunt ex iisdem, prout in præcedentibus plenius est probatum. „ Magnum ad tollendas Exemptiones argumentum ex Templariorum lapsu petitum; cum ii Episcoporum imperio & auctoritate soluti agente longe Pontifice, nullius censuram pertimuissent, & Privilegia sua in munimenta flagitiorum convertissent. Varias etiam querelas ab Episcopis in Exemptos allatas ex MSS. Vaticanis probat *Odoricus Raynaldus* in Appendice Tomi 16. ad annum 1312. Religiosi Viri suas editis etiam Commentariis Immunitates ac Privilegia tuiti sunt. Inter alios *Jacobus de Thermis*, Abbas Cariloci, Cisterciensis Ordinis, Tractatum edidit contra Impugnatores Exemptionum & Privilegiorum, quem legere est, Tom. 4. Bibliothecæ Cisterciensis. Eumdem Tractatum in compendium redegit, quod Annalibus suis Ecclesiasticis inseruit *Odoricus Raynaldus*, loco mox laudato. *Clemens V.* & Concilii Viennensis Patres exemptis faverunt, modus dumtaxat Privilegiis adhibitus est, cautumque ne ipsi Religiosi Viri abuterentur, ut superius diximus.

Anno 1351. in Religiosorum Mendicantium privilegia novas instruxere machinas in Curia Romana Prælati & Curati, nonnullis etiam Cardinalibus faventibus. Extinctionem Ordinum, aut certe Privilegiorum urgebant. Mendicantes non esse ab Ecclesia vocatos & electos objiciebatur, nec eorum esse Fidelibus prædicare, Confessiones audire, sepulturas recipere. Religiosorum patrocinium suscepit *Clemens V.* Pontifex Maximus, *probans eos a Deo & Ecclesia vocatos ad auxilium regiminis Ecclesiæ, licet tardius quam de multis, etiam eos inter alios vocatos deberi merito computandos*. Hæc, aliaque longe gravissima in ipsorum defensionem a Summo Pontifice prolata refert Continuator alter *Guillelmi Nangii* * ad eum annum. Non minus Religiosis Mendicantibus favit *Innocentius sextus* contra *Richardum* Armachanum Archipræsulem Hiberniæ Primatem, referente *Thoma Walsinghamo*, ad annum 1358. qui hic & quavis occasione data Mendicantes virulento calamo perstringit. „ Armachanus, *inquit*, opiniones suas erga fratres coram Summo Pontifice diu pluriesque sustinuit, & ipsos „ manifeste a suis deviasse Regulis, multis rationibus demonstravit. Sed tandem, proh „ dolor! Clero Anglicano sibi subtrahente promissa, & exuberante in Curia Fratrum „ satis magna pecunia, adhuc lite pendente, Fratres sua Privilegia, sicut per ante, „ sub data nova obtinuerunt.

* *Tom. 11. Spicilegii p. 815 & 817.*

XXV. Non Monachi eligi non poterant in Abbates. Ita statuit Innocentius III. C. Cum ad nostram, De electione & electi potestate; *Cujus hæc sunt verba*: „ Cum ad no- *Abbates ex Monachis electi.*

 „ stram

* Forte Luxoviensi.

„ ſtram notitiam perveniſſet, quod H. qui ſe pro Abbate * Lexonienſi gerebat, non „ fuit ante Monachus quam electus: Nos attendentes quod contra Regulares Traditiones „ illud fuerat attentatum: cum nullam ſpem vel promiſſionem habens ut Abbas fiat, „ debeat monachari: electionem de ipſo factam curavimus irritare: *Et* C. Officii, (*ibidem*) *cuidam Cardinali Sedis Apoſtolicæ Legato ſic reſpondet*: Sane nobis literis tuis „ intimaſti, quod cum Monaſterium quoddam poſitum in medio nationis perverſæ, Paſtore careret, Monachi de electione Abbatis tractantes, cum non poſſent ſui Ordinis idoneam invenire perſonam, in quemdam virum nobilem oculos direxerunt, per „ quem poterant melius defenſari, & patrem adierunt ipſius, humiliter poſtulantes, „ quod filium ſuum induceret ut habitum ſuſciperet monachalem; nullam patri de „ ipſius promotione fiduciam tribuentes; & pater ad hoc induxit filium providum & „ diſcretum: qui effectus Monachus, fuit in Abbatem electus: cujus electio extitit per „ Rectorem Meſſanenſem Apoſtolicæ Sedis Legatum, qui prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem ſit paratus purgare ſe, quod nulla fuit ad hoc ambitione inductus, poſtulas edoceri, utrum dictus Legatus electionem confirmare vel diſpenſare „ potuit, vel quod factum eſt ſtare poſſit: & utrum electione caſſata, iterum eligi „ valeat in Abbatem? Nos autem conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quod cum „ ex his quæ incontinenti ſubſecuta ſunt, oſtendatur, quod talis taliter non poſſit eligi in Abbatem, maxime pro eo quod antequam eſſet diſcipulus, voluit eſſe Magiſter: electionem illam irritam eſſe decrevimus & inanem. Verum poſtquam fuerit „ in Regula competenter inſtructus (ſi urgens neceſſitas, & evidens utilitas ipſius „ Monaſterii poſtulaverit) purgatione recepta, poterit in Abbatem aſſumi, ne Monaſterium opprimatur incurſibus malignorum. *Idem ſtatuit* Gregorius IX. C. Cum in „ Magiſtrum, *cujus hic eſt tenor*: Cum in Magiſtrum aſſumi non debeat, qui formam „ diſcipuli non aſſumpſit, nec ſit præficiendus qui ſubeſſe non novit; Nos intellecto „ per te, quod in quibuſdam Regularibus domibus, jure tibi Diœceſano ſubjectis, „ ſunt quidam in Abbates, non profeſſi Ordinem Regularem, aſſumpti; Mandamus „ quatenus cum tales Abbates eſſe non debeant, qui per profeſſionem Monachi & Regulares Canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quos tales inveneris, ſublato „ appellationis impedimento procedas. *Idem ſtatuit* Bonifacius VIII. C. nullus Religioſus, De electione & electi poteſtate, *in Sexto*.

Religioſos alterius Ordinis eligi prohibuit Clemens V. Cap. Cum electioni, De electione & electi poteſtate; *cujus hæc ſunt verba*: „ Cum rationi non congruat ut homines diſparis profeſſionis vel habitus ſimul in eiſdem Monaſteriis ſocientur: prohibemus, ne Religioſus aliquis in Abbatem vel Prælatum alterius Religionis vel habitus de cætero eligatur. Quod ſi ſecus actum extiterit, ſit eo ipſo irritum & „ inane.

Monachi ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumpti.

XXVI. Religioſos Viros, Ordinum etiam Mendicantium, ad Eccleſiæ regimen & dignitates, ac munera frequenter aſſumptos, ad Cardinalitiam, Patriarchalem, Archiepiſcopalem, Epiſcopalem Dignitatem, immo aliquos ad Summum Pontificatum, Eccleſiæ, Ordinumque ſingulorum Annales teſtantur. Epiſcopum Gebennenſem electum, qui de Monaſtico habitu ſuſcipiendo votum emiſerat, ad votum adimplendum *Innocentius III.* compulit, ejus conſultationi reſpondens Ep. 93. lib. 16. „ Si tuam (*inquit*) omnino ſanare deſideras conſcientiam, regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ, ac reddas Altiſſimo „ vota tua: in hoc tibi gratiam facientes, quod ſi Capitulum ejuſdem Gebennenſis Eccleſiæ te poſtmodum Canonice duxerit eligendum, concedimus, ut electionem recipias „ de te factam. „ Clemens IV. Pontifex Maximus Diplomate quod incipit, *Providentia laudabilis*, dato 5. Idus Junii, anno 1268. ſtatuit ut Fratres Ordinis Prædicatorum ad Eccleſiaſticas Dignitates aſſumpti, antequam conſecrationis munus recipiant, omnia quæ ab Ordine habent, Conventui reſignent. „ Univerſis Fratribus dicti Ordinis, ad hujuſmodi Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, & Prælaturas de cætero aſſumendis, auctoritate „ præſentium diſtrictius inhibemus ne conſecrationis munus quoquomodo recipiant, antequam libros & bona contingentia Ordinem memoratum, quæ apud eos tempore ſuæ „ promotionis haberi contigerit, Prioribus & Conventibus, de quibus aſſumpti fuerunt,

„ cum

„ cum integritate resignent, nisi forsan iidem Priores de consensu ipsorum Conventuum „ usum illorum ad certum tempus eis duxerint concedendum: Alioquin eo ipso ab exe- „ cutione Pontificalis Ministerii noverint se suspensos.

Monachi & Canonici Regulares Parochialium Ecclesiarum regimini præfici poterant, modo sui Ordinis Socium secum haberent. Id constat ex *Innocentio III. C. Quod Dei, De Statu Monachorum*, cujus hæc sunt verba: „ Licet in Lateranensi Concilio de Mona- „ chis caveatur, ne singuli per villas & oppida, per quascumque Parochiales ponantur „ Ecclesias .... Quia tamen istud de Canonicis Regularibus specialiter non cavetur, qui „ etsi a Sanctorum Monachorum consortio non putentur sejuncti, Regulæ tamen inser- „ viunt laxiori: Et per antiquos Canones etiam Monachi possunt ad Ecclesiarum Paro- „ chialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent Prædicationis Officium, quod „ privilegiatum est, exercere: sic annuendum duximus postulatis, ut exercens Plebani „ Officium (si commode fieri poterit) unum Canonicum Regularem tecum habeas „ ad cautelam: cujus in his quæ Dei sunt & Regularis observantiæ, tam consortio „ quam solatio perfruaris.

Durandus Mimatensis Episcop. in Tractatu *de Modo Generalis Concilii celebrandi*, P. 2. Rubrica 16. de hoc disciplinæ capite ita scribit: „ Cum per Gelasium Papam fuerit „ constitutum, quod etiam eruditi in Monasterialibus Disciplinis possint assumi ad curam, „ & regimen animarum, 55. Dist. *Priscis*; De Statu Monach. C. 1. & C. *Monachi*. 16. Q. 1. „ Cum pro utilitate, & C. Doctor, cum eorum concor. Videretur pensandum an expe- „ diret quod illi qui probati essent in dictis Religionibus, per Episcopos, dispensatione, „ assumi possent ad curam & regimen animarum.

Viri Religiosi ad Regum Consilia, & Legationes obeundas assumpti.

Quin etiam ad Regum consilia, aliqui Religiosi ex Ordinibus FF. Minorum & Prædicatorum assumebantur, & Legationes Principales obibant, ut dolens refert novorum Ordinum æmulus *Matthæus Paris*, ad an. 1239. p. 330. „ Et facti sunt, *inquit*, eo tempore Præ- „ dicatores & Minores Regum Consiliarii & Nuntii speciales: ut sicut quondam mollibus „ induti in domibus Regum, *erant*, ita nunc qui vilibus vestiebantur, in domibus, came- „ ris & Palatiis essent Principum.

Episcopi ex Religiosis Ordinibus assumpti, qua ratione ad Regulares observantias adstricti censerentur.

XXVII. Monachi ad Ecclesiasticas Dignitates assumpti, sui Ordinis habitum ferre, & Regulam constitutionesque, quantum in eo statu fieri potest, observare tenebantur. De habitu expressum est Concilii Lateranensis sub *Innocentio Tertio* Decretum, quod lib. 3. Decretalium, Tit. „ De vita & honestate Clericorum, C. Clerici, *insertum est*; Pontifices „ in publico & in Ecclesia superindumentis lineis omnes utantur: nisi Monachi fuerint, „ quos oportet ferre habitum monachalem.

S. Thomas Secunda Secundæ, Quæst. 185. Art. 8. hanc doctrinam tradit & propugnat. *Status Religionis*, inquit, *ad perfectionem pertinet quasi quædam via in perfectionem tendendi. Status autem Episcopalis ad perfectionem pertinet, tamquam quoddam perfectionis Magisterium. Unde status Religionis comparatur ad statum Episcopalem; sicut disciplina ad Magisterium, & dispositio ad perfectionem. Dispositio autem non tollitur perfectione adveniente, nisi forte quantum ad id in quo perfectioni repugnat, quantum autem ad id quod perfectioni congruit, magis confirmatur; sicut discipulo cum ad Magisterium pervenerit, non congruit quod sit auditor, congruit tamen sibi quod legat & meditetur etiam magis quam ante. Sic ergo dicendum est, quod si qua sunt in Regularibus observantiis quæ non impediant Pontificale Officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, & alia hujusmodi, ad hæc remanet Religiosus, etiam factus Episcopus, obligatus, & per consequens ad portandum habitum suæ Religionis, qui est hujus obligationis signum: si qua vero sunt in observantiis Regularibus quæ Officio Pontificali repugnant, sicut est solitudo, silentium, & aliquæ abstinentiæ vel vigiliæ graves, ex quibus impotens corpore redderetur ad exequendum Pontificale Officium, ad hujusmodi observanda non tenetur. In aliis tamen potest dispensatione uti, secundum quod requirit necessitas personæ vel Officii, & conditio hominum cum quibus vivit.* Addit in Responsione ad tertiam objectionem, Episcopos, ex Ordinibus Religiosis assumptos, *Proprium nullo modo habere posse. Non enim paternam hæreditatem vendicant quasi propriam, sed quasi Ecclesiæ debitam. Testamentum autem nullo modo facere potest, quia*

quia sola ei dispensatio committitur rerum Ecclesiasticarum, quæ morte finitur; ex qua incipit testamentum valere, ut Apostolus dicit ad Hebræos 9. Si tamen ex concessione Papæ testamentum faciat, non intelligitur ex proprio facere testamentum; sed Apostolica auctoritate intelligitur esse ampliata potestas suæ dispensationis, ut ejus dispensatio possit valere post mortem.

Viri Religiosi ad opus manuum non tenentur.

XXVIII. Viros Religiosos ad opus manuum non teneri, nisi sit Regulis & Constitutionibus Monasticis præscriptum, SS. Doctores *Thomas & Bonaventura* contra *Guillelmum de Sancto Amore* invictis argumentis propugnarunt. Doctissimas ipsorum Apologias legere quisque potest. Angelicus Doctor inter alia sane luculentissima hæc habet: *Qui habent unde alias vivant, quam de labore manuum, quia habent possessiones, quæ ad eorum vitam sustentandam a Fidelibus collatæ sunt: vel habent ministerium prædicationis sibi commissum, de quo vivere possunt, 1. Cor. 9. Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere .... Similiter aliqui Religiosi sunt, qui Ecclesiæ deserviunt in divino Officio, & de hoc etiam licite vivere possunt. Unde dicitur 1. Cor. 9. Qui altari deserviunt, cum altari participant. Et de his duobus dicit Augustinus in lib. de Oper. Monachorum:* „ Si Evangelistæ sunt, fateor, habent scilicet „ potestatem de sumptibus fidelium vivendi. Si ministri Altaris, bene sibi istam non „ arrogant, sed plane vendicant potestatem. „ *Similiter sunt aliqui Religiosi, qui Sacræ Scripturæ vacant, & de hoc etiam licite vivere possunt. Unde dicit Hieronymus in Epistola contra Vigilantium:* „ Hæc in Judæa usque hodie perseverat consuetudo non solum „ apud nos, sed etiam apud Hebræos, ut qui in lege Domini meditantur die ac no- „ cte, & partem non habent in terra nisi solum Deum, Synagogarum, & totius or- „ bis foveantur ministeriis. „ *Ergo patet quod non omnes Religiosi tenentur laborare.*

Item sicut dicit Augustinus lib. de Opere Monachorum: „ Apostolus ibi manibus o- „ perabatur, ubi Judæis solo die Sabbati prædicare consueverat, habens reliquum tem- „ pus liberum ad manibus laborandum, sicut faciebat cum esset Corinthi. Sed quando „ erat Athenis, ubi poterat quotidie prædicare, manibus non operabatur, sed vivebat „ de his quæ detulerant sibi Fratres de Macedonia venientes. „ *Ex quo patet quod Officium Prædicationis non est propter laborem manuum dimittendum. Ergo illi qui possunt Prædicationi quotidie insistere, & aliis quæ ad salutem animarum spectant, sive auctoritate ordinaria hoc agant, sive ex commissione alterius, debent omnino a labore manuum abstinere.*

Item non est possibile studio Sacræ Scripturæ continuo insistere, & de labore manuum victum quærere: sed sicut Gregorius in Pastorali dicit, exponens illud quod dicitur Exodi 25. Vectes semper erunt in circulis. „ Nimirum necesse est, *inquit*, ut qui ad Officium „ Prædicationis excubant, a Sacræ Lectionis studio non recedant. *Ergo illi qui ad prædicandum deputati sunt, sive ex propria auctoritate, sicut Prælati, sive ex Prælatorum commissione, debent a labore manuum cessare, ut studio vacent.*

Item quod Religiosi possunt labore manuum dimisso, studio Sacræ Scripturæ absque reprehensione vacare, patet per id quod dicit Hieronymus in Prologo super Job: „ Si aut fi- „ scellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei „ comederem panem, & ventris opus solicita mente pertractarem, nullus morderet, ne- „ mo reprehenderet. Nunc autem quia, juxta sententiam Salvatoris, volo operari cibum „ qui non perit, & antiquam Divinorum Voluminum viam sentibus virgultisque pur- „ gare, error mihi geminus injungitur. *Et infra*: Quapropter, o Fratres dilectissimi pro „ flabello, calathis, sportulisque, munusculis Monachorum, spiritalia hæc & mansu- „ ra dona suscipite. *Ergo patet quod beatus Hieronymus qui erat Monachus, loco laboris manualis studium Sacræ Scripturæ assumpserat, de quo tamen ab invidis reprehendebatur: Ergo & aliis Religiosis hoc ipsum licet, quantumcumque murmurent detractores.*

Item Augustinus in lib. de Opere Monachorum: „ Qui relicta vel distributa, sive „ ampla, sive qualicumque opulentia, inter pauperes Christi pia & salubri humilitate „ numerari voluerint, si corpore ita valent, & ab Ecclesiasticis occupationibus vacant, „ si & ipsi manibus operentur ut pigris auferant excusationem, multo misericordius „ agunt, quam cum omnia sua indigentibus diviserunt. *Ex quo patet*, „ *quod tam ille*

qui

qui corpore non valent, quam illos qui Ecclesiasticis operibus implicantur, non vult manibus laborare. Sed inter Ecclesiasticas occupationes prædicatio est utilior & dignior 1. *Timoth.* 5. „ Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime „ qui laborant in verbo & doctrina. *Ergo qui in prædicatione occupantur, non debent manibus laborare.*

Studio tamen & Prædicationi Fratres nostri manuale quoddam opus addebant, ut testatur Abbas Urspergensis, nempe librorum scriptionem: *Isti vero Prædicatores*, inquit, *studio & lectioni Sacræ Scripturæ jugiter insistentes, tantum in scribendo libros opus faciebant.*

Regula *S. Francisci* de labore manuum ita statuit: „ Fratres illi, quibus gratiam de- „ dit Dominus laborandi, laborent fideliter & devote, ita scilicet ut excluso otio ani- „ mæ inimico, sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant, cui debent cæ- „ tera temporalia deservire. De mercede vero laboris, pro se suisque Fratribus cor- „ poris necessaria suscipiant, præter denarios vel pecuniam.

FF. Carmelitarum Regula opus manuum ad fugiendum otium præcipit: „ Facien- „ dum est vobis aliquid operis, ut semper vos diabolus inveniat occupatos; ne ex otio- „ sitate vestra aliquem intrandi aditum ad animas vestras valeat invenire.

Viri Religiosi in bona parentum succedere poterant, seu potius Monasterium eorum nomine.

XXIX. Viri Religiosi in bona parentum succedere poterant, ex asse hæredes instituì, & hæreditatem colligere, non sibi quidem, sed Monasterio attribuendam. Id probat *Innocenti Quarti* Diploma Cisterciensis Ordinis Abbatibus datum anno 1246. „ De- „ votionis vestræ precibus inclinati auctoritate vobis præsentium indulgemus, ut pos- „ sessiones & alia bona, mobilia & immobilia, exceptis feudalibus, quæ personas Fra- „ trum ad Monasteria vestra a sæculo fugientium, & professionem facientium in iis- „ dem, si remansissent in sæculo, ratione successionis, vel quocumque alio justo titu- „ lo contigissent, petere ac retinere libere valeatis, contraria consuetudine non ob- „ stante. „ Idem FF. Minoribus Conventualibus asseruit *Clemens* IV. Diplomate dato 11. Idus Februarii anno 1265. „ Ex parte vestra (*inquit*) fuit propositum coram no- „ bis, quod nonnulli Prælati, Clerici, & Laici, in diversis mundi partibus constituti, „ asserentes vos mundo fore mortuos, nec valentes proprium possidere, vos occasione hu- „ jusmodi a quibuslibet successionibus excludere moliuntur. Quare pro parte vestra fuit „ nobis humiliter supplicatum, ut ne contingat vos propter hujusmodi præsumptionem „ talium, aliquod incurrere nocumentum, congruum remedium adhibere paterna diligen- „ tia curaremus. Nos itaque vestris petitionibus benignius attendentes, auctoritate Apo- „ stolica declaramus, quod vos in temporalibus bonis, in quibus succederetis in sæculo „ existentes, licite possitis succedere, & bonorum ipsorum possessionem apprehendere, „ ac vendere libere bona ipsa, eorumque pretium in utilitatem vestram convertere, pro- „ ut vobis melius videbitur expedire. „ Via facti in Galliis plerumque ab hæreditate arcebantur, a quo nondum ullo Jure aut Edictis Principum erant exclusi, contra quem abusum *Guillelmus* Parisiensis Episcopus lib. *De Moribus*, cap. 9. ita scribit: Alii a pa- „ rentibus & propinquis eo modo in claustro projiciuntur, quemadmodum catuli & por- „ culi, quos matres non sufficiunt enutrire, ut videlicet mundo non spiritualiter, sed „ (ut ita dicamus) civiliter moriantur: videlicet ut portione hæreditaria priventur, „ & ad eos qui in sæculo remanent, devolvatur. Et quantum ad hoc simoniaca est „ hujusmodi projectio, immersio, vel intentio.

SCHOLION.

In hoc Articulo, Num. 26. pag. 196. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Fratres Episcopi facti, omnia quæ ab Ordine receperunt, Ordini debent restituere.*

R. *Clemens Quartus* Diplomate cujus verba eo loci descripsi, & quod Tom. 1. Bullarii Romani p. 172. editum est, statuit ut Fratres Ordinis Prædicatorum ad Ecclesiasticas Dignitates assumpti, antequam Consecrationis munus recipiant, omnia quæ ab Ordine habent, Conventui resignent. Cur id displiceat Religiosis Censoribus, conjiciant alii.

alii. Ego tamen non scripsi quod mihi imputant, sed : *Clemens IV. statuit* &c. An ita statuerit nec-ne, mera facti Quæstio est. Propositio a RR. Censoribus fabricata jus ipsum spectat, quod ibi non expendo: Quamquam & ista Propositio Canonico Jure niti videatur: *Quidquid* enim *acquirit Monachus*, *acquirit Monasterio*, & peculii, dominii, aut usus fructus incapax est per votum paupertatis effectus.

ARTICULUS VI.

De Bonis Ecclesiæ, & earum Administratione, Sæculis 13. & 14.

Clerici bonorum Ecclesiasticorum dispensatores dumtaxat, non domini censebantur.

I. ECclesiæ bona pauperum patrimonia, eorumque dispensatores, non Domini, Clerici censebantur. Hanc sententiam expressit Synodus Exoniensis anno 1287. Cap. 18. *Et licet Ecclesiastici* (inquit) *quidquid vitę suę necessitati eis superfuerit de patrimonio suo Jesu Christi, in usus pauperum, quorum dispensatores existunt, teneantur ex debito erogare: quidam tamen eorum, quod audivimus, de quo dolemus, bona Ecclesiæ non in pauperum usus, at suarum concubinarum convertunt, &c.* Hinc imperatæ Clericis Beneficiatis eleemosynæ Canone 30. Concilii Ravennatis II. anno 1311. *Cum*, (inquit) *juxta Prophetam*, Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, *& Dominus dicat in Evangelio*, Date eleemosynam, & omnia munda erunt, *& bona Ecclesiarum sint pauperum: statuimus quod de cætero, & prout sæpius & melius poterit, fiant juxta possibilitatem eleemosynæ generales per Episcopos & Capitula Cathedralium Ecclesiarum, & Abbates seu Conventus Monasteriorum habentium sufficientes reditus ad ea. Et quilibet etiam Episcopus, secundum suum beneplacitum & possibilitatem, quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes.* Et Concilium Londinense 1342. Canone 4. *Sacri approbatione Concilii statuimus, quod Religiosi Beneficia appropriata obtinentes Ecclesiastica, secundum Beneficiorum hujusmodi facultates, annis singulis, pauperibus Parochianis certam eleemosynæ quantitatem, Ordinariorum ipsorum locorum moderandam arbitrio, per ipsos Episcopos distribuere compellantur, sub pœna sequestrationis & subtractionis fructuum.* Hanc ipsam ob causam Concilium Parisiense an. 1212. P. 3. Canone 13. Abbatibus depositionem comminatur, *Si dederint cognatis suis bona Ecclesiæ suæ, nisi pauperibus, & ut pauperibus: vel circa hæc aliquid in fraudem fecerint.* Ob eamdem rationem Concilium Oxoniense anno 1221. Canone 37. prohibuit ne Clerici ex Ecclesiæ fructibus domos in laico feudo ædificarent, aut in eo pecunias collocarent. *Quia sunt plerique* (inquit) *quod non sine lachrymis dicimus & singultu, qui Omnipotentis indignationem & iram in die iræ ad perpetuam damnationem sibi cumulantes, non solum filiis & nepotibus, verum etiam concubinis suis turpiter invadant patrimonium Jesu Christi, ad quorum usus in feudo laicali de bonis Ecclesiæ domos construunt, in quibus Ecclesiasticos proventus, & bona Ecclesiæ usibus pauperum deputata congregare præsumunt: salubri provisione decernimus, ne Clerici Beneficiati fructus Ecclesiæ in laico feudo reponant.* Idem prohibuit Synodus Exoniensis anno 1287. Canone 27. *Richardus* Sarum Episcopus in Constitutionibus Synodicis anno 1217. editis cap. 71. idem secundum Canones se decernere profitetur. „ Quoniam (*inquit*) omnino injustum est, ut quem Ecclesia recipit „ pauperem & extraneum, in alieno efficiat divitem, & in suo recipiat fraudatorem: „ Sacrorum Canonum statuta sequentes districte præcipimus, quod nullus omnino, qui „ stipendio militat Ecclesiæ in solo ædificet laicali, vel summam seu fortunam rerum „ suarum ad feudum transferat laicale: præcipue illarum rerum, quas consideratione „ Ecclesiæ, vel Ecclesiasticorum Beneficiorum, perceperunt. Quod si contra hoc Statutum venire præsumpserit, tamquam defraudator Ecclesiasticæ substantiæ, quidquid oc„ casione talis præsumptionis, damni vel incommodi intulerit Ecclesiæ vel Ecclesiasticis „ possessionibus, de cujus proventibus dignoscitur laicale feudum ampliasse, illi Eccle„ siæ restituat, de cujus oblationibus, eleemosynis, suffragiis, atque proventibus con„ stiterit ipsum sumptus fecisse „.

Concilium Lambethense anno 1330. Canone 8. idem prohibet: „ Quamplures (*inquit*) „ non solum filiis & nepotibus suis, verum etiam concubinis, per patrimonium Jesu „ Chri-

„ Christi domos in laico feudo ædificare præsumunt: ad quos Ecclesiasticos proventus „ deportantes dum consanguineis bona Ecclesiastica congregant, iram Dei & damnationem perpetuam thesaurizant, &c.

S. Thomas Secunda Secundæ, Quæst. 185. a. 7. Episcopos bonorum Ecclesiasticorum dispensatores & procuratores, non dominos esse docet. „ Aliter, *inquit*, est dicendum de „ propriis bonis quæ Episcopi possidere possunt, & de bonis Ecclesiasticis. Nam propriorum bonorum verum dominium habent. Unde ex ipsa rerum conditione non obligantur ut ea aliis conferant, sed possunt ea vel sibi retinere, vel etiam aliis præ libito elargiri. Possunt tamen in eorum dispensatione peccare, propter inordinationem „ affectus, per quam contingit, quod vel sibi plura conferant quam oporteat, vel aliis „ etiam non subveniant, secundum quod requirit debitum caritatis. Non tamen tenentur ad restitutionem, quia hujusmodi res sunt eorum dominio deputatæ: sed Ecclesiasticorum bonorum sunt dispensatores vel procuratores: Dicit enim Augustinus ad „ Bonifacium (*Ep.* 50.) Si privatum possidemus bonum quod nobis sufficiat, non illa bona nostra sunt, sed illorum procurationem gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vendicamus. Ad dispensatorem autem requiritur bona fides, secundum illud 1. ad Corinthios 4. Hic jam quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. *Sunt autem bona Ecclesiastica non solum in usus pauperum, sed etiam ad cultum divinum & necessitates Ministrorum expendenda. Unde dicitur* 12. Q. 2. „ De reditibus Ecclesiæ vel oblatione Fidelium, sola Episcopo ex his una portio remittatur; „ duæ Ecclesiasticis frabricis & erogationi pauperum profuturæ a Bonagro Presbytero „ sub periculo sui Ordinis ministrentur: Ultima Clericis pro singulorum meritis dividatur. Si ergo distincta sint bona quæ debent in usum Episcopi cedere, ab iis quæ „ sunt pauperibus eroganda, vel etiam in usum Ministrorum, aut in cultum divinum expendenda: non est dubium quin contra fidem dispensationis agit, & mortaliter peccat, „ & ad restitutionem tenetur. De his autem quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio quæ est de propriis bonis: ut scilicet propter immoderatum „ affectum & usum peccet quidem, si immoderata sibi retineat, & aliis non subveniat, „ sicut requirit debitum charitatis. Si vero non sint prædicta bona distincta, eorum distributio fidei ejus committitur.

Et in Responsionem ad secundam objectionem: „ Bona Ecclesiarum (*inquit*) non sunt „ solum expendenda in usus pauperum, sed etiam in alios usus. Et ideo si de eo quod „ usui Episcopi vel alicujus Clerici est deputatum, velit aliquis sibi subtrahere, & consanguineis vel aliis dare, non peccat, dummodo illud faciat moderate, id est, ut „ non indigeant, non autem ut ditiores inde fiant. Unde Ambrosius dicit in Lib. 2. de „ Officiis: HÆC EST approbanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias, „ si egere cognoscas: non tamen ut illos ditiores fieri velis ex eo quod tu potes conferre inopibus.

II. Possessiones ex Ecclesiæ bonis acquisitas sive bona immobilia, Clerici transmittere non poterant ad hæredes. At ex mobilibus donare aliquid poterant & erogare pauperibus, religiosis & piis locis, domesticis, seu aliis qui ipsis officia præstiterant: Religiose servabantur Canones ea de re promulgati l. 3. Decretalium, Tit. *De Peculio Clericorum*, *De testamentis*, & *De successionibus ab intestato*. Synodus Coloniensis an. 1300. celebrata, canone 5. statuit, „ Ut Clerici bona, maxime immobilia, & quæ per Ecclesiam sunt adepti, sive per modum testamenti, sive alias non transferant ad filios, vel nepotes, „ aut ad alios suos consanguineos, sed relinquant ea Ecclesiæ a qua sunt profecta. Sed „ intuitu eleemosynæ pauperibus, Religiosis & piis locis, & illis qui ipsis servierunt, „ sive consanguinei sint, sive alii, aliqua juxta servitii meritum de mobilibus dare possunt. De aliis vero bonis, quæ ex hæreditate, artificio, vel doctrina, vel alias, non „ ex bonis Ecclesiasticis, ad Clericos pervenerint, Clerici possunt disponere pro suo arbitrio. Excommunicamus & excommunicatos declaramus omnes Clericos, qui bona „ mobilia Ecclesiarum filiis suis, nepotibus vel consanguineis, seu aliis conferunt, vel „ in ipsos transferunt, & ab Ecclesia alienant sua propria voluntate, & sine consensu „ nostro.

Quæ bona Clerici transmitere poterant ad hæredes.

Syno-

Synodus Bajocensis eodem anno celebrata cap. 58. præcipit Sacerdotibus „ Ut im: „ mobilia de bonis Ecclesiæ acquisita tantummodo suis legent Ecclesiis; de jure enim „ aliud facere non possunt. De mobilibus autem Sacerdotes rationabile possunt facere „ testamentum. Domus autem utensilia Successoribus suis relinquantur, saltem quod „ eis sufficiat competenter.

His duabus Synodis in similis promulgatione Decreti Nemausensis præiverat anno 1284. „ Illud (*inquit*) irrevocabiliter observetur, ut bona decedentium Clericorum, „ quæ occasione Ecclesiæ fuerint acquisita, nullus præsumat laicus occupare, aut illi- „ cite retinere: sed ad utilitatem Ecclesiæ conserventur, cujus intuitu fuerant acqui- „ sita. Licet autem mobilia per Ecclesiam de Jure in alios, pro arbitrio Beneficiati „ Clerici morientis, transferri non possint, consuetudinis tamen est non improbandæ, „ ut de bonis mobilibus ipsarum, pauperibus & locis religiosis, & qui Clerico Benefi- „ ciato viventi servierant, sive consanguinei sint, sive alii, aliqua juxta servitii meri- „ tum conferantur ab ipso infirmo, vel a Successore suo solvantur, seu reddantur, „ secundum quod idem infirmus moderate duxerit ordinandum. Cæterum quæ ex „ hæreditate, vel artificio vel doctrina, vel dono consanguineorum, vel amicorum, „ vel alio quocumque modo, non habentia respectum ad Ecclesiam, ad Clericum per- „ venerint sæcularem, sive sit Beneficiatus, seu non, distribuantur pro arbitrio Cleri- „ ci decedentis; quia potest de iis licite condere testamentum seu ultimam volun- „ tatem. Si autem infirmus nil de iis ordinaverit, bona ipsa ad consanguineos devol- „ vantur: & si consanguineos non habuerit, penes Ecclesias quorum Rectores vel Be- „ neficiati fuerint, bona ipsa volumus remanere. Si nulla vero ordinatione vel dispo- „ sitione facta de bonis suis decedentes Clerici, consanguineos, vel Ecclesias, seu Bene- „ ficia non habuerint, bona ipsorum debent arbitrio sui Episcopi ordinari. Ad hæc, „ quidquid habent Clerici de bonis Ecclesiasticis, deductis expensis honestis & necessa- „ riis, pauperum debet esse... Clericus Beneficiatus in ægritudine constitutus, expen- „ sis necessariis usque ad fructus colligendos illius anni, ad sustentationem Ministrorum „ Ecclesiæ sibi commissæ reservatis, & omnibus debitis ipsius Ecclesiæ persolutis, quid- „ quid mobile residuum fuerit, intuitu Ecclesiæ acquisitum, sive in pecunia, sive in „ rebus comestibilibus, sive animalibus, licite Christi pauperibus ante sui obitum da- „ re possit.

Toletanum Concilium anno 1324. Canone 5. statuit, ut *Nullus Clericorum bona intuitu Ecclesiæ acquisita, filiis vel filiabus suis det, vel conferat inter vivos, vel in testamento, contra Canonum instituta, dimittat*. Præcipitque *omnibus Episcopis in virtute sanctæ obedientiæ, quod Jura super hoc edita diligenter observent*.

An & quomodo Jus condendi testamenti Episcopis competeret?

III. Sæculo cadente, 14. *Carolus VI.* Rex Christianissimus Jus faciendi testamenti Gallicanis Episcopis competere, & ipsorum heredes ad reparationes ædium Episcopalium teneri declaravit, prohibuitque ne Romani Pontificis Ministri in spolia morientium Episcoporum manus injicerent. „ Licet, *inquit*, de jure, usu, & consuetudine, & „ communi observantia notorie observatis, Episcopis Regni nostri testari liceat, & in „ suis testamentis executores ordinare, qui executores, aut saltem ipsorum Episco- „ porum heredes, ad faciendum reparationes ædificiorum Episcopalium per Judices & „ Officiarios nostros compellantur, & compelli consueverint .... Attamen nunc cum „ Episcoporum in Regno nostro ab hac luce migrare contingit, Collectores & Subcol- „ lectores Summi Pontificis in Provinciis quibus subsunt hujusmodi Episcopi, ipsius „ Summi Pontificis auctoritate, bona mobilia & immobilia, ex decessu talium Epi- „ scoporum relicta; etiam illa quæ per suam industriam quæsierunt, quæ amplius ipso- „ rum Episcoporum non sunt, neque censentur, sed ad suos heredes, aut eorum exe- „ cutores spectant, capiunt: & nihil de his in reparatione seu refectione ædificiorum „ & aliorum hæreditagiorum dictorum locorum Episcopalium eo casu convertentes; „ nulla etiam solutione aut satisfactione dictorum Episcoporum creditoribus facta: præ- „ dicta bona heredibus Episcoporum totaliter amovendo, ac ipsos contra jus & con- „ suetudinem exheredando, in Juris nostri Regaliæque post obitum dictorum Episcopo- „ rum nobis in eisdem Ecclesiis competentis, ac totius Reipublicæ præjudicium non

„ mo-

„ modicum & gravamen. Datum est hoc Edictum die 6. Octobris anno 1385. Extat inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 22. numero 7.

IV. Decimas infeudatas ex Ecclesiæ confessione Laici possidebant, ut docet *Innocentius III.* cap. *Tua*, *De Decimis*, lib. 3. Decretalium. *Nec occasione decimationis antiquæ* (inquit) *licet in feudum decimæ sint concessæ, sunt decimæ novalium usurpandæ: cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.* Et cap. *Cum Apostolica*: *De his quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli*, (in eodem libro) *In Lateranensi Concilio est inhibitum* (inquit) *ne quælibet religiosa persona Ecclesias & Decimas de manibus laicorum, sine consensu Episcoporum recipiat. Per quod indirecte datur intelligi, quod sufficit consensus Episcopi ut licitum Ecclesiæ sit Decimas de manibus recipere laicorum. Hoc autem de illis decimis intelligimus, quæ laicis in feudum perpetuo sunt concessæ.* Idem Pontifex Epistola 9. lib. 16. Suessionensi Capitulo indulsit ut Decimas infeudatas a laicis redimeret; ea lege ut laici ad consueta servitia, quæ ratione decimarum hujusmodi Ecclesiæ debebant, tenerentur, postquam illarum pretium percepissent. *Nos volentes super hoc Ecclesiis, quibus hujusmodi debentur decimæ, providere, præferri eas volumus in redemptione talium decimarum. Quod si nolint, vel forte non possint, redimendi eas ad opus illarum Ecclesiarum vobis concedimus facultatem: proviso nihilominus ut consueta servitia, ad quæ laici pro decimis illis Ecclesiæ tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium perveniat earumdem: nisi forte tam modico pretio velint esse contenti, quod ob hoc Ecclesiæ ab exactione servitiorum illorum, tamquam pro redemptione majoris incommodi valeant abstinere.* Data est 12. Kalendas Aprilis, Pontificatus anno 16. Id confirmat *Alexander IV.* Cap. *Statuto*, de decimis in Sexto. *Quamvis forte* (inquit) *a Religiosis exemptis, & aliis fiant infeudationes de decimis detentis a Laicis, & iidem laici quod illas ab ipsis Religiosis in feudum teneant, recognoscant: non tamen licet Religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionem sic de facto præsumptam, hujusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum acquirere, vel recipere, absque Diœcesanorum Episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter a Religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranense Concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessa.* *Decimæ infeudatæ.*

Id demum confirmat *S. Thomas* Secunda Secundæ Quæst. 87. Art. 3. in Responsione ad tertiam Objectionem. *Sicut* (inquit) *res nomine decimæ acceptas, potest Ecclesia alicui laico tradere: ita etiam potest eis concedere ut dandas decimas ipsi accipiant, jure accipiendi Ministris Ecclesiæ reservato: sive pro necessitate Ecclesiæ, sicut quibusdam Militibus decimæ debentur in feudum per Ecclesiam concessæ: sive etiam ad subventionem pauperum, sicut quibusdam Religiosis laicis, vel non habentibus curam animarum, aliquæ decimæ sunt concessæ per modum eleemosynæ.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 209. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Rex Galliæ prohibet ne Romani Pontificis Ministri spolia morientium Episcoporum occupent.*

R. *Carolum Sextum* Regem Christianissimum id prohibuisse, probat ejus Edictum, cujus verba descripsi. Historiæ res est.

Nota.

JUxta temporum diversitatem diversimode spolia destinabantur. Aliquando ipsi Clerici defuncti Episcopi ædes diripuerunt, nequicquam Conciliis obnitentibus; unde factum est Principes ad se advocasse custodiam vacantis Episcopatus. At deinde ejusdem spolia & proventus in suum ærarium derivarunt; quinimmo temporales fundos agrosque in feudum, seu beneficium Aulicis, militibusque contulerunt. Ubi vero Principes religiosi sceptrum moderabantur, ad prohibendas vacantium Ecclesiarum expilationes, juxta sacrorum canonum decreta, Oeconomum ipsarum proventibus administrandis præficiebant,

bant, eos successori servaturum: qui tamen successor aliquibus in regnis res Ecclesiæ temporales a Principe recipiebat. In Gallia juxta Thomassinum *Vet. & Nov. Eccl. discipl. p. 1. l. 2. c. 57. n. 5.* sub Carolo VI. adhuc impubere cœperunt Pontifices Episcopatuum spolia sibi vindicare; & quamvis universitas Parisiensis Pontificis mandatis reluctantem se ostenderit, tandem gubernantis tunc regnum jussu siluit. Ideo autem tunc Clemens spolia sibi tradenda decrevit, quia vigente schismate, ipsoque Avenione sedente, illorum indigebat ad ministrorum sustentationem; nec credebat Gallos sibi restitutos, cum nec indecorum sibi, nec inutile haberent quod Papa Avenione sederet. Cum etiam concederet eam a spoliis detrahi portionem, quæ foret necessaria pro ædibus Episcoporum reparandis, ac ipsarum Ecclesiarum ministris alendis; reliquum quod usque ad illud tempus inferiores Prælati obtinuerant, sibi adimendum non credebat. Ea etiam urgebat ratione, quod si non semel Principes, vel defuncti Episcopi consanguinei jure reluctante spolia invaserant, rationi magis consonum erat ut pro Pontificis ministrorumque sustentatione impenderentur. At Carolus VI. confirmata jam ætate his rationibus non acquiescens, eo edicto quod refert Natalis, ne spolia in Pontificis manus transirent, expresse mandavit. Iterum vero an. 1406. sancivit spolia Prælatorum successoribus servanda, ac in necessarios Ecclesiæ usus expendenda. Nihilominus spoliorum lex non omnino in Gallia cessavit, nisi Ludovico XI. & XII. regnantibus, qui prorsus restitere Pio II. eamdem renovare aggredienti. Alia vero regna hoc etiam obsequii pignus Sedi Apostolicæ non denegarunt, quod spoliis ad Ecclesiæ onera sustentanda uteretur. Adversus Beneficiarios de importuna Collectorum exactione conquerentes, insurgit Cardinalis Baronius ad an. *397. n. 94.* monetque posse ab eis se liberare in pauperes quidquid sibi superfluum est erogando.

ARTICULUS VII.

De Immunitatibus & oneribus Ecclesiarum.

Clericorum immunitas a vectigalibus & pedagiis.

I. Clericos exactionibus, procurationibus, vectigalibus, pedagiis, subdi passa non est Ecclesia 13. & 14. Sæculo, etiam ratione patrimonii, & hereditatis, nisi uxorati essent, vel mercaturam exercerent; & Censuris Ecclesiasticis eorum immunitatem defendit. Qua de re legendi Canon 46. Concilii Lateranensis 4. Concilii Avenionensis anno 1209. Canon 7. Concilii Narbonensis an. 1227. Canon 12. Concilii Tolosani anni 1229. Canon 20. & 21. quo tamen statutum est ut *Si per successionem hæreditariam aliqua possessio feudalis, seu etiam censualis, ad eorum manus devenerit, pensiones & onera ipsis in posterum adnexa solvere teneantur.* Concilii Biterrensis an. 1246. Canon 28. Concilii Nannetensis anno 1264. Canon 7. Coloniensis anno 1265. Canon 8. Budensis anno 1279. Canon 39. & 60. Compendiensis 1304. Canon 2. Nugariolensis 1315. Canon 2. Avenionensis an. 1325. Canon 32. Andegavensis anno 1365. Canones 23. 24. & 25. Vaurensis an. 1368. Canones 96. 97. & 99. Narbonensis an. 1374. Canon 25. Quibus Clericis & Religiosis Viris prohibetur ne donationes rerum immobilium a Laicis admittant in fraudem; alioqui *ad solutionem talliarum pro rebus eisdem donatis compellantur.* Immunitatem illam Ecclesiarum, Clericorum, & bonorum Ecclesiasticorum coram *Philippo Valesio* Rege Christianissimo egregie tuitus est *Bertrandus* Episcopus Æduensis, postea S. R. E. Cardinalis.

Contributiones gratuitæ Cleri ob publicas Ecclesiæ Regnique necessitates.

II. Clerus ob publicas Ecclesiæ & Reipublicæ necessitates decimas & dona gratuita 13. & 14. Sæculo contribuebat: quod a Synodo Lateranensi 4. Canone 46. fuerat approbatum his verbis: „ Verum si quando forsan Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem vel utilitatem prospexerint, ut absque ulla coactione, ad relevandas utilitates vel necessitates communes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesiam duxerint conferenda: prædicti laici humiliter & devote suscipiant cum actionibus gratiarum. Propter imprudentiam tamen quorumdam, Romanum prius consulant Pontificem, cujus interest communibus utilitatibus providere.

Anno 1200. *Innocentius* III. Pontifex Maximus quadragesimam redituum pro subsidio Terræ

Terræ Sanctæ postulavit. Anno sequenti Franciæ, Angliæque Reges tam justis postulatis consenserunt, teste *Rogerio de Hoveden*. Anno 1215. Concilium Lateranense 4. Clericis omnibus vigesimam, Dominis Cardinalibus decimam pro expeditione sacra indixit.

Anno 1224. *Honorius* III. Marchioni Montisferrati *Guillelmo*, ad succurrendum Imperio Constantinopolitano, mediam partem redituum Ecclesiasticorum & omnium bonorum mobilium, in quibus aurum, argentum aut lapides pretiosi essent, exceptis Ecclesiarum thesauris, ad annum attribuit.

Regi Christianissimo *Ludovico* VIII. ad bellum contra Hæreticos Albigenses conficiendum Legatus Apostolicus Decimam in Concilio Bituricensi decrevit. Clerus cum gaudio animi, *de pura liberalitate, ne tanto negotio deesse videretur, dimidiam partem decimæ, non quidem nomine decimæ, sed obtentu subsidii persolverunt, aliam partem, & etiam majorem, si expediret, si Deus eumdem Regem reservasset incolumem, & in eodem negotio persistentem, libenter, & liberaliter soluturi.*

Defuncto *Ludovico* VIII. Legatus Apostolicus Clerum ad solutionem decimæ in favorem *Blanchæ* Reginæ Matris & *Ludovici* IX. Regis adhuc pueri, compellere conatus est. Verum quatuor Provinciarum Capitula, Remensis, Senonensis, Turonensis, & Rothomagensis, *habita deliberatione & tractatu pro libertate sua servanda potius, quam pro subventione vitanda, ne ad onus ejusmodi compellerentur, ad Sedem Apostolicam appellarunt*, ut docent Literæ Capituli Parisiensis ad *Gregorium IX.* datæ an. 1227. quas refert *Odoricus Raynaldus* n. 56. Insignium Capitulorum querelis commotus Pontifex, *Romanum* S. Angeli Diaconum Cardinalem, Sedis Apostolicæ Legatum, durioribus literis perstrinxit, jussitque Ordinationem & male tentata in Clerum revocaret, ut probant ipsius literæ ad eadem Capitula datæ, & ab *Odorico Raynaldo* n. 59. descriptæ. „ Recognoscimus, *inquit*, & fatemur, quod ECCLESIA GALLICANA POST APOSTOLICAM SEDEM QUODDAM TOTIUS CHRISTIANITATIS EST SPECULUM ET IMMOTUM FIDEI FIRMAMENTUM: UTPOTE QUÆ IN FERVORE FIDEI CHRISTIANÆ, ET DEVOTIONE SEDIS APOSTOLICÆ NON SEQUITUR ALIAS, SED, UT CUM EARUM PACE DIXERIMUS, ANTECEDIT. „ Cujus devotionem verbis extollere superfluum reputamus, cum sit claris operibus manifesta. Intellectis igitur gravaminibus vobis a dilecto filio nostro Romano S. Angeli „ Diacono Cardinali Apostolicæ Sedis Legato per Ordinationem quamdam Senonis editam irrogatis, tacti dolore cordis intrinsecus, & gravi admiratione commoti, eumdem „ Legatum literarum asperitate nostrarum, ut decuit, redarguimus, & ei continuo dedimus in virtute obedientiæ firmiter in præceptis, ut Ordinationem ipsam, sive quocumque alio nomine factum ejusmodi censeatur, omnino revocet sine mora. Attamen re „ postea maturius considerata, idem Pontifex *S. Ludovico* bellum adversus Albigenses redintegranti Decimam illam confirmavit, ut probant Literæ ad ipsum datæ an. 1227. Idibus Novembris. „ Considerato, *inquit*, quod pro tam evidenti necessitate, & tam utili negotio Ecclesiæ Dei, dictus Legatus tum jure Legationis statuere vel ordinare potuit, quod expedire videbat, tum etiam ex eo quod specialem potestatem ab Ecclesia „ Romana receperat ordinandi & statuendi quæcumque, secundum datam sibi a Deo „ prudentiam, videret negotio expedire: Ordinationem ipsius ex ordine legitimam, & „ sanctam ex causa, nec-non & promissionem factam Regi de consilio pene totius Bituricensis Concilii, de Fratrum nostrorum consilio duximus approbandam, & non solum firmam, sed ratam & gratam habemus eamdem; volentes & statuentes, ut tibi Decima „ integre persolvatur.

Anno 1243. Sanctus idem *Ludovicus* convocatis Parisios Regni sui Episcopis & Abbatibus, subsidium ad bellum contra Hæreticos Albigenses conficiendum ab ipsis rogavit, qui vigesimam redituum suorum illius anni ejus Majestati promiserunt, teste *Matthæo Parisio*.

Anno 1246. cum Summi Pontificis venia Decimam a Clero Gallicano pro expeditione sacra exegit; Summo Pontifici vigesimam ad subsidium Terræ Sanctæ concessit, ut idem Historicus testatur, qui tam justas & pias contributiones inique improbat, earumque exactionem Regi Sanctissimo vitio vertit solita maledicendi prurigine.

Anno 1263. in Concilio Parisiensi „ Concessum est a Prælatis ex ipsorum mera gra-
„ tia, non ex vi Literæ super subventione Terræ Sanctæ a Domino Papa impetratæ;
„ non aliqua coactione, sed sponte quod ipsi Prælati, & eorum subditi, & sibi adhæ-
„ rentes, ob salutem animarum suarum, concedant Terræ Sanctæ subsidium de cen-
„ tum libris & viginti solidis redituum suorum Ecclesiasticorum, viginti solidos: & se-
„ cundum proportionem hujus summæ, secundum quod plus vel minus habebunt ali-
„ qui in reditibus Ecclesiasticis, solvant: & quod nullus compellatur per sæcularem po-
„ testatem ad præstandum hujusmodi subventionem sive portionem ipsum contingentem:
„ sed quilibet Prælatus in sua Diœcesi compellat subditos suos solvere per Censuram
„ Ecclesiasticam. Si quis vero fuerit Presbyter Parochialis Capellanus vel alius, cujus
„ reditus est ita pauper & tenuis, ut non excedat summam duodecim librarum Pari-
„ siensium, nihil solvat, nisi voluerit. Hæc vero subventio ad quinquennium est con-
„ cessa. Hanc Declarationem edidit *Claudius Menardus* in Observationibus ad *Jonvillæum*,
ex quo transcripta est in Labbeana Conciliorum Collectione Tom. 11. P. 1. p. 823.

Anno 1272. *Gregorius X.* Regi Christianissimo *Philippo* III. Gallicani Cleri Decimas ad sacram expeditionem promovendam attribuit. A Decimis hujusmodi solvendis, Xenodochiis, Monialibus, aliisque Regularibus personis, quorum reditus adeo tenues erant, ut ex illis absque eleemosynarum subsidio sustentari non possent, nec-non sæcularibus Clericis, quorum Ecclesiastici proventus annui summam septem librarum Turonensium non excederent, concessit immunitatem. Decimæ Viris Ecclesiasticis in Concilio Lugdunensi II. in belli sacri sumptus anni 1274. indictæ ad annum usque 1282. solutæ sunt, non tamen sine plurium magnis difficultatibus: quo argumento datas a *Martino IV.* Pontifice Maximo plures literas, ut reluctantes ad solvendum compelleret, *Odoricus Raynaldus* laudat n. 7. Magdeburgensis Archiepiscopus, collecto Provincialium Episcoporum Concilio, decimas in dicta Synodo Œcumenica decretas solvi vetuerat: alii ut *Conradus* Osnaburgensis, in suos usus derivabant: Quidam ut *Siffridus* Coloniensis, aliique earum partem defraudabant: Nonnulli etiam Principes ut Rex Novergiæ, decimas e suo Regno evehi abducique vetabat, cui *Martinus IV.* latam legem revocare præcepit. Anno 1284. *Eduardo* Magnæ Britanniæ Regi præcepit, ut decimas, quas in ærarium suum intulerat, in Syriæ subsidium convertendas restitueret. Anno sequenti eidem Regi decimas attribuit in Regno Angliæ, Hiberniæ & Vvalliæ, nec-non in Regno Scotiæ collectas, accedente Scotiæ Regis assensu, ad subsidium Terræ Sanctæ, quod pollicebatur, ferendum. Postulatas vero VVasconiæ & Pontivi decimas negavit, quod Regi Christianissimo, secundum ordinationem Concilii Lugdunensis concessæ fuissent. Id constat ex Pontificis literis ab *Odorico Raynaldo* descriptis n. 35. Idem Pontifex *Philippo* III. Regi Christianissimo decimas decrevit ad Regnum Aragoniæ, quod *Petro* Rege exauctorato, *Carolo Valesio* adjudicaverat, expugnandum, teste *Guillelmo Nangio* in Gestis *Philippi* III. Anno 1286. *Honorii VI.* decimas ad quadriennium *Philippo Pulchro* Regi cessit, ut fratrem suum *Carolum* in Regni Aragonii possessionem mitteret.

Anno 1249. Clerus Turonensis Provinciæ in Concilio Salmuriensi congregatus decimam ad tuitionem Regni & Ecclesiarum contra hostiles Regis Angliæ incursus *Philippo* Regi Christianissimo concessit. „ Quocirca, *inquit*, nos necessitatem Regni ac Eccle-
„ siarum ejusdem pariter attendentes, Illustrissimo Domino Philippo Francorum Regi ob
„ defensionem dicti Regni & Ecclesiarum ejusdem nimiis expensarum oneribus prægra-
„ vato, cui ad onera supportanda sine Regnicolarum ac Ecclesiarum subsidio propriæ
„ non sufficerent facultates, de bonis nostris mobilibus dignum duximus succurrendum.
„ Concedimus itaque dicto Domino Regi hac vice communi consensu Cleri nostri ob
„ necessitatem dicti Regni, & propter defensionem & tuitionem Regni, Ecclesiarum &
„ Personarum Ecclesiasticarum, & bonorum earumdem, de bonis mobilibus nostris &
„ Personarum Ecclesiasticarum nostrarum Diœcesum non exemptarum, usque ad bien-
„ nium dumtaxat, tantam pecuniæ summam, quantam a nobis & aliis Per sonis Eccle-
„ siasticis prædictis, nomine decimæ pro tempore quo decimam habebat, ex concessione
„ S. R. E. deductis sumptibus percipere consuevit: Ita tamen quod per istam concessio-
„ nem nullum præjudicium Ecclesiis, nobis & aliis personis Ecclesiasticis generetur,

„ nec

„ nec aliqua servitus Domino Regi in prædictis Ecclesiis acquiratur. „ Literæ Concilii editæ sunt in Gestis *Guillelmi Majoris* Andegavensis Episcopi, Tom. 10. *Spicilegii* p. 323.

Piam Regum Christianissimorum in Ecclesias munificentiam Clerum ad hujusmodi subsidia gratuitaque dona provocasse docent laudati Præsules. „ Extollenda (*inquiunt*) „ dignis laudum præconiis benedicti Regni Francorum mira devotio ineffabilisque Re- „ gum ejusdem Regni benignitatis & liberalitatis in Ecclesias munificentia, Clerum „ Regni memorati ac omnium Ecclesiasticum Ordinem naturalis rationis instinctu pro- „ vocat & inducit ipsum Regnum prosequi sincero caritatis affectu eidem cura vigilan- „ tiori consulere, ejusdemque necessitatibus, non tantum orationum suffragiis, sed etiam „ bonorum temporalium subsidiis, conditione temporis exigente, liberaliter subvenire. „ Ipsum nempe Regnum, præ cæteris Regnis ubique terrarum longe lateque diffusis, „ semper sacræ Religionis extitit fundamentum, columna & scutum Ecclesiæ, tuta- „ mentum fidei, fons sapientiæ irrigans totum orbem fluentis plenissimis Scripturarum, „ cujus & Principes, videlicet Christianissimi Francorum Reges præ cunctis terræ Regi- „ bus puriori fidei lumine radiantes, fundaverunt Monasteria, mirifice dotaverunt Ec- „ clesias, eas multiplicibus immunitatum ac libertatum, Privilegiorumque insigniis de- „ corando.

Anno 1295. Episcopus & Clerus Andegavensis eidem Regi concessere *centesimam bonorum hominum suorum Laicorum in feudis & retrofeudis suis existentium, pro necessitate urgente & eminente totius Regni, ad defensionem Regni ipsius & incolarum ejusdem*. Rex vero declaravit, *Per hoc ipsis eorum successoribus, Dignitatibus, hominibus, & Ecclesiæ, aliquod præjudicium tunc vel in posterum non generandum, nec sibi vel Successoribus jus novum contra ipsos acquirendum*. Id constat ex Regiis Literis, quas in eodem *Spicilegii* Tomo 531. legere est.

Anno 1295. Clerus Gallicanus *Philippo Pulchro* Regi, in bello difficillimo, quod ab Anglis Belgisque imminebat, decimarum contributione subvenire decrevit, petita a *Bonifacio VIII.* Constitutionis recens promulgatæ venia, qua nova exactionum onera Clero imponi sub pœna excommunicationis prohibuerat. Pio Gallicanorum Præsulum consilio annuit *Bonifacius* VIII. suamque Constitutionem explicuit datis ad ipsos Literis, quas refert *Odoricus Raynaldus* ad annum 1297. Num. 43. „ Licet, *inquit*, Constitutio- „ nem illam ediderimus pro Ecclesiastica libertate, non tamen fuit nostræ mentis in- „ tentio ipsi Regi, aliisque Principibus sæcularibus in tam arctæ necessitatis articulo „ viam subventionis excludi, quominus ipsi Prælati, Ecclesiæ, ac Ecclesiasticæ Perso- „ næ libero arbitrio atque sponte, de nostra licentia, pro communis defensionis auxi- „ lio, in qua proprium cujuslibet interesse conspicitur, Principibus ac sibi ipsis provi- „ deant juxta suarum modulum facultatum. Et sicut alias dicto Regi, ac nonnullis „ aliis Regni sui, tam literatorie, quam per Nuncios expressisse meminimus, si (quod „ Deus avertat) ipsum in necessitate tam gravi & tam importabili conspiceremus ex- „ positum, quod exterioribus egere subsidiis nosceretur, non solum de bonis Ecclesiasti- „ cis dicti sui Regni ea sibi præstari vellemus: quinimmo Ecclesiæ Romanæ res, bona, „ ac personam nostram etiam exponeremus, pro suorum conservatione jurium, ejusque „ necessitatibus sublevandis, in quantum, secundum Deum, noster & ipsius honor Ec- „ clesiæ pateretur. Vestris itaque in hac parte supplicationibus annuentes, præsentium „ auctoritate concedimus, ut si casus communis & evidentis necessitatis immineat, ac „ idem Rex vestram & aliorum Prælatorum, Ecclesiarum, personarum atque bono- „ rum Ecclesiasticorum, sicut & cæterarum personarum, locorum, & bonorum dicti „ Regni sui voluerit defensionem assumere ac assumat, & efficaciter persequatur, & id „ expedire videritis: liceat vobis & eisdem Prælatis, Ecclesiis, & Personis Ecclesiasti- „ cis, absque metu constitutionis nostræ prædictæ, ipsi Regi pro hujusmodi vestræ, ac „ ipsorum Regis & Regni intrinsecæ defensionis subsidio, subventionem congruam, prout „ vobis & cæteris Prælatis Regni præfati, seu majori parti vestrum & ipsorum videbi- „ tur, voluntariam, liberalem, & liberam, non coactam, absque omni concussione, „ exactione ac executione temporali vel laicali exigenda, ac vice præsenti, nostra licen- „ tia fretis, impertiri.

Anno 1305. decimas ad resarciendos sumptus belli Belgici *Clemens V.* eidem Regi *Philippo Pulchro* concessit ad quinquennium. Anno 1312. omnibus Ecclesiæ Latinæ Viris Ecclesiasticis decimarum collationem ad recuperationem Terræ Sanctæ impetravit. Idem Pontifex subsidium a Clero Gallicano exegit ad bellum contra Gibellinos, & maxime contra *Galeatium* & fratres ejus *Vicecomites*. Rex Franciæ *asserens hoc in Regno Franciæ inconsuetum, prohibuit; sed Domino Papa sibi super his rescribente, postmodum Rex considerans*, Do ut des, *faciliter concessit: unde & pro duobus succedentibus annis Papa Regi biennalem decimam super Ecclesiam concessit*. Ita refert *Guillelmi Nangii* Continuator ad annum 1326.

Philippo Valesio Regi Christianissimo *Joannes XXII.* decimas pro sacra expeditione in Syriam ad sexennium concessit anno 1332.

Innocentius VI. an. 1356. *Joannem* Regem Francorum arguit, datis ad ejus Majestatem literis, quod bellici apparatus gratia ad decimam sive subsidium, ad valorem decimæ unius anni, de proventibus Ecclesiasticis solvendum, Clerum compelleret, occasione cujusdam concessionis, quam de illa vel illo quidam pauci numero Prælati Ecclesiastici dicti Regni nullum a Prælatis aliis & personis eisdem mandatum aut consensum habentes, eidem Regi fecerant absque licentia Sedis Apostolicæ, *sine qua* (inquit) *eis id facere non licebat*. Pontificias literas apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad eum annum, num. 5.

Ex pietatis & grati animi officio, etiam jure naturali, Clerum subsidia Regibus debere, colligitur ex *Guillelmo* Parisiensi Episcopo, lib., De Moribus, c. 9. De his, *inquit*, quæ Regibus & Principibus dantur, Patronis Ecclesiarum, & fundatoribus, & „ donatoribus, & ditatoribus, dicimus quia licet; dummodo ex hujusmodi donationibus „ non lædantur enormiter Ecclesiæ. Hi sunt usus pietatis, quoniam ex virtute gratitu„ dinis, etiam jure naturali debentur hujusmodi hominibus. Alias etiam impii sunt, „ quia gratia eorum qui ex pietate talia donaverunt, quodammodo conservatur in eis, „ & devotio nutritur, quæ per contrarium extingueretur.

Anno 1298. Rex Angliæ *Eduardus I.* Parlamentum Londonii habuit, in quo „ Clero „ in denegatione persistente subsidii, Rex ipsum a sua protectione exclusit. Pro qua „ tamen redimenda, multi per se; multi vero per mediatores. Regi bonorum suorum „ dederunt postea quintam partem. Rex Archiepiscopum rigidiorem comperiens, terras ejus omnes saisivit, &c. „ Ita refert *Walsinghamus* in Historia Anglicana, p. 65.

Anno 1371. Rex *Eduardus III.* belli Gallici occasione, in Parlamento apud Westmonasterium celebrato petiit a Clero & Populo subsidium quinquaginta millium marcarum argenti . . . Ad quam summam persolvendam, Sacerdotes stipendiarii secundum valorem annui stipendii solvere jussi. Minuta etiam Beneficia, quæ hactenus ab hujusmodi oneribus libera fuerant, contributionis in partem venerunt. Ita refert *Walsinghamus*.

Episcopi & Abbates Militiam Galliæ Regibus suppeditare tenebantur.

III. Episcopi & Abbates militiam Regi suppeditare, interdum & copias ducere tenebantur. Anno 1208. cum *Philippus Augustus* Rex Christianissimus exercitum in Albigenses colligeret, cumque „ omnes Barones & Episcopi vocati ad hunc exercitum, „ convenissent apud Medontam, & misissent ad mandatum Regis homines suos, prout „ debebant, in expeditionem illam: Aurelianensis & Autisiodorensis Episcopi cum „ Militibus suis ad propria sunt reversi, dicentes se non teneri ire vel mittere in exercitum, nisi quando Rex ipse personaliter proficiscitur. Et cum nullo modo ad hoc „ privilegio se tueri possent, generali consuetudine contra eos faciente, petiit Rex ut „ hoc emendarent. Ipsis autem emendare nolentibus, Rex eorum Regalia confiscavit, „ scilicet ea tantum temporalia quæ ab eo feudaliter tenebant; decimas & alia spiritualia eis in pace dimittens. Ipse enim Rex Christianissimus semper timebat offendere Ecclesiam Dei & ejus Ministros. Ipsis ergo terram & homines Regis interdicentibus, „ & ad Romanam Curiam mittentibus, & in propriis personis accedentibus, Domino „ Papa Innocentio tertio consuetudines & jura Regni nolente infringere, aut in aliquo „ revocare; emenda tandem facta & Regi soluta post duos annos recuperaverunt omnia „ quæ a Rege fuerant confiscata. „ Ita refert *Rigordus* in libro de *Gestis Philippi Augusti*.

Bello

Bello ab *Ottone* Imperatore & ab Angliæ Rege imminente, Episcopi & Abbates cum Baronibus Sueffione congregati *Philippo Augusto* auxilia spoponderunt teste *Guillelmo Britone*.

Omnis Baro, Comes, Dux, Rector, Episcopus, Abbas,
Cum reliquis membris Regni, se fœdere firmo
Sponte ligant Regi, viresque in Prælia spondent.

Episcoporum Autisiodorensium Historia ab Auctoribus Anonymis scripta, & edita Tom. I. Bibliothecæ novæ MSS. librorum, a *P. Labbé* S. J. narrat quomodo *Manasses* Aurelianensis Episcopus „ Vassallos Ecclesiæ Aurelianensis, quos Rex in expeditionibus „ suis, propriis eorum sumptibus quasi jam pro consuetudine diu obtenta militare coge- „ bat, non veritus propter illos cum Domino Rege de eorum injuria disceptare, in hanc „ libertatem eduxit, ut Episcopus in ejusmodi expeditionibus suis habeat stipendiis quot- „ quot voluerit de iisdem. Unde & eorum jugum allevatum est in immensum, & E- „ piscoporum conditio longe melior, quam prius existeret, est effecta. Nam vocato a do- „ mino Rege ad expeditionem Episcopo, non defuerunt ei vassalli sui qui se ei mili- „ taturos, ne compellantur a Rege, certatim & magna ambitione offerant, qui magnis „ prius stipendiis & non sine facultate solebat conducere alienos.

Rex idem *Augustus* ad resarciendam injuriam *Odoni* Parisiensi Episcopo a Ministris suis illatam, ipsum ab obligatione ducendi copias, non tamen ab onere illas colligendi & suppeditandi absolvit anno 1200. „ In persona sua tantum, quandiu vixerit, ab omni „ exercitu & æquitatione absolvimus penitus & quittamus, salvo nobis debito Mili- „ tum, quod idem Episcopus tenetur mittere in servitium nostrum. „ Verba sunt Regiarum Literarum, quas Tom. I. Galliæ Christianæ, in Parisiensibus Episcopis legere est.

Idem Princeps anno 1206. insigni Autisiodorensis Ecclesiæ Capitulo Regalia vacante Sede concessit, salva militaris subsidii subministratione. „ Salvo, *inquit*, servitio no- „ stro, equitationis, exercitus, & submonitionis, sicut Episcopi Autisiodorenses nobis „ fecerunt.

Idem Princeps *Pontio de Thoiræ* Matisconensi Episcopo, ejusque Successoribus & Capitulo Regalia vacante Sede remisit, anno 1206. & obligationem ducendi copias in Regium exercitum certis conditionibus temperavit. „ Si Nos, *inquit*, vel Filius noster, „ vel Mareschallus, vel Constabularius Franciæ, de mandato nostro versus partes illas „ exercitum duceret: in hoc casu dictus Matisconensis Episcopus usque Divionem, & non „ ultra, in nostrum exercitum cum militibus & armis venire teneretur. „ Chartam Regiam legere est Tom. 3. *Galliæ Christianæ*, in Episcopis Matisconensibus, p. 683.

Ludovicus VIII. Andegavensi Episcopo subsidii militaris onus remisit anno 1223. vetera confirmans Privilegia Ecclesiæ Andegavensi a *Philippo Augusto*, & a Regibus Angliæ *Henrico* & *Richardo* concessa. „ Rex ipse (*inquit* Guillelmus de Beumont *Episcopus*) „ nobis recognovit, quod non tenemur ire in exercitum, aut equitatum ejus in propria „ persona nostra, vel mittere aliquem ad sumptus nostros; nec occasione istius Sacra- „ menti fidelitatis ullum onus, aut gravamen imponetur nobis aut Ecclesiæ nostræ. " Refertur Galliæ Christianæ Tom. II. in Episcopis Andegavensibus p. 136.

Anno 1285. *Philippus* Sabaudiæ Comes publico Instrumento declaravit, Episcopum Bellicensem, & ejus Capitulum gratis & sponte militare subsidium præstitisse: Ex quo nullum adversus ipsorum libertatem præjudicium trahi posset. „ Cum, *inquit*, Episcopus „ Bellicensis & Capitulum nobis, ad requisitionem nostram, de guerra pluries auxilium „ præstiterint & succursum curialiter & benigne, quoties per nos & nostros requisiti fue- „ rint: Nos confitemur & recognoscimus, quod ipsi prædicti fecerunt non pro aliquo „ debito, nec pro eo quod nobis ad prædicta facienda in aliquo teneantur, nec volumus, „ nec intendimus, quod prædicta curialitas nobis facta a prædictis Episcopo, & civibus, „ & Capitulo, & quæ per ipsos fiet nobis in posterum, ipsis erga nos & nostros possit no- „ cere, seu aliquod præjudicium generare, quoad hoc quod ipsi nobis vel nostri ad præ- „ dicta facienda in antea, in aliquo teneantur, nec quod ex prædictis aliquod eisdem

„ in posterum servitutis debitum generetur. „ Hæc Declaratio habetur Tom. 2. Galliæ Christianæ, in Episcopis Bellicensibus p. 366.

Anno 1303. *Philippus Pulcher* in Præsulum ac Baronum Conventu edixit, ut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, aliique Ecclesiastici & Religiosi Viri, exempti & non exempti, ipsi certum numerum militum ad bellum Belgicum suppeditarent, ut docent Instrumenta edita inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, Cap. 39. Num. 12. & sequentibus. Qui decimam solverant Antistites, ab onere isto immunes facti, ut probant Literæ editæ Tom. 13. *Spicilegii*, pag. 348.

Anno 1341. *Benedictus XII.* Pontifex maximus Privilegia Cracoviensi Ecclesiæ olim a *Boleslao* Duce collata confirmavit, quorum unum erat immunitas ab expeditione qualibet. *Insuper ut Episcopus cum Clero suo possit divinis laudibus liberius insistere, & invigilare, præsertim hostilitatis tempore, orationibus: ipsum qui per tempora fuerit, Episcopum, & Capitulum suum, totumque Clerum ab expeditione qualibet intra vel extra terminos nostros perpetuo volumus esse liberos & exemptos: ita videlicet quod de villis, possessionibus, & aliis bonis suis Ecclesiasticis venire personaliter, aut aliquos homines ad expeditiones mittere minime teneantur: hoc dumtaxat excepto quod tempore incursus subditi Lithuanorum, de Kyltyen, & Tarsen Castellanis, Episcopus homines suos ad expeditionem, prout in alio quodam nostro Privilegio distinximus, mittere teneatur.*

Anno 1242. *Henricus III.* Angliæ Rex *misit in Regnum suum ad Custodes Regni, scilicet ad Archiepiscopum Eboracensem & ejus socios, militare postulans auxilium ac pecuniare. Ipsi quoque quinquaginta Ballistarios & magnam pecuniæ summam & victualia, & servientes cum armis ad Mandatum Regium sine moræ dispendio destinaverunt.* Idem Rex anno 1244. *notificari fecit per totam Angliam, ut quilibet Baro tenens ex Rege in capite, haberet prompta & parata Regali præcepto omnia servitia militaria, quæ ei debentur tam Episcopi & Abbates, quam Laici Barones: & profectus est cum exercitu copioso versus Novum Castrum.* Ita refert *Matthæus Paris* in Historia Anglicana. Anno 1246. (inquit idem Auctor) *Emanarunt Literæ, quod aliqui Prælati decem Milites strenuos, etiam aliqui quinque, & aliqui quindecim invenirent Domino Papæ, qui in servitio Romanæ Ecclesiæ starent per integrum annum, & Prælatorum stipendiis militarent. Quod servitium militare nulli nisi Regi & Regni Principibus debetur, nec ab aliquo usque ad nostra tempora exactum fuisse recolitur.*

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum Num. 2. pag. 215. Edit. primæ Religiosi Censores hanc notam marginalem improbant: *Laus Ecclesiæ Gallicanæ.*

R. Quæ in laudem Ecclesiæ Gallicanæ a Gregorio *Nono* scripta sunt, & ab *Odorico Raynaldo* Ecclesiasticis Annalibus inserta, ea a me observari cur ægre ferunt Religiosi Censores?

SCHOLION II.

A Pagina 213. usque ad 229. (inquiunt Religiosi Censores) multa refert Libertati Ecclesiasticæ repugnantia.

R. Summa observationum mearum hæc est. Pag. 213. *Clericos exactionibus, procurationibus, vectigalibus, pedagiis subdi passa non est Ecclesia* 13. & 14. *Sæculo, etiam ratione patrimonii & hæreditatis, nisi uxorati essent, vel mercaturam exercerent, & Censuris Ecclesiasticis eorum immunitatem defendit.* Pag. 214. *Clerus ob publicas Ecclesiæ & Reipublicæ necessitates decimas & dona gratuita* 13. & 14. *Sæculo contribuebat.* Pag. 224. *Episcopi & Abbates Militiam Regi suppeditare, interdum & copias ducere tenebantur.* Hæc mere historica, certisque documentis a me probata, quæ Libertati Ecclesiasticæ repugnare his Sæculis visa non sunt. Quamvis autem repugnarent, imputari mihi non debet quod ea retulerim, quia Historici partes ago. Ea historice refero, non dogmatice. Non expendo an hæc recte & jure facta sint nec-ne.

SCHO-

SCHOLION III.

In eodem Articulo, Num. 2. p. 223. Religiosi Censores hanc Propositionem notant velut meam: *Sine licentia Papæ, ex gratitudine, Clerus Gallicanus donare potest Regi voluntarium donum.*

R. *Ex pietatis & grati animi Officio, etiam jure naturali, Clerum subsidia Regibus debere, colligitur ex Guillelmo Parisiensi Episcopo*, lib. *De Moribus*, c. 9. Hæc tantum ibi. Hinc Propositionem suam procuderunt RR. Censores, quæ nihilominus vera est.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, n. 3. pag. 224. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Rex Galliæ Regalia Sacerdotum confiscat, quia Sacerdotes subsidium dare noluerunt.*

R. Cum Aurelianensis & Autissiodorensis Episcopi officio suo in Militia *Philippo Augusto* suppeditanda, pro more illorum temporum, defuissent, *& nullo Privilegio se tueri possent, generali consuetudine contra eos faciente, petiit Rex ut hoc emendarent. Ipsis autem emendare nolentibus, Rex eorum Regalia confiscavit, &c.* Non mea, sed Rigordi in libro *De Gestis Philippi Augusti* verba sunt. Historiæ res est, & mera facti quæstio.

Nota.

OLim Episcopos & Cœnobia Regibus quam plura dono dare consuevisse, ac militiam etiam in regni necessitatibus suppeditasse, plurium sæculorum exemplis ostendit Thomassinus *p. 3. Vet. & Nov. Eccl. discipl. lib. 1. cap. 38. & seq.* Hinc de sui cœnobii opulentia conquerebatur Adelardus sanctissimus Abbas Corbejensis apud Surium 2. Jan. c. 44. videns suos Monachos gravari multis solicitudinibus ob opes conservandas; & quia etiam militares cuneos pro regni tutela suppeditare cogebantur. Hujusmodi vero largitiones velut jure naturæ dictante fiebant; cum gratitudinis virtus exposcat eos donis affici, qui Ecclesias nedum extruxerunt, sed & locupletarunt; cum ubi de communi damno amovendo agitur, communibus viribus propulsandum videatur; & cum ab avertenda ipsarum Ecclesiarum ruina multum conducat laicos his largitionibus promereri; sunt etenim multoties velut semina uberem segetem reddentia.

Ne vero sub donariorum nomine gravissimæ invalescerent exactiones, eo magis quia Principum preces mandati vim obtinent, ideo rebus Ecclesiæ Concilia suis decretis consulere non destitere. Concilium Lateranense III. indulsit quod ubi laicorum opes impares essent pro publicis necessitatibus amovendis, ita judicantibus Episcopo & Clero, quod necesse esset ex proventibus Ecclesiæ tribueretur. Concilium Lateranense IV. etiam Papæ consensum expectandum sancivit. Et Concilium Constantiense una Episcopi, Cleri, ac Pontificis consensum ad aliquid Principibus de rebus Ecclesiæ tribuendum, voluit intervenire.

Quanta vero Ecclesiæ pro sacris bellis contulerint, quanta pro Constantinopolitano Imperio recuperando, quanta pro Orientis cum Occidentali Ecclesia concordia ineunda, passim enarrant rerum Ecclesiæ scriptores. Apud eos etiam frequenter legitur Pontifices, non solum pecunias erutas ex Romanæ Ecclesiæ ærario, sed quamplurimas etiam ab Italiæ Ecclesiis, regnorumque de quorum discrimine agebatur, collectas, Principibus concessisse ad Turcas Hæreticosque retundendos.

JOAN. DOM. MANSI

Nota.

DE dono, quod vocant, gratuito a Clero principibus interdum concesso nonnulla statuit Urbanus V. quæ in vulgus producta hucusque fuisse ambigo; mihi vero

comperta sunt ex consilio CXXXII. Egidii Bellameræ, Avenionensis Episcopi, nondum excuso, & extat cum aliis ejusdem nondum productis in lucem in bibliotheca Canonicorum Ecclesiæ majoris Lucensis, idque verbis ejusdem Ægidii proferam: *Quintum dubium est, si hoc fecerit Episcopus per hoc incurrat excommunicationem latam ab Urbano V. in quadam ejus constitutione directa Auxitano, Narbonensi, & Tolosano Archiepiscopis, eorumque suffraganeis ac Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpositis, aliisque prælatis, ac rectoribus, capitulis, conventibus, Monasteriis, & aliis personis Ecclesiasticis civitatum, diœcesum & provinciarum Auxitanæ, Narbonensis, ac Tolosanæ, in qua inhibet omnibus supradictis in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, in quam contravenientes voluit incurrere ipso facto, & a qua nullus nisi ab eo, & suis successoribus præterquam in mortis articulo possit absolvi, ne videlicet temporalibus dominis loco subsidiorum mutuando seu alia sumpta occasione dando certas pecuniarum summas, quas verosimiliter æstimant, se nullo tempore recepturos tales fraudulentas dationes in suarum Ecclesiarum dispendium non præsumant de cætero facere sine A. S. licentia speciali.*

CAPUT VIII.

De Imperatoribus Orientis XIII. & XIV. Sæculo.

ARTICULUS I.

DE ALEXIO DUCA, & THEODORO LASCARI, Græcis, BALDUINO, HENRICO & PETRO, Latinis in Oriente Imperatoribus.

ALexius *Angelus*, Junior, *Isaacii* Imperatoris filius, qui a fratre exauctoratus & excæcatus fuerat, & a Cruce-signato Latinorum Exercitu capta Constantinopoli restitutus Imperio anno millesimo ducentesimo tertio, annuam cum Patre dominationem obtinuit. *Alexius Ducas*, cui ob conjuncta supercilia, & velut oculis imminentia, *Murtzuphlo* cognomen, seditione facta, & *Isaacio* animam agente, Juvenem *Alexium*, specie illum subducendi furentis plebis incursui, nefaria proditione intercepit, in carcerem conjecit, invasitque Imperium, *Canabo* adolescente, quem populus Imperatorem salutaverat, custodiæ tradito, & *Alexio* Imperatore propriis manibus strangulato, tyrannidem confirmare conatus est anno 1204. Gravis ipsi erat Francorum Cruce-signatorum exercitus, qui duce *Balduino* Flandriæ Comite, finitima Phileæ loca populabatur, & tributa exigebat. Adversus quem copias educens *Murtzuphlus*, pugnam temere commisit. Græci fusi fugatique, vix evasit *Ducas* Tyrannus: Imago Deiparæ Virginis, Imperatoribus in acie præferri ad tutelam solita, in potestatem Francorum venit, ipsisque ulteriorem victoriam, ac Imperium etiam ominata est. Tum Franci sanctiori fœdere cum Venetorum Duce renovato, communi consilio viribusque Constantinopoleos oppugnationem sunt aggressi. Sexaginta amplius diebus terra marique obsessa urbs Imperialis, die 12. Aprilis anni 1204. secunda die hebdomadis 6. Je-juniorum, expugnata est. Victoris exercitus ingressum *Ducas Murtzuphlus* fuga prævenit, lembum cum *Euphrosyna* Imperatoris *Alexii* conjuge, & *Eudocia* ejus Filia, cujus amore captus erat, conscendens. *Theodorus Lascaris*, Alexii Angeli Tyranni gener, de Imperio cum *Theodoro Duca* contendens, & Cleri suffragio prælatus, Insignia Imperii in tanta calamitate sumere prudenter renuit, Latinisque propellendis impar, fugere & ipse coactus est. Latinos victoria immodeste, insolenter, & impie usos, multis in urbe sacrilegiis patratis, Sanctorum conculcatis Imaginibus, Reliquiis in fœda loca projectis, sacris vasis direptis, divino Sanguine & Corpore Christi humi effuso, *Nicetas* deplorat: cujus, quamvis rerum tunc in Urbe Regia gestarum testis oculati, Græca fides suspecta est, ob pertinaciam in schismate, & immane in Latinos odium: quem aculeatus stylus testatur. Iniquum in totam nationem fuisse Historicum illum, vel hæc ipsius verba probant: *Difficile*

Deiparæ Virginis Imago in acie præferri ad tutelam solita. Constantinopolis a Latinis expugnata.

ficile est Latinum avaro ingenio, oculo impudenti, ventre insatiabili, animo iracundo; manu perpetuo ensem quærente, lenire obsequiis. Multa nihilominus scelera, & sacrilegia in illa expugnatione a Latinis patrata, Anonymus Vitæ *Innocentii III.* auctor etiam testatur.

II. Capta Urbe, rebusque pro tempore compositis, [de Latino Imperatore creando actum est. Fœderatorum Procerum consilio duodecim designati, quibus electionis jus & potestas esset, nimirum Suessionensis, Halberstatensis, Bethleemitanus, Episcopi, Acconensis electus, & Abbas Lucedii, cum sex Nobilibus Venetis: ut Acta *Innocentii Tertii*, *Villarduinus* Campaniæ & Romaniæ Mareschallus, qui rebus a *Balduino* gestis intererat, harumque pars magna fuit, & *Guntherus* testantur. Summæ Dignitati pares maxime videbantur Marchio Montisferrati, & *Balduinus* Flandrorum Comes. At *Balduinum* maluit *Dandulus* Dux Venetorum, suæque gentis suffragia in ipsum inclinavit, ne si Montisferrati Marchio eligeretur, & aliqua Venetos cum ipso controversia committeret, facilius ipsorum fines invadere aut incursionibus vexare posset, ob ditionis suæ vicinitatem, quam Flander a Venetiarum finibus remotissimus. *Balduinus* itaque, tunc annum agens ætatis dumtaxat trigesimum secundum, Imperator electus est die 11. Maii anno 1204. & ritu solemni inauguratus die 23. De Constantinopoleos expugnatione, suique electione Relationem ad *Innocentium Tertium* Pontificem Maximum, cum magnificis muneribus misit, quæ & apud *Arnoldum Lubecensem* lib. 6. Chronici Sclavorum cap. 20. & apud *Godefridum* in Annalibus habetur, mutata licet inscriptione; nam apud istum data scribitur ad *Adolphum* Coloniensem Archiepiscopum; apud illum vero ad universos Christi Fideles. Sed eamdem, prout ad *Innocentium Tertium* data est, exhibet Gestorum ipsius Scriptor cap. 91. pag. 52. Editionis *Baluzii*. Patriarcham quoque Latinum elegere, *Thomam* * Natione Venetum, secundum Pacta ante Urbis expugnationem conventa, ut ex illa gente, quæ Imperatorem non haberet, Patriarcha designaretur. Pacta illa in laudatis *Innocentii Tertii* Gestis, cap. 93. legere est. Electionem Patriarchæ irritam pronuntiavit Pontifex, utpote contra Canones factam. 1. Quia Principis Laici auctoritate nec potuerat, nec debuerat eligi Patriarcha: *Siquidem Laicis, quantumcumque religiosis disponendi de rebus Ecclesiasticis nulla est attributa facultas.* Tum quia Clerici Veneti, qui in Ecclesiam *S. Sophiæ* quasi Canonici introducti fuerant, nec a Summo Pontifice, nec ab ejus Legato fuerant instituti; adeoque jus nullum eligendi habebant. In gratiam tamen novi Imperatoris, & Venetorum, eumdem *Thomam* Apostolica auctoritate Patriarcham instituit, & confirmavit. Id constat ex Literis *Innocentii* ad Imperatorem datis, quas in ipsius Gestis, cap. 96. legere est. *Balduinum* Imperatorem *Nicetas Choniates* hoc ornat elogio: „ Nondum Balduinus annum ætatis 32. excesserat: & alioqui vir erat pius & modestus, ne impudico quidem aspectu mulierem „ intuitus, quandiu a sua conjuge abfuerat: vacabat divinis laudibus, necessitatibus „ conflictantes sublevabat, suæ sententiæ adversantes æquo animo audiebat. Et quod „ maximum est, bis qualibet hebdomade vesperi proclamari jubebat, ne quis in suo „ Palatio cubaret, qui alienam mulierem attigisset. „ Thraciæ urbibus lustratis, Orestiade, Didymoticho, & Philippopoli præsidia imposuit; Thessalonicam recepit: Marchionem *Bonifacium*, ambiguæ fidei hominem, amicum primo, deinde hostem expertus est. *Henricus* Balduini frater, & *Petrus Plancius* vir heroico robore, in Orientem progressi, Græcas urbes circumquaque subegerunt, Plancius *Theodorum Lascarim* circa Pæmaninum sibi cum ingentibus copiis occurrentem in fugam compulit. *Theodorum Philadelphiensem*, sibi circa Adramyttium agenti arma inferre ausum, *Henricus* profligavit. *Alexius Ducas Murtzulphius*, ab *Alexio* quondam Imperatore, cujus filiam duxerat *Eudociam* excæcatus, in Latinorum manus incidit, a quibus Constantinopolim reductus, ob proditionem ac cædem *Alexii Junioris* Domini ac Imperatoris sui, capitis condemnatus, & ex altissima columna præcipitatus, ac humi allisus animam efflavit. *Bonifacius* Marchio Montisferrati cum *Balduino* Imperatore reconciliatus, Bæotia, Attica, Corintho, Thebis, Athenis, Eubœa, aliisque Provinciis & urbibus potitus est, Græcis ubique profligatis. Interea Græcorum urbes plurimæ Latinorum jugum excussere, incitante, ac suppetias ferente *Joannitio* sive *Calojoanne* Bulgarorum Rege, cum ingen-

Balduinus Flandriæ Comes Imperator creatus.

* *Thomas Moresini Constantinopol. Patriarcha electus.*

Balduini Imperatoris elogium.

tibus

tibus suorum, Scytharumque copiis. *Balduinus* Imperator Adrianopolim urbem Thraciæ munitissimam, quo se Græci perduelles receperant, oppugnans, cum *Joannitio* Bulgarorum Regi, suppetias obsessis advenienti, obviam processisset, ab hoste interceptus, vinctusque in Mysiam abductus, die 15. Aprilis, anno 1205. ac in carcere mensium sexdecim spatio detentus, ab *Joannitio* crudeliter peremptus est, ut *Nicetas* scribit, sive in carcere obiit ex morbo, ut Rex ipse Bulgarorum in Literis ad *Innocentium*, a quo pro ejus libertate urgebatur, datis, & *Villarduinus* in Historia testantur. Annos vixit circiter 35. Miracula ad ejus tumulum patrata scribit *Albericus*. De *Balduini* clade & captivitate *Henricus* ejus frater *Innocentium Tertium* Pontificem Maximum certiorem fecit, literis quæ ejusdem Pontificiis Gestis insertæ sunt, c. 105. & 106.

Theodorus Lascaris.

III. *Theodorus Lascaris* Nicææ Imperator salutatus est. Turcarum Principem *Jathatinem*, ad quem *Alexius* ejus socer confugerat, infestum habuit. Hunc improviso aggressus est, ingentemque Barbarorum exercitum, mille dumtaxat Equitibus, quorum octingenti Latini erant viri lectissimi & bellicosissimi, in aciem eductis, se profligaturum confidit. Ambiguo marte pugnatum est. Lascaris a *Jathatine* ex equo dejectus ac vulneratus, sed resumptis animis, & divino quodam concitatus impetu, stricto ense pedes equi quo Sultanus vehebatur, concidit, Barbarum prostravit, caput ipsi amputavit, quo in sublime elato, & hostibus ostentato, illos metu ac stupore correptos in fugam vertit, ac victoria potitus est. Obiit anno 1222. Imperii 18. ætatis 48. *Joanne Duca*, qui filiam ejus duxerat, successore designato. Nullam quippe masculam prolem reliquit. Ejus virtuti debuit Græcia, quod Imperium penitus non amiserit. De ipso legendi *Nicephorus Gregoras* lib. 1. & initio 2. & *Georgius Acropolita*, ex quibus hæc excerpsimus. Imperante *Theodoro Lascari*, diem obiit *Joannes Camaterus* Patriarcha Græcus Regiæ Urbis, cui *Michaelem Saurianum* magnum Sacellarium idem Imperator substituit. *Joannis Camateri* Synodale Decretum extat lib. 6. Juris Græco Romani, quo prohibetur ne vir unus sobrinas duas uxores ducat.

Henrici Balduini Frater, & in Imperio Constantinopol. successor.

IV. *Balduino* fratri in imperio Constantinopolitano successit *Henricus*, a Latinorum exercitu electus Imperator. Rem strenue gessit adversus Bulgaros & Scythas. Legem Ecclesiæ incommodam, ne quis Ecclesiam bonorum immobilium scriberet hæredem, *Innocentio III.* Pontifice Maximo jubente rescidit. Qua de re legendæ ejusdem Pontificis Epistolæ 98. 99. & 100. libri 13. Ejus morum suavitatem & mansuetudinem, non in Latinos modo, sed in Græcos, commendat *Georgius Acropolita*. Cum *Pelagius* Cardinalis Episcopus Albanensis, Sedis Apostolicæ Legatus, asperius in Græcos ageret, Presbyteros & Monachos Græcos, qui Romani Pontificis Primatum colere nolebant, in carcerem conjiciens, templaque claudens in quibus ritu suo Sacra faciebant, *Henricus* Græcorum querimonias placide audivit, illisque, invito Legato, Sacrorum suo more faciendorum libertatem restituit. *Nos* (inquiebant) *alio genere orti aliumque habentes Pontificem, nosmet Imperio tuo & Potestati subjecimus, ita ut in corpora, non in spiritum & animum dominareris. Namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est: at nostris Ritibus ut cedamus, fieri omnino nequit. Aut itaque nos ab urgenti discrimine libera, aut tamquam liberis ad indigenas aditum dato.* Sic locutus. *Ille cum tot probis optimisque viris privari nollet, etiam invito Legato renuente, templa reseravit, vinculis custodiisque Monachos & Sacerdotes liberavit; & tempestatem, qua tunc Byzantium jactabatur, sedavit.* Ita refert *Georgius Acropolita*. Obiit *Henricus* die 11. Junii, anno 1216. cum annos decem, novem menses, & dies 22. imperasset. Annum ætatis quadragesimum attigerat. Nullos liberos reliquit.

Petrus Corteniacus Imperator.

V. *Henrico* successit *Petrus Corteniacus*, Autisiodorensis Comes, qui sororem ejus *Jolantam* in Matrimonium duxerat. Hic ab *Honorio tertio* Romæ coronatus, quinto Idus Aprilis, anno 1217. dum in Thraciam proficisceretur, spe Dyrrachii recipiendi, a *Theodoro Comneno* Græco Epiri Dynasta perfidiose captus, in vincula conjectus, atque peremptus est, ut Chronicon Autisiodorense, *Philippus Mouskes* Canonicus, ac deinde Episcopus Tornacensis, in Historia carmine conscripta, aliique Scriptores Latini commemorant.

A R-

ARTICULUS II.

De JOANNE DUCA, Græco; ROBERTO CORTENIACO, JOANNE BRYENNIO, & BALDUINO II. Latinis Imperatoribus.

I. THeodoro *Lascari* successit *Joannes Ducas*, qui filiam ejus *Irenem* uxorem *duxerat*; *Petro* vero *Corteniaco* Imperatori Constantinopolitano *Robertus* ejus filius anno 1221. die 25. Martii Constantinopoli coronatus. Inter utrumque bellum exarsit. Penes *Ducam* frequens victoria qui loca plurima de Latinis recepit, eorumque debilitavit Imperium. Ipso regnante, anno 1233. missi a *Gregorio* IX. Romano Pontifice Nuntii de pace Ecclesiarum cum *Germano* Græcorum Patriarcha, cæterisque gentis Præsulibus & Clero, ipsoque Imperatore acturi. Habita nullo fructu Synodus est; immo exulceratis animis adversæ partes discessere. Utriusque conjunctionem Ecclesiæ se consummaturum *Ducas* pollicebatur, modo Romanus Pontifex, ac Principes Occidentis ab auxiliaribus copiis, Latinis, qui Constantinopoli dominabantur, mittendis abstinerent, ut *Pachimeres* lib. 5. testatur.

Joannes Ducas.

Robertus Corteniacus.

Post obitum *Roberti Cortiniaci*, qui anno 1223. contigit, *Joannes Bryennius* Rex Hierosolymorum *Balduini* ejus fratris, annos nati circiter decem, tutelam & Imperii Constantinopolitani administrationem ac defensionem suscepit contra *Joannem Ducam*, qui inito cum *Azane* Rege Bulgarorum fœdere, Latinis bellum intulit, Imperiique caput Constantinopolim oppugnavit. Verum *Joanne Bryennius*, Rex Hierosolymitanus, quadraginta & octo Græcorum instructas acies cum exigua militum centum & sexaginta dumtaxat manu partem cæcidit, partem fugavit, navesque viginti quatuor in potestatem suam redegit, ut *Gregorius IX.* commemorat in Epistola ad *Belam* Ungariæ Regem 313. libri 9. Quod Georgius *Acropolita* suæ gentis honori parcens dissimulat. Cæterum postea Constantinopolitanum Imperium Ducas in supremum discrimen adduxit Regia Urbe ad extremam commeatuum inopiam redacta. Quamobrem *Balduinus II.* in Occidentem ad auxilia conflanda confugere compulsus est. Obiit interim *Joannes Bryennius*, Imperator appellatus ob *Balduini* Junioris Imperatoris tutelam, & Imperii procurationem. Id nempe in Francia moribus receptum, ut Nobilium Pupillorum Tutores & Ballii, se terrarum, quas regendas & custodiendas susceperant, Dominos scriberent, observat vir clarissimus & doctissimus D. *Du Cange*, Historiæ Constantinopolitanæ sub Francorum Imperio, lib. 3. Num. 15.

Joannes Bryennius Imperii Constantinop. Administrator

Balduinus Corteniacus rediit Constantinopolim cum sexaginta millium Francorum exercitu, anno 1239. Tzurulum oppidum munitissimum Græcis eripuit, Græcorum classem triginta navibus instructam Latina partim submersit, partim vertit in fugam. Cum Turcis, ejus amicitiam & pacem per Legatos rogantibus fœdus iniit.

Balduinus Corteniacus.

Agriculturæ & rei pecuniariæ restauratione summam ubertatem populis, opum affluentiam in ærarium suum intulit *Ducas* seu *Vatacius*, Græcorum Imperator, Turcis præsertim annonæ difficultate & penuria laborantibus, ex sola ovorum venditione tanta vis pecuniæ exiguo tempore comparata est, ut ex ea immensi pretii corona gemmis exquisitissimis distincta *Irenæ* Imperatrici pararetur, quam propterea ovatam Imperator appellabat. Vestes sericas Assyrias, Babylonicas atque Italicas, vario artificio confectas Edicto prohibuit, iisque subditos contentos esse jussit, quas Græcæ Provinciæ ac manus præberent, ne Imperii pecunia efferretur, & privatorum opes in luxum effunderentur. Justi & æqui studiosissimus erat *Joannes Ducas*, erga Deum etiam & Deiparam pius (si nomen istud Schismaticus mereretur.) Templum enim elegantissimum sub ejusdem Beatæ Virginis nomine Magnesiæ erexit, quod *Sosandra* nuncupatum est. Non minus religiosa *Irene* Imperatrix, quæ Prusæ Monasterium fundavit, amplisque reditibus dotavit sub *S. Joannis Baptistæ* nomine, in quo Monachos divino cultui jugiter vacaturos constituit. Multa etiam Xenodochia pauperibus & senibus alendis ædificarunt. *Michaelem* nothum *Michaelis Angeli I.* qui Thessaliæ & Ætoliæ vicinisque regionibus præerat, Imperii urbes infestantem bello fregit, & ad pacem rogandam compulit.

Joannis Ducæ Græcorum Imperatoris gesta.

lit. *Irene* Imperatrice defuncta, alteram uxorem duxit, *Annam Alemannam Manfredi* Siciliæ Regis sororem adhuc adolescentulam. Mulieres inter, quæ ipsam fuerant comitatæ, eique in Ministerio erant, quædam forma præstans *Marcesina* in se Imperatoris defixit oculos, amoresque convertit. Præ ipsa Imperatricem neglexit *Annam*, unoque excepto Augustæ nomine, ipsam Regio cultu, comitatu, honoribus æmulabatur. Tum magna pietatis & sacræ profanæque eruditionis fama florebat *Nicephorus Blemmida*, qui & Orationes duas de Processione Spiritus Sancti a Patre & Filio contra Græcos Schismaticos conscripsit. Is Monasterio præerat, quod suis ædificaverat sumptibus. Cujus ad templum cum se aliquando Regia pellex *Marcesina* magno cum fastu ac satellitio contulisset, ipsis fores occludi jussit *Blemmida*, qui & sermonibus & calamo ejus impudicitiam fortiter insectabatur. Contumeliam sibi a Viro Religioso illatam rata superba mulier, Imperatorem cujus cor illaqueatum tenebat, ad ultionem omnibus artibus incitare conata est, hanc ignominiam in ipsius Imperatoris caput redundare clamitans. Ipsam juvabat assentatorum turba Regium animum in *Blemmidam* commoventium. At Imperator criminis conscientia stimulatus, insigne moderationis & pœnitentis animi exemplum dedit, obortis lachrymis, & voce suspiriis interrupta sic *Marcesinam* & Aulicos compellans. *Quid me ad Virum Justum puniendum impellitis? Nam si ego sine probro & ignominia vivere voluissem, Imperii Majestatem inviolatam conservassem. Nunc cum ipse meæ, atque adeo ipsius Imperii contumeliæ causam præbuerim; meritis meis gratia refertur, ut malæ sementis malam messem percipiam*. Ita refert *Nicephorus Gregoras* lib. 2. Historiæ. Idem constat ex ipsius *Blemmidæ* Epistola ad multos scripta, quam apud *Leonem Allatium* lib. 2. *De Perpetuo consensu*, Cap. 14. & *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1255. n. 75. legere est. „ Principem Marcesinam (*inquit*) efflictim ab Imperatore adamatam, ideoque reliquos alios superantem, & ipsi Augustæ prælatam, tyrannice „ in venerandum S. Gregorii Thaumaturgi Monasterium, ubi eo tempore nos degebamus, irrupisse: introisse etiam in Dei Templum, cum Sacrificium Missæ fieret, & „ exclusam fuisse per nos a sacra auditione, atque cum dedecore fugatam, dum interim „ illa de hoc facinore lamentaretur, & dolenter ferret... Cum omni apparatu, & in „ ipsum templum, dum divinum ac mysticum Sacrificium conficeretur, execrabilis illa „ influxit. Nos rei inexpectatæ novitate quid ageremus nescientes, statim adulteram a „ sacra auditione, communi concordeque fidelium oratione, ac hymnodia repellimus, „ aversamur impudentem, maximeque Christi legibus injuriosam, & injuriam palam profitentem, totis conatibus e sacris locis profanam ejicimus; infirmitate carnis trementes & timidi, sed Dei inconcusso timore hominem exuentes, ducentesque mortem „ improbitate impietateque ipsa multo optabiliorem; & cum ea, cujus nullum cum „ Christianis consortium est, simul in Ecclesia commorari execrabilius magis æstimantes, „ quam pessima morte ex hoc corpore separari, verbera simul, & carceres, & famem; „ & si quid his pejus excogitari poterit, per totam vitam sustinentes. „ Ex morbo epileptico obiit *Joannes Ducas* an. 1255. 3. Kal. Novemb, annum agens ætatis sexagesimum-secundum, Imperii trigesimum-tertium, ut *Gregorius Acropolita* scribit.

Nicephori Blemmidæ Abbatis magnanimitas & zelus pro Dei lege.

Balduini Corteniaci clades.

Tunc temporis annum Imperii vigesimum octavum numerabat *Balduinus II.* Constantinopolitanus Imperator, quem postea *Michael Palæologus* Græcorum Imperator Imperio ac Regia Urbe ejecit an. 1262. Vixit annos undecim calamitati superstes, dum ad recuperandam Constantinopolim auxilia in Occidente conquireret. Filium unicum reliquit *Philippum* cui *Caroli*, Siciliæ Regis filiam despondit *Beatricem*, Constantinopoli promissa; si illius ope recuperari posset. Obiit *Philippus* solo titulo Constantinopoleos Imperator, an. 1285. Filiam unicam reliquit *Catharinam* quæ *Carolo* Comiti *Valesio*, fratri *Philippi Pulchri*, Regis Christianissimi, *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo consanguinitatis impedimentum solvente nupsit; Constantinopolitanique Imperii Jura ad ipsum transmisit anno millesimo trecentesimo primo; ea conditione ut in eadem Imperii Jura proles ex eorum matrimonio oriunda succederet. *Catharinam Valesiam* peperit. Hæc matri an. 1308. mense Januario defunctæ, successit in nomen Juraque Imperii. Nupsit *Philippo Siciliæ*, Tarentino Principi, dispensante *Clemente V.* ut consanguinitate non obstante matrimonium contraherent. Annus Christi 1313. vertebatur. *Philippus* Imperator hujus nomi-

Latini Constantinopoleos solo nomine Imperatores.

nominis II. appellatus est. Obiit Neapoli die 26. Decembris an. 1332. Imperii Jura penes *Catharinam* uxorem remansere. In Græciam profecta, est heroici animi fœmina, ut Achaiæ Moreæque Provincias in sua filiique obedientia conservaret. Obiit Neapoli, quo secesserat, an. 1346. Octobri mense. Post ejus mortem, *Robertus*, ipsius ex *Philippo Tarentino* primogenitus, Constantinopolitanus Imperator, appellatus est, *Mariam Borboniam*, filiam *Ludovici I.* Borbonii Ducis, uxorem duxit *Clemente Sexto* dispensante, an. 1346. Obiit Neapoli an. 1364. die 10. Septembris. *Maria Borbonia* Imperarrix defuncta est an. 1387. Post *Robertum II.* ejus frater *Philippus* Tarentinus Princeps, Imperii Constantinopolitani augustum nomen sumpsit. Duas habuit uxores: *Mariam Siculam*, filiam *Caroli* Calabriæ Ducis & *Maria Valesia*, deinde ipsa defuncta, *Elisabetham* filiam *Stephani Hungari*, Sclavorum & Dalmatarum Ducis. Obiit *Philippus* Constantinopolitanus Imperator hujus nominis III. nulla relicta prole, anno 1374. In ejus Jura, nomenque Constantinopolitani Imperatoris successit *Jacobus Baucia* Andriæ Dux, ejus nepos. Hi omnes a *Balduino* II. solo titulo Constantinopolitani Imperatores fuere. De his consule Historiam Constantinopoleos sub Francorum Imperio, scriptam a Viro Clarissimo & doctissimo *Carolo du Fresne*, Domino *Du Cange*, cujus studiis & eruditione & Byzantina & Francorum Historia plurimum illustrata est.

ARTICULUS III.

De THEODORO, & JOANNE LASCARIBUS, & MICHAELE PALÆOLOGO.

Filium unicum reliquit *Joannes Ducas*, ex *Irene* Augusta priori conjuge susceptum, qui ab avo materno *Theodorus Lascaris* appellatus est, & post obitum patris, militum populique concursu in clypeo collocatus, & salutatus Imperator. Mortuo *Manuele* Constantinopolitano Patriarcha, de Successoris electione deliberatum est, a quo novus Imperator coronaretur. Omnium pene suffragia, & ipsius in primis Augusti in *Nicephorum Blemmidam* propendebant: sed cum ipsi voluntatem suam Imperator significasset, summam dignitatem vir modestissimus recusavit. Nec ipsum impensius urgere voluit *Theodorus*, quem etsi ob religionem ac sapientiam plurimi faceret, ob morum tamen integritatem ac severitatem metuebat. *Reges enim* (inquit Georgius Acropolita) *eos qui Patriarchatui præsunt, moribus ac ingenio abjectiores moderatoresque peroptant, ut facilius eorum nutibus veluti jussis succumbant.* Patriarcham itaque designavit *Arsenium* Monachum, hominem simplicem, illiteratum, nec-dum ad sacros ullos Ordines promotum, quem ab Episcopis quamprimum consecrari jussit. Hi vero Imperatoris mandatis obsecuti, infra eamdem hebdomadam ipsum Diaconum, Presbyterum, Patriarcham inaugurarunt. Ab eo coronatus Imperator anno ætatis trigesimo tertio in Bulgaros, Thessalosque arma convertit, quos ad pacem compulit deprecandam. *Palæologum*, qui ad Turcas defecerat, humanitate ac promissis revocavit, sibique sanctiori Sacramento obstrinxit. Anno Imperii 4. Christi 1259. gravi morbo correptus ac valetudine a Medicis desperata, *Monasticum habitum* Pœnitentis animo *induit*, ac *Mitylenesem Archiepiscopum pro delictorum Confessione accersens, ad illius pedes humi provolutus, lachrymarum rivis terram in qua jacebat conspersit, adeo ut ex illis lutum fieret: & sæpe illud:* Deserui te, Christe, *inter Confessionis verba inclamabat*. Ita mortem obiit Augusto mense.

Filium reliquit octo dumtaxat annorum puerum, *Joannem* nomine, sub *Georgii Muzalonis* Protovestiarii tutela, quem Imperii Moderatorem instituit, donec filius adolevisset. Id Testamento mandatum, quod Proceres cum Patriarcha jurejurando confirmarunt. Sed Protovestiario a conjuratis, ad Altare, quod asyli instar complexus fuerat, obtruncato; *Michael Palæologus* Imperii Curator designatus est, moxque Despotæ titulo ornatus, tandem salutatus Imperator; Quem *Arsenius* Patriarcha ritu solemni coronavit, Sacramento prius obstrictum ut Imperium velut depositum susciperet, hæredi legitimo, statim atque Reipublicæ gerendæ per ætatem capax esset, restituendum. *Michael Palæologus.*

Ale-

Alexius Cæſar *Strategopulus* a novo Imperatore adverſus Ætoliæ & Epiri Deſpotam; cum octingentorum dumtaxat militum manu miſſus, data occaſione, proditorum uſus conſilio, Conſtantinopolim tunc præſidio deſtitutam noctu ingreſſus igne ad quatuor Urbis regiones admoto, *Balduinum* e Francorum gente poſtremum Imperatorem, Latinoſque Proceres in fugam compulit, urbemque Græcorum ſubjecit Imperio, a quo tamdiu avulſa fuerat, die Julii menſis vigeſima quinta, Indictione quarta anno ab orbe condito ſexies milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo nono, ab urbe per Latinos occupata quinquageſimo octavo, ut *Georgius Acropolita* teſtatur. Qui Characteres anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo primo conveniunt. Tam fauſto nuncio recreatus *Palæologus* Meteorio, ubi tunc agebat, Conſtantinopolim feſtinavit; Urbemque religioſo instructo agmine, ac ſupplicantis habitu ingreſſus eſt, tredecim precationibus, quas *Georgius Acropolita* ejus mandato ex tempore compoſuerat, ſolemni ritu recitatis, Imagine Deiparæ Virginis, quam ὁδηγητρίαν id eſt, viæ ducem, ſeu viæ monſtratricem nominabant, præeunte. Secundum gratias Deo relatas, *Alexio* Cæſari triumphum decrevit. In Sede Byzantina Patriarcham conſtituit. *Arſenium* quem paulo poſt pravis conſiliis ſuis ac tyrannidi contrarium expertus, exauctorari curavit. Scilicet, *Palæologus* Imperium ſibi ſuiſque per fas & nefas confirmare volens, *Theodori Laſcaris* filias duas Latinis hominibus, Nobilibus quidem, ſed impari prorſus matrimonio, collocavit, longius abducendas. *Joannem* vero earum fratrem, Imperii hæredem legitimum, qui tunc annum ætatis decimum agebat, igniti crepitaculi objectu excæcavit. Ipſum ob immanitatem facinoris, & violatam Sacramenti religionem excommunicavit *Arſenius*, Oeconomia tamen quadam permittens, ut Clerici conſuetas pro eo preces in Choro recitarent. Fruſtra rogavit abſolutionem Imperator, fruſtra pro ipſo Epiſcopi, fruſtra *Joſephus* Galeſii Cœnobio Præpoſitus, qui ipſi a Confeſſionibus erat, oblata ejus nomine congrua ſatisfactione, Patriarchæ ut eum communioni reſtitueret, ſupplicarunt. Ob repulſam indignatus, conſilia de ejus depoſitione agitavit. Clericus quidem *Epſetopulus* nomine, ſeu ab Aulicis adulatoribus ſubornatus, Libellum accuſationis contra Patriarcham Imperatori obtulit. Ille convocatis Epiſcopis qui Conſtantinopoli verſabantur, Libello cum ipſis communicato, eorum conſilium rogavit. Accuſationum capita facile diluebat *Arſenius*. Cujus defenſiones *Palæologo*, ipſum e Sede ejiciendi occaſionem opportunam quærenti haud ſufficientes videbantur. Quamobrem frequentiorem Synodum convocavit, ut *Arſenium* opprimeret, vel ab eo abſolutionem, hujus apparatus metu extorqueret. Siſtere ſe Synodo recuſavit Patriarcha, quæ in Palatio præſidente Imperatore, aſſidente Senatu, celebrabatur ab Epiſcopis Aulæ ſervientibus, nullo Judiciorum ordine ſervato. Lata in ipſum velut contumacem Sententia. Miſſi Epiſcopi duo, qui ipſi exauctorationem præſente Clero ſignificarent. Hanc ille placido animo excepit, & Clericos ad mutuam concordiam adhortatus, cunctiſque condonans injurias, juſſit ut ſacrorum vaſorum, & totius theſauri Eccleſiaſtici indiculum deſcriberent, ne forte a calumniatoribus ſacrilegæ rapinæ etiam accuſaretur. * *Non vero*, inquit, *palliolo, pugillaribus, & tribus nummis, mercede operæ librariæ deſcribendo Pſalterio locatæ, quæ omnia, juxta Monaſticam Regulam, prius poſſedimus* quam *Patriarchales* ædes *ingrederemus, ut propriis reſumptis, eximus*. Mox e Patriarchali Palatio ejectus, & navi piſcatoriæ impoſitus, ultro Proconnenſum deportatus eſt, & in manſiuncula quadam incluſus, impoſitis Cuſtodibus ex Imperatoris ſatellitio, ne adiri exul a quibuſvis inviſere volentibus poſſet. In locum *Arſenii* electione Cleri ſubſtitui curavit, *Germanum* Adrianopolitanum Archiepiſcopum. Is cum maledictis a vulgo proſcinderetur, quod *Arſenii* viventis Sedem occuparet, Dignitatem abdicavit. Interea Palatinorum quidam conjurationis in Imperatorem convicti, *Arſenium* olim Patriarcham conſcios inter nominarunt. Ea de re quæſtionem a Synodo haberi juſſit. Mittendos eſſe qui Reum interrogarent, decretum eſt. Qui ſi criminis convinceretur idoneis indiciis, ſeu fateretur, ſeu negaret, condignis pœnis confeſtim plecteretur. Si vero nec propria confeſſione, nec ſufficientibus, ad plenam probationem argumentis reus peragi poſſet, deliberaturam iterum de cauſa Synodum. Id ſatis Imperatori non eſt viſum, ſed poſtulavit ut interim propter graviſſimam ſuſpicionem excommunicationis Sententia feriretur. Miſſi ad ipſum Præſules & Clerici, qui accuſationis

Conſtantinopolis a Græcis recuperata.

Michaelis Palæologi perjurium & immanitas.

Excommunicatur ab Arſenio Patriarcha.

Arſenius malis artibus & potentia Imperatoris opprimitur, ac deponitur.

Arſenii Patriarchæ conſtantia & moderatio.

* *Ex Pachymere.*

Germanus & Joſephus Patriarchæ intruſi.

tionis Instrumentum significarent; qui ipsum insontem esse comprobarunt, & ad *Palæologum* retulere. *Germano* Patriarchæ Imperatoris favore, Præsulumque suffragiis suffectus est *Josephus* Cœnobii *Gelasii* Præfectus, qui Imperatorem solemni ritu ab excommunicatione, quam ob excæcatum *Joannem* Regium Puerum incurrerat absolvit, & Communione Corporis Christi donavit. Mutationes illæ Patriarcharum schisma in Ecclesia Constantinopolitana fecere, cujus incentores fuere Monachi a novi Patriarchæ communione recedentes, eamque cæteris execrandam suadentes. Intrusum scilicet in locum legitimi Patriarchæ adhuc viventis *Arsenii* proclamabant. Aliud accedebat criminationis caput. *Ut enim Germanus supra injuriam exclusi Arsenii propria laborabat infamia mutatæ contra Canones Sedis, & Constantinopolitani ex Adrianopolitano conscensi Throni: sic & offendebat in Josepho, quod illum ajebant in excommunicationem incurrisse; sub cujus interminatione vetitum ei a Patriarcha fuisset Imperatoris Confessiones excipere, quod facere tamen perrexisset.* Ita refert *Pachymeres*. In tumultus auctores inquiri *Josephus* ab Imperatore impetravit. *Georgio* Magno Logotheta hæc demandata provincia est, viro cum primis erudito, sed *conscientiæ parum teneræ, minimumque pensi in rebus gerendis habere credito, quid fas & officium moneret*, (inquit Pachymeres.) Ille igitur domo obiens, Patriarchæ obtrectatores prehensos adducebat, vexans, cædens, proscindens, suspendens, flagellans; qui vero inter illos eminerent dignitate, probris dehonestans, ac per fora ignominiose traducens, prætentis veræ, quam celabat, causæ odiosissimis iisque confictis criminibus, eosque exilio mulctabat; *nihil sanctam reveritus Professionem Religiosorum, qui semel abdicato mundo, exules se terræ ad cœlestem ultro conversationem transtulissent*. Hæc violentia magnam adversus *Josephum* Patriarcham invidiam concitavit. Longe saniora *Germani* consilia fuisse observat *Pachemeres*, quippe qui contumelias sibi illatas dissimulans, obtrectatorum suorum nemini molestus fuerit. Cujus etiam, postquam Patriarchatu cessit, sors felicior visa est. „ Nam existimatio-
„ ne gratiaque floruit, gratus ipsi Principi, Pater ab eo vocatus, in Consilium adhibi-
„ tus, procuratione demandata negotiorum honoratus; & libenter, ac effectu impetra-
„ tionis sequente, auditus, cum pro amicis intercederet. Erat enim homo innutritus
„ mundo, multo usu vitæ civilis, insinuare se Principibus sciens, & persuadere quæ
„ opus esset; tum eosdem placare, concitareque, prout res poscerent. Accedebat his
„ animi bonis & corporis robur Palatinæ militiæ laboribus par. Nec enim huic obsta-
„ bat valetudo, quominus sæpius in mense, interdum plus semel in hebdomade, adi-
„ ret Imperatorem, partim ultro, partim accersitus. „ Hæc *Germani* Patriarchæ effigies *Pachymeris* penicillo delineata. *Michaelem Palæologum* bella exercuere gravissima, Bulgaricum, Thessalicum, Turcicum, Siculum. Porro ut *Caroli* Siciliæ Regis, expeditionem terra marique ad recuperandam Constantinopolim adornantis, arma averteret, ad Ecclesiæ Romanæ concordiam respexit, datis ea de re literis, missisque Legationibus ad Romanos Pontifices Urbanum IV. Clementem IV. & Gregorium X. Ad Synodum Œcumenicam Lugdunensem II. Oratores misit qui suo nomine fidem Ecclesiæ Romanæ profiterentur, concordiamque jurarent. Ultro citroque missi Legati ad conficiendum sanctæ conjunctionis negotium. Imperator convocata in Regia Urbe Synodo curas omnes, industriam, auctoritatem adhibuit, ut Patriarcham, Episcopos, Clerumque universum ad ineundam cum Ecclesia Romana concordiam adduceret. Minis etiam ac pœnis eorum, qui argumentis non cederent, inflectere conatur voluntates. Exauctorato Patriarcha *Josepho*, concordia consummata est anno 1274. Qua de re uberius & accuratius agemus in Dissertatione de Concilio Lugdunensi II. De electione Patriarchæ agi cœptum. Dissidentibus Episcopis, & parte in *Principem*, virum revera ortum ex Principe Domo, gestis Præfecturis Monasticis, & Palatinis Legationibus insignem, Antiochenum tunc Patriarcham; parte in *Joannem Veccum* Magnæ Ecclesiæ Chartophylacem propendente, electio Imperatoris voluntati compromisso permissa est. „ Ille haud cuncta-
„ tus, Veccum prætulit, cum aliis præstantem dotibus, tum maxime doctrina, postre-
„ mo quod tam longo usu Ecclesiasticarum rerum, tanta fama sapientiæ, auctoritateque
„ præditus, omnium aptissimus videretur ad comprimendum schisma, negotiumque
„ concordiæ eatenus promotum, fine optato coronandum. „ Ita *Pachymeres* lib. 5. cap.

Michaelis Palæologi bella.

Ecclesia Græca cum Romana concordiam procurat.

Joannes Veccus Patriarcha creatur.

Anno 127[illegible].

24. ubi

Joannis Vecci caritas & constantia in patrocinio miseris & insontibus apud Imperatorem exhibendo.

24. ubi & eximiam *Vecci* novi Patriarchæ charitatem, & constantiam in patrocinio miseris & insontibus apud Imperatorem exhibendo, & fiduciam in venia reis exoranda commendat. Cum aliquando veniam pro homine injuste damnato deprecatus esset Patriarcha, gratiamque negaret Imperator, nec precibus ullis flecti posset, *Incruenti Sacrificii* tempus expectavit, cui die Sancto *Georgio* Martyri sacra in Monasterio Manganorum ad fuit Imperator ipse, *Vecco* rem sacram faciente. „ Ubi vero perfecta oblatione donorum, tempus adfuit, quo ex more lotus Imperator accedere debebat ad perceptionem Panis Benedicti, quem *Antidorum* vocant, & Eulogiam a celebrante accipere, recluduntur anteriores adytorum fores & prodit qui bene precaturus Imperatori juxta morem erat. Præsto est Augustus, & manum porrigit, Sacrum sumpturus Panem. Cohibet dexteram Sacerdos qui fragmentum Sacri Panis tenebat . . . . Lingua ejus antea rejectam supplicationem iteravit, & homini ægre habenti, ut ab Imperatore quod optabat, contingeret, precata est . . . . Atque excusanti, non esse id aptum veniæ isti concedendæ tempus & differri negotium poscenti; Patriarcha contra reponebat. Optime conjungi cum perceptione gratiæ ex Deo, indulgentiam in hominem veniæ . . . . Interiori supplicatione institit Augustus, ut sibi Panis daretur, non tam ad usum, fructumve (ut ajebat) proprium, quam ad offensionem spectantis populi vitandam. Verum ex adverso Patriarcha magis timendam cavendamque studiosius indicans Dei offensionem: Acciperes in judicium, Auguste, *inquit*, hunc sacrum cibum, quoad certum fixumque tibi erit, homini injuste vexato solatium negare.

Sincerum Michaelis Palæologi pro concordia utriusque Ecclesiæ studium.

Sincerum *Michaelis* pro concordia Ecclesiæ utriusque promovenda studium testantur pœnæ Schismaticis inflictæ, *Josephi* Expatriarchæ exilium, ob nimiam cum ipsis familiaritatem; bellum a *Constantino* Bulgariæ Rege illatum instigante *Maria ejus* uxore, *Eulogiæ* filia, in Odium Ecclesiasticæ pacis, & initæ cum Romana Ecclesia concordiæ. Erat autem *Eulogia* Soror Imperatoris, Schismaticorum Princeps, & malæ causæ patrona vehementissima, cujus amicitia Ecclesiæ unitatem ille potiorem habuit: Quorum omnium testis est *Pachymeres* l. 5. & 6.

Joannis Vecci Patriarchæ libertas ac zelus ipsum *Palæologo* invisum fecere. Falsas accusationes in Patriarcham adornatas lubens ille gaudensque suscepit. Calumniator ad rem urgendam accendebat *Isaac* Ephesinus Episcopus, quo spirituali Patre, atque conscientiæ Arbitro tunc Augustus utebatur. Eo auctore Novellam promulgavit Imperator, decernentem, ut quæ Monasteria in quibusvis Episcopatibus uni Patriarchæ Constantinopolitano subjecta fuerant, Episcopis deinceps, in quorum Diœcesibus erant condita, parerent. Consuetudinem quippe Canonum auctoritati adversari vetantium ne quivis Episcopus Jurisdictionem in alienis Diœcesibus usurpet. Aversum a se Imperatoris animum agnoscens *Veccus Pachymeri* jussit ut abdicationis suæ libellum conscriberet: quem cum Imperatori obtulisset, illo simulante se non recipere, continuo recedens in Panachrantæ Monasterio se abdidit. Illum, secessu revocavit *Palæologus*, misso etiam ad ipsum *Andronico* filio, Imperiique Collega.

Missis a *Nicolao* III. Romano Pontifice Legatis, qui Græcos serio ac sincere pacem amplexos non esse quererentur, sed omnia per ludibrium agi, & qui additionem vocis, *Filioque*, ad Symbolum, velut pignus veræ concordiæ exigerent; eorum Postulata *Palæologus* elusit ostensis quos in carceribus, ob pertinaciam in schismate detinebat, suos licet cognatos ac necessarios. Exinde Schismaticos magis insectatus, plurimosque suppliciis atrocibus affecit. *Martino IV.* post obitum *Nicolai III.* in Romanam Sedem evecto, Oratores ad ipsum misit Imperator, quos ille pessime excepit, quod persuasum haberet, *Michaelem Palæologum* negotium pacis Ecclesiarum bona fide non promovere, sed politico ingenio pœnas nonnullis Schismaticis irrogatas ostentare. Quamobrem ipsum velut *Schismaticorum fautorem* anathemate confixit anno 1281. Extat lata excommunicationis Sententia Tom. II. Bullarii. Accessit & alia causa, quod *Michael*, conciliante *Joanne Pocyda*, fœdus cum Rege Aragonum contra *Carolum* Siciliæ Regem pepigisset, quam ob rem *Carolus* Pontificem impulit ut illum excommunicatum denuntiaret. Ita referunt *Jordanus* & *Ptolemæus Lucensis*, insignes Historici ab *Oderico*

Raynal-

Raynaldo laudati ad annum 1281. num. 26. Anathema intempestive a Romano Pontifice vibratum, *Palæologum* exacerbavit, nomen ipsius in Sacris recitari prohibuit, & parum abfuit quin omnia pro pace prius sancita, & totum concordiæ Tractatum rescinderet. Interea Siciliæ Rex *Carolus*, consentiente Pontifice, *Michaeli* bellum indixit, quod infeliciter aggressus est, copiis ejus ad Bellagrada profligatis, anno 1281. Lege *Pachymerem* libro 6. cap. 32. & 33. & *Nicephorum Gregoram* lib. 5. Obiit *Michael Palæologus* anno Christi 1283. ætatis quinquagesimo octavo, Imperii vigesimo tertio. Hæredem Imperii reliquit *Andronicum*, quem dudum Collegam asciverat. Is *Patrem Imperatoria sepultura adeo non honoravit, ut ne plebeia quidem sit dignatus: præterquam quod jussit, ut noctu pauci quidam cadaver procul a castris abductum multa terra obruerent*. Ita refert *Nicephorus Gregoras*; idque in odium concordiæ cum Ecclesia Romana, quam totis viribus promoverat, & ad mortem usque servarat, factum asserit. *In causa erat*, inquit, *quod, dum viveret, a recta Ecclesiæ doctrina descivisset: quod factum filius, etsi patrem adamabat, & pietate filios omnes atque observantia superabat, ex animo clam oderat*. Sic loquitur Auctor Schismaticus. Item testatur *Andronicus* ipse apud *Pachymerem* lib. 12. Historiæ: „ Etenim, *inquit*, sententia illa heri aut nudiustertius nondum „ bene radicata, avulsa est nostra solicitudine. Et qui illa egerat, licet pater esset, „ licet de nobis optime meritus, licet amicissimus, & quidquid aliud dixeris, sive con„ sanguinitatis, sive beneficii nomen nullis, quod ad nos fuit, nec etiam iis quæ qui„ libet Christianus consecutus fuisset, justis persolutis, inglorius jacet, vir & Impera„ tor hostibus formidandus, multaque ob subditos maximis dispendiis perpessus, & sin„ gulariter mihi omni amore dignus, quod suis ipse sæpius mea præferebat, & hac „ comparatione superari se asserens non verebatur. Nihilominus id visum & actum „ est. „ Quibus testimoniis mendacii convincuntur *Dorotheus Monembasiensis*, & *Matthæus Cigala*, in Synopsi Historiarum, qui scribunt, *Michaelem* Imperatorem sepultum fuisse in templo SS. Apostolorum. Hunc vero *Metochita* coævus Auctor, & qui tetrum a Schismaticis carcerem pro Fide Apostolica Romana multis annis, ad mortem usque, sub *Andronico* passus est, hoc ornat Elogio: „ Inclytus in Imperatoribus Michael, ma„ gnum Orientalium & Occiduorum tractuum nomen; aut potius quatuor mundi car„ dinum terror & gloria; Pietate constantissima, fiducia in Deum ardente pariter & „ immutabili. Qui per totam vitam scopo illustri sibi proposito sincere fidei, cuncta „ quæ ad hanc conducerent, quæ illam quomodocumque referrent, præ omni opere, „ cogitatione, consilio, omni motu ac passu spectavit, amplexusque est. Indefessa „ mens, magnorum homo sensuum, cœlestis, magna operatus, ingentia conatus: „ Comnena mixtus stirpe Palæologorum surculus, plane admiratione dignus.

Michaelis Palæologi obitus.

A filio sepultura honore privatur in odium concordiæ cum Romana Ecclesia inita.

Michaelis Palæologi elogium.

ARTICULUS IV.

De duobus ANDRONICIS PALÆOLOGIS Græcorum Imperatoribus: Et de OTTHOMANO & URCHANE Turcarum Regibus.

I. POst *Michaelis Palæologi* obitum Imperium solus administravit *Andronicus* ejus filius, fidei Romanæ ac unionis Ecclesiarum, cui olim cum patre subscripserat, jam professus hostis, Pseudo-Synodum convocavit Schismaticorum Præsulum ac Monachorum, pulso e Sede Constantinopolitana *Joanne Vecco* & *Georgio Cyprio* intruso, postquam revocatus antiquus Patriarcha *Josephus* Schismaticus iterum secessisset. In ea Synodus Œcumenica Lugdunensis confixa est, Ecclesiarum conjunctio improbata & rescissa: Damnati, & in carcerem conjecti Patriarcha *Veccus*, *Constantinus Meliteniota* & *Georgius Metochita*, Catholicæ Romanæ Fidei, vindices constantissimi, quam & Operibus eruditis defenderunt, de quibus *Leo Allatius* lib. 2. *De perpetua Consensione* cap. 15. Qui & nonnulla edidit in *Græcia Orthodoxa*. Morti proximus, quam in carcere obiit, *Veccus* Patriarcha, Fidem Catholicam Romanam de Processione Spiritus Sancti a Patre & Filio, seu, quod idem est, per Filium Testamento suo consigna- vit,

Andronicus Paleologus Michaelis filius schismaticus Princeps.

Joannis Vecci Patriarchæ obitus, & Testamentum.

vit, cujus hæc postrema verba: *Ob verum autem Patrum dogma, ex Patre scilicet per Filium Processionem Spiritus Sancti, exilio carcereque mactatus, hoc meum Testamentum propria manu scripsi, subscripsique*. Illud apud *Allatium* lib. 11. *De Perpetua Consensione* cap. 15. & apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1264. num. 49. legere est.

Andronici Palæologi ignavia, Græcorum Imperium a Turcis lacerari cœptum est, qui omnes pœne Asiæ Provincias ea tempestate subegerunt, ut *Nicephorus Gregoras* lib. 7. commemorat. Variis cladibus a Turcis affectus *Andronicus*, & Crucesignatos exercitus reformidans, redintegrandæ cum Romana Ecclesia conjunctionis desiderium præ se tulit, & *Carolum IV.* Francorum Regem concordiæ interpretem ac sequestrem adhibuit, missis Oratoribus, qui significarent ipsum cum omnibus Christianis, præcipue vero cum Gallis pacem servaturum. De cujus voluntate ut certior fieret Rex Christianissimus, misit ad ipsum *Benedictum e Cunis*, Ordinis FF. Prædicatorum Doctorem Theologum, sub Romani Pontificis beneplacito. Hunc *Joannes XXII.* ad *Robertum* Siciliæ Regem & ad *Philippum* Tarentinum Principem præmisit ut opportuna in re tanti momenti consilia & ipsi suggererent. Illum deinde Nuntii Apostolici ornatum dignitate Constantinopolim proficisci jussit, *Andronici* animum ut exploraret, utque cum Schismaticis publice vel privatim congrederetur, & sacris etiam concionibus eos in sinum Ecclesiæ Romanæ revocare satageret. Id constat ex *Joannis XXII.* literis ad Regem Siciliæ datis, & ex aliis quas *Odoricus Raynaldus* laudat ad annum 1326. N. 26. & 27. ex Tom. 5. Epistolarum Secretarum ejusdem Pontificis.

Benedictus e Cunis Ord. FF. Prædicatorum, Constantinopolim Nuntius Apostolicus mittitur ad sanctæ unionis negotium promovendum.

Andronicus, mortuo *Michaele* filio nepotem *Andronicum* designavit heredem Imperii: Qui adversus avum rebellans sæpius tandem Imperiali Solio ipsum depulit, capta Constantinopoli, anno millesimo trecentesimo vigesimo-septimo, die sacra Pentecostes, ut *Cantacuzenus* observat lib. 1. c. 59. ut nimirum pertinaciæ in promovendo schismate, & Spiritus Sancti neganda ex Filio Processione, pœnas ipsum dare justo Dei Judicio manifestum esset. In custodiam traditus, novas subinde passus est calamitates; oculorum enim usum amisit, & paulo post Monasticum habitum induere coactus est, ne spes aliqua revertendi ad imperium illi superesset. Jusjurandum etiam subscriptione firmatum ab ipso extortum est, quo se Imperatoriam Potestatem numquam quæsiturum, & oblatam repudiaturum, neque alium ullum subornaturum pollicebatur. Quod nisi præstaret, ipso die de illius capite actum foret. In Monastico habitu biennium exegit, ac demum diarrhea ex nimio aquæ potu & testaceorum esu correptus, noctu, omni destitutus auxilio, animam efflavit, die *S. Antonio* sacra, cujus nomen sumpto habitu Monastico acceperat, anno 1332. Ostenta quædam obitum ejus præcessisse, narrat *Nicephorus Gregoras* lib. 9. Historiæ. Imminente vero morte, cum neminem haberet qui sibi Divina Mysteria impertiretur, sacram Deiparæ imaginem, quam in sinu gestabat, loco Divinorum Mysteriorum in os inseruisse.

Andronicus II. Palæologus prioris nepos. Andronici Senioris calamitas, & obitus.

II. Turcarum irruptionibus, a quibus & copiæ ejus fusæ, & capta Nicæa est, oppressus *Andronicus Junior*, redintegrandæ cum Romana Ecclesia concordiæ pium desiderium præ se tulit; ac ea de re cum Archiepiscopo Vospreensi *Francisco* & Cersonensi Episcopo *Ricardo*, ex Ordine FF. Prædicatorum assumptis, qui Christiana fide inter Zichos & Gochos longe lateque propagata & Zichorum Rege ad Christum converso, palmis onusti ad Sedem Apostolicam redibant, contulit. Quo nuncio recreatus *Joannes XXII.* Pontifex Maximus, datis ad *Andronicum* literis ipsum hortatus est, ut pium consilium executioni mandaret, ipsique ac toti genti sinum Apostolicæ charitatis patere significavit. Scripsit etiam ad Patriarcham, & Clerum populumque Græcum; & ad *Joannem Pisanum* qui plurimum apud Imperatorem poterat, ut optatissimam illam Græcæ cum Romana Ecclesia conjunctionem suaderet. Laudatis vero Præsulibus Apostolicam Legationem commisit, ut sanctam unionem promoverent. Pontificis Literas hac in causa scriptas, apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad annum 1333. a Num. 17. ad 20. Novis literis *Andronicum* excitavit anno 1334. * scripsitque ad *Joannam* Imperatricem, ut marito redintegrationem concordiæ cum Ecclesia Romana persuaderet. Præterea, Phi-

Andronici junioris ad redintegrandam cum Romana Ecclesia concordiam protensio. Episcopis ex Ordine Dominicano assumptis Apostolica Legatio committitur ad sanctam unio-

Philippum Valesium, Regem Christianissimum rogavit, Oratores Constantinopolim ad *nem promovendam.* rem urgendam mitteret. Missi interim a Romano Pontifice Episcopi duo, quorum superius meminimus, Constantinopolim appulere; & Patriarcham ad congressum de controverso dogmate provocarunt. *Is vero cum nec linguam dicendi exercitatione instructam haberet, & suos Episcopos maximam partem indoctissimos esse cerneret, tergiversabatur quidem, sed quomodo populi tumultum sedaret, nesciebat.* Ita refert *Nicephorus Gregoras*; qui disputationem dissuasit iis rationibus, quas apud ipsum lib. 10. Historiæ legere est. Sub *Benedicti XII.* Pontificatu rursus de unionis negotio actum fuit, *Andronico* se ad eam propensum demonstrante. At cum ita se affectum ostenderet ut auxilia contra Turcas a Latinis obtineret Principibus, eorumque dissidia prohiberent ne Græciæ laboranti suppetiæ ferrentur, Tractatus intermissus est. *Palamæ* hæresi de Thaborio lumine increato favit, eamque vehementi contentione in Synodo Constantinopoli congregata, asseruit, anno 1341. Ex qua gravi morbo contracto paucis post diebus e vita migravit, anno ætatis circiter quadragesimoquinto, Imperii X.

** Apud Odoricum Raynald. n. 2. & 3.*

Andronicus junior Palamitis favet.

Ejus obitus.

Otthomani imperii initia.

III. Turcarum, quos alii ex Scythis, (quam opinionem *Laonicus Chalcondilas* amplectitur) alii ex Parthis, quidam ex Turcha Persarum Urbe magna & opulenta, nonnulli ex Celesyria & Arabia oriundos tradunt, Imperium condidit *Otthomanus*, sive *Osman*, filius *Orthogulis*, sive *Ertuculis*, cujus nativitatem ac regnum a Vate quodam Mahumetano prædictum, cujus filiam, cum adolevisset, uxorem duxit, Annales Turcici referunt. Anno Christi millesimo ducentesimo nonagesimo-octavo regnare cœpit. Ex Sogutha Mysiæ vico, unde oriundus erat, in Asiam cum gentilibus suis infudit sese, plurimasque subegit urbes, ac Prusam Mysiæ urbem, opibus florentem, fame expugnatam, Regni Sedem constituit. Eo regnante Turcarum octo millia in Europam per Hellespontum trajecerunt, captoque Græcorum præsidio Chersoneso imposito, penetrarunt in Traciam, & ad Istrum prædabundi. Annis viginti & octo regnavit, obiitque anno Hegiræ 727. Christi 1326.

Otthomanus Rex primus Turcarum

IV. Ipsi in Regnum successit *Urchanes* filius, qui Lydiam universam ditioni suæ subjecit, Nicæam expugnavit, Asiam reliquam Græcis eripuit. Contra formidandum Christianis hostem Summus Pontifex *Joannes XXII. Philippus Valesius* Rex Francorum, Siciliæ Rex *Robertus*, Dux Venetorum *Franciscus Dandulus*, & Rhodiorum Equitum Magister, inito fœdere, classem instruxerunt validissimam cui *Joannes* Dominus *De Cepeyo*, Gallus, Diœcesis Bellovacensis, præfectus est. Insignem de Barbaris victoriam retulit Christiana classis, Turcis ad quinque millia cæsis, navibus majoris alvei ducentis quinquaginta incensis. Id constat ex *Joannis XXII.* literis, quas *Odoricus Raynaldus* exhibet ad annum 1334. a num. 7. ad 11. ex *Joanne Villani* lib. 11. Cap. 18. & ex *S. Antonino* 3. P. Chronici Tit. 21. Cap. 6. §. 15. Cum *Joanne Cantacuzeno* Græcorum Imperatore affinitatem contraxit *Urchanes*, filia ejus in matrimonium accepta. Domos omnes atque prædia ditionum suarum describi jussit, edixitque ut unus quolibet ex prædio mitteretur, qui anno solido in Regia quosvis injunctos sibi labores subiret, quos *Iajas*, id est pedites, appellari placuit. Isnica urbe potitus, Imaretum in ea condidit, hoc est, Mahumetanum templum, cum Schola & Xenone: Quo quidem in Xenone cibi parantur, & in egenos distribuuntur, præsertim in Scholasticos & peregrinos. *Solimanum Bassam* filium Isnicæ præfecit. Prusæ vero Sangiacatum tradidit *Amurathi* filio natu minori. Gallipolim, aliasque urbes & Castra Christianis eripuit *Solimanus*. Inter venandum ex equo lapsus, humique allisus, obiit, anno Hegiræ 759. Christi 1357. quo etiam, duobus post filii mortem mensibus, interiit *Urchanes*, cum annis duobus & triginta regnasset. Constant ista ex *Laonico Chalchondila* lib. 1. *De rebus Turcicis*, & ex Turcicis Annalibus a *Joanne Leunclavio* editis.

Urchanes Rex Turcarum secundus.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 257. Edit. primæ hanc propositionem notant Religiosi Censores; *Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio, seu per Filium, quod idem est.*

R. Stupendum est hanc propositionem a Religiosis Censoribus reprehendi. Præpositiones, *Ex*, & *Per*, sæpius idem significare, probat S. Basilius lib. *De Spiritu Sancto*. Antiqui Patres, Græci præsertim, Spiritum Sanctum *ex Patre & Filio*, & *ex Patre per Filium* procedere interdum scripserunt. Cum in Capitibus, quæ adversus Concilium septimum ad Adrianum I. misit Carolus Magnus, inter alia Concilio Galli vitio verterent, quod Tharasius Actione 3. Spiritum Sanctum a patre procedere per Filium asseruisset: hanc loquendi formulam Patribus esse familiarem, & proinde admittendam, in Responso ad Carolum Magnum tradidit Adrianus I. Pontifex Maximus: quod argumento est antiquos Patres, immo & recentiores, indiscriminatim has loquendi formulas usurpasse. Unde in Concilio Florentino Archiepiscopus Nicænus Sessione 25. demonstravit, Græcos Patres hac loquendi formula usos fuisse, *Ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum*; Latinos vero sæpius, *Ex Patre & Filio*; nec inter se discrepare has loquendi rationes, sed specie tenus: Nolle tamen Græcos hanc propositionem, *Ex*, in usum admittere, quod apud eos causam principalem significet. Græci postea Imperatoris sui jussu convenientes idem decreverunt, & Joseph Patriarcha Constantinopolitanus ex Græcorum consensu, eorumque nomine declaravit idem esse, *Per Filium & ex Filio* Spiritum Sanctum procedere. Hæc si considerare Censoribus Religiosis per otium non licuit, mirum quod saltem non attenderint ad. *S. Thomæ* sententiam 1. p. Quæst. 36. Art. 3. *Quia*, inquit, *Filius habet a Patre quod ab eo procedat Spiritus Sanctus, potest dici quod Pater per Filium spirat Spiritum Sanctum: vel quod Spiritus Sanctus procedat e Patre per Filium, quod idem est.*

Nota.

IIS quæ Natalis affert in Scholio addendum præpositionem *Ex* æqualitatem significare; ac propterea PP. ad ostendendam æqualitatem Filii cum Patre eo usi sunt argumento quod esset *ex Patre*. Præpositio vero *Per* ordinem & relationem connotat, quam unus habet ad alium. Cum igitur Græci potius ad exprimendas Personarum notiones, quam ipsarum æqualitatem & identitatem intenderent, præpositionem potius *Per* quam *Ex* usurpabant; unde S. Basilius *de Spir. S. c. 3.* ita loquitur. *Hæ voces Ex, Per non præscribentis legem sunt, sed hypostases discernentis: non enim ut naturæ diversitatem introducat, sed ut minime confusam Patris & Filii notionem præbeat, pronuntiavit Apostolus, &c.* Cum etiam faterentur PP. Græci Spiritum S. *Ex* Patre procedere, *Per* Filium procedere affirmabant, prepositionem *Ex* usurpantes ad significandum principium sine principio; quod cum solius sit Patris, abstinebant ab eadem prepositione, dum processionem Spiritus S. cum Filio exprimebant dicebantque *Per* Filium procedere. Ita vero loquendo non removebant a Filio rationem principii operantis; unde S. Gregorius Nazianzenus *l. 1. contr. Eunom.* Spiritum S. *per Filium produci, sicut per ipsum creatæ sunt creaturæ*. Et S. Cyrillus in Epistola ad Theodosium Imperatorem de Christi Incarnatione loquens, ait Christum *per S. Deiparam Virginem natum esse*. Videndus Petavius in Tractatu de SS. Trinitate.

ARTICULUS V.

De JOANNE CANTACUZENO Græcorum Imperatore.

ANdronicus Junior filium novennem *Joannem Palæologum* Imperii successorem reliquit. Publicæ rei administrationem suscepit Magnus Domesticus *Joannes Cantacuzenus*, Anna Imperatrice rogante, & consentiente demum *Joanne Patriarcha*, qui tutelam Imperatoris, & Imperii Procurationem sibi deberi ambitiosius primum ac vehementius contenderet. Ad id honoris fastigium aspirabat *Apocaucus* Imperatorii Cubi-culi Præfectus, qui ob affectatam tyrannidem *Joannis Palæologi* inaugurationem quam *Cantacuzenus* urgebat, differri

differri suasit. Deinde *Cantacuzeno* struxit insidias, Imperatrici suspectum fecit, in ordinem redigere malis artibus conatus est. Adversus hostem ut se tueretur Magnus Domesticus, Imperium licet minime affectaret, semel iterumque rogatus a Proceribus & a Ducibus exercitus, Didymotichi Insignia sumpsit Imperii: ita tamen ut primum *Annæ* Augustæ, deinde *Joanni* filio Imperatori, tertio loco *Joanni Cantacuzeno* Imperatori, & *Irenæ* uxori Imperatrici fuerit acclamatum. A Patriarcha ob invasum Imperium anathemate confixus est, suaque sententia ipse damnatus, siquidem *Andronico* Imperatori morienti auctor fuerat rogandi Patriarcham ut excommunicatione percelleret eos qui in *Joannem Palæologum* ejus filium Imperatorem designatum conjurarent. Pacem ab Imperatrice frustra exoravit. Suspicionem affectatæ tyrannidis a se amoliri magno studio conatus est. Interea *Joannes Palæologus*, Andronici filius Augusta Matre volente, Byzantii coronatus est Imperator, *Apocaucus* Magni Ducis actus dignitate, *Cantacuzenum* emulum bello vexavit, ac in ejus propinquos sæviit; animum Imperatricis *Annæ* occupans, ne pacem cum illo faceret. Sic intestinis discoriis caducum magis ac magis debilitabatur Imperium. *Cantacuzenus* Constantinopolim proditione cepit anno 1347. *Anna Augusta* missis ad eum pacis Interpretibus, fœdus cum ipso his legibus percussit: *Ut neque ipse vindicaret in eos qui se læsissent, & tum in Palatio cum Imperatrice degerent, neque mulctaret ullo modo, sed omnia oblivione sepeliret: neque Imperatrix aut filius Imperator, in eos, a quibus ipse Cantacuzenus bello adjutus esset, inimicum retinerent animum: nec illis vel arte, vel ulla machina nocere conaretur: sed utrimque adversum socios utrorumque odia deponeretur, omnesque quas ab initio habuissent, fortunas suas retinerent: Imperarent autem ambo, Cantacuzenus, & Joannes adolescens Palæologus, seque ea invicem benevolentia complecterentur, qua Patres & filii solent. Juniorque Seniori potiores deferret in omnibus: ac propter ætatem nondum firmatam, decem annos administratione cederet: quibus exactis, æquali auctoritate cum eo imperaret.* Ita refert ipse *Cantacuzenus* lib. 3. Historiæ Cap. centesimo. Ad firmandum fœdus, filiam *Helenam Joanni Palæologo* Imperatori collocavit. Interea cum Marchio Montisferrati Byzantium, Thessalonicam, Ænum, ut hæreditarias urbes occupare meditaretur, *Bartholomæus* Delphini Viennensis ad *Annam* Augustam legatus, ipsum deterruit, datisque ad *Clementem VI.* Pontificem Maximum ac Delphinum ipsum *Humbertum* literis, quibus *Cantacuzeni* potentiam Imperatoris plurimorum commendabat, Latinorum avertit arma. Has literas Historiæ suæ ad ostentationem inseruit ipse *Cantacuzenus* cap. 2. libri 4. Idem Imperator, ut Romanorum Pontificum, & Occidentalium Principum sibi conciliaret amicitias, & auxilia contra Turcas ab ipsis impetraret, de Græcorum conjunctione cum Romana Ecclesia instauranda pium consilium præ se tulit, & cum *Clemente VI.* * & *Innocentio VI.* communicavit, Legatos Apostolicos perhonorifice suscepit. „ Conditionem proposuit de Concilio celebrando; ineptum ac turpe videri „ dicens, de quibusdam fluxis ac caducis consilia agitari, quæ & adeptis haud ingens „ emolumentum, & frustratis leve damnum pariunt, in illis nullam diligentiæ par„ tem omittere, ne, quod bonum apparet, amittatur; cum de cœlestibus & de veri„ tate dogmatum fidei quæstio est, parva tangi solicitudine, & fidere tibi soli, perin„ de ac si per te ad tam sublimem cognitionem sis idoneus ...... Vetus est hic mos, „ & a primis Evangelii Præconibus in pretio habitus. Nam & *Paulus*, quantumvis in „ tertium cœlum raptus, & arcana Mysteria edoctus, Evangelium suum cum Apostolis „ communicavit, *Timens*, inquit, *ne in vacuum curam*, *annuntians quæ Deo non pla„ cent*. Quin & primo ex *Palæologis* Imperatoribus *Michaeli* hic ausus non profuit: „ deterius enim schisma, & perniciosius consecutum est dissidium. Quare nec mihi „ aliquando persuaderi patiar, ut antequam congregata Synodus Œcumenica, quæ se„ cure redenda sint, decernat, etiam ipse novitates consecter, & alios ad id co„ gam: idque non propter Ecclesiam & universitatem Christianorum modo, sed „ & propter omnia, quæ Episcoporum Judicium, & Sententia de fide consti„ tuerit. Extra hoc nulli me novitati addicam. Et cum Episcopos omnes, tum „ alios Ecclesiasticorum dogmatum defensores ac patronos, hoc propensissime fa„ cturos opinor. Sin auctorita te Imperiali compellantur, aures obturatu- ros,

Joannes Palæologus Andronici filius, Imperii consors.

Joannes Cantacuzenus Oecumenici Concilii celebrationem Romano Pontifici proponit ad unionem Ecclesiarum.

Cantacuz. l. 4. c. 9

„ ros, ut nec primam vocem excipiant". Quamquam nec apud vos mihi fidem habitum „ iri puto, si ita leviter, nulloque examine, dogmatibus vestris subscripsero. Qui enim „ parum constanter inhæret, & paratus est deserere quæ Majores illi tradiderunt, & „ in quibus est educatus, quam quæso teneat de recentibus fidem? Quocirca necessarium arbitror, si idem vobis probabitur, super rebus adeo magni momenti Orientalium Occidentaliumque Episcoporum Conventum Œcumenicum celebrari. Id si fiat, „ fidelis est Deus, qui nos a veritate aberrare non patietur. Ita refert *Cantacuzenus* ipse lib. 4. c. 9. subditque: *Papa & ipse non se a Synodos abhorrere confessus, celeriter misit qui ei dicerent, consilium ejus se valde amplecti. Cæterum Episcopos suos omnes in unum congregatos, locum & tempus Synodo agendæ nominare debere*. Scribit deinde bellum inter Principes Italiæ huic negotio moras injecisse: Imperatorem ex amicis Galatæ habitantibus *Joannem* Ordinis Prædicatorum ad Papam misisse, ad gratias ejus Sanctitati agendas, negotiumque urgendum. Palamitarum erroribus favit *Cantacuzenus*, & *Joanne* Patriarcha Constantinopolitano eorum insectatore exauctorato, *Isidorum* sectæ istius hominem substitui curavit. Quo defuncto, *Callistus Montis Atho* Monachus suffectus est. Ipso Præside *Barlaamus* & *Acyndinus* Palamæ impugnatores, in Synodo post mortem, anathemate sunt confixi. Ephesi & Gani Episcopi exauctorati. Ortæ postea *Cantacuzenum* inter & *Joannem Palæologum* juniorem Imperatorem simulates, accensumque bellum. *Cantacuzenus* Matthæus filium suum Imperatorem renuntiavit anno 1354. *Joannis Palæologi* nomen in acclamationibus ac Sacris taceri jussit. *Callistus* Patriarcha tyrannidi noluit assentiri, nec *Matthæum* inaugurare. Quam ob rem Sede pulsus est; in ejusque locum *Philotheus* consecratus, quem Imperator e tribus ab Episcopis pro more electis unum designavit. Imperium inter filium generumque *Palæologum* ita partitus est, ut ipse quidem Constantinopoli rerum summam moderaretur, *Matthæum* Adrianopoli, Thessalonicæ *Joannem Palæologum* teneret, ne cœpta inter eos dissensio invalesceret. At *Palæologus*, cum se in Thessalonicensi Regno velut in exilio detineri ægre ferret, Constantinopolim tentavit, recepitque, communibus Procerum & populi studiis, & ab ipso *Cantacuzeno* socero in Palatium introductus est. Ille tandem rerum humanarum pertæsus, purpuram ac sceptrum cum habitu Monastico nomenque ipsum *Joannis* cum *Joasaph* nomine commutavit. Mariti exemplum æmulata *Irene* Imperatrix, inter Sanctimoniales adscripta, & *Eugenia* deinceps appellata est. (Ex ipso *Cantacuzeno* lib. 4. c. 42.) Consilium de secessu & Monastica Professione dudum animo volvebat, & quod diu fuerat meditatus, ultro ac libens exsecutus est, cum Imperii consortium retinere potuisset. Tantum abest ut *Joannes Palæologus* victor ad cedendum Imperio, cucullumque induendum compulerit, ut quidam Auctores scripserunt. Legatur ipsius Historia lib. 4. cap. 16. 39. & 42. Præter quatuor Historiæ libros, Commentarios scripsit contra Mahometanos & Judæos, Paraphrasim in quinque priores libros Ethicorum Aristotelis, &c. Literas etiam coluit *Matthæus* ejus filius, & Commentarios edidit in *Cantica Canticorum*, aliaque Opera nonnulla.

Joannes Dominicanus Cantacuzeni ad Romanum Pontificem Orator.

Cantacuzenus Palamitis favet.

Civille Bellum.

Cantacuzenus Imperator purpuram ac sceptrum cum habitu Monastico commutat.

Cantacuzenus Historiæ & aliorum Operum Auctor.

ARTICULUS VI.

DE JOANNE & MANUELE PALÆOLOGIS, Græcorum Imperatoribus. Et de AMURATHE & BAJAZETHE Turcarum Regibus.

I. *Joannes Palæologus Matthæum Cantacuzenum* Philippis captum in ordinem redegit summa cæteroquin humanitate in ipsum usus ob quam ipsum commendat *Cantacuzenus* Pater. Domito æmulo, bellum a Turcis immane sustinuit: adversus quos fœdus pepigit cum Romano Pontifice *Innocentio VI.* eique ac Successoribus debitam obedientiam & reverentiam pollicitus est, seque Græcos a schismate revocaturum, ad nutum Legati Apostolici collaturum Beneficia & Dignitates Ecclesiasticas, Græcis fide & communione cum Sede Apostolica conjunctis, Palatium & Ecclesiam Legatis Apostolicis, filio suo primogenito Latinum Præceptorem daturum. Scholas literarum Latinarum Constantinopoli aperiendas; nisi stet promissis, Imperio se privatum iri, quod in Ma-

Joannes Palæologus fœdus cum Innocentio Sexto Romano Pontifice init, Schisma ejurat.

Manuelem filium transferretur, quem obsidem Summo Pontifici dabit. Hujus fœderis tabulas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum 1355. Anno sequenti misit Oratores ad *Innocentium VI.* De eodem sanctæ Unionis negotio cum *Urbano V.* egit, misit ad eum Oratores, Romam ad ejus Sanctitatem accessit ipse, & ex præscripta a Pontifice Formula Romanæ Ecclesiæ Fidem est professus. Professionem ipsius apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad annum 1369. Num. 11. *Joannem Lascarim* Principem ad *Gregorium* XI. Oratorem misit, auxilia contra Turcas rogaturum. Viginti septem imperavit annis, valde imminuta per Turcas Græci Imperii majestate. Regnandi finem fecit anno 1384.

II. Tunc Imperio Turcico præerat *Amurathes*, qui *Urchani* patri successit anno Hegiræ 759. Christi 1357. Callipolim, Adrianopolim, ac circumjectas Provincias occupavit, maximasque clades Europæis intulit Christianis. *Joannem Palæologum* Græcorum Imperatorem non modo fœderatum habuit, sed stipendiarium, ejusque filios castra sua ad nutum sequi compulit. Triballos, Mysiosque domuit. Dum Asiatico bello detineretur, *Sauzes*, sive *Moses Zelebis* major natus filius, quem Didymotichi reliquerat, ut rem Turcicam in Europa moderaretur, cum *Andronico Joannis Palæologi* filio conjuravit; immo ea lege inter se convenere, ut parentes Regno cedere in sui gratiam cogerent. *Amurathes* ducto in Europam exercitu, Didymotichum ad deditionem compulit, Græcorum Optimates conjurationis conscios ex urbis turribus in fluvium præcipitari: parentes in filios defectionis reos animadvertere, immo propriis manibus ipsos jugulare jussit. *Sauzes* in carcerem conjectus, a patre excæcatus est. Qui & *Palæologum* compulit ad eamdem pœnam *Andronico* filio infligendam. *Andronicus* aceti ferventis infusione haud omnino excæcatus, ad *Bajazethem* Amurathis filium & successorem postea se contulit, ab eoque acceptis copiis sub conditione annui tributi, Constantinopolim occupavit, patremque ac fratrem *Manuelem* triennio in carcere detinuit. Qui, elusis custodibus, inde elapsi, *Bajazethem* adiere, seque ac Imperium hoc jam indignum nomine, Barbaro turpiter subjicientes, majori tributi pensitatione, & obligatione copiarum, *Manueli* Regnum obtinuerunt, patre vitam privatam & quietam eligente. Amurathem *Janissaros*, seu *Genitzaros* instituisse *Leunclavius* ex Turcicis monumentis testatur, quorum tamen institutionem *Otthomano* tribuit *Chalcondilas*. Qui & ipsos a Janua sive Porta appellatos ait quod Aula Sultani eo nomine vocetur. At falsa illa opinio est. Porta enim Turcice *Capi* dicitur, & Janissarorum Turcicum vocabulum a Janua voce Latina derivatum, haud verisimile est. *Leunclavius* * Janissaros *novos homines*, seu *novos milites* rectius interpretatur, qui Latinis tyrones. Janissarorum autem institutum ex eo contigisse Annales Turcici a *Leunclavio* editi testantur, quod *Amurathi* a quodam Mahometanæ Legis Perito persuasum sit, quintam partem mancipiorum Christianorum quæ Turci caperent, Sultani esse debere. *Amurathes* vero liberalioris formæ pueros sibi tradi jussit; Quos inter Turcas distribuit, ut apud eos disciplinæ ac laboribus assuescerent, ac Turcice discerent. Exactis autem duobus vel tribus annis, ad Portam reducebantur, Janissarorum ordinibus abscribendi. In bello Triballico victor, a quodam ex hostibus transfugam simulante, occisus est. Indeque morem illum profectum volunt nonnulli, * ut cum Legati Principum, & quivis exteri ad Turcarum Imperatores deducendi sunt, Cubicularii brachia eorum utrimque teneant: Anno Hegiræ 792. Christi 1390. mors ipsius consignatur. Annis triginta duobus regnavit, secundum Annales Turcicos. Variam belli fortunam vix usquam expertus est. Bellis 37. in Asia & Europa, partim contra Christianos, partim contra rebelles suos confectis, nullo victus succubuit. In peccantes ad crudelitatem severus, cætera humanus & comis in subditos fuit: Promissorum ac Juramentorum fidelissimus observator. Musulmanicæ superstitioni addictissimus, Templa, Scholas, Xenodochia Religiosis Turcis ac pauperibus extruxit. De ipso legendi *Laonicus Chalcondilas* lib. 1. *Phranzes* lib. 1. c. 28. Annales Turcici, & *Leunclavius* in *Histor. Musulm. lib.* 5.

III. *Joanni Palæologo Manuel* filius in Græcorum Imperium successit. A *Bajazethe* mmani bello lacessitus, ac pene oppressus, *Theodorum*, *Palæologum Cantacuzenum* Principem misit ad Regem Franciæ *Carolum VI.* suppetias rogaturum, anno 1397. ut Francorum

Amurathes Rex Turcarum.

Janissarorum institutio.

* *In Pandect. Hist. Turc.*

**Leunclav. 1. Pandect.*

Amurathis bellica virtus & mores.

Manuel Palæologus Græcorum Imperator.

corum Historiæ testantur. *Joannem* fratris *Andronici* filium eadem tempestate misit in Italiam specie petendi auxilii a Genuensibus; apud quos egit eum ut captivum detinerent, ut refert *Laonicus Chalcondilas*. In ejus auxilium sacram expeditionem *Bonifacius IX.* indixit, anno 1399. Rex Christianissimus *Bucicaldum* Ducem cum exercitu misit lectissimo, a quo Turci propulsati sunt, sed aeris intemperies, & stipendiorum, quibus solvendis *Manuel* satis non erat, difficultas, nostros brevi redire compulit. Relicta Imperii procuratione *Joanni* ex fratre nepoti, *Manuel* in Occidentem venit ad eliciendum auxilia, præsertim a Francorum, Anglorumque Regibus; sed turbæ Anglicæ & Christianissimi Regis morbus frequens, prohibuere ne fructum itineris aliquem reportaret, ut *Juvenalis de Ursinis* refert in Historia *Caroli VI.* Anno Christi 1419. filio *Joanni* tradidit Imperium, & ad annum usque 1425. vitam protraxit. Biduo ante obitum Monachum induit, *Matthæi* sumpto nomine, anno ætatis septuagesimo septimo. Philosophicis ac Theologicis studiis egregie excultus, Dialogos edidit eruditos de Religione Christiana, præcipuisque Fidei Mysteriis, ac de Mahometanæ Legis impietate, qui MSS. extant in Bibliotheca Regis Christianissimi.

In Occidentem venit ad elicienda contra Turcas auxilia.

Bajazethes Rex Turcarum.

Bajazethis Bellica facinora.

IV. Qui *Manueli* Imperatori molestissimus fuit *Bajazethes Jacupe* minori fratre post mortem patris a Proceribus Turcis necato, Rex omnium suffragiis salutatus est anno Christi 1390. Triballorum exercitu adhuc in conspectu posito. Mox prælium redintegratum: Rex Triballorum *Lazarus* victus captusque, ante *Bajazethis* oculos frustulatim concisus est. *Bajazethes Gilderum*, id est *fulmen* cognominatus, armorum terrorem Græciæ, vicinisque regionibus inferens, Græcorum Imperium miserum in modum laceravit. Mysia, Bulgaria, & Valachia devastatis, suæque ditioni addictis, Constantinopolim diuturna fatigavit obsidione: Quam solvere compulsus est, ut contra *Sigismundum* Hungariæ Regem Nicopoli cum exercitu imminentem procederet. Hunc vero magna clade affecit, ut ex Turcarum Historiis *Leunclavius* commemorat. Id contigit anno Christi 1393. Rursus anno 1396. ad Nicopolim Turcas inter, & Hungaros, Gallosque fœderatos, pugnatum est. Christiani ad viginti millia in prælio ceciderе; Turcarum sexaginta millia: Trecenti circiter equites Francia Turcis capti, jussu *Bajazethis* in ejus præsentia mactati sunt. Legatur *Bonfinius* de Rebus Hungaricis lib. 3. Decade 2. *Thuronius* in *Sigismundo II.* & Turcarum Annales. A *Tamerlane*, qui cum ingenti Tartarorum Persarumque exercitu in Asiam irruperat, victus captusque, cavea ferrea inclusus, feræ instar, ad ludibrium circumducebatur, scabelli loco adhibitus, quoties equitandum aut ex equo ipsi desiliendum erat. Ea in calamitate, ex animi ægritudine doloreque mortuum *Bajazethem* scripsit *Chalcondilas*. Annales Turcici addunt, hoc mœrore ad desperationem adactum, mortem sibimetipsi conscivisse. Quod dilucidius exponens *Theodorus Spanduginus*, ait ipsum tamdiu caput allisisse caveæ ferreæ, qua tenebatur inclusus, donec præ furore fremens ac frendens, misere sibi mortem afferret, superbaque & crudelis anima indignata sub umbras fugeret. Prælium anno 1399. aut 1400. commissum, *Bajazethem* anno 1403. mortuum quatuordecim annos regnasse, *Leunclavius* in Pandectis Historiæ Turcicæ observat, aliorumque anachronismos emendat. Talismanos Cadiosque omnes fraudibus ipsorum, ac impura vita compertis, una in domo conclusos, olim flammis damnavit *Bajazethes*. (Sunt autem Cadii & Talismani Legis Mahumetanæ Periti, Judicesque Turcicæ gentis.) Hos *Alis Bassa* Veziris auctus dignitate, industria sua liberavit, cum viros esse doctos *Bajazethi* suggessisset, nec Judicis munus obire posse, qui non esset eruditus. Quærente vero *Bajazethe*, cur adeo fœda facinora committerent? Cur ex recti & æqui regula sese non gererent? Cur quod aliis præcipiebant, ipsi non facerent? Respondit; Inopiam esse in causa. Quia nullum stipendium, annonas nullas constitutas habebant; obtinuitque ut stipendia illis assignarentur, nedum ipsos ab imminenti periculo liberavit. Ita narrant Annales Turcici a *Leunclavio* editi. Talismanorum porro occasione idem Auctor in pandectis Historiæ Turcicæ observat, certos esse gradus Mahumetanis eorum, qui apud ipsos Legum Periti sunt & partim Jus dicunt, partim Legem interpretantur: Laudat *Ludovicum Bassanum* Jadrensem, in hunc modum eos cum nostris Ecclesiasticis comparantem. *Primum Muftim* dicit esse inter ipsos instar Summi Pontificis. Quippe Juris omnis & Sacrorum

Bajazethis calamitas & obitus.

Cadii & Talismani apud Turcas.

Gradus Legumperitorum

Rex

Rex est. Huic proximi sunt *Cadileschiri*, quos cum Archiepiscopis nostris comparat. Sequuntur *Cadii*, veluti proximum post Archiepiscopos locum obtinent Episcopi. Secundum hos sunt *Hoggia*, qui Seniores dicuntur, ut Græcis, nobisque Presbyteri. Excipiunt Hoggias *Talismani*, ceu Presbyteros Diaconi. Ultimi sunt *Dervisii*, qui Calogeris Græcorum, Monachis nostris respondent. *Talismani* Mahumetanos ad preces interdiu & noctu quinquies dicendas excitant, e turribus præaltis quæ messitis seu templis eorum sunt adjunctæ acutissima voce clamorem edentes. Communis autem precatio Musulmanorum est, hujusmodi auctore Postello: *In nomine Dei misericordis, propitii. Laus Deo, Regi sæculorum, misericordi & pio, Regi diei judicii. Heus serviamus illi, & heus adjuvabimus. Dirige nos in punctum rectum, punctum eorum in quibus tibi beneplacitum est, & quibus non irasceris, & non errabimus*. Hæc tam illis est usitata precatio, quam nobis Dominica, & a quibusdam centies usque repetitur. Idem facit in oratione publica Talismanus, pro his qui negligenter orant: ajuntque hac repetitione suppleri aliorum errores ac delicta. Quidam vero tanta repetunt assiduitate, tandem ut concidant: alii corpus ita circumagitando, ut extra se omnino rapti videantur. Hæc ex *Leunclavio* observasse, lectoribus non erit injucundum. *De Bajazethe*, *Laonicus Chalcondilas* lib. 2. & 3. *Phranzes* lib. 1. cap. 29. *Leunclavius* lib. 7. Historiæ Musulmanorum, & Annales Turcici ab eodem editi legi possunt.

apud Turcas, & Hierarchia species.

Turcarum precatio.

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 274. Religiosi Censores hanc notam apposuerunt: *Tota hæc comparatio Turcarum cum Ecclesiasticis displicet.*

R. Primum Muphtim apud Mahometanos instar Summi Pontificis esse, &c. non ego sed Ludovicus Bassanus Jadrensis, & Leunclavius dixerunt. Id refero, non approbo: quamquam hæc comparatio nihil mali vel injuriæ contineat. Quid mirum si diabolus apud Turcas similitudinem quamdam Hierarchiæ Ecclesiasticæ expresserit, qui & Christiana Sacramenta Idololatriæ Ritibus æmulatus est. Qua de re præclarus est *Tertulliani* locus libro „ De Præscriptione Hæreticorum, *c.* 40. Diabolus (*inquit*) cujus sunt partes intervertendi veritatem, ipsas quoque res Sacramentorum divinorum, idolorum „ Mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam utique credentes & fideles suos: expo„ sitionem delictorum de lavacro repromittit; & si adhuc memini, Mithra signat illic „ in fontibus Milites suos: celebrat & panis oblationem & imaginem resurrectionis in„ ducit, & sub gladio redimit coronam. Quid quod & summum Pontificem unius nu„ ptiis statuit? Habet & Virgines, habet & continentes? Cæterum si Numæ Pompilii „ superstitiones revolvamus, si sacerdotalia officia, insignia, & privilegia, si sacrificalia „ ministeria & instrumenta, & vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum & votorum „ curiositates consideremus, non-ne manifeste Diabolus morositatem illam Judaicæ Legis „ imitatus est? Qui ergo ipsas res, de quibus Sacramenta Christi, administrantur, „ tam æmulanter affectavit in negotiis idololatriæ, utique & idem & eodem ingenio „ gestit, & potuit instrumenta quoque divinarum rerum, & Sanctorum Christianorum, „ sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, profanæ & æmulæ fidei „ attemperare.

CAPUT IX.

De Imperatoribus Occidentis XIII. & XIV. Sæculo.

ARTICULUS I.

De PHILIPPO, & OTTONE IV.

Duodecimo cadente Sæculo gravis inter *Philippum* Sueviæ Ducem, *Henrici IV.* filium & *Ottonem* Saxoniæ Ducem, de Imperio contentio fuit. *Philippo* Rex Franciæ, *Ottoni* Rex Angliæ *Richardus* favebant, in eumque *Innocentius Tertius* Pontifex Maximus

ximus propendebat. *Erfordii* a majori Principum parte primus in Regem Romanorum electus *Philippus* eſt: Ab aliis *Otto Henrici* quondam Saxoniæ Ducis filius. Qui ſtatim Aquiſgranum cum exercitu advolans, urbem, licet *Philippi* munitam præſidio, ad deditionem compulit, in qua ab *Adolpho* Colonienſi Archiepiſcopo coronatus eſt. Diſcuſſis electionis utriuſque & electorum meritis, Summus Pontifex *Ottoni* Regnum Romanorum confirmavit. Armis deinde Jura ſua tuiti ſunt, nunc in hanc, nunc in illam partem inclinante victoria, donec Sedis Apoſtolicæ Legati, abſoluto ab anathemate *Philippo*, inducias inter utrumque conciliarunt, anno 1207. Anno ſequenti, a Palatino quodam, nefaria proditione occiſus eſt *Philippus*, cujus præclaras dotes Abbas Urſpergenſis in Chronico, & *Arnoldus Lubecenſis* lib. 7. Chronini Sclavorum cap. 16. aliique commendant. Id tamen ipſi vitio vertitur, quod pecuniis ad militum ſtipendia deficientibus, non modo prædia, verum etiam Eccleſias oppigneraverit, & Urſpergenſis Abbas Deum ultionum vindictam in ipſum exercuiſſe ſcribit, *Ut ſub gladio tyranni caderet, qui primus Eccleſias in poteſtatem tyrannorum contradidit*.

II. *Otto* mortuo Competitore, cum *Beatricem* ejus filiam duxiſſet, ac Sacramento Sedi Apoſtolicæ obſtrictus Eccleſiæ jura confirmaſſet, ab *Innocentio III.* anno 1209. Romæ coronatus eſt. Sed cum paulo poſt fidem datam violaſſet, Romanæ Eccleſiæ Jura ditionemque invadens ejuſdem Sententia Pontificis a communione repulſus eſt, ejuſque ſubditi a Sacramento fidelitatis ſoluti. A *Friderico* Siciliæ Rege profligatus, & Germania inferiori mulctatus, eum denique paſſus æmulum eſt, ſenſimque ab omnibus deſtitutus. Obiit anno Chriſti 1218. datis Chriſtianæ Pœnitentiæ non dubiis argumentis, ut Abbas Stadenſis, & *Richardus a Sancto Germano*, in Chronicis, *Godefridus* in Annalibus, & *Thomas Cantipratenſis* lib. 2. cap. 53. referunt.

JOAN. DOM. MANSI

Nota.

Apud Martene Anecdot. tom. 3. pag. 1674. extat exacta deſcriptio mortis Ottonis IV. Imperatoris, ex qua nonnulla hic excerpere juvat. Vi morbi correptus Imperator in Harcesburg, oppido Goslariæ proximo, cum ſibi letum imminere intelligeret coram frequenti Sacerdotum corona ſtolam Abbatis cujuſdam abripuit, quam collo ſuo obvolvit, eoque corporis habitu coram omnibus proteſtatus eſt: *Sub hac ſtola vobis omnibus confiteor, quod graviter peccavi contra Sedem Romanam; & ex quo Dominus per Principes me honoraverat, qui unanimi conſenſu me in Regem elegerunt, & D. Papa electione confirmata in Imperatorem Romanum conſecravit. Contra ipſum Papam cum Eccleſia Romana & ſuos nuntios, qui de latere veniebant, eos male tractavi, contumaciter egi; & inſuper Eccleſias alias graviter damnificavi. Propterea, D. Abbas, in abſolutione mea juravi ſuper reliquias Simonis & Judæ, quos (quas) de Goslaria afferri mihi præceperam, quod ad omnia quæ, vita comite, proſequi potero, ſtabo mandato domini Papæ, ſalvo tamen imperio meo ad quod canonice ſum electus & ſolemniter provectus*. Tum crucem, quam aſſumpſerat dum ſe in ſacram expeditionem obligaret, & ad id uſque ſub veſtibus celaverat, palam revelavit ſpopondîtque ſe in ſacram expeditionem proceſſurum, ſiquidem convaleſceret. Qua facta profeſſione ritu ſolemni abſolvi ſe popoſcit corpore ad verbera excipienda nudato. His omnibus peractis ſupremas teſtamenti tabulas ſcribi juſſit, mandans Henrico Palatino, Comiti Reni, ut in cuſtodiam ſuam accipere inſignia imperialia, eademque per viginti ſeptimanas poſt deceſſum ſuum conſervaret; dein traderet manibus illius, quem *Principes unanimiter elegerint, aut Imperatori æmulo ſuo, ſi Principes in eum conſenſerint* Secundum hæc vita ſe deſtitui intelligens Euchariſtiam petiit, ſtatimque ſpiritum exalavit die 23. Maii.

ARTICULUS II.

De FRIDERICO II. HENRICO Lantgravio Turingiæ, & GUILLELMO Hollandiæ Comite.

I. FRidericus II. Henrici IV. Filius, Siciliæ Rex, *Ottone* exauctorato a Germanis Principibus electus, ab *Honorio Tertio* Pontifice Maximo Imperator coronatus est anno 1220. Post solemnem inaugurationis suæ pompam, Leges tulit pro tuenda Ecclesiæ dignitate, exscindendis Hæreticis, testamentis Crucesignatorum fulciendis, agricolis ab injuriis vindicandis, quas in Authenticis, & apud *Goldastum* in *Constitutionibus Imperialibus* legere est. Crucis etiam Signum ad Hierosolymitanam expeditionem ex manu *Hugolini* Cardinalis Hostiensis accepit, seque ad profectionem maturandam die a Summo Pontifice constituenda fore paratum juravit. Cum vero fidem fefellisset, & negligentia cunctationeque ipsius res Christianorum in Syria pessum irent, ab *Honorio Tertio* monitis, precibus, minis ad implenda promissa frustra excitatus; a *Gregorio IX.* *Honorii* Successore anathemate percussus, cum priora scelera novis criminibus cumulasset, Ecclesiæ ditiones invasisset, Cardinales, Episcopos, Abbates Romam ad Concilium ab eodem Pontifice indictum euntes intercepisset, captivosque detinuisset, opprimeret Ecclesiæ libertatem, Ecclesiasticos viros vexaret, bellis & factionibus Italiam replevisset, Saracenos in Apuliam transtulisset ac Nuceriæ collocasset; turpissimum cum Christiani hostibus nominis fœdus inivisset; ab *Innocentio Quarto* in Concilio Lugdunensi I. novo constrictus anathemate atque exauctoratus est, anno 1245. Lege quæ capite 1. Synopseos Articulis 2. 3. & 4. de rebus *Friderici* cum gestis *Honorii Tertii*, *Gregorii IX.* & *Innocentii IV.* concurrentibus delibavi. Lege & dissertationem singularem de Concilio Lugdunensi 1. Œcumenico 13. in qua, quæ ad *Friderici* causam pertinent, uberius ac diligentius edisseram. *Conradum* filium Regem *Romanorum*, anno 1234. eligi curaverat, cujus electionis Acta edidit V. C. r. *Baluzius* Tom. 1. *Miscellaneorum*, p. 472.

Fridericus II. — *Friderici II. crimina.* — *A Gregorio IX. excommunicatur.* — *Ab Innoc. IV. exauctoratur.*

II. Nonnullos Principum Electorum a *Friderico* divulsos, ad novi electionem Imperatoris hortatus est *Innocentius IV.* eorumque voluntates ac suffragia in *Henricum* Hassiæ ac Thuringiæ Lantgravium inclinavit. Novo Cæsari stipendia ex ærario Ecclesiæ ad bellicum apparatum contra *Fridericum* adornandum suppeditavit; cum vero plurimum ad permovendos populos possit religio, *Henricum* ejusque exercitum cruce insignivit. Ad hæc execrationes in *Fridericum* ceu Ecclesiæ hostem, ejusque fautores universos, ritu solemni ubique promulgari jussit; ac terris, quæ illi parerent, Sacrorum omnium communione usuque interdixit. Legatum denique misit in Germaniam, qui Præsules, Proceres, populosque ad *Henrici* obsequium Censuris Ecclesiasticis compellerent. Æmulum ut opprimeret *Fridericus*, collectas raptim copias *Conradum* filium contra ipsum ducere jussit. Acies juxta Francofurtum commissæ; fusus fugatusque *Conradus*. Siculorum defectione *Friderici* vires imminutæ: sed erecti animi, audito *Henrici Lantgravii* obitu, qui anno 1227. contigit.

Henricus Hassiæ ac Thuringiæ Lantgravius Imperator creatur.

III. *Henrico*, Septemviralibus Comitiis suffectus est *Guillelmus* Hollandiæ Comes, ipsa die *S. Michaeli* Archangelo sacra. Interea *Fridericus* ad *Innocentium* Papam opprimendum Lugdunum contendens, Longobardicis motibus, & Quintiani, Parmæque amissione revocatus est. Parmam obsidione cinxit, de qua funditus delenda in pœnam defectionis, aliarumque terrorem urbium, inito consilio, novam in castrorum suorum loco civitatem erexit, *Victoriam* nomine, Basilicam principem sub *S. Victorini* Martyris invocatione Deo consecrari, & nummos ibi cusos *Victorinos* dici voluit. Menses omnino septem continuata obsidio est. Parmenses incluso commeatu ad extremam annonæ difficultatem redacti, arrepta occasione qua *Fridericus* rerum omnium ab obsessis prope securus, scortorum gregi lasciviens per nemora colluderet, subito erumpentes, *Victoriam* adorti custodibus oppressis ac fortissime dissipatis, urbe ipsa cum ingenti præda, & *Friderici* thesauro potiti sunt; cæsus *Thaddæus* *Friderici* Judex, aliique innumeri; cæteri fugati; a Victoribus incensa * Victoria, *Fridericus* in Cremonensem agrum vix evasit.

Guillelmus Hollandiæ Comes Imperator eligitur. — *Friderici II. clades.*

* Anno 1248.

evasit. *Willelmus Batavus* novus Cæsar, Aquisgranum expugnavit, in eaque urbe ritu solemni coronatus, *Innocentio IV.* Pontifici Maximo fidei Sacramento se devinxit, concessaque ab aliis Imperatoribus Romanæ Ecclesiæ Privilegia confirmavit. Id eodem anno 1248. in Historiis consignatur. Post biennium, anno scilicet 1250. die *S. Luciæ* Virgini & Martyri sacra, Firenzolæ in Apulia, non longe a Tarento, *Fridericus II.* obiit. Ptolemæus Lucensis, Martinus Polonus, Villanius, Sanctus Antoninus, quibus Cuspinianus consentit, tradunt, cum graviter ægrotaret, *Manfredum* ejus nothum, illius thesauro & usurpationi Regni Siciliæ inhiantem, timentemque ne forte convalescens aliud statueret, ipsum pulvinari ori jacentis imposito, suis manibus suffocasse. Excommunicatum & impœnitentem obiisse, Monachus Paduanus, lib. 2. Martinus Polonus, Auctor Chronici Monfortiani, & Ricordanus Malaspina coævi Auctores, Joannes Villanius, Sanctus Antoninus, & alii testantur. Abbas Stadensis, Guillelmus de Podio Laurentii, & Matthæus Paris ipsum pœnitentiæ signa edidisse, & ab Archiepiscopo Panormitano absolutum fuisse asserunt. *Manfredus* ipse Epistola ad *Conradum* Regem, quam V. C. *Baluzius* Tit. 1. *Miscellaneorum* edidit, pag. 475. de *Friderici* morte scribit. *In ipsis mortis indiciis, præter dona mirifica & beneficia gloriosa, quæ in testamenti serie fidelibus gratanter indulsit: Sacrosanctam Romanam Ecclesiam Matrem suam in corde contrito, velut fidei orthodoxæ zelator humiliter recognovit: & damna quæ dudum Ecclesiis, invitus forsitan vel potius provocatus intulerat, integre restauranda sancivit.* Duas duxerat uxores, *Mariam* Regis Aragonum filiam, ex qua *Henricum & Conradum* susceperat, eaque defuncta, *Jolandam*, filiam *Joannis Bryennii* Hierosolymorum Regis, cum dotali Hierosolymitani Regni titulo. *Henricus* ob rebellionem in Apuliam relegatus; ab anno 1236. obierat. Superstes Patri vixit *Conradus* qui Sicilia, Aquino, Suessa, Capua, Neapoli, aliisque urbibus Pontificiarum partium expugnatis, in Germaniam expeditionem comparabat adversus *Willelmum* Imperatorem, cum veneno a *Manfredo* sublatus est, anno 1254. *Willelmus* Frisonum insidiis, a quibus redibat victor, oppressus est, anno 1256. *Friderici II.* Vitam encomiastice potius, quam Historice scripsit *Collenutius*.

Friderici II. obitus.

ARTICULUS III.

DE RODULPHO HABSPURGENSI, & ADOLPHO NASSAWIO.

Post obitum *Willelmi Batavi*, Principes Electores varia in studia distracti, alii *Richardum* Cornubiæ Comitem, *Henrici* Anglorum Regis fratrem, alii *Alfonsum* Castellæ & Legionis Regem Imperatorem designarunt, Romanorum Regem pronuntiantes. Annó 1257. *Richardi* prior electio fuit: in *Alfonsum* major conspiravit Electorum numerus. Causas coram Apostolica Sede diu disceptata, sub Summis Pontificibus *Alexandro IV. Urbano IV. & Clemente IV.* cum *Richardus* contendentium alter obiisset, *Gregorius X. Alfonsum* monuit ut suo Jure ad Imperium cederet, alias cum dedecore damnatum iri Sedis Apostolicæ Judicio: Comitiaque indixit in quibus *Rodulphus* Comes Habspurgensis in Regem Romanorum electus est, pridie Kal. Octobris an. 1273. vir exiguarum quidem opum, sed ingentium animorum, & justitia, pietate, bellica virtute Imperio non impar, quod ipsi etiam ab Astrologo quodam olim prædictum, *Albertus Argentinensis* testatur. Ab Electoribus vocatus, cum fidelitatis Juramentum statim a Principibus exegisset iique propter Sceptri defectum recusarent; sumpta Cruce ait: *Ecce signum in quo nos & totus Mundus est redemptus: & hoc signo utamur loco sceptri.* Moxque Crucem deosculatus, cæteros pariter eam osculatos fidelitatis Sacramento obstrinxit. Ita referunt *Stero*, & *Eberardus* Auctores coævi. Cum Aquisgrani coronatus est, nubes candida, Crucis in modum formata in aere apparuit, quæ subinde in ruborem sanguinis mutata est. Id cum ad Cæsarem perlatum fuisset se transmarinas partes, auspice Deo, aditurum promisit, & sanguinem Jesu Christo in sacra militia contra Saracenos consecratum. Ita refert Chronicon Dominicanorum Colmariensium, P. 11. Pietatis ejus erga Sacratissimam Eucharistiam Imperium præmium fuisse, Scriptores non obscuri

Rodulphus Habspurgensis.

ſcuri tradunt. Olim ſcilicet Sacerdoti Sanctiſſimum Sacramentum lubrico & difficili itinere ad infirmum deferenti, equum dediſſe cui inſidebat, ipſumque pedibus maxima religione proſecutum; tuncque Religioſam quamdam feminam honorem ampliſſimum ipſi a Deo in remunerationem pii facinoris auguratam fuiſſe. Lege *Serarium* lib. 5. rerum Moguntinarum. Cum *Othocaro* Bohemiæ Rege grave illi bellum fuit. In prælio cecidit *Othocarus* anno 1278. Victoriæ præmium tulit Auſtriam, (qua etſi antea ex pactis conventis Rex Bohemorum ceſſiſſet, eam nihilominus, pactorum pœnitens, armis vendicare conabatur) & Moraviam. Filiam ſuam *Cutham*, ſive *Jutham*, VVenceslao Othocari filio deſponſaverat, cujus tutelam, Regnique Bohemici adminiſtrationem (puer enim erat octennis) *Ottoni* Marchioni Brandeburgenſi, ſororis *Othocari* viro concredidit; Sororemque VVenceslai *Agnetem Rodulpho* juniori filio ſuo conjunxit, cui Auſtriam contulerat. Quo poſtea defuncto, ditionem illam *Alberto* filio ſuo natu majori aſſeruit. Hæc Auguſtæ Domus Auſtriacæ origo. *Principallem Filiſcum* Genuenſem, Cancellarium ſuum, miſit in Italiam cum Vicaria Poteſtate, ac Guelfas civitates, quæ libertatis deguſtaverant ſuavitatem, ad colendum Imperium ægre revocari poſſe intelligens, Bononienſes, Florentinos, Lucenſes ingenti exacto auri pondo, perpetua libertate donavit, in gravem Imperii jacturam. Hæc alienatio *Honorio IV.* Pontifici Maximo non diſplicuit, quamvis indigna tanto Principe videretur; quod ea ratione Eccleſiaſtica ditio ſecurior futura eſſet, cum Imperator civitates liberas non vexaret, nec Italiæ populis moleſtus eſſet. Ita referunt Blondus, Platina, Sabellicus, Trithemius Abbas in Chronico Hirſaugienſi, Cuſpinianus, Albertus Crantzius Metropolis lib. 8. Nauclerus, & qui eorum teſtimonia laudat, verbaque deſcribit Sigonius lib. 20. *De Regno Italiæ*. Addit idem Auctor, triennio poſt *Opizonem* Marchionem Ateſtinum Mutinam ac Regium ſibi, eodem ipſo permittente *Rodulpho* ſubjeciſſe. Adolphum autem Cæſarem, qui mox *Rodulphum* eſt ſubſequutus, *Matthæum* Vicecomitem Vicarium Imperii perpetuum in tota ditione Mediolanenſi conſtituiſſe. Ex quibus intelligi aperte poteſt cum aliæ civitates atque Provinciæ ad juſtum Eccleſiæ, cujus fuerant, dominium rediiſſent, aliæ proprios ſibi Dominos aſciviſſent, aliæ libertatem armis partam nummiſque redemptam obtinerent, Regnum Italiæ tunc temporis defeciſſe. Obiit *Rodulphus* an. Chriſti 1291. pridie Kal. Octob. an. ætatis ſeptuageſimo tertio, Imperii decimo octavo: De quo legendi Stero & Eberardus in Annalibus, Siffridus Presbyter, Albertus Argentinenſis, Annales Dominicanorum Colmarienſium, &c.

Pietas ejus erga ſanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum, Imperio munerata. Auguſtæ Domus Auſtriacæ origo. Bononia, Florentia Luca libertatem a Rodulpho Imperatore ingenti auri pondo redemerunt. Italici Regni finis.

II. *Rodulphum* excepit *Adolphus* Naſſauviæ Comes, Francofurti, die ſacra Epiphaniæ, anno 1292. electus. Orto inter *Eduardum* Angliæ, & *Philippum Pulchrum* Francorum Reges diſſidio, quod in bellum apertum erupit, *Adolphus* accepta ab Anglo pecunia, inimicitias Regi Chriſtianiſſimo denunciavit. Ab Electoribus in Ordinem redactus eſt, quod Imperium extenuaret, diſcordias & bella nutriret, populos tributis inſolitis gravaret, foveret prædones oppreſſoreſque pauperum, Principes contemneret. Id factum anno 1297. In ejus locum electus *Albertus* Auſtriæ Dux, *Rodulphi* Imperatoris filius. Contra quem *Adolphus* ad VVormatiam commiſſo prælio, fortiter pugnans cecidit an. 1298. Iſta conſtant ex Colmarienſi Chronico, Alberto Argentinenſi, Hiſtoria Auſtrali, &c.

Adolphus Naſſavius.

ARTICULUS IV.

DE ALBERTO AUSTRIACO & HENRICO LUTZEMBURGENSI, hujus nominis VII.

I. Poſt *Adolphi* necem, *Albertus* electionem ſuam a Septemviris ratam haberi curavit, ne tyrannidis incuſaretur. Eam confirmare cum primum recuſaſſet *Bonifacius VIII.* Pontifex Maximus ipſum læſæ majeſtatis judicio poſtulans, anno tandem milleſimo trecenteſimo ſecundo approbavit, ut Colmarienſe Chronicon teſtatur. Id in odium *Philippi* Francorum Regis a *Bonifacio* factum, ut ipſi potentiſſimum hoſtem opponeret. *Alberto* imperante, *Fœdus Helveticum* initium habuit, cum occaſione vexationum a Præfectis Auſtriacis illatarum Urii, Suitii, & Undervaldii, inita ſocietate iis obniti, & arces diruere cœperunt, anno

Albertus Auſtriacus.

Fœdus Helveticum.

no millesimo tercentesimo septimo. Qui deinde anno Christi millesimo tercentesimo decimo quinto, mense Decembri, Fœdus suum primo in literas retulere, ac Juramento confirmavere: Quod *Ludovicus Bavarus* Imperator Austriacorum hostis confirmavit & immunitatibus ornavit. A *Joanne* fratris filio nefarie trucidatus est *Albertus*, Kalendas Maii, anno millesimo tercentesimo octavo, Imperii decimo, ut tradit *Albertus Argentinensis*.

Henricus Luzemburgensis.

II. *Alberto* Principum electione suffectus est *Henricus* Comes Lutzemburgensis, die *S. Catharinæ* Virgini & Martyri sacra, Aquisgrani Rex Romanorum coronatus est die Epiphaniæ, anno millesimo tercentesimo nono. Missis ad *Clementem V.* Pontificem Maximum Legatis ei ac Sedi Apostolicæ fidem & obedientiam pro more jurans, electionis confirmationem suæ obtinuit, ea lege ut intra biennium Romam peteret, Coronam Imperii ibi accepturus. Anno 1310. Italiam numeroso cum exercitu ingressus, Mediolani corona ferrea ab Archiepiscopo redimitus est. Deinde Civitatibus, quæ Imperii jugum excusserant, arma intulit, quasdam subegit, alias in deditionem accepit, totam expilans & cladibus afficiens Italiam, dum *S. Joannis Hierosolymitani* Equites pro causa pugnantes sanctiori, Rhodum Insulam, Turcis eripuere, die Assumptæ Virginis Deiparæ sacra, ipso an. 1310. ut Amalricus Augerius, Bernardus Guidonis, & Sanutus testantur. Hanc obsidionem promovit, remque fortissime ac solertissime gessit *Fulco Villaretius*, Summus Ordinis Magister, natione Gallus, *Petri* Ruthenensis Episcopi ex Ordine FF. Minorum assumpti, & Sedis Apostolicæ Legati adjutus consiliis. Anno 1312. Romam pervenit *Henricus*. Rex Romanorum, & a Cardinalibus quibus Summus Pontifex hanc provinciam demandaverat, ritu solemni inauguratus est, Imperiique Coronam accepit, die sacra Apostolis *Petro* & *Paulo*, ut ipse testatur in literis ad *Joannem* Vvadsanensem Abbatem datis, quas Vitæ ejusdem Imperatoris a *Conrado Vecerio* scriptæ subjectas legere est, Tom. Historicorum Germaniæ Illustrium, *Urstisii*. Romanæ Ecclesiæ, & Summo Pontifici coram Apostolicis Legatis Sacramento se obstrinxit, secundum formam Capitis, *Tibi Domino* *, aliudque secundum formam præscriptam in Pontificali Romano, *Ego N. Romanorum Rex*, præstitit. Hujus occasione Sacramenti inter Imperatorem & Pontificem orta paulo post dissensio est. Cum enim Pontifex ad Cardinales Romæ existentes scripsisset, ut pacem inter *Henricum* & *Robertum* Siciliæ Regem conciliare satagerent, quod ipsos ad Ecclesiæ Romanæ defensionem conjunctos esse deceret, cui *Juramento fidelitatis* uterque obstrictus erat: *Henricus* ea verba indigne ferens, Tabellionibus ac Notariis accersitis, qui de sua responsione publica Instrumenta conficerent, palam professus est, se non esse cuiquam Juramento fidelitatis adstrictum, neque illud se umquam præstitisse, neque scire quod fuisset umquam a suis Decessoribus præstitum. Qua de re certior factus Pontifex, ut Ecclesiæ Romanæ Juribus consuleret, Constitutionem edidit, qua ostendit *Henricum* ante inaugurationem, in ipsa inauguratione, post ipsam, Juramentum fidelitatis, & obedientiæ præstitisse, iterasse & suis Literis confirmasse; idque ipsum Romanorum Reges & Imperatores ipsius decessores, Romanis Pontificibus præstitisse: fuisseque illa veræ fidelitatis Juramenta. (Clemen. *Romani Principes*, *De Jurejurando.*) Cum *Robertum* Siciliæ Regem, quem læsæ Majestatis iniquissime damnaverat, armis opprimere meditaretur, obiit Bonconventi, qui pagus est 12. millibus Senis distans, die *S. Bartholomæo* sacra, susceptis magna religione Ecclesiæ Sacramentis, anno millesimo tercentesimo decimo tertio, Imperii quinto ab electione, a Romana vero coronatione secundo per mensem unum & dies viginti quatuor inchoato, ut *Jordanus* coævus Auctor tradit. Obiit, inquam, ex naturali morbo, ex anthrace nimirum, seu pustula sub dextri cruris genu comperta; postquam in Orgia fluvio lavisset. *Albertinus Mussatus* Patavinus, coævus etiam Auctor, duas addit præterea mortis ipsius causas, scissam ab stranguria vesicam, quo morbo assidue laborabat, & pleuritidem. *Ptolemæus Lucensis* mortis *Henrici* causam in anthracem pariter refundit. Quod enim additur in MS. Vaticano de veneno ipsi porrecto a quodam Fratre Ordinis Prædicatorum, aliena maledici Interpolatoris manu additum est, ut probat Epigraphe, *Additio*, narrationem illam præcedens, & *Jacobitæ* nomen Dominicanum designans, quod in Italia non solum peregrinum, sed prorsus inusitatum est; & silentium nominis istius Jacobitæ &

Rhodus Turcis erepta ab Equitibus S. Joannis Hierosolym.

Henrici Imp. coronatio.

* *Dist.* 6. c. 33.

Dissidium inter Imperatorem & Pontificem.

Henrici Lutzemburg. Imperatoris obitus. Naturali morbo, non veneno extinctus est. Ordo FF. Prædicatorum a calumnia vindicatur.

quem

quem profecto noviſſet coævus Auctor, ſi *Bernardus Politianus* fuiſſet, vir magni nominis, *Henrico* Imperatori a Confeſſionibus, qui & apud ipſum auctoritate & gratia plurimum poterat. *Ptolemæum Lucenſem* alienis oculis, vel negligenter legerant *Albertus Krantzius* lib. nono *Saxoniæ* cap. 7. & *Paulus Langius* in *Chronico Citizenſi*, ipſum teſtem appellantes veneni a Prædicatorum Ordinis fratre in Euchariſtia *Henrico* porrecti. Quamquam duo illi Auctores calumniam ab Ordine Prædicatorum non obſcure depellunt. *Crantzius* enim Imperatorem ante Euchariſtiæ ſumptionem ægrotaſſe narrat, Medicorum conſilio Balnea Maceratenſia adiiſſe, ex Balneorum lotione minus recreatum & convaleſcentem, Bonconventum petiiſſe: dum obſidione premere inciperet, diem obiiſſe. Addit: *Signa veneni in cadavere apparuiſſe, multi ſcribunt*: idemque repetit *Paulus Langius*. At qui id ſcripſere, Medicorum teſtimonio refelluntur, qui poſt mortem Imperatoris accerſiti, diſſecto ipſius cadavere, viſcera, cor, jecur, parteſque ſingulas diligenter inſpexere, nec veneno, ſed naturali morbo extinctum, Literis & Inſtrumentis publicis teſtati ſunt, quæ in Chronici *Jacobi Suſati* legere eſt. Cæterum, inquit Crantzius, *Ipſi Fratres* (Prædicatores) *multa in purgationem ſui fratris congeſſerunt*. Paulus vero Langius: *Ordo tamen ipſe*, inquit, *per Bullas Papales excuſatur*.

Sed & *Guillelmi Nangii* Continuatuor qui tum vivebat, ad annum 1313. morbo & febre obiiſſe *Henricum* Imperatorem teſtatur, veneni propinationem ad vagos & incertos rumores refert: *Tandem vero* (inquit) *applicans Bonconventum, poſt peractas multas inſignes victorias, morbo pariter & febre correptus, vel* (*ut dicebant aliqui*) *Euchariſtiam ſumendo de manu Sacerdotis & proprii Confeſſoris de Ordine FF. Prædicatorum exiſtentis corrupti pecunia per Regem Robertum, vel ut verius creditur, per Florentinos ſibi adverſarios, veneno potionatus, diem vitæ clauſit extremum*. *In Vitis Pontificum in Clemente V.*

Platinam etiam laudat *Langius*; at nihil affirmat *Platina*, quoſdam tantum Scriptores veneni ſuſpicionem meminiſſe ait: *Poſt aliquot dies moritur, non ſine ſuſpicione dati a Florentinis veneni, ſubornato pollicitationibus & præmiis Monacho quodam, qui ei Euchariſtiam veneno illitam dederat, ut nonnulli ſcribunt*. Joannes Nauclerus, Præpoſitus Tubingenſis, rumorem ſolum veneni *Henrico* propinati teſtem profert: *Unde quidam Jacobinus de Ordine B. Dominici ſubornatus, (ut ajunt) præmiis & pollicitationibus, nec ſine ſuſpicione Florentinorum, qui tum coram Imperatore celebrabat, venenum ſub Sacramenti ſpecie dedit, vertens Calicem vitæ in calicem mortis ... Dicitur tamen Ordo Prædicatorum habere Literas, teſtantes Fratrem prædictum fuiſſe innocentem, & totum eſſe confictum*. Revera innocentiæ *Bernardi Politiani* & totius Ordinis teſtimonium perhibuere locupletiſſimum Cardinales plurimi, Aretinus Epiſcopus, aliique Prælati & Proceres, ſcriptis ad Epiſcopos & Principes Germaniæ literis, quas *Jacobus Suſatus* in Chronico deſcripſit. Nec leve ad ejus confirmandam innocentiam momentum eſt, quod non ad Florentinos, aut ad *Robertum* Siciliæ Regem, *Henrici* hoſtes *Bernardus* fugerit, ſed apud ejus amicos manſerit, calumniam a malevolis diſſeminatam intrepido animo exceperit, certus ipſam facile diſſipatum iri ut revera diſſipata eſt, tum *Clementis V.* Pontificis Maximi Sententia, tum Judicio ac teſtimonio Principum Imperii; tum maxime *Joannis* Bohemiæ Regis, ipſius *Henrici* Imperatoris filii, Diplomate, quod ex veteri membrana authentica in Virdunenſi noſtro FF. Prædicatorum Conventu aſſervata edidit Vis Clariſſimus. *Stephanus Baluzius* lib. 1. *Miſcellaneorum*, p. 162. Sic autem habet.

Authentica Literæ Joannis Bohemiæ Regis Dominicanum Ordinem a calumnia vindicantes.

„ JOANNES Dei gratia Bohemiæ Rex, Lucemburgenſis Comes, univerſis præſentes
„ literas inſpecturis ſalutem in eo, qui cuſtodit veritatem in ſæcula; & facit judicium
„ omnibus qui injuriam patiuntur. Quia Salvator noſter in hunc mundum venit ut per
„ hiberet teſtimonium veritati, & nos ſecundum modulum noſtrum debemus ipſum,
„ quantum poſſumus imitari, & maxime quando per vanitates & inſanias falſas ve-
„ ritas corruit in plateis, ſalus populi gravius impeditur ex eo quod aliqui diminuant bo-
„ nam famam illorum, qui pro veritate fidei mittuntur ut ſint in lucem gentium, &
„ loquendo & exhortando uſque ad extremum terræ, proficiant cuilibet ad ſalutem:
„ quicumque enim ſic cogitant infamia vel procurant contra Dei nuntios ſeu Mini-
„ ſtros, reſtat proculdubio quod contra populum Dei conſilium malignantur. Unde ait
„ Propheta: „ Super populum tuum malignaverunt conſilium: *Et cauſa illico ſubinfertur*:

Quia

Quia cogitarunt adversus Sanctos tuos. *Et sequitur*: non memoretur nomen illorum ultra. „ Nuper autem retulit coram nobis Religiosus vir F. Petrus de Castro Reginaldi „ Ordinis FF. Prædicatorum, quod in magnum ipsius Ordinis dedecus & contemptum facti sunt Romancii Chronicæ, & Moteti, in quibus continetur quod claræ memoriæ „ Dominum & Genitorem nostrum Imperatorem Henricum Frater quidam Bernardus „ de Montepeluciano Ordinis supra dicti, administrando ei Sacramentum Eucharistiæ „ venenavit: & propter hoc ad defensionem veritatis prædictus frater Petrus de Castro „ Reginaldi habere super hoc Literam testimonialem humiliter supplicavit. Et nos ipsius „ supplicationi prout possumus inclinantes, notum facimus universis quod a principio, „ quando rumores audivimus de prædictis, Nos & amici nostri de his inquisivimus diligenter, & contra dictum Fratrem Bernardum de Montepeluciano nihil invenimus „ fide dignum. Idcirco ipsum credimus prædictum facinus nullatenus commisisse, quia „ prædictum Dominum Genitorem nostrum in sua infirmitate ultima ipse Frater Bernardus diligenti obsequio custodivit & pacifice in sua Religione inter fideles Imperii commorando, ubi a familiaribus prædicti Domini Genitoris nostri longo tempore supervixit; & hoc fuit non modicum ipsius innocentiæ argumentum. Duæ etiam Amitæ „ nostræ sorores prædicti Domini Genitoris nostri habitum prædicti Ordinis susceperunt, quarum una fuit Priorissa in quodam Monasterio, & sic professæ in dicto Ordine usque ad mortem permanserunt. Postea etiam Domina Maria soror nostra germana suscepit habitum Ordinis memorati. Tamen antequam esset professa, inclytæ recordationis Carolus Rex Francorum eam sibi in uxorem petiit copulari; & sic facta Regina Francorum, quamdiu vixit, habuit Confessorem de Ordine supradicto, & „ post mortem, sicut elegerat, habuit inter Sorores ipsius Ordinis sepulturam *: Et similiter Avia nostra Domina Beatrix Mater dicti Domini Genitoris nostri, quæ post „ eum aliquo tempore supervixit, fecit se inter Sorores prædicti Ordinis sepeliri. „ Nos etiam & charissima Consors nostra habuimus postea de prædicto Ordine Confessores. Et si nobis & amicis nostris apparuisset quod aliquis de Fratribus Ordinis supra „ dicti in Dominum Genitorem nostrum tam dolorosum & nefandum flagitium perpetrasset, numquam voluissemus tot & tantas familiaritates Fratribus ipsius Ordinis exhibere. Ideo rogamus, quantum possumus, universos, ut, sicut docet Apostolus, deponentes mendacium, loquatur unusquisque cum proximo suo veritatem, quod non „ credat narrationem ignorantium & Romancii, in quibus contra veritatem plurima continentur; quia hoc esset in detrimentum salutis eorum & præjudicium animæ Patris „ nostri. Rogamus etiam quemlibet qui super hoc a Fratribus prædicti Ordinis fuerit „ requisitus, ut procuret sicut poterit, quod adversarii a prædictis æmulationibus arceantur, ita quod totus prædictus Ordo FF. Prædicatorum possit Deo sine cordis „ molestia liberius deservire, & populum ad viam salutis efficacius revocare. Quod „ ut perpetuæ firmitatis robur obtineat, præsentibus nostris Literis nostrum fecimus apponi sigillum. Datum in Castro nostro de Magduno super Euram, Bituricensis Diœcesis, 17. mensis Maii, 1346.

* *Obiit. an. 1324. sepulta in Parthenone S. Dominici juxta Montem Argisum in Diœcesi Senonensi.*

Scriptor Gestorum Baldevvini Lutzemburgensis refellitur.

His Literis plane refelluntur, quæ Gestorum *Baldevvini* Lutzemburgensis Trevirensis Archiepiscopi, *Henrici* VII. Imperatoris fratris, coævus Auctor, falsis rumoribus & calumniæ nimis credens scripsit lib. 11. cap. 17. *Henricus die Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis Missam more solito devote audiebat, & a quodam Ordinis Prædicatorum Religioso Dominici Corporis Christi Sacramentum devote recipiebat; cujus sodalis ejusdem Professionis ablutionem sumendam in Calicem fundebat, quem ipse Imperator fidelissime sumebat, & statim postea totius corporis molestiam sentiebat. Postea sui prudentissimi intelligentes Medici ipsum nulla infirmitate alia, quam intoxicationis materia graviter laborare, sibi indicarunt, devotissime supplicarunt quod hanc intoxicationis materiam sinceret eos per inferendum sibi vomitum radicitus revocare. Quibus fertur respondisse: Malo migrando ad Dominum diem claudere extremum, quam generare scandalum in Sacrum Dominicum & detrimentum Christianorum. Et sic in illa infirmitate usque ad diem Augusti 24. laboravit, qui est dies Bartholomæi omnium Apostolorum secundum sanguinem nobilissimi, ipse omnium Christianorum nobilissimus spiritum suo, qui fecit illum, reddidit*

Creatori. 1. Falsum est quod Medici cognoverint *Henricum* Imperatorem nulla infirmitate alia, quam intoxicationis laborare: immo publicis Instrumentis professi sunt, veneno extinctum non fuisse. 2. Incredibile est quod a Festo Assumptionis Beatæ Virginis, ad Festum usque *S. Bartholomæi* nullum antidotum ipsi datum fuerit, aut quod mori maluerit. 3. Scandalum in Sacrum Dominicum seu in Missæ Sacrificium, aut in sanctitatem Sacramenti Eucharistiæ nullum propterea ortum fuisset, sed in Sacerdotem, quem malum esse posse, veneficum, sacrilegum, nemo diffitetur: neque hujus scandali auctor fuisset Imperator veneno potatus, sed qui venenatum poculum miscuisset, aut Sacram Hostiam veneno consperisset. 4. Vagis rumoribus Auctorem istum fidem adhibuisse, hæc ejus verba indicant: *Quibus fertur respondisse*, &c.

Præterea *Carolus IV.* Imperator, *Joannis* Bohemiæ Regis filius *Henrici* nepos, a Magistro Generali Ordinis FF. Prædicatorum obtinuit, ut Pragæ, quæ Bohemiæ Metropolis est ac Regia civitas, Comitia Generalia celebraret. Die Sancto Pentecostes Eucharistam in solemni Sacra de manu Magistri Generalis accepit cum Imperatrice: Diplomata aureis sigillis appensis munita, quibus Ordinem magnis ornabat Privilegiis, obtulit. Sequenti die, Patres omnes Capitulares Imperiali convivio in Regia excepit, magnisque affecit honoribus. Ita ne vero se gessisset, si nostrorum hominum aliquis Avo ipsius *Henrico* Imperatori Hostiam veneno illitam porrexisset?

Baldevvini Lutzemburgensis, Trevirensis Archiepiscopi Literis, in Tabulario Trevirensis Ecclesiæ conservatis, refellitur supra citatus Gestorum ipsius Scriptor. Laudat illas *Nicolaus Serarius* S. J. vir eruditus lib. 5. Rerum Moguntinarum. *Affirmarunt quidem complures* (inquit) *Henrico Imperatori a Bernardo quodam Dominicani Ordinis Hostiam Sacram veneno imbutam nefarie præbitam: sed a malevolis illud confictum testatur Trithemius, & alius Scriptor Vitæ Cæsaris Basileæ impressus. Similiter Balduinus Henrici frater ea nota Monachum liberat, ut in Archivis Trevirensis Archiepiscopi habetur. Exhibitum est an. 1575. Maximiliano II. Romanorum Imperatori Ratisbonæ ipsum Originale Balduini Manuscriptum: & Ordinem Prædicatorum ea de re testimonia habere amplissima certum est. Addit MS. meum ejusdem ficti rumoris inanitatem testatum etiam Imperatoris ejusdem filium Joannem Bohemiæ Regem.*

Præter antiqua & integerrimæ fidei Manuscripta, duos laudat Auctores *Serarius Trithemium*, & alium Scriptorem Vitæ *Henrici Septimi* scilicet *Conradum Vecerium*. Utriusque verba subjicere operæ pretium est. Sic habet *Trithemius* Abbas in Chronico Hirsaugiensi, ad annum 1313. *Henricus Imperator Romanorum 7. in Italia novis comparatis exercitibus contra Robertum Apuliæ Regulum, processurus in itinere apud Bonconvent dyssenteriæ morbo resolutus, in die S. Bartholomæi obiit, non sine jactura magna totius imperii Romani, vacavitque Imperium anno uno. Sunt qui scribant, ipsum veneno periisse, per administrationem Fratris Bernardi Ordinis Prædicatorum, Confessoris & Capellani sui, a quo ipsum in die Assumptionis Beatæ Mariæ semper Virginis communicantem, in Hostia consecrata ferunt intexicatum: & ob id Prædicatores omnes a Papa hac pœna notatos, ut usque in hanc diem ac deinceps, communicantes in Altari, eorum Sacerdotes sinistra se manu communicent. Sed quoniam hoc omnino confictum putamus, idcirco fidem adhibere ista dicentibus justa ratione contemnimus. Prædictus autem Frater Bernardus multos innocentiæ suæ testes habuit Viros Illustres, & Literas similiter Joannis Bohemiæ Regis, filii Imperatoris, Archiepiscoporum quoque atque Pontificum, qui in morte Imperatoris ipsum clara voce excusantis fuere præsentes, videlicet Mediolanensis, Januensis, Perusini, Lucensis, & Argentinensis. Nihilominus Henricus Comes Flandriæ, cæterique Nobiles Curiales e contra constanter affirmabant, reum esse Bernardum mortis Imperatoris, & eum in Sacramento Corporis Christi intoxicasse. Unde magna in Ordinem Prædicatorum persecutio minus juste fuit exorta, etiamsi Frater ille innocens a crimine objecto non fuisset, cum crimen unius hominis in totum Ordinem non fuerit referendum.*

Cur Dominicani Sacerdotes sinistra manu Eucharistiam sumant?

Quod scripturierat aliquis, ob sacrilegum & parricidiale *Bernardi* facinus Prædicatores omnes a Romano Pontifice hac pœna damnatos, ut Sacrum facientes manu sinistra Corpus Christi sumant, jure confictum censet *Trithemius* Abbas, cum ritus ille ab

Ordinis exordio invaluerit, ut colligitur ex antiquo Rituali, quod in hoc Parisiensi Conventu & Collegio *S. Jacobi* habemus, & quod anno Christi 1256. manu scriptum est, in quo statuitur, ut Sacerdos, Hostiam sinistra usque ad Communionem teneat. Qua ex Rubrica manasse consuetudinem sinistra quoque manu sumendi palam est, cum Hostia sic fracta commode ac decenter a sinistra in dextram non possit transferri. Hic autem Dominicanis peculiaris ritus est, quia sacram Hostiam super Patena non frangunt, ac deponunt, ut Sæculares Sacerdotes, & aliorum Ordinum Regulares, sed super Calicem frangunt, cujus ritus & sumptionis Eucharistiæ sinistra manu mysticas etiam rationes homines nostri proferunt, quas apud *Bzovium* ad annum 1313. legere est.

Conradus Vecerius in Vita *Henrici VII.* de supremo ejus morbo morteque ita scribit: *Henricus iter per Hetruriam faciens, ubi ad montem apertum accessit, ægrotare manifeste incipit: tametsi jam inde a relictis Pisis initia morbi irrepentis animadverterat. Sed ipse qua erat integritate animique magnitudine, ne die dicta temere abfuisse crederetur, fidei quam valetudinis rationem habere maluit. Inter medicamenta autem Balneæ Maceratanæ indicatæ fuere. Itaque eo loci profectus, procuratoque de Medicorum sententia corpore, sese Bonoconventum contulit: ibi mox ingravescente malo excessit e vita. Varia de genere mortis opinio. Nonnulli venenum malum niveo libello inditum asserunt, quod per ineffabilia Mysteria commutatum, quotannis morituri que libamus. Monachos Prædicatorii Ordinis, quibus ille Ministris utebatur in Sacrificiis, horrendi facinoris extitisse auctores; eamque rem Beneventus Imolensis sæculi hujus in literas retulit. Fuisse tamen postea ex ea familia Carthusiensis* * *in Fasciculo tradit, qui re delata ad Pontificem Maximum, Decretum causa cognita impetrarunt, quo innoxius ejus Veneficii Ordo universus pronuntiatus fuerit. Dominicani qui Luceburgi agunt, hoc amplius, Cœnobii sui Auctorem non alium citant quam Henricum: neque ergo fieri potuisse uti tantum scelus in tam bene meritum perpetratum extiterit. Nobis potius in medio relinquere placet disputationem funestam, quam de infandæ audaciæ fama certam proferre sententiam.*

* *Vvenerus Roisvvink.*

Albertus Argentinensis coævus Auctor veneni a Prædicatore in Calicem immissi meminit quasi rei rumore solo vulgatæ, cujus falsitatem ipso narrationis tenore indicat. *In Assumptionis Virginis Mariæ Vigilia* (inquit) *decantata coram Henrico Missa, eoque per quemdam Prædicatorem communicato, post Missam cœpit illico infirmari. Dicebatur enim quod ipse Prædicator venenum sub ungue digiti tenens absconsum post Communionem potui Cæsaris immisisset, & illico discessisset.* Quis sibi persuadeat Sacerdotem toto solemnis Sacri tempore venenum sub ungue Digiti absconsum tenere potuisse, tractare Hostiam, frangere, sumere, in calicem immittere, nec illam inficere, sibique ipsi nocere; Aut ita compositum digitum, ita occlusum, vel compressum unguem tenere, ut eo dumtaxat momento venenum immitteret, quo Cæsari post Communionem propinandus erat. Falsissimum etiam est, quod statim discesserit Frater *Bernardus*, in quem tam atrox calumnia vulgata est, ut superius probavi.

Ex his refelluntur *Joannes Cuspinianus*, *Joannes Belca* Batavus, & *Jacobus Mejerus* lib. 11. Belgicorum Annalium, qui eamdem fabulam, immo putidam & immanem calumniam scriptis mandarunt. A qua Dominicanum Ordinem etiam vindicat doctissimus Appamiarum Episcopus *Henricus Spondanus* in Annalibus Ecclesiasticis, ad annum 1319. numero 6. *Mortuum vero esse*, inquit, *HENRICUM ex veneno ei in sacra Hostia (dicunt aliqui in ablutione Communionis) die Assumptionis Beatissimæ Virginis porrecto a quodam Fratre Bernardo (Joannem nonnulli vocant) Politiano, Ordinis Prædicatorum, ad eam rem ab adversariis conducto, multi scripsere. Nemo tamen ex antiquioribus id absolute asseruit, sed tantum ex incerta vulgi opinione. Et quod maximi est apud nos momenti, nihil de eo Joannes Villanus, qui tum vivebat & scribebat Florentiæ, non longe a loco, ubi Henricus obiit: cujus tantum esse novimus in scribendo canderem, ut nec suis Florentinis (qui præcipue in crimen hujus veneni vocati fuere) in tam immani scelere parsurus omnino fuisset. Nihil item Continuator Historiæ Ptolemæi Lucensis, qui prope aderat: quin immo omnem ejus obitus sinistram opinionem diluens, diserte ait, eum morte naturali (quidquid*, inquit, *aliqui malevoli dicant) obiisse*

obiisse, infirmitatemque ejus cœpisse ab apostemate in coxa, & inde venisse in febrem; ex qua decesserit decima post die; sicut accepisse se ait a fide dignis, qui fuerunt præsentes. Nihil item Albertinus Mussatus diligentissimus rerum Henrici Scriptor tunc pariter vivens, qui tres alias ejus mortis causas adducit. Denique sunt qui tot fatua & anilia hujus toxici compositioni immisceant, ut vel hoc ipso longe ejiciendum existimari debeat. Præter quam quod suppetunt testimonia Summorum Pontificum, Imperatorum ac Principum tam sæcularium, quam Ecclesiasticorum Germaniæ & Italiæ, de innocentia prædicti Bernardi, ac totius Ordinis, quæ satis superque sint ad obstruenda ora loquentium iniqua.

Cum *Spondano* censet *Odoricus Raynaldus*, ad annum 1313. num. 24. *Scripsere*, inquit, *recentiores, necatum veneno Henricum, atque in crimen vocavere ipsius Confessarium, virum religiosum Ordinis Prædicatorum, quem ajunt a Guelpha factione subornatum sacram Hostiam veneno livisse: alii venenum in calice cum ablutionem porrigeret miscuisse. Sed ea calumnia a pietatis osoribus aspersa tam facile refellitur quam objicitur, cum levi recentiorum auctoritate nitatur .... Cæterum veteres Historici morbo naturali ipsum periisse affirmant*. Quod paulo prolixius hoc Historiæ caput tractaverim, pietati erga sacrum Ordinem, quem profiteor, meæ lector benevolus facile condonabit.

SCHOLION.

In hoc Articulo pag. 286. Edit. primæ Religiosi Censores hanc observationem notant: *Id in odium Philippi Francorum Regis a Bonifacio Octavo factum, ut ipsi potentissimum hostem opponeret.*

R. Id movisse *Bonifacium Octavum* ut Albertum Romanorum Regem confirmaret, Historiæ res est. *Spondanus* Appamiensis Episcopus in continuatione Annalium Ecclesiasticorum *Baronii*, quod Opus magno Romanæ Curiæ plausu etiam exceptum est, ad annum 1303. ea de re ita scribit: *Fuisse illa contra Philippum Regem cogitata, & testantur Scriptores omnes qui de iis egerunt, & facile est cuivis perspicere. Denique legitur & oratio tunc a Bonifacio habita, qua incipit*, Refulsit sol qui erat in nubibus: *qua duo luminaria in firmamento Cœli a Deo creata de Pontifice & Imperatore interpretatus, Imperatorem deinde bonis ut solem, malis ut lunam esse dixit, tanquam totius mundi Monarcham, multa in Gallicanam superbiam & fastum cum insectatione perorans*. Hæc *Spondanus*. Sed & *Odoricus Raynaldus* ad eumdem annum num. 35. *Bonifacius*, inquit, *pridie Kal. Maji Albertum Regem Romanorum confirmatum adversus Philippum hoc anno solicitavit.* Lib. 9. ... Cur. 211

JOAN. DOM. MANSI.

Nota.

Illustrem pro innocentia Fratris Bernardi e Monte Politiano apologiam texit Hermannus, Cornerus in suo chronico vulgato ab Eccardo apud quem legas literas Joannis Bohemiæ Ducis, quas ex Baluzio hic P. Alexander dedit. Addit literas ea pariter de re a Guidone Aretino Episcopo datas ad Nicolaum Ostiensem Episcopum, in quibus asseritur eundem Bernardum, post obitum Henrici, Aretium se recepisse tanta confidentia, ut ne minimum quidem facinoris a se perpetrati indicium dederit, vitamque ibi egerit sanctissimam in ea rerum omnium indigentia, quam ejus Ordinis professio postulabat; eam vero nequaquam tulisset, si ad tantum scelus ex auri cupiditate se trahi permisisset. Affert pariter literas patentes Friderici Comitis Montis Feltri, ac totius civitatis Aretinæ, quibus idem confirmant. Attexuit hasce literas *cœtus Capitaneorum Imperialis partis extra Florentiam*, quibus eidem Bernardo palam attestantur; addentes illum paratum se ad omnia offerre pro sua innocentia asserenda. Ibi pariter legas literas ea de re scriptas a Guillelmo Presbytero Cardinali tit. S. Ceciliæ. Has omnes Epistolas sigillo munitas præ manibus habuisse se ac legisse testatus est

Joannes Episcopus Argentinensis, uti per literas sancte affimavit Gherardus *Dux natus de Monte præpositus & Archidiaconus Ecclesiæ Coloniensis*, quæ posteriores literæ sigillo munitæ habentur a Fratribus Ordinis Prædicatorum Conventus Lubicensis.

Hæc omnia pro innocentia Fratris Bernardi commemoranda censui, ut atram calumniam ab illustri Ordine Fratrum Prædicatorum magis magisque amoverem.

ARTICULUS V.

DE LUDOVICO BAVARO.

Ludovici Bavari electio legitima.

POst mensium quatuordecim ab *Henrici* VII. obitu interregnum, divisis bifariam Principibus, plures *Ludovicum* Bavariæ Ducem, alii *Fridericum Austriacum* Imperatorem designarunt. Legitima fuit *Ludovici* electio, ad quam Electores omnino quinque conspiraverunt, *Petrus* Moguntinus, & *Balduinus* Trevirensis, Archiepiscopi, *Joannes* Bohemiæ, & Poloniæ Rex, *Waldemarus* Marchio Brandeburgensis, & *Joannes* Dux Saxoniæ. *Henricus* Archiepiscopus Coloniensis, & *Rodulphus* Comes Palatinus vocati, ac etiam expectati, Comitiis non adfuere. *Fridericum* elegere extra locum & diem constitutam. Ista constant ex Actis electionis, & duplici Electorum autographo Diplomate, eorum sigillis munito, & in Tabulario Serenissimi Bavariæ Ducis asservato, quod edidit *Hervvartus* ad annum 1314. Item ex Literis Francofordiensium ad Aquisgranenses, apud eumdem Auctorem, pag. 33. Id confirmant *Joannes Villanus* coævus Auctor lib. 9. cap. 66. *Steronis* Continuatores, & *Albertus Argentinensis*. Anno 1314. *Fridericus* in *Ludovicum*, *Duce Leopoldo* fratre suo Exercitum immisit. *Ludovicus* excipiendo hosti imparatus, cedere ad tempus cogitur. Eslingam obsidione cingit *Fridericus*, *Ludovicus* subsidiariis copiis a Rege Bohemiæ & Trevirensi Archiepiscopo acceptis, ad liberandam urbem festinat. Ipsi infestis signis, acieque instructa *Fridericus* occurrit. Ad Necarum flumen pertinaciter pugnatur, ancipiti marte. (*Ex Alberto Argentinensi* in Chronico, *Nauclero* Generatione 44. anno 1315. *Krantzio* lib. 9. Saxoniæ, *Mutio & Cuspiniano*).

Bzovius refellitur.

Joanne XXII. Pontefice Maximo electo, inaugurationem & coronationem ab ipso *Ludovicus Bavarus* rogavit, nec impetravit. Non tamen omnino negavit *Joannes*, numquam concessurus, sed distulit, ut *Ludovicus* ipse testatur in appellatione facta anno 1323. in qua profitetur se decem circiter annos nomen & titulum, administrationem & dispositionem Regni in pacifica possessione continue gessisse, absque reprobatione electionis & personæ suæ; ac sæpe missis ad Pontificem a se Nuntiis, & rescriptis a Pontifice Literis, per eos, vel in illis numquam se fuisse reprehensum.

Immerito *Ludovicum Bavarum* arguit *Bzovius* noster, quod electione sua nondum a Romano Pontifice confirmata, Imperii administrationem susceperit. Nullus enim tunc erat Pontifex. Electus est *Ludovicus* anno 1314. 20. Octob. electus est *Joannes XXII.* anno 1316. septimo Idus Augusti. Debuitne interim novus Cæsar deses sedere, & spectare otiosus fluctuans Imperium? Parum sane prudenter fecisset, si æmulo suo Imperium sibi vindicante, ipse domi quietus terras sibi & Regna eripi patienter tulisset. Igitur ne præveniretur, ipse prævenit, ut illa quæ virtus ei pepererat, tueretur. Sane electum Regem Romanorum rite Imperium administrare, etiam ante Pontificis confirmationem, Jurisconsulti plurimi, Theologique sentiunt; de quo argumento legendus *Azorius* Tom. 11. *Institutionum Moralium*, 10. C. 6. §. 11. & sequentibus. Quod Gibellinos in Italia Gubernatores constituerit, ipsi vitio verti non potest; *Guelfis* enim fidere non poterat. Si qui Gibellinorum hæretici fuere & excommunicati, eorum hæresi criminibusque non favit, nec ipsis tulit suppetias ut Hæreticis, sed ut suis clientibus, militibusque, quorum forti fidaque opera usus est, non ad oppugnandam Religionem, sed ad Jura sua defendenda. Nec attingebat ea lis, tametsi Pontifex in parte erat, Sacra Religionis, sed dominatum dumtaxat, & Italiæ Principatum.

Anno 1322. prælio inter *Ludovici & Friderici* exercitus commisso, *Fridericus* & *Ludovicus* ejus frater in *Ludovici* potestatem venere, ut *Steronis* Continuatores, & *Rebdorfius* testantur.

Mo-

Monitorium contra *Ludovicum Bavarum* an. 1322. *Joannes* emisit, quod a *Bzovio* & *Hervvarto* recensetur. Partam legitime Dignitatem abdicare, & ab Imperii administratione abstinere noluit *Ludovicus Bavarus*. Intentatæ pœnæ, ni Imperium deponeret, ac Sententiam super electione privatus expectaret. *Ludovicus*, ubi primum ex famâ inaudiit Pontificem publice pro tribunali sibi anathema, Imperiique abdicationem minatum, illico Oratores misit uti rem cognoscerent, ac præscripti prorogationem termini a Pontifice obtinerent. Quod ex ipsius Pontificis testimonio compertum est. *Joannis* XXII. Literas, quibus supplicatio ab Oratoribus Cæsaris ipsius Sanctitati porrecta continetur, legere est apud *Hervvartum*; Tom. 2. pag. 232. & sequentibus. Alios rursus a *Ludovico* expectavit Oratores Pontifex, sed quia ad duos dumtaxat menses dies dictus prorogatus fuit, *Ludovicus* alios mittere aut non potuit, aut Pontificii Mandati gravitate exacerbatus, noluit. A Processibus & Sententiis *Joannis* XXII. ad Concilium Generale appellavit, vel a Sede Avenionensi ad Romanam *S. Petri*, ut *Albertus Argentinensis* in Chronico, & *Joannes Villanus* lib. 9. cap. 227. referunt. Appellationis *Ludovici Bavari* Transumptum exhibet *Gervvartus* Tom. 1. pag. 248. Anno 1323. quinto Idus Julias, Pontifex Jus ad Imperium *Ludovico* abrogavit, & abrogatum declaravit. 15. Kal. Januarii ejusdem anni *Ludovicus Bavarus* appellavit. Galliæ Rex *Philippus Pulcher*, cum Pontifice, Germaniæque Proceribus *tractare non desiit, ut propter duorum dissidium, in Regem Romanorum eligeretur. Hac eadem spe Conventum indixit Bari*. (Ex *Villano*, lib. 9. cap. 268.

Anno 1325. Pax inter *Ludovicum Bavarum*, & *Fridericum* Austriacum est confecta. Præcipua conditio erat, ut omni jure ad Imperium *Fridericus* cederet, omni ambitui renuntiaret, omnia instrumenta & Literas quibus electio sua fulciri poterat, in *Ludovici* manus deponeret; quæcumque *Fridericus* ejusque fratres, de Imperio tenebant, *Ludovico* restitueret. Literas pacis ex Archivis Serenissimorum Bavariæ Ducum descripsit *Hervvartus* Tom. 2. pag. 328. his longe dissimiles, quas refert *Cuspinianus* in *Austria* pag. 631. Secundum hæc, libertati redditus est *Fridericus*, ut *Rebdorfius* & *Joannis Villani* testantur. Jurata pax super Eucharistiæ Sacramento, quod ambo recepere, ut idem *Rebdorfius* & *Albertus Argentinensis* commemorant.

Anno 1327. *Ludovicus Bavarus* habitis Tridenti Comitiis profectionem in Italiam juravit ad res Imperii stabiliendas, invitantibus Gibellinis. Quo in Conventu *Joannem* XXII. hæreticum declaravit, sexdecim articulis contra ipsum oppositis, eumque non jam Pontificem, sed *Presbyterum Joannem* irrisorie nominabant Schismatici, chorago *Marsilio Patavino*. (Ex *Joanne Villani* lib. 10. c. 18.) *Galeacium Vicecomitem*, Mediolanensis urbis dominationem, excusso Imperatoris jugo ambientem, una cum adolescente filio *Azone*, & *Joanne Luchino* fratre, Modoetiæ in carcerem conjecit, 5. die Julii, ut *Corius* & *Bossius* in Historia Mediolanensi referunt. Scriptas contra *Ludovicum Bavarum* ad Pontificium Legatum Literas causam fuisse captivitatis *Galeacii*, Villanus tradit, easque *Ludovicum* in Castro Brixiensis territorii, cui nomen *Orzi*, habito generali Conventu publicasse. *Villano* consentit *Paulus Jovius*.

Schismatica Ludovici Bavari in Joannem XXII. molitio.

Anno 1328. Januario mense, Romam *Ludovicus Bavarus* pervenit, a Romanis honorifice susceptus est, ut legitimus Imperator, & a *Sarra Columnensi* coronatus. Æternum suo nomini dedecus inussit, *Joannem* XXII. exauctorare præsumens, quod *ad complacendum Populo Romano, & ad suggestionem quorumdam Clericorum & Laicorum*, attentasse, *Rebdorfius* auctor est. Mox Legem tulit, ne Pontifex ultra spatium duorum dierum itineris Roma abesset, nisi cum licentia Populi Romani. (Ex *Villano*.) Anno 1330. obiit *Fridericus Austriacus Ludovici Bavari* æmulus.

Eodem anno *Joannes* Bohemiæ Rex, & *Balduinus* Trevirensium Archiepiscopus, ita volente Austriæ Duce *Ottone* cum *Ludovico* Imperatore de pace ipsum inter Pontificemque concilianda egere: & cum capita nonnulla utrique, suo judicio, non respuenda contulissent, ad *Joannem* XXII. Avenionem misere, ut ea probaret, quippe quæ (ut loquebantur) *Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Joannis Papæ honorem & utilitatem in omnibus respicerent*. Quænam hæc capita fuerint, docet *Joannis* Epistola, ad annum 1330. in Annalibus Ecclesiasticis a *Bzovio* & *Odorico Raynaldo* descripta. 1. *Ludovicus*

Ludovicus Bavarus R. Pontificem reveretur. Legationes mittit, gratiam & pacem rogat, repellitur.

cum effectu deponet suum hæreticum Antipapam. 2. *Ludovicus penitus ab appellatione recedet*. 3. *Omnia quæ fecit seu attentavit contra Sanctam Personam Domini nostri Papæ, Ecclesiamque Romanam, revocabit cum effectu*. 4. *Recognoscet se excessisse, & sententias excommunicationis illum ligasse*. 5. *Gratiæ Pontificis sese offeret ad misericordiam*. 6. *Omnes oblationes supra dictæ intelliguntur ut Ludovicus in statu suo sive Imperio maneat*. Principum petitionem respuit Pontifex, quamobrem nimiæ duritiæ a plerisque omnium ordinum prudentissimis viris incusatus est.

Extincto schismate, *Ludovicus Bavarus Joannem* XXII. legitimum Pontificem agnovit, Legationem ad eum misit, literasque scripsit de reconciliatione cum Ecclesia tractans, ipsique æqua omnia offerens & spondens. Ejus literas ad Pontificem, & Mandata Oratoribus ea de re tradita ex Archivis Serenissimorum Bavariæ Ducum edidit *Hervvartus*, Tom. 11. pag. 589. & 591. ad annum 1331. Anno 1333. Legationem alteram ad Pontificem direxit, qua in gratiam Ecclesiæ restitui rogavit, *Rebdorfio* teste. Hanc obiere Comites *De Halps & Oetingen*, Ducesque Austriæ *Otto & Albertus* pro *Ludovico* apud Pontificem intercessere, sed repulsam passi sunt.

Benedictus XII. *Joannis* XXII. Successor, ut primum electus est, Legatos ad Cæsarem destinavit de pace Imperii & Sacerdotii tractaturos. Respondit *Ludovicus*, se omnia posthabiturum Ecclesiæ & divinæ Religioni. (Ex *Mutio*.) Mox etiam Oratores & literas ad Pontificem & Cardinalium Collegium misit: quibus veniæ a Pontifice flagitandæ præscripta formula est. Id constat ex *Alberto Argentinensi*, & Literis *Benedicti* XII. ad Regem Francorum, cum quo id negotii communicavit, relatis ab *Odorico Raynaldo* ad annum 1335. Num. 3. Remisit eodem anno Oratores cum plurimis mandatis *Ludovicus Bavarus*, absolutionem flagitans, & se Ecclesiæ ac Pontifici facturum satis promittens, ut *Ptolemæus Lucensis* lib. 24. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 42. narrat. Quam æqua promiserit Cæsar, ejus ad Pontificem Literæ, quibus mandata & potestates Oratoribus suis datas exponit, satis probant. Ipsis nimirum potestatem dedit: 1. Revocandi & in irritum mittendi omnia contra *Joannem* XXII. facta. 2. Revocandi Processus & pœnas promulgatas ab *Henrico* quondam Imperatore contra eos qui ipsi non adhæserant. 3. Revocandi donationes terrarum Ecclesiæ per ipsum, aut ejus nomine factas. 4. Concedendi facultatem Pontifici remittendi omnes injurias & rebelliones, & alia contra Imperium annis ab hinc quinquaginta facta. 5. Promittendi ipsum non occupaturum, vel recepturum, vel usurpaturum terras & bona Ecclesiæ Romanæ. 6. Ipsum vassallis & subditis Ecclesiæ nullam molestiam illaturum. 7. Nullum jus usurpaturum in ditionibus Ecclesiæ Romanæ in *Henrici* Imperatoris Diplomate expressis. 8. Si pacta violarent, pœnis excommunicationis, aliisque, etiam privationis Regni & Imperii, a Summo Pontifice infligendis se subjecit. *Si prædictos novem menses*, inquit, *immediate sequentes de gratia expectati, monitioni non paruerimus, liberum sit Romano Pontifici, prout sibi expedire videbitur, ad alias pœnas procedere contra nos, privando etiam nos, si sibi videbitur, Imperiali, Regia, & qualibet alia Dignitate, absque alia vocatione, vel Juris solemnitate*. 9. Se Romam non venturum, nisi ad diem sibi statutam, ad recipienda Imperii insignia, & eadem die cum exercitu & comitatu suo exiturum, & numquam postmodum in Urbem, aut terras Ecclesiæ Romanæ, absque Summi Pontificis licentia reversurum. 10. Omnia contra Jurisdictionem Ecclesiæ præsumpta rescissurum, &c. Has *Ludovici Bavari* Literas refert *Hervvartus* ad annum 1336. Tom. 2. Legatur & *Odericus Rainaldus* ad eumdem annum, num. 31.

Quæ rationes absolutionem Ludovici Bavari prohibuerint.

Galliæ Siciliæque Reges impedimento fuisse, ne Cæsar in gratiam Ecclesiæ reciperetur, cum Pontifex in ejus absolutionem esset propensissimus, & in crastinum ipsum absoluturus esset, *Albertus Argentinensis* in Chronico testatur. Regis Christianissimi Oratores, duos scilicet Archiepiscopos, duos Episcopus & duos Comites, & *Roberti* Siciliæ Regis Legatos Summum Pontificem *Benedictum* XII. ab Imperatoris absolutione deterrentes, ab ipsomet Pontifice fuisse confutatos, idem Historicus tradit. *Cumque dicerent*, inquit, *Ludovicum multa contra Ecclesiam fecisse, Papa dixit: Immo nos fecimus contra eum. Ipse enim cum baculo venisset ad pedes Prædecessoris nostri, si voluisset, sed ipse noluit eum recipere: & quidquid ille fecit, quasi provocatus fecit*. Subdit idem Auctor: *Quan-*

Quantumcumque Benedictus Papa ad absolutionem Principis niteretur, in prædictis tamen, Franciæ & Apuliæ Regibus, & quasi omnibus Cardinalibus seductis per eos, assensum habere nequivit.

Sed & *Villanus* lib. 11. cap. 54. politicas dumtaxat rationes absolutionem *Ludovici Bavari* prohibuisse testatur: *Oratores*, inquit, *ad Papam miserat, ut ad misericordiam, & ad Ecclesiæ emendationem venire, ejusque pacem habere posset, quæ ab Ecclesia jam acceptata erat, si ultra Mare transiret, & Ecclesiæ terras, id est, Siciliam, Regnum Neapolitanum, Patrimonium, Picenum, Flaminiam & ex gratia Florentinis eorum districtum pacaret. Rex Galliæ literis suis & Oratoribus ad Papam & Cardinales missis, turbavit hanc Conventionem, quia pro Fratre Regnum Arelatense Viennæ habere volebat.* An ita se res habuerit, (ut Historici illi commemorant) prudens lector judicet. Sententiam suspendo, hoc unum monens, nulla in contrarium occurrere Monumenta.

Absolutionem a Benedicto XII. rursus per Legatos humiliter flagitat Bavarus.

Anno 1338. Germaniæ Præsules *Ludovicum Bavarum* Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ & Summo Pontifici conciliare conati sunt. Quam ob rem Spiræ indicto Conventu, *Ludovico* auctores fuere ut *Benedicti* XII. arbitrio se submiserit, & Legatos ad Sedem Apostolicam pro absolutione obtinenda ab Episcopis destinatos ire permiserit, & causæ suæ Procuratores esse jusserit. Eorum literas apud *Bzovium*, ad hunc annum, legere est. Ad Concordiam Sacerdotium inter & Imperium sanciendam propensissimum se rursus exhibuit Pontifex, nec defuisse Ecclesiam recipiendo *Ludovico*, respondit, sed abruptum fuisse ab ejus Oratoribus Tractatum, quod eos *Ludovicus* revocasset, neque cum Rege Francorum pacem inire vellet. Cum ipse, tum Principes Electores, missis ad Sedem Apostolicam Oratoribus tractatum redintegrarent: pacem cum Rege Francorum faceret. (Tom. 4. Epist. Secret. 263. apud *Odoricum Raynaldum* ad hunc annum num. 8.).

Ludovicus Bavarus edita Constitutione declarat sola electione verum Imperatorem effici, nec in terris ullum, quoad temporalia superiorem habere.

Cum Antistitum Legati re infecta in Germaniam rediissent, *Ludovicus* inde vehementius commotus, convocatis Francofordiam Electoribus Imperii, de illorum aliorumque Germaniæ Principum assensu Constitutionem edidit 8. Augusti ejusdem anni 1338. qua declaravit, Imperatorem ex sola electione eorum ad quos pertinet, verum effici Imperatorem, nec alicujus alterius egere confirmatione vel approbatione; quoniam in terris, quoad temporalia, non habet Superiorem. *De consensu*, inquit, *Electorum & aliorum Principum imperii, declaramus quod* IMPERIALIS POTESTAS ET DIGNITAS EST IMMEDIATE A SOLO DEO: *Et quod de Jure imperii consuetudine antiquitus approbata, postquam aliquis eligitur in Imperatorem, sive Regem ab Electoribus imperii concorditer, vel majori parte eorumdem, statim ex sola electione est Rex verus & Imperator Romanorum censendus & nominandus, & eidem debet ab omnibus imperio subjectis obediri. Et administrandi Jura imperii, & cætera faciendi quæ ad Imperatorem verum pertinent, plenariam habet potestatem: nec Papæ, sive Sedis Apostolicæ, aut alicujus alterius approbatione, confirmatione, auctoritate indiget, vel consensu. Eapropter hac in perpetuum valitura lege decernimus, ut electus in Imperatorem concorditer, vel a majori parte Electorum, ex sola electione censeatur & habeatur ab omnibus pro vero & legitimo Imperatore, & eidem ab omnibus subjectis imperio debeat obediri*, &c. Contra hanc Constitutionem facientes læsæ Majestatis reos denuntiat, omnibusque feudis quæ ab Imperio habent, ac Privilegiis & gratiis privatos. Extat apud *Hieronymum Balbum* Episcopum Gurcensem in lib. *De Coronatione*, ad *Carolum V.* Imperatorem, inter Additiones ad *Rebdorfium*, apud *Bzovium*, & *Hervvartum*. De Imperatorio Jure quod suo illo Diplomate asseruit *Ludovicus Bavarus*, legi possunt *Azorius* Tom. 2. lib. 10. cap. 11. §. 6. & cap. 6. *Hostiensis* in Clement. 1. *De Jurejurando*, *Navarrus* Tom. 3. in cap. *Novit*, Notab. 3. num. 21. & seq. & mox laudatus *Hieronymus Baldus* Gurcensis Episcopus ex Ordine FF. Prædicatorum assumptus, in lib. *De Coronatione*, quem *Leander Albertus* ejusdem Ordinis Professor & Terræ Sanctæ Provincialis Epistola ad Cardinalem SS. Quatuor Coronatorum data 15. Kalendas Martii, anno 1530. approbat, & commendat, Auctorem ceu *Virum undequaque literatissimum* prædicat.

Electorum & Principum Imperii Confœderatio & Protestatio.

Eadem tempestate, Electores & alii Principes Imperii confœderationem iniere de Juribus suis & Imperii contra quemcumque tuendis. Hujus confœderationis formu-

lam exhibet *Hervvartus*, Tom. 3. pag. 75. Ejusdem meminit *Albertus Argentinensis* in Chronico. Quin etiam ad *Benedictum* XII. Pontificem Maximum Protestationis in modum Epistolam scripsere, qua Francofordiensium Comitiorum deliberationem ejus Sanctitati significarunt. Processus & Sententias a *Joanne* XXII. in *Ludovicum Bavarum*, ejusque fautores, contra Deum & justitiam (ut ajebant) latas, rescindi postularunt, & quidquid exinde secutum erat, tamquam in præjudicium Imperii & Jurium ipsius factum revocari. Alioqui se contra eosdem Processus & Sententias opportuna remedia quæsituros. Hanc Principum Epistolam *Bzovius*, & *Hervvartus*, ad hunc annum edidere. Eodem anno, cum videret *Ludovicus*, nulla se ratione a *Benedicto* XII. absolutionem a Sententiis per *Joannem* XXII. in se latis impetrare posse, ostendere aggressus est Sententias illas iniquas & irritas fuisse, scripto ac promulgato Apologetico, quem apud *Herwartum* Tom. 2. p. 772. & seq. legere est.

Apologeticum pro se scribit Ludovicus Bavarus.

Anno 1340. *Ludovicus Bavarus*, per summum nefas, Matrimonium *Joannis* filii Regis Bohemiæ, & *Margaretæ Karinthiacæ*, pronuntiata divortii sententia diremit; eamque, nullo facto per Ecclesiam divortio, filio suo *Ottoni Ludovico* Marchioni Brandeburgensi, data super tertio consanguinitatis gradu, quo se contingebant, dispensatione, copulavit. *Ludovici Bavari* Diplomata apud *Bzovium* & *Hervvartum* ad hunc annum legere est, apud *Goldastum* Tom. 2. Monarchiæ Imperialis, & in Additionibus ad *Rebdorfium*. Cæsarem in facinus istud ambitio, & Karinthiæ quæ dotis nomine matrimonio accessit, invadendæ cupiditas; *Margaretam* libidinis impotentia, præcipites egerunt. Illud vero omnes Historici reprehendunt & execrantur. *Dubravius* lib. 21. Historiæ Bohemicæ, *Albertus Argentinensis* in Chronico, pag. 129. *Rebdorfius* ad an. 1341. *Krantzius* lib. 9. *Saxoniæ*, pag. 15. *Cuspinianus* Hist. pag. 466. *Trithemius* in Chronico Hirsaugiensi, ad annum 1324. & 1344. *Mutius* lib. 24. Chronicor. Viri impotentiam allegat *Margareta*, sed petulantis mulieris calumnia, procreato ex concubina filiolo *Joannes Bohemus* aperte confutavit, ut refert *Dubravius*. Ad tam atrox facinus vindicandum omnis Bohemia, Hungariaque & Francia commotæ sunt, ut *Krantzius* testatur. Ob illud crimen, inter alia, *Clemens VI.* Pontifex Maximus in *Ludovicum Bavarum* Sententia tulit secundo Idus Aprilis anno 1343. in qua hæc habentur: *Sed adhuc prædicta divulgat infamia, & notorium fertur in partibus illis, quod Ludovicus prædictus, promovens quæ impia sunt & scelesta, & Deo ac hominibus abominabilia, Margaretam tunc Ducissam Karinthiæ, quam sua impudicitia non sinit nos dilectam filiam appellare, dilecti filii Joannis charissimi in Christo filii nostri Joannis Bohemiæ illustris filii, legitimam & notoriam conjugem, filio suo primogenito in gradibus consanguinitatis & affinitatis prohibitis, notorie (ut fertur) conjunctam matrimoniali, seu potius incestuosa & adulterina copula, sanguine, ac Canonum & Legum sanctionibus, & bonis moribus, timoreque divino contemptis, copulavit, & conjungi fecit, carnali inter ipsos copula subsequuta, opem & operam præbens, & principalis promotor & actor existens, ac male (ut videtur) sentiens de Matrimonii Sacramento, quod copula hujusmodi contraheretur, & committeretur adulterium cum incestu per filium suum & Margaretam prædictos.*

Ludovic. Bavarus Matrimonium Joannis filii Regis Bohemiæ & Margaretæ Karinthiacæ impie dirimit.

Ad istud Matrimonium filium suum nonnisi invitum & repugnantem adigere potuit *Ludovicus Bavarus*, ut *Albertus Argentinensis* testatur, & facinus illud Junior *Ludovicus Bavarus* plurima pœnitentia expiavit, ut constat ex Instrumento quod emisit, dum Ecclesiæ reconciliari voluit, anno 1359. & refert *Odoricus Raynaldus* ad eumdem annum. Hæc sunt ejus verba: *Nos Ludovicus de Bavaria, primogenitus quondam Ludovici de Bavaria, qui pro Romanorum Imperatore, dum viveret, se gessit, sed Judicio Ecclesiæ reprobati, in præsentia coram Reverendis Patribus & Dominis, &c. Item confitemur & recognoscimus & humiliter quod olim cum nobili muliere Margareta Ducissa Carinthiæ, quamvis ipsa & Nos simul essemus in tertio consanguinitatis gradu ex utroque latere conjuncti, & justitia etiam publicæ honestatis inter nos ex eo orta fuisset, quod antea eadem Margareta per magnificum virum Dominum Joannem Marchionem Moraviæ, nobis in quarto gradu consanguinitatis attinentem, per verba de præsenti fuerat desponsata, licet ab eodem Domino Joanne fuisset postmodum judicio Ecclesiæ separata (de*

facto)

facto) Matrimonium scienter & temere contraximus. Et in eo per septemdecim annos vel circiter contra Jus, Processus, & Sententias per felicis recordationis Dominos Benedictum XII. & Clementem VI. Romanos Pontifices, seu alios, eorum, sive alterius ipsorum auctoritate & mandato super hoc contra Nos & dictam Margaretam specialiter habitos & prolatos, permansimus, & filios & filias procreavimus ex ea, & quod alias multipliciter contra Processus prædictos Deum verum Patrem & Dominum ac præfatam Romanam Ecclesiam omnium fidelium Matrem & Magistram aliasque Ecclesias & Ecclesiasticas personas offendimus. Judicio Ecclesiæ *Margaretam Karinthiæ* Ducissam & *Joannem Bohemum* separatos fuisse, *de facto*, ait *Ludovicus Bavarus* Junior, idemque asserit *Innocentius VI.* in Diplomate quod *Hervvartus* laudat ex Archivis Serenissimorum Bavariæ Ducum, non de jure, quia malis artibus ad Judicium illud Ecclesiasticum obreptum est, ut *Henricus Mutius* testatur: vel ab Episcopo auctoritatem nullam habente pronuntiata divortii sententia est, ut *Aventinus* refert. Vel Judicium illud qualecumque spectant *Ludovicus Bavarus* Junior & *Innocentius* VI. quod septennio post conjunctionem nefariam, scilicet post mortem *Ludovici Bavari* Patris intervenisse narrat *Rebdorfius* ad annum 1349. his verbis. *Eodem anno 1349. (inquit) Mense Julio, Episcopus Curiensis, in cujus Diœcesi est Castrum Tyrolis, promulgat Sententiam divortii inter Joannem fratrem Caroli, & filiam quondam Ducis Karinthiæ, cui prænominatus Ludovicus Marchio Brandeburgensis, ut uxori suæ cohabitaverat per septem annos & ultra; & duos pueros suscepit ex ipsa. In qua Sententia Episcopus asserit præfatum Joannem frigidum & impotentem ad carnalem copulam, & ideo non fuisse matrimonium inter eos.*

Ea tempestate Tractatus duo in defensionem *Ludovici Bavari* patris, quod spectat Matrimonialem hancce causam, scripti sunt, unus ab *Okamo* qui venalem calamum adversus Ecclesiam ipsi mancipaverat, sic inscriptus: *Tractatus de Potestate Imperatoris in causis Matrimonialibus.* Editus est a *Goldasto* Tom. I. *Monarchiæ Imperialis*. Alter a *Marsilio de Padua* hæretico homine, sic inscriptus: *Incipit Tractatus consultationis per Marsilium de Padua editus, super divortio Matrimonii inter illustres conjuges, Joannem videlicet filium Regis Bohemiæ, & Margaretam Ducissam Karinthiæ, celebrato per Dominum Ludovicum, Dei gratia Romanorum Imperatorem.* Editus est ab eodem *Goldasto* Tom. II. *Monarchiæ Imperialis*. Hos Auctores sequutus est *Joannes Launojus*, in libro qui inscribitur: *Regia in Matrimonium Potestas*, * ex facto illo, immo facinore & flagitio *Ludovici Bavari* colligens, sæculares Principes ea gaudere auctoritate ut Matrimonia dissolvere possint & dispensare in gradibus consanguinitatis, aliisque impedimentis. Religiosior fuit *Georgius Hervvartus*, facinus illud *Ludovici Bavari* excusare non ausus, sed culpam in Theologos, adulatores rejiciens omnem, quorum consilium sequutus est.

Schismatici Tractatus de potestate Imperatoris in causis Matrimonialibus.

** Cap. 9. art. 1. tertia Partis.*

Anno 1341. *Ludovicus Bavarus* cum Rege Francorum concordiam iniit; *Eduardo* Anglorum Regi concessum Imperii Vicariatum revocavit. Rex Christianissimus operam suam spopondit ad ipsum cum Sede Apostolica reconciliandum. *Et sic in tota Francia post hæc & Parisiis scriptus est & nominatus Imperator* (inquit Albertus Argentinensis) Missi a Cæsare & a Rege Francorum ad *Benedictum* XII. Oratores, qui pro ipsius Imperatoris ad satisfaciendum Ecclesiæ parati absolutione supplicarent. Respondit Pontifex, *Ludovicum Bavarum* ad arbitrium Regis Francorum modo Hæreticum, modo Christianissimum se habere non posse. Et protracto variis occasionibus negotio, *Rex Francorum (ut credebatur) quod noluisset, simulavit se velle: Benedictus vero quod voluisset simulavit se nolle.* Verba sunt *Alberti Argentinensis*.

Novi Oratores a L. Bavaro ad Benedictum XII. Pontificem missi.

Anno 1332. Oratores ad *Clementum VI.* Pontificem Maximum *Ludovicus Bavarus* misit, Ecclesiæ, ipsiusque Pontificis gratiam humiliter flagitans. Hanc Legationem ejus obiit nomine *Humbertus* Delphinus Viennensis, ejus avunculus. (Ex *Rebdorfio* & *Alberto Argentinensi*.) Duriores conditiones *Ludovico* Pontifex imposuit, ut scilicet Oratori bus suis potestatem faceret in solidum confitendi omnes errores & hæreses. Item resignandi Imperium, nec resumendi, nisi hoc fieret de gratia Papæ, & se ac filios suos, bona, ac statum suum, voluntati Papæ penitus committendi, aliaque insolita faciendi. Conditionibus *Ludovicus* subscripsit, Pontifice & Cardinalibus mirantibus. Oratores

L. Bavarus Clementi sexto frustra supplicat pro absolutione.

res Cæsaris conditiones Juramento confirmarunt. Cum vero nihil jam ipsius absolutionem retardare posse videretur, novos Articulos Pontifex de consilio Cardinalium proposuit, quos *Ludovicus* ratos habere deberet ad Beneficium absolutionis impetrandum. Principes anno 1344. Francofurti in solemnibus Comitiis congregati, novos illos Articulos a Pontifice præscriptos *in perniciem ac destructionem Imperii conceptos esse* judicarunt: & quod nec Cæsar, nec ipsi, salvo Juramento de tuendis Imperii Juribus præstito, annuere valerent: ac decrevere, si Pontifex in sententia persisteret, se in *Rhens* ad Rhenum conventuros, ut deliberarent de mediis quibus hujusmodi conatibus resisterent. (Ex *Alberto Argentinensi*, & *Nauclero*.) Anno 1345. Oratores iterum ad *Clementem* VI. misit *Ludovicus*, gratiam Ecclesiæ, & quorumdam Articulorum sibi præscriptorum exoraturos mutationem. At nihil ejusmodi legatio promovit, *Rebdorfio* teste.

Carolus quartus Rex Bohemiæ Rex Romanorum agente summo Pontifice eligitur. Ludovici Bavari obitus.

Anno 1346. Indictis a Pontifice ad villam *Rhens* ad Rhenum Septemviralibus Comitiis, maxima pars Electorum *Carolum* IV. Regem Bohemiæ in Regem Romanorum elegit, ut *Albertus Argentinensis*, & *Cuspinianus* referunt. Verum Aquisgrani pro more coronari non potuit, quod Urbs *Ludovici* partibus constanter adhæreret. *Adolphus* autem *Comes Palatinus Rheni, Henricus Archiepiscopus Moguntinus, licet a Papa depositus, Marchio Brandeburgensis, Ducesque Bavariæ, ac pene omnes civitates Imperii, partes Ludovici, usque ad mortem ejus pro viribus sequentes defendebant*, ut scribit *Trithemius*. Obiit anno 1347. non sine suspicione veneni a *Joanna* Austriæ Ducissa propinati. Christianæ pœnitentiæ signa ipsum edidisse, Cuspinianus, Paulus Langius, aliique Auctores ab Hervuarto laudati asserunt.

SCHOLION I.

In hoc Articulo p. 303. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Ante confirmationem Papæ Imperator munia Imperii exercet.*

R. *Ludovicum Bavarum*, electione sua nondum a Romano Pontifice confirmata Imperii administrationem suscepisse scripsi. Mera facti Quæstio est, cujus comperta veritas.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, p. 306. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Ob repulsam honestarum conditionum Joannes* XII. *Papa nimiæ duritiæ accusatur.*

R. Mera facti Quæstio.

SCHOLION III.

Id eodem Articulo, p. 309. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Rationes dumtaxat Politicæ impedivere absolutionem Ludovici Bavari.*

R. Id ex propria sententia non dixi, sed ab aliis scriptum narravi, scilicet ab *Alberto Argentinensi & Villano*, quorum verba descripsi, subjunxique. *An ita se res habuerit, ut Historici illi commemorant, prudens Lector judicet. Sententiam suspendo.* Modestius loqui non potui.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo, pag. 310. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Imperialis Potestas & Dignitas est immediate a solo Deo.*

R. Vera Propositio, quam tamen ibi dogmatice non trado, sed historice refero: Verba sunt enim *Ludovici Bavari* in Constitutione edita de consensu Electorum & aliorum Principum Imperii, quæ in historiæ serie descripsi, de istius Principis gestis agens. *Imperatores sciunt quis illis dederit Imperium* (inquit Tertullianus Apologetici cap. 30.) *sciunt qua homines, quis & animam. Sentiunt eum esse Deum solum, in cujus solius potestate sunt, a quo sunt secundi, post quem primi .... Imperator ideo magnus est, quia*

cœlo

cœlo minor est . . . Inde est Imperator , unde & homo antequam Imperator . Inde potestas illi, unde & spiritus . Et c. 34. *Sed quid ego amplius de Religione atque pietate Christiana in Imperatorem quem necesse est suspiciamus , ut eum quem Dominus noster elegit . Et merito dixerim, Noster est magis Cæsar a Deo nostro constitutus . . . Magis illum commendo Deo, cui soli subjicio. . . satis habet appellari Imperator. Grande & hoc nomen est, quod a Deo traditur.*

Nota.

SI attente Jo. XXII. gesta legantur apud Franciscum Pagium , facillime cognoscet Lector Ludovicum Bavarum nonnisi subdole cum Pontifice semperegisse, ac animum semper alienum habuisse a suis dimittendis sceleribus. Nil mirum ergo si Pontifices illius verbis non acquiescentes, petitam denegarunt absolutionem . Et quidem illud etiam ostendit nimiæ duritiei adversus Bavarum non accusandum Joannem, quod quamvis elapsus esset terminus illi constitutus pro dimittenda Regni & Imperii administratione , usquedum innotesceret, an jure Imperatoris dignitatem obtineret , non tamen illico pœnas in Monitorio latas publicavit. Sed tunc tandem Imperio expoliatum pronunciavit, quando in sua obsordescens contumacia pejora aggredi videbatur.

Adnotat etiam Pagi in vita Benedicti XII. hunc Pontificem Bavaro denegasse absolutionem; quia dum veniam exposcere, & satisfactionem Ecclesiæ promittere videbatur , Eduardum Angliæ Regem , ac Belgarum Principes adversus Philippum Galliæ regem sollicitabat , qui proinde ab expeditione, quam in Orientem parabat, cessavit. Legantur Benedicti literæ apud Raynaldum ad an. 1336. n. 29. & 1337. n. 3. & facile comperitur Bavari conjurationem in Philippum, illius inconstantiam ac vindictæ cupiditatem movisse Pontificem ad absolutionem denegandam. Qui crediderunt Benedictum id præstitisse , ut morem gereret Principibus , qui a Ludovico erant aversi , non considerarunt ita a Scriptoribus rerum Benedicti nobis hunc Pontificem exhiberi , ut nec vi , nec precibus, nec pollicitationibus a recto dimoveretur.

ANIMADVERSIONES in illam propositionem qua dicitur Principum sæcularem potestatem immediate esse a Deo.

Nemo refragabitur Principum potestatem proxime a Deo esse , si ita loquendo significare quis velit Deum vouliffe in hoc mundo Principes esse, ac Principibus legitimis, quamvis dyscolis, esse obtemperandum; seu si velit innuere hominum corda in electionibus dirigere , quamvis & perversæ suæ voluntati non semel reliquerit . Ubi vero de particularium Principum electione agatur , præfatæ opinioni acquiescendum non puto.

§. UNICUS.

Principum auctoritas proxime, seu immediate a populi consensu est derivanda.

PRincipatum in mundo esse ita Deo volente, non vero particulares Principes a Deo immediate suam potestatem agnoscere, explicat S. Chrysostomus hom. 23. in Ep. ad Rom. ad ea verba: *Non est potestas nisi a Deo* , ubi sic habet : *Quid dicis? Omnis ergo Princeps a Deo constitutus est? Istud non dico. Nec enim de quovis Principe mihi sermo nunc est , sed de ipsa re. Quod enim Principatus sunt , quodque hi quidem imperant, alii vero subjecti sunt; quodque non simpliciter , ac temere cuncta feruntur , nec fluctuum instar populi huc atque illuc circumaguntur , divinæ Sapientiæ opus esse dico . Propterea non dicit: Non enim Princeps est nisi a Deo, sed de re ipsa differit dicens: Non enim potestas est nisi a Deo .* Et S. Isidorus Pelusiota Ep. 216. *Impii etiam ac sacrilegi in principatum irruerunt, quos permisit quidem Deus , sed propemodum non elegit :* & nihilominus antea dixerat Deum in hoc mundo imperia voluisse his verbis: *Potestatem,*

hoc

hoc est, Imperium, & Regnum a Deo formatum atque institutum esse profitendum est; ut ne ornatus in statum inornatum degeneret.

Placet etiam hic audire Justinianum Imperatorem, qui sane nulli rei pepercit, ut Imperialis Dignitatis splendorem augeret. Agnovit igitur Novella sexta a Deo tamquam a primo fonte Sacerdotium & Imperium derivasse, illud ut divinis ministraret, hoc ut humanis præsideret. Explicans vero *ff. de orig. jur. l. 2. §. 9.* in quo sensu a Deo sit Principum potestas, hæc habet: *Quia difficile plebs convenire cœpit, populus certe multo difficilius in tanta turba hominum: necessitas ipsa curam Reipublicæ ad Senatum deduxit.* Et *§. 11. Novissime sicut ad pauciores juris constituendi vita transiisse ipsis rebus dictantibus videbatur, per partes evenit, ut necesse esset Reipublicæ per unum consuli. Nam Senatus non proinde omnes provincias gerere poterat. Igitur constituto Principe, datum est ei jus, ut quod constituisset, ratum esset.* Et ff. de Const. Princ. l. 1. *Quod Principi placuit legis habet vigorem, utpote cum lege regia, quæ de imperio ejus lata est, populus ei & in eum suum imperium, & potestatem contulerit.* Ita immediate a populo derivasse eam potestatem, qua Principes dominantur, non semel explicat Justinianus.

Ratio etiam aperte suffragatur; nam ex eo cognoscere possumus alicujus potestatis originem proxime a Deo esse, vel quia solus Deus eam possit elargiri; vel quia de facto innotescat ab ipso Deo fuisse collatam, quamvis & ab hominibus potuisset dimanare. Scimus e. g. Ordinis potestatem a solo Deo tamquam causa principali effluere, cum ipse solus, non vero homines, tribuere potuerint potestatem supra verum Christi Corpus in Sacrificio, ac ipsius mysticum corpus in peccatorum absolutione &c. Quamviis autem & ipse Deus immediate potuisset particularibus Principibus regnandi potestatem communicare, nemo dicet & populum id facere non potuisse; quid enim prohibet hominem liberum alicui tamquam suo Principi fidem spondere, & ad omnia, ad quæ Principibus subditi tenentur, obstringi voluisse? Deum vero proxime Principes in Novo Testamento elegisse, nescio ubi quis legere potuerit; at populorum consensu Principes ad Solium evectos, ac imperandi potestatem juxta Nationum diversitatem eisdem majorem, vel minorem tribuisse facillime adinvenio. Ita in ipsa Gallia, non immediate Deus, sed ipsi Franci voluerunt primo Clodovæi familiam, deinde familiam Pipini, ac denique Hugonis Capeti posteros imperare. Francorum etiam consensu factum est, ut primi Reges per electionem, alii vero per successionem Regnum adipiscerentur; sicut etiam quod ab initio etiam illegitimi Thronum possent ascendere, deinde vero tantum legitimi, iique masculi,

Liceat etiam expostulare quale sit medium, quo Deus immediate Principibus imperandi contulit potestatem. Scimus Deum immediatum esse auctorem potestatis, quam obtinent Sacerdotes; at id scimus, quia nobis innotescit Ordinis sacri Sacramentum instituisse, quo mediante illis Sacerdotalem confert auctoritatem. Penitus autem ignoramus Deum aliquid instituisse, unde Principes Deum ipsum sibi immediate regnandi jus concessisse agnoscerent.

Quædam PP. objiciuntur testimonia, sed alio illorum mens respiciebat. Opponunt e.g. dixisse Augustinum l. 5. de Civit. cap. 21. *Qui Augusto, ipse & Neroni. Qui Vespasianis vel Patri, vel Filio suavissimis Imperatoribus, & Domitiano crudelissimo*, nempe Imperium dedit. Verum S. Augustinus nequidem somniaverat de stabilienda quæstione, cujus hic sermo est. Illius mens erat ostendere a Divina Providentia, non a falsis Diis Imperia distribui. Tertulianum etiam sibi faventem dicunt, nam *Apolog. cap.* 30. ita ait: *Inde imperator, unde & homo, antequam Imperator. Inde potestas illi, unde & Spiritus.* Sed nec Tertullianus de immediata, vel mediata sæcularis potestatis origine cogitavit, sed solum significare voluit, quod cum a vero Deo deberent Principes Imperium agnoscere, ad ipsum, non ad falsos Deos pro illis orationes erant dirigendæ. Longe etiam ab hac controversia respexit S. Epiphanius *hæres.* 40. dum ait: *Videsne ut hac mundi potestate a Deo stabilita sit, gladiique jus obtineat? Neque vero id aliunde, quam a Deo vindicandum accipit.* Dum vero ita ajebat S. Epiphanius, impugnare intendebat hæreticos Archonticos, qui veri Dei dominationem spernentes, collocabant Principem Sabaoth in septimo cœlo, ubi tyrannidem exerceret. Cum igitur PP.

revera

revera de Principum potestate immediate a Deo derivanda nequidem cogitaverint, nimis fidenter videtur mihi Petrus de Marcha l. 2. c. 1. ita scripsisse: *E collatione duarum potestatum egregie conficitur, regiam æque a Deo institutam fuisse, ac spiritualem, & solidam humanarum rerum administrationem illi demandatam .... Certum & constantissimum esse debet apud pios & devotos Regum cultores unicuique Regum potestatem regiam immediate a divino Numine conferri.*

ARTICULUS VI.

De CAROLO IV. Bohemo, & WENCESLAO.

I. CArolus IV. Lutzemburgensis Bohemiæ Rex, mortuo *Ludovico Bavaro*, fœderatas urbes plurimas, quæ confirmatum ipsi a Romano Pontifice Romanorum Regnum agnoscere, in ejusque verba jurare hucusque recusaverant, ad obsequium suum traduxit, Ratisponam, Nuremburgum, VVittemburgensem Comitatum, Bambergam, Herbipolim, Argentinam, Alsatiamque universam. Bavari Principes, & qui ab eorum stabant partibus, cum Imperium *Eduardo* Regi Angliæ, deinde *Friderico* Marchioni Misnensi frustra detulissent; illis nempe injustum & plenum periculis honorem recusantibus, *Guntherum* Comitem Scuvaritzburgensem *Carolo* demum opposuere. Pars utraque ad controversiam bello dirimendam sese comparabat, cum Tyrannus subita correptus infirmitate, ex qua manus illi contractæ, cedere coactus est. Sic incruenta victoria parta Germaniæ pax. *Carolus* Aquisgrani coronatus anno 1349. in Italiam venit, ac Romæ die Paschatis Coronam Imperii accepit, statimque secundum Pacta conventa cum Romano Pontifice, Urbe excessit, ac tota ditione Pontificia, Gibellinis contra Guelphos plus æquo non favit, sed omnibus se præbuit æquissimum, & in Ecclesiæ utilitates propensissimum. Anno 1356. solemnem Conventum Metis habuit, in quo Leges promulgavit Imperio conducibiles. Leguntur apud *Goldastum* Tom. 1. Constitutionum Imperialium. Alia eodem anno ineunte Comitia Nurembergæ habuerat, in quibus Leges etiam condidit ad concordiam inter Electores fovendam, & pacificam Regis Romanorum electionem procurandam. Extant apud *Onuphrium Panvinium* post librum *De Comitiis Imperii*, & apud *Goldastum* Tom. 1. Constitutionum Imperialium. Ecclesiasticam Jurisdictionem ac libertatem contra sæculares Magistratus ac dominos Edicto insigni tuitus est, dato anno 1359. quod cum aliis edidit *Goldastus*. Cum Ungariæ Rege *Ludovico* fœdus iniit Nuntiorum Pontificiorum opera, scilicet *Petri* Episcopi Florentini, *Guidonis* Aquensis Episcopi, & Magistri Generalis Ordinis FF. Prædicatorum. Solemnes Conventus Cracoviæ habiti, quibus Imperator, & quatuor alii Reges, Ungariæ scilicet, Poloniæ, Daniæ, & Cypri, aliique insignes Principes interfuere, anno 1364. ut Rerum Polonicarum Scriptores testantur.

Caroli quarti coronatio. Comitia imperialia Legesque Carolo quarto latæ.

Orante *Urbano V.* Pontifice maximo in Italiam veniens anno 1368. *Bernabonis Vicecomitis*, qui tyrannidem in Ecclesiæ ditionibus exercebat, plurimasque invaserat, fregit audaciam, eumque ad pacem a Pontifice rogandam compulit, Ecclesiæ Romanæ Jura confirmavit, omnique Jure in Provinciis & Urbibus Ditionis Ecclesiasticæ amplissimo cessit Diplomate, quod ex libro Privilegiorum Ecclesiæ Romanæ edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1368. Hanc in Ecclesiam liberalitatem novo post decem annos cumulavit beneficio, *Gregorio* XI. permittens ut Insubriæ urbes Imperiales in clientelam Sedis Apostolicæ reciperet.

Caroli quarti in Romanam Ecclesiam Beneficia.

Anno 1377. *Gregorii* XI. consensu, *Wenceslaum* filium quindecim annorum adolescentem, Romanorum Regem creavit, redemptis magna pecuniæ vi Septemviralibus Suffragiis. Quo facto maximum sibi peperit dedecus, prodita præ studio privatæ rei Imperii majestate, ut *Æneas Silvius* Historiæ Bohemicæ c. 33. commemorat. *Clarus profecto Imperator*, inquit, *nisi Bohemici Regni gloriam magis quam Romani Imperi quæsivisset. Illud quoque nomini suo non parvam inussit maculam, quod Wenceslaum ex filiis suis natu majorem, in Imperio sibi Successorem adhuc vivens ordinare conatus est, idque pecunia. Nam cum Principes Electores haud facile ad eam rem trahi possent, quod virtute obtinere non potuit, pretio comparavit, promissis cuiq; Electori centum millibus aureis, quos cum repræsentare non posset, publica illis Rom. Reipublicæ*

Wenceslaum filium Romanorum Regem creat Septemvirum suffragiis pecunia redemptis.

blicæ vectigalia obligavit, perpetuum Imperii malum. Hinc Romana potestas ad nihilum redacta, nec posthac attollere caput Imperium potuit, cum Principes Electores omnia sibi retinerent, Imperatoremque jurejurando adigerent, ne pignora revocaret. Magna Religione Sacras Reliquias prosecutus est *Carolus* IV. præcipue Crucem Dominicam, sacram lanceam, qua Salvatoris latus confossum est, & clavos quibus manus ejus pedesque confixi, quarum partem cum a *Ludovico* Marchione Brandeburgensi *Ludovici Bavari* Imperatoris filio recepisset, cum aliis Imperii insignibus in earum honorem Festum diem ab *Innocentio* VI. institui impetravit feria 6. post Octavam Resurrectionis Dominicæ, ut *Rebdorfius* testatur: idemque constat ex Pontificio Diplomate, quod legitur apud *Odoricum Raynaldum*, ad annum 1355. N. 18. Obiit anno 1378. in Vigilia *S. Andreæ*, ut *Albertus Argentinensis*, & *Trithemius* testantur. Rerum a se gestarum Historiam scripsit, cujus in Præfatione præclara filiis suis, ac Successoribus ad Rempublicam Christiane gerendam tradidit documenta, quorum fragmentum *Cochlæus* exhibet *Historiæ Hussitarum* lib. 1.

Caroli quarti erga sacras Reliquias pius affectus.

II. *VVenceslaum* filium natu majorem Bohemici Regni, Imperiique Successorem *Carolus IV.* reliquit. Is olim cum baptizaretur sacrum fontem lotio infecerat, Altarique impositus, illud fœdaverat, malis sane ominibus, instar *Constantini Copronymi*, ut *Dubravius* refert. Cum ad annum usque millesimum quadringentesimum Imperium pessime administrasset, Septemvirum Sententia exauctoratus est, *Bonifacio* IX. connivente. Ad Summam illi Dignitatem abrogandam hæc maxime Principes impulerunt; negligentia in tollendo Schismate, Mediolani ac Longobardiæ abalienatio, imminuta passim ac dissipata Imperii Jura, vendita justitia, latrociniorum permissio, in Sacerdotes aliosque viros honestos crudelitas, quorum plures in flumen præcipites egerat, igne damnaverat, aliisve suppliciis vexaverat, & peremerat, quibus ut alter *Nero* pascebat oculos: socordia, ebrietas, luxuria, Magorum consuetudo, &c. Sententiam a *Joanne* Moguntino Archiepiscopo cæterorum Electorum nomine latam, apud *Odoricum Raynaldum* legere est, ad annum 1400. nu. 13.

VVenceslaus Carolo Patri in imperium succedit.

Electorum sententia exauctoratur.

CAPUT X.

De Regibus Francorum XIII. & XIV. Sæculo.

ARTICULUS I.

DE PHILIPPO AUGUSTO.

Pax cum Joanne Angliæ Rege inita.

SÆculo XIII. ineunte annum Regni vigesimum agebat *Philippus Augustus*, pace inita ipsum inter & *Joannem* Anglorum Regem lectissimum. Pacis conditiones fuere, ut Castrum Rodulphi, Exoldunum, & Crasseianum, in Biturigum finibus *Augusto* Regi Anglus restitueret, jure Volcassini citerioris, Eburovicum, locorumque omnium quæ in Normannia Rex Christianissimus cœperat, repetundorum cederet; *Blancham* neptem suam, *Ildephonsi* Castellæ Regis filiam, *Ludovico Philippi* filio uxorem daret, tricies mille pondo argenti pro dote numerarentur: si *Joannes* sine liberis decederet, Normannia & cæteræ Provinciæ, quas Angli in Gallia occupabant, ad *Ludovicum* redirent; quas interim Beneficiario Jure a Rege Francorum teneret, ut *Richardus* Angliæ Rex ejus frater tenuerat. Breve fuit populorum de pace gaudium. Rex *Joannes* Parisios a *Philippo Augusto* vocatus ut tamquam Regiæ Francorum Beneficiarius pro Comitatu Pictavensi & Andegavensi, & Aquitaniæ Ducatu stata die ipsius Majestati ad ea quæ ipsa objiceret, responsurus se sisteret, nec per se, nec per Oratorem comparuit. Quamobrem Rex Augustus habito cum Principibus & Baronibus suis consilio, collecto exercitu Normanniam irrupit, pluraque Castra & oppida sibi subjecit, inter quæ Gornacum, cum tota *Hugonis* Gornacensis ditione. Ibi *Arturum Joannis* Angliæ Regis nepotem cingulo militari donatum in clientelam suam ac fidem recepit *Augustus*. Britanniæ

Bellum brevi reaccensum.

tanniæ Comitatum, qui hæreditario jure ad ipsum pertinebat, ei confirmavit, addictis Pictavensis & Andegavensis titulis, quos armis vendicaret.

Anno 1211. *Innocentius tertius* misit *Joannem* Abbatem Casemarii Ordinis Cisterciensis, ad Reges Francorum & Anglorum ad pacem inter eos conciliandam. Qui adjuncto sibi de Mandato Summi Pontificis Abbate Trium Fontium, Mandatum Apostolicum utrique Regi proposuerunt: „ Præcipientes quod convocatis Archiepiscopis, Episcopis, totiusque Regni Principibus, salva utriusque Regis justitia pacem facerent, & Abbatias „ Monachorum seu Monialium, & alias Ecclesias, propter guerras eorum destructas, ad „ pristinum reformarent statum. Audito apud Medontam hujusmodi Mandatum in O-„ ctavis Assumptionis B. Virginis Mariæ a Domino Rege appellatione interposita, conve-„ nientibus Episcopis, Abbatibus & Baronibus, ad examen Summi Pontificis ejusmodi „ causam revocaverunt. „ Ita refert Rigordus Philippi Aug. Chronoraphus.

Anno 1203. Rex Normanniam universam in potestatem redegit quæ annos trecentos & sexdecim suis Ducibus paruerat. Recepta Normannia Rex *Augustus* arma in Aquitaniam vertit, Pictavos in verba sua adigit, Lochias & Chinonem expugnat. *Joannes* Rupellam valido cum exercitu transmittit, Andegavum occupat. Anno 1213. *Isemburgim* Reginam uxorem suam in gratiam recepit *Philippus* Rex, a qua sexdecim annos & amplius dissenserat. Quod unum in tanto Rege reprehensione dignum fuisse, *Rigordus* testatur. Anno 1214. Belgicum bellum confecit, *Ferrando* Flandriæ, & *Reginaldo* Morinorum Comitibus, nec non *Ottone* Imperatore, numeroso cum exercitu ad Bovinas, Tornacum inter & Insulam, justo prælio profligatis. Fugatus *Otto*, Comites quinque, quos inter *Ferrandus & Reginaldus*, in Augusti Regis potestatem venere. Prælium celeberrimum, insignemque victoriam *Rigordus*, & *Guillelmus Brito*, l. 11. Philippidos commemorant. Qua pietate se suosque ad pugnam præparaverit *Philippus Augustus*, narrat accurate istorum Historicorum prior, qui ejus Majstati in ipso exercitu erat a Sacris. „ Rex, *inquit*, antequam congrederetur, hac brevi & humili Oratione suos fuit milites „ allocutus. In Deo tota spes & fiducia nostra est posita: Rex Otho & exercitus suus „ a Domino Papa excommunicati sunt, qui sunt inimici & destructores rerum Sanctæ „ Ecclesiæ, & pecunia, qua eis stipendia ministrantur, de lachrymis pauperum & de „ rapina Ecclesiarum Dei & Cleri acquisita est. Nos autem Christiani sumus & com-„ munione & pace Sanctæ Ecclesiæ fruimur; & quamvis peccatores simus, tamen Eccle-„ siæ Dei consentimus, & Cleri pro posse nostro defendimus libertates. Unde præsume-„ re fiducialiter debemus de Dei misericordia, qui nobis licet peccatoribus dabit de suis „ & de nostris hostibus triumphare. His dictis, petierunt milites a Rege benedictionem; „ & statim insonuerunt tubæ & fecerunt insultum viriliter in hostes, & audacissime & „ strenuissime conflixerunt. „ In victoriæ celeberrimæ ad Bovinas reportatæ perennem memoriam, & grati animi erga Deum exercituum Dominum monumentum, Abbatiam Ædemque sacram sub Deiparæ Virginis invocatione prope Silvanectum erigere decrevit Rex Christianissimus. Votum patris *Ludovicus octavus* exsolvit. Abbatiæ *A Victoria* nomen inditum. Canonici Regulares ex Abbatia *S. Victoris* Parisiensis in ea collocati.

Normannia universa a Philippo Augusto subacta.

Belgicum bellum.

Prælium celebre ad Bovinas, insignisque victoria.

Eodem tempore, *Ludovicus* Regius Juvenis *Joannem* Anglorum Regem e Pictonibus pepulit. Querelas contra *Philippum Augustum* de violata pace & Juramenti religione ad Summum Pontificem *Innocentium* III. *Joannes* detulit. Pontifex qui *Joannem* justam novo bello causam præbuisse non noverat, fiduciarii Principis officio erga Regem Francorum neglecto, Abbati Casemarii Legato Apostolico in mandatis dedit, ut una cum Archiepiscopo Bituricensi causam cognosceret, & juxta formam sibi præscriptam procederet: Præsulibus vero Gallicanis, ut ejus Sententiæ parerent, executionem Judicii promoverent. Prævidebat *Innocentius* doctissimus & sagacissimus Pontifex, Regem Christianissimum Gallicanos Antistites Proceresque, causæ meræ temporalis Judicium Sedi Apostolicæ non facile permissuros, cum de belli æquitate uni Deo rationem reddere supremi Principes teneantur. Quamobrem Deum sui erga Regem & Regnum Francorum sinceri amoris testem appellat, ejusque juribus derogare se nolle contestatur. *Novit ille*, inquit, *qui nihil ignorat, qui scrutator est cordium, ac conscius secretorum, quod Charissimum in Christo filium nostrum Philippum Regem Francorum Illustrem de corde puro, & conscientia*

Innocentius tertius de belli causa a Philippo Augusto Jo-

anni Regi Anglorum illati cognoscere volens, nullam propterea sibi vendicat in ejus temporalia auctoritatem.

tia bona, & fide non ficta diligimus, & ad honorem & profectum & incrementum ipsius efficaciter aspiramus: EXALTATIONEM REGNI FRANCORUM, SUBLIMATIONEM APOSTOLICÆ SEDIS REPUTANTES: CUM HOC REGNUM BENEDICTUM ADEO SEMPER IN IPSIUS DEVOTIONE PERMANSERIT, ET AB EJUS DEVOTIONE NULLO UNQUAM, SICUT CREDIMUS, SIT TEMPORE DISCESSURUM: *Quia licet interdum hinc inde fiant immissiones per Angelos malos; Nos tamen quia Satanæ non ignoramus astutias, circumventiones ipsius studebimus evitare; credentes quod idem Rex illius seduci se fallaciis non permittet. Non ergo putet aliquis, quod Jurisdictionem aut Potestatem ipsius minuere, aut perturbare velimus; cum ipse Jurisdictionem nostram, & Potestatem non debeat, aut velit etiam coarctare. Cumque Jurisdictionem propriam non sufficiamus explere; cur alienam usurpare velimus?* Contestatur deinde, se judicium de feudo sibi arrogare nolle, cum ad Regem pertineat, sed solum de peccato. *Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat Judicium, (nisi forte juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum,) sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus. Non igitur injuriosum sibi debet Regia Dignitas reputare, si super hoc Apostolico Judicio se committat.* Solius itaque jus correptionis, admonitionis, & Censuræ Ecclesiasticæ in Principes Christianos, ut in cæteros Ecclesiæ filios, non potestatem directam vel indirectam in eorum temporalia sibi tribuit *Innocentius* III. Unde verba *Valentiniani* Imperatoris profert, Mediolanensis Ecclesiæ Suffraganeos ita compellantis: *Talem in Pontificali Sede constituere procurate, cui & nos, qui gubernamus Imperium, sincere nostra capita submittamus: & ejus monita, dum tamquam homines deliquerimus, suscipiamus necessario velut medicamenta curantis.* Laudat & Legem *Theodosii* a *Carolo Magno* Innovatam, qua sancitum est, ut si litigantium alter Judicium elegerit Sacrosanctæ Sedis Antistitis, etiamsi pars alia refragatur, ad Episcoporum tribunal causa deferatur. Suam tamen Potestatem *Non humanæ Constitutioni, sed Divinæ Legi potius innixam* asserit. *Nullus enim (ait) qui sit sanæ mentis, ignorat, quin ad Officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correptionem contempserit, ipsum per districtionem Ecclesiasticam coercere.* Tandem ratione Juramenti causam ad Sedem Apostolicam evocari posse scribit. *Postremo cum inter Reges ipsos formata sint pacis fœdera, & utrinque præstito Juramento firmata; quæ tamen servata usque ad præfixum terminum non fuerunt: numquid non poterimus de Juramenti religione cognoscere, quod ad Judicium Ecclesiæ non est dubium pertinere, ut rupta pacis fœdera reformentur?* Hæc Epistola ab *Antonio Augustino*, edita est in 3. Collectione Decretalium Tit. 1. C. 3.

Gallicani Præsules causam Regis contra Legatum Apostolicum generose tuentur. A Summo Pontifice laudati.

Gallicanos Præsules Apostolicus Legatus Meldas ad Colloquium congregavit, eisque Summi Pontificis literas exhibuit ac mandata. Responderunt, Angliæ Regem obrepsisse Pontifici, utque perturbationem ac mala Gallicanæ Ecclesiæ imminentia averterent, ipsum *Innocentium* III. consulere decreverunt, atque Appellatione ad Sedem Apostolicam interjecta Legati actionem prohibuere. Certum appellationis persequendæ constitutum tempus, consentientibus Episcopis, Christianissimi Regis Oratoribus approbantibus. Decreta Suspensionis pœna in Præsules singulos, qui appellationis persecutionem differrent.

De his certior factus Pontifex, Legati prudentiam, Gallicanorum Præsulum pietatem laudavit, ipsos, ob Ecclesiæ Gallicanæ erga Sedem Apostolicam merita a conditione quam Legatus appellantibus imposuerat, absolvit; permisitque ut appellationem persequerentur, prout Regno & Sacerdotio convenire judicarent, quorum jura illæsa ipse peroptabat. Ista constant ex Literis *Innocentii Tertii* ad Gallicanos Episcopos datis. *Quia, inquit,* FIDEM ET OBEDIENTIAM VESTRAM NOS ET PRÆDECESSORES NOSTRI SUMUS FREQUENTER EXPERTI: *ut ostendamus affectum, quem non solum ad vos &* ECCLESIAS GALLICANAS, *verum etiam ad ipsum Regem & Regnum Francorum habemus: nolumus vos hoc titulo tenere ligatos; sed appellationem interpositam prosequamini, prout Regno & Sacerdotio noveritis expedire. Quia* NOS ITA VOLUMUS SACERDOTII JURA INTEGRA CONSERVARE, UT ETIAM REGNI JURA CUSTODIAMUS ILLÆSA. Cum Regis licentia, cujus causa Gallicana

Cardinalis Perronius censetur,

Ecclesia

Ecclesia Regiorum Jurium acerrima & constantissima semper propugnatrix, Sedem Apostolicam appellaverat, Romam profecti sunt Senonensis & Bituricensis Archipræsules, cum Parisiensi, Meldensi, Catalaunensi, & Nivernensi Episcopis, multisque secundi Ordinis Sacerdotibus; & Regem Christianissimum ab æquitatis tramite non deflexisse, Juramenti religionem sanctissime servasse, justa de causa bellum Anglo intulisse, qui causæ suæ diffidens neminem Romam miserat, Summo Pontifici persuasere. Ad hæc, in Consistorio sunt contestati: *Quod ipsi non appellaverant ad Mandatum Apostolicum eludendum, sed quia sua interesse credebant: maxime cum crederent in hac parte suum Regem justam causam habere. Sed si nec istud sufficeret, & in aliquo essent Domino Papæ suspecti Purgationem Canonicam offerebant, quam eis Dominus Papa remisit.* Ita refert Auctor Anonymus Commentarii *De Guerra Franciæ & Angliæ Regum*, apud *Duchesnium*, Tom. 5. Historiæ Francorum pag. 809.

perperam asserens Philippum Augustum adversus Joannem Angliæ Regem bellum gessisse ob sententiam exauctorationis ab Innocentio tertio in eum latam.

Doctissimi Cardinalis *Perronii* errorem hic non possum quin perstringam ac refellam, qui *Philippum Augustum* bellum *Joanni* Anglorum Regi, *Sine Terra*, cognominato, intulisse ait (in Oratione ad Tertium Regni Ordinem habita) fretum Sententia Summi Pontificis *Innocentii* III. qui ipsum exauctoraverat. *Joannem* ab *Innocentio* III. non fuisse exauctoratum, Cap. 1. num. 13. probavi: nunc demonstrandum mihi sumo quod etsi exauctoratum esse detur, non tamen propter *Innocentii* III. Sententiam in eum expeditionem duxit *Philippus Augustus*, ut Eminentissimus Cardinalis asserit *Haillandi* recentioris Historici fultus testimonio. Sed rationes alias habuit gravissimas & æquissimas belli adversus *Joannem* suscipiendi, quarum una fuit cædes *Arturi*, Britanniæ Ducis, & Andegavensis Pictavensisque Comitis, Beneficiarii sui, quem *Joannes*, Patruus Nepotem, crudeli proditione trucidaverat. Quamquam & occasione dirarum ab *Innocentio* III. in Regem latarum uti potuerit *Philippus Augustus* tamquam rebus suis commoda, ut justissimi belli consilium exequeretur. Sed *Rigordum* Augusti Regis Chronographum audire præstat, rationes quæ ipsum ad bellum Anglo inferendum moverunt, exponentem, ad annum 1213. „ Causa, *inquit*, quæ Philippum Regem Magnanimum moverat „ ad hoc ut vellet in Angliam transfretare, fuit ut Episcopos, qui diu a Sedibus suis „ ejecti in Regno suo exulabant, suis Ecclesiis restitueret, ut divinum servitium quod „ jam per septennium in tota Anglia cessaverat, faceret renovari, & ut ipsum Regem „ Joannem, qui nepotem suum Arturum occiderat, qui & plurimos parvulos obsides „ suspenderat, & flagitia innumerabilia perpetraverat, vel pœnæ condignæ subjiceret, „ vel a Regno rursus expellens, secundum agnominis sui interpretationem, omnino efficeret SINE TERRA. Unde & ipse Joannes Rex hæc omnia metuens, dum prædicta agerentur, composuit cum Clero missis Nuntiis ad Summum Pontificem, qui „ Pandulphum Subdiaconum suum in Angliam mittens, pacem inter Regem & Clerum, ut potuit, reformavit. Cum *Joannes* rebus cum Summo Pontifice compositis, ei & Ecclesiæ Romanæ Regnum suum addixisset, eique *& fidelitatem & homagium* in manibus *Pandulphi* Legati Apostolici præstitisset, *Philippus Augustus*, eodem Pontifice monente, ac per Legatum urgente, omnem Anglici belli apparatum alio convertit, non absque animi commotione, ut scribit *Matthæus Parisius* in Historia Anglicana. *Hæc audiens Rex Francorum, iratus valde dixit: Se jam in apparatu navium, victualium, & armorum, plusquam sexaginta millia librarum expendisse, & ex præcepto Domini Papæ laborem præfatum & in peccatorum remissionem suscepisse.*

Angli a Joanne Rege deficiunt.

Postea vero cum libertatum concessionem Regno & Ecclesiæ Anglicanæ, Baronibus exigentibus a *Joanne* Rege factam, & a se ipso confirmatam, *Innocentius tertius* irritam declarasset, eosdemque Barones excommunicatione feriisset, quod *Joannem* e Regno pellere molirentur; illi ad extrema redacti a *Joanne* palam defecerunt, & summo consensu *Ludovicum Philippi* Regis *Augusti* filium in Regem Anglorum elegerunt, & per solemnes nuntios literas omnium & singulorum sigillis munitas ad utrumque misere, obnixius rogantes patrem, ut filium mitteret in Anglia regnaturum, & filium ut veniret illico coronandus. 24. obsides, quos Rex Christianissimus ad majorem securitatem postulabat, e primaria Nobilitate missi. *Ludovicus Princeps*, dum bellicum apparatum instrueret, Viros Illustres & industrios præmisit in Angliam, per quos Baronibus spem con-

Ludovicum Principem Philippi Regis filium Angliæ Regem eligunt. Innocentius tertius Philippum Augustum

a Bello Anglico deterrere conatur. Philippus Augustus Angliæ Regnum S. Petri patrimonium esse, & Regnum a Joanne Rege in Sedis Apostolicæ dominium & clientelam transferri potuisse negat.

conferret, eorumque fidelitatem interim experiretur. Ita refert *Matthæus Parisius* ad annum 1216. Datis etiam ad eosdem Barones, & ad cives Londinenses literis, se præsto ipsi quantocius futurum spopondit.

De his certior factus *Innocentius tertius Galonem* Legatum in Gallias misit, qui *Ludovicum* a bello Anglico Auctoritate Apostolica prohiberet. Urbanissimis literis *Philippum* obsecravit, ne filium Angliam hostiliter adire, vel Regem Anglorum bello lacescere permitteret: sed ipsum ut *Romanæ Ecclesiæ Vasallum* protegeret, defenderet, diligeret; *cujus Regnum ad Romanam Ecclesiam ratione dominii pertinebat*. Vix orationem Legatus Apostolicus absolverat, cum Rex Magnanimus respondit: REGNUM ANGLIÆ PATRIMONIUM PETRI NUSQUAM FUIT, NEC EST, NEC ERIT. „ Rex enim „ Joannes multis retro actis diebus, volens fratrem suum Regem Richardum Regno An„ gliæ injuste privare, & inde de proditione accusatus, & coram eo convictus, da„ mnatus fuit per judicium in Curia ipsius Regis: quam Sententiam pronunciavit Hu„ go de Pusat, & Episcopus Dunelmensis. Et ita numquam fuit verus Rex, nec potuit „ Regnum dare. Item si aliquando fuit verus Rex, postea Regnum forisfecit per mor„ tem Arcturi; de quo facto damnatus fuit in Curia nostra. Item nullus Rex vel „ Princeps potest dare Regnum suum sine assensu Baronum suorum, qui Regnum „ illud tenentur defendere: & si Papa hunc errorem tueri decreverit, perniciosissimum „ Regnis omnibus dat exemplum. Tunc quoque Magnates omnes uno ore clamare cœ„ perunt: Quod pro isto articulo certarent usque ad mortem: Ne videlicet Rex vel „ Princeps per solam voluntatem suam posset Regnum dare, vel tributarium facere, „ unde Nobiles Regni efficerentur servi. Acta hæc apud Lugdunum die 15. post Pas„ cha. „ Refert *Matthæus Parisius* ad annum 1216.

Ludovicus Princeps jus suum coram Legato Apostolico tuetur.

In crastino *Ludovicum* Principem ad colloquium cum Sedis Apostolicæ Legato vocavit *Augustus* Pater. Utrumque per Sacra omnia Legatus obsecravit, ut Anglici belli consilium deponerent, ne *Romanæ Ecclesiæ patrimonium* invaderent. Rex *Augustus* respondit: *Ego Domino Papæ, & Ecclesiæ Romanæ devotus semper fui & fidelis, & in omnibus agendis suis negotia sua omnia efficaciter hucusque promovi. Sed nec modo per consilium meum vel auxilium filius meus Ludovicus contra Romanam Ecclesiam aliquid attentabit. Verumtamen si jus aliquod de Regno Angliæ sibi vendicat, audiatur: & quod justum fuerit, concedatur eidem*. Tunc Vir Nobilis, quem *Ludovicus* Princeps Procuratorem instituerat, Jus ipsius coram Rege & Legato Apostolico tuitus est hunc in modum: *Domine Rex, res notissima est omnibus, quod Joannes dictus Rex Angliæ, pro Arcturi nepotis proditione quem propriis manibus interemit, in Curia vestra, per Judicium Parium suorum ad mortem sit condemnatus: ac postmodum a Baronibus Angliæ pro multis homicidiis, & enormitatibus aliis, quas ibidem fecerat, ne regnaret, super eos, reprobatus. Unde Barones contra eum guerram moverunt, ut ipsum a Solio Regni immutabiliter depellerent. Præterea Rex sæpe dictus præter assensum Magnatum suorum, Regnum Angliæ Domino Papæ contulit & Ecclesiæ Romanæ, ut iterum reciperet ab eis tenendum sub annuo tributo mille marcarum. Et si coronam Angliæ sine Baronibus alicui dare non potuit, potuit tamen dimittere eam; quam statim cum resignavit, Rex esse desiit, & Regnum sine Rege vacavit. Vacans itaque Regnum sine Baronibus, ordinari non debuit. Unde Barones elegerunt Dominum Ludovicum ratione uxoris suæ, cujus mater Regina scilicet Castellæ, sola ex omnibus fratribus & sororibus Regis Angliæ vivens fuit.* Reposuit Legatus, Regem *Joannem* Cruce signatum esse, propterea pace frui debere ad quadriennium, sub Sedis Apostolicæ protectione ditiones ejus manere securas, secundum Lateranensis Concilii Decretum. Respondit Principis Procurator, *Joannem* Regem antequam Cruce insignitus esset, & deinceps, in castra, feuda, hominesque *Ludovici* hostiliter grassatum; adeoque justi belli causam præbuisse. Legatus Apostolicus minas rationibus opposuit; *Ludovico* sub excommunicationis pœna prohibuit, ne Angliam animo hostili adiret; Philippo Regi, ne ipsum ire permitteret: Tunc Princeps his Patrem *Augustum* verbis compellavit: *Domine, etsi ego homo vester ligius sum de feudo quod mihi dedistis in partibus cismarinis, de Regno Angliæ ad vos non pertinet statuere quidquam. Unde me subjicio judicio Parium meorum, si debetis cogere me, ne prosequar jus meum: &*

Ludovicus Princeps in Angliam

præcipue tale jus, de quo mihi non potestis justitiam exhibere. Rogo itaque vos ne propositum meum præpediatis; quia pro hæreditate uxoris meæ usque ad mortem decertabo.

transmittit; interimque causam suam coram summo Pontifice per Oratores defendit.

Secundum hæc missis Romam Oratoribus, qui jus suum coram Summo Pontifice contestarentur, in Angliam transmisit, fugienteque a facie ipsius *Joanne*, Londonias usque penetravit. Ubi *fidelitatem & homagium* a Baronibus & civibus cum accepisset, illisque vicissim bonas leges se redditurum, & bona restituturum jurasset, omnes Australis Angliæ Provincias in potestatem redegit. Interim *Ludovici* Principis Nuncii causam ejus coram Summo Pontifice disceptarunt. Quæ ab ipsis allegata sint, quid ab *Innocentio* responsum, prolixe refert *Matthæus Parisius* ad annum 1216.

Inter alia Pontifex objecit, se communi consilio Synodi Generalis excommunicasse omnes Barones Angliæ, & omnes fautores eorum; & ita *Ludovicum* in Sententiam incurrisse. Nuntii modeste responderunt: *Ludovicus non adjuvat Barones Angliæ, nec fovet eos, sed jus suum prosequitur: nec etiam credit, nec credere debet, quod Dominus Papa, vel tantum Concilium, injuste velit aliquem excommunicare. Nam tempore latæ Sententiæ Dominus Papa nesciebat, quod Ludovicus haberet jus de Regno Angliæ: & cum hoc illi constiterit*, NON CREDIT DOMINUS LUDOVICUS QUOD CONCILIUM POSSIT EI JUS SUUM AUFERRE. Obiit eodem anno Rex *Joannes*. Cui successit *Henricus* ejus filius. Ab illius inauguratione, *Ludovici* res in Angliæ pessum abiere, copiis ejus Lincolniensi prælio fractis, Anglisque ad *Henricum* sensim redeuntibus. Quamobrem *Ludovicus* pace *Henrico* Regi concessa, qua Baronibus Anglis & aliis Regnicolis Jura sua, hæreditates, ac libertates, quarum occasione a *Joanne* Rege defecerant, restitui voluit, obtinuitque, in Galliam regressus est, gloriam ex animi moderatione referens non minorem, quam ante ex bellica fortitudine pepererat.

Ludovicus Princeps pace Regnoque Henrico Joannis filio concessis, in Galliam redit.

Anglico fervente bello Rex Philippus *Augustus* volens a se perjurii suspicionem amoliri, quod juratas *Joanni* Angliæ Regi inducias violare videretur favendo *Ludovico* filio, *totam terram filii sui, & aliorum Baronum qui cum eo erant, confiscavit*, & manum super eos se gravaturum spopondit; *si Ecclesia eum super his debere amplius facere judicaret, Papa nihilominus eum de favore filii sui suspectum habens, Archiepiscopo Senonensi & ejus Suffraganeis literas destinavit, in quibus notabat ipsum Regem excommunicatum esse. Propter quod Synodo apud Melodunum congregata, universi Primates Regni proclamaverunt, Quod ipsum Regem propter hoc excommunicatum non haberent, nisi de voluntate Papæ fierent certiores*. Ita refert *Guillelmus Brito* ad annum 1216.

Philippi Augusti ædificia.

Simoni Comiti *Montfortio & Almarico* ejus filio *Ludovicum* Principem cum copiis pecuniisque adversus Albigenses Hæreticos semel iterumque misit Rex Augustus. Ipsi postremum Regni ac vitæ tempus pacatum fuit: quod muniendis Regni totius præcipuis urbibus oppidisque impendit, collatis ex ærario sumptibus, nulla exactione subditos gravans, omnium indemnitati consulens, ut *Guillelmus Brito* canit lib. 12. Philippidos:

Solicitusque sui curare negotia Regni,
Oppida more suo diversa studebat & arces,
Visere præsertim, quibus ille reædificandis
Impendens operam, muros fabricabat & arces,
Quotquot enim fiscus urbes habet, oppida, vicos,
Ad proprios sumptus muravit...
In omnibus istis
Vexavit nullum census exactio, nullum,
Ut fieri solet a multis, angaria læsit.
Cujuscumque domus, fundus, seu vinea propter
Fossas aut turres periit, seu mœnia, damni
Totius pretium patiens a Rege recepit.

Philippi Augusti leges, studium in literas, & Parisiensem Academiam.

Legem tulit Rex *Augustus* adversus Histriones ut Regni finibus excederent, quod Reipublicæ perniciosum id hominum genus existimaret: aliam adversus Judæos, qua eorum in exigendis usuris improbitatem coercuit. Literis favit ac viris literatis. Parisien-

risiensem Academiam, Studentesque dilexit, privilegiis auxit, protexit. Qua de re scribit *Rigordus* ad annum 1219. *In diebus illis studium literarum florebat Parisius, nec legimus tantam aliquando fuisse Scholarium frequentiam Athenis, vel Ægypti, vel in qualibet parte mundi, quanta locum prædictum studendi gratia incolebat. Quod non solum fiebat propter loci illius admirabilem amænitatem, & bonorum omnium superabundantem affluentiam, sed etiam propter libertatem, & specialem prærogativam defensionis, quam Philippus Rex & Pater ejus ante ipsum ipsis Scholaribus impendebant. Cum itaque in eadem nobilissima civitate non solum de trivio & quadrivio, verum & de quæstionibus Juris Canonici & Civilis, & de ea facultate quæ de sanandis corporibus, & sanitatibus conservandis scripta est, plena & perfecta inveniretur doctrina: ferventiori tamen desiderio Sacram paginam & Quæstiones Theologicas docebantur.*

Philippi Augusti pius obitus.

Anno millesimo ducentesimo vigesimo secundo quartana febre correptus est Rex *Augustus*, qua anno pene integro laboravit. Qua demum in continuam mutata, Julio mense, anno 1223. ad Concilium Parisiis contra Albigenses Hæreticos congregatum, dissuadentibus licet Medicis, ire voluit, ne causæ Dei, Religionis & Fidei promovendæ ac tuendæ auctoritate sua deesset. Paciaco itaque Meduntam veniens, ibi ingravescente morbo, cujus initio peccatorum Confessionem ediderat, ac Testamentum condiderat Christianissimi Regis pietate dignum, percepta Eucharistia, ad vitam migravit immortalem.

De ipsius obitu scribit *Cuillelmus Brito* lib. 12. Philippidos.

Parisius, Medicis contradicentibus, ibat,
Paciacoque movens ad Concilium properabat,
Summam virtutum cupiens hanc esse suarum
Ut per eum status Ecclesiæ, fideique resurgens,
Catholicum sumat ipso moriente vigorem.
Quem fidei similis Martini fervor agebat,
Qui sibi cum præscita dies foret ultima vitæ,
Fratribus & Sanctis hoc prædixisset, adire
Non ideo metuit Candatum, ut pacificaret
Schisma quod Ecclesiam vico turbabat in illo,
Ecclesiæ pacem, Cleroque relinquere gaudens,
Voto haud dissimili properans Rex usque Meduntam
Venerat. Hic illi sacra post Mysteria, postquam
Vitalis vitæ dedit Eucharistia pastum,
Occurrit suprema dies, ævique beati
Terminus....

Mortem ipsius Romano Pontifici miraculo & viso cœlesti revelatam docet idem Auctor. Corpus ejus ad *Sanctum Dionysium* delatum. Defuncto ritu solemni parentarunt *Bertrandus* Cardinalis Episcopus Prænestinus, Concilii Parisiensis Patres, & *Joannes* Rex Hierosolymorum. Cui, ac Templariis, & Hospitalis *Sancti Joannis Hierosolymitani* Equitibus, centum & quinquaginta millia marcharum argenti testamento legavarat.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, p. 326. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant. *Prævidebat Pontifex in causa belli, utpote mere temporali, nullam se habere auctoritatem cognoscendi.*

R. Scite satis a me scriptum ac observatum est, occasione querelarum a *Joanne Anglorum* Rege ad *Innocentium Tertium* P. M. contra *Philippum Augustum* Regem Christianissimum delatarum: *Prævidebat Innocentius Tertius doctissimus & sagacissimus Pontifex Regem Christianissimum, Gallicanos Antistites, Proceresque, causæ mere temporalis judicium Sedi Apostolicæ non facile permissuros, cum de belli æquitate uni Deo rationem reddere supremi Principes teneantur.*

SCHO-

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 328. Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Solius jus correptionis. admonitionis, & Censuræ Ecclesiasticæ in Principes Christianos, ut & in cæteros Ecclesiæ filios, non potestatem directam vel indirectam in eorum temporalia, sibi tribuit Innocentius Tertius.*

R. Facti Quæstio est: Quod ibi asserui, id ex ipsius *Innocentii Tertii* Epistola probavi.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 329. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Gallicani Præsules causam Regis contra Legatum Apostolicum generose tuentur,*

R. Historiæ res est. De causa mere temporali agebatur. Regia Jura tuiti sunt Gallicani Præsules, salva reverentia Sedi Apostolicæ debita, ad quam interjecta Appellatione, Legati actionem prohibuere, ut ibi observo. Fidem & obedientiam Præsulum Gallicanorum erga Sedem Apostolicam laudavit Pontifex, Regni jura integra & illæsa servare se velle professus est. Ex *Innocentii Tertii* literis hæc probavi. Quid in his reprehensione dignum?

SCHOLION IV.

Ad eumdem Articulum, pag. 330. hanc notam apposuerunt Religiosi Censores: *Redarguit Perronium Cardinalem, quia asseruit Regem Francorum bellum movisse contra Anglum, quia exauctorarus erat a Papa.*

R. Doctissimum illum Cardinalem merito refello, salva quæ ejus infulis ac meritis debetur, reverentia, quod asseruerit *Philippum Augustum* adversus *Joannem* Angliæ Regem bellum gessisse ob sententiam exauctorationis ab *Innocentio Tertio* in eum latam: Joannem ab Innocentio exauctoratum non fuisse: & quamvis exauctoratus fuisset, non tamen propter Pontificis sententiam in eum expeditionem duxisse Philippum Augustum, gravissimis momentis eo loci demonstro. Historiæ res est.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 333. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Rex Galliæ negat Regnum Angliæ fuisse Patrimonium S. Petri, Regemque Joannem potuisse Regnum in Papam transferre.*

R. *Philippus Augustus* Regnum Angliæ *S. Petri* Patrimonium esse revera negavit, & Regnum a *Joanne* Rege in Sedis Apostolicæ dominium ac clientelam transferri potuisse. Refert *Matthæus Paris*, ut & alia ad hanc causam attinentia. Historici hujus verba descripsi. Mera facti Quæstio est.

Nota.

RE vera in Historia Ecclesiastica se omnino hospitem ostendit, qui putat Innocentium III. indirectam in temporalia potestatem sibi non tribuisse, ut constat ex iis quæ adnotavi post articulum 1. c. 10. hist. sæc. 13. & 14. Sed & in hoc casu, quem Natalis expendit, ab illius usu non abstinuit; quamvis enim dixerit nolle Regis Francorum jurisdictionem perturbare, nec de Feudis, quæ Angliæ Rex in Gallia possidebat judicare, addidit Philippum Regem non injuriosum sibi credere debere, si Rex Angliæ Apostolico judicio se commiserit, cum de perjurio & violato fœdere ageretur, quorum peccatorum ratione Reges Pontifici subjiciuntur. Hinc & hujusmodi ratione indirectam potestatem exercendo, pacem ineundam imperavit, litemque judicio agitari. Noluit quidem Philippus obtemperare, victoriam sibi e manibus rapi causatus; at non

objecit Pontifici auctoritatem a sua dignitate alienam usurpasse, cum tunc eam DD. communiter eidem vindicarent; immo ut rationem posset exponere, quare Pontifici non obtemperaverit, a Legato ad eumdem Pontificem provocavit. Videantur cap. Novit. 13. de Judic. Spondanus ad an. 1200. & 1203. & Æmilius rerum Francorum scriptor lib. 6.

Nota.

SI legatur Franciscus Pagi in vita Innocentii, videbitur ex probatis Auctoribus nu. 50. narrare, ob varia Joannis Regis Angliæ crimina illius subditos a debita illi fide, & observantia absolvisse, regnoque exuisse, quod Philippo Francorum Regi concessit. Cum proinde credendum sit Philippum putasse jure posse Angliam invadere, non recte quis opinaretur exercitum classemque parasse eo solo fine, ut Episcopos ex Anglia exules suis sedibus restitueret, & ut divina officia, quæ ratione interdicti in Anglia cessaverant, ibidem restituerentur.

Idem Pagi num. 52. & 53. ex illius ætatis monumentis refert Joannem Regem bis professum esse tam se, quam suos Successores beneficiario jure a Romana Ecclesia, Regna Angliæ, & Hiberniæ agniturum. vectigalia etiam reddendo annui census promissione; quæ omnia cum Clero regnique Magnatibus adstantibus acta sint, nullusque obstiterit, nihil defuisse videtur, ut rite acta dicerentur. Nec refert Philippum Galliæ Regem iis se opposuisse; nam cum Innocentius res cum Joanne Rege Angliæ composuisset, non abs re est credere Philippum ita egisse, quia ira adversus Pontificem exardesceret.

ARTICULUS II.

De LUDOVICO VIII.

PHilippo *Augusto* successit *Ludovicus* cognomine *Leo*, ejus primogenitus, ex *Isabella* Comitis Flandriæ filia, annum agens septimum & trigesimum. *Henricus* Rex Anglorum nobilissimam Aquitaniæ partem beneficiario nomine tenebat; neque tamen Regis inaugurationi Rhemis a *Guillelmo* Archiepiscopo celebratæ adfuerat, nec Oratores miserat absentiam suam legitimis rationibus excusaturos. *Savaricum Malleonensem*, virum magni in Aula Anglica nominis Aquitaniæ præfecerat. Hunc Rex Magnanimus aggressus, prælio vicit, fugavit; Niortium, Angeriacum, Rupellam ab ipso abstulit, coegitque relicta continente in Angliam trajicere, anno 1224. Quo etiam anno Colloquium apud *Vallemcoloris* mense Novembri, *Ludovicum* inter & *Henricum* Germaniæ Regem, *Friderici II.* Imperatoris filium, habitum est: ubi multa de utriusque Regni negotiis, nullo fructu tractata sunt, ut ejusdem *Ludovici* Regis Acta testantur. Anno sequenti in Octavis Ascensionis Dominicæ, Concilium alterum seu Conventum habuit Parisiis cum *Romano* Sancti Angeli Cardinali, Sedis Apostolicæ in Galliis Legato, in quo de negotiis Regni, Regisque Angliæ, & terræ Albigensium actum est, ut docet Chronicon Turonense. Conventus alter seu Parlamentum, in Sanctæ Magdalenæ Vigilia Parisiis habitum, in quo Legato Apostolico, & Regis Angliæ Nuntiis præsentibus, Toarcii Vicecomes homagium Regi præstitit. (Ex eodem Chronico.) Eodem anno in Octavis omnium Sanctorum, Concilium Meloduni Rex Christianissimus convocavit, ubi de Jurisdictione Ecclesiastica disceptatum, nihil conclusum. Actum pariter de Induciis inter Francorum Anglorumque Reges, & de Albigensi negotio; Rebus infectis discessum est. (Ex eodem Chronico.)

Bellum Aquitanicum.

Eodem anno, in festo *Sancti Andreæ*, Gallicanos Præsules, Abbates, & Capitula Avaricum, Biturigum ad Synodum convocavit: ubi propter quorumdam Archiepiscoporum de Primatia contentionem cum discordia metueretur, *Non fuit sessum quasi in Concilio, sed ut in Consilio*. De Tolosano Comitatu *Almaricus Monfortius* & *Raymundus* coram Patribus disceptarunt. *Almaricus* Jus suum probavit ex collatione ditionis ab *Innocentio* Pontifice Maximo, & *Philippo Augusto* Rege, *Simoni Monfortio*, parent

Conventus Bituricensis Acta.

parenti suo: *exhibens super Donatione facta, utriusque, Papæ scilicet & Regis munimenta.* Addidit Comitem *Raymundum abjudicatum fuisse Romæ in Concilio Generali propter hæresim Albigensium, ad minus a parte majori terræ quam nunc tenet. E contra Comes Raymundus obtulit se facturum erga Regem Francorum & Ecclesiam Romanam, quidquid facere deberet pro hæreditate sua. Tunc cum peteret pars adversa ab eo ut subiret Judicium duodecim Parium Galliæ, respondit Raymundus: Recipiat Rex homagium meum, & paratus sum subire, quia forte non haberent me pro Pari, si secus fieret; Cumque hinc inde fuisset plurimum altercatum, præcepit singulis Archiepiscopis Legatus ut convocatis seorsum unusquisque Suffraganeis, cum eis deliberarent super negotio præfato, & traderent Legato consilium suum redactum in scripto. Quo facto, Legatus excommunicavit omnes qui super hoc consilia sua revelarent, dicens se ea velle Domno Papæ, & Francorum Regi ostendere.* Ita refert Matthæus Parisius. Jus *Almarici* confirmatum, repulsam passus *Raymundus* est. In eodem Conventu de Reservationibus Beneficiorum a Romano Pontifice factis actum est. Adversus Novitatem Sacris Canonibus & Gallicanis Libertatibus contrariam, Clerus Gallicanus intercessit. *Almaricus Monfortius* belli molem quo *Simon* Pater obrutus fuerat, sustinere se posse diffisus, Jure suo Regi Christianissimo cessit, a quo Magister Equitum, sive Stabuli Comes creatus.

Legato Apostolico ad Albigensis belli Reliquias incitante, & Anglis jubente ut arma interim deponerent, Rex in Tolosates duxit. Avenio Regio Exercitui transitum negans duorum mensium obsidione ad deditionem compulsa, mœnibusque nudata. Tum Rex Provinciam & Novempopulaniam magnis itineribus emensus omnibus pene oppidis, præter Tolosam, quam pestilentiæ metu obsidere noluit, in potestatem redactis, *Imberto Bellijocensi* regimen exercitus, ac regionis totius Præfecturam commisit. Dum in citeriorem Galliam rediret, dyssenteriæ morbo correptus, ad *Montempesserium in* Alvernia obiit in Octavis omnium Sanctorum, anno 1226. *Virum Catholicum & miræ sanctitatis, qui omnibus diebus vitæ se non maculavit, præterquam cum uxore sua sibi legitimo Matrimonio copulata*, Gestorum ejus Scriptor * prædicat. Cum ejus morbum usu fœminæ relevari posse vulgatum esset, virginem eleganti forma in cubiculum introductam repulit, dicens: *Non ita erit: Non enim peccarem mortaliter ullo modo.* Refert *Guillelmus de Podio Laurentii* Cap. 35. Historiæ Albigensium. In ejus obitu completum *Merlini* vaticinium visum est: *In Ventris Monte morietur Leo Pacificus.* Corpus ejus ad *Sanctum Dionysium* delatum juxta *Philippum Augustum* ipsius patrem sepultum est. Testamentum anno ante obitum condiderat, quo edixerat ut primogenitus filiorum *Ludovicus* in Regnum sibi succederet, *Robertus* filiorum alter Attrebatum Comitatum, tertius Andegaviam & Cenomaniam; quartus, Pictaviam obtineret ac Alverniam. Quintum Clero destinavit. *Volumus* (inquit) *& præcipimus, quod quintus filius noster sit Clericus, & omnes alii, qui post eum nascentur.* Magnam pecuniæ vim in pia opera jussit erogari. Testamenti Executores nominavit Carnotensem, Parisiensem, & Sylvanectensem Episcopos, cum Abbate Sancti Victoris. Literis excultus fuit *Ludovicus VIII.* Ipsi *Willelmus Brito* libros 12. Carminum de Gestis *Philippi Augusti*, dicavit; *Ægidius* Parisiensis KAROLINUM consecravit, quo *Karoli Magni* virtutes commendabat, ad earumque imitationem *Ludovicum* hortabatur. Gesta ejusdem Regis Carmine cecinit *Nicolaus de Braia.* Extat Tom. 5. Historicorum Francorum a *Francisco Duchesnio* editorum.

Bellum Albigense.

Ludovici Octavi obitus.

Elogium.

* *Apud Duchesnium Tom. 5.*

Ludovici octavi Testamentum.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 342. Edit. Primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Clerus Gallicanus intercessit adversus Novitates sacris Canonibus & Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ contrarias.*

R. Mera facti, & Historiæ Quæstio est.

JOANNIS DOMINICI MANSI

Nota.

REServationi, quam Pontifex sibi petebat ab Ecclesiis Gallicanis de Beneficiis nonnullis obstitisse quidem fateor Clerum Gallicanum; sed addendum etiam fuerat huic quidem postulationi Pontificis restitisse tantum minoris ordinis Clericos, cum Episcoporum aliqui consensissent. Addendum insuper *octoginta fere Magistrorum Parisiensium, qui auctores fuerant dissensus, ligata se legato sententia videntes absolutionem a peccato in dicto Concilio petiisse, petitamque protinus recepisse*. Quæ verba sunt auctoris chronici Turonensis vulgati a Martene Vet. Monum. tom. 5. pag. 1067. Ex quo inferendum mihi censeo, id equidem factum a Clero Gallicano, sed jure_ne, an injuria, incertum relinquendum esse; quin potius eos, qui jus Gallicanorum defenderunt, quasi ex delicto commisso, excommunicatos sese agnovisse.

ARTICULUS III.

DE S. LUDOVICO IV.

DEfuncto Patre, Regium nomen sumpsit *Ludovicus* ejus nominis *Nonus*; statimque Remis inauguratus est, annum agens ætatis duodecimum. Tutelam impuberis filii, Regnique procurationem, Mariti Regis suprema voluntate sibi demandatam, *Blancha* Mater, hæroici animi, & pietatis eximiæ fœmina suscepit. Hinc factiones exortæ, impatienter ferentibus Principibus, quod fœmina genere externa rerum summam regeret. Adversus ipsam conspiraverant *Philippus* Bononiæ Comes Regis patruus, *Theobaldus* Campaniæ, *Petrus* Britanniæ Dux, ejusque frater natu major Druidum Comes *Robertus*. Inter eos convenit, ut *Ludovicum* Reginæ Matri eriperent: Et eripuissent, nisi *Theobaldus* Comes, jam in partes *Blanchæ* tractus, ejusque gratiam ambiens, insidias detexisset, ac Parisienses correptis armis ad Regem periculo liberandum concurrissent, eumque Lutetiam reduxissent. Factionem Regina prudentissimis consiliis armisque dissipavit. *Robertum* Comitem disjunxit a fratre, & in amicitiam invitavit. Campaniæ Comiti contra conjuratos, qui ipsius terram ob detectas Reginæ insidias hostiliter intraverant, & vastabant, auxilio fuit Rex annum dumtaxat decimum quartum natus ætatis: ipsosque tantis animis territos e Campania fugavit. Mox ductus in Britanniæ Ducem exercitus, Andes Regi se dedidere. Alia oppida expugnata, Belesmum, Campanellum, Ardonum, Caricealum. Ulterioribus Regiæ copiæ imminebant, cum Dux metuens ne ditione tota exueretur, pactione pacem peperit, Britanniam Regni Francorum Beneficium esse professus, Regique *Homagium ligium* præstitit. *Raymundus* Tolosatum Comes *Imberti* virtute fractus, quem *Ludovicus octavus* Albigensi bello Ducem præfecerat, cuique Præfecturam confirmaverat Regina *Ludovici IX.* Mater; Tolosates ad deditionem compulsi. *Raymundus* pacis conditiones accepit, quas Rex & *Romanus* Sancti Angeli Cardinalis Sedis Apostolicæ Legatus præscribere voluerunt. Convenit ut *Raymundus* omni studio & diligentia Albigensem Sectam extirparet, unicam filiam *Joannam* fratris Regis *Alphonso* collocaret; mortuo in Tolosanum Comitatum gener succederet; si nulli ex eo Matrimonio nascerentur liberi, ditio tota ad Regem rediret. Tractatus Meldis inchoatus, Parisiis confectus est die 28. Aprilis anno 1128.

Bellum Albigense a S. Ludovico confectum.

Hanc Albigensis belli finiti, eversæque hæreseos gloriam Ludovico Regi annum ætatis decimum quintum, Regni vero tertium agenti, Deus Optimus Maximus largitus est. Cui ut grates referret, Leges condidit sanctissimas ad Hæreseos extirpationem & Ecclesiasticæ restaurationem libertatis in Narbonensi & Arelatensi Provincia. Statuit imprimis, ut *Ecclesiæ, & Viri Ecclesiastici in terris constituti prædictis, libertatibus & immunitatibus utantur, quibus Ecclesia Gallicana, & eis plene gaudeant secundum consuetudinem Ecclesiæ memoratæ*. 2. *Ut Hæretici per Episcopum loci*, vel per aliam

Leges ad hæreseos Albigensis extirpationem, & libertatis Ecclesiasticæ resti-

aliam Ecclesiasticam personam quæ potestatem habeat, condemnati, indilate animadversione debita puniantur. 3. Ne quis Hæreticos receptare, vel defensare quomodolibet, aut ipsis favere, aut credere quomodolibet præsumat. Qui secus fecerit, *nec ad testimonium, nec ad honorem aliquem de cætero admittatur; nec possit facere testamentum, nec successionem alicujus hæreditatis habere. Omnia bona ipsius mobilia & immobilia, ipso facto publicata, ad ipsum vel ad posteritatem ipsius nullatenus reversura.* Tam sanctum exemplum sequitur LUDOVICUS MAGNUS, cum Hæreticos Calvinistas, qui ab Albigensibus impia dogmata acceperunt, Edictis æquissimis coercet. Quamvis pœnas ita graves nondum in ipsos tulerit ejus Majestas; quas si decernere ipsi aliquando placeat, quis ipsam, SANCTI LUDOVICI exemplo præunte, nimiæ severitatis audeat accusare? Quis ejus pro Fide Catholica zelum non prædicet? Quis ejus non commendet æquitatem? Quibus dotibus atque virtutibus ut & bellica fortitudine rerumque præclare gestarum gloria, NON PLURIBUS IMPAR est. Statuit præterea *S. Ludovicus*, ut si qui per annum in excommunicatione contumaces perseverent, pœnis temporalibus ad parendum Ecclesiæ compellerentur; ut nimirum Regii Judices omnia ipsorum bona mobilia pariter & immobilia caperent, nec eis restituerent, donec Ecclesiæ fecissent satis, ac absolutionem recepissent, & Regio Mandato accedente. Decimas denique Ecclesiæ restitui jussit, a Laicis detineri prohibuit. Urgente *Henrico a Colonia* Ordinis Dominicani professore, verbi Dei Præcone illustri, libros Thalmudicos, aliosque Judæorum Codices in Christum Dominum, Deiparamque Virginem ejus Matrem blasphemiis aspersos, comburi jussit.

tutionem a S. Ludovico lata. Ludovici M. Christianissimi Regis elogium.

Concordia inter Archiepiscopum Rothomagensem & Canonicos Pontisarenses Sancti Mellonis, a S. Ludovico confirmata.

Concordiam inter *Petrum* Rothomagensem Archiepiscopum, & Canonicos *S. Mellonis* Pontisarensis initam anno 1237. confirmavit. Professi sunt Canonici se Archipræsuli tamquam Ordinario suo subesse, utpote in ejus Diœcesi constitutos, ipsi & ejus Successoribus obedientiam in perpetuum promisere in omnibus, ejusque Jurisdictioni & correctioni subditos se agnovere, hoc excepto dumtaxat, quod Archidiacono Pontisarensi non parerent. Hujus Concordiæ Literas a Clarissimo Viro Domino *d'Herouval* ex veteri membrana descriptas edidit *D. Lucas Dacherius* Tom. 11. *Spicilegii*, pag. 370.

Alfonso fratri Pictonum Provinciam Ducisque nomen attribuit jam rebus agendis maturus *Ludovicus*. Novum Ducem salutare, seque ejus clientem profiteri, renuit *Hugo* Marchiæ Comes. Parere recusantem, Rex Armis compellere decernit ad Officium. *Hugoni* suppetias venit *Henricus* Angliæ Rex. Ad *Talleburgum*, * quod Castrum est ad ripas *Carantoni* fluminis, acriter pugnatum. Rex *Ludovicus*, qui pontem angustissimum cum suis transierat, in acie imperterritus stetit contra Anglos numero longe superiores. Angli in fugam effusi. Cæsorum numerus captorumque pene par. Hominum circiter quatuor millia in potestatem venere. *Henricus* Sanctones, atque inde Blaviam ex fuga se recepit. *Hugo* Regis Christianissimi fidei se permittens, venia donatus est. Aliquot oppida Regi concessa, cum annuo redditu decem millium librarum Parisinarum, quas antea *Hugoni* solvere tenebatur. Comes in verba Ducis *Alfonsi* juravit. Pax Reges inter secuta *Blanchæ* Reginæ opera, Angli Amitinæ.

** Taillebourg. La Charente.*

S. Ludovici bellica fortitudo in ipsa juventute.

Annus Christi vertebatur millesimus ducentesimus quadragesimus secundus. Ætatis 27. *Ludovicus* Rex sanctus agebat. *Margaretam* Comitis Provinciæ filiam, anno ætatis undevigesimo uxorem duxerat. Ejus sororem juniorem *Beatricem*, quam defuncto Patre Rex Aragonius filio suo destinaverat, missoque exercitu obsederat ut ejus consensum extorqueret, Rex Christianissimus militari manu in Aragonios immissa in libertatem asseruit, volentemque *Carolo* fratri suo Cenomanorum & Andegavorum Comiti collocavit.

Anno Christi 1244. Decembri mense, ex morbo periculosissimo convalescens, Crucem a Parisiensi Episcopo accepit, & sacro bello se devovit.

S. Ludovici prima in Palæstinam expeditio.

Anno 1346. fratri suo *Carolo* Andegaviam & Cenomaniam attribuit. *Regalia* dictarum Civitatum, & Abbatiam Fontis-Ebraldi excipit Instrumentum Donationis, editum Tom. 11. *Spicilegii*, p. 372. Hæc sibi & Successoribus Franciæ Regibus *S. Ludovicus* retinet.

Anno 1247. *Missis Fratribus Prædicatoribus & Minoribus per totum Regnum suum, ut diligenter inquireretur: fecit etiam per Baillivos perscrutari, quod si aliquis institor, vel*

FF. Prædicatores & Minores

missi ad inquirendum per totum Regnum.

vel injuriam passus aliquam quicumque alius, in aliqua accommodatione coacta, vel extorsione pecuniæ, vel victualium, ut solet per Regios Exactores: proferret scriptum, vel taliam, vel testimonium, vel juraret, vel quomodolibet aliter legitime probaret, quia paratus erat omnia restituere. Quod & ita factum est. Refert *Matthæus Paris* p. 493. col. 1.

Ad annum usque 1248. Regii voti executionem domesticorum negotiorum necessitas retardavit. Parisiis discessit sexta feria post Pentecosten, Regni procuratione Matri relicta. *Robertus* Comes Attrebatensis, *Carolus* Andegaviæ, & *Alfonsus* Pictaviæ, Regis fratres, cum Baronibus & Episcopis plurimis una Sacræ Militiæ nomen dedere. Cum Avenionenses a nostris Militibus conviciis lacessiti, quosdam spoliassent, nonnullos etiam trucidassent: Magnates Regi suggesserunt ut civitatem obsidione cingeret, ac data occasione, Patris sui, quem Avenione veneno potatum fama erat, mortem ulcisceretur, aut saltem id ipsis permitteret ejus Majestas, dum ipsa ulterius progrederetur. Respondit Rex Sanctus: *Nec Patris, nec Matris, nec meam vindicatum progredior a Francia injuriam, sed potius ipsius Domini mei Jesu Christi.* Ita refert Matthæus Paris. Dum Cypri versaretur, ab *Erchaltam* Tartarorum Principe Christiano Legationem accepit. Misit ille vicissim Oratores, cum ad ipsum, tum ad Magnum Cham Tartarorum, quem Christiana Sacra suscepisse didicerat, magnificis cum muneribus. Legatio commissa *F. Andreæ de Lonciumel* viro linguarum Orientalium peritissimo, Ordinis Prædicatorum, cui duo ejusdem Ordinis Professores, totidem Clerici, duoque Regis domestici adjuncti sunt, ut scribit *Guillelmus Nangius*. *Jonvillæus* duos etiam ex Ordine FF. Minorum missos refert, qui Regem Tartarorum ejusque Principes ac gentem in fide confirmarent, muneraque deferrent. Francica Classis in Ægyptum feliciter delata. Damiatam inclytam urbem primum oppugnare operæ pretium visum est. Saracenorum exercitus Francorum adventum operiebatur, eos ut aditu litoris prohiberet. Verum crucesignati Duces Militesque Barbaros nihil veriti, e navibus in continentem desilierunt, eo ardore atque impetu, qui terrorem hostibus incuteret. Ut primum *S. Dionysii* vexillum in litore explicatum est, *S. Ludovicus*, moræ impatiens & divino fervore exæstuans; cum ejus navis nondum terram contingeret, in mare se immisit, & ad humeros usque aquis immersus, gladium manu tenens, ad littus, cunctis magnitudinem animi suspicientibus, enatavit. Saraceni a Francis magna clade affecti, ac in fugam compulsi, Damiatam, interjecto igne, dimiserunt. Quo extincto, Rex cum Legato Hierosolymitano Patriarcha, Præsulibus, Clero, Proceribus, urbem munitissimam, quam Nilus fluvius alluit sacro supplicantis ritu nudis pedibus ingressus est. Templum a Mahometanæ superstitionis sordibus purgatum, quod olim Deo sub invocatione Virginis Deiparæ consecratum fuerat.

Tribus Ordinis Dominicani Professoribus Legatio ad Magnum Cham Tartarorum a S. Ludovico commissa.

S. Ludovici præclare gesta in Syria. Damiatæ expugnatio.

Prælium duplex contra Saracenos.

Ad undecimum Kalendas Novembris, anno 1249. ad *Massoram* progressi, fluvium Taneos vado transeunt, non absque periculo. Ubi evasere, ad Castra hostium contendunt. Pugnatum acriter. Magna Saracenorum duplici prælio edita strages. *Robertus* S. *Ludovici* frater, dum hostes *Massoram* usque persequeretur, cecidit. Rex Sanctus omnia Ducis una Militisque munia tam egregie, tam fortiter obiit, ut nihil in præliis omnibus, quibus adfuit præclarius umquam gestum, *Jonvillæus* testetur; ac ejus virtute factum ne Christianus exercitus ad internecionem deleretur. Ubi periculum majus, viresque hostium majores conspiciebat, illuc subito convolabat, clava gladioque conterens, confodiensque Barbaros. Sex Saracenis qui ejus equum jam fræno tenebant, eumque captivum in Castra abducere conabantur, solus restitit fortitudine tanta, ut ex eorum manibus evaserit. Cujus rei testes *Cortenacum* & *Joannem de Salenaco* Jonvillæus appellat. Saraceni commeatum omnem prohibuere. Victus inopia, & morbo, quem *Scorbutum* appellant, sensim deficiebat Francorum exercitus. Rex æger, cum duobus fratribus, magnoque Nobilium numero in Saracenorum potestatem venit. Ipsum inter Sultanumque convenit, ut octo millia Byzantinorum Saracenorum, * id est, quadringenta millia librarum Gallicarum, pro suorum liberatione penderet, Damiatam pro sua redderet: (indignum enim asserebat invictus Princeps, Majestatem suam pecunia redimi) ut Christianus deduceretur exercitus, cum omnibus impedimentis;

Rex Sanctus a Saracenis capitur. Pacta conventa cum Sultano.

** Lege Dissertatio-*

mentis: induciæ in decem annos fierent, quæcumque a Christianis in Syria tenebantur, sub eorum dominio manerent. Soluta pecunia, Rex cum suis dimissus. Ipsum Eucharistiam Saracenis oppigneraſſe, mera fabula. Nullis Saracenorum minis flecti potuit *ut aliquid promitteret, concederet, aut juraret, quod in aliquod Christianitatis detrimentum, aut suæ constantiæ læsionem cederet* (inquit *Guillelmus Carnotensis* ejus Capellanus & in sacra illa expeditione & captivitate comes.) Ejus magnanimitas Barbaris ipsis admirationi fuit, cum quibus ita agebat, ac si eos ipse *in carcere tenuisset*. Babyloniæ Sultano a suis occiso, Ammirati de *S. Ludovico* in Regem eligendo deliberarunt: idque præstitissent, nisi Religionis dissimilitudo obstitisset, ut *Jonvillæus* testatur. Annos quinque in Syria commoratus, Christianæ rei victus, quam victor magis profuit, captivos redemit innumeros, Sidonis, Cæsareæ, aliarumque urbium muros refecit, Saracenos complures ad Christianam Fidem convertit. Continuo miraculo, vita scilicet omnibus sanctitatis numeris absolutissima, Infidelium animos ad Christum alliciebat, Cadavera Christianorum a Barbaris cæsorum permultis locis insepulta, & tabo fluentia, manu sua collegit, in sepulchrum extulit: quod facere famuli ac pauperes vix pretio locati horrebant. *Venite* (inquiebat) *sepeliamus Christi Martyres, qui majora quam nos pro Domino sunt perpessi.* Nuntio de morte Reginæ Matris accepto, in Gallias rediit anno 1254.

nem 20. Clarissimi doctissimique viri Domini Du Change in Histor. S. Ludovici

S. Ludovici Magnanimitas, & pietas Heroica.

Lutetiam reversus, publicæ utilitati religionique studebat, nullum prætermittebat pietatis officium. Ut Prætores aliique Magistratus caste & integre Jus dicerent statuit, 1. Ut munus a quacumque persona per se, vel per alium non reciperent in pecunia, auro vel argento, aut rebus aliis quibuscumque mobilibus, vel se moventibus, seu beneficiis personalibus sive perpetuis, præter esculenta vel poculenta, quorum valor in una hebdomada summam decem solidorum Parisiensium non excedat. Et pariter munera a suis uxoribus, liberis, fratribus, sororibus, consanguineis recipi prohibeant, accepta restitui curent. 2. Ut nihil dent vel mittant Regiis Consiliariis, vel eorum uxoribus, vel iis qui rationes eorum recipient, vel qui ad visitandam terram, vel facta exquirenda a Rege mittentur. 3. Ut ab iis qui causam habent, aut proxime norunt habituros coram ipsis, mutuum non recipiant per se vel per alium, ultra summam viginti librarum, quas reddent a die contracti mutui, infra duos menses, licet etiam creditores velint solutionis terminum prorogare. 4. Ut abstineant ab omni verbo, quod vergat in contemptum Dei, Deiparæ, vel Sanctorum. 5. Ne administratione sua durante possessiones aliquas in Provincia sua per se vel per alium coemant, vel fraudulenter in alia, sine Regis licentia: alioqui emptio irrita sit; & possessiones sic emptæ fisco applicentur. 6. Ne in Provincia sua quamdiu Magistratum gesserint, matrimonio vel affinitate jungantur, aut Beneficia Ecclesiastica vel possessiones suis acquirant, sine Regis assensu. 7. Ne in Religiosis domibus hospitium aut procurationes seu cibaria recipiant, sine Regis licentia speciali. 8. Ut paucos lictores habeant, eosque in Conventu publico nominent. 9. Ne pro quocumque debito, præter Regium, capiant, vel captum detineant aliquem Regiorum subditorum. 10. Ne emendas nisi in foro & judiciario ordine exigant. 11. Ne aliis Officia vendant. Sed si plures emptores fuerint, unus tantum Jurisdictionem exerceat, & immunitate gaudeat ab oneribus publicis. Nusquam vero ipsorum fratribus, nepotibus, aut consanguineis vendantur. 12. Ne Regis subditos in causis & negotiis quibuscumque locorum mutatione sine causa legitima fatigent: sed singulos illis in locis audiant, ubi consueverunt audiri: ne gravati laboribus & expensis jure suo cedere cogantur. 13. Ne aliquem spolient aut possessione excludant sine causæ cognitione, vel Regio Mandato: nec Regiis subditis nova onera imponant. 14. Ne triticum, vinum, aliasve merces extrahi jubeant & exportari, absque maturo, nec suspecto consilio: cum consilio factum non dissolvant, nec eo durante gratiam faciant. 15. Ut Prætores finito Officio (non enim perpetui tunc erant Magistratus) remaneant in Provincia, vel Procuratorem relinquant per dies quadraginta, ut de conquerentibus coram illis respondeant quibus committetur. 16. Ut Judæorum usuræ, blasphemiæ, sortilegia compescantur, Thalmud comburatur. Judæi ex laboribus manuum suarum vel justis negotiationibus vivant. 17. Ut nullus ad taxillos, sive aleis aut scacis ludat: ne deciorum scholæ teneantur; tenentes severe plectantur; deciorum fabrica ubique prohibeatur. 18. Ut

S. Ludovici Leges pro recta Justitiæ administratione.

Ludi aleatorii prohibiti.

Tabernarum frequentatio vetita. Meretrices expulsæ, & mulctatæ.

Ut nullus recipiatur ad moram in tabernis faciendam, præter viatores, vel qui in ipsa villa mansionem non habuerint. 19. Ut publicæ meretrices ex urbibus & pagis expellantur: bona ipsarum, etiam usque ad tunicam præmissis monitionibus capiantur. 20. Qui publicæ meretrici domum locaverit, quantum valet pensio domus uno anno, solvere Judici teneatur. 21. Ut Statuta Meloduni promulgata serventur. 22. Ne capiantur equi invitis dominis, nisi pro negotio aut servitio Regis, iique non personarum Ecclesiasticarum, non mercatorum, non pauperum, sed divitum 23. Ut prætores & Magistratus universi in solemni conventu & Cleri & Populi harum Legum jurent observantiam. Hæc *Sancti Ludovici* Statuta in Galliam Narbonensem ejus jussu delata sunt a *Guidone Fulcodii*, & in Concilio Biterrensi relecta anno 1255. Ex editione *Baluzii* viri clarissimi transcripta sunt Tom. 11. P. 1. Conciliorum pag. 754. Leguntur apud *Guillelmum Nangium* in Gestis *Sancti Ludovici*, & Gallice apud *Jonvillæum* p. 122.

S. Ludovici fœdus cum Henrico Anglorum Rege.

Belli materiam omnem inter Anglos Francosque tolli cupiens Rex Sanctus, ut societatem armorum contra Saracenos inirent, cum *Henrico* Anglorum Rege Parisios vocato, & honorifice excepto novum fœdus sanxit his legibus: Ut nullum jus Anglo posthac foret repetendi Normanniam, Cenomanos, Andes, Turones, Pictones, quæ majores *Henrici* possedissent, victique a Francis amisissent. Aquitania ulteriore potiretur, simul ex citeriore haberet Sanctonum fines, ad Carantonum usque amnem: ei Lemovices, Petragoricum, Aginumque parerent. Hæc beneficio Francorum obtineret, præstitoque Homagio, inter Franciæ Pares tamquam Dux Aquitaniæ conscriberetur. Hæc gesta anno 1259. refert *Guillelmus Nangius*. Cum ab ea pace facienda Sanctum Regem Barones deterrerent, quod his omnibus ditionibus jure Anglus excidisset, id sibi parsuasum respondit, sed pacem tamen consanguineos inter Principes firmare ac fovere optatius esse, ac præter bonum pacis, quo nihil est optabilius, se effecturum ut se Regis Francorum Beneficiarium Homagio profiteretur. Ita refert *Jonvillæus*; additque nihil fuisse Regi Sancto antiquius, quam ut pacem inter subditos, maximeque inter Principes Proceresque regni foveret, inter vicinos etiam conciliaret: id e re conscientiæ suæ & Regni esse sentiens; quamquam non deessent Politici, qui vicinorum Principum dissidia tanta solicitudine extinguenda non esse dicerent, quo mutuis bellis occupati, nihil adversus Francos molirentur.

S. Ludovici fœdus cum Jacobo Rege Aragonum.

Jacobi Aragonum Regis filiam *Elizabetham* uxorem duxit *Philippus S. Ludovici* filius: fœdereque cautum ut Carcassonem, quæ urbs in controversia erat, Biterras, Tolosam, Albium, Narbonam, Cadurcum, &c. ad quæ jus aliquod habere se contendebat Aragonius, numquam repeteret; Rex Francorum omni jure in Ruscinonensem Comitatum, Emporias, Tarraconam, in gratiam Aragonii pariter cederet.

Sententia Heroe Christiano digna.

Aliquando cum Anglorum Rege collocutus de rebus adversis quas in transmarina expeditione passus fuerat, sententiam protulit divino Spiritu conceptam, & Heroe Christiano dignissimam: *Plus*, inquit, *gaudeo de patientia quam mihi Dominus per gratiam suam concessit, quam si totus mihi mundus subderetur*. Refert Matthæus Paris pag. 605.

Anno 1260. Dominica in Passione, Concilium Episcoporum & Principum Parisios congregavit Rex Sanctus occasione literarum, quas ad ejus Majestatem Romanus Pontifex perscripserat, quibus nuntiabat Tartaros in transmarinas regiones irrupisse, Saracenos Armeniam, Antiochiam, Tripolim, Damascum, terras alias subegisse, Acconæ, totique Christiano nomini periculum imminere. Quamobrem communi consensu publicæ Supplicationes indictæ, statutumque ut blasphemiæ punirentur, luxus in vestibus, conviviisque reprimeretur, a torneamentis, ludisque omnes temperarent. Ita refert *Guillelmus Nangius*. Quod blasphemiæ punitionem spectat, *S. Ludovicus* habita collatione cum *Simone* S. Cæciliæ Presbytero Cardinali, Sedis Apostolicæ Legato, *Auctoritate ipsius Legati & sua*, Principes ac Præsules anno 1264. Parisios congregavit, ut de blasphemiis aut turpibus Juramentis extirpandis consilium iniretur. Ubi cum Legatus eode argumento diserte perorasset, *Rex Catholicus zelo sancto succensus ore proprio fecit super hoc exhortationem devotam, & rationibus validis & apertis subnixam. Igitur de communi consilio & assensu edidit Pius Rex generale Statutum, quod per totum Regnum servari & promulgari voluit*. Ita refert *Gaufredus de Belloloco* Ordinis Prædicatorum,

S. Ludovici Lex adversus blasphemos.

catorum, in Vita *S. Ludovici*, cui a Confessionibus fuit, Cap. 33. Edictum illud pœnam ferri candentis in blasphemantes decernebat. Cujus criminis cum Civis quidam Parisiensis convictus esset, ipsi labia ferro candenti ad aliorum exemplum inuri jussit Rex Sanctus. Cumque nonnulli ob Edicti severitatem ejus Majestati obloquerentur, dixit: Se lubenter pœnam tam atrocem perpessurum, dummodo hujusmodi vitium e Regno penitus tolleretur. Nihilominus *Clementis IV.* Pontificis Maximi consiliis obsecutus, qui ejus Majestatem anno 1268. per literas hortatus est ut pœnas alias *citra membri mutilationem aut mortem* decerneret, labiorum inustionem mulctis pecuniariis, aut aliis pœnis levioribus, si reus solvendo satis non esset, commutavit. Mitius illud Sancti Regis Edictum legere est in Observationibus eruditis Domini *Du Cange* in Historiam *S. Ludovici a Jonvillæo* scriptam, pag. 104.

Justitiam caste administrari, sanctissimis conditis Legibus Judicibusque integerrimis constitutis, non solum curavit Rex optimus; sed subditis suis, maxime pauperibus, Jus ipse dicere solitus erat, ad nemus Vicennarum sub patulæ quercus umbra causas ipsorum audiens. *Ingerannum* Dominum *De Conciaco*, qui tres pueros nobiles ex Belgio, suis in nemoribus forte venationi indulgentes suspendi jusserat, in Procerum Conventu sistere se jussit, ac judicium subire. Atque eo propendebat ut immane facinus capite lueret. Sed Baronum, quibuscum pœnè omnibus affinitas reo erat, precibus datum, ut libris decies mille vitam redimeret, & duas Capellanias pro animabus puerorum ad Sacrosanctum Sacrificium in perpetuum celebrandum fundaret. Hanc porro pecuniam pios in usus totam impendit Rex Sanctus. Ex illa nempe Xenodochium Pontisaræ, Scholam & dormitorium FF. Prædicatorum Parisiis, & Ecclesiam FF. Minorum a fundamentis erexit, ut *Guillelmus Nangius* refert. Ad januas Palatii sui frequenter descendebat, subditorum supplices libellos excepturus, querelas auditurus aut viris integerrimis ex Aula sua hanc provinciam committebat. Privatorum certaminum furorem coercuit. Viros designavit integerrimos, qui Aulam, quacumque pergeret, sequerentur, eaque recedente tantisper in locis Regii transitus manerent, inquisituri an alicui damnum aliquod illatum esset, quod absque mora Sanctissimus Princeps resarciebat, ut docent Regesta Cameræ Computorum Parisiensis. *S. Ludovici justitia.*

Pragmatica Sanctione sua Rex Sanctus edixit, ut Ecclesiarum Prælatis, patronis & beneficiorum Collatoribus ordinariis Jura sua serventur: ut liberæ sint Ecclesiarum electiones: Ut Simonia a Regno eliminetur: Ut Promotiones & collationes Beneficiorum & Dignitatum Ecclesiasticarum secundum Juris communis dispositionem fiant: ut libertates & Privilegia, Ecclesiis, Monasteriis, aliisque locis piis a Regibus concessa rata firmaque maneant. Additur Articulus alter contra exactiones & onera pecuniarum per Curiam Romanam Ecclesiæ Regni imposita. Hunc viri quidam eruditi a S. *Ludovico* non esse conditum conjiciunt. 1. Quod nulla fuerit ratio cur illum conderet, si quidem nulla exactio a Romanis Pontificibus eo regnante imperata est, nisi ob Ecclesiæ bonum, ipso Rege consentiente, & sæpius rogante, ad expeditionis sacræ apparatum & sumptus. 2. Quod Auctores qui Gesta Sancti Regis scripserunt, non meminerint Edicti ad Romanæ Curiæ coercendas exactiones ab ipso lati. Immo *Guillelmus Carnotensis* Ordinis FF. Prædicatorum ipsius Capellanus in libro de illius Vita & Miraculis ejus observantiam erga Sedem Apostolicam, & devotionem qua Romani Pontificis decretis parebat, his verbis commendat: „ Sane quam reverenter & humiliter erga „ sacrosanctam Romanam Ecclesiam semper se habuit, quam devote & obedienter Re„ scripta & Mandata Apostolica consuetus erat suscipere, quam obedienter & efficaciter si„ cut verus filius obedientiæ adimplere; norunt illi, qui ei familiarius adhærebant. „ Ipse enim negotia Matris Ecclesiæ plusquam propria reputans, ea totis affectibus pro„ movere curabat. „ Totam tamen Pragmaticam mox laudatam audacius Regi Sancto abjudicant aliqui, cum illius pietati maxime conveniat & studio ad Ecclesiæ tuendam libertatem propensissimo, & a Senatu Parisiensi laudata sit in Articulis *Ludovico XI.* Regi Christianissimo oblatis an. 1461. & in Regni Comitiis Turonensibus an. 1483. & ab Academia Parisiensi in Instrumento Appellationis editæ an. 1491. *S. Ludovici Pragmatica Sanctio vindicatur.*

Nec tamen viris illis eruditis, quos mox laudabam, concesserim, vel ultimum Pragmaticæ

Ultimum etiam illius Pragmaticæ caput a SanctoRege editum.

ticæ illius Sanctionis contra Romanæ Curiæ exactiones caput a Sancto Rege editum non fuisse. Hujus enim condendi Decreti rationem *S. Ludovico* non defuisse docet *Matthæus Parisius* coævus Auctor in Historia Anglicana ad annum 1247. p. 485. col. 1. „ Eisdem „ diebus, *inquit*, Dominus Papa apices suos, authenticos nuntios Prædicatores & Mi- „ nores misit ad omnes Franciæ Prælatos sigillatim supplicans ut unusquisque juxta suam „ possibilitatem, sibi unam quantitatem pecuniæ accommodaret. Et ipse proculdubio, „ cum respiraret, quod cuique competeret redderet indubitanter. Quod cum Regi Fran- „ corum innotuisset, suspectam habens Romanæ Curiæ avaritiam, prohibuit ne quis „ Prælatus Regni sui, sub pœna amissionis omnium bonorum suorum, taliter terram „ suam depauperaret. Et sic cum sibilo & derisione omnium Papales Legati sophisti- „ ci, quorum humeris hoc officium incumbebat, inanes & vacui a Regno recesserunt „ memorato. Nec repugnant huic *Parisii* narrationi *Guillelmi Carnotensis* verba mox laudata: licet enim *S. Ludovicus* maxima reverentia, humilitate, devotione, obedientia, Rescripta & Mandata Apostolica suscipere solitus esset, quæ Religionem, quæ Ecclesiam, quæ animæ suæ statum & conscientiæ regimen spectabant; non tamen si quid Romani Pontifices, ut homines privati suis rationibus servientes, contra Regia Jura, vel Ecclesiæ Gallicanæ Regnique Libertates forte imperarent. Atque illius exemplo documentum datum posteris est, Regum magnanimitatem & constantiam in suis ac Ecclesiarum Regni sui, subditorumque Juribus ac Libertatibus tuendis, cum exquisita pietate, & absoluta numeris omnibus sanctimonia cohærere posse.

Ludovici religio in Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione.

„ In Beneficiis Ecclesiasticis conferendis quæ ad Patronatum, sive donationem ipsius „ pertinebant, Deum semper præ oculis habebat, & electis, & probatis personis ea „ quantum poterat conferebat; præcipue autem in Ecclesiis Cathedralibus, ubi Sede „ vacante, RATIONE CUSTODIÆ REGALIS EX CONSUETUDINE PERTINE- „ BAT ED EUM COLLATIO PRÆBENDARUM. Quas personas inquiri & eligi fa- „ ciebat per Cancellarium Parisiensem & alios viros bonos, specialiter autem per FF. „ Prædicatores & Minores. Atque Clericos in Memoriali suo scribi volebat, ut eisdem „ loco & tempore provideret. Hanc consuetudinem observabat, quod nulli quantumcumque literato, vel famoso, aliquod Beneficium Ecclesiasticum possidenti conferret aliud, „ nisi prius Beneficium simpliciter resignaret. „ Ita refert *Gaufridus de Belloloco* in ejus Vita.

S. Ludovici pietas, pœnitentia, eleemosyna, zelus salutis animarum.

Orationibus, jejuniis, disciplinis, continentia eleemosynis, aliisque pœnitentiæ & pietatis operibus, Deum promereri, carnem consecrare studebat Rex Sanctissimus. Omnes Horas Canonicas, & de Beata Virgine cum cantu quotidie audiebat; Mortuorum Officium cum Capellano suo recitabat, Missis duabus intererat. Lacrymarum donum enixe postulabat a Deo, Cilicio carnem affligebat. Continentiam servabat ex consensu castissimæ conjugis aliquot ante Sacram Communionem diebus, & toto Adventus & Quadragesimæ tempore. Sexta qualibet feria, peccata confitebatur, quorum nullum umquam mortale fuit, disciplinam cum quinque catenulis ferreis a Confessario suscipiebat, Feria quarta temperabat a carnibus & sanguine: Sextis feriis Quadragesimæ & Adventus etiam a fructibus & piscibus. In Parasceve, in Vigilia omnium Sanctorum, & quatuor Vigiliis præcipuarum Deiparæ Virginis Solemnitatum, nullus illi præter panem & aquam cibus & potus. Eleemosynas illius quis enumerare possit? Centum viginti pauperes quotidie reficere, in Quadragesima & Adventu numerum adaugere, ipsis ministrare, etsi leprosis, ac fœtidis, tres senes pauperes in prandio, & cœna juxta se habere, in Cœna Domini pauperum pedes lavare, pio Regi consuetum erat. Ejus munificentiam testantur ac prædicant Compendiense, Pontisarense, & Veronense Xenodochia; Le prosariæ plures; Abbatiæ Regalis-Montis, Lilii, Malodumi, Domus Hospitalis trecentorum Græcorum Parisiensium; Conventus FF. Prædicatorum & Minorum Parisiis, & in aliis Regni civitatibus plurimi ejus sumptibus erecti, Monasteria Sororum *S. Dominici* juxta Rothomagum, Filiarum Dei, & Beguinarum Parisiis, & Carthusiensium Cœnobium. De eleemosynis quas FF. Minoribus & Prædicatoribus annis singulis erogabat, sibi in Domino gratulabatur. „ O Deus (*inquiebat*) quam bene reputo „ hanc eleemosynam esse erogatam tot & tantis Fratribus, qui de toto orbe ad istos

„ Con-

„ Conventus Parisienses pro studio Sacræ Doctrinæ confluunt. Et exinde quod de Scri- „ pturis Divinis hauserunt, per totum Mundum ad Dei honorem, & animarum salu- „ tem effundunt? „ Saracenos ad Christi fidem conversos in Franciam adduxit, ipsisque aceorum familiis pensiones assignavit. Salutem animarum totis viribus procurabat. In itinere transmarino Nautas Concionibus & Catechismis ad pietatem institui curabat, & ad peccatorum Confessionem hortabatur, spondens, si navis alicujus opera indigeret, dum Exomologesim faceret, se in illius locum & Officium successurum, & ad opera Regias manus admoturum. Scripturæ Sacræ, & SS. Patrum lectione delectabatur plurimum. Libros Sacros, & SS. Doctorum Opera eleganter describi jussit, Codicesque plurimos in Capellæ suæ thesauro Parisiis congregavit, quorum partem FF. Minoribus, partem Prædicatoribus, partem Monachis Cisterciensibus Regalis Montis, moriens legavit. Sacrum Sacellum Parisiis fundavit, in quo spineam Coronam Salvatoris, partem vivificæ Crucis, aliasque Reliquias deposuit, Canonicos & Capellanos instituit, copiosis reditibus assignatis. Coronam spineam Domini nostri Jesu Christi a *Balduino* Constantinopoli obtentam, a Venetis quibus oppignerata fuerat, redemptam, a FF. *Jacobo* & *Andrea* Ordinis Prædicatorum, quos ad sacrum thesaurum recipiendum Constantinopolim miserat, allatam, qua pietate, quo apparatu, quo gaudio Rex Sanctus susceperit, anno 1339. narrant *Galtherus Cornutus*, tum Archiepiscopus Senonensis in libello ea de re edito, in Collectione Historicorum Francorum. Duchesniana Tom. 5. p. 407. & *Matthæus Parisius* in Historia Anglicana ad annum 1241. pag. 373. Cum secretas literas ad familiares suos interdum dabat, *Ludovicum de Poissiaco*, suppresso Regis nomine se inscribebat. Magis nempe gloriabatur Christiana Fide, & Baptismate, quo illo in Castro fuerat initiatus, quam Regia Unctione, qua Remis fuerat delibutus. Monasticam Vitam profiteri, deposito diademate, & Regni administratione filio suo primogenito relicta, Rex Sanctus decreverat, si castissima conjux consensisset, nec Religiosi Viri, quorum consiliis utebatur, ipsum a proposito deterruissent; Deo gratius ac Ecclesiæ Regnoque utilius fore suadentes, ut servata Majestate in seculo absque sæculi amore maneret. Cum pium illud consilium mente agitaret, Ordines FF. Minorum vel Prædicatorum cogitabat. „ Hos enim specialissime diligebat, dicens, Quod si de corpore suo „ posset duas facere portiones, unam daret uni, reliquam alteri. Unde familiariter di- „ cebat: Se in hoc non modicum gloriari, quod familiares sui, qui sibi quasi continue „ assistebant, discernere non poterant, quem Ordinem magis diligeret e duobus. In „ Testamento suo scribi voluit, quod duo filii, qui sibi nati fuerant ultra Mare, cum „ ad annos discretionis venissent, infra septa Religionis nutrirentur, unus in Domo FF. „ Prædicatorum Parisius, & alius in Domo FF. Minorum, locis ad hoc competentibus „ ibidem Regis sumptibus præparatis: ut illic sacris institutis & literis instruerentur, „ ad amorem Religionis salubriter inducerentur; Desiderans toto corde, ut documentis „ salutaribus informati, Domino inspirante, loco & tempore ipsas Religiones intrarent. Quod etsi, Deo aliter providente, impletum non fuerit, id tamen & *S. Ludovici* pietatem & summam de Vita Religiosa existimationem & præcipua erga FF. Minorum & Prædicatorum Ordines propensionem demonstrat. Ita refert *Gaufridus de Belloloco* in ejus Vita.

Spinea Corona Domini translatio.

S. Ludovici in vitam religiosam propensio, studiumque in Ordines FF. Minorum & Prædicatorum.

Ex his refellitur *Richerius* Senonensis Monachus, qui scripsit in Chronico sui Cœnobii, lib. 4. cap. 37. FF. Prædicatores *S. Ludovico* persuasisse ut sui Ordinis habitum susciperet, Regina, Regno, filiisque relictis: Comitem Andegavensem Sancti Regis Fratrem, ejus Majestatem objurgasse, & Prædicatoribus minas intentasse; Filium Regis primogenitum eosdem palam vituperasse: Regem conviciis eorum commotum filio alapam impegisse; Filium vero dixisse Patri: „ Juro per Beatum Dionysium Patronum „ nostrum, si aliquando contigerit, Deo annuente, gubernacula Regni obtinere, ego „ omnes istos Prædicatores a Regno expelli faciam. Cumque Rex hoc juramentum au- „ disset, ultra modum indoluit, quia sciebat eum animo ferum esse. Comes vero frater „ Regis præcepit, ne Prædicatores in toto Regno Franciæ de cætero prædicare præ- „ sumerent. Fertur etiam præcepisse ne quis Prædicatoribus aliquid conferre auderet „. Coævus quidem Auctor *Richerius*, sed in Vosago Diœcesis Tullensis, in solitudinis umbra

Senoniensis Chronegraphus refellitur. Ordo Prædicatorum a calumnia vindicatur.

bra latens, & rerum, quæ in Aula *S. Ludovici* gerebantur, ignarus, nobiliorum Auctorum, qui in Aula Sancti Regis versati sunt, silentio, vel testimonio refellitur, *Jonvillæi* Toparchæ, qui alia minutiora memoriæ prodidit, *Gaufridi de Belloloco*, *&* *Guillelmi Carnotensis*; *Guillelmi* etiam *Nangii* Sandionysiani Monachi, qui sub *Philippo Pulchro* floruit, eique librum de Gestis *S. Ludovici* dicavit, quem collegit ex fidelissimis Commentariis & relationibus, imprimis ex Observationibus *Gilonis Remensis*, Commilitonis sui. Nullus, inquam, horum Scriptorum illa refert quæ Senoniensis Monachus scripturiit. Quæ sane & Sancti Regis eximiæ mansuetudini, & *Philippi* ejus primogeniti pietati, & Comitis Andegavensis prudentiæ & observantiæ in Regem sunt maxime injuriosa. Quis credat Regem Sanctum alapam impegisse filio? Fratrem Regis prohibuisse ne FF. Prædicatores conciones haberent, quod ejus auctoritatem superabat; non potius acturum apud Summum Pontificem & Episcopos, ut ipsis hoc munere interdiceretur? Prohibuisse ne in toto Regno Franciæ prædicarent, in quo jubendi potestatem non habebat: nec mandata ejus vim habuissent invito Rege? Præterea *Philippi tertii* de hominibus nostris existimatio, præcipue de *Gaufrido de Belloloco & Guillelmo Carnotensi*, publicis literis significata, nullum relinquit huic fabulæ locum. In literis (inquam) ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, Decanos, Presbyteros, & cæteros Ecclesiarum Rectores, & universos tam Regularium, quam Sæcularium Conventus, Collegia, & Capitula in Regno Franciæ constituta, quibus Sancti Regis obitum ipsis nunciavit, ita scripsit Rex *Philippus tertius*. „ SANE juxta prædicti piissimi Patris nostri „ supremæ voluntatis arbitrium, humiliter postulantis, ut post ejus obitum mitteretur „ ad personas & loca religiosa per Regnum pro suffragiis orationum, & gratis Deo „ charitatis subsidiis obtinendis, ecce ad diversa Regni loca, propter hoc dilectos nostros, Viros Religiosos, F. Gaufridum de Belloloco, & Guillelmum Carnotensem, de „ Ordine Prædicatorum, ac F. Joannem de Montibus Ordinis FF. Minorum, familiares „ & charos quondam memorati Domini Patris nostri, latores præsentium, cum aliis de „ Domo nostra & familia destinamus „. Datæ sunt in Castris juxta Carthaginem, die Veneris post Nativitatem B. Virginis, anno 1270. Leguntur apud *Duchesnium* Tom. 5. pag. 440. Denique in novum Prædicatorum Ordinem iniquissimum se præbuit Senoniensis ille Chronographus, quem a primævo fervore jam defecisse scribit ea tempestate, qua maxime florebat, & viros sanctimonia insignes, *Albertum Magnum*, *S. Thomam*, aliosque plurimos alebat, ac ob Regularis Disciplinæ puritatem, doctrinæ præstantiam, sacrosque pro Ecclesiæ ædificatione & animarum salute labores, a Summis Pontificibus, Episcopis, Regibus, præsertim a *S. Ludovico*, colebatur, diligebatur, fovebatur, commendabatur. „ Quia (inquit maledicus Richerius Cap. 16. lib. 4.) Prophetia illius „ Venerabilis Sanctimonialis Hildegardis, ne fieret præteriri non poterat, in primordio sui nostri Prædicatores in bono satis claruerunt: Multos quippe ab erroribus suis „ & a via sua mala averterunt, & Hæreticos, quibus universa terra jam prope occupata erat, represserunt, & multos eorum dari igni fecerunt, & adeo in exercitatione sua „ valuerunt, ut etiam quidam eorum miraculis claruisse referantur. Sed quia, ut dicitur, „ nova placent, & usitata vilescunt, quia jam a proposito aliquantulum declinabant, „ immo etiam de se præsumendo, quædam inepta sibi usurpabant, a populo jam non „ tanti pretii haberi cœperunt „.

Secunda S. Ludovici expeditio sacra.

Anno 1269. in Africam transmisit *S. Ludovicus*, Tunicium expugnaturus, ut inde in Terram Sanctam sive in Ægyptum transiret, utrobique Christianos a Saracenorum tyrannide vindicaturus. Ante discessum potestatem dedit *Stephano* Parisiensi Episcopo in absentia sua conferendi Beneficia ad suum Patronatum, Collationem, seu Præsentationem pertinentia, tam RATIONE REGALIUM, QUAM ALIO QUOCUMQUE JURE, *personis idoneis, & nullum aliud Beneficium Ecclesiasticum habentibus ac præsentandi ad vacantes Ecclesias vice sua; dum tamen de consilio Cancellarii Parisiensis Ecclesiæ, Prioris FF. Prædicatorum, & Guardiani FF. Minorum Parisiensium vel duorum ex ipsis, in hujusmodi collatione, vel præsentatione procedat; & in literis donationis, vel præsentationis specialiter exprimatur, quod ex auctoritate & vice Regis sibi commissa, collatio, vel præsentatio ipsa fiat.* Ex expeditione Tunicii Portus a nostris occupatur,

Consilium conscientiæ pro beneficiorum Regii pa-

Car-

Carthago capta. Siciliæ Rex *Carolus* expectabatur cum valida classe ut Christianus exercitus Barbaros urgeret, ac victoriam ulterius proferret. Verum intemperies aeris, insalubres cibi, dulcis aquæ penuria, morbos peperere, quibus nostrorum plurimi sunt confecti. Obiit inter alios *Joannes* Comes Nivernensis, Regis filius: Rex ipse dysenteria & continua febre correptus, devotissime susceptis Ecclesiæ Sacramentis, migravit in cœlum. In extremis de uno Deo & Fidei Christianæ propagatione cogitabat, sollicitus erat. „ Pro Deo (*inquiebat*) studeamus quomodo Fides Catholica possit apud „ Tunicium prædicari & plantari. O quis esset idoneus, ut mitteretur ibi ad prædican- „ dum! Et nominabat quemdam Fratrem Ordinis Prædicatorum, qui alias illuc iverat, „ & Regi Tunicii notus erat „. Ita referunt *Guillelmus Nangius & Gaufridus de Belloloco* in ejus Vita. Ante mortem sanctissima documenta *Philippo* primogenito suo tradidit, quæ ante infirmitatem, quasi obitus sui præscius propria manu scripserat. Ipsa Gallice quo idiomate a Sancto Rege scripta erant, Historiæ suæ inseruit *Jonvillæus*, Latine verterunt *Gaufridus de Belloloco & Guillelmus Nangius*. Vitæ Christianæ, Regiique Officii summam complectuntur. Unum & alterum ex iis, quæ Justitiæ administrationem, & Ecclesiasticorum Jurium conservationem, Beneficiorum Collationem, reverentiam erga Romanam Ecclesiam & Summum Pontificem spectant, temperare mihi non possum quin describam: *Et nunc Reges intelligite; & erudimini qui judicatis terram*: Sancto Regi auscultate:

tronatus collatione seu nominatione a S. Rege institutum.

S. Ludovici obitus.

S. Ludovici documenta Philippo filio data.

Sis semper ex parte causæ pauperis, donec sis certus de veritate.

Si quis contra te querelam habuerit, stes potius pro causa adversarii tui, donec constet tibi de veritate, & sic illi qui sunt de Consilio tuo, citius stabunt pro justitia.

Sis diligens quod omnes subditi tui justitia & pace fruantur; maxime autem personæ Ecclesiasticæ ac Religiosæ. Dicitur de Rege Philippo avo nostro, quod quidam de Consiliariis suis dixit ei, quod multa damna inferebant ei Ecclesiasticę personæ, jura ipsius usurpando, & mirabantur multi quod ita tolerabat. Cui Rex respondit: Bene credo quod dicitis, sed quando cogito beneficia quæ mihi Dominus contulit, MELIUS VOLO PATI, QUAM INTER ME ET ECCLESIAM SCANDALUM SUSCITARE. *Ama igitur, o Fili, personas Ecclesiasticas, & serva pacem earum quantum poteris.*

Libenter subveni pauperibus Religiosis in suis necessitatibus, & maxime per quos Deus magis honoratur in terra.

Beneficia Ecclesiastica personis idoneis dona de consilio spiritualium virorum, & EIS QUI NON HABENT ALIUD BENEFICIUM.

Sis solicitus quod habeas fideles Præpositos & Baillivos, & inquire diligenter quomodo se gerant. Similiter de Hospitio tuo.

SIS DEVOTUS ET OBEDIENS MATRI NOSTRÆ ROMANÆ ECCLESIÆ, ET SUMMO PONTIFICI TANQUAM PATRI SPIRITUALI.

Labora quod omne peccatum de terra tua removeatur, maxime autem blasphemiæ & hæreses.

Obiit *S. Ludovicus* die 25. Augusti anno 1270. ætatis 56. Regni 44. cujus sanctitatem multis miraculis Deus manifestam fecit. Undecim ex *Margarita* Regina liberos susceperat, ex quibus octo ad adultam ætatem pervenere, filii quatuor, & totidem filiæ. Filii erant, *Philippus*, cui cognomen *Audaci*, qui ipsi in Regnum successit, *Joannes Tristanus* Comes Nivernensis, qui ante ipsum obiit, *Petrus Alenconius*, *Robertus* Claromontanus Comes, qui *Beatricem*, filiam & hæredem unicam Borboniæ Domus uxorem duxit. Quo ex matrimonio stirps Borbonia orta est, quæ per HENRICUM MAGNUM in Solium ascendit, & nunc per LUDOVICUM MAGNUM *S. Ludovici* in extirpanda hæresi, in Religione Catholica promovenda, in Ecclesia tuenda Gloriosum Imitatorem felicissime regnat: Cujus utinam Majestati

S. Ludovici Liberi.

Regia Stirps Borbonia.

E nostris Deus Optimus augeat annos.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 348. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Regalia sibi & successoribus suis retinuit S. Ludovicus.*

Respondeo. *Sanctus Ludovicus* Andegaviam & Cenomaniam fratri suo Carolo attribuisse dixi; Regalia dictarum civitatum & Abbatiam Fontis Ebraldi excepisse: Hæc sibi & Successoribus Franciæ Regibus retinuisse. Instrumentum Donationis citavi Tom. 11. *Spicilegii* Dacheriani editum, pag. 372. Facti Quæstio est. Si mihi non credant Religiosi Censores, Literis Sancti Regis credant datis Aureliæ anno millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, mense Augusto: *Sciendum etiam* (inquit) *quod nos Regalia dictarum Civitatum, & Abbatiam Fontis Ebraldi nobis & hæredibus nostris Regibus Franciæ retinemus.*

SCHOLION II.

In eodem Articulo sequentes Propositiones notant Religiosi Censores, pag. 358. *S. Ludovicus fecit Edictum contra exactiones pecuniarum per Romanam Curiam impositas.*

Pag. 360. *Utebatur Jure Regaliæ etiam in Collatione Beneficiorum.* Et ad pag. 359. hanc notam apposuerunt: *Tuetur Pragmaticam Sanctionem Sancti Ludovici, etiam quoad Articulum de pecuniarum exactionibus.*

R. Hæ pariter meræ facti Quæstiones. Articulum contra Romanæ Curiæ exactiones a S. Rege conditum non infirmis argumentis probatur. Criticæ Quæstio est, non dogmatis. Hujus Decreti rationem *S. Ludovico* non defuisse, docet *Matthæus Parisius* coævus Auctor, cujus verba descripsi. De hac S. Ludovici Constitutione Doctissimus Archipræsul *Petrus de Marca* l. 11. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, cap. 12. ita scripsit: „ S. Ludovicus vix officio suo erga Ecclesiam satisfactum putavit, tot bellis labo„ re maximo immanique dispendio adversus Muhammedanam perfidiam in Oriente „ gestis, nisi hoc etiam Edicto suam pietatem cumulasset. Ea Lege decernit ut Episco„ pis & Patronis sua jura plenissime serventur, & ut Beneficia atque Officia Ecclesia„ stica Regni, secundum præscripta juris communis & Conciliorum, atque instituta ve„ terum Patrum conferantur, nullusque Curiæ Romanæ, supersit locus exigendæ pe„ cuniæ ab Ecclesia Gallicana, Libertatesque & Privilegia a Regibus Francorum Eccle„ siis collata intemerata maneant. Tum Magistratibus Regni dat in mandatis ut hujus „ Edicti executioni & custodiæ invigilent, pœnis a contumacibus exactis. Cæterum „ præfatio Edicti hic inserenda mihi videtur, quod majestatem quamdam pietatemque „ Christianam simul præ se ferat, iisque verbis concepta sit, quibus antiqui Romani „ Imperatores in simili negotio utebantur. LUDOVICUS Dei gratia Francorum Rex, „ ad perpetuam rei memoriam. Pro salubri ac tranquillo Statu Ecclesiæ Regni nostri, „ nec-non pro divini cultus augmento, & Christi fidelium animarum salute, utque gra„ tiam & auxilium omnipotentis Dei, cujus soli ditioni atque protectioni Regnum „ nostrum semper subjectum extitit, & nunc esse volumus consequi valeamus, quæ se„ quuntur hoc Edicto consultissimo in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

SCHOLION III.

Ad eumdem Articulum, pag. 360. Edit. primæ Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Cum pietate stat defensio Jurium, si Papæ ut personæ privatæ suis rationibus servientes, contra Regem & privilegia subditorum aliquid tentent.*

„ R. Licet (inquam) *S. Ludovicus* maxima reverentia, humilitate, devotione, obe„ dientia, Rescripta & Mandata Apostolica suscipere solitus esset, quæ religionem, Ec„ clesiam, statum animæ suæ, & conscientiæ regimen spectabant; non tamen si quid „ Romani Pontifices, ut homines privati, suis rationibus servientes, contra Regia jura, „ vel Ecclesiæ Regnique Libertates forte imperarent. Atque illius exemplo documen„ tum datum posteris est. Regum magnanimitatem & constantiam in suis ac Eccle„ siarum Regni sui, subditorumque juribus ac Libertatibus tuendis, cum exquisita „ pietate & absoluta numeris omnibus sanctimonia stare posse. „ Hæc ego eo loci. An Romanos Pontifices, ut homines privatos, impeccantia donatos esse, rationibus suis servire numquam posse contendunt Religiosi Censores? Impios esse Reges, qui jura

ra Ecclesiarum, Regni, sua, subditorumque, adversus illos sic agentes defenderint? *S. Ludovicum* id inique fecisse? Id certe nobis persuaderi non potest. A *Sancto Ludovico* nomen & rem ipsam Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ restituta fuisse probat ejus Constitutio anno 1228. mense Aprili edita, qua immunitates Episcoporum Provinciæ Narbonensis, aliorumque confirmat & auget his verbis: „ LUDOVICUS Dei gratia Rex „ Francorum, universis Baronibus, Vassallis fidelibus suis, Ballivis & bonis villis in A- „ relatensi, Narbonensi Provincia, & Ruthenensi, Caturcensi, Aginnensi, & Albigensi „ Diœcesibus constitutis. De Magnorum & prudentum virorum consilio statuimus quod „ Ecclesiæ & viri Ecclesiastici in terris illis constituti Libertatibus & immunitatibus „ utantur, quibus utitur Ecclesia Gallicana, & eis plene gaudeant secundum consuetudi- „ nem Ecclesiæ memoratæ. „ Libertates illæ in juris communis usu positæ sunt, & in observantia Canonum Spiritu Dei conditorum & totius Mundi, specialique Gallicanæ Ecclesiæ reverentia consecratorum, ac Decretalium etiam Pontificiarum in Regno promulgatarum, usuque receptarum. Absit, ut libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ suavissimum Romani Pontificis jugum excutiatur, aut canonica obedientia illi debita negetur. Immo eo præcipue nituntur fundamento, ut ECCLESIÆ ROMANÆ, CÆTERORUM OMNIUM (adeoque & Gallicanæ) MATRIS ET MAGISTRÆ, POTENTIOR PRINCIPATUS Primatusque Romani Pontificis a Christo immediate institutus, Primatus (inquam) non solum honoris, sed auctoritatis & jurisdictionis in tota qua late patet Ecclesia, non solum a vulgo fidelium, sed ab Episcopis universis, ab ipsisque Regibus credatur, & omnibus officiis colatur: omnesque Summo Pontifici ut Spirituali Patri obediant in iis quæ res spirituales & Ecclesiasticas spectant. Hæc certe mens *Sancti Ludovici* fuit, hæc Gallorum omnium Catholice sentientium: sed tamen jura Regni, Ecclesiæque Gallicanæ, his Libertatibus munita constitutione sua seu Pragmatica Sanctione firmavit Rex Sanctissimus. Defensionem hujusmodi jurium cum pietate stare posse, si Romani Pontifices, ut homines privati suis rationibus forte servirent, & contra Regia jura, Regnique Libertates, aliquid imperarent, recte scripsi, nec id magis reprehendi debet a Religiosis Censoribus, quam ista Auctoris Anonymi tractatus *De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ* anno 1684. Leodii editi & Romæ magno plausu excepti observatio & doctrina Lib. 2. Cap. 3. *Verum* (inquit) *lumen illud Spiritus Sancti, quod Summo Pontifici adest, cum explicanda sunt Fidei Mysteria & tradenda morum præcepta, non perpetuo illi hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversus ambitiosorum importunitatem, magnatum preces, suspecta Officialium consilia, immotas servat. Quid si (quod tamen sine gravi fundamento suspicari nefas est) Summus Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans? Nec enim altitudo & sanctitas solii sanctum facit, & a peccato securum. Num si quid hujusmodi contingeret, ab exequendo Mandato non liceret abstinere? Quod autem in Mandatis singularibus, etiam in communibus Legibus liceret, quamvis longe difficilius legibus desit justitia quam præceptis particularibus . . . . Usus antiquis moribus præsertim non perversis contrarii vix inducuntur sine scandalo, cujus causa vitandi, Summi Pontifices præcepta sua aliunde justa, suspendi velle censentur.* CONSULTIUS *duximus* (inquit Cœlestinus 3. Cap. *Quod dilectio*, Ext. De Consanguinit. & Affinit.) *observatæ consuetudini deferre, quam* „ *aliud in dissensionem & scandalum populi statuere*, ADHIBITA QUADAM NOVI- „ TATE. *Eamdem Summis Pontificibus mentem tribuere convenit, quotiescumque injustum aliquid in lege aut præcepto continetur. Alexander* III. *Cap.* SI QUANDO Ext. DE RESCRIPTIS *eam his verbis prodit*: PATIENTER *sustinebimus, si non feceris quod nobis fuerit* PRAVA INSINUATIONE SUGGESTUM. *Eam etiam indicat* Cap. *Cum tentamur*, Ext. *De Præbendis*. Hæc Auctor ille, cujus Opus in Romana Curia magna cum approbatione exceptum est.

SCHOLION IV.

In eodem Articulo pag. 367. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *In secunda Expeditione S. Ludovicus collationem Beneficiorum, quæ illi competebat Jure Regaliæ vel alio titulo, Episcopo Parisiensi commisit de consilio Cancellarii Parisiensis Ecclesiæ, Prioris FF. Prædicatorum, & Guardiani FF. Minorum.*

R. Id scripsi, & ex ipsis Sancti Regis literis probavi. Mirum est id a Religiosis Censoribus reprehendi, quod ab Auctoribus coævis Vitæ S. Ludovici refertur, & ex ipsius Sancti Regis literis probatur, atque in mera facti Quæstione positum est.

SCHOLION V.

In eodem Articulo, pag. 370. Religiosi Censores hæc reprehendunt: LUDOVICUS MAGNUS SANCTI LUDOVICI *in extirpanda Hæresi, in Religione Catholica promovenda, in Ecclesia tuenda religiosus imitator.*

R. Regem Maximum legitime partis laudibus frui sinant Religiosi Censores, nec suam prodant in illis ferendis impatientiam.

ANIMADVERSIONES in eam, quam appellant, S. Ludovici Pragmaticam Sanctionem.

Quamplura S. Ludovicum beneficia contulisse, ac in iis eligendis, quibus essent conferenda, sanctitate ac prudentia præditos viros adhibuisse, narrant illius ætatis Scriptores, ac alibi etiam adnotare non omisi. Æquum proinde est credere Romanos Pontifices, quibus tuendis, proventibusque ditandis Galliæ Reges studuere, illorum plures quorumdam conferendorum beneficiorum potestate donasse, quam postea inter Regalia recensuerunt. At loquendo de S. Ludovici Pragmatica Sanctione, ac præcipue de quinto ipsius articulo, quo Romanæ Curiæ exactiones prohibentur, cum peritioribus Criticis commentitiam existimo.

§. UNICUS.

Pragmatica S. Ludovici Sanctio putum commentum reputanda videtur.

Et quidem eam S. Regi suppositam primo suadent illius temporis circumstantiæ; Clementis nempe IV. in Cathedra Sancti Petri sedentis indoles, & Sancti Ludovici religio. Clemens igitur IV. ultraquamquod quia Gallus erat, credere debeamus a depauperandis patriæ suæ Ecclesiis alienum, animum avaritia non depravatum gerebat, nulloque in propinquos affectu agebatur; ac proinde longe ab eo erant pessimæ illæ causæ, quæ ad bona Ecclesiastica cumulanda, ac deinde dilapidanda solent movere. Ita de eo scribit Genebrardus ad an. 1265. *Optimus Pontifex bona Ecclesiæ optime dispensavit. Cum duas filias ex mortua uxore ante Pontificatum suscepisset, uni in Monasterio collocatæ triginta tantum libras dedit: alteri tercentas libras dotis nomine. Clerico Nepoti tres præbendas habenti duas abstulit, se dicens Deo, non carni, & sanguini velle acquiescere.* Ut vero adversus illum invocanda esset Regis auctoritas, ne modum in Beneficiis conferendis excederet, & ut ab injustis exactionibus compesceretur, oportebat non fuisse præclaris virtutibus præditum, quibus ab æqui bonique regulis discedere non permittebatur.

Quis deinde poterit sibi persuadere S. Regem, cujus tanta erat in Apostolicam Sedem reverentia, si quam habuisset cum Pontifice se committendi occasionem, non prius precibus aliisque mediis acturum; non vero statim publica Constitutione Papæ Ministris tamquam jurium Episcopalium usurpatoribus restiturum, exactiones vetaturum; publicas insuper fundendo querelas, quod eisdem suum Regnum ad pauperiem redigeretur? Etsi concederemus, ab eo etiam tempore exempla non deesse, ad ostendendum

dum Regum auctoritatem Pontificis mandatis se opposuisse, nemo id mente concipiet de S. Ludovico, cui summopere cordi erat pacem cum Romano Pontifice servare. Adnotasse sufficiat inter alia monita, quæ filio suo tamquam hæreditariam successionem testamento conscripsit, ut refert ipse P. Natalis, duo hæc potissimum commendasse: *Sis obediens, & devotus matri nostræ Romanæ Ecclesiæ, & Summo Pontifici tamquam Patri spirituali.* Ita vero præmiserat: *Sis diligens quod omnes subditi tui justitia & pace fruantur: maxime autem personæ Ecclesiasticæ, & religiosæ.* Cum vero avi sui Philippi Augusti exemplo ostendisset potius injurias ab Ecclesiasticis patiendas, quam cum Ecclesia jurgia habere, ita subdidit: *Ama igitur, o Fili, personas Ecclesiasticas, & serva pacem eorum quantum poteris.* Ea igitur erat sancti Regis indoles, ut potius injuriæ essent tolerandæ, quam cum Ecclesia pacem non servare; unde quis credat statim Pragmatica Sanctione, antequam de modo concordiæ servandæ ageretur, Papæ Officiales compescuisse? Esto Regum sit se opponere & ipsi Romanæ Curiæ, dum aliqua contra jus aggrederetur; at nullus Rex, si sapiens & multo magis si sanctus sit, suam ipsi opponit auctoritatem, nisi prius videat, an velit ab inceptis cessare.

Aliud manifestum argumentum ad respuendam Pragmaticam istam Sanctionem ex eo desumitur, quod an. 1268. quando ea dicitur prodiisse, ad secundam in Terram Sanctam expeditionem, suadente Pontifice, Rex accingebatur; unde quæ fiebant, ejusdem auctoritate in Gallia exactiones, ad eum deferabantur. Temporis ne ergo circumstantiæ suadebant; quod dum Cleri opibus indigebat, absque eo quod Papam adiret pro exactionibus moderandis, aspere in ipsius Officiales pragmatica Sanctione animadverteret? Immo observat Thomassinus *p.* 3. *l.* 1. *cap.* 43. *n.* 17. quod cum Clerus Gallicanus Papam deprecatus esset pro exactionibus moderandis, quia tamen precibus ac Regis epistolis fuerat præventus, decimas ad tres annos concessit. Hæc sane cum pragmatica Sanctione non cohærent.

Inverisimile prorsus postea est, quod si hujusmodi exactionum causa exarsisset dissidium inter Pontificem, Sanctissimumque Regem, de eodem nec verbum quidem habuissent qui tunc hujus gesta scripserunt, omnesque illius ævi Auctores sub alto silentio consepelissent. S. Ludovici vitæ Scriptores non solum nullius contentionis inter ipsum ac Pontificem non meminere, sed potius mutua benevolentia se ad invicem respexisse. Quoad alios vero Scriptores hæc habet Thomassinus supra citatus: *Cum non occurrerit usquam mihi quidem vel antiquus Auctor, & Fidejussor hujus Pragmaticæ, vel ratio prorsus inconcussa, quæ illam astruat, non immerito visum est diutius hic non immorandum.* Illius primo meminit Senatus Parisiensis in articulo 12. suæ ad Ludovicum XI. admonitionis, ut ex libro, cui titulus: *Preuves des Libertez de l'Eglis. Gall. cap.* 15. *n.* 35. *& cap.* 22. *num.* 21. Ipsius iterum mentio facta est in Comitiis Turonensibus anno 1483. iterumque 1489. ut narrat P. Natalis. At fortasse nullane adfuerat occasio illius, si extitisset, exhibendæ? Peropportune fuisset in medium prolata effervescente dissidio inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum. Sed & grassante schismate Avenionensi, Carolo VI. Rege, de ea silendum non erat, cum tunc sublatæ fuerint omnes Romanæ Curiæ exactiones. Etiam saltem ad exempli auctoritatem erat commemoranda, dum sub Carolo VIII. Pragmatica sanctio fuit concinnata.

Sed specialiter loquendo de illius articulo quinto, quo interdicuntur omnes per Curiam Romanam faciendæ in Regno exactiones, si Regni Regisque consensus non adsit, observant, quod ab eo tempore, quo hæc pragmatica Sanctio prodiit in lucem, sæpe typis excusa est, sed absque eodem articulo. Hæc igitur pragmatica Sanctio habetur tom. 6. Bibliothecæ PP. per Margarinum de la Bigne Doctorem Sorbonicum concinnatæ, nec præfatus articulus in eo legitur: cumque intra annos triginta Parisiis tres illius factæ fuerint editiones, quarum novissima est anni 1609. numquam de hoc Articulo addendo cogitarunt. Sine eodem articulo pragmatica Sanctio habetur tom. 13. Bibliothecæ PP. a Doctoribus Coloniensibus publici juris factæ an. 1618. sicut & apud Cæsarem Bulæum *in Histor. Univers. Parisiens. ad ann.* 1666. Hoc satis demonstrat maxime quintum articulum, ut putum commentum habitum, ac proinde omissum.

P. Natalis articulo superiore ex Parisio putat rationem adinvenisse, quare S. Rex hoc ultimum illius Pragmaticæ Sanctionis caput ediderit, rogasse nempe Pontificem Franciæ Prælatos, ut aliquam pecuniæ summam sibi commodarent. At nemo non scit nullam illum Auctorem fidem mereri, ubi in Romanos Pontifices scribit. Et quidem ipsa rei narratio falsitatem redolet. Idem Parisius, etsi quod acciderit narret, fatetur Papam non expostulasse a Prælatis pecuniam, nisi *juxta suam possibilitatem*, eam redditurum *cum respiraret*. Tam modestam petitionem avaritiæ fuisse suspectam Sancto Regi deinde asserit, quod minime de Clemente IV. dici posse jam visum est, eamque amissionis omnium bonorum pœna gravissima vetasse addit. Ita concludit Parisius, Papa ejusque Legati nil aliud obtinuerunt quam sibilos, & derisiones. Hæc-ne evenisse, S. Ludovico regnante, credere est?

Remanet modo observandum S. Ludovicum Ecclesias Gallicanas vindicasse a quampluribus injuriis, quas in suis redditibus, beneficiorum dispensatione, ac in disciplina a Laicis patiebatur. Contra istos raptores, seu etiam hæreticos varias dedit Epistolas, quas valde commendat Innocentius IV. ad Galliæ Reginam scribendo, quasque Baluzius in Archivio Narbonensi servari testatur. Easdem refert Petrus de Marcha *de Concord. l. 3. cap.* 1. at eisdem nil aliud facit quam Ecclesiam libertatem asserere adversus Laicos injuste eam invadentes. Hinc fortasse ortum habuit pragmatica S. Ludovici Sanctio, quam tamen nil attigisse Pontificis jura dicendum est. De eadem Pragmatica Carolus Ferretus Romanæ Curiæ sane non addictus *l. 2. de abus. cap. 7. num. 3.* hæc habet: *Pragmatica S. Ludovici Regis non declarat abrogatas esse præventiones, sed tantum beneficia esse ab Ordinariis conferenda* secundum *decreta, & sanctiones canonicas, quæ etiam potestatem, & quidem superioritatem S. Sedis in spiritualibus adstruunt.*

ARTICULUS IV.

De PHILIPPO III. Audace nuncupato.

Pax cum Tunicii Rege confecta.

PHilippus III. adjuvante *Carolo* patruo, Siciliæ Rege, Tunicii obsidionem promovit. Sed quamvis urbs expugnari facile potuisset, ac Saracenorum magna strages edi, Gallicis ac Siculis rebus utilius visum est pacem roganti Tunicii Regi concedere his legibus: Ut ad decennium Induciæ servarentur. Ut belli sumptus Regi Christianissimo Tunetanus solveret. Ut commercium liberum esset, & Mercatores ad Tunetum Portum appellentes, vel illac transeuntes, a tributo immunes essent. Ut Rex Tunarum Siculo annuum vectigal solveret. Ut Fratres Prædicatores, & Christiani omnes, quos adveniente Francorum exercitu Barbari in carcerem detruserant, & servituti addixerant, libertate donarentur, & Christianæ Religionis ritus exercere permitterentur. Diutius illic morari prohibebat pestifera clades, qua noster imminutus erat exercitus, Romanæ Legatus Ecclesiæ obierat, qui Cruce-signatos in Terram Sanctam dirigeret, rerum Gallicarum necessitas, & Literæ a *Matthæo* Abbate Sandionysiano & *Simone de Nigella*, Regni Administris, & Custodibus ad Regem datæ ipsius Majestatem urgebant, ut in Franciam remearet. Solvit igitur ex Africa, & per Siciliam, Italiam transiens, Mediolanensium muneribus, urbisque dominatione, quam ejus Majestati lubenter offerebant, recusata, Parisios pervenit. Reduci nihil potius fuit, quam ut sacra *Ludovici* Parentis ossa ad Sandionysianas Ædes propriis humeris deferret, totius Cleri cum sæcularis, tum Regularis agmine præeunte, Proceribus populisque prosequentibus. Sandionysiani Monachi Ecclesiæ januas non prius aperuere, quam Senonensis Archipræsul & Episcopus Parisiensis, Ornamenta Pontificalia, & Jurisdictionis Insignia deposuissent, ne antiquæ Monasterii Immunitati derogatum esset, eoque velut titulo ad eam concutiendam posteri Præsules abuterentur. Eodem in Templo condita sunt corpora *Isabellæ* Reginæ, *Philippi* uxoris, *Joannis* fratris Comitis Nivernensis, *Alphonsi* Comitis Pictaviensis, & *Petri* Cambellani *S. Ludovici*, qui ipsi amicissimus fuerat: quæ eadem pompa funebri elata fuere. Hoc pietatis officio perfunctus *Philippus*, Remis inauguratus est ab Episcopo Suessionensi, vacante Sede, die Virgini Assumptæ sacra, anno 1271. Tolosani Comitatus,

Philippus Rex in Gallias redit.

S. Ludovici corpus ad Sandionysianas Ædes pompa funebri transfert.

Remis inauguratur.

Tolosani Comitatus possessionem adit.

tatus, qui *Joannæ* filiæ *Raymundi*, & uxoris *Alphonsi* patrui, morte vocabat, exinde possessionem iniit Rex Christianissimus: & aliquanto post duos Comites, Armeniacum & Fuxensem ausos rebellionem facere, ducto contra ipsos exercitu ad deditionem compulit. Mortuo *Henrico* Rege Navarræ, *Joannam* filiam ejus unicam, Regnique, & Comitatus Campaniæ heredem in cunis adhuc vagientem, in tutelam suscepit, & *Eustachium Bellomarchium* ad Regni procurationem misit an. 1274. Quo etiam anno Lugdunense Concilium Œcumenicum celebratum est. Summum Pontificem *Gregorium X.* ante Concilium adiit Rex Christianissimus, eique milites ad suam & Patrum custodiam, Ministros ad officia dedit, & apud ejus Sanctitatem *de Negotiis Regni sui* habito tractatu, ejus accepta benedictione Parisios rediit. Eodem anno *Mariam* filiam *Henrici* & sororem *Joannis* Brabantiæ Ducum, uxorem duxit. Quam Parisiis ritu solemni coronari voluit die S. *Joanni Baptistæ* Sacra, anno 1275. Inaugurationis solemnia peregit Remensis Archiepiscopus. *Gilo* Senonensis Archipræsul, Jura sua violata conquestus est coram *Simone* S. Siciliæ Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legato. Quædam *Yvonis* Carnotensis Epistola maxime nitebatur, qua Regum vel Reginarum inunctionem ad Remensem Archiepiscopum extra Provinciam suam non pertinere scripsit. Sed nullum ipsi esse querimoniæ locum responsum est, cum in Regia Capella, quæ Immunitate gaudet, nullum Jus Archiepiscopus Senonensis haberet. Ita refert *Guillelmus Nangius* in Gestis *Philippi III.* Secundum hæc, *Alphonso* Hispaniæ Regi bellum intulit *Philippus*, qui mortuo *Ferdinando* primogenito suo, ipsius ex *Blancha* Regis Christianissimi sorore filios *Alphonsum & Ferdinandum*, ab Hispanici Regni successione, contra Pacta conventa, & Matrimonialium Tabularum fidem excluserat, ipsamque Reginam absque dote in Gallias remiserat. Ad Salvamterram in Wasconia congregatus exercitus, Pyrenæos ob annonæ difficultatem non transmisit. Interim motibus in Regno Navarræ contra *Eustachium* Proregem excitatis, Attrebatensis Comes a Rege missus, Pompelone capta, aliisque civitatibus & munitionibus expugnatis rebelles fregit.

Philippi Regis Nuptiæ.

Bellum Hispanicum.

Anno 1281. *Petrus* Aragoniæ Rex, urgente conjuge *Constantia*, quæ se Regni Siciliæ hæredem jactabat, arcano cum Siculis contra *Carolum* Regem Gallicanamque gentem inito fœdere, ipsis ad Gallos omnes Panormi, Messanæ, ac in aliis Siciliæ locis confodiendos, animos addidit. Promiscua omnium cædes absque ullo ætatis vel sexus respectu edita. Eo prorupit furor infidæ gentis ut prægnantium mulierum, quas ex Gallis concepisse suspicabantur, aperto utero, eorum fœtus eruerent & ad saxa allidérent. Diem Sacram Paschatis tam immani facinore violarunt; cum ad Vespertinum Officium signum daretur. Inde Siculorum Vesperarum famosum in Historia nomen. Aragonius spreto anathemate, quod Martinus IV. P. M. cuivis Regnum Siciliæ Romanæ Ecclesiæ fiduciarium invadendi intentabat, Siciliam ingressus, Regium nomen usurpat: Messanam frustra oppugnat *Carolus Pontifex* Aragonium Tyrannum Tiris devovet; *Omni honore, Regno & Dignitate abjectum ostendit, & sententiando privat; Regnum Aragoniæ Carolo Comiti Valesio Philippi Regis Franciæ filio*, ejusdemque Petri ex sorore nepoti *concedit*. Anno 1283. „ Rex Philippus circa Natale Domini, gran„de tenens Parisius Parlamentum, Regnum Aragoniæ oblatum sibi pro filio suo Ca„rolo ab Ecclesia tunc recepit. Et concessa fuit sibi Ecclesiarum decima ad expedi„tionem dicti Regni Aragoniæ conquerendi. Prædicavit etiam Cardinalis Joannes Co„leti, de Cruce, ut irent homines super Petrum Aragoniæ condemnatum. Et tunc „Rege Franciæ Crucesignato multi tam nobiles quam ignobiles ad hujus expeditio„nem itineris consimiliter crucis signaculum assumpserunt „. Ita refert Guillelmus Nangius in Gestis Philippi III.

Siculæ Vesperæ.

Petrus Aragoniæ Rex a Martino IV. Pontif. Max. exauctoratur.

Regnum Aragonii Carolo Philippi Regis filio a Pontifice defertur.

Audacem Regem fultum Pontificia Donatione in Aragoniam irruxisse Cardinalis *Perronius* ait in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, & ex hac historia probat potestatem indirectam in temporalia Regum, Jusque ipsos exauthorandi certis in casibus Ecclesiæ & Romano Pontifici competere. Sed pace tanti viri dixerim, nullius esse ponderis quod inde petitur argumentum. Nam Regnum Aragonium Romanæ Ecclesiæ Beneficium videbatur *Martino IV.* ex quo illud *Petrus II.* S. Petro in mani-

Expeditio sacra in Aragoniam. Cardinalis Perro-

P. Natalis articulo superiore ex Parisio putat rationem adinvenisse, quare S. Rex hoc ultimum illius Pragmaticæ Sanctionis caput ediderit, rogasse nempe Pontificem Franciæ Prælatos, ut aliquam pecuniæ summam sibi commodarent. At nemo non scit nullam illum Auctorem fidem mereri, ubi in Romanos Pontifices scribit. Et quidem ipsa rei narratio falsitatem redolet. Idem Parisius, etsi quod acciderit narret, fatetur Papam non expostulasse a Prælatis pecuniam, nisi *juxta suam possibilitatem*, eam redditurum *cum respiraret*. Tam modestam petitionem avaritiæ fuisse suspectam Sancto Regi deinde asserit, quod minime de Clemente IV. dici posse jam visum est, eamque amissionis omnium bonorum pœna gravissima vetasse addit. Ita concludit Parisius, Papa ejusque Legati nil aliud obtinuerunt quam sibilos, & derisiones. Hæc-ne evenisse, S. Ludovico regnante, credere est?

Remanet modo observandum S. Ludovicum Ecclesias Gallicanas vindicasse a quampluribus injuriis, quas in suis redditibus, beneficiorum dispensatione, ac in disciplina a Laicis patiebatur. Contra istos raptores, seu etiam hæreticos varias dedit Epistolas, quas valde commendat Innocentius IV. ad Galliæ Reginam scribendo, quasque Baluzius in Archivio Narbonensi servari testatur. Easdem refert Petrus de Marcha *de Concord. l. 3. cap. 1.* at eisdem nil aliud facit quam Ecclesiam libertatem asserere adversus Laicos injuste eam invadentes. Hinc fortasse ortum habuit pragmatica S. Ludovici Sanctio, quam tamen nil attigisse Pontificis jura dicendum est. De eadem Pragmatica Carolus Ferretus Romanæ Curiæ sane non addictus *l. 2. de abus. cap. 7. num. 3.* hæc habet: *Pragmatica S. Ludovici Regis non declarat abrogatas esse præventiones, sed tantum beneficia esse ab Ordinariis conferenda* secundum *decreta, & sanctiones canonicas, quæ etiam potestatem, & quidem superioritatem S. Sedis in spiritualibus adstruunt.*

ARTICULUS IV.

De PHILIPPO III. Audace nuncupato.

Pax cum Tunicii Rege confecta.

PHilippus III. adjuvante *Carolo* patruo, Siciliæ Rege, Tunicii obsidionem promovit. Sed quamvis urbs expugnari facile potuisset, ac Saracenorum magna strages edi, Gallicis ac Siculis rebus utilius visum est pacem roganti Tunicii Regi concedere his legibus: Ut ad decennium Induciæ servarentur. Ut belli sumptus Regi Christianissimo Tunetanus solveret. Ut commercium liberum esset, & Mercatores ad Tunetum Portum appellentes, vel illac transeuntes, a tributo immunes essent. Ut Rex Tunarum Siculo annuum vectigal solveret. Ut Fratres Prædicatores, & Christiani omnes, quos adveniente Francorum exercitu Barbari in carcerem detruserant, & servituti addixerant, libertate donarentur, & Christianæ Religionis ritus exercere permitterentur. Diutius illic morari prohibebat pestifera clades, qua noster imminutus erat exercitus, Romanæ Legatus Ecclesiæ obierat, qui Cruce-signatos in Terram Sanctam dirigeret, rerum Gallicarum necessitas, & Literæ a *Matthæo* Abbate Sandionysiano & *Simone de Nigella*, Regni Administris, & Custodibus ad Regem datæ ipsius Majestatem urgebant, ut in Franciam remearet. Solvit igitur ex Africa, & per Siciliam, Italiam transiens, Mediolanensium muneribus, urbisque dominatione, quam ejus Majestati lubenter offerebant, recusata, Parisios pervenit. Reduci nihil potius fuit, quam ut sacra *Ludovici* Parentis ossa ad Sandionysianas Ædes propriis humeris deferret, totius Cleri cum sæcularis, tum Regularis agmine præeunte, Proceribus populisque prosequentibus. Sandionysiani Monachi Ecclesiæ januas non prius aperuere, quam Senonensis Archipræsul & Episcopus Parisiensis, Ornamenta Pontificalia, & Jurisdictionis Insignia deposuissent, ne antiquæ Monasterii Immunitati derogatum esset, eoque velut titulo ad eam concutiendam posteri Præsules abuterentur. Eodem in Templo condita sunt corpora *Isabellæ* Reginæ, *Philippi* uxoris, *Joannis* fratris Comitis Nivernensis, *Alphonsi* Comitis Pictaviensis, & *Petri* Cambellani *S. Ludovici*, qui ipsi amicissimus fuerat: quæ eadem pompa funebri elata fuere. Hoc pietatis officio perfunctus *Philippus*, Remis inauguratus est ab Episcopo Suessionensi, vacante Sede, die Virgini Assumptæ sacra, anno 1271. Tolosani Comitatus,

Philippus Rex in Gallias redit.

S. Ludovici corpus ad Sandionysianas Ædes pompa funebri transfert.

Remis inauguratur

Tolosani Comitatus possessionem adit.

tatus, qui *Joannæ* filiæ *Raymundi*, & uxoris *Alphonsi* patrui, morte vocabat, exinde possessionem init Rex Christianissimus: & aliquanto post duos Comites, Armeniacum & Fuxensem ausos rebellionem facere, ducto contra ipsos exercitu ad deditionem compulit. Mortuo *Henrico* Rege Navarræ, *Joannam* filiam ejus unicam, Regnique, & Comitatus Campaniæ heredem in cunis adhuc vagientem, in tutelam suscepit, & *Eustachium Bellomarchium* ad Regni procurationem misit an. 1274. Quo etiam anno Lugdunense Concilium Œcumenicum celebratum est. Summum Pontificem *Gregorium X.* ante Concilium adiit Rex Christianissimus, eique milites ad suam & Patrum custodiam, Ministros ad officia dedit, & apud ejus Sanctitatem *de Negotiis Regni sui* habito tractatu, ejus accepta benedictione Parisios rediit. Eodem anno *Mariam* filiam *Henrici* & sororem *Joannis* Brabantiæ Ducum, uxorem duxit. Quam Parisiis ritu solemni coronari voluit die S. *Joanni Baptistæ* Sacra, anno 1275. Inaugurationis solemnia peregit Remensis Archiepiscopus. *Gilo* Senonensis Archipræsul, Jura sua violata conquestus est coram *Simone* S. Siciliæ Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legato. Quædam *Yvonis* Carnotensis Epistola maxime nitebatur, qua Regum vel Reginarum inunctionem ad Remensem Archiepiscopum extra Provinciam suam non pertinere scripsit. Sed nullum ipsi esse querimoniæ locum responsum est, cum in Regia Capella, quæ Immunitate gaudet, nullum Jus Archiepiscopus Senonensis haberet. Ita refert *Guillelmus Nangius* in Gestis *Philippi III.* Secundum hæc, *Alphonso* Hispaniæ Regi bellum intulit *Philippus*, qui mortuo *Ferdinando* primogenito suo, ipsius ex *Blancha* Regis Christianissimi sorore filios *Alphonsum & Ferdinandum*, ab Hispanici Regni successione, contra Pacta conventa, & Matrimonialium Tabularum fidem excluserat, ipsamque Reginam absque dote in Gallias remiserat. Ad Salvamterram in Wasconia congregatus exercitus, Pyrenæos ob annonæ difficultatem non transmisit. Interim motibus in Regno Navarræ contra *Eustachium* Proregem excitatis, Attrebatensis Comes a Rege missus, Pompelone capta, aliisque civitatibus & munitionibus expugnatis rebelles fregit.

Philippi Regis Nuptiæ.

Bellum Hispanicum.

Anno 1281. *Petrus* Aragoniæ Rex, urgente conjuge *Constantia*, quæ se Regni Siciliæ hæredem jactabat, arcano cum Siculis contra *Carolum* Regem Gallicanamque gentem inito fœdere, ipsis ad Gallos omnes Panormi, Messanæ, ac in aliis Siciliæ locis confodiendos, animos addidit. Promiscua omnium cædes absque ullo ætatis vel sexus respectu edita. Eo prorupit furor infidæ gentis ut prægnantium mulierum, quas ex Gallis concepisse suspicabantur, aperto utero, eorum fœtus eruerent & ad saxa allidérent. Diem Sacram Paschatis tam immani facinore violarunt; cum ad Vespertinum Officium signum daretur. Inde Siculorum Vesperarum famosum in Historia nomen. Aragonius spreto anathemate, quod Martinus IV. P. M. cuivis Regnum Siciliæ Romanæ Ecclesiæ fiduciarium invadendi intentabat, Siciliam ingressus, Regium nomen usurpat: Messanam frustra oppugnat *Carolus Pontifex* Aragonium Tyrannum Tiris devovet; *Omni honore, Regno & Dignitate abjectum ostendit, & sententiando privat; Regnum Aragoniæ Carolo Comiti Valesio Philippi Regis Franciæ filio*, ejusdemque Petri ex sorore nepoti *concedit*. Anno 1283. „ Rex Philippus circa Natale Domini, grande tenens Parisius Parlamentum, Regnum Aragoniæ oblatum sibi pro filio suo Carolo ab Ecclesia tunc recepit. Et concessa fuit sibi Ecclesiarum decima ad expeditionem dicti Regni Aragoniæ conquerendi. Prædicavit etiam Cardinalis Joannes Coleti, de Cruce, ut irent homines super Petrum Aragoniæ condemnatum. Et tunc Rege Franciæ Crucesignato multi tam nobiles quam ignobiles ad hujus expeditionem itineris consimiliter crucis signaculum assumpserunt „. Ita refert Guillelmus Nangius in Gestis Philippi III.

Siculæ Vesperæ.

Petrus Aragonia Rex a Martino IV. Pontif. Max. exauctoratur.

Regnum Aragonii Carolo Philippi Regis filio a Pontifice defertur.

Audacem Regem fultum Pontificia Donatione in Aragoniam irruxisse Cardinalis *Perronius* ait in Oratione ad Tertium Regni Ordinem, & ex hac historia probat potestatem indirectam in temporalia Regum, Jusque ipsos exauthorandi certis in casibus Ecclesiæ & Romano Pontifici competere. Sed pace tanti viri dixerim, nullius esse ponderis quod inde petitur argumentum. Nam Regnum Aragonium Romanæ Ecclesiæ Beneficium videbatur *Martino IV.* ex quo illud *Petrus II.* S. Petro in mani-

Expeditio sacra in Aragoniam. Cardinalis Perro-

Minus feliciter asserens Philippum III. Donatione Pontificia fultum, in Aragonium Regnum irruisse.

Ostenditur hanc Historiam nihil indirectæ potestatis Romani Pontificis in temporalia Regum, qui Ecclesiæ Beneficiarii non sunt, assertoribus non favere.

bus *Innocentii Tertii* obtulerat & censuale Sedis Apostolicæ constituerat. Et eam ob causam exui posse Regio nomine & dignitate Aragonios Reges a Summis Pontificibus contendebat. Sed nihil inde præjudicari potest adversus Reges & Principes Supremos, qui Romanæ Ecclesiæ Beneficiarii non sunt, ut explicui superius Articulo 11. Capitis primi. Nec etiam colligi hoc ex facto potest Regem Christianissimum *Philippum*, & Gallicanam Ecclesiam sensisse Juris esse Pontificii potestatem in Regum temporalia extendere, & ipsis abrogare Majestatem: etiamsi fateremur Aragonium Regem non fuisse Romanæ Ecclesiæ Beneficiarium, & *Martinum* Papam persuasum habuisse idem sibi licere certis in casibus in Reges universos. Nam ex istiusmodi factis Jus colligi non potest, cum Scripturæ Sacræ & Traditionis judicio damnari videantur. Nec vero donationem Pontificiam Aragonii Regni pro filio suo *Philippus* acceptavit, quod censeret Jus exauctorandi Reges & Principes Ecclesiæ nullatenus Beneficiarios, & conferendi Regna, Romano Pontifici convenire: sed quod e re sua esset data occasione uti, ut nimirum nullus se ipsius consiliis & *Caroli* filii Juribus opponeret, ad quem, utpote filium sororis *Petri* Aragonii, Regnum illud hæreditario Jure devolutum erat, si *Petrus* vere exauctoratus esset. Acceptabat (inquam) Donationem a Pontifice factam, ne alter ex recusatione sua proficeret, ac in Aragoniæ Regnum sibi Jus arrogaret ex Pontificia Donatione, quæ (nisi Regnum Aragonium Ecclesiæ fiduciarium fuerit) mera usurpatio fuit, nec Jus nisi chimericum tribuens; sed *Philippo* Regi nihilominus utilis: quia justitiam belli quod adversus *Petrum* Aragonium gerere jam decreverat, confirmabat evidentius, ejusque subditos Religionis species, Pontificium nomen, dirarum metus, ab ipso alienare poterant, & in Gallorum partes trahere. Verum nullo habito ad Pontificiam Donationem respectu justum bellum inferebat Aragonio *Philippus Tertius* ob Gallorum stragem ejus (ut credebatur) nutu in Siculis Vesperis editam; ob usurpatum Siciliæ Regnum, injuriamque illatam & Romanæ Ecclesiæ, & *Carolo* Regi patruo suo. Tam atroces injurias bello ulcisci æquum erat. Unde *Carolus Valesius*, Regni Aragonii, summoto *Petro*, legitimus hæres, vere justeque Rex futurus erat Aragonum, si *Philippus* ejus Pater idem regnum armis ipsi subegisset; nihilque Juris in illud sui (si Romanæ Ecclesiæ fiduciarium non fuit) Summo Pontifici debuisset.

Nuptiæ Philippi filii primogeniti Regis.
** Nangius.*
Bellum Aragonium.
Philippi III. obitus.
Liberi.
Cor ejus apud FF. Prædicatores Parisiis ad S. Jacobi sepultum.
Philippi III. elogium.

Anno 1284. ab Aragoniis captus est Salernitanus Princeps Regis *Caroli* Siciliæ filius. Cujus captivitati paucos dies Pater supervixit. *Philippus* Regis Christianissimi primogenitus, *Joannam* consanguineam suam, defuncti *Henrici* Regis Navarræ, Comitisque Campaniæ filiam unicam, & dicti Regni atque Comitatus heredem * *dispensatione Romanæ Ecclesiæ* uxorem duxit. *Philippus* Rex in Aragoniam valido cum exercitu profectus, Januam, urbem, Petramlatam, Figeriam, Gerundam expugnavit. *Petrus Aragonius* in insidiis positus ut commeatum impediret, a Gallis detectus. Adversus ipsum cum Equitibus quingentis processit Marchiæ Comes. Acriter pugnatum. Aragonii fugere compulsi, *Petrus* accepto vulnere paulo post obiit. *Philippus* Rex Christianissimus in Galliam rediens ex aeris intemperie, & itineris difficultate contracto morbo, Ecclesiæ Sacramentis pie susceptis, conditoque Testamento, quod Tom. 9. *Spicilegii* Dacheriani p. 268. legere est, diem supremum obiit Perpiniani, die 6. Octobris 1285. Annum ætatis 45. attigerat, Regni 16. numerabat. Tres filios & duas filias reliquit; *Philippum Pulchrum* qui ipsi in Regnum successit, & *Carolum* Comitem *Valesium*, ex *Isabella* filia *Jacobi* I. Aragonum Regis, priori uxore: *Ludovicum* Ebroicensem Comitem, *Margaritam* & *Blancham*, ex *Maria* Brabantia. *Philippi Tertii* caro & viscera Narbonæ in Primaria Ecclesia condita sunt; ossa ad *S. Dionysium* translata, Cor in Sanjacobæo FF. Prædicatorum Conventu depositum *Philippi Pulchri* Successoris mandato, Sandionysianis Monachis frustra reclamantibus. Ipsum hoc Elogius *Nangius* exornat: „ Super Sedem paternam Philippus Rex collocatus, Patris sui non „ immemor præceptorum, quibus illum in extremis laborans imbuerat, ambulavit cum „ Domino, Sapientum tractatibus corde ultroneo adhærendo. Et maxime tunc usus est „ consilio & disciplina Reverendi Patris Matthæi, Abbatis S. Dionysii in Francia, „ viri religiosi, & sapientiæ floribus adornati, cui super omnes Assessores Palatii Re-

gii,

„ gii, causas & universa negotia Regni sui, sicut & Pater suus fecerat Ludovicus Rex, „ expedienda tradidit. Illo ettiam tempore quo post mortem Isabellæ Reginæ sine uxore „ fuit, cilicio (ut ajunt) usus est, loricam desuper indutus. Domabat enim corpus suum „ jejuniis, & mirabili ciborum abstinentia se restringebat, ne vitiis humanæ fragilita- „ tis fœdaretur. Ex illo vero tempore ita frugalitatem servavit usque ad mortem, „ quod potius Monachus, quam Rex vel Miles propter abstinentiam posset dici. Erat „ insuper omnibus blando eloquio affabilis, humilitatis gratia præclarus, & inter suos „ Barones & Milites mirabili mansuetudine residebat Dominus absque ullo fastu su- „ perbiæ. Unde his & aliis multis pollens virtutibus, toto tempore vitæ suæ pacem „ in Regno suo meruit obtinere. „ Ejusdem Christianissimi Regis reverentiam & obser-vantiam erga Ecclesiam Romanam, studiumque ardentissimum pro ipsius defensione, prædicat *Martinus IV.* Pontifex Maximus in Epistola ad *Guidonem de Monteforti*, apud *Duchesnium* Tom. 5. pag. 836. „ Quam sit, *inquit*, excelsa devotio, & affectio, quam „ sublimis, quibus inter cæteros mundi Reges, immo inter cæteros Proceres, Charissi- „ mus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum Illustris, claris Progenitorum „ suorum inhærendo vestigiis, erga Romanam Ecclesiam Matrem suam fervere „ dignoscitur, crebris liquet indiciis, multimodis aperitur operibus, & frequentibus a- „ ctibus declaratur, &c.

SCHOLION I.

Ad hunc Articulum, pag. 374. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apposuerunt: „ Contendit contra Perronium, non probari potestatem indirectam Papæ „ super temporalia Regum, quia Rex Galliæ Aragoniam invasit, quia erat Regnum „ feudatarium Ecclesiæ.

R. *Philippum Tertium* Regem Christianissimum bellum non intulisse *Petro* Aragonum Regi Pontificia Donatione fultum, contra Cardinalem Perronium probavi. Hanc Historiam assertoribus indirectæ potestatis Romanorum Pontificum in temporalia Regum, qui Ecclesiæ Beneficiarii non sunt, nullatenus favere ostendi. Regnum Aragonium Romanæ Ecclesiæ Beneficium visum esse *Martino Quarto* Pontifici Maximo. Sed Religiosi Censores argumenta omnia quæ ab Eminentissimis Cardinalibus *Bellarmino & Perronio*, ad eorum opinionem de indirecta potestate Romani Pontificis in temporalia Regum undequaque adhibita sunt, firma & inconcussa esse volunt, nec refelli posse aut debere.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 375. Religiosi Censores hanc Propositionem notant: „ Ex „ factis Pontificum tradentium aliis Regna, non probatur hoc jus Papæ competere, cum „ damnetur judicio Scripturæ Sacræ & Traditionis.

„ R. Ex hujusmodi factis (inquam) jus colligi non potest, cum Scripturæ Sa- „ cræ & Traditionis judicio damnati videantur. Ita censent, ita loquuntur Sacra Fa- „ cultas Parisiensis & Ecclesia Gallicana. Municipales opiniones, in Quæstionibus Ec- „ clesiæ judicio non finitis, sequi ac propugnare licet: Doctori Theologo cum Ecclesia nobilissima, Romanæ conjunctissima, viris doctissimis abundante, cum Academia totius orbis Christiani florentissima, in qua institutus est, sentire ac loqui licet, salva in omnibus & per omnia *Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum Matris & Magistræ* reverentia.

Nota.

CUm tam sæpe in Ecclesiastica historia occurrant exempla, quibus Romani Pontifices etiam Principes sibi non fiduciarios ratione commissi criminis exauctoraverint, subditosque a fidelitatis vinculo absolutos voluerint, hinc est quod si ex rebus gestis velimus argumentum efformare, non est redarguendus Perronius, dum etiam ex Petri Aragonii depositione indirectam Pontificum in temporalia potestatem confirmat. Et re vera Aragonii deponendi non aliam Pontifex causam retulit, nisi spreti anathematis, & injustæ regni Siciliæ invasionis.

Quod vero hujusmodi potestatis exercitium Verbo Dei & scripto & tradito opponatur, certe non agnoverunt Concilia, & tot Pontifices, qui ab ipsius usu non abstinuerunt; neque tot Theologorum Principes, qui ea potestate potiri Romanos Pontifices docuere. De ejusdem usu, & Theologorum sententia plura adnotavi alibi.

ARTICULUS V.

DE PHILIPPO PULCHRO.

Bellum Belgicum & Anglicum.

PHilippus IV. cui ob formæ præstantiam *Pulchro* cognomen, *Audaci* patri successit, Remisque 8. Idus Januarii anno 1286. a *Petro Barbet* Archipræsule inauguratus est. Diuturnum ipsi cum Flandris bellum fuit, nunc in nostras, nunc in eorum partes inclinante victoria. Cum Anglis etiam bella gessit. His Normanniæ litora infestantibus, *Philippus* Rex *Eduardo* Angliæ Regi diem dixit, contumacem Parium Sententia damnari curavit, & quas ut Regiæ Gallicæ beneficia terras tenebat, occupari. Missus qui id exequeretur Stabuli Comes *Radulphus de Nigella*, Burdigalam, & alias Aquitaniæ urbes recepit. *Guidonem* Flandrensem Comitem in armorum societatem trahere conabatur, spe Matrimonii filiæ ejus *Philippæ* cum ipsius Angli filio. Rex *Pulcher*, blandis literis *Guidonem* cum uxore & filia Parisios invitatum anno solido detinuit, ac demum dimisit cum conjuge, filiam in Aula servavit, ne Matrimonio Gallicis rebus incommodo jungeretur. Tum Anglus & Belga cum Juliacensi, Lucemburgensi, & Geldrensi Comitibus fœderati, *Philippo* Regi bellum denuntiarunt. Ille contracto protinus exercitu in Belgium irrumpens, Insulam, Curtracum, & Duacum expugnavit, dum *Robertus* Attebratum Comes fœderati partem exercitus ad Furnas profligaret, ubi Dux Juliacensis in prælio cecidit. Brugæ deditionem fecere. Induciis prima hæc expeditio finita anno 1297. Earum elapso tempore, *Carolus Valesius a Philippo* fratre cum ingenti exercitu in Flandriam missus, oppida omnia maritima præter Gandavum subegit. *Guido* Comes, qui Gandavum cum filiis se receperat, a Flandris derelictus, cum duobus filiis se *Carolo* permisit, pollicito conciliaturum Regi, ac pristinæ dignitati restituturum, Lutetiam abducti sunt, appositis custodibus servandi. Hæc anno 13. Sæculi postremo contigere. Triennio nondum elapso, cum *Jacobus Castilionæus* Belgii Regio nomine Præfectus, tributorum gravitate Plebem vexaret, defectionis occasionem præbuit. Plebis homines, seditione facta, Francos, qui in præsidio erant, immaniter necarunt. Mox aucto sensim tumultuoso agmine, Dammum, Aldiburgum, & Malam invasere, ubi simili Francorum strage facta, *Guillelmum* Juliacensis Comitis filium, qui Dux ipsis esset, evocarunt. Rex *Pulcher* validum contraxit exercitum, quem *Roberto* Attrebatensi Duce in Belgas immisit. Commissæ ad Curtracum acies. Infeliciter a Francis pugnatum. Cæsa nostrorum viginti millia. Comes Attrebatensis cecidit. Insula, Gandavum, Duacum, Castellum, cæteraque oppida, *Guidoni* triumphanti portas aperuere. An. 1302. hæc gesta. Sed biennio post deleta est ignominia cladis acceptæ, ac pristinum belli decus reparatum, prælio ad Audomaropolim commisso, quo hostium quindecim millia cæsa. Pacem demum armati Belgæ a *Philippo Pulchro* impetrarunt his legibus, ut suis moribus ac institutis viverent, veterique immunitate fruerentur: ut *Robertus* filiorum *Guidonis* maximus natu, & *Wido* ac *Willelmus*, fratres,

capti-

captivique cæteri dimitterentur, & millia aureorum ducenta Regi numerarent: ut Flandri parte Belgii cis Lisam amnem cederent, in qua sunt Insula, Duacum, Orcaiæ, Bethunia. Is Flandrici belli exitus fuit, anno 1304. De quo legendi *Villanus* qui tum in Belgio versabatur; Continuator *Guillelmi Nangii*, *Paulus Æmilius*, *Nicolaus Gillius*, *Papirius Massonus*, aliique Francorum Historici. Anno præcedente pacem cum Anglo fecerat Rex *Philippus*, Aquitaniæ ipsi concessa investitura, quam veteri more ut Regiæ Francorum Beneficium teneret. Rebus tam fauste cedentibus, Rex *Pulcher* Numini gratias agens, in Parisiensem *B. Mariæ* Ecclesiam, in Sacram *B. Dionysii* Ædem, aliasque quamplures Ecclesias Regiam munificentiam explicuit, ut *Nangii* Continuator testatur. *Joanna* Franciæ Navarræque Regina *Philippi* conjux celeberrimum Navarræ Collegium fundavit, Fundationis Literas, aliaque ad eam spectantia, in ejusdem Collegii Historia a *Joanne Launoio* edita legere est. Cum *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo lugendum *Philippo Pulchro* dissidium fuit, de quo in Dissertationibus agemus. Templariorum extinctionem promovit apud *Clementem V.* obtinuitque in Concillo Viennensi. Ultione & avaritia ad id urgendum negotium incitatum, ut ditissimi Ordinis opes in fiscum inferret, exteri & domestici quidam Scriptores tradunt. Ab ipsorum calumniis *Pulchrum* Regem vindicabimus in Dissertatione de Concilio Viennensi, & de Causa Templariorum.

Navarici Collegii Parisiis fundatio.

Philippi Pulchri cum Bonifacio Octavo dissidium.

Anno 1313. *Philippus* Rex cum tribus filiis suis *Ludovico* Navarræ Rege, *Philippo* & *Carolo Eduardo* Angliæ Rege, & plurimis utriusque Regni Proceribus sacram expeditionem contra Saracenos vovit, Cruce de manu Cardinalis *Nicolai*, Sedis Apostolicæ Legati accepta. Nova interim orta Belgici belli causa, Rex *Ingeramno Marinio* Longavillæo Comiti, Aulicorum intimo, Regiique Ærarii supremo Præfecto ac Moderatori jussit, ut rei nummariæ prospiceret, exercitum conscriberet. Ingentes copiæ contractæ. Partem *Ludovicus* Rex Navarræ Duacum versus, alteram *Philippus* Comes Pictavensis Audomaropolim, tertiam *Carolus*, junior *Philippi* Regis filius, cum *Carolo* Valesii Comite Tornacum; quartam *Ludovicus* Comes Ebroicensis, Insulam duxere. Rex ipse contra hostem profectus, Lisa flumine transmisso, rogantibus Flandris pacem concessit, Gallico nomini indecoram, auctore *Ingeramno*. Publicum dedecus domesticum excepit. Tres nurus adulterii accusatæ. *Margarita* Ludovici, *Blanda* Caroli uxor, flagitii convictæ. Adulteri *Philippus* & *Galterus de Alneto* Normanni Milites, violati nobilissimi thori crimen infandum, non minus acerbo quam pudendo supplicio, Pontisaræ luerunt. Principes fœminæ in custodiam conjectæ. *Margarita* Ludovici uxor in carcere periit: qua defuncta, *Clementiam* Roberti Siciliæ Regis sororem duxit. *Joanna* Philippi conjux in Parlamento absoluta est, & Marito reconciliata. Referunt Continuator *Nangii*, *Æmilius*, aliique Rerum Francicarum Scriptores. Ob graves & inauditas exactiones, ac monetæ imminutionem durius visum est *Philippi Pulchi* Regnum. Invidia omnis, populique odia in *Marinum* derivata, ipsi post Regis obitum exitio fuere. Diem supremum obiit Rex *Philippus* apud Fontemblaudi, ubi natus erat, Sacramentis pie susceptis, condito testamento, exactione *Maletoltæ* (Ita novum graveque vectigal plebs appellavit) Edicto sublata; die 30. Novembris, quæ feria sexta erat, anno Christi 1314. anno Regni trigesimo ineunte. Biennio ante obitum, debita a se contracta ad diem præfixum solvi jusserat. Testes sunt ejus Literæ Tom. 9. *Spicilegii*, pag. 281. editæ. Corpus ejus cum avis Regibus ad S. Dionysium sepultum, cor in Ecclesia Pissiacensi Sororum Sancti Dominici, quod Cœnobium Regali munificentia a fundamentis erexerat, dotaveratque, Ecclesia Deo sub invocatione *S. Ludovici* avi sui consecrata, depositum est. Tres filios, *Ludovicum Hutinum*, *Philippum Longum*, & *Carolum Pulchrum*, qui post ipsum successive regnarunt, totidemque filias reliquit.

Templariorum extinctionem promovet.

Bellum Belgicum.

Pax indecora.

Domesticum dedecus.

Durior Philippi Pulchri dominatio.

Ejus obitus.

Liberi.

AR-

BIBLIOTECA D. F. M. C. P. MONTEFUSCO (Av)

ARTICULUS VI.

DE LUDOVICO X. PHILIPPO V. & CAROLO IV.

Ludovicus X.

I. LUdovicus X. *Hutinus* cognominatus, id est, rixosus & pervicax, annos viginti sex natus, Patri *Philippo Pulchro* successit, infausto prorsus omine. Ingens enim conjuratio facta est a Veromanduis, Bellovacis, Attrebatibus, Campanis, Burgundionibus, aliisque populis ob superioris Regni duritiem commotis & ad rebellionem propensis. Nascentes motus ægre sedati *Caroli Valesii* Regis Patrui consiliis & industria. Hic *Ingeramnum Marinium*, reum peculatus egit, effecitque ut furca suspenderetur. Odio magis, quam jure damnatum fama fuit. In cæteros Fisci procuratores, dispensatores, vel administros, quæstio de repetundis instituta. Remis Rex inauguratus, exercitum duxit in Flandros, Curtracum obsidione cinxit, quam ut brevi solveret, imbres immodici & commeatus inopia compulere. Rediit igitur inglorius, magna etiam impedimentorum parte amissa. Senatum in Regio Palatio, quod *Marinius* jubente *Philippo Pulchro* ædificari curaverat, collocatum, Ordinarium instituit. Veneno sublatus est, incerta manu, die quinta Junii, anno 1316. ætatis 27. Regni undevigesimo mense, *Clementia* uxore gravida.

Bellum Belgicum.

Supremum Senatum in Regio palatio Ludovicus X. collocat.

Philippus Longus.

II. *Philippus*, cui ob staturæ proceritatem *Longo* cognomen, procurationem Regni suscepit, donec Regina pareret. Ex ea natus *Joannes* 25. Kalendas Decembris, obiit 13. Kalendas ejusdem mensis. Tum *Philippus* rejecta *Joanna* Ludovici Hutini filia, cui Regni successionem asserere *Odo* Burgundiæ Dux nitebatur, Rex Francorum ex Lege Salica salutatus est, Remisque die Epiphaniæ una cum uxore *Joanna* inunctus. Orta inter Bellovacensem, & Lingonensem Episcopum contentione quis in Ordine Parium prior sederet, primas honoris obtinuit Bellovacensis. *Mathildis* Attrebatensis Comitissa, Reginæ Mater, *tamquam Par Regni* Coronam cum cæteris Paribus sustentavit. Circa Festum Purificationis Beatæ Virginis, Ordinum Conventus Parisiis habitus est, præsente *Petro de Arablaio*, olim *Philippi Pulchri* Cancellario, & S. R. E. Cardinali recens creato. Antistites, Proceres, Nobiles, Populusque laudata *Philippi* Coronatione, ipsi fidem suam & obsequium obstrinxere, interposita Jurisjurandi Religione, præterquam ab Academia Parisiensi, quæ in eamdem sententiam concedens, a Juramento abstinuit. Ab iisdem Ordinibus pronuntiatum est, Fœminas moribus Francorum Regno excludi. Ita refert *Nangii* Continuator. Correpta sæpe in Flandros arma, frequentes induciæ, pax tandem conciliata Summo Pontifice per Legatos agente. De Leprosis, Judæisque, propter suspicionem veneni in puteos immissi, habita quæstio, de reis sumptum supplicium est anno 1321. ut prolixe refert *Nangii* Continuator. Eadem tempestate, Rex *Philippus* decrevit ut toto Regno una esset vini & tritici, rerumque omnium venalium mensura: sed executionem prohibuit infirmitas. Unum etiam in Gallia monetæ genus, valoremque constituere optabat. Arduum negotium sine magnis sumptibus non poterat impleri. Propterea quintam bonorum partem ab omnibus & singulis subditis exigere statuerat. Missi ad Ecclesiæ sæculique Principes, quibus jus cudendæ monetæ erat, nuntii, qui consensum ipsorum extorquerent, sed ipsis, & urbium communitatibus dissentientibus, Regisque morbo, negotium suspensum est. Obiit die tertia Januarii anno 1321. nulla ex se virili prole relicta, ætatis 31. Regni 6. ineunte. Ipsum edixisse ne Supremæ Curiæ sive Parlamenti Senatores litigantibus, vel eorum amicis privatam audientiam concederent, aut præces ullas admitterent, sed solos Advocatos de Juribus partium audirent, ne ullus esset in Judiciis favori locus, Commentarii Cameræ Computorum Parisiensis testantur. Hunc Regem ob probitatem ac mansuetudinem commendat *Villanius*. Corpus ejus ad *S. Dionysium*, cor apud FF. Minores, viscera in majori FF. Prædicatorum Conventu condita sunt.

Ordinum Conventus.

Fœminæ moribus Francorum a regni successione exclusæ.

Philippi V. optima consilia.

Obitus.

Carolus IV.

III. *Carolus IV.* ob egregiam formam *Pulcher* appellatus, *Philippo* fratri absque virili prole mortuo, nullo intercedente successit. Suum cum *Blanda* olim adulterii convicta Matrimonium a Summo Pontifice dirimi obtinuit, non quidem adulterii ratione, sed spi-

ritua

ritualis affinitatis, *Mathildis* enim *Blandæ* mater *Carolum* ex sacro fonte susceperat. Soluto Matrimonio Sororem *Joannis* Bohemiæ Regis, *Henrici Lucemburgensis* Imperatoris filiam, uxorem duxit. Qua defuncta, *Joannæ* filiæ *Ludovici* Comitis Ebroicensis patrui sui, Pontificia dispensatione conjunctus est. Bellum Aquitanicum gessit *Carolo Valesio* Duce, urbesque omnes redegit in potestatem, Burdegala, Sancti Severini fano & Bajona exceptis. *Elisabethæ* sorori, Angliæ Reginæ, cum *Eduardo* filio in Gallias venienti ac pacem roganti concessit, ut Regius Adolescens Aquitaniæ Ducatu, præstito clientelari sacramento, investiretur, ac frueretur. *Gerardum Guettam* Ærarii Præfectum, & alios Quæstores de repetundis postulavit. Ille in equuleo tortus, ex tormentis decessit in custodia. Mensarios Italici generis apprehensos eo adduxit ut multa pecunia libertatem redimere cogerentur, ut *Villanius* libro 9. refert ad annum 1324. Argentei nummi bonitatem imminuit. Quo pertinet Constitutio illa *Joannis XXII.* Romani Pontificis, *Prodiens*, Tit. *De Crimine falsi*, inter Extravagantes, qua queritur sub vero signo *Caroli* Regis Francorum & Navarræ, monetam data opera depravari, cadereque a recto pondere. Quæ spicula (inquit *Papirius Massonus*) oblique in Regem ipsum, cujus auctoritate nummi bonitas imminuta erat, jaculatus videtur. Anno 1325. *Carolus Valesius* excelsi animi Princeps diem supremum obiit. In extrema ægritudine conscientiæ stimulis agitatus, quod *Ingerramni Marini*, licet alias non immeriti exitium ex odio & ultionis libidine procurasset, Regem exoravit ut ejus propinquis redderetur illius corpus furca refixum, eique suis impensis magnificum funus fecit, justaque persolvit, ut refert *Paulus Æmilius*. Sed & generalem pecuniæ distributionem pauperibus factam, dicentibus ex Principis Mandato Sacræ Largitionis Ministris, *Orate pro Domino Ingerramno & pro Domino Carolo*, Continuator Nangii testatur. *Caroli Valesii* Corpus in Conventu Parisiensi FF. Prædicatorum *S. Jacobi* sepultum est. Anno 1328. die prima Februarii obiit *Carolus Pulcher*, anno ætatis 34. Regni septimo ineunte. *Carolus IV.* Bohemiæ Rex & Imperator, in Regia *Caroli Pulchri* Regis Christianissimi, ad quem septennis propterea missus a patre fuerat, educatus in Historia rerum a se gestarum, hoc ipsum ornat Elogio: *Rex prædictus non erat avarus pecuniæ, & utebatur bono consilio, & Curia ejus resplendebat senum Principum tam spiritualium, quam sæcularium frequentia.* Uxorem *Joannam* gravidam reliquit. Corpus ejus ad S. Dionysii, cor apud FF. Prædicatores Parisiis sepultum, ad S. Jacobi.

Ejus nuptiæ.

Bellum Aquitanicum.

Caroli Valesii obitus.

Obitus Caroli Pulchri Regis. Apud Cochlæum l. 1. Histor. Hussitarum, pag. 6.

ARTICULUS VII.

DE PHILIPPO VALESIO.

JOanna Regina ventrem ferente, ejus custodiam & Regni suscepit *Philippus Valesius*, defuncti Regis patruelis. Eduardi III. Anglorum Regis Oratores frustra intercessere. Is *Elisabethæ* sororis *Caroli Pulchri* filius erat. *Joanna* Pervigiliis Paschalibus filiam enixa est. Tum major de Jure Regni orta controversia. Agnato propinquiori postremi Regis coronam deberi fatebantur omnes: quæstio erat, quis propinquior censendus esset, an *Eduardus* ejus nepos, ut Matrem repræsentans, an *Philippus* ejus Patruelis. Jurisconsultorum plures contendebant Angliæ Reginam non ideo a Regno & Regni regimine repelli, quia non esset genere propinquior, sed propter defectum sexus. Ubi igitur erat sexus genere propinquior absque defectu, scilicet masculus, illum in Regno & regimine jure succedere opponebant Galli, si jus aliquod ad Regnum Francorum *Eduardus* haberet, a matre id transmissum iri, porro ipsam nil habere juris: alias accessorium potius esset principali. Congregatis Ordinibus hæc probata sententia. *Philippus Remis a Guillelmo de Tria* Archiepiscopo inunctus & cum uxore sua coronatus est: statimque in Belgas Comiti *Ludovico* rebelles arma convertit. Ad Cassellum commissa pugna. Hostium amplius duodecim millia cecidere, Cassellum, Poperingæ, Ipræ, Brugæ, deditionem fecere.

Controversia de regni jure.

Nangii Continuator.

Bellum Belgicum.

Anno 1329. die prima Septembris Conventum Cleri Gallicani Rex indixit Lutetiæ Parisiorum ad diem proximum *S. Andreæ* habendum: in quo de Jurisdictionis Eccle-

siasticæ

Conventus de Jurisdictionis Ecclesiasticæ & laicæ finibus regundis Parisiis habitus.

siasticæ & Laicæ finibus ageretur. Statum exitumque Controversiæ, quæ huicce Conventui occasionem dedit, elegante exponit *Paulus Æmilius:* Prætores Regii conquerebantur omnem Jurisdictionem a Regiis Tribunalibus ad Sacra delapsam: multo plures „ causas profanas & inter profanos controversias cognosci, dijudicarique ab Episcopis, „ reliquisque Sacerdotiis, quam a Regiis Prætoribus. Quicumque quacumque de re Sa„ cerdotum Decreto non steterit, continuo templis arceri, piorumque communicatione „ moveri, eoque deventum esse, ut qui solvendo non sit, ei aqua & igni interdicatur. „ Sacerdotibus Ducibus Episcopis ad Regem convenit. Pro Jurisdictione Regis verba *Pe„ trus Cunerius* fecit; ut quæ Dei sunt Deo, quæ Regis, Regi darentur. *Bertrandus* „ Æduorum Pontifex causam templorum Jurisdictionemque tutatus est. Prima actio„ ne nihil constitutum. Cum ampliatur, die Divo *Thomæ Cantuariensi* festo, cum Pa„ trum frequenti globo *Bertrandus* Regem adiit, admonuitque illum illuxisse diem „ quem pro libertate Ecclesiæ *Thomas* sanguine suo consecrasset. Respondit Rex, Omnia „ sibi curæ futura. *Bertrandus* ut certius lætiusque eliceret responsum, oravit ut qui „ divinitus vocatus fuisset ad sceptrum, ambiguo responso non dimitteret tristes ab se „ Sacerdotes, qui quotidie rem divinam pro eo facerent. Tunc Rex: *Jura*, inquit, „ *Ecclesiarum auxerim potius quam imminuta velim*. Gratias universi egere. Rex CATHOLICI cognomen promeruit. Antiquiorem & coævum Auctorem secutus est, *Æmilius*, scilicet *Nangiani* Chronici Continuatorem. *Rex*, inquit, *fecit eis responderi, quod Jura & libertates, quæ Ecclesia ab antiquo habuerat, & quæ Prædecessores sui ex sua liberalitate & magnificentia eidem contulerant, non intendebat quoquo modo minuere, vel auferre, sed potius augmentare.* Ea de re ipsum ad *Joannem XXII.* Pontificem Maximum scripsisse, testantur Pontificis Literæ ad ejus Majestatem datæ 3. Nonas Junii ejusdem anni, quibus in Literis ab *Odorico Rainaldo* descriptis sic ipsi gratulatur: *Literas Regias fervorem magnæ devotionis & fidei, quibus erga Deum & Ecclesiam præfulgere Regalis Serenitas noscitur, recensentes delectabiliter, & responsionem perversis detractoribus lædere sinceritatem Regiam circa præmissa molientibus factam, sicut Catholicum & Orthodoxum decebat Principem describentes, recepimus læta manu.*

Philippus Valesius ob tuitionem jurium & libertatum Ecclesiæ Catholicus appellatus.

Bellum cum Anglis infeliciter gestum. De Joannis Bohemiæ Regis bellica virtute lege egregium Patriarchæ locum l. 2. De Remediis utriusque Fortunæ.

Qui *Bene Fortunatus* Rex appellabatur, male fortunatum Regnum fecit, bello cum *Eduardo III.* Anglorum Rege infeliciter gesto, qui suum esse Jus Francici Regni contendebat, a quo ipsum impuberem & absentem *Valesius* exclusisset. Sacro bello contra Saracenos se Rex Christianissimus devoverat; sed votum implere non licuit, Anglico prohibente. Sæpe victi hoc Bello Franci, primum ad *Clusas* in Flandria, navali certamine, die 23. Junii, anno 1340. deinde terrestri ad *Crossiacum*, die 26. Augusti, anno 1346. quo in prælio *Joannes* Bohemiæ Rex, *Radulphus* Dux Lotharingius, *Carolus* Alenconius Comes Regis frater, *Ludovicus* Comes Flandrensis, duodecim quindecimve secundi Ordinis Comites, Equites mille ducenti, peditum triginta millia in Francorum exercitu cecidere, octoginta signa Angli abstulere. Caletum expugnavit Anglus, & cives universos, qui pro Rege Christianissimo Domino suo ad extremas usque angustias steterant, urbe expulit, Anglorum colonia introducta.

Donatio Delphinatus ab Humberto Principe facta Joanni Philippi regis filio.

Plurimum solatii *Philippo Valesio* attulit Delphinatus ad Regias ditiones accessio donatione *Humberti* Delphinarum Principis; qui rerum sæcularium pertæsus, & filii unici jactura ad se Deo devovendum incitatus, Ordinem FF. Prædicatorum professus est; sed antea certis Conventionibus & Pactis cum dictis Rege, & *Joanne* ejus Primogenito, Normanniæ & Aquitaniæ Duce factis, *Philippo* ipsius secundo filio, & in casu quo DONATIO in persona ipsius habere non posset effectum per mortem vel aliud impedimentum legitimum; alteri ex filiis dicti Domini *Joannis* Primogeniti, quem ipse Dominus, vel Dux præfatus, seu eorum successores Reges Franciæ ducerent eligendum, *dedit, cessit, & transtulit in perpetuum hæreditario jure in possessione & proprietate*, DONATIONE IRREVOCABILI FACTA SOLEMNITER INTER VIVOS Delphinatum de Viennesio, Ducatum Campisauri, Principatum Brienczonesii, Marchionatum Cesanæ, Comitatum Viennæ, Comitatum Albonis, Comitatum Grasivodani, Comitatum Ebredunesii, & Comitatum Vapincesii, ac Baroniam Tur-

tis,

ris, Baroniam Vallis-bonæ, Baroniam Fucigniaci, Baroniam Medullionis, & Baroniam Montisalbani, & generaliter omnes terras, Comitatus, & Baronias ad se pertinentes & pertinere valentes, cum earum juribus, honoribus, & pertinentiis universis. Certæ conditiones appositæ fuere: Ut *Delphinæ* conjugi decem millia librarum nomine dotalitii, quandiu in vivis superstes esset reservarentur: Debita sua Rex solveret: centum viginti millia florenorum aureorum infra triennium sibi daret: Decem millia librarum annui redditus sive pensionis ad vitam sibi assignaret. Qui Regum filii Delphinatu investirentur, DELPHINI nomen stemmaque assumerent: Rex Delphinusque servarent Libertates, Privilegia, Consuetudines Prælatorum, Baronum, Castellanorum, aliorumque subditorum, Nobilium, & ignobilium, Ecclesiarum, & totius Cleri Communitatum, Civitatum, Castellorum, feudorum, & retrofeudorum Delphinatus. Ita conventum est anno 1343. die 23. Aprilis, in Nemore Vincennarum. Pacta conventa legere est inter Probationes Genealogiæ Delphinorum Viennensium ab *Andrea Duchesnio* editas, Cap. 12. pag. 68. Cum autem sacro FF. Prædicatorum Ordini nomen dedit *Humbertus* Princeps Delphinus, dictos Delphinatum, Ducatum, Principatum, Marchionatum, Comitatus, Baronias, & terras prædictas *pure & simpliciter* in *Karolum* Principem, *Joannis* Normanniæ Ducis primogenitum, *cessit & transtulit in perpetuum hæreditario jure, in possessione & proprietate*, salvis tam reservationibus ante factis: Ipsique Ensem Delphinatus, & Vexillum *S. Georgii*, Sceptrum & Annulum tradidit, voluitque *Delphinum* ex tunc salutari. Cessionis illius, Translationis, & Investituræ Literas legere est inter Probationes mox laudatas Genealogiæ Delphinorum Viennensium, pag. 96. Idemque docet Regestum vetus Cancellariæ Franciæ, cujus Excerptum ibidem habetur pag. 95. *Attendens*, inquit, *translationem, cessionem &* DONATIONEM *Delphinatus ac terrarum aliarum prædictarum, sicut præmittitur, factas, melius & utilius cedere in personam dicti Domini Joannis Primogeniti, & hæredum suorum:* DONATIONEM *& cessionem de omnibus prædictis factas, ut præfertur, & ipsum Delphinatum cum omnibus terris prædictis in eumdem Dominum Joannem & hæredes suos transfert, & de illis eidem cessionem*, DONATIONEM, *& translationem fecit efficaces, sub certis modis & formis in prima* DONATIONE *contentis*.

Humbertus Princeps Delphinus Prædicatorum Ordinem professus.

Papyrius Massonus lib. 3. Annalium, pagina 453. *Humbertum* Delphinum ditionem suam *Philippo* Regi vendidisse scribit; atque hujus rei tabulas brevitatis causa se omittere profitetur. Ad quas non satis attendit vir alias non indiligens. Conventionem enim illam, cui non aliud quam DONATIONIS, CESSIONIS, & TRANSLATIONIS nomen *Humbertus* ipse, & *Philippus Valesius* Rex Christianissimus dederunt, contra publicarum tabularum fidem venditionem non dixisset. In eumdem errorem impegit *Meyerus*, libro 13. Annalium Belgicorum, quem *Belleforestius* lib. 5. cap. 15. refellit. Etsi vero centum viginti millia florenorum Humberto Principi promiserit *Philippus* Rex; etsi decem millium librarum reditum ille sibi retinuerit quandiu viveret, etsi debita ejus Rex solverit, non tamen hæc tanti censeri debent, ut venditus propterea Delphinatus censeatur: sed fructuum veluti loco haberi, quorum partem ad tempus, sibi servavit *Humbertus Princeps*, ditionibus terrisque in proprietatem Regis Christianissimi *pure & simplici donatione & cessione translatis*. Eam Donationem translationemque laudavit, approbavitque *Clemens VI.* Pontifex Maximus Literis Apostolicis, quarum meminit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1344. Num. 62. & ad annum 1345. Num. 8. Sacris omnibus Ordinibus initiatus est a *Clemente VI.* Pontifice Maximo Princeps *Humbertus* in Natali Domini anno 1350. Subdiaconus scilicet in Missa mediæ noctis, Diaconus in Missa Auroræ, Sacerdos in Missa diei ordinatus, si *Rebdorfio* fides. Addit ipsum post dies octo Episcopum consecratum, & Antiochenum Patriarcham designatum. Sed multoties fallitur. Nam *Humbertum* Priorem fuisse Conventus Parisiensis FF. Prædicatorum, docet ejus Epitaphium, quod ibidem extat ante majus Altare. Porro tempus assignari vix posset hujus Prioratus, si octava die a Presbyteratu suscepto Episcopus consecratus esset, atque Patriarcha creatus. Præterea lapsus est in Patriarchatus appellatione. Alexandrinus enim Pa-

Papyrius Massonus & Meyerus refelluntur.

Rebdorfius Historicus emendatur.

Patriarcha fuit, ut docent Auctor Vitæ *Clementis VI.* a *D. Bosquetto* editus, & ejus Epitaphium, non Antiochenus, aut Aquilejensis, ut *Papirius Massonus* scripsit. *Petrus* Dux Borbonius Comes Claromontis & Marchiæ *Humberto* donavit domos suas sitas in Nemore Vincennarum, de consensu & voluntate Regis, die 22. Septemb. 1352. In Literis Donationis *Patriarcha Alexandrinus*, *Administrator Perpetuus Remensis Ecclesiæ*, *ac Delphinus Antiquior Viennensis* appellatur. Obiit anno 1355. die 22. Maii.

Bellorum tempestates, pestilentia secuta est, quæ Italiam Galliamque omnem pene vacuam fecit & squallidam, immo universum fere orbem gentibus spoliavit, annis 1348. 1349. ut scribunt *Nangii* Continuator, & *Petrarcha* Epistola ad *Socratem*, lib. 8. Rerum Familiarium, & Epistola ad *Bocacium*, libro 3. Rerum Senilium. In Gallia imminutus hominum numerus, auctus urbium, non solum ea de qua diximus, Delphinatus accessione, sed Ruscinonensis Comitatus oppigneratione & Montispessulani venditione Rege Christianissimo facta a *Jacobo Aragonio* Majoris Balearicæ Rege. Dura fuit *Philippi Valesii* dominatio, ob exactiones gravissimas, ob frequentem monetarum mutationem, ob Salinarium vectigal tunc primum impositum, ob decimas Viris Ecclesiasticis imperatas Summi Pontificis auctoritate. Nec tamen ipsi vitio vertendum fuit; difficillima tempora, Anglico bello sustinendo necessarii sumptus, ærarii angustiæ, Regem ad nova exigenda vectigalia impulerunt. Constitutionem edidit, de Jure *Regaliæ*, quæ *Philippina* vulgo dicitur, anno 1334. mense Octobri. Extat inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. Obiit *Philippus VI.* anno 1350. Augusti die 22. Duas uxores duxerat, *Joannam* filiam *Roberti* II. Burgundiæ Ducis & *Blancham* filiam *Philippi Ebroicensis*, Regis Navarræ. Ex priori duos filios susceperat, *Joannem* Normanniæ Ducem, *Philippum* Ducem Aurelianensem, & filiam cui nomen *Mariæ*: ex altera filiam posthumam. *Ad Sancti Dionysii* sepultus est. Ipsi in Regnum successit *Joannes* Normanniæ Dux.

Regni Gallici incrementum. *Dura Philippi Valesii dominatio.* *Salinarium vectigal.* *Constitutio Philippina de jure regaliæ.* *Philippi Valesii liberi.*

SCHOLION.

In hoc Articulo, p. 394. Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Rex Galliæ Constitutionem edidit de jure Regaliæ.*

R. *Philippi Valesii* Regis Christianissimi gesta percensens, scripsi illum Constitutionem edidisse de jure Regaliæ, quæ *Philippina* dicitur. Mera facti quæstio est. Ipsa Constitutio ab eo Rege edita est, cui ob jurium & Libertatum Ecclesiæ tuitionem, CATHOLICI cognomen non solum ab Ecclesia Gallicana, verum etiam a Joanne XXII. Pontifice Maximo tributum est.

ARTICULUS VIII.

De JOANNE Rege.

Bellum cum Anglo infelix.

JOannes, *Bonus* cognominatus, hæreditarium cum Anglorum Rege *Eduardo Tertio* bellum infeliciore gessit exitu. *Eduardus* VValliæ Princeps Angli Regis primogenitus, Aquitaniæ Ducatu investitus a patre, anno 1356. cum exercitu, in quo duodecim dumtaxat hominum millia numerabantur, transfretavit: Petragoricorum, Lemovicum, Pictonum, Biturigumque fines populatus est, Romarentinum expugnavit, captivosque multos abduxit. Rex *Joannes* adversus hostem progressus, ipsi non procul ab urbe Pictavio, in campis Bellomontanis occurrit. Castra in conspectu posita. Gallorum exercitus numero longe superior. Cardinalis Petracoriensis Legatus Apostolicus studium omne ac operam adhibet ad pacem procurandam. Rex duriores conditiones Anglo Principi proponit, a pace alioqui non abhorrenti. Ipsum viis omnibus, quibus importari in castra ejus commeatus poterat, præclusis, fame fatigare, & incruentam de Anglis reportare victoriam facile fuisset: sed aleam tentare maluit Rex *Joannes*. Prælium commisit, magno quidem animo, sed consilio præcipiti. Quatuor ejus filii in acie erant. *Venantius* cui regiorum adolescentum cura commissa erat, de eorum salute solicitus, ubi

ubi prælii exitum ancipitem vidit, jamque primam Francorum aciem fusam, ipsos e periculo abstraxit. Quorum discessus aliis ansam dedit excusandi fugam. Francorum sex millia cecidere; in iisque Dux Borbonius, Pontivi Comes ejus frater, Dux Athenarum Magister Equitum *Robertus Dyrrachinus* Roberti regis Siciliæ nepos, *Joannes* Claromontanus Mareschallus, una cum *Reginaldo* Episcopo Catalaunensi, & *Eustachio Ribomontio*, aliisque ad octingentos & amplius primariæ Nobilitatis. Rex *Joannes*, cum *Philippo* filio, qui nusquam a patris latere divelli potuerat, *Imperterriti* nomen propterea promeritus, in hostis potestatem venit. Dies illuxerat 19. Septembris anni millesimi trecentesimi quinquagesimi sexti, Galliæ luctuosa, indecora, funesta. Rege enim Burdegalam, indeque in Angliam, cum filiis, cæterisque captivis abducto, regnum factionibus exarsit, *Carolo* Navarræ rege incentore. Lutetia Parisiorum omnibus seditionum, licentiæque procellis agitata est, *Stephano Marcelli* Præposito Mercatorum plebem commovente libertatis desiderio incitatam. Is primum regiam civitatem fossis, murisque ad Orientalem partem munivit; tandem cum Urbem Navarræ Regi prodere decrevisset, a Regiis trucidatus est. *Carolus Delfinus*, regni Regens, sapientia, qua in juvenili ætate ad miraculum excellebat, Deique auxilio regnum Francorum protegentis, factiones omnes dissipavit, paceque cum Navarro confecta, Parisiis susceptus est. Convocatis Ordinibus de regis liberatione agi cœptum. Duriores conditiones Anglus proposuit. Illas regni Comitia rejecere. Terribili conscripto exercitu in Galliam Rex *Eduardus* transmisit, Remos sex hebdomadum obsidione frustra tentavit, ad suburbana usque Parisiorum penetravit, omnia ferro flammaque miscens. *Carolus Delphinus* in Urbe consistens, e publica salute esse prudenter judicavit, nihil fortunæ committere, tueri regnum, hostem temere non aggredi viribus longe superiorem. Quænam tunc esset Lutetiæ facies eleganter describit *Petrarcha* Epistola ad *Guidonem* Januensem Archiepiscopum lib. 10. Rerum Senilium, ubi & *Joannis* regis Fortitudini id testimonium perhibet: *Quis hoc umquam quæso divinasset, quod Francorum Rex, quamvis quod ad se unum attinet, Invictissimus hominum, vinceretur, & in carcerem duceretur, ac ingenti pretio redimeretur?* Pax inter utramque Regiam anno 1360. ad Britiniacum vicum prope Carnutum his legibus facta, ut Anglus cum Aquitania, VVascones, Pictones, Santones, Petrocorios, Lemovicos, Cadurcos, Engolismenses, Ruthenos, Rupellam, Guinas, Pontivum, Caletum haberet eo jure, quo quæ optimo Rex Anglorum exueret se jure, si quod illi in Franciæ regnum extitisset. Pro regis Christianissimi redemptione tricies centena nummorum aureorum millia solverentur, darenturque obsides duo filii, fraterque regis, cum aliis Principibus ac Proceribus designatis. His conditionibus, quarto postquam captus fuerat anno Parisios rediit Rex *Joannes*. Filiam *Isabellam Joanni* Galeatii Vicecomitis filio in matrimonium dedit, assignato ei dotis nomine tenui Comitatu Virtutum, & acceptis ab eo sexcentis millibus florenorum auri, quibus Anglo satisfaceret. Tam imparibus nuptiis Regiæ Francorum multum derogatum est; sed exhausti ærarii, regnique angustiæ; & necessitas tanta quam quæ maxima, regem coegere, ut suum cum vilium Tyrannorum sanguine misceri consentiret. De his legendi *Villanius & Continuator Nangii* coævi Auctores, *Walsinghamus*, in Eduardo III. *Paulus Æmilius*, *Frossardus*, *Gillius*, *Belleforestius* & alii Francorum Historici.

Gallorum strages.

Rex ab hoste captus.

Caroli Delphini Regni retentis prudentia.

Pax, & redemptio regis.

Villanius l. 9.

Anno 1361. mortuo *Philippo* Burgundiæ Duce absque liberis, Rex illi in Ducatum, non propinquitatis dumtaxat ratione, sed regio Jure successit. Anno 1363. Avenionem profectus est, Summum Pontificem *Urbanum V.* invisurus: ibique sacræ contra Turcas Expeditionis Dux ab ejus Sanctitate renunciatus, Cruce de manibus ejus accepta, cum Cypri Daniæque regibus, Proceribusque plurimis, ad transfretandum infra biennium se se obstrinxit. Anno 1364. in Angliam trajecit, ut *Ludovici* Andium Comitis, filii sui, unius ex obsidibus fugam excusaret, fidemque liberaret: utque Angliæ regem pelliceret in societatem belli sacri; aut certæ securitati pacis consuleret, ne quid se a regno absente & sacrum bellum gerente moveretur. Martio mense morbo correptus, obiit Londini die octava Aprilis, ætatis anno 52. Regni 14. Ejus exequias regia magnificentia curavit *Eduardus* Angliæ Rex, corpusque in Gallias remisit, quod ad S. Dionysii sepultum est. Quatuor ex *Joanna* regis Bohemiæ filia, priori uxore,

Burgundiæ ad regnum accessio.

Rex Joannes sacram expeditionem meditatur.

Ejus obitus.

Liberi.

uxore, filios totidemque filias reliquit, *Carolus* ei successit in regnum, *Joannes* Dux Biturigum, *Ludovicus* Andium & Cenomanorum Comes; *Philippus* Turonum primo, deinde Burgundiæ, Dux extitere. Literarum studia coluerat adolescens, viros literatos dilexit, fovitque. Se ab ejus Majestate magnis muneribus evocatum testatur *Petrarcha* Epistola ad *Simonidem*, lib. 2. Rerum Senilium. Andegavensis Academiæ Privilegia confirmavit 7. Kalendas Maii, illo ipso anno quo bello victus captusque est. Bella privata Edicto prohibuit. *Stellæ* Ordinem instituit anno 1351. vel renovavit, in memoriam illius Syderis quod Magos ab Oriente ad Christum recens natum adorandum perducit. Signum Stellæ torqui aureo appensum, necnon vestis conspicuo loco phrygio opere adtextum ferebant Equites, cum hoc Symbolo, *Monstrant Regibus Astra viam*. Diuturnus non fuit Ordinis illius splendor; gregariorum enim multitudine, qui ferventibus bellis in illum admissi sunt, adeo viluit, ut *Carolus V.* Joannis filius, illum Excubiarum Præfecto ejusque Satellitibus dimiserit.

Ordo militaris Stellæ.

ARTICULUS IX.

De CAROLO V. SAPIENTE cognominato.

CArolus V. cognomento *Sapiens*, Remis die nona Maii, 1364. inauguratus, *Philippo* fratri Burgundiæ Ducatum iisdem legibus, quibus ipsi collatus fuerat a Patre, confirmavit, ut scilicet ipse & ejus hæredes masculi ex legitimo matrimonio procreati uterentur & fruerentur perpetuo, supremum tamen dominium penes Regem maneret, cui fidem & homagium præstaret Burgundiæ Dux. Jus etiam Regaliæ, aliaque Regia Jura ejus Majestati servarentur. *Salvis* (*inquit*) *& retentis Nobis & Successoribus nostris Franciæ Regibus superioritate & ressorto dictorum donatorum. Fide etiam ac Homagio Ducis præstandis Nobis & Successoribus nostris prædictis, modo debito & consueto fieri & præstari per Duces Burgundiæ temporibus anteactis*, REGALIBUSQUE ET JURIBUS ALIIS REGIIS, AD NOS PERTINENTIBUS AD CAUSAM NOSTRÆ CORONÆ, *& quæ habebamus vivente dicto ultimo Duce defuncto in Ducatu prædicto*. Donationis istius confirmationisque tabulas legere est apud *Papyrium Massonum*. lib. 4. Annalium pag. 473. Hispanicum, Anglicumque bellum confecit Rex *Sapiens*. Hispanicum contra *Petrum Crudelem* Castellæ Regem, Duce *Joanne Borbonio*, vicariam exercitus Præfecturam gerente *Bertrando Guesklino* Armorico, Bronii Castelli Domino, quem Magistrum Equitum, seu Comitem Stabuli postea creavit ob merita omni prædicatione majora. Hac expeditione a vagis ac prædatricibus copiis, quæ ipsum infestabant, Gallia liberata est, siquidem *Guesklinum* secutæ sunt. Adversus *Crudelem* Regem arma corripuerat *Henricus* Trastamaræ Comes, ejus ex dispari matre frater. Partes ejus Rex *Carolus* suscepit, ac virtute tanta per *Gueskhlinum* tutatus est, ut occupatis Calaguri, Brugisque, Castellæ Rex proclamatus fuerit & coronatus anno 1366. posteaque alternantis fortunæ vices expertus, tandem insigni ad *Montielem* reportata victoria *Petrum Crudelem* cæciderit.

Bellum Hispanicum.

Doctissimus Cardinalis *Perronius* in Oratione ad Tertium Regni Ordinem ex hoc etiam bello a *Carolo Sapiente* adversus Castellæ Regem suscepto argumentum arcessit ad illam opinionem suam confirmandam, quod Romanus Pontifex potestatem habeat indirectam in temporalia Regum, eosque exauctorare, & eorum subditos a Juramento fidelitatis, quo eorum obstricti sunt Majestati, absolvere possit. Ait scilicet, *Urbanum V.* eam exercuisse potestatem adversus *Petrum* Castellæ Regem, cognomento *Crudelem*, quod hæreticus esset, persecutor Ecclesiæ, Maurisque fœderatus. Pontificis autem sententiam armis propugnasse *Carolum V. & Guesklinum* misisse ut *Petrum* e Solio detruderet, in ejusque locum *Henricum* Castellæ Nothum sufficeret. *Froissardum* testem laudat eminentissimus Cardinalis. Sed Viri Maximi pace dixerim, ipsum attenta satis consideratione hanc Historiam non expendisse. *Petrum* enim *Crudelem* Castellæ Regem ab *Urbano V.* aut alio Pontifice exauctoratum nulla Historiæ Ecclesiasticæ, Hispanicæ, aut Gallicæ monumenta probant, neque id *Froissardus* expresse asserit, in cujus etiam narra-

Cardinalis Perronius refellitur, asserens Carolum V. bellum intulisse Petro Crudeli, Castellæ regi, ut sententiam Pontificiam exequeretur.

narratione plurima convincuntur falsitatis. Docent quidem Annales Ecclesiastici, *Innocentium* VI. Bertrando Episcopo Senecensi Nuntio Apostolico dedisse in mandatis, ut *Petrus* Regem ad *Blancham Borboniam* Reginam uxorem suam, quam statim post celebratas nuptias deseruerat, in *Mariæ Padilliæ* concubinæ, & *Joannæ de Castro* superductæ amorem effusus, recipiendam, & affectu maritali cultuque Regio tractandam, expellendasque Pellices compelleret. Nuntium præmissis monitionibus, adversus Regem, Pellicesque Excommunicationis Sententiam pronuntiasse, in scriptis promulgasse nisi infra constitutum diem Pontificis mandatis parerent: Regnum Ecclesiastico Interdicto supposuisse: Regem, ac *Padilliam* concubinam Ecclesiæ fulmina contempsisse, censuras incurrisse. Id certum ex *Innocentii VI.* literis, apud *Odoricum Raynaldum* ad annum 1355. n. 29. Castellæ Proceres ad sanandam *Petri* Regis vesaniam & matrimonii sacra humanaque Jura defendenda, arma corripuisse, *Mariana* lib. 15. de Rebus Hispaniæ Cap. 10. commemorat. Ad hosce motus componendos & sustentandam Christianam disciplinam, quæ in Castella pessumdata erat (cultus quippe divinus neglectus, Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum Jura usurpabantur, & bona violentis prædationibus exponebantur) *Innocentius* Pontifex Maximus Legatum Apostolicum in Castellam & Legionem misit *Guillelmum* S. Mariæ in Cosmedin Diaconum Cardinalem, ut ejusdem Pontificis literæ, apud *Odoricum Raynaldum* num. 30. testantur. Potestatem factam esse Legato *Petrum* Regem absolvendi, si resipisceret, & Sacrorum usum in Regno restituendi, ex aliis, quas laudat, *Innocentii* literis, compertum est. *Petrum* suorum defectione compulsum, conversionem ad meliorem frugem præ se tulisse, Reginamque in Aulam revocasse, ac ea de re certiorem fecisse *Innocentium*, discimus ex aliis ejusdem literis ab *Odorico Raynaldo* descriptis num. 31. cæterum brevi rescissam hancce *Petri* cum Regina conjuge reconciliationem, moxque prioribus insani amoris laqueis devinctum, *Padilliæ* adhæsisse, & in eos qui Reginæ partes defenderant impotenti furore sæviisse, utrique Annales cum Ecclesiæ, tum Hispaniæ tradunt. Ipsum gravissimis literis iterum admonuit Pontifex, ut ex adulterii cœno emergeret, legi Dei obsequeretur, Reginam uxorem susciperet, diligeret; Patrem benigne monentem, suaviter obsecrantem audiret; alioqui rigorem Judicis sævientis expertum iri. Pontificias hasce literas descripsit *Raynaldus* ad annum 1356. Num. 38. Ipsum aliis increpuit literis *Innocentius*, ob manus injectas in reditus Beneficiorum, quæ Cardinalis *Ægidius* in Hispania possidebat; & quod Viros Ecclesiasticos opprimeret. Etant apud *Raynaldum*, numero 40. Iterum Regem in crimine pertinacem monitis Apostolicis convenit Summus Pontifex, ut Reginam uxorem ad se revocaret, amoreque conjugali complecteretur. *Guidoni* Portuensi Episcopo quem in Hispanias Legatum Apostolicum misit anno 1359. dedit in mandatis ut Regem ad parendum divinæ legi, monitisque Pontificis urgeret. Literas *Innocentii* hac de causa scriptas partim laudat, partim describit *Raynaldus* numero 11. Nihil amplius in *Petrum Crudelem* egisse reperio *Innocentium VI.*

Anno 1363. sedente in Cathedra *S. Petri* Urbano V. contra *Petrum* Castellæ Regem fuisse *Processus publicatos & portis Ecclesiarum affixos, quos Bononiensis Cardinalis fecerat, eo quod pacta per ipsum Cardinalem, cum esset Legatus, ordinata non servasset:* Id est, pacem cum Aragonio Rege initam anno superiori, Auctor Anonymus MS. Vaticani a *Raynaldo* laudati num. 18. testatur. In Aragonium enim imparatum contra jura gentium irruerat, occupataque Calatajuba, ad sex & eo amplius hominum inermium millia trucidaverat. At Cardinalem ultra excommunicationem, & forte ultra minas progressum non innuit; nec sane verisimile est, cum *Urbanus V.* eodem anno ad ipsum literas dederit inscriptas: *Petro Regi Castellæ Illustri*; quibus ipsum rogabat pacem cum Aragonio faceret, ac Oratores mitteret in Curiam cum plena potestate, de suis Juribus ac intentione planius informatus concessis interim induciis congrui temporis, quod pro tractatu tanti momenti foret opportunum. Literas obtulit *Petrus* Abbas *S. Michaelis de Clusa* Sedis Apostolicæ Nuntius. Ad *Petrum* quoque Aragonum Regem literas dedit eadem de causa, sed alia verborum formula inscriptas: *Magnifico Principi Regi Aragonum Illustri spiritum consilii sanioris*; quia censuras contraxerat

...tur qua fuerat exauctoratus: ostenditurque nihil ex hujus belli historia & Caroli Sapientis gestis extundi posse ad defensionem illius opinionis de Romani Pontificis & Ecclesiæ potestate indirecta in temporalia Regum, quam Dominus Cardinalis tuetur.

ab intermissam annis decem annui census solutionem, nec præstitam ipsi *Urbano* clientelarem sponsionem, ratione Regni Sardiniæ & Corsicæ, quod a Summo Pontifice & Romana Ecclesia *in feudum* receperat. Has literas apud *Raynaldum* n. 18. legere & conferre potes.

Anno 1365. cum prædonum copiæ, quæ jam *Bertrando Guesklino* ad bellum Hispanicum addictæ erant, Curiæ Pontificiæ terrorem incussissent, ac honesto stipendiorum nomine ingentem auri vim extorsissent, quasi in Mauros Granatenses ituræ, *Petrus Castellæ* Rex officiosissimas literas ad Summum Pontificem dedit, ipsique obsequium omne ad ejus defensionem obtulit, misso ad ipsius Sanctitatem Oratore nobili viro *Alvaro Lupi*. Gratias ipsi egit *Urbanus* datis Literis, quas apud Odoricum Raynaldum legere est num. 7. „ Nos siquidem (inquit) cernentes in te dilectissimo filio sic erga Nos „ & Romanam Ecclesiam dilectionis & reverentiæ gratiam abundare, quod præ cun- „ ctis orbis Principibus Magnificentiam tuam reperimus dispositam ad nostram & ejus- „ dem Ecclesiæ honores & commoda ac beneplacita præparatam; ac considerantes quod „ Regiæ Coronæ potentiam, tuum thesaurum, ac personam propriam, contra quoscum- „ que iniquitatis filios, adversus statum & Jura ejusdem Ecclesiæ præsumentes aliquid „ attentare, etiam propriis tuis prætermissis negotiis (si urgeret necessitas) tam per „ mare, quam per terram pro reverentia Dei & Apostolicæ Sedis, nobis & eidem Ec- „ clesiæ ferventissima devotione duxeris offerendas: merito debemus & possumus de „ tanti filii tam laudabili dispositione lætari, & in te nostræ spei poner firmamentum. „ Proinde itaque non valentes tuæ largitati promptissimæ gratiarum condignas reddere „ actiones, quas possumus tamen tibi paterne referimus; Magnificentiam tuam, quam „ in fervida voluntate fundatam reputamus facto completam Apostolicæ commendatio- „ nis præconio commendantes: „ Sane ad Regem a se excommunicatum, vel exauctoratum, his verbis Pontifex non scripsisset.

Eodem anno Regem rogavit *Urbanus* ut Militum suorum crudelitatem, qui captos Aragonios manibus pedibusque mutilabant, excæcabant, suspendebant, comburebant, eo jubente, aut permittente, coerceret. * *Rogamus & obsecramus in Domino*, inquit, *quatenus (si ita est) ob reverentiam Regis Regum & nostrorum cordialium precum intuitum, easdem gentes tuas taliter vel aliter sævientes, a tanta crudelitate compescas*.

Apud Odoricum Raynaldum n. 14

Anno 1366. idem Pontifex *Petrum* Castellæ Regem rogavit atque hortatus est, ut pacem cum Aragonum Rege componeret; misit ad utrumque *Guillelmum* Cicestrensem Episcopum, Sedis Apostolica, Nuntium, qui pacis optatæ fœdera promoveret. Literas *Urbani V.* apud *Raynaldum* Num. 30. legere est. Hæc tantum *Urbanus*, cum *Petro* Castellæ Rege. Tractatum quidem habitum ut *Petrus* a Regno expelleretur, tradit Auctor Anonymus Vitæ *Urbani V.* apud *D. Bosquetum*; sed nec in Curia Pontificia tractatus ille habitus est, sed in Hispania ab ipsis Castellanis, nec illius participem fuisse Romanum Pontificem innuit. *Per eadem tempora*, inquit, *cum Petrus Rex Castellæ in suos inhumaniter desæviret, nunc unum jugulando, & quemque suis bonis spoliando, & alias generaliter eos persequendo; ejusque furore perterriti quamplurimi a Regno suo exularent, essetque odium innatum, immo irradicatum inter eos saltem pro majori parte, fuit tractatus habitus ut expelleretur a Regno suo: in quo consentientibus multis tam Nobilibus, quam Ecclesiasticis, & particularibus, fuit vocatus, introductus, & admissus in Regem Henricus Comes de Trastamara, suus frater naturalis*. Denique ubi cædem *Petri Crudelis* ab *Henrico* factam narravit idem Auctor, subdit: *Et sic hæreditas Isaac ad Ismaelem est perducta, quod an juste vel injuste, est discernere, cujus judicia sunt abyssus multa*.

Nangiani Chronici Continuator alter, Auctor coævus, narrat quæ *Henricus* Comes de Trastamara contra *Petrum Crudelem* objiciebat, & quomodo ipsum e solio deturbaverit, Regiamque dignitatem consecutus fuerit: *Imponebat illi* (inquit) *quod non verus Regis filius defuncti, sed potius mutatus, & quod erat filius Judæorum subrogatus per Matrem Reginam secreto cito post partum ejus, loco filiæ quam pepererat, & quod hoc juraverunt milites. Secretarii dictæ*

Regi-

Reginæ in morte, qui dictum filium loco filiæ rapuerant silenter a Judæis, & filiam abscon-derant, quia Rex juraverat se interfecturum Reginam, nisi filium illa vice procrearet. Item objiciebat dicto Petro ipsum esse hæreticum: & quod pejus est, Legi Judæorum & eis adhærentem, & Legem Domini nostri Jesu Christi vilipendentem & spernentem, & ob hoc secundum Regni antiqua Jura a Regno ejiciendum & penitus deponendum, & quod alius institui debeat & eligi in loco ejus, quod & factum fuit. Nam populus Hispaniæ (ut di-cebatur) elegerat istum Henricum, altero deposito, atque spreto. Item dictus erat sangui-nem suorum sitiens atque vilis vitæ & inhonestæ, ut patuit, quia uxorem propriam de Regali Franciæ Prosapia progenitam, pudicam, castam, & sanctam & honestam, propter unam aliam superinductam interfici fecit, & sine causa suffocari. De cujus morte inde-bita & injusta tota patria condolet & deplorat. Et nihilominus dictus Rex Petrus per Ju-dæos, qui in maxima abundantia erant in Hispania, seipsum & domum suam regebat, & totum Regnum suum per eos gubernabat. Hæc & multa alia enormia de dicto Re-ge Petro a pluribus dicebantur; & ob hoc Henricus frater ejus, fultus auxilio multorum Baronum dicti Regni & Burgensium, ac militum, dictum Regnum Hispaniæ invaserat, & se Regem de jure & pro Rege, spreto Petro, præferebat. Sententiæ Pontificiæ, qua *Petrus Crudelis* exauctoratus fuerit, & *Henricus* in Castellæ Regnum subrogatus & qua *Carolus V.* Rex Christianissimus impulsus sit ad copias in *Petrum* submittendas, non meminit Auctor ille, qui tunc scribebat, non omissurus, si res ita se habuisset; si-quidem nec rumores incertos, aut calumnias *Petro* impactas a Notho Fratre, scilicet quod Judææ feminæ filius esset a Regina loco filiæ suppositus, hæreticus, & Legi Ju-dæorum adhærens, silentio præteriit.

Froissardus quidem Avenione in Consistorio publice excommunicatum ait *Petrum Crudelem*, pronuntiatumque non esse dignum Regio nomine ac dignitate; & Infidelem declaratum, & *Henrico* notho veniam natalium factam ut Regnum obtinere posset, & Regem *Petrum*, diris devotum & damnatum Sententia Pontificia. Sed unius *Froissardi* narratio, nullo fulta Instrumento quod fidem faciat, rejicienda est. Quamquam etsi Pontifex regio nomine indignum Petrum dixisset, quod tot sceleribus contaminabat, relicet omnibus execrationibus damnasset, non sequeretur, quod ipsum privasset Regno. Et licet veniam fecisset natalium *Henrico*, non ideo ipsi Regnum tribuisset, sed decla-rasset dumtaxat ipsi non obfuturum natalium vitium, si justo bello quod contra tyran-num suscipiebat, ut se, Regnumque Ecclesiam, ac Religionem in periculo constitutas defenderet, ipsum vicisset, atque exauctorasset. Verum nec id factum a Pontifice te-statur summa ejus moderatio erga *Petrum* Castellæ Regem, quæ in ejus literis supra laudatis elucescit, & & summum Historicorum omnium, excepto *Froissardo*, silentium. Quis etiam sibi persuadeat, dictum Regem absentem, inauditum ab optimo Pontifice damnatum fuisse ut Infidelem? Ut ut est non Pontificia aliqua Sententia in *Petrum Crudelem* lata excitatus est *Carolus V.* ut bellum ipsi inferret, nec intulit ut commenti-tiam illam sententiam exequeretur, sed ut ulcisceretur injuriam *Blanchæ* Reginæ so-rori uxoris suæ factam, quam *Petrus Crudelis* dimiserat, vexaverat, probris affecerat, in carcerem detruserat, tandem post injurias omnis generis toto decennio illatas, ve-neno necaverat. De qua *Mariana* cap. 4. lib. 17. ita scribit: „ Henricus & fratres tem-„ pori servientes in Galliam concesserunt; quorum partes in Aragonia Castellaque præ-„ validæ formidabilesque, Gallorum favore & armis muniendæ erant. Blanchæ Reginæ „ calamitas gentem promovebat ut arma viresque sociarent. Non latuere ii conatus „ Castellæ Regem. Iram in Blancham, quasi tantorum bellorum causam continuo „ vertit. Assidoniæ ubi in custodia tenebatur, ipsam adeundi, aut cum quoquam col-„ loquendi sublata facultate, extincta est. Venenum a Medico Viri jussu tempera-„ tum. Detestandam vesaniam! Impium & crudele facinus! Puellam insontem, Regio „ sanguine nobilissimam, lectissima forma, sanctissimis moribus prudentiaque, 25. æta-„ tis anno peremptam. Nulla ab omni memoria eo loco fœmina majori miseratione. „ Alias quidem a viris interfectas pulsasve meminimus, sed aliqua sua culpa. Certe „ arridentem fortunam aliquando expertæ, præsentem dolorem melioris olim temporis „ recordatione lenire potuerunt. Blanchæ primus nuptiarum dies funeris instar fuit, re-

Vol. 1. pag. 207.

Froissardus Historicus refellitur.

„ lictæ, inclusæ, deductæ, ubi nihil præter calimitatem esset. pulsis domesticis; „ pellice validiore, auxilio suorum longinquo. Sed te Rex truculente, fera verius im- „ manis, divina ira manet: tuum caput hoc sanguine consecratur. Ad ultionem itaque sumendam de *Blanchæ* Reginæ affinis suæ cæde; ad ferendum auxilium Castellanis Principibus, ad succurrendum Religioni & Ecclesiæ quibus periculum imminebat, cum Rex Crudelis Mauros in armorum societatem vocasset, pacto cum ipsis fœdere; ad ejus tyrannidem comprimendam, qua in Proceres plebemque sæviebat, *Friderici* unius e suis Fratribus, aliorumque cum sacratorum hominum, tum sæcularium e primaria Nobilitate cædibus contaminatus, ut fera potius quam homo videretur: non ad exequendam Sententiam exauctorationis in ipsum a Pontifice latam, quæ revera nulla fuit, arma contra *Petrum Crudelem* movit *Carolus* Rex Christianissimus.

Pag. 181. Scribit quidem *VValsinghamus* in Historia Anglicana ad annum 1366. *Bertrandum Guesklinum cum magna comitiva processisse contra Petrum Regem Hispaniæ, ut illum deponeret, fretum auxilio & favore Papæ.* At licet Pontifex Regi Christianissimo faverit justum bellum gerenti, & causæ æquitatem approbaverit, inde ne colligi potest quod Sententiam depositionis in *Petrum Crudelem* tulerit? Sane non unus est favendi modus: nec sequitur Reges qui aliis bella gerentibus favent vel auxiliantur, in illos Principes, quos bello petunt, exauctorationis ferre Sententiam, vel in eorum temporalia potestatem habere. Cæterum *Henricum* fratrem *Petri* nothum *assensu majoris partis Dominorum Hispaniæ, sive Communium, & auxilio comitivæ prædictæ, factum esse Regem* testatur, non Romani Pontificis auctoritate. Hæc observare contra doctissimum Cardinalem *Perronium* operæ pretium erat. Nunc ad *Carolum Sapientem* redeat oratio.

Bellum Anglicum a Carolo V. gloriosé ac feliciter gestum. Bellum ille gessit alterum adversus Anglos, quos mari terraque vicit, & Aquitaniam ac Novempopulaniam omnem, Burdegala & Baiona exceptis, in potestatem redegit, Ducibus Fratribus, necnon *Bertrandi Guesklini* Magistri Equitum & *Clissoni* virtute, Sapientia, consiliis, pietate, decretis nimirum tota Gallia publicis precibus, Archiepiscopi Tolosani in Juribus Regiis prædicandi ardore & efficacia, non minus quam exercituum fortitudine, Rex Christianissimus de hoste triumphavit, & inustum olim Pictavensi prælio Gallico nomini dedecus abstersit. Bellum denique gessit Aremoricum adversus *Montfortium* Ducem Anglis adhærentem. De hisce bellis legendi Continuator Guillelmi Nangii, Froissardus, VValsinghamus, Paulus Æmilius, aliique Historici.

Caroli V. Leges. Regiæ Domus Regnique tranquillitati prospiciens edixit Lege lata *Carolus V.* ut Regum Franciæ Primogeniti, quamprimum annum ætatis 15. attigissent, inaugurarentur, suique juris fierent, & subditorum Hominia Juramentaque fidelitatis reciperent. Lex condita est in Nemore Vicennarum anno 1374. Augusto mense, & in Senatu Parisiensi promulgata die 20. Maii anni sequentis. Vestes dissolutas, calceosque rostratos Edicto prohibuit. Unicam duxit uxorem *Joannam* filiam *Petri* Borbonii Ducis, ex qua duos filios suscepit, *Carolum* qui patri successit, & *Ludovicum* Aurelianensem Ducem, *Liberi.* & sex filias, quæ nubilem ætatem non attigerunt. Obiit Rex Sapiens die 16. Septemb. an. 1380. ætatis 44. Regni 17. Corpus ejus ad *S. Dionysii* sepultum, cor in Metropoli- *Obitus.* tanam Ecclesiam Rothomagensem delatum, viscera Meloduni condita juxta sepulcrum Reginæ Matris. Viros eruditos literasque dilexit. Ejus mandato libros S. *Augustini* *Caroli Sapientis elogium.* de *Civitate Dei* Gallice reddidit *Rodulphus Præleus* Advocatus Parisiensis. Editus eodem regnante, ejusque Majestati dicatus liber de Regia & Pontificia Potestate, cujus Auctor ignorari nomen suum voluit. Opus inscripsit, *Somnium Viridarii*, cujus idcirco mentionem facio, quod *Caroli Sapientis* Elogium absolutissimum paucis complectatur, cap. 135. *Nemo, inquit, est argutior eo in consiliis, in eloquio tersior, securior in periculis, in prosperis timidior, constantior in adversis. Quem semel dilexit, vix odit;* *Apud Goldastum Tom. 2. Monarchia.* *quem vero semel exosum habuit, vix in gratiam familiaritatis admittit: vix tamen pœnitenti redeuntis claudit gremium. Quoties potest a curis & solicitudinibus respirare, secreta se occupat lectione, aut in cuneo Clericorum aliquem modum quæstionis laborat evolvere. Nam apud eum est quotidiana Literatissimorum conversatio, & jugis discussio quæstionum.*

Nullus

Nullus Rege nostro honestior, in loquendo urbanior, moderatior in bibendo; nullus magnificentior in donis. Ideoque quasi unguentum effusum est nomen ejus & eleemosynas ipsius enarrat omnis Ecclesia Sanctorum. Rex noster pacificus, virtuosus in bellis, gloriosus in pace, super omnia hujus mundi desideria zelatur & procurat pacem populi sui, & ad pacem pertinet quidquid cogitat; ut quiescat populus suus, labores anxios & enormes incessanter assumit. Ad pacem populi spectat, quod consilia vocat, confirmat fœdera, quod amicitias jungit, quod prælia minatur, Principibus terrores incutit. Ad pacem populi spectat immensitas illa pecuniarum, quam donat, quam recipit, quam congregat, quam dispergit in muris, in propugnaculis, in munitionibus, in fossatis, in clausuris ferarum & piscium, in Palatiorum ædificiis, nullus subtilior, nullusque magnificentior invenitur. Pater ejus potentissimus & nobilissimus; sed iste paternis facultatibus superaddens, in fortitudine manus ejus Ducatum Aquitaniæ, Britanniæ acquisivit. Nullus mansuetior est afflictis, nullus affabilior pauperibus, nullus importabilior est superbis . . . . . Dominum Carolum Delphinum Viennensem filium suum primogenitum literis atque disciplinis solerter & prudentissime fecit erudiri, ut sic cum hominem Carolus V. egressus fuerit, surgat VI. nedum Regni, sed & prudentiæ Successor paternalis & hæres.

Carolus V. a calumnia vindicatur.

Caroli V. nomen immerito proscindit *Odoricus Raynaldus* ad annum 1378. Num. 60. & 63. Sapientem piumque Regem *maximum schismatis suasorem* appellans, qui *per tyrannidem invitos & reluctantes Gallos coegerit ad scelus*, & qui *vi Regia Doctorum Parisiensium libertatem oppresserit*. Constat enim ex *Caroli* V. Literis, ex Ecclesiæ Gallicanæ Deliberatione in Conventu habito ad saltum Vicennarum anno 1378. ex Universitatis Parisiensis Responsio & acceptione ad obedientiam *Clementis* VII. post maturam causæ tam difficilis discussionem; ex coævis & probatæ fidei Historicis, Continuatore Guillelmi Nangii, Joanne Juvenali de Ursinis in Historia Caroli V. ex Chronico MS. Gestorum ejusdem regis, Paulo Æmilio, &c. *Carolum* V. omnes humanæ & Christianæ prudentiæ leges hoc in negotio secutum; Cardinalium omnium qui *Urbani* VI. & *Clementis* VII. electionibus interfuerant, Protestationibus & testimoniis, Præsulum & Doctorum regni sui consiliis ac responsis adductum, *Clementi* VII. adhæsisse. Nec schismatici dici possunt, qui bona fide illum coluerunt, quem legitimum censebant Pontificem, gravissimis & verisimiilimis rationibus persuasi, quod *Urbani* VI. electio per impressionem facta, adeoque irrita esset.

Odoricus Raynaldus refellitur.

Falso scribit idem *Raynaldus* ad annum 1380. Num. 10. *Carolum* V. pœnituiisse quod *Clementis* VII. causam promovisset, *agnovisseque, quamvis sero, temere se Urbano ad Antipapam defecisse*. Ad Obedientiam enim *Clementis* ipsum bona fide accessisse, in ea mansisse, ac defunctum esse, paratissimum tamen ad parandum universalis Ecclesiæ hac de causa Judicio, probat publicum Protestationis Instrumentum, quam ejus Majestas ante mortem edidit, quod idem Auctor secum ipse non minus, quam cum veritate pugnans, describit. Rex enim *proprio motu* declarat, *quod cum occasione schismatis, quod nunc est in Ecclesia sancta Dei, ipse per scripta Cardinalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad quos, ipsa vacante, Summi Pontificis electio spectat, & quidquid in ea fit, potest & debet veracius, quam per quoscumque alios apparere, attestantium Clementem* VII. *per ipsos fuisse & esse rite & canonice electum in Papam: habitaque postmodum per eum plurium Prælatorum ac Clericorum sui Regni, & ejus Consilii provida & matura deliberatione, pro parte* ejusdem Clementis *se determinaverit, & dictorum Cardinalium adhæserit opinioni: Inde quia ex dictis aliquorum posset in futurum fama forsitan divulgari, eosdem Dominos Cardinales, Inimico humani generi permovente, aut alias ex invidia, odio vel favore super hoc minus debite processisse . . . . . Rex asseruit & confessus est, quod ipse non ex cognatione carnali, seu alia inordinata affectione quacumque motus, sed solum determinatione & declaratione dictorum Cardinalium, Prælatorumque, & aliorum Clericorum prædictorum, & Consilii sui deliberatione intervenientibus, credens bene & licite facere; Partem præfati Domini nostri Papæ tenuit & tenet: In casu autem quod sic se habendo dicerent eum aliqualiter errasse, quod propter prædicta non credidit, nec credebat, suæ tamen erat intentionis, & ita fuit protestatus expresse, ipsum velle semper tenere & sequi opinionem & declarationem Sanctæ Matris ac universalis Ecclesiæ, &*

quod fieret & determinaretur super hoc per Generale Concilium, vel aliud conveniens, ne de contrario, si quid inscienter egisset, a Deo posset redargui, vel culpari, cupiens in protestatione & Confessione hujusmodi, ut verus Ecclesiæ filius stare perpetuo firmiter & manere. Venenatum fuisse Scriptoris illius calamum evidens est, qui Christianam adeo & sinceram Sapientis Piique regis Protestationem referens, in ejus Majestatem tam impotenter debacchatur.

Falso denique scribit idem Auctor *Carolum V. cœlesti ira ob discissam Ecclesiam exaruisse*, quod testimonio *Roderici Ruizii* Hispani, Ordinis Fratrum Minorum confirmat, quem *Wadingus* aliique ejusdem Ordinis Scriptores Prophetiæ dono claruisse fingunt: & tamen idem *Raynaldus* coævum Auctorem laudat, qui Sapientem Regem veneno epotum scribit. Et revera, quod paulatim contabuerit, effectus naturalis veneni fuit, quod ipsi viginti amplius annis ante schisma propinatum fuerat a *Carolo* Navarræ Rege, cui *Malo* cognomen; paulo post Pictavensem Cladem, ut Historiæ Francorum Scriptores testantur, quos si secutus fuisset *Odoricus Raynaldus*, potius quam visiones capitis sui, Sapienti Regi tam iniquus non fuisset, nec tam misere in hoc Historiæ capite fuisset hallucinatus.

Nangii Continuator Juvenalis de Ursinis, Froissart.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 400. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc Propositionem notant: *Jus Regaliæ sibi reservat Rex Galliæ in cessione Ducatus Burgundiæ*.

R. *Carolus* V. Rex Christianissimus Burgundiæ Ducatum Philippo fratri confirmavit, ea inter alias conditione, ut jus Regaliæ, aliaque Jura Regia ejus Majestati servarentur. Id ex ipsis Regiæ Donationis & confirmationis tabulis verbisque probavi. Historiæ res est.

SCHOLION II.

Ad eumdem Articulum pagina 401. hanc notam apposuerunt Religiosi Censores: *Impugnat sententiam de Pontificis jure exauctorandi Reges ut erroneam*.

R. Sacræ Facultatis Parisiensis & Ecclesiæ Gallicanæ sententiam hac in re sequor, verba usurpo. Mihi succensere non debent Religiosi Censores, in Sacra Facultate Parisiensi Doctori, quod in ea Quæstione de qua disputare licet, cum eam non finiverit Ecclesia, Theologorum Parisiensium sensu ac more loquar.

SCHOLION III.

In eodem Articulo, pag. 413. hanc Propositionem notant Religiosi Censores: *Caroli V. nomen immerito proscindit Odoricus Raynaldus*.

R. *Caroli V.* Regis Christianissimi nomen a calumnia vindicare contra exterum Historicum, officii duxi, ipsamque vindicavi, ut ego quidem existimo, veritatem.

Nota.

NOn vacat repetere quæ toties adnotata sunt de indirecta Pontificum in temporalia potestate.

Cæterum omnes testantur historiæ Carolum V. non antea Clementi VII. adhæsisse, quam Prælatorum, ac Theologorum judicium hac de re exceperit.

ARTICULUS X.

De CAROLI VI. Gestis Sæculo XIV.

CAROLUS VI. ex Procerum & Optimatum consilio statim post obitum Patris inauguratus est, decretumque, ut in ejus verba juraretur, ejus nomine res militares civilesque administrarentur, ejus sigillo Literarum & Diplomatum fides constaret, *Ludovicus* Dux Andium, Regis Patruus natu major, regni Regens diceretur, *Philippus* Burgundiæ Dux, Patruus alter, & *Joannes* Dux Borbonius Avunculus, Regis, Fratrisque educationem curarent; domanii reditus ac vectigalia in regium ærarium inferrentur, regiæ suppellectilis Dux Andegavensis custos esset. Cardinalis Ambianensis *Joannes de Grangia* ex Ordine *S. Benedicti* assumptus sub *Carolo* V. Ærarii Præfectus, auctor fuisse gravium tributorum, ac ex ea re ipse crevisse insimulabatur: & ab illo *Carolus* VI. se vivo Patre non satis officiose, nec ea qua par erat observantia habitum existimans, ad *Savosium* qui prope astabat conversus: *Ecce jam*, inquit, *Savosi*, *ab hoc Sacerdote liberi erimus*. Quo verbo territus, confestim Avenionem se recepit, exportato ingenti thesauro, quem sibi ex publico contraxerat. Ita post *Juvenalem de Ursinis* refert *Robertus Gaguinus*, qui & hac occasione non satis consulto addit: *Compertum esse inter Francos plus damni in Rempublicam invehi, dum Sacerdotis consilio res agitur, quam cum Prudens aliquis ex sæculi Nobilitate rebus gerendis præficitur: ille enim nescio qua insatiabili ambitione omnia sibi vendicat: hic populi misertus, & communitatis detrimentum suum esse ratus, Reipublicæ, ut potest, bene consulit, ille fastum & pompam ex dignitate metiens, eo audacius divitias congerit, quo minus ultionem timet, Ecclesiastica libertate protectus: Huic autem opes suas cum Republica conjunctas esse non ignarus, ex publico incommodo privatum quoque auguratur.* Ante Inaugurationis regiæ solemnia, *Oliverius Clissonius*, Aremoricus, Magister Equitum seu Stabuli Comes creatus. Plebi ad seditionem pronæ, quam *Miles de Dormanis* Episcopus Bellovacensis & Cancellarius prudentia, eloquentia, mansuetudine delinivit, concessa vectigalium subsidiorumque remissio quam *Carolus* V. moriens imperaverat. *Joannes Maresius* regius Advocatus, regis, consiliique mandato ad populum orationem habuit, hoc sumpto themate: *Novus Rex nova Lex, novum gaudium*. Anno vix elapso, subsidiorum collatio iterum decreta, rerum venalium vigesima indicta est. Novis propterea seditionibus Lutetia Parisiorum & Rothomagus conflagrarunt. Insana plebs castigata. Rex tandem exoratus veniam Parisiensibus concessit, ea lege ut centum millia nummorum urbs contribueret.

Ludovicus Dux Andium, regni Regens a *Clemente* VII. cui Gallia adhærebat, cujus ipse partes acriter promoverat, Siciliæ Hierosolymorumque Rex Avenione coronatus, in Italiam transmisit, domitis Provincialibus, anno 1382. sed ejus exercitus intercluso commeatu a *Carolo Dyrrachino* pro rege Siciliæ se gerente, pars hostium insidiantium armis, pars caloris æstivi intemperie, pars annonæ angustia periit. Frustra *Carolum* ad prælium excire conatus est. Tandem morbo ex ira & dolore contracto correptus, obiit die 21. Septembris 1385. Dum inani spe Siculi regni elatus, negotio quod ipsi exitiale fuit, intenderet, *Carolus* Rex Christianissimus Flandricum bellum gessit ad tuendum Comitem contra *Artevillum* perduellem. Rosebequensi prælio celeberrimam retulit victoriam. Cæsa rebellium circiter quadraginta millia, Dux ipse *Artevillus* occubuit. E Francorum exercitu tres dumtaxat & quadraginta cecidere. Rex victor Parisios, cum exercitu regressus, præteritarum seditionum memor, cives perdomare decrevit. Triplici acie, sub signisque urbem ingressus, catenas revelli, arma civibus auferri jussit, trecenti seditionis scelus capite luerunt. Principum oppressus invidia *Joannes Maresius* Regius Advocatus, qui tribus Regibus ob præclara in eorum Majestatem regnumque merita charus fuerat, omnemque adhibuerat operam ac industriam, ut plebem in officio contineret. Qui cum ad supplicium duceretur, cunctis ejus vicem dolentibus, intrepidus ipse Davidicum illud recitabat:

Ludovicus Dux Andium Siciliæ Rex a Clemente septimo coronatus.

Bellum Belgicum.

Regia in cives Parisienses severitas.

tabat: *Judica me Deus, & discerne causam meam*. Secundum hæc, Rex populo ad Regiam vocato; in Solio ad gradus posito Regio ornatu conspicuus, militibus circumfusis, Cancellario jussit suæ Majestatis nomine verba facere. Is erat *Petrus de Ordeomonte*, qui acerba Oratione in plebem invectus est, infidelitatem, crudelitatem, seditionem, defectionem coarguens. Ubi peroravit, Regis Patrui pro Regia Urbe deprecati, fœminæ Principes crine sparso, perfusæ lachrymis regiam clementiam exorabant, plebs miserabili ejulatu misericordiam implorabat. Pœna capitis reis condonata, bonorum media pars addita fisco. Vetitum ne Præfectus Mercatorum, Ædilesve crearentur. Pari severitatis exemplo edocti Rothomagenses, Edictis Principum non impune resisti. Anno sequenti, cum Angli in Belgium trajecissent, Rex habito delectu eam in Provinciam progressus, ipsos Borburgo & Gravelinga, quas in potestatem redegerant, expulit.

Bellum Anglicum. Anno 1385. bellum in Anglos a rege decretum est. Instructa classis. *Joannes Viennensis* bello mari gerendo Præfectus, in Scotiam transmissus, ut copiis cum amico fœderatoque rege conjunctis inde Anglos premeret, impigre res gessit, oppida aliquot de Anglis cœpit, antea inexpugnabilia Scotis visa, ferrum ignesque circumtulit. Tandem Scotos inter & Francos orta dissensione, in Gallias rediit, statumque rerum Anglicarum regi exposuit, Anglos domi facile vinci asserens, foris ægre. Eodem anno Rex *Elisabetham Bavaram* uxorem duxit. Nuptiæ maxima pompa Ambiani celebratæ. *Clemens VII.* quem Gallia ceu Pontificem Maximum venerabatur, Abbatem *S. Nicasii* Remensis miserat, ut redituum Ecclesiasticorum mediam partem a Clericis omnibus ad suam Cardinaliumque sustentationem exigeret. Parisiensis Universitas regem supplex exoravit, ut malo, quo Ecclesiam Gallicanam & Academiam premebat, auctoritate sua, ut Protector utriusque mederetur. Rex edixit ne aurum vel argentum extra regnum efferretur: ut fructus Beneficiorum sub manu regia essent, pars tertia in Ecclesiarum atque ædificiorum restaurationem impenderetur, altera oneribus exolvendis, reliqua in victum Clericorum cederet. *Arnaldus Corbejensis*, Senatus Princeps, ad Pontificem missus, qui moneret ipsum, Cardinalesque, ne iniquis exactionibus Gallicanam Ecclesiam, & regem Christianissimum a se alienarent. Ita refert *Joannes Juvenalis de Ursinis* in Historia *Caroli VI.* Anno 1386. Armeniæ Rex qui in Gallias confugerat, a rege Christianissimo auxilia contra Turcas rogaturus, pacis inter Anglos Francosque sequestrem se obtulit. Rex uterque se a pace non abhorrere professus est. Caletum ac Boloniam Oratores missi; frustra fuit Armeni regis opera, frustra collationes atque tractatus: Anglis propositiones æquas superbe respuentibus, re infecta discessum. Rex majori quam prius ardore bellum Anglicum meditatus, classem instrui, copias conscribi jubet; subsidia populo imperantur, magna pecuniæ vis a Clero mutui nomine exigitur. Nongentarum navium classis, octo millia Equitum, pedites innumeri, Clusis ad transfretandum parati, Mandata regia expectant. *Joannis* Biturigum Ducis, regis Patrui cunctatione tantus dissipatur apparatus: Angli non secus ac de parta victoria solemni ritu grates Deo referunt.

Carolus VI. Regnum per se administrant. Anno 1388. Rex *Carolus* cum annum primum & vigesimum prope attigisset, Patruis cum gratiarum actione dimissis, rerum administrationem suscepit. Hujus ipsi consilii auctor fuit *Petrus Aiscelinus*, ex Ordine *S. Benedicti* ad Laudunensem Episcopatum assumptus, deinde S. R. E. Cardinalis renuntiatus, & ad Remensem Archiepiscopatum translatus, quem paulo post Principum invidia (ut ferebatur) veneno extinxit. Rex Decessorum suorum Edicta recensuit, confirmavit, promulgavit, adamussim observari jussit. *Joannem Juvenalem de Ursinis*, Advocatum, Historici Patrem, Præfecturæ Mercatorum Custodem instituit. Sic enim appellari placuit, ne Magistratus ob Plebis culpam abrogatus, plane restitutus videretur, nullum ponebat largitionibus modum. Unde Auctores summarum, cum rationes in fiscum referrentur, eas magna ex parte delebant, ac tabellis quibus nomina muneraque data continebantur, hæc verba subscribebant: *Nimis habuit. Recuperetur.* Dux Biturigum Occitanos, quibus Regis nomine præerat, exactionibus premebat immodicis. Hunc a Monacho Benedictino coram sua Majestate primum accusatum, repetitis Provincialium clamoribus, quorum pars maxima in finitimas Provincias,

vincias, vel in Hispaniam excedere ob onerum gravitatem cogebatur, plusquam satis convictum, Rex a Præfectura removit.

Anno 1389. *Ludovicus II.* Siciliæ Rex, Dux Andegavensis, & Provinciæ Comes, a *Clemente VIII.* est inauguratus. Adfuit Inaugurationis Solemniis Rex Christianissimus. Ritum in ea observatum, ex Regesto Cameræ Computorum descriptum a D. *De Vion d'Herouval*, edidit *Dionysius Godefridus* in Annotationibus ad Historiam *Caroli VI.* pag. 566.

Ludovici II. Siciliæ Regis inauguratio.

Anno 1390. Genuenses missis ad *Carolum* Regem Oratoribus, auxilia contra Saracenos oram Italiæ, insulasque inferi maris infestantes rogarunt. *Ludovicus* Dux Borbonius, Regis Avunculus sacro bello gerendo ultro se Imperatorem obtulit. In hanc militiam ingens multitudo Procerum certatim nomina dedit. Transiit in Angliam æmulatio virtutis, in triennium induciæ confirmatæ. Primariæ Nobilitatis Juvenes, cum valida manu Sagittariorum, in Franciam transmisere, & vires animosque consociavere. Genuam appulsi, cum instructa classe, & auxiliaribus Venetorum copiis, in Africam trajecere, ubi Tunetum urbem munitissimam frustra oppugnarunt; sed Saracenorum magnam stragem in acie fecere. Tandem Regi Tuneti has imposuere conditiones pacis, ut Afri finibus suis se continerent, abstinerent ora maritima Italiæ Galliæque; ac Insulis Africæ Europæque interjectis, captivi Christiani nominis redderentur, decem millia aureorum illico numerarentur. Ita referunt *Joannes Juvenalis de Ursinis*, *Paulus Æmilius*, aliique Historici.

Bellum sacrum.

Anno 1391. cum in minoris Britanniæ Ducem progrederetur *Carolus VI.* in Cœnomanis ardore Solis icto capite, in amentiam phrenesimque incidit, qua ex intervallo redeunte, Regni Procuratio ex Ordinum Sententia Patruis Regis *Joanni* Biturigum, & *Philippo* Burgundionum Ducibus demandata est, *Ludovico* Regis Fratre; Aurelianorum Duce rejecto, quod implacabilis Burgundionem inter & Aurelianensem, & utriusque stirpem odii semen extitit. Quoties Rex in pristinam sanitatem restitutus est, ac sui compos fuit ad Ecclesiæ pacem procurandum, & schisma quod ipsam discerpebat, extinguendum, toto animo, studio, auctoritate incubuit, Ecclesia Gallicana & Universitate Parisiensi apud ejus Majestatem agentibus, eamque suis consiliis in Dei opere dirigentibus. Quæ negotium istud spectant, singulari Dissertatione de Schismate, & de Pisano Constantiensique Conciliis, in Historia Ecclesiastica 15. Sæculi exponam.

Caroli VI. morbus.

Regni procuratio patruis Regis demandata.

Anno 1395. *Isabella* Caroli VI. filia septennis *Richardo II.* Angliæ Regi pacta est. Tractatum Matrimonii legere est in Annotationibus *Dionysii Godefridi* ad Historiam *Caroli VI.* pag. 578. Anno sequente Angliæ Rex in Colloquium cum Rege Christianissimo descendit; qui Regiam Virginem *Isabellam* ipsi in manum tradidit. Oppida Brestum ab eo & Cæsaroburgum recepit, alterum Britanniæ, alterum Normanniæ contributa. *Joannes* Comes Nivernensis, *Philippi* Burgundiæ Ducis filius *Sigismundo* Hungarorum Regi adversus Turcas suppetias ivit cum fortissimis Ducibus *Bucicaldo* Polemarcho, *Joanne de Vienna* Bellorum Navalium Præfecto, aliisque ex prima Nobilitate Proceribus & electa militum manu. Ea expeditio Juvenis Principis temeritate Gallis infausta fuit. Ad Nicopolim enim a *Bajazethe* plerique omnes deleti sunt. Princeps in hostis potestatem venit, cum *Bucicaldo*, *Joanne Viennensi*, *Couciaco* & trecentis circiter militibus, Proceres servati, milites jubente *Bajazethe* perempti, *Couciacus* obiit in carcere; Nivernensis Comes & *Bucicaldus* auro redempti. Hancce cladem prolixius describunt *I. Juvenalis de Ursinis*, & *Froissardus*. Eodem anno Genuenses se Regi Christianissimo dediderunt, qui civitatis ac territorii possessionem anno sequenti per Oratores iniit, ut docet Instrumentum editum a D. Gofredo in Observationibus ad Historiam *Caroli Sexti* p. 586.

Affinitas a Carolo VI. cum Richardo II. Anglorum Rege inita.

Genuensium deditio Carolo VI.

Anno 1399. *Bucicaldus* Polemarchus [*Manueli* Græcorum Imperatori auxilio contra Turcas a Rege missus, cum lectissimorum mille & ducentorum manu magnis cladibus Infideles affecit. Rex Edicto vetuit ne quis Romam proficisceretur, aut pecunias afferret occasione Jubilæi in annum sequentem incidentis; quod *Bonifacius* IX. Romæ sedens Pseudo-pontifex a Gallicana Ecclesia haberetur. Frequentem nihilominus eo fuisse Gallorum concursum religionis causa, *I. Jus venalis de Ursinis* testatur. Cum in Ecclesiæ

clesiæ Gallicacæ Conventu anno superiori decretum fuisset, ut suis Libertatibus frueretur, utque Beneficiorum Collatio penes Ordinarios esset; hanc potestatem in suorum domesticorum gratiam abutebantur, Viris Academicis penitus neglectis. Qui Regem Privilegiorum suorum Conservatorem appellarunt, justitiumque in Academia indixere, donec ipsis provisum esset. Ita refert *Juvenalis de Ursinis*.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 419. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant: *Mittitur Orator ad Papam, ne iniquis exactionibus vexet Clerum Gallicanum.*

R. Mera facti Quæstio, cujus testis est *Joannis Juvenialis de Ursinis* in Historia *Caroli* VI.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, p. 423. hanc Propositionem notant Religiosi Censores: *Imperat Rex ne quis occasione Jubilæi Romam pergat, quia Bonifacius habebatur pro Pseudo-papa.*

R. *Carolum Sextum* Regem Francorum Edicto prohibuisse, ne quis Romam proficisceretur, aut pecunias efferret, occasione Jubilæi, quod *Bonifacius IX.* Romæ sedens Pseudo-pontifex a Gallicana Ecclesia haberetur: Frequentem nihilominus eo fuisse Gallorum concursum religionis causa, *Juvenalis de Ursinis* scripsit, ex quo id refero. Mera facti quæstio est.

CAPUT XI.

De Regibus Hispaniæ Sæculi XIII. & XIV.

ARTICULUS I.

DE ALPHONSO VIII. Castellæ, aliis IX. ALPHONSO Legionis, PETRO II. Aragonum, & ALPHONSO II. Lusitaniæ Regibus.

Alphonsus octavus Rex Castellæ.

I. ALPHONSUS VIII. Castellæ Rex annum regni numerabat 43. decimo tertio ineunte Sæculo, cum arma contra Wascones movit, injunctis cum Aragonio rege viribus. Victoriam, Alavamque universam suo subjecit Imperio, *Sanctio* VVasconum rege in Africam digresso, ut a Miramamolino *Abeniuzepho*, proh nefas! auxilia postularet. Anno 1210. reges quatuor, Castellæ scilicet, Legionis, Aragonum, & VVasconum, pace ex magnis diuturnisque dissidiis facta adversus *Mahomaden* Maurorum regem, qui Hispaniam universam occupare decreverat, junctis viribus progressi sunt. Ad Marianos Bœticæ montes, quos *Sierra Morrena* vocant Hispani, saltusque Castulonensis fauces, quibus *Losæ* nomen erat, signo Crucis Dominicæ præeunte, & vexillo in quo Imago Deiparæ Virginis delineata erat, nobilissimam adepti sunt victoriam. Saraceni ad centum millia in prælio cecidere, Christiani viginti quinque aut triginta dumtaxat. Legendus, qui hujus expeditionis pars magna fuit *Rodericus* Toletanus Archiepiscopus lib. 8. de Rebus Hispaniæ, *Joannes Mariana* lib. 10. cap. 24. & 25. sed maxime legenda ipsius *Alphonsi* Castellæ Regis Epistola ad *Innocentium* III. rerum gestarum relationem continens, apud eumdem Auctorem, cap. 25. Secundum hanc victoriam, oppida plurima Infidelibus erepta. Anno 1213. cum de nova in Saracenos expeditione cogitaret, ab eo consilio ad inducias ipsis concedendas est abductus, tum publica famis calamitate, quæ hoc anno Hispaniam oppresserat, tum studio Anglis opitulandi, qui Francorum armis petiti de Aquitaniæ Imperio periclitabantur. Obiit *Alphonsus* Castellæ Rex anno 1214. pridie Nonas Octobris, facta prius peccatorum Confessione *Roderico* Toletano Archipræsuli, & sacro Corporis Christi percepto

Bellum Saracenicum.

Insignis victoria.

Alphonsi Castellæ Regis obitus.

„ Via-

Viatico, non tantum plenus dierum, sed virtutibus & honore: cum quo totam Castellæ gloriam sepultam scribit idem *Rodericus Ximenius*. Annis vixit 57. e quibus annis tribus & quinquaginta regnavit. Corpus in Regali Monasterio prope Burgos sepultum. Toletano Archipræsuli Cancellarii Dignitatem Jure perpetuo confirmavit. Uxorem duxerat *Leonoram*, Henrici Regis Angliæ filiam, ex qua liberos utriusque sexus septem suscepit, *Sanctium* qui puerilibus annis, *Ferdinandum* qui adulta jam ætate, in fata concesserunt, *Henricum* qui patri successit, *Blancham* quæ nupsit *Ludovico* VIII. Regi Christianissimo, & *Ludovicum* IX. Regem Sanctissimum peperit, *Berengariam* quæ *Alphonso* Legionis Regi, *Wracam* quæ Regi Portugalliæ collocata est, & *Leonoram* quæ uxor fuit *Jacobi* Aragonum Regis. *Liberi.*

II. *Alphonsus* Rex Legionensis superiori sæculo regnare cœperat. Magnas Mauris clades intulit. Alcantaram firmissimum oppidum de illis captum, Calatravæ Equitibus attribuit, unde tamquam ex arce munitissima in Barbarorum fines incurrerent, eorumque impetus propulsarent. Anno 1230. bello in Mauros redintegrato, Castra Cæcilia expugnavit. Commisso ad Emeritam prælio stragem hostium edidit tantam, ut præ metu pleraque eo tractu oppida deseruerint. Emeritam ac Pacem Augustam ipsi eripuit. Dum Compostellam pergeret, pro victoria Deo gratias acturus, morbo correptus, atque oppressus est. Filios reliquit ex *Therasia* quidem *Sanctiam* & *Dulcem*; ex *Berengaria* vero *Ferdinandum* Castellæ Regem, & *Alphonsum*, cui Molina Principatus fuit. Eo regnante *Marci Guiterii* viri nobilis & bello maximi fides non minus quam fortitudo celebrata est. Is cuidam Castro a *Didaco de Haro* Præfectus, adduci non potuit ut *Alphonso* Legionis Regi illud obsidenti dederet, annona licet penitus defecisset, nec spes esset ulla commeatus; sed inedia pene exanimis, appensis ad collum arcis clavibus, ad portam interiorem decubuit, ut arcem subituris hostibus sese obicem opponeret. Cujus virtutem Rex admiratus, cum adhibitis fomentis ac cibis vires paulatim recuperasset, magnis ipsum muneribus donare voluit, quæ magna respuit constantia. Absit, inquit, o Rex, ut a te aliquid accipiam, qui gloriam, qui honorem arripuisti meum. Erat mihi sempiterna gloria in arce mori, quam tu ut viverem abstulisti. Ibo, si permittis, ad Dominum meum libens, ut vitam adimat, quam tu invito donasti. Refert *Rodericus Sanctius* Historiæ Hispanicæ P. 3. Cap. 37. Duabus & quadraginta annis regnavit *Alphonsus*, æqui justique tenacissimus Princeps; quo studio Magistratibus Juridicundo de publico salaria constituit, ne accipiendis præ inopia muneribus Judicia corrumperentur. (inquit *Mariana*.) *Alphonsus Rex Legionis.* *Victoria de Mauris reportata.* *Ejus obitus.* *Liberi.* *Marci Guterii fortitudo fidesque.*

III. *Petrus* II. Rex Aragonum *Alphonso* II. patri successit. Victoriæ celebris de Mauris reportatæ, cujus supra meminimus, fuit particeps, gloriamque sibi hoc bello peperit singularem. Anno 1204. Romam profectus, a *Petro* Portuensi Episcopo inunctus est, & ab *Innocentio* III. Pontifice Maximo Regio diademate insignitus. Id ex azymo pane confectum ferunt: idque voluisse Regem, quod cum Romanos Pontifices intellexisset pedibus Coronam Regibus imponere consuevisse, sibi ob reverentiam panis, non pedibus, sed manibus imponendum sit arbitratus. Ita refert *Hieronymus Blanca*, idque ex *Ferdinandi* Cæsaraugustani Episcopi scriptis se didicisse positetur. Quod sanæ mihi fabulam olet, cum nulla Historiæ Ecclesiasticæ Monumenta id testantur, id *Innocentii* III. Gesta non innuant, nec absque fundamento asserenda sit res tam inepta, & Summorum Pontificum non modo humilitate, sed urbanitate & honestate tam indigna. Ut ut est, *Petrus* Regnum tributarium Ecclesiæ constituit, & 259. muhozemutinorum aureorum nummorum tributum in singulos annos ab Aragoniæ Regibus conferendum indixit. Permisit Pontifex ut deinceps Regibus ab Archipræsule Tarraconensi Corona imponeretur. Regii Sacramenti, & Privilegii Pontificii exemplar descripsit *Zurita* in Indicibus Rerum ab Aragoniæ Regibus gestarum. Subdit idem Auctor, quod nequaquam silentio prætereundum est: *Graviter Proceres mox, populique conqueruntur, quod ex libero Regno, & ab omni munere soluto, Rex stipendiarium constituerit.* Divortium facere conatus est a *Maria* Montispessulani Comitatus hærede, quam duxerat uxorem, & ex qua filium susceperat. Causa coram *Innocentio* III. disceptata, Matrimonium ratum ac legitimum Pontifex dixit, jussitque Reginam in gratiam reciperet, affectuque con- *Petrus secundus rex Aragonum.* *Regnum Ecclesiæ Romanæ tributarium constituit.*

conjugali tractaret. Pontificium Diploma exhibent Indices Rerum ab Aragoniæ Regibus gestarum. *Raymundo* Tolosano Comiti in bello Albigensi cum auxilio venisset, non ut Hæreticorum duci & fautori, sed ut affini, quippe cui sororem suam *Leonoram* collocaverat, in prælio ad Murellum occubuit 3. Idus Septembris, anno 1213. Ejus corpus in Xixenæ Monasterium delatum, juxta matrem *Sanctiam* tumulo compositum est.

Ejus obitus.

Alphonsus secundus rex Lusitaniæ.

IV. *Alphonsus II.* Lusitaniæ Rex *Sanctio* Patri successit; Animo fuit in fratres non satis fraterno aut liberali. Sororibus oppida testamento patris attributa eripere conatus, Legionensis Regis armis & Pontificiis interminationibus atque sacrorum interdictione, ab earum patrimonio temperare coactus est. Eo regnante, cum Gallica classis in Syriam ad bellum sacrum contendens, Ulyssiponem appulisset, tempestate jactata, *Matthæus* illius urbis Episcopus Classis Præfectos hortatus est, ut Salaciam quondam populi Romani coloniam, nunc vulgo *Alcasserem Sedes* dictam, a Saracenorum tyrannide eriperent. Se cum Lusitanis militibus & commeatu adfuturum. Qui cum assensum præbuissent, generosus Antistes raptim collecto exercitu, munitissimum oppidum Gallis opem ferentibus expugnavit, anno 1217. Obiit Conimbricæ Rex *Alphonsus* anno 1224. ætatis 38. Regni 12. tribus relictis filiis, quorum primogenitus *Sanctius* in Regnum successit, & *Leonora* filia, quæ Daciæ Regi collocata est. Legatur *Duardus Nonnius* in lib. de vera Regum Portugalliæ Genealogia.

Alphonsi Liberi.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 427. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc propositionem notant; *Quod Papa dedisset pedibus Coronam Regi Aragoniæ, fabula est, contra humilitatem, urbanitatem, & honestatem.*

R. Quod Aragoniæ Regibus coronam pedibus imponere Romani Pontifices soliti essent, id ceu fabulam merito rejeci & explosi, cum nulla Historiæ Ecclesiasticæ monumenta id testentur; nec absque fundamento asserenda sit res tam inepta, & Summorum Pontificum non modo humilitate, sed urbanitate & honestate tam indigna, Mirum quod hujusmodi fabulæ Religiosis Censoribus placeant.

Nota.

NOn solum Blanca, sed & Mariana *l.* 10. *cap.* 9. *de Rebus Hispan.* & Taraph. de Reg b. Hisp. in Alphons. IX. commenti sunt Romanum Pontificem non manibus, sed pedibus diadema Regibus imponere consuevisse, eaque ratione a Petro coronam panaceam electam, ut ob panis reverentiam Pontificis manibus ipsius capiti imponeretur. Verum ultraquam quod id nonnisi inurbane factum fuisset, difficillimum est imaginari quomodo Papa pedibus Regum caput diademate redimire potuisset. Sed & hæc fabula exploditur ex Surita *in Ind. anno* 1204. ubi narrat Petrum tam coronam quam alia regia insignia *non minus pretiosa quam speciosa* de propriis Innocentii manibus accepisse.

ARTICULUS II.

DE HENRICO, & FERDINANDO Castellæ, JACOBO I. Aragonum, SANCTIO II. & ALPHONSO III. Lusitaniæ Regibus.

Henricus Castellæ rex.

I. POst *Alphonsi* Patris obitum, Castellæ Rex salutatus est *Henricus* undecim annorum puer, sub *Berengariæ* Sororis Legionis Reginæ ab *Alphonso* repudiatæ tutela & institutione. Laræ Reguli malis artibus regni Procurationem invaserunt & peculiari Reginæ ditione occupata, ipsam e regno abire jussere. *Malfadam* Alphonsi Lusitani sororem regi adolescenti conjugem tradidere. Conjugium exceptione propinquitatis dissolvit *Innocentius III.* agente *Berengaria* Regina. Civili bello Castella conflagrabat; pars a Regina, pars ab *Alvaro* Comite Laræ stabat. *Henricus* Rex Palentinæ in

in ædibus Episcopi cum æqualibus ludens, tegulæ ictu vulnerato capite, undecimo post die defunctus est, octavo Idus Junias anno 1217. regnavit annos duos, menses novem. Corpus Olgas delatum juxta *Ferdinandum* fratrem tumulo conditum est.

II. Castellæ Regnum ad *Berengariam* Legionensem reginam *Henrici* Sororem primogenitam devolutum quod illa *Ferdinando* filio detulit. *Alvari Laræ* factionibus, & *Alphonsi* Legionensis regis motibus, turbatus est novus Principatus. Pactæ Reges inter patrem & filium induciæ. *Alvarus* Comes morbo extinctus, anno 1218. Castella exinde quieta esse cœpit. Rex *Beatricem* Philippi quondam Germaniæ Imperatoris filiam accepit uxorem, anno 1220. Bellum in Mauros instauravit, confecitque, *Roderico* Toletano Archipræsule incitante. Multa oppida castraque in Bœticæ Provinciæ tractu Barbaris erepta, millia hostium plurima cæsa sunt. *Alphonsus* Rex Legionensis contra jus omne exhæredato filio *Ferdinando*, filias *Sanctiam* & *Dulcem* ex priori matrimonio natas, regni hæredes supremis testamenti tabulis scripserat. Rex *Ferdinandus*, matris hortatu, Procerum, Præsulumque consilio, in Legionenses fines invectus, Tauri Regium insigne sumpsit, urbesque omnes ac oppida in ejus verba passim juravere. *Sanctia*, *Dulcisque* sorores regni spem abjecerunt, cum illis triginta aureorum millia annua frater pepigisset, unde vitam principalem sustentarent. Hoc pacto Castellæ ac Legionis regna in unum coaluerunt Imperium. Anno 1235. & sequentibus cœptum in Bœtica bellum *Ferdinandus* redintegravit, Ubedam, Cordubamque expugnavit. Murciæ regnum in fidem accepit, fecitque tributarium, Hispalim ad deditionem compulit, magna ubique edita Maurorum strage. *Beatrice* defuncta, *Joannam* Simonis Pictavensis Comitis filiam *Ludovici* regis Christianissimi neptim, uxorem duxit *Ferdinandus*, ex qua *Ludovicum* & *Leonoram* suscepit. Hispali diem supremum obiit Kalendis Julii anno 1252. cum annos 35. Castellanis, Legionensis vero annos circiter 22. imperasset. Corpus in templo Hispalensi maximo sepultum. Vitæ integritate *Sancti* cognomen consecutus est. De quo legendi *Rodericus* Archipræsul lib. 9. de Rebus Hispaniæ, *Joannes Mariana* lib. 12. & 13. per multa capita, *Rodericus Sanctius*, Historiæ Hispaniæ P. 3. c. 39. & 40. & alii. Rogatus quale sepulchrum, aut statuam sibi apponi vellet, respondisse fertur: *Immaculata, ut potui, vita mea & gesta, sepulchrum & statua mihi sunt.* Ab hoc Rege supremum Castellæ Senatum institutum, Hispanicæ Historiæ memorant. Magnis præterea viris Legum condendarum potestatem datam: colligendarum curam injunctam, earum quas *Partitas* vulgo vocant. Quod opus ingentis laboris, *Alphonso* demum Rege perfectum est.

Ferdinandus rex Castellæ.

Bellum in Mauros.

Castella Legionis regna in unum conjuncta.

Ferdinandi regis liberi.

Obitus.

Sanctitas.

III. *Jacobus I.* septimum ætatis annum agebat, cum patre orbatus est in obsidione Murelli interempto. Degebat apud *Simonem* Comitem *Monfortium*, cui, annuente matre *Maria* Regina Romæ defuncta, ejus educationem ac institutionem *Honorius Tertius* jussu *Petro* Beneventano Cardinali Sedis Apostolicæ Legato traditus, Ilerdam delatus est, ibique a regni Ordinibus Rex salutatus. Jurisjurandi religione fidem ipsi obstrinxere, quod antea non solebant Aragonii adversus artes *Sanctii* Ruscinonensis Comitis & *Ferdinandi*, Regis patruorum, a quibus res novæ metuebantur, hæc adhibita cautio. Baleares Insulas, Valentinumque regnum, ac Murciam subegit, glorioso *Expugnatoris* nomine propterea insignitus. Trigesies cum hostibus signa contulit, ac toties vicit. Sacra delubra ad bis mille in honorem Deiparæ Virginis, cui se sæpius devoverat, excitasse fertur. Ordini B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum auctoritate sua est obstetricatus. Incomparabilis certe Princeps, nisi fœdis amoribus, & immani quodam erga Gerundensem Episcopum facinore gloriam suam contaminasset, *B. Raymundi de Pennaforti*, quem Conscientiæ Moderatorem selegerat, sanctissimis admonitionibus posthabitis. *Eleonoram* primum *Alphonsi* Castellæ Regis filiam uxorem duxit, ex qua filium unicum suscepit *Alphonsum*. Verum cum absque venia Sedis Apostolicæ, cognatione licet conjuncti contraxissent, Matrimonium auctoritate Pontificia diremptum est. Anno 1235. legitimas nuptias celebravit cum *Jolante* seu *Violante* Regis Hungarorum filia, ex qua filios quator procreavit; *Petrum* regnorum hæredem; *Jacobum*, qui Balearibus Insulis a patre expugnatis, primus Rex constitutus est; *Ferdinandum* Ruscinonis Comitem; & *Sanctium* Toletanum Archiepiscopum. Filias vero sex, *Jolantem* seu *Violantem*,

Jacobus I. rex Aragonum.

Ejus victoria.

Devotio Virgini Deiparæ.

Vitia.

Nuptiæ & liberi

quæ

quæ *Alphonso* Castellæ regi, Imperatori designato nupsit; *Constantiam*, quæ *Emanueli* Lusitaniæ regi collocata est; *Mariam* & *Eleonoram*, quæ innuptæ obierunt; *Isabellam*, *Philippi* Francorum regis uxorem, & *Sanctiam*, quæ mutata veste ad sacra loca religionis ergo profecta, alteram ibi *Eustochium* sanctitate & charitate in pauperes exhibuit.

Jacobi regis facinus in Gerundensem Episcopum.

A *Therasia Vidaura* nobili fœmina, cujus amoribus junior addictus fuerat, lege de conjugiis postulatus, quasi datam ipsi fidem injustis nuptiis violasset, causam apud Romanos Pontifices dixit. Lite contestata, victa *Therasia* est. Gerundensis Episcopus *Innocentio IV.* renuntiavit, Regem sibi arcano confessum, se *Therasiæ* fidem dedisse, proinde æquitatis esse ut posterius conjugium rescinderetur. Id ad regis notitiam pervenit, aut certe ex Romani Pontificis in *Therasiæ* causam propensione suspicatus est. Episcopo in Curiam evocato linguam abscindi jussit. *Innocentius IV.* Regem anathemate confixit, Aragonia tota Sacrificiis interdixit. Tandem Rex Valentino Episcopo ad Summum Pontificem Legato, veniam rogavit. Legatos misit *Innocentius* Gamerinum Episcopum, & *Desiderium* Pœnitentiarium Apostolicum, qui Conventum Episcoporum ac Procerum Ilerdæ habito, Regem gravissimis verbis castigatum, atque in genua procumbentem, Ecclesiæ communioni restituerunt, 14. Kalendas Novembris, anno 1246. Literas quibus ipsum ad pœnitentiam hortatus est *Innocentius*, apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad eumdem annum numero 44. Conditiones vero satisfactionis ipsis impositas referunt *Mariana* lib. 13. cap. 7. & *Bernardus Gomesius* lib. 14. de Vita ipsius & rebus gestis pagina 511. & 512.

Regni inter filios partitio, gravium dissidiorum causa.

Cum Regiæ ditionis partes designasset, quæ post obitum suum filiis obvenirent, gravia hinc inter ipsos emersere dissidia, factiones variæ, quibus homines perditi ac prædones, impunitatis ac licentiæ spe se addicebant. Quorum ad comprimendum audaciam regnum Aragonium in quinque regiones, quas *Junctas* vocavere, ex Ordinum sententia distributum, quibus quinque primarios Equestris Ordinis viros præfecerunt, quos *Paciarios*, quasi Pacis Conservatores dixere, tradit *Hieronymus Blanca* in rerum Aragonensium Commentariis.

Alia Jacobi I. regis Aragonum gesta.

Regnum optimis institutis ac legibus temperavit. In Comitiis ad Oscam urbem anno 1247. celebratis, Jus Aragoniæ gentis universum, quod *Vitalis Canelis* Oscensis Episcopi studio & industria in singula genera digestum fuerat, approbavit, decrevitque ut eo uno Magistratus in Judiciis uterentur. Susceptis a *Michaele Palæologo* Græcorum Imperatore, & a Magno Chamo Tartarorum Legationibus, ad bellum sacrum se comparavit, sed classe immani tempestate dissipata rediit in Hispaniam nullo majori operæ pretio. Concubinæ consilio ipsum a sacra expeditione revocatum scripsit *Bernardus Guidonis* in Chronico Romanorum Pontificum. Hunc perstringit *Zurita* in Rerum Aragonensium Indicibus: *Permirum mihi visum est*, inquit, *quod a Bernardo Vidone in Pontificia Historia memoriæ proditur, Regem, cum classem & insignem exercitum anno 1269. comparasset, ut sacram Hierosolymitanam expeditionem obiret, & ejus classis pars cursum tenuisset, mulierculæ consilio a tanto gloriæ cursu destitisse*. Sed non erat cur miraretur Historiæ Aragonensis Illustrator egregius, cum *Guillelmus de Podio Laurentii* coævus Auctor idem afferat in Chronico cap. 50. *Anno*, inquit, 1269. *Jacobus Rex Aragonum cum Regio apparatu & multitudine pugnatorum Mare ingreditur in subsidium Terræ Sanctæ, & præmissa parte sociorum, ipse revertitur, ut dictum fuit, consilio mulieris, quem revera Dominus in suum noluit holocaustum. Sic fecit Jupiter, qui juxta fabulam, cœlum deseruit sequendo vitulam, si vera fuere, quæ publice dicebantur*. Anno 1276. lethali morbo expugnatus est *Jacobus Expugnator*. Mortem imminere sentiens, Regno se abdicavit, filioque tradidit, eo consilio ut ipse in Populetensi Cœnobio *S. Bernardi* Institutis initiaretur, ut *Zurita* refert. Eo regnante, an. 1250. *Dominicus* Innocens puer a Judæis Cæsaraugustæ crucifixus, martyrii coronam adeptus est Augusto mense. Cum corona in capite & cruce in humero dextro natum futuri martirii præsagiis, Passionis ejus Historia testatur, ab *Hieronymo Blanca* ex Ecclesiæ Cæsaraugustanæ tabulario descripta in rerum Aragonensium Commentariis p. 657. Diem vero supremam obiit *Jacobus* Rex Valentiæ, 6. Kal. Aug. anno ætatis suæ 72. Regnorum 63,

Jacobi I. obitus.

Dominici pueri Martyrium.

De

De ipso qui plura scire avet, legat laudatos auctores, *Zuritam* in rerum Aragonensium Indicibus, *Bernardinum Gomesium*, qui ejusdem Regis Gesta libris 22. exposuit, *Hieronymum Blancam*, & alios.

IV. *Alphonso* II. in Lusitaniæ Regnum *Sanctius II.* ejus filius successit, Regno tamen ineptus Princeps, cucullo que dignior quam diademate. Duxit *Mitiam Lopidem ab Hara* filiam *Diodoci Lupi* Cantabriæ Dynastæ. Matrimonium ob vinculum cognationis, auctoritate Pontificia diremptum est. Huic regi ob socordiam & negligentiam in publicis rebus gerendis, *Innocentium IV.* Vicarium dedisse *Alphonsum* Comitem ejus fratrem & legitimum successorem, qui Regnum procuraret, Regio tamen nomine cultuque *Sanctio* servatis, tradit *Duardus Nonius* in lib. *De vera Regum Portugalliæ Genealogia*. Frustra sunt qui ipsum ab *Innocentio IV.* scribunt abdicatum, & ipsis Pontificiæ Constitutionis verbis, quæ inserta est Sexto Decretalium cap. *Grandi*, *De supplenda negligentia Prælatorum*, refelluntur, ex qua etiam intelligitur id præstitisse Pontificem a regni Ordinibus exoratum, qui Comitem *Alphonsum* Rectorem ac Procuratorem Regni elegerant. *Mandamus*, inquit, *quatenus dilectum filium nobilem virum Comitem Bolonienfem, præfati Regis Portugalliæ fratrem, de devotione, probitate, ac circumspectione multipliciter commendatum, qui eidem Regi, (si absque legitimo decederet filio) Jure Regni succederet; quique examinatæ dilectionis affectu quo vos & prædictum Regnum prosequitur (magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus) Regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur, præsertim cum ad curam & administrationem generalem, & liberam Regni ejusdem, tam pro sæpe dicti Regis, ac ipsius Regni utilitate (si provide attendatur) ac ad defensionem Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque piorum locorum Regni præfati, & personarum Ecclesiasticarum, tam religiosarum quam sæcularium, nec-non viduarum, orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac ad perditorum inibi recuperationem salubriter, ut in Domino confidimus, sit* ASSUMPTUS: *Cum ad vos accesserit, (fidelitate, homagio, juramento, seu pacto, si aliquibus forte præfato Regi vel cuicumque alii personæ teneamini, aut etiam ipsius Regi prohibitione; dummodo personam ejus & vitam, ac legitimi sui filii, si aliquem ipsum habere contigerit, fideliter conservetis, debitum eis exhibentes honorem nequaquam obstantibus) in civitatibus, castris, villis, & munitionibus Regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac ejus dispositioni, ordinationi, & mandatis universaliter singuli, & singulariter universi, per omnia & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis, impendentes sibi contra quoslibet repugnantes ac etiam violentos, consilium, auxilium, & favorem: de redditibus, proventibus, omnibusque præfati Regni juribus, sine diminutione aliqua, plenarie respondendo: ut de eis dicto Regi, secundum quod suam decet Excellentiam, sibi ac suis, & præfati Regni necessitatibus, pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat providere. Per hoc autem* NON INTENDIMUS MEMORATO REGI, VEL IPSIUS LEGITIMO FILIO, SI QUEM HABUERIT, PRÆDICTUM REGNUM ADIMERE: *Sed potius sibi, & eidem Regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius Regis, per solicitudinem & providentiam Comitis consulere supradicti*. Innocentii IV. mentem attigit *Mariana*, eumque satis a calumnia purgat his verbis lib. 3. cap. 4. *Episcopi Bracarensis & Conimbricensis, ad Innocentium Pontificem, qui hoc tempore Lugduni Conventus Ecclesiasticos agitabat, a Lusitanis Proceribus amanduti... Ut Sanctius Regno pelleretur, impetrari non potuit. Id modo concessum est, ut Alphosus ejus nomine, dum viveret, Rempublicam gubernaret. Extant de hac re ipsius Innocentii Literæ ad Proceres Lusitaniæ datæ.* Id contigit anno 1244. *Sanctius* post tredecim annos Toleti decessit, cum Regium nomen 34. annis tenuisset, fluxa primum, deinde nulla auctoritate.

Sanctius secundus Rex Lusitaniæ.

Innocentius quartus Regem Lusitaniæ Sanctium non exauctoravit.

V. *Alphonsus III.* Sanctio fratri successit in Regnum. *Mathildem* Boloniæ Comitissam, legitimam uxorem repudiavit, & *Beatricem* notham *Alphonsi* Castellæ Regis superduxit. Ecclesiasticam Immunitatem ac Jurisdictionem violavit. Quapropter Sacrorum justitium ab Archiepiscopo Bracarensi, cæterisque Præsulibus toto Regno indictum. Sed & a Summis Pontificibus *Clemente IV. Gregorio* X. & *Joanne XXI.* accerrime correptus est. Algarbii Regnum a Socero Alphonso jure clientelæ concessum, cujus partem Sa-

Alphonsus tertius Rex Lusitaniæ.

raceni occupabant, ab eorum jugo liberum effecit. E vivis ſublatus eſt anno 1279. Martio menſe, acta in ſuprema ægritudine pœnitentia. Nam ſe Romanæ Eccleſiæ mandatis ſimpliciter & ſine reſtrictione prorſus ulla parere profeſſus eſt; quæ occupaverat Eccleſiæ bona e veſtigio reſtitui juſſit, filiumque *Dionyſium* Luſitani Sceptri hæredem ad ſarciendas injurias Eccleſiis illatas obſtrinxit, ut teſtantur publicæ literæ, quas ex Ulyſſiponenſis Eccleſiæ tabulario profert *Brandanus*, Monarchiæ Luſitanæ, lib. 15. cap. 47. Filios ex *Beatrice* reliquit Rex *Alphonſus*, præter *Dionyſium* mox nominatum, alterum cognomine *Blancam*, & *Conſtantiam*. Vixit annos 70. Regnavit 32.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 436. hanc Propoſitionem notant Religioſi Cenſores: *Sanctius II. Cucullo dignior quam Regno.*

R. *Sanctium II.* Luſitaniæ Regem regno prorſus ineptum fuiſſe, & cucullo quam diademate digniorem, Hiſtoriæ monumenta teſtantur, *Innocentii quarti* Conſtitutio confirmat. Ut regni adminiſtrationi ineptum fuiſſe Principem ſignificarem, communem apud homines loquendi modum uſurpavi. Id tamen non impedit quin viros maximos, & Reipublicæ gerendæ idoneos in religioſis ordinibus olim extitiſſe, & a Deo excitari poſſe agnoſcam. Id non prohibet quin monaſticum cucullum cum Græcis *Angelicum habitum* vocem, illumque gerere honori ducam. Id denique non prohibet quin Sanctos Monachos Regibus apud Deum feliciores &glorioſiores putem, ſi temporalem dumtaxat Regum dominationem & gloriam ſpectemus, ut oſtendit *S. Joannes Chryſoſtomus*, in libro *De Comparatione Regis & Monachi*, cujus hæc ſunt verba: *Rex urbium, regionum, tum multarum gentium præfecturam gerit, Magiſtros Militum, Præfectos, Exercitus, populos, Senatus ſuo unius nutu regens; At vero qui ſe ipſe totum Deo dedit, ſolitariamque vitam elegit, iræ, invidiæ, avaritiæ, voluptati, cæteriſque animi morbis imperat ..... Hujuſmodi igitur Imperium Rex, hujuſmodi item principatum Monachus adeptus eſt: ut juſtius quidem hunc Regem voces, quam eum qui purpura indutus ac corona ornatus ſplendeſcit in throno aureo ſedens, &c.*

Theodorus Studita in ſuo Teſtamento, Palladius, cap. 9. Joannes Moſchus, cap. 194. Euchologium in Officio Magni & Angelici habitus.

SCHOLION II.

In eodem Articulo, pag. 435. Religioſi Cenſores hanc propoſitionem notant: *Papa non abdicavit Sanctium II. ſed exoratus a Principibus dedit illi tutorem.*

R. *Innocentium quartum* non exauctoraſſe *Sanctium II.* Luſitaniæ Regem, ſed a regni Ordinibus exoratum illi ob ſocordiam & negligentiam in Republica gerenda Vicarium dediſſe, Regnique Rectorem ac Procuratorem *Alphonſum* ejus fratrem, ſcripſi & probavi ex *Innocentii Quarti* Decretali. Mera facti & Hiſtoriæ quæſtio eſt.

ARTICULUS III.

De ALPHONSO X. Caſtellæ Rege, SANCTIO ejus filio, & Succeſſore, PETRO III. & ALPHONSO II. Aragonum, & DIONYSIO Luſitaniæ Regibus.

Alphonſus ſecundus Caſtellæ Rex.

I. **A***lphonſus* Caſtellæ Rex, *Ferdinandi* filius, Reges Mauros nonnullis cladibus affecit, majoribus ab ipſis affectus eſt. Delatum a majori Electorum parte Imperium tueri non potuit; cauſaque ſub *Alexandri IV. Urbani IV.* & *Clementis V.* Pontificatu extracta, demum ſub *Gregorio X.* Jure cedere coactus eſt. *Ferdinando* filio primogenito extincto, qui duos ex *Blanca* S. Ludovici Regis Francorum filia liberos reliquerat, Regni ſucceſſionem *Sanctio* ſecundo filiorum ſuorum, indicto Procerum Conventu aſſeruit, excluſis ſumma injuria nepotibus, in quos Paternum Jus transfuſum erat. Accedebat alius titulus ex Matrimonialibus tabulis. Filiam enim ſuam *Ferdinando* Alphonſi Primogenito *S. Ludovicus* ea lege pepigerat, ut qui ex eo matrimonio liberi orirentur, Caſtellæ Regnum hæreditario jure obtinerent. *Blancam* ſine dote

ac

ac liberis in Gallias remisit *Alphonsus*. Ea injuria *Philippum* III. Regem Christianissimum, ejus fratrem impulit, ut *Alphonso* bellum inferret. Pacem Regibus imperavit *Nicolaus* III. Romanus Pontifex, nec ab ipsa *Philippus* alienus erat, modo nepotes in libertatem assererentur, & rescisso priori Edicto Regni hæredes pronuntiarentur. Burdegalam utriusque Regis Oratores de pace acturi convenere, nullo operæ pretio. Orta deinde inter *Alphonsum* Regem & *Sanctium* filium simultate, *Sanctius* Castellæ ac Legionis Proceribus in partes tractis, quorum animos *Alphonsi* avaritia, severitas, atque impotens dominatus alienarant, in Patrem rebellavit. Ad Procerum mentes sanandas Comitia Toleti *Alphonsus* indixit. *Sanctius* Vallisoleti alia Comitia celebravit adversus Patrem, longe frequentiora. *Emanuel* ejus Patruus suo, & aliorum Procerum nomine lata ac promulgata sententia, illum Regno privavit: ea calamitate dignum (inquit *Mariana*) quod divinæ providentiæ opera, & humani corporis fabricam insigni linguæ procacitate, ingeniique confidentia accusare ausus fuerat: uti vulgo hominum opinio est ab antiquo ducta per manus. *Sanctius* apud *Martinum IV.* Pontificem Maximum de impietate & ingrati animi noxa postulatus. Diris universos devovit Pontifex, qui relicto *Alphonso*, filii partes sequerentur. Sacrorum justitium urbibus & oppidis perduellibus indictum. Hæc anno 1282. & 1283. agebantur. Haud diu calamitati superstes fuit *Alphonsus*. Obiit Hispali anno 1284. Ecclesiasticis Sacramentis procuratus. Condito testamento, *Alphonsum* & *Ferdinandum* nepotes inter se substitutos Regni hæredes nominavit, & utroque sine prole defuncto, *Philippum* Francorum Regem, ad priores Castellæ Reges maternum genus referentem. Philosophiæ, Astrologiæ, Historiæ peritissimus fuit *Alphonsus*, quod edita ab ipso volumina testantur. Hoc ipsi scripsit elogium *Mariana*, lib. 13. c. 20. *Erat Alphonso sublime ingenium, sed incautum, superbæ aures, lingua petulans, literis potius quam civilibus artibus instructus, dumque cœlum considerat, observatque astra, terram amisit*. Primus Hispaniæ Regum vulgari Hispanorum lingua Leges & Edicta condidit, cum antea Latina in publicis tabulis usurparetur. Sacros Bibliorum libros in vernaculam linguam vertendos curavit.

Sanctius Alphonsi Regis filius perduellis illum e solio exturbat.

Alphonsi X. Testamentum.

Elogium.

II. *Sanctius* undecim annis, diebus quatuor Regnum tenuit, spoliati ejectique patris nota ad posteritatem infamis. Mauros ab obsidione Tariffæ repulit, *Alphonsi Peresii Gusmani*, quem urbi præfecerat, virtute. *Alphonsi* filius unicus in Maurorum potestate erat: quem illi pro muro ostentantes, in Patris oculis, ni oppidum dederetur, sese jugulaturos minabantur. Jugulatus filius, nec motus Pater est ut urbem fidei suæ a rege creditam dederat. Attoniti magis Barbari heroica viri fortitudine, nullis artibus nullisque viribus vinci posse rati, qui paterno amore non vinceretur, desperata victoria in Africam redierunt. Bellis civilibus agitata est Castella regnante *Sanctio*, *Alphonso Cerda* nepote ipsius *Sanctii* ex fratre *Ferdinando* primogenito *Alphonsi X.* Castellæ regnum pro jure suo repetente, ac regium nomen sumente. Tandem a Summi Pontificis Legato, & Christianissimi regis Oratoribus fœdus his conditionibus procuratum est, ut *Alphonso* Murciæ regnum tamquam regis Castellæ Beneficiario *Sanctius* traderet; substituto, etiamsi sine prole decederet, *Ferdinando* minore fratre; *Alphonsus* vero regis Castellæ appellatione cederet. *Mariam* filiam *Alphonsi* Infantis de *Molina*, neptem suam, uxorem duxit. Incestum matrimonium rescidit *Martinus IV.* Pontifex Maximus, & Episcopis Burgensi atque Asturicensi jussit, ut illos Ecclesiasticis censuris ad fœderis male cohærentis dissolutionem cogerent. Frustra id tentatum. In eo matrimonio vixit, & filios ex eo reliquit *Sanctius*, hæredem scilicet regni *Ferdinandum*, *Petrum*, *Philippum*, & *Henricum*. Obiit Toleti, Calendis Maii, an. 1295. Regnavit annis undecim. *Magnis*, (inquit Mariana) *Principibus exæquatus fortitudinis, æquitatis, prudentiæque laudibus, sed egregie callidus, sagax, neque uno loco crudelitatis impressa vestigia ad posteritatis invidiam relinquens.*

Sanctius Castellæ Rex.

Alphonsi Peresii Gusmani heroica fortitudo.

III. *Petrus III. Magnus* appellatus, *Jacobi I.* regis Aragonum filius, regium diadema suscepit, & sacro oleo a *Bernardo* Tarraconensi Episcopo delibutus est Cæsaraugustæ, Kal. Decemb. an. 1276. Ante Inaugurationem contestatus est: *Se ea conditione coronam non suscepturum, ut Ecclesiæ adesse cogeretur, aut illi obesset: ne se tamquam Ecclesiæ dedititium, aut stipendiarium ultro profiteretur: quod a Petro Rege avo usurpa-*

Petrus tertius Rex Aragonum.

Ob Siculas Vesperas & Siciliæ invasionem a Martino IV. Excommunicatione percellitur & exauctoratur.

tum & inductum Regni proceres conquesti fuerant. Ita refert *Zurita* in Indicibus Rerum Aragonensium. Post Siculas Vesperas, quarum immanem exitum valida instructa classe expectabat, Sacræ Militiæ professione abusus, Siciliæ regnum invasit. Quam ob causam a Summo Pontifice *Martino IV.* anathemate defixus, ac exauctoratus est. *Carolum* Regem ad certamen provocavit, quo centenis utrinque pugnantibus Equitibus, de Regno Siciliæ decerneretur. Locus pugnæ Burdegala assignatus, tempus Calendæ Juliæ anni 1283. *Carolus* condictis die & loco cum selectis Equitibus præsto fuit, ab ortu solis ad occasum hostem in campo expectans; Vespere *Petrus* ut ignaviæ perjuriique notam elueret, privati hominis cultu, uno vel altero comite, coram Prætore Burdegalensi comparuit, cumque illi arma velut præstitæ fidei pignora tradidisset, confestim velocissimo invectus equo alio iter deflexit, ne ab ullo agnosceretur. Egregium illius Regis facinus, quem Hispani *Magnum* appellarunt! Majori felicitate quam virtute adversus *Philippi* Christianissimi Regis potentissimum exercitum Cataloniam tuitus est. Pestis graviorem Francorum copiis quam Aragoniis cladem intulit. Sane quid Galli possent, Gerundæ urbis munitissimæ expugnatio, pluriumque receptio oppidorum testata est. Cum a *Martino IV.* vetitum nosset *Petrus*, ne quis sub dirarum omnium pœna ipsum Regem appellaret, se *Aragonensem Equitem*, *Patrem duorum Regum*, & *Dominum Maris*, facete scribebat, ut *Villanius* & *Sanctus Antoninus* testantur. A *Martini IV.* Sententia ad futurum Summum Pontificem minime suspectum, aut invisum infensumve, ipsum appellasse *Zurita* refert. Obiit apud Villam francam 4. Idus Novembris, anno 1285. Ex *Constantia* uxore, quatuor filios reliquit, *Alphonsum*, *Jacobum*, *Fridericum*, ac *Petrum*, filias duas, *Isabellam* Ruperto Neapolitano Regi, & *Constantiam* Dionysio Lusitaniæ collocatam, quæ vitæ innocentia & miraculis conspicua, in Sanctarum numerum relata est.

Carolum Siciliæ Regem ad privatum certamen provocavit, quod tamen fugit.

Petri tertii Regis Aragonum liberi.

Alphonsus secundus Rex Aragonum.

Regis Ordinumque dissidium.

Unionis Privilegia duo Aragoniis a Rege concessa.

Pax Aragonium inter & Franciæ Siciliæque Reges sancita.

IV. Patri in Aragoniæ Regnum successit primogenitus *Alfonsus*, eo vivente Rex Majoricarum renuntiatus, qui *Munifici* nomen eximia liberalitate promeritus est. In Comitiis post ejus Inaugurationem celebratis, magna inter ipsum Proceresque orta dissensio est, illis contendentibus ut Ordinum Consilio Regiam Domum disponeret ac moderaretur. Rex e Comitiis discessit. Proceres sub Coitionis & Unionis nomine pro communis libertatis defensione conjurati, certas Leges sanxere, comminati se proventus omnes Regios intercepturos, & Beneficia Militaria & Honores eorum qui his Sanctionibus assensum non præberent. *Alphonsus* ut imminentia mala averteret, duo quæ *Unionis Privilegia* vocantur, in Comitiis Cæsaraugustanis an. 1288. Aragoniis concessit, quæ postea a Rege *Petro IV.* rescissa sunt, quod iis dignitas majestasque Regia imminuta esset. Altero enim cautum erat, si Rex ejusve hæredes Leges latas abrogassent, jus fasque Ordinibus esset alium Regem eligere, nulla læsæ fidei nota. Altero, ut Rex munita Castella 16. primariis Unionis fautoribus traderet, ut tamquam præcipua pignora, si pactis non stetisset, retinerentur. Armis Christianissimi & Balearici Regum imminentibus, Rex Aragonius Oratores cum plena potestate Tarasconem Provinciæ urbem misit, cum Legatis Apostolicis, & Christianissimi Regis Oratoribus de pace deliberaturos. Pax iis conditionibus confecta. *Martini VI.* Donatio *Carolo* Francorum Regis fratri assignata rescinditor. Reges Aragoniæ quotannis uncias auri 30. Romanæ Ecclesiæ pendunto. Baleares Insulæ Regio Aragoniæ Regum Juri addicuntor. Proceres Aragonii Catalanique ex Sicilia amandantor. Festo Nativitatis Domini proximo Rex Romam adito. Exercitum adversus Ecclesiæ hostes conducito. *Constantiæ* Matri fratrique *Jacobo* persuadet, ut Regnum Siculum occupare desinant: alioqui bellum illis indicito. Fide publica præstita Rex Aragonius, & Carolus Siculus, cum duodenis Proceribus gladiis tantum succinctis, ad collem Juncariæ ad Colloquium pervenerunt. Ratas pacis conditiones habuere. *Carolus* filiam *Clementiam* Regis Christianissimi fratri *Carolo Valesio* collocavit, assignato Andegavensi Comitatu, ut de suo in Aragoniæ Regnum jure decederet. Ne vero Aragonius Pacta impleret, mors prohibuit. Eodem namque anno 1292. defunctus est Barcinone 14. Kal. Julii, anno ætatis 27. nulla relicta prole.

Dionysius Rex Lusitaniæ.

V. Ab *Alphonso Tertio* ad *Dionysium* ejus filium Lusitaniæ Regnum hæreditario jure pervenit. *Alphonso* fratri haud satis æquus visus est. Principatus exordio, quem paterna hære-

hæreditate pellere conatus eſt, alias ex aliis ſimultatis cauſas nectens. *Elizabetham* filiam *Petri* Regis Aragonum, ſanctiſſimam fœminam duxit uxorem. Ob violatum Jus Eccleſiaſticum anathemate devinctus conditiones ſubiit a *Nicolao IV.* Pontifice Maximo præſcriptas, ut publicæ tabulæ teſtantur ab *Odorico Raynaldo* ex Codice Vaticano deſcriptæ ad annum 1289. *Dionyſium* inter & *Alphonſum* ejus filium grave diſſidium ad arma uſque erupit: Proceribus in partes abreptis, Conimbrica portuſque ab *Alphonſo* occupatæ ſunt. Pax tandem Patrem inter & filium *Elizabethæ* ſanctiſſimæ Reginæ opera compoſita eſt, ut ejus Acta teſtantur. Ipſum juſtitia, liberalitate, ac veritatis ſtudio inter omnes ſui temporis Principes excelluiſſe, Luſitaniæ Hiſtoriæ Scriptores teſtantur. Academiam Conimbricenſem erexit, & honeſtiſſimis ſtipendiis eruditos homines undequaque accivit, qui docerent. Ordinem *Militiæ Jeſu Chriſti* ex bonis Templariorum, Summo Pontifice approbante, inſtituit. Diem obiit ſupremum Sanctarenæ, magno ſuorum deſiderio, 7. Januarii anno 1325. ætatis 64. Regni 46. & in Monaſterio Odivellarum, Ordinis *Sancti Benedicti*, quod ipſe in agro Oliſſiponenſi, ſexto ab urbe lapide fundaverat, ſepultus eſt.

Academia Conimbricenſis erectio.

Inſtitutio Ordinis Militiæ JeſuChriſti.

ARTICULUS IV.

De FERDINANDO IV. & ALPHONSO XI. Caſtellæ & Legionis; JACOBO II. & ALPHONSO IV. Aragonum Regibus.

I. SAnctius Caſtellæ Rex & Legionis *Ferdinandum* filium reliquit hæredem, Regni procuratione *Mariæ* nondum juſtæ conjugi, propter impedimentum propinquitatis relicta. Regis adoleſcentior ætas civilibus externiſque bellis locum dedit. *Alphonſus Cerda* Regios titulos uſurpabat. Aragonius, Luſitanus, Mauruſque Reges arma in Caſtellam ac Legionem inferebant. Pax primum inter *Ferdinandum* Caſtellæ, & *Dionyſium* Luſitaniæ Regem facta, geminaque affinitate firmata eſt. *Conſtantia* Dionyſii filia juncta *Ferdinando* Regi, *Beatrix* Ferdinandi Soror *Alphonſo* Dionyſii filio & hæredi pacta. Deinde inter Aragonium Caſtellæque Reges, pax arbitro *Dionyſio* Luſitaniæ Rege feliciter ſancita. Demum Aragoniæ & Luſitaniæ Regibus arbitris Caſtellæ negotia compoſita ſunt: Placuit ut *Alphonſus Cerda* Regio nomine abſtineret, oppidaque & arces redderet, quæ in ejus erant poteſtate. Oppida nonnulla, prædiaque attributa unde vitam principalem ſuſtentaret. Anno 1309. *Jacobus* Aragonum, & *Ferdinandus* Caſtellæ Reges, communibus armis Mauros Granatenſes invadere ſtatuerunt. Algeziram Caſtellæ copiæ, Almeriam Aragoniæ oppugnarunt. Utriuſque obſidio neceſſario ſoluta. Heraclea Calpi Monti impoſita *Gilbratar* vulgo dicta, a *Ferdinando* Rege expugnata eſt. Cum Carvajallios fratres viros nobiles cædis accuſatos præcipiti Sententia damnaſſet, neque judicio convictos, neque crimen faſſos, illi ad ſupplicium rapti, Deum innocentiæ ſuæ teſtem appellarunt, Regique diem dixere, ex eo die trigeſimum. Eæ voces in præſenti pro vanis habitæ, caſu fortaſſe, eſto, at mirabili certe eventu confirmatæ ſunt. Rex ſeptimo Idus Septembris obiit an. 1312. ætatis an. 25. Regni 18. inchoato. Ob eum caſum *Ferdinandus in jus vocatus* appellari cœpit.

Ferdinandus quartus Caſtellæ Rex.

Cur dictus ſit Ferdinandus in jus vocatus?

II. Filium reliquit unicum *Alphonſum*, Regni hæredem, annum dumtaxat unum & dies ſex natum. Diſſidiis civilibus, quod Rege minore fere contigit, fœdum in modum lacerata Reſpublica eſt. Rex anno ætatis decimo quinto Regni adminiſtrationem capeſſivit. Inſignem de Mauris victoriam ad Tariſſam reportavit anno Chriſti 1340. Algeziram poſt quadriennium expugnavit, Alcalam obtinuit. Heracleæ obſidionem invicto urgens animo, quamvis peſtis lues in Caſtris graſſaretur, glandula enata deceſſit, die 26. Martii, anno Chriſti 1350. ætatis 38. magnis Principibus comparandus rerum geſtarum magnitudine, ſcientia militari, civili prudentia. Una domeſtica incontinentia cæterarum ſplendorem virtutum infuſcavit. Ex *Maria* Luſitani Regis filia, juſta conjuge *Petrum* filium unicum reliquit Regni hæredem. Ex *Leonora Guſmania*, quam in deliciis habuit, *Henricum & Fridericum*, *Sanctium & Telium*, *Petrum*, & *Didacum*. De *Ferdinando* IX. & Alphonſo VI. Regibus legi poſſunt *Mariana* l. 15. & 16. de Rebus Hiſpaniæ, Ro-

Alphonſi XI. Regis Caſtellæ bellica virtus.

Ejus liberi.

Rodericus Sanctius Historiæ Hispaniæ P. 3. Cap. 10. & tribus sequentibus, *Alphonsus a Carthagena* in Anacephaleosi Regum Hispaniæ Cap. 87. *Franciscus Tarapha* lib. de Regibus Hispaniæ, &c.

Jacobus secundus Rex Aragonum. Sardiniæ & Corsicæ Regnum a Bonifacio octavo accipit. Fridericum fratrem Siculo Regno expellit.

III. Aragoniæ Regnum *Alphonsi III.* obitu ad *Jacobum* ejus filium inter Aragonios Reges eo nomine secundum pervenit, qui ob æquitatis studium *Justus* cognominatus est. Is es fœdere inito cum *Carolo* Neapolitano Rege, restitutionem Siciliæ, & matrimonium cum *Blanca* filia *Caroli* pepegit. Dux Præfectusque Ecclesiasticæ Classis in Terræ Sanctæ subsidium a *Bonifacio* VIII. insigni laudis testimonio creatus est anno 1269. Edixit ut Aragonii & Catalani Proceres, Primariique Viri Sicilia excederent. Murciense Regnum Imperio suo adjunxit. Ipsi Sardiniæ & Corsicæ Regnum, ad posteros hæreditario jure transmittendum, fiduciario tamen nomine, & vi summæ potestatis sibi ac Successoribus servata *Bonifacius* VIII. Pontifex Maximus attribuit. Cum instructissima classe transmisit in Italiam an. 1299. *Fridericum* fratrem ut Siculo Regno pelleret, quod contra jus fasque occupabat. Pontificiis execrationibus insuperhabitis. *Friderici* classem fudit dissipavitque, Scholas publicas Ilerdæ erexit, omniumque disciplinarum celeberrimos ibi constituit Professores. Collectitius veteranorum Catalanæ & Aragoniæ gentis exercitus jam in Sicilia otiosus, *Rogerio Florio Brundisino* Duce Constantinopolim a *Friderico* transmissus est, *Andronici* Imperatoris stipendiis adversus Turcas militaturus. Exercitus *Catalanorum Societas* appellatus est, cujus in bellis Turcicis, Græcisque celebre nomen.

Almeriense Bellum.

Almeriense bellum magna fortitudine gessit *Jacobus* Rex, haud pari felicitate. Nam Almeriæ obsidionem dimittere coactus est. Priori uxore defuncta, *Mariam* Cyprii Regis Sororem duxit anno 1315. *Rocaberto* Taraconensi Præsule defuncto, *Joannes* Aragonii Regis filius substitutus est anno 1316. Electionem ut *Joannes* XXII. Summus Pontifex ratam haberet, impetrari non potuit. Causæ memoriæ non sunt proditæ. Simoniaci forte ambitus vitium obtendebatur, aut minoris ætatis. *Nondum*, inquit Mariana, *solvendarum legum ad Principum gratiam usus percrebuerat. In Pontificibus ea erat animi magnitudo, ut maximorum sæpe Regum cupiditatibus obsistere non dubitarent.*

Lib. 15. Cap. 15.

Anno 1319. *Jacobus* Regis filius natu major paterni Regni hæreditatem invito Patre abdicavit, & Ordinem *Sancti Joannis Hierosolymitani*, ut scribit *Zurita*, vel *Calatravæ*, ut *Mariana* tradit, professus est, & post aliquot menses ad *Montesiæ* Militiam migravit. Ipsum non colendæ pietatis studio, sed ingenii levitate abdicasse, morum licentia vitæque turpitudo probavit. *Leonora* quæ ipsi desponsata fuerat, in Castellam ad suos intacta remissa est.

Bellum Sardiniense.

Sardiniense bellum Rex *Jacobus* per *Alphonsum* filium confecit. Hostes duplici prælio profligati, Ecclesiensis & Caralitana urbes in potestatem redactæ. *Joannes* Regis filius Toletanus Episcopus creatus fuerat.

Contentio Toletanum Cæsaraugustanum Archipræsules.

Magnæ inter eum & Tarraconensem Cæsaraugustanumque contentio fuit ob Crucem infra eorum Provincias a Toletano prælatam. Ipsum Cæsaraugustanus Anathemate devovit, quo tempore Cæsaraugustæ Conventus a Rege habebantur. *Joannes* XXII. Pontifex Maximus Regis iram, filium sub oculis suis violari indigne ferentis, delinivit datis ad ejus Majestatem literis, causæ cognitionem Sedi Apostolicæ servavit. Archipræsulem Toletanum ad cautelam a censuris absolvit. Literas exhibet *Zurita* in Indicibus Rerum Aragonensium lib. 2. pag. 164. *Maria* altera uxore defuncta, Rex Jacobus *Elisendam Moncadam* tertiis nuptii duxerat. Nullam ex utraque prolem suscepit. Obiit Barcinone, 4. Idus Novembris, anno 1327. ætatis 66.

Alphonsus quartus Rex Aragonum. Ejus uxores & liberi.

IV. *Alphonsus IV.* ob mansuetudinem & clementiam eximiam *Benignus & Pius* appellatus, post obitum Patris Aragoniis Jura dedit. *Teresiam Entesam* nobilissimam fœminam duxerat, ex eaque liberos susceperat, *Petrum*, *Jacobum*, *Fridericum*, *Sanctium*, *Constantiam*, & *Isabellam*. Uxore simul ac Patre orbatus est. Alteram duxit, *Eleonoram* Castellæ Regis filiam, quæ *Jacobo* fratri olim desponsa fuerat, ab eoque dimissa. Publico sanxit Edicto, Ne Patrimonium Regium, aut vectigalia intra decem annos, vel a semetipso alienari possent, aut disjungi. Verum susceptis ex *Eleonora* filiis, *Ferdinando* & *Joanne*, solvit latam a se Legem, & amplissima quædam ipsis constituit Patrimonia. Hoc inter *Petrum* primogenitum, & Novercam, ejusque filios dissidii semen immortale. Bellum adversus Genuenses, qui Sardiniæ dominationem affectabant, per

per *Raymundum Cardonam* fortissimum prudentissimumque Ducem feliciter gessit. *Guillelmum Costam*, Barcinonensis Conventus FF. Prædicatorum Priorem, ad *Fridericum* Patruum, Siciliæ Regem Oratorem misit, ut ipsum a fœdere, quod cum *Ludovico Bavaro* Ecclesiæ inimico pepigerat, abduceret. Id refert *Zurita* in Indicibus pagina 172. Obiit Rex *Alphonsus* 9. Kal. Februarii, anno 1336.

Guillelmus Costa Dominicanus Alphonsi Aragonii ad Siciliæ regem Orator.

ARTICULUS V.

DE PETRO CRUDELI, HENRICO, & JOANNE I. Castellæ Regibus, PETRO IV. Aragonum, ALPHONSO IV. PETRO, & FERDINANDO Lusitaniæ.

I. Alphonsum XI. in Castellæ Regno *Petrus* filius excepit, cui a crudelitate cognomen. Ipsi e Gallia quæsita conjux, *Blancha* Joannis Ducis Borbonii filia. Nuptiarum vix peracta celebritate, novam Nuptam fastidivit, *Mariæ Padilliæ* impudicis amoribus irretitus. Nec multo post *Joannam Castriam*, *Dieghо Haro* marito defuncta viduam, conjugii specie prætensa, & *Blancæ* nuptias se ex animo aversatum asserens, quod *Sanctius* Abulensis, & *Joannes Salmanticensis* assentatores Episcopi confirmabant, duxit. *Joannes* filius ex his nuptiis procreatus est. Rex ipsa pariter neglecta, *Padilliæ* pellici penitus adhæsit. *Blancam* justam conjugem vexavit, captivamque detinuit, omni solatio destitutam. Conjurati Proceres cum Regina Matre, ipsum ad officium redigere, & ad *Blancam* Regiæ thoroque restituendam cogere monitis armisque frustra tentarunt. Factus inde ferocior, multos Viros principes ferro interemit. *Fridericum*, *Petrum* & *Didacum* sustulit nothos fratres, quorum matrem *Leonoram Gusmaniam*, patris olim amicam, Principatus initio occiderat. *Rufum* Granatæ Regem, qui ad eum supplex accesserat, interfecit, ut thesauris, quos attulerat, potiretur. *Blancam* denique Reginam, justam uxorem, Asidoniæ ubi in custodia tenebatur, ipsam adeundi, aut cum quoquam colloquendi sublata facultate, veneno extinxit. Fœdam tunc Hispaniæ faciem, bellis civilibus, externisque deformatæ, *Mariana* lib. 17. aliique gentis Historici describunt. *Henricus* Trastamaræ Comes, matris, fratrumque cædem ulcisci certus, cum validis Aragonii & Christianissimi Regis auxiliis, *Bertrando Guesklino* Duce, in Castellæ fines irrupit, Regium nomen sumpsit, & plerisque Legionis & Castellæ urbibus ultro deditionem facientibus, *Petrum Crudelem* Hispania expulit. Nec tamen ideo despondit animos *Petrus*, pro meritis infelix. *Richardus* Valliæ Princeps, Aquitaniæ pro Anglo Præfectus, & *Carolus* Rex Vasconum opem tulere. *Henricus* ad Tritium seu Anagarum victus, ad *Carolum V.* Regem Christianissimum confugit, a quo pecunia & milite adjutus rediit in Hispaniam, Calagurrim, Burgos, Legionem, & alia oppida in potestatem recepit. Toletum castra promota sunt. Dum obsidione premitur, *Henricus* partem copiarum *Montielem* ducit. Ibi commissum prælium, dissipatæ *Crudelis* acies, atque in primis Mauricæ copiæ, quas ille in auxilium magno Christianæ Religionis probro ac periculo evocaverat: penes *Henricum* victoria stetit. *Petrus* Montiele inclusus de fuga cogitabat, si quo modo consulere saluti ac libertati suæ posset; cum in *Bertrandi Guesklini* tentorium dolo invitatus, ab *Henrico* trucidatus est. *Tetrum spectaculum* (inquit Mariana) *Regem, Regumque progeniem in suomet sanguine volutari, a notho fratre cæsum. Sed cujus funesta Hispaniæ vita fuerat, mors extitit salutaris: gravique documento monstratum, nullis legionibus, opibus, potentia, tutam esse improbitatem. Exemplum editum, quod admirentur posteri, perpetuoque exhorreant.* Interfectus est die 23. Martii annos natus 34. menses 7. Regnavit annis 19.

Petrus Crudelis Rex Castellæ.

Ab Henrico Trastamaræ Comite, notho fratre, Regno pellitur, & cæditur.

II. *Petro* sublato, *Henrico* Montiele, Toleto, Castella reliqua brevi potitus est. Factis cum Mauro Rege induciis, Lusitanam Classem Bœtica litora obsidentem dissipavit. Carmonam diuturna obsidione in potestatem redegit. Auctore *Guidone* Cardinale Bononiensi, pacem cum Lusitano Rege, deinde cum Aragonio sanxit *Henricus*, affinitate confirmatam. Obiit anno 1379. ætatis 47. Regni 14. *Joanni* Succes-

Henricus Castellæ Rex.

Mandata suprema

...anni filia successori data.

sori hæc mandata dedit: *In Pontificum dissidio, non temere in alterutram partem inclinandum. Deum præ oculis & Ecclesiæ incolumitatem haberet. Gallicam amicitiam omnibus officiis tuendam, unde tantum præsidii rebus asperis extitisset. Captivos omnes Christiani nominis reddendos libertati. Nullum neque majus, neque magis pretiosum justi Imperii instrumentum, quam bonos amicos.* Ita refert *Mariana* lib. 17. c. 11. Vestis Dominicani Ordinis morienti defunctoque induta. „ Id ejus voluntati, amorique quo eum „ Ordinem complectebatur, ob D. *Dominici* sui gentilis memoriam datum est: *& Regibus solemne erat ex eo numero & Ordine Sacerdotes deligere, quibus conscientiæ vulnera detegerent, procurarentque.* Verba sunt *Marianæ*. Et in hæc usque tempora id Catholicis Regibus solemne est, maximo Dominicani Ordinis honore.

Dominicani Ordinis vestem moriens induit.

Dominicani Hispaniæ Regibus jam olim a Confessionibus erant.

Joannes Castellæ Rex. Regni Comitia.

III. *Joannes* Henrici filius, post ejus obitum Regni coronam suscepit. Uxorem duxerat *Eleonoram*, Regis Aragonum filiam. Qua defuncta, *Beatricem* Lusitani Regis filiam conjugem accepit. Bellum habuit cum Lusitanis Anglisque difficillimum. Clades a Lusitanis acceptas induciæ excepere. Pax cum Anglis facta: *Catharina*, quam unicam Lecestriæ Dux ex *Constantia* Petri Castellæ Regis filia prolem habebat, *Henrico* Joannis Regis filio collocata est. Anno 1490. Regni Conventus Caracæ habiti. Multis de rebus Rempublicam Ecclesiamque spectantibus deliberatum. „ Externis hominibus „ (inquit *Mariana* c. 13. *l.* 18.) Sacerdotia in Provincia dari, usu receptum erat, un„ de magna incommoda extare necesse erat: templorum cultum negligi Sacerdotum ab„ sentia: literarum studia Provinciales non curare, nullis virtuti præmiis. Communi „ consensu constitutum, *Clementem* Pontificem de ea re appellandum. Priorum tem„ porum perturbatione Castellæ ulterioris Proceres in Jura Ecclesiarum invaserant, Patro„ norum occupato nomine Sacerdotes instituere soliti. Exiguo stipendio constituto, de„ cumarum multo maximam partem pro se quisque domum avertere, Ecclesiarum Jura „ occupare, dare & auferre templis mercenarios Sacerdotes atque temporarios. Episco„ pis Burgensi & Calagurritano, ubi vis mali incubuerat maxime, agentibus, de ea re „ in Conventu est relatum, Rege ad æquitatem propenso; præclari ii conatus im„ pediti Regulorum intercessione. Itaque Ecclesiarum libertates sanciri non potuit: & „ illi morem per multas ætates continuatum, majorum merita, priorum Pontificum „ veniam excusabant, ante Concilii Lateranensis tempora, *Alexandro III.* Pontifice scilicet, cum novo Decreto est cautum, ne decumas profani invaderent, ne Pontificum „ quidem permissu. Ex equo præcipitatus obiit Rex *Joannes*, septimo Idus Octobris, anno Christi 1390. ætatis 33. Regni 12.

Petrus Ceremoniosus Rex Aragonum.

IV. *Alphonso* Patri in Aragoniæ Regnum successit *Petrus IV.* ejus filius, ob studium eorum quæ ad Imperii decorem pertinerent, *Ceremoniosus* appellatus. Regem Balearem affinem, confictis criminibus, ne causa deesse videretur, bello aggressus, Regno exuit, annuum vectigal constituit, unde vitam sustentaret. *Jacobum* fratrem regni procuratione, speque hæreditatis dejecit, *Constantia* filiarum trium, quas ex *Maria* uxore susceperat, natu maxima, dicta hærede. Hac mutatione commoti Aragonii & Valentini Proceres cum plebibus tumultuari cœperunt, conspiratione facta, libertatem, Juraque Provinciæ armis etiam, si opus foret, tutaturi. Rex conjurationem dissipavit ad tempus, regni procuratione *Jacobo* fratri restituta, eoque regni hærede renuntiato. Verum citus *Jacobi* interitus, quem veneno periisse suspicio fuit, novas addidit Unioni vires. *Ferdinandus* & *Joannes* fratres, duces se conjuratis populis præbuerunt. Rex annuit ut *Ferdinandus* se superstite regni Procurator ac Vicarius, defuncto Successor exclusis filiabus esset. *Lupi Lunæ* virtute conjuratorum copiæ profligatæ, pax e vestigio revocata est. Unio solemni ac perpetuo Edicto sublata & prohibita: Unionis Privilegia rescissa: Justitiæ Aragonum auctoritas amplificata: Cautumque ut universum regnum ac regni J s, non jam ferro & conspiratione, sed istius Magistratus Judicio defenderetur. Post mortem *Mariæ* prioris uxoris, *Eleonoram* duxit, *Alphonsi* Lusitaniæ Regis filiam, quæ nullos ipsi liberos peperit. Post ejus obitum, *Eleonoræ* alteri, *Ludovici* Siciliæ Regis sorori copulatus est. Hæc ipsum tribus filiis auxit, *Joanne*, *Martino*, *Alphonso*, & filia cognomine. Hac denique extincta, quartas nuptias iniit cum *Sybilla Forzia*, Bernardi Forziæ Catalani Equitis filia. *Joannes* Gerundæ Dux, regis

Conjuratio ab illo dissipata.

Petri regis Ceremoniosi uxores & liberi.

Primo-

Primogenitus, Novercæ Reginæ insidiis circumventus, a Regni procuratione dejectus, Jus suum coram Justitia Aragonum contestatus est, causamque contra Patrem obtinuit. Obiit *Petrus* Rex Aragonius Nonis Januarii, anno Christi 1387. annos natus 75. Regni 51. ardenti vir ingenio, ambitione maxima, literarum Literatorumque cultor, Astrologiæ & Alchimiæ impense deditus. Ultricibus furiis & recentis facinoris ac sceleris vindicibus mortem obiisse, memoriæ proditum est. Nam cum superiore anno in Jura & Ditionem Tarraconensis Ecclesiæ invasisset, & Sacerdotes immissis copiis divexasset, neque ullo Juris præsidio humanove Imperio regia vis coerceri posset, sacrati viri *S. Theclæ* Tutelaris numen implorarunt, & regi ad Dei tribunal diem dixerunt sexagesimum. Præstituta die, manu Divæ percussus, cum erepta restitui jussisset, morte mulctatus est. Ita post *Gonzalvum Garciam S. Mariæ*, & *Gaubertum* Monachum, refert *Zurita* in Indicibus rerum ab Aragoniæ Regibus gestarum, pag. 250. *Obitus Vindica Deo.*

V. Post *Dionysium* Regem in Lusitania regnavit *Alphonsus IV.* ejus filius a morum austeritate *Ferox* cognominatus. Multa domi forisque fortiter gessit, rebus omnibus laudatus, si juventutis tempus impietate in patrem fratremque, senectutis vero sævitia in filii amicam non maculasset. Nam adversus patrem, quod *Alphonsum Sanctium* filium nothum plus æquo diligere videretur, arma corripuit, multaque machinatus est, quo *Alphonsum* aut odisset, aut e Regno exterminaret. *Agneti* etiam *Castriæ*, filii amicæ crudeliter vitam ademit. Optimas cæteroquin Leges tulit, subditosque rexit cum justitiæ laude. Obiit Olyssipone anno 1357. ætatis 67. Regni 32. *Petrum* filium ex *Beatrice* Regina reliquit hæredem. *Alphonsus Ferox Lusitaniæ Rex.*

VI. Hic propter ingenitam ferociam, & in pœnis irrogandis severitatem, *Crudelis* appellatus, in eos tamen quos criminis puros existimabat, benignitatis, & liberalitatis laudem affectavit. Unde illud sæpe jactabat: *Indignum sibi videri Regis nomine eo die quo nihil cuiquam præstitisset*. Post obitum patris, *Agnetem Castriam* justam sibi uxorem fuisse professus est, & susceptos ex ea filios legitimos haberi voluit. *Petro* vero *Cœlio*, *Alvaro Gondisalvo*, qui necis *Agnetis* auctores extiterant, corda vivis extrahi jussit, eosque comburi, ut hoc velut sacrificio Amicæ manibus parentaret. Obiit anno 1368. ætatis 48. regni 11. *Petrus Crudelis Rex Lusitaniæ.*

VII. Ipsi successit *Ferdinandus* ex *Constantia* justa uxore filius: de Castellæ Regno cum *Henrico* Rege contendit, jusque suum armis persecutus est. Rebus non bene cedentibus, externum ex Anglia accivit militem, qui hoste infestior Lusitaniæ fuit. Diem obiit 13. Kalendas Novemb. anno 1383. ætatis 43. regni 17. Uxorem duxerat *Leonoram Telliam* superstite marito, ea rationis specie, quod Matrimonium inter illos constare propter affinitatis impedimentum non poterat: cum tamen vir ejus a Summo Pontifice legibus solutus fuisset. Ex eo contubernio nata est *Beatrix*, Joanni I. Castellæ regi collocata, nati & filii duo, qui in cunis obiere. Legendus *Duardus Nonius* lib. De vera regum Portugalliæ Genealogia; & alii rerum Lusitanarum Scriptores. *Ferdinandus Rex Lusitaniæ.*

ARTICULUS VI.

De HENRICO III. *Castellæ*, JOANNE I. & MARTINO *Aragonum*, & JOANNE I. *Lusitaniæ Regibus*.

I. HEnricus inter Castellæ Reges hoc nomine *Tertius*, post *Joannis* patris obitum Rex proclamatus est. Undecim dumtaxat annos natus erat, paucis adjectis diebus. Minori ejus ætati regendæ ac Reipublicæ procurandæ Tutores ab Ordinibus selecti. Eorum æmulatione ac dissensionibus res turbatæ. Accessit Lusitanici belli metus: qui tamen pactis in annos quindecim induciis feliciter depulsus est. Interea Toletanus Archipræsul, Uxamensis Episcopus, & Fusselensis Abbas, ab æmulis capti sunt ac detenti. Sacrarum Personarum & Ecclesiasticæ Libertatis violationem *Clemens IV.* Anathemate in Regem proceresque lato ultus est. Procurandæ Censuræ potestas *Dominico* Albiensi Episcopo, Sedis Apostolicæ Legato commissa. Crimen in Regis Consilium rejectum, quem impuber ætas excusabat. Pontificias literas *Mariana* exhibet lib. 18. c. 18. *Henricus tertius Castellæ Rex. Censura in Regem Proceresque lata ob violatam Ecclesiæ libertatem.*

Qua-

Quatuordecim annos natus rerum administrationem cepit. *Catharinam* Leceſtriæ Ducis filiam uxorem duxit. *Ferdinando* fratri *Eleonoram* collocavit *Albuquerquiam*. Bellum geſſit cum Luſitanis non inglorium. A *Tamerlane* Turcarum Imperatore legationem honeſtiſſimam ſuſcepit, ad eumdemque viciſſim miſit Oratores, *Alphonſum Paez*, *Rodericum Gonſalvum*, & *Gometium Salazarium*, quorum extat *Itinerarium* ab ipſiſmet conſcriptum. Obiit *Henricus III.* Caſtellæ Rex, ab adverſa qua plurimum uſus eſt valetudine *Valetudinarius* appellatus, 9. Kal. Januarias, anno 1407. ætatis 27. Regni 17. Filios reliquit *Joannem* Regni hæredem, *Mariam*, *Catharinam*. Fuit ingenio facili, miti, atque liberali. Proceres ad Regias arces tradendas, & auri pondus repræſentandum, quod Regiis vectigalibus occupatis debebatur, compulit, cum primum Regni adminiſtrationem ſuſcepit, animi magnitudine, conſilio, prudentia. Ejus illa vox fuit: *Populi ſe execrationes amplius quam hoſtium arma formidare.*

Legationes.

Elogium.

Joannes I. Rex Aragonum.

II. Regnum Aragonum *Petri Ceremonioſi* obitu ad *Joannem* ejus filium pervenit. Qui ab armorum uſu negotiorumque tractatione abhorrens, muſicorum inſtrumentorum ac vocum ſymphonia, hiſtrionum nugis, choreis, conviviis, venationibus ita deditus erat, ac ſi non ad laudis & gloriæ, ſed ad omnia voluptatis ſtudia natus fuiſſet. Vivente Patre uxorem duxerat *Matham* ſeu *Mathæam*, Joannis Armeniacenſis Comitis Sororem, ex qua filiam unicam ſuſcepit. Secundis nuptiis *Violantem* duxit *Roberti* Barenſis Ducis filiam, & *Joannis* Regis Chriſtianiſſimi neptem. Porro *Violanti*, & *Carrociæ Villaragutæ* primariæ fœminæ, quæ ejuſdem Reginæ gratia fruebatur, ſummam rerum permittebat princeps uxorius. Regni Ordines de luxu Aulæ emendando deliberarunt; & *Carrociam* Regia exigi, ab omnique publicorum negotiorum cognitione abſtinere impetrarunt. Id in *Joanne* Aragonio laude dignum, quod Sapientum monita lubenter audiret, & ſi quando a recta Legum via aberaſſet, facillime ſe ad rationem & æquitatem revocari pateretur. *Clementem VII.* & *Benedictum XIII.* Avenionenſes Pontifices veneratus eſt. *Benedicti* recens creati literas ad ipſum datas exhibet *Zurita* in Indicibus pag. 257. In Foxano nemore cum venationi operam daret, portentoſæ magnitudinis lupa excitata cum eam inſequeretur, equo deturbatus, repente oppreſſus eſt 14. Kalendas Junii anno 1395. Prole virili caruit.

Martinus Rex Aragonum.

III. *Martinus* Monblanci Dux, ejus frater, ad Regni ſucceſſionem Lege, defuncti teſtamento, & voluntate gentis vocatus eſt, eo tempore Siciliæ motibus pacandis diſtrictus. Fuxenſis Comes, qui *Joannam* defuncti Regis filiam primogenitam duxerat, de Regno litem intendit. Regni Conventus Cæſarauguſtę habiti, eo repulſo, communi voluntate *Martino* quamvis abſenti Regium inſigne, nomen poteſtatemque decreverunt. Cæſarauguſtæ anno 1399. Aprili menſe, Regias Infulas ſuſcepit. Regnavit exinde annis undecim. Filii cognominis Siculi Regis ſuſtinuit orbitatem anno 1409. ab eoque Regni hæres ſcriptus eſt. Obiit *Martinus* Rex Aragonius pridie Kalendas Junii, anno 1410. De his Regibus qui plura noſſe cupit, legat *Zuritam* in Indicibus, *Hieronymum Blancam* & *Lucium Marineum Siculum*.

Joannes I. Rex Luſitaniæ.

IV. *Ferdinando* Luſitaniæ Regi abſque prole maſcula defuncto ſucceſſit *Joannes* ex impari matre frater, cum *Joannem Andericum* Comitem, qui *Leonoræ* Reginæ gratia fretus rerum ſummam ad ſe trahebat, in Aula obtruncaſſet. Adverſus Caſtellæ Regem cognominem Luſitaniæ regnum defendit, collatiſque ſignis inter Portum Molarum & vicum Aliubarotam, Caſtellanos fudit. Anno 1387. uxorem duxit *Philippam*, filiam *Joannis* Ducis Lenceſtrenſis. Ex ea ſuſcepit *Alphonſum*, qui anno ætatis 10. obiit. *Eduardum* Regni Succeſſorem, *Petrum* Ducem Conimbricenſem, *Henricum* Ducem Viſcenſem, & Militiæ JESU CHRISTI Magiſtrum, *Joannem* Magiſtrum Militiæ *S. Jacobi*, & Portugalliæ Comeſtabilem; *Ferdinandum* Magiſtrum militiæ Aviſienſis, Ciſtercienſis ordinis, & *Iſabellam* quæ *Philippo*, Burgundiæ Duci nupſit. Hic vero ſubſiſtimus, de Geſtis *Joannis* Luſitani Regis reliquis ſermonem alias facturi, nempe in Sæculi 15. Hiſtoria, ad cujus annum 33. vitam regnumque produxit.

Ejus Liberi.

C A·

CAPUT XII.

De Regibus Angliæ, XIII. & XIV. Sæculi.

ARTICULUS I.

De JOANNE Rege SINE TERRA nuncupato.

POst *Richardi* Regis obitum, qui anno Sæculi Superioris postremo contigit, de Jure successionis in Angliæ Regnum ditionesque universas contentio fuit inter *Joannem* Moretoni Comitem *Richardi* fratrem; & *Arthurum* Comitem Britanniæ ejus nepotem, in quem *Gaufridi* patris, qui regni absque controversia hæres fuisset, si superstes vixisset *Richardo*, utpote natu major *Joanne* frater, Jura transfusa videbantur. Andegaviæ, Cenomaniæ, & Turoniæ Proceres in *Arthuri* verba juravere. *Joannem* Normanni Ducem exceperunt, Regem venerati sunt Angli. Ab *Huberto* Cantuariensi Archiepiscopo, 8. Kalendas Junii Londini inauguratus est, præstito Sacramento, *Quod Sanctam Ecclesiam & ejus ordinatos diligeret, & eam ab incursione malignantium indemnem conservaret, perversis Legibus destructis bonas substitueret, & rectam justitiam in Regno Angliæ exerceret*. Arthuri Jura *Philippus Augustus* Rex Christianissimus protexit, copiasque dedit, quarum ope Pictaviam sub jugum mitteret. Eam in Provinciam progressus *Arthurus*, Mirabellum castrum obsidione cinxit, in quo *Alienora* Regina, *Joannis* Mater tenui stipata præsidio versabatur. De Matris periculo certior factus *Joannes* Mirabellum advolavit, hostem ab obsidione depulit, *Arthurum* Nepotem captum cum aliis plurimis Rothomagum abduxit. Ibi in Arce Nova inclusus, paulopost a *Joanne* trucidatus est. Ita fama tulit, minime mendax. *Sed non multo post idem Arthurus subito evanuit, modo fere omnibus ignorato, utinam non ut fama refert invida?* (inquit *Matthæus Parisius*) Henricus de *Knygton* Leicestrensis Canonicus lib. 2. de Eventibus Angliæ *Arthurum a Joanne* occisum non dubitanter scribit. *Joannes*, inquit, *male venit ad Regnum. Nam Arthurum de Britannia, filium Godefridi fratris sui dolose occidit, qui jure hæreditario debuit habuisse Coronam Regni Angliæ post mortem Richardi avunculi sui*. Hanc ob causam justum bellum intulit *Joanni* Philippus Augustus.

Controversia de Jure regni.

Matthæus Paris.

Joannes Rex Arthurum Nepotem occidit.

Orto postea gravissimo dissidio *Joannem* Regem inter & *Innocentium III.* occasione *Stephani* Cantuariensis Archiepiscopi, quem Rex recipere nolebat, ejus electioni obstinato animo repugnans, Pontifex sacrorum justitium Angliæ indixit. *Joannes* Ecclesiasticos omnes reditus invasit. Excommunicationis Sententia hanc injuriam ultus *Innocentius* est. Quin etiam Regem Christianissimum hortatus est ut Ecclesiæ injuriam armis ulcisceretur, & * *Rege Anglorum a Solio Regni expulso, ipse & Successores sui Regnum Angliæ jure perpetuo possiderent*. Gallici belli territus apparatu, & *Pandulphi* Legati Apostolici suasione *Joannes* Ecclesiæ facturum se satis juravit, & Cantuariensi Archiepiscopo, Episcopis, & Monachis pacem concessit. Formulam pacis apud *Matthæum Parisium*, ad annum 1213. pag. 163. legere est. Regna etiam sua Angliæ & Hiberniæ Ecclesiæ Romanæ, & *Innocentio III.* ejusque Successoribus resignavit & contulit, datis ea de re in domo Militum Templi juxta Doveram Literis, quas idem *Parisius* describit, sicut & Homagii formulam ab eodem Rege *Innocentio* præstiti in Legati manibus. Addit, *Pandulphum* Legatum pecuniam, quam in arrham subjectionis Rex contulerat, conculcasse, Archiepiscopo Dublinensi dolente & reclamante. Secundum hæc, Episcopis in Angliam revocatis, ac in integrum restitutis, excommunicationis vinculo solutus est.

Dissidium inter Joannem Regem, & Innocentium III.

* *Matthæus Paris.*

Pax inita subjectione & resignatione Regni Innocentio tertio & ejus successoribus.

Biennio post, Barones Angliæ conspiratione facta, Legum *Eduardi* Regis, & Libertatum sibi & Regno Angliæ & Ecclesiæ Anglicanæ concessarum confirmationem a *Joanne* Rege armata manu exegerunt. Qui tempori ac necessitati serviendum atque cedendum ratus, ipsorum annuit postulatis. Chartam concessionis & confirmationis hujusmodi Libertatum Historiæ suæ inseruit *Matthæus Parisius* ad annum 1215. pag. 177. & sequentibus. Mox vero ipsum pœnituit, datisque ad

Baronum Angliæ in Joannem Regem conjuratio.

ad Summum Pontificem literis, concessionem illam suam irritam ab ipso dici obtinuit. *Innocentii III.* Diploma, Literasque commonitorias & comminatorias ad Barones legere est apud *Matthæum Parisium* pag. 184. & 185. Proceres conjuratos paulo post a piorum communione Pontifex summovit, primo generatim, deinde nomitatim eorumque crimen ex eo capite exaggeravit quod *Regnum ad Romanam Ecclesiam pertinens* perturbarent. Harum Censurarum tenorem *Matthæus Parisius* repræsentat pag. 187. 192. Civitatem & etiam Londinensem, & omnes Baronum terras Ecclesiastico suppofuit Interdicto. Illi Regis Christianissimi auxilium implorarunt, & *Ludovicum* Gallicæ Juventutis Principem ad Coronam Angliæ capessendam, Tyrannumque depellendum summo consensu evocarunt. Qui opem ipsis laturus, in Angliam trajecit anno 1216. Obiit Rex *Joannes Sine Terra*, in *S. Lucæ* Evangelistæ pervigilio, anno 1216. Ecclesiasticis Sacramentis procuratus, & anima Christo commendata, si tamen in ipsum vere credidit.

Ejus obitus.

Ipsum certe de Resurrectione corporum, ac de aliis Christianæ fidei capitibus male sensisse, & quædam impia ac blasphema sæpe evomuisse, refert *Matthæus Paris*. Qui pium ob regni sui Donationem Ecclesiæ Romanæ factam prædicaret, is oppido falleretur. Non enim religionis sensu id præstitit, sed ut rationibus privatis consuleret, nulla Reipublicæ cura. Nec pium esse potuit, quod nec justum erat, nec prudens. Justum autem prudensque non fuit regnum, cujus Dignitatem, Jura, Libertates tuendas susceperat, ac juraverat Inaugurationis suæ tempore, alienare, & subjicere servituti. Laudabile fuisset regiam munificentiam in Romanam Ecclesiam Matrem suam spiritualem explicare, ipsam muneribus amplissimis donare pium fuisset, sed Regnum ipsi quoad temporale dominium addicere, absque Ordinum consensu, levitatis & socordiæ fuit, non religionis. Ita plerisque visum est. Et quis id pietati tribuat, in eo præsertim rege, qui Regnum Ecclesiæ Romanæ hoc pacto resignatum atque donatum, nihilominus *Admiralio Murmelio*, seu Miramomelino Africæ, Marrochiæ, & Hispaniæ, tributarium reddere voluit, illudque ipsi obtulit missis Oratoribus; ad Christianam Religionem etiam ejurandam paratus? *Significans eidem*, (inquit Matthæus Parisius) *quod se & regnum suum libenter redderet eidem, & dederet, & deditum teneret ab ipso si placeret ei, sub tributo. Necnon & Legem Christianam, quam vanam censuit, relinquens, Legi Mahometi fideliter adhæreret*. Audita Legatione, Rex Barbarus librum, cujus ad lectionem attendebat, clausit, & apud se paulisper quasi deliberans, Anglicanis Oratoribus respondit: *Modo respexi librum cujusdam Græci Sapientis, & Christiani nomine Pauli, cujus actus & verba mihi optime complacent, & accepto. Unum tamen de ipso mihi displicet, quod in Lege sub qua natus erat, non stetit; sed ad alia tamquam transfuga & inconstans avolavit. Et id dico de Domino vestro Anglorum Rege, qui relicta piissima & mundissima Lege Christianorum, sub qua nascebatur, cereus & instabilis gliscit transmeare*. Et addidit: *Novit qui nihil ignorat Deus omnipotens, si ex lex essem, illam præ omnibus eligerem, & acceptans amplexarer*. Tum interrogatis Oratoribus de Angliæ statu, ac de *Joannis* Regis moribus ipsum sprevit, atque execratus est. *Numquam*, inquit, *legi vel audivi, quod aliquis Rex tam prosperum Regnum possidens subjectum & obediens, suum sic vellet sponte pessumdare Principatum, & de libero facere tributarium, de suo alienum, de felici miserum; & se alterius, tamquam sine vulnere victum, dedere voluntati. Quin immo de multis legi & audivi, quod sanguinis effusione sibi libertatem compararunt: modo autem audio quod Dominus vester, miser, desses & imbellis, qui nullo nullior est, de libero servus fieri desiderat*. Hæc fabulæ simillima videri possent, nisi *Matthæus Paris* ea se audivisse scriberet a *Roberto* Londinensi Clerico, qui Oratorum a *Joanne* Rege ad Miramomelinum Africæ missorum unus fuerat, magnisque muneribus ab ipso fuerat ob præcipuam sinceritatem donatus.

Joannes Sine Terra Regnum Angliæ Eccl. Romanæ ex pietate non subjecit.

SCHO-

SCHOLION.

Ad hunc Articulum, pag. 466. Edit. primæ, Religiosi Censores hanc notam apposuerunt: *Acriter reprehendit Regem Angliæ constituendo Regnum suum fiduciarium Ecclesiæ: quia id nec erat justum, nec pium; immo etiam Mahometanis subdere intendebat.*

R. *Joannem* Angliæ Regem regnum suum Ecclesiæ Romanæ ex pietate non subjecisse quoad temporale dominium, ex aliorum Sententia refero. *Ita* (inquam) *plerisque visum est.* Joannem Regnum Ecclesiæ Romanæ hoc modo resignatum atque donatum nihilominus Miramomelino Africæ & Marrochiæ tributarium reddere voluisse, refert *Matthæus Paris.* Historiæ res est. Id si ex pietate & reverentia erga Sedem Apostolicam, salvo jure alieno, factum esset a *Joanne* Rege, pietatem ejus commendassem, sicut pietatem *Inæ* Occidentalium in Anglia Saxonum Regis commendavi, qui Monasticæ Vitæ desiderio flagrans, quamlibet Regni sui domum tributo S. Petri denario dicto, addixit: quemadmodum etiam laudavi devotionem *Offæ* Orientalium in Anglia Saxonum Regis, qui pœnitentiæ & religionis ergo Romam profectus, Romanæ Ecclesiæ Tributo Regni sui partes subjecit.

Nota.

QUi Joannis Angliæ Regis gesta perlegerit, non temere judicabit regnum suum Romanæ Ecclesiæ fiduciarium reddidisse, non religione & pietate impellentibus, sed timore, cum videret Gallorum classem ad Angliam invadendam jam paratam. Minime vero hac in re injustitiæ illum accusarem; quamvis etenim & Ordinum consensum necessarium crederemus, tacitum saltem adfuisse ex eo dignoscitur, quod id præstitit Episcopis, Magnatibus, Clero, populoque adstantibus, ut narrant illius temporis Scriptores, nec aliquis fuit qui contradiceret.

ARTICULUS II.

De HENRICO III.

POst obitum *Joannis*, Rex Angliæ proclamatus est filius ejus primogenitus *Henricus*, præsente *Galone* Sedis Apostolicæ Legato: *Fecitque homagium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Innocentio Papæ de Regno Angliæ & Hiberniæ; & juravit quod mille marcas, quas Pater ejus Romanæ contulerat Ecclesiæ, fideliter persolveret quandiu prædicta Regna teneret.* Domitis Lincolniensi prælio Baronibus, cum *Ludovico* Principe Christianissimi Regis filio pacem iniit. Anno 1225. Curia ad Westmonasterium congregata, Libertates a Patre concessas Ecclesiæ ac Regno Anglicanis confirmavit, ea lege, ut quintadecima parte omnium rerum mobilium totius Angliæ tam a Viris Ecclesiasticis, quam a Laicis donaretur. Anno 1232. cum *Hubertum* Magnum Justitiarium in Jus vocasset, & ex Capella, ad quam confugerat, abreptum, in carcerem detrusisset, *Rogerus* Londinensis Antistes Ecclesiasticam vindicaturus libertatem, regem convenit, increpuit, omnibus hujus violentiæ auctoribus excommunicationem interminatus est, nisi quamprimum a vinculis liberatum ad sacrum asylum remitteret. Tam justæ petitioni Rex assensum præbuit. Anno 1232. *Richardus* Comes Mareschallus ægre ferens, quod Rex Pictavensibus, quorum fidem expertus fuerat, militiæ Aulæque Officia libentius quam Anglis committeret, a Rege defecit, bellique civilis incendio regnum deformavit; quod illius demum nece extinctum est. *Alienoram* filiam *Raymundi* Provinciæ Comitis Rex *Henricus* uxorem duxit anno 1236.

Matth. Paris.

His temporibus frequentes Legationes a Romanis Pontificibus in Angliam mittebantur, quibus Episcoporum labefactabatur auctoritas: aliaque ex Reservationibus Beneficiorum, & frequentibus exactionibus incommoda in indigenas redundabant, *Henrico* Rege se-

Romanarum Legationum & Reservationum frequentia.

se-

se Papæ & Legatorum voluntati penitus accommodante. Quod Romanam Curiam ac Regem ipsum magnam in invidiam adduxit. Unde *Matthæus Parisius* immodestus & maledicus Auctor * Regem magis ac magis *delirasse* insolenter scribit, *& se voluntati Romanorum, præcipue Legati, quem inconsultius advocaverat mancipasse; adeo ut videretur quasi vestigia sua adorare: affirmans se tam in publico quam in secreto, sine Domini sui Papæ, vel Legati consensu nihil posse de Regno disponere, transmutare, vel alienare, ut non Rex, sed Feudarius Papæ diceretur. His igitur, & aliis deliramentis, Rex omnium Nobilium suorum corda cruentavit*. Legatum Apostolicum *Ottonem* a Rege convivio exceptum, *in eminentiori loco mensæ, scilicet in Regali Sede, quæ in medio mensæ est, non sine multorum obliquantibus oculis collocatum*, refert idem Auctor ad annum 1241. pag. 371. Tantus honos Apostolicæ Legationi habebatur. Bellum adversus Regem Christianissimum *Ludovicum* IX. infelix gessit *Henricus III.* ad Talleburgum datus in fugam, ad Xantonas profligatus, obtentis induciis in Angliam redire compulsus est, anno 1243.

** Ad annum 1237.*

Matthæus Paris immodestus & maledicus Auctor.

Honor Legato Apostolico habitus.

De Reservationibus & exactionibus Romanæ Curiæ cum Summo Pontifice *Innocentio IV.* expostulavit scriptis ad eum literis quas refert *Matthæus Parisius* ad annum 1244. pag. 422. *Tot & tantis* (inquit) *Ecclesiæ Anglicanæ onoratæ sunt hujusmodi Provisionibus, quod non solum Patroni, & hi quorum interest conferre Beneficia Ecclesiastica, Jure suo defraudantur, verum etiam multa deficiunt opera charitatis .... Cum igitur Sedes Apostolica ita petentibus debeat esse favorabilis quod Jus alterius non lædatur, Paternitatem vestram duximus exorandam, quatenus ab hujusmodi Provisionum concessione dissimulare, vel ad tempus desistere vestræ placeat Sanctitati. Interea Paternitati vestræ supplicamus quatenus Jura nostra & Libertates, quæ non aliena sed propria potestis merito reputare, paterna solicitudine velitis tueri, & illæsa & integra conservare, nec aliquorum suggestionibus easdem velitis in vestra Curia aliquatenus perturbari. Nec contra nos vestra Sanctitas moveatur, si in aliquibus tenori Mandatorum vestrorum obviavimus, cum ad hoc nos compulerit clamor conquerentium, qui nemini debemus in suo Jure deesse; sed ex concesso nobis a Deo Regiæ Dignitatis Officio, in civilibus plenam justitiam exhibere*. Constitutionem Anglicanæ Ecclesiæ Regnoque gravem ediderat *Innocentius IV.* cujus executionem FF. Minoribus commiserat, qua sancitum erat ut bona decedentium intestatorum in Romani Pontificis usum cederent. Hanc vero cogentibus Cardinalibus ante obitum revocavit, *Matthæo Parisio* teste, ad annum 1247. p. 485. Eodem anno Rex *Henricus* de Jurisdictionis Ecclesiasticæ finibus regundis Edictum tulit, quo vetuit ne Judices Ecclesiastici Laicorum causas cognoscerent, nisi de *matrimonio* vel *testamento* quæstio esset. Ita refert *Matthæus Paris*.

Henricus Tertius cum Innocentio IV. de Reservationibus Beneficiorum expostulat.

Anno 1248. Generale Parlamentum Londini celebratum est, in quo Episcopi ac Proceres Regem rogarunt ne subditis æquiorem se præberet, ne gravibus & enormibus exactionibus ipsos opprimere pergeret, ne alienigenis Regni beneficia, munera, bonaque distribueret; ne Justitiarium, Cancellarium, & Thesaurarium nisi communi Ordinum consensu eligeret; ne Episcopatus & Abbatias vacantes, quas ad destructionem usque depauperabat, in manu diutius teneret. Hæc vero se emendaturum pollicitus est; sed convocatos paulo post Proceres superbe excepit, seque leges ab eis negavit accepturum.

Generale Parlamentum.

Matth. Paris.

Anno 1254. in Franciam, cum licentia *S. Ludovici* Regis transfretavit, ab eoque Parisiis apparatu festivissimo susceptus est. Refert *Matthæus Parisius* Regem Christianissimum in convivio quo ipsum excepit, primum locum tenuisse. DOMINUS REX FRANCORUM, inquit, QUI TERRESTRIUM REX REGUM EST, *tum propter ipsius cœlestem inunctionem, cum propter sui potestatem, & militiæ eminentiam, in medio sedebat, & Dominus Rex Angliæ a dextris, Rex Navarræ a sinistris. Et cum niteretur Dominus Rex Francorum aliter ordinare, ut videlicet Dominus Rex Anglorum in medio & eminentiori loco sederet, ait Dominus Rex Angliæ: Non, Domine mi Rex, decentius sedetis modo, scilicet in medio, & dignius: Dominus enim meus Rex es, & eris, & superest causa*.

Henricus Tertius a S. Ludovico Rege Parisiis exceptus.

Longe dissimiles erant *Henrici III.* Anglorum Regis, & *Ludovici IX.* Regis Christianissimi

nissimi mores. Hic siquidem Ecclesiam ac Viros Ecclesiasticos tuebatur, sovebat, beneficiis augebat: Ille vero Ecclesiæ libertatem opprimebat, & horrendis exactionibus Clerum affligebat, Jurisdictionem Ecclesiasticam evertebat. Id probant Articuli circiter quinquaginta gravaminum ab Anglicanis Præsulibus in scriptum redacti anno 1257. ut congruo tempore de illis coram Rege & Magnatibus expostularent. Illos exhibet *Matthæus Parisius* in Additamentis, pag. 129. & sequentibus.

Henricus Tertius Angliæ Rex Ecclesiæ Libertati & Jurisdictioni infestus.

Anno 1259. Rex *Henricus* pacem iniit cum *S. Ludovico* Francorum Rege, qua pactis trecentis millibus librarum Turonensium, Juribus omnibus ad Ducatum Normanniæ & Andegaviæ Comitatum in perpetuum cessit, illaque nomina e suis titulis expunxit.

Cum Francorum Rege pacem init. Supplem. Parisii.

Anno 1260. Barones conspiratione facta Regem in Conventu Oxoniensi compulerunt, ut Statuta quædam pro regni (ut ajebant) commodo, & Majestatis ipsius utilitate condita confirmaret ac juraret. In primis ut alienigenæ omnes sub pœna capitis ex Insula exirent. Verum rex coacti Juramenti vinculo ab *Alexandro IV.* Pontifice Maximo solutus esset, auctum dissidium est, *Eduardo* Anglicanæ Juventutis Principe, qui eadem Statuta juraverat, a Baronibus stante contra Patrem. Anglicani, Gallicanique Præsules pro pace & concordia satagentes effecerunt, ut Rex Angliæ Proceresque, Sancti Regis Galliarum *Ludovici* Judicio controversiam omnem permitterent. Is die 23. Januarii in frequenti Episcoporum Procerumque Conventu Ambiani celebrato, cui rex & regina Anglorum interfuere secundum eumdem regem contra Barones Sententiam tulit, & Oxoniensia Statuta irrita esse ac fore pronuntiavit: ita tamen ut Magnæ Chartæ regis *Joannis* nihil propterea derogatum esset. In Sancti Regis Judicio non acquievere perduelles Angli, paucis e Procerum numero exceptis, qui ad regem transierunt. Ad arma ventum est. Anglia tota bello civili conflagravit. Rex *Henricus*, ejusque frater *Richardus & Eduardus* primogenitus, in Conjuratorum potestatem venere, anno 1264. *Urbanus IV.* Pontifex Maximus *Guidoni* S. R. E. Cardinali Sabinensi Episcopo Legationem Apostolicam imposuit, ad revocandum Anglicanos Proceres ad pacem & Regis obedientiam. At ille in Angliam transfretare non valens, navigio Quinqueportuum Mare occupante, quosdam Episcopos ex Anglia ad se Ambianum primo, deinde Bononiam evocavit. Quibus Sententiam excommunicationis & Interdicti, auctoritate Pontificia latam in Barones, omnesque Regi Angliæ perduelles, & in civitatem Londinensem & Quinqueportus, publicandam & executioni mandandam commisit. Ita narrat *Parisii* Continuator, qui hæc perperam refert ad annum 1265. Quæ tamen anno superiore contigisse hinc constat, quod *Guido* Cardinalis successerit *Urbano IV.* qui anno 1265. obiit 6. Nonas Octobris. Eadem narrat *Matthæus Westmonasteriensis*. E custodia interim evasit *Eduardus* Princeps, & prælio cum *Simone* Leicestrensi Comite, conjuratorum capite commisso, perduellium exercitum fudit. In pugna cecidit *Simon* fax belli, quem *Parisii* Continuator laudibus extollit immeritum, & *B. Roberti* Lincolniensis Episcopi consilio ad arma contra Regem pro patriæ libertate sumenda, spe remissionis peccatorum, & Martyrii palma propositis, incitatum: post mortem etiam miraculis claruisse, quæ ob metum Regum publicata non fuerint, mentitur. Sane hæc inepta esse, absurda, & ab homine imperito ac judicii experte scripta nemo non videt, qui Dei Lege imbutus est. Scilicet Vir Sanctus, qualem fuisse *Robertum* prædicant, auctor fuisset Comiti, ut adversus Regem rebellaret, funestumque bellum Domino suo inferret, seditionibus, incendiis, cædibus, patriam miserum in modum fœdaret: ac *Simon* perduellis, excommunicatus, miraculis post mortem claruisset. Hæc a conjuratis conficta, & a nugaci illo Monacho imprudenter scriptis prodita, evidens est. Rex filii virtute libertati Regiæque potestati restitutus, vocato apud VVintoniam Parlamento, conjuratorum duces in carcerem detrudi jussit, exheredavitque. Nondum tamen belli civilis incendium restinctum est. Conjuratorum partes sustinuit *Simon Junior*. Anno 1265. *Ottobonus* Cardinalis a *Clemente* IV. in Angliam Legatus, congregata ad VVestmonasterium Synodo, Anathematis fulmina in conjuratos jaculatus est; teste *Matthæo Westmonasteriensi*. Anno sequenti *Simon* Junior suam cum Rege reconciliationem Apostolici Legati & Regis Germaniæ permisit arbitrio: ejusque pace conjuratorum vires imminutæ sunt, necdum tamen arma deposuere, exhæredationis injuriam ulcisci constituentes.

Henrici Regis Baronumque dissidium S. Ludovicus Rex Galliarum controversiæ arbiter electus.

Bellum civile.

Matthæi Parisii Continuator refellitur.

tes. Anno 1267. *Ottobonus* Sedis Apostolicæ Legatus, Concilio apud Northamtonam celebrato, Episcopos omnes & Clericos, qui *Simoni* Comiti contra Regem adhæserant, anathemate confixit. Conjurati ejus monita sententiasque contempserunt, & appellarunt *Ad Sedem Apostolicam, & etiam ad Generale Concilium; vel si necesse foret, ad Summum Judicem*. Ita refert Parisii Continuator.

Henrici tertii Regis obitus.

Anno 1269. *Eduardus* Regis Angliæ primogenitus, cum Patris licentia sacræ Militiæ nomen dedit, & *S. Ludovico* Francorum Regi impignorata Aquitania, necessariam ad expeditionis sumptus pecuniam ab ipso accepit. Obiit *Henricus* III. Angliæ Rex Ecclesiæ Sacramentis procuratus, anno Christi 1272. Regni 56. ætatis 75. decimo sexto Kal. Decembris. Miraculis post obitum celebrem *Matthæus Westmonasteriensis* fabulatur. Ejus erga Sacrosanctum Missæ Sacrificium pietas laude digna. Tres enim Missas solemnes quotidie audire, & pluribus privatim celebrantibus adesse solitum, & dexteram Sacerdotis Christi Corpus elevantis osculari, *Walsinghamus* auctor est: cumque *S. Ludovicus* ipsi suaderet, ut interdum Conciones audiret potius quam tot Missis interesset, respondisse: *Malle se Amicum suum sæpius videre, quam de eo loquentem, licet bona dicentem audire.*

Henrici tertii pietas erga sanctum Missæ Sacrificium.

SCHOLION I.

In hoc Articulo, pag. 469. Edit. primæ, hanc propositionem notant Religiosi Censores: *His temporibus frequentes erant Legationes Pontificiæ in Angliam, quibus Episcoporum labefactabatur auctoritas.*

R. Historica veritas est, coævorum & supparium Auctorum testimoniis probata.

SCHOLION II.

Ad ejusdem Articuli pag. 470. hanc notam apposuerunt Religiosi Censores: *Multa de Reservationibus & exactionibus Romanæ Curiæ.*

R. Scripsi *Henricum* II. Angliæ Regem de Reservationibus & exactionibus Romanæ Curiæ cum *Innocentio Quarto* Pontifice Maximo expostulasse. Nihil amplius eo loci dixi. Hæc autem mera facti quæstio est.

SCHOLION III.

In eodem Articulo p. 472. Religiosi Censores hanc narrationem notant: *Rex Henricus de Jurisdictionis Ecclesiasticæ finibus regundis Edictum tulit, quo vetuit ne Judices Ecclesiastici Laicorum causas cognoscerent, nisi de Matrimonio & testamento quæstio esset.*

R. Ita refert *Matthæus Paris* a me citatus. Historiæ res est.

SCHOLION IV.

Ibidem hanc propositionem notant Religiosi Censores: DOMINUS REX FRANCORUM TERRESTRIUM REX REGUM EST.

R. Verba sunt *Matthæi Parisii* Anglicani Historici, ibidem explicantis quo sensu terrestrium Regem regum regem Francorum appellaverit, scilicet propter cœlestem unctionem, propter summam potentiam, propter militiæ eminentiam. Nemo nisi gloriæ Regum Christianissimorum æmulus id reprehendet, vel impatienter & ægre feret.

Nota.

VEre post annum Christi millesimum Romanorum Pontificum legationes frequentiores esse cœpere, ad retundendas simoniam & incontinentiam, quæ fere totum Occidentis Clerum infecerant. Usque dum autem fidei puritas morumque sanctitas unicum fuit Legatorum negotium, hujusmodi Legatos orbis Christianus summa excepit veneratione. At ubi privatis commodis indulgere cœperunt, non exiguæ adversus illos insonuere

nuere querelæ in Anglia potissimum, ubi beneficiorum reservationes & pecuniarum exactiones ægerrime ferebantur: unde Romani Pontifices non semper iis excessibus occurrere satagerunt. Legendus Thomassinus *Vet. & Nov. Eccl. Discipl. p. 1. l. 2. c. 119. p. 2. l. 1. c. 52. & p. 3. l. 1. c. 75.*

Nota.

NIL mirum, si Henricus II. edicta jurisdictionis Ecclesiæ fines coarctantia publicaverit, totus enim erat in opprimenda Ecclesiastica libertate, ut ipse Natalis ostendit S. Ludovici mores cum ipsius Henrici moribus comparando.

ARTICULUS III.

DE EDUARDO I.

HEnrico Rege defuncto, *Roberto de Kylvvarby* Cantuariensis Archiepiscopus ex Ordine FF. Prædicatorum assumptus, una cum cæteris Episcopis & Proceribus Angliæ, *Eduardum* ejus Primogenitum, Regem Londini proclamavit. In Angliam redux, Dominica infra Octavas Assumptæ Virginis inunctus in Regem est, & cum *Alienora* Conjuge coronatus. Walliæ Principi pacem roganti certis conditionibus concessit, an. 1278. Anno 1290. quæstione in Magistratus habita ad querimonias popularium, omnes pene exauctoravit. An. 1292. quæstione in Parlamento Northumbriæ habito, consultis Prælatis, & utriusque Juris peritis, revolutisque Annalibus, Antistites ac Proceres Regni Scotiæ vocavit, Jus suum superioris Dominii in istud Regnum asseruit, illud ut agnoscerent postulavit, & usque ad effusionem sanguinis se defensurum professus est. Principes qui jus successionis in Scotiæ Regnum sibi vendicabant, illum ceu Dominum Superiorem venerati sunt, ipsique custodiam, sive (ut loquuntur) saisinam dicti Regni contulerunt, donec contendentibus jus dixisset. Causa discussa, Rex *Eduardus* Regnum Scotiæ *Joanni de Balliolo* adjudicavit, & absque mora restituit, cum Homagii officio perfunctus esset. Instrumenta hancce causam spectantia, apud *Thomam Vvalsinghamum* pag. 56. & sequentibus legere est.

Eduardus I. jus suum superioris Dominii in Scotia Regnum vindicat.

Bellum Aquitanicum a *Philippo Pulchro* Rege Christianissimo sustinuit. Pax Reges inter sancita & duplici affinitate confirmata est, agente Summo Pontifice *Bonifacio* VIII. Convenit ut Angliæ Rex *Margaretam* Regis *Pulchri* Sororem, illiusque filius ejusdem Christianissimi Regis filiam uxorem ducerent, certis dotibus definitis. Interim Aquitaniæ Ducatus Pontificiæ custodiæ traderetur, quousque discusso utriusque Regis jure, legitimo Domino redderetur. Angliæ Rex naves, mercesque superstites, quarum captio occasionem bello dederat, Gallis restitueret. Hæc anno 1300. gesta narrat *Vvalsinghamus.*

Pactum cum Rege Francorum conficit.

Scotos etiam insigni prælio profligavit *Eduardus*. Ad sexaginta millia cecidere. Rex Proceresque Scotorum nunc & pure se ac Regnum Regis voluntati permiserant. *Joannes de Balliolo* exauctoratus, & Londonias ad Turrim missus erat. Hac pœna violatam fidem, & defectionem ad Regem Francorum luerat an. 1298. *Bonifacius* VIII. Pontifex Maximus Scotorum partes tuitus est: jussitque Regi ut Episcopos, Abbates, Electos, & quoscumque Scotiæ gentis captivos detinebat, in libertatem assereret, Ministrosque suos e Regno Scotiæ revocaret. Si vero sibi ad Scoticum Regnum jus esse contenderet, Procuratores cum omnibus suæ causæ instrumentis ac munimentis ad Sedem Apostolicam mitteret, finitivam Sententiam audituros. Jus suum scriptis ad Summum Pontificem literis *Eduardus* Rex declaravit, atque tuitus est, præmissa contestatione, quod non in forma, nec in figura Judicii, sed omnino extra Judicium rationes juris sui proferret. At Angliæ Proceres ad ejus sanctitatem scripsere Regiis Juribus & temporalibus Angliæ Regem coram aliquo Judice Ecclesiastico vel sæculari respondere non debere: nec Sedis etiam Apostolicæ Judicium subire. "Nec ullis temporibus (*inquit*) ipsum Re„gnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet ad Ecclesiam supra dictam. Quin immo „idem Regnum Scotiæ Progenitoribus dicti Regis nostri Regibus Angliæ, atque sibi

Bellum Scoticum.

Regum causam ad suum Tribunal trahere nititur Bonifacius octavus.

Angliæ Proceres summo consensu

ad Bonifacium octavum Pontif. Max. scribunt Regem de Regiis & temporalibus Juribus coram aliquo Judice Ecclesiastico respondere non debere, nec Sedis Apostolicæ subjacere Judicio.

„ feudale extitit ab antiquo. Nec etiam Reges Scotorum & Regnum aliis quam Regibus Angliæ subfuerunt, vel subjici consueverunt: neque Reges Angliæ super Juribus suis in Regno prædicto, aut aliis suis temporalibus coram aliquo Judice Ecclesiastico vel sæculari, ex præeminentia status sui Regiæ Dignitatis, & consuetudinis cunctis temporibus irrefragabiliter observatæ responderunt, aut respondere debebant. Unde habito tractatu & deliberatione diligenti super contentis in Literis vestris memoratis, communis, concors, & unanimis omnium nostrum & singulorum consensus fuit, & erit inconcusse, Deo propitio, in futurum: QUOD PRÆFATUS DOMINUS NOSTER REX SUPER JURIBUS REGNI SCOTIÆ, AUT ALIIS TEMPORALIBUS, NULLATENUS RESPONDEAT JUDICIALITER CORAM VOBIS, nec Judicium subeat quoquomodo, aut Jura sua prædicta in dubium quæstionis deducat: nec ad vestram præsentiam Procuratores aut Nuntios ad hoc mittat: præcipue cum prædicta cederent manifeste in exheredationem Juris Coronæ Regni Angliæ & Regiæ dignitatis, ac subversionem Status ejusdem Regni notoriam; nec-non in præjudicium Libertatis, Consuetudinum & legum paternarum, in quarum observationem & defensionem ex debito præstiti Juramenti adstringimur, & quæ manu tenebimus, toto posse & totis viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliqualiter permittemus, sicut non possumus, nec debemus præmissa tam insolita, indebita, præjudicialia, & alias inaudita, prælibatum Dominum nostrum Regem, etiamsi vellet, facere, seu modo quolibet attentare. Quocirca Sanctitati vestræ reverenter & humiliter supplicamus, quatenus eumdem Dominum nostrum Regem, qui inter alios Principes orbis terræ Catholicum se exhibet, & Romanæ Ecclesiæ devotum jura sua, Libertates, Consuetudines, & Leges prædictas, absque diminutione & inquietudine pacifice possidere, ac illibata persistere benignius permittatis." Regis *Eduardi* & Baronum Angliæ Literas ad *Bonifacium VIII.* in Historia Anglicana *Walsinghami*, ad annum 1302. legere est. Armis Jus suum persecutus *Eduardus*, Scotiam subegit an. 1304. Verum *Robertus de Brus*, usurpato Scotiæ Regno bellum adversus Anglos brevi redintegravit.

Eduardi I. obitus supremaque Mandata.

Anno 1308. Rex *Eduardus* jam annis gravis dyssenteria correptus, filium cognominem vocavit, suprema sua Monita excepturum: ipsique jussit ne post obitum suum ad Coronam Angliæ suscipiendam festinaret, donec paternas injurias in Scotos honorifice ultus esset. Præcepit etiam ut ossa paterna in aliquo vase reclusa secum deportaret, donec totam Scotiam pervagatus, hostes omnes superasset. *Quoniam* (inquiebat superbus Princeps) *nullus te poterit superare, dum ossa mea tecum feceris deportari*. Bellum sacrum voverat, sed Scotio bello distentus votum implere non potuit. Id tamen compensavit, triginta duarum millium librarum summam legans, ad exhibendum centum & quadraginta Equites in subsidium Terræ Sanctæ, in quam Cor suum ab ipsis deferri mandavit. Obiit pridie Nonas Junii anno ætatis 68. Regni 35.

SCHOLION.

In hoc Articulo, pag. 478. hanc propositionem notant Religiosi Censores: *Regnum Scotiæ in temporalibus non agnoscit Papam uti Superiorem, neque ab eo ceu judice sententiam expectare debet.*

R. Non ego, sed *Eduardus I.* Angliæ Rex, & Barones Angliæ ita scribunt ad *Bonifacium VIII.* me referente. Id compertum est ex ipsorum literis quas Anglicanæ Historiæ suæ inseruit *Thomas Walsinghamus*, Illarum verba descripsi. Leges Historiæ secutus sum.

ARTICULUS IV.

DE EDUARDO II.

EDuardo I. Angliæ Regi filius cognominis successit, *non tam jure hæreditario, quam unanimi assensu Procerum & Magnatum*; ut *Walsinghamus* observat, 12. Kal. Martii, anni

anni 1309. cum Isabella Conjuge Regis Christianissimi filia coronatus est. Gloriæ suæ maculam statim inussit, cum Cestrensem Episcopum *VValterum de Langtona* Regni Thesaurarium, & paterni Testamenti Executorem præcipuum, carceri mancipavit atque vexavit, executione hujusmodi impedita.

Anno 1311. Parlamentum Londini celebratum est, in quo rex Magnam Chartam *Joannis Regis* aliasque Leges Ecclesiæ & Regno utiles confirmare, earumque executionem jurare compulsus est. Communi Procerum consilio decretum fuit, ut alienigenæ Curia Regnoque pellerentur: Rex pravos Consiliarios a se removeret: omnia Regni negotia cum Cleri Procerumque consilio deinceps tractaret: bellum non moveret, vel extra Regnum diverteret sine communi consensu: *Petrum de Gaverston* virum superbum & publicæ pacis perturbatorem, Regno excedere juberet. Hujus viri imprudens & obstinatus amor Procerum arma in regem convertit, qui ipsum ab exilio honorifice revocaverat, ad ejusque nutum rempublicam administrabat. Rex cum amico fugit. Petrus in Procerum venit potestatem; nec regis gratia prohibuit quo minus capite truncaretur. Summus Pontifex pacis per Legatos sequester intercessit; regnique Præsules operam navarunt omnem ut concordia regem inter & Barones iniretur. Pontificios Legatos ne quidem audire, aut Pontificias literas legere Proceribus placuit, sed responderunt: *Se in Regno multos habere probos & literatos Episcopos, quorum consiliis uti volebant, & non extraneorum, quibus non esset causa cognita commotionis suæ; præcisque dixerunt, se nullo modo permissuros, ut aliquis alienigena vel forensis intromitteret de factis suis, aut quibuscumque negotiis eos tangentibus infra Regnum.* Regni vero satagentibus Episcopis, pax regem inter & Proceres conciliata est anno 1313. Scotos *Bonifacius VIII.* protexerat, *Joannes XXII.* ob defectionem a rege Anglorum Censuris Ecclesiasticis persecutus est. Sic

Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo.

Anno 1312. novum regem inter & Barones ortum dissidium, quod *Hugonem Spencerium* utrumque, patrem & filium, Rex gratia sua præ cæteris ornaret foveretque, ac eorum consiliis & ministerio Rempublicam regeret. Barones ad arma. Rex ut conjurationem dissolveret, eorum annuit voluntati. Sed paulo post ultionis avidus, ductis in ipsos copiis, bellum civile magis accendit. Thomas Lancastriæ Comes captus, illusus, capite plexus est.

Anno 1324. cum Rex in Parlamento Londini celebrato pecuniarium subsidium tam a Clero quam a populo exigeret ad nobilis viri *Joannis de Britannia* Ricmundiæ Comitis, qui captivus apud Scotos erat, redemptionem, responsum est; Pro rege dumtaxat, Regina, & filiorum regis Primogenito contributionem faciendam. In eodem Parlamento læsæ Majestatis accusatus est *Adamus* Episcopus Herefordiensis coram rege & Proceribus universis. Ille se responsurum negavit *sine Cantuariensis Archiepiscopi auctoritate, & Coepiscoporum conniventia vel consensu.* Antistites singuli regis clementiam pro Collega implorabant. Sed cum Rex eorum precibus non flecteretur, Clerus universus dictum *Episcopum & membrum Ecclesiæ vindicavit.* Cantuariensis igitur Archiepiscopi custodiæ commendatus est. Post aliquot dies, cum Rex Episcopum iterum convenisset, *Cantuariensis, Eboracensis, & Dublinensis Archiepiscopi, cum aliis decem Episcopis, erectis Crucibus ad locum Judicii cum omni celeritate venerunt, & Confratrem eorum, & Coepiscopum in suam custodiam susceperunt, & abduxerunt, injungentes firmiter ex parte Dei, & sub pœna anathematis, ne quis in eum manus præsumeret injicere violentas.* Rex nihilominus quæstionem de objectis haberi jussit. Adfuere testes, (neque enim volente rege deesse poterant) qui Episcopum reum affirmarunt. Ejus reditus, terrasque omnes fisco Rex addixit, omnique supellectili & annona spoliari permisit: Episcopus vero sub tutela Cantuariensis Archiepiscopi remansit, gratiam regis expectans. Ita refert *VValsinghamus.*

Eduardo Secundo diem dixerat *Carolus IV.* Rex Christianissimus, quod homagium pro Aquitaniæ Ducatu non præstitisset. Non comparuit Anglus. Rex Francorum in Aquitaniam bellum intulit. Missæ ad Regem Christianissimum de pace Legationes cum a rege Anglorum, tum a Summo Pontifice, nihil impetrarunt. Missa tamen *Isabella* Angliæ Regina regis Christianissimi Soror pacem confecit his conditionibus: Ut Rex Angliæ filio suo primogenito *Eduardo* Aquitaniæ Ducatum, & Comitatum Pontivi conferret: Ut Rex Franciæ a Juvene Principe Homagium reciperet, eique statim dicti Ducatus & Comitatus

Parlamentum. *Bellum civile.* *Romanus Pontifex sequester pacis intercedit.* *Procerum superba responsio.* *Pax confecta. Thomas VValsinghamus.* *Novum dissidium* *Parlamentum.* *In Herefordiensem Episcopum læsæ Majestatis accusatum manus violentas injici Clerus Anglicanus non patitur.* *Pax cum Rege Francorum confecta.*

Investituram traderet. Conditiones impletæ. *Isabella Regina*, & Anglicæ Juventutis Princeps *Eduardus*, anno integro in Francia mansere. Uxorem filiumque tamquam regni inimicos & regiorum inimicorum fautores Londini proclamari jussit Rex *Eduardus*; illosque cum omnibus clientibus exulare. *Isabella* Comitis Hannoniæ, qui filiam suam *Philippam* *Eduardo* Principi desponderat, & Anglicanorum Præsulum auxiliis, cum in Angliam trajecisset, ingentem conflavit exercitum: Castra plurima reginæ se dediderunt. Cum villa Castroque de Bristollia potita esset, *Hugo Spencerius* pater, ipsius inimicus, ad clamorem vulgi furca latronum suspensus est. Rex cum *Spencerio* Juniore, aliisque famliaribus paucissimis fugiens extra regnum, quotidianis citationibus in exercitu Reginæ vocabatur ad regnum resumendum, si optimis legibus consiliisque ipsum regere vellet. Quo non comparente, regni Proceres, inito Herefordiæ consilio, *Eduardum* filium regis communi sententia Regis Custodem proclamarunt, ipsique fidelitatem juravere. Rex cum quibusdam e suis in VVallia captus, *Hugo Spencerius* Junior inimicus Reginæ, regnique perturbator, capite plexus est, alii Proceres qui regis familiaritate ad regni perniciem abusi fuerant, e medio sublati.

Civile Bellum.

Eduardus secundus Parlamenti sententia Regno abdicatus. Eduardus junior ejus filius Rex salutatus.

Anno Christi 1327. ante festum Epiphaniæ, Regina cum filio Londini incredibili gaudio suscepta est. Illuc Proceres ad Parlamentum celebrandum convenere. Cunctorum una fuit Sententia: *Regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Eduardum filium ejus primogenitum unanimiter eligendum.* Quod quidem executioni mandatum est. Regina de viri abdicatione se graviter dolere simulavit. *Eduardus* Princeps juravit se invito patre coronam numquam suscepturum. Ideo communi Decreto missi sunt ad *Eduardum Seniorem* ex omnibus Ordinibus Oratores, qui totius regni nomine ipsi filii electionem nuntiarent, & ad abdicationem compellerent. Ille filii electionem probavit, & regiæ Dignitatis Insignia Oratoribus tradidit. Junior igitur *Eduardus* regni possessionem adiit, ætatis suæ 14. & ab Archipræsule Cantuariensi *Vualtero* kal. Feb. coronatus est. Detinebatur interim *Eduardus Senior* in Castro de Berkley; cujus ad liberationem cum plures ex veteribus amicis conspirarent, duorum Nobilium, quorum custodiæ commissus erat, mandato, Regina & novo Rege inconsultis, peremptus est inaudito crudelitatis genere. Veru scilicet candente per anum immisso confossus est, fistula ad partem illam pudendam aptata, ne adustionis vestigia apparerent. Ita referunt *Vualsinghamus* & *Henricus de Knigton*. Extinctus est anno ætatis 43. Regni 19.

Eduardus secundus crudeli nece sublatus.

SCHOLION I.

In hoc Articulo pag. 481. Editionis primæ religiosi Censores hanc propositionem notant: *Angli literas Papæ nolunt recipere, dicentes se nolle alienigenas rebus suis intromitti.*

R. Angliæ Proceres dissidio civili adversus *Eduardum Tertium* Regem commotos, Summi Pontificis, qui pacis sequester intercessit, Legatos ne quidem audire, aut Pontificias literas legere voluisse, *Thomas Vualsinghamus* refert, sed respondisse, *Se nullo modo permissuros ut aliquis alienigena vel forensis intromitteret se de factis suis, aut quibuscumque negotiis eos tangentibus in Regnum.* Historiæ res est. Imputari non debent Historico facta, aut verba aliena quæ refert: Alioquin sanctis Evangelistis nota inurenda esset ob relatas Judæorum in Christum blasphemias & persecutiones: cum quibus tamen Baronum Angliæ responsio minime comparanda.

ARTICULUS V.

De EDUARDO III.

EDuardus III. pacem indecoram cum Scotis ipso regni sui exordio confecit, Sorore sua *Davidi* regi Scotorum collocata, omnique jure in Scotiæ regnum abdicato. Anno 1328. *Simon* Cantuariensis Archiepiscopus in Provinciali Synodo sua *Festum Conceptionis Deiparæ Virginis* solemniter celebrari statuit. Anno 1330. & 1332. Scoti ingentes ab Anglis clades accepere. An. Christi 1336. Rex *Eduardus* Jus Successionis in regnum Franciæ præ *Philippo Valesio* sibi arrogans, illud scriptis ad Summum Pontificem *Benedictum* XII. literis explicuit, regi Christianissimo bellum indixit, se regem Franciæ & Angliæ statuit appellari, ac utriusque regni Stemmata & Insignia conjunxit. Cum vero ad hoc bellum conficiendum a Clero subsidia exigeret insolita, *Joannes* Cantuariensis Archiepiscopus Ecclesiasticam Liberta-

Festum Conceptionis B. Virginis.

Bellum Gallicum.

bertatem pro ſua virili propugnavit. Cenſuris in Magnæ Chartæ violatores latis. Quod regem in ipſum vehementer commovit.

Anno 1343. Cum Romanus Pontifex *Clemens VI.* ex proxime vacaturis Beneficiis, præter Epiſcopatus & Abbatias, ad ſummam duarum millium marcharum duobus Cardinalibus in Anglia reſervaſſet, Rex & tota regni nobilitas id pati noluit, ſed iſtorum Cardinalium procuratoribus, ſub pœna carceris ex Anglia ſtatim abire juſſit. Ad Summum vero Pontificem Epiſtolam illam celebrem ſcripſit pro Eccleſiæ Anglicanæ libertate tuenda; quam apud *Vvalſinghamum* p. 161. legere eſt. E re Eccleſiæ eſſe oſtendit ut alienigenis Beneficia non conferantur qui plerumque ſibi ſuſpecti ſunt, in illis non reſident, linguam non intelligunt, ſed animarum cura neglecta, temporalia tantum lucra quærunt. Hinc hoſpitalitatem ſubtrahi, ædificia ruere, Jura Eccleſiarum perire, Clericos indigenas abjecta ſpe promotionis, ſtudium deſerere, Jus Patronatus ſuæ Majeſtati, & Nobilibus competens violari, Curiam Anglicanam deludi, in qua dumtaxat cauſæ ſuper Jure Patronatus agitari debent. CURIA NOSTRA, (inquit) IN QUA DUMTAXAT CAUSÆ SUPER JURE PATRONATUS DICTORUM BENEFICIORUM TRACTARI DEBENT, DELUDITUR, ET SIC JURA CORONÆ NOSTRÆ DEPEREUNT. *Nos autem Anglicanæ depreſſionem Eccleſiæ, & exhæredationem Coronæ noſtræ ac mala prædicta, quæ diſſimulata diutius adjicerent veriſimiliter graviora, patulo cernentes intuitu, ad vos Succeſſores Apoſtolorum Principis, qui ad paſcendum, non ad tondendum oves Dominicas, ac ad conſervandum, non ad opprimendum fratres ſuos mandatum a Chriſto ſuſcepit, iſta deferimus votivis affectibus ſupplicantes, &c.* Rogat (inquam) ut Patroni Patronatus ſui ſolatium non amittant, Eccleſiæque Cathedrales, & aliæ dicti Regni, liberas electiones & earum effectum habeant. *Quas Quidem Eccleſias*, inquit, *dicti Progenitores noſtri dudum ſingulis vacationibus earumdem perſonis idoneis* JURE SUO REGIO LIBERE CONFEREBANT, *& poſtmodum ad rogatum & ad inſtantiam dictæ Sedis, ſub certis modis & conditionibus conceſſerunt, quod electiones fierent in dictis Eccleſiis per Capitula earumdem; quæ conceſſio fuit per Sedem Apoſtolicam ex certa ſcientia confirmata. Sed contra formam conceſſionis & confirmationis prædictarum, dicta Sedes per Reſervationes & Proviſiones ſuas Capitulis electiones adimit: & nobis jus & prærogativam quæ juxta formam dictæ conceſſionis nobis competunt in hac parte. Propter quod* JUXTA LEGEM DICTI REGNI NOSTRI, *ex quo lex in conceſſione poſita non obſervatur, conceſſio revolvitur, & rei ſtatus revertitur in primævum.* Summus Pontifex in gratiam Cardinalium Regi reſcripſit, injuriaſque eorum Procuratoribus illatas juſſit reſarciri. Pontificias Literas exhibet *Vvalſinghamus* p. 162.

Eduardi tertii totiuſque Nobilitatis Anglicanæ Litera ad Clementem ſextum contra Reſervationes Pontificias. Cauſas ſuper Jure Patronatus Beneficiorum tractari deberi in Curia ſuam & Jus Patronatus, eſſe Jus Regum Angliæ Rex. Proceresque contendebant. Epiſcoporum & Abbatum nominationem Jus Regium olim aſſerit Eduardus tertius. Cauſas hujuſmodi juxta Legem Regni judicandas contendit.

Interea Procuratores ad Romanam Curiam miſit Rex *Eduardus*, *dans eis plenam poteſtatem & Mandatum ſpeciale ad tractandum coram Summo Pontifice de Jure ſuo in Regnum Franciæ, non ut Judice, ſed ut privata perſona, & amico communi; non in forma nec figura Judicii.* Magni cladibus Francos affecit *Eduardus* III. regnantibus *Philippo Valeſio & Joanne*, ut ſuperius diximus, & *Joannem* Regem Chriſtianiſſimum captivum habuit. An. 1356. *Eduardus Baliolus* Scotiæ Rex regnum Coronamque in Angliæ Regem tranſtulit. Is an. 1370. bellum rurſus intulit Francis; ſed non ita propitiam ac prius expertus fortunam eſt. *Carolus V.* Rex Chriſtianiſſimus omnes ejus molitiones ſapientia ſua fregit, apparuitque quam vere ſcriptum ſit, *Melior eſt ſapientiæ quam vires, & vir prudens, quam fortis.* Aquitania tota præter Burdegalam & Bajonam ab *Eduardo* defecit, & Regi Chriſtianiſſimo ſe dedit.

Jam ſenex *Eduardus* Lancaſtriæ Ducem ad rempublicam regendam aſſumpſit. Hic in Parlamento Londini celebrato anno 1377. Regis nomine inauditum hactenus ſubſidium a Clero populoque exegit, obtinuitque, nimirum: *Ut a qualibet laica perſona ſexus utriuſque, annos excedente quatuordecim, reciperet unam groſſam, vel quatuor denarios, exceptis notoriis pauperibus qui publice mendicabant. Et de cunctis Religioſis utriuſque ſexus, & qualibet Eccleſiaſtica perſona promota, duodecim denarios; & de ſinguliis aliis non promotis, unam groſſam, exceptis Fratribus quatuor Ordinum Mendicantium.* Ita refert *Vvalſinghamus.* Obiit *Eduardo* III. an. 1377. die 21. Jun., anno Regni ſui 51. laudandus in multis Princeps, ſed ob impudicos amores, a quibus nec in ſenectute temperavit, æterno dignus vituperio: Ipſi dominata eſt

Inauditum ſubſidium a Clero populoque exactum.

Ali-

Alica, pellex, quæ impudentia incredibili, nunc juxta Regios Magistratus sedendo, nunc in Foro Ecclesiastico juxta Doctores, pro defensione causarum suadere, ac etiam contra Jura postulare minime verebatur. Ipsam rogantibus Proceribus ab Aula recedere jusserat *Eduardus*, sed mox ipsam revocavit, & ad obitum usque retinuit. Ægrotanti assedit semper inverecunda meretrix, nec de salute animæ suæ ipsum cogitare, & Ecclesiæ Sacramentis procurari permisit; nec ab infelici Rege prius discessit, quam ipsum vox defecisset. Ita refert *Vualsinghamus*.

Eduardi secundi vitia.

ARTICULUS VI.

De RICHARDO II.

EDuardo III. defuncto, Regni Proceres habito ad VVestmonasterium Consilio ad 17. kalendas Augusti, *Richardum* ejus filium, tunc undecim dumtaxat annos natum, Regem dixerunt, in ejusque verba more majorum juraverunt. Regni Procurationem suscepere Lancastriæ Dux, & *Edmundus* Cantabrigiensis Comes, Regis Patrui. Tunc *Vvickleffus* Hæresiarcha pestilentissimis erroribus Angliam infecit, Magnatum quibus adulabatur, conniventia. Rex adulta ætate sororem Bohemiæ regis uxorem duxit. Angli *Urbani* VI. Romani Pontificis causam contra *Clementis* VII. Avenionensis Pontificis fautores, armis defendendam suscepere. Cruce-signati exercitus Dux fuit Episcopus Norvvicensis, Belgicumque bellum gessit nullo pene operæ pretio.

Ecclesiæ libertas a Guillelmo Courteneyo Cantuariensi Archiepiscopo vindicata.

Armis etiam lacessivit *Carolum* VI. regem Christianissimum, ab eoque vicissim lacessitus est. Pax inter eos coaluit anno 1396. Anno 1385. cum Laici in Parlamento Londini congregato de certo subsidio regi conferendo deliberassent, ea conditione ut Clerus certa quoque contributione fungeretur, *Guillelmus Courteneyus* Cantuariensis Archipræsul intercessit; Ecclesiam inquiens liberam esse debere, nec per laicos ad contributiones hujusmodi cogi, seque potius caput expositurum quam hanc servitutem Anglicanæ Ecclesiæ imponi pateretur. Laici Proceres Clericorum superbiam temporalium ablatione comprimendam ajebant, VVickleffiano veneno afflati. Rex vero Ecclesiæ Anglicanæ graviorem se nolle conditionem imponi respondit ea, cui ante Regni sui tempus subjacuerat. Maximam inde laudem a Viris Ecclesiasticis consecutus est. Clerus unanimi consensu decimam regi decrevit. Quam concessionem Rex tam læte, tam grato suscepit animo, ut malle se hanc ad præsens donationem liberam, quam alias quamcumque quadrupli valoris coactam, profiteretur. Ita refert *Vualsinghamus*.

Richardus Regno se abdicat & ab Ordinibus exauctoratus.

Hoc vertente sæculo, Richardus Rex omnes regni Ordines gravissima tyrannide a se alienavit. Ipsum in Hiberniam profugum Lancastriæ Dux persecutus est. Ad angustias redactus, regno se abdicavit. Renuntiationem Ordines admisere: atque nihilominus ipsum ut Regno ineptum, & ad Rempublicam gerendam penitus insufficientem cum ex propria confessione, tum ex tribus & triginta Capitibus contra ipsum probatis, in quibus Regalis Juramenti violati, & tyrannidis reus convictus erat, lata Sententia, ex abundanti & ad cautelam exauctorarunt. Sententiam depositionis apud *Vualsinghamum* legere est, in Historia Anglicana ad annum 1399. pag. 359. Confestim Regnum sibi vindicavit depositi regis Avunculus *Henricus* Lancastriæ Dux, Rexque ab Ordinibus salutatus est. Acta Depositionis *Richardi* II. & Articuli adversus ipsum objecti, legi possunt Tom. 11. veterum Angliæ Historicorum, post Chronica *Henrici de Knygton*, pag. 2743. Illorum Articulorum decimus docet regi vitio datum, quod Summi Pontificis auctoritatem implorasset ad confirmationem temporalium suorum Statutorum in Parlamento conditorum: quod contra regiam Dignitatem, Regnique Libertates attentatum dicebatur. Ipsum Articulum subjicio: *Quamvis Corona Regni Angliæ, & Jura ejusdem Coronæ, ipsumque Regnum, fuerint ab omni tempore retroacto adeo libera, ut Dominus Summus Pontifex, nec aliquis alius extra Regnum se intromittere debeat de iisdem; tamen præfatus Rex ad roborationem Statutorum suorum erroneorum supplicavit Domino Papæ, quod Statuta in ultimo Parlamento suo ordinata confirmaret. Super quo Dominus Rex Literas Apostolicas impetravit, in quibus graves Censuræ proferuntur contra quoscumque qui dictis Statutis in aliquo contravenire præsumpserint. Quæ omnia contra Coronam & Dignitatem Regiam, ac contra Statuta & Libertates dicti Regni tendere dignoscuntur.*

IN-

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

Quæ in hoc XV. Tomo continentur.

A

ABbates. Quæ *Abbatibus* cavenda, 282. Abbatum officia, 299. In eos qui manus violentas Abbati intulerint, 311.. Abbates Regi Christianiss. militiam suppeditare, interdum & copias ducere tenebantur, 436.

Abstinentia a carnibus die sabbathi decimo-quarto sæculo ezeunte nundum ubique in Galliis indicta, 337. 341. Abstinentia a lacte & butyro diebus jejuniorum, 342.

Academia Parisiensis, *Vid.* Parisiensis Academia.

Adolfus Nassavvius Imperator eligitur 461. Adolfi vitia, *ib.* Adolfi exauctoratio & obitus, *ib.*

Adrianus V. in Pontificia Sede collocatus, 55. Obitus ejus, *ib.*

Advocatorum officium. 308.

Albericus de Rosate *Vid.* de Rosate.

Albertus Magnus, Ratisponensis Episcopus, Patria ejus, Doctrina, Sanctitas, 323. Lectiones publicæ *ib.* Alberti Magni elogium, *ib.* Sermones de Eucharistia inter opuscula S. Thomæ edita Alberto Magno vindicantur, 324. Libri de Laudibus B. Virginis Mariæ inter Alberti Magni opera editi, ejus non sunt, *ibid.* Libri Alberto magno suppositi eoque indigni, *ib.*

Albertus Austriacus, Imperator salutatur, 461. Albertis cædes 462.

Albertus Argentinensis, 273.

Albiensis Ecclesia Cathedralis Canonicis sæcularibus commissa, 69. Albiense Concilium quando & quod Præside celebratum, 300. Albiensis Synodi Canones, *ib.*

Albigensis Hæreseos exordia, 125. Albigenses quare sic dicti *ib.* Albigenses Vvaldensium progenies. *ib.* Albigensium blasphemiæ in Deum & Christum Jesum Dei Filium, 151. Albigensium errores circa Sacramenta, *ib.* Albigensium errores circa animas earumque statum post mortem, *ib.* Duo Albigensium Ordines, *ib.* Albigensium in sacras Imagines impietas, 127. Albigensium blasphemia in Deiparam Virginem, *ib.* Albigensium execranda moralis, 126. Scripturæ ab Albigensibus confictæ, *ib.* & 128. Falsa miracula ab ipsis propalata, *ib.* Albigensium artes subdolæ, *ib.* Fœdi & sacrilegi Albigensium mores, *ib.* Professio Fidei a Bernardo primo & sociis ab Albigensium hæresi conversis, edita, 129. Nonnulli Albigensibus tributi errores quos non profitebantur, *ib.* Disputatio contra Albigenses ad Montem Regalem. 130. Arnaldi Cisterciensis Abbatis & sociorum contra Albigenses conflictus, *ib.* Altera contra Albigenses disputatio Apamiæ, *ib.* Albigenses Hæretici ab Innocentio III. damnati 11. Selectos Theologos ad Albigensium conversionem mittit Honorius III. 25. Sacræ Inquisitionis Officium contra Albigensium reliquias FF. Prædicatoribus & Minoribus demandatum, 43. S. Dominici in Albigensium hæresi evertenda labores, & miracula, 131. Albigense bellum a Ludovico VIII. indictum, 487. a S. Ludovico confectum, 482. Ludovici VIII. Præclara gesta contra Albigenses, 134. Gesta S. Lodovici adversus Albigenses, 135. S. Ludovicus adhuc puer de Albigensi hæresi triumphat, *ib.* Concilia adversus Albigenses celebrata, 136. Decreta Concilii Biterrensis ad hæreseos Albigensium extirpationem, 298.

Aleatorii ludi prohibiti, 491.

Alexander IV. Romanus Pontifex, 41. Ezelinum Tyrannum comprimit, *ib.* Alexandri virtutes, *ib.* Propositiones a Græcis Alexandro IV, oblatæ & ab eodem Pontifice approbatæ.

tæ. 42. B. Claram Alexander in Sanctorum album refert. 43. Alexandri IV. in Hæreticos animadversio, *ib.* Stigmata S. Francisci Alexander comprobat, *ib.*
Alexander Halensis, S. Bonaventuræ præceptor, 230.
Alexius Angelus, Isaaci Imperatoris filius, 439.
Alexius Ducas, Murtzuphlus cognominatus, 439. Mors ejus funesta, proditio & perfidia, 440.
Almaricus Simonis Monfortii filius jura sua & sacri belli ducatum ad Ludovicum VIII. Regem Christianiss. transfert, 134.
Almaricus Monfortius, & ejus cum Raymundo de Comitatu Tolosano disceptatio, 487.
Almaricus, Hæreticus, Patria ejus, genus, professio, 142. Almaricus ab Innocentio III. damnatus, *ib.* Almarici errores, *ib.* Almarici hæresis damnata in Concilio Parisiensi, 143. in Concilio Lateranensi quarto, 144. Utrum Almaricus Lutetiæ combustus fuerit, *ib.*
Alphonsus II. Rex Aragonum, 532. Regis Ordinumque dissidium, *ib.* Unionis privilegia duo Aragonis ab Alphonso Rege concessa, *ib.* Pax Aragonium inter & Franciæ Siciliæque Reges, *ib.*
Alphonsus IV. Rex Aragonum *Benignus* & Pius appellatus, 534. Ejus uxores & liberi, *ib.*
Alphonsus Hispaniæ Rex. Vulnera Ecclesiæ libertati ab Alphonso inflicta, 57.
Alphonsus VIII. Rex Castellæ, 524. Alphonsi bella, *ib.* Alponsi Castellæ Regis obitus, & liberi, 525.
Alphonsus X. Castellæ Rex, 530. Legitimis successoribus relictis, Sanctium secundum filiorum suorum Regni hæredem declarat, *ib.* Alphonsus a Sanctio e solio deturbatur, *ibid.* Alphonsi X. testamentum, *ibid.* Elogium, *ib.*
Alphonsi XI. Regis Castellæ bellica virtus, 533. Ejus liberis *ib.*
Alphonsus Rex Legionis, 525. Victoriç de Mauris reportatæ, *ib.* Alphonsi obitus & liberi *ib.* Alphonsi elogium, *ib.*
Alphonsus II. Rex Lusitaniæ, 526. In fratres parum æquus, *ib.* Alponsi liberi, *ib.*
Alphonsus III. Rex Lusitaniæ, 529. Alphonsi nuptiæ, *ib.* Nævi, pçnitentia, obitus, *ib.*
Alphonsus IV. Ferox cognominatus Lusitaniæ Rex, 537. Impietas ejus in patrem & sævitia in propinquos, *ib.* Alphonsi obitus, *ib.*
Alphonsi Peresii Gusmani heroica fortitudo, 531.
Alvarus Pelagius, Silvensis Episcopus, 264.
S. *Ambrosii* Ordo, 418. A quo confirmatus, *ib.* Hujus ordinis caput, *ib.*
Guillelmus a S. Amore, *Vid.* Guillemus.
Amurathes Rex Turcarum, 454. Amurathis in filium animadversio, *ib.* Amuratis bellica virtus, mores, fortuna, *ib.*
Andegavensia. Concilia 309. 318. 342.
Andreas (Antonius) Doctor Dulcifluus nuncupatus, 259.
Andreas (Joannes) Bononiensis Jurisconsultus, 267.
Andronicus Palæologus, Michaelis filius, Græcorum Imperator, 449.
Andronicus Schismaticus Princeps, 450. Michaelem Palæologom patrem sepulturæ honore privat in odium concordiæ cum Romana Ecclesia a patre initæ, 449. Andronici ignavia, 450. Andronici in Ecclesiæ Romanæ vindices sævitia, *ibid.* Andronici calamitas & obitus, *ibid.*
Andronicus II. Palæologus prioris nepos, & Andronicum seniorem solio deturbat, 450. Andronici II. ad redintegrandam cum Romana Ecclesia concordiam, propensio, *ib.* Episcopis ex Ordine FF. Prædicatorum assumptis Apostolica Legatio committitur ad sanctam unionem promovendam, 451. Andronicus II. Palamitis favet, *ibid.* Andronici II. obitus, *ibid.*
Angelicam Salutationem recitantibus indulgentiæ concessæ, 341.
Andronici Junioris Græcorum Imperatoris ad Sedem Apostolicam Legatio, 94.
Anglorum Regnum Ecclesiæ Romanæ vectigale, 11. Angliæ Reges Romanorum Pontificum feudatarii, *ibid.*
Animarum Sanctarum beatitudo, 94.
Annatarum usum quis primus instituerit, 122.
Anni initium, 331.
S. *Antonius de Padua* ex Canonico Regulari, Ordinis FF. Minorum Professor, 229.

Antichristi nativitas, 174.
Antonius. Ordo Canonicorum Regolarium S. Antonii, 69.
Archidiaconorum officia, 326. Archidiaconis prohibetur pœnam Canonicam cum mulcta pecuniaria in causis Criminalibus commutare, 308.
Arelatensia Concilia, a quibus celebrata, 291. Canonum summa, *ib.*
Aristotelis libri in Concilio Parisiensi damnati, 144.
Armenia regnum Romanis Pontificibus in temporalibus subditum, 13.
Arnaldus de Villa-nova, Patria ejus, professio, ingenium, eruditio, obitus 173. Arnaldi errores damnati, 174. *& seq.*
Arnoldus Lubecensis Abbas, Sclavorum Chronici Scriptor, 227.
Arsenius Monachus illiteratus nec ad sacros Ordines promotus, Constantinopolitanus Patriarcha eligitur, 445. Michaelem Palæologum Imperatorem coronat, *ib.* quibus conditionibus, *ib.* Arsenius Michaelem Palæologum excommunicatione ferit, 446. Arsenius malis artibus & potentia Imperatoris opprimitur & deponitur, *ib.* Arsenis Patriarchæ constantia, & moderatio, 447. Arsenii exilium & captivitas, *ib.*
Astesanus, Doctrina ejus, Professio & opera, 297.
Avenio Romanæ Ecclesiæ acquiritur, 96. Avenionensia Concilia a quibus celebrata, 278. 310. 315. 335. Synopsis Canonum, *ib.*
Augustus (Philippus) *Vid.* Philippus Augustus.
Aureolus (Petrus) Narbonensis Archiepiscopus 260. opera ejus & obitus, *ib.*
Austriaca domus origo, 461.
Auscitanum Concilium a quo, & quando congregatum, 275. Canonum Synopsis, *ib.*

B

De *Baccone*, *Vid.* Joannes de Baccone,
Bacconus (Rogerius) a sui temporis hominibus Doctor Mirabilis salutatus, 385. Ingenium ejus, & nimia in perscrutandis reconditioris Philosophiæ arcanis curiositas, *ib.*
Bajazethes Rex Turcarum, 456. Bajazethis bellica facinora, *ibid.* Calamitas, & obitus, 457.
Balduinus II. Græcorum Imperator, in Occidentem ad auxilia conflanda fugere pulsus, 443. Balduini variæ expeditiones, *ib.* Balduini II. clades, 444.
Balduinus Flandriæ Comes Imperator creatus, 441. Balduini Imperatoris elogium, *Ibid.* Balduinus a Joannitio Bulgarorum Rege capitur & enecatur, 442.
Baldus de Ubaldis Jurisconsultus, 443. Utrum Baldus Franciscanus fuerit, *ibid.* Opera Baldi, *ibid.*
Baptismi formam & ritum Parochi Parochianos suos docere debent, 292. 332. Infideles Baptisma postulantes probandi, 345.
De Bartholomæis (Henricus) *Vid.* Henricus.
Bartholomæus Brixianus, Jurisconsultus & Historicus, S. Dominici comes, 232.
Bartholomæus a S. Concordio Ord. FF. Prædicatorum, & opera, 268.
Bartholus de Saxoferrato, Jurisconsultus, 270.
Bassolis (Joannes) Doctor Ornatissimus nuncupatus, 260.
Bavarus (Ludovicus) *Vid.* Ludovicus.
De Baysio (Guido) *Vid.* Guido.
Beatitudo. Error circa Beatitudinem, 177.
Beguardi & Beguinæ unde sic appellati, 172. Beguardorum & Beguinarum errores a Clemente V. & Concilio Viennensi damnati, *ibid.* Beguardorum errores a quibus adoptati, *ibid.*
Benedictus XI. Pontificiam sedem conscendit, 72. Fridericum Regem Trinacriæ, communioni restituit, 73. Regularium Privilegia ampliat, *ibid.* Benedicti XI. res gestæ, *ibid.* Cardinales a Benedicto XI. creati 74. Mors Benedicti veneno maturata, *ibid.* Sanctitas ejus, *ibid.*
Benedictus XII. Patria ejus, parentes 93. Benedictus XII. Pacem inter Christianos Principes conciliare nititur, 94. Legationem magni Tartarorum Imperatoris suscipit, *ibid.* Andronici Græcorum Imperatoris Legatis respondet, *ibid.* Controversiam de animarum beatitudine finit Benedictus XII. 95. Benedicti varia decreta, *ibid.* Consanguineos suos non promovet Benedictus, *ibid.* Cardinales ab eo creati, *ibid.* Benedictus omnes Commen-

mendas abrogat, *ibid.* Benedicti XII. constantia & integritas 795. Benedicti XIII. eruditio, Sanctitas, *ibid*
Benedictus XIII. & ejus in Schismate electio, 121.
Beneficiorum pluralitas quomodo damnata, 388. Non absolvendi qui plura Beneficia illicite obtinent vel retinent, 390. Sacræ Facultatis Parisiensis Sententia contra Beneficiorum pluralitatem, 392. Guillelmi Parisiensis Episcopi rationes contra Beneficiorum pluralitatem, 392. Dispensationes Pontificiæ pro pluralitate Beneficiorum periculosæ, *ibid.* S. Thomæ sententia de pluralitate Beneficiorum, *ib.* Multiplex inordinatio pluralitatis Beneficiorum, 393. Nemini licet plura Beneficia Ecclesiastica habere, ut lautius vivat, *ib.* Insignium sæculi 11. & 12. Theologorum Sententia de Beneficiorum pluralitate, 394. Certissima & tutissima Christianæ moralis regula de pluritate Beneficiorum, *ib.* Beneficia non conferenda, vel promittenda antequam vacent, 277. 309. Beneficiorum curam animarum annexam habentium pluralitas prohibita, 281. 297. 305. 307. 313. 321. 388. Simoniacæ ad Beneficia Præsentationes, 334. Nemo Beneficio Ecclesiastico absque causæ cognitione spoliandus, 292. Regressus ad Beneficia resignata vetitus, 309. Residentia in Beneficiis quibus animarum cura annexa est, 306. 311. 293. Beneficium a Laicorum manu non accipiendum. 320. Beneficiorum domus a Beneficiariis reficiendæ, 352. Beneficia qu bus conferenda 329. 333. 390. Collatio & provisio Beneficiorum, 392. Contra eos qui in Beneficia se intrudunt aut plura incompatibilia retinent, *ib.* Beneficiorum collatio a quibus facta, 379. *& seq.* Mandata Pontificia & Reservationes Beneficiorum, 380. *Vid.* Reservationes. Beneficia ad primas Principum preces collata, 384. Collationes Beneficiorum pleno jure a Regibus factę, 385. Beneficia indignis conferre nefas, 387. Beneficia dignioribus conferenda, *ibid.* Beneficiorum permutatio, 388. Beneficia incompatibilia, 280. 388.
Bertrandus (Petrus) S. R. E. Cardinalis 267. Patria ejus, Doctrina. *ib.* Petri Bertrandi pietatis monumenta, *ib.*
Bigami Clericatus incapaces, 303.
Biterrensia Concilia, quo præside & quando celebrata, 290. 298. 341. Summa Canonum, *ibid.*
Bituricensia Concilia a quo, quando, & quare celebrata, 313. 322. Canones, *ibid.*
Bizantinæ Historiæ Scriptores, 226.
Blasphemorum pœna, 332.
Blemmida (Nicephori) Abbatis magnanimitas & zelus pro lege Dei, 443. Blemmida Constantinopolitanam sedem abnuit, 444.
Bonaventura, S. R. E. Cardinalis, Patria ejus, professio, morum integritas, innocentia, Doctrina, 277. Opera S. Bonaventuræ, vere aut falso adjudicata, *ib.* S. Bonaventuræ elogium, *ib.* Obitus & miracula, *ib.*
Bonicollius (Henricus) Gandavensis, scripta ejus & obitus, 248.
Bonifacius VIII. post Cęlestini V. abdicationem Pontifex Maximus, 66. Bonifacii fidei professio, *ib.* Celestinum decessorem suum in arce Fumonis incarcerat, *ib.* Bonifacius VIII. pacem inter Francos & Aragonios conficit, 67. Bonifacii VIII. in Colomnenses severitas, 68. Gesta Bonifacii pro regnorum Christianorum pace, *ib.* Varia Bonifacii gesta, 69. Controversias sæculares inter Clericos & Regulares componit, *ibid.* Bonifacii VIII. in Gebellinos odium, 60. Albiensis Ecclesię regulares Canonici a Bonifacio VIII. toga sæculari donati, *ib.* Dissidium Bonifacii VIII. cum Philippo Pulchro Rege Christianissimo, 60. *Bonifacii VIII.* Cardinales 70. Bonifacii VIII. obitus, 70. Bonifacii VIII. magnanimitas, *ib.* Integerrima fides, *ib.* Bonifacii VIII. nevi, *ib.*
Bonifacius IX. ab obedientiæ suæ Cardinalibus Pontifex eligitur, 121. Acta in Columnenses, *ib.* Leges a Ricardo & Eduardo Angliæ Regibus latas Bonifacius IX. irritas dicit, 122. Annatarum usum Bonifacius IX. Beneficiis Ecclesiasticis primus imponit, *ib.* Bonifacii IX. castitas, 123. Obitus, *ib.* Cardinales ab ipso creati, *ib.*
Bononia ab Imperatore Rodulfo perpetua libertate donata. 461.
Borbonia Stirps regia, 497.
Ad Bovinas prælium a Philippo Augusto commissum, 478.
S. Brigittæ Ordo, 416. Ejus regula, *ib.* S. Brigittæ Canonizatio, 417.
Britanicæ Historiæ Scriptores, 227.
Brocardus, Patria ejus professio & opera, 245.

Brynntius, Joannes, Hierosolymorom Rex, Imperii Constantinopolitani Administrator, 442. Virtus ejus bellica, *ibid.*
Budense Concilium & ejus Canones, 316.
Bulgarorum Regnum Romanæ Sedis feudatarium, 12.
Burdegalensis Synodos quando, quare, & a quo congregata. 301. Summa Canonum, *ibid.*
Burgundiæ ad regnum Gallicum accessio, 513.

C.

CAbasilas, Nicolaus, Thessalonicensis Archiepiscopus, Schismaticus, 346. Doctrinæ Catholicæ assertor de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, *ib.* Cabasilæ de verbis quibus Corpus & Sanguis Christi consecrantur, sententia, minus a nonnullis intellecta, *ibid.*
Cadii apud Turcas quid sint, 456.
Cadurcensis Academia a quo instituta, 91.
Cæsar-Augustanum inter & Toletanum Archipræsules contentio, 534.
Cæsarius Heisterbacensis, professio ejus, opera, & tempus quo floruerit, 228.
Calderinus (Joannes) Patria ejus & opera, 270.
Calecas (Manuel) Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, 234. Calecæ opera, *ib.*
Campinacum. Concilia apud Campinacum a quibus & quare celebrata, 296. 303. Canonum Synopsis, *ibid.*
Canonici Sæculares suis Episcopis personaliter assistentes, fructibus Beneficiorum non privandi, 334. 396. Canonicorum studia, 334. 339. 345. Canonicorum residentia, 394. Rationes Canonicos a residentia excusantes, 396. Quotidianæ distributiones quibus debitæ, 397. Episcopi Cathedralium suarum Canonicos ad vitæ regularis professionem compellere poterant, 398.
Canonicorum Regularium Disciplina, 285. Vestium vanitas Canonicis Regularibus prohibita, *ibid.*
Canonizatio. Ritus in Canonizatione Sanctorum observatus, 99.
Cantabrigiensis Academiæ erectio, 91.
Cantacuzenus (Joannes) mortuo Andronico publicæ rei administrationem suscipit, 452. Imperii insignia assumit, *ibid.* Joannes Palæologus Andronici filius Imperii consors, *ibid.* Joannes Cantacuzenus Oecumenici Concilii celebrationem Romano Pontifici proponit ad unionem Ecclesiarum 453. Cantacuzeni ad Romanum Pontificem Orator, 454. Cantacuzenus Palamitis favet, *ibid.* Cantacuzenum inter & Joannem Palæologum juniorem Imperatorem simultates & bella, *ib.* Cantacuzenus Imperator purpuram ac Sceptrum cum habitu Monastico commutat, *ibid.* Cantacuzenus Historię & aliorum operum auctor, *ibid.*
Cantipratanus (Thomas) S. Thomę condiscipulus, 236. Opera ejus, *ib.*
Capellæ Nobilium. Sex dies excepti in permissione celebrandi sacrum in Capellis Nobilium. 340.
Cappellani Regum a residentia dispensati, 379.
Cardinalitiæ dignitas cum Episcopali, absque Pontificia dispensatione olim non retinenda, 363. Cardinalitiæ Infulæ a tribus Imperii Electoribus Ecclesiasticis recusatæ, *ib.* Cardinalis in Parlamento Parisiensi Senator, 367.
Carmelitarum Ordo, 409. Carmelitici Ordinis origo cur ad Eliam referatur, *ib.* Primæva Carmelitarum Regula, *ib.* Carmelitarum Ordinem Bertholdo antiquiorem esse nulla certæ fidei documenta probant, *ib.* Regulæ Carmeliticæ Confirmatio, 410. Carmelitarum in Europam migratio, 411. Antiquus Carmelitarum habitus, *ib.* Regulæ Carmelitarum declaratio & mitigatio prima, *ib.* Secunda mitigatio, *ibid.* Ante Innocentii IV. Pontificatum nulla fuere in Europa Carmelitarum Cœnobia, *ib.*
Carolus IV. Pulcher cognominatus, 508. Ejus nuptiæ, *ib.* Bellum Aquitanicum 509. Eduardo filio sororis Elizabethæ Aquitaniæ Ducatus investituram concedit, *ibid.* Gerardum Guettam Ærarii Præfectum tormentorum vi in custodia enecat, *ibid.* Caroli IV. nævi, *ibid.* Caroli IV. obitus, *ib.*
Carolus V. Galliarum Rex, Sapiens nuncupatus, 514. Bellum Hispanicum, *ibid.* Bellum

Anglicum a Carolo V. gloriose ac feliciter gestum, 518. Caroli V. leges, *ibid.* Liberi, obitus, elogium. *ib.* Carolus V. a calumnia vindicatur, 600.

Carolus VI. Rex Francorum, 521. Caroli VI. bella, *ibid.* Regia in Parisienses severitas, 522. Carolus VI. regnum per se administrat, 522. Caroli morbus, 523. Regni procuratio patruis Regis demandata, *ibid.* Affinitas Caroli VI. cum Richardo II. Anglorum Rege inita, *ibid.* Genuensium deditio, *ibid.* Carolus VI. parum cautus in Beneficiorum distributione, *ibid.*

Carolus IV. Lutzemburgensis, Rex Bohemiæ Romanorum Rex agente summo Pontifice eligitur, 474. Caroli IV. coronatio, *ibid.* Comitia Imperialia, legesque a Carolo IV. latæ 477. Caroli IV. in Romanam Ecclesiam beneficia, *ibid.* Vvenceslaum filium Romanorum Regem Carolus creat Septemvirum suffragiis pecunia redemptis, *ibid.* Caroli IV. erga sacras Reliquias pius affectus, 478. Rerum a se gestarum Historia ab ipsomet conscripta, *ibid.*

Carolus Andegaviæ Comes, Rex Siciliæ inauguratur, 49. Caroli bellica facinora & victoriæ, 60. Caroli Siciliæ Regis elogium, 57. Siculorum proditio & immunitas, in Gallos, 59. Martinus IV. Caroli Regis causam tuetur, 59. Senatoriam dignitatem a Nicolao III. Carolo Regi ereptam Martinus restituit, *ib.* Pactum Petrum inter Aragoniæ, & Carolum Siciliæ Reges singulare certamen, 60. Caroli obitus, *ib.*

Carolus Valesius Comes, 504. Caroli in Ingerramnum odium, 507. Caroli egregia facinora, *ib. & seq.* Caroli obitus, & conscientiæ agitatio, 509.

Carteniacus Robertus Græcorum Imperator, 442. Varia ejus bella & obitus *ib.*

Carvajallii Fratres a Ferdinando VI. injuste damnati 533.

A Cassia (Simen sanctimonia & prophetiæ dono insignis, 267. Opera ejus, *ib.*

Castella Legionis regni conjunctio, 609.

Castri Gonterii Concilia, 289. 309. 339. Summam Canonum, *ibid.*

Casus reservati. Potestas absolvendi a Casibus reservatis, quibus ab Episcopo committenda, quave cautione, 326.

Catherina Senensis Virgo, Tertii Ordinis S. Dominici, 274. S. Catherinæ Senensis elogium & Opera, *ib.* S. Catherina Senensis Gregorii XI. Oratrix ad Florentinos, & pacis inter ipsos & Sedem Apostolicam sequestra, 113.

Cathedrales Ecclesiæ. Monasteria quædam in Anglia erant Cathedrales Ecclesiæ, 309. Divinum Officium in omnibus Ecclesiis Diœceseos secundum usum Cathedralis celebrandum, 342. 346. Præbendæ Cathedralium Ecclesiarum interdum a solis Episcopis collatæ, 379. quandoque a solis Capitulis, *ib.* Interdum ab utrisque conjunctim, *ib.*

Catholicorum pauperum Ordo, 399. A quibus institutus & confirmatus, *ib. & seq.* Pauperum Catholicorum Regula, *ibid.*

Cecci Asculani professio, errores, supplicium, 198.

Celestinorum Ordo, 414. Hujus Ordinis initia, progressus & approbatio, *ib. & seq.*

Celestinus IV. Pontifex Maximus 34. Doctrina ejus, mores, Pontificatus tempus & obitus, *ibid.*

S. Celestinus V. Pontifex electus solo Numinis metu summam dignitatem suscipit, 64. S. Celestinus oneri Pontificatus impar, *ib.* Pontificatu cedit, *ib.* Simplicitas ejus *ib.* Celestini V. Cardinales, 65. Obitus, *ib.*

Censurarum Ecclesiæ contemptores contumaces mulcta pecuniaria castigandi, 292. 297. Ecclesiasticarum Censurarum contemptores obdurati, 332. 336.

Chorea diebus festis prohibitæ, 279.

Christi Ordo Equestris, 418. Hujus Ordinis approbatio; officia, habitus, *ib.* Institutio Ordinis militiæ Jesu Christi, 533.

Circumcellionum hæresis quando exorta, 169. Circumcellionum errores & fautores, *ib.*

Citationis juridicæ forma, 299.

Clarissæ, sanctimoniales a S. Francisco institutæ, 409.

Clemens IV. ad Pontificiam sedem evectus, 49. Carolo Nono Regi Siciliæ gratulatur, 50. Clementis IV. gesta pro Siciliæ regno, *ib.* pro Ungariæ regno, *ib.* Clemens Civiles Angliæ motus sedare conatur, 51. Principes Christianos ab Bellum sacrum hortatur, *ibid.* Puritati fidei conservandæ invigilat Clemens IV. *ibid.* Tractat de Ecclesiæ Græcę cum Latina conjunctione, 52. Aragonum Regi dirimendi ob conjugis lepram matrimonii potestatem negat, *ibid.* Ad continentiam illam exemplo S. Ludovici Francorum Regis hortatur,

tatur,

tatur, ib. de mentis moderatio, in suos tantum propinquos beneficia temperantis, 53. Præclaræ Clementis IV. sententiæ, ib. Clementis IV. elogium, obitus, 54.
Clemens V. summus Pontifex, 74. Gesta in electione Clementis V. ib. Electionis ejus Decreto quot Cardinales subscripsere, 75. Clemens V. Lugduni coronatur, ibid. Inaugurationis illius infausta omnia, ibid. Pontificia sedes a Clemente V. in Gallias translata, ibid. Clemens V. ea quæ Regi Christianiss. ante inaugurationem ejus juraverat, implet, 76. Clementis V. curæ de Religione propaganda, ibid. Dulcini Hæresiarchæ a Clemente damnatio, 76. Carolo Martello Ungariæ regnum Clemens adjudicat adversus Ottonem Bavariæ Ducem ejus æmulum, ibid. Concilii Viennensis indictio, celebratio & alia Clementis V. gesta, 77. Clementinæ, quid sint, ibid. Hebraicæ, Chaldaicæ Arabicæ & Græcæ linguæ studium in præcipuis orbis Christiani Academiis instituit, quare, ibid. Cardinales a Clemente V. creati, ibid.
Clemens VI. patria ejus, professio, eruditio, memoria, humanitas, facundia, 96. Latam a Joanne XXII. in Ludovicum Bavarum sententiam confirmat Clemens VI. ib. Clemens VI. Avenionem Romanæ Ecclesiæ acquirit, ibid. Sacram expeditionem contra Turcas indicit, 97. In extinctione schismatis Græcorum & Armenorum Clemens VI. incumbit, ibid. Clementis VI. pro salute Armenorum sollicitudo, ibid. Clemens VI. Romani Pontificis primatum Armenis explicat, pluriumque circa illum articulorum professionem ab illis exigit, ibid. Jubilæum ad quinquagesimum annum redactum, 99. Clemens VI. in vitæ discrimen adductus ea revocat in quibus ut homo errare potuit contra Catholicam fidem & bonos mores, 100. Cardinales a Clemente VI. creati, ibid.
Clemens VII. aliter Robertus Gebennensis, contra Urbanum VI. Pontifex eligitur, 117. Schisma, ibid. Quæ illud consecuta sunt, 118. Clementis VII. in sua obedientia Cardinales, 120. Clementis VII. obitus, ibid.
Clericalis titulus, 277. 290. 377.
Clericorum continentia 280. 321. Tabernarum aditus Clericis prohibitus, ib. 312. 324. Habitus & Tonsura Clericorum, 280. 283 285. De Vita & honestate Clericorum, 280. 324. Clericorum immunitates, 288. 331. Clerici si quid nothis aut concubinis legent, irritum, 294. Decreta contra Clericos incontinentes, 296. contra Clericos mercimonia publice exercentes 303. Clericorum officia, 304. Modestia Clericorum, ib. Venatio Clericis prohibita, 305. 314. Pœna Clericorum sæcularem defensionem contra Episcopos quærentium, 310. Hospitalitas a Clericis exercenda, ibid. Clerici Beneficiarii, & excommunicati, 313. Clericorum mensa frugalis, 331. Violentas manus Clericis inferentium pœnæ, ibid. 341. Providendum ne Clerici multitudine sua vilescant & mendicare cogantur, 334. Clericorum studia, 334. 345. Clericorum mensa, 342. Vestium breviorum & calceorum sæcularium usus Clericis prohibitus, ibid. Clericos laicis in modo vivendi præcellere oportet, 344. summi Pontifices Christianiss. Regibus permittunt ut Clericos flagitiosos in carceres suos detrudi jubeant, ad Ecclesiæ mandatum reddendos, 370. Clericos absque titulo Beneficii aut Patrimonii ordinari nefas, 277. 290. 377. Clericorum ordinandorum ætas, 378. Clericorum in Beneficiis residentia, 394. Rationes Clericos a residentia excusantes; 396. Clerici bonorum Ecclesiasticorum dispensatores dumtaxat non domini, 428. Quæ bona Clerici transmittere poterant ad hæredes, 429. Contributiones gratuitæ Cleri ad publicas Ecclesiæ Regnique necessitates, 432. Clerus militiam Galliæ Regibus suppeditare tenebatur, 436.
Coadjutorum assumptio, quare; & cujus auctoritate fiebat, 361.
Cœmeteriis honor servandus, 317. De iis qui in Cœmeteriis herbas crescentes metunt, absque Rectorum arbitrio, 341.
Coloniensia Concilia & Canones ab ipsis conditi, 303. 319.
Columna (Ægidius) Bituricensis Archiepiscopus, patria ejus, parentes, professio, doctrina, 258. Ægidii Columnæ liber de Ecclesiastica potestate, 259. Supremum & ab Ecclesia, vel quovis alio præter Deum in temporalibus independens Christianissimi Regis dominium demonstrat, ibid.
Columna (Joannes) Archiepiscopus Messanensis, 235. Quando floruit, ibid. Joannis Columnæ opera, ibid.
Commendæ. Beneficiorum Commendationes interdum a Romanis Pontificibus factæ, interdum ab iis revocatæ, 364. Abusus in vacantium Ecclesiarum Commendatione emendatur, ibid.

Com-

Communio annua in Paſchate imperata, 314. A ſuo Parocho ſuſcipienda, 331. *Vid.* Paſcha.
Compendienſes Synodi, 310. 330. 338.
Conceptio Immaculata. Pariſienſis Academiæ ſacramentum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione, 341.
Concilia. Quanta Conciliorum auctoritas, 321.
Concionatorum, ætas & qualitates, 332.
Concordantiæ Bibliorum a quo primum editæ, 234.
Confeſſio Sacramentalis. Annuæ Confeſſionis propriis Sacerdotibus faciendæ præceptum, 288. 292. 314. 323. Confeſſionis annuæ Diſciplina, 292. Confeſſiones infirmorum a quibus audiendæ, 292. Confeſſio communionem præcedat, 302. De ſigillo Confeſſionis obſervatione digna, 265.
Confirmationis Sacramenti adminiſtratio: 294. Confirmatio Euchariſtiæ receptioni præmittenda, 319.
Confraternitates abſque Epiſcoporum licentia non fiant, 297. Confraternitatum abuſus, 302. Confraternitates piæ, 336. 343.
Conimbricenſis Academiæ inſtitutio, 533.
Conradus a Liktenavv, Præmonſtratenſis Ordinis Profeſſor, 229.
Conradus Vitę S. Dominici Scriptor, 249.
Conſtantinopolis a Latinis expugnata, 440. A Græcis recuperata, 444.
Contemplatio. Viri pii & qui dono Contemplationis inſignes habentur, doctrinæ defectu plerumque in graves errores impingunt, 273.
Corbarius (Petrus) Antipapa, quis ſit; 84. *Vid.* Nicolaus.
Coronæ ſpineæ Domini Pariſios Translatio, 494.
Corporalium ablutio a quibus & quomodo facienda, 299.
Corporis Chriſti feſtum, & jejunium in ejus Vigilia obſervari ſolitum, 48. 334. Pia conſuetudo proſequendi SS. Corpus Chriſti cum ad infirmos defertur, 345. Corporis Chriſti ſacrificium, *Vid.* Miſſa.
Corporis Chriſti Monachorum Ord. Ciſtercienſis Congregatio, 415. Hujus auctor incertus, *ibid.* Regula, *ibid.* Illius Congregationis varii ſtatus, *ibid.*
Corteniacus (Petrus) Autiſiodorenſis Comes, Conſtantinopol. Imperator, 442.
Curatorum reſidentia, 306. 439. Portio congrua Curatorum, 329. 344. Curatorum inſtitutio, niſi ab Epiſcopo facta, non eſt Canonica, 331.

D.

Damiata a S. Ludovico expugnatio, 490.
Davidis de Dinando libri in Concilio Pariſienſi damnati & igni traditi, 143.
Decimarum ſolutio, 278. 334. 341. Decimarum detentores excommunicatione feriuntur, 302. 321. Eccleſiaſtica ſepultura privantur, 329. in ſolutione Decimarum exceptio præſcriptionis non admittenda, 313. Triticum non deferendum donec decimatum fuerit, 325. Decimæ infeudatæ quid ſint, & quomodo Laicis conceſſæ, 430.
Decretalium ſextus, 69. ab Eccleſia Gallicana non receptus, *ibid.*
Defunctorum Officii recitatio, 342.
Delphinatus donatio ab Humberto Principe Francorum Regum primogenitis facta, 510.
Denarii decimi Romani Pontificis nomine contributio, 324.
Diœceſis Viſitatio ab Epiſcopo facienda, 325.
Dimiſſoriæ literæ, 340. Pro literis Dimiſſoriis nihil exigendum, 252.
Dinus Juriſconſultus, 254.
Dionyſius Rex Luſitaniæ, 532. Dionyſium inter & Alphonſum ejus filium grave diſſidium, *ib.* Dionyſii elogium, *ibid.* Obitus & munificentia, *ibid.*
Diſciplina Eccleſiaſtica renovata ab Urbano V. 108. *Vid.* Eccleſiaſtica.
Dodechinus, Patria ejus, profeſſio & opera, 226.
Dominica diei religioſa obſervantia, 326. Dominicæ diei ſanctificatio, 333.
S. Dominicus, Patria ejus, parentes, ſtudia, pietas, charitas, 403. S. Dominicus Ordinis FF. Prædicatorum conditor. *ibid.* S. Dominicus primus adverſus hæreticam pravitatem Inquiſitor, *ibid.* Roſarium B. Virginis a S. Dominico inſtitutum, *ibid.* S. Dominicus primus

mus S. Palatii Magister. 230. Sanctimonialium Ordo a S. Dominico institutus, *ibid.* An S. Dominicus aliquid scripserit, 407.

S. Dominici in Albigensium hæresi evertenda labores & miracula, 231.

Dominici pueri martyrium, 528.

Ducas (Alexius) Orientis Imperator, 440.

Ducas (Joannes) Constantinop. Imperator, 442. Bella ejus cum Roberto Corteniaco, *ib.* Joannis Ducæ Grecorum Imperatoris gesta, 443.

Durandus a sancto Porciano, Ord. Prædicatorum, Aniacensis Episcopus designatus, 263. Regula pro studio Theologico a Durando præscripta, *ibid.* Durandus Opera sua correctioni Ecclesiæ Romanæ & Catholicæ subjicit, *ibid.*

Durantes (Guillelmus) cognomento Speculator, Mimatensis Episcopus, 248. Opera ejus, *ibid.*

E

EBerardus Altahensis, Ratisponensis Archidiaconus, 250.

Ecclesia libertatis tutela Regnorum basis, 54. Ecclesiæ libertas in Lusitania & Anglia vindicata, 63. Bona Ecclesiarum in usus belli convertere non licet absque licentia summi Pontificis, 99. Nulla disponendi de rebus Ecclesiasticis Laicis est attributa facultas, 122. Viri Ecclesiastici non sunt bonorum Ecclesiasticorum Domini, sed dispensatores, 201. A Ludovico VIII: lata in pertinaces clavium Ecclesiæ contemptores sententia, 288. Ecclesiæ possessiones absque Episcopi consensu non alienandæ, 297. Ecclesiæ libertas & immunitas, 278. 313. Ecclesiæ violantium immunitates pœna, 302. Adversus eos qui Ecclesiæ bona detinent, vel alienant, 306. 336. Observanda de Ecclesiastica libertate, 368. Unius Ecclesiæ bona absque auctoritate Episcopi non transferenda, 336. Ecclesiæ bona, pauperum patrimonia, 428.

Ecclesiæ pollutæ reconciliatio, 329.

Ecclesiastica Disciplina, XIII. sæculo, 290. Ecclesiastica jurisdictio, 297. 300. 313. Jurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ defensio, 290. 316. 325. 336. 345. Ecclasiastica jurisdictio vindicatur, 336. 550. Sæculares Magistratus & Domini temporales Ecclesiasticam jurisdictionem juvare tenentur, 346. Disceptatio de Ecclesiastica jurisdictione inter Petrum Bertrandi & Petrum de Cugneriis, 370. *& seq.* Vulnera Ecclesiasticæ jurisdictioni a Laicis inflicta, 427.

Edmundus, Virgo cognominatus, Cantuariensis Archipræsul & Angliæ Primas, 230.

Eduardus I. Rex Angliæ proclamatur, 555. Jus suum superioris dominii in Scotiæ regnum vendicat, *ibid.* Pactum cum Rege Francorum conficit, *ibid.* Eduardi bella, 546. *& seq.* Eduardus & Angli Papam non agnoscunt in temporalibus superiorem, *ibid.* Eduardi I. Obitus & suprema mandata, 547. Eduardi I. animus superbus, *ibid.*

Eduardus II. Angliæ Rex non tam jure hæreditario quam unanimi assensu Procerum & Magnatum, 547. Parlamentum Londini celebratum, & varia ejus statuta, *ibid.* Bellum civile, *ibid.* Eduardus II. fugit, *ibid.* Romanus Pontifex sequester pacis intercedit, *ibid.* Procerum superba responsio, 548. Pax confecta, *ibid.* Novum Eduardum inter & Barones dissidium, *ibid.* Eduardus II. in Herefordiensem Episcopum læsæ Majestatis accusatum agit, *ibid.* Pacem cum Rege Francorum conficit quibus conditionibus *ibid.* Civile bellum redintegratum, 549. Eduardus II. Parlamenti sententia regno abdicatur, *ibid.* Eduardus II. crudeli nece sublatus, *ibid.*

Eduardus III. Angliæ Rex salutatur, 550. Pacem indecoram cum Scotis conficit, *ibid.* Ad Bellum Gallicum se accingit, *ibid.* Regem se Franciæ inscribit, *ibid.* Eduardi III. totiusque Nobilitatis Anglicanæ Literæ ad Clementem VI. contra Reservationes Pontificias, *ibid.* Causas super jure Patronatus Beneficiorum tractari debere in Curia sua, & jus Patronatus esse jus regium, Eduardus, Proceresque contendunt, *ibid.* Episcoporum & Abbatum nominationem esse jus regium olim, asserit Eduardus III. *ibid.* Inauditum subsidium a Clero populoque Eduardus exigit, 551. Eduardi III. vitia & obitus, *ibid.*

Ekardi errores, 174. a Joanne XXII. damnati, 176. Ekardus errores suos revocat, seque & scripta sua Sedis Apostolicæ judicio subjicit, *ibid.*

Electores, Tres imperii Electores Ecclesiastici Cardinalitiam dignitatem recusant, 363.

Eleemosyna Ecclesiastica, 332.

Engelbertus Admontensis Abbas 250. Opera ejus, *ibid.*

Episcopis prædicationis munus injungitur, 282. Episcopos per se Confessiones frequenter audire decet, *ibid.* Nihil exigendum ab Episcopis ratione sigilli, *ibid.* Nec pro denuntiationum matrimonii redemptione, *ibid.* Episcoporum officia, 295. Episcopus alienæ Diœceseos homines ad Clericatum aut Ordines non promoveat, spe ratihabitionis, 303. Pœnæ Clericorum contra Episcopos sæcularem defensionem quærentium, 310. De iis qui Episcopo manus violentas intulerint, 311. Missa ab unoquoque Sacerdote pro Episcopo defuncto celebranda, 320. Diœcesis visitatio annua ab Episcopo, 325. Episcoporum exequiæ, 331. Episcopis honor & reverentia exhiberi solita, 332. Institutio Canonica Curatorum ad Episcopum pertinet, 231. 336. Episcoporum mensa, 342. Episcoporum electiones, 351. Assensus regii necessitas in electionibus Episcoporum, in Ecclesia Gallicana, 352. Episcopatus a Romano Pontifice jure devoluto collati, *ibid.* Episcoporum electiones in Anglia, *ibid.* Electiones Episcoporum in Hispania, 357. Episcoporum electiones in Italia, 358. Episcoporum confirmatio, *ibid.* Juramentum obedientiæ Romano Pontifici præstitum, 359. Sacramentum fidelitatis Regibus præstitum ab Episcopis, 359. Cessiones Episcoporum 361. Causæ ob quas Episcopatu cedere licet, *ibid.* Episcoporum translationes solius Sedis Apostolicæ auctoritate, & ob Ecclesiæ commodum factæ, 361. Episcopi alia Beneficia absque Sedis Apostolicæ dispensatione possidere non poterant, 363. Cardinalibus necessaria erat dispensatio Pontificia, ut Episcopatum cum Infulis Cardinalitiis retinerent, *ibid.* Episcoporum residentia, 365. Causæ Episcopos a residentia dispensantes, 366. Episcoporum residentia Juris divini, 934. Episcopalis jurisdictio in causis Clericorum, 368. Episcopalis jurisdictio in causis Laicorum, 370. Canonica Episcoporum judicia, 375. Episcopi Cathedralium suarum Canonicos ad Regularis vitæ professionem compellere poterant, 398. An & quomodo cadente XIV. sæculo jus condendi testamenti Episcopis competeret, 430. Episcopi militiam Regibus Christianissimis suppeditare tenebantur, 436.

Eremitarum S. Augustini Ordo, 413. A Joachimo Abbate prædictus, *ibid.* Hujus Ordinis status decimo-tertio sæculo, *ibid.* Variæ Eremitarum Congregationes in unam compositæ, 414. Eremitæ S. Pauli, 416. Ordinis institutio, *ibid.* Regula. *ibid.* Confirmatio, *ibid.*

Evangelium. Errores anonymi Auctoris qui librum edidit Evangelii Æterni, 146. Hujus libri Auctor quis ille sit, utrum quidam e Prædicatorum Ordine, 147. Utrum Joannes de Parma, Ordinis FF. Minorum Generalis Minister, *ibid.* Errores libri inscripti Evangelium Æternum, damnati ab Alexandro IV. & a Concilio Arelatensi, 148.

Eucharistia. Joannis de Parisiis inepta de modo existendi Corporis Christi in Eucharistia, sententia, 338. Græcorum de verbis quibus Corpus & Sanguis Christi consecrantur, sententia, minus a nonnullis intellecta, 346. Error Parochorum Valentinorum circa Eucharistiam, 276. Nemo ad Eucharistiam admitti debet, nisi fuerit confirmatus vel a receptione Confirmationis legitima causa impeditus, 320.

Excommunicatio. Nemo nisi prævia monitione excommunicandus, 293. Communicantes cum excommunicatis mulcta pecuniaria castigantur, 294. 302. Qui anno solido in excommunicatione manent, velut hæretici habentur, 339. 391. Excommunicati in contumacia perseverantes quomodo tractandi, 325. Potestas Archiepiscopi in causis Excommunicationis, 350.

Extrema-Unctio qua ætate recipienda, 320.

Eymericus (Nicolaus) Patria ejus, professio, 725. Eymerici Opera 276. Adversarii, *ibid.* Elogium, *ibid.*

F

FAtuorum Festum abrogatum. 282.

Ferdinandus Castellæ Rex, 326. Ferdinandi bella, *ibid.* Castellæ Legionis regnum Ferdinandus conjungit, *ibid.* Ferdinandi Regis liberi, 527. Obitus, sanctitas, *ibid.*

Ferdinandus IV. Castellæ Rex, 533. Varii motus regni ejus initio feliciter compositi, *ib.*

Fer-

Ferdinandi bella *ibid.* Ferdinandus a Carvajaliis præcipiti sententia ab ipso damnatis in jus vocatur, *ibid.* Ferdinandi IV. obitus, *ibid.*

Ferdinandus Rex Lusitaniæ, 537. Ferdinandi cum Henrico Castellæ Rege bella, *ibid.* Ferdinandi uxores & liberi, *ib.*

Festorum dierum observantia. 326. 333.

Flagellantium secta, ubi & quando exorta, 150. Flagellantium opera pœnitentiæ externa, *ibid.* Flagellantium errores, *ibid.* Flagellantibus aditum in Gallias prohibet Philippus Valesius Rex Christianiss. *ib.* Sacræ Facultati. Parisiensis Doctores apud Clementem VI. instant pro damnatione sectæ Flagellantium, 151. Joannis Gersonii Tractatus contra Flagellantes, *ibid.*

De *Fracheto* (Gerardus) Patria ejus, professio & opera 235.

Florentia ab Imperatore Rodulfo libertatem ingenti auri pondo redimit, 461.

Francorum regno Regibusque per honorifica sententia, 2. Innocentii III. studium in Regem & Regnum Francorum, 3. Francorum Rex superiorem in temporalibus non recognoscit, 7. Francorum Regum in Sedem Apostolicam merita, 24. Gesta Gregorii IX. in regnum Francorum. 29. Regnum Francorum benedictum, semper in Apostolicæ Sedis devotione permansit, *ibid.* Regni Francorum elogium, 33. 43. Regnum Francorum potentia, sapientia, & benignitate Principum insigne, *ibid.* In Regnum Francorum beneficia Innocentii IV. 39. Alexandri IV. 44. Vera laus regni Francorum & Christianissimorum Regum, *ibid.* Fœminæ moribus Francorum a Regni successione exclusæ, 508. Privilegium insigne Regi Francorum concessum, 39. Indulgentiæ concessæ pro Rege Francorum orantibus, *ibid.*

S. Franciscus Assisias, Ordinis Fratrum Minorum Patriarcha, 408. Secundus & tertius Ordo S. *Francisci*, 409. Virtutes ejus & opera, 229. S. Franciscus a Gregorio XI. in Sanctorum album relatus, *ibid.* S. Francisci Stigmata ab Alexandro IV. comprobata. 43.

Fratricellorum origo 167. Progressus, *ib.* Fratricellorum errores, 168. Damnatio. 169.

Fredericus II. Siciliæ Rex, & ejusdem cum Ottone Imperatore bella, 458. Ottone exauctorato Imperator eligitur, & coronatur, 23. 458. Fredericus II. a Gregorio IX. anathemate configitur, 27. 458. Subditos a juramento fidelitatis Gregorius absolvit, 458. Frederici II. crimina, 458. Fœdum & fatale Frederici Fœdus, 28. Frederici petulantes ad Gregorium IX. literæ, 28. Frederici II. clades, 459. Obitus, *ib.* Liberi, *ib.*

G

Gallicana Ecclesia. Ecclesiastica libertas in Gallicana Ecclesia, 30. Ecclesiæ Gallicanæ libertates Innocentius IV. contra Proceres tuetur, 38. Sextus Decretalium ab Ecclesia Gallicana non receptus, 69. Gallicana Ecclesiæ laus, 433. 408. Gallicanæ Ecclesiæ in Romanam Sedem merita, 24.

Gaufredus de Bello-loco, Ludovico IX. Galliarum Regi a Confessionibus, vitæ ejusdem Regis Scriptor, 229.

De S. *Geminiano* (Joannes) Dominicanus, 250. Opera ejus, *ib.*

Genuensium deditio Carolo VI. 523.

Gerardus Magnus, Patria ejus, professio, & opera, 272.

Gerardus Congregationis Fratrum Vitæ Communis institutor, 398. Gerardi Magni elogium, *ibid.*

Gerardus Zuphaniensi, & opera, 275.

Germanicum Concilium quo præside celebratum, 286. Germanice Synodi Canones, *ib.*

Germanus in Constantinopolitanam Sedem intrusus, 446. Hanc dignitatem abdicat, *ib.*

Gervasius Melkelaja, Monachus Benedictinus, rerum Anglicarum Scriptor, 227.

Gervasius Tilberienbs, Historiæ Britannicæ Scriptor, 226.

Goddamus (Adamus) in Academia Oxoniensi Teologiæ Professor, 269.

De *Gorram* (Nicolaus) Patria ejus, ætas, & elogium, 269.

Græca Ecclesiæ cum Latina unio in Concilio Lugdunensi II. peracta, 53. a Michaele Palæologo Græcorum Imperatore confirmata, 52. *ib.* Ab Andronico Palæologo in Pseudo-Synodo rescissa & improbata, 449. A Joanne Palæologo iterum firmata, 455.

De *Grangia* (Joannes) ex Ordine S. Benedicti assumptus, & ad Ærarii Præfecturam evectus, 520. Joannis de Grangia fuga, *ibid.*

Gregoras. *Vid. Nicephorus* Gregoras.

Gregorius IX. Pontifex eligitur, 27. Patria ejus, parentes, doctrina, virtutes, *ibid.* Fridericum II. Imp. anathemate ferit solemni ritu, & quare, *ibid.* Gregorius IX. a calumnia vindicatur, *ibid.* Gregorius IX. Friderici II. subditos a juramento fidelitatis absolvit, 28. Gregorii IX. studia pro pace Christianorum Principum & Populorum, 29. Gesta Gregorii IX. pro regno Francorum, 30. Gregorius IX. Eccl siasticam libertatem in Ecclesia Gallicana tuetur, *ibid.* Gregorius P. Principi, Philippi Augusti filio Notho dispensationem negat, ut ad Episcopatum promoveri posset, 30. Ludovicum IX. ad bellum contra Hæreticos Albigenses conficiendum hortatur Gregorius, *ibid.* Gregorii IX. de Fide propaganda cura, 31. Gregorius IX. sacræ Facultatis Parisiensis Doctoribus Theologiæ recte docendæ modum tradit, 32. Gregorii IX. in Parisiensem Academiam beneficia, 33. Gregorii IX. obitus, 34. Cardinales, *ibid.* Expeditio sacra in Stadinghos hæreticos a Gregorio IX. suscepta, 169.

Gregorius X. per compromissum electus, 53. Synodum generalem Lugduni celebrat, *ibid.* Rodulphi Imperatoris electionem confirmat, *ibid.* Pacem inter Christianos Principes conciliare studet, 54. Ecclesiasticæ libertatis tutelam, regnorum basim esse docet Gregorius X. *ibid.* Cardinales a Gregorio X. creati, 55. Gregorius X. post mortem miraculis clarus, *ibid.* Gregorius X. in sanctorum numerum relatus, *ibid.* Gregorii X. pro Græcorum unione studium, 53.

Gregorius XI. Pontifex Maximus creatur & coronatur, 117. Gregorii XI. in Regem Christianissimum voluntas, 112. Pacem inter Francorum & Anglorum Reges conciliare tentat, *ibid.* Sacram Expeditionem in Turcas movet, *ibid.* Gregorii XI. sententia adversus Florentinos, *ibid.* Gregorius Florentinis pacem concedit, *ibid.* Gregorius XI. hostes fidei insectatur, & damnat, 113. Varia Gregorii XI. Acta, 114. Gregorii XI. pietas erga Deiparam Virginem, *ibid.* Gregorii XI. de FF. Prædicatoribus præclara opinio, *ibid.* Gregorii XI. Cardinales, *ibid.* Gregorii obitus, 115. Testamentum, *ibid.* Infallibilem se non esse profitetur nullo accedente Ecclesiæ consensu, *ibid.* Gregorius XI. & Catharina Senensis a calumnia vindicantur, 116.

Gregorius Ariminensis, Eremitarum S. Augustini Prior Generalis, 270.

Guido de Boysio, Patria ejus, & Opera, 250.

Guido (Bernardus) Lodoviensis Episcopus, Patria ejus, parentes, Professio, & Opera, 251.

Guido de Perpiniano, Elnensis Episcopus, 260.

Guidonis Vallis-Concilium apud Vallem Guidonis in Diœcesi Cœnomanica, a quo & quando congregatum, 297. Canonum summa, *ibid.*

Guillelmus Arvernus, Parisiensis Episcopus, 231. Opera ejus, *ibid.* Errores a Guillelmo Episcopo, & sacra Facultate Parisiensi damnati, 154. Dialogi septem de Sacramentis, non sunt Guillelmi Parisiensis Episcopi, 231.

Guillelmus de sancto Amore, Parisiensis Doctor, contra recentes FF. Prædicatorum & Minorum Ordines turbas in Academia Parisiensi excitat, 156. Guillelmi errores, *ib.* Guillelmi liber *De Periculis novissimorum temporum*, ab Alexandro IV. damnatus, 157. Guillelmo in erroribus pertinaci, Pontificia & Regia auctoritate regni Franciæ aditu omnique docendi & prædicandi facultate interdicitur, 158. Libellum *De Periculis Novissimorum temporum* aliam in formam redigit & ad Clementem IV. mittit Guillelmus Magister, 159. Libellum Guillelmi improbat Clemens IV. *ibid.* Utrum Guillelmus de sancto Amore hæriticus fuerit, *ib.* Utrum librum ejus Ecclesiæ judicio submiserit, 160.

Guillelmus Conventriensis, Carmelita, 273.

Guillelmus Hollandiæ Comes Imperator eligitur, 460.

Guillelmus Seliniacus, Parisiensis Episcopus, pietas ejus, humilitas, doctrina, 227.

Guntherus Monachus, Historiæ Constantinopolitanæ Scriptor, 227.

Guterrii Marci fortitudo; fidesque, 525.

H

Hæresis. Decreta Tolosani Concilii ad extirpationem hæreseos, 335. & *seq.*
Hæretici diebus Dominicis & festivis excommunicandi, 297.
Helinandus Monachus Frigidi Montis, & opera, 226.
Helveticum fœdus, 462.
Henricus Balduini frater, & in Imperio Constantinopolitano successor, 441. Virtus ejus bellica, *ibid.* Lex Ecclesiæ incommoda ab ipso lata, *ibid.* Henrici obitus, 442.
Henricus III. Angliæ Rex, 541. Henrici in Romanam Ecclesiam reverentia, *ibid.* Henricus III. cum Innocentio IV. de Reservationibus Beneficiorum expostulat, *ibid.* Henricus III. a S. Ludovico Rege Parisiis exceptus, 542. Henricus III. Angliæ Rex, Ecclesiæ libertati & jurisdictioni infestus, *ibid.* Cum Francorum Rege pacem init, 543. Henrici Regis Baronumque dissidium, *ibid.* S. Ludovicus Rex Galliarum controversiæ arbiter electus *ibid.* Bellum civile, in quo Henricus, ejusque frater Richardus, & Eduardus primogenitus capti sunt, *ibid.* Henricus Filii virtute libertati & potestati regiæ restituitur, *ibid.* Vindicta ab Henrico de conjuratis sumpta, *ibid.* Henrici Regis obitus, 544. Henrici III. pietas erga Missæ Sacrificium, *ibid.*
Henricus Castellæ Rex, 526. Henrici mors infausta, *ibid.*
Henricus Nothus & ejus cum Petro Crudele bella, 534.
Henricus Petrum Crudelem regno exuit, 534. Henricus Castellæ Rex salutantur, 535. Mandata suprema Joanni filio ac successori ab Henrico data, *ibid.* Dominicani Ordinis vestem moriens Henricus induit, *ibid.*
Henricus III. Castellæ Rex, 537. Censura in Regem, Proceresque ob violatam Ecclesiæ libertatem, *ibid.* Henrici nuptiæ, bella, legationes, 538. Henrici mors & elogium, *ibid.*
Henricus III. Castellæ Rex, 537. Censura in Regem, Proceresque ob violatam Ecclesiæ libertatem, *ibid.* Henrici nuptiæ, bella, legationes, 538. Henrici mors & elogium, *ibid.*
Henricus de Bartholomæis, Cardinalis & Episcopus Ostiensis, 247. Eruditio ejus & opera, *ibid.*
Henricus Hassiæ ac Thuringiæ Lantgravius, Imperator creatur, 459. Henrici bella & obitus, *ibid.*
Henricus Lutzemburgensis Comes, Romanorum Rex coronatur, 462. Henricus Imperii coronam accipit, *ibid.* Dissidium inter Imperatorem & Pontificem, *ibid.* Henrici Lutzemburgi Imperatoris obitus, 463. Utrum Henricus naturali morbo, vel veneno extinctus fuerit, *ibid.*
Herbipolense Concilium, & a quo celebratum, 324. Summa Canonum, *ibid.*
Herefordiensis Episcopi læsæ majestatis accusati causa, 547.
Hermannus infamis sectæ novorum Gnosticorum, parens 171. Hermanni errores, *ibid.* & *seq.*
Herveus Natalis, Ordinis FF. Prædicatorum Generalis Magister, 259. Opera ejus, *ibid.*
Hieronymitarum Ordo, 418. A quo institutus & confirmatus *ibid.* Hujus Ordinis Regula, *ibid.*
Hierosolymitana Ecclesia mater fidei, 12.
Histriones non ricipiendi, 322.
Honorius III. Pontifex creatus, 21. Honorii gesta contra Saracenos, *ibid.* Petrum Autisiodorensem Constantinop. Imperatorem electum, Honorius Romæ coronat, 22. Fridericus ab eodem Imperator Occidentis inauguratur, *ibid.* Henricum III. Angliæ Regem in tutelam Sedis Apostolicæ Honorius suscipit, *ibid.* Honorius III. Sacram Facultatem Parisiensem hortatur ut selectos e gremio suo Theologos ad Albigensium conversionem dirigat, 25. FF. Prædicatoribus gloriosos labores pro Hæreticorum conversione gratulatur, *ibid.* Honorii III. pro propaganda fide studium, *ibid.* Honorii III. obitus & Cardinales, 26. & *seq.*
Honorius IV. Pontificia dignitate auctus, 61. Honorii res gestæ, *ibid.*
Hospitalium regimen, 294.

Hugonis a S. Caro, Primus FF. Predicatorum Cardinalis, 234. Expositio specialis Psalmorum, germanum est opus Hugonis a S. Caro, *ibid.* Concordantia Bibliorum eumdem agnoscunt auctorem, *ibid.* Utrum Hugo a S. Caro fuerit Archiepiscopus Lugdunensis, *ibid.*

Humbertus Delphinus Princeps. Donatio Delphinatus ab Humberto Principe facta Joanni Regis Philippi filio, 510. Humbertus Princeps Prædicatorum Ordinem profitetur, *ibid.*

Humbertus de Romanis, 149. *Vid.* de Romanis.

Humiliatorum Ordo, 400. A quo confirmatus, *ibid.* In ipsos iniquior Urspergensis Abbas emendatur. *ibid.*

Hygden (Ranulphus) Ordinis Benedictini Monachus, 273.

I

J*Acobus I.* Rex Aragonum, 527. Ejus victoriæ, *ibid.* Devotio Virgini Deiparæ, *ibid.* Jacobi I. vitia, *ibid.* nuptiæ & liberi, *ibid.* Jacobi Regis facinus in Gerundensem Episcopum, 528. Regni in filios partitio gravium dissidiorum causa, *ibid.* Alia Jacobi I. Aragoniæ Regis gesta, *ibid.* Jacobi I. abdicatio & obitus, *ibid.*

Jacobus II. Rex Aragonum, 533. Fœdus init cum Carolo Neapolitano Rege, quibus conditionibus, *ibid.* Sardiniam & Corsicam regno adjungit, *ibid.* Ferdericum fratrem Siculo regno expellit, *ibid.* Jacobi bella, *ibid.*

Jacobus de Vitriaco Cardinalis Episcopus Tusculanus, 228.

Jacobus de Voragine, Genuensis Archipræsul, quare sic dictus, 247. Jacobus in vitis Sanctorum scribendis haud satis accuratus, *ibid.*

Jandunus Ludovico Bavaro schismatico Imperatori venalem calamum commodat, 175. Janduni patria & errores, *ibid.* a quibus damnati & impugnati, 176.

Janissarorum institutio, 221.

Jesuatorum Ordo, 416. a quo institutus, confirmatus, extinctus, *ibid.* Jesuati quare sic dicti, *ibid.*

Imaginum sacrarum usus ab Albigensibus prohibitus, 127.

Ingeramus & supplicium de ipso sumptum, 507.

Innocentii III. creatio, 1. Innocentii curæ felicesque labores pro Ecclesiæ Romanæ ditione recuperanda, 2. pro tuenda Sicilia, *ibid.* Innocentii III. gesta in causa Imperii, 3. Innocentii III. studium in Regem & Regnum Francorum. 4. Innocentii gesta contra Ottone Imp. *ibid.* Innocentii III. gesta pro Regno Hungariæ, *ibid.* pro Regnis Hispaniæ, 5. Innocentii III. severitas & constantia, *ibid.* Innocentii III. gesta in causa Philippi Augusti, qui Inseburgim uxorem repudiaverat, & Mariam superduxerat, 6. Absque generalis deliberatione Concilii se non posse aliquid in hac causa determinare profitetur Pontifex, 7. Philippi Regis liberos ex superducta susceptos natalibus restituit Innocentius. *ibid.* Autissiodorensis Episcopi causam contra Philippum Regem suscipit Innocentius, 8. Auctor est Episcopis ut amica cum Rege compositione litem finiant 10. De Regaliæ causis in curiis Regis Christianiss. secundum approbatam consuetudinem judicari agnoscit Innocentius, *ibid.* Reges melius vinci mansuetudine quam rigore docet Innocentius *ibid.* Potestatem in temporalia Regum Innocentius III. sibi non arrogat, *ibid.* Gesta Innocentii cum Joanne Anglorum Rege. *ibid.* ipsum excommunicat, 9. non exauctorat; *ib. & seq.* 479. Anglie regnum, jure dominii, Innocentio III. ejusque in Romana Sede Successoribus datur, 10. 480. Innocentii gesta in Albigenses Hæreticos, 13. Innocentii III. pro Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctione sollicitudo, 14. *& seq.* Gesta Innocentii pro Armeniæ Ecclesia, 12. Pro Ecclesia Bulgarorum, *ibid.* Sacri Regiminis regulæ quas secutus est Innocentius, 13. Innocentii III. erudito & opera, *ibid.* Innocentius III. a calumnia vindicatur, *ibid.* Innocentii III. obitus, 14. Innocentii III. Cardinales, *ibid. & seq.*

Innocentius IV. Pontifex Max. 35. Innocentii IV. gesta in causa Friderici II. Imperatoris, *ibid.* Innocentius IV. in Gallias se recipit, 36. Concilium Oecumenicum Lugduni celebrat,

brat,

brat, *ibid.* quare, *ibid.* Siciliæ regnum Carolo S. Ludovici Fratri certis conditionibus ab Innocentio IV. oblatum, 37. *& seq.* Innocentii IV. curæ de fide propaganda, *ibid.* Libros Talmudis, aliosque erroneos & damnatos comburi curat, 38. Sacræ Inquisitionis munus FF. Prædicatoribus demandat Innocentius IV. *ibid.* Ecclesiæ Gallicanæ libertates Innocentius IV. contra Proceres tuetur, 39. Innocentii in regnum Francorum beneficia, 40. Indulgentiæ ab Innocentio IV. concessæ pro Rege Christianissi. orantibus, *ibid.* Canonizationes Sanctorum & Approbationes Religiosorum Ordinum, *ibid.* Innocentius IV. a calumnia vindicatur, 41. *ibid.* Innocentii IV. eruditio, *ibid.* Obitus, *ibid.* Cardinales ab Innocentio IV. creati, *ibid.* Propositiones a Græcis oblatæ Innocentio IV. & ab illo approbatæ. 42.

Innocentius V. Summus Pontifex eligitur, 55. Eruditio ejus & vitæ integritas, *ibid.* Dissidentes Genuenses ad mutuam concordiam revocat, *ibid.* Lucanos inter & Pisanos pacem conciliat, *ibid.* Expeditionem sacram meditatur, *ibid.* Innocentii V. obitus, *ibid.*

Innocentius VI. Clementi VI. in S. Petri Cathedra succedit, 103. Ecclesiam & Curiam Romanam reformat, *ibid.* cum Græcorum Imperatoribus de conjunctione Ecclesiæ Græcæ cum Romana Innocentius VI. agit. 104. Nascentem de peccato Originali hæresim in Anglia, extirpat, *ibid.* Ludovici Bavari filium a censuris absolvit Innocentius, *ibid.* Pacem inter Francorum & Anglorum Reges conciliat, *ibid.* Innocentius VI. Ecclesiastic. immunitatum vindex, *ibid.* Richardi Armachani Archiepiscopi cum Ordinibus Religiosis Mendicantium controversia ad Innocentium VI. delata dirimitur, 105. Cardinales ab Innocentio VI. creati, 106.

Inquisitionis Sanctæ Officium institutum, 37. 43. 133.

Insulanum Concilium & Canones, 325.

Joachimus Abbas, patria ejus, professio, pietas, & opera, 144. Palmaris Joachimi error, 145. Hujus erroris initia & progressus, *ibid.* Utrum Joachimus Abbas Propheta fuerit, 146. Joachimi Abbatis Sectatores & perniciosa dogmata damnantur *ibid.*

Joannes XXI. Adriani V. in Summo Pontificatu successor, 56. Virtutes ejus & vitia; *ibid.* Carolus Siciliæ Rex, Clientelaris Principis officia Joanni defert, *ibid.* Pacem vel inducias Philippum inter Galliarum & Alphonsum Castellæ & Legionis Reges pacisci conatur, *ibid.* Joannis XXI. mors infausta, *ibid.* Joannis XXI. levitas, *ibid.*

Joannes XXII. Patria ejus & parentes, 78. Utrum se ipsum Pontificem nominaverit Joannes XXII. *ibid.* Dissidium ejus cum Ludovico Bavaro, 79. Joannis XXII. Monitorium ad Ludovicum Bavarum missum, 80. Sententia in Ludovicum Bavarum a Joanne XXII. lata, 91. in Joannem calumniæ. 83. Turbæ Romæ exortæ, *ibid.* Ursinæ gentis in Joannem XXII. merita, *ibid.* Gravior Joannis XXII. in Ludovicum Bavarum sententia, 84. Nicolaus Antipapa a Joanne XXII. anathemate confixus, 85. Factiones in Ordine Minorum, ob quæstionem de paupertate Evangelica exortæ, & a Joanne XXII. sopitæ, 86. Okami in Joannem XXII. calumniæ, 88. Joannis XXII. in Regna omnia Christiana providentia, 89. Joannis cura de fide propaganda, *ibid.* Zizania de agro Dominico Joannes XXII. extirpat, 90. Joannis XXII. Acta quædam insignia, *ibid.* Curiosas & inutiles quæstiones in Theologia vetat Joannes XXII. *ibid.* Cantabrigiensem & Cadurcensem Academias erigit, *ibid.* Tribunal Auditorum Rotæ instituit, *ibid.* Grandimontensium Regulam temperat, *ibid.* Trinitatis Festum celebrandum jubet, *ibid.* Cardinales a Joanne XXII. creati, *ibid.*

Joannes de S. Ægidio primum Doctor Parisiensis, deinde Dominicanus, 230.

Joannes, Angliæ Rex, *sine Terra* nuncupatus, 239. Controversia de jure regni Joannem inter & Arthurum, *ibid.* Joannes Rex Arthurum nepotem occidit, *ibid.* Joannes Rex Stephanum Cardinalem Cantuariensem Archiepiscopum electum recipere recusat, 8. Monachos Cantuarienses electionis Auctores ex Anglia ejicit, *ibid.* Dissidium inter Joannem Regem & Innocentium III. *ibid.* Joannes ab Innocentio III. excommunicatus, 9. Utrum Joannes ab Innocentio III. exauctoratus fuerit, *ibid.* Pax inita subjectione & resignatione Regni Innocentio III. & ejus successoribus, 540. Joannes confert in perpetuum, jure dominii, Romanæ Ecclesiæ Regna sua, per ipsam & ab ipsa tenenda sub annuo censu, 10. Baronum Angliæ in Joannem conjuratio, *ibid.* Regni concessionem irritam ab Innocentio III. dici Joannes Rex obtinet, 541. Angli a Joanne deficiunt, 481. 541. Ludovicum Principem Philippi Francorum Regis filium, Angliæ Regem eli-

gunt, 555. Joannes Regno pollitur, 482. Ejus obitus, 541. An Joannes *Sine Terra* regnum Angliæ Romanæ ex pietate subjecerit, *ibid.*
Joannes Rex Aragonum, 539. Ignavia ejus, *ibid.* Joannis mors infausta, *ibid.*
Joannes de Baccone, Carmelita, Doctor Parisiensis, 266. Onera ejus, *ibid.*
Joannes Castellæ Rex, 505. Regni Comitia, *ibid.* Joannis infelix exitus, *ibid.*
Joannes Francorum Rex, *Bonus* cognominatus, 512. Joannis bellum cum Anglo infelix, *ibid.* Gallorum strages, *ibid.* Joannes Rex ab hoste captus, *ibid.* Variæ in regno factiones, 514. Pax & redemptio Regis, *ibid.* Rex Joannes sacram expeditionem mediatur, *ibid.* Ejus obitus, *ibid.* liberi, *ibid.* Militaris Ordo Stellæ a Joannes institutus vel renovatus, 514.
Joannes I. Rex Lusitaniæ, 539. Nuptiæ ejus & liberi, *ibid.*
Joannes Palæologus, Græcorum Imperator, schisma coram Urbano V. Romæ ejurat, 97.
Joannes Teutonicus, ex Pœnitentiario Papæ Bossinensis in Hungaria Episcopus, 246. In Ordinem FF. Prædicatorum reversus Generalis totius Ordinis Magister eligitur, *ibid.* Summa Confessorum non est Joannis Teutonici, Ordinis FF. Prædicatorum Magistri, *ibid.*
B. Jordanus, Ordinis FF. Prædicatorum Generalis Minister, 228. Post obitum miraculis clarus, 229. Opera ejus, *ibid.*
Josephus, Constantinopolitanus Patriarcha intrusus, 446. Tumultus & schisma illius causa in Ecclesia Constantinop. excitatum, *ibid.*
Jubilæus annus ad annum XXXIII. redactus, 130.
Judæorum signum quo a Christiani distinguantur, 151.

K

KNygton (Henricus) Canonicus Leycestrensis, Anglicarum rerum Historicus 275.

L.

L*Ambethensium* Conciliorum Præsides & constitutiones; 304. 320.
Langesiensis Synodus & Canones, 226.
Lascares (Theodorus & Joannes) Græci Imperatores, 445.
Latini Constantinopolitano Imperio potiuntur, 440. Latini Constantinopoleos solo nomine Imperatores, 444. 449.
Lauretana Virginis Deiparæ domus, 69.
S. Lazari Ordo Equestris, 418. Hujus Ordinis institutio & confirmatio, *ibid.*
Legati Apostolicæ Sedis, 332. Legati a Latere, *ibid.*
Legionensis Regis nuptiæ incestuosæ, 5.
Lolhardus quis sit, 173. Lolhardorum errores circa Missæ Sacrificium, Angelos, B. Virginem, Apostolos, Sacramenta, 174. Lolhardorum circa Deum blasphemiæ, *ibid.* Lolhardorum abominandæ turpitudines, *ibid.* Lolhardi supplicium, *ibid.*
Londinensia Concilia, a quo celebrata, 275. 307. 340. Summa Canonum, *ibid. & seq.*
Lucas, Tunensis Episcopus, patria ejus & opera, 229.
Lucenses ab Imperatore Rodulpho perpetua libertate donati, 461.
Ludolphus, Argentoratensis Carthusiæ Prior, 260.
Ludovicus Bavariæ Dux, Imperator eligitur, 80. Ludovici Bavari Electio legitima, 539. Bzovios refellitur, *ibid.* Utrum Gibellinis Hæreticis & eorum Hæresi Ludovicus faverit, *ibid.* Fredericum Competitorem in potestatem redigit, *ibid.* Pax inter Ludovicum Bavarum & Fredericum Austriacum confecta, 469. Ludovici cum Joanne XXII. dissidium, *ibid.* Joannis XXII. Monitorium ad Ludovicum Bavarum missum, 83. Ludovicus Bavarus edita protestatione monitorio Pontificis respondet, 82. Protestatio altera Ludovici Bavari, *ibid.* Sententia in Ludovicum Bavarum a Joanne XXII. lata, *ibid.* Ludovici Bavari in Pontificem calumniæ & appellatio, 83. Gravior in Ludovicum sententia, 84. Ludovici Bavari Schisma, *ibid.* Schismatica Ludovici Bavari in Joannem XXII. molitio, 469. Ludovicus Joannem Legitimum Pontificem judicat, exauctorat, 84. Antipapam creat, *ibid.* Cetera Ludovici Bavari crimina, *ibid.* Latam a Joanne XXII. in Ludovi-

dovicum Bavarum sententiam confirmat Clemens VI. 96. De pace inter summum Pontificem & Ludovicum Bavarum frustra tractatur, 470. Ludovicus Bavarus Rom. Pontificem reveretur, Legitiones mittit, gratiam, & pacem rogat, repellitur, *ibid.* Ludovicus Bavarus æquas pacis conditiones & satisfactionem Benedicto XII. Pontifici Maximi offert, 470. Quæ rationes absolutionem Ludovici Bavari prohibuerint, 471. Absolutionem a Benedicto XII. rursus per Legatos humiliter flagitat Ludovicus Bavarus, *ibid.* Ludovicus edita Constitutione declarat sola electione verum Imperatorem offici, nec in terris ullum, quoad temporalia, superiorem habere, 472. Electores Imperii processus & sententias a Joanne XXII. in Ludovicum Bavarum latas rescindi postulant, 472. Apologeticum pro se scribit Ludovicus Bavarus, 473. Ludovicus Bavarus matrimonium Joannis filii Regis Bohemiæ & Margaretæ Karinthiacæ impie dirimit, *ibid.* Tractatus duo schismatici in defensionem Ludovici Bavari scripti, 474. Novi Oratores & Ludovico Bavaro ad Benedictum XII. Pontificem missi, *ibid.* Ludovicus Bavarus frustra supplicat pro absolutionem, 475. Ludovici Bavari obitus, & Christianæ pœnitentiæ signa, *ibid.*

Ludovicus VIII. Philippi Augusti filius, 561. Ludovicum Principem Angliæ Regem Anglici Proceres eligunt, *ibid.* Ludovicus Princeps jus suum tuetur, *ibid.* Ludovicus Princeps in Angliam transmittit, interimque causam suam coram summo Pontifice per Oratores defendit, *ibid.* Ludovicus Princeps pace regnoque Henrico Joannis filio concessis, in Galliam redit, *ibid.* Philippo Augusto succedit Ludovicus, *ibid.* Ludovici VIII. Francorum Regis Bella, *ibid. & seq.* Ludovici VIII. obitus, 477. Elogium, *ibid.* Ludovici VIII. Testamentum, *ibid.*

Ludovicus IX. annum agens duodecimum Francorum Rex inauguratur, 488. in Regem & Reginam conspiratio Magnatum, *ibid.* Quomodo detecta & dissipata, *ibid.* Bellum Albigenses a S. Ludovico confectum, *ibid.* S. Ludovici gesta adversus Albigenses, *ibid.* S. Ludovicus adhuc puer de Albigensi hæresi triumphat, *ibid.* Leges ad hæreseos Albigensis extirpationem & Ecclesiasticæ libertatis restitutionem a S. Ludovico latæ, 489. Concordia inter Archiepiscopum Rothomagensem & Canonicos Pontisarenses a S. Ludovico confirmata, *ibid.* S. Ludovici bellica fortitudo in ipsa juventute, *ibid.* S. Ludovici prima in Palæstinam expeditio, 490. FF. Prædicatores & Minores ad inquirendum per totum regnum missi, *ibid.* Legatio ad magnum Cham Tartarorum a S. Ludovico missa, *ibid.* S. Ludovici præclare gesta in Syria, *ibid.* Damiatæ expugnatio, *ibid.* Prælium duplex contra Saracenos, 491. S. Ludovicus a Saracenis capitur. *ibid.* Pacta conventa cum Sultano, *ibid.* S. Ludovici magnanimitas & pietas heroica, *ibid.* Sultano a suis occiso, Barbari de S. Ludovico in Regem eligendo deliberant, *ibid.* S. Ludovici leges pro recta justitiæ administratione, *ibid.* S. Ludovici fœdus cum Henrico Anglorum Rege, *ibid.* Cum Jacobo Rege Aragonum, 492. Præclara S. Ludovici sententia, *ibid.* S. Ludovici lex adversus blasphemos, 492. S. Ludovici justitia 569. S. Ludovici pragmatica sanctio vindicatur, *ibid.* S. Ludovici religio in Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione, 494. S. Ludovici pietas, pœnitentia, eleemosynæ, zelus salutis animarum, *ibid.* Corona spinea a S. Ludovico IX. Parisios translata, 495. S. Ludovici in vitam Religiosam propensio, studiumque in Ordines FF. Minorum & Prædicatorum, 496. Utrum FF. Prædicatores S. Ludovico suaserint, ut sui Ordinis habitum susciperet, *ibid.* Secunda S. Ludovici expeditio sacra, 496. Consilium conscientiæ pro Beneficiorum Regii patronatus nominatione a S. Ludovico institutum, *ibid.* S. Ludovici obitus, *ibid.* S. Ludovici documenta Philippo filio data, 497. S. Ludovici liberi, *ibid.* Sancti Ludovici pompa funebris, *ibid.*

Ludovicus X. Hutinus cognominatus, & quare, 567. Ludovici X. bella, 568. Supremum Senatum in Regio Palatio Ludovicus X. collocat, *ibid.* Ludovicus veneno tollitur, *ibid.* a quo, incertum, *ibid.*

De *Luna* (Petrus) ab Obedientiæ suæ Cardinalibus in Schismate Pontifex eligitur, 121.

Lupoldus Bambergensis, Opera ejus, 263.

Lutetia scientiarum parens, 33.

De *Lyra* Nicolatus, Minorita, Doctor Parisiensis, 264.

Ma-

M

Magdalenæ corpus in S. Maximi villa inventum, 38.
Malvernæus (Joannes) Benedictinus, 273.
Manfredus Frederici II. Imperatoris Nothus, 459. immanitas & malæ artes, *ibid.*
Manuel Palæologus. *Vid.* Palæologus.
Marcianense Concilium, 337.
B. Mariæ Præsentationis festum, 114. B. Virginis Mariæ officium, 342. Indulgentiæ ad B. Mariæ Virginis cultum amplificandum concessæ, 346.
S. Mariæ Gloriosæ Ordo Equestris, 418. Equitum officia, *ibid.* Hujus Ordinis habitus, & confirmatio, *ibid.*
Marsilius ab Ingen, Heidelbergensis Academiæ conditor, 275.
Marsilius de Menandrino, patria ejus, doctrina, 176. Marsilii errores a Joanne XXII. damnati, 177. A quibus impugnati, *ibid.*
Martinus IV. Romanus Pontifex eligitur, 59. Martini IV. præclara sententia, & modestia, 60. Carolo Siciliæ Regi Senatoriam dignitatem a Nicolao III. ereptam restituit, *ibid.* Siculorum proditionem ac immanitatem in Gallos execratur, & Caroli Regis causam tuetur, *ibid.* Petrum Aragoniæ Regem regno ac ditionibus privatum Martinus IV. dicit, *ibid.* Utrum ex Martini IV. facto colligi possit Ecclesiæ indirecta in Regum omnium temporalia potestas, 61. Martini obitus, 62. Cardinales, *ibid. & seq.* Martinus IV. post. obitum miraculis clarus, *ibid.*
Martinus Rex Aragonum, 538.
Martini (Raymundus) Patria ejus, professio, & opera, 239.
Matrimonii trina denuntiatio, & publica celebratio, 377. 332. Matrimonia clandestina prohibentur, 292. 300. 323. 331. 336. 340. De iis qui ex Diœcesi sua exeunt ad Matrimonium clam & sine proprii Sacerdotis licentia contrahendum, 336. Causarum Matrimonialium judicium, 344.
De *Mayronis* (Franciscus) Illuminatus Doctor nuncupatus, 260. Auctor actus celeberrimi, qui in Academia Parisiensi, Sorbonica nuncupatur, *ibid.*
De *Mediavilla* (Richardus) *Vid.* Richardus.
Mendicantes Religiosi a Guillelmo de Sancto Amore impugnati, 156. Mendicantes ab ejus calumniis vindicantur, 44. 159.
Ordo B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, 412. Ordinis Conditores. *ibid.* Regula, *ibid.* Approbatio, *ibid.*
Meretrices expulsæ & mulctatæ, 491.
Metropolitanorum potestas in supplendo Suffraganeorum negligentia, 346. Cathedralis Ecclesiæ vacanti Visitatorem aut Administratorem delegare Metropolitanus poterat, 347. Metropolitanorum sacra visitatio, *ibid.* Metropolitanorum jura in Provinciarum suarum visitatione, 351. Metropolitanorum jurisdictio, *ibid. & seq.* Potestas Metropolitani in causis Excommunicationis, *ibid*, Metropolitanorim confirmatio, 358.
Michael Cesenas quis sit, 87. Michaelis Cesenatis contumacia, 89.
FF. Minorum Ordo 408. A quo conditus & confirmatus, *ibid.* Arctissima paupertas & humilitas Ordinis Minorum fundamenta, *ibid.* Ordinis Minorum Elogium, *ibid.* Secundus & tertius Ordo Minorum, 409. Schisma & sectiones FF. Minorum ob quæstionem de paupertate Christi 85. Quid super hanc quæstionem Joannes XXII. definierit, 88. Damnatio propositionis Minorum Schismaticorum de Paupertate Christi, 88. FF. Minorum Ordinis periculum, 89. Calumnia in FF. Minores, 81. FF. Minores a Guillelmo da S. Amore impugnati, 152. Alexandri IV. Summi Pontificis diplomata in gratiam Minorum, 80.
Miracula recentia inconsulto Episcopo non prædicanda, 341.
Missæ in Pœnitentiam Laicis non injungendæ, 277. Annualium Missarum non exigenda, nec de iis facienda pactio, 280. Missa Parochialis, 292. *Vid.* Parochialis. Confessariis Missas quas pœnitentibus forte injunxerint, celebrare veritum, 319. Sacerdos Missam unam celebrans satisfacere non potest pro duobus, pro quibus speciatim & in solidum celebrare pro-

promisit, 320. Pœna Presbyterorum Missam non celebrantium, 323. Pecunia pro missis celebrandis non exigenda, 335. In permissione celebrandi Missam in capellis nobilium sex dies excepti, 339.

Monachi, Peculium Monachis interdictum, 277. 295. 371. Licentia proprietatis habendæ Monachis tribui non potest, 279. 283. 323. Monachorum cupiditas damnatur, 281. Ornamenta fastum sæcularem redolentia Monachis interdicta, *ibid.* Præpositæ Monachis ad firmam non pandæ, *ibid.* Monachi in Villis aut Parochialibus Ecclesiis singulis non ponendi, *ibid.* Partes in Capitulis facere Monachis vetitum, *ibid.* Monachi bini in eodem lecto ne jaceant, 282. Juramentum omne Monachis vetitum, *ibid.* Usura, *ibid.* Quæ Abbatibus, Prioribus, vel Præpositis Monachorum cavenda, *ibid.* Proprietarii Monachi excommunicandi, 280. Monachorum disciplina, 285. Vestium vanitas Monachis prohibita, *ibid.* Singularitas in refectorio vetita, 295. Monachorum Proprietariorum pœnæ, 289. 297. Monachorum vita communis, 295. Peculium Monachis vetitum, 339. Monachorum abstinentia, 298. *& seq.* Monachis Censuras ab Episcopo latas contemnentes ex illius Diœcesi expellantur, 303. Monachis pro vestibus pecunia non danda, 297. 309 Frequens confessio & sancti sacrificii celebratio Monachis imperatur, *ibid.* Monachorum Ordo, Spiritu sancto docente institutus, *ibid.* Monachis depositum extra sua Monasteria habere non licet, 310. Obedientia Monachis inseparabiliter conjuncta, 312. Delicta Monachorum illic implenda ubi committuntur, *ibid.* Pœnæ Monachorum sæcularem potentiam contra Superiorum suorum correctionem invocantium, *ibid.* Tacita professio Monachorum, 321. Peculium Monachi non habeant etiam de licentia Abbatis, 333. 331. Cameras extra dormitorium Monachis habere non licet, 323. Mulieres a Monachorum domibus expellendæ, *ibid.* Bona communia inter Monachos non dividenda, 329. Monastica professio, 335. Monasticæ professionis tempus, 419. *& seq.* Libertati fidelium ad vitam Monasticam eligendam consulunt Summi Pontifices, 421. Monachorum immunitates, *ibid. & seq.* Abbates ex Monachis electi, 424. Monachi ad Ecclesiasticas dignitates assumpti, 425. Monachi ad Regum Consilia & Legationes obeundas adlecti, *ibid.* Episcopi ex Monasteriis assumpti qua ratione ad Regulares Observantias adstricti censerentur, 483. Monachi ad opus manuum non tenentur, *ibid.* Monachi in bona parentum succedere poterant, seu potius Monasterium eorum nomine, 427.

Monasteria, Canones Regularem Monasteriorum disciplinam spectantes; 281. Ab ingressuris Monasterium nihil exigendum, 282. 286. 419. Quid agendum cum facultates Monasterii ad necessaria Monachis subministranda non sufficiunt, 282. Monasteria quædam in Anglia erant Ecclesiæ Cathedrales, 309. Pueri a parentibus Monasteriis oblati, 421. Pro receptione in Monasteria aliquid exigi ante vel post prohibetur, 109. Monastica Disciplina, 285. 295. 342. 299. 311.

Monaldus, patria, ejus, professio & opera, 260.

Monfortius Comes (Simon) sacri belli Dux, 150. Monfortii Comitis victoriæ, 134. *& seq.* Simonis Monfortii Comitis obitus, *ibid.* Ejusdem Elogium, *ibid.*

Monialium disciplina, 282. Monialium Confessarii, *ibid.* Vestium vanitas Monialibus prohibita, 285. Monialium numerus pro facultate Monasterii, 286. 314. Monialium solitudo, 309. Monialium tacita professio, 321. Peculium Monialibus interdictum, 324. 331. Clausura Monialium, 331. Pœna Clericorum & Monachorum ad Monialium Monasteria sine licentia Episcopi accedentium, 333.

Monspeliensia Concilia a quo congregata, 288. 302. Canonum Summa, *ibid. & seq.*

Montesia Ordo Equestris, quare sic dictus 418. Equitum officia & habitus *ibid.* A quo hic Ordo institutus, *ibid.*

N

N*Angius* (Guillelmus) Sandionysianus Monachus. 250. Chronicon ab ipso scriptum, *ibid.*

Nannetense Concilium & Canones ab eo conditi, 217.

Narbonense Concilium, a quo celebratrum, 119. Summa Canonum, *ibid.*

Navarrici Collegii Parisiis fundatio, 506.

Nicephorus Callixtus, 262. Historia Ecclesiastica a Nicephoro scripta, *ibid.* Nicephori errores Historiæ suæ admixti, 263.
Nicephorus Gregoras, Historiæ Bizantinæ Scriptor, 266.
Nicetas Acuminatus, seu Choniates, Historiæ Bizantinæ Scriptor, 226.
Nicolaus III. Pont.Max. Patria ejus, ingenium, prudentia, mores, 65. Rodulpho Regi Romanorum & Carolo Siciliæ bellum meditantibus pacem imperat, *ib.* Carolus Siciliæ Rex a Nicolao III. commendatur, *ib.* Urbis administrationem ad Romanos Pontifices in perpetuum revocat, *ib.* Legatum ad Alphonsum Hispaniæ Regem mittit Nicolaus, ob vulnera ab ipso Ecclesiæ libertati inflicta, *ibid.* Regulam FF. Minorum explicat Nicolaus III. 58. Nicolaus III. a calumnia vindicantur. 58. Nimium Nicolai in nepotum commoda studium, *ibid.* Cardinales a Nicolao III. creati, 59.
Nicolaus IV. Pontificia dignitate insignitur, 63. Ad componondas res Siculas animum applicat, *ibid.* Carolum Salernitanum Principem Siciliæ Regem coronat, *ibid.* Nicolaus IV. Leges a Friderico Imp. contra Hæreticos latas confirmat, *ibid.* Nicolai IV. fidei propagandæ studium, 64. Ecclesiæ libertas in Lusitania vindicata a Nicolao IV. *ibid.* Nicolaus IV. sacram expeditionem in Syriam indicit, *ibid.* Ecclesiæ libertatem in Anglia tuetur, *ibid.* Nicolai IV. Obitus & Cardinales, 65.
Nicolaus Antipapa. 84. Nicolai Antipapæ abdicatio & pœnitentia, *ibid.*
Noviomense Concilium & ipsius decreta, 341.
Nugariolense Concilium, & Canones, 329.
Nuntii Apostolici, 332.
Nuptiæ. Pro Nubentium benedictione nihil exigendum, 324.

O

O*fficium* divinum in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis statis horis & temporibus dicendum, 299.
Okam (Guillelmus) Anglus, 286. Joanne XXII. Pontefice Maximo & Ludovico Bavaro imperante turbas excitat maximas, *ibid.* Okami virtutes & vitia, *ibid.* Okam Nominalium parens, *ibid.* Okam sub vitæ finem resipuit, *ibid.* Okami schismaticus Tractatus, 52.
Oliveti Montis Congregatio, 414. A quo instituta, *ibid.* Sub qua Regula, 415. A quo Pontifice confirmata, *ibid.*
Olivi (Petri Joannis) patria, professio, 163. Petrus Joannes Olivi Fratricellorum, Beguardorum & Beguinarum parens, *ibid.* Petri Joannis Olivi errores, *ibid.* Errorum & Librorum Petri Joan. Olivi censura, 165. Utrum Joannes Olivi hæreticus fuerit, 166. Petrum Joannem Olivi ab hæresi purgare frustra nititur Vvadingus, *ibid.* Petri Joannis Olivi obitus, 167.
Oratoria. In privatis Oratoriis absque Episcopi licentia missa non celebranda, 324.
Ordinandorum Titulus, 277. 290. Ætas, 378. Ordinationes sacræ, 320. 332. Plures Ordines una die non recipiendi, *ibid.* Clerici sine licentia Episcopi Diœcesani non ordinandi, 332. Qui ad sacros Ordines promovendi, 342.
Oresmius (Nicolaus) Lexoviensis Episcopus, 272.
Otto III. Imperator ab Innocentio III. coronatur. 4. Otto Ecclesiastica bona invadit, *ibid.* Innocentii III. gesta contra Ottonem Imp. *ibid.*
Otto Saxoniæ Dux, Romanorum Rex, 458. Ottonis cum Philippo Sueviæ Duce bella, *ibid.* cum Frederico Siciliæ Rege, *ibid.* ab Innocentio III. excommunicationis sententia notatur, *ibid.*
Otto a sancto Blasio, & opera, ejus, 227.
Ottomani Imperii initia & progressus, 450.
Oxoniense Concilium a quo celebratum, 284. Summa Canonum, *ibid.* & *seq.*

P

Palamitæ quem habuere Auctorem, 176. Palamitarum deliramenta, *ibid.* Palamitarum error de Luminis increati visione, 177. Palamitarum error de Distinctione Attributorum Dei ab ejus essentia, *ibid.* Palamitarum Synodi, 178. Palamitæ a quibus propugnati & impugnati, *ibid.*

Paleologus (Joannes) Andronici filius, cum Joanne Contacuzeno imperat. 452. Joannis Paleologi cum Cantacuzeno simultates & bella, *ibid.* Joannes Palæologus fœdus cum Innocentio VI. Romano Pontifice init, 455. Schisma ejurat, *ibid.* Obitus ejus, *ibid.*

Paleologus (Michael) Constantinop. Imperii Curator designatus, 445. Mox Despotæ titulo ornatus. *ibid.* Michael Paleologus Imperator salutatur, *ibid.* Paleologus Constantinopolim recuperat, *ibid.* Michaelis Paleologi perjurium & immanitas, *ibid.* Paleologus excommunicatur ab Arsenio Patriarca, *ibid.* Michael Paleologus Germanum a Josephum in Constantinopolitanam sedem intrudit, 446. A Josepho ab excommunicatione solvitur, *ibid.* Michaelis Paleologi bella, 447. Ecclesiæ Græcæ cum Romana concordiam Paleologus procurat, *ibid.* Sincerum Michaelis Paleologi pro concordia utriusque Ecclesiæ studium, 448. Paleologus anathemate a Martino IV. intempestive confixus, *ibid.* Michaelis obitus, 449. A filio sepulturæ honore privatur in odium concordiæ cum Romana Ecclesia initæ, *ibid.* Michaelis Paleologi elogium, *ibid.*

Paleologus (Manuel) Græcorum Imperator, 446. in Occidentem venit ad elicienda contra Turcas auxilia, *ibid.* Monasticum habitum induit, *ibid.*

A Palude (Petrus) Ord. FF. Prædicatorum Hierosolymitanus Patriarcha, 264. Petri a Palude de sigillo confessionis sententia, *ibid.* Petri a Palude opera, *ibid.*

Pantaleo, Ordinis FF. Prædicatorum Theologus, 236.

Paris (Matthæus) Monachus, Historiæ Anglicanæ scriptor, 231. De Matthæo Paris judicium, 232.

Parisiensia Concilia a quo celebrata, 279. 335. Canonum summa, *ibid.*

Parisiensis Academiæ sacramentum de Immacalata Virginis Mariæ Conceptione, 255.

De Parisiis (Joannes) Dominicanus, 252. Joannis de Parisiis errores & nævi, 253. Joannis de Parisiis in Sedem Apostolicam reverentia, *ibid.* Singularis & absona Joannis de Parisiis sententia de modo existendi corporis Christi in Eucharistia & Transubstantiatione Joannes de Parisiis professus est ac propugnavit, *ibid.* Doctores duo cognomines distinguendi,

De Parma (Joannes) Ordines FF. Minorum Generalis Minister, utrum sit Autor libri cui titulus est Evangelium Æternum, 147.

Parochialis Ecclesiæ frequentatio Dominicis & Festis diebus, 288. Mulcta his qui defuerint, imposita, 289. Qui ad Parochiarum regimen præsentandi, *ibid.* Missa Parochialis, 293. Laici a Missa Parochiali non avocandi, *ibid.* Excommunicantur qui aliquem sollicitant vel inducunt ad eligendam sepulturam extra suam Parochiam, *ibid.* 317. Parochialium Ecclesiarum jura in funeribus, 304. 318. 336. Pensiones Parochialibus Ecclesiis impositæ revocantur, 299. Ecclesiarum Parochialium frequentatio Dominicis & solemnibus diebus, 316. Parochiani Ecclesia Parochiali relicta ad alias Ecclesias non confugiant, 317. Missa Parochialis Dominicis & Festis diebus audienda, *ibid.* 332. 344. Ad Parochialium Ecclesiarum regimen promoti, Presbyteratus ordinem infra annum suscipere tenentur, 322. Semel in anno peccata Parocho confitenda, 323. *Vid.* Confessio.

Parochorum residentia, 277.

Patres. Dicta Patrum & Doctorum inusitata, impropria & figurata, ad sensum proprium redigenda sunt & exponenda, 273.

Patronatus jus, 385. Regulæ Canonicæ de jure Patronatus, *ibid.* & *seq.* Solum jus præsentandi non conferendi, Patrono etiam Ecclesiastico, vi juris Patronatus convinit, *ib.* Clerici a Patronis præsentati juramentum iisdem præstare alicubi soliti, 386. A Patronis presentati & ab Episcopis repulsi, coram Judicibus Laicis causam agere non poterant, 38. & *seq.*

Patronus, pro pecunia vel alio commodo temporali ad Beneficia non præsentet, 338. *vid.* Beneficia. Præsentati vel instituti a Patronis in Parochialibus Ecclesiis, functiones exercere prohibentur, donec ab Episcopo animarum curam receperint, 345.
Pauperes alentibus aut vestientibus indulgentiæ concessæ, 322.
Paupertas Evangelica, Schisma & factiones inter FF. Minores ob quæstionem de Paupertate Evangelica exortæ, 85. A quibus & quomodo sopitæ, *ibid.* Quæstio de Paupertate Christi, 86.
Peccata gravia pœnitentia gravi expianda, 320. Regulæ secundum quas judicium de peccati ferendum, 343.
Peculium Monachis interdictum, 277.
De Pennaforti (Raymundus) in Barcinonensi Ecclesia præpositus FF. Prædicatorum Ordinem ingreditur 243. Petro Nolasco, & Jacobo Aragonum Regi auctor est instituendi Ordinem B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, *ibid.* Gregorio IX. a Confessionibus, Tarraconensem Archiepiscopatum recusat, *ibid.* Generalis Ordinis FF. Prædicatorum Magister, biennio post Magistratum abdicat, *ibid.* S. Raymundi de Pennaforti miracula, obitus & scripta, 244. S. Raymundi de Pennaforti Summa, *ibid.* Collectio Decretalium, *ibid.* Antiquarum Collectionum Ordo, *ibid.*
Peraldus (Guillelmus) patria ejus, professio, opera, 239. Utrum Archiepiscopus Lugdunensis fuerit, *ibid.*
Perjurorum absolutio Sedi Apostolicæ in quatuor Provinciis tunc primum reservata, 279.
Permutatio Beneficiorum, 388.
Petrarcha (Franciscus) Elogium ejus, & opera, 272.
Petri de Luna in schismate electio, 121.
Petrus II. Rex Aragonum, 525. Fabula de corona ipsius ex azymo pane confecta, 526. Petrus II. Regnum Ecclesiæ Romanæ tributarium constituit, *ibid.*
Petrus III. Rex Aragonum, 531. Ob Siculas vesperas & Siciliæ invasionem a Martino IV. excommunicatione percellitur & exauctoratur, *ibid.* Petrus Carolum Siciliæ Regem ad privatum certamen provocat, quod tamen fugit, *ibid.* Petri III. Regis Aragonum liberi, 532.
Petrus Ceremoniosus, Rex Aragonum, 536. quare sic dictus, *ibid.* Conjuratio ab illo dissipata, *ibid.* Petri Ceremoniosi uxores & liberis, *ibid.* & *seq.* Obitus, vindice Deo, *ibid.* Petri Ceremoniosi elogium, *ibid.*
Petrus Crudelis Rex Castellæ, 534. Petri nuptiæ *ibid.* Impudici amores, *ibid.* Utrum Petrus Crudelis ab Urbano summo Pontifice fuerit exauctoratus, 594. & *seq.* Petri in propinquos sævitia, 534. Petrus ab Henrico Trastamaræ Comite, Notho fratre regno pellitur, 535. Petri Crudelis cedis, *ibid.*
Petrus Crudelis Rex Lusitaniæ, 537.
Petrus de Tarentasia. Dominicanus, S. R. E. Cardinalis, & Summus Pontifex Innocentius V. opera ejus & obitus, 234.
Petrus, Monachus Vallis Cernaii, Albigensium impugnator, 227.
Philippus Augustus, Francorum Rex, 478. Pax a Philippo Augusto cum Joanne Angliæ Rege, *ibid.* pacis conditiones, *ibid.* Bellum brevi inter utrumque reaccensum & quare, 552. Normannia universa a Philippo Augusto subacta, *ibid.* Bellum Belgicum a Philippo susceptum, *ibid.* Prælium insigne ad Bovinas, celebrisque victoria a Philippo reportata, *ibid.* Quærelæ contra Philippum Augustum de violata pace ad Summum Pontificem Joannes defert, 463. Innocentius de belli causa a Philippo Joanni Angliæ Regi illati cognoscit, *ibid.* Gallicani Præsules causam Philippi Augusti contra Legatum Apostolicum generose tuentur, 480. Perhonorificæ Innocentii III. ad Philippum Augustum literæ, 3. Philippus Inseburgim uxorem repudiat, 5. Mox recipit, *ibid.* Innocentii III. gesta in causa Philippi Augusti qui Inseburgim repudiaverat & Mariam superduxerat, 6. Philippus Augustus ejusque filius Ludovicus Summi Pontificis reverentia Anglicum bellum intermittunt, 24. 482. Utrum Philippus adversus Joannem Angliæ Regem bellum gesserit, ob sententiam exauctorationis ab Innocentio III. in eum latam, *ibid.* Angli a Joanne Rege deficiunt, 481. Ludovicum Principem, Philippi Regis filium Angliæ Regem eligunt. *ibid.* Innocentio III. Philippum Augustum a bello Anglico deterrere conatur, 482. Philippus Angliæ regnum S. Petri patrimonium esse negat, *ibid.* Regnum Angliæ a Re-

a Rege Joanne in Sedis Apostolicæ dominium & clientelam transferri non potuisse affirmat, *ibid.* Philippi Augusti ædificia, 483. Philippi Augusti leges, studium in literas & Parisiensem Academiam, *ibid.* Philippi Augusti pius obitus, *ibid.*

Philippus III. Audax nuncupatus, Francorum Rex 502. Tunetanum bellum, & pax cum Tunici Rege a Philippo confecta, *ibid.* Quibus conditionibus, *ibid.* Philippus in Gallias redit, *ibid.* S. Ludovici corpus ad San-Dionysianas ædes propriis humeris defert, *ibid.* Philippus III. Remis inauguratur, *ibid.* Tolosani Comitatus possessionem adit, *ibid.* Philippi Regis nuptiæ, *ibid.* Sicilia ab Aragonio Rege omnium Gallorum cæde Philippo Regi ablata, *ibid.* Regnum Aragoniæ Carolo Philippi Regis filio a Summo Pontifice defertur, 504. Expeditio in Aragoniam, 505. Philippi Audacis bella, 505. Nuptiæ Philippi filii primogeniti Regis, *ibid.* Philippi III. obitus. *ibid.* Liberi, Elogium, *ibid.*

Philippus IV. Pulcher cognominatus Galliarum Rex, 506. Varia ejus bella, *ibid.* Philippi Pulchri cum Bonifacio VIII. dissidium, 507. *Vid.* Bonifacius VII. & Clemens V. Templariorum extinctionem Philippus promovet, 507. Philippi domesticum deducus, *ibid.* Durior Philippi Pulchri dominatio, *ibid.* Philippi obitus, *ibid.* Liberi, *ibid.*

Philippus Valesius Galliarum Rex, 509. Controversia de Regui jure, *ibid.* Philippi Valesii bella vario exitu confecta, 510. Conventus de Jurisdictionis Ecclesiasticæ & Laicæ finibus Parisiis habitus, *ibid.* Philippus Valesius ob tuitionem jurium & libertatum Ecclesiæ Catholicus appellatus, 510. Donatio Delphinatus ab Humberto Principe facta Joanni Philippi Regis filio, 511. Dura Philippi dominatio, 512. Constitutio Philippina de jure Regaliæ, *ibid* Liberi, *ibid.*

Philippus Sueviæ Dux Imperio cum Ottone Saxoniæ duce contendit, 457. Philippi cædes, 458.

Pœnitentia. In Pœnitentiis imponendis quid attendendum, 227. Missæ in Pœnitentiam Laicis non injungendæ, *ibid.* Confessariis Missas quas Pœnitentibus injunxerint, celebrare vetitum, 319. Peccata gravia publicæ Pœnitentiæ subiicienda, 320. Corporales Pœnitentiæ gravium criminum reis ab Archidiaconis aut Officialibus impositæ vel imponendæ, non sunt ab iis mulcta pecuniaria commutandæ, 340.

Pœnitentiæ SS. Martyrum Ordo Equestris, 418.

Pœnitentiariorum in Cathedralibus Ecclesiis institutio, 294.

De Poliaco (Joannes) Parisiensis Doctor, 247. Errores Joannis de Poliaco, *ibid.* A Joanne XXII damnati, *ibid.* Joannes de Poliaco Sedis Apostolicæ judicio paret, *ibid.*

Polluta Ecclesiæ reconciliatio, 329.

Pontificia & Regia dignitas, 2. 6. Pontificius Primatus, *Vid.* Romanus Pontifex.

Pontisarentium Canonicorum cum Archiepiscopo Rothomagensi dissidium a S. Ludovico compositum, 489.

Pontodomarensis Synadus & Canones, 314.

Portio congrua Vicarii perpetui, 114. 289. 291.

FF. Prædicatorum Ordo, 413. A quo conditus, *ibid.* Quare sic dictus, *ibid.* Ordinis confirmatio, *ibid.* Regula, *ibid.* FF. Prædicatorum Constitutiones, 405. Secundus Ordo Sanctimonialium, *ibid.* Tertius Ordo, *ibid.* Ordinis FF. Prædicatorum elogium, 44. 405. FF. Prædicatores quare Jacobitæ dicti; 405. Qui FF. Prædicatorum commendatio, 44. Fidei propagatio per FF. Prædicatores, 31. FF. Prædicatores ad Saracenos, Tartaros & ad Turcarum Sultanum ab Innocentio IV. missi, 42. Sacræ Inquisitionis munus FF. Prædicatoribus demandat Innocentius IV. 38. Alexander IV. 43. Ordo FF. Prædicatorum ad expugnandos Hæreticus institutus, 131. Persecutio ex inquisitorum zelo & justa severitate in FF. Prædicatores derivata, 136. Ordo FF. Prædicatorum a calumnia vindicatur, 563. 495. Authenticæ Literæ Joannis Bohemiæ Regis FF. Prædicatorum Ordinem a calumnia vindicantes, 464. Cur FF. Prædicatorum Sacerdotes sinistra manu Eucharistiam sumant, 466. FF. Prædicatores missis ad inquirendum per totum Galliæ regnum, 489. Tribus Ordinis FF. Prædicatorum Professoribus Legatio ad magnum Cham Tartarorum a S. Ludovico commissa, *ibid.* S. Ludovici in FF. Prædicatores studium, 494. FF. Prædicatores Catholicis Regibus Confessionibus, 535.

Presbyteri. Vid. Sacerdotes.

Primatus Romani Pontificis. *Vid.* Romanus.

Professiones diebus Dominicis faciendæ, 320.

...ofessionis monasticæ tempus, 335.
Ptolomaus, Lucensis, Prædicator, Episcopus Torcellanus, 306. Opera ejus, *ibid.*

Q

Quadragesimalis jejunii observantia, 339. Abstinentia a lacte & butyro Quadragesimali tempore, 342.
Quatuor Temporum jejunium, 334.
Quietistæ. Error circa jejunium a Quietistis renovatus, 167. Errores alii circa exercitium virtutum, peccatum carnis, Eucharistiæ Sacramentum, a Quietistis adoptati, *ibid.* Unde pestiferam de spiritu libertatis doctrinam Molinos & alii Quietistæ nuper hauserint, *ibid.*

R

Radulphus de Diceto, rerum Anglicanarum scriptor, 315.
Radulphus de Rivo, Tungrensis Ecclesiæ Decanus, 375.
Ravennatenses Synodi quando & a quo celebratæ, 332. 332. Decretorum summa, *ibid.* & *seq.*
Raymundus Martini. *Vid.* Martini.
Raymundus de Pennaforti. *Vid.* de Pennaforti.
Raymundus Comes & ejus de Tolosano Comitatu cum Almarico Montfortio contentio in Conventu Bituricensis dijudicata, 486.
Raymundi junioris Tolosani Comitis leges, 113.
Raynerius, Pisanus, 251. Raynerii Pantheologia a quibus illustrata, *ibid.*
Rectorum residentia, 295.
Redonense Concilium quo præside celebratum, 311. Præcipui Canones, *ibid.*
Refectorium. Singularitas in Refectorio vetita, 286.
Regalia, 8. Regaliæ causæ in Curia Regis Christianiss. secundum approbatam consuetudinem judicandæ, *ibid.*
Regulares inter & sæcularem Clerum Controversiæ, 68. Decreta pro bono regimine Religiosorum, 95. Novæ domus Religiosorum absque Episcopi licentia non erigendæ, 297. Pecunia pro vestibus Religiosis personis non danda, *ibid.* Regularium immunitates & privilegia, 421. *Vid.* Monachi.
Regum in summum Pontificem reverentia, 321. Regiæ Coronæ Christi Coronæ subjiciendæ, *ibid.* Leges Principum Canonibus subjiciendæ, 322. Utrum Romanus Pontifex potestatem habeat in temporalia. *Vid.* Tomporalia.
Regia & Pontificia dignitas, 2.
Rienerius, Placentinus, ex Hæretico Vualdensi & Episcopo Sectæ Catharorum, Fidei Catholicæ Professor & Defensor, 251.
Reliquiæ Sanctorum publice non colantur, nisi fuerint auctoritate Romani Pontificis approbatæ, 330. 305. Sanctorum Reliquiæ qua ratione exponendæ, 317. Reliquiæ incertæ, 332.
Reservati casus. *Vid.* Casus.
Reservationes Pontificiæ Beneficiorum, 380. Ecclesia Gallicana Reservationibus Pontificiis non præbuit assensum, *ibid.* Ecclesia Anglicana Beneficiorum Reservationibus obnititur, 381. Innocentius IV. Reservationum usum moderatur, 382. Beneficia in Curia vacantia Sedis Apostolicæ jure reservata, 383. & *seq.* Reservationum abusus, *ibid.* Romanorum Reservationum apud Anglos frequentia, 541. Henricus III. cum Innocentio IV. de Reservationibus Beneficiorum expostulat, *ibid.* Eduardi III. & totius Nobilitatis Anglicanæ Literæ ad Clementem VI. contra Reservationes Pontificias, 549.
Residentia Beneficiariis curam animarum habentibus imperata, 306. 312. 337. Episcoporum Residentia, *Vid.* Episcopi. Rationes a Residentia in Beneficiis excusantes, 394.
Resignatio. Regressus ad Beneficia Resignata vetitus, 308.

Restitutio pro pœnitentia olim a Confessariis injuncta, 329.
Restitutiones incertæ, 336.
Rhodus Turcis erepta ab Equitibus S. Joannis Hierosolymitani, 462.
Richardi Armachani Archiepiscopi cum Ordinibus Religiosis Mendicantium Controversia, 105.
Richardus de Mediavilla, patria ejus, professione & opera, 250.
Richardus II. Angliæ Rex, 549. Richardi bella, 550. Richardus Ecclesiasticæ libertatis assertor, *ibid.* Richardus regno se abdicat, & ab Ordinibus exauctoratur, *ibid.*
Rigordus Philippi Augusti Galliarum Regis Medicus & Chronographus, 228.
Robertus Gebennensis, 117. *Vid.* Clemens VII.
Robertus de Sorbona Collegii Sorbonici Conditor, 231.
Rodericus Ximenes, Toletanus Archipræsul, rerum Hispaniæ scriptor, 229.
Rodulfus Habspurgensis Comes, Romanorum Rex eligitur, 460. Virtutes ejus, *ibid.* Rodulfi pietas erga santissimum Eucharistiæ sacramentum, *ibid.* Rodulfi bella, *ibid.* Austriam imperio adjungit, 461. Bononienses, Florentini, Lucenses ingenti auri pondo a Rodulfo Imperatore perpetua libertate donati, *ibid. & seq.* Mors Rodulfi, *ibid.*
Romana Ecclesia, quo sensu Universalis appellatur, 13. Romana Ecclesia Mater omnium Fidelium, *ibid.*
De Romanis (Humbertus) Ordinis Prædicatorum Generalis Minister, 235. Humberti opera & obitus, *ibid.*
Romanus Pontifex in temporalibus erga Reges & Principes Mediatoris munus exercere potest & debet, 6. Romani Pontificis Primatus, 43. Reges Romano Pontifici obedire tenentur, 321. Episcopatus Romano Pontifici jure devoluto, collati, 332. Juramentum obedientiæ Romano Pontifici præstitum, 358. Metropolitani a Romano Pontifice confirmati, *ibid.* Utrum Romanus Pontifex potestatem indirectam habeat in Temporalia Regnum, 60. 502.
De *Rosate* (Albericus) Jurisperitus, 346.
Rota Auditorum Tribunal a quo institutum, 91.
Rothomagenses Synodi, & Canones ab ipsi conditi, 333. 338.
Ruffiacense Concilium quo præside & quando celebratum, 312. Synopsis Canonum, *ibid.*
Ruisbrekius (Joannes) Canonicus Regularis, 273. Joannis Ruisbrokii opera, *ibid.* Gersonius in Ruisbrokium scribit, *ibid.* Reprehensionem suam in Ruisbrokium subinde temperat, *ibid.*
Rupertus de Russia, Ordinis Minorum, & varia ejus opuscula, 247.

S

Sacerdotes in publicum non prodeant, nisi in habitu qui Ordinem suum doceat, 336. Sacerdotum cupiditas damnatur, *ibid.* Sacerdotes fœminas suspectas non habeant, 313. Sacerdotum filii in Patrum beneficiis non instituendi, 321. Missa pro Episcopo defuncto ab unoquoque Sacerdote celebranda, *ibid.* Pœna Sacerdotum missam non celebrantium, 333. Sacerdotes peregrini & ignoti absque testimonialibus literis ad sacrum faciendum non admittendi, 346.
Sacramenta gratis administranda, 315. 219.
Salinarium vectigal, 511.
Salmuriensia Concilia, 229. 313.
Saltationes & choreæ diebus festis prohibitæ, 280.
Saltzburgensia Concilia, & eorum Canones, 310. 312. 346.
Sanctius Castellæ Rex, 530. Sanctius Alphonsum patrem e solio exturbat *ibid.* Sancti bella intestina, *ibid.* Sancti indoles, *ibid.*
Sanctius II. Lusitaniæ Rex, 529. Sancti II. socordia & hebetudo, *ibid.* Utrum Innocentius IV. Sanctium II. Lusitaniæ Regem exauctoraverit, *ibid.* Sancti II. obitus, *ibid.*
Sanctorum Reliquiæ. *Vid.* Reliquiæ.
Saxo Grammaticus & opera ejus, 226.
Scotus (Joannes Duns) 254. De Scoti patria Anglos inter, Scotos & Hibernos contentio,

tio, *ibid.* Vvadingi fabula de Scoto, *ibid.* Parisiensis Academiæ Sacramentum de Immaculata Deiparæ Virginis Conceptione, Joanne Scoto longe recentior, 255. Joannes Scotus Coloniensem Academiam non fundavit, 257. Joannem Scotum vivum sepultum fuisse fabula est, *ibid.*

Scriptura sacra. Libri sacri in Linguam vernaculam translati Laicis prohibentur, grassante hæresi, 288.

Segarelli (Gerardus) Patria ejus, parentes, pusillanimitas, 128. Segarelli Pseudo-Apostolorum sectam fœdis libidinibus & dogmatibus condit, *ibid.* Sectæ progressus, errores & Auctorum damnatio, 172. Segarelli cum Scoto captus & flammis addictus, *ibid.*

Senonenses Syodi, 310. 335.

Sepultura extra suam Parochiam non eligenda, 293. Parochiarum jura in Sepulturis, 348. 319. 336. pro Sepulturis nihil exigendum, 323. Sepulturæ Laicorum, 329.

Servorum B. Mariæ Ordo, 414. Origo ejus, *ibid.* Hujus Ordinis habitus, regula, approbatio & confirmatio, *ibid.*

Sicula vesperæ, 503.

Siffridus Misnensis Ecclesiæ in Saxonia Presbyter, 165.

Sigilla authentica quinam habere debeant, 295. Ordinationis Literæ gratis sigillandæ, 329. 340.

Silvanectense Concilium, 338.

Silvestrinorum Congregatio, 412. Hujus Congregationis auctor, *ibid.* Confirmatio & instituta, *ibid.*

Simon, Monfortius Comes, 33. Vid. Morfortius.

Simoniacorum pænæ & restitutio, 334.

Sorbona a quo condita & dotata, 146.

Spiritus Sancti processionem in Concilio Lugdunensi II. sub Gregorio X. Græci agnoscunt, 61.

Sprottus (Thomas) Ordinis Benedictini Monachus, 247.

Stadinghorum Hæresis, quando & ubi eruperit, 149. Stadinghorum errores nefandi, *ibid.* Sacra expeditio in illos indicta a Gregorio nono, *ibid.*

Stephanardus, Ordinis FF. Prædicatorum, quando floruerit, 249.

Stephanus Parisiensis Episcopus & errores ab illo damnati, 162.

Stero (Henricus) Benedictus Monachus 252. Scripta ejus, *ibid.*

Stubbs (Thomas) patria ejus, professio & opera, 273.

Superstitiones damnatæ, 334.

B. *Suso* (Henricus) Amandus cognominatus, 171. Henrici Susonis elogium, *ib.* Opera, *ib.*

T

Tabelliones in Anglia non erant decimo-tertio fæculo, 296.

Tabernarum frequentatio vetita, 491.

Talismani apud Turcas quid sint, 456.

De *Tarentasia* (Petrus) *Vid.* Petrus.

Taulerus (Joannes) Ord. Prædicatorum Concionator, 270. Tauleri opera, *ibid.* Tauleri vindiciæ, 271.

Temporalia Regum. An ex facto Martini IV. Romani Pontificis colligatur indirecta Romani Pontificis potestas in Temporalia Regum, 60. 303.

SS. *Trinitatis* festum a quo institutum, 91.

Testamentum. Emptio bonorum quæ Testamento sunt comprehensa, illius executoribus prohibetur, 314. Testamenta ad pias causas scripta, 332. 346.

Testes falsi. Pœna in falsos Testes decreta, 294.

Theodorus Anagnostes. Historiæ Ecclesiast. Colectanea ab ipsos scripta, 263.

Theodorus Liscaris Nicææ. Orientis Imperator salutatur, 445. Virtus ejus bellica, *ibid.*

Theologici Libri lingua vernacula non edendi, 298.

Theologicum studium tendere debet ad fidem adstruendam & mores informandos, 32. Curioses & inutiles quæstiones in Theologia vetitæ, 91.

S. *Thomas* de Aquino, genus ejus, sanctitas, doctrina, 238. S. Thomæ elogium & obitus, *ibid.*

ibid. & seq. Opera ejus, *ibid.* Omnia scripta sua S. Romanæ Ecclesiæ judicio subjicit S. Thomas, 224. S. Thomæ Aquinatis corpus & caput Ordinis FF. Prædicatorum Urbanus V. concedit, 103. Brachium ejusdem S. Doctoris Conventui FF. Prædicatorum Paris. ad S. Jacobi largitus est, 104. Solemnis ritus quo Brachium S. Thomæ in Parisiensi Conventu fuit depositum, *ibid.*

Thomas Argentinensis, Patria ejus, professio & opera, 254.

Thomas Cantipratanus, Episcopus, ex Ordine FF. PP. assumptus. 221.

Toletana Synodi, 315. 319. Contentio Toletanum inter & Cæsar-Augustanum Præsules, 618.

Tolosanum Concilium, quo Præside celebratum. 270. Quare, *ibid.*

De *Tolosano* Comitatu Almaricum inter & Raymundum dissidium in Bituricensi Conventu compositum, 464.

Ad *Tonsuram* Clericalem qui recipiendi, 272.

De *Trevisa* (Joannes) Polychronici Higden continuator, 236.

Trinitatis Ordo, 381. Ordinis Conditores, *ibid.* Approbatio *ibid.* Regula FF. Ordinis SS. Trinitas, *ibid.* Ordinis confirmatio, 382. Regulæ mitigatio, *ibid.*

Trivettus (Nicolaus) patria ejus, parentes, professio, & opera, 287.

Triumphus (Augustinus) patria ejus & opera, 244.

Turonensia Concilia, a quibus & quando celebrata, 276. 303. Summa Canonum, *ibid.*

Turcæ unde oriundi, 430. Turcarum Imperii initia *ibid.* Progressus, 434. Turcarum Reges, 436. Cadii & Talismani apud Turcas, 436. Gradus Legumperitorum apud Turcas & Hirarchiæ species, *ibid.* Turcarum præcatio, *ibid.*

V

V*Alentinum* Concilium quando & cur congregatum, 280. Summa Canonum, *ibid.*

Vallis Caulium Ordo, 382.

Vallisoletani Concilii Canones, 313.

Vallis Scholarium Ordo, 382. A quibus conditus, *ibid.* Ordinis Regula, *ibid.* Constitutiones, *ibid.* Confirmatio, *ibid.*

Udalricus Argentinensis, Ordinis Fratrum Prædicatorum Doctor, 232.

Veccus (Joannes) Constantinopol. Patriarcha creatur. 426. Joannis Vecci charitas & constantia in patrocinio miseris & insontibus apud Imperatorem exhibendo, *ibid.* Joannis Vecci libertas & zelus ipsum Imperatori invisum faciunt, 427. Vecci in Monasterium secessio, *ibid.* Veccus a Paleologo revocatur & Sedi restituitur, *ibid.* Veccus e Sede pellitur, & in custodiam traditur, *ibid.* Joannis Vecci obitus & Testamentum, *ibid.*

Venefici & pœnæ ipsis inflictæ, 316.

Vestes. Pecunia pro Vestibus Religiosis personis non danda, 297. Sacrarum Vestium benedictio quibus competat, 387.

Vicarii perpetui portio congrua, 229. 272. 273.

Villanius (Joannis) Scriptor Italicus, 306.

Vincentius Bellovacensis, patria ejus, professio, cognomen & opera, 218. Quo tempore obierit Vincentius Bellovacensis, *ibid.* Utrum ex illo Sanctus Thomas, vel ille ex S. Thoma Speculum morale compillaverit, *ibid.* Vincentii Bellovacensis ingenitas ac de propriis Operibus judicium, 219. Vincentii Bellovacensis elogium, 220.

Visio Dei, Error circa Visionem Dei, 161. 166.

Vita Communis Fratrum Congregatio, 378. A quo instituta, *ibid.*

Uniti Fratres, seu congregationis unionis Christianæ olim a FF. Prædicatoribus in Armenia instituti, 106.

De *Voragine* (Jacobus) *Vid.* Jacobus.

Urbanus IV. Pont. Max. genus ejus, patria, virtute, 45. Expeditio sacra ab Urbano suscepta, 46. Urbani pro Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctione labores, *ibid.* Concordiam inter Christianos Principes stabilire studet, *ibid.* Gratulatur Urbanus IV. Ludovico IX. quod Aragonii Regis affinitatem Ecclesiæ studio respuisset, *ibid. & seq.* Carolo Andegavensi Comiti Siciliæ regnum offert, 47. S. Clatæ Regulam mitigat Urbanus, *ibid*

ibid. Corpus Dominici solemnitatem quotannis in Ecclesia celebrandam instituit , *ibid.* Cardinales ab Urbano IV. creati. 47.

Urbanus V. Pontifex creatur. 101. Sacra Expeditio adversus Asiaticos Saracenos ab Urbano V. indicta, *ibid.* Joannes Paleologus Græcorum Imperator Schisma coram Urbano V. Romæ ejurat, 102. Disciplinam Ecclesiasticam restaurat Urbanus V. *ibid.* Pro receptione in Monasteria aliquid exigi ante vel post Urbanus V. prohibet, 103. Ordines Religiosos approbat, *ibid.* Academias erigit & privilegiis auget, *ibid.* Urbanus V. beneficiorum in solos consanguineos temperans *ibid.* Urbanus Roma Avenionem venit, *ibid.* Urbanus V. morti proximus, omnia dicta sua correctioni Ecclesiæ subjicit, 104. Urbani sanctitas, *ibid.* Cardinales ab ipso creati, *ibid.* Corpus & caput S. Thomæ Aquinatis ab Urbano V. FF. Prædicatoribus concessum, *ibid.*

Urbanus VI. Ejus in summum Pontificem electio, 110. Urbani VI. intempestiva severitas, 111. Schisma, *ibid.* Robertus Gebennensis, cui nomen Clementis VIII. contra Urbanum VI. electus, *ibid.* Urbani VI. gesta, 112. Excommunicatonis & exauctorationis sententia in Joannem Castellæ Regem ab Urbano VI. lata, *ibid.* Urbani VI. gestà cum Carolo Siciliæ Rege, *ibid.* Nex quinque Cardinalibus ab Urbano illata, 113. Cardinales ab Urbano VI. creati, 135.

In *Usurarios* publicos animadversio, 270, 287, 303.

X.

X*imens* (Rodericus). *Vid.* Rodericus.

VV

V*Venceslaus* Caroli IV. filius ingenti pecuniæ vi Romanorum Rex creatur, 455. Vvenceslaus Carolo patri in Imperium succedit, 456. Electorum sententia exauctoratur, & quare, *ibid.* Vvenceslai vitia, *ibid.*

Vviclef Heresiarca, patria ejus, professio, ingenium, indoles, vitæ severioris species, 187. Vviclefi errores contra Deum & Christum, 187. Contra Ecclesiæ dominium ac possessiones, 190. Vviclefi errores circa Sacramenta. 191. Novi errores & blasphemiæ a Vviclefi Discipulis excogitati, 192. Multiplex Vviclefianæ hæreseos damnatio, *ibid.* Gregorii XI. acta Vviclefum, 193. Synodus Londinensis contra Vviclefistas sub Guillelmo Courteneio Archiepisc. Cantuariensi, 195. Vviclefianæ propositiones ea in Synodo damnatæ, *ibid.* Vviclefus coram Synodo sistere se compellitur, *ibid.* Viclefi obitus, 238. Synodus altera contra Vviclefi errores sub Thoma Arundellio Cantuariæ Archiepiscopo, *ibid.* Synodus Oxoniensis sub eodem contra eumdem, 197. Synodus Romana contra Vviclefum sub Joannes XXIII. *ibid.* & *seq.*

IN-

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

Quæ in notis, & Animadversionibus continentur.

Ægidius Romanus non est auctor tractatus contra Pontificiam potestatem, 260.
Armeni quid credere debuerint de Summi Pontificis potestate, 102.

Bonifacius VIII. in sui assumptione fidei professionem non emisit, 71.
Bossuet frustra credit Papam in definiendo fallibilem, 18.

Clemens VI. ita explicavit Armenis Papæ potestatem, ut etiam Conciliis superesset, 102. Ante obitum id non revocavit, 103.
Clerici non sunt Domini Ecclesiasticorum proventuum, qui supersunt suæ honestæ substentationis, 216.

Dispensatio bene dicitur licita ex solis causis necessitatis, & evidentis utilitatis, 20.
Dona olim dabantur Regibus ab Episcopis, & Cœnobiis, 439.

Episcopi quandoque eligebantur de Principum licentia, 377. Merito optabant Electores ad id non esse cogendus, *ibid.*
Exactiones rerum temporalium quando, & quomodo solvendæ a Clero Principibus, 439.

Facultas Parisiensis quandoque erravit, 155.

Gersonius, an inter Sanctos adnumerandus, 153
Gregorius IX. bis Friderici subditos a fidelitatis Sacramento absolvit, 35.

Innocentius III. neque se Concilio subditum agnovit, neque in definiendo fallibilem. 21. Non censuit posse revelari confessionem, 18. spe exernuit indirectam potestatem in temporalia, *ibid.* 485.
Joannes Rex Angliæ Papæ sententia exauctoratur, 19.
Joannes de Parisiis agnovit indirectam potestatem Papæ in temporalia, 258. Non excessit dum dixit Papam in vintute totam Ecclesiam continere, *ibid.*
Joannes XII. non culpandus ob ea quæ gessit in Ludovicum Bavarum, 474.

S. Ludovicus vindicavit Galliæ Ecclesias contra laicorum injurias, 502.

Opinio tam negans, quam affirmans potestatem indirectam Papæ in temporalia variis censuris impetitur, 20.

Populus non cogendus censuris ut intersit Missæ parochialis, 318.
Pragmatica Sanctio, quam S. Ludovici appellant est putum commentum, 458. præcipue illius articulus V. 501.
Præpositio, ex, æqualitatem significat, 452.
Principes non habent potestatem immediate a Deo, sed ex populi consensu, 474.

Pro-

Propositiones Græcorum non fuerunt approbatæ quatenus subderent Pontificem Sacris Canonibus, 44.

Romanus Pontifex non ideo se fallibilem agnoscit, quia antequam definiat se Deo commendat, 97. Non consuevit pedibus imponere diadema Regibus, 504.

Sponsalia Clericorum pro diversitate temporum diversimode assignata 369.

S. Theolagia inutilibus quæstionibus non infarcinanda 88.

3220

FINIS.

BIBLIOTECA D. F. M. CAP. MONTEFUSCO (Av)

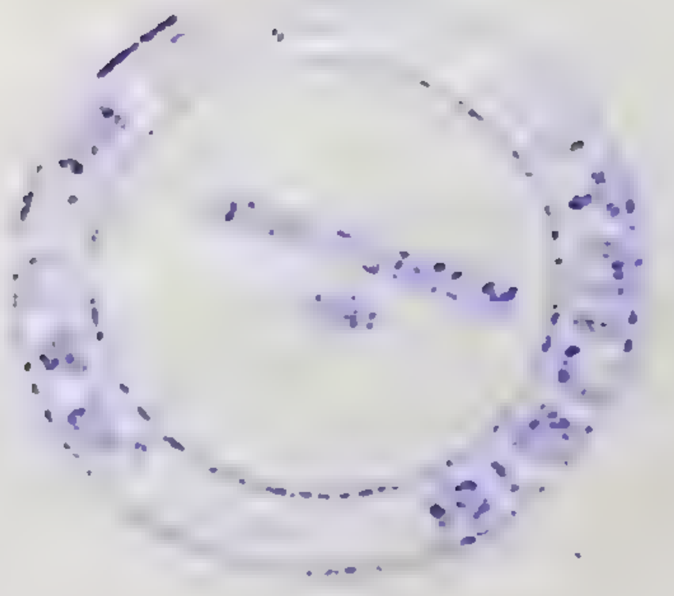

BIBLIOTECA D. F. M. CAP.
MONTEFUSCO
(Av)

M. CAR.